

ཕྱིན་པ་ལྷན་དང་ཡིག་ལྷན།
འཁོར་བྱ་ལྷན་གཞི་ཡིང་།
ཁང་གསར་ཀླུ་བཞུག་འཛིན།

ཨ་མ་དེ་དང་བོད་ཀྱི་ཆོན་ལྷན་ལས་ཁྲིམས།
Emory-Tibet Science Initiative

1. 10월 1일
 2. 10월 2일
 3. 10월 3일
 4. 10월 4일
 5. 10월 5일
 6. 10월 6일
 7. 10월 7일
 8. 10월 8일
 9. 10월 9일
 10. 10월 10일
 11. 10월 11일
 12. 10월 12일
 13. 10월 13일
 14. 10월 14일
 15. 10월 15일
 16. 10월 16일
 17. 10월 17일
 18. 10월 18일
 19. 10월 19일
 20. 10월 20일
 21. 10월 21일
 22. 10월 22일
 23. 10월 23일
 24. 10월 24일
 25. 10월 25일
 26. 10월 26일
 27. 10월 27일
 28. 10월 28일
 29. 10월 29일
 30. 10월 30일
 31. 10월 31일

ISBN: 93-87974-73-9

9 || 7 8 9 3 8 7 || 9 7 4 7 3 9

དབྱིན་ཐོད་གན་སྐྱར་གྱི་དེར་རབས་ཚན་རིག་ཆེག་མཛོད་
རིག་གནས་གསར་པའི་འབྲུག་གློ།

English-Tibetan Modern Science Dictionary

འདོན་ཐེངས་དང་པོ།

FIRST EDITION

Center for
Contemplative Science and
Compassion-Based Ethics

EMORY UNIVERSITY

ཨ་མོ་ཨི་དང་བོད་ཀྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་གྱིས་པར་དུ་བསྐྱུན།

Published by Emory-Tibet Science Initiative

ཐོག་སྒྲིག་དང་ཡིག་སྒྱུར་གྱི་ འཛོལ་བྱ་རྒྱ་བ་ཆེ་ཡིང་དང་། ཁང་གསར་ཀྱང་བསྐྱུན་འཛིན།

འགྱུར་ཡིག་ལྷུ་དག་གི། དགོ་བཤེས་དབྱ་འདུལ་རྩམ་སྒྲུལ།

མདུན་ལོག་དང་རྩས་འཕོད་ཀྱི། རྩམ་སྐྱུན་འཛིན་བསྐྱུན་འཛིན།

Compiled and translated by: **Dawa Tsering Drongbu & Karma Tenzin Khangsar**

Translation reviewed by: **Geshe Dadul Namgyal**

Layout and cover by: **Tenzin Sonam Tsarma**

Copyright © 2020 by Emory-Tibet Science Initiative

Copies: 3000

ISBN: 978-93-87974-73-9

Tibetan title: *dbyin bod shan sbyar gyi deng rabs tshan rig tshig mdzod rig gnas gsar pa'i 'jug sgo* (English-Tibetan Modern Science Dictionary)

This dictionary is also accessible at www.emorytibetscienceinitiative.com

All rights reserved. No part of this book may be reproduced or utilized in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopying, or by any information storage and retrieval system, without permission in writing from the publisher.

Printed at New Delhi by: Norbu Graphics

དབྱིན་ཁོང་གན་སྒྱར་གྱི་དེར་རབས་ཚན་རིག་ཆེག་མཛུགས་ རིག་གནས་གསར་པའི་འབྲུག་གློ།

English-Tibetan Modern Science Dictionary

འདོན་ཐེངས་དང་པོ།

First Edition

ཕྱག་སྒྲིག་དང་ཡིག་སྒྱུར།

འཁྱོད་བྱ་སྒྲ་བ་ཆེ་ཤིང་།

ཁང་གསར་ཀླུ་བཞུག་འཛིན།

THE DALAI LAMA

FOREWORD

In the seventh century, Tibetan scholars embarked upon a millennia-long endeavor to translate the Buddha's teachings, and those of the great Nalanda masters, into the Tibetan language. The Tibetan term adopted for translators "lotsawa" (in itself translation of a Sanskrit term meaning "the eyes of the world") beautifully captures the symbolism of the act of translation.

With great care and painstaking accuracy, the scholars made an invaluable contribution to preserving the profound teachings and sharing them to the Tibetan people, in the process enriching Tibetan culture and scholarship. As subsequent historical development proved, the translations were critical in the preservation of the texts that might have otherwise been lost forever.

The translators of the past had to face the challenge of developing new terminology to capture the nuances of the philosophical texts. Today, following the implementation of a program to introduce comprehensive science education in the monastic institutes across the Tibetan-speaking world, we are faced with the challenge of developing terminology relating to scientific texts.

Major Tibetan monastic institutions are already benefitting from having science education materials available in Tibetan. The scholars from these institutions hold great promise for advancing the convergence of modern science and Buddhist science through their greater facility in both fields. This has certainly been one of our long-held aspirations.

Emory University, where I have been given a faculty position, has been instrumental in the development and implementation of a six-year science curriculum for Tibetan monastic institutions through its Emory-Tibet Science Initiative (ETSI). An important part of this endeavor has been the creation of bilingual resource materials. I am therefore pleased to see the translation team at Emory coming out with this glossary wherein they have carefully considered and organized scientific terms and standardized them in Tibetan. I am confident that this glossary will serve as a useful resource for those studying modern science in Tibetan and open a gateway to a robust exchange of ideas that will benefit humanity at large.

25 November 2019

THE DALAI LAMA

ཇོན་མྱོང་།

དུས་རབས་བརྒྱུ་པ་ནས་བཟུང་བོད་ཀྱི་མཁས་དབང་ཚོས་སངས་རྒྱུ་ཀྱི་གསུང་དང་དཔལ་ན་ལེན་པའི་ཆུང་ཆུང་ཆོས་པོ་རྣམས་ཀྱི་
དགོངས་འགྲེལ་རྣམས་བོད་སྐད་དུ་བཅས་སྒྲུ་ཞུ་བའི་མི་ལོ་སྤྱིར་བཏགས་འགོར་བའི་རྒྱལ་མཉམས་ཆོན་ཀྱི་བྱ་བར་ཞུགས། བོད་ཀྱི་མ་སྤྱད་དུ་
སྤྱི་སྤྱད་ལ་ལོ་རྒྱ་བ་ཞེས་(དོན་ལ་འཛིན་ཆོད་མིག་ཅས་པའི་ལོགས་སྤྱད་ཀྱི་མ་སྤྱད་)སྤྱི་སོར་བཞག་མཛད་པ་འདིས་སྤྱད་ཀྱི་བྱ་བའི་དོན་
སྤྱིར་ལོགས་པར་མཆོག།

མཁས་པའི་དབང་པོ་འདི་རྣམས་ཀྱིས་དམ་པའི་ཆོས་རྒྱན་གནས་དང་བོད་མི་རྣམས་ལ་རྒྱུད་སྤྱིར་བཏགས་ཀྱི་ཆོད་པའི་ཆོད་དུ་སྤྱད་པའི་
ཐུགས་སྤྱད་དང་དཀའ་སྤྱད་ཀྱིས་མ་ཐུན་འཕྱར་ཐུན་མེད་པ་བསྐྱབས་ཡོད་ཅིང་། འདིས་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་དང་རིག་གཞུང་རྩིས་ཀྱི་
དུ་བཏང་ཡོད། ཤེས་བྱ་དག་ལོ་རྒྱུས་འབེལ་རིས་ལས་ར་འཕྲོད་བྱུང་བ་བཞིན། བཀའ་བསྐྱར་ཀྱི་གཞུང་ལུགས་རྣམས་མི་ཉམས་རྒྱུ་ད་
འཛིན་ཐུབ་པ་ལ་འགྱུར་འདི་རྣམས་མེད་ཐབས་མེད་པར་གྱུར་ཡོད་ཅིང་། གཞན་དུ་ན་དེ་རྣམས་ཅ་བརྒྱུག་དུ་པལ་ཆེར་གྱུར་ཐོན་ཡོད།

ལྷ་ལུ་ཀྱི་གཞུང་དོན་ལ་མོ་རྣམས་རི་བཞེན་དུ་སྤྱོད་ཐུབ་པའི་ཆོད་སྤྱོད་ལོ་རྒྱ་བ་རྣམས་ཀྱིས་མ་སྤྱད་གསར་བཅོ་བྱ་རྒྱུ་དེ་དག་འདེལ་
ལ་གཏོང་ལེན་གནང་ཡོད། ད་ལྟའི་ཆར་བོད་ཀྱི་དགོན་སྡེ་ལྷན་ཆང་ཁག་དུ་དེར་རབས་ཆོན་རིག་གི་ཤེས་ཡོན་ཆ་ཆང་པོ་ཞིག་རྩོམ་དང་
བྱ་རྒྱུ་དེ་ལས་གཞི་སྤྱོད་བཞེན་པའི་སྐབས་འདིར་ཡང་། ང་ཚོར་ཆོན་རིག་གི་གཞུང་ལུགས་དང་འབེལ་བའི་མ་སྤྱད་གསར་བཅོ་བྱ་རྒྱུ་དེ་
དག་འདེལ་འབྲང་བཞིན་ཡོད།

བོད་ཀྱི་དགོན་སྡེ་ལྷན་ཆང་ཆེ་ཁག་མང་པོ་ཞིག་ལ་བོད་ཡིག་ནང་ཡོད་པའི་ཆོན་རིག་གི་བསྐྱབ་གཞི་དེ་རྒྱ་ཆ་རྣམས་ཀྱིས་མན་ཐོགས་སྤྱད་
འགོ་བརྒྱལ་ཐོན་ཡོད་ལ། སྤོབ་གཉེར་ཁང་འདི་དག་གི་མཁས་པ་ཚོས་དེར་དུས་ཆོན་རིག་དང་ནང་པའི་ཆོན་རིག་ལ་སྤྱད་པ་བྱས་ཏེ་
རྣམ་དུ་འོད་གོང་དུ་སྤེལ་བ་ན་ཤེས་རིག་གི་ལས་སྤེལ་འདི་གཉིས་འདུ་འཛོམས་སྤྱད་མོ་འབྱུང་བར་དམིགས་སྤོབ་ཐང་པོ་ཡོད་ཅིང་། འདི་
ནི་དེད་ཆོས་རྒྱན་རིང་ཡིད་ལ་བཅངས་པའི་རེ་བ་ཞིག་ཀྱང་ཡིན།

ངོས་རང་ལ་སྤོབ་དཔོན་ཀྱི་གོ་གནས་བསྐྱལ་སོན་བྱུང་སའི་ཨེ་མོ་རི་གཙུག་ལག་སྤོབ་གཉེར་ཁང་གིས་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཆོན་
རིག་ལས་རིས་བརྒྱུད་བོད་ཀྱི་དགོན་སྡེ་ལྷན་ཆང་ཁག་གི་ཆོད་དུ་དུས་ཡུན་ལོ་རྒྱུག་ཅན་ཀྱི་དེར་རབས་ཆོན་རིག་གི་བསྐྱབ་གཞི་གཏན་
འབེབས་དང་ལག་བསྐྱར་ཡོང་བར་ཐུགས་འགན་རྒྱུ་བཞེས་གནང་ཡོད། ལས་གཞི་འདིའི་ཆ་གས་གལ་ཆེ་བ་ཞིག་ནི་སྤྱད་ཡིག་འགྲན་
སྤྱད་ཀྱི་སྤོབ་ཁྱི་རྒྱ་ཆ་བཅོ་སྤྱད་བྱ་རྒྱུ་དེ་ཡིན་པས། ད་ལས་ཨེ་མོ་རིར་ཡོད་པའི་སྤྱི་སྤྱད་ཆོན་རིས་ཡིད་གཟབ་ཆོད་པོས་ཆོན་རིག་གི་
བརྒྱ་ཆ་དང་རྣམས་ལ་བསམས་གཞིག་དང་དེ་དག་ཆོད་སྤྱིག་བྱས་ཤིང་བོད་ཡིག་དུ་གཏན་ལ་བཅུ་ནས་བརྒྱ་ཆ་དང་ཆོག་མཛོད་འདི་བར་སྤྱད་
འདོན་སྤེལ་བྱེད་བཞིན་པར་ངོས་རང་ཏུ་ཅད་དགའ་པོ་བྱུང་། བརྒྱ་ཆ་དང་ཆོག་མཛོད་འདི་ཡིས་བོད་སྐད་བརྒྱུད་དེར་རབས་ཆོན་རིག་ལ་
སྤོབ་གཉེར་གནང་མཁས་རྣམས་ལ་མན་རྒྱལ་ཆོན་པོ་བསྐྱབ་རྒྱུ་དེ་ཡིད་ཆེས་དང་། འདིས་འཛིན་ཆོད་ཀྱི་ལན་ལན་པར་དཔེ་པའི་བསམ་
ཆོད་བཞེ་ལེན་ལྷག་པོའི་འཇུག་སྤོབ་ཡང་ས་པོར་བྱེད་པའི་གདེང་སྤོབས་འཆང་བཞིན་ཡོད།

Prologue

In 2006, His Holiness the Dalai Lama invited Emory University to collaborate with the Library of Tibetan Works and Archives on the development of a comprehensive and sustainable science curriculum specifically for Tibetan monastics. This endeavor, the Emory-Tibet Science Initiative, has been one of the most rewarding undertakings of the Emory-Tibet Partnership (now known as the Center for Contemplative Science and Compassion-Based Ethics).

While Tibetan literature is incredibly rich and diverse, spanning psychology, philosophy, arts, medicine and many other disciplines, there was very little about modern science available in the Tibetan language. Therefore developing a science curriculum for a population whose educational medium was Tibetan presented a challenge from the start.

Fortunately, a unique team of translators—Tsondue Samphel, Geshe Dadul Namgyal, Dawa Tsering, Tenzin Sonam, and Karma Tenzin—fell into place who has the necessary backgrounds and talents coupled with an unquestioned dedication to the project. Their dedication, to my mind, reflects an uncompromising commitment to fulfill His Holiness the Dalai Lama’s far-reaching vision for humanity and to serve the greater good on behalf of Tibet.

Thanks to the perseverance of this team, entire new lexicons have been developed to meticulously communicate important concepts in biology, physics, neuroscience, the philosophy of science and mathematics. In an effort to standardize the terms the team has developed, Emory has hosted the International Conference on the Translation of Science into Tibetan since 2009. This annual gathering brings together science translators from our partner organization the Library of Tibetan Works and Archives (LTWA), as well as other Tibetan scholars and translators from around the world. In particular, the contribution of Geshe Lhakdor, Director of LTWA, throughout this process has been valuable and significant.

Another invaluable resource is the access that the translation team has to the scientists and science educators who created the ETSI teaching materials in English. By working closely with the ETSI science faculty, the team has created a set of domain specific terms that closely capture not only the literal meaning, but often the nuance and context of these complex concepts. While much work remains to be done, this glossary represents a major contribution to a growing collection of science literature in Tibetan.

It is truly auspicious that the publication of this glossary coincides with the completion of the six-year ETSI implementation phase and the transition into the sustainability phase. On behalf of everyone at the Emory-Tibet Science Initiative, I’d like to congratulate the Emory translation team and all others who contributed to this great achievement. It is my hope that this work will be of benefit to many.

Respectfully,

Lobsang Tenzin Negi

Executive Director, Center for Contemplative Science and Compassion-Based Ethics
Professor of Pedagogy, Department of Religion

ཚན་སྒྲིང་།

སྤྱི་ནོར་ ལགོང་ས་ལས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༠༠༩ ལོར་ཨ་མོ་འཕགས་ལག་སློབ་གཉེན་ཁང་ལ་རྒྱ་ས་བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་དང་རྒྱ་ས་ཀྱི་ས་
བོད་བརྒྱུད་ནང་པའི་དགེ་འདུན་པ་རྣམས་ཀྱི་ཆེད་དུ་དོར་རབས་ཚན་རིག་གི་བསྐྱབ་གཞི་ཆ་ཆང་ལ་བར་རིས་ལྡན་པ་ཞིག་བཅོ་སྤྱི་གནང་རྒྱུ་འདོད་སྤུལ་མཛད། དེའི་
རྗེས་འབྲས་སུ་ཨ་མོ་འཕགས་པའི་ཆེད་དུ་ཆོད་རིག་ལས་རིས་གསར་དུ་རྒྱགས་ཤིང་། འདི་ཉིད་ཨ་མོ་འཕགས་པའི་ཆེད་དུ་སྤྱད་ཆོག་ས་(མིང་བསྐྱར་ཏེ་ད་ལྟོ་ལ་སྤོས་སྤྱད་ཆོད་
རིག་དང་སྤྱིར་རྒྱུ་པ་ཅན་གྱི་བཟང་སྤྱོད་ལྟ་གནས་ཞེས་སུ་འབོད་)ཀྱི་ལས་གཞིའི་ཁོངས་ནས་ད་བར་བྱུང་འབྲས་གཟེངས་སུ་ཆོན་ཤོས་ཀྱི་གསལ་ཤིག་ཀྱང་ལ།

སྤྱིར་ན་བོད་ཀྱི་གཞུག་ལག་ཆོས་རིག་ནི་ཏུ་ཅང་རྒྱ་ཆེ་ལ་གཏིང་ཟབ་པ་ཡིན་ཞིང་། དེའི་ཁོངས་སུ་སེམས་ཁམས་རིག་པ་དང་། མཚན་ཉིད་རིག་པ། བཅོང་དགསོ་བ་རིག་
པ། དེ་བཞིན་དུ་རིག་གནས་ཀྱི་རྒྱས་གྲངས་གཞན་མང་དག་ཅིག་འདུས་ཡོད། ཡོན་ཀྱང་དོར་རབས་ཚན་རིག་གི་སྐོར་ལ་བོད་ཀྱི་སྤྱད་ཡིག་གི་ནང་ཆོས་རིག་ཆས་དགོན་
པས། བོད་ཀྱི་སྤྱད་ཡིག་གཙོ་བོར་སྤྱད་པའི་མི་རིགས་ཤིག་གི་ཆེད་དུ་དོར་རབས་ཚན་རིག་གི་བསྐྱབ་གཞི་བཅོ་སྤྱི་གཙུག་བྱ་བྱ་ནི་ཚོགས་པ་ལས་ལྟ་བུ་གསལ་བ་ཉིད་ནས་
དཀའ་ཁག་ངེས་བཟུང་ཞིག་ལ་གཤོང་ལེན་བྱེད་དགོས།

དེ་ལྟར་ཡང་། བཅོང་འབྲས་པས་མ་འབྲེལ་དང་། དགེ་བཤེས་དག་འདུལ་རྒྱས་ཀྱིས་ རྒྱ་བ་ཆེ་རིང་། བསྟན་འཛིན་བསྐྱོད་ནས་། ཀུམ་བསྟན་འཛིན་ལྟ་བུའི་ལོ་རྒྱུ་བ་དག་
ལས་བྱུང་བའི་སྤྱི་སྤྱོད་ཀྱི་ཁག་ལ་བསྐྱབ་བྱ་འདིར་ངེས་པར་མགོ་བའི་ཤེས་རྒྱུ་དེ་གི་རྒྱུ་ལྟར་དང་རིག་པའི་ལུས་ཅུལ་མོགས་ཀྱི་སྤྱོད་དུ་ལས་གཞི་འདིར་གཤོལ་
བ་མེད་པའི་ལྷག་བསམ་ལྡན་པ་འདི་ལྟ་བུ་ཞིག་ལས་རིས་འདིར་འདུས་པ་ནི་སྤྱད་པས་ལེགས་སྐྱབས་ཁེལ་ཁོན་ས་བྱུང་བ་ཡིན། ཁོང་རྣམས་འདི་རྒྱུད་ཀྱི་ལས་རིས་འདི་
ལ་བཅངས་པའི་ལྷག་བསམ་ནི་ལགོང་ས་ལས་མགོན་ཆེན་པོའི་འཕྲིན་ལྷན་ཀྱི་སྤྱོད་པའི་ལྷག་པའི་ལྟ་བུ་དང་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ཞབས་
འདེགས་ལྟ་རྒྱུར་དཔྱད་པ་མེད་པའི་ཆོད་སེམས་བརྟན་པོ་ཞིག་གི་མཆོད་རྟགས་ཡིན་པར་ཁོ་བོར་ཡིད་ཆེས་རྟེན།

དེ་ལྟ་བུའི་སྤྱི་སྤྱོད་ཀྱི་ཁག་གི་འབད་ཚུལ་ལ་བརྟེན་ནས་སྤྱི་དོར་རིག་པ་དང་། དོར་ཁམས་རིག་པ། དབང་ཅ་ཆོད་རིག་ ཆོད་རིག་གི་ལྟ་བུ། ཨང་ཅིས་བཅས་ཀྱི་རྣམ་
གཞག་གསལ་ཆོད་རྣམས་རྟོག་ཤིང་བྱེད་པར་ཉེ་བར་མགོ་བའི་བཅོ་ཆད་པས་བསྐྱར་རྒྱུན་བསྐྱངས་པ་ལས་ད་ལས་ཀྱི་ཆོག་མཛོད་འདི་ཕྱོགས་བསྐྱོགས་སུ་བཞུགས། གཏན་
འབབས་བྱས་པའི་བཅོ་ཆད་འདི་དག་བསྐྱར་པའི་ཕྱོགས་སུ་ཨ་མོ་འཕགས་པའི་ལོ་རྒྱུ་ ༡༠༠༩ ལོར་བཟུང་པའི་སྤྱད་ཆོད་རིག་གི་བཅོ་ཆད་གཏན་འབབས་ཀྱི་རྒྱུ་ལྟ་བུའི་རིས་པའི་
བཅོ་སྤྱོད་ཆོག་པའདུ་བསྐྱབ་ལ། ཨ་མོ་འཕགས་པའི་ཆོག་པའདུ་དེ་དག་ཏུ་དོར་ཆོད་ལས་གཞི་འདིའི་བྱུག་སྤྱོད་བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་ཆོད་རིག་ཆོད་པའི་ཡིག་
རྒྱུར་བརྒྱས་དང་། གཞན་ཡང་འཛམ་གླིང་གི་ཕྱོགས་གང་ས་ནས་འབྲེལ་ཡོད་བོད་རིག་པའི་མཁས་པ་དང་སྤྱི་སྤྱོད་པ་རབ་དང་རིས་པ་གཏན་འཛུགས་ལྟར་ལྟ་ཡོད། ལྷག་
པར་དུ། བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་འགན་འཛིན་དགེ་བཤེས་ལྷག་པའི་ལགས་ནས་ལས་གཞི་འདིའི་མགོ་མཇུག་བར་གསུམ་དུ་ལས་སྤྱོད་དང་མཉམ་ཞུགས་གནང་བ་ནི་
རྒྱལ་མཚན་དང་འཛུགས་པ་ཞིག་ཏུ་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

ལས་རིས་འདིར་སྤྱི་སྤྱོད་ཀྱི་ཁག་འདི་འདྲ་ཞིག་ཡོད་པའི་སྤྱོད་དུ་མ་ཐུན་ཆེན་གཞན་ཞིག་ཀྱང་ཆང་ཡོད་པ་ནི་ཆོད་རིག་ལས་ལྟ་འདིར་སྤྱད་པའི་དེ་ཉིད་སྤྱད་ནང་གི་སྤོབ་ཁྱིང་
རྒྱ་ཆ་རྣམས་ཆོས་སྤྱིག་ཕྱོགས་སུ་བ་གནང་མཁན་ཀྱི་ཆོད་རིག་པ་དང་ཆོད་རིག་སྤོབ་སྤོན་པ་རྣམས་ལ་ལོ་རྒྱུ་བ་རྣམས་ཀྱིས་དུས་ནས་ཡང་འབྲེལ་གསུག་བྱེད་ཆོག་ཆོག་
ཡོད་པ་དེ་རྒྱུ་ ལས་རིས་འདི་དང་འབྲེལ་བའི་ཆོད་རིག་སྤོབ་དཔོན་རྣམས་དང་སྤྱད་དུ་འབྲེལ་ལས་དམ་པོས་ལག་སྤྱོད་བྱེད་པའི་ཉེར་ལོན་ལས་ཆོག་མཛོད་འདིར་མ་སྤྱད་
སོ་སའི་འབྲེལ་ཆགས་ཆོད་རིག་གི་ནང་གསེས་སྤྱོད་རྣམས་ངོས་འཛིན་བྱས་པ་བརྒྱུད་སོ་སའི་གོ་དོན་གསལ་བཤེས་བྱེད་པ་ཅས་མིན་པར། དེའི་སྤྱོད་དུ་སྐབས་ཀྱི་
འབྲེལ་དང་གནས་སྐབས་ལ་གཞིགས་པའི་ཞིབ་ཆ་དག་ཀྱང་གསལ་བཤོན་བྱེད་སྤྱོད་ལྟ་བུ་ཡོད། སྤྱིར་ན་ཡང་རྒྱ་ས་ལ་མཐའ་མེད་པས་བྱས་ཞིན་པ་ལས་བྱ་རྒྱ་མང་བ་བསྐྱར་
ཡོད་ཅུང་། ཆོག་མཛོད་འདི་ལྟ་བུ་ཞིག་འདོན་འབྲེལ་བྱས་པ་འདི་ཉིད་བོད་སྤྱད་ཀྱི་ནང་དུ་འབེལ་རྒྱ་ས་འདྲོ་བཞིན་པའི་དོར་རབས་ཚན་རིག་གི་ཆོས་རིག་རྒྱ་ཆ་ལུན་
སུམ་རྗེ་ཆོག་ས་སུ་བཏང་བའི་ཞབས་འདེགས་ཆོད་པོ་ཞིག་ཅིས་ཀྱང་ཡིན།

ཨ་མོ་འཕགས་པའི་ཆེད་དུ་ཆོད་རིག་ལས་རིས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཁོང་དུ་པན་ལོང་བྱུག་གི་ལག་བསྐྱར་ལེའུ་ཞིག་མཇུག་བསྐྱེལ་བ་དང་། ད་ལྟ་རྒྱུན་སྤྱོད་གི་ལེའུ་གསལ་པ་འགོ་
འཛུགས་པའི་མཆོངས་ཀྱི་གཏན་འདིར་ད་ལས་ཀྱི་ཆོག་མཛོད་པར་སྤྱད་འབྲེལ་སྤྱོད་ལྟ་བུ་བ་ནི་ཅི་ནས་ཀྱང་རྟེན་འབྲེལ་བཟང་། ངོས་ནས་ཨ་མོ་འཕགས་པའི་ཆེད་དུ་ཆོད་
རིག་ལས་རིས་ཀྱི་ལས་ཀྱི་ཡོད་པའི་ཆོད་རིག་ལས་ཀྱི་སྤྱོད་པའི་ལོ་རྒྱུས་པའི་ལྟ་བུ་ལ་མཐུན་པར་གཞན་ཡང་འབྲེལ་ཡོད་མཁས་པ་དང་ཀུན་ལ་ད་ལས་ཀྱི་
བྱུང་འབྲས་ལེགས་སོན་བྱུང་བར་ཆོས་མེད་འཛམ་པའི་ཏུ་བ་དང་ཆབས་ཅིག་ཞབས་ལྟ་འདི་བརྒྱུད་ནས་རང་གཞན་ཀུན་ལ་པན་ཆོག་ས་རྒྱ་ཆ་ཆོད་པའི་སྤོབ་འདུན་ལྟ།

འབྲས་རམས་པ་སྤོབ་མཐུང་བསྟན་འཛིན་ནི་ཟླ།

སྤྱི་ཁྱབ་འགན་འཛིན།

སྤོབ་སྤྱོད་ཆོད་རིག་དང་སྤྱོད་རྒྱུ་པ་ཅན་གྱི་བཟང་སྤྱོད་ལྟ་གནས།

ཨ་མོ་འཕགས་པའི་གཞུག་ལག་སློབ་གཉེན་ཁང་།

ACKNOWLEDGEMENTS

The Robert A. Paul Emory-Tibet Science Initiative (ETSI) grew out of the long-standing vision of His Holiness the Dalai Lama and is sustained by His Holiness's continued guidance and support at every step of the way. The ETSI also owes its existence to support from Emory University's central administration and the Office of the President.

The Emory-Tibet Partnership (ETP) was established in 1998 in the presence of His Holiness the Dalai Lama through the collaborative vision and work of Dr. Robert Paul and Geshe Lobsang Tenzin Negi. ETSI is an ambitious project that grew out of the Emory-Tibet Partnership, and in 2010 ETSI was renamed the Robert A. Paul Emory-Tibet Science Initiative in honor of Dr. Paul's visionary leadership and guidance. We express our heartfelt thanks to both these individuals for helping to establish the many programs of the Emory-Tibet Partnership, now known as the Center for Contemplative Science and Compassion-Based Ethics, including ETSI.

We gratefully acknowledge Geshe Lhakdor, Director of the Library of Tibetan Works and Archives, Dharamsala, India, and development of this initiative. The project would also not have been possible without the support of Dr. Gary Hauk, Vice President at Emory University, who has guided ETP from the beginning and continues to be one of ETSI's strongest supporters. Additionally, ETSI is greatly indebted to Dr. Michael Elliot, Dean of Emory College of Arts and Sciences, for providing critical resources and faculty of Emory College, which houses this initiative, towards the ongoing development and implementation of the ETSI.

We thank also the ETSI science faculty, who have worked tirelessly to develop the science textbooks and who have traveled to India each summer to teach the science intensives, and the ETSI science translators who have given of their skills and time to contribute an entirely new scientific vocabulary to the Tibetan literary tradition and lexicon. In particular, Drs Carol Worthman, Arri Eisen, John Malko and Mark Risjord, team leaders for neuroscience, biology, physics, and philosophy of science, respectively, oversee all of the curricular aspects of the ETSI and have been integral to any success experienced by the ETSI. Additionally, the ETSI translators, Geshe Dadul Namgyal Tsondue Samphel, Dawa Tsering, Karma Tenzin and Tenzin Sonam, oversee the entire translation and production of all ETSI printed materials and video lectures. Without this dedicated team of exceptional faculty and translators, the ETSI would not be where it is today.

ལེགས་གསོལ།

རྩེ་སྤུང་ཡི་ཨེ་ཤྲོ་ལམ་ཨེ་མོ་འི་དང་པད་གྱི་ཆུན་རིག་ལས་འཛམ་འདི་ནི་ཡལྱུ་ནོར་ཡགོང་ས་སྤྱབས་མགོན་ཆེན་པོའི་ལུགས་ལུན་འིང་པོའི་འཆར་སྤང་ཕྱིར་མདོན་དུ་གྱུར་པ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། འདིའི་བརྒྱུད་རིམ་གྱི་གོ་མ་སྤབས་འེ་འེར་ཡང་ཁོང་གི་རྒྱན་ཆད་མེད་པའི་ལམ་སྟོན་དང་བྱབ་སྟོར་གྱི་ཆོན་ལས་བརྒྱན་ཡོད། ལས་འཛམ་འདིར་ཨེ་མོ་འི་གཙུག་ལག་སྟོབ་གཞིར་ཁང་གི་དབྱུང་འཛིན་སྟོར་དང་གཙོ་འཛིན་ལས་ཁུངས་ནས་ཀྱང་གཞིགས་པ་ཆེན་པོས་རོགས་མགོན་གནང་ཡོད།

དང་ཡང་སློབ་དཔོན་ཅོ་སྐར་ཀེ་སྤྲོ་ཡི་དང་ཁྱ་ལྟ་དགེ་བཤེས་སློབ་བཟང་བ་བསྟན་འཛིན་རྣམས་གཉིས་ནས་མོ་མང་མཉམ་རུབ་ཀྱིས་འཆར་འགོད་དང་ཕྱག་ལས་གནང་བ་བརྟུན་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༡ ལོར་ཡགོང་ས་མཆོག་གི་མདུན་སར་ཨོ་མོ་ཡི་དང་བོད་ཀྱི་བྱུན་ཆོག་ཤེས་ཤིང་ལེ་ལྷག་སར་པ་ཞིག་ཨོ་མོ་ཡི་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་དུ་འགོ་འཁྱེད་གནང་ཞིང་། ཨོ་མོ་ཡི་དང་བོད་ཀྱི་ཆེན་རིག་ལས་རིམ་འདི་ཉིད་བྱུན་ཆོག་ཤེས་ཤིང་ལས་འཆར་སྣ་མང་ཁྲོད་ནས་དམིགས་འདུན་ཆེན་ཤོས་ཀྱི་ལས་རིམ་ཞིག་ཡིན་ལ། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོར་སློབ་དཔོན་སློབ་ཀྱི་གཟིགས་རྒྱུང་རིང་བའི་དབུ་ཁྲིད་དང་ཞལ་ཏྲ་གནང་བ་བཅས་ལ་མེ་མཐོང་འབྲུག་མཆོད་ཆེན་རིག་གི་ལས་རིམ་འདིར་ཅོ་སྐར་ཀེ་ཨོ་སྤྲོ་ཡི་ཨོ་མོ་ཡི་དང་བོད་ཀྱི་ཆེན་རིག་ལས་རིམ་ཞེས་པའི་མིང་གསར་དུ་བདགས་ཆེན་རིག་ལས་རིམ་འདི་ཐེ་བའི་ཨོ་མོ་ཡི་དང་བོད་ཀྱི་བྱུན་ཆོག་ཤེས་ཤིང་ལས་འཆར་མང་དག་ཅིག་གསར་འདུགས་གནང་བར་ང་ཚོས་སྟེན་བྱ་འདི་གཉིས་ལ་སྟིང་ཐག་པ་ནས་བྱགས་རྩི་ཆེ་ཞུ་བྱུ་ཡི།

[illegible]

ཚན་རིག་གི་སློབ་དེབ་མེད་པའི་ཚུམ་སྒྲུབ་བྱ་བར་དལ་བ་སྟོས་མེད་ཀྱིས་འབད་ཚེ་ལ་གནང་དང་གནང་མཁས་སོག་ལོ་རེ་བཞིན་དབྱར་
དུས་སུ་ཚན་རིག་སློབ་བྱིད་ཆེད་བྱ་གར་ལ་མེད་པས་བཞིན་པའི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་གྱི་སློབ་དཔོན་ནམས་དང་། རྒྱལ་དབྱེད་དང་དུས་ཀྱི་
འཕྲོ་ཁྱོན་བཀྲང་སྟེ་བོད་ཀྱི་ཚུམ་རིག་སློབ་ལུགས་དང་མ་སྒྲུབ་ཀྱི་ཚུགས་ལ་ཚན་རིག་གི་བརྗེ་ཆད་གསར་པའི་ཞབས་འདེགས་ལུ་བཞིན་
པའི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་གྱི་ལོ་རྒྱུ་བ་ནམས་ལ་འདར་བྱགས་རྗེ་ཆེ་ལྷ་འདོད་མཆིག་ལྷ་དཔར་དུ་རིམ་པ་བཞིན་དབང་ཆ་ཚན་རིག་དང་། སྡེ་
དངོས་རིག་ལ། དངོས་འཚམ་རིག་པ་དང་ཚན་རིག་གི་ལྷ་སྒྲུབ་བཅས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་འགན་འཛིན་ཤོག་ཁོར་ཁེ་རོལ་སྟོ་ཐེ་མན་དང་། ཨ་རི་
ཨ་ལོ་སོན། རྫོང་སྤལ་ལོ། སྤྱུ་རིམ་རྫོང་བཅས་ནས་ཚན་རིག་ལས་རིམ་གྱི་བསྐྱབ་གཞིན་འདྲེལ་བའི་ལས་དོན་ཀྱང་ལ་ཡོངས་ཁྱབ་
གཞིགས་རྟོག་གནང་ཞིང་། ལས་རིམ་འདིར་བྱུང་འབྲས་གང་སོན་མཐའ་དག་ལ་ཁོང་ནམས་པའི་ཕྱག་རྒྱེས་ཀྱིས་ཁྱབ་ཡོད། དེའི་སོག་ཨ་མོ་
རི་དང་བོད་ཀྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་གྱི་ལོ་རྒྱུ་བ་བརྗོན་འབྲས་བསམ་འཕེལ་དང་། དགེ་བཤེས་དགའ་འདུལ་རྣམས་ཀྱིས་སྐྱབ་ཆེ་རིང་། ཀམ་
བསྟན་འཛིན། བསྟན་འཛིན་བསོད་ནམས་བཅས་ནས་ཚན་རིག་ལས་རིམ་གྱི་དཔར་སྒྲུབ་བྱ་ཆད་སློབ་བྱིད་བསྟན་འཕྲིན་ཆ་ཆང་
གི་མཁུ་བྱ་བ་དང་དཔར་སྒྲུབ་ཀྱི་ལས་གཞི་ཆང་མར་ཡོངས་ཁྱབ་ལྷ་རྟོག་གནང་བཞིན་ཡོད་པས། ལས་རིམ་འདིར་མཐའ་གཅིག་ཏུ་
གཞོལ་ཞིང་རྣམ་དབྱེད་ལྷ་དུ་འཕགས་པའི་སློབ་དཔོན་དང་ལོ་རྒྱུ་བའི་དུ་ལག་འདི་འདྲ་ཞིག་མེད་ན་ལས་རིམ་འདི་ད་ཆ་གང་དུ་སོན་
པའི་གནས་བབ་འདིར་སྟེབས་ཐབས་བྲལ།

We also thank the hard-working staff of the Center for Contemplative Science and Compassion-Based Ethics, who have labored far beyond the call of duty, showing time and again that their efforts are not only work, but also an act of love.

We thank all those who have contributed the financial support needed to operate ETSI and ensure its long-term sustainability. We are particularly indebted to Joni Winston for her long-term generous support to ETSI and for her unwavering conviction in the worth of this endeavor. Funding for ETSI has come from Emory University and Emory College

Generous support has also come from:

- The Dalai Lama Foundation
- The Joni Winston Fund
- The John Templeton Foundation
- The John Templeton Religious Trust
- Judith McBean Foundation
- Robert and Lexie Potemkin
- Jaynn Kushner
- Libby Cates and Hugh Kelly
- Drepung Loseling Monastery, Inc., Atlanta, Georgia

We also thank the External Advisory Board of the Emory-Tibet Science Initiative for their guidance and advice:

- Geshe Thupten Jinpa
- Christof Koch
- Susan Bauer-Wu
- Chris Impey
- John Durant
- Scott Gilbert
- Owen Flanagan
- Geshe Ngawang Samten

We would like to thank the venerable abbots and the administration of the participating Tibetan monastic institutions for embracing the ETSI curriculum and incorporating this material into the Tibetan monastic core curriculum. Lastly, we thank the highly dedicated monastic students of the Emory-Tibet Science Initiative, who are not only beneficiaries, but also essential collaborators in the success of this program. May the knowledge that they gain through this program and these materials benefit them greatly, and through them, all of humankind, thus fulfilling His Holiness the Dalai Lama's far-reaching vision.

གཞན་ཡང་སྒྲིབ་སྒྲུབ་ཚན་རིག་དང་སྤྱི་ཚེའི་ཆ་བ་ཅན་གྱི་བཟང་སྤྱོད་ལྟེ་གནས་ཁང་གི་ལས་ཁུར་ཏུ་ཅང་ཆེ་བའི་ལས་བྱེད་རྣམས་
 གྱིས་རང་རང་སོ་སོའི་ལས་བབ་ལས་བསྐལ་ཏེ་བྱག་ལས་གནང་བ་དང་། རྒྱན་ལྡན་རང་གི་ཚེལ་བ་དེ་ཉིད་ལས་ཀའི་ངོ་བོ་ཙམ་ཞིག་
 མིན་པར་བྱམས་བཅེདེ་ཉམས་ལེན་དུ་བབྱུང་བ་རྣམས་ལའང་ཡི་རངས་ཚད་མེད་ལུ།

ཚན་རིག་གི་ལས་རིམ་ཁག་ལག་བསྟར་བྱེད་པར་དང་། ལས་འཆར་འདི་ཉིད་ལུན་གནས་རྒྱན་འཁྲོངས་ཡོང་བར་མེད་ཐབས་མེད་
 པའི་རོགས་དངུལ་གྱི་མཐུན་ཁྱུར་གནང་མཁན་ཡོངས་ལ་ང་ཚོས་བཀའ་ངེད་ཆེ་བའི་ལེགས་གསོལ་བྱ་རྒྱུ་ཡིན། དམིགས་སུ་བཀའ་
 བས་ལྷམ་ངོ་ནི་མིན་སེ་ཤོན་གྱིས་ཡུན་རིང་གཏོང་པོད་ཆེན་པོས་ཚན་རིག་ལས་རིམ་འདྲིར་རྒྱབ་སྐྱོར་གནང་བ་དང་། ལས་དོན་གྱི་
 རིན་ཐང་ལ་གཡོ་བ་མེད་པའི་ཡིད་ཆེས་བརྟན་པོ་གནང་བའི་བཀའ་ངེད་རྣམས་ང་ཚོས་རྟག་ཏུ་དྲན་བཞིན་ཡོད། ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་
 གྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་འདྲིར་ཨེ་མོ་རི་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་དང་། ཨེ་མོ་རིའི་མཐོ་སློབ་ནས་ནས་རོགས་དངུལ་ཐོབ་ཡོད།

གཞན་ཡང་ལས་རིམ་འདྲིར་གཏོང་པོད་ཆེ་བའི་རོགས་སྐྱོར་གང་ལས་ཐོབ་པའི་ཆ་འདུགས་ཁག་ནི།

- ཏུ་ལའི་སྐྱམ་འདི་དགེ་ཆ།
- རྫོ་ལྟ་དང་ལྟེ་གསུ་པོ་ཤེམ་གིན།
- རྫོ་ནི་མིན་སེ་ཤོན་ཐེབས་ཆ།
- འཛེན་ཀུ་ཤི་ནཔ།
- རྫོན་ཤེམ་པལ་ཤོན་དགེ་ཆ།
- ལེ་སྤེ་ཁེ་ཤེ་དང་ཏུ་གཤེ་ལེ།
- རྫོན་ཤེམ་པལ་ཤོན་ཚོས་ལུགས་
- རྫོ་རྫོ་ཡ་མང་འ་སྤེའི་ཨེ་ཤེ་ལན་ཏེ་ཤོང་ཁྱེར་དུ་རྟེན་གཞི་བྱས་པའི་
 གྱི་དགེ་ཆ།
- འབྲས་སྤྱངས་སློགས་ལ་སྤྱིར་གྲུ་ཚང་གི་ཚོས་ཚོགས་བཅས་ཡིན།
- རི་ཏུ་ཐེ་མེག་གིན་དགེ་ཆ།

དེ་བཞིན་དུ་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་གྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་གྱི་གཤམ་གསལ་གྱིར་གནས་སློབ་སྟོན་ལྟན་ཚོགས་གྱི་ཚོགས་མི་རྣམས་ཀྱིས་ང་
 ཚོར་ལམ་སྟོན་དང་སློབ་གསོ་གནང་བར་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་བྱ་རྒྱུ་ཡིན།

- དགེ་བཤེས་ཐུབ་བརྟན་སྟོན་པ།
- རྫོན་ཏུ་རེན་ཏ།
- ཁི་རི་སེ་ཏོ་མུ་ཀོག
- སེ་ཁོ་ཏུ་ལྟེ་ལྟེ།
- སུ་སན་གླ་མར་ལ།
- ཨོ་མན་ཐེ་ལེ་ནི་ལྟན།
- ཁི་རི་སེ་ཨེམ་པ།
- དགེ་བཤེས་ངག་དབང་བསམ་གཏན།

གཞན་ཡང་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་གྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་ནང་དུ་མཉམ་བཞུགས་གནང་མཁན་གྱི་དགོན་སྡེ་ཁག་གི་མཁན་རིན་པོ་ཆེ་
 རྣམ་པ་དང་འཛིན་སྐྱོང་ལས་སྡེ་རྣམས་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་གྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་གྱི་བསྐྲུབ་གཞི་དང་ལེན་གྱིས་དགོན་སྡེ་གྲུ་ཚང་
 སོ་སོའི་རྒྱན་ལྡན་བསྐྲུབ་གཞིའི་གས་སུ་འཛོག་གནང་མཛད་པར་ང་ཚོས་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་བྱ་རྒྱུ་ཡིན། མཐའ་དོན་དུ་ལྷག་བསམ་གིན་ཏུ་
 ཆེ་བའི་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་གྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་གྱི་སློབ་གཉེར་བ་གྲུ་བཙུན་རྣམས་ལ་ང་ཚོས་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་བྱ་རྒྱུ་ཡིན། ཁོང་རྣམས་
 ལས་རིམ་འདྲིའི་ཕན་ཐོགས་བྱ་ལུ་ལ་ཙམ་མིན་པར། ལས་འཆར་འདི་ལམ་སྟོང་ཡོང་བར་ཁོང་རྣམས་མེད་དུ་མི་རུང་བའི་མཉམ་
 ལས་པའང་ཡིན། ལས་འཆར་འདི་དང་སློབ་ཆས་འདི་དག་ལས་ཤེས་ཡོན་གང་ཐོབ་པ་དེས་ཁོང་རྣམས་ལ་ཐུགས་ཕན་དེ་ཆེར་གསོ་
 བྱེད། ཁོང་རྣམས་བརྒྱུད་ནས་མིའི་རིགས་སྤྱི་ལ་སྤྲོན་ཅིང་། ཡུལ་ཕྱོད་ལ་ཤོར་ས་སྤྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཚོག་གི་ཐུགས་རྒྱུང་རིང་
 པོའི་དགོངས་བཞི་བསྐྱབ་ཐུབ་པར་སྟོན་འདུན་ཐུགས་ངག་ལུ།

ཡིག་ཐུང་ཚན་པའི་མཆམས་ཐུང་།

ཡུལ་རྒྱུ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ས་ཡུལ་ས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གི་རྒྱལ་ས་ཆེན་དགོངས་གཞི་ཟབ་མོ་ཇི་སྟེན་ཅིག་ཡོད་པའི་ཁོངས་ནས་ངེས་བཟུང་གཅིག་ལ་ཞབས་འདེགས་ཕྱ་མོ་ཙམ་ཞིག་བསྐྱབ་པའི་སྐད་དུ་གྱུ་ལོ་ ༡༠༠༥ ལོར་རྒྱ་ས་བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་དང་ཨ་རིའི་ཨེ་མོ་རི་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་བྱང་ཆུབ་ཀྱིས་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཆོན་རིག་ལས་རིམ་ཞེས་པའི་ལས་གཞི་ཞིག་གསར་དུ་བཙུགས། འདི་ནི་གཞུང་ཆེན་ལག་ལ་ཐོས་བསམ་སློབ་གཉེར་གནང་བཞིན་པའི་བོད་རིགས་རབ་བྱུང་ལོ་མོ་རྒྱམས་ཀྱི་ཆེད་དུ་དེར་རབས་ཆོན་རིག་སློབ་ཁྲིད་ཀྱི་ལས་གཞི་ཞིག་ཡིན།

ཤེས་ཡོན་གྱི་ལས་གཞི་འདི་ལྟ་བུ་ཆགས་ཆུང་ཕྱགས་འཕེར་ཡོད་པར་བསྐྱབ་གཞི་ཅ་འདྲིན་བསྐྱོང་བོ་ཞིག་ཡོད་པའི་སྟེང་དུ་སློབ་དེབ་སོགས་སློབ་ཁྲིད་ཀྱི་རྒྱ་ཆ་ཕན་ཐུག་སྤུས་ཆོགས་པ་དང་། དགོས་ཆ་ལྡོ་མས་བཅས་ཆད་དགོས་པས། གྱུ་ལོ་ ༡༠༠༥ ལོ་ནས་ ༡༠༠༩ ལོར་བསྐྱབ་གཞི་འཆར་འགོད་དང་། གྱུ་ལོ་ ༡༠༠༩ ལོ་ནས་ ༡༠༡༡ ལོར་འཆར་གཞི་དེ་ཉིད་གཞི་ལ་བཞག་ནས་བསྐྱིགས་པའི་བསྐྱབ་གཞི་ཞིག་སྤྱད་དེ་ལོ་མང་རིང་སྤར་མཐོ་སློབ་ཁང་དུ་དབྱར་ཐོག་སོ་སོར་སྤོང་འགྲེའི་ཟབ་ཁྲིད་ཀྱི་ལས་རིམ་བསྐྱངས། ཟབ་ཁྲིད་དེར་རིས་སུ་མ་ཆད་པའི་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་བོན་དང་བཅས་པའི་དགོན་སྡེ་གྲུ་ཆོང་ཉེ་ཤུ་ལྷག་གིས་མཉམ་ཞུགས་གནང་ཞིང་། ཁྲོན་བསྐྱོམས་རབ་བྱུང་ལོ་མོ་དགུ་བརྒྱ་བཀའ་བར་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཆོན་རིག་ལས་རིམ་ནས་ཆོན་རིག་གི་ཟབ་སྦྱོང་ཕུལ་ཐུབ་པ་བྱུང་།

དེ་ནས་གྱུ་ལོ་ ༡༠༡༡ གྱི་ཟླ་ ༡ པར་བསྐྱངས་པའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་དགེ་ལུགས་ཆོགས་ཆེན་མེངས་དུག་པར་ཡའཇམ་མགོན་རྒྱལ་བའི་རྒྱལ་ཆ་བ་དགའ་ལྷན་ཁྲིའི་ནོ་ཆེ་མཆོག་དང་། ཡམ་རྒྱུངས་མེད་ཤར་བྱང་གི་ཆོས་རྒྱུ་རྒྱལ་བ་དབུ་བཞུགས་ཐོག་གདན་ས་གྲུ་ཆོང་ལག་གི་མཁན་རིན་པོ་ཆེ་རྒྱམས་ལྷན་འདོམས་སར་རི་བོ་དགེ་ལྷན་པའི་ཆོས་སྡེ་ལག་གི་རྒྱན་ལྷན་སློབ་ཁྲིད་ཀྱི་ཁོངས་སུ་དེར་རབས་ཆོན་རིག་སློབ་ཆོན་ཡང་འདྲིན་རྒྱུ་སྤྱི་མོས་ཐག་གཅོད་ཀྱིས་གོས་ཆོད་འདྲིན་གནང་མཛད་པའི་རྒྱུ་འབྲེལ། ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཆོན་རིག་ལས་རིམ་གྱི་གོ་སྒྲིག་འོག་གྱུ་ལོ་ ༡༠༡༤ དབྱར་ཁ་ནས་བཟུང་གདན་ས་སེ་འབྲས་དགའ་གསུམ་དུ་སྤྱི་ཡོངས་ཆོན་རིག་སློབ་གཉེར་གསར་འཛུགས་གནང་བ་ནས་ ༡༠༡༤ ལོའི་དབྱར་ཁའི་བར་ལོ་དུག་རིང་དོར་གཞི་ལག་བསྟར་གྱི་སྐབས་སུ་གདན་སའི་གྲུ་ཆོང་དུག་དང་། བཀ་ཤིས་ལྷན་པོ་དང་། རྒྱ་སྟོན། མོན་རྟོག་སྤྱད་དགོན་བཅས་གྲུ་ཆོང་དགུ་ཡི་དགེ་འདུན་པ་ཆེག་སྟོང་བཀའ་བར་ཆོན་རིག་གི་ཟབ་སྦྱོང་ཕུལ་བ་དང་། གྱུ་ལོ་ ༡༠༡༥ ལོ་ནས་བཟུང་སྟེ་བཙུན་དགོན་ལྷ་ནས་ཕེབས་པའི་བཙུན་མ་བཞི་བརྒྱ་ལ་ལོ་དུག་གི་དབྱར་ཁའི་ཆོན་རིག་ཟབ་སྦྱོང་འབུལ་བཞིན་ཡོད།

དེ་ལྟར་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཆོན་རིག་ལས་རིམ་གྱི་བསྐྱབ་བྱའི་ལས་ཁྲིད་ཀྱི་ཁོངས་སུ་ཆ་ཤས་སྤྱོད་ཆོགས་ཤིག་ཡོད་པ་ལས་གསལ་གནང་ཆེ་བ་གཅིག་ནི་ཆོན་རིག་གི་མ་གཞིའི་སློབ་དེབ་དང་། རྒྱ་བསྟེན་སློབ་དེབ་ འབྲིད་བྱའི་ཡིག་ཆ་རྒྱམས་བོད་རྒྱུར་ཞུ་རྒྱུ་དང་། ཆོན་རིག་གི་བརྒྱུ་ཆད་པ་བསྐྱར་གཏན་འབེབས་བྱ་རྒྱུ་དེ་ཡིན་ན། གྱུ་ལོ་ ༡༠༠༩ ལོ་ནས་ལས་འགུལ་སྤུ་མཐུད་བརྒྱམས་པའི་ཁྲིད་ཆོན་རིག་གི་སློབ་དེབ་བཅོ་ལྔ་བོད་རྒྱུར་པར་སྤྱད་འབྲེམས་སྡེ་ལ་ཐེན་པ་དང་། གསུམ་བོད་རྒྱུར་ཐེན་ཏེ་འདི་ལོའི་ལོ་མཇུག་ཏུ་པར་སྤྱད་ཞུ་རྒྱུ། གཉིས་དུ་ལྷ་རྒྱུར་བཞིན་པ་ལགས། དེ་བཞིན་དུ་བརྟན་ཁྲིད་རྒྱུ་ཆ་གང་མཆམས་ཤིག་གོ་སྒྲིག་ཞུས་ཤིང་། འདི་དག་གི་སྟེང་དུ་ལོ་རེའི་དབྱར་ཁའི་ཟབ་སྦྱོང་ལ་དམིགས་ནས་ཆེད་དུ་བསྐྱིགས་པའི་འབྲིད་ཆོན་བརྒྱ་ཕྱག་མང་པོ་དེ་ཕྱིན་སྐད་ནས་བོད་སྐད་དུ་བསྐྱར་ཏེ་ད་ཆ་དགོན་སྡེ་གྲུ་ཆོང་ལག་ཏུ་སློབ་གཉེར་གྱི་རྒྱ་ཆའི་ཆུལ་དུ་བཀོལ་སྤྱོད་ཞུ་ཞུས་ཡིན། ད་པར་གོ་སྒྲིག་ཞུས་པའི་ཆོན་རིག་སློབ་ཁྲིད་ཀྱི་རྒྱ་ཆ་རྒྱམས་ཆོན་རིག་ཡིག་མཛོད་དུ་བའི་ (www.emorytibetscienceinitiative.com) སྟེང་དུ་བཀོད་ཡོད།

ཆོན་རིག་གི་བརྒྱུ་ཆད་པ་བསྐྱར་ཞུས་པ་རྒྱམས་ཆོད་ལྷན་ཡོང་ཐུབ་པ་དང་། ཀྱན་གྱིས་བརྒྱུ་ཆད་རྒྱམས་གཅིག་མཛུངས་སུ་བཀོལ་སྤྱོད་ཐུབ་པའི་སྐད་དུ་ ༡༠༠༤ ལོ་ནས་ལོ་བསྐྱུད་མར་ཨེ་མོ་རི་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་དུ་ཆོན་རིག་གི་བརྒྱུ་ཆད་གཏན་འབེབས་ཀྱི་རྒྱལ་སྤྱིའི་རང་བཞིན་ལྷན་པའི་བཀོ་སྐྱོང་ཆོགས་འདུ་ཆོགས་ཤིང་སྐད་མར་ཡང་སྤུ་མཐུད་དེ་འཆོག་འཆར་ལགས། ཆོགས་འདུ་དེ་དག་ཏུ་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཆོན་རིག་ལས་རིམ་གྱི་ལོ་རྒྱུ་བ་རྒྱམས་དང་། རྒྱ་ས་བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་འགན་འདྲིན་དགེ་ལེན་ལགས་དང་དཔེ་

མཛོད་ཁང་གི་ལོ་ལྔ་པ་རྒྱུ་ལ། ཡ་སྐུ་ལི་མ་སྐྱེན་ཞབས་ལུ་བ་ཨེམ་ཆི་པ་སྐྱོ་དོ་ཇེ་ལགས་གཅོས་བོད་ཀྱི་གསོ་བ་རིག་པའི་གཞུང་ལུགས་ལ་
བྱང་ཆུབ་པའི་སྐྱེན་པ་རྒྱུ་ལ། དེ་དང་རབས་ཚན་རིག་ཐད་མཐུན་པ་ཟབ་པའི་བོད་རིགས་མཁས་དབང་། བོད་ཀྱི་ཚོམ་རིག་སྐྱེ་ཆུལ་སྐོགས་ལ་
མཁས་པའི་མཁས་དབང་རྒྱུ་ལ། འབྲེལ་ཡོད་ཚན་རིག་གི་སློབ་དཔོན་ཆེན་མོ་བཅས་ཤེས་ཡོན་གྱིས་ལྷག་པའི་འབྲེལ་ཡོད་མི་སྣ་མང་པོས་
ཉིན་མ་སྐྱེལ་ཏེ་ཤོས་བསྐྱར་སྤོང་པོ་དང་། ལྷག་པོ། ཞབ་པོ། གསལ་པོར་གནང་སྟེ་དབར་བརྒྱ་ཆད་ ༥༠༠༠ བརྒྱལ་བ་གཏན་འབེབས་གནང་
ཡོད། འདི་དག་ལས་མིང་ཆིག་ཆིག་སྟོང་ལྷག་ཅིག་དེ་སྟོན་བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་གིས་པར་སྐྱེན་ཞུས་པའི་བོད་ཨིན་མཆན་འབྲེལ་གྱི་ཚན་
རིག་བརྒྱ་ཆད་ཅས་པའི་དེབ་དེའི་ནང་ཐོག་མར་ཐོན་ཡོད།

ད་ལམ་མིང་ཆིག་དེ་ཀུན་གཅིག་དུ་བསྐྱེབས་ཏེ་དབྱིན་བོད་ཤར་སྐྱར་གྱི་དེང་རབས་ཚན་རིག་ཆིག་མཛོད་འདི་འདྲ་ཞིག་གོ་སྐྱིག་ཞུ་ཐུབ་པར་
འབྲེལ་ཡོད་ཀུན་གྱི་བཞུན་ཇེས་སུ་དན་པའི་སྟོན་ནས་ཐུགས་རྟེན་ལེགས་གསོལ་ཞུ་བ་དང་འབྲེལ། ཀུན་ལ་ཉེར་མཁོའི་བོད་སྟོན་ཐུགས་ཆེ་ཡོང་
བའི་རེ་བ་ཞུ། འདིའི་ངོ་བོ་དང་བསྐྱིག་ཆུལ་ངོ་སྟོན་མདོར་ཅིམ་ཞུ་བའི་ལྷགས་སུ་འདི་ལྟར། ཆིག་མཛོད་འདིར་ཚན་རིག་གི་བརྒྱུ་ཆད་ལྷོན་
བསྐྱེམས་ ༥༡༩༩ ཡོད་པ་རྒྱུས་དེབ་འདིའི་མཛུགས་དུ་དབྱིན་བོད་ཤར་སྐྱར་དང་བོད་དབྱིན་ཤར་སྐྱར་སོ་སོར་བཀོད་ཡོད། བརྒྱ་ཆད་འདི་དག་
གི་ཁྲོད་ནས་ ༩༡༥༥ ལ་གོ་དོན་ཟུར་དུ་བཀྲལ་ཡོད་པ་དང་། དེ་འཕྲོས་རྒྱུ་མིང་མིན་འཕྲས་སྟོན་ཆེ་ཆད་དུ་བཏང་སྟེ་ཆའི་དབྱིན་ཆིགས་སུ་
འགོད་འཆར་ཡོད། དགོས་མཁོའི་དབང་གིས་ཆིག་མཛོད་འདིར་གཅི་ཆེར་ཚན་རིག་གི་སྟེ་ཚན་གསུམ་ནས་བརྒྱུ་ཆད་དང་སྤྲོད་ཤིང་། དེ་དག་
ནི་དངོས་ཁམས་དང་། སྐྱེ་དངོས། དབང་ཅད་ཚན་རིག་བཅས་ཡིན། དེའི་སྟེང་དུ་ལྷ་གྲུབ་རིག་པའི་ཐ་སྙད་མི་ཉུང་བ་ཞིག་ཀྱང་བསྐྱེན་ཡོད། དེ་
འདྲ་ཡོད་དགོས་དོན་ནི་ཨོ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་གྱིས་སྐྱིག་སྦྱོར་ཞུས་པའི་བསྐྱེད་གཞིའི་ནང་སྟོབ་ཚན་འདི་རྒྱུ་ཆུང་གཅི་བོར་
བཟུང་བས་ཡིན། ཇེས་སྟོར་དང་ཨང་ཅིས་གཉིས་བསྐྱེད་གཞིའི་ནང་ཟུར་འདྲིའི་བྱས་མེད་ཀྱང་། དངོས་ཁམས་དང་སྐྱེ་དངོས་སྐོག་སུ་དེ་
དག་གི་གནད་དོན་མང་པོ་ཐོན་པས་དེ་དག་ཁོངས་ཀྱི་མིང་ཆིག་མང་པོ་ཞིག་འདིར་ཡང་གསལ་ཡོད། ཆིག་མཛོད་འདིའི་ནང་དུ་ལྷ་གནད་
ས་སུ་ཆང་ཁག་དུ་སྟོབ་བཞིན་པའི་ཚན་རིག་སྟོབ་དེབ་ཀྱི་ཐ་སྙད་རྒྱུ་ཆུང་གསལ་གཅོར་བཟུང་བྱས་ཡོད་པས་ཆིག་མཛོད་འདི་ཆ་ཆང་པོ་ཞིག་དང་
འདུ་ཆེན་པོ་ཞིག་བྱུང་མེད་རུང་། ང་ཆོས་སུ་མཐུད་ནས་ཚན་རིག་གི་ཆིག་མཛོད་འདི་ཤ་རྒྱས་སུ་གཏོང་འཆར་ཡོད་ཅེས་ཞུ་རྒྱུ་ཡིན།

མིང་ཆིག་རྒྱུ་ཆུང་འཆོལ་བདེ་བའི་སྟེང་དུ་ཆིག་མཛོད་འདིར་མིང་ཆིག་ཡོངས་ཇོགས་དབྱིན་ཡིག་གི་ཀ་མེད་ལྷར་བསྐྱིགས་ཡོད་ཀྱང་། ཐ་སྙད་
སོ་སོའི་ཐད་དུ་དེ་ཉིད་ཚན་རིག་གི་སྟེ་ཚན་གང་དུ་གཏོགས་པ་ཁགས་ལ་བཀོད་ཡོད། དཔེར་ན་དངོས་ཁམས་ཀྱི་མིང་ཆིག་ཅིག་ཡིན་ན་
དེའི་ཐད་དུ་ *phys* དང་། སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་མིང་ཆིག་གི་ཐད་དུ་ *biol* དང་། དབང་ཅད་ཐད་དུ་ *neurosci* དང་། ཇེས་སྟོར་གྱི་ཐད་དུ་
chem དང་། ཚན་རིག་གི་ཐབས་ལམ་ཐད་དུ་ *sci. method* དང་། ཨང་ཅིས་ཀྱི་ཐ་སྙད་རྒྱུ་ཆུང་གསལ་ལ་ *math* དང་། ལྷ་གྲུབ་ཀྱི་ཐ་
སྙད་ལ་ *phil* ཞེས་བཀོད་ཡོད། སྐྱེར་བརྒྱུ་ཆད་རྒྱུ་ཆུང་གསལ་ལ་གོ་དོན་གང་མང་མང་དང་རྒྱས་རྒྱས་སྦྱོར་དུ་ཡོད་ཀྱང་། འདིར་ནི་ང་ཆོས་གཅི་བོར་
ཚན་རིག་གསར་དུ་སྦྱོང་མཁན་རྒྱུ་ཆུང་གསལ་ལ་དམིགས་པ་ཡིན་པས་གོ་དོན་བསྐྱེས་པོ་དང་གསལ་པོ་འགོད་ཐབས་བྱས་ཡོད། གོ་དོན་དང་ཆིག་
འབྲེལ་རྒྱུ་ཆུང་གི་དབྱིན་ཡིག་དུ་བཞུགས་པའི་ཚན་རིག་གི་ཆིག་མཛོད་ཤུགས་ཆེ་བ་དང་སྟོན་ཆེ་བ་རྒྱུ་ཆུང་གསལ་ལྟར།

གོ་དོན་ཞིག་ལ་ཐ་སྙད་དེ་འདྲུག་མི་འདྲུག་དང་། ཐ་སྙད་དེ་བྱུང་གང་ལ་འགྲོ་མིན་བཅས་ནི་ཐ་སྙད་དེ་དག་གི་ཆིག་མཛོད་ཁྲོད་དུ་བཀོལ་སྦྱོང་བྱེད་
ཐུགས་ལ་རག་ལས་པས་བརྒྱུ་ཆད་གསར་པ་འདི་རྒྱུ་ཆུང་གསལ་ལ་ཆོག་གིས་གང་ཐུབ་ཅི་ཐུབ་བེད་སྟོན་གནང་རོགས་ཞེས་རེ་སྐུལ་ཞུ་རྒྱུ་དང་།
འདིར་གསལ་བའི་ཐ་སྙད་དང་གོ་དོན་ལ་ལེགས་སྟེལ་ཉེས་འགོག་གི་དགོངས་འཆར་གང་ཡོད་ང་ཆོར་བག་ཐོན་མེད་པར་གནང་སྟོང་ཡོང་
བ་ཞུ་རྒྱུ་བཅས། ༢༠༡༩ ལྷ་སྐྱོ་ ༡༡ པའི་ཆོས་ ༡༩ ལ་ཨོ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་གྱི་ལོ་ལྔ་པ་བཟུན་མོང་ནས།

The scientific lexicons in this dictionary were translated and standardized in the annual “International Conference on Standardizing Scientific Terms in Tibetan” organized by Emory-Tibet Science Initiative over the last ten years, from 2009 to 2018, with the participation from the following experts and scholars:

Bryce Johnson, PhD, USA; Chung Tsering, ECSC, Australia; Dawa Tsering, ETSI; Dr. Jed Brody, Emory University; Dr. Khenrab Gyamtso, Canada; Dr. Pema Dorjee, TMAI, India; Dr. Rinchen Dhondrup, Tibet; Dr. Tashi Dawa, Emory University; Dr. Tenzin Namdol, Emory University; Dr. Tenzin Sonam, ETSI; Geshe Dadul Namgay, ETSI; Geshe Lhakdor, LTWA, India; Geshe Lobsang Monlam, MTITRC, India; Geshe Lobsang Tenzin Negi, Emory University; Geshe Ngawang Samten, CIHTS, India; Geshe Tenzin Shrestha, TGSS*; Jampa Khechok, TGSS; Jangbu (Dorje Tsering), France; Karma Tenzin, ETSI; Karma Thupten, LTWA, India; Karma Tsundu, LTWA, India; Khanpo Tsechoe, TGSS; Lekpa Gyatso, TGSS; Lobsang Namgyal, TGSS; Lobsang Shastri, USA; Pema Gyaltsan, CST, India; Prof. Arri Eisen, Emory University; Prof. Carol Worthman, Emory University; Prof. John Malko, Emory University; Rangdol Yeshe, TGSS; Rigzin Norbu, TGSS; Sangey Tashi, ETSI; Sherab Tenzin, TGSS; Sonam Choephel, TGSS; Sonam Dorjee, USA; Stanzin Wangdan, TGSS; Tenzin Choedon, ICGEB, India; Tenzin Choyang, TGSS; Tenzin Norbu, USA; Tenzin Paldon, LTWA, India; Tenzin Tamdin, LTWA; Thukten Dema, TGSS; Tsepak Rigzin, Emory University; Tsering Phuntsok, TGSS; Tsetan Wangyal, USA; Tsundu Choephel, TGSS; Tsondue Samphel, ETSI; Gelek Gyatso, TGSS; Yangbhum Gyal, USA; Yeshe Dorje, TGSS; Yungdrung Konchok TGSS*

*Tenzin Gyatso Science Scholars, Emory University

[illegible][illegible]

དཀར་ཆག

ཆོག་མཛོད།	1
དབྱེན་བོད་ཤུན་ཕྱར་གྱི་ཚན་རིག་བརྟུང་ཆད།	573
བོད་དབྱེན་ཤུན་ཕྱར་གྱི་ཚན་རིག་བརྟུང་ཆད།	651
དབྱེན་གཞི་ཡིག་ཆ།	729

མཆན།	Category	ཐེ་ཆན།
<i>biol.</i>	biology	སྤྲེད་ངོས།
<i>chem.</i>	chemistry	རིས་སྤྱོད།
<i>math.</i>	mathematics	ཡང་རྟེས།
<i>neurosci.</i>	neuroscience	དབང་ཅན།
<i>phil.</i>	philosophy of science	ཆན་རིག་གི་ལྟ་བུ།
<i>phys.</i>	physics	དངོས་ཁམས།
<i>sci. method</i>	scientific method	ཆན་རིག་གི་ཐབས་ལམ།

A

12 cranial nerves

ཐོད་རྒྱུ་དབང་ཆ་བརྩ་གཉིས།
neurosci.

The 12 pairs of cranial nerves arise from the brainstem and mostly innervate the head. They pass through small openings in the skull to enter or exit the brain. Each cranial nerve has a name and Roman numeral associated with it, being numbered in sequence from front to back.

ཐོད་རྒྱུ་དབང་ཆ་ཐོན་ཞིང་པལ་ཆེ་བ་མགོ་དང་དབང་ཆ་མ་བུད་སྒྲིབ་བྱས་ཡོད་པའི་ཐོད་རྒྱུ་དབང་ཆ་ཆ་བར�་གཉིས་པོ་ལ་གོ་བ་ཡིན། དེ་དག་ནི་ཀ་ལིའི་ཨི་ཁུང་ཐ་མོ་བརྒྱུད་དེ་ཐོད་པའི་ནང་དུ་འཇུག་པའམ་ཐོད་པའི་ནང་ནས་ཕྱིར་ཐོན་གྱི་ཡོད། ཐོད་རྒྱུ་དབང་ཆ་རེ་རེ་ལ་མིང་ཞིག་དང་རྩ་མན་གྱི་ཨང་གི་ཞིག་ལྟར་སྒྲིབ་བྱས་ཡོད་ཅིང་། མདུན་ནས་རྒྱབ་དུ་གྲངས་རྟགས་བཞག་ཡོད།

a-ketoglutarate dehydrogenase

ཨལ་ལ་-གེའི་ ཁྲི་ཏལ་ཁྲོ་ཐི་ཞེ་སི་

སྒྲིན་ཇས།
chem.

An enzyme of the oxidoreductase class that is a component of the multienzyme α -ketoglutarate dehydrogenase complex (q.v.).

སྒྲིན་ཇས་སྣ་ཚོགས་ཅན་ཨལ་ལ་-གེའི་ཁྲི་ཏལ་ཁྲོ་ཐི་ཞེ་སི་སྒྲིན་ཇས་ཀྱི་བྱུང་ཆ་ཡིན་པའི་ཨོག་སི་ཁྲོ་ཐི་ཁྲི་ཏལ་ཁྲོ་ཐི་སྒྲིན་ཇས་སྣ་ཚོན་གྱི་སྒྲིན་ཇས་ཤིག་

abducens nerve

ཕྱིར་གཏོ་དབང་ཆ། ཕྱིར་གཏོ་

དབང་ཆ།
neurosci.

Each of the sixth pair of cranial nerves, supplying the muscles concerned with the lateral movement of the eyeballs.

ཐོད་རྒྱུ་དབང་ཆ་ཆ་བར�་གཉིས་པའི་དབང་ཆ་གང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། མིག་རིལ་སྐྱོད་དུ་འགྲུལ་སྒྲིབ་བྱེད་དུ་འཇུག་མཁན་གྱི་གསྐྱེས་ལ་བརྟེན་པའི་སྒྲིབ་བྱེད།

abducent

ཕྱིར་གཏོ་དབང་ཆ། ཕྱིར་གཏོ་

དབང་ཆ།
neurosci.

Each of the sixth pair of cranial nerves, supplying the muscles concerned with the lateral movement of the eyeballs.

ཐོད་རྒྱུ་དབང་ཆ་ཆ་བར�་གཉིས་པའི་དབང་ཆ་གང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། མིག་རིལ་སྐྱོད་དུ་འགྲུལ་སྒྲིབ་བྱེད་དུ་འཇུག་མཁན་གྱི་གསྐྱེས་ལ་བརྟེན་པའི་སྒྲིབ་བྱེད།

aberration

གཏོ་འཕྲུལ།
phys.

Distortion in an image produced by a lens or mirror, caused by limitations inherent to some degree in all optical systems.

དངས་ཤེལ་ལམ་མེ་ལོང་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་པའི་གཏོ་འཕྲུལ་སྣ་ཚོན་གྱི་གཟེར་སྒྲོལ། འདི་ནི་ལོང་རིག་ཡོ་བྱད་ཆ་ང་མའི་ནང་དུ་ཆ་ད་མི་འདྲ་བའི་སྒྲོན་ནས་རང་བཞིན་གྱིས་ཡོད་པའི་ཆ་དང་གཞན་ཁྱད་ཆོས་ཤིག་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་།

aberration of starlight Apparent displacement of a star from its true position, due to the combined effects of the speed of light and the speed of the Earth in orbit around the Sun

ཁྱད་ཚིག་གཡོ་འཁྲུག་
phys.

སྐར་མ་ཞིག་གནས་ས་དངོས་ལས་འཕྱར་བའི་མཛོན་སྒྲིབ་གི་གནས་སྤྱི་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། འོད་ཀྱི་མགྲིག་མ་ཚད་དང་ཉི་མའི་མཐའ་དུ་སའི་གོ་ལ་གཞན་སྐར་ཀྱི་དེ་ལའི་མགྲིག་མ་ཚད་གཉིས་ཀྱི་ཐུན་མོང་གི་ཤུགས་ཀྱིན་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་།

abiotic factor Any factor, feature or process, not derived from or caused by living organisms, that might affect an organism in its environment. Examples are hours of daylight, climate and rock type.

རྒྱུ་བྱལ་གྱི་རྒྱུ་གྱི་
biol.

སྤྱི་དངོས་ཀྱིས་སྤྱི་དངོས་སྤྱི་དངོས་ནས་བྱུང་བ་མིན་མོད། སྤྱི་དངོས་ཤིག་གསལ་དེའི་ཁོང་ཡུག་ལ་ཤུགས་ཀྱིན་སྤྱི་དངོས་ཀྱི་ཐུན་མོང་ལྟར་ཡང་འགྲུབ་ཅིང་ཞིག་ལ་གོ་དཔེར་ན། ཉན་མའི་དུས་ཡུན་དང་། གནས་གཤེས། བྲག་རྒྱུ་འཛིན་ཤིག་སྣ་བུ་ལོ།

abortion The expulsion or removal of the foetus from the uterus before the foetus is viable, usually before the 24th week of pregnancy in humans.

མར་ལ་སྐྱུ་གྱི་
biol.

མར་ལ་གནས་སྤུ་གུ་མ་གྲུབ་པའི་ཕྱིན་དུ་བྱ་སྤྱོད་ནས་སྐྱུ་མ་སྤིང་ཕྱིར་འབྱུང་བའམ་ཕྱིར་འདོན་བ་ལ་ཟེར་ཞིང་། རྒྱུན་ལྡན་སྐྱུ་མ་མ་ཆགས་མེས་ཀྱི་བདུན་ཟླ་གྱི་ ༡༩ པའི་ཕྱིན་དུ་འབྱུང་གི་ཡོད།

absence seizure An epileptic seizure characterized by a sudden, momentary loss of consciousness. Occasionally it is accompanied by minor myoclonus of the neck or upper extremities, frequent blinking, slight symmetric twitching of the face, or loss of tonus.

འཕྲོག་པ་ཞིག་གི་
neurosci.

སྤྱོད་བྱུང་ཞིག་གསལ་ཡུད་ཅུས་ཀྱི་རིང་ལ་དྲན་བ་བརྒྱུག་པའི་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་བརྒྱལ་གཟེར་འདར་རིང་ས་ཤིག་ལ་ཟེར། སྐབས་སྐབས་སུ་སྤྱི་མཐའ་སྤྱོད་ཀྱི་འཐའ་སྤྱོད་ལོ་ཤིག་གནད་ཀྱི་ཆོག་མ་ཤིག་ལ་བརྟེན་འཁྲུག་དྲག་པོ་བྱུང་བ་དང་། སྤྱོད་འོད་ཆེས་ཆེས་ཡང་སེ་བྱེད་པ། གདོང་ཉོབ་ཏེ་འཐའ་འཁྲུག་བྱེད་པ། ཡང་ན་གནད་ཀྱི་བྱ་འགྲུལ་བརྒྱུག་བ་བཅས་ཀྱིས་འབྱུང་གི་ཡོད།

absent-mindedness Lost in thought and unaware of one's surroundings or actions.

སྤྱོད་རང་བཞིན་གྱི་
neurosci.

བསམ་གཞིག་གི་སྤྱོད་དུ་འཐའ་ནས་སོ་སོའི་ཁོང་ཡུག་གསལ་བྱ་བ་ཇི་བཞིན་མི་རྟོགས་པའི་རང་བཞིན།

absolute A value or principle which is regarded as universally valid or which may be viewed without relation to other things.

ཚགས་ཐུབ་ཀྱི་
phys.

ཀུན་ལ་ཁུབ་བའམ་ཡང་ན་གཞན་ལ་སྟོས་མེད་ཀྱི་སྟོན་ནས་བཟུ་ཆོག་པའི་རིན་ཐང་ངམ་ཅ་འཇིན་ལ་གོ།

absolute dating

རེས་ཉིག་མཛུགས།
phys.

The determining of a specific date for an archaeological or palaeontological site or artefact, usually from its physical or chemical properties, as by radiocarbon dating.

འབྲེད་འཕྲོལ་ཁར་སྤྱོད་ལོ་ཅེས་ལྟ་བུ་སྤྱད་དེ་དངོས་པོ་ལས་ཐུས་ཀྱི་བྱེད་ཆོས་ལ་བརྟེན་ནས་གནད་དངོས་ལུས་ཐུས་རྟེན་ས་ཞིག་གསུམ། གཤོད་མའི་སྤྱེ་དངོས་རྟེན་ས་ཞིག་ཡང་ན་སྤྱི་ཅུལ་དངོས་རིགས་ཤིག་གི་ལོ་ཚང་ཏྲག་ཏྲག་ཐག་གཅོད་བྱེད་པ་ལ་གོ།

absolute magnitude

ཚྭ་གསལ་ཐབས་ལ་ཆ།
phys.

The magnitude of a star as it would appear to a hypothetical observer at a distance of 10 parsecs or 32.6 light-years.

ཁྱེད་ཐག་གཞུ་ཁྲག་སྐར་ཆ་ 10 ལས་འོད་ལོ་ 32.6 གི་སར་གནས་པའི་རྟོག་བཀྲགས་ཀྱི་རྟོག་ཞིབ་པ་ཞིག་ལ་མཐོན་པའི་སྐར་ཆ་འདི་གསལ་ཆ།

absolute pressure

ཚྭ་གསལ་ཡའི་གཞི་ནས་བྱུགས།
phys.

The total pressure of a gas system measured with respect to zero pressure.

གཞོན་ལྷགས་ལྡང་གོར་གཞིར་བཞག་སྟེ་ཆད་འཇལ་བྱས་པའི་རྒྱུ་གསལ་མ་ལག་ཅིག་གི་བྱོན་བསྟོས་ཀྱི་གཞོན་ལྷགས་ལ་གོ།

absolute time

ཚྭ་གསལ་ཐབས་ཀྱི་དུས།
phys.

Time that exists independently of any events or processes in the universe. Like absolute space, absolute time is a basic concept in Newtonian physics.

འཇིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་བྱུང་བ་དང་རྒྱུད་རིམ་གང་བྱུང་དང་འབྲེལ་མེད་རང་དབང་གི་སྟོན་ནས་ཡོད་པའི་དུས་ལ་གོ་ཞིང་། ཚྭ་གསལ་ཐབས་ཀྱི་བར་སྐར་དང་མཚུངས་པར་ཚྭ་གསལ་ཐབས་ཀྱི་དུས་ནི་ནི་ལུ་རྟོན་ལྷགས་ཀྱི་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག་ནང་གི་གཞི་ཅའི་ལྟ་ཚུལ་ཞིག་ཡིན།

absolute value

ཚྭ་གསལ་ཐབས་ཅིན་ཐང་།
phys.

A positive number that has the same magnitude as a given number. Thus, the absolute value of 6 is 6, and the absolute value of -6 is 6. The absolute value of a number a is written using the notation $|a|$.

གངས་ཀ་དེས་ཅན་ཞིག་གི་འཕོར་ཆད་དང་མཉམ་པའི་ཕོ་གངས་དེ་ལ་གོ་དེར་བརྟེན། 6 གི་ཚྭ་གསལ་ཐབས་ཅིན་ཐང་ནི་ 6 དང་། -6 གི་ཚྭ་གསལ་ཐབས་ཅིན་ཐང་ནི་ 6 རེད། གངས་ཀ་ a ཡི་ཚྭ་གསལ་ཐབས་ཅིན་ཐང་ནི་མཚོན་ཤིང་གསུམ། $|a|$ སྤྱད་དེ་འབྲི།

absolute zero

ཚྭ་གསལ་ཐབས་ལྡང་གོར།
phys.

Lowest possible temperature that any substance can have; the temperature at which the atoms of a substance have their minimum kinetic energy. The temperature of absolute zero is -273.15°C , which is -459.7°F and 0 K .

དངོས་ཐུས་ཤིག་ལ་ཡོད་མྱོད་སྤྱད་ཆད་དམའ་ཤོས་ཡིན་པ་དང་། རྫོད་ཆད་འདིའི་སྐབས་སུ་དངོས་ཐུས་དེའི་རྒྱལ་ཐོན་ལ་འགུལ་སྤྱོད་ཀྱིས་པ་ཅུང་ཤོས་དེ་ཡོད། ཚྭ་གསལ་ཐབས་ལྡང་གོར་གྱི་རྫོད་ཆད་ནི་ -273.15°C ཡིན་པ་དང་། དེ་ནི་ -459.7°F དང་ 0 K བཅས་ཀྱང་ཡིན།

absolutism The acceptance of or belief in absolute principles in political, philosophical, ethical, or theological matters.
 ཚུགས་བྱའདྲིང་ཕྱགས།
phil. ཚབ་སྲིད་དཔ། ལྷ་གྲུབ། བཟང་སྲོད། ཡང་ན་ཚེས་ལུགས་ཀྱི་གནད་དོན་ཐད་ལ་ཚུགས་བྱའདྲིང་ཅ་འཛིན་ཡོད་པའི་ཁས་ལེན་ནས་ཡིད་ཆེས།

absolutist A person who holds absolute principles in political, philosophical, or theological matters.
 ཚུགས་བྱའདྲིང་ཕྱགས་པ།
phil. ཚབ་སྲིད་དཔ། ལྷ་གྲུབ། ཡང་ན་ཚེས་ལུགས་ཀྱི་གནད་དོན་ཐད་ལ་ཚུགས་བྱའདྲིང་ཅ་འཛིན་ཡོད་པར་འདོད་མཁན་གྱི་གང་ཟག།

absorption 1. The take-up of a gas by a solid or liquid, or the take-up of a liquid by a solid. 2. The conversion of the energy of electromagnetic radiation, sound, streams of particles, etc. into other forms of energy on passing through a medium. A beam of light, for instance, passing through a medium, may lose intensity of photons by atoms or molecules in the medium.
 སིམ་ཕྱགས།
phys.

༡) སླ་ག་ཟུགས་སམ་གཤེར་ག་ཟུགས་ཀྱི་ནད་དུ་རྒྱངས་ག་ཟུགས་ཤིག་སིམ་པའམ། ཡང་ན། སླ་ག་ཟུགས་སུ་གཤེར་ག་ཟུགས་ཐིམ་པ། ༢) བརྒྱད་ལམ་ཞིག་བརྒྱད་ནས་འགྲོ་སྐབས་སྒོག་ཁབ་ལེན་གྱི་འབྲེད་འཕྲོད་དང་། སྒྲ། རྩལ་གྱི་རྒྱན་བཅས་ཀྱི་རྩས་པ་སྐགས་རྩས་པ་གཞན་གྱི་དོ་ཨོར་འགྱུར་གྱི་དཔེར་ན། འོད་ཀྱི་འཕྲོ་ཐེར་ཞིག་བརྒྱད་ལམ་ཞིག་བརྒྱད་ནས་འགྲོ་སྐབས་བརྒྱད་ལམ་དེ་དུ་ཡོད་པའི་རྩལ་ཐུན་ནས་འདུས་རྩལ་ལ་བརྟེན་ནས་འོད་རྩལ་གྱི་དྲག་ཚད་བརྒྱག་འགྲོ་བ་ཡིན།

absorption line Dark lines that appear in an absorption spectrum. The pattern of lines is unique for each element.
 བཟུ་ཐིག
phys. ཐིམ་པའི་འོད་འཕལ་གྱི་ནད་དུ་མཛོན་པའི་ཐིག་ནག་སོ་དག་ལ་གོ་ཁམས་ཇུས་མི་འདྲ་བར་བསྟུ་ཐིག་གི་བཀོད་ངེས་མི་འདྲ་བ་ཡོད།

absorption spectrum Continuous spectrum, like that generated by white light, interrupted by dark lines or bands that result from the absorption of light of certain frequencies by a substance through which the light passes.
 བཟུ་ཕྱལ། (བཟུས་པའི་འོད་ཕྱལ།)
phys.

འོད་དཀར་སོ་ལ་བརྟེན་ནས་གྲུབ་པའི་འོད་འཕལ་ལྟར་མཚམས་མ་ཆད་པར་ཡོད་མོད། འོད་ཐེར་རྒྱ་སའི་དངོས་སོ་དེས་རྫོས་ཕྱོད་ངེས་ཅན་ཞིག་འཐེབ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་མཚམས་མཚམས་སུ་ཐིག་ནག་སོ་འམ་ཁྲ་ཐིག་ཡོད་པའི་སྟེ་མ་ཐུད་པའི་འོད་འཕལ་ཞིག།

absorptivity Symbol α . The ratio of the radiant or luminous flux absorbed by a body to the flux falling on it. Formerly called absorptivity, the absorptance of a *black body is by definition 1.
 ཐིམ་རྒྱས།
phys.

དངོས་ག་ཟུགས་ཤིག་ཏུ་ཐིམ་པའི་འོད་དང་དཔེ་ཐོག་ཏུ་ཐོག་པའི་འོད་ཀྱི་བསྟར་ཆད། རྟགས་ α ཡིས་མཚོན། རྟག་ག་ཟུགས་ཀྱི་ཐིམ་རྒྱས་ནི་ ༡ ཡིན།

abstract

१. རྟོག་འཆར། རྟོག་ལྷན།

ལྷོ་མཚན།

༡. སྤྱང་དྲུག།

phil.

1. Existing in thought or as an idea but not having a physical or concrete existence. 2. In scientific literature, the brief summary of the main ideas of an article, usually given at the very beginning.

१) བསམ་མཁའི་ཁྱེད་ཀྱི་འཕྲིན་ལྷན་པ་ལ་ལས་ཀྱི་མཁུ་གསལ་ཅན་ནམ་
 དངོས་ཡོད་ཀྱི་དོ་བོང་མི་གནས་པ་ཞིག་ལ་ལོ་ ༩) ཆན་པེ་གཤི་བསྐྱེད་བཅོས་ནང་དུ་རྩོམ་ཡིག་
 ཅིག་གི་མཛུགས་ཀྱི་གཙོ་བོ་ལྷིང་དོན་ལ་ལོ་ཞིང་། ལྷིང་བཏང་རྩོམ་ཡིག་གི་ལོ་ལོ་དུ་ལོ་ཤོད།

abuse Improper or excessive use; misuse

ལྷག་ལྷུང་།

biol.

ཚུལ་དང་མི་མ་སྤྱོད་པའམ་ཆད་ལས་བཀལ་བའི་མེད་སྟོང་དེ། ཚུལ་མིན་བཀོལ་སྟོང་།

AC Abbreviation for alternating current.

ཐེའུ་ཕྱོག

phys.

ཐེལ་རྒྱལ་ཐོག་རྒྱལ་གྱི་བཟུམ་ཡིག

accelerate To increase the speed of; to hasten the progress or occurrence of.
 ত্বরান্বিত করা (করা)

ལུང་ལྷན་ཁྲིལ་པ། (ལུང་པ།)

phys.

ལྷུང་ཆོད་སྒེལ་བའམ། འཕེལ་ཆོད་དམ་འབྱུང་ཆོད་མགྱོགས་སུ་གཏོང་བ།

acceleration (a) Rate at which an object's velocity changes with time; the change in velocity may be in magnitude (speed), or direction, or both. Acceleration=change of velocity/time interval

ཐུང་ལྗོན།

phys.

$$\begin{aligned}
 & \text{དུས་ལ་ཕྱིས་ཉེ་དངོས་པོ་ཞིག་གི་ལྷ་ར་ཆོད་ལ་འཕྲུང་བ་འབྲོ་བའི་ཆོད། ལྷ་ར་ཆོད་ལ་ཟེབས་པ་འབྲུང་བ་ཞི་དཔེ་འཕོར་ཆོད་ (མཐོག་མ་ཆོད་) དུས་ཁ་ཐོག་མ་གང་རུང་དང་། ཡང་ན་གཞི་མ་གཤིས་དུ་བྱང་ཆོག་ ལྷ་ར་ཕྱོག་ = ལྷ་ར་ཆོད་ཀྱི་འཕྲུང་བ་ / དུས་ལུག།
 \end{aligned}$$

acceleration due to gravity (g) Acceleration of a freely falling object. Its value near Earth's surface is about 9.8 m/s^2 each second.

འཇེན་ཕུགས་ལ་བརྟེན་པའི་

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

phys.

རང་སྤྱང་གི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྤྱང་སྟོན། སའི་གོ་པའི་ཕྱི་དང་ཡི་ཉེ་ལྟ་སྤྱང་སྟོན་གྱི་ཁྲངས་
པོའི་རྟེ་ 9.8m/s^2 ཡིན།

accelerator An apparatus for increasing the kinetic energies of charged particles, used for research in nuclear and particle physics.

ལྷ་མོ་ཆེན། (ལྷ་མོ་ཆེན་པོ་ལྷ་མོ་ཆེན་པོ་)

शुद्धिः॥

phys.

མེད་རྒྱལ་པ་དང་ཡུ་རྒྱལ་དངོས་ཁམས་ཆོད་ཤིང་ཡི་ཞིབ་འཇུག་དུ་སྟོན་ཅིང་། འཇུག་ཐོན་ཏེ་ཡི་
འཇུག་སྟོན་ཐོན་པ་དེ་མཆོད་སྒྲུབ་ཡེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག་

accessory cell A morphologically distinct epidermal cell that is associated with guard cells. Also, subsidiary cell.
 མ་ལག་ལྗང་པ།

ཆ་ལག་ཕྱ་ཕྱད་།

biol.

གཞུགས་པ་ལྟར་འགྲུབ་པའི་སྐབས་འཛོལ་། མོ་ལྟར་མ་ལྟར་དང་སྐེལ་ནས་ཡོད་པའི་ཅི་མིན་གྱི་
ཅི་སྐྱོམས་མ་ལྟར་ལྟར་པར་བ་ཞིག་ལ་ཁོ་ཞིང་། ཁ་སྐོང་མ་ལྟར་ཡང་ཟེད།

accessory nerve Either of the 11th pair of cranial nerves, which convey motor impulses to the pharynx and muscles of the upper thorax, back, and shoulders.

དབང་ཆ་ཆ་ལག
ཆ་ལག་དབང་ཆ།
neurosci.

བང་སྟོང་དང་། རྒྱལ། དབྱང་པ་བཅས་ཀྱི་ཤ་སྤྲིམ་དང་། མཚུལ་པ་ལ་ལག་ལ་སྟོང་གི་འཕར་བཟླ་
སྟོང་མཁའ་ཐོད་རྩམ་དབང་ཆ་ཆ་བརྩ་གཅིག་པའི་ནང་གི་གང་རུང་ཞིག

accretion disk A disc-shaped rotating mass formed by gravitational attraction.

སྒྲིབ་ཐིག་
phys.

འཐེན་ཤྱགས་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱོར་བ་བྱེད་ཅིང་སྒེར་དབྱེབས་སུ་བྱལ་བའི་དངོས་ཤུང་ལ་གོ།

accuracy The quality or state of being correct or precise.

ཉན་ཉིག
sci. method

འཕྲིག་པའམ་ཉག་ཉག་ཡིན་པའི་གནས་བབས་སམ་བྱང་ཚོས།

acetic acid The acid that gives vinegar its characteristic taste. The pure acid is a colourless viscous liquid or glassy solid.

ཨ་སི་ཤིག་སྒྱུར་ཐུས།
chem.

ཚུ་འུ་ལ་རང་ཉིད་ཀྱི་བོ་བ་བྱང་པར་ཅན་དེ་སྤྲིན་མཁན་གྱི་སྒྱུར་ཐུས་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། སྒྱུར་ཐུས་
ལྷང་མེད་ནི་མདོག་མེད་ཅིང་བག་ཆོ་ཅན་གྱི་ག་ཤིར་ག་ཟུགས་སམ་ཤེལ་དང་འདྲ་བའི་མཁའགས་
ག་ཟུགས་ཡིན།

acetyl Of or denoting the acyl radical —C(O)CH_3 , derived from acetic acid.

ཨ་སི་ཤིག་
chem.

ཨ་སི་ཤིག་སྒྱུར་ཐུས་ནས་བཏོན་པའི་ཨ་སིལ་བྱིངས་ཐུས་ཏེ་ —C(O)CH_3 ཡིས་མཆོན་
པའམ། བྱིངས་ཐུས་འདི་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་མཆོན།

acetyl chloride A colourless, readily hydrolysable liquid with a pungent odour, used as an acetylating agent in organic synthesis.

ཨ་སི་ཤིལ་ལྷ་སྒྱུར་བྱེས་ཐུས།
chem.

ཁ་དོག་མེད་ཅིང་། ཚུའི་སེལ་སྒྱུར་བྱེད་སྤྲིམ་ལ་ལན་ཚུའི་བྱི་མ་དང་ལྷན་པའི་གཤེར་ག་ཟུགས་ཤིག་
སྤྲིལ་ནས་སྒྱུར་བྱེད་ཀྱི་ནང་དུ་ཨ་སི་ཤིལ་སྤྱོད་ཐུས་སུ་སྤྱོད།

acetyl CoA A compound, $\text{C}_{25}\text{H}_{38}\text{N}_7\text{O}_{17}\text{P}_3\text{S}$, that functions as a coenzyme in many biological acetylation reactions and is formed as an intermediate in the oxidation of carbohydrates, fats, and proteins.

ཨ་སི་ཤིལ་སྤྱོད་བྱེས་ཐུས་ཨ།
chem.

སྤྱོད་དངོས་ཀྱི་ནང་དུ་ཨ་སི་ཤིལ་སྤྱོད་པའི་ཐུས་སྤྱོར་མང་པོའི་ཁྲོད་དུ་སྤྲིན་བྲོགས་ཀྱི་བྱེད་ལས་
སྤུལ་པའི་འདུས་ཐུས་ $\text{C}_{25}\text{H}_{38}\text{N}_7\text{O}_{17}\text{P}_3\text{S}$ ལ་གོ་ཞིང་། ཁར་སྤྱོད་མངར་ཐུས་དང་། ཞག་
ཆོལ། སྤྲིམ་པའི་འཚོ་སྤྱོད་དང་འདྲེས་སྤྱོར་བྱེད་པའི་སྐབས་སུ་འཚམས་སྤྱོར་རྒྱུ་ཐུས་ཀྱི་
དོ་བོར་བྱལ།

acetylcholine A neurotransmitter substance released into the synaptic gap at some nerve endings and neuromuscular junctions. Its function is to initiate a nerve impulse in an adjoining neuron or to initiate contraction in a muscle fibre.

ཨ་སི་ཁེ་ལ་ཁོ་མིན།
chem.

དབང་ཅིའི་མཐུག་སྒྲེ་འགའི་མཐུད་མཆམས་ཀྱི་བར་སྤྱོད་དང་། དབང་ཅ་དང་ཤ་སྤྲིམ་སྤེལ་མཆམས་སུ་སྤྱོད་པའི་དབང་ཅ་འཕྲིན་པའི་ཨ་སི་ཁེ་ལ་ཡིན་པ་དང་། བྱེད་ལས་གཙོ་བོ་ནི་སྤེལ་མཐུད་བྱས་པའི་དབང་ཅ་ཞིག་ཏུ་དབང་ཅིའི་འཕར་བརྟེན་འགོ་འཛུགས་བྱེད་པ་ལམ། ཡང་ན། ཤ་སྤྲིམ་ཉག་མའི་ནང་དུ་བསྐྱུ་སྤྲིམ་འགོ་འཛུགས་བྱེད་པ་ཡིན།

acetylcholine receptor An ion channel that opens when acetylcholine binds to it, so converting chemical diffusion into an electrical signal. Also known as the nicotinic acetylcholine receptor.

ཨ་སི་ཁེ་ལ་ཁོ་མིན་སྒྲེ་འཕྲུག་པ།
neurosci.

ཨ་སི་ཁེ་ལ་ཁོ་མིན་འཆེང་སྤྲིམ་བྱེད་སྐབས་སུ་རང་ཉིད་ཁ་འབྱེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས། ཨ་སི་ཁེ་ལ་ཁྲབ་འབྱེད་དེ་སྒྲོག་འབེལ་བརྟེན་འཕྲིན་དུ་སྒྱུར་བར་བྱེད་པའི་གྲུས་དུལ་གྱི་རྒྱ་ལམ་ཞིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། བོ་ཁོ་ཁོ་ནི་ཨ་སི་ཁེ་ལ་ཁོ་མིན་སྒྲེ་ལོན་པའང་ཟེར།

acetylcholinesterase An ENZYME that rapidly inactivates ACETYLCHOLINE by breaking it down to acetic acid and choline. Also known as cholinesterase.

ཨ་སི་ཁེ་ལ་ཁོ་མིན་སྒྲེ་ལོན་པའི་ཚུ།
chem.

ཨ་སི་ཁེ་ལ་ཁོ་མིན་དེ་ཨ་སི་ཁེ་ལ་སྒྱུར་ཨ་སི་ཁེ་ལ་ཁྲིམ་དུ་སྒྱུར་བསལ་ནས་མཐོག་མའི་པོར་ཞིག་བྱེད་པ་ལས་ཀྱི་སྤྲིན་ཨ་སི་ཁེ་ལ་འདི་ལ་ཁོ་ལོ་ནི་ཨ་སི་ཁེ་དེ་སི་ཆེན་ཨ་སི་ཁེ་ལ་ཞུར།

achromatic lens A two-element lens – a doublet – that greatly reduces chromatic aberration in an optical system.

འཕྲུག་ཤེལ་ (འདྲམ་པར་བྱེད་མཁན་གྱི་ཤེལ་)
phys.

མཐོང་རིག་ཡོ་ཆས་ཀྱི་མ་ལག་ཅིག་གི་མདོག་འཕྲུག་རང་བཞིན་ཆོད་མཐོན་པོའི་སྒོ་ནས་ཇེ་ཉུང་དུ་གཏོང་ཐུབ་པའི་གྲུབ་ཆ་གཉིས་ལྡན་གྱི་ཤེལ་ཏེ། ལྷངས་ཤེལ་གཉིས་ལྡན་ཞིག་

acid Any of a class of substances whose aqueous solutions are characterized by a sour taste, the ability to turn blue litmus red, and the ability to react with bases and certain metals to form salts.

སྒྱུར་ཆས།
chem.

ཚུ་རྟེན་བཞུ་ཁའི་གནས་སྐབས་སུ་སྒྱུར་བོ་ཞིང་། རམས་ཆོས་སྤྱོད་པོ་དེ་དམར་པོར་བཟོ་བའི་རྟུས་པ་དང་ལྡན་ལ། གུལ་ཨ་སི་ཁེ་ལ་ཕྱག་ཅིག་དང་འཕྲུག་སྒྱུར་བྱས་ཏེ་ཆུ་འབྲུབ་པར་བྱེད་པའི་རྟུས་པ་དང་ལྡན་པའི་བཅས་ཨ་སི་ཁེ་ལ་སྤྲེ་ཆོན་ཞིག་

acid rain Rain containing high levels of acid, esp sulphuric and nitric acid, caused by the release of pollution from burning fuel into the atmosphere.

སྒྱུར་ཆས།
chem.

སྒྱུར་ཨ་སི་ཁེ་ལ་སྤྱི་དང་བྱེད་ཀྱི་སྒྱུར་ཨ་སི་ཁེ་ལ་དང་ཟེ་ཆུའི་སྒྱུར་ཨ་སི་ཁེ་ལ་འདུས་ཆོད་མཐོན་པོའི་ཆར་པ་ལ་བོ་ཞིང་། གྱུད་ཨ་སི་ཁེ་ལ་བསྐྱུགས་པའི་འབྲུགས་བཙོག་དེ་རྒྱུད་ཁམས་སུ་སྤྱོད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་།

acidity The level of acid in substances such as water, soil, or wine.

ཆུ་ཤིང་
chem.

ཆུ་མཐུ་སའམ། ཆུ་ཆང་ལྟ་བུའི་དངོས་རྒྱུ་གི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་སྒྱུར་རྒྱུ་གི་ཚད་གཞི་ལ་གོ།

aconitase An enzyme that catalyzes the transformation of citric acid into cis-aconitic acid and isocitric acid.

མེ་ཁྱི་ཕྱིན་རྒྱུ།
chem.

སི་ཤིག་སྒྱུར་རྒྱུ་ལ་སི་མེ་ཁྱི་ཤིག་སྒྱུར་རྒྱུ་དང་མེ་སི་ཤིག་སྒྱུར་རྒྱུ་སྤྱུར་བར་སྒྱུ་རྒྱུ་བྱེད་མཁན་གི་སྒྲིན་རྒྱུ་ལོག།

aconite The dried poisonous tuberous root of a common monks-hood used especially formerly for its medicinal properties (as in relieving pain)

འཚན་དྲག་
biol.

སྒྱིར་བཀྲང་གི་ཤིང་དཀྱིལ་ཤིང་དྲག་ཅན་གྱི་རྩ་བ་སྒྲིན་ཤིང་བཟོས་པ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། སྒྲིན་ཆད་སྒྲིན་གྱི་ཁྲ་ཆོས་ (ན་རྒྱག་འཛོམས་པ་) ལ་བརྟེན་ནས་བེད་སྤྱོད་བཀྲང་ཡོད།

acoustic Of or relating to sound, the sense of hearing, or the science of sound.

ཐོས་ཅུང་གི་རྒྱུ། རྒྱ་བཞི།
phys.

སྒྲ་མཐུ། ཐོས་ཆོར་རམ། ཡང་ན་སྒྲའི་ཚན་རིག་གི་སྒྲིར་རམ། ཡང་འདི་དག་ལས་གང་རུང་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཞིག་ལ་གོ།

acoustic waves Syn . sound wave. A wave that is transmitted through a solid, liquid, or gas as a result of mechanical vibrations of the particles in the medium.

ཐོས་ཅུང་གི་རྒྱ་བཞི།
phys.

སྒྲ་རྒྱ་བཞི་གི་མིང་གི་རྒྱུ་གང་སྒྲ་རྒྱ་ལས་ནང་གི་རྒྱ་ལ་གྱི་འདར་འགྲུལ་ལ་བརྟེན་ནས་མཐུགས་གཟུགས་སམ། གཤེར་གཟུགས། ཡང་ན། རྒྱུ་ལས་གཟུགས་སྤྱུ་ཁྲུ་ལ་འབྱེད་བྱེད་པའི་རྒྱ་བཞི་ལོག།

acoustics Study of the properties of sound, especially its transmission.

རྒྱ་རྒྱ་བཞི་རིག་པ།
phys.

སྒྲ་ཡི་ཁྲ་ཆོས་ཏེ་རྒྱག་པར་དུ་སྒྲ་ཡི་བརྒྱུད་འབྲེན་བྱ་བ་ལ་སྒྲོབ་སྒྲོང་བྱེད་པའི་རིག་པ།

Acquired Immune Deficiency Syndromes (AIDS) A severe disease caused by HIV, in which the immune system is attacked and weakened, making the body susceptible to other infections. The virus is transmitted through bodily fluids such as semen and blood.

འབྲུལ་ཐོབ་ནད་འགོག་ཉམས་

ཁྱེན་ཕྱི་ཉགས་འདུས། (རིག་དྲག་གཉན་ནད་)

biol.

རིག་དྲག་གཉན་སྒྲིན་གྱིས་སྒྲིད་པའི་ནད་ཆབས་ཆེན་ཞིག་ནད་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་ཤིང་ནད་འགོག་མ་ལག་ལ་ཤོལ་རྒྱུ་དང་། ཉམས་སྒྲིན་བཀྲང་ནས་ན་ཆ་གཞན་རྒྱུས་འགོ་སྒྲ་བར་བཟོ་ཡི་ཡོད། གཉན་སྒྲིན་དེ་ནི་ཁམས་དཀར་དང་ཁྲག་ལྟ་བུའི་ལུས་ཤིང་གཤེར་ཁྲ་བརྒྱུད་དེ་འགོ་ཡི་ཡོད།

actin One of two proteins responsible for contraction of muscle cells and the motility of other cells. It occurs as a monomer.

[illegible]

actin filament One of the thin contractile myofilaments in a myofibril, composed mainly of actin; each actin filament is surrounded by three myosin filaments.

ཐུང་གླི་ཉག་ཐག།
biol.

གཞག་ཅིག་གི་འཁུམ་འཁུམ་ཅན་གྱི་གཞག་ཞག་སྒྲུབ་སྒྲུབ་མེ་ཞི་བའོ་པོ་ཡུང་སྒྲིམ་སྒྲུབ་ཅིང་། ཡུང་
སྒྲིམ་སྒྲུབ་འཛེའི་ཅི་གིས་སྒྲིམ་སྒྲུབ་པ་སྒྲུབ་པ་མཁའ་འཁུམ་པ་ཡུལ་ཡོང་།

actinium अक्टिनियम <i>chem.</i>	The chemical element of atomic number 89, a radioactive metallic element of the actinide series. It is rare in nature, occurring as an impurity in uranium ores.
--	--

ཞེག་ཁི་ན་ཡེ་ཤེ་ཚན་དུ་གཏོགས་པའི་འབྲུག་འཕྲོའི་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་རྩལ་གྲངས་ཡང་། ༡༩
ཡིན་པའི་རྩ་རྒྱལ་རང་བྱུང་དུ་དཀོན་ཆེན་ཡིན་པའི་ཡམ་གྱི་གཏེར་རྩི་མིག་ཅན་པའི་ཐོ་རྩལ་
འབྲུག་།

action at a distance The supposed interaction of two separated bodies without any intervening medium. In modern theories all interactions are assumed to require a field of force.

ཐུང་ཚད་བྱ་བ།
phys.

ཁ་ཁར་གནས་པའི་དངོས་གཞུགས་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་སྒོམ་ཁེད་ཀྱི་བརྒྱུད་ལམ་མེད་ཀྱང་
མངོན་ཡོད་པའི་སྒྲེལ་སྒྲོར་ཞིག དེར་དབས་ཀྱི་རྣམ་གཞག་ཁག་ཏུ་འདི་ལྟ་བུའི་སྒྲེལ་སྒྲོར་ལ་
འགས་ཀྱི་རབ་ཞིག་མ་ཁོ་བར་འདོད།

action force One of the pair of forces described in Newton's third law.
 ବାସ୍ତବିକା, ପ୍ରତିକାରକ। See also Newton's laws of motion, Law 3.

ཕུ་བའི་ཕྱགས། ལས་ཕྱགས།
phys.

ནེའུ་འོན་གྱི་གཏན་ཁྲིམས་གསུམ་པའི་སྐབས་སུ་ཤུགས་ཆ་གཅིག་བསྟན་ཡོད་པའི་ནང་གི་ཡ་
གཅིག་ནེའུ་འོན་གྱི་གཏན་ཁྲིམས་གསུམ་པར་གཟིགས་རྟོགས།

action potential The change in electrical potential that occurs across a cell membrane during the passage of a nerve impulse.

ལས་འདུག་ཁུས་པ།
neurosci.

དབང་ཅའི་བདེ་འཕྲིན་གཏོང་མེད་ཤེད་རྒྱལ་ས་སུ་སྤར་གཏེ་སྤྱི་མཐོ་སྤྱོད་གཉིས་ཀྱི་དབང་ཏུ་
སྤར་པའི་སློབ་ཁྲིམ་གྱི་ནུས་པའི་འཕྲུང་སློབ་ལ་གོ

activation The action or process of making something active or operative.
 མདོའི་ཐེངས་ནས་ཁྱེད་ཀྱི་

སངས་རྒྱལ་ཁྱེད་ལས་ཀྱིས་ཁྱེད་
(ཁྱིམ་འཁྱུར་ལས་པ།)
neurosci.

གྲུང་པོ་ལམ་གྱི་དཔལ་ཅན་དུ་སྐྱེས་པའི་བྱ་བ་ལམ་གྱི་དཔལ་ཅན་རིམ།

activation energy The least amount of energy needed for a chemical reaction to occur.

མད་མྲོང་ཅུས་པ།
chem.

ཐུགས་སྒྲུབ་ཞིག་འབྱུང་བར་མཁོ་བའི་མ་མཐའི་རྣམ་པ་དེ་ལ་གོ

active Engaged in action or activity; characterized by energetic work, motion, etc

ཏུར་ཕྱོད།
neurosci.

བྱ་བའམ་བྱེད་མྱོང་ཞུགས་པ་སྟེ། རུས་ཤུགས་ཅན་གྱི་ལས་ཀའམ་འགྲུལ་སྐྱོད་ལ་སོགས་པས་སཚོན།

active Functioning or capable of functioning.

བྱ་བར་ཞུགས་པ།
neurosci.

བྱེད་ལས་སྒྲུབ་བཞིན་པའམ་བྱེད་ལས་སྒྲུབ་པའི་རུས་པ་དང་ལྡན་པ།

active galactic nuclei (AGN)

ལས་ཞུགས་དགུ་ཆེགས་ཤི་ཉིང་།
phys.

Zone in the central region of some galaxies where a mass of up to 100 million times that of the Sun is concentrated, emitting large and variable amounts of radiation. About one per cent of galaxies probably house an AGN.

ཉི་མ་ལས་གཏོས་ཆད་ལྷན་ས་ཡ་ 100 ཅམ་གྱིས་ཆེ་བའི་གཏོས་ཆད་འདུས་ཤིང་། རོན་ཆེ་ཞིང་འགྲུར་གཤམ་ཅན་གྱི་འགྲེད་འཕྲོ་ཕྱིར་འཕྲོ་བར་བྱེད་པའི་དགུ་ཆེགས་ཁག་ཅིག་གི་ལྷེ་ཁུལ་ལ་གོ་དགུ་ཆེགས་བརྒྱ་ཆ་གཅིག་ཅམ་ཞིག་ལ་པལ་ཆེར་ལས་ཞུགས་དགུ་ཆེགས་ལྷེ་ཉིང་ཞིག་ཡོད་པ་ཡིན།

active immunity

རང་བྱུང་ནད་འགོག
biol.

The immunity which results from the production of antibodies by the immune system in response to the presence of an antigen.

འགོག་བྱུངས་སྐྱེད་ཆས་ཤིག་མངོན་པའི་ཡ་ལན་དུ་ནད་འགོག་མ་ལག་གིས་འགོག་ག་ཟུགས་སྐྱེད་སྒྲན་བྱེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་ནད་འགོག་ལ་གོ།

active site

ཐྱིན་ས།
biol.

Part of an enzyme molecule in its natural hydrated state which, by its three-dimensional conformation and charge distribution, confers upon the enzyme its substrate specificity. It binds to a substrate molecule, forming a transient enzyme-substrate complex.

ཙུ་རུལ་དང་ལྡན་དུ་རང་བྱུང་གི་དོ་བོར་ཡོད་སྐབས་ཀྱི་ཐྱིན་ཆས་འདུས་རུལ་ཞིག་གི་ཆ་ལས་ཤིག་སྟེ། དའི་ཕྱགས་ཆ་གསུམ་ལྡན་གྱི་ཆགས་དབྱིབས་དང་སྒྲིག་ཁུར་གྱི་བཀའ་ཚུལ་ལ་བརྟེན་ནས་གཞི་ཆས་དེས་ཅན་ལ་འབྲུར་བའི་ཁྱད་ཆོས་དེ་སྐྱོད་ཀྱི་ཡོད། ཐྱིན་ས་དེ་གཞི་ཆས་ལ་འབྲུར་ཏེ་ཐྱིན་ཆས་དང་གཞི་ཆས་འདུས་པའི་གོང་བུ་ཞིག་འབྲུབ་པར་བྱེད།

active transport

གཞན་འཕྱིར།
biol.

The movement of a chemical substance through a gradient of concentration or electrical potential in the direction opposite to normal diffusion, requiring the expenditure of energy: active transport across a cell membrane.

ཆས་ཤིག་གིས་རུས་པ་བེད་སྤྱད་དེ་གར་ཆད་གྱི་གཟར་ཆད་དམ་སྒྲིག་རའི་ལས་ཆད་ཅིག་བརྒྱུད་དེ་ཕྱིར་བཏང་གི་ཁུབ་འགྲེད་ཀྱི་ཁ་ཕྱོགས་ལས་ལྟོག་པའི་སྒོ་ནས་བྱུང་བའི་འགྲུལ་སྐྱོད་ལ་གོ། ས་བྱུང་གི་སྒྲི་མོ་བརྒྱུད་ནས་གཞན་འཕྱིར་འབྱུང་།

acute disease A disease or disorder that lasts a short time, comes on rapidly, and is accompanied by distinct symptoms.
 རྩལ་ནད། རྒྱལ་གསར།

biol.

མཐུང་མཐུང་ཞིང་ཏུ་ས་ཡུལ་མཐུང་ཏུ་ཞིག་གི་མིང་ལ་ལག་ས་པ་དང་། བདེན་ལ་སྤྱད་པར་པ་ཡོད་
པ་མི་ནད་དལ་ཤུགས་ཕྱོེན་ཞིག་

acute pain Severe pain, as may follow surgery or trauma or accompany myocardial infarction or other conditions and diseases.

biol.

གཤམ་པཅེས་སམ་བདེ་ལྷོན་གྱི་རྩེས་སུ་འབྱུང་བའི་ན་ལུག་ལྷི་མོ་མཉ། ཡང་ན་སྤྱིར་རྩམས་ག་
ནང་ནས། གནས་སྤངས་དང་ཁ་ཆོ་གཞན་དང་སྤྱོད་དུ་འབྱུང་བའི་ན་ལུག་ལྷི་མོ།

acute stress Acute stress is the most common form of stress. It comes from demands and pressures of the recent past and anticipated demands and pressures of the near future.

འཕྲུལ་ལག་ནི། (འགྲུལ་ལག་ནི།)
biol.

biol.

Acute stress is thrilling and exciting in small doses, but too much is exhausting.

འགྲུ་གཞོན་ནི་གཞོན་ཕྱགས་ཀྱི་རིགས་ཡོངས་གྲགས་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན་ཞིང་། འདི་ནི་འདས་མ་
ཐག་པའི་དུས་སྐབས་ཀྱི་དགོས་འདུན་དང་གཞོན་ཕྱགས་གཉིས་དང་འབྲུང་བར་ཉེ་བའི་དུས་
སྐབས་ཀྱི་དགོས་འདུན་དང་གཞོན་ཕྱགས་གཉིས་ལ་བརྟེན་ནས་འབྲུང་། འགྲུ་གཞོན་ཐབ་ལྷན་གི་
དང་སེམས་སྤོང་རྒྱས་ཅན་དང་སྤྱོད་སེམས་འཁོབ་པ་ཅན་ཡིན་མོང་། འགྲུ་གཞོན་མང་དུ་བྱུང་ཆེ་
ཐང་ཆད་ངེས།

acute-phase proteins A protein whose plasma concentrations increase during certain inflammatory disorders.

biol.

ཆ་སྐར་གི་བཟུང་བ་སྤོན་དེས་ཅན་གྱི་སྒྲུབ་ས་ལུ་རང་གི་ཁྱམ་པ་དུང་གི་པ་དུང་ཆད་རེ་མང་དུ་བཟོ་
བའི་སྤྱི་ལཱ་སྤྱོད།

adapt To change one's ideas or behaviour to fit into a new situation
བསྐྱོད་འཕྲུལ་བྱེད་པ།

biol.

གནས་ལྗངས་གསར་བཞི། ཏུ་རན་འཆོམ་ཡོད་པའི་ཆེད་ཏུ་རང་ཉིད་ཀྱི་ལྷ་ཚུ་ལ་ལམ་གཤིས་
སྲོད་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་བ།

adaptable Capable of adapting or of being adapted.

biol.

བསྟན་འགྲུར་སྐབ་པའམ་བསྟན་བསྟར་རུང་བའི་ནུས་པ་དང་ལྡན་པ།

adaptation Change or adjustment in structure or habits by which a species becomes better able to function in its environment, occurring through the course of evolution by means of natural selection.

འཕྲུལ་འཕྲུལ།
biol.

biol.

ཉེ་ཤིང་ས་ཤིག་རང་གི་ཁོང་ཡུག་ཏུ་འཛོལ་ནས་ལེགས་པོ་བྱེད་ཐུབ་པའི་ཕྱིར་དུ་རང་གི་
ག་ཡུག་ས་པོའི་ཆུ་ལས་སམ་གོས་ས་གཤིས་ལ་བྱུང་བའི་འབྲུང་བའམ་སྟོན་ས་སྟེག་ལ་གོ་ཁོང་།
འདྲི་ནི་རང་བྱུང་འདེམས་སྟེག་ལ་བརྟེན་ནས་འཕེལ་འབྲས་རྒྱུ་ཁོང་དུ་འབྲུང་གི་ཡོད།

འཕྲུལ་ཆས། མྱོག་རྒྱུ་ཞིག་རན་འཆོམས་ཀྱི་ནམ་པར་རྒྱུར་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག
phys.

བསྐྱེད་འགྲུལ་རྒྱུ་ལོ།
biol. བསྐྱེད་འགྲུལ་གྱི་བྱང་ཆོས་སྟོན་ཐུབ་པ་ལས་བསྐྱེད་འགྲུལ་དང་འབྲེལ་པོ།

ཐུན་མོང་གི་མེས་པོ་ཞིག་ནས་ཉེ་དྲི་གས་སྐྱ་ཆོག་གས་སུ་གྱེས་ཤིང་། ཉེ་དྲི་གས་རེ་རེ་ནི་མི་བྲང་བའི་
ཁོར་ཕུག་རེ་རེར་བསྐྱུར་བྱུང་གྱིས་འཆོར་བའི་འཕེལ་བྱུང་ར་ལ་གོ།

ཆོགས་འདུས་ཕྱིག་གི་རིགས་རྫས་ལྷུང་ཆ་གཞན་དག་ལ་ལྷོས་ཏེ་རིགས་རྫས་ལྷུང་ཆ་རེས་ཅན་
 ཞིག་འཛོམས་ནས་དང་སྟེ་འཕལ་ཅི་ཅས་ཤེད་ཐུབ་མིན་གྱི་རྣམས་པའི་ཆོད་འཇམ་ཞིག་ལ་གོ་

སྒྲིབ་ཀྱི་ལུས་སྒྲིབ་སྒྲིབ་ spectrum.
phys. སྒྲིབ་ཆོད་ངེས་ཅན་ཞིག་ཏུ་སྒྲིབ་ཆོ་ཤོད་ལལ་གྱི་ཁ་དོག་གང་ཡིན་ཡང་བརྒྱུན་པར་བྱེད་པའི་ཤོད་
 གྱི་ཁ་དོག་གསུམ་སྟེ། དཔམ་བོ་དང་། སྒྲིབ་བོ། ལྷང་ཁུ་བཅས་སོ།།

མེད་ཅིན། རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན་ལྡན་གཉིས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་སུ་རེན་གཞི་རྣམས་ཤིག།

མཁའ་མཁུ་འཕྲུལ་ཐུག་།
chem.

[illegible]

- adenovirus** Any of a group of DNA-containing viruses that cause conjunctivitis and upper respiratory tract infections in humans.
མིའི་ལུས་པོར་སྤྱི་ལོ་གཉན་ཚད་དང་དབུགས་ལམ་སྟོད་དུ་གཉན་ཁ་བཟོ་མཁན་ཇི་ཨེན་ཨེ་
སྤེ་ཚན་གང་རུང་ཞིག་ལྷན་པའི་གཉན་སྤྱི་ལ་ཟེད།
biol.
- adenovirus vector** Adenovirus vectors are widely used for delivery of foreign deoxyribonucleic acid to mammalian cells. They are important tools in research and for use in gene therapy and vaccines.
མིན་ཐུལ་གཉན་སྤྱི་ལ་ཐོག་གཞུགས་ཀྱི་ཕ་སྤྱད་དུ་རྒྱས་མེད་ཀྱི་འཚོ་
རྒྱུ་བྱལ་བའི་མངར་ལྷན་ཉིང་སྦྱར་སྤྱེལ་གཏོང་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་ཡོངས་གྲགས་སུ་བེད་སྟོན་བྱེད།
འདི་ནི་བརྟག་དབུད་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པ་དང་། རིགས་རྩས་གསོ་བཅོས་དང་འགོག་སྦྱོར་དུ་སྟོན་
པའི་ལག་ཆ་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན།
biol.
- adhesion** Molecular attraction between two surfaces making contact.
གཤོར་ཐུག་པའི་ངོས་གཉིས་དབར་གྱི་འདུས་རྒྱལ་གྱི་འཕྲུལ་བྱགས།
biol.
- adiabatic** Term applied to expansion or compression of a gas occurring without gain or loss of heat.
ཆ་སྟོད་གཏོང་ལེན་མི་བྱེད་པའི་སྐབས་སུ་རྒྱངས་གཞུགས་ལ་བྱུང་བའི་སྒྲིམ་སྒྲུབ་གང་རུང་ལ་
སྟོད་པའི་ཆོག་ཅིག།
phys.
- adiabatic change** A change in the volume, pressure, or temperature of a gas, occurring without a gain of heat or loss of heat.
ཆ་སྟོད་གཏོང་ལེན་གྱི་འགྱུར་བ་མེད་པར་རྒྱངས་གཞུགས་ཤིག་གི་བོངས་ཆད་དམ། གཞོན་
ཤུགས། ཡང་ན་སྟོད་ཆད་བཅས་ལ་ཐེབས་པའི་འགྱུར་བ།
phys.
- adiabatic process** Process, often of fast expansion or compression, wherein no heat enters or leaves a system. As a result, a liquid or gas undergoing an expansion will cool, or undergoing a compression will warm.
ཆ་སྟོད་གཏོང་ལེན་མ་བྱས་པར་རྒྱངས་གཞུགས་སམ་གཤེར་གཞུགས་ཤིག་མཁྱེགས་པའི་ངར་
སྒྲིམ་སྒྲུབ་གང་རུང་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱངས་གཤེར་གང་རུང་སྒྲིམ་དུས་
གང་བར་འགྱུར་ལ། སྒྲུབ་དུས་ཆ་སྟོར་འགྱུར།
phys.
- adipose tissue** A type of connective tissue specialized for the storage of fat.
ཆིལ་ཞག་གསོག་ཉར་གྱི་བྱ་བ་ལ་ཆེད་ལས་ཡིན་པའི་མཐུད་སྦྱོར་བྱུང་བྱའི་རིགས་ཤིག།
biol.

adjacent side In a right-angled triangle, the side that is next to a given angle but is not the hypotenuse (the side opposite the right angle). The third side is the opposite side to the given angle.
 འདབས་གཞོགས།
math.

ངང་རྩར་རྩར་གསུམ་མ་ཞིག་གི་རྩར་ཁུག་དེས་གཏན་ཞིག་གི་འགའ་དུ་ཡོད་པའི་མཐའ་སྟེ་
 གསེག་མཐའ་(ངང་རྩར་གྱི་ཁ་གཏད་མཐའ་) མེན་པའི་མཐའ་དེ་ལ་ཟེར། མཐའ་གསུམ་པ་ནི་
 དེས་གཏན་གྱི་རྩར་ཁུག་དེའི་ཁ་གཏད་མཐའ་ཡིན།

adolescence The period following the onset of puberty during which a young person develops from a child into an adult.
 གཞོན་ནུ།
biol.

ཡང་ཆོ་སྤོན་འགོ་བཅུགས་ཟེན་པའི་རྗེས་ཀྱི་དུས་ཡུན་ལ་གོ་ཞིང་། འདིའི་སྐབས་སུ་གཞོན་ནུ་
 ཞིག་གྲུས་པ་ནས་དར་མར་འགྱུར་གྱི་ཡོད།

adolescent growth spurt A rapid increase in stature during adolescence.
 གཞོན་ནུའི་རྒྱུར་འཛར།
biol.

གཞོན་ནུའི་དུས་སྐབས་སུ་གཟུགས་ཚད་སྤྱར་དུ་རྒྱས་པ་ལ་གོ།

adrenal glands A pair of endocrine glands situated above the kidneys. The outer adrenal cortex surrounds the central adrenal medulla.
 མཁལ་མའི་རྩྭ་བྱ།
biol.

མཁལ་མའི་ཐོད་དུ་ཆགས་ཡོད་པའི་ནང་རྩྭ་ཆ་གཅིག་ལ་ཟེར། མཐའ་ཡི་མཁལ་རྩྭ་གྲི་ཤུན་
 གྲིས་མཁལ་རྩྭ་འཛོར་རྩྭ་དབུས་མའི་མཐའ་ནས་བསྐྱར་ཡོད།

adult Having attained full size and strength; grown up; mature.
 དར་མ།
biol.

ཆེ་རྒྱུད་དང་ཤུགས་ཚད་ལོངས་ཡོད་པ་སྟེ། འཛར་ལོངས་ཟེན་པ། ཆ་ལག་རྒྱགས་པ།

adult-onset diabetes A form of diabetes mellitus that develops slowly in older people as the body becomes less able to use insulin effectively.
 དར་ཡོལ་གཅིན་སྟེ་ཟ་ཁ།
biol.

ལུས་པོས་ཡིན་སུ་ཡིན་རྩེན་རྩས་ལེད་སྟོང་བྱེད་པའི་རུས་པ་མེ་ཞན་དུ་འགྱུར་བ་དང་སྐྱགས་མི་
 ཅན་པའི་ཁྲོད་དུ་དེས་གྲིས་འབེལ་རྒྱས་སུ་འགྲོ་བའི་གཅིན་སྟེ་ཟ་ཁའི་རིགས་ཤིག།

aerobic exercise A system of physical conditioning to enhance circulatory and respiratory efficiency that involves vigorous, sustained exercise, such as jogging, swimming, or cycling, thereby improving the body's use of oxygen.
 འཆ་རྒྱུད་ལུས་རྒྱལ།
biol.

ཁག་གི་འཁོར་སྟོང་དང་དབུགས་འབྲིན་རྩལ་གྱི་ལས་ཤུགས་འབེལ་རྒྱས་སུ་གཏོང་ཆེད་དུ་བེད་
 སྟོང་བྱེད་པའི་ལུས་སྟོང་གི་སྟེ་ཆན་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འཆག་འཆག་བྱེད་པའས། རྩ་རྒྱལ་རྒྱག་
 པ། ཡང་ན་རྒྱུད་འཁོར་ལ་བཞེན་པ་ལྟ་བུའི་ལུས་སྟོང་རྒྱུན་བསྐྱེད་ཀྱི་ཤུགས་དྲག་པོས་སྐྱབ་
 གྱི་ཡོད་པ་དང་། འདི་ལ་བཞེན་ནས་ལུས་པོའི་འཆོ་རྒྱུད་བེད་སྟོང་གཏོང་བའི་རུས་པ་མེ་མཐོང་
 གཏོང་།

- aerobic respiration** A process of cellular respiration in which organic food, usually carbohydrates, is oxidized to form carbon dioxide and water, using atmospheric oxygen and resulting in a high output of energy.
 རྩུང་ལྗན་རྩུང་།
biol. ཁར་སྒོ་མངར་ཇུས་གཙོ་བོར་གྱུར་པའི་སྒྲེ་ལྗན་གྱི་ཐ་མ་རྣམས་རྩུང་ཁམས་ནས་སྒྲུངས་པའི་འཚོ་རྩུང་དང་ལྗན་དུ་སྒྱུར་སྟེ་ཁར་སྒོན་འཚོ་རྩུང་གཉིས་ལྗན་དང་ཚུ་གྲུབ་པར་བྱེད་ཅིང་། རྩུས་པ་ཆེན་པོ་མཁོ་སྒྲུན་བྱེད་པའི་ཕྱ་ཕུང་གནས་བབ་ཀྱི་དབུགས་འབྱེན་རུབ་ཀྱི་རྒྱུད་ལེས་ཞིག
- affect** Feeling or emotion, especially as manifested by facial expression or body language
 ཚེད་རྒྱུད།
neurosci. སྤྱིང་ཚོར་རམ་སེམས་སྤྱིང་སྟེ། ལྷག་པར་དུ་གདོང་གི་རྣམ་འགྱུར་རམ་ལུས་ཀྱི་ཉམས་ལ་བརྟེན་ནས་བྱིར་མངོན་པའི་སྤྱིང་ཚོར་རམ་སེམས་སྤྱིང་།
- affect regulation** Affect regulation refers to the ability to maintain or increase positive feelings and wellbeing states and to minimise or regulate stress feelings and defensive states.
 རྩུང་ཚོར་ལྷུངས་འཛིན།
neurosci. སྤྱིང་ཚོར་སྤངས་འཛིན་ནི་ཚོར་བ་ཡག་ཤིའི་རིགས་དང་། བདེ་ཐང་གི་གནས་བབས་རྒྱུན་སྲིང་བའམ་ཇི་ཆེར་གདོང་བ་དང་། སེམས་གཞོན་གྱི་ཚོར་བ་དང་ཉེན་སྒྲོབ་ཀྱི་སེམས་བབས་ཇི་རྩུང་དུ་གདོང་བའམ་སྤངས་འཛིན་བྱེད་པའི་རྩུས་པ་ཞིག་ལ་གོ།
- affective** Relating to moods, feelings, and attitudes.
 རྩུང་རྣམ་གྱི་ཞེ། སེམས་རྩུང་།
neurosci. སེམས་ཁམས་དང་། ཚོར་བ། བསམ་སྒྲུའི་འབྲེར་སོ་དང་འབྲེལ་བའི།
- affective neuroscience** A cover term for the interdisciplinary approach to the study of emotions and affect that focuses primarily on the underlying neurological and psychological mechanisms.
 རྩུང་ཚོར་དབང་རྩུང་ཚན་རིག་
neurosci. སེམས་སྤྱིང་དང་ཚོར་སྤྱིང་ལ་རིག་སྟེ་སྤྱི་མཐུན་སྤྱིང་གི་སྒྲོ་ནས་བརྟག་དབུག་བྱེད་པའི་ཐབས་ལས་ལ་འཇུག་པའི་ཆོག་ཅིག་སྟེ། གཙོ་བོ་སྤང་གཞིའི་དབང་རྩུང་སེམས་ཁམས་ཀྱི་ལས་རྒྱལ་ལ་དམིགས་ཀྱི་ཡོད།
- affective state** Any kind of sentimental condition, often in which someone's feelings control their consciousness.
 རྩུང་ཚོར་གནས་བབ།
neurosci. སེམས་ཚོར་སྒྲེན་ཤིའི་གནས་སྤངས་ཀྱི་རིགས་ཤིག་སྟེ། འདིའི་གནས་སྤངས་མང་པོར་སྒྲེ་བོ་ཞིག་གི་ཚོར་བ་ཡིས་ཤེས་པ་ལ་ཚོད་འཛིན་བྱེད།
- afferent** Carrying inward to a central organ or section, as nerves that conduct impulses from the periphery of the body to the brain or spinal cord.
 རྒྱང་རྒྱ།
neurosci. ལུས་ཤིའི་མཐའ་ནས་ཁྲུང་པའམ་རྩུངས་པའི་ནང་དུ་དབང་རྩུང་འཕར་བརྒྱུད་མིན་བྱེད་མཁན་གྱི་དབང་རྩུང་མཚུངས་པར་སྟེ་བའི་དབང་པོའམ་སྟེ་ཆོན་ཞིག་གི་ནང་དུ་འབྱེན་ཚུལ་སྟོན་པའོ།

Affinity འདྲིས་གཤིས། <i>biol.</i>	The propensity of a molecule to associate with another. The affinity of a drug is its capacity to bind to its biological target (receptor, enzyme, transport system, etc.).
	འདུས་རྒྱལ་ཞིག་འདུས་རྒྱལ་གཞན་ཞིག་དང་མཉམ་དུ་འབྲར་བའི་གཤིས་ཀྱི་དུ་ལ་གོ་སྟོན་ཇུས་ཤིག་གི་འདྲིས་གཤིས་ནི་སྟོན་ཇུས་དེ་དང་ཉིད་ཀྱི་སྟེ་ལྡན་དམིགས་འབེན་(སྟེ་ལེན་པ། སྟེན་ཇུས། སྟེ་ལ་འབྲེན་མ་ལག་ལ་སོགས་) ལ་འཆིང་སྦྱར་བྱེད་པའི་རྒྱས་པ་དེ་རེད།
afterglow གྱལ་མདངས། <i>phys.</i>	Light or radiance remaining in the sky after the sun has set. རྣམ་མཁའི་མཐོངས་སུ་ཉི་མ་རྒྱབ་པའི་ཇེས་སུ་ལུལ་དུ་ལྷག་པའི་འོད་ཟེར་རས་འཆར་མདངས།
Age of Enlightenment རིགས་སྐད་དུས་རབས། <i>phil.</i>	An intellectual and scientific movement of 18th century Europe which was characterized by a rational and scientific approach to religious, social, political, and economic issues. Examples: The Age of Enlightenment led directly to the American Revolution and French Revolution and strongly influenced the Industrial Revolution. དུས་རབས་བཙོ་བརྒྱུད་པའི་ནང་གི་ཡུ་རོབ་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་དང་ཆེན་རིག་གི་ལས་འགུལ་ཞིག་སྟེ་ཆོས་ལུགས་དང་། སྤྱི་ཚོགས། ཆབ་སྲིད། དཔལ་འབྱོར་བཅས་ཀྱི་གནད་དོན་ལ་རྒྱ་མཚན་ལྡན་ཞིང་ཆེན་རིག་དང་མཐུན་པའི་ཐབས་ལས་འབྲས་སྤྱོད་བྱས། དཔེར་ན། རིགས་སྐད་དུས་རབས་ཀྱིས་ཐད་ཀར་ཨ་རི་དང་རྒྱ་རན་སིའི་གསར་བཤེ་ཆེན་མོ་བྱུང་དུ་བཅུག་ཡོད་པ་མ་ཟད། བཟོ་ལས་གསར་བཤེ་ལ་ལུགས་རྒྱུན་ཏུ་ཅང་ཆེན་སོ་སྤྲད་ཡོད།
Age of Reason རིགས་འདོད་དུས་རབས། <i>phil.</i>	A movement in Europe from about 1650 until 1800 that advocated the use of reason and individualism instead of tradition and established doctrine. ཡུ་རོབ་ཏུ་ཕྱི་ལོ་ ༡༦༥༠ རྣམ་ ༡༨༠༠ བར་ཀྱི་དུས་ཚིགས་ཏེ། སྟོལ་རྒྱུན་དང་རྟེན་ཚུགས་པའི་གྲུབ་མཐའི་ལྟ་བུའི་ཆབ་ཏུ་རྒྱ་མཚན་དང་མི་སྐར་རིང་ལུགས་འབྲས་སྤྱོད་བྱེད་པ་གཙོགས་སུ་བརྒྱུད་པའི་ལས་འགུལ་ཞིག་
age-sex structure མ་མཚན་ཆ་བཞག། <i>biol.</i>	The composition of a population as determined by the number or proportion of males and females in each age category. འོ་ཆོད་ཀྱི་ཕྱི་ཆེན་རེ་རེའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཕོ་མེའི་གངས་འཛོར་རམ་བསྐྱར་ཆད་ལ་བརྟེན་ནས་ཐག་བཅད་པའི་མི་འཛོར་གྱི་གྲུབ་ཆ་ལ་གོ།
aggression བྲག་ལྟལ། བྲག་ལྟལ་གྱི་ཉམས། བྲག་ལྟལ་གྱི་སྤྱུ་མཉམ། <i>neurosci.</i>	Aggression is physical or verbal behavior that is threatening, destructive, or intended to harm. Aggression is a fundamental component of social behavior, essential to drive fulfillment and survival. བྲག་ལྟལ་ནི་འཛིགས་སྐྱལ་ཅན་ནས། གཞོད་འཆེ་ཅན། ཡང་ན་གཞོད་འཆེའི་འདུན་པ་ཡོད་པའི་ལུས་སམ་རག་གི་ཉམས་ལ་ཟེར། བྲག་ལྟལ་ནི་སྤྱི་ཚོགས་གཤིས་སྤྱོད་ཀྱི་གཞི་རྩའི་གྲུབ་ཆ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། དགོས་དོན་ལེགས་སྐྱབ་དང་འཆོ་གནས་ལ་མེད་དུ་མི་རུང་བ་ཡིན།

- agnosticism** An intellectual doctrine or attitude affirming the uncertainty of all claims to ultimate knowledge.
 མཐར་ཐུག་གི་བདེན་པའི་སྐོར་གི་གཏན་ཆོག་ས་ཐམས་ཅད་ནི་ངེས་མེད་གི་རང་བཞིན་ཅན་ཡིན་པར་སྒྲུབ་པའི་ཤེས་ཡོན་གི་ལྟ་བུ་འདོད་ཚུལ་ཞིག
phil.
- agoraphobia** An abnormal fear of open spaces or of being alone or in public places.
 མི་ཆོག་ས་གི་མཐུན་ས་འཕམ། ཁེར་རྒྱུད་དུ་སྡོད་པ། ཡང་ན་ཁད་ཡངས་པའི་གནས་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱུད་པའི་རྒྱན་ལྷན་མིན་པའི་འཕྲིག་ས་པ་ཞིག
neurosci.
- AIDS** A severe disease caused by HIV, in which the immune system is attacked and weakened, making the body susceptible to other infections. The virus is transmitted through bodily fluids such as semen and blood.
 རིག་དུག་གཉན་སྲིན་གིས་རྒྱེན་བྱས་པའི་ཚབས་ཆེན་གི་ནད་ཅིག ནད་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་པོའི་ནད་འགོག་མ་ལག་ལ་ཤོལ་རྒྱུ་དང་། ཉམས་སྡོད་བཏང་ནས་ན་ཆ་གཞན་ནས་མས་འགོ་སྤྲོ་བར་བཅོལ་ཡོད། གཉན་སྲིན་དེ་ནི་ཁམས་དཀར་དང་ཁྲག་ལྟ་བུའི་ལུས་པོའི་གཤེད་ཁ་བརྒྱུད་དེ་འགོ་ལོ་ཡོད།
biol.
- air chamber** A chamber containing air, as in a pump, lifeboat, or organic body.
 སྤུ་མ་ཁམས། རྟོག་སྐྱོབ་བྱ་རྒྱུ་དང་། ཡང་ན་སྤྲེལ་བྱ་གི་ལུས་པོའི་ནད་གི་རྒྱུད་ཡོད་པའི་སྤྲེལ་མས་ཤལ།
phys.
- air conditioner** An apparatus for controlling, especially lowering, the temperature and humidity of an enclosed space.
 རྩོག་ས་ཡོངས་ནས་བཏུམ་པའི་བར་སྟོང་ཞིག་གི་ནད་ལོ་ལྟ་བུ་ཤོད་ཆད་དང་བཞུལ་ཆན་ལ་སྦངས་པའི་འཛིན་བྱེད་པ་དང་། ལྷག་པར་དུ་དེ་དག་རེ་དམའ་རུ་གཏོང་བྱེད་དུ་སྤྱོད་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག
phys.
- air foil** A body (as an airplane wing or propeller blade) designed to provide a desired reaction force when in motion relative to the surrounding air.
 མཐའ་འཁོར་གི་རྒྱུང་ལ་ལྟོས་ཏེ་འགྲལ་སྤྱོད་བྱེད་བཞིན་པའི་སྤྲེལ་སྤུ་དགོས་མཁོ་དང་འཆམས་པའི་ལ་ལན་གི་ཤུགས་ཤིག་མཁོ་སྤྱོད་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་བཅོ་བཏོད་བྱས་པའི་དངོས་གཟུགས་ (གནས་བྱའི་གཤོག་པ་དང་འབྲལ་འདེད་རྒྱུང་འཁོར་གི་རྒྱུང་གཤོག་ལྟ་བུ་) ཤིག
phys.
- air pollutant** A substance whose presence in the air constitutes pollution
 རྒྱུང་ཁམས་སུ་ཁྱབ་སྤེལ་བཞག་བཅོམ་ཁད་གི་རྩ་ས།
biol.

air quality index (AQI) *phys.* **མཉམ་ཆུང་ཁྱུས་ཚད་ཉིན་གྲངས།**
A numerical index used to describe the extent to which harmful pollutants (e.g., carbon monoxide, sulfur dioxide) are present in the atmosphere at any given time. The higher the index value, the higher the level of pollutants and thus the greater the likelihood of health effects.

དུས་ཚོད་ངེས་ཅན་ཞིག་གི་སྐབས་སུ་རྒྱང་ཁམས་སུ་ཡོད་པའི་འབག་རྩམ་ (ཁར་སྟོན་འཛོལ་རྒྱུ་གཅིག་ལྟར་དང་། སྤྱི་ཚེ་འཛོལ་གཅིས་ལྟར་ལྟ་བུ་) གྱི་ཁྱབ་ཚད་ཅི་ཅམ་ཡིན་མེན་སྟོན་པའི་མཚན་གྲངས་ཤིག་སྟོན་གྲངས་ཅི་ཅམ་གྱིས་མཐོ་བ་ཡོད་ན་འབག་རྩམ་དེ་ཅམ་གྱིས་མང་བ་དང་། འཕྲོད་བསྟེན་ལ་གཞོན་པའི་སྤྱིད་ཕྱོད་ཀྱང་དེ་ཅམ་གྱིས་ཆེ་བ་ཡོད།

air resistance *phys.* **རྒྱང་གི་འགོག་བྲགས།**
Friction or drag that acts on something moving through air.

མཉམ་ཆུང་དུ་རྒྱ་བའི་དངོས་པོ་ལ་མཉམ་ཆུང་གིས་ཐེབས་པའི་གཙུབ་བརྒྱུགས་སམ་འགོག་བྲགས།

air sac *biol.* **རྒྱང་རྒྱལ།**
A thin-walled structure in the tracheal system of some species of fast-flying insects, increasing the efficiency of respiration and aiding in flight.

འཕུར་མགྲོགས་པའི་འབྲུ་སྲིན་གྱི་ཉེ་རིགས་འགའི་སྟོ་སྐབས་མ་ལག་ནང་གི་འབྲུ་བ་སྐབ་མེའི་བཞོད་ལ་ཞིག་དེ་ཡིས་དབུགས་འབྲིན་རྒྱབ་གྱི་རུས་པ་མེ་མཐོར་གཏོང་བ་དང་། འཕུར་ཅལ་ལའང་ཕན་ཐོགས་བྱེད།

air track *phys.* **རྒྱང་ལམ།**
An air track is an experimental apparatus that allows the study of motion with minimal interference by frictional forces.

རྒྱང་ལམ་ནི་བརྒྱུགས་ཀྱི་ཐེ་ཞུགས་ཏ་ཅང་རྒྱང་རྒྱང་ཡིན་པའི་སྐབས་སུ་འགྲུལ་སྟོན་ལ་བརྟག་དབྱེད་བྱེད་དུ་འཇུག་པའི་བརྟག་དབྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག་

airbag *phys.* **རྒྱང་རྒྱལ།**
A safety device in a motor vehicle consisting of a bag which instantly inflates in front of the driver or front-seat passenger on collision.

སྤྱི་མཐོར་རྒྱང་ཁྱུག་པའི་སྐབས་སུ་སྐད་ཅིག་ཉིད་ལ་རྒྱང་གིས་ཁེངས་ཏེ་ཁ་ལོ་བ་དང་དེའི་འགམ་གྱི་འགྲུལ་བ་སྲུང་སྟོབ་བྱེད་པའི་ཞུག་མ་ཅན་གྱི་ཉེན་སྲུང་ཡོ་ཆས་ཤིག་

airfoil *phys.* **རྒྱང་གཞོག**
A part or surface, such as a wing, propeller blade, or rudder, that interacts with a flow of air to provide stability, rotation, lift, or thrust.

རྒྱང་གི་རྒྱ་བ་དང་འཕྲད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བརྟན་ཆའམ། འཁོར་འགྲུལ། འདྲེགས་འགྲོག་ཡང་ན་འབྲུད་བྲགས་མཐོ་སྟོན་བྱེད་མཁན་གྱི་གཤེག་པའམ། འབྲུད་བྲེད་གཤེག་འཁོར་རམ། རྒྱ་གཤེག་ལྷ་བུའི་ངོས་སམ་ཆ་ཤས་ལ་གོ།

- akinesia** Partial or complete loss of motor control; a term usually used to refer to voluntary muscle movements only.
 འགལ་ཐྱོད་མེད་པ།
biol. འགལ་ཐྱོད་དང་འབྲེལ་བའི་སྤངས་འཛིན་གྱི་རྒྱས་པ་ཆ་ཙམ་མས་ཡོངས་ཚོགས་བརྒྱག་པ་ལ་
 ཟེར། བཟུང་ཆད་འདི་ནི་རང་འགལ་གྱི་ལ་གནད་འགལ་བསྐྱོད་ཁོ་ནར་སྤྱོད།
- alanine** An amino acid which is a constituent of most proteins.
 མེ་ལ་ཉིན།
chem. སྤྱི་ཚུས་པལ་ཆེ་བའི་གུབ་ཆ་ཡིན་པའི་ཨེ་མི་ནོ་སྤྱར་ཚུས་ཤིག།
- albumen** The white of an egg, which consists mainly of albumin dissolved in water.
 མོང་མེ། མོང་དཀྱིས། མོང་དཀྱིས།
biol. མོང་འེ་ནང་གི་དཀར་མདོག་ཅན་གྱི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། དེ་ནི་གཙོ་བོ་ཆུའི་ནང་དུ་མོང་མེ་བུ་
 བ་ལས་གུབ།
- alchemist** Practitioner of the early form of chemistry called alchemy, which was associated with magic. The goal of alchemy was to change base metals to gold and to discover a potion that could produce eternal youth.
 གཞེར་ཐུང་མཁན།
phys. སྤྱི་འབྲུལ་དང་འབྲེལ་བའི་གསེར་འགྱུར་ཅི་སྤྱོད་དུ་འཕོང་བའི་གནའ་བོའི་ཚུས་འགྱུར་རིག་པ་
 ཉམས་ལེན་ཤིང་མཁན། གསེར་འགྱུར་ཅི་སྤྱོད་ཀྱི་དམིགས་ཡུལ་ནི་སྤྱིར་བཏང་གི་ལྷགས་
 རིགས་གསེར་དུ་བསྐྱར་བ་དང་འཆི་འཛིག་བྲལ་བའི་ལང་ཆོ་བསྐྱུན་སྟབས་པའི་བདུན་ཅི་གསེར་
 གཏོད་བྱ་ཆུ་དེ་རེད།
- alcohol** A colourless volatile flammable liquid which is produced by the natural fermentation of sugars and is the intoxicating constituent of wine, beer, spirits, and other drinks, and is also used as an industrial solvent and as fuel.
 ཆང་རག་(ཚྲིས་ཐུས་ཤིག)
biol. ག་ར་ལ་རང་བྱུང་གི་པལས་སྤྱོད་བྱུང་དུ་བརྟག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བཟོས་ཤིང་། རྒྱན་ཆང་དང་། སྤྱི་
 རག་ཨ་རག་གི་དྲངས་མ་ལ་སོགས་པའི་བཏུང་བའི་རིགས་ཀྱི་སྤྱིས་ཤིང་གྱི་གུབ་ཆ་ཡིན་པའི་
 དྲངས་ཤིང་རྒྱངས་འགྱུར་ཤིང་སྤྱ་ལ། མེ་འབར་སྤྱི་བའི་གཤེར་གཟུགས་ཤིག་སྟེ། བཟོ་སྐྱའི་ནང་དུ་
 བུལ་ཤིང་གཤེར་ཁ་དང་བྱང་ཚུས་སྤྱོད།
- alcoholic fermentation** The type of fermentation occurring in yeast, in which glucose is broken down to produce ethanol and carbon dioxide.
 ཆང་ཐུས་པལས་སྤྱོད།
biol. པལས་ཀྱི་ནང་དུ་བྱུང་བའི་པལས་སྤྱོད་ཀྱི་རིགས་ཏེ། མངར་བཟུང་ཆ་གསེས་བྱས་ཏེ་འབྲུ་ཆང་
 དང་ཁར་སྤྱོད་འཆོ་རྒྱུད་གཉིས་ལྡན་སྤྱན་པར་ཤིང་།
- aldehyde** An organic compound containing the group —CHO, formed by the oxidation of alcohols.
 ཡལ་ཉི་ཏུ་ཡི་ཉི།
chem. ཆང་རག་དང་འཛོ་རྒྱུད་སྤེལ་སྤྱོད་བྱས་པ་ལས་གུབ་པའི་སྤྱི་ལྡན་གྱི་འདུས་རྒྱལ་ཞིག་སྟེ། ཚས་
 ཀྱི་ཚན་པ་ CHO དང་ལྡན།

aldolase Any of a class of enzymes that reversibly catalyze the cleavage of carbon-carbon bonds, especially the cleavage of sugars into three-carbon fragments during glycolysis.
 ཡལ་ཏྲ་མྱིན་ལྟེན།
 biol.

ཁར་སྒོན་དང་ཁར་སྒོན་གྱི་འཆིང་བའི་སྤུབས་འགྱུར་ཏེ་བྱེ་བྲག་ཏུ་མངར་ཟས་ཞིག་འགྱུར་གྱི་
 སྒྲུབས་སུ་ཁར་སྒོན་གསུམ་ལྟན་གྱི་དུས་བུ་ལ་འབྱུང་བའི་སྤུབས་འགྱུར་བརྒྱུག་པར་སྒྲུབ་
 ཟས་ཀྱི་ནུས་པ་འདོན་པའི་སྒོན་ཟས་ཀྱི་སྤེལ་ཁང་བྱང་ཞིག།

aldosterone One of the STEROID hormones produced by the outer part of the adrenal gland. Aldosterone is concerned with the control of salt and water loss in the urine.
 ཡལ་ཏྲ་མི་དེ་རྩན་ཆེན་ལྟེན།
 biol.

མཁལ་ཆེན་གྱི་བྱེའི་ཆ་ཤས་ཀྱིས་སྦྱང་སྦྱན་བྱས་པའི་ཞག་འདུས་ཆེན་ཟས་ཤིག་ཡིན་པ་དང་།
 འདི་ནི་གཅིན་པའི་ནང་གི་ཚུ་དང་ཚུའི་བརྒྱུག་ཚད་ལ་སྤངས་འཛིན་བྱེད་པར་འབྲེལ་བ་ཡོད།

aldosterone hormone One of the STEROID hormones produced by the outer part of the adrenal gland. Aldosterone is concerned with the control of salt and water loss in the urine.
 ཡལ་ཏྲ་མི་དེ་རྩན་ཆེན་ལྟེན།
 biol.

མཁལ་ཆེན་གྱི་བྱེའི་ཆ་ཤས་ཀྱིས་སྦྱང་སྦྱན་བྱས་པའི་ཞག་འདུས་ཆེན་ཟས་ཤིག་ཡིན་པ་དང་།
 འདི་ནི་གཅིན་པའི་ནང་གི་ཚུ་དང་ཚུའི་བརྒྱུག་ཚད་ལ་སྤངས་འཛིན་བྱེད་པར་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན།

alertness The quality of being alert.
 བྱང་ཆེ།
 neurosci.

བྱང་པོར་གནས་པའི་སྤྱིས་ཀ་ལ་གོ།

algae (alga) A simple, non-flowering, and typically aquatic plant of a large group that includes the seaweeds and many single-celled forms. Algae contain chlorophyll but lack true stems, roots, leaves, and vascular tissue.
 རྩ་བལ།
 biol.

མཆོ་རྩ་དང་ཕྱ་ཕྱང་གཅིག་ལྟན་གྱི་ཅི་ཤིང་གང་མང་ཚུད་པའི་སྤུབས་བདེ་ཞིང་མེ་ཏྲག་མེད་ལ་སྤེ་
 ཚན་མང་བའི་སྤྱིར་བཏང་གི་མཆོ་སྤྱིས་ཅི་ཤིང་ལ་གོ། རྩ་བལ་ལ་ལྡང་ཟས་ཡོད་མོད། གཞུང་
 ཉེ་མ་དང་། རྩ་བལ་ ལོ་མ། སྤྱ་གུའི་ཕྱང་བྱུབ་བཅས་མེད།

algal bloom An unusual concentration of algae in or on a body of water, especially as a result of pollution from the runoff of fertilizers, industrial wastes, and so on.
 རྩ་བལ་བྲག་མཆེད།
 biol.

ཚུའི་ངོས་སམ་ཚུའི་ནང་དུ་རྒྱན་ལྟན་མེན་པའི་རྩ་བལ་གྱི་འདུས་ཚད་འཕེལ་བ་ལ་གོ་ཞིང་། བྱེ་
 བྲག་ཏུ་ཟས་ལུང་དང་བཞེ་བྱའི་སྤྱིགས་རོ་ཚུའི་ནང་དུ་བཞུར་བའི་འབགས་བཅོག་ལ་བརྟེན་ནས་
 བྱུང་བ་ཞིག་ལ་གོ།

algebra The part of mathematics in which letters and other general symbols are used to represent numbers and quantities in formulae and equations.
 ཆབ་ལྷིས།
 math.

སྤྱི་འགྲོས་དང་མཉམ་ཅིས་ནང་གི་གྲངས་ཀ་དང་འཕོར་ཆད་ཀྱི་ཆབ་ཏུ་ཡི་གེ་དང་སྤྱིར་བཏང་གི་
 མཆོན་རྟགས་བཅད་སྦྱོང་བྱེད་པའི་ཨང་ཅིས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ལ་གོ།

- algorithm** A mathematical or logical procedure for solving a problem.
 མལ་ལྷོར་སེལ་སྒྲིག་
math. An algorithm is a recipe for finding the right answer to a difficult problem by breaking down the problem into simple steps.
 དཀའ་ལྷོག་ཅིག་སེལ་བའམ་ཅེས་གཞི་ཞིག་ཅེས་རྒྱག་པར་སྦྱོང་པའི་གཏན་ཆེག་ས་རིག་པའམ་ཨང་ཅེས་རིག་པའི་བྱ་བའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་ལ་གོ། མལ་ལྷོར་སེལ་ཅེས་ནི་དཀའ་ལྷོག་ཁག་པོ་ཞིག་སྤྲུབ་ས་བདེ་བའི་དུས་ཚན་དུ་མར་བྱས་ཏེ་དེས་ལན་ཡང་དག་འཛོལ་བར་བྱེད་པའི་མན་ངག་དེ་ཡིན།
- alignment** Arrangement in a straight line or in correct relative positions.
 ལྷུས་སྒྲིག་ བཏྲངས་སྒྲིག་
 རྩལ་ཐོག་ཅིག་གས་ལྷོས་བཅས་ཀྱི་གནས་ས་ཏག་ཏག་ཅིག་ཏུ་སྒྲིག་པའི་དོན།
- all-or-none principle** In neurophysiology, the principle that any neuron propagates its characteristic neural impulse at full strength or not at all.
 ཀྱན་ཡོད་ཀྱན་མེད་རྩ་འཛིན།
neurosci. དབང་ཅའི་ལུས་གནས་རིག་པའི་ནང་དུ་དབང་རྩ་མ་གཟུགས་གང་རུང་ཞིག་གིས་རང་གི་ཐུན་མིན་གྱི་དབང་ཅའི་འཕར་བརྗེད་རྒྱས་ཤུགས་ཆ་ཆར་གི་ཐོག་ནས་གཏོང་བའམ། ཡང་ན་ཁྲོན་ནས་མི་གཏོང་བའི་རྩ་འཛིན།
- allele** Any of the alternative forms of a gene or other homologous DNA sequence.
 ཞེ་མིལ།
biol. དེགས་རྩས་ཤིག་གི་མངོན་རྣམ་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་གས། ཁུངས་མ་ཐུན་པའི་རྟེ་ཞེན་ཞེ་ཡི་བསྟར་རིམ་གཞན་གང་ཡང་ཞིག་
- allele frequency** The proportion of a particular ALLELE of a gene in a population, relative to other alleles of the same gene.
 ཞེ་མིལ་རྒྱས་ཕྱོད།
biol. ཚོགས་འདུས་ཤིག་གི་དེགས་རྩས་ཀྱི་ཞེ་མིལ་ངེས་ཅན་ཞིག་དང་དེགས་རྩས་དེ་ག་རང་གི་ཞེ་མིལ་གཞན་དབང་གི་བསྟར་ཆད་ལ་གོ།
- allergen** A substance, such as pollen, that causes an allergy.
 མི་འཕྲོད་ཉེས་ཕྱིན།
biol. མི་འཕྲོད་ཉེས་སྒྲོན་སྒྲན་མཁན་གྱི་རྩས་ཏེ་ཐེ་རུལ་ལྟ་བུ་ལ་གོ།
- allergy** A condition in which exposure to a substance, such as pollen, latex, animal dander, or a particular food or drug, causes an overreaction by the immune system that results in symptoms such as sneezing, itching, rash, and difficulty breathing or swallowing.
 མི་འཕྲོད་ཉེས་རྒྱུན།
biol. ཐེ་རུལ་ལམ། འགྲིག་ཞོ། མོག་ཆགས་ཀྱི་སྒྲོགས་ཞིབ། ཡང་ན་ཐ་མའམ་སྒྲན་རྩས་ཀྱི་བྲག་པ་ཞིག་ལ་ཐུག་པའི་སྤྲུབ་ས་སྟུ། ནད་འགོག་མ་ལག་གིས་ཆད་ལས་བཞུལ་བའི་ཡ་ལན་སྤྱད་དེ་ཏུབ་སྤྱོད་རྒྱག་པ་དང་། ཐ་འཕུག་ལངས་ག། ཐོར་པ་སིབ་སིབ་འབྱུང་ག། ཡང་ན། དབུགས་འབྱེན་རྩབ་བས་ཁྱུར་མིད་གཏོང་བར་དཀའ་ངལ་ཡོད་པ་ལྟ་བུའི་ནད་རྟགས་འབྱུང་བའི་ཉེས་སྒྲོན་ཞིག་

alligator Large aquatic reptile of the genus *Alligator*, in the same order as the crocodile. There are two species—a large type found in the S United States and a small type found in E China.

མེ་ལི་གོ་རྒྱུ་
biol.

གོར་གོ་རྒྱུ་དང་གྲལ་མ་རྒྱུ་མེ་ལི་གོ་རྒྱུ་གི་རིགས་སུ་གཏོགས་པའི་རྒྱུ་གནས་སྟོང་
འགྲོའི་སྟོན་ཆགས་ཆེན་པོ་ཞིག་ལ་ཟེར། དེ་ལ་ཉེ་རིགས་གཉིས་ཡོད་དེ། གཅིག་ནི་སྟོང་མ་མི་རི་
ཀའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་གཟུགས་ཆེ་བའི་རིགས་ཤིག་དང་། གཞན་དེ་ནི་རྒྱ་ནག་གར་ཕྱོགས་སུ་
གནས་པའི་གཟུགས་ཆུང་དུ་འཛིན་པའི་རིགས་ཡིན་ནོ།

allodynia Pain in response to normally innocuous stimuli. This is the result of molecular or structural changes in nerve cells.

རྒྱུ་བྱུག
neurosci.

སྤྱིར་བཏང་སྟོན་ཆགས་ཆེན་པོ་ཞིག་སྟེ་སྤྱི་ལོ་ལྟ་བུ་དུ་བྱུང་བའི་ན་བྱུག་འདི་ནི་དབང་
ཅའི་ཕྱི་ཕྱང་ནང་གི་འདུས་རྒྱུ་ལམ་ཆགས་བཞོད་ཀྱི་འགྱུར་ལྡོག་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་།

allopatric speciation Speciation that depends on an external barrier to gene flow (such as geographic isolation) to begin or complete the process of speciation.

གནས་ཚུན་ཉེ་རིགས་གྲུས་འགྱུར་
biol.

རིགས་རྒྱས་ཀྱི་རྒྱ་བ་ལ་བྱི་རོལ་གྱི་འགོག་རྒྱ་ཞིག་ (ས་བབ་གནས་སྡེས་ལ་བརྟེན་ནས་ཁེར་
རྒྱུ་དུ་བྱུང་བ་ལྟ་བུ་) མོག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཉེ་རིགས་གྲུས་འགྱུར་འགོ་འཛུགས་པའམ་ཆ་ཚང་
བར་འགྱུར་བའི་ཉེ་རིགས་གྲུས་འགྱུར་ལ་གོ།

alloy Solid mixture composed of two or more metals or of a metal and a nonmetal.

བསྐྱེས་ལྗགས་
phys.

ལྗགས་རིགས་གཉིས་མཇུག་དུ་མ་བསྐྱེས་ནས་བྱུབ་པའམ་ལྗགས་རིགས་ཤིག་དང་ལྗགས་རིགས་
མིན་པ་ཞིག་བསྐྱེས་ནས་བྱུབ་པའི་སྤྱི་གཟུགས་ཀྱི་བསྐྱེས་རྒྱས་།

Alpha Centauri A, B, C A triple-star system that is the brightest celestial object in the constellation Centaurus.

ཨ་ལ་ཡ་སེན་ཁོར་ཨེ། རྒྱ། སི།
phys.

སྐར་ཚོམ་སེན་ཁོར་ནང་གི་བཞག་མདངས་ཆེ་ཤོས་ཡིན་པའི་སྐར་མ་གསུམ་ལྡན་གྱི་མ་ལག་ཅིག་

Alpha Centauri system A triple star system in the constellation Centaurus that is the third brightest star in the night sky, with an apparent magnitude of -0.27, and the star nearest to Earth, at a distance of about 4.2 light-years. The two brighter stars, Alpha Centauri A and B, form a binary star system, which is orbited by Proxima Centauri, a smaller, dimmer star.

ཨ་ལ་ཡ་སེན་ཁོར་མ་ལག་
phys.

སྐར་ཚོམ་སེན་ཁོར་ནང་གི་སྐར་མ་གསུམ་ལྡན་གྱི་མ་ལག་ཅིག་ལ་གོ་བ་དང་། རྒྱ་མཐའི་
མ་ཐོངས་ཀྱི་སྐར་མ་བཞག་མདངས་ཆེ་ཤོས་གསུམ་པ་དེ་ཡིན་ཞིང་། མཐོན་ཆད་ནི་ -0.27
ཡིན་པ་དང་། སའི་གོ་ལ་དང་ཉེ་ཤོས་ཀྱི་སྐར་མ་དེ་ཡིན་ཞིང་རྒྱུ་ཐག་འདྲ་ལོ་ 4.2 ཡི་ས་ན་
ཡོད། བཞག་མདངས་ཆེ་བའི་སྐར་མ་ཨ་ལ་པ་སེན་ཁོར་ཨེ་དང་སྤྱི་གཉིས་ཀྱིས་ཐུང་སྐར་ཞིག་
བྱུབ་པ་དང་། བཞག་མདངས་ཆུང་བའི་ཉེ་སྐར་སེན་ཁོར་གྱིས་ཐུང་སྐར་དེ་ལ་སྐོར་བ་བྱེད།

- alpha helix** A secondary structure of proteins, characterized by a single, spiral chain of amino acids stabilized by hydrogen bonds.
 མཉམ་པ་གཙུག་གཟུགས།
biol. ཡང་རྒྱུ་འཛིན་སྒྲོལ་གྱིས་བརྟན་པོར་བཞེས་པའི་ཨེ་མི་ནོ་སྒྲུབ་ཟུར་གྱི་གཙུག་འཁོར་སྒྲིབ་
 རྒྱུར་པ་ཞིག་དང་ལྷན་པའི་སྤྱི་དཀར་གྱི་བཞོད་རིམ་གཉིས་པ་ཞིག་ལ་ཟེར།
- alpha motor neuron** A motor neuron with cell body in either the ventral horn of the spinal cord or one of the motor nuclei of the cranial nerves.
 འགུལ་རྒྱུད་དབང་ཆ་ཕྱག་ཟུགས་།
 མཉམ་པ། མཉམ་པ་འགུལ་རྒྱུད་།
 དབང་ཆ་ཕྱག་ཟུགས།
neurosci. རྒྱུར་པ་པའི་འོག་དུ་འཕམ་ཐོད་རུས་དབང་ཅའི་འགུལ་རྒྱུད་ཚོམ་ལུ་ཞིག་ཏུ་སྤྲ་ལུས་དང་།
 བཅས་པའི་སྒོ་ནས་ཡོད་པའི་འགུལ་རྒྱུད་དབང་ཆ་ཕྱག་ཟུགས་ཤིག།
- alpha particle** Nucleus of a helium atom, which consists of two neutrons and two protons, ejected by certain radioactive nuclei.
 མཉམ་པ་རུལ།
phys. འགྲུད་འཕྲོའི་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་ལྷེ་རུལ་ངེས་ཅན་ཞིག་ནས་མཆེད་ཡོད་པའི་བར་རུལ་གཉིས་
 དང་སྤྱུལ་གཉིས་ཅན་གྱི་ཉི་ལེ་ཡམ་རུལ་སྟན་གྱི་ལྷེ་རུལ།
- alpha ray** Stream of alpha particles (helium nuclei) ejected by certain radioactive nuclei.
 མཉམ་པ་འཕྲོ་ཟེར།
phys. འགྲུད་འཕྲོའི་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་ལྷེ་རུལ་ངེས་ཅན་ཞིག་ནས་མཆེད་ཡོད་པའི་མཉམ་པ་རུལ་ (ཉི་
 ལེ་ཡམ་གྱི་ལྷེ་རུལ་) གྱི་རྒྱུ།
- alpha rhythm** The waveforms of the electroencephalogram that occur at a frequency of 8-12 hertz in the normal relaxed adult.
 མཉམ་པ་འཕྲོས།
neurosci. རྒྱུད་པོར་གནས་པའི་སྤྱིར་བཏང་གི་དར་མ་ཞིག་གི་ཁྲད་པའི་ནད་དུ་རྫོས་ཕྱོད་ཏར་ཆོ་ ༨-༡༢
 ཡིན་པའི་སྒོ་ནས་འབྱུང་བའི་ཁྲད་ཅའི་རྒྱོག་རིས་ཀྱི་རྒྱབས་ངེས་དེ་ལ་གོ།
- alpha wave** A periodic variation in the electrical potential of the normal cerebral cortex with a frequency about 8 to 12 hertz in the resting state.
 མཉམ་པ་རྒྱབས།
neurosci. སྤྱིར་བཏང་གི་ཁྲད་ཆེན་ཁྲད་ལུན་གྱི་རྒྱོག་པའི་ལས་རུས་ཀྱི་རྒྱུན་འཁོར་འགྱུར་ལྷོག་ཅིག་ལ་གོ།
 ཞིང་། དལ་གསོ་བའི་གནས་སྐབས་སུ་རྫོས་ཕྱོད་ཏར་ཆོ་ ༨ ནས་ ༡༢ བར་ཡིན།
- altered states of consciousness** Any mental condition that varies from an individual's normal state of awareness, such as may be produced by a dream, hypnosis, meditation, hallucination, sensory deprivation, or intoxication by drugs or alcohol.
 རྒྱུར་ཤེས། (འགྱུར་བ་ཐེབས་པའི་
 ཤེས་པ།)
neurosci. གང་ཟག་ཅིག་གི་རྒྱུན་ལྷན་གྱི་ཤེས་པ་དང་མི་མཚུངས་པའི་མེས་པ་གྱི་གནས་བབ་གང་རུང་ལ་།
 གོ་ཞིང་། འདི་ལྟ་བུ་ནི་གཉིད་དམ། གཉིད་འབེབས། རྫོས་ལྷུང་སྤྱང་། དབང་ཚོར་ཉམས་པ།
 ཡང་ན། རྩིས་ཟུར་དང་ཆང་གིས་ར་བཞི་བ་བཅས་ལ་བརྟེན་ནས་སྤྱིད་སྤྱིད་པ་ཡིན།

alternating current (AC) ཇེ་ལ་རྒྱུ་སྒྲིག་རྒྱུན། ཇེ་ལ་སྒྲིག <i>phys.</i>	Electric current that rapidly reverses in direction. The electric charges vibrate about relatively fixed positions, usually at the rate of 60 Hz. སྒྲིན་པོའི་དང་ཁ་ཕྱོགས་ལྡོག་པའི་སྒྲིག་རྒྱུན། ལྷོས་བཅས་ཀྱི་བརྟན་པོ་ཡིན་པའི་གནས་ས་ཞིག་གི་ཁུལ་དུ་སྒྲིག་ཁུར་གྱིས་སྒྲིར་བཏང་འདྲར་ཆད་ཏར་ཆེ་ 60 ཡི་སྒྲོན་མ་འདར་འགྲུལ་བྱེད།
alternation of generations རྒྱུ་རབས་འཕྲ་རྒྱུ། <i>biol.</i>	The regular alternation of forms or of mode of reproduction in the life cycle of an organism, such as the alternation between diploid and haploid phases, or between sexual and asexual reproductive cycles. སྒྲི་དངོས་ཤིག་གི་ཆེ་རྒྱུན་འཁོར་ལོའི་ནང་གི་སྒྲེ་འཕེལ་བྱེད་རིམ་གྱི་ཚུལ་ལས་ངོ་པོ་ཡི་རྒྱུན་ལྡན་གྱི་འཕོ་སྤེལ་ལ་ཟེར། དཔེར་ན། ཆ་རྒྱུད་དང་ཡ་རྒྱུད་དབར་གྱི་འཕོ་སྤེལ་ལས། ཡང་ན། ཁམས་འདུས་དང་ཁམས་བྲལ་སྒྲིད་འཕེལ་འཁོར་ལོ་གཉིས་དབར་གྱི་འཕོ་སྤེལ་ལ་ལྟ་བུའོ།
alternator ཇེ་ལ་སྒྲིག་རྒྱུན་ཆས། <i>phys.</i>	A generator of alternating current. སྤེལ་རྒྱུ་སྒྲིག་རྒྱུན་སྒྲིན་ཆས་ཤིག་
altruism གཞན་ལ་གྱི་བསམ་པ། <i>neuropsych.</i>	Disinterested and selfless concern for the well-being of others. གཞན་གྱི་བདེ་ཐབས་ལ་དམིགས་པའི་ཕྱོགས་རིས་མེད་ཅིང་རང་དོན་རྫོས་གཏོང་གི་གཞན་པ་མེས་པ་འཁུར།
aluminum foil རྩ་ཤོག <i>phys.</i>	A thin aluminum sheet, widely used as a food wrapping, cooking sheet, and insulation backing. བཟའ་ཆས་བཟུམ་པ་དང་། ཟ་མ་བཟོ་བ། བར་འཛང་ལ་རམ་འདེགས་བྱེད་པ་བཅས་ལ་ཡོངས་གྲགས་སུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་རྩ་ཡང་གི་ཤོག་བྱ་སྤྲུལ་མོ་ཞིག་ལ་ཟེར། (རྩ་ཡང་གི་ཤོག་བྱ་ཞེས་པའི་བསྟུན་ཆོག)
alveolar Cell སྒྲོ་མིག་ཕ་ཕྱེད། <i>biol.</i>	A cell lining the alveoli of the lung. སྒྲོ་མིག་གི་ནང་ཤ་ཡིན་པའི་སྤ་ཕྱེད་ཞིག་
alveolus (alveoli) སྒྲོ་ཕྱ། སྒྲོ་མིག <i>biol.</i>	One of the many very small air bags in the lungs, with thin walls that allow oxygen to enter the blood. སྒྲོ་བའི་ནང་གི་རྩ་ཅང་ཆུང་བའི་རྒྱུད་རྒྱལ་མང་པོའི་ཁྲི་གཅིག་ལ་གོ་ཞིང་། ལུན་པ་སྤྲུལ་མོ་ཡོད་པ་དེ་ཡིས་ཁྲག་གི་ནང་དུ་འཛོལ་རྒྱུ་འཕྲུལ་དུ་འཕྲུག་གི་ཡོད།

Alzheimer's disease	A disease that causes degeneration of parts of the brain. Symptoms include the gradual loss of memory and other mental abilities. Alzheimer's disease most commonly affects elderly people.
མག་ཁྲི་མར་གྱི་ནད།	
biol.	

ཐུང་བའི་ཆུ་ཤས་པ་རྣམས་ཕྱོད་ཐུང་བའི་ནད་ཅིག་ བད་རྟགས་ཀྱི་གསུ་རིམ་གྱིས་རྒྱ་ཤེས་
བརྒྱུ་བ་བྲད་། སེམས་ཀྱི་ཡོད་མེད་ཀའན་རྣམས་ཉམས་པ་བཅས་ཚུད་ཡོད། ཞལ་རྗེ་མར་ནི་
སལ་ཆེ་བ་ཡོན་ཀན་བར་བལྟ་བྱ་ཡོད།

amacrine cell A small nerve cell within the retina which has dendrites but no axon.

པ་སྒྲིལ་པ་དུ་པལ་ལ་ཁོར་པ་དང་ལོན་པ་སྒྲིལ་པ་གཏོགས་པ་དང་སྒྲིལ་པ་སྒྲིལ་མེད་པ་ཡིད་པར་ལུས་པ་
ལུང་རྒྱུད་རྒྱུད་ཞེས།

amine An organic compound derived from ammonia by replacement of one or more hydrogen atoms by organic groups.

མེ་ཕྱོད་མྱེད་སྐྱེད་ལི་ཡང་རྒྱལ་གཅིག་གསུམ་སྐྱེ་ལྷན་སྐྱེ་ཚན་གྱིས་བཞེ་ཆབ་བྱས་པ་ལས་
ལྷན་པའི་སྐྱེ་ལྷན་འདུས་ལྟས་ལོག

amino acid A building block of proteins. There are about 20 amino acids and protein-coding DNA tells the cellular machinery which amino acids to use to build a particular protein.

[illegible]

amino group The univalent group of one nitrogen atom and two hydrogen atoms, -NH_2 ; the essential component of amino acids.

अमिनो समूह
chem.
 NH_2

ཁ་འོ་ཐོན་རྒྱལ་ཐུན་གཅིག་དང་ཡང་རྒྱུད་རྒྱལ་ཐུན་གཉིས་ཀྱིས་བྱམ་ཅིང་བཞིན་སྤྱོད་ལེད་སེམས་
གཅིག་དང་རྒྱུན་པའི་རྒྱལ་ཆོག་སེམས་ཀྱི་ $-NH_2$ ལེ་མི་ནོ་རྒྱུད་རྒྱལ་ཀྱི་བྱམ་ཆ་གཤམ་ཆེན་
ཞིག་ཡིན།

ammeter A device that measures current. See galvanometer.

མྱོག་རྒྱན་འཇམ་ཆས།
(མེས་མི་ཐད་)
phys.

ammonites Any of various extinct mollusks having a coiled shell resembling the shell of a nautilus. Ammonites were especially abundant during the Mesozoic Era and are often found as fossils.

འབྲོག་མ་ཁུ་འེ་ཕྱི་སློག་པ་དང་འབྲོག་པ་འེ་དྲིལ་སློག་པ་དང་ཐུག་པའི་སྤོང་ཆེན་པའི་ལུས་སྟེ་མ་
ཆོག་པ་ཡོད་པའི་བོད་ཀྱི་འེ་རིག་པ་པ་ཞིག་གོ། བར་བསྐྱལ་གྱི་སྐྱབས་པ་ལྷ་མཁྱིེར་ལྷག་པར་དུ་
མོན་ཆེ་བྱུང་ཞིང་། འབྲུག་རྒྱལ་ཁབ་དུ་མཇུག་ཆེད་མོན་ལྷན་ཡོད།

- amnesia** Loss of memory as a result of brain injury or deterioration, shock, fatigue, senility, drug use, alcoholism, anesthesia, illness, or neurotic reaction.
 བྲུང་འཛིན་ཉམས་ནད།
neurosci.
- མྱད་པའི་རྣམས་སྟོན་ནས་ཉམས་སྟོན། ཉོན་འཛོར་བའམ། ངལ་དུ་བ། ཆས་གཅོང་། མྱོས་ཇུས་བཞུགས། ཆང་རག་ལངས་ཞོར། སྤྲོད་པ། བ་ཚ། ཡང་ན་དབང་ཅ་འཁྲུགས་པའི་ནད་ལ་བརྟེན་ནས་བྲུང་པ་ཉམས་པ་ལ་ཟེར།
- amniocentesis** A procedure in which a small sample of amniotic fluid is drawn out of the uterus through a needle inserted in the abdomen. The fluid is then analyzed to detect genetic abnormalities in the fetus or to determine the sex of the fetus.
 བ་མ་བཙག་དབྱེ།
biol.
- (སྐུ་མ་ཞིག་གི་)ལྟོ་བའི་ནད་དུ་ཁབ་བཙུགས་ཏེ་བྱ་སྟོད་ནས་འགོ་ཚུའི་དཔེ་ཆ་དང་ཉམས་ཏེ་ཞིག་བྱིང་འདོན་པའི་བྱ་བའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་ལ་ཟེར། གཤེར་ཁུ་དེར་བརྟག་ཐབས་བྱས་ནས་སྐུ་མིང་གི་རིགས་ཇུས་ལ་སྟོན་ཡོད་མེད་བརྟག་པ་དང་། སྐུ་མིང་དེའི་ཕོ་མོའི་རྟགས་མཚན་ཐག་གཅོད་པར་བྱེད།
- amnion** A thin membrane forming a closed sac about the embryos and fetuses of reptiles, birds, and mammals and containing the amniotic fluid called also amniotic sac.
 འགོ་ཚུའི་ནད་ཕྱུག།
biol.
- ལྟོ་འགྲོའི་སྟོག་ཆགས་དང་། འདབ་ཆགས། རྩ་གསོས་སྟོག་ཆགས་འཅས་ཀྱི་སྐུ་མིང་དང་མངལ་གནས་ཀྱི་མཐའ་དུ་བཏུམ་པའི་སྟེ་ཁྲག་གྲུབ་བྱེད་ཀྱི་ཤུན་པ་སྐབ་མོ་ལ་གོ་ཞིང་དེའི་ནད་དུ་འགོ་ཚུ་ཡོད་པ་ཡིན། འདི་ལ་འགོ་ཚུའི་ཤུན་པ་ཞེས་བྱང་བརྟེན།
- amniote** Any of numerous vertebrates of the group Amniota, characteristically having an amnion during embryonic development and including the reptiles, birds, and mammals.
 བ་མ་ཅན།
biol.
- མངལ་གནས་འཛར་འཕེལ་གྱི་སྐབས་སུ་འགོ་ཚུའི་ནད་ཤུན་དང་ལྷན་པའི་སྐུ་མ་ཅན་གྱི་སྟོག་ཆགས་ཤམ་ཅན་གྱི་སྟེ་བྱ་གཏོགས་པ་གང་རུང་རུང་ལ་ཞིག་གོ་ཞིང་། ལྟོ་འགྲོའི་སྟོག་ཆགས་དང་། རྩ། རྩ་གསོས་སྟོག་ཆགས་རྣམས་འདིའི་ཁོངས་སུ་གཏོགས།
- amniotic fluid** The watery fluid within the amnion, in which the embryo or fetus is suspended ; it serves to cushion the fetus and also acts a medium of chemical exchange.
 འགོ་ཚུ།
biol.
- སྐུ་མིང་དམ། མངལ་གནས་ཡོད་པའི་མངལ་སྟེ་འདོན་པའི་གྲུབ་གཤེར་ཅན་གྱི་གཤེར་ཁུ་ལ་ཟེར། འདི་ཡིས་མངལ་གནས་ཀྱི་གཞི་གདན་ལྟ་བུ་བྱེད་ལ། ད་དུང་ཇུས་འཁྲུར་བརྟེན་ལེན་གྱི་བརྒྱུད་ལམ་ལྟ་བུ་ཡང་བྱེད།
- amniotic sac** The sac that surrounds the embryo with amniotic fluid.
 འགོ་ཚུའི་ཕྱུག་པ།
biol.
- འགོ་ཚུ་དང་ལྷན་པའི་སྐུ་མིང་གི་མཐའ་ནས་བསྐྱར་བའི་ཤུན་པ་ལ་ཟེར།

- amoebae** A single-celled microscopic organism of indefinite shape commonly found in water, damp soil and as parasites of other animals.
 ཨ་མི་ལྷ་ལྷ་མིན།
 biol.
- རྒྱན་དུ་རྩ་དང་བཞུགས་ཆོན་ཅན་གྱི་ས་ཡི་ནང་དུ་རྙེད་དུ་ཡོད་པ་མ་ཟད། སེམས་ཅན་གཞན་གྱི་
 སྒྲིང་དུ་གཞན་ཟེའི་ཚུལ་དུ་ཡོད་ཅིང་དེའི་བས་ལ་ངས་གཏན་མེད་པའི་སྤྱང་གཅིག་ལྟར་གྱི་
 སྤྱང་དོས་ཤིག།
- amoeboid** Resembling or having the characteristics of amoebae.
 ཨ་མི་ལྷ་ལྷ་ལྷ་མིན།
 biol.
- ཨ་མི་ལྷ་སྤྱི་ལྷ་དང་འདྲ་པོ་ཡོད་པའམ་ཨ་མི་ལྷ་སྤྱི་ལྷ་ལྷ་མིན་གྱི་ཁྱད་ཆོས་དང་ལྡན་པ།
- ampere (A)** SI unit of electric current. One ampere is a flow of one coulomb of charge per second $\sim 6.25 \times 10^{18}$ electrons (or protons) per second.
 ཨེམ་ཕིར། (ཨ།)
 phys.
- སློབ་རྒྱུ་གྱི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཆད་ལྡན་བཅེག་ཞེ། ཨེམ་ཕིར་གཅིག་ནི་སྐར་ཆ་གཅིག་གི་ནང་དུ་སློབ་
 འཁུར་ཁུ་ལོས་གཅིག་རྒྱ་བ་སྟེ། སྐར་ཆ་གཅིག་གི་ནང་དུ་སློབ་རྒྱལ་ (ཡང་ན་ལོ་རྒྱལ་) \sim
 6.25×10^{18} རྒྱ་བ་ལ་གོ།
- amphetamine** Any of a group of drugs that stimulate the nervous system, causing heightened alertness and a faster heartbeat and metabolism. Amphetamines are highly addictive.
 ཨེམ་ཕེ་ཏ་ཏ་མིན།
 chem.
- དབང་ཅ་མ་ལག་ལ་སྐྱལ་ཆེན་བྱས་ཏེ་བྱང་ཆ་དེ་དོད་དང་། སྤྱིང་གི་འཕར་ཅ་དང་རྩལ་འགྱུར་དེ་
 ལྷུང་དུ་གཏོང་བ་བཅས་ལ་རྒྱ་བྱེད་མཁན་སྟེན་མས་ཀྱི་སྤྱེ་ཆོན་གང་རུང་ཞིག་ འདི་ནི་ཏ་ཅང་
 ལང་ཤོར་འགྲོ་ཉན་ཅན་ཞིག་ཡིན།
- amphibian** A type of animal that lives both on land and in water.
 ལྷན་གཤེར་གཉིས་གནས།
 biol.
- རྩྭའི་ནང་དང་སའི་སྤྱིང་གཉིས་ཀར་འཆོ་གནས་བྱེད་པའི་སློབ་ཆགས་ཀྱི་རིགས་ཤིག་ (སྟན་མོང་
 གནས་མཁན། བོད་ཀྱི་སྟན་གཞུང་དུ་གསལ།)
- amphioxus** A popular name for the Branchiostoma, a family of small lance-shaped, translucent, boneless, fishlike animals.
 མཚོ་འབྲུ་ཆེ་གཉིས།
 biol.
- ཆེ་རན་ཁིལ་སི་ཏོ་མ་ཡི་ཡོངས་བྱགས་ཀྱི་མིང་ཞིག་སྟེ། མདུང་རྩུང་གི་དེའི་བས་ཅན་དང་བྱེད་
 དྲངས་གསལ་ཅན་ཞིག་ཡིན་པ། རྩལ་པ་མེད་ཅིང་། ཉ་དང་འདྲ་བའི་སློབ་ཆགས་ཀྱི་ཁྲིམ་སྟེ་
 ཞིག་ཡིན།
- amphipathic** Describing a molecule that has two groups with character-
 གཉིས་གཤེས་གྱི།
 chem.
- འདྲ་གཤེས་ཀྱི་ཆ་ནས་ཁྱད་ཆོས་མི་མཐུན་པ་དང་ལྡན་པའི་སྤྱེ་ཆོན་གཉིས་ཡོད་པའི་འདུས་རྒྱལ་
 ཞིག་ལ་འབྲེལ་བའདད་བྱེད་པར་སྟོད། དཔེར་ན། འདག་མས་ལྷ་བུ་སྟེ། དེ་ལ་རྩྭའི་ནང་དུ་བཞུ་
 ཐུབ་པའི་(རྩྭ་མོས་རང་གཤེས་)མཐའ་སྟེ་ཞིག་དང་། རྩྭའི་ནང་དུ་བཞུ་མི་ཐུབ་པའི་(རྩྭ་བསྟོག་
 རང་གཤེས་) མཐའ་སྟེ་ཞིག་ཡོད་པ་ལྟ་བུ་ཡིན།

amplifier སྒྱེད་ཆས། <i>phys.</i>	An electronic device for increasing the amplitude of electrical signals, used chiefly in sound reproduction. སྒྱེག་བདའི་འདར་དཔངས་ཇེ་མཐོ་རུ་གཏོང་བའི་སྒྲོག་ཆས་ཤིག་སྟེ། གཙོ་བོ་སྒྲུ་བསྐྱར་བསྐྱན་བྱེད་པར་སྒྲོད།
amplitude འདར་ཆུ། འབྱལ་དབངས། <i>phys.</i>	For a wave or vibration, the maximum displacement on either side of the equilibrium (midpoint) position. རྒྱབས་སམ་གཡོ་འགུལ་གྱི་དོ་མཉམ་པའི་གནས་ (དཀྱིལ་ཆེག་) གྱི་གཞིགས་གང་རུང་དུ་བྱུང་བའི་གནས་སྟེའི་བར་ཐག་ཆེ་ཤོས།
amplitude modulation (AM) དབངས་སྒྱིག་ <i>phys.</i>	Type of modulation in which the amplitude of the carrier wave is varied above and below its normal value by an amount proportional to the amplitude of the impressed signal. སྟེང་དུ་བཀལ་བའི་བརྗེ་འཕྲིན་གྱི་འདར་དཔངས་ལ་བསྐྱན་ནས་འཁྱར་རྒྱབས་གྱི་འདར་དཔངས་དེ་རྒྱན་ལྷན་གྱི་ཁངས་འབོར་ལས་ཆེ་ཆུང་གང་རུང་དུ་འགྱུར་བ་གཏོང་བའི་སྒྲིག་སྒྲོར་གྱི་བྲག་ཅིག
ampulla དམ་འང། (དམ་བེ་འང་བ།) <i>biol.</i>	A swelling of a canal or duct, shaped like a bottle དབང་བེའི་བུ་གཤམ་སྒྲུ་གུ་ཞིག་དམ་བེ་ཡི་དབྱིབས་སུ་མངོན་པའི་སྐྱངས་འབྱར་ལ་གོ།
AMU ཨ་ཙཱ། <i>phys.</i>	Abbreviation for atomic mass unit. རྒྱལ་ཕན་གྱི་གདོས་ཚད་གྱི་བཙེ་གཞིའི་བསྐྱས་ཡིག
amygdala ཁམ་ཅིག་ཁྲད་ཇོ། <i>neurosci.</i>	An almond-shaped brain nucleus at the front of the temporal lobe. The amygdala is concerned with memory registration. ན་ལྟག་འདབ་མའི་མདུན་བྱོགས་སུ་ཁམ་འབྲས་དབྱིབས་སུ་ཡོད་པའི་ཁྲད་པའི་ཆོས་བུ་ཞིག་ལ་ཟེར། ཁམ་ཅིག་ཁྲད་ཞེན་ཐན་པ་ཐོ་འགོད་བྱེད་པ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད།
amylase enzyme ཨ་མི་ཕྱིན་ཇུས། <i>biol.</i>	Enzyme secreted by the salivary glands and pancreas that functions to begin the conversion of starch and glycogen into disaccharides during digestion. མཆིལ་རྩེན་དང་གཤེར་རྩེན་གྱིས་སྦོད་གཏོང་བྲས་ཤིང་། ཟས་འཇུ་ལེན་གྱི་སྐབས་སུ་བག་ཆི་དང་མངར་སྦྱང་རྩམས་ཀྱི་ཉིས་ལྷན་དུ་བརྗེ་སྒྲུང་འགོ་འཇུགས་པར་བྱེད་པའི་སྒྲིན་ཇུས་ལ་གོ།
amyloid plaques ཨ་མི་ཨ་ཏ་ཐེག་ཉྑིགས། <i>biol.</i>	Abnormal protein coatings on nerve cells in the brain. They are found in the brains of patients with ALZHEIMER'S DISEASE and in individuals with DOWN SYNDROME. ཁྲད་པའི་ནད་གི་དབང་ཅ་ལྷ་ཕུང་གི་སྟེང་དུ་རྒྱན་ལྷན་མིན་པའི་སྒོ་ནས་སྟེ་ཇུས་ཀྱིས་གཡོག་པ་ལ་གོ་ཞིང་། ཨལ་རྩེ་མར་གྱི་ནད་ཡོད་པའི་ནད་པ་དང་ཏུན་རྩྭ་རྟགས་འདུས་ཡོད་པའི་གང་ཟག་གི་ཁྲད་པའི་ནད་དུ་ཡོད།

amyloid precursor
protein (APP)

A natural brain protein that is coded for on chromosome 21. This protein is related in some way to memory.

མེ་མི་ལ་ཡི་ཤི་ཐོན་བསུ་འདྲི་

ཚོས་གཞུགས་ ༡༡ གྱི་སྒྲེང་དུ་བརྟེན་པུས་པའི་སྐད་པའི་རང་བྱུང་གི་ལྷོ་ཁུ་ལོག་ ལྷོ་ཁུ་
པའི་རྒྱལ་པོ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད།

amyotrophic
lateral sclerosis
(ALS)

Degenerative nervous-system disorder causing muscle wasting and paralysis. The disease usually occurs after age 40, more often in men. Most victims die within two to five years from respiratory muscle atrophy.

སྐྱེལ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་
neurosci.

གཤམ་མཁུ་པ་དང་། ཁྱིམ་སྐྱོད་སྐྱོད་པར་བྱེད་པའི་དབང་ཙམ་ལག་གི་ཉམས་སྐྱོན་ཞེས་སྤྱིར་
པ་དང་མོན་ ༩༠ བཟུལ་པའི་རྩེ་མུ་གེོ་མོ་སྐྱེས་པ་པོ་ལ་བལྟ་བེད་། དཔལ་མ་པའི་ཉམས་སྐྱོན་
ཁྱིམ་མཁུ་པ་དང་། ཁྱིམ་སྐྱོད་སྐྱོད་པར་བྱེད་པའི་དབང་ཙམ་ལག་གི་ཉམས་སྐྱོན་ཞེས་སྤྱིར་

anabolic

Relating to or promoting anabolism.

འདྲ་འཇུག་གི།
biol.

འདྲ་འགྱུར་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའམ་འདྲ་འགྱུར་སྒྲེལ་བའི།

anabolic reaction

A chemical reaction in which small molecules, such as amino acids, are combined to form larger molecules, such as proteins.

འདྲ་འཇུག་གི་ཁམས་ཚུར།
biol.

ཨ་མི་ནོ་རྒྱུད་རྩལ་སྤྲུའི་བྱེད་སྤྲུལ་ཆུང་ཆུང་སྐྱེད་བྱེད་སྤྲུལ་ཉེ་སྤྲུལ་སྤྲུའི་བྱེད་སྤྲུལ་
ཆེན་པོ་བསྟུན་པར་བྱེད་པའི་རྩལ་སྤྲུའི་པ་ཡོ

anabolism

The phase of metabolism in which complex molecules, such as the proteins and fats that make up body tissue, are formed from simpler ones.

འདྲ་འཇུག།
biol.

ལུས་པོའི་ཕུང་ལྷན་ལྷན་ལུང་ཤིསྱི་རྩལ་དང་ཚིལ་ཞག་ལྷ་ཕུའི་རྩྱལ་པོའི་ཅན་གྱི་འདུས་རྒྱལ་
རྣམས་ལྷན་པས་བདེ་བའི་ལྷན་ཆ་ནས་འལྷན་པར་འལྷན་པའི་རྣམས་འལྷན་གྱི་རིམ་པ་ལ་ཟེད།

**anaerobic
respiration**

A type of cell respiration that takes place in ANAEROBES, and in which energy is released from glucose and other foods without the presence of oxygen.

ལྷན་ཁེངས་ཁུལ་ཁྱེད། (འཛེ་ལྷན་
ཐལ་བའི་འབྲིན་རྒྱལ་བྱ་བ།)
biol.

མཆོད་རྒྱུང་མི་དགོས་པའི་སྐུ་དངོས་ནམས་ཀྱི་ནང་དུ་འབྱུང་པའི་མ་ལུང་གི་འབྲིན་རྩལ་གྱི་རིགས་
 རིག་པའི་འཕྲིན་པས་སྤུ་མཆོད་རྒྱུང་མི་དགོས་པའི་རིག་ནས་སྤུ་ལུ་མངང་ཁུས་དང་ཟམ་ལ་གཞན་
 བས་ནས་ཡུལ་ས་སློང་གཏོང་ཡོད་ཀྱི་ཡོད།

analog signal

Signal based on a continuous variable, as opposed to a digital signal made up of discrete quantities.

མཐུན་པའ།
phys.

དུས་ཚིག་གི་འཛོར་ཚད་ཀྱིས་སྒྲུབ་པའི་གངས་བད་ལས་ཕྱོག་ཉི་ལྔ་ལྷན་པ་ལྷན་པའི་འཁྲུང་གངས་
ལ་བརྟེན་པའི་བད་འཕྲིན།

analog watch མདུན་མུག་ཆུ་མོད། <i>phys.</i>	A watch of the traditional type, in which time is represented by the position of hands that rotate on a dial, rather than by a numerical display.
---	---

དུས་ཚོད་ནི་གངས་ཀས་སྟོན་པ་མ་ཡིན་པར་ཚུ་ཚོད་ཀྱི་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་མདའ་ཡིས་སྟོན་པར་
ཤེད་པའི་ཕྱོང་རྒྱུད་ཀྱི་ཚུ་ཚོད་ཅིག [མདའ་མོས་དུས་སྟོན་པར་ཤེད་པའི་ཚུ་ཚོད།]

analogous structure A structure that compared with another has the same function but a different origin; analogous structures are e.g. the human eye and the eye of the octopus.

འཕྲུལ་ཁྲུག་པོ་གཞི་དབྱེད།
biol.

འབྲུག་ཁྲུག་པོ་མཐོང་ལུག་པོ་གཞི་དབྱེད་པའི་ཁྲུག་པོ་དེ་ལྟར་ལ། མིའི་ཁྲུག་དང་

འབྱུང་ཁུངས་མི་མཆུངས་མེད་བྱེད་ལས་མཆུངས་པའི་བཀོད་པ་ལ་གོ་དཔེར་ན། མིའི་མིག་དང་
མཆོའི་འབྲུ་རྒྱུད་བརྒྱད་ཀྱི་མིག་ལྷ་བྱ་འུ་ལས་མཆུངས་པ་བཀོད་པའི་དཔེ་ཡིན།

analogy A similarity in function or behavior among organisms or their anatomical structures resulting from convergent evolution rather than common ancestry.

ཐུན་མོང་གི་མེས་པོ་ནས་བྱུང་བ་མིན་པར་སྟོགས་མཐུན་པའི་འཕེལ་འགྲུབ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་སྤྱི་དངོས་མི་འདྲ་བའི་དབང་གི་བྱེད་ལས་སམ་གཤེས་སྤྱོད་ཀྱི་མཚུངས་ཆོས་སམ། དེདག་གི་སྤང་བནས་ཀྱི་བཀོད་པའི་མཚུངས་ཆོས་ལ་གོ།

analysis Detailed examination of the elements or structure of something.

གྲ་དངོས་ཞིག་གི་གྲུབ་ཆ་ལས་སྟོན་པ་ཞིང་ལ་ཞིབ་ཆ་གསུམ་པོའི་སྟོན་སྐབ་པའི་བརྟག་དབྱང་།

analytic epidemiology Statistical analysis of epidemiological data in an attempt to establish relationships between causative factors and incidence of disease.

ནད་མེད་ཁྱེད་ཀྱི་རྒྱ་དར་ནད་ཀྱི་ལྷ་དཀ་པ་གཉིས་དབར་གྱི་འཁྲུག་པ་ལྟན་འཕེབས་ལྱེད་པའི་ཆེད་
དུ་ལྷ་པ་པའི་ནད་ཡམས་ཀྱི་གྲངས་མེད་རྣམས་གྲངས་དུ་མེད་པ་ལོ།

analyze To examine methodically by separating into parts and studying their interrelations.
 বিশ্লেষণ করা।

ཆ་གས་སོ་སོར་བྱས་ཏེ་ཆ་གས་དེ་དག་དབར་གྱི་མཐེལ་བའི་ཐོག་ལ་གོ་རིམ་གྱིས་དབའི་ཕྱོགས་
བརྒྱུ་ལ།

anaphase The phase of cell division in which the chromosomes move apart to form new nuclei. The movement is generated by the shortening of microtubules towards the spindles.

[illegible]

anatomical Relating to the anatomy.

ལུས་ཀྱི་གནས་ལུགས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ལ་ཟེར།

- anatomist** A scientist who specializes in anatomy.
 རྩུང་གནས་རིག་པ་བ། *biol.* སྤང་གནས་རིག་པ་འདི་ཐོག་ཏུ་ཆེད་མཁས་ཡིན་པའི་ཆེན་རིག་པ་ཞིག་ལ་ཟེར།
- anatomy** The study of the structure of an organism. This requires dissection and histological examination of tissues.
 རྩུང་གནས། *biol.* རྩུང་དོས་ཤིག་གི་ཆགས་བཞུག་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པའི་རིག་པ་ལ་ཟེར་ཞིང་། འདིར་སྤང་གྲུབ་ཀྱི་ཆགས་ཚུལ་གྱི་བརྟག་དབྱང་དང་གཤམ་དབྱང་གཉིས་ཀ་ཆང་དགོས་ཀྱི་ཡོད།
- ancestor** Individual, population or species that is a direct progenitor of another; one or more generations in the past.
 ཞེས་པ་ཞེས་མོ། *biol.* སླར་རམ། ཆོགས་འདུས། ཡང་ན་ཉེ་རིགས་གཞན་ཞིག་གི་འབྱུང་ཅད་དོས་ཡིན་པའི་སླར་རམ། ཆོགས་འདུས། ཡང་ན་ཉེ་རིགས་ལ་གོ། རབས་གཅིག་གས་དུ་མའི་སྔ་རོལ་དུ་བྱུང་བ་ཡིན་དགོས།
- androgen** A male sex hormone, such as testosterone, secreted by the testes. Androgens are responsible for the maintenance of sperm production, muscular development and aspects of sexual behaviour. Small amounts of androgens are also found in females, and are responsible in part for stimulating the growth of pubic hair.
 བའི་ཁྲད་ཐུས། *biol.* རྒྱུན་འབྲས་ནས་སྤྲོད་པའི་པོ་འབྲས་མེན་གཤེར་ལྷ་བུ་པོའི་མཆན་མའི་མེན་ཐུས་ཤིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། འདི་ཡིས་ཁམས་དཀར་ཐོན་སྤྱེད་རྒྱུན་གནས་དང་། གཤམ་དང་འཚར་འཕེལ་དང་། འཁྲིག་པའི་བུ་སྤྱོད་ཀྱི་ནུས་པ་བཅས་ཀྱི་རྒྱ་བྱེད། པོའི་ཁྲད་ཐུས་ཉུང་ཉུང་ཞིག་བྱུང་མེད་ཀྱི་ལུས་པོའི་ནང་དུ་འདྲ་ཡོད་ཅིང་། དེ་ནི་བྱུང་མེད་ཀྱི་གསང་གནས་ཀྱི་སྤྱི་སྤྱི་འཕེལ་ལ་སྤྱི་སྤྱི་ཆུན་བྱེད་པའི་རྒྱ་རྒྱ་ཆ་ཅས་ཞིག་ཡིན།
- Andromeda galaxy** A spiral galaxy, appearing to the naked eye as a fuzzy oval patch in the constellation Andromeda; it is a close neighbor to our own galaxy.
 དགུ་ཆོགས་མན་ཏྲཱ་མེ། *phys.* མིག་རྩིན་པའི་སྤང་དོར་སྤར་ཆོས་ཨན་ཏྲཱ་པོ་མེ་ཏའི་ནང་གི་སྤོང་དབྱིབས་ཀྱི་དུམ་བུ་སྤྱི་ཐེང་ཐེང་ལྷ་བྱར་མའོན་པའི་གུལ་སྤྱི་མ་ཅན་ཀྱི་དགུ་ཆོགས་ཤིག་ འདི་ནི་ཆོའི་དགུ་ཆོགས་ལ་ཐག་ཉེ་པའི་བྲིས་མཆོས་ཤིག་ཡིན།
- anemia** A condition in which the blood does not carry enough oxygen to the body tissues. It can be caused by too few red blood cells, not enough hemoglobin, or poorly formed red blood cells.
 ཞུག་ཐད། (རྒྱ་བབ་) *biol.* ཞུག་གིས་ལུས་པོའི་སྤང་གྲུབ་ཁག་ཏུ་འཚོ་རྒྱུ་འདད་དེས་ཤིག་སྤྱི་ལ་འདོན་བྱེད་མི་ཐུབ་པའི་གནས་སྤངས་ཤིག་ལ་ཟེར། འདི་ནི་ཞུག་དམར་མ་སྤང་ཉུང་དགས་པ་འཕམ། ཞུག་དམར་སྤྱི་ཐུས་འདད་དེས་མེད་པ། ཡང་ན་ལེགས་པར་མ་གྲུབ་པའི་ཞུག་དམར་མ་སྤང་ལ་བརྟེན་ནས་འབྱུང་གི་ཡོད།

anencephaly ཡུང་ཉྩོང་། <i>neurosci.</i>	A type of birth defect in which most of the brain is missing; a term literally meaning "without a brain"; more specifically, it refers to the absence of the cerebrum, cerebellum, and flat bones of the skull. ཡུང་པའི་ཆའས་པལ་མོ་ཆེ་མ་ཆང་བའི་སྤྱེ་དུས་ཀྱི་ཆད་སྟོན་གྱི་རིགས་ཤིག ཆོག་འདིའི་སྤྱེ་བ་འདད་ནི་ "ཡུང་པ་མེད་པ་" ཞེས་པའི་དོན་ཡིན་ཞིང་། དཔྱིག་ས་བཀར་གྱིས་བརྗོད་ན། ཡུང་སྟོང་ནི་ཡུང་ཆེན་དང་། ཡུང་སྟིང་། ཀ་མིའི་རུས་ལེབ་བཅས་མེད་པ་ལ་གོ་བ་ཡིན། (ཡུང་པ་མེད་པས་ན་ཡུང་སྟོང་ཟེད།)
aneroid barometer གཤེར་མེད་རྒྱུད་གཞིན་འཇལ་ཆས། <i>phys.</i>	Instrument used to measure atmospheric pressure; based on the movement of the lid of a metal box, rather than on the movement of a liquid. གཤེར་ག་རྒྱགས་ཀྱི་འགྲལ་སྟོང་གཞིར་འཛོག་པའི་ཆབ་ལ་ལྷགས་སྒྲམ་གྱི་ཁ་གཙོད་ཀྱི་འགྲལ་སྟོང་གཞིར་བཞག་སྟེ་རྒྱུད་ཁམས་ཀྱི་གཞོན་ཤྲགས་འཇལ་བའི་ཡོ་བྱང་ཅིག
anesthesia ཁྲིད་པ། <i>neurosci.</i>	The lack of sensation, especially awareness of pain. It may occur due to an anesthetic drug or damage to nerve tissue. ཆོར་སྤོང་ཉུང་དགས་པ་སྟེ། ལྷག་པར་དུ་རྒྱག་རུའི་ཤེས་ཆོར་ཉུང་དགས་པ་ལ་གོ་ཞིང་། དབར་ཅའི་བྱང་གྲལ་ལ་བྱུང་བའི་ཆག་སྟོན་ནས་སྤྱིད་སྒྲན་ལ་བརྟེན་ནས་འབྱུང་སྤྱིད་པ་ཡིན།
anesthesiologist ཁྲིད་སྒྲན་སྒྲན་པ། <i>biol.</i>	A physician who specializes in the administration of anesthetics during surgery, labor and delivery, or other procedures. གཤག་བཅོས་ཀྱི་སྐབས་སམ། སྤྱ་གུ་བཅོལ་བའི་སྐབས། ཡང་ན་སྒྲན་བཅོས་ཀྱི་རྒྱུད་རིས་གཞན་གྱི་སྐབས་སུ་སྤྱིད་སྒྲན་ཆོད་འཛིན་ལ་ཆེད་མཁས་ཡིན་པའི་སྒྲན་པ་ཞིག
anesthesiology ཁྲིད་སྒྲན་རིག་པ། <i>biol.</i>	The branch of medicine that is concerned with anesthesia and anesthetics. སྤྱིད་པ་དང་། སྤྱིད་སྒྲན་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་གསོ་དབྱུང་རིག་པའི་ཡན་ལག་ཅིག
anesthetic ཁྲིད་སྒྲན། <i>chem.</i>	A substance that induces insensitivity to pain. ན་རྒྱག་སྤོང་ཆོར་མི་རྒྱབ་པར་བཞོམ་ཁན་གྱི་རྩས་ཤིག
anesthetist ཁྲིད་སྒྲན་སྒྲན་པའབས། <i>biol.</i>	A nurse or technician who is trained to administer anesthetics. སྤྱིད་སྒྲན་བཅོས་ཐབས་ལ་སྤྱོད་བརྗོད་ཡོད་པའི་འབྲལ་ལས་མཁས་བའམ་སྒྲན་པའབས་པ་ཞིག་ལ་ཟེད།
angiogenesis ཁག་ཆ་གསར་རྒྱུ། <i>biol.</i>	The formation of new blood vessels. ཁག་གི་ཆ་སྤྱབས་གསར་བ་བྱལ་བ།

- angiosperm** A plant having its seeds enclosed in an ovary
 མོན་ཀླགས་ཅན། མོན་ཀླགས་
 རང་ཉིད་ཀྱི་ས་བོན་ཟུམ་འབྲུའི་མངལ་ཁང་ཞིག་གིས་བཏུམས་ཡོད་པའི་རྩ་ལོང་།
 རྩ་ལོང་།
 biol.
- angle of declination** 1. Angle at a particular point on the Earth's surface between the direction of the true or geographic North Pole and the magnetic north pole. 2. The angle made by a descending line or plane with a horizontal plane
 རྒྱུ་གཞིའི་ཐུང་ཁྱེད་
 phys.
- 1) སའི་གོ་ལའི་ཕྱི་དོན་གྱི་གནས་དེས་ཅན་ཞིག་གི་སྤྱོད་ནས་ཆད་འཇལ་བའི་སའི་གོ་ལའི་ས་ཁམས་ཀྱི་བྱང་སྤྱོད་དོན་གྱི་ཁ་ཕྱོགས་དང་ཁབ་ལེན་གྱི་བྱང་སྤྱོད་ཁ་ཕྱོགས་གཉིས་དབར་གྱི་ཐུང་ཁྱེད་ལ་གོ། 2) ཐུང་དུ་གསལ་བའི་ཐོག་ཅིག་གསལ་དོན་ཞིག་གིས་འབྲེད་དོན་ཞིག་ལ་སྤྱོད་ཀྱི་ཐུང་ཁྱེད་ལ་གོ།
- angle of incidence** Angle between an incident ray and the normal to the surface of reflection.
 ཅན་འཕྲུའི་ཐུང་ཁྱེད་
 phys.
- ཐོག་འཕྲུའི་དོན་གྱི་རྒྱུ་ཐོག་དང་འཕྲུའི་ཐོང་ཐོག་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་བྱུང་བའི་ཐུང་ཁྱེད་
- angle of inclination** An angle of elevation or an angle of depression.
 རྒྱུ་གཞིའི་ཐུང་ཁྱེད་
 phys.
- ཐོན་ཐུང་ཞིག་གསལ་བྱུང་ཐུང་ཞིག་
- angle of reflection** Angle between a reflected ray and the normal to the surface of reflection.
 ཐོག་འཕྲུའི་ཐུང་ཁྱེད་
 phys.
- ཐོག་འཕྲུའི་དོན་གྱི་རྒྱུ་ཐོག་དང་ཐོག་འཕྲུའི་ཐོང་ཐོག་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་བྱུང་བའི་ཐུང་ཁྱེད་
- angle of refraction** Angle between a refracted ray and the normal to the surface at which it is refracted.
 འཕྲུག་འཕྲུའི་ཐུང་ཁྱེད་
 phys.
- འཕྲུག་འཕྲུའི་དོན་གྱི་རྒྱུ་ཐོག་དང་འཕྲུག་འཕྲུའི་ཐོང་ཐོག་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་བྱུང་བའི་ཐུང་ཁྱེད་
- angular gyrus** A region of the inferior parietal lobe of the brain that is involved in the processing of auditory and visual input and in the comprehension of language.
 ཐུང་ཕྱན་ཟེ་ཐུང་།
 biol.
- མིས་ཆོར་ཆ་འཕྲུའི་དང་མཐོང་ཆོར་ཆ་འཕྲུའི་དབྱེ་སེལ་བྱེད་པ་དང་འཕྲུའི་བ་ཡོད་ཅིང་སྐད་ཡིག་གི་གོ་རྟོགས་དང་འཕྲུའི་བ་ཡོད་པའི་གཞུག་འདུག་མའི་ཆ་འཕམ་ཞིག་

angular momentum Product of a body's rotational inertia and rotational velocity about a particular axis. For an object that is small compared with the radial distance, it is the product of mass, speed, and radial distance of rotation. Angular momentum = mvr .
 ཟུར་ཁྱུག་གི་འགྲུལ་ཚད།
phys.

དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྒྲིག་ཤིང་ངེས་ཅན་ཞིག་གི་སྒྲིག་སྟེ་ཡོད་པའི་འཁོར་འགུལ་འགྱུར་འགོག་རང་གཤིས་དང་དེའི་འཁོར་འགུལ་སྒྱུར་ཚད་གཉིས་ཀྱི་སྒྱུར་ཐོག་ཚངས་ཕྱེད་སྒྲིག་སྟེ་དེང་ཚད་ལ་ལྟོས་ཏེ་ཆུང་བ་ཡོད་པའི་དངོས་པོ་ཞིག་ལ་མཚོན་ན་ཟུར་ཁྱུག་གི་འགྲུལ་ཚད་ནི་གཤོས་ཚད་དང་། མཁྱེགས་ཚད། འཁོར་འགུལ་གྱི་ཚངས་ཕྱེད་སྒྲིག་སྟེ་དེང་ཚད་བཅས་ཀྱི་བསྒྱུར་ཐོག་ཡིན། ཟུར་ཁྱུག་གི་འགྲུལ་ཚད། = mvr

angular speed The scalar change in direction per unit time, i.e., the magnitude of the angular velocity vector.
 ཟུར་ཁྱུག་མཁྱེགས་ཚད།
phys.

དུས་ལུན་རེ་རེའི་ནང་དུ་བྱུང་བའི་ཁ་སྒྲིག་སྟེ་འགྱུར་བ་ལ་ཟེར་ཞིང་། ཟུར་ཁྱུག་སྒྱུར་ཚད་ཀྱི་འཁོར་ཚད་ལ་གོ་བ་ཡིན།

animal behavior The activities that constitute an animal's response to its external environment. Certain categories of behavior are seen in all animals (e.g. feeding, reproduction) but these activities involve different movements in different species and develop in different ways.
 སེམས་ཅན་གྱི་གཤིས་སྤྱོད།
biol.

སེམས་ཅན་ཞིག་གིས་རང་ཉིད་ཀྱི་ཕྱི་འོང་ཡུག་ལ་སློང་བའི་ཡ་ལན་གྱི་ཆ་ཤས་སུ་གྱུར་བའི་བྱེད་སྒོ་ལ་གོ་ཞིང་། གཤིས་སྤྱོད་ཀྱི་སྟེ་ཚན་ངེས་ཅན་ཁག་ཅིག་ནི་ (ཟས་ཟ་བ་དང་། སྤྱིང་འཕེལ་བྱེད་སྒོ་ལྟ་བུ།) སེམས་ཅན་ཚང་མར་ཡོད། འོན་ཀྱང་། བྱེད་སྒོ་འདི་དག་སྒྲུབ་པར་ཉེ་རིགས་མི་འདྲ་བས་འགུལ་སློང་བྱེད་སྒྲུངས་མི་འདྲ་བས་གཤིས་སྤྱོད་འདི་དག་འཕེལ་བྱས་སུ་འགྲོ་སྒྲུངས་གྱུར་མི་འདྲ་བ་ཡིན།

animal kingdom A category of living organisms comprising all animals. The classification of animals into major groups is now generally agreed by most biologists, unlike the situation in the PLANT KINGDOM where there are several alternative systems of classification.
 སེམས་ཅན་གྱི་གླིང་།
biol.

སེམས་ཅན་ཡོངས་རྫོགས་འདུས་པའི་སྤྱི་ལྟན་སྒྲིག་ཆགས་ཀྱི་སྟེ་ཚན་ཞིག་ལ་ཟེར། དེང་གི་ཆར་ཅི་ཤིང་གི་གླིང་ལ་སྟེ་ཚན་དབྱེ་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་འགའ་ཤས་ཡོད་མིང་། སེམས་ཅན་རྣམས་སྟེ་ཚན་ཆེ་ཁག་འགའི་ནང་དུ་དབྱེ་ཡོད་བ་ནི་སྤྱི་དངོས་རིག་པ་བ་མཁ་ཆེ་བས་ཁས་ལེན་བྱེད།

animalcule A microscopic animal such as an amoeba or rotifer
 སེམས་ཅན་ཐ་ཆ་ཆུང་།
biol.

ཡ་མི་རྩ་སྤྱི་ལྟན་ནམ་གཤེད་གནས་སྤྱི་ལྟན་ལྟ་བུའི་སྒྲིག་ཆགས་སྤྱི་མོ་ཞིག་

animation Process of giving the illusion of movement to drawings, models, or inanimate objects.
 འགྲུལ་བརྒྱན། (སྒྲིག་ཁྱུགས་)
phys.

རི་མོ་འཕྲི། དཔེ་གཟུགས། བེས་དངོས་ལ་འཁྲུལ་སྒྱུར་གི་འགྲུལ་བ་སློང་གི་སྒྱུར་བ་སྤྱིན་པའི་རྒྱུད་རིས་ལ་གོ།

- anisotropic** Not isotropic; having different physical properties in different directions
 རྒྱུགས་མི་མཉམ།
phys. རྒྱུགས་མཉམ་མེད་པ་སྟེ། ཁ་ཕྱོགས་མི་འདྲ་བའི་རྒྱུགས་སུ་བྱེད་དངོས་པོའི་ཁྱད་ཆོས་ཀྱང་མི་འདྲ་བ་ཡོད་པ།
- annelid** Any of various worms or wormlike animals of the phylum Annelida, characterized by an elongated, cylindrical, segmented body and including the earthworms and the leeches.
 ཆེགས་འབྲ།
biol. ཆེགས་འབྲའི་སྟེ་རྩ་གཏོགས་པའི་འབྲུལ་འབྲ་དང་འབྲ་བའི་སྟོག་ཆགས་གང་རུང་རུང་ལ་གོ་ཞིང་། ལུས་པོ་རིང་ཞིང་མདྲ་དབྱིབས་ཅན་ཡིན་ལ། ཆེགས་མང་པོ་དང་ལྷན། ས་འབྲ་དང་པད་པ་གཉིས་འདྲིའི་ཁོངས་སུ་གཏོགས།
- Annelida** A large phylum that comprises the segmented worms, which include earthworms, lugworms, ragworms, and leeches.
 ཆེགས་འབྲའི་བླ།
biol. རྩ་ཆེགས་ཅན་གྱི་འབྲུ་ཡིས་གྲུབ་པའི་སྟེ་ཆེན་པོ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། ས་འབྲ་དང་། རྩ་མཚོའི་ས་འབྲ། མཚོ་འབྲ། པད་པ་བཅས་འདྲིའི་ཁོངས་སུ་གཏོགས།
- anode** The positively charged electrode by which the electrons leave a device. The opposite of cathode.
 ཡ་ལྷ།
phys. སྟོག་ཆས་ཤིག་ནས་སྟོག་རྩལ་ཐོན་སའི་སྟོག་ཁུར་པོ་དང་ལྷན་པའི་སྟོག་སྟེ། མོ་སྟེ་ཡི་སྟོག་ཕྱོགས།
- anomaly** Anything differing from the normal.
 རྒྱུ་འཕྲེ་མིན་པ།
phil. རྒྱུན་ལྡན་དང་མི་མཐུན་པ་གང་རུང་།
- anorexia** Loss of appetite, especially as a result of disease.
 ཡི་ག་འཆས་པ།
biol. གཙོ་བོ་ནད་ཀྱིས་རྒྱུན་གྲས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཟས་ཀྱི་དང་ག་བཟླག་པ།
- antenna** A rod, wire, or other device used to transmit or receive radio or television signals
 གནམ་རྒྱུད།
phys. རྒྱང་འཕྲིན་ནས་བརྒྱན་འཕྲིན་གྱི་བད་གཏོང་བའམ་ལེན་པར་སྟོད་པའི་རྒྱག་པའམ། སྟོག་སྟུང་དཔ། ཡོ་ཆས་གཞན།
- anterior** Nearer the front, especially in the front of the body, or nearer to the head or forepart.
 མདུན་ཕྱོགས།
biol. མདུན་དོས་དང་ཉེ་བ་སྟེ། གྲེ་བླག་ཏུ་ལུས་ཀྱི་མདུན་དོས་སམ། མགོ་འམ་མདུན་གྱི་ཆ་གས་དང་ཉེ་བ།

anterior cerebral artery The anterior temporal branch of the middle cerebral artery. Its origin is the middle cerebral artery, and it supplies blood to the cortex of the anterior temporal lobe.

ཡུན་ཆེན་མདུན་རྩ་འཕར་ཆ།
biol.

ཡུན་ཆེན་འཕར་ཆ་བར་མའི་མདུན་ཕྱོགས་ཀྱི་ན་ལྷག་ཡན་ལག་ལ་ཟེར། དེའི་འབྲུང་གནས་ནི་ཡུན་ཆེན་འཕར་ཆ་བར་མ་ཡིན་ཞིང་། དེ་ཡིས་མདུན་ཕྱོགས་ན་ལྷག་ཡུན་ཤལ་གྱི་ཕྱི་ཤུན་ལ་ཐག་མཐོ་སྤྱོད་བྱེད།

anterior cingulate cortex (ACC) The Anterior Cingulate Cortex is a part of the brain located at the middle of the frontal lobe. It is located at the front of the corpus callosum which connects the left and right hemispheres of the brain. The anterior cingulate cortex is responsible for many psychological and physiological functions. It regulates blood pressure and the heart rate. Its psychological functions include decision making and evaluation processes, emotional regulation, preparation for tasks, error detection, and executive functions.

མདུན་རྩ་འཕྲུང་ཐག་ཡུན་ཕྱོགས་
འཕྲུང་ཐག་ཡུན་ཕྱོགས་མདུན་རྩ་
neurosci.

མདུན་འདབ་ཀྱི་དྲེལ་དུ་གནས་པའི་ཡུན་པའི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཡིན་པ་དང་། ཡུན་པའི་རྒྱུ་བྱེད་གཡས་གཡོན་གཉིས་མཐུད་སྤྱོད་བྱེད་མཁན་སྤ་ཤུན་གྱི་མདུན་རྩ་སུ་ཆགས་ཡོད། མདུན་རྩ་འཕྲུང་ཐག་ཡུན་ཕྱོགས་ཀྱི་སེམས་ཁམས་དང་ལུས་གནས་གཉིས་ཀྱི་བྱེད་ལས་མང་པོ་ཞིག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད། འདི་ཡིས་ཐག་ཤེད་དང་སྤྱོད་གི་འཕར་ལྗིང་ལ་སྤངས་འཛིན་བྱེད་པ་དང་། སེམས་ཁམས་དང་འབྲེལ་བའི་བྱེད་ལས་ཀྱི་ནད་དུ་ཐག་གཅོད་བྱེད་པ་དང་། དེ་ན་ཐང་འཇལ་བའི་རྒྱུད་རིམ་སེམས་སྤྱོད་སྤངས་འཛིན། ལས་དོན་ལ་གྲ་སྒྲིག་ནོར་འཛོལ་ཅད་གཅོད། འཛིན་སྤྱོད་ལས་དོན་བསྐྱབ་པ་བཅས་བྱེད།

anterior commissure An organized tract (bundle of the axon) of fibers in the anterior part of the brain that connects corresponding parts of the right and left cerebral hemispheres.

མདུན་རྩ་མཐུད་ཆ།
neurosci.

ཡུན་པའི་མདུན་རྩ་ནས་ཡུན་ཆེན་རྒྱུ་བྱེད་གཡས་གཡོན་གཉིས་ཀྱི་ཆ་མཚུངས་ས་ཁུལ་ན་མས་མཐུད་སྤྱོད་བྱེད་མཁན་གྱི་གཡལ་འགྲིག་པའི་རྒྱ་ཆུས་ཚུན་པོ་(བད་སྒྲེལ་རྩ་ཐག་ཚུན་པོ་)ཞིག་

anterior communicating artery The artery that connects with the anterior cerebral arteries and completes the circle of Willis.

ཡུན་ཆེན་མདུན་རྩ་འཕར་ཆ་དང་མཐུད་སྤྱོད་བྱས་ཏེ་ཡུན་ཆེན་འཕར་ཆ་འདི་སྤོར་ཐིག་ཆ་ཆང་བར་བྱེད་མཁན་གྱི་འཕར་ཆ་ལ་ཟེར།
biol.

ཡུན་ཆེན་མདུན་རྩ་འཕར་ཆ་དང་མཐུད་སྤྱོད་བྱས་ཏེ་ཡུན་ཆེན་འཕར་ཆ་འདི་སྤོར་ཐིག་ཆ་ཆང་བར་བྱེད་མཁན་གྱི་འཕར་ཆ་ལ་ཟེར།

anterior inferior cerebellar artery

མདུན་པོས་ལྷན་གྱི་འཕར་ཆ།
 དམའ་བ།
 biol.

The anterior inferior cerebellar artery is located in the cerebellum of the brain. The cerebellum is just above the brainstem and controls coordination of movement and balance, among other important functions. The anterior inferior cerebellar artery originates at the basilar artery of the brainstem.

ལྷན་པའི་ལྷན་སྟེང་གི་ནང་དུ་ཆགས་ཡོད། ལྷན་སྟེང་ནི་ལྷན་ཆར་གི་སྟེང་དེ་ག་རང་དུ་ཡོད་ཅིང་ལྷན་སྟེང་གིས་འགལ་སྟོང་དང་དོ་མཉམ་གྱི་སྒྲུལ་མ་སྤྱད་ལ་ཆོད་འཛིན་བྱེད་པ་གཙོ་བྱས་པའི་གལ་གནད་ཆེ་བའི་བྱེད་ལས་གཞན་ཡང་བྱེད་གྱི་ཡོད། མདུན་པོས་ལྷན་སྟེང་འཕར་ཆ་དཔལ་པ་ནི་ལྷན་ཆར་གི་གཞི་ཅའི་འཕར་ཆ་ནས་འབྱུང་བ་ཡིན།

anterior insula

མདུན་མའི་སྒྲིང་ལྷན།
 neurosci.

The term anterior insula refers to the more rostral of two parts of the human insula defined on the basis of topology. It consists of five convolutions: three short insular gyri, the accessory insular gyrus and the transverse insular gyrus.

འཁོད་བབས་རིག་པ་གཞིར་བསྟུང་ནས་འབྲེལ་ན། མདུན་མའི་སྒྲིང་ལྷན་ནི་མའི་སྒྲིང་ལྷན་གྱི་ཆ་ཤས་གཉིས་ལས་མདུན་པོས་སུ་ཡོད་པ་དེར་གོ་དེ་ལ་ལྷེབ་སུལ་ལྟ་ཡོད་པ་ནི། སྒྲིང་ལྷན་ཟེ་རྒྱུད་རྒྱུང་བ་གསུམ་དང་། སྒྲིང་ལྷན་ཟེ་རྒྱུད་གྱི་ཆ་ལག་འབྲེད་བཅད་སྒྲིང་ལྷན་ཟེ་རྒྱུད་བཅས་ཡིན།

anterior interven-tricular artery

ཕྱབས་སྒྲིང་བར་གྱི་རྒྱབ་གྱི་འཕར་ཆ།
 biol.

The anterior interventricular artery, often clinically termed the left anterior descending artery, is a branch of the left coronary artery.

དུས་སྐབས་མང་པོར་སྐབས་སྒྲིང་བར་གྱི་རྒྱབ་གྱི་འཕར་ཆ་གསོ་བཅོས་དང་འབྲེལ་བའི་ན་སྒྲིང་དུ་མདུན་ཐུར་འཕར་ཆ་ཟེར་ཞིང་། འདི་ནི་སྒྲིང་གཡོན་འཕར་ཆའི་ཡན་ལག་ཅིག་རེད།

anterior pituitary gland

མདུན་མའི་ཕ་མེན་བ།
 biol.

Anterior lobe of the pituitary gland, the endocrine gland situated at the base of the brain.

ལྷན་ཞབས་སུ་ཆགས་པའི་ནང་མེན་པི་ཕ་མེན་བ་ཡི་མདུན་པོས་གྱི་འདབ་མ་ལ་གོ།

anterior spinal artery

མདུན་པོས་རྒྱངས་པའི་འཕར་ཆ།
 biol.

An artery that originates within the cranial cavity and passes inferiorly along the surface of the spinal cord.

མོད་རུས་ཁྱད་བུའི་ནང་ནས་བྱུང་ཞིང་། རྒྱངས་པའི་བྱི་པོས་གྱི་གཤམ་འོག་ན་ཡོད་པའི་འཕར་ཆ་ཞིག་ཡིན།

anterograde amnesia

བན་རྒྱུན་ཉམས་ནད།
 neurosci.

An inability to recall what happened after a traumatic episode.

མེད་མའི་དོན་ཀྱི་ཞིག་བྱུང་རྗེས་དེའི་ཕྱིན་ལ་ཅི་ཞིག་བྱུང་བ་བསྐྱར་དན་མི་རུས་པ།

anther

ཐེ་ཉྩ་གྱི་ཐེ་ཉྩ།
 biol.

The part of a flower that contains pollen

མེ་ཉྩ་གྱི་ཐེ་ཉྩ་ལ་གནས་པའི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ།

antheridia (antheridium) The male sex organ of algae, mosses, ferns, fungi, and other non-flowering plants.

ཐེ་དབང་།
biol. ཚུ་བལ་དང་། གྲོག་ཤིང་། ལྷ་མ་པོ་རེ་རལ། ཉམ་ཤ་བཅས་དང་། མེ་ཉོག་མེད་པའི་ཚེ་ཤིང་གཞན་གྱི་པོ་འི་མཚན་མ་ལ་གོ།

anthrax A contagious and often fatal disease of animals, including humans, caused by the bacterium *Bacillus anthracis*. It is acquired by the inhalation of spores or through the skin.

མན་ཐེག་སྨྱན་ནད།
biol. ཨན་ཐེ་རེག་ནི་འགྲོ་བ་མི་ཐེ་བའི་སེམས་ཅན་རྣམས་ལ་ཨན་ཐེ་རེག་དབྱུག་སྨྱན་གྱི་འབྲུ་ཕྱས་སྤྱིད་ཅིང་སྐབས་མང་པོར་འཆི་སྤྱོད་འབྲུང་ཉན་ཆེ་བའི་ནད་ཆབས་ཆེན་ཞིག་འདི་ནི་སོན་ཐལ་རྩ་བ་འཐེན་བྱེད་པའམ། ཡང་ན་པགས་པ་བརྒྱད་ནས་འགོ་ཡི་ཡོད།

anthropology The scientific study of the origin, the behavior, and the physical, social, and cultural development of humans.

མི་རིགས་རིག་པ།
neurosci. འགྲོ་བ་མིའི་ལུས་པོ་དང་། སྤྱི་ཚོགས། རིག་གཞུང་བཅས་ཀྱི་འབེལ་རྒྱས་དང་། འབྲུང་ཁུངས་དང་གཤེས་སྤྱོད་བཅས་ལ་ཚན་རིག་མ་གུན་པའི་སློན་སྤྲེལ་བཞག་པའི་རིག་པ།

anti-inflammatory Preventing or reducing inflammation.

ཆ་འཇོམས།
biol. ཆ་སྤྱང་ངམ་མ་སྤྱོད་འགོག་བྱེད་པའམ་རེ་ཅུང་དུ་གཏོང་བ།

anti-realism Anti-realism, in philosophy of science, is in opposition to realist assumptions that 'real' reality is apprehensible through sense (e.g., visual, auditory, tactile, gustatory) experience.

བྱི་དངོས་འགྲོག་ཞེས་ཅིང་ལྟགས།
phil. བདེན་དོན་དངོས་ནི་དབང་ཚོར་(དཔེར་ན། མཐོང་ཚོར་དང་། ཐོས་ཚོར། རེག་ཚོར། རོ་ཚོར་ལྟ་བུ་) གྱི་ཉམས་ཚུངས་དབང་ནས་དབང་ཤེས་ཀྱིས་ཚོར་རུང་བར་འདོད་པའི་བྱི་དངོས་སྤྱི་བའི་འདོད་ཚུལ་ལ་དགག་པ་བྱེད་པའི་ཚན་རིག་ལྟ་བུ་འཛིན་གྱི་རིང་ལུགས་ཤིག།

anti-social behavior Anti-social behavior is the conduct, demeanor, or attitude of a person which is inconsistent with the laws and order of an organized society.

སྤྱི་ཚོགས་འགལ་ཐྱོད།
neurosci. སྤྱིག་འཇུ་གས་ལྡན་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ཤིག་གི་ཁྲིམས་དང་སྤྱིག་གཞི་བཅས་དང་འགལ་བའི་མི་ཞིག་གི་སྤྱོད་ལམ་མཁུ། རང་གཤེས་སུ་མཁུ། བསམ་སྒྲུབ་འཁྲེང་སོ་ལ་གོ།

anti-tumor Preventing or inhibiting the formation or growth of tumors

སྨན་འཇོམས།
biol. སྨན་ཆགས་ཚུལ་ལམ་སྨན་གྱི་འཆར་འབེལ་སྤྱོད་འགོག་བྱེད་པའམ་བགག་འགོག་བྱེད་པ།

antiangiogenic therapy Antiangiogenesis therapy is one of two types of drugs in a new class of medicines that restores health by controlling blood vessel growth.

ཁག་རྩ་གསར་འགྲོག་གསོ་དབྱེད།
biol. ཁག་གི་རྩ་ཕྱབས་ཀྱི་འཆར་འབེལ་ལ་ཚོད་འཛིན་བྱེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་ཁམས་གསོ་ཐབས་བྱེད་པའི་སྨན་བཅས་ཀྱི་སྤེ་ཚན་གསར་པའི་སྨན་ཇས་རིགས་གཉིས་ཡོད་པའི་ནད་གི་གཅིག་ལ་གོ།

antibacterial Destroying or inhibiting the growth of bacteria.

ཐོན་པོ་མཁས།
biol. སྤེལ་བྱའི་འཆར་འཕེལ་བཀའ་འགྲུབ་འཕྲོད་པའམ་ཅ་མེད་དུ་གཏོང་བ།

antibiotic A biochemical substance, often derived from a microorganism, used to combat infection by other microorganisms, especially bacteria. Penicillin is the most widely used antibiotic.

ਭਾਰਤੀ ਖੋਜ
biol.

[illegible]

antibiotic drug བཉན་འཛིན་ས་སྒྲིན། <i>chem.</i>	A very extensive range of drugs able to kill or prevent reproduction of bacteria in the body without killing the patient.
--	---

ཀླད་པ་པ་ཤོག་སྒྲིབ་མི་པོ་ཐོབ་པའི་སྒྲིབ་པ་ལུས་པའི་ཀླད་པའི་མིན་ལུ་པའི་ཕྱེད་སྒྲུ་པོ་གོ་གསུམ་པའམ་
མིན་ལུ་པའི་ཤུལ་པའི་སྒྲིབ་ཆས་ལྷ་མེད་ལེགས་པ་པོ་

antibiotic resistance The ability of bacteria and other microorganisms to resist the effects of an antibiotic to which they were once sensitive. Antibiotic resistance is a major concern of overuse of antibiotics. Also known as drug resistance.

ਭਾਰਤੀ ਆਰੋਗਿਆ ਅੰਕਿਸ਼ਾ
biol.

ཕྱིན་ལུང་དང་སྤྱི་དྲོ་མེས་མོ་གཤམ་གྱིས་སྤྱོད་ཚད་དང་ཉི་མོར་པ་སྤྱོད་པོ་ཡོད་པ་མེད་གཏན་
 འཛོམས་སྤྱི་ལུགས་ཀྱི་ནོལ་གཤོར་ཡོད་ཀྱི་དྲོ་མེད་ལུས་པ་པ་ལོ་གཏན་འཛོམས་འཕྱོག་
 ལུས་ཀྱི་གཏན་འཛོམས་སྤྱོད་ཚད་ལས་པ་མཁུ་པ་མེད་སྤྱི་དྲོ་མེད་མེད་གཏན་དོན་གཤམ་ཚེ་ཞིག་
 ཕྱིན་ལུང་དང་དྲོ་མེད་སྤྱོད་ཚུས་འཕྱོག་ལུས་ཞེས་ཀྱང་འཛོམ་།

antibody A protein produced in the blood or tissues in response to the presence of a specific foreign antigen. Antibodies provide immunity against certain microorganisms and toxins by binding with them and often by deactivating them.

འཕྲོག་གསུམ་གྱི་སྒྲིམ་སྒྲུབ་
biol.

[illegible]

antibody-mediated immunity Immunity conferred to an individual through the activity of B cells and circulating antibodies.

འཇོག་པ་ཀླག་པ་བརྒྱུད་པའི་ནང་ གྲེ་ཕུང་གི་ཕྱིན་མོད་ནང་འཁོར་མོད་ཕྱིན་ཕྱིན་པའི་པོ་གྲག་པ་ལྟག་པ་བརྒྱུད་ནས་མོག་ཆགས་
འཇོག་དང་པའི་མེན།
ཕྱིག་པ་ནང་པོ་གྲག་པ་ལག་སྟེའི་པ་པ་ཟེད།
biol.

anticipation བྱོར་བཟུ། <i>neuros.</i>	The action of anticipating something; expectation or prediction. བྱ་དངོས་ཤིག་ལ་རེ་ཆོད་བྱེད་པའི་བྱ་བ་སྟེ། རེ་སྟུག་གས་སྟོན་དཔག་
anticorrelations གོ་ཕྱིག་ལྷོས་འབྲེལ། <i>phil.</i>	An inverse correlation གོ་རེས་ཕྱོག་པའི་ལྷོས་འབྲེལ་ཞིག་
antidepressant ཡིད་ཅག་འགོག་བྱེད། <i>chem.</i>	Any drug that prevents or relieves depression or stimulates the mood of a depressive patient. ཡིད་སྟག་གི་ནད་འགོག་པའམ་སངས་བར་བྱེད་པའམ། ཡང་ན། ཡིད་སྟག་ཅན་གྱི་སེམས་ཁམས་ལ་སྦྱལ་རྒྱུན་སྟོང་པའི་སྦྱན་ཇས་གང་རུང་རུང་ཞིག་
antielectron ཕྱོག་ཆའི་སྒྲིག་རྒྱུལ། <i>phys.</i>	Subatomic particle having the same mass as an electron but with an electric charge of +1. སྟོག་རྒྱལ་ཞིག་དང་འདྲ་བའི་གདོས་ཆད་ཡོད་མོད་སྟོག་ཁུར་ནི་མོ་ཁུར་གཅིག་ཅན་ཡིན་པའི་སྦྲ་རྒྱལ་ཞིག་
antifreeze འབྲགས་འགོག་ <i>phys.</i>	A liquid used in the radiator of an internal-combustion engine to lower the freezing point of the cooling medium. ནད་འབར་འབྲུལ་འཁོར་གྱི་གང་བཟོ་ཡོ་ཆས་ནད་གི་གང་བཟོ་གཤེར་ཁུའི་འབྲགས་ཆད་རེ་དམའ་རུ་གཏོང་བྱིར་བེད་སྟོང་བྱེད་པའི་གཤེར་གཟུགས་ཤིག་
antigen འགོག་བྱངས་སྐྱེད་ཐུས། <i>biol.</i>	A harmful substance that causes the body to produce antibodies. ལུས་པོས་འགོག་གཟུགས་སྐྱེད་སྦྱར་བྱེད་པ་ལ་རྒྱུན་སྟོང་བྱེད་མཁན་གྱི་གཞོད་འཆེ་ཅན་གྱི་ཇས་ཤིག་
antigen-presenting cells (APCs) འགོག་བྱངས་སྐྱེད་ཐུས་འདོན་པའི་ལྟ་བུར། <i>biol.</i>	Any of a range of cells which bind antigen and present it to an antigen-specific T cell. འགོག་བྱངས་སྐྱེད་ཐུས་ལ་མ་བུད་སྟོར་བྱས་ཇེས་འགོག་བྱངས་སྐྱེད་ཐུས་ལྟོས་ཅན་ལ་ཁྱོལ་བའི་ཁེ་སྦྲ་བྱང་གི་མདུན་སར་སྟོན་པར་བྱེད་པའི་སྦྲ་བྱང་གི་རིམ་པ་ཅི་རིགས་པ་ཞིག་
antilock brakes བྲལ་སྒྲིག་ཆས། <i>phys.</i>	A brake fitted to some road vehicles that prevents skidding and improves control by sensing and compensating for overbraking འབྲེད་བརར་སྟོན་འགོག་བྱེད་པ་དང་། ཆད་ལས་བཀལ་བའི་ཁ་སྟག་རང་བཞིན་ཆོར་ཇེས་ཁ་གསལ་བྱེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཆོད་འཛིན་རེ་ལེགས་སུ་གཏོང་བར་བྱེད་པའི་ཆད་དུ་འབྲུལ་འཁོར་ལ་ལྟ་སྟེག་བྱས་ཡོད་པའི་སྟག་ཆས་ཤིག་

- antimatter** Matter composed of atoms with negative nuclei and positive electrons.
 རྒྱུ་རྒྱས།
 phys. མོ་ཁྲ་ཅན་གྱི་ཉེ་རྩལ་དང་མོ་ཁྲ་ཅན་གྱི་སྒྲིག་རྩལ་ལྡན་པའི་རྩལ་ཤན་གྱིས་གྲུབ་པའི་མེས་གཟུགས།
- antineutrino** The antiparticle of a neutrino, distinguished from the neutrino by having clockwise rather than counterclockwise spin when observing in the direction of motion.
 མན་ཉིང་རྒྱག་རྩལ།
 phys. མ་ནིང་པ་རྩལ་གྱི་རྒྱག་རྩལ་ཏེ། འགྲལ་སྡོད་ཀྱི་ཁ་ཕྱོགས་སུ་བཏུ་སྐབས་གཡོན་སྐྱོར་མ་ཡིན་པར་གཡས་སྐྱོར་གྱི་འབྲེལ་འཁོར་དང་ལྡན་པས་མ་ནིང་པ་རྩལ་ལས་འོགས་སུ་ཕྱེ་ཡོད།
- antinode** Any part of a standing wave with maximum displacement and maximum energy.
 རྒྱབས་གྱི་རྒྱག་ཆིགས།
 རྒྱག་ཆིགས།
 phys. གནས་སྒྲི་ཆེ་ཤོས་དང་རྒྱས་པ་ཆེ་ཤོས་ཡོད་པའི་ལངས་རྒྱབས་གྱི་ཆ་ཤས་གང་རུང་རུང་ཞིག
- antinoise technology** Sound generated for the purpose of reducing noise by interference.
 རྒྱ་འགོག་འཕུལ་ཚུལ།
 phys. ཐེ་ཞུགས་ལ་བརྟེན་ནས་སྐད་ཅོར་ཇི་ཅུང་དུ་གཏོང་བའི་ཆེད་དུ་བསྐྱུན་པའི་སྒྲ།
- antiparticle** Particle having the same mass as a normal particle, but a charge of the opposite sign. The antiparticle of an electron is a positron.
 རྒྱག་རྩལ།
 phys. གཏོས་ཆད་སྤྱིར་བཏང་གི་རྩལ་གྱི་གཏོས་ཆད་དང་མཚུངས་ཀྱང་ཁྲ་ལྡོག་མ་དང་ལྡན་པའི་རྩལ། རྒྱག་རྩལ་གྱི་རྒྱག་རྩལ་ནི་རྒྱག་མའི་རྒྱག་རྩལ་ཡིན།
- antiproton** Antiparticle of a proton; a negatively charged proton.
 རྩ་རྩལ་རྒྱག་རྩལ།
 phys. པོ་རྩལ་གྱི་རྒྱག་རྩལ་ཏེ་མོ་ཁྲ་དང་ལྡན་པའི་པོ་རྩལ།
- antiquark** The antiparticle of a quark.
 རྒྱག་རྒྱའི་ཁོག་རྩལ།
 phys. ཁོག་རྩལ་ཞིག་གི་རྒྱག་རྒྱའི་པོ་རྩལ།
- antiseptic** A substance that prevents infection by inhibiting the growth of infectious agents.
 རྒྱག་འཛིནས། ཏུག་སེལ།
 biol. གཉན་ཁ་སྤྱིང་མཁན་དག་གི་འཆར་འཕེལ་བཀག་འགོག་ཁྱེད་པའི་སྒོ་ནས་གཉན་ཁ་སྤྱིང་ཁ་སྤྱིང་འགོག་ཁྱེད་པའི་རྩས་ཤིག།
- antiviral** An antiviral drug or medicine.
 གཉན་འཛིནས།
 biol. གཉན་སྤོན་འཛིནས་མཁན་གྱི་རྩས་སམ་སྤྱན་ཞིག

anxiety disorder A disorder in which anxiety is the most prominent feature.
 རེམས་འཛབ་འཁྱག་རྒྱུན། The symptoms range from mild, chronic tenseness, with
neurosci. feelings of timidity, fatigue, apprehension, and indecisive-
 ness, to more intense states of restlessness and irritability
 that may lead to aggressive acts, persistent helplessness, or
 withdrawal.

འཁྱག་སྒྱུན་གང་ཞིག་གི་ཁྲིད་དུ་སེམས་འཛབ་དེ་མཛོན་གསལ་དོད་ཤོས་ཀྱི་བྱང་ཆོས་ཡིན་པའི་
 འཁྱག་སྒྱུན་ཞིག་ལ་ཟེར། དེའི་ནང་རྟགས་སུ་ཉམ་རྒྱུང་དང་། རལ་དུལ། དངངས་སྐྱག་ཆམ་ཆོས་
 རང་བཞིན་བཅས་ཀྱི་ཆོར་བ་དང་མཉམ་དུ་དངངས་འཛབ་འབྲིང་ཅམ་བྱུང་བ་ནས་ཁོ་བའི་བྱ་
 སྒྲོལ་དང་། བྱིར་སྐྱོག་དཀའ་བའི་དབང་མེད་ཀྱི་ངང་རྒྱལ། བྱི་རྒྱད་བཅས་སྒྲོང་སྤྲོད་པའི་འཛབ་
 འཛུལ་དང་ཁོང་ཁྲི་སྒྲོང་བའི་རང་བཞིན་ཆབས་ཆེ་བའི་བར་འབྲུང་གི་ཡོད།

aorta The main trunk of the systemic arteries, carrying blood from
 འཕར་རྒྱ་གཙོ་བོ། the left side of the heart to the arteries of all limbs and
biol. organs except the lungs.

སྤྱིང་གི་གཡོན་ཕྱོགས་ནས་སྒོ་བ་བྱུང་བའི་དབང་སོ་རྣམས་དང་། ཀླད་ལག་བཅས་སུ་ཁྲག་སྐྱེལ་
 འབྲེན་བྱེད་མཁའ་ཀྱི་སྐྱིག་འཛུགས་དང་ལྷན་བའི་འཕར་རྒྱའི་གཞུང་ཀླད་གཙོ་བོ་དེ་ལ་གོ།

aortic arch The bend of the aorta between its ascending and descend-
 རྒྱག་རྒྱའི་གྲག། ing portions.
biol. ཅ་ཆེན་གྱི་གྲུ་རྒྱ་དང་ཐུང་རྒྱུའི་ཆ་ཤས་གཉིས་དབར་གྱི་གྲག་ཆ་ལ་ཟེར།

aortic valve A semilunar valve that regulates the flow of blood from the
 རྒྱག་རྒྱའི་སྒྲི་འདབ། left ventricle into the aorta.
biol.

སྤྱིང་གི་སྤྱབས་སྐྱད་གཡོན་མ་ནས་ཅ་ཆེན་གྱི་ནང་དུ་རྒྱག་པའི་ཁྲག་གི་རྒྱ་བ་སྐྱངས་འཛིན་བྱེད་
 མཁའ་གྱི་རྒྱ་བྱེད་དབྱེབས་ཀྱི་སྤྱི་འདབ་ཅིག།

apex The tip of an organ with a pointed end. The apex of the
 རྒྱ། ཡང་རྒྱ། heart is at the lower left side and the apex of the lung is at
biol. the top. The tooth apex is at the tip of each root.

མཐའ་སྤྱོད་མོ་ཞིག་ལྷན་པའི་དབང་སོ་ཞིག་གི་ཅེ་མོ་ལ་ཟེར་ཞིང་། སྤྱིང་གི་སྤྱོད་གཡོན་གྱི་ཡོག་
 ཕྱོགས་སུ་ཡོད་པ་དང་། ཁྲོ་བའི་སྤྱོད་ཅིང་དུ་ཡོད་ལ། སའི་སྤྱོད་སེ་རེ་རེའི་ཡང་ཅེར་ཡོད་པ་
 ཡིན།

aphasia A loss or impairment of the power of speech or writing, or
 རྒྱ་འཛུལ། of the ability to understand written or spoken language, due
neurosci. to a brain injury or disease.

སྐད་པའི་རྣམ་སྒྲོན་ནས་ན་ཆ་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱ་བརྗོད་དམ་འབྲི་ཅལ་གྱི་ནུས་པའམ། རྒྱས་པའམ།
 བྲིས་པའི་སྐད་ཡིག་གི་དོན་རྟོགས་པའི་ནུས་པ་ཉམས་པའམ་བརྒྱག་པ་ལ་ཟེར།

aphid Any of various small, soft-bodied insects that feed by sucking sap from plants and sometimes damage crops or transmit plant viruses. Some ants feed on the sweet substances secreted by aphids.

ཅི་ཡིད་གི་མེ་འུང་འཕྲུག་པའི་འུང་པ་བྱས་ཏེ་བཙོང་པ་བྱས་ཏེ་སྤྲི་ཁོང་སྤང་པའི་འུང་པ་འུང་གསལ་ཏེ་
ཏུང་ཞིག་ལ་ཟེར་། མཚན་མས་ཤེར་དེ་ཡིས་ལོ་རྟོག་ལ་གནོད་སྤྱོད་ལྟར་འབས་ཅི་ཡིད་གི་གཉན་
འི་ཁ་མས་བསྐྱར་ཤིང་ལྟེན། འུ་ལྟོ་མ་འགའ་པ་ལས་ཀྱིས་ཅི་ཡིག་གིས་ཀྱིར་འདོར་བྱས་པའི་
མང་རྒྱས་དེ་མས་སྤྲི་ཏེ།

aphotic zone The zone of an ocean or sea into which light does not penetrate and in which, therefore, photosynthesis cannot take place. It is usually below about 100 m.

অন্ধাঞ্চল
biol.

ཤོད་རྒྱུད་པལྱེ་ཁྱེད་པལྱེ་བྱ་མཆོད་དང་མཆོད་ཀྱི་ཁྱེད་པལྱེ་ཤོད་ དེ་རྩ་ཤོད་མི་ཤོག་པ་མཆོད་
ལྟེ་རྩ་ཤོད་མི་ཤུག་ ལྟེ་རྩ་ཤོད་མི་འཇར་ ༡༠༠ ལི་ཤོག་རྩ་ཤོད།

apical dendrite A thick dendrite extending from the outer side of a pyramidal cell toward the surface of the cortex.

ཕྱི་མའི་བད་ལེན་ཅུ་ཕྱུག།
neurosci.

[illegible]

apnea A temporary cessation of breathing, occurring in some newborns and in some adults during sleep.

དབྱུགས་ཆད།
biol.

དུག་ལས་ཀྱི་མ་ལ་ཕན་ས་སྐྱབས་ཀྱི་འཕགས་པ་ལ་མེད་ཅིང་། ལས་ཀྱི་མེད་ཀྱིས་ལ་ཁག་ཅིག་
ལ་འཕྲུང་ཅིང་དང་ལ་ཁག་ཅིག་ལ་ཡང་ཕན་ཅིང་ཀྱི་ཕན་ས་སྐྱབས་ཀྱི་མེད་ཀྱི་ཕོད་།

apogee Point in an elliptical orbit farthest from the focus around which orbiting takes place.
 རིང་མཐའ།

འཛམ་གཤིས་
phys.

སྐྱོང་བ་རྒྱལ་པའི་ཉེ་བཞུགས་ཐག་རིང་ཤོས་ཡིན་པའི་བརྗོད་དཔྱད་སྐྱོང་ལམ་ནང་གི་གནས་ཤིག

apoptosis A type of programmed cell death that plays a role in developmental processes, in which the nuclear DNA is fragmented by enzymes.

འདུག་སྐྱོད་པ།
biol.

འདུ་ཞིག་ཟིམ་པ།
biol.

མྱོད་ཇུས་གྲིས་ལྟེ་རྩལ་གྱི་ཁྱེ་ཅན་ཨེ་རྩལ་བྱང་གཏོང་བར་བྱེད་པའི་འཆར་འཕེལ་གྱི་རྒྱུད་ཀྱིས་
 བད་གི་འཆར་འཕེད་ཐོན་པའི་སྤྱ་ཡུང་གི་འཆི་པའི་རིགས་ཞིག་ལ་ཟེར།

apparatus An appliance or device for a particular purpose: an x-ray apparatus.
 རྟུང་མཁོ་

ཡེ་ཆས།
sci. method

དཔེགས་ལུ་འཇེ་ཡག་པ་ཞིག་སྐྱབ་པར་སྟོད་པའི་ཡོ་ཆས་སའ་བསྐྱལ་ཆས་ཞིག་ལ་ཟེད། དཔེར་
ན་མཁོག་དཔར་ཡོ་ཆས་ལྟ་བུ།

ལྷན་ཁྲུགས། མངོན་ཁྲུགས།
phys.

རྒྱུན་འཁོག་མིན་པའི་རྩོམ་གཞི་ཞིག་དུ་བསྒྲུབས་པའི་ལྷ་ཞེས་བས་ལྷ་དཔེ་ལུས་ཀྱི་ཉམས་
 རྩེད་ལ་ཡོད་པ་ལྷ་དཔེ་རྩེད་ཀྱི་ལྷ་གསལ་ལེག་དཔེར་ན། ལྷ་མ་འཁོར་ཞིག་སྒྲིལ་དུ་བཞོག་སྒྲུབས་
 རྒྱལ་ལ་མ་འདུན་ལྷོགས་སུ་འཁོར་པར་ལྷ་དཔེ་ལྷ་གསལ་དེའམ། ཡང་ན། ལྷ་མ་འཁོར་ལྷ་གསལ་
 དུ་རྒྱུ་སྒྲུབས་ལྷུང་པ་ཀྱི་ལྷོགས་སུ་འཁོར་པར་ལྷ་དཔེ་ལྷ་གསལ་དེ་ལྷ་ཡོལ་

མངོན་ཆད།
phys.

སའི་གོ་ལའི་སྒྲིང་ནས་རྟོག་ཞིབ་པ་ཞིག་གིས་བལྟ་སྐབས་ཀྱི་སྐར་མའི་བཟུལ་མདངས་སམ་གསལ་ཆ་ལ་གོ

biol.

ལུས་ལུང་འཛོལ་བྱེད་པ་ལ་དགོས་ངེས་ཀྱི་ཟས་ལ་སྟེད་པ་དང་། ལུས་ལུང་གི་བྱེད་ལས་རྒྱུན་
མ་རྒྱུད་ཡོང་བ་ལ་རྒྱས་ཤུགས་འདྲང་ངེས་པའི་ཟས་ལ་ཐོསྟེད་བྱེད་པར་སྟེད་པ་ལ་ཟེད།

phys.

འགོ་ལ་ཕྱགས་ཅི་དངོས་པོ་ཞིག་ཡིས་དངོས་པོ་གཞན་ཞིག་ཡི་ཐོག་ཏུ་སྒྲུབ་པའི་ཕྱགས་པ་ལོ་

neurosci.

བྱ་དངོས་ཤིག་གསལ་བ་དང་ཟུང་ཅིག་ལ་དབྱུང་ཞིབ་བྱེད་པའི་བྱ་བ།

 $math.$

རགས་རིམ་གྱིས་ཅིས་རྒྱག་པའམ། རོབ་ཅིས་རྒྱག་པ། ཡང་ན། མེད་དཔག་ལྷེད་པའི་རྒྱུད་རིམ་
མཐ་གྲུབ་འབྲས་ལ་གོ།

biol.

མུ་མེད་སྤྱི་མཐོ་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་མུ་མེ་རྒྱ་ལམ་གྱི་ཤུང་ལམ་གྱི་ཤུབ་ཆ་ཡོན་པའི་སྤྱི་ཁུངས་ཀྱི་སྤེ་
ཆོན་གང་རྒྱང་རྒྱུ་ཞེས་ལ་ཟེད།

biol.

ཕྱོགས་མཚུངས་པའི་ཁོར་ཕུག་ལེག་ཏུ་བཅོལ་བྱས་ཤིང་གྲིབ་པའི་རྒྱ་གནས་ཤོག་ཆགས་དང་མི་
ཡིང་གི་རྟོག་པོ་དང་ཅན་གྱི་ཆོས་པ་ལྟེ་ཞིག་ལ་རྒྱའི་བཅོལ་བས་ཟེར་ཞིང་། ལྷ་མ་ཆེ་པའི་སྡེ་ཆོན་
པ་ཞིས་ཏེ་རྒྱ་གཙང་བཅོལ་བས་དང་རྒྱ་མཛོའི་བཅོལ་བས་ཤོ།

aqueduct 1. A conduit used for carrying water over long distances. 2. A small duct in the body containing fluid.
 ༡. ཚ་ཡུང། ༡. གཤེད་ཐུག།
 biol.

༡) རྒྱ་ཐག་རིང་པོའི་སར་ཚུ་སྟེལ་འབྲེན་གྱི་ཆེད་དུ་སྟོང་པའི་སྟེབ་ཡུར་ཞིག། ༢) ལུས་པོའི་ནང་གི་གཤེད་ཁ་དང་ལྡན་པའི་སྟེ་གུ་ཤ་མོ་ཞིག།

aqueous solution A solution with water as the solvent.

ཆ་ཉན་བཟུམ།
 chem. བཟུ་བྱེད་དུ་ཚུ་བེད་སྟོང་བྱས་པའི་བཟུ་ཁ་ཟེར།

aquifer A body of permeable rock which can contain or transmit groundwater.

ཚ་བྲག།
 biol. ས་འོག་གི་ཚུ་འཛིན་པའམ་རྒྱ་དྲ་གཏོང་བྱེད་ཐུག་པའི་སེམ་རྩས་ཅན་གྱི་བྲག་རྩོལ་གོ།

arbitrary Based on random choice or personal whim, rather than any reason or system.

རྒྱུད་རྒྱལ། བད་རྒྱུད་གད་ཤར།
 neurosci. རྒྱ་མཚན་ནས་ལམ་ལུགས་གཞི་ལ་བཞག་མ་བཞག་པར་དེས་མེད་གྱི་འདས་ཀའམ་སྒེར་གྱི་སྟོ་བྱར་པའི་འཆར་སྣང་གཞིར་བཞག་པ།

arboreal Living in trees

ཤིང་གནས།
 biol. ཤིང་ནགས་ཀྱི་ཁོད་དུ་གནས་པ།

arc minute A unit of angular distance equal to a 60th of a degree

གཞུ་ཚད་ཁྲམ་མ།
 phys. ཤིག་རི་གཅིག་ཆ་ཤས་ ༦༠ ལ་བཏང་བའི་ཆ་གཅིག་དང་མཚུངས་པའི་ཐུར་ཁྲག་ཚད་འཇལ་གྱི་བརྟེན་གཞི་ཞིག།

arc second A unit of angular measure equal to 1/60 of an arc minute.

གཞུ་ཚད་ཁྲམ་ཆ།
 phys. གཞུ་ཚད་སྐར་མ་གཅིག་ཆ་ཤས་ ༦༠ ལ་བཏང་བའི་ཆ་གཅིག་དང་མཚུངས་པའི་ཐུར་ཁྲག་ཚད་འཇལ་གྱི་བརྟེན་གཞི་ཞིག།

archaea A group of prokaryotes whose members differ from bacteria, the most prominent prokaryotes, in certain physical, physiological, and genetic features. The archaea may be aquatic or terrestrial microorganisms.

མར་གྱི་ཕྱ་ཕྱིན།
 biol. མརོན་གསལ་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་ཉིང་བྲལ་སྟེ་དངོས་ཏེ་སྤོན་བྱ་ལས་གཟུགས་བྱུང་དང་ལུས་ཁམས་ཀྱི་གནས་ལུགས། རིགས་ཇུས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་བཅས་མི་འདྲ་བ་ཡིན་པའི་ཉིང་བྲལ་སྟེ་དངོས་ཀྱི་ཕྱེ་ཚན་ཞིག། མར་གྱི་ཕྱ་སྤོན་ནི་ས་ཆུ་གང་རུང་དུ་གནས་པའི་སྟེ་དངོས་ཤིང་མོ་ཡིན་ཆོག།

archean era Geologic time interval that spans the first 2.1 bya since the earth was completed, i.e. from 4.6 to 2.5 bya. Aka Archean Eon.

མར་བཀྲལ། གཞེད་བཀྲལ།
 biol. སའི་གོ་ལ་ཡོངས་སུ་བྱུབ་པའི་རྗེས་ཀྱི་ཐོག་མའི་ཡོང་ཐེང་འབྲུམ་ ༢.༡ རིང་གི་ས་ཁམས་དུས་ཆེགས་དེར་གོ་ཞིང་། ཡོ་ཐེང་འབྲུམ་ ༤.༦ གོ་སྟོན་ནས་ཡོ་ཐེང་འབྲུམ་ ༢.༥ གོ་སྟོན་གྱི་བར་དུ་ཡིན། མར་གྱི་བསྐལ་ཆེན་ཞེས་ཀྱང་བརྗོད།

archegonia The female reproductive organ in ferns, mosses, etc.
(archegonium) ལྷ་མོ་རེ་འདྲ་བློག་ཡིང་ལ་སོགས་པའི་མིའི་སྤྱད་འཕེལ་དབང་པོ་ལ་གོ
 སྐྱུ་ཁ་དབང། རྒྱ་དབང།
biol.

Archimedes' principle Relationship between buoyancy and displaced fluid: An immersed object is buoyed up by a force equal to the weight of the fluid it displaces.

མདའ་ཁི་མེ་ཤེད་ཀྱི་འཕྲིན།
phys. འཕྲོ་འགས་པ་དང་ལོང་པའི་རྒྱལ་གྱི་ཟུགས་ལཱ་མིས་དབང་གི་འཕྲེལ་པ། རྒྱལ་གྱི་ཟུགས་ས་

arcuate fasciculus	A major fibre pathway connecting Wernicke's area with Broca's area. Damage to the neurons in the pathway leads to conduction aphasia.
---------------------------	---

area centralis The area centralis or central area is a small region, typically located in temporal retina, where neuron density peaks and neurons are smallest. It is the region of highest visual acuity and is used for the fixation of objects.

arginine A basic amino acid which is a constituent of most proteins. It is an essential nutrient in the diet of vertebrates.

མན་ཇི་ཕིན།
chem. སི་ཅཱ་ཤལ་(ཧེ)འོ་ཁྲ་ག་ཀླིང་དུ་བཞུགས་པའི་མི་ཐིན་ཙམ་རུ་ཆ་སྟེ། དེ་ནི་སྨན་པ་རྩ་མཉམ་

<p>argon</p> <p>འགྲུག་མུང་། རྩ་མུག་ཡང་གིན།</p> <p><i>chem.</i></p>	<p>The chemical element of atomic number 18, an inert gaseous element of the noble gas group. Argon is the commonest noble gas, making up nearly one per cent of the earth's atmosphere.</p>
---	--

<p>Aristotelianism</p> <p>ਭੇਦੀ ਭਿੰਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਉੱਤੇ</p> <p>phil.</p>	<p>The philosophy of Aristotle and of those later philosophical movements based on his thought.</p> <p>ਭੇਦੀ ਭਿੰਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਉੱਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੇ ਵਿਚਾਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।</p>
--	--

artificial selection The process by which humans choose individual plants or animals with certain genetically based characteristics for breeding, so that those characteristics will become more common in future generations.
 བཅོས་མདེའདེམས་སྒྲུབ།
biol.

རིགས་རྒྱུད་སྒྲེལ་བའི་ཆེད་དུ་འགྲོ་བ་མི་ཡིས་རིགས་རྒྱུད་གཞིར་བྱས་པའི་ཁྱད་ཆོས་ངེས་ཅན་དང་ལྷན་པའི་ཆེ་ཤིང་ངེས་ཅན་སེམས་ཅན་གྱི་བྲག་པ་ཞིག་འདེམས་སྒྲུབ་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་ཟེར་ཞིང་། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་རིགས་རྒྱུད་ཀྱི་མའི་ཁྱོད་དུ་ཁྱད་ཆོས་དེ་དག་ནི་འཆར་ཅན་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་གྱི་ཡོང་།

ascending reticular activating system System that transmits messages to the limbic system and hypothalamus, triggers release of hormones and neurotransmitters, and facilitates functions such as learning, memory, and wakefulness.
 མད་བྱེད་བྲེན་རྒྱ་ཁྱུ་བྱ་བ་ལག
neurosci.

མཐའ་འཁོར་མ་ལག་དང་། གྲུད་སྒྲུབ་འོག་མ་གཉིས་ལ་བརྟེན་ཆུང་གཏོང་དང་། ཆེན་རྫས་དང་དབང་ཅུ་འཕྲིན་པ་སྒྲོང་འདོན་ལ་རྒྱུ་སྒྲོང་བྱེད་མཁན། ད་དུང་ཤེས་སྒྲོང་དང་། བརྟེན་སྒྲོང་བའི་རང་བཞིན་ལྟ་བུའི་བྱེད་ལས་ལ་མ་ཐུན་སྒྲོར་བྱེད་མཁན་གྱི་མ་ལག་ཅིག།

asexual reproduction Any type of reproduction that occurs without the union of male and female gametes, such as fission, budding, sporulation, or parthenogenesis.
 ཁམས་བྲལ་རྒྱུད་འཕེལ།
biol.

གས་འགྱུར་དང་ཐེའུ་ཐོན་པ། སོན་ཐལ་ཆགས་པ། ཡང་ན་རང་བྱུང་སྒྱེད་འཕེལ་ལྟ་བུའི་ཕོ་མོའི་ཁམས་རྩལ་འདུས་སྒྲོར་མེད་པའི་ཐོག་ནས་བྱུང་བའི་སྒྱེད་འཕེལ་གྱི་རིགས་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་ཟེར།

asleep In a state of sleep
 གཉིད་པ།
neurosci.

གཉིད་པའི་གནས་སྤངས་སུ་ཡོད་པ།

asomatognosia The inability to recognize the presence of part of the body affected by sensory paralysis.
 རིག་ཆེད་ཉམས་སྒྲུབ།
neurosci.

དབང་ཆེར་གྲིབ་སྒྲོན་ཐོགས་པའི་ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་དེ་ཡོད་པའི་རང་བཞིན་ངོས་འཛིན་མི་ཐུབ་པ།

associative learning A learning process by which a certain stimulus comes to be associated with another stimulus or behavior, as through classical or operant conditioning.
 འབྲེལ་འདྲིམས་ཤེས་རྒྱུད།
neurosci.

རྒྱུན་འགྲོམ་རྒྱུན་འདིས་སམ་བྱེད་གཙོ་རྒྱུན་འདིས་ཀྱི་སྒྲུབས་དང་མཚུངས་པར་སྒྲུལ་རྒྱུན་ནས་གཤེས་སྒྲོང་གཞན་ཞིག་དང་འབྲེལ་ནས་སྒྲུལ་རྒྱུན་ངེས་ཅན་ཞིག་སྒྲུབས་པའི་ཤེས་སྒྲོང་གི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག།

asteroid Rocky, metallic body, smaller in size than the major planets, found throughout the Solar System. The majority of the known asteroids orbit the Sun in a band between Mars and Jupiter known as the MAIN BELT , but asteroids are also found elsewhere.

རྒྱ་རྒྱུ་
phys.

ཉི་མའི་ཁྲིམ་རྒྱུད་ཀྱི་ཁྲོན་དུ་ཁྲབ་ཅིང་གཟའ་སྐར་གཙོ་གྲས་ཁག་ལས་བོད་ས་རྒྱུད་བ་ཡོད་པའི་
ཐག་དང་ལྷགས་རིགས་ཀྱི་ཕུང་བོ་ལ་གོ་ཞིང་། ཉི་མར་སྐོར་བ་བྱེད་པའི་སྐར་རྩོད་ལས་མོ་ཆེ་ནི་
གཟའ་མིག་དམར་དང་གཟའ་ཕུང་བུ་གཉིས་ཀྱི་བར་ཏེ་སྐར་གས་གཙོ་བོ་རུ་འབོད་པ་དེ་རུ་ཡོད་
མོད། སྐར་རྩོད་གནས་གཞན་དུ་ཡང་ཡོད་པ་ཡིན་ནོ།

asthma Asthma is a chronic, or long-lasting, inflammatory disease of a person's airways. In people who are susceptible to asthma, the airways spasm and swell periodically because of the inflammation. This narrows the airways and makes it difficult for them to breathe.

དབྱགས་བསགས།
biol.

དབྱགས་བསགས་ནི་གང་ཟག་ཅིག་གི་རྒྱུད་གི་རྒྱ་ལས་ལ་ཐོག་པའི་ཆ་སྐར་གི་གཙོ་འདུག་དམ་
རྒྱན་གནས་ཀྱི་ནད་ཅིག་ལ་གོ་ཆ་སྐར་ལ་བརྟེན་ནས་དབྱགས་བསགས་འགོ་སྐར་བའི་མིའི་རྒྱུད་
འགོ་ལ་དུས་མཚའ་ས་དེས་ཅན་གྱི་སྐྱོན་ས་ཅ་འཆུས་འབྱུང་བ་དང་སྐར་གི་ཡོད། འདི་ལ་བརྟེན་
ནས་རྒྱུད་འགོ་ཤིང་དོག་ཏུ་འགོ་བས་དབྱགས་འབྱེན་རུ་བ་གཏོང་ཡོད་ཁག་པོ་ཡོད།

astigmatism Defect of the eye caused when the cornea is curved more in one direction than in another.

མིག་འཛོར།
phys.

ཤྱོགས་གཉིས་སུ་སྒྱིན་སྒྱི་ཡི་བཀྲག་ཆད་ཆ་མཆུང་ས་མེན་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་མིག་གི་
སྐྱོན་ཞིག།

astrology The study of the positions and motions of celestial bodies in the belief that they have an influence on the course of natural earthly occurrences and human affairs.

རྒྱ་རྒྱུ་སྒྲུ་
phys.

མཁའ་གཟུགས་ཀྱི་འགལ་སྐྱོད་དང་གནས་ས་ཡིས་གོ་ལའི་སྤྱིང་གི་རང་བྱུང་གི་བྱུང་བ་དང་འགོ་
བ་མའི་གནས་རྒྱུ་ལ་ལྷགས་རྒྱུན་སྐྱོད་པར་འདོད་པའི་ཡིད་ཆེས་དང་བཅས་ཏེ་དེ་དག་ལ་
ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པའི་རིག་པ།

astronaut A person who is trained to travel in a spacecraft.

མཁའ་རྒྱུད་པ།
phys.

མཁའ་རྒྱུ་ལ་བསྐྱད་དེ་འགལ་བཞུད་བྱེད་པར་སྦྱོང་བརྒྱུད་བྱས་སྤོང་མཁའ་གི་མི་སྒྲ།

astronomer An expert in or student of astronomy.

རྒྱ་རྒྱུ་པ།
phys.

གཟའ་སྐར་ཆད་རིག་གི་ཆེད་ལས་མི་སྒྲ་ལས་སྤོང་བྱུག

astronomical unit *phys.* A unit of measurement equal to 149.6 million kilometres, the mean distance from the centre of the earth to the centre of the sun.

གཟུང་ཁྲི་ལྷ་མོ་གཞི།
phys.

གི་ལོ་མི་ཤར་ས་ཡ་ 149.6 ནང་མཚུངས་སའི་ཆད་འཇལ་གྱི་བརྟེན་ཞི་ཞིག་སྟེ། སའི་གོ་ལའི་
ལྷོ་བ་ནས་ཉི་མའི་ལྷོ་བའི་དབར་གྱི་ཆ་སྟོམས་ཀྱི་བར་ཐག་ཡིན།

astronomy *phys.* The study of the universe beyond the earth's atmosphere. The main branches are astrometry, celestial mechanics, and astrophysics.

ཁྲི་ལྷ་མོ་དུས་ཀྱི་ལྷ་མོ་ལ།
phys.

སའི་གོ་ལའི་རྒྱ་ཁམས་ཀྱི་བྱི་རོལ་དུ་ཡོད་པའི་འཛིན་རྟེན་ཁམས་ལ་དབྱེད་པའི་རིག་པ། རྟ་
གསེས་ལ་དབྱེ་ན་གཟུང་སྒྲར་གྱི་སྒྲིངས་ཆད་དང་རྒྱ་འཁྲོམ་དབྱེད་རིག་དང་། གཟུང་སྒྲར་གྱི་
འཁྲུགས་རིག་སྒྲར་དབྱེད་དངོས་ཁམས་ཆན་རིག་བཅས་ཡོད།

astrophysics *phys.* The study of the physical and chemical processes involving astronomical phenomena. Astrophysics deals with stellar structure and evolution (including the generation and transport of energy within stars), the properties of the interstellar medium and its interaction with stellar systems, and the structure and dynamics of systems of stars (such as clusters and galaxies), and of systems of galaxies.

ཁྲི་ལྷ་མོ་དུས་ཀྱི་ལྷ་མོ་ལ།
phys.

གཟུང་སྒྲར་གྱི་འཆར་སྒྲུབ་དང་འབྲེལ་བའི་གཟུགས་ཁམས་དང་རྒྱ་ཁམས་ཀྱི་བྱི་རོལ་ལ་
དབྱེད་པའི་རིག་པ། ཁྲི་ལྷ་མོ་དུས་ཀྱི་ལྷ་མོ་ལ་ཁམས་ལྟེང་གི་གཟུགས་ཀྱི་བཞོན་
པ་དང་འབྲེལ་འགྲུལ། མཁའ་དབྱིངས་རྒྱ་ལྡན་གྱི་ཁྲུ་ཆོས་དང་དེ་དང་མཁའ་གཟུགས་
དབར་གྱི་འབྲེལ་བ། ཁྲི་ལྷ་མོ་ལ་ལག་(སྒྲར་ཆོས་དང་དགྲ་ཆོགས་ལྟ་བུ་)གི་བཞོན་པ་དང་
འགྲུལ་གཤེས། དགྲ་ཆོགས་ཀྱི་མ་ལག་བཅས་ལ་བརྟེན་དབྱེད་བྱེད།

asymmetric With two halves, sides, or parts that are not exactly the same in shape and size

ཆ་མཚུངས་མིན་པའི། རྒྱུ་
མཚུངས་མིན་པའི།
math.

ཁྲེད་ཀ་གཉིས་སམ། ཁྲེད་ཀ་གཉིས་སམ། ཡང་ན་ཆ་ཤས་གཉིས་ཀྱི་དབྱེབས་དང་ཆེ་ཆུང་
གཅིག་མཚུངས་མིན་པ།

asymmetry Lack of symmetry or balance.

ཆ་མཚུངས་མིན་པ། རྒྱུ་
མཚུངས་མིན་པ།
math.

ཆ་མཚུངས་ཀྱི་རང་བཞིན་དབེན་པའམ་དོ་མཉམ་གྱི་རང་བཞིན་དབེན་པ།

atherosclerosis Atherosclerosis is a degenerative disease of arteries in which fatty plaques (atheroma) develop on the inner lining of arteries so that the normal flow of blood is impeded.

འཕར་རྩ་ལྷ་མོ་ལ།
biol.

འཕར་རྩའི་ནད་དོས་སུ་ཁྲི་ལྷ་མོ་ཆུ་ཆགས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱ་ནག་ཀྱི་ཁྲི་ལྷ་མོ་བ་
ལ་གོགས་བྱེད་པའི་འཕར་རྩ་ཉམས་རྒྱུད་ཀྱི་ནད་ཅིག

athlete's foot ཅེད་འབྲན་ཁྱད་ནད། <i>biol.</i>	<p>An infection of the skin that usually attacks the feet, causing itching, peeling, and redness. Athlete's foot is caused by a kind of fungus that thrives in damp places.</p> <p>རྐང་པར་འབྲུང་བའི་བགས་པའི་གཉན་ཁ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ཟ་འབྲུག་ལངས་པ་དང་། བགས་པ་བལྟ་བ། དམར་པོར་འབྲུར་བ་བཅས་འབྲུང་། འདི་ནི་བཞུང་ཚན་ཆེ་སར་འཕེལ་བྱས་སུ་འབྱོ་བའི་ཉ་ས་སྤྱིའི་རིགས་ཤིག་གིས་སྐྱེད་ཀྱི་ཡོད།</p>
atmosphere ཉ རྒྱུད་ཁམས། རྒྱུད་གི་གོ་ལ། ཉ རྒྱུད་གཞིན། <i>phys.</i>	<p>1. The envelope of gases surrounding the earth or another planet. 2. A unit of pressure equal to 101,325 pascals.</p> <p>ཉ) སའི་གོ་ལའམ་གཟའ་སྐྱར་གཞན་གྱི་མཐའ་ནས་སྐྱོར་བའི་རྒྱུད་ས་གཟུགས་ཀྱི་རིས་པ། ༡) བ་སི་ཀལ་ ༡༠༡.༣༢༥ དང་མཉམ་པའི་གཞོན་ལྷགས་ཀྱི་བཅི་གཞི་ཞིག</p>
atmospheric pressure རྒྱུད་ཁམས་གཞོན་ལྷགས། <i>phys.</i>	<p>Pressure exerted against bodies immersed in the atmosphere resulting from the weight of air pressing down from above. At sea level, atmospheric pressure is about 101 kPa.</p> <p>རྒྱུད་ཁམས་སུ་ཡོད་པའི་དངོས་པོའི་སྤྱིང་དུ་རྒྱུད་གི་ལྗེད་ཚད་ཀྱིས་མཉན་པ་ལ་བརྟེན་ནས་སྟོག་པའི་གཞོན་ལྷགས། མཚོ་ངོས་སུ་རྒྱུད་གཞོན་ནི་ ༡༠༡ kPa ཅམ་ཡིན།</p>
atom རྩལ་ཕྱན། <i>phys.</i>	<p>Smallest particle of an element that has all the element's chemical properties. Consists of protons and neutrons in a nucleus surrounded by electrons.</p> <p>རྩ་ཇས་ཀྱི་ཇས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་ཆ་ཆར་ཡོད་པའི་རྩལ་རྒྱུད་ཤོས་ཏེ་ཕྱེ་རྩལ་དུ་སོ་རྩལ་དང་བར་རྩལ་ཡོད་ཅིང་དེའི་མཐའ་དུ་སྟོག་རྩལ་གྱིས་སྐྱོར་ནས་བྱུང་བ་ཞིག</p>
atomic bonding རྩལ་ཕྱན་གྱི་འཛིང་ཐྱུང་། <i>phys.</i>	<p>Linking together of atoms to form larger structures, such as molecules and solids.</p> <p>རྩལ་ཕྱན་མང་པོ་མཉམ་དུ་འབྲུར་ནས་འདུས་རྩལ་དང་སྤྱི་གཟུགས་ལྟ་བུའི་བཞོད་པ་ཆེན་པོ་འབྲུབ་པ།</p>
atomic clock རྩལ་ཕྱན་ཆ་ཆེད། <i>phys.</i>	<p>An apparatus for measuring or standardizing time that is based on periodic phenomena within atoms or molecules.</p> <p>རྩལ་ཕྱན་ནས་འདུས་རྩལ་ནང་གི་དུས་མཚམས་ཅན་གྱི་སྤྱིང་ཚུལ་ལ་གཞི་བཞག་ནས་དུས་ཆེད་གཅིག་གྱུར་བཅོ་བའི་ཡོ་ཆས་སམ་དུས་ཆེད་འཇལ་བའི་ཡོ་ཆས་ཤིག</p>
atomic mass རྩལ་ཕྱན་གྱི་གདོས་ཚད། <i>phys.</i>	<p>The mass of an isotope of an element measured in units formerly based on the mass of one hydrogen atom taken as a unit or on 1/16 (0.0625) the mass of one oxygen atom, but after 1961 based on 1/12 (0.0833) the mass of the carbon-12 atom.</p> <p>ཡང་རྩལ་གྱི་རྩལ་ཕྱན་གཅིག་གི་གདོས་ཚད་གཞི་ལ་བཞག་ནས་ཆད་བཅའ་བའི་གནས་མཉམ་རྩ་ཇས་ཤིག་གི་གདོས་ཚད། སྟོན་ཆད། ཡང་རྩལ་གྱི་རྩལ་ཕྱན་གཅིག་གི་གདོས་ཚད་ནི་འཛོ་རྒྱུད་རྩལ་ཕྱན་གཅིག་གི་གདོས་ཚད་ཀྱི་1/16 (0.0625) ཡིན་པར་བཅིས་ཡོད་མོད། ༡༩༦༡ ལོ་ནས་ཀར་བོན་(ནག་ཇས་)བརྩ་གཉིས་ཀྱི་གདོས་ཚད་ཀྱི་ 1/12 (0.0833) ཡིན་པར་གཞི་འཛོག་གི་ཡོད།</p>

atomic mass number	Number associated with an atom, equal to the number of nucleons (protons plus neutrons) in the nucleus.
རྩལ་ཕྱན་གྱི་གདྲིལ་གྲངས། <i>phys.</i>	རྩལ་ཕྱན་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་གྲངས་ཀྱི་ཞིག་སྟེ་འདི་ནི་ཉེ་རྩལ་དུ་ཡོད་པའི་ཉེ་ཆའི་ (འོ་རྩལ་དང་བར་རྩལ་) ལ་གྲངས་དང་མཚུངས།
atomic mass unit (AMU)	Standard unit of atomic mass. It is based on the mass of the common carbon atom, which is arbitrarily given the value of exactly 12. An amu of 1 is one-twelfth the mass of this common carbon atom.
ཨ་ཏུ། <i>phys.</i>	རྩལ་ཕྱན་གྱི་གདྲིལ་ཆོད་ཀྱི་ཆོད་ལྡན་བཅི་གཞི། འདོད་དབང་ལྟར་ཨེ་ཏུ་ 12 ཉག་ཉག་ཡིན་པར་བཅུ་པའི་སྤྱིར་བཏང་གི་ལར་སྟོན་གྱི་གདྲིལ་ཆོད་གཞི་ལ་བཞག་པ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ཨེ་ཏུ་ 1 ནི་སྤྱིར་བཏང་གི་ལར་སྟོན་རྩལ་ཕྱན་འདིའི་གདྲིལ་ཆོད་ཀྱི་བརྒྱ་གཉིས་ཆ་ཡི་གཅིག་ཡིན།
atomic nucleus	Positively charged center of an atom, containing protons and neutrons and almost the entire mass of the atom, but only a tiny fraction of its volume.
རྩལ་ཕྱན་གྱི་ཉེ་རྩལ། <i>phys.</i>	འོ་རྩལ་དང་མ་ནིང་རྩལ་བཅས་རྩལ་ཕྱན་གྱི་གདྲིལ་ཆོད་པའ་ཆེ་བ་འདུས་མོད་པོང་ཆོད་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཆུང་དུ་ལས་མི་འཛིན་པའི་སྟོག་འཁུར་པོ་དང་ལྡན་པའི་རྩལ་ཕྱན་གྱི་ཉེ་བ།
atomic number	Number associated with an atom, equal to the number of protons in the nucleus, or, equivalently, to the number of electrons in the electron cloud of a neutral atom.
རྩལ་ཕྱན་ཉམས་གྲངས། རྩལ་གྲངས། <i>phys.</i>	ཉེ་རྩལ་དུ་ཡོད་པའི་འོ་རྩལ་གྱི་ལ་གྲངས་དང་མཉམ་པའམ་ཡང་ན་འདི་དང་གཅིག་མཚུངས་སུ། ལུར་མེད་རྩལ་ཕྱན་ཞིག་གི་སྟོག་རྩལ་གྱི་སྤྱིན་པའི་ནད་དུ་ཡོད་པའི་སྟོག་རྩལ་གྱི་ལ་གྲངས་དང་མཉམ་པའི་རྩལ་ཕྱན་དང་འབྲེལ་བའི་གྲངས་ཀྱི་ཞིག་
atomic theory	The theory that all matter is made up of tiny indivisible particles (atoms). According to modern interpretations of the theory, the atoms of each element are effectively identical, but differ from those of other elements, and unite to form compounds in fixed proportions.
རྩལ་ཕྱན་གྱི་རྣམ་གཞག <i>phys.</i>	དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་ཆ་ཤས་ཡང་ཤས་སུ་བགོ་མི་བྱལ་པའི་རྩལ་ཕྱན་གྱིས་བྱལ་བར་སྤྱི་བའི་རྣམ་གཞག་རྣམ་གཞག་འདིའི་དེད་རབས་ཀྱི་འབྲེལ་སྤངས་ལྟར་ན་ཅ་རྩས་སོ་སོའི་རྩལ་ཕྱན་ཤན་ཚུན་མཚུངས་ཤིང་ཅ་རྩས་གཞན་གྱི་རྩལ་ཕྱན་ལས་མི་འདྲ་བ་ཡིན་པ་དང་། བསྐྱར་ཆོད་ངེས་ཅན་དུ་མཉམ་སྟེ་བ་ཀྱི་འདུས་རྩས་བྱལ་བ་ཀྱི་ཡོད།
atomizer	A device for emitting water, perfume, or other liquids as a fine spray.
ཐེགས་ཆས། <i>phys.</i>	ཆུ་མཁ། ཇི་ཞིས། ཡང་ན་གཤེར་གཟུགས་གཞན་ཐེགས་མ་ཕྱ་མའི་སྟོན་སྟོན་གཏོར་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས། (ཐེགས་མ་བཟོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས།)

atonia A weakness or lack of normal tone in a tissue or organ.

རྒྱུ་ལྡན་པའི་
biol. རྒྱུ་ལྡན་པའི་དབང་པོ་ཞིག་གི་ནང་དུ་རྒྱུ་ལྡན་གྱི་འགྲོ་སྐྱོད་པའི་རྒྱུ་ལྡན་གྱི་འགྲོ་སྐྱོད་པའི་སྐྱོད་པོར་བཞག་

ATP synthase An enzyme that catalyzes the synthesis of ATP from ADP and inorganic phosphate

མེ་འཁྱུག་སྒྲིག་པའི་
biol. མེ་འཁྱུག་སྒྲིག་པའི་དབང་པོ་ཞིག་གི་ནང་དུ་མེ་འཁྱུག་སྒྲིག་པའི་སྐྱོད་པོར་བཞག་གི་སྐྱོད་པོར་བཞག་གི་སྐྱོད་པོར་བཞག་

ATPase An enzyme that catalyzes the hydrolysis or decomposition of ATP into ADP and a free phosphate ion, thereby releasing energy for use in another biochemical reaction.

མེ་འཁྱུག་སྒྲིག་པའི་
biol. མེ་འཁྱུག་སྒྲིག་པའི་དབང་པོ་ཞིག་གི་ནང་དུ་མེ་འཁྱུག་སྒྲིག་པའི་སྐྱོད་པོར་བཞག་གི་སྐྱོད་པོར་བཞག་གི་སྐྱོད་པོར་བཞག་གི་སྐྱོད་པོར་བཞག་

atrioventricular (AV) valves A valve in the heart through which blood flows from the atria to the ventricles. The valve between the left atrium and left ventricle is the mitral (bicuspid) valve; the right AV valve is the tricuspid valve.

མི་འཁྱུག་སྒྲིག་པའི་
biol. མི་འཁྱུག་སྒྲིག་པའི་དབང་པོ་ཞིག་གི་ནང་དུ་མི་འཁྱུག་སྒྲིག་པའི་སྐྱོད་པོར་བཞག་གི་སྐྱོད་པོར་བཞག་གི་སྐྱོད་པོར་བཞག་

atrium A chamber that gives entrance to another structure or organ; usually used alone to refer to an atrium of the heart.

མི་འཁྱུག་སྒྲིག་པའི་
biol. མི་འཁྱུག་སྒྲིག་པའི་དབང་པོ་ཞིག་གི་ནང་དུ་མི་འཁྱུག་སྒྲིག་པའི་སྐྱོད་པོར་བཞག་གི་སྐྱོད་པོར་བཞག་

atrophy A wasting or decrease in size of a body organ, tissue, or part owing to disease, injury, or lack of use: muscular atrophy of a person affected with paralysis.

འཁྱུག་སྒྲིག་པའི་
biol. འཁྱུག་སྒྲིག་པའི་དབང་པོ་ཞིག་གི་ནང་དུ་འཁྱུག་སྒྲིག་པའི་སྐྱོད་པོར་བཞག་གི་སྐྱོད་པོར་བཞག་

attention Attention, in psychology, the concentration of awareness on some phenomenon to the exclusion of other stimuli.

མི་འཁྱུག་སྒྲིག་པའི་
neurosci. མི་འཁྱུག་སྒྲིག་པའི་དབང་པོ་ཞིག་གི་ནང་དུ་མི་འཁྱུག་སྒྲིག་པའི་སྐྱོད་པོར་བཞག་གི་སྐྱོད་པོར་བཞག་

attention deficit disorder ཡིད་བྱེད་དམན་པའི་འཕྲག་རྒྱ་ནག། <i>neurosci.</i>	A syndrome affecting children, adolescents, and adults characterized by short attention span, hyperactivity, and poor concentration. The symptoms may be mild or severe and are associated with functional deviations of the central nervous system without signs of major neurological or psychiatric disturbance. ཡིད་བྱེད་གྱི་དུས་ལུན་གྱི་སྤངས་པ་དང་། ཚད་བཀལ་གྱི་འཕྲག་ཆ་དོད་པོ། བསམ་གཏན་གྱི་ལྷན་པ་སྐྱོ་བ་བཅས་ཀྱིས་སྒྲ་གྲ་དང་ན་གཞོན། དར་མ་བཅས་ལ་གཞོན་རྒྱུ་བྱེད་པའི་རྟགས་འདུས་ཤིག། རྒྱ་དྲགས་འདི་དག་ནི་འབྲིང་ཙམ་མས་ཆབས་ཆེན་ཡིན་མིན་ལ། དབང་རྩམས་སེམས་ཁས་སྤྲུལ་གྱི་འཕྲག་ཆ་ཆེན་པོའི་མངོན་རྟགས་མེད་པའི་ཐོག་ནས་དབང་རྩམས་པའི་མ་ལག་གི་བྱེད་ལས་འཆོལ་བ་དང་འབྲེལ་བ་ཡིན།
attribute ཡན་ཏན། བྱེད་ཚུལ།	A quality or feature regarded as a characteristic or inherent part of someone or something. གང་ཟག་ཅིག་གསུང་དངོས་པོ་ཞིག་གི་ལྷན་སྐྱེས་སམ་གྱུན་མེན་གྱི་བྱེད་རྟགས་སམ་སྤྲུལ་གྱི་ཚུལ།
atypical མཚན་ཉིད་མི་ལྟ་བུ། <i>biol.</i>	Not typical; not having the usual signs or symptoms. དཔེ་མཚན་འཕྲུལ་མེད་མ་ཡིན་པ་སྟེ། རྒྱུན་ལྡན་གྱི་མཚན་མ་དང་ནད་རྟགས་མེད་ལ།
audible sound ཐོས་ཐུང་གི་རྒྱ། <i>phys.</i>	Human ear can easily detect frequencies between 20 Hz and 20000 Hz. Hence sound waves with frequency ranging from 20 Hz to 20000 Hz is known as audible sound. འགྲོ་བ་མིའི་ན་བས་རྒྱུས་ཕྱོད་ཏར་ཆི་ ༢༠ རྟ་ས་ ༢༠༠༠༠ བར་ཡིན་པའི་རྒྱ་ལས་སྤྲུལ་པོ་ལོ་གྱི་སྒྲ་བ་པས། རྒྱུས་ཕྱོད་ཏར་ཆི་ ༢༠ རྟ་ས་ ༢༠༠༠༠ བར་ཡིན་པའི་རྒྱ་རྒྱབས་ལ་ཐོས་ཐུང་གི་རྒྱ་ཞེས་བརྗོད།
audiologist ཐོས་ཚད་རིག་པ་ལ། ཐོས་ཚད་པ། <i>biol.</i>	A specialist in the diagnosis and treatment of defects of hearing. ཐོས་ཚད་ཉམས་སྐྱོན་ལ་བརྟག་དབྱང་དང་སྤྲོད་བཅོས་བྱེད་མཁན་གྱི་ཆེད་ལས་མཁས་པ་ཞིག།
audiology ཐོས་ཚད་རིག་པ། <i>biol.</i>	The branch of science and medicine concerned with the sense of hearing. ཐོས་ཚད་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྤྲོད་དང་ཆེན་རིག་གི་སྤྲེ་ཆེན་ལ་གོ།
auditory cortex ཐོས་ཚད་ཁྲད་བྱུག། <i>neurosci.</i>	A sensory area of the temporal lobe associated with the organ of hearing ཐོས་ཚད་དབང་པོ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་ཅིང་རྒྱ་ལྷག་འདུལ་མའི་ནད་དུ་ཡོད་པའི་དབང་ཆེད་ས་ཁུལ་ཞིག།

- auditory nerve** **ཚིག་ཚད་དབང་ཕྱུག་**
neurosci. Either of the eighth pair of cranial nerves connecting the inner ear with the brain and transmitting impulses concerned with hearing and balance
ནང་ནད་དང་ཁྲ་མ་ཐུག་སྤྱིལ་བྱས་ཏེ་ཚོས་ཚེད་དང་ལྗིད་སྟོན་དང་འབྲེལ་བའི་བརྟན་འཕྲིན་རྒྱུད་གཏོང་བྱེད་མཁན་གྱི་ཚོད་རུས་དབང་ཅ་ཆ་བརྒྱད་པའི་ནད་གི་གང་རུང་ཞིག་
- auditory neuropathy** **ནི་དབང་ཕྱུག་ནད།**
neurosci. Auditory neuropathy is a hearing disorder in which sound enters the inner ear normally but the transmission of signals from the inner ear to the brain is impaired. It can affect people of all ages, from infancy through adulthood.
ནི་དབང་ཕྱུག་ནད་ནི་ཚོས་ཚེད་གྱི་འཕྲུག་སྟོན་ཞིག་སྟེ། སྤྱིར་བཏང་བྱིའི་སྤྱོད་ནི་དབང་དུ་འཕྲེལ་གྱི་ཡོད་ནའང་། ནང་ནད་ས་ཁྲ་མ་ཐུག་པའི་དབང་གྱི་བརྟན་འཕྲིན་བརྒྱུད་གཏོང་ལ་ཉམས་སྟོན་བྱུང་བ་ཞིག་རེད། འདི་ཡིས་རྒྱུད་བྱིས་པ་ནས་དར་མའི་དབང་གྱི་ལོ་ན་ཆུང་དར་གཞིན་གསུམ་ཆང་མར་གཏོད་རྒྱུ་བྱེད་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད།
- auricle** **ལྗིག་ རྩ་གཤོག་**
biol. A muscular flap in the walls of a portion of the atria of the heart.
སྤྱིང་སྤྱབས་སྟོད་ཀྱི་ནང་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་ཤ་གནད་ལྗེ་བ་མ་ཞིག་
- aurora Australis** **ལྗོ་ཨོན་**
phys. A natural electrical phenomenon characterized by the appearance of streamers of reddish or greenish light in the sky, near southern magnetic pole. The effect is caused by the interaction of charged particles from the sun with atoms in the upper atmosphere.
སའི་གོ་ལའི་ཁབ་ལེན་གྱི་ལྗོ་སྟེ་ཉེ་མཁའ་མཁའ་ཉེ་མཁའ་སུ་གྲོག་ལྗང་ཁུ་དང་དཔལ་པོ་མདའ་དར་གྱི་རྩམ་བར་མའོན་པའི་རང་བྱུང་གི་གྲོག་གི་སྤྲང་ཚུ་ལ་ཞིག་ཁུང་ཆོས་འདི་ནི་ཉེ་མ་ནས་ཡོང་བའི་གྲུས་རྒྱལ་དང་སྟེང་རིམ་གྱི་རྒྱུད་ཁམས་ན་ཡོད་པའི་རྒྱལ་ཕྱན་གཉིས་འཕྲད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་།
- aurora borealis** **བྱུང་ཨོན་**
phys. Glowing of the atmosphere caused by ions from above the atmosphere that dip into the atmosphere; also called northern lights. In the southern hemisphere, they are called aurora australis.
རྒྱུད་ཁམས་ཀྱི་བྱི་རོལ་དུ་ཡོད་པའི་གྲུས་རྒྱུད་ཁམས་སུ་འཕྲེལ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་གྲོག་གསུམ་རྒྱུད་ཁམས་འོད་ཆེས་ཆེས་དུ་བྱུང་བ་ལ་ཟེད། རྒྱུས་བྱེད་ལྗོ་སའི་ནད་དུ་སྤྲང་བའི་འོད་འདི་ལ་ལྗོ་འོད་ཅེས་བརྟོད།
- autism** **རང་འཕྲིན།**
neurosci. A serious developmental disorder that impairs the ability to communicate and interact.
འབྲེལ་ལམ་དང་འབྲེལ་འདིས་བྱེད་པའི་རྩམ་བར་ལ་ཉམས་སྟོན་གཏོང་མཁན་འཆར་འབེལ་གྱི་འཕྲུག་སྟོན་ཆབས་ཆེན་ཞིག་

autism spectrum disorder (ASD) Autism spectrum disorder (ASD) is a group of developmental disabilities that can cause significant social, communication and behavioral challenges.

རང་འཐིམ་འཕྲུག་རྒྱུ།
neurosci.

རང་འཐིམ་འཕྲུག་སྤྱོད་ནི་སྤྱི་ཚོགས་དང་། བན་ཚུན་འབྲེལ་ལས། ག་ཤེས་སྤྱོད་བཅས་ལ་དཀའ་
ངལ་ཚབས་ཆེན་སྤྱོད་ཐུབ་པའི་འཆར་འཕེལ་གྱི་སྤྱོད་ཆའི་སྤེ་ཚན་ཞིག་ལ་ཟེར།

autobiographical memory Memory for events that have occurred in one's life.

རང་ཚུང་བློ་ལ།
neurosci.

མི་སྤྱིར་ཞིག་གི་མི་ཆའི་ནང་དུ་བྱུང་ཆར་བའི་གནས་ཚུལ་དང་འབྲེལ་བའི་བློ་ལ།

autocrine Denoting or relating to a cell-produced substance that has an effect on the cell by which it is secreted.

རང་མེན་གྱི།
biol.

ཐ་སྲུང་རང་གིས་སྤོང་དེ་ཐ་སྲུང་རང་ཉིད་ལ་ཤུགས་རྒྱུན་སྤོང་པའི་དངོས་ཆས་ཤིག་མཚོན་
པའམ། དངོས་ཆས་འདི་འདྲ་དང་འབྲེལ་བའི།

autocrine signaling A form of cell signaling in which a cell secretes an autocrine agent (e.g. hormone or chemical messenger) that binds to autocrine receptors on the same cell, leading to changes in the cell.

རང་མེན་བརྒྱུ་གཞིར།
biol.

རང་མེན་བརྒྱུ་གཞིར་ནི་རང་མེན་ཕྱིར་རྒྱུན་ (དཔེར་ན། མེན་ཆས་སམ་ཆས་ཀྱི་འཕྲིན་པ་) སྤོང་
གཞིར་བྱས་ཆེས་ཐ་སྲུང་དེ་གའི་སྤྱིར་གི་རང་མེན་སྤེ་ལེན་པ་ལ་འཆིང་སྤྱོད་བྱས་ཏེ་ཐ་སྲུང་དཔེ་
ནང་དུ་འགྱུར་བ་འགྲོ་འགོ་འཛུགས་སུ་འཕྲུག་པའི་ཐ་སྲུང་བརྒྱུ་གཞིར་གྱི་རྣམ་པ་ཞིག།

autoimmune disease Disorders of the immune system that result in the inability to differentiate between 'self' and 'non-self' antigens, leading to the production of an auto-antibody (an antibody against oneself). Such diseases include Hashimoto's disease of the thyroid, systemic lupus erythematosus, rheumatoid arthritis and Crohn's disease.

རང་འགོག་ནད་གཞི།
biol.

"རང་" དང་ "གཞན་" གྱི་འགོག་ ཐུངས་སྤྱིད་ཆས་དེ་ཕྱེ་འབྲེད་མི་ཁུས་པར་གྱུར་ཏེ་རང་འགོག་
འགོག་གཟུགས་སོན་སྤྱིད་ཕྱིར་པའི་ནད་འགོག་མ་ལག་གི་འཕྲུག་སྤྱོད་ཞིག་ འདིའི་ཁོངས་སུ་
ཨོལ་མདུད་ཀྱི་རྩ་ཤི་མོ་ཁོའི་ནད་དང་མ་ཤུའི་པགས་ནད། ཆོགས་གྲུམ། ཀི་རོན་གྱི་ནད་བཅས་
རྒྱུ་ཡིན།

autoimmune disorder A collection of conditions in which the body's immune system attacks its own tissues, identifying them as foreign substances. Genetic factors may play a part in this abnormal function, but the causes are not clear.

རང་འཆོ་ནད་འགོག་འཕྲུགས་་་་
རྒྱུ།
biol.

ལུས་པོའི་ནད་འགོག་མ་ལག་གིས་སོ་སོའི་ཕྱང་གྲུབ་རྣམས་རྒྱུས་མེད་འདུས་ཆས་ལྟ་བུར་ངོས་
བཟུང་ནས་ཞོལ་དུང་ཕྱིར་པའི་གནས་སྤངས་དུ་མའི་སྤྱི་མིང་། རིགས་ཆས་ཀྱི་རྒྱ་རྒྱུན་གྱིས་
འདི་ལྟ་བུའི་རྒྱུན་ལྡན་མིན་པའི་གནས་སྤངས་ལ་མཐུན་སྦྱོར་བྱས་ཡོད་སྤྱིད་མོད། རྒྱ་གང་ཡིན་
གསལ་ཁ་མེད།

autoimmunity A condition in which the body produces an immune response against its own tissue constituents.
རང་ལགོ་བྱ་རང་གནིས།

biol.

ཡུལ་པོ་ས་རང་གི་ཡུང་ཡུལ་གྱི་ཡུལ་ཁའི་ཁ་གཏང་དུ་བྱང་པ་ལོག་པ་ལ་བར་སྐྱེད་སྐྱབ་ལྟར་བའི་
གནས་སྤངས་ཤིག

automatic	Done or occurring spontaneously, without conscious
རང་ལག་ལ།	thought or attention.

རང་འབྱུང་།

biol.

ཆོ་དགོས་དང་བཅས་པའི་བསམ་གཞིལ་གནས་དུས་སྟོན་མི་དགོས་པའི་སྟོན་པ་དང་ཆས་ཐུ་
བརྒྱད་བཅས་ལྷན་པའི།

autonomic Involuntary or unconscious; relating to the autonomic nervous system.

རྟེན་འབྲེལ་།

biol.

རང་འགྲུལ་ལས་ཚོར་ཤེས་དང་བྲལ་བ་སྟེ། རང་འགྲུལ་དབང་ཅུ་མ་ལག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི།

autonomic nervous system The part of the nervous system that regulates involuntary action, as of the intestines, smooth muscle, heart, and glands, and that is divided into two physiologically and anatomically distinct, mutually antagonistic systems, the sympathetic nervous system and the parasympathetic nervous system.

རང་འགྲུལ་དབང་རྩུ་མ་ལག
neurosci.

རང་ལྷན་ལ་དབང་ཆུ་མ་ལག་

neurosci.

ཤྱི་མ་དང་། འཇམ་ལ་སྒྲིེ། རྒྱེན་བྱ་བཅས་ཀྱི་དང་འགྲེལ་གྱི་བྱ་བ་སྣངས་འཛིན་གྱི་དང་མཁན་གྱི་
དབང་ཙམ་ལག་གི་ཆེ་ཤས་ཤིག་འདི་ནི་དུང་གནས་ཤིག་པ་དང་འོ་བྲའི་ཤིག་པ་གཉིས་ཀྱི་
མྱོན་ས་པན་ཚུན་ཐ་དང་ཅིང་འགྲེལ་སྐྱེའི་པའི་མ་ལག་པཉིས་ཉིག་ཅེས་ཆོར་དབང་ཙམ་ལག་
དང་ཉི་འདི་གཅེས་ཆོར་དབང་ཙམ་ལག་གཉིས་སུ་དབྱེ་ཡོད།

autopsy Examination of a cadaver to determine or confirm the cause of death.
འཇམ་བཤེན། རྩིང་ཤུད།

ལེན་བཞེད། རྫོང་ལྷུང་།

biol.

ཕྱི་རྒྱུན་རྩིས་འཛིན་ནམས་ཐག་གཅོད་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་མིའི་ཕྱི་རྒྱུན་པའི་བརྟག་དཔྱད།

autoradiogram A photograph of an object produced by radiation from radioactive material in the object.
 ພື້ນຖານລັງສີ

འབྱེད་རྩལ་རང་པར།

phys.

དངོས་པོ་ཞིག་གི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་འགྲུང་འཕྲོ་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་དངོས་མཁས་ལྷན་གྱི་འགྲུང་འཕྲོ་
ལ་བརྟེན་ནས་བསྐྱུན་པའི་དངོས་པོ་དེའི་བར་ཞིག

autosome Any chromosome that is not a sex chromosome.

དཔལ་ལྷན་།

biol.

མཚན་མའི་ཚེས་ཟླ་མའི་ཚེས་ཟླ་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་

autotroph Literally 'self-feeder'. An autotrophic organism is one that can obtain energy directly from sources other than ingested or absorbed food. Autotrophic processes include photosynthesis and chemosynthesis.

རང་གསོ།
biol.

སྐྱ་བཤའ་དུ་ "རང་གསོ་བ་" ཞེས་བརྗོད། འཛོལ་ཁུ་རང་རྟེན་གྱི་སྦྱིད་དོས་ནི་མིང་ཆར་བཤའ་འཛིབ་རྩལ་བའི་ཁ་ཟས་ལས་གཞན་པའི་རྩལ་པའི་འབྱུང་ཁུངས་ནས་རྩལ་པ་ཐང་ཀར་ལེན་སྤེལ་ཐུག་ཞིག་རེད། འཛོལ་ཁུ་རང་བརྟེན་གྱི་བརྒྱུད་རིམ་དུ་ཡོད་ཀྱི་སྦྱིར་སྤེལ་དང་རྩལ་རྩལ་སྦྱོར་སྤེལ་གཉིས་ཚུད་ཡོད།

AV node A small mass of tissue in the right atrioventricular region of higher vertebrates through which impulses from the sinoatrial node are passed to the ventricles.

(atrioventricular node)

ཐུབས་མདུད།
biol.

མཐོ་རིམ་སྐལ་རྩལ་ཅན་གྱི་སྤྱོད་ཆགས་ཀྱི་སྦྱིང་སྤེལ་གྱི་གཡས་ཕྱོགས་ཁུལ་དུ་ཡོད་པའི་ཕུང་བུ་གྱི་གོང་ལ་ཆུང་ཆུང་ཞིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། འདི་བརྒྱུད་དེ་འགྲོས་མདུད་ནས་སྦྱིང་སྤེལ་སྦྱང་ལ་འབྲུག་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད། (སྤེལ་སྦྱོང་སྦྱང་བར་གྱི་མདུད་པ་ཡིན་པས་ན།)

average speed Path distance divided by time interval. Average speed=total distance covered/time interval

ཆ་སྒྲིམས་མགྲོགས་ཚད།
phys.

ལམ་ཐག་དེ་དུས་ཡུན་གྱིས་བགོས་པའི་བགོས་ཐོབ། ཆ་སྒྲིམས་མགྲོགས་ཚད། = བསྐྱོད་པའི་ལམ་ཐག་ཆ་ཚད་དུས་ཡུན།

Avogadro's number The number of atoms or molecules in one mole of a substance, equal to 6.023×10^{23} .

ཨ་ཞོ་བླ་ཏིའི་གྲངས།
phys.

དངོས་རྒྱུ་སྤྱི་ལ་གཅིག་གི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་རྩལ་ཐུན་ནས་འདུས་རྩལ་གྱི་ཁ་གྲངས་ནི་ 6.023×10^{23} དང་མཚུངས།

Avogadro's principle Equal volumes of all gases at the same temperature and pressure contain the same number of molecules, 6.02×10^{23} in 1 mole (a mass in grams equal to the molecular mass of the substance in atomic mass units).

ཨ་ཞོ་བླ་ཏིའི་བྱེད་ཀྱི།
phys.

འོད་ཚད་དང་གཞོན་ཤུགས་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པའི་སྐབས་སུ་འོངས་ཚད་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པའི་རྒྱུགས་ཆུང་མའི་ནང་དུ་འདུས་རྩལ་གྱི་ཁ་གྲངས་གཅིག་མཚུངས་ཡོད་པ་སྟེ་སྤྱི་ལ་ (རྒྱ་རམ་དུ་ཚད་འཇལ་པའི་གདོས་ཚད་ཅིག་ནི་འདུས་རྩལ་དེའི་གདོས་ཚད་ཨེ་ལུ་དུ་ཚད་འཇལ་བ་དང་མཚུངས་) གཅིག་གི་ནང་དུ་འདུས་རྩལ་ 6.02×10^{23} ཡོད་དོ།

awake Stop sleeping; wake from sleep.

སྐད་པ།
neurosci.

གཉིད་མཆམས་འཛོགས་སྟེ། གཉིད་ལས་སངས།

axis (pl. axes) (a) Straight line about which rotation takes place.
 རྟེན་ཐོག་མདུན་ཐོག་ཚྲུབ་ཀྱི་ལུང་། (b) Straight lines for reference in a graph, usually the x axis
 phys. for measuring horizontal displacement and the y axis for
 measuring vertical displacement.

(མངའ་ཅིག axes) (ཀ) རང་འཛིན་རྒྱུག་མཐའི་དྲང་ཅིག (ཁ) རྟེན་འཇུག་གི་འཛིན་མཐའི་དྲང་ཅིག་གི། སྤྱིར་བཏང་དུ་ཕྱོགས་ཤིང་ x བེ་མཐའི་ཕྱོགས་ཀྱི་གནས་སྤོངས་པ་
ཆང་དྲང་ཕྱོགས་ཤིང་ y བེ་གཞུང་ཕྱོགས་ཀྱི་གནས་སྤོངས་པ་ཆང་དུ་ཕྱུང་།

axis of rotation The line about which an astronomical body, such as the Earth, rotates. It intersects the body's surface at the two poles.

འཕྲོ་འགྲུལ་མདའ་ཕྱིག
phys.

མདེ་གོ་བ་ལྟ་བུའི་གནས་རྒྱས་ཞིག་གི་རང་བཤེར་རྒྱལ་མདེ་གཞི་རྩེན་ཡིན་པའི་སྐབས་ལོ་ཁྲི་དྲུག་གསུམ་དེའི་སྐབས་རྒྱུ་ཡིན་པའི་སྐབས་ལོ་ཁྲི་དྲུག་ཡིན།

axisymmetry Any symmetry formed around an axis
ལྷོ་སྒྱིག་ཅིག་གི་མཐའ་རྩ་བླང་དཔེ་ནས་མཛུངས་གང་རུང་ཅུང་ཞིག་
math.

axon The long threadlike part of a nerve cell along which impulses are conducted from the cell body to other cells.

བརྒྱུ་མཚུངས།
neurosci. དབང་རྩ་མ་པའི་ལུས་རྩ་མ་པའི་ཁུར་ལ་དབང་རྩི་ལས་རྩ་རྩ་རྩ་ལོང་ཤེད་མེད་ཀྱི་

དཔར་ཆ་མཐུང་གི་ཕུང་ལ་མཐུང་གཞུང་པར་ཆ་མེད་པར་དཔར་ཆ་ལྷན་པུན་གྱི་ཕྱེད་མེ་མིང་
ཞིང་ལྷན་པར་པར་པེ་ཆ་ལས་དེ་ལ་གྱོ

axon hillock The area of a neuron where the axon rises from the soma. It has a lower threshold of excitation than the rest of the axon and an action potential can be readily produced there.

མདུན་ཕྱོད་འཕྲུལ་རྒྱུ་རྒྱུ་
neurosci.

སྐྱེ་ལུས་ནས་བད་སྒྲེལ་ཅན་ཐོན་པ་ལྟར་སེའི་དབང་ཅན་ལྷ་ལྷུག་ས་ཀྱི་ཁྲུལ་དེ་ལ་ཟེར་། བད་སྒྲེལ་
ཅན་ཐོན་ཀྱི་ཆ་ཤས་ལ་ཁོན་ནམས་ལས་འདྲིའི་དང་ས་དྲུག་གི་མེས་མཆོམས་ར་མཐོང་བ་ཡོད་པ་ས།
འདྲིའི་ཁྲུལ་དུ་བསམ་བརྟན་ལྷན་པ་ལས་སྒྲེའོ་དེ་སྒྲུབ་ལུག་གི་ཡོད།

B

- bacillus** *biol.* One of a number of types of bacteria having a rod-shaped cell.
 དབྱུག་པའི་བཟོ་དབྱིབས་ཀྱི་ཟླ་ཡུང་དང་ལྷན་པའི་སྲིན་བུའི་རིགས་འགའ་ཤམ་ཡོད་པའི་ནང་གི་གཞིག་ཅིག་
- bacillus anthracis** *biol.* A bacterial species that causes anthrax in humans and animals; used in bioterrorism.
 མི་དང་སྟོག་ཆགས་གཞན་ལ་ཨན་ཐེ་རིག་ན་ཆ་སྟོང་བར་བྱེད་མཁན་སྲིན་བུའི་ཉེ་རིགས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། སྤྱི་ལུན་འཛིགས་སྐྱལ་དུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད།
- back electromotive force** *phys.* An electromagnetic force appearing in an inductive circuit in such a direction as to oppose any change of current in the circuit
 གློག་ལམ་དུ་ཡོད་པའི་གློག་རྒྱན་གྱི་འགྱུར་བ་གང་རུང་ལ་ཁ་ཕྱོགས་ཕྱོག་པའི་སྟོན་སྐྱལ་སྐྱུན་གློག་ལམ་ཞིག་དུ་མངོན་པའི་གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་ཤུགས་ཤིག་
- backbone** *biol.* The vertebral column or spine.
 སྐལ་ཚིགས་ཀྱི་གལ་བསྟར་རམ་སྐལ་རུས།
- bacteria (bacterium)** *biol.* The simplest and smallest forms of life. Bacteria exist in large numbers in air, water and soil, and also in living and dead creatures and plants, and are often a cause of disease.
 ཆོ་སྟོག་གི་ནུས་པ་རྩལ་ཤོས་དང་སྐབས་བདེ་ཤོས་དེ་ཡིན་ཞིང་། སྲིན་བུ་ནི་རྩལ་དང་། ལྷ། ས། དེ་བཞིན་དུ་སྟོག་ཆགས་དང་ཅི་ཤིང་འཆོ་བཞིན་ཡོད་མེད་གཉིས་ཀའི་ནང་དུ་འབོར་ཆེན་དུ་གནས་པ་དང་། དུས་སྐབས་ལལ་ཆེ་བར་ནད་ཀྱི་རྒྱ་བྱེད།
- bacterial disease** *biol.* Any of a variety of illnesses caused by bacteria.
 སྲིན་བུས་སྦྱིད་པའི་ན་ཆ་གང་རུང་།

bacterial infection **སྨྱན་བྱའི་གཉན་ཁ།**
biol. An infection caused by bacteria. The growth of many disease-causing bacteria can be halted by the use of antibiotics.

སྨྱན་བྱས་ཆེན་བྱས་པའི་གཉན་ཁ་ཞིག་ནད་རིགས་སྒོར་བར་བྱེད་པའི་སྨྱན་བྱ་མང་པོའི་སྦྱིད་འཕེལ་རྟེན་གཉན་འཛུལ་སྦྱུང་དེ་འགོག་གི་ལུགས།

bacterial toxins **སྨྱན་དྲུག**
biol. A harmful substance made by bacteria that can cause illness. Bacterial toxins can also be made in the laboratory and attached to monoclonal antibodies that bind to cancer cells. These toxins may help kill cancer cells without harming normal cells.

སྨྱན་བྱས་བཅོས་ཤིང་ན་ཆ་སྒོར་བྱའི་གཞོན་འཛེ་ཅན་གྱི་ཐུས་ཤིག་སྨྱན་དྲུག་ནི་བརྟག་དབྱེད་ཁང་དུ་བཟོ་བྱའི་ཐུབ་ཅིང་སྨྱན་གྱི་ཐ་ལུང་དང་འཆིང་སྒྲོར་བྱེད་པའི་ཆོས་མཚུངས་འགོག་གི་ཐུགས་དང་སྦྲེལ་མ་ཐུང་ཁྱད་བྱེད་གི་སྨྱན་དྲུག་འདི་དག་གིས་རྒྱན་ལྷན་གྱི་ཐ་ལུང་རྣམས་ལ་གཞོན་འཛེ་མེད་པའི་སྨྱན་སྨྱན་གྱི་ཐ་ལུང་རྣམས་རྩ་མེད་དུ་གཏོང་བར་རམ་འདགས་བྱེད་སྨིན།

bacteriophage **སྨྱན་ཁ།**
biol. A virus that infects bacteria. Bacteriophages destroy bacterial cells, and this destruction shows up as clear areas called plaques in a colony of bacteria growing on nutrient jelly.

སྨྱན་བྱར་གཉན་ཁ་བྱེད་མཁན་གྱི་གཉན་སྨྱན་ཞིག་ལ་ཟེར། སྨྱན་ཐ་རྣམས་ཀྱིས་སྨྱན་བྱའི་ཐ་ལུང་རྣམས་གཏོར་བཅོས་བྱེད་པ་དང་། གཏོར་བཅོས་འདི་ནི་བརྩམ་ཐུས་ཤིག་ཤིག་གི་སྦྱང་དུ་འཕེལ་བཞིན་པའི་སྨྱན་བྱའི་སྨྱན་ཞིག་གི་ནད་དུ་བྲེག་སྦྱིགས་ཞེས་འབོད་པའི་དངས་གཙང་གི་སྦྲུལ་ཞིག་གིས་མཚོན་པར་བྱེད།

balance **རྩ་མཉམ།**
phys. A state of equilibrium

ཆ་མཉམ་ཡིན་པའི་གནས་བབ་ཅིག་

balanced forces **རྩ་མཉམ་པའི་བྲུགས།**
phys. Situation where several forces applied to an object have no overall effect on the motion of an object.

དངོས་པོ་ཤིག་གི་སྦྱང་དུ་བྲུགས་དུ་མ་ཞིག་ཐོག་གི་ཡོད་ཁྱད་དངོས་པོ་དེའི་འགྲུལ་སྦྱོང་ལ་སྦྱི་ཡོངས་ཀྱི་བྲུགས་རྒྱུ་ཅི་ཡང་མེད་པའི་གནས་སྟངས་ལ་གོ།

Balmer series **ཉལ་མར་བརྟན་ཕྱིང་། ཉལ་ཕྱིང་།**
phys. The Balmer series is the name given to a series of spectral emission lines of the hydrogen atom that result from electron transitions from higher levels down to the energy level with principal quantum number 2.

ཡང་རྒྱལ་གྱི་སྒོ་གྲུལ་མཐོ་བའི་ཆད་རྒྱལ་རིས་པ་ཞིག་ནས་ཆད་རྒྱལ་རིས་པ་གཉིས་པར་ཟགས་སྐབས་ཁྲབ་འབྱེད་བྱས་ནས་མཛོན་པའི་འོད་ཤལ་གྱི་ཐིག་རྣམས་ལ་རྒྱལ་མར་བརྟན་རིས་ཞེས་བརྟོན།

band རོལ་ཆས་རྩུལ་ཁག <i>phys.</i>	A group of musicians who play brass, wind, or percussion instruments. འབྲུད་རྩུལ་དཀོལ་གསུམ་གྱི་རོལ་ཆ་གཏོང་མཁན་རོལ་མོ་བའི་ཕྱེ་ཚན་ཞིག
bands རྩམ་ཚན། <i>neurosci.</i>	A range of frequencies or wavelengths in a spectrum. འོད་འཕམ་ཞིག་གི་རྫོས་ཕྱོད་དམ་རྒྱལ་མག་གི་བྱལ་ཚད།
bar graph ནང་རིས། <i>math.</i>	A graph consisting of vertical or horizontal bars whose lengths are proportional to amounts or quantities. (བྱ་དངོས་ཤིག་གི་)གྲངས་འཛོར་རམ་འཛོར་ཚད་དང་ཕྱར་ཚད་མཚུངས་པའི་ནང་རིས་དུ་མ་ འཕྲེད་གཞུང་གང་རུང་དུ་བཀོད་པའི་ཐིག་རིས་ཤིག
bar magnet ཁབ་ལྡན་ནང་མོ། <i>phys.</i>	A magnet in the shape of a bar with poles at its ends ལྷགས་ཕྱིར་གི་དབྱིབས་སུ་ཡོད་ཅིང་ཅེ་མོ་གཉིས་སུ་ཁབ་ལེན་གྱི་ཕྱེ་གཉིས་ཡོད་པའི་ཁབ་ལེན་ ལ་གོ།
barbell ཐུང་ཕྱིལ། <i>phys.</i>	A metal rod to which heavy discs are attached at each end for weightlifting exercises ལྷགས་ཕྱིར་ཞིག་གི་ཕྱེ་གཉིས་སུ་ལྷགས་སྒོར་ཕྱིད་མོ་བཏོགས་ཏེ་གྲུད་མིས་འདེགས་རྩལ་ སྤྲངས་བར་ལེད་སྒྲིབ་བྱེད་པ་ཞིག
bark ཁིང་བྱུན། <i>biol.</i>	The tough protective outer sheath of the trunk, branches, and twigs of a tree or woody shrub. ཤིང་སྒོར་ངམ་སྒོར་ཕྱུས་གྱི་ལྷག་ཐུན་དང་། ཡལ་ག་གཞུང་རྩ་བཅས་ལ་སྤང་སྒྲོབ་བྱེད་པའི་ཤུན་ སྒོགས་མཁུགས་པོ་དེ་ལ་གོ།
barometer རྒྱུད་གཞིན་འཇལ་ཆས། <i>phys.</i>	Device used to measure the pressure of the atmosphere. རྒྱུད་ཁམས་གྱི་གཞིན་ཤུགས་འཇལ་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས།
barycenter གདོས་ཕྱེ། <i>phys.</i>	The center of mass of a system. མ་ལག་ཅིག་གི་གདོས་ཚད་ཀྱི་ཕྱེ་བ།
baryon ཕྱི་རྩུལ། <i>phys.</i>	A hadron with half-integral spin. Nucleons comprise a sub-class of baryons. According to currently accepted theory, baryons are made up of three quarks(antibaryons are made up of three antiquarks) held together by gluons འཁོར་ཚད་ཕྱེད་ཀ་ཡིན་པའི་སྤ་རྩུལ། ལྷ་ཉིང་གྲུལ་རྩུལ་ནི་ལྷ་རྩུལ་གྱི་ནང་གསེས་ཕྱེ་ཚན་ཞིག་ གིས་གྲུག། དེར་གི་ཆར་ཁས་ལེན་པའི་རྩུལ་གཞག་ལྟར་ན། ལྷ་རྩུལ་ནི་ཁོག་རྩུལ་གསུམ་ རྩུལ་ཨོན་རྩུལ་གྱིས་གསུམ་ལྷན་དུ་སྤྲར་ནས་གྲུག། (ཕྱོག་རྒྱའི་ལྷ་རྩུལ་ནི་ཕྱོག་རྒྱའི་ཁོག་རྩུལ་ གསུམ་གྱིས་གྲུག།)

basal body ཞབས་གཞུགས། <i>neurosci.</i>	A cylindrical structure that forms the base of a flagellum or cilium; it contains sets of microtubules and is structurally similar to a centriole. འབྲེང་རྩམས་རྩིང་ཞིག་གི་ཞབས་ར་གྲུབ་པར་བྱེད་པའི་མདྲོང་དབྱིབས་ཅན་གྱི་བཞོད་པ་ཞིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། དེའི་ནང་དུ་སྒྲུག་སྒན་གྱི་སྡེ་ཚན་དུ་མ་ཡོད་ཅིང་བཞོད་པའི་ཆ་ནས་དགྲིལ་སྒྲུག་ཅིག་དང་འདྲ་མཚུངས་ཡིན།
basal ganglia ཞབས་གནས་རྩ་འདུས། <i>neurosci.</i>	A group of structures linked to the thalamus in the base of the brain and involved in coordination of movement. སྒྲེང་པའི་ཞབས་མཐིལ་དུ་སྒྲུག་སྒྲུག་དང་སྒྲེལ་ནས་ཡོད་པའི་བཞོད་པའི་ཚོགས་ཤིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། འགྲུལ་སྐྱོད་གྱི་འབྲེལ་མ་བྱུང་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན།
base བྱམ་རྩ། <i>chem.</i>	A substance capable of reacting with an acid to form a salt and water, or (more broadly) of accepting or neutralizing hydrogen ions. སྒྲུབ་རྩ་ཤིག་ལ་རྩ་སྒྲུབ་སྒྲུབ་ཀྱི་ཚུ་དང་ཚུ་གྲུབ་པར་བྱེད་པའམ། (ཁྲབ་ཆེ་བར་སྒྲུབ་ཆེ་) ཡང་རྒྱུད་གྱི་གྲུས་རྩལ་ཞིག་དང་ལེན་བྱེད་པའམ་ཡང་ན་བཏང་སྒྲོམས་གྱི་ངོ་བོར་བཟོ་བའི་རྩས་པ་དང་ལྷན་པའི་བཅ་རྩས་ཤིག།
base analog གཞི་ཨའི་ཚབ་རྩས། <i>biol.</i>	A chemical analog of one of the purine or the pyrimidine bases normally found in RNA or DNA. ཨར་ཨན་ཨའམ་ཁྱེ་ཨན་ཨའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་སྤ་རིན་གཞི་མའམ་འི་རི་མི་ཁྱེ་གཞི་མ་གང་རུང་གི་རྩས་སྒྲུབ་ཆ་བ་རྩས་ཤིག་ལ་གོ།
base pair གཞི་བྱང་། བྱམ་བྱང་། <i>biol.</i>	A pair of complementary bases in a double-stranded nucleic acid molecule, consisting of a purine in one strand linked by hydrogen bonds to a pyrimidine in the other. Cytosine always pairs with guanine, and adenine with thymine (in DNA) or uracil (in RNA). ཉག་མ་གཅིག་གི་སྡེར་དུ་ཡོད་པའི་སྤ་རིན་དེ་ཉག་མ་གཞན་དེའི་སྡེར་དུ་ཡོད་པའི་འི་རི་མི་ཁྱེ་ལ་ཡང་རྒྱུང་འཆེང་བས་མ་བྱུང་སྒྲུབ་ཀྱིས་རྩས་གྲུབ་ཅིང་ཉག་བྱང་གི་ངོ་བོར་ཡོད་པའི་ཉིང་སྒྲུབ་འདུས་རྩལ་དུ་ཡོད་པའི་ཁ་སྐྱོང་གཞི་བྱང་ཞིག་ལ་ཟེར། སེཾོ་སིན་ནི་རྩག་ཏུ་ཁུ་ཨ་ནིན་དང་ལྷན་དུ་ཆ་སྒྲིག་པར་བྱེད་ལ། ཨ་ཁྱེ་ནིན་ནི་མ་ཡི་མིན་(ཁྱེ་ཨན་ཨའི་ནང་དུ་) བས་ཡུར་སིལ་(ཨར་ཨན་ཨའི་ནང་དུ་) དང་ལྷན་དུ་ཆ་སྒྲིག་པར་བྱེད།
baseball གཞི་བྲུག་གཞི་བྲུག་པོ་ཨོ། <i>phys.</i>	The hard ball used in baseball. གཞི་བྲུག་ཅིང་མོ་རུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་པོ་པོ་མ་ཁྲིགས་པོ་ཞིག།

- baseball game** A team game with nine players on each side, played on a field with four bases connected to form a diamond.
 གཞི་བྱག་ཅེད་མོ།
phys. རུ་མི་དགུ་རེ་ཡོད་པའི་རུ་ཁག་གཉིས་ཀྱིས་རྩོུ་པ་ལམ་གྱི་དཔྱིབས་སུ་བྱལ་བའི་གཞི་རྟེན་བཞི་
 དང་ལྷན་པའི་ཅེད་ཐང་དུ་ཅེད་བའི་རུ་ཁག་གི་ཅེད་མོ་ཞིག
- basel nucleus** Any of several masses of gray matter embedded in the cerebral hemispheres that are involved in the regulation of voluntary movement.
 འབས་གནས་གོང་བ།
neurosci. རྩད་ཆེན་རྒྱམ་བྱེད་གྱི་ནད་དུ་ཡོད་ཅིང་ཆེད་སྤྲུལ་འགལ་སྟོང་ཆོད་འཛིན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་
 པའི་སྤྱི་ཇུས་གྱི་གོང་བུ་རུ་མ་ཡོད་པའི་བྲས་གྱི་གང་རུང་རུང་ཞིག
- basicity** The quality, state, or degree of being a base
 ཅུལ་ཤེད།
chem. རུལ་ཇུས་ཡིན་པའི་སྤྱི་མཉམ་གནས་བབ། ཡང་ན་ཆད་གཞི་ལ་གོ
- basilar artery** An unpaired artery that is formed by the union of the two vertebral arteries, runs forward within the skull just under the pons, divides into the two posterior cerebral arteries, and supplies the pons, cerebellum, posterior part of the cerebrum, and the inner ear.
 རྩད་འབས་འཕམ་ཆ།
biol. སྤྲུལ་ཆོགས་གྱི་འཕམ་ར་ར་གཉིས་ཀྱིས་བྱལ་བའི་འཕམ་ར་ཆ་ཡ་རྒྱང་ཞིག་ལ་གོ་བ་དང་། རྩད་ཟས་
 གྱི་འོག་ཉག་ཉག་ནས་ཀ་ལིའི་ནད་དུ་རྒྱ་ཞིང་རྩད་ཆེན་འཕམ་ར་རྒྱབ་མ་གཉིས་སུ་བྱས་ཏེ་རྩད་
 ཟས་དང་། རྩད་སྟེང་། རྩད་ཆེན་གྱི་རྒྱབ་ངོས། ནད་ན་བཅས་སུ་ཁག་མཁོ་སྟོང་བྱེད།
- basilar membrane** A membrane in the cochlea that bears the organ of Corti.
 གཞི་ཁྱུ།
biol. རྩ་ལྗོན་ནད་གི་ཁོར་ཤིའི་དབང་པོ་གནས་པའི་སྤྱི་མོ་ཞིག
- basophil** A type of white blood cell which has granules in its cytoplasm and contains histamine and heparin.
 མཐིང་ལེན།
biol. སྤ་ཆེའི་ནད་དུ་ཟེགས་རྒྱང་ཡོད་ཅིང་སྤ་ཕུང་གི་ནད་དུ་ཉི་མི་ཏེ་མིན་དང་ཉི་མ་རིན་ལྷན་པའི་ཁག་
 དཀར་སྤ་ཕུང་གི་རིགས་ཤིག
- battery** A combination of two or more electric cells capable of storing and supplying direct current by electrochemical means.
 རྩོག་ཇུས།
phys. རྩོག་བརྟེན་ཇུས་སྟོར་གྱི་ཐབས་ལམ་ལ་བརྟེན་ནས་ཐད་རྒྱག་རྩོག་རྒྱན་ཉར་ཆགས་བྱེད་པའམ་
 མཁོ་སྟོང་བྱེད་པའི་མ་བུ་རུས་དང་ལྷན་པའི་རྩོག་ཇུས་གཉིས་སམ་གཉིས་ལས་མང་བ་ལྷན་དུ་
 སྤེལ་བ་ཞིག་ལ་གོ
- beam** A ray or shaft of light.
 ཀླང་།
phys. འོད་གྱི་འཕྲོ་ཟེར་རམ་འཕྲོ་མདའ་ཞིག

beat Sequence of alternating reinforcement and cancellation of two sets of superimposed waves different in frequency, heard as a throbbing sound.

འཕར་བྱ།
phys.

ཆོས་ཕྱོད་མི་འདྲ་ཞིང་སྒོལ་ཅིག་ཐེབས་པའི་རྒྱབས་སྟེ་ཚན་གཉིས་ཀྱིས་པན་ཚུན་རིས་མོས་ཀྱི་
ཕྱོད་སྟེལ་རིས་དང་འཛོམས་རིས་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་བརྟེན་ནས་རྟེན་སྟེན་གྱི་ལྟར་གོ་བ་ཞིག་
ལ་ཟེད།

beaver fever An infectious disease caused by drinking water that has been contaminated by wildlife

ཅུ་བྱི་གཉན་ཚད།
biol.

རི་སྟེལ་སྟོག་ཆགས་ཀྱིས་སྟག་བཙོག་བཟོས་པའི་ཚུ་འབྱུང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་གཉན་
ཁའི་ནད་ཅིག།

beech tree A large tree with smooth grey bark, glossy leaves, and hard, pale fine-grained timber.

སི་ཁིས་གིང།
biol.

ཤིང་ཤུན་འཇམ་ཞིང་སྐྱ་ལོ་དང་། ལོ་མ་འོད་མདངས་ཅན། གཤུང་ཤིང་མཁྱེས་ཤིང་ཆགས་
དམ་པའི་ཤིང་སྟོང་ཆེན་པོ་ཞིག།

behavioral neuroscience A scientific discipline, such as sociology, anthropology, or psychology, in which the actions and reactions of humans and animals are studied through observational and experimental methods.

གཤམ་རྒྱུད་དབང་ཅུ་ཚན་འགྲེལ།
neurosci.

ལྟ་ཞིབ་ཀྱི་ཐབས་ལམ་དང་བརྟག་དཔྱད་ཀྱི་ཐབས་ལམ་སྦྱད་དེ་མི་དང་སྟོག་ཆགས་གཞན་གྱི་
བྱ་སྟོན་དང་བྱ་སྟོང་གི་ལ་ལན་ལ་སྟོབ་སྟོང་བྱེད་པའི་ཚན་རིག་གི་སྟེ་ཚན་ཏེ། སྟེ་ཆོགས་ཚན་
རིག་གསུ། མིའི་རིགས་རིག་པ། ཡང་ན། སེམས་ཁམས་རིག་པ་ལྟ་བུ་ལ་གོ།

bel Unite of intensity of sound, named after Alexander Graham Bell. The threshold of hearing is 0 bel (10^{-12} W/m²). Often measured in decibels (dB, one-tenth of a bel).

ཇེལ།
phys.

སྒྲ་འཁྱགས་ཀྱི་བཤེག་ཞི་ཡིན་ཞིང་ཨེ་ལེ་ཇན་ཏེར་ཟླ་ར་ཏམ་ཟེལ་གྱི་མིང་ལ་བརྟེན་ནས་བཟགས་
གོ་ཐུབ་པའི་སྒྲ་ཡི་ཐེམ་མཚན་མི་ཟེལ་ 0 (10^{-12} W/m²) ཡིན། སྟེར་བཏང་ཏེ་མི་ཟེལ་
(dB སྟེ་ཟེལ་གྱི་བཅུ་ཆ་གཅིག) ཏུ་ཚད་འཇུག།

Bernoulli's principle Pressure in a fluid along a given streamline decreases as the speed of the fluid increases.

ཐེར་ནེ་ཡིའི་ཅུ་འཇིག།
phys.

རྒྱུག་ག་རྒྱགས་ཤིག་གི་མགྲོགས་ཚད་འཕེལ་སྐབས་རྒྱུག་ག་རྒྱགས་དེའི་ནང་རོལ་གྱི་རྒྱུན་ཐིག་
རིས་ཅན་ཞིག་གི་ཕྱོགས་སུ་ཡོད་པའི་གཞོན་འཁྱགས་ཇི་ཆུང་དུ་འགྲོ་བ་ཡིན།

beta The second letter of the Greek alphabet (B, β)

ཇི་ཀ།
phys.

ཟླེ་རིག་གི་གསལ་བྱེད་ཀྱི་ཡི་གེ་གཉིས་པ། (B, β)

beta particle ཉི་ཤུལ་ <i>phys.</i>	Electron (or positron) emitted during the radioactive decay of certain nuclei. ཉི་ཤུལ་དེས་ཅན་ཁག་ཅིག་གི་འགྲེང་འཕྲོལ་བྱེད་འགྱུར་གྱི་སྐབས་སུ་འཕྲོལ་བའི་སྟོན་ཤུལ་ (ཡང་ན་ཕྱོག་མའི་སྟོན་ཤུལ་) །
beta ray ཉི་ཤུལ་ཟེར། <i>phys.</i>	Stream of beta particles (electrons or positrons) emitted by certain radioactive nuclei. འགྲེང་འཕྲོལ་བའི་ཅན་ཉི་ཤུལ་དེས་ཅན་ཁག་ཅིག་གིས་འཕྲོ་བྱ་བ་ཅུག་པའི་རྟེན་པ་ ཤུལ་ (སྟོན་ཤུལ་ལས་ཕྱོག་མའི་སྟོན་ཤུལ་) གྱི་རྒྱུ།
beta sheet ཉི་ཤུལ་གྲགས། ཉི་ཤུལ་ <i>biol.</i>	A secondary structure that occurs in many proteins and consists of two or more parallel adjacent polypeptide chains arranged in such a way that hydrogen bonds can form between the chains. མཉམ་གཤིབ་ཀྱི་མང་སྟོན་སྤྱི་ཅིའི་ཐེང་བ་དུ་མ་ཡོད་པ་མ་ཟད་ཐེང་བ་དེ་དག་གི་དབར་དུ་ཡང་ རྒྱང་འཆིང་བ་གྲུབ་ཐུབ་པའི་དོ་བོར་གྲུབ་སྟེན་ཅིང་སྤྱི་རྩས་མང་པོའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་བཞོན་ རིམ་གཉིས་པ་ཞིག་ལ་ཟེར།
beta strand ཉི་ཤུལ་གྲགས། ཉི་ཤུལ་ <i>phys.</i>	Element of a beta sheet. One of the strands that is hydrogen bonded to a parallel or antiparallel strand to form a beta sheet. རྟེན་པ་ཅུག་གྲགས་ཀྱི་གྲུབ་ཆ་སྟེ། མཉམ་འཕྲོལ་སྤྱད་པ་ཞིག་གས་ཕྱོག་འཕྲོལ་སྤྱད་པ་ཞིག་ལ་ ཡང་རྒྱང་འཆིང་སྤྱོད་བྱས་ཏེ་རྟེན་པ་ཅུག་གྲགས་གྲུབ་པར་བྱེད་པའི་སྤྱད་པ་ཞིག་ལ་གོ།
betatron ཉི་ཤུལ་ཆས། ཐོར་འབྲུམ་ཤུལ་ཆས། <i>phys.</i>	A particle accelerator for producing high-energy electrons (up to 340 MeV) for research purposes, including the production of high-energy X-rays. The electrons are accelerated by electromagnetic induction in a doughnut-shaped (toroidal) ring from which the air has been removed. This type of accelerator was first developed by D.W Kerst (1911-) in 1939; the largest such machine, at the University of Illinois, was completed in 1950. བརྟན་དབྱེད་གྱི་ཆེད་དུ་རྩུས་པ་ཆེ་བའི་(340 MeV བར་དུ་)སྟོན་ཤུལ་བསྐྱར་བྱེད་ཀྱི་ཐ་ ཤུལ་སྤྱར་སྟོན་འབྲུལ་ཆས་ཤིག་འདིའི་ཁོངས་སུ་རྩུས་པ་ཆེ་བའི་སྟོན་པར་འོད་རླབས་སོགས་ བསྐྱར་པ་འདུས། མཁའ་རྒྱང་གི་ཕྱི་དུ་བཞོན་ཆར་བའི་ཨ་ལོར་གི་དབྱིབས་སུ་གྲུབ་པའི་སྤྱ་གྲུ་ རིང་པོ་ཞིག་ཏུ་སྟོན་ཁབ་ལན་གྱི་ཁུབ་འགྲེང་ལ་བརྟེན་ནས་སྟོན་ཤུལ་ལ་སྤྱར་སྟོན་ཐབས་སུ་ འབྲུག་འདི་ལྟ་བུའི་སྤྱར་སྟོན་བསྐྱར་ཆས་ནི་ཁེར་སྟེ་ཡིས་ ༡༩༣༩ ལོར་བཟོས། ཤུལ་ཆས་ ཆེ་ཤིས་དེ་ཨ་ལོ་ལོ་གྲུག་ལག་སྟོབ་གཉེར་ཁང་ན་ཡོད་ཅིང་ ༡༩༥༠ ལོར་བཟོ་བསྐྱར་གྲུག།
bias ཐོགས་ལྷན། <i>phil.</i>	A one-sided mental inclination; a prejudice གཞོགས་གཅིག་ལ་གཟུར་བའི་སེམས་ཀྱི་འདུན་བཤམ་ཡིད་རྟོན་ཏེ་ཕྱོགས་སུ་སྤྱད་པའི་འདོད་ ཚུལ།

biased sampling

ཕྱགས་ལྷུང་དཔེ་འདེམས།
sci. method

Any sampling procedure in which some events or elements have a greater or lesser chance of being selected than they should given their frequency in the population.

བྱུང་བའམ་གྲུབ་ཆ་ཁག་ཅིག་འདེམས་པའི་སྲིད་ཕྱོད་ནི་ཚོགས་འདུས་དཔེ་ནང་གི་བྱུང་བའམ་གྲུབ་ཆ་དེ་དག་གི་འབྱུང་ཐེངས་དངོས་ལས་ཉུང་བའམ་མང་བ་ཡོད་པའི་དཔེ་འདེམས་ཀྱི་རྒྱུ་རྐྱེན་ཞིག།

Bible

ཇ་ཡི་རྒྱལ།
phil.

The Christian scriptures, consisting of the Old and New Testaments.

ཡི་ཤུའི་ཞལ་ཆད་གསར་རྒྱུང་གཉིས་ཀྱི་གྲུབ་པའི་གསུང་རབ་ལ་གོ།

bicep femoris

ཐུལ་ནག
biol.

The large muscle at the back of the thigh that flexes the knee joint.

ལུས་མོའི་ཆོགས་སྐྱུས་པར་བྱེད་མཁན་བརྒྱུ་ལའི་རྒྱ་བ་དོས་ཀྱི་ཤིས་ཆེན་པོ་དེར་ཟེར།

biceps muscle

དབང་ཀང་ཉུ་ཉིད། དབང་ཀང་
ཉུ་ཉིད།
biol.

A large muscle at the front of the upper arm.

དབྱང་སྟོད་ཀྱི་མདུན་དོས་སུ་ཡོད་པའི་ཤིས་ཆེན་པོ་ཞིག་ལ་ཟེར།

bicoid

བ་བྱང་། (རིགས་ཇུས།)
biol.

A maternal effect gene which is important for patterning of anterior parts (head and thorax) of *Drosophila* embryos.

ཅི་སྐྱང་གཤེར་དགའ་ཡི་སྐྱུས་སྲིད་གི་མདུན་དོས་ (མགོ་དང་བྲང་ཁོག) ཀྱི་བཀོད་རིས་གྲུབ་པར་གལ་ཆེ་བའི་སྐྱེད་མའི་ཤུགས་རྒྱུན་གྱི་རིགས་ཇུས་ཤིག།

Big Bang

གས་ཐོར་ཆེན་མོ།
phys.

Primordial explosion that is thought to have resulted in the creation of our expanding universe.

རྒྱ་སྐྱེད་དུ་འགོ་བཞུགས་པའི་ར་ཆོའི་འཛིག་རྟེན་གྲུབ་པའི་རྒྱ་རྒྱུན་དུ་འདོད་པའི་ཐོག་མའི་གས་ཐོར།

Big Crunch

ཇིབ་འཕྲུམས་ཆེན་མོ། ཇིབ་ཆེན།
phys.

One of three possible end points of the expanding universe according to the Big Bang theory, when the expansion of spacetime initiated at the Big Bang decelerates to a stop and then contracts, causing the universe to collapse.

གས་ཐོར་ཆེན་མོ་ལྷུང་ན་རྒྱ་སྐྱེད་བཞུགས་པའི་འཛིག་རྟེན་འདི་ལ་འབྱུང་སྲིད་པའི་འཛིག་སྐྱངས་གསུམ་ཡོད་པའི་ནང་གི་གཅིག་ལ་གོ་སྟེ། གས་ཐོར་ཆེན་མོས་འགོ་བཙུགས་པའི་མཁའ་དུས་ཀྱི་རྒྱ་སྐྱེད་ཆད་དེ་རྒྱུན་ཏེ་མཆེན་པོ་འཛིག་གི་ཡོད་པ་དང་། དེ་ནས་བྱིང་འཁུས་སྟེ་འཛིག་རྟེན་འདི་ལ་རྒྱུན་ཏེ་འབྱུང་དུ་འཕྲུག་གི་ཡོད།

**bilateral sym-
metry**

གཞིགས་གཉིས་ཆ་མཚུངས།
math.

A form of symmetry in which the opposite sides along a midline is a duplicate of the other in terms of body parts or appearance

དཀྱིལ་ཐོག་ཅིག་གི་གཞིགས་གཉིས་སུ་ཡོད་པའི་ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་སམ་བཟོད་བྱེབས་གཉིས་པན་རྒྱུན་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པའི་ཆ་མཚུངས་གནས་སྟངས་ཤིག།

<p>bile མཁུས་ཁུ། མཁུས་པ། <i>biol.</i></p>	<p>A bitter greenish-brown alkaline fluid which aids digestion and is secreted by the liver and stored in the gall bladder. མཁུས་པ་སེལ་འདོན་བྱེད་ཅིང་མཁུས་སྟོང་དུ་གསོག་ཉར་བྱེད་པ་དང་། ཟས་འཇུ་བར་པལ་གྱི་གོགས་བྱེད་པའི་བུལ་ཚུའི་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་མདོག་ལུང་སྟུག་གི་གཤེར་ཁུ་ཁ་ཉིག་ཅིག</p>
<p>billiard ball ཐིང་དུག་པོ་མ། <i>phys.</i></p>	<p>One of the balls used in playing billiards ཐིང་དུག་ཅིང་མོ་རུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་སྟོལ་ཞིག</p>
<p>billiards ཐིང་དུག་ཆེད་མ། <i>phys.</i></p>	<p>Any of several games played on an oblong table by hitting small balls against one another or into pockets with a cue. སྟོག་ཅི་ནང་མོ་ཞིག་གི་སྟེང་ནས་དུག་པོའི་གིས་གཞུས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་སྟོལ་གཅིག་གིས་སྟོལ་གཞན་ཞིག་ལ་ཕོག་པར་བྱས་ཏེ་ཡི་ཁུང་དུ་འཇུ་ལ་བར་བྱེད་པའི་ཅིང་མོ་དུ་མ་ཡོད་པའི་ཁྲིང་གི་གང་རུང་ཞིག</p>
<p>bimetallic strip ལྷགས་ཤན་གཉིས་མ། <i>phys.</i></p>	<p>Two strips of different metals welded or riveted together. Because the two substances expand at different rates when heated or cooled, the strip bends; used in thermostats. ལྷགས་ལེབ་རིགས་མི་འདྲ་བ་གཉིས་ལྷན་དུ་ཆ་ལ་རྒྱབ་ཡོད་པ་འཕམ་གཟེར་རྒྱབ་ཡོད་པ་ཞིག་ཆ་བོར་བཟོ་བའམ་གང་མོར་བཟོ་བའི་སྒྲ་བས་སུ་ལྷགས་རིགས་གཉིས་ཀའི་སྟེས་ཆད་མི་འདྲ་བ་ཡོད་པས་ལྷགས་ཤན་འདི་བཀྲ་གཤམ་བློ་བ་དང་། འདི་ཆ་གང་སྟངས་འཛིན་ཡོ་ཆས་སུ་སྤྱོད།</p>
<p>binary བྱང་གྲངས། བྱང་ལྗན། <i>math.</i></p>	<p>Characterized by or consisting of two parts or components ཆ་ཤས་སམ་གྲུབ་ཆ་གཉིས་དང་ལྗན་བ།</p>
<p>binary code བྱང་གྲངས་མཚན་བཟ། བྱང་བཟ། <i>phys.</i></p>	<p>Code based on the binary number system (which uses a base of 2). In binary code, any number can be expressed as a succession of 1s and 0s. For example, the number 1 is 1, 2 is 10, 3 is 11, 4 is 100, 5 is 101, 17 is 10001, etc. These 1s and 0s can then be interpreted and transmitted electronically as a series of "on" and "off" pulses, the basis for all computers and other digital equipment. བྱང་གྲངས་ཀྱི་ལྷགས་ (༡ ཡི་གཞི་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པ་ཞིག) གཞི་ལ་བཞག་པའི་མཚན་བཟ། བྱང་བཟ། བཟ། བྱང་གྲངས་ཀ་ཅི་ཞིག་ཡིན་རུང་ ༡ དང་ ༠ ལྟེན་སྟེ་མཚན་བཟ་བྱེད། དཔེར་ན། གྲངས་ ༡ ༡ བྱི་ ༡ དང་། ༢ བྱི་ ༡༠། ༣ བྱི་ ༡༡། ༤ བྱི་ ༡༠༠། ༥ བྱི་ ༡༠༡། ༡༧ བྱི་ ༡༠༠༠༡ ལ་སོགས་པས་མཚན། དེའི་རྒྱུ་སྟེ་ ༡ རྣམས་དང་ ༠ རྣམས་ནི་སྟོག་ཁྲུང་ཡོངས་དང་གྲངས་འབྲེལ་ཡོ་ཆས་གཞན་གྱི་གཞི་རྒྱུར་པའི་ "གཏོང་བ་" དང་ "འགོག་པའི་" བསྐར་རིས་ཀྱི་འཕར་འགྲུལ་གྱི་དོ་བོར་སྟོག་ཆས་སྤྱད་དེ་སྟོག་འབྲེལ་དང་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་པ་ཡིན།</p>

binary fission ཐུང་གྲེས། <i>biol.</i>	Fission in which two cells—usually of similar size and shape—are formed by the growth and division of one cell. སྒྲིབ་པ་ལྟེན་འཛིན་འཕེལ་དང་ཆ་བསོལ་ལ་བརྟེན་ནས་དབྱེ་བས་དང་ཆེ་ཆུང་མཚུངས་པའི་སྒྲིབ་པ་གཉིས་སུ་གྲེས་པའི་གྲེས་འགྲུར་ལ་གོ།
binary pulsar ཐུང་བཟོན་འཕམ་ཁྲུང་། <i>phys.</i>	A pulsar that exists as one member of a binary star system. ཐུང་སྐར་མ་ལག་ཅིག་གི་གྲུབ་ཆ་གཅིག་ལྟ་བུར་གནས་པའི་འཕམ་སྐར་ཞིག་ལ་ཟེར།
binary star ཐུང་ཁྲུང་། <i>phys.</i>	A system of two stars that revolve around each other under their mutual gravitation. ཐུན་མོང་གི་འཕྲེན་ལྷགས་ཀྱི་འོག་ནས་པན་ཚུན་ལ་བསྐོར་བ་བྱེད་པའི་སྐར་མ་གཉིས་ཀྱི་མ་ལག་ཅིག་ལ་ཟེར།
binary system གཉིས་ལྷགས། <i>math.</i>	A system in which information can be expressed by combinations of the digits 0 and 1. ཨང་གི་ 0 དང་ 1 གི་སྒྲེབ་ལྷགས་ལ་བརྟེན་ནས་ཆ་འཕྲིན་མཚོན་པར་བྱེད་ཐུབ་པའི་མ་ལག་ཅིག་
binding བྲུང་རྒྱུད། <i>biol.</i>	The action of fastening or holding together, or of being linked by chemical bonds. མཉམ་དུ་སྒྲེལ་བའམ་མཉམ་དུ་འཛིན་པའི་བྲུ་བའམ། ཡང་ན། རྩས་ཀྱི་འཛིང་བས་ལྷན་དུ་སྒྲེལ་བ།
binding energy བྲུང་རྒྱུ་ལེན། <i>phys.</i>	The energy equivalent to the mass defect when nucleons bind together to form an atomic nucleus. When a nucleus is formed some energy is released by the nucleons, since they are entering a more stable lower-energy state. Therefore the energy of a nucleus consists of the energy equivalent of the mass of its individual nucleons minus the binding energy. ཉྩེ་ཆ་ཚུན་མཉམ་དུ་འབྲུང་ནས་ཉྩེ་རྒྱལ་གྲུབ་པའི་སྐབས་སུ་བརྒྱལ་པའི་གཏོས་ཚད་དང་མཉམ་པའི་རྒྱས་པ། ཉྩེ་རྒྱལ་གྲུབ་སྐབས་ཉྩེ་ཆ་རྣམས་ཚུང་བརྟན་ཞིང་རྒྱས་པ་ཚུང་བའི་གནས་བབ་ལ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་པས། ཉྩེ་ཆ་དེ་དག་གིས་རྒྱས་པ་མྱོད་ཀྱིན་ཡོད། དེར་བརྟེན། ཉྩེ་རྒྱལ་གྱི་རྒྱས་པ་ནི་ཉྩེ་ཆ་དེ་དག་གི་གཏོས་ཚད་དང་མཉམ་པའི་རྒྱས་པ་ནས་སྤྱད་རྒྱས་འཕྲེན་པའི་ལྷག་མ་དེ་ཡིན།

binding problem
 འཛིང་བྱུང་དཀའ་ལྷོག
neurosci.

Theories of perception suggest that different aspects of the system are devoted to different aspects of vision. Separate systems are said to deal with motion, colour and form. However, we never perceive an object separated from its colour. When an object moves, its colour and shape move with it, despite these representations being registered in different cells of the visual area of the brain. This leads to the binding problem: what binds these different representations together? Because we perceive these different attributions as one, it suggests that the different cells are bound together at some stage. As yet, little is known about this problem, but it appears that the synchronous firing of nerve cells may serve to group these different attributes together.

འདུལ་ཤིང་སྒྲིབ་ཀྱི་ནུས་ལུགས་ཁག་གིས་མཐོང་ཆོར་མ་ལག་གི་ཆ་ཤས་མི་འདྲ་བ་ནི་མཐོང་ཆོར་གྱི་ཆ་ཤས་མི་འདྲ་བ་ཁག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པར་བརྟེན་པ་དང་། འགྲེལ་སྟོང་དང་། ཁ་དོག་བཟོ་དབྱིབས་བཅས་འཛིན་པའི་མ་ལག་མི་འདྲ་བ་ཡིན། འོན་ཀྱང་། རྩ་ཆོས་དངོས་པོ་ཞིག་དེ་ཁ་དོག་ལས་ལོགས་སུ་ནུས་ཡང་མཐོང་གི་མེད། དངོས་པོ་ཞིག་གི་མཚན་དོན་འདི་དག་ཁྲུང་བའི་མཐོང་ཆོར་ས་ཁུལ་གྱི་སྒྲ་ཕུང་མི་འདྲ་བས་འཛིན་པར་བྱེད་ན་ཡང་། དངོས་པོ་ཞིག་འགྲེལ་བའི་སྐབས་སུ་དེ་ཁ་དོག་དང་བཟོ་དབྱིབས་ཀྱང་མཉམ་དུ་འགྲེལ་གྱི་ཡོད། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་འཛིང་སྟོར་དཀའ་ལྷོག་འབྱུང་བ་སྟེ། མཚན་དོན་མི་འདྲ་བ་འདི་དག་ཅི་ཞིག་གིས་སྒྲན་གཅིག་ཏུ་འཛིང་སྟོར་བྱེད་དམ། རྩ་ཆོས་ཁྲུང་ཆོས་མི་འདྲ་བ་འདི་དག་གཅིག་ཏུ་མཐོང་གི་ཡོད་པ་འདིས་སྒྲ་ཕུང་མི་འདྲ་བ་རྣམས་གནས་སྐབས་ཤིག་ལ་འཛིང་སྟོར་བྱས་ཡོད་པ་མཚན་གྱི་ཡོད། ད་ལྟའི་ཆར་དཀའ་ལྷོག་འདི་འཛིང་སྟོར་བྱ་ལས་རྟོགས་མེད། འོན་ཀྱང་། དབང་ཅ་སྒྲ་ཕུང་མང་པོས་ལས་འབྲེལ་ནས་བ་མཉམ་གཏོང་བྱེད་པ་འདི་ཡིས་ཁྲུང་ཆོས་འདི་དག་སྒྲན་གཅིག་ཏུ་འཛིང་སྟོར་བྱས་ཡོད་མེད་པར་མཐོང་།

binding site An area of an enzyme to which other molecules can attach.
 བྱུང་གནས། འདུས་རུལ་གཞན་འཛིང་སྟོར་བྱེད་སྐབས་མའི་སྒྲིན་ཇུས་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཞིག་ལ་ཟེར།
biol.

binocular Any optical instrument designed to serve both the observer's eyes at once.
 རྒྱུ་ཤེལ། བརྟ་མཁན་གྱི་མིག་གཉིས་པོ་དུས་གཅིག་ལ་སྟོང་ཆོག་པའི་ཆེད་དུ་བཟོས་པའི་འོད་ཆས་ལོ་ཆས་གང་རུང་རུང་ཞིག
phys.

binocular disparity *phys.* The small differences in the positions of the parts of the images falling on each eye that results when each eye views the scene from a slightly different position; these differences make stereoscopic vision possible

མིག་གཉིས་ཀྱིས་ཅུང་ཙམ་མི་འདྲ་བའི་གནས་ནས་ཡུལ་ཞིག་ལ་བསྟར་བའི་སྐབས་སུ་ཡུལ་དེའི་སྒྲིང་བརྒྱན་གྱི་ཆ་ཤས་ནམས་མིག་དེ་རེའི་ངོས་སུ་གནས་ཅུང་ཙམ་མི་འདྲ་བའི་སར་ཐོག་པའི་བར་ཁྱད་ཚུང་ཚུང་དེ་དག་ལ་གོ་ཞིང་། བར་ཁྱད་དེ་དག་གིས་འབྱར་ག་ཟུགས་ཀྱི་མཐོང་སྒྲུབ་སྟོན་པར་བྱེད།

binocular vision *phys.* The ability, found only in animals with forward-facing eyes, to produce a focused image of the same object simultaneously on the retinas of both eyes. This permits three-dimensional vision and contributes to distance judgement.

མིག་གཉིས་མདུན་དུ་གཏད་ཡོད་པའི་སེམས་ཅན་ཁོ་རྩལ་ཡོད་པའི་རྒྱས་པ་ཞིག་སྟེ། རྒྱས་པ་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་དངོས་པོ་གཅིག་གི་ག་ཟུགས་བརྒྱན་གསལ་པོ་དུས་གཅིག་ལ་མིག་གཉིས་ཀྱི་ད་སྟེང་སུ་བསྟན་རྒྱས། འདི་ཡིས་ཐོགས་གསུམ་ལྟན་གྱི་མཐོང་སྒྲུབ་ཡོད་པར་བྱེད་ཅིང་རྒྱང་ཐག་ཆོད་འཛིན་ལ་རམ་འདེབས་བྱེད།

binomial *math.* An algebraic expression of the sum or the difference of two terms.

མཚན་དུམ་གཉིས་ཀྱི་ཐོས་ཚུལ་ལམ་འཐེན་ཚུལ་མཚན་པའི་ཆབ་ཅེས་ཀྱི་མཚན་ཐབས་ཤིག་

binomial distribution *math.* A distribution giving the probability of obtaining a specified number of successes in a set of trials where each trial can end in either a success or a failure.

ཆོད་ལྟ་དེ་རེའི་བྱུང་འབྲས་ནི་ཀྱི་ཀྱུ་ལ་མཇུག་དུང་ཡིན་པའི་ཆོད་ལྟ་ཐེངས་དེས་ཅན་ཞིག་ཏུ་ཀྱུ་ལ་ཁ་ཐེངས་དེས་ཅན་ཞིག་ལ་ཐོབ་སྲིད་པའི་སྲིད་ཕྱོད་མཚན་པའི་བྲས་ཚུལ།

binomial nomenclature *biol.* A system of nomenclature in which each species of animal or plant receives a name of two terms of which the first identifies the genus to which it belongs and the second the species itself

མིང་ཆོག་གཉིས་སྟུང་དེ་སྟོག་ཆགས་དང་ཅེ་ཡིང་གི་ཉེ་རིགས་དེ་དེ་ལ་མིང་འདོགས་པའི་ལམ་ལུགས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། མིང་ཆོག་དང་པོ་དེ་ཡིས་རྒྱད་དང་གཉིས་པ་དེ་ཡིས་ཉེ་རིགས་མཚན་གྱི་ཡོད།

biochemical *chem.* Relating to the chemical processes and substances which occur within living organisms.

སྟོག་ལྟན་སྟེ་དངོས་ཀྱི་ནང་འོལ་དུ་ཡོད་པའི་ཐེམ་ཊས་སམ་ཊས་སྟོར་གྱི་རྒྱུད་རིམ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི།

ཕྱེད་དེ་མ་ཆོན་ཡིག་གི་ནང་ཏུ་འཆོལ་བའི་ལག་གི་ཐུན་ཐུན་ཕྱེད་ལས་ཀྱི་ནང་ཏུ་ལྷང་བཞིན་
བཞི་ཟེན་ཕྱེད་ཀྱི་ཐོང་བ་འདི་མོ་དེ་ལ་གོ།

ཤོག་ཐུག་མ་ཐུང་གི་ནང་དུ་ཆོལ་བྱུག་གཞུག་དང་མ་ཐུང་འཆར་འཕེལ་བྱེད་པར་ཐོག་གིས་
བྱེད་པ་ཁོ་གི་ཐུང་ལ་གོ།

ཡོག་ཐུན་སྡེ་དངོས་ཀྱི་ཁྲི་དང་དུ་ལྷན་པའི་ཤེས་སྒྲུབ་དང་ལུས་ཁམས་དང་པལ་ལའི་ཤེས་སྒྲུབ་
ལྷི་ལྷན་དེའི་དང་པེམ་ཤེས་པ་བརྟག་དཔྱད་ལྟར་པའི་ཆོད་རྟེན་གྱི་སྡེ་ཆོད་ཞིག

པའི་མ་གྲིང་འདི་ལྟེང་དམ་ཡང་ན་པལྟོ་ལན་སྟེང་མ་དེས་ཅན་ཞིག་ཏུ་གཏུག་པའི་མི་ཞིང་
དང་ཕྱོག་ཆགས་ཀྱི་སྣ་ཆོགས་རང་པའི་ན་པལྟོ་ཞིང་། ལྷིང་པ་དང་ཆོང་མཐོ་པའི་སྟེང་དེས་སྣ་
ཆོགས་རང་པའི་ན་པལྟོ་ཞིང་དཔེས་མཐོ་ཅན་ཡིན་པ་དེས་པའི་ན་པེ་ལྟེང་།

ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་རྒྱལ་ཁུག་ལ་དཔལ་པོར་འབྲུག་ཡོད་པའི་བོ་སྙེ་བས་འདྲ་བའི་ཁར་སྒྲོ་མངར་རྩམ་གྱི་རྩ་
འཛིངས་ལེག་གིས་མཉམས་དྲ་བ་བྲུང་བའི་ཕྱིན་པའི་ཕྱང་གསལ་ཅིག་ལ་ཟེར། ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་གཤེར་
གཟུགས་དང་། མཛེགས་གཟུགས། ལེམས་ཅན་དང་ཅི་ཤིང་གི་ཕྱང་ལྷུང་ལྟ་བུའི་སྒྲོ་ཕྱོན་ཕྱང་
ལྷུང་བཅས་ཀྱི་རྒྱལ་སྤྲུལ་ཁག་གི་ཡོད།

ཕྱེད་ཀྱི་རྒྱ་ཆ་ལ་སྤྱད་པའི་། རྟོག་ཕྱིན་བྱས་པའི་ (ཤིང་རིམ་འབྲུ་ཆང་ལྟ་བུའི་) བྱད་
ལས་ཤིག།

ཕྱི་ལྷན་གྱི་དངོས་པོ་ཐབས་སྒྲོལ་གྲུ་ལ་ལས་སྒྲུབ་པའི་སྐད་ཀྱི་ལྷན་གྱི་ལྷན་པོ་
ཐབས་སྒྲོལ་མེད་ལ་གོ།

biogeochemical cycle

སྤྱི་དངོས་ས་ཁམས་ཁྲིམ་རྒྱུ་
འཁོར་ལོ།
biol.

The exchange of elements (e.g., oxygen, carbon, nitrogen, and so on) in the environment between storage pools such as the atmosphere, biota, oceans, soils, the earth's crust, and human society.

ཕྱི་ལོ་ལྷན་ཏུ་ཡོད་པའི་རྒྱུ་ཁམས་དང་། སྤྱི་དངོས། རྒྱ་མཚོ། ས། སའི་གོ་ལའི་ལྷན་ས།
འགྲོ་བ་མའི་སྤྱི་ཚོགས་ལྟ་བུའི་གསོག་ཉར་བྱེད་སའི་སྤྱེ་རྣམས་ཀྱི་དབར་དུ་ཅ་ཇས་ (དཔེར་ན།
འཚོ་རྒྱུ་དང་། རར་སྟོན། ཟེ་རྒྱུ་ལ་སོགས་པ།) བཟེ་ལེན་བྱེད་པ་ལ་ཟེད།

biogeography

སྤྱི་དངོས་ས་ཁམས་འགྲེལ་བ།
biol.

A major branch of geography, concerned with the study and interpretation of geographical distributions of animals, plants and man, both extant and extinct.

ཅ་སྟོར་དུ་བྱིན་ཡོད་མེད་གཉིས་སུ་གཏོགས་པའི་སྟོན་ཆགས་དང་། ཅི་ཤིང་། མི་བཅས་ས་
ཁམས་ཁག་ཏུ་བྱུང་ཚུལ་ལ་བརྟག་དབྱེད་དང་། བྱུང་ཚུལ་དེའི་འབྲེལ་སྐྱེད་ས་གཙོ་བོར་འཛིན་
པའི་ས་ཁམས་རིག་པའི་ཡན་ལག་གལ་ཆེན་ཞིག།

biological age

སྤྱི་འཕེལ་ལོ་ཚད།
biol.

One's present position in regard to the probability of survival. Determination of biological age requires assessment and measurement of the functional capacities of the life-limiting organ system, e.g., the cardiovascular system.

མི་ཞིག་གི་འཚོ་གནས་ཀྱི་སྤྱི་ཚད་གཞིར་བཞག་པའི་དུམ་ཁྲེག་སྐྱེད་སྐྱུ་ལ་སྟོ་འཕེལ་ལོ་ཚོད་
ཐག་གཙོ་བོར་བྱེད་པར་སྤྱིང་ཅ་མ་ལག་ལྟ་བུའི་ཆེ་སྟོན་ལ་གལ་ཆེ་བའི་དབང་པོའི་མ་ལག་གི་
བྱེད་ལས་རྣམས་ལ་ཆད་འཇལ་དང་དེ་ལ་དབྱེད་ཞིབ་བྱེད་དགོས་པ་ཡིན།

biological classification

སྤྱི་དངོས་ཀྱི་ཐུ་ཚན་དབྱེ་བཟུ།
biol.

The arrangement of organisms into taxa

སྤྱི་དངོས་རྣམས་སྤྱེ་ཚན་དུ་སྒྲིག་པ་ལ་གོ།

biological molecules

སྤྱི་དངོས་འབྲས་རྒྱུ།
biol.

Any molecule produced by living organisms.

སྟོན་ལྡན་སྤྱི་དངོས་ཀྱིས་སྤྱིང་སྐྱེན་བྱས་པའི་འབྲས་རྒྱུ་ལ་གང་རུང་ཞིག།

biological system

སྤྱི་དངོས་མ་ལག་
biol.

Biological system (or organ system or body system) is a group of organs that work together to perform a certain task. Common systems, such as those present in mammals and other animals, seen in human anatomy, are those such as the circulatory system, the respiratory system, the nervous system, etc.

སྤྱི་དངོས་མ་ལག་ (གཤམ་དབང་པོའི་མ་ལག་ ཡང་ན་ལུས་པོའི་མ་ལག་) ཉི་བྱེད་ལས་འཇལ་ཅན་ཞིག་
མཉམ་རུབ་ཀྱི་སྟོན་སྐྱབ་པར་བྱེད་པའི་དབང་པོའི་ཚོགས་ཤིག་ལ་ཟེད། རྒྱ་གསོས་སྟོན་ཆགས་
དང་སྟོན་ཆགས་གཞན་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཐུན་མོང་གི་མ་ལག་ནི་མའི་རོ་བཟའི་ནང་དུ་མཐོང་བྱུབ་
པའི་འཁོར་སྟོང་མ་ལག་དང་། འབྲེན་རྒྱལ་མ་ལག་ དབང་ཅ་མ་ལག་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་ཡིན་ནོ།

**biological
weapon**

ཐུ་དངོས་མཚན་ཆ།
biol.

A biological pathogen or toxin, such as the anthrax bacterium or the smallpox virus, that has been prepared for release on the battlefield or within a civilian population in sufficient concentration to cause widespread illness or death. Also called bioweapon.

དཔལ་མཁའ་མི་མང་གི་ཆོག་སྒྲིལ་གྱི་ཉུང་ཆ་ཁྲུབ་པའི་འཚོ་སྐྱོན་འབྱུང་དུ་འབྱུག་གི་པོ་
སྒྲིལ་གཏོང་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་གྲུ་སྒྲིག་བྱས་པའི་ཡིན་ཐེ་ལག་སྐྱོན་བྱའི་འབྱུག་པའི་གཉན་སྐྱོན་
ལྟ་བུའི་སྐྱོན་གྱི་ནད་སྐྱོན་སྤོང་པའི་ཉེས་དུག་

biologist

ཐུ་དངོས་ལྟེ་པ།
biol.

An expert in or student of the branch of science concerning living organisms: a team of marine biologists.

སྒྲིག་ལྟེ་སྐྱོད་དོས་ཀྱི་ཐོག་ལ་མཁས་པའི་ཆོན་རིག་པ་ཞིག་ལ་ཟེར། དཔེར་ན་རྒྱ་མཚོའི་སྐྱོ་
དོས་རིག་པ་བའི་སྐྱོན་གཉན་ལྟེ་པ་

biology

ཐུ་དངོས་རིག་པ།
biol.

The study of living organisms, divided into many specialized fields that cover their morphology, physiology, anatomy, behaviour, origin, and distribution.

གྲུག་པོ་འཕྲུག་རིག་པ་དང་། ལྟེ་པ་གནས་རིག་པ། སྤང་གནས། གཤེས་སྒྲིལ། འབྱུང་ཁུངས།
ཁྲུབ་ཚུལ་བཅས་ཆེད་ལས་ཀྱི་སྐྱོན་ཆོན་མང་པོར་དབྱེ་བའི་སྒྲིག་ལྟེ་སྐྱོད་དོས་པ་བརྟག་དབྱེད་
བྱེད་པའི་རིག་པ་ལ་གོ།

bioluminescence

ཐུ་དངོས་འོད་འཕྲོ།
phys.

Light emitted from certain living things that have the ability to chemically excite molecules in their bodies; these excited molecules then give off visible light.

རང་ཉིད་ཀྱི་ལྟེ་པ་འོད་ནད་གི་འདུས་རྒྱལ་ལ་ངར་སད་བྱེད་ཐུབ་པའི་རྒྱས་པ་དང་ལྟེ་པ་འོད་སྐྱོན་
ལྟེ་པ་འོད་ནད་ལྟེ་པ་འོད་འོད་ལ་གོ། ངར་སད་བྱས་པའི་འདུས་རྒྱལ་གྱིས་སྤང་
རྒྱུ་གི་འོད་འཕྲོ་བར་བྱེད།

biomagnetism

ཐུ་ལྟེ་པ་ལེན་རང་བཞིན།
phys.

Magnetic material located in living organisms that may help them navigate, locate food, and affect other behaviors.

སྐྱོད་དོས་ཀྱི་ལྟེ་པ་འོད་ནད་དུ་ཡོད་ཅིང་ཁ་ཕྱོགས་འཚོལ་བ་དང་། ཁ་ཐས་འཚོལ་སྒྲུབ། བྱ་སྒྲིལ་
གཞན་ལ་འབྱུག་སྐྱོད་པར་ལན་བློགས་བྱེད་སྐད་པའི་ཁབ་ལེན་དངོས་ལོ།

biomass

ཐུ་ཕྱང་།
biol.

The total mass of living matter within a given unit of environmental area.

ཁོར་ལུག་གི་རྒྱ་ཁྲིན་དེས་ཅན་ཞིག་ཏུ་ཡོད་པའི་སྐྱོན་ལྟེ་སྐྱོད་དོས་འོད་གདོས་ཆོད་ཆ་ཆོད་ལ་གོ།

biomass conversion རྩེ་ཕྱང་པ་རྩེ་སྒྲུབ། <i>biol.</i>	Biomass conversion is the process of creating energy by burning materials of recent biological origin, such as wood waste. Typically, biomass conversion is used to generate electricity for sale to a utility. སྤྱི་ཕྱང་པ་རྩེ་སྒྲུབ་ནི་ཤིང་རོ་ལྷ་བུའི་སྤྱི་ཕྱན་ནས་ཐོན་པའི་དངོས་ཅས་མེར་སྲེག་གཏོང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ཁུ་ས་པ་སྤྱིང་སྤྱན་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིས་ལ་ཟེར་ཞིང་། སྤྱིར་བཏང་བྱས་ན། སྤྱི་ཕྱང་པ་རྩེ་སྒྲུབ་ནི་བཀོལ་སྤྱོད་ཚོང་ལས་སྤྱི་ཚན་ཞིག་ལ་བཙོང་བའི་སྤྱི་སྤྱོད་ཁུ་ས་སྤྱིང་སྤྱན་བྱེད་པར་སྤྱོད་ཀྱི་ཡོད།
biomass pyramid རྩེ་ཕྱང་གནས་ལྡིམ། <i>biol.</i>	A graphical representation to show the relative amounts of biomass at each trophic level. བརྒྱད་རིས་དེ་དེའི་ཐོག་ཏུ་ཡོད་པའི་སྤྱི་ཕྱང་གི་ཚྭ་སྤྱི་བཙའ་ཀྱི་ཁྱོན་འཕོར་སྟོན་པའི་ཐོག་རིས་ཀྱི་མཚོན་དོན་ཞིག
biome འཛུགས་ལྗངས། འཛུགས། <i>biol.</i>	A large naturally occurring community of flora and fauna occupying a major habitat, e.g. forest or tundra. རྒྱགས་ཚལ་ལས་མཐོ་སྤང་རྩ་ཐང་ལྷ་བུའི་སྤྱོད་གནས་ཆེན་པོའི་ཁུལ་དུ་རང་བྱུང་སྟོན་སྤྱོད་པའི་ཅི་ཞིང་དང་སྟོན་ཆགས་ཀྱི་ཆོགས་སྤྱི་ཆེན་པོ་ཞིག
biomolecule རྩེ་དངོས་འདུས་རྩལ། <i>biol.</i>	An organic molecule and especially a macromolecule (as a protein or nucleic acid) in living organisms. སྟོན་ཕྱན་སྤྱི་དངོས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་སྤྱི་ཕྱན་འདུས་རྩལ་ཞིག་དང་། རྒྱད་པར་དུ་ (སྤྱི་རྩས་སམ་ལྟེ་ཉིང་སྤྱིར་རྩས་རྩལ་བུའི་) འདུས་རྩལ་ཆེན་མོ་ཞིག་ལ་ཟེར།
biophysics རྩེ་དངོས་དངོས་ཁམས་ལྡིག་པ། <i>biol.</i>	The study of the physics of biological structures. རྩེ་དངོས་ཀྱི་ཆགས་བཀོད་ཀྱི་དངོས་ཁམས་གནས་ལུགས་ལ་དབྱེད་པའི་རིག་པ།
biopsy ཕྱང་བྱལ་གསོན་པ་ཤེར། <i>biol.</i>	A biopsy is the process of taking a specimen of tissue from the body for the purpose of microscopic examination so as to determine what is wrong. The term biopsy is also applied, in common medical parlance, to the specimen itself. ཕྱང་བྱལ་གསོན་པ་ཤེར་ནི་ཕྱ་མཐོང་ཆེ་ཤིང་གི་བརྟག་དབྱེད་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་པོར་སྟོན་གང་ཞིག་ཡོད་མེད་ཅད་གཅོད་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་ལུས་པོ་ནས་ཕྱང་བྱལ་གི་བརྟག་དཔེ་ཞིག་སྤྲངས་པའི་རྒྱུད་རིས་ལ་ཟེར་བ་ཡིན། གསོ་བ་རིག་པའི་སྤྱིར་བཏང་གི་བཤད་སྟངས་སུ་ཆོག་འདི་ཕྱང་བྱལ་གི་བརྟག་དཔེ་དེ་ལ་ཡང་བེད་སྤྱོད་བྱེད།

bioremediation

ཆུ་དང་ས་བཅས་འབྲས། ཆུ་
དང་ས་གཙང་ལོ།
biol.

The use of either naturally occurring or deliberately introduced microorganisms to consume and break down environmental pollutants, in order to clean a polluted site.

འབག་བཅོག་ཡིན་པའི་ཁོར་ཕྱག་ཅིག་གཙང་མ་བཟོ་བའི་ཕྱིར་དུ་རང་བྱུང་གི་སྣོན་ས་འབྲུང་བའམ་ཡང་ན་ཆེད་དམིགས་ཀྱིས་མཁོ་སྤྲོད་བྱས་པའི་སྣོན་དངོས་ཟླ་མེ་སྤྲད་དེ་ཁོར་ཕྱག་གི་འབག་ཚུས་ལོངས་སྤྱད་དེ་མེད་པར་བཟོ་བ་ལ་གོ།

biosphere

ཆུ་འཁོར།
biol.

The parts of the Earth and its atmosphere in which living organisms exist, along with all those organisms.

སློག་ལྷན་སྤྱི་དངོས་ཐམས་ཅད་དང་། སྤྱི་དངོས་དེ་དག་གནས་སའི་སའི་གོ་ལ་དང་དེའི་རྒྱང་ཁམས་ཀྱི་ཆ་ཤས་བཅས་ཀྱི་བྱུན་མིང་གི་མིང།

biotechnology

ཆུ་དང་ས་འབྲུལ་རིག་
biol.

The use of living organisms or biological processes for the purpose of developing useful agricultural, industrial, or medical products, especially by means of techniques, such as genetic engineering, that involve the modification of genes.

ཁེ་སན་ལྷན་པའི་ཞིང་ལས་སམ། བཟོ་ལས། ཡང་ན་སྤྲན་བཅོས་ཀྱི་ཐོན་ཚུས་ཡར་རྒྱས་སྤྱི་གཏོང་བའི་ཕྱིར་དུ་སློག་ལྷན་སྤྱི་དངོས་སམ་སྤྱི་དངོས་དང་འབྲེལ་བའི་རྒྱ་དེམ་མེད་སྤྱོད་གཏོང་བ་ལ་གོ་བ་དང་། བྱེ་བྲག་ཏུ་རིགས་ཚུས་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་བའི་རིགས་ཚུས་སྤྲད་སློག་ལྷན་གྱི་ཐོན་ཚུས་ལས་མེད་སྤྱོད་གཏོང་བ་ལ་གོ།

bioterrorism

ཆུ་དང་ས་འབྲུལ་སྤྱི་ལ་རིག་
ཐུགས།
biol.

The use of infectious agents or other harmful biological or biochemical substances as weapons of terrorism.

གཉན་ཁ་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་བྱེད་རྒྱུན་ནས་ཡང་ན་གནོད་པ་ཅན་གྱི་སྤྱི་དངོས་ཀྱི་ཚུས་སམ་སྤྱི་དངོས་ཚུས་སྤྱིར་གྱི་དངོས་ཚུས་འཛིགས་སྤྲུལ་གྱི་མཚོན་ཆར་མེད་སྤྱོད་བྱེད་པར་གོ།

biotic factor

ཆུ་ལྷན་གྱི་རྒྱུ།
biol.

The influences which occur within an environment as a result of the activities of living organisms.

སློག་ལྷན་སྤྱི་དངོས་ཀྱི་བྱེད་སྤྱོད་ལ་བརྟེན་ནས་ཁོར་ཕྱག་ཅིག་ཏུ་བྱུང་བའི་ཤུགས་རྒྱུ་ལ་གོ།

bipolar

རྩྭ་གཉིས་ཅན།
phys.

Relating to or having two poles or charges.

རྩྭ་གཉིས་སམ་སྒྲོག་ཁུར་མི་འདྲ་བ་གཉིས་ཡོད་པའམ་འདི་འདྲ་ཡོད་པ་དང་འབྲེལ་བའི།

bipolar cells

རྩྭ་བྱང་ལྷན་པ།
biol.

A class of retinal interneurons, named after their morphology, that receive input from the photoreceptors and send it to the ganglion cells.

འོད་རླུང་སྤེལ་ལེན་པ་ནས་ཆ་འཕྲིན་སྤངས་ཏེ་ཆ་འདུས་ཟླ་ལུང་ལ་རྒྱུད་གཏོང་བྱེད་མཁན་གྱི་བ་སྤྱིའི་བར་གནས་དབང་ཆ་ཟླ་གཟུགས་ཀྱི་སྤྲེ་ཚན་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། གཟུགས་འགྱུར་རིག་པ་གཞིར་བཞག་ནས་མིང་དེ་ལྟར་བཏགས།

bipolar disorder མཐའ་གཉིས་སེམས་ནད། <i>neurosci.</i>	A mental condition marked by alternating periods of elation and depression. སེམས་བབས་ཏུ་ཅད་སྒྲིབ་པའི་དུས་དང་ཡིད་སྒྲུག་པའི་དུས་གཉིས་རེས་མོས་ཀྱིས་འབྱུང་བའི་སེམས་ཀྱི་དཀའ་ངལ་ཞིག།
bipolar neuron རྒྱ་གཉིས་དབང་ཅ་ཕྱ་གཟུགས། <i>neurosci.</i>	Any neuron with two extensions or processes (axon and dendrite) running in opposite directions from the cell body. སྤ་ཕུང་གི་ལུས་ནས་ཉིང་ལག་གཉིས་ (བདུ་སྒྲིལ་ཅ་ཕྱན་དང་བདུ་ལེན་ཅ་ཕྱན།) རྒྱ་གཟུགས་སུ་བརྒྱུངས་ཡོད་པའི་དབང་ཅ་ཕྱ་གཟུགས་གང་རུང་ལ་གོ།
biprism འཇའ་ཉེལ་གཉིས་རྒྱུད། <i>phys.</i>	A triangular prism with an apex angle slightly less than 180°: when illuminated by a point source of light it produces two overlapping beams that form an interference pattern on a screen. ཅེ་ཞིག་གི་རྒྱུ་ཚད་ནི་ 180 ལས་ རུང་ཅམ་རྒྱུང་བའི་རྒྱུ་གསུམ་འཇའ་ཉེལ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། སྒྲུང་དུ་ཡོད་སྤུ་མོ་ཞིག་ལོག་སྐབས། དེ་ཡིས་ཡོལ་བའི་ཚོས་སུ་མེ་ཞུགས་ཀྱི་བཞོད་རིས་འབྲུག་པར་བྱུང་བའི་མན་རྒྱུན་སྒྲིལ་བའི་ཡོད་ཟེར་གཉིས་འབྲུག་པར་བྱེད།
birth control རྒྱུས་འགོག། <i>biol.</i>	Control, and especially limitation, of the number of children born, chiefly through the use of contraceptive techniques. གཤམ་མོ་སྒྲི་འགོག་གི་ཐབས་ལས་ཤེད་སྤྱོད་བྱས་ཏེ་སྤྱ་གུ་བཙའ་བའི་གངས་འཁོར་ཚོད་འཛིན་བྱེད་པ་དང། བྱེད་པ་ཏུ་ཚད་བཀག་བྱེད་པ།
bit རིཌ། <i>phys.</i>	A unit of information expressed as either a 0 or 1 in binary notation. རྒྱུང་གངས་ཀྱི་མཚོན་ཉགས་ནང་དུ་ 0 རས་ 1 སྤྱད་དེ་མཚོན་པར་བྱེད་པའི་ཆ་འཕྲིན་གྱི་བཅེ་གཞི་ཞིག།
black death འཆི་བ་ནག་པོ། <i>biol.</i>	The “Black Death” is the name given to the great pandemic of plague that ravaged parts of Asia, the Middle East, North Africa, and Europe in the mid-fourteenth century. “འཆི་བ་ནག་པོ་” བོ་དུས་རབས་བཅུ་བཞི་པའི་དཀྱིལ་དུ་ཨ་ཤེ་ཡ་དང། དཀྱིལ་ཤར་མངའ་ཁུལ། བྱང་ཨ་འི། ཡུ་ཤོབ་བཅས་སུ་བྱུང་བའི་ཕི་ལག་གཉན་རིམས་ཀྱི་ཡོངས་ཁུབ་རིམས་ནད་ཏུ་ཅད་འག་མོ་ཞིག་བྱུང་བ་དེར་མིང་དུ་བཏགས་པ་ཞིག་རེད།
black dwarf ཀླར་རྩེད་ནག་པོ། <i>phys.</i>	The remains of a white dwarf star after it has expended all of its energy and is no longer emitting detectable radiation. དཀར་རྩེད་ཞིག་གིས་རང་གི་རྒྱས་པ་ཆ་ཆར་ཤེད་སྤྱོད་བཏང་ཆར་བའི་རྗེས་སུ་མཚོང་བྱུག་པའི་འབྲུད་འཕྲོ་མོ་ཐུབ་པར་གྱུར་བའི་སྐབས་ཀྱི་ལྷག་འཕྲོ་ལ་གོ།

black hole Concentration of mass resulting from gravitational collapse, near which gravity is so intense that not even light can escape.

བྱ་ནག་གླིང་
phys.

མཐོག་ཤུགས་ཀྱི་དེས་སྒྲོན་པ་བརྟེན་ནས་ལྷན་པའི་ཤོད་ས་ཆེད་ཀྱི་འདུས་གོད་སྟེ་འདྲིའི་འགྲམ་དུ་
མཐོག་ཤུགས་ན་ཅད་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་ས་ཐག་ཤོད་ཀྱང་བར་མི་སྐྱལ།

blackbody A hypothetical body that absorbs all the radiation falling on it. It thus has an absorptance and an emissivity of 1.
 བླག་མཁའ་ཅན་
phys. རང་གི་ལས་སྡེ་དང་ཤོག་པའི་འོད་ཀྱི་འགོད་པལོ་རྒྱུས་ཅན་པའི་འཛིན་པལོ་

རང་གི་ལུས་སྒྲེང་དུ་ཤོག་པའི་མོད་ཀྱི་འགྲེང་པ་སྟོང་མཁས་ཅན་པའི་བ་རྒྱས་པའི་རྟོག་པ་མཆོད་
གཟུགས་ཤིག་དེར་བརྟེན་གཟུགས་ནག་ཤི་མེས་རྒྱས་དང་འཕྲོ་རྒྱས་ ༡ ཡིན།

<p>blackbody radiation</p> <p>ཁྲ་གསལ་ནད་འབྱུང་འོན།</p> <p><i>phys.</i></p>	<p>Blackbody radiation is the electromagnetic radiation emitted by a black body. It extends over the whole range of wavelengths and the distribution of energy over this range has a characteristic form with a maximum at a certain wavelength.</p>
---	--

[illegible]

bladder A sac-shaped organ that stores the urine secreted by the kidneys, found in most vertebrates except birds and some reptiles. In mammals, the bladder is connected to each kidney by a ureter.

ਬਲਦਰ
biol.

ཡང་པ་ཆགས་དང་ཉེ་པའི་ཤོག་ཆགས་ཀྱི་རིགས་ལམ་འཁོག་མ་གཏོགས་གཞན་སྐལ་རུས་
ཅན་གྱི་ཤོག་ཆགས་ལས་མོ་ཆེའི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་། མཁལ་མས་སྟོན་དཔེ་གཅིག་པ་གསེལ་ན་
ཉེད་མཁལ་གྱི་སྒྲིམ་དཔེ་ལས་ཅན་གྱི་ལུས་པའི་དབང་པོ་ཞིག་ལ་འདྲ།

blade The flat cutting part of a sharpened weapon or tool.

ཕྱེད་གྱི། མཆོན་ཆའམ་ལག་ཆ་རྣམས་པོ་ཞིག་གི་གཏུབ་བྱེད་ཀྱི་ཆ་ཤས་ལེབ་མོ་དེ་ལ་གོ།
phys.

blades The flat, wide section of an implement or device such as an oar or a propeller.
རྒྱུ་ཁྱེད་

བྱ་སྐྱེའམ་འབྲུལ་འདེད་རྒྱུར་འཁོར་ལྷ་བྱའི་ཡོ་ཆས་སམ་ལག་ཆའི་ཆེ་ཞིང་ལེབ་ལེབ་ཡིན་པའི་
ཆ་གསུང་ལ་གོ

blastocyst A mammalian blastula in which some differentiation of cells has occurred.
 কল্যাণকাল

ཕྱ་ཕུང་གི་བྱུང་འགྱུར་འགའ་ཤམ་བྱུང་ཚར་བའི་རྒྱ་གསེས་སྟོན་ཆགས་ཀྱི་ལྷ་གསལ་།

blastula ཐྱུག་ཐུག་ biol.	The first stage of the development of an embryo in animals. སྲིག་ཆགས་ཀྱི་སྐྱམ་སྲིང་གི་འཆར་འཕེལ་གྱི་ཐོག་མའི་རིས་པ། (དབྱིན་ཇིའི་ཐ་སྙད་ཀྱི་ཅ་ཆོག་ ཐུ་གུར་འབྲུག་པས་ན།)
blind spot མིང་ཐིག biol.	Area of the retina where all the nerves carrying visual information exit the eye and go to the brain; this is a region of no vision. མཐོང་སྣང་གི་བདུ་འཕྲིན་སྒྲིལ་མཁན་མིག་གི་དབང་ཅ་ནས་ས་མིག་རིལ་ལས་ཕྱིར་ཐོན་ཏེ་གྲང་ བར་འགྲོ་སའི་དུ་སྒྲིའི་ཆ་ཤས་ཤིག་འདི་ནི་མཐོང་སྣང་མེད་པའི་གནས་དེ་ཡིན།
blindsight མིང་བའི་སྣང་བ། མིང་སྣང་། biol.	The ability of a blind person to sense the presence of a light source. འོང་བ་ཞིག་གིས་འོད་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་ཤིག་ཡོད་པ་ཆོར་སྟབ་པའི་ནུས་པ།
block འཕྲོད་ཆོག་ས། phys.	A pulley or a system of pulleys set in a casing. ལྷུ་བ་ཅིག་ཏུ་བ་ཅུག་ཡོད་པའི་འཕྲོད་འཁོར་རམ་འཕྲོད་འཁོར་མ་ལག་ཅིག
block and tackle འཕྲོད་ཆོག་ས་མ་ལག phys.	An apparatus of pulley blocks and ropes or cables used for hauling and hoisting heavy objects. དངོས་པོ་ལྷིང་མོ་འདྲེགས་པ་འཕམ་འཕྲོད་པའི་ཆེད་དུ་སྦྱོང་བའི་འཕྲོད་འཁོར་གྱི་འཕྲོད་ཆོག་ས་དང་ ཐག་པ་ཡིས་སྟབ་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག
blockage འགགས་པ། biol.	An obstruction which makes movement or flow difficult or impossible. འགྲུལ་སྐྱོད་དམ་བཅུང་རྒྱུན་དཀའ་ལས་ཁག་ཏུ་གཏོང་བ་འཕམ་འབྲུབ་མི་སྟབ་པར་བཟོ་མཁན་ གྱི་འགོག་རྒྱུན་ཞིག
blocking འགོག་བཞུག་པ། biol.	The action or fact of blocking or obstructing someone or something. གང་ཟག་ཅིག་གས་བྱ་དངོས་ཤིག་ལ་འགོག་རྒྱུན་བྱེད་བཞིན་པ་འཕམ་གོགས་བྱེད་བཞིན་པའི་བྱ་ བའམ་གནས་སྣངས།
blood cell ཁག་ཕུང་། ཁག་གི་ཕ་ཕུང་། biol.	Any of the cells contained in blood, especially a red blood cell or a white blood cell. ཁག་གི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཕ་ཕུང་གང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཁུང་པར་དུ་ཁག་དམར་ཕ་ཕུང་ དམ་ཁག་དཀར་ཕ་ཕུང་ལ་གོ།

blood transfusion *ཐག་གསལ།*
biol. A process in which blood that has been taken from one person is put into another person's body, especially after an accident or during an operation.

ག་ཤམ་བཅོས་ཀྱི་གནས་སྐབས་སམ་བརྟུན་བྱུང་བའི་རྩིས་སུ་གང་ཟག་ཅིག་གི་ལུས་པོ་ནས་
སྒངས་པའི་ཐག་དེ་གང་ཟག་གཞན་ཞིག་གི་ལུས་པོ་འདྲིན་དུ་ལྷག་པའི་རྒྱུད་རིས་ཞིག་ལ་ཟེར།

blood type *ཐག་རིགས།*
biol. One of the classes (such as those designated A, B, AB, or O) into which individuals or their blood can be separated on the basis of the presence or absence of specific antigens in the blood

ཐག་གི་ནང་དུ་འགོག་བྱུངས་སྡེད་རྩིས་དེས་ཅན་ཞིག་ཡོད་མེད་གཞིར་བཞག་སྟེ་མིའམ་མིའི་
ཐག་གི་སྡེ་ཚན་མི་འདྲ་བར་དབྱེ་བའི་སྡེ་ཚན་ (A, B, AB, O ཞེས་མིང་བཏགས་ཡོད་པ་
ལྟ་བུ་) གང་ཡང་བྱུང་བ་ཞིག་ལ་གོ།

blood-brain-barrier *ཐག་ལྷན་དབྱེ་མཚམས།*
biol. A network of blood vessels and tissue that is made up of closely spaced cells and helps keep harmful substances from reaching the brain. The blood-brain barrier lets some substances, such as water, oxygen, carbon dioxide, and general anesthetics, pass into the brain. It also keeps out bacteria and other substances, such as many anticancer drugs.

ཆགས་དམ་པོའི་ཕྱ་བྱང་གིས་བྱུབ་པའི་ཐག་ཅ་དང་ཕྱང་བྱུབ་ཀྱི་བྲ་ཚོགས་ཤིག་ལ་ཟེར་ཞིང་།
འདི་ཡིས་གནོད་འཚེ་ཅན་གྱི་བེམ་རྩིས་བཀག་འགོག་བྱས་ཏེ་ལྷན་པར་འབྱོར་དུ་མི་འཇུག་པར་
བན་གྱི་ཡོད། ཐག་ལྷན་དབྱེ་མཚམས་ཀྱིས་རྒྱ་དང་། འཚོ་རླང་། ཁར་ལོན་འཚོ་རླང་བྱུང་ལྷན་།
རྒྱུན་ལྷན་སྡེད་སྟེན་ལྟ་བུའི་བེམ་རྩིས་འགའ་ཞིག་ལྷན་པའི་ནང་ལ་འཇུག་པ་དུ་འཇུག་ ཐག་ལྷན་
དབྱེ་མཚམས་ཀྱིས་མིན་བྱུང་དང་སྟེན་འགོག་སྟེན་རྩིས་སྟེ་ཆོགས་པ་ལྟ་བུའི་བེམ་རྩིས་གཞན་
རྣམས་ཀྱང་འགོག་གི་ཡོད།

Blu-ray DVD *ཟེར་ཐོན་བརྒྱན་ཐེང་།*
phys. An optical disk used to store digital information such as high-definition video, and able to store more information than a standard DVD. (blu, a respelling of blue, from the colour of the laser used to read and write this type of DVD)

ཆགས་དམ་སྒྲོག་བརྒྱན་ལྟ་བུའི་གངས་འབྲེལ་ཆ་འཕྲིན་གསལ་ཉར་བྱེད་པར་སྤྱོད་པའི་འོད་སྟེང་
ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཆད་ལྷན་བརྒྱན་སྟེང་གཞན་ལས་ཆ་འཕྲིན་མང་བ་གསལ་ཉར་བྱེད་ཐུག་ (ཐོན་
པོའི་དག་ཆ་གཞན་ཞིག་ནས་བཏོན་ཞིང་། བརྒྱན་སྟེང་འདིའི་རིགས་ཀྱི་སྟེང་དུ་ཆ་འཕྲིན་འབྲི་བ་དང་
འདི་ལས་ཆ་འཕྲིན་སྒྲོག་པའི་ཆེད་དུ་ལེ་ཟེར་སྟེན་པོ་སྤྱོད་པས་མིང་འདི་ལྟར་བཏགས།)

- Blu-ray DVD player**
ཐུང་ཐྱོན་བརྒྱན་ཐེང་ཐྱོན་ཆས།
phys. A stand-alone electronic device capable of reading a Blu-ray disc and decoding the recorded data to produce an audiovisual stream that can be played back on a video monitor.
ཐེང་ཐྱོན་བརྒྱན་ཐེང་ཐེག་ཐྱོག་ཐུབ་ཅིང་དེའི་ཐེང་དུ་བཀོད་པའི་ཆ་འཕྲིན་གྱི་བཟང་བཤོལ་ཏེ་
བརྒྱན་ཡོལ་ངོས་སུ་འཆར་ཐུབ་པའི་སྒྲ་དང་བརྒྱན་སྒྲུབ་པར་བྱེད་མཁན་གྱི་རང་སྒྲུ་འཕེལ་བའི་
ཐྱོག་ཆས་ཤིག།
- blue whale**
ཞེལ་ཐྱོན།
biol. The largest animal ever to have lived on earth, weighing about 150 tons and measuring up to 100 feet long; it has remarkable speed and agility for its size and ranges in all oceans from polar seas to the equator; an endangered species.
སའི་གོ་ལའི་ཐེང་དུ་འཆོ་གནས་བྱས་དང་བྱེད་བཞིན་པའི་སྲོག་ཆགས་ཁོང་གི་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན་ཞིང་།
ཐྱིད་ཆད་ལ་ཧོན་ ༡༥༠ ཅས་དང་རིང་ཆད་ལ་མི་ཏེ་ ༡༠༠ ཡོད་པ་དང་། རང་ཉིད་གི་ཆེ་ཆད་ལ་
དཔག་པའི་མགྲོགས་ཆད་དང་འབྲུག་ཅུལ་ཏ་ཅང་ཡག་པོ་ཡོད། སའི་གོའི་སྒྲ་གཉིས་ནས་དཀྱིལ་
ཐེག་དབར་གྱི་རྒྱ་མཚོ་གང་སར་ཁྲབ་ཡོད་པ་དང་སྟོང་ཉན་ཆེ་བའི་ཉེ་རིགས་ཤིག་ཡིན།
- blueprint**
ཐུ་ཐིག།
A design plan or other technical drawing.
བཟོ་བཀོད་གྱི་འཆར་གཞིའམ་བཟོ་ཐབས་གྱི་རིམ་ཞིག།
- blueshift**
ཐྱུ་ཐྱོ།
phys. The displacement of the spectrum to shorter wavelengths in the light coming from distant celestial objects moving toward the observer.
ཐག་རིང་གི་མཁའ་དབྱིངས་དངོས་པོ་ཞིག་རྟོག་ཞིབ་པའི་ཕྱོགས་སུ་ཡོང་བའི་སྐྱབས་སུ་དངོས་
པོ་དེ་ནས་འཕྲོས་ཡོང་བའི་འོད་ཟེར་གྱི་འོད་ཤལ་དེ་རྒྱབས་ཐག་ཐུང་བའི་ཕྱོགས་སུ་གནས་སྟོ་
བྱེད་པ་དེ་ལ་གོ།
- body clocks**
ལུས་གྲོ་དུས་འཛིན་འཁོར་ལོ།
neurosci. An internal physiological mechanism that controls certain biological rhythms in plants and animals, including humans, such as metabolic changes, sleep cycles, and photosynthesis.
ཅི་ཤིང་དང་མིའི་རིགས་རྩྭ་དང་པའི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ནང་དུ་ལུས་སྒྲུར་གྱི་འགྲུལ་བ་དང་། གཉིད་གྱི་
རྒྱན་འཁོར། འོད་སྒྲུར་ལྟ་བུའི་སྒྱེ་དངོས་གྱི་འཁོར་འགྲོས་ངོས་ཅན་ལ་ཆོད་འཛིན་བྱེད་པའི་ལུས་
ཁམས་ཀྱི་ལས་ལུ་ལོ།
- body mass index**
ལུས་གདོས་ཐྱོན་གངས་ཀྱི་
biol. Body mass index (BMI), an estimate of total body fat. The BMI is defined as weight in kilograms divided by the square of the height in metres: $\text{weight} / \text{height}^2 = \text{BMI}$.
ལུས་གདོས་ཐྱོན་གངས་ནི། ལུས་པོ་ཡོངས་སུ་ཡོད་པའི་ཆིལ་ཞག་མང་ཉུང་གི་ཆོད་ཅིས་ཤིག་
ལ་ཟེར། ལུས་གདོས་ཐྱོན་གངས་ནི་ཀི་ལོ་རྩ་རམ་ནང་འཇལ་བའི་ཐྱིད་ཆད་དེ་མི་ཉར་ནང་
འཇལ་བའི་རིང་ཆད་ཀྱི་ཉིས་སྒྲུར་གྱིས་བགོ་དགོས་པ་ཡིན། $\text{ཐྱིད་ཆད} / \text{རིང་ཆད}^2 = \text{ལུས་}$
 གདོས་ཐྱོན་གངས་

body temperature ལྗང་བྱ་ biol.	The level of heat manufactured by the body. ལྗང་གིས་སྐྱེད་སྐྱེན་བྱས་པའི་ཆ་རྫོང་ལ་གོ།
boiling ཁོང་བྱ་ phys.	Change from liquid to gas occurring beneath the surface of the liquid; rapid vaporization. The liquid loses energy, the gas gains it. གཤེད་གཟུགས་ཀྱི་བྱི་རོས་ཀྱི་འོག་ནས་གཤེད་གཟུགས་དེ་རྒྱངས་གཟུགས་སུ་འགྱུར་བ་སྟེ་མགྲོགས་པོའི་རྒྱངས་འགྱུར། གཤེད་གཟུགས་ནས་རྒྱས་པ་བརྒྱགས་ཤིང་རྒྱངས་གཟུགས་ལ་རྒྱས་པ་ཐོབ་ཀྱི་ཡོད།
boiling point ཁོང་ཆད། phys.	The temperature at which a liquid boils and turns to vapor. གཤེད་གཟུགས་ཤིག་ཁོལ་ཏེ་རྒྱངས་པར་འགྱུར་བའི་སྐབས་ཀྱི་རྫོང་ཆད་ལ་གོ།
bond འཛིང་བ། chem.	A strong force of attraction holding atoms together in a molecule or crystal, resulting from the sharing or transfer of electrons. སྒོག་རྒྱལ་མཉམ་སྦྱོང་དམ་འཛོལ་ན་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འདུས་རྒྱལ་ལམ་དངས་གཟུགས་ཤིག་ཏུ་རྒྱལ་ཐན་རྒྱམས་དམ་པོར་འཛིན་པར་བྱེད་པའི་འགྲུགས་ཤུགས་དཔག་པོ་ཞིག།
bonding འཛིང་བྱུང། chem.	The combining of atoms to form molecules or ionic compounds. འདུས་རྒྱལ་ལམ་གྱིས་རྒྱལ་གྱི་འདུས་རྒྱས་བྱུང་བའི་ཆེད་དུ་རྒྱལ་ཐན་མཐུད་སྦྱོར་བྱེད་པ་ལ་གོ།
bone marrow ཀླང་མར། biol.	The soft tissue that fills most bone cavities and consists of yellowish fatty tissue or reddish vascular tissue. In adult mammals, the bone marrow of certain bones is the location of stem cells that give rise to the red blood cells, white blood cells, and platelets. སེར་མདོག་གི་ཆོལ་ཅན་ཕུང་གྲུབ་དང་དམར་མདོག་གི་སྐྱ་གུའི་ཕུང་གྲུབ་ཀྱིས་གྲུབ་ཅིང་རྒྱས་པའི་ཁོག་སྟོང་པལ་ཆེ་བ་འགོད་བྱེད་ཀྱི་ཕུང་གྲུབ་སོལ་སོལ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། རྒྱ་གསེས་སོག་ཆགས་དར་མའི་ནང་དུ། རྒྱས་པ་ངས་ཅན་ཁག་ཅིག་གི་རྒྱུ་མར་ནི་ཁྲག་དམར་མ་ཕྱུང་དང་། ཁྲག་དཀར་མ་ཕྱུང་། ཁྲག་ཞིབ་བཅས་སུ་འགྱུར་བྱུང་བའི་མ་རྒྱུད་ཕུང་གནས་ས་ཡིན།
bone matrix རྒྱས་པའི་བྱ་འཛིང་བ། biol.	The intercellular substance of bone tissue consisting of collagen fibers, ground substance, and inorganic bone salts. རྒྱས་པའི་ཕུང་གྲུབ་ཀྱི་བྱ་ཕུང་དབར་གྱི་ལེམ་རྒྱས་ལ་གོ་ཞིང་། སྐར་སྒྲིའི་ཅིང་སྐྱད་དང་། ལེམ་རྒྱས་ཞིབ་ཞིབ། རྒྱས་པའི་སྐྱེ་ཐུན་མིན་པའི་རྩ་བཅས་ཀྱིས་གྲུབ།

Book of Genesis

རྒྱ་རབས་ལེག།

phil.

The first book of the Bible, which describes how God made the world

འཛིག་རྟེན་བཀོད་པ་པོས་འཛིག་རྟེན་རི་ལྟར་བཀོད་ཚུལ་བསྟན་པའི་ཡི་ཤུའི་གསུང་རབ་དང་
པོ་ལ་གྲོ།

boomerang

ཚག་ཤིང་།

phys.

A curved flat piece of wood that can be thrown so that it will return to the thrower, traditionally used by Australian Aborigines as a hunting weapon.

པར་གཡུག་རྩེས་གཡུག་མཁན་གྱི་སར་བྱིར་ལོག་སྐབས་པའི་ཤིང་དུས་ལེབ་མོ་གྲག་གྲག་ཅིག་
ལ་གྲོ་ཞིང་། རྩོལ་རྒྱ་ལ་ཨ་མི་ཉོ་ལི་ལའི་གདོད་མིའི་མི་རིགས་ཀྱིས་དེ་དགས་རྩོན་པའི་ལག་
ཆར་ལེད་སྤྱོད་བྱེད།

borderline case

མཛོན་མཚམས་གནས་སྐབས།

biol.

An instance of a disease in which the symptoms resemble those of a recognized condition but are not typical of it.

ནད་དཔེ་ཞིག་གི་ནད་ཉགས་ནི་ངོས་ཟེན་ཆར་པའི་ནད་ཅིག་གི་ནད་ཉགས་དང་མཚུངས་མོད།
འབྲུལ་མེད་ཞིག་མིན་པའི་གནས་སྐབས་ལ་གྲོ། (སྤྲན་གཞུང་དུ་དེ་ཐང་མཚམས་ཞེས་པའི་ཐ་
སྤྲན་ཡོད་པ་དེ་གནས་སྐབས་འདི་འདྲ་ལ་འཇུག་པ་ཡིན།)

boson

རྩོ་མོན་ལྷ་རྒྱལ།

phys.

An elementary particle (or bound state of an elementary particle, e.g. an atomic nucleus or an atom) with integral spin; i.e. a particle that conforms to Bose-Einstein statistics, from which it derives its name.

འཁོར་ཆད་ཉིལ་གྲངས་ཡིན་པའི་གཞི་ཅའི་སྤ་རྒྱལ་(ཡང་ན་གཞི་ཅའི་སྤ་རྒྱལ་ཉེ་རྒྱལ་སྤན་གྱི་ལྷ་
རྒྱལ་ལས་ཡང་ན་རྒྱལ་སྤན་རང་གི་གཅིག་གྲུར་གོང་བུའི་གནས་བབ་ཅིག)ཞིག་སྤ། སྤ་རྒྱལ་
འདི་རྩོ་མོན་དང་ཨ་ཡན་སི་ཉན་གྱི་གྲངས་ཅིས་ཀྱི་ལུགས་དང་མཐུན་པ་ཡིན་པས། མིང་འདི་
ལྟར་བཏགས།

botanist

རྩི་ཤིང་རིག་ལེ།

biol.

One who specializes in botany.

རྩི་ཤིང་རིག་པའི་ཆེད་ལས་མཁས་པ་ལ་ཟེར།

botany

རྩི་ཤིང་རིག་ལེ།

biol.

The scientific study of plants, including their physiology, structure, genetics, ecology, distribution, classification, and economic importance.

རྩི་ཤིང་གི་ལུས་གནས་རིག་པ་དང་། བཀོད་པ། རིགས་རྩས། སྦྱོང་བཅུད། བཀོ་འགྲེམས། སྤྲ་
ཆན་དབྱེ་བསྟ། དཔལ་འབྱོར་གྱི་གལ་གནད་འཆས་ལ་སྒོལ་སྦྱོང་བྱེད་པའི་རིག་པ་ལ་ཟེར།

bottom

མཐིལ། (ཁོག་རྒྱལ་རིགས་ཤིག)

phys.

The flavor of quark that has a charge of $-1/3$, has a mass about 8,220 times that of an electron, and belongs to the third generation of elementary fermions.

གཞི་ཅའི་རྩེར་མའི་རྒྱལ་རབས་གསུམ་པར་གཏོགས་ཤིང་། ལྷ་ར་ $-1/3$ དང་། གདོས་ཆད་ནི་
སྒོག་རྒྱལ་ལས་ལྷ་བ་ 8220 ཡིན་པའི་ཁོག་རྒྱལ་གྱི་གསུམ་པེ་ལ་གྲོ།

bow wave གཟུ་རྒྱབས། <i>phys.</i>	V-shaped wave produced by an object moving on a liquid surface faster than the wave speed. དངོས་པོ་ཞིག་གཤེར་གཟུགས་ཤིག་གི་ངོས་ནས་རྒྱབས་ཀྱི་མགྲོགས་ཚད་ལས་མགྲོགས་པོར་བཞོད་སྐབས་སུ་བྱུང་བའི་ V དབྱིབས་ཅན་གྱི་རྒྱབས།
boxer ཁྲར་ཆུལ། <i>phys.</i>	A person who takes part in boxing, especially for sport. ཁྲར་ཆུལ་ཅེད་འགན་དུ་འཇུག་ཞུགས་ཤིང་མཁན།
boxing ཁྲར་ཆུལ། <i>phys.</i>	The sport or practice of fighting with the fists, especially with padded gloves in a roped square ring according to prescribed rules. ཐག་པས་སྒོར་བའི་འགན་སྐྱེགས་བྱ་བ་ཞི་མའི་སྐྱེད་ནས་གཏན་འབེབས་ཀྱི་སྐྱེག་གཞི་གཞིར་བཞག་སྟེ་ལག་ཤུབས་གྲོན་ནས་ཁྲ་ཚུར་གྱིས་འཛིང་རེས་འགན་བཟུར་བྱེད་པའི་ཅེད་འགན་ནམ་སྤྱིང་བཟར་ལ་གོ།
Boyle's law བླ་ཡལ་གྱི་གཏན་ཁྲིམས། <i>phys.</i>	The product of pressure and volume is a constant for a given mass of confined gas regardless of changes in either pressure or volume individually, as long as temperature remains unchanged. $P_1V_1 = P_2V_2$ ཇི་སྲིད་ཐོད་ཚད་ལ་འགྱུར་བ་མ་བཟང་བ་དེ་སྲིད་དུ་རྒྱངས་གཟུགས་ཤིག་གི་གཞོན་ཤུགས་སམ་པོངས་ཚད་གང་རུང་ལ་འགྱུར་བ་བཟང་རུང་། གཞོན་ཤུགས་དང་པོངས་ཚད་ཀྱི་སྒྱུར་ཐོབ་ལ་འགྱུར་བ་མེད། $P_1V_1 = P_2V_2$
brachial plexus ལག་པར་བྲ་ཆ། <i>neurosci.</i>	Network of nerve fibers that arise from spinal nerves and supply the torso and upper limbs. རྒྱངས་པའི་དབང་ཅན་སུ་བྱུང་ཞིང་བྱང་ཁྲིག་དང་མདུན་སྟག་ལ་ཁྲུབ་པའི་དབང་ཅའི་ཉལ་མ་ཡི་བྲ་བ་ལ་ཟེར།
brachiopod འཕྲོན་འབྲ་བྱང་ཁློགས། <i>biol.</i>	Any of a phylum of marine invertebrate animals with a shells composed of two halves hinged together: phylum Brachiopoda. བྱེད་ཀ་གཉིས་སྤྱར་ནས་བྱུབ་པའི་ཕྱི་སྐློགས་དང་ལྡན་པའི་མཚོ་ནང་གི་སྐལ་རུས་མེད་པའི་སྐྱེག་ཆགས་ཀྱི་སྟེ་གང་ཡང་རུང་བར་གོ།
brain atrophy མྱད་བརྗིད་བ། མྱད་མིད། <i>neurosci.</i>	The term cerebral means brain and atrophy means loss of cells or shrinkage. When our brains atrophy, the neurons and their connections waste away and the brain is literally getting smaller. མྱད་ཆེན་ནི་མྱད་པར་གོ་ཞིང་། ཇིང་པ་ནི་སྤ་བྱང་མེད་པར་གྱུར་བའམ་འཁྲུམས་པ་ལ་གོ་བ་ཡིན། ང་ཚོའི་མྱད་པ་རིད་སྐབས་དབང་ཅན་གཟུགས་ནམས་དང་དེ་དག་གི་མཐུད་མཚམས་ནམས་ཉམ་ནས་དོན་དངོས་ཐོག་མྱད་པ་དེ་ནི་ཆུང་དུ་འགྲོ་བ་ཡིན།

- brain cell** A cell in the tissue of the brain.
 རྒྱན་པའི་སྤང་བྱ་བ་ཏུ་ཡོད་པའི་སྤང་ཞིག
neurosci.
- brain damage** Injury to the brain that is caused by various conditions, such as head trauma, inadequate oxygen supply, infection, or intracranial hemorrhage, and that may be associated with a behavioral or functional abnormality.
 རྒྱན་ཐོན་
neurosci.
 མགོ་ལ་ལོག་པའི་བྱེད་སྤང་ལ། འཛོལ་སྤང་མཁོ་སྤྱོད་མ་འདྲར་བའམ། གཉན་ཁམས། ཡང་ན་མིང་རུས་ནང་དུ་ཁག་ཤོད་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་རྒྱན་པའི་སྤང་ལ་སྤྱོད་ལ་ཟེར་ཞིང་། གཤེས་སྤྱོད་དང་བྱེད་ལས་ཀྱི་རྒྱན་ལྡན་མེན་པའི་རང་བཞིན་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན་སྲིད།
- brain disorder** Disturbances of physical or mental function due to abnormality or disease of the brain. Brain disorders should be distinguished from psychological (psychogenic) mental disturbances in which the functioning of the brain itself is not impaired. Brain disorders are associated with impairment of memory, orientation, comprehension and judgment, and also by shallowness of emotional expression.
 རྒྱན་པའི་འབྲུག་རྒྱུན་
neurosci.
 རྒྱན་པའི་ནད་དམ་སྤྱོད་ཆ་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་སེམས་ཀྱི་བྱེད་ལས་ལ་བྱུང་བའི་འབྲུག་སྤྱོད་ལ་གོ་རྒྱུ་རྒྱན་པའི་འབྲུག་སྤྱོད་ནི་སེམས་ཁམས་དང་འབྲེལ་བའི་འབྲུག་སྤྱོད་ལས་ཐ་དད་དུ་འབྱེད་དགོས་ཏེ། རྒྱུ་མའི་སྐབས་སུ་རྒྱན་པའི་བྱེད་ལས་ལ་སྤྱོད་ཤོར་མེད། རྒྱན་པའི་འབྲུག་སྤྱོད་ནི་བྱེད་པ་དང་། ཁ་ཕྱོགས་སྟོན་སྤངས། གོ་རྟོགས། ཐག་གཅོད་ཀྱི་རུས་པ་བཅས་ཀྱི་ཉམས་སྤྱོད་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་མ་ཟད། སེམས་སྤྱོད་གི་རྒྱས་འགྱུར་ལེགས་པོ་སྟོན་མི་བྱུང་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཡང་ཡིན།
- brain imaging** The demonstration of details of brain structure by such means as X-rays, ANGIOGRAPHY, DIGITAL SUBTRACTION ANGIOGRAPHY, CT SCANNING, magnetic resonance imaging (MRI) or positron emission tomography (PET) scanning.
 རྒྱན་པའི་དབར་ལེན་
neurosci.
 རྒྱུག་དབར་རམ། ཁག་ཅ་དབར་ལེན། ཇི་ཨེམ་ཨེ། དུམ་སྤྱིག་རྒྱུག་དབར། སྤྱད་དབར། ཡང་ན་རྒྱུག་རྒྱུག་དབར་ལྷ་བུའི་ཐབས་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱན་པའི་ཆགས་བཞེད་ཞིབ་པ་མཆོག་པར་བྱེད་པ།
- brain pacemaker** A medical device implanted in the brain, which sends electrical impulses to parts of the brain to regulate cerebral activity; used in the treatment of epilepsy, Parkinson's disease, etc.
 རྒྱན་པའི་ཤུགས་སྤྱོད་ལ་ཆས།
neurosci.
 རྒྱན་པའི་ནད་དུ་འཇུགས་པའི་སྤྱོད་བཅས་ཡོ་ཆས་ཤིག་སྟེ། འདི་ཡིས་རྒྱན་པའི་ཆགས་ཁག་ཅིག་ལ་རྒྱུག་གི་འཕར་བརྟེན་བྱེད་པར་སྟེ། རྒྱན་ཆེན་གྱི་བྱེད་སྤྱོད་ལ་ཆོད་འཛིན་བྱེད་པ་དང་། བརྒྱལ་གཟེར་དང་། པར་ཀྱན་སོན་གྱི་ནད་ལ་སོགས་པ་སྤྱོད་བཅས་བྱེད་པར་སྤྱོད།

brain plasticity
ཡུན་པའི་མཉེན་གཤིས།
neurosci.

Capacity of neurons and neural networks in the brain to change their connections and behaviour in response to new information, sensory stimulation, development, damage, or dysfunction.

གནས་ཚུལ་གསལ་བཤམ། དབང་ཚོར་སྒུལ་རྒྱུ། འཆར་འཕེལ། ཉམས་སྒྲོལ། ཡང་ན་བྱེད་ལས་ཉམས་སྒྲོལ་ལ་ཡལ་ལན་གྱི་ཚུལ་དུ་ཡུན་པའི་ནང་གི་དབང་ཅ་སྒྲག་བྱུགས་དང་། དབང་ཅའི་དུ་ཆོགས་ཀྱིས་རང་ཉིད་ཀྱི་འབྲེལ་མ་བྱུང་དང་གཤེས་སྒྲིང་ལ་འགྲུར་བ་གཏོང་བྱེད་པའི་ནུས་པ།

brain rhythm
ཡུན་འཁྲོས།
neurosci.

Characteristic pattern of electrical activity (voltage) in the brain, recordable as a wave-form tracing (electroencephalogram). There are four basic brain rhythms: alpha rhythm, beta rhythm, delta rhythm, and theta rhythm.

ཡུན་པའི་ནང་གི་སྒྲོག་གི་བྱེད་སྒྲིའི་ (ཚོལ་ཆད་) ལུན་མིན་བཏོད་རིས་ལ་གོ་ཞིང་། ལྷབས་ཀྱི་རྣམ་པར་ (ཡུན་ཅའི་སྒྲོག་རིས་) རོ་འགོད་བྱེད་ཆོག ཅ་བའི་ཡུན་འཁྲོས་བཞི་ཡོད་པ་ནི། ཨལ་པ་ལྷབས་འཁྲོས་དང་། ཟེ་ཏ་ལྷབས་འཁྲོས། རེལ་ཏ་ལྷབས་འཁྲོས། རེ་ཏ་ལྷབས་འཁྲོས་བཅས་སོ།

brain tumor
ཡུན་ཐུག།
neurosci.

The growth of abnormal cells in the tissues of the brain. Brain tumors can be benign (not cancer) or malignant (cancer).

ཡུན་པའི་ཕུང་གྲུབ་ཀྱི་ནད་དུ་རྒྱན་ལྷན་མིན་པའི་ཟ་ཕུང་འཆར་འཕེལ་བྱུང་བ་ལ་ཟེད། ཡུན་སྒྲན་ནི་འཇམ་ནད་ (འབྲས་ནད་མིན་པ་) དམ་གཅོང་ནད་ (འབྲས་ནད་) གང་རུང་ཡིན་སྟེ།

brain-scan
ཡུན་པའི་བཞེར་དབར།
neurosci.

An examination of the brain using any of various radiological scanning techniques, used especially as a diagnostic aid or in physiological investigations.

ཁུབ་འབྱེད་དབུན་རིག་གི་བཞེར་ཐབས་གང་རུང་རུང་ཞིག་སྤྱད་ནས་ཡུན་པར་བརྟག་དབུན་བྱེད་པ་ལ་གོ་བ་དང་། བྱེད་བྱ་ཏུ་ནད་གཞི་བརྟག་དབུན་གྱི་ཡོ་ཆས་སུ་སྤྱོད་པའམ་ཡུན་ཁམས་ཆགས་ཚུལ་ལ་བརྟག་དབུན་བྱེད་པར་སྤྱོད་པ་ཞིག་ལ་གོ།

brainstem
ཡུན་རྒྱུ།
neurosci.

The part of the vertebrate brain located at the base of the brain and important in the control of many voluntary and involuntary body functions. In humans and other mammals, the brainstem is composed of the pons, medulla oblongata, and midbrain

སྒུལ་རུས་ཅན་གྱི་སྒོག་ཆགས་ཀྱི་ཡུན་པའི་མཐེལ་དུ་ཆགས་པའི་ཡུན་པའི་ཆ་ཤས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། རང་འགྲུལ་དང་རང་འགྲུལ་མིན་པ་ལུས་པོའི་བྱེད་ལས་མང་པོ་ཞིག་སྤངས་འཛིན་བྱེད་པར་བྱེད་ལས་གལ་ཆེན་འདོན། འགྲོ་བ་མི་དང་རྒྱ་གསོས་སྒོག་ཆགས་གཞན་རྣམས་ལ་མཆོན་ན། ཡུན་རྒྱུ་ནི་ཡུན་ཐམ་དང་། འཛོང་རྒྱུ། བར་ཡུན་བཅས་ཀྱིས་གྲུབ་པ་ཡིན།

brainwave
ཡུན་རྒྱབས།
neurosci.

An electrical impulse in the brain.

ཡུན་པའི་ནང་གི་སྒྲོག་གི་འཕར་བརྗེ་གི།

- brake** A device for slowing or stopping a moving vehicle, typically by applying pressure to the wheels.
 བྱ་ལ་ཐྱོད་བྱེད་ཀྱི་ན་པའི་སྒྲུལ་འཁོར་ཞིག་དལ་དུ་གཏོར་བའམ་ཁ་སྒྲག་པར་སྔོད་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག་སྟེ། སྒྲིར་བཏང་དུ་འཁོར་ལོའི་སྟེང་དུ་གཞོན་ཤུགས་སྒྲད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཁ་འགོག་པར་བྱེད།
phys.
- brass instrument** A wind instrument, such as a trumpet or trombone, typically made of brass.
 རྩ་གླིང་ངས་ཏོས་བོན་རག་དུང་ལྟ་བུའི་རག་ལས་གྲུབ་པའི་སྒྲད་བྱིངས་རོལ་ཆས་ཤིག་ཤིང་།
phys.
- breathing** The process of taking air into and expelling it from the lungs.
 རྫོང་པའི་ནང་དུ་དབུགས་རྩལ་པ་དང་རྫོང་ནས་དབུགས་ཕྱི་རོལ་འབྲེན་པའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ་བོ།
biol.
- breeder reactor** Nuclear fission reactor that not only produces power but produces more nuclear fuel than it consumes by converting a nonfissionable uranium isotope into a fissionable plutonium isotope.
 རྩས་སྟོངས་སྟེད་སྒྲན་བྱེད་པ་མ་ཟད་གས་འགྱུར་མི་རུང་བའི་ཡུ་རེ་ནི་ཡམ་གྱི་གནས་མཉམ་ཅ་རྩས་གས་འགྱུར་རུང་བའི་མི་ཡུ་རོ་ནི་ཡམ་གྱི་གནས་མཉམ་ཅ་རྩས་སུ་སྒྱུར་བཞིན་བེད་སྤྱོད་བཏང་བ་ལས་མང་བའི་ལྗེ་རྩལ་བྱུང་རྩས་བསྐྱན་པར་བྱེད་པའི་གས་འགྱུར་ལྗེ་རྩས་སྒྲན་ཆས།
 [མཐོབ་འཛིན་རྩལ་ཤུན་སྒྲན་མཁན་གྱི་ལྗེ་རྩས་སྒྲན་ཆས།]
phys.
- brightness** The quality or state of giving out or reflecting light.
 འཕྲོས་པའམ་ལྡོག་འཕྲོ་བྱས་པའི་འོད་ཀྱི་གནས་བབ་བམ་སྒྲིམ་ཀ།
phys.
- bristlecone pine** A very long-lived shrubby pine of western North America.
 བྱང་ཨ་རིའི་རྩལ་ཕྱོགས་སུ་ཡོད་པའི་སྤྱང་ལྷུ་མ་ཆེ་ཐག་ཏུ་ཅང་རིང་པོ་ཞིག་ཤིང་།
biol.
- Broca's area** A brain center associated with the motor control of speech and usually located in the left side of the frontal lobe
 རླུང་བཞེད་སྤངས་འཛིན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རླུང་པའི་ཁུལ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་མདུན་འདབ་ཀྱི་གཡོན་ཕྱོགས་སུ་གནས་ཡོད།
neurosci.
- bronchus (bronchi)** Either of the two primary divisions of the trachea that lead respectively into the right and the left lung.
 རྫོང་གཡལས་གཡོན་སོ་སོ་དང་མཐུད་པའི་རྫོང་ཡུ་གཙོ་བོ་གཉིས་ལས་གང་རུང་ཞིག་ཤིང་།
biol.

brown dwarf

ལྷ་མོ་
phys.

An astronomical object with a mass intermediate between the mass of a planet and that of a small star. The mass of a brown dwarf is large enough to generate energy by gravitational pressure, but not large enough to sustain nuclear fusion. The energy is radiated as electromagnetic radiation. Brown dwarfs are faint objects, which are expected to shine for about 100 million years before cooling. Their masses lie between a few times the mass of Jupiter and 80 times the mass of Jupiter. It has been suggested that brown dwarfs may contribute to the missing mass of the universe.

གཟུངས་ལྷ་མོ་གདོས་ཆད་ཆེ་ཞིང་སྐར་ཆུང་ལས་གདོས་ཆད་ཆུང་བ་ཡོད་པའི་མཁའ་
དབྱིངས་ཀྱི་དངོས་གཟུགས་ཤིག། ལྷ་མོ་ཆུང་གི་གདོས་ཆད་ནི་འཕྲན་ལྷགས་ཀྱི་གཞོན་ལྷགས་
ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱས་པ་བསྐྱེད་པར་འདང་ངེས་ཡོད་མོད། ལྷ་མོ་རྒྱུ་འདུས་འགྱུར་རྒྱན་གནས་
བྱེད་པར་མཁོ་བའི་གདོས་ཆད་ལས་ཆུང་བ་ཡོད། རྒྱས་པ་དེ་ནི་སྒྲིག་ཁབ་ལོན་གྱི་རྒྱལ་མི་
འགྲོད་འཕྲོ་ལ་བརྟེན་ནས་འགྲོད་འཕྲོ་བྱེད། ལྷ་མོ་ཆུང་གིས་རང་ཉིད་གང་མོ་མ་ཆགས་བར་
དུ་ལོ་ངོ་ས་ཡ་༡༠༠ ཅུ་ལ་འོད་འཕྲིན་པར་བྱེད་པས་དངོས་གཟུགས་གསལ་ལ་མི་གསལ་
བ་ཞིག་ཡིན། ལྷ་མོ་ཆུང་གི་གདོས་ཆད་ནི་གཟུངས་ལྷ་མོ་ཆུང་གི་ལྷ་མོ་འགྲུལ་ལྷ་མོ་
བརྒྱུད་ཅུའི་བར་ཡིན། ལྷ་མོ་ཆུང་གིས་འཛིན་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་མ་ངེས་པའི་གདོས་ཆད་ཤིས་
རྟོགས་བྱེད་པར་རབ་འདེགས་བྱེད་པར་བཞུགས།

Brownian motion

ཐི་རྩོན་འགྲུལ་རྒྱུད།
phys.

Haphazard movement of tiny particles suspended in a gas or liquid resulting from bombardment by the fast-moving molecules of the gas or liquid.

གཤེར་གཟུགས་སུ་རྒྱངས་གཟུགས་ཀྱི་མགྲོགས་འགྲུལ་བྱེད་ཀྱིན་པའི་འདུས་རྒྱལ་གྱིས་
རྒྱུར་ཁ་རྒྱུ་བ་བརྟེན་ནས་གཤེར་གཟུགས་སུ་རྒྱངས་གཟུགས་ཀྱི་ནང་དུ་དབྱེད་པའི་ཐི་རྩོན་
ལ་རྒྱུར་བའི་ངེས་མེད་ཀྱི་འགྲུལ་རྒྱུད།

**Brownian
movement**
ཐི་རྩོད་གཞི་འབྱུང་།
phys.

The continuous random movement of microscopic solid particles (of about 1 micrometer in diameter) when suspended in a fluid medium. First observed by the botanist Robert Brown (1773-1858) in 1827 when studying pollen particles, it was originally thought to be the manifestation of some vital force. It was later recognized to be a consequence of bombardment of the particles by the continually moving molecules of the liquid. The smaller the particles, the more extensive is the motion. The effect is also visible in particles of smoke suspended in a still gas.

ག་པའི་མ་གཟུགས་ཀྱི་མ་རྒྱལ་ཞིག་གཤེར་ཤུགས་ཤིག་དུ་སྒྱུག་སྐྱབས། ཞྱོགས་ངེས་མེད་
 དུ་མཆོངས་མ་ཆད་པར་རྒྱ་པའི་འགྲུལ་ཞྱོད་འདི་ནི་མོག་མར་ཆོ་གིང་རིག་པ་པར་སྐྱབས་སྡེ་
 རྩོད་(༡༩)ཨ་ན་མ་(༡༩༥) ཀྱིས་སྤྱི་ལོ་(༡༩༩༩) ལོར་ཟེའུའི་མ་རྒྱལ་པ་བརྟག་དཔྱད་ལྟེན་
 སྐབས་ཆོར་རྟོགས་ལྷུང་ཞིང་། དང་མོག་འདི་ལོ་ཆོར་ལྟེད་རུ་མ་པའི་རྣམ་པ་གཞན་ཞིག་ཡིན་
 པར་ཤོད་། ཤྱིས་སྤྱི་ལོ་ནི་མ་རྒྱལ་རྣམས་མཆོངས་མེད་དུ་འགྲུལ་ཀྱིན་པའི་གཤེར་ཤུགས་
 ཀྱི་འདུས་རྒྱལ་དང་གཤོར་སྒྲུག་རྒྱལ་པའི་རྩེ་མ་འགྲུལ་ཡིན་པར་ངེས་བརྒྱད་ཀྱིས། མ་རྒྱལ་ཅི་
 ཅུམ་རྒྱུད་པ་ཡོད་ན་མི་རྩོད་འགྲུལ་ཞྱོད་དེ་ཅུམ་ཀྱི་རྒྱ་ཆེ་པ་ཡོད། ཁྱད་ཆོས་འདི་འགྲུལ་མེད་ཀྱི་
 རྒྱུད་ས་གཟུགས་ཤིག་དུ་དུ་པའི་མ་རྒྱལ་པ་སྟེས་ན་མཐོང་སྒྲུབ།

brush
𑖦𑖫𑖞𑖮𑖫𑖮
phys.

A piece of carbon or metal serving as an electrical contact with a moving part in a motor or alternator.

སྟོན་རྒྱལ་འབྲུག་ཆས་མཁ་སྟོན་བདོན་འབྲུག་ཆས་ནང་ནི་སྟོར་བ་པའོར་ཕྱིན་པའི་ཆ་ཤས་དེའི་
ཉེང་ཏུ་རྒྱལ་ཅིང་སྟོན་རྒྱལ་བར་ཤྲང་པའི་ཁར་སྟོན་ནམ་ལྟར་འཇགས་ཀྱི་རྒྱལ་ལྷུང་པ་གོ

brute facts
འགྲེལ་མེད་དངོས་དོན།
phil.

In philosophy, a brute fact is one that cannot be explained.

ལྷ་ལྷ་པ་འི་ག་པ་འི་ནང་ཏུ་འབྱེལ་མེད་དངོས་དོན་ནི་འབྱེལ་བ་ཤད་ཀྱ་གཉིན་མེད་པ་འི་དངོས་དོན་
དེ་ལ་གོ

bryophyte
 ལྷག་མེད་ཅི་མིང་།
biol.

A small flowerless green plant of the division Bryophyta, which comprises the mosses and liverworts.

སྤྲུལ་མེད་ཅི་ཡིང་པུ་སྤེལ་ཐུ་བཀོད་པ་ས་པའི་རྒྱུད་ཁོང་མེད་ཀྱི་མེད་པའི་ཅི་ཡིང་ལྷུང་ཁུ་ཞིག་ལ་གོ་
ཁོང་། འདིའི་ཁོངས་སུ་ཁྲོག་ས་ཡིང་དང་ཁ་བཟ་རྒྱུད་ཀྱི་ཡོད།

bubble chamber
 ବୁ'ବଲ
 phys.

An apparatus for determining the movements of charged particles, consisting of a chamber containing a superheated transparent liquid that, by boiling and producing bubbles in the path of an ionizing particle, indicates the path of the particle.

འཕྲུལ་ཕྱག་ལྷ་རྩལ་གྱི་འཕྲལ་ཕྱོད་རྒྱུ་འཕྲིན་ཐག་གཅོད་ཀྱིས་འཕྲུད་པའི་ལོ་ལོ་མས་ཤིག་
 ལོ་ལས་འདྲིན་སྐྱེས་ཆེག་ལོད་ལ་འདྲིན་དྲ་གཤེད་གསུགས་དྲངས་ན་ཆེག་ལོད། གཤེད་
 གསུགས་དེ་འཕྲལ་ཕྱག་འཕྲུལ་ཕྱོད་ལྷ་རྩལ་གྱི་རྩལ་ལས་དྲ་ཕྱུག་དེ་ལྷ་རྩལ་གྱི་རྩལ་ལས་
 ར་ཆོད་འཕྲུད་པ་འདྲིན།

budding འབྲས་རྒྱུས། <i>biol.</i>	Asexual reproduction in which an outgrowth of a parent organism detaches and forms a new individual of the same species; most common among yeast plants. སྤྱི་དངོས་ཨ་མ་ནས་བྱིར་འབྲས་བའི་ཆ་ཤས་དེ་པ་མ་དང་ཁ་བྲལ་ཏེ་ཉེ་རིགས་གཅིག་པའི་སྤྱི་དངོས་གསར་པ་ཞིག་ཏུ་འགྲུབ་པར་འགྱུར་བའི་ཁམས་བྲལ་སྤྱི་དཔེལ་གྱི་རིགས་ཤིག་ཡིན་པ་དང་། སེམས་གྱི་ནད་དུ་བྱུང་བ་ཡིན།
bugle དམག་དྲང་། <i>phys.</i>	A brass instrument like a small trumpet, typically without valves or keys and used for military signals. ཏུས་གླིང་རྩུང་རྩུང་ཞིག་དང་མཚུངས་པའི་རག་གི་རོལ་ཆས་ཤིག་ལ་གོ་བ་དང་། སྤྱིར་བཏང་མཛུབ་འཐབ་མེད་ཅིང་དམག་བརྒྱ་གཞིར་བར་སྤྱོད།
bulimia ལྷགས་ཐབས། <i>biol.</i>	An eating disorder in which a large quantity of food is consumed in a short period of time, often followed by feelings of guilt or shame. དུས་ལུན་གྱི་དུ་ཞིག་གི་ནང་དུ་ཟས་འཁོར་ཆེན་ཞིག་ཟས་པའི་རྗེས་སུ་དུས་སྐབས་ལལ་ཆེ་བར་འགྲོད་པའམ་ངོ་ཆ་བའི་ཆོར་བ་བྱུང་བའི་ཟས་འལྲུགས་ཤིག་ལ་གོ།
buoyancy འཕྱུ་བྱ་བ། <i>phys.</i>	Apparent loss of weight of an object immersed or submerged in a fluid. དངོས་པོ་ཞིག་རྒྱག་ག་བྱུགས་ཤིག་གི་ནད་དུ་བཅུག་པའམ་སྤྱུམ་པའི་སྐབས་སུ་དངོས་པོ་དེའི་ཐོར་བརྒྱག་བྱུང་བར་མངོན་པའི་ལྡིང་ཆད།
buoyant force འཕྱུ་བྱ་བ། <i>phys.</i>	Net upward force exerted by a fluid on a submerged or immersed object. རྒྱག་ག་བྱུགས་ཤིག་གིས་དེའི་ནད་དུ་བཅུག་པའམ་སྤྱུམ་པའི་དངོས་པོའི་ངོས་སུ་ཡར་སྤྱོགས་སུ་བསྐྱུན་པའི་གཙང་ལྷགས།
by-product ཞན་བྱུང་ཐོན་འབྲས། <i>phys.</i>	An incidental or secondary product made in the manufacture or synthesis of something else. དངོས་པོ་གཞན་ཞིག་བཟོ་སྐྱོད་ནས་བཟོ་སྐྱོར་བྱེད་པའི་སྐབས་སུ་རྒྱུན་དབང་ངམ་ཞོར་དུ་བྱུང་བའི་ཐོན་སྐྱོད་དངོས་ཤིས།

C

calcarine fissure A sulcus on the occipital lobe of the brain.

ཟེ་མུལ།
neurosci. སྐྱད་པའི་ལྷག་འདབ་སྟེང་གི་སྐྱད་སུལ་ཞིག (བྱ་མེའི་ཟེ་འདྲ་བའི་སུལ།)

calcite A white or colorless mineral consisting of calcium carbonate. It is a major constituent of sedimentary rocks such as limestone, marble, and chalk.

ཚང་ཞི།
phys.

དཀར་ཤམ་ཁར་སྟོན་འདུས་ཇུས་ཀྱིས་བྱུ་བ་པའི་གཏེར་ཇུས་ཁ་དོག་དཀར་པོ་འམ་ཁ་དོག་མེད་པ་ཞིག འདི་ནི་རྫོ་ཐལ་དང་། རྫོ་ཀ་མ་རུ་བ། ས་སྒྲུག་ལྷ་བུའི་ཟེགས་རྩེའི་བྱུ་བ་ཆ་གཙོ་བོ་ཡིན།

calcium The chemical element of atomic number 20, a soft grey metal.

དཀར་གྲམ།
chem.

རྒྱལ་གྲངས་ ༢༠ ཅན་གྱི་སྒྲི་ཞིང་ཁ་དོག་སྒྱ་བོ་ཡིན་པའི་རྩ་ཇུས།

calculus The branch of mathematics that deals with the finding and properties of derivatives and integrals of functions, by methods originally based on the summation of infinitesimal differences. The two main types are differential calculus and integral calculus.

ཆ་ཕྱིས་འིག་པ།
math.

ཁྱད་པར་གངས་ལས་འདས་པ་ཞིག་ཕྱོགས་སྟོན་བྱེད་པའི་ཐབས་ལས་ལ་གཞི་བཙོལ་ཏེ། ལྷོས་གངས་ཤིག་གི་ཆ་རྩིས་སམ་འིལ་རྩིས་འཛོལ་བའམ་དེ་དག་གི་ཁྱད་ཆོས་འགྲེལ་བར་བྱེད་པའི་ཨང་རྩིས་ཀྱི་སྟེ་ཆ་ཞིག་ཆ་རྩིས་ལ་རིགས་གཉིས་ཡོད་པ་ནི་ཆ་བཟོའི་ཆ་རྩིས་དང་འིལ་བཟོའི་ཆ་རྩིས་ཡིན་ནོ།

calibrate To make, adjust, or check the setting of the controls used to make measurements with a tool or measuring device.

ཚད་ཁྲིག་
phys.

ལག་ཆ་ཞིག་གམ་འདལ་ཆས་ཤིག་སྟེ་ཚད་འདལ་བར་སྟོད་པའི་ཡོ་ཆས་ཀྱི་སྟངས་འཛིན་བྱེད་པའི་བཀོད་སྟངས་བཟོ་བའམ། ཚད་སྒྲིག་པ། ཡང་ན་དེ་ལ་ཞིབ་བཤེར་བྱེད་པ།

calorie (cal)

ཁེ་ལོ་ཅི།
phys.

Unit of heat. One calorie is the heat required to raise the temperature of 1 gram of water 1 Celsius degree. One Calorie (with a capital C) is equal to 1000 calories and is the unit used in describing the energy available from food; also called a kilocalorie (kcal). 1 cal = 4.184 J or 1 J = 0.24 cal

ཆ་རྒྱས་ཀྱི་བརྟེན་གཞི། རྩ་སྒྲ་རམ་གཅིག་གི་དོན་ཚད་བརྒྱ་ཚད་གཅིག་གིས་སྤྲོད་བར་མཐོ་བའི་
དོད་རྒྱས་ནི་ཁེ་ལོ་ཅི་གཅིག་ཡིན། ཁེ་ལོ་ཅི་ (C ཆེ་བ་ཅན་) གཅིག་ནི་ཁེ་ལོ་ཅི་ (c རྒྱུད་བ་
ཅན་) ཆེག་སྤྱད་ཡིན་ཞིང་འདི་ནི་རམ་རྒྱས་འབྲེལ་བར་སྤྱོད་པའི་བརྟེན་གཞི་ཡིན་ཞིང་། འདི་ལ་
ཀེ་ལོ་ཁེ་ལོ་ཅི་ (kcal) ཞེས་གྲུང་ཟེར། 1 cal = 4.184 J ཡང་ན། 1 J = 0.24 cal

calorimeter

ཆ་རྒྱས་འཇལ་ཆས།
phys.

Any of various devices used to measure thermal properties such as calorific value, heat capacity, latent heat, etc.

ཆ་བྲགས་རིག་པའི་ཁྱད་ཆོས་དོད་རྒྱས་དང་། དོད་དར། གཤམ་དོད་སོགས་འཇལ་བྱེད་ཀྱི་ལོ་
བྱུང་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག།

**Caltech
Submillimeter
Observatory**

ཁེ་ལོ་ཀླུ་མི་ཡི་མི་ཁྱེར་ཆ་ཡུན་།
རྟོག་ཞིབ་ཁང་།
phys.

The Caltech Submillimeter Observatory (CSO) was formerly one of the world's premier facilities for astronomical research and instrumentation development at submillimeter wavelengths. The 10.4 m diameter telescope is housed in a compact dome at 4070 m altitude near the summit of Maunakea, Hawai'i. CSO ceased scientific operations in 2015.

ཁེ་ལོ་ཀླུ་མི་ཡི་མི་ཁྱེར་ཆ་ཡུན་རྟོག་ཞིབ་ཁང་ནི་སྤྱོད་མར་མི་ཡི་ཆ་ཡུན་གྱི་རྒྱབ་སྐྱོད་གཞིར་
བཞག་པའི་གཟུང་སྒྲུང་དབྱེད་རིག་གི་བརྟེན་གཞི་དབྱེད་དང་ཚད་འཇལ་ལོ་ཆས་འཛུགས་སྒྲུན་ཐད་
ཀྱི་འཛུལ་གྲུང་སྤྱོད་གྱི་ཆེས་སྤྱོད་ཐོན་ཡིན་པའི་བསྟེན་གཞི་གཅིག་ཡིན་པ་དང་། ཚད་སྤྱོད་ཐོན་པ་
མི་ཁྱེར་ ༡༠.༤ ཡོད་པའི་རྒྱུང་ཤེལ་དེ་ནི་ཉ་མེ་ཡིས་མོན་ཁི་ཅི་བོད་སྤྱོད་གྱི་རྒྱ་མཆོད་དོས་ལས་
མི་ཁྱེར་ ༤༠༧༠ ཡི་སར་བ་གས་དབྱེད་སྤྱོད་ཁང་པའི་ནང་དུ་བཅུགས་ཡོད་པ་དང་། བྱི་ལོ་
༢༠༡༥ ལོར་ཆོད་རིག་བརྟེན་གཞི་དབྱེད་ཀྱི་མཆུ་མས་བཞག།

Calvin cycle

ཀེ་ལོ་མེན་རྒྱན་འཁོར་།
biol.

A series of reaction, occurring during photosynthesis, in which glucose is synthesized from carbon dioxide.

འོད་སྤྱོད་གྱི་སྐབས་སུ་བྱུང་བའི་རྩ་སྒྲ་སྤྱོད་གྱི་བསྐྱར་རིས་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདིའི་སྐབས་སུ་
ཁར་སྤྱོད་འཆོ་རྒྱུད་ཟུང་ལྡན་ནས་མངར་བཅུད་སྟེལ་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

**Cambrian
explosion**

ཀེ་མ་བི་ཅི་ཡན་འཕེལ་མཆེད་།
ཀེ་མ་ཅི་གས་འཕེལ་།
biol.

The emergence of many new organisms including most ancestral lineages of present-day animal species that occurred at the beginning of the Cambrian period.

ཀེ་མ་བི་ཅི་ཡན་དུས་ཡུན་གྱི་ཐོག་མའི་གནས་སྐབས་སུ་དེ་ཡོད་ཀྱི་སྟོབ་ཆགས་ཉེ་རིགས་པ་ལ་
མོ་ཆེད་པ་མེས་ཀྱི་རྒྱུད་པ་མེ་བའི་སྤྱོད་དོས་གསར་བ་མང་པོ་ཞིག་གསར་དུ་བྱུང་བ་ལ་ཟེར།

Cambrian period

ཁན་མ་མཆེད་དུས་དབས།
biol.

The first part of the Paleozoic era: 590 to 505 million years ago.

ཆོ་སྟོབ་གནའ་སྐལ་གྱི་ཐོག་མའི་དུས་སྐབས་ཉེ་ལོ་དོས་ལ་ ༥༩༠ ཏས་ས་ལ་ ༥༠༥ སྤྱོད་གྱི་
དུས་སྐབས།

- campfire** An open-air fire in a camp, used for cooking and as a focal point for social activity.
གྲ་མེ།
སྒྲ་ཁའི་ཕྱི་རོལ་དུ་བཏང་བའི་མེ་ལ་གོ་ཞིང། ཟ་མ་གཡོ་སྒྲོལ་ལ་མ། སྤྱི་ཚོགས་འབྲེལ་འདྲིས་ཀྱི་བྱེད་སྒྲུབ་འདུ་གནས་གཙོ་བོར་བཤད་སྤྱོད་བྱེད།
- cancel** Neutralize or negate the force or effect of another
ཉེལ་བ།
sci. method བྱ་དངོས་ཤིག་གི་ཤུགས་རྒྱུན་ནས་ཤུགས་བཏང་སྟོངས་སུ་བཟོ་བའམ་རྩིས་མེད་དུ་བཟོ་བ།
- cancer** A disease caused by an uncontrolled division of abnormal cells in a part of the body.
འབྲས་ནད།
biol. ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཏུ་རྒྱན་ལྡན་མིན་པའི་ཟ་ཕྱང་སྤངས་འཛིན་མེ་ཐུབ་པའི་སྟོན་སྒྲུབ་བཞོས་བྱས་པ་ལས་སྦྱེད་པའི་ནད་ཅིག།
- candidiasis** Infection with candida, especially as causing oral or vaginal thrush.
ཁན་ཁི་ཏ་པགས་ནད།
biol. ཏམ་པག་ཁན་ཁི་ཏ་ཡིས་སྦྱེད་པའི་གཉན་ཁ་སྟེ། གྲེ་བྲག་ཏུ་ཁ་དང་མོ་མཚན་ལ་སྦྱང་ནད་འབྱུང་གི་ཡོད།
- Canis dingo** Wolflike yellowish-brown wild dog of Australia
ཀེ་ཏི་ཏི་ཞིང།
biol. སྤྱང་ཀེ་དང་འབྲེལ་ཞིང་མདོག་སེར་སྒྲུག་ཡིན་པའི་ཨ་ལོ་སི་ཏོ་མེ་ཡའི་བདག་མེད་ཀྱི་ཁྱི་ཞིག།
- Canis familiaris** The scientific name for the domestic dog.
ཀེ་ཏི་ཏི་རིགས།
biol. སྟོ་ཁྱི་ཡི་ཚན་རིག་གི་མིང།
- cantaloupe** A small round melon of a variety with orange flesh and ribbed skin.
ཀན་ཏ་ལ་ག་གོ་ན།
biol. རང་ལ་ལེ་ཁྲིའི་མདོག་དང་པགས་པ་རྩིབ་མའི་དབྱིབས་སུ་ཡོད་པའི་ལྷུས་དབྱིབས་ཀྱི་ག་གོ་ན་རྩུང་རྩུང་ཞིག།
- capacitance** The property of a circuit element that permits it to store charge.
རྒྱག་ཁྱུང་གསོག་རྩུས།
phys. རྒྱག་ཁྱུང་གསོག་ཏུ་འཇུག་མཁན་རྒྱག་ལས་ཀྱི་ཡན་ལག་ཅིག་གི་ཁྱུང་ཚོས།
- capacitation** The change undergone by sperm in the female reproductive tract that enables them to penetrate and fertilize an egg.
ཁམས་དཀར་ཁྱིན་རྒྱུ་རྒྱུ་ལྱིན་རྒྱུ་
རྒྱུ་ལྱིན་རྒྱུ་
biol. བྱང་མེད་ཀྱི་སྦྱེད་འཕེལ་རྒྱུ་ལས་ནད་ནས་ཁམས་དཀར་ལ་བྱང་བའི་འགྱུར་ལྡོག་ཅིག་སྟེ། འགྱུར་ལྡོག་འདི་ཡིས་ཁམས་དཀར་དེ་རྩམས་ཁམས་དམར་ནད་དུ་འཛུལ་ཐུབ་པ་དང་ཁམས་འདུས་འབྱུང་ཐུབ་པར་བྱེད།
- capacitor** An electrical device—in its simplest form, a pair of parallel conducting plates separated by a small distance—that stores electric charge and energy.
རྒྱག་ཁྱུང་གསོག་ཆས།
phys. མཉམས་འགྲོ་ཡིན་པའི་ཁྲིད་གཟུགས་ཀྱི་བྱང་བུ་གཉིས་བར་ཐག་རྒྱང་དུ་ཞིག་གིས་ཁ་འཕམ་ཏེ་རྒྱག་འཕྱུར་དང་རྩུས་པ་གསོག་པའི་རྒྱག་ཆས་ཤིག།

capacity ཉ ལས་རྒྱས། ༡ མོང་ཚད། phys.	1. The ability or power to do, experience, or understand something. 2. The maximum amount that something can contain. ༡) བྱ་དངོས་ཤིག་སྤྲོད་པའམ། ཉམས་སུ་སྤྱོད་བའམ། ཉ་གོ་བར་བྱེད་པའི་འཛོལ་ཐང་ངམ་མ་གྱི་རྒྱས། ༢) སྤོང་ཅིག་གི་ནང་དུ་ཤོང་བྱའི་འཁོར་ཚད་ཆེ་ཤོས།
capillaries ཐག་ཆ་ཕྱ་ཚ། biol.	Any of the tiny blood vessels through which exchange of materials between the blood and surrounding tissues takes place; serve to join the arteries with the veins. ཐག་དང་མཐའ་འཁོར་གྱི་སྤང་བྱའི་དབར་ལ་དངོས་ཆས་བརྗེ་ལེན་བྱེད་པའི་ཐག་གི་ཆ་སྤྲུབས་སྤྲོད་མོག་དུང་དུ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། དེ་ནི་འཕར་ཆ་དང་སྤོང་ཆའི་མཐུད་མཚམས་ཀྱང་ཡིན་ནོ།
capillarity ཐ་ཐྱག་དང་གཤིས། phys.	Rise of a liquid in a fine, hollow tube or in a narrow space. སྤྱ་གུ་སྤྲོ་མོའམ་བར་སྤོང་ཆུང་ཆུང་གི་ནང་དུ་གཤེར་གཟུགས་བྱེན་དུ་འཕགས་པ།
capillary ༡. ཐག་ཆ་ཕྱ་ཚ། biol.	A tube of small diameter, such as the narrowest type of blood vessel in the vertebrate circulatory system. སྤྲུལ་དུས་ཅན་གྱི་མོག་ཆགས་ཀྱི་ཐག་གི་འཁོར་སྤོང་མ་ལག་ནང་གི་ཐག་ཆུ་སའི་ཐག་ཆ་སྤྲོ་མོས་ལྷ་བྱའི་ཆངས་ཐིག་ཆུང་བའི་སྤྱ་གུ་ཞིག།
capillary ༡. ཐ་ཐྱག་ phys.	A tube that has an internal diameter of hairlike thinness. ནང་རོལ་གྱི་ཆངས་ཐིག་ནི་སྤྱ་ཡི་སྤོམ་སྤྲོ་མོའི་ནང་ལོན་བའི་སྤྱ་གུ་སྤྲོ་མོ་ཞིག།
capillary action ཐ་ཐྱག་བྱ་བ། phys.	The interaction between contacting surfaces of a liquid and a solid that distorts the liquid surface from a planar shape and causes the liquid to rise or fall in a narrow tube. གཤེར་གཟུགས་ཤིག་དང་སྤྲོ་གཟུགས་ཤིག་པན་ཚུན་སྤྲུལ་པའི་སྤྲུལ་སུ་ངོས་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་པན་ཚུན་ལྷོས་རེས་ཀྱི་རྒྱས་པ་འདོན་པར་བྱེད། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཆུའི་སྤོམ་སྤྲོ་མོས་ལྷ་འཇུག་པ་ཐེབས་སུ་བརྟེན་སྤྲོ་སྤྱ་གུ་སྤྲོ་མོ་ཞིག་ཏུ་ཡར་འཕར་བའམ་མར་འགྲེབ་པར་བྱེད།
capillary tubes ཐ་ཐྱག་ཐྱག་ phys.	A glass tube with a fine bore and thick walls, used in thermometers, etc. སྤོང་ཚད་འཇུག་ཆས་སོགས་སུ་སྤོང་པའི་བྱ་ག་སྤྲོ་མོ་ཀྱང་ངོས་མཐུག་པའི་ཤེལ་སྤྲུག།
capsid ཐི་ཁློག་ས། biol.	The protein coat that constitutes the shell of a virus particle. གཉན་སིན་བྱའི་ཆས་ཀྱི་བྱ་སྤོམ་སྤྲོ་མོས་བར་བྱེད་པའི་སྤྱི་ཆས་ཀྱི་ཤུན་སྤོམ་སྤྲོ་མོ་ལོ།

carbohydrate Any of a group of organic compounds, including sugars, starches, celluloses, and gums, that contain only carbon, hydrogen, and oxygen and that originate chiefly as products of photosynthesis. Carbohydrates serve as a major energy source for living things.

ཁན་ཐོ་མན་འབྱུང་།
biol.

[illegible]

carbon	The chemical element of atomic number 6, a nonmetal which has two main forms (diamond and graphite) and which also occurs in impure form in charcoal, soot, and coal.
ཁད་ཐྱོན།	
<i>chem.</i>	

ཏུལ་གངས་ ༦ ཅན་གྱི་ལྷགས་འགྲེལ་མེན་པའི་རྩ་ཆས་ཤིག་ཡིན་པ་དང་། རོ་བོ་གཙང་མ་གསལ་
ཆ་བཤད་ཀྱིས་ (རོ་བོ་ལས་དང་ཞུ་ཉེ་) གྱི་རྒྱས་པར་གནས་ལ་མི་གཙང་པའི་ཚུལ་དུ་སྐོལ་བ་དང་།
དུའག་རྩོ་སོལ་བཅས་གྱི་ཁར་དུ་ཡང་ཡོད་དོ།

carbon arc lamp An arc lamp having carbon electrodes

ཁང་ཁྱོན་གཞུག་ཁྱོན། ཁང་ཁྱོན་གྱི་སྒོ་ལ་སྒྲིང་དང་སྒྲུབ་པའི་གཞུག་ཁྱོན་ཞིག།

carbon cycle The series of processes by which carbon compounds are interconverted in the environment, involving the incorporation of carbon dioxide into living tissue by photosynthesis and its return to the atmosphere through respiration, the decay of dead organisms, and the burning of fossil fuels.

ས་ལུང་ཁམས་ལུ་ཁར་ཕྱོད་དུ་ཆེན་པོར་མཆོད་པའི་བུ་ལྷ་རྟེན་ཡིན་པའི་ལྷ་དེ་མེ་ལྷ་རྟེན་ཆུ་ལྷ་རྟེན་
 ཅན་ཞིག་ལ་ལོ་ཞིང་། འདི་རྒྱུད་ས་ལུ་ཁར་ཕྱོད་པའོ་རྒྱུད་པའི་མེ་ལྷ་རྟེན་ཡིན་པའི་བུ་ལྷ་རྟེན་ནས་
 རྟེན་དོན་གྱི་མ་ལུང་དུ་མཆོད་པའི་ལྷ་ཡིད་པ་དང་། དུག་གས་པའི་ལྷ་རྟེན་ལ་དང་། ལི་ལི་ལྷ་
 དོན་ལྷ་ཡིན་པའུ་རྒྱུ་རྟེན་ལུང་ཆེན་པོར་མཆོད་པའི་ལྷ་ལོང་པ་བཅས་པའི་མཆོད་ནས་རྒྱུད་
 ཁམས་ལུ་ལྷ་རྟེན་ལོ་ཡིད་།

<p>carbon dating</p> <p>ཁ་བྱོན་ལོ་ལྷན།</p> <p><i>phys.</i></p>	<p>Process of determining the time that has elapsed since death by measuring the radioactivity of the remaining carbon-14 isotopes.</p>
---	---

ཁྲིའི་ཕྱི་ ༡༨ ལགས་མཉམ་ཅུ་རྩ་ལྟེ་པའི་འཕྲུག་པའི་ཁྲི་ཆེན་པད་པ་པལ་པའི་ལྷན་གསུལ་
ཕྱེད་ལྷན་གསུལ་ལོ་ག་ཆེན་པོ་ལོ་མེད་ཐལ་གཙོན་པའི་ལྷན་པེལ།

carbon dioxide

ཁར་སྒྲོན་འཛོལ་རྒྱུ་རྒྱུ་ལྟན།
chem.

A colorless, odorless gas produced by burning carbon and organic compounds and by respiration. It is naturally present in air (about 0.03 percent) and is absorbed by plants in photosynthesis. Chemical formula: CO_2

ཁར་སྒྲོན་དང་སྒྲིལ་ན་གྱི་འདུས་ཆས་མེ་སློག་གཏོང་བའི་སྐབས་དང་དབྱགས་འཕྱིན་རྒྱུ་གྱི་སྐབས་སུ་སྒྲིབ་སྒྲིབ་བྱས་པའི་ཁ་དོག་མེད་ཅིང་དེ་མ་མེད་པའི་རྒྱུ་རྒྱུ་གསལ་ཤིག་རྒྱུ་ཁམས་སུ་རང་བྱུང་དུ་ཡོད་པའི་ཁར་སྒྲོན་འཛོལ་རྒྱུ་རྒྱུ་ལྟན་ནི་ (བརྒྱ་ཆ་ 0.03 ཅས་) འོད་སྤྲོད་གྱི་སྐབས་སུ་ཅི་ཡིང་གིས་མེད་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། རྒྱུ་སྤྲོད་མན་དག་ནི་ CO_2 ཡིན།

carbon footprint

ཁར་སྒྲོན་སྒྲིབ་ཀྱི་ལྟ་སྟངས།
biol.

The amount of carbon dioxide and other carbon compounds emitted due to the consumption of fossil fuels by a particular person, group, etc.

མི་གྲེ་བླག་པ་གཅིག་གས། སྒྲིབ་སྒྲིབ་གཅིག་ལ་སོགས་པས་འགྱུར་རྒྱུ་ལྟན་ཆས་མེད་སྤྱོད་བཟང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱུ་ཁམས་སུ་སྤྲོད་པའི་ཁར་སྒྲོན་འཛོལ་རྒྱུ་རྒྱུ་ལྟན་དང་ཁར་སྒྲོན་གྱི་འདུས་རྒྱལ་གཞན་གྱི་འཛོལ་ཆད་ལ་གོ།

carbon monoxide

ཁར་སྒྲོན་འཛོལ་རྒྱུ་རྒྱུ་ལྟན།
chem.

A colorless, odorless, highly poisonous gas, CO , formed by the incomplete combustion of carbon or a carbonaceous material, such as gasoline.

ཁར་སྒྲོན་ནས་རྒྱུ་སྒྲིབ་སྒྲིབ་ཁར་སྒྲོན་དང་ལྷན་པའི་དངོས་ཆས་འབར་སློག་ཆ་ཆད་བ་ཞིག་མ་གྱུས་པའི་སྐབས་སུ་གྲུབ་པའི་ཁ་དོག་མེད་ཅིང་དེ་མ་མེད་ལ། དུག་ཤིང་ཉ་ཅང་ཆེ་བའི་རྒྱུ་རྒྱུ་ལྟན་ཆས་ཤིག་མཛོན་ཏྟགས། CO

carbonic acid

ཁར་སྒྲོན་རྒྱུ་རྒྱུ་ལྟན། ཁར་སྒྲོན་
ཁྱིམ་རྒྱུ་ལྟན།
chem.

A very weak acid formed in solution when carbon dioxide dissolves in water. Chemical formula: H_2CO_3

ཁར་སྒྲོན་འཛོལ་རྒྱུ་རྒྱུ་ལྟན་ཆུ་འོ་ནང་དུ་བཞུ་བའི་སྐབས་སུ་གྲུབ་པའི་སྒྱུར་ཆས་ཉ་ཅང་ཞན་པོ་ཞིག་རྒྱུ་སྤྲོད་མན་དག་ནི་ H_2CO_3 ཡིན།

Carboniferous period

སྐལ་ལྷགས་དུས་རབས།
biol.

Period of the Paleozoic era, lasting from approximately 345 to 280 mya; formation of widely distributed fern-filled swamps, from which the majority of the earth's known coal deposits were formed. Aka the Age of Vegetation. Fossil amphibians are common from this period.

གནད་བསྐལ་གྱི་དུས་རབས་ཤིག་སྤེལ་ཆེད་ལོ་ངོ་ས་ཡ་ 345 རྒྱུན་ནས་ལོ་ངོ་ས་ཡ་ 280 རྒྱུན་བར་དུ་གནས་ཡོད་པ་དང་། ལྷན་པོ་རེ་རལ་གྱིས་ཁེངས་པའི་འདམ་གཞུང་ཡོངས་ཁྲུབ་ཏུ་གྲུབ་ཅིང་། འདི་ལས་སའི་གོ་ལའི་སྤྱོད་དུ་ད་ལྟའི་ཆར་རྟགས་ཡོད་པའི་རྩ་སྐལ་གྱི་གཏོར་བུང་ལས་ཆེ་བ་གྲུབ། འདི་ལ་ཅི་ཡིང་གི་ལོ་རབས་ཞེས་ཀྱང་ཟེར་བ་དང་། སྐལ་གཤེད་གཉིས་གནས་ཀྱི་སློག་ཆགས་ཀྱི་འགྱུར་རྒྱུ་ལས་ཆེ་བ་ནི་དུས་རབས་འདིའི་སྐབས་སུ་གྲུབ།

carbonyl

ཁར་སྒྲོན་ནིལ།
chem.

Of, consisting of, or containing the divalent group $=\text{CO}$: a carbonyl group or radical

སྤེབ་རྒྱས་གཉིས་ཅན་གྱི་སྤེལ་ཆད་ $=\text{CO}$ དང་ལྷན་པ་སྤྱེ། ཁར་སྒྲོན་ནིལ་གྱི་སྤེལ་ཆད་ནས་བྱིངས་ཆས་ཤིག།

carboxyl ཁར་རྩྭ་སིལ། chem.	Of or denoting the acid radical —COOH. མཆོན་བཟའ་ཡོད་པ། སྒྲིལ་བྱི་སྦྱར་ཟེས་པའ་ཆེ་བའི་ནང་དུ་ཡོད།
carcinogen འབྲས་ནད་གྱི་རྒྱ། biol.	A cancer-causing substance or agent. འབྲས་ནད་སྐྱེད་པར་བྱེད་པའི་ཟུང་སེམས་ཀྱི་རྒྱ།
cardiac muscle སྤྱིང་གི་ལ་སྤྱིམ། biol.	A type of muscle tissue that is found only in the heart and is distinguishable from the two other forms of muscle, smooth muscle (that moves internal organs, such as the bowels, and vessels, such as the artery walls) and skeletal muscle (that powers joints). Cardiac muscle is responsible for pumping blood throughout the body. འཇམ་པའི་ལ་སྤྱིམ་(རྒྱ་མ་ལུ་བའི་ནད་ཁོལ་དང་འཕར་རྩེའི་སྤྱིམ་ལུག་ལྟ་བུའི་རྩ་སྤྱབས་འགུལ་སྤྱོད་གཏོང་མཁན་) དང་རུས་འབྲར་གྱི་སྤྱིམ་(ལྷ་ཆོགས་ལ་རུས་སྤྱིམ་སྤྱོད་མཁན་) སྤྱི་ལ་སྤྱིམ་གྱི་རིགས་གཞན་གཉིས་ལས་ཐ་དད་ཡིན་ཞིང་སྤྱིང་སྤྱིང་སྤྱོད་པའི་ནད་དུ་ཡོད་པའི་ལ་སྤྱིམ་ལུང་གྲུབ་ཀྱི་རིགས་ཤིག་ལ་གོ་བ་དང་། སྤྱིང་གི་ལ་སྤྱིམ་གྱི་བྱེད་ལས་ནི་ལུས་སོ་ཡོངས་ལུ་ཁྲག་ཕུ་རྒྱག་གཏོང་རྒྱ་དེ་རེད།
cardiac output སྤྱིང་ཁྲག་འབྲུད་ཚད། biol.	The volume of blood pumped by the heart in one minute. སྤྱིང་མ་གཅིག་གི་ནད་དུ་སྤྱིང་གིས་ཕུ་རྒྱག་བྱས་པའི་ཁྲག་གི་ཁྲིན་འཕོར་ལ་ཟེར།
cardiovascular སྤྱིང་རྩེའི། biol.	Relating to the heart and blood vessels. སྤྱིང་དང་ཁྲག་རྩེའི་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི།
cardiovascular disease (CVD) སྤྱིང་རྩེའི་ནད། biol.	A disease of the heart or blood vessels སྤྱིང་དམ་ཁྲག་གི་རྩ་སྤྱབས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ནད།
cardiovascular system སྤྱིང་རྩེའི་ལྷག་པོ། biol.	The anatomical system consisting of the heart and blood vessels. སྤྱིང་དང་ཁྲག་གི་རྩ་སྤྱབས་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་ཕུང་གནས་མ་ལག་ཅིག་ལ་ཟེར།
Carl Linnaeus' naming system ཀལ་ཡི་ཞི་དེ་མིང་འདོགས་ཚུལ་ འགྲེལ། biol.	The modern classification system for the naming of plants and animals, in which each organism is given a two-word name indicating what genus and species it belongs to. ཅེ་ཤིང་དང་སྟོན་ཆགས་ལ་མིང་འདོགས་ལུགས་ཐད་བཏོན་པའི་དེང་དུས་ཀྱི་སྟོ་ཆན་དཔྱེ་འབྲེད་བྱེད་ལུགས་ཏེ། སྟོ་དངོས་ལ་ཆོག་གཉིས་ཅན་གྱི་མིང་ཞིག་བཏགས་ཏེ་སྟོ་དངོས་དེ་རྒྱུད་དང་ཉེ་རིགས་གང་དུ་གཏོགས་པ་མཆོན་གྱི་ཡོད།
carnivore ཤ་ག་ཟན། biol.	An animal that feeds on flesh. ཤ་ཐ་མཁན་གྱི་སྟོན་ཆགས།

Carnot efficiency ཁར་ནོལ་རྒྱས་ཚད། <i>phys.</i>	Ideal maximum percentage of input energy that can be converted to work in a heat engine. ཚ་རྒྱས་འབྲུལ་འཁོར་ཞིག་གི་ནང་འབྲུག་རྒྱས་པ་དེ་ལས་ཀར་བསྐྱར་བྱུང་བའི་བརྒྱ་ཆ་ཚད་མཐོ་ཤོས།
carotid artery མཐིང་པའི་འཕམ་རྩ། <i>biol.</i>	Either of the two large arteries in the neck that carry blood to the head. ཁྲད་པར་ཁྲག་མཁོ་སྒྲོད་བྱེད་མཁན་མཐིང་པའི་ཁྲུལ་དུ་ཡོད་པའི་འཕམ་རྩ་ཆེན་པོ་གཉིས་ཡོད་པ་ལས་གང་རུང་ཞིག།
carpel མེ་ཉྒྱག་གི་ཚད་བང། <i>biol.</i>	The part of a flowering plant that encloses the ovules. A pistil may consist of a single carpel or of several carpels joined together. མེ་ཉྒྱག་ཅན་གྱི་ཕྱི་ཤིང་གི་ཆ་ཤས་ཤིག་སྟེ། སྒྲུལ་རྟོག་བཏུས་པར་བྱེད་པའི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ་སོན་ཁྲོག་ཅིག་དུ་མེ་ཉྒྱག་གི་ཚོ་ལག་གཅིག་གས་དུ་མ་དང་མ་སྤང་ནས་ཡོད་སྟེ།
carrier wave འཕྲན་རྒྱབས། <i>phys.</i>	High-frequency radio wave modified by a lower-frequency wave. རྫོས་ཕྱོད་དམའ་བའི་རྒྱབས་ཀྱིས་བཙོ་བཙོས་བཏང་བའི་རྫོས་ཕྱོད་མཐོ་བའི་རྒྱང་འཕྲིན་གྱི་རྒྱབས།
carrying capacity (K) ཐྱུལ་རྒྱས། <i>biol.</i>	The maximum population of a particular organism that a given environment can support without detrimental effects. གཞིང་པའི་ཤུགས་རྒྱུན་མེད་པའི་རྫོན་ས་ཁོང་ཡུག་གྱེ་བྲག་པ་ཞིག་གིས་འཆོ་གནས་ལ་རས་འདེགས་བྱེད་བྱུང་བའི་སྤྱོད་དོས་ངེས་ཅན་ཞིག་གི་གྲངས་འཛོར་མང་ཤོས་དེ་ལ་གོ།
cart འཕྲིན་འཁོར། <i>phys.</i>	A two-wheeled vehicle drawn by an animal and used in farm work and for transporting goods. དུད་འགྲོས་འབྲུད་འཕྲེན་བྱེད་པའི་འཁོར་ལོ་གཉིས་ལྡན་གྱི་བཞོན་འཁོར་ཞིང་སྤྲུགས་ལས་དང་དོར་ས་ཚོག་སྤུལ་འཕྲེན་ལ་བཀོལ་སྤྱོད་བྱེད་པ་ཞིག།
cartilage བྱུམ་རྩ། <i>biol.</i>	A strong, flexible connective tissue that is found in various parts of the body, including the joints, the outer ear, and the larynx. During the embryonic development of most vertebrates, the skeleton forms as cartilage before most of it hardens into bone. In cartilaginous fish, the mature fish retains a skeleton made of cartilage. ལྷ་ཆོགས་དང། བྱ་རྩ། གྲིབ་ལྷ་བུའི་ལུས་ཀྱི་ཆ་ཤས་གང་མང་ན་ཡོད་པའི་བརྟན་ཞིང་མཉམ་ཆ་ལྡན་པའི་མ་སྤང་སྒོར་བྱང་བྲུབ་ཅིག་ལ་གོ། སྤྲུལ་རྩས་ཅན་གྱི་སྒོག་ཆགས་པལ་མོ་མེད་སྤྲུལ་སྤིང་འཆར་འཕེལ་གྱི་སྤྲུབས་སྤྱ་རྩས་ཀྱང་དེ་རྩས་པའི་དོ་བོར་སྤྲུལ་ཆགས་སྤྱ་རྩ་གྲུར་བའི་སྒོན་དུ་བྲུས་རྩས་ཀྱི་དོ་བོར་བྲུབ་ཀྱི་ཡོད། ཉ་བྲུས་རྩས་ཅན་ལ་མཆོན་ལ། དར་ལ་བབས་པའི་སྤྲུབས་སྤྱ་ཡང་རྩས་ཀྱང་ནི་བྲུས་རྩས་ཀྱི་དོ་བོར་གནས་ཡོད།

cartilaginous fish	A fish whose skeleton is made mainly of cartilage rather than bone. Sharks, rays, and skates are cartilaginous fish.
ཉ་ལྷན་ཅུས་ཅན། <i>biol.</i>	རུས་པ་མེན་པར་གཙོ་བོ་སྤྲས་ཅུས་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་རུས་ཀྱང་དང་ལྷན་པའི་ཉ་ཞིག དཔེར་ན། ཉ་ཆེན་ལྷན་དང་། ཉ་ལེབ་ཟེར་མདའ་མ། ཉ་ལེབ་བཅས་ནི་སྤྲས་ཅུས་ཅན་གྱི་ཉ་རེད།
case	An instance of a disease or problem.
ནད་དཔེ། <i>biol.</i>	ནད་དམ་དཀའ་ངལ་ཞིག་གི་དཔེ་མཚོན་ཞིག
catabolism	The metabolic breakdown of complex molecules into simpler ones, often resulting in a release of energy.
ཞིག་འཐུར། <i>biol.</i>	རྫོག་འཛིང་ཅན་གྱི་འདུས་རྒྱལ་སྐབས་འདེམ་པའི་འདུས་རྒྱལ་དུ་རྒྱས་འཐུར་ཆ་གསེས་གཏོང་བ་ལ་ཟེར་ཞིང་། དུས་སྐབས་ལལ་ཆེ་བར་རྒྱས་པ་སློང་འདོན་ལྟེད།
catabolize	To undergo or cause to undergo catabolism.
ཞིག་འཐུར་གཏོང་བ། <i>biol.</i>	ཞིག་འཐུར་འབྱུང་བའམ་ཞིག་འཐུར་འབྱུང་དུ་འཕུག་པ།
catalyst	A substance that speeds up a chemical reaction while undergoing no permanent change itself. All enzymes are catalysts. The enzymes in saliva, for example, are catalysts of digestion.
རྒྱལ་ཐུས། <i>biol.</i>	གཏན་འཛགས་གྱི་འཐུར་བ་མེད་པའི་སློན་ཞུས་ཨ་སྤྱིར་རྒྱུ་གཏོང་མཁན་གྱི་ཨ་ས་ཤིག་སློན་ཨ་ས་ཐུས་ཅན་སྐུལ་ཨ་ས་ཡིན། དཔེར་ན། མཆེལ་མའི་ནང་གི་སློན་ཨ་ས་ནི་ཐུས་འཕུ་བའི་སྐུལ་ཨ་ས་རེད།
cataplexy	A sudden loss of muscle tone and strength, usually caused by an extreme emotional stimulus.
སློ་བར་བཤམ་ཁྲིད། <i>biol.</i>	སློ་བུར་དུ་ཤ་སྤྲིས་གྱི་རྒྱུང་ཤུགས་དང་རྒྱས་པ་བརྒྱལ་བ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། སྤྱིར་བཏང་སེམས་ཚོར་དག་པའི་སྐུལ་རྒྱུན་ལ་བརྟེན་ནས་འབྱུང་།
cataract	A cataract is a cloudiness of the eye's natural lens, which lies between the front and back areas of the eye, directly behind the pupil.
བར་འཁྲིབ། རྒྱ་འཁྲིབ། <i>biol.</i>	བར་འཁྲིབ་ནི་མིག་གི་རྒྱ་བ་མདན་གཉིས་ཀྱི་བར་དང་། མིག་གི་རྒྱ་བ་མེའི་རྒྱ་བ་ཏག་ཏག་ན་ཆགས་ཡོད་པའི་ལྷན་སྤྲིས་ཀྱི་དྲངས་ཤེལ་མི་གསལ་བར་གླུར་བ་ལ་གོ།
catheter	A flexible tube inserted through a narrow opening into a body cavity, particularly the bladder, for removing fluid.
གཙུག་ <i>biol.</i>	བྲ་ག་ཞིག་རྒྱུད་ནས་ཤུས་པའི་ནང་རྩོལ་ཏེ་ལྷག་པར་གཙེན་སྤང་ལྷ་བུར་བཅུག་སྟེ་གཤེར་གཟུགས་ཕྱིན་འདོན་བར་སྤྱོད་པའི་མཉེན་ལྷག་ལྷན་པའི་སྤྲ་གུ་ཞིག
cathode	The negatively charged electrode by which electrons enter an electrical device. The opposite of anode.
མ་སྤྲ། <i>phys.</i>	སློག་ཆས་ཤིག་དུ་སློག་རྒྱལ་འཇུ་ལ་སའི་སློག་ཁུར་མོ་དང་ལྷན་པའི་སློག་སྟེ། ཤོ་སྤེལ་ལྷོག་ལྷོགས།

cathode-ray tube *phys.* A high-vacuum tube in which cathode rays produce a luminous image on a fluorescent screen, used in televisions and computer terminals.

བརྒྱན་འཕྲིན་དང་སྒྲོག་ཁྲུང་གི་བརྒྱན་ཡོལ་ངོས་སུ་སོ་སྤེའི་འཕྲོ་ཟེར་གྱིས་འོད་ལྗན་གསུགས་
བརྒྱན་བསྐྱུན་པར་བྱེད་པའི་ཆེད་མཛའི་སྤོང་སངས་སུ་གྲག་

Catholic A member of the Roman Catholic Church.

ཁོ་མན་ཁོ་ཐོ་ལེག་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ཁང་གི་རྩེས་འཇུག་པ། [ཡེ་ཤུའི་ཆོས་རྒྱུད་གི་ཡ་གུལ།]

caudal At or near the tail or the posterior part of the body.

ལུས་པོའི་རྒྱབ་ཕྱོགས་གི་ཆ་གས་སམ་རྩ་མའི་གནས་ཏག་ཏག་གས་འབྲས་དུ་ཡོད་པའི།

caudate nucleus *neurosci.* A large collection of grey matter (nerve cell bodies) lying deep in the white matter of the lower part of the CEREBRUM on either side of the midline, and concerned with the control of movement. One of the basal ganglia of the brain.

ཁྲུང་ཆེན་འོག་ཕྱོགས་གི་དཀྱིལ་ཐོག་གི་ཕྱོགས་གང་རུ་དུ་ཡོད་པའི་དཀར་རྩ་སྤྱི་གཉིད་
རིས་དུ་གནས་པའི་སྤྲུ་རྩས་ (དབང་ཅ་མ་ཕུང་གི་ལུས་) ཕུང་ཆོགས་ཆེན་པོ་ཞིག་ལ་ཟེར་ཞིང་
འགྲུལ་སྤྱོད་ཆོད་འཛིན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་དང་། ཁྲུང་པའི་ཞབས་གནས་ཅ་འདུས་ཤིག་ཡིན།

cauterize (cautery) *biol.* An agent or instrument used to destroy abnormal tissue by burning, searing, or scarring, including caustic substances, electric currents, lasers, and very hot or very cold instruments.

ཏ་ཅང་ཆ་པོ་འཕུང་གང་མོའི་ཡོ་ཆས་དང་། ལ་ཟེར། སྒྲོག་རྒྱན། འཆིག་བྱེད་གི་རྩས་ལ་སོགས་
པའི་བྱེད་སྤྲུལ་ཡོ་ཆས་སྤྱད་དེ་བསྐྱེད་པ་འཕུང་། མེ་ཐེལ་རྒྱག་པ་འཕུང་། རྩ་ཤུལ་འཛོག་པ་གང་
རུང་གི་ཐབས་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱན་ལྗན་མེན་པའི་ཕུང་བྱུབ་མེད་པར་བཟོ་བ་ལ་ཟེར།

cavity *biol.* A hollow area within the body

ལུས་པོའི་ནང་རོལ་གི་ཁོག་སྤོང་ཡིན་པའི་ས་ཁུལ་ལ་གོ།

CD4 (cluster of differentiation) *biol.* A glycoprotein that is found on the surface of T cells, especially helper T cells, and functions as a receptor in activation of the cells. In humans, HIV gains entry to helper T cells by binding to the CD4 receptor.

ཧེ་མ་ཕུང་སྤྱི་དང་བྱེ་བྲག་ཏུ་རམ་འདེགས་ཧེ་མ་ཕུང་གི་བྱི་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་མངར་རྩས་སྤྱི་
དཀར་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་མ་ཕུང་སང་སྤོང་བྱེད་པའི་སྤྲུགས་སུ་སྤྲེལ་པའི་བྱ་བ་བྱེད། འགྲོ་བ་
མིའི་ནང་དུ། HIV དེ་སི་ཏི་ ༤ ལ་འབྱུང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་རམ་འདེགས་ཧེ་མ་ཕུང་དུ་འཇུག་
ཐུབ་གི་ཡོད།

CD8 སྒྲིལ་ན biol.	A glycoprotein that is found on the surface of certain T cells, especially cytotoxic T lymphocytes, and that functions to bind the T cell to molecules on the surface of the target cell that is to be killed.
	ཅི་ཐ་ཐུང་གི་དོས་དང་། ལྷག་པར་དུ་དུག་ཅན་ཆུ་མེར་ཅི་ཐ་ཐུང་གི་དོས་སུ་ཡོད་པའི་མངར་བཅས་སྒྲིལ་ན་གི་གཞི་ལས་ནི་གསོད་བྱའི་ཐ་ཐུང་གི་དོས་སུ་ཡོད་པའི་འདུས་རྒྱལ་གྱི་སྙེད་དུ་ཅི་ཐ་ཐུང་འབྲུང་དུ་འཇུག་པ་དེ་ཡིན།
celestial མཁའ་དབྱིངས་ཀྱི། phys.	Positioned in or relating to the sky, or outer space as observed in astronomy.
	སྐར་དབྱང་རིག་པའི་ནང་དུ་བརྗོད་པ་ལྟར་ན་མཁའ་ཕྱིའི་མཁའ་དབྱིངས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའམ་དེར་གནས་པའི།
celestial body མཁའ་གཟུགས། phys.	Natural objects visible in the sky
	ན་མ་མཁའི་མཐོངས་སུ་སྤང་བའི་རང་བྱུང་གི་དོས་པོ།
cell ཟུང་། biol.	The basic unit of living matter in all organisms, made up of cytoplasm, various organelles, such as mitochondria, and an enclosing membrane. All cells except bacteria and archaea have a distinct nucleus that contains the cell's DNA. Some organisms consist of single cells, while others consist of vast numbers of cells.
	ཐ་ཆི་དང་། ལུས་སྡེད་ཟུང་ལྟ་བུའི་དབང་ཐ་སྣ་ཆོག་པ། ཕྱི་ཤུན་བཅས་ཀྱིས་བྱ་བ་ཤིང་སྡེ་དོས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་སྟོག་ལྷན་དོས་པོའི་གཞི་ཆའི་བྱ་བ་ཆ་ཞིག་ལ་ཟེར། སྟོན་དུ་དང་ཨར་གི་ཐ་སྟོན་ལས་གཞན་པའི་ཐ་ཐུང་ཀྱན་ལ་ཐ་ཐུང་གི་རྩི་ཨན་ཨ་ཡོད་པའི་ལྟེ་ཉིང་ཐ་དད་པ་ཡོད། སྡེ་ལྷན་འགའ་ཤས་ནི་ཐ་ཐུང་གཅིག་གིས་བྱ་བ་ཅིང་གཞན་རྣམས་ནི་ཐ་ཐུང་དྲ་ཅང་མང་པོས་བྱ་བ་ཡོད།
cell biology ཟུང་ཆུ་དོས་རིག་པ། biol.	The branch of biology concerned with the structure, function, reproduction, interactions, etc., of living cells and the organelles they contain.
	ཐ་ཐུང་དང་ཐ་ཐུང་གི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་དབང་ཐའི་བཞོད་པ་དང་། བྱེད་ལས། སྡེ་འཕེལ། སྡེལ་སྡོར་ལ་སོགས་པར་བརྟུན་དབྱེད་བྱེད་པའི་སྡེ་དོས་རིག་པའི་སྡེ་ཆན་ཞིག།
cell body ཟུང་ཐུག་། biol.	The main body of a cell, containing its nucleus and organelles
	ཐ་ཐུང་ཞིག་གི་ལྟེ་ཉིང་དང་དབང་ཐ་རྣམས་ཡོད་པའི་ཆ་ཤས་གཙོ་བོ་དེ་ལ་གོ།
cell cycle ཟུང་པ་འཛིང་རྒྱུ། biol.	The series of events involving the growth, replication, and division of a eukaryotic cell.
	ཉིང་ལྷན་ཐ་ཐུང་ཞིག་གི་འཛིང་འཕེལ་དང་། རོ་བལུ། ཆ་བགོས་བཅས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་བསྐྱར་རིས་ཅན་གྱི་བྱུང་བ་རྣམས་ལ་གོ།

cell cytoplasm ཕ་ཕྱང་ཕྱུ་ཚི། <i>biol.</i>	The semi-fluid contents within the plasma membrane of a cell, excluding the nucleus. སྒྲ་ཕྱང་ཞིག་གི་རྩ་མེར་སྤྱི་མཐི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ལྗེ་ཉིང་མ་རྩེས་པའི་བྱེད་གཤེར་ཁྱའི་གྲུབ་ཆ་དག་ལ་གོ།
cell differentiation ཕ་ཕྱང་ཁྱད་འཁྲུང། <i>biol.</i>	The process by which young cells develop into the various cell types making up the plant or animal structure. All young cells in an organism are thought to contain the same genetic information (DNA) and may become differentiated into any type of cell, the mature cell being produced by gene switching rather than loss of DNA. སྒྲ་ཕྱང་གཞན་གཞན་རྣམས་རྩི་ཤིང་ངས་སྟོན་ཆགས་ཀྱི་ཆགས་བཀོད་གྲུབ་པའི་སྒྲ་ཕྱང་གི་རིགས་འདྲ་མིན་ལ་འཆར་འཕེལ་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་ཟེར། སྒྲ་ཕྱང་གཞན་གཞན་ཆང་མར་རིགས་རྩས་ཀྱི་ཆ་འཕྲིན་(ཉི་ཨེན་ཨེ) གཅིག་མཆུངས་ཡོད་པར་འདོད་ཅིང་དེ་དག་སྒྲ་ཕྱང་གི་རིགས་གདལ་དུང་བར་དབྱེ་འབྱེད་བྱེད་གྲུབ་བ་དང་། ཆ་ལག་རྫོགས་པའི་སྒྲ་ཕྱང་ནི་རིགས་རྩས་བརྩེ་རིམ་ལ་བརྟེན་ནས་གྲུབ་པ་ལས་ཉི་ཨེན་ཨེ་བརྒྱག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་གྲུབ་པ་མིན།
cell division ཕ་ཕྱང་ཆ་བགོས། ཕ་ཕྱང་གྲེས་ཕྱིས། <i>biol.</i>	The process by which a cell replicates. སྒྲ་ཕྱང་རྩི་འདྲ་བཟོ་བའི་བརྒྱུད་རིམ་ཞིག་ལ་ཟེར།
cell membrane ཕ་ཕྱང་ཁྱུ་ཚི། <i>biol.</i>	The thin membrane that forms the outer surface of the cytoplasm of a cell and regulates the passage of materials in and out of the cell. Cell membranes are made up of proteins and lipids. སྒྲ་ཕྱང་ཞིག་གི་སྒྲ་ཆའི་བྱི་རོས་སུ་ཆགས་པའི་སྤྱི་ཚོ་སྒྲ་བ་མོ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་སྒྲ་ཕྱང་གི་བྱི་ནང་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་དངོས་རྩས་པར་བསྟོད་ཚུར་བསྟོད་བྱེད་པ་ལ་སྤྲངས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། སྒྲ་ཕྱང་སྤྱི་ཚོ་ནི་སྤྱི་རྩས་དང་ལི་ཆེལ་གྱིས་གྲུབ་པ་ཡིན།
cell staining ཕ་ཕྱང་ཚོན་རྒྱུར། <i>biol.</i>	Cell staining is a technique that can be used to better visualize cells and cell components under a microscope. སྒྲ་ཕྱང་ཚོན་སྟོར་ནི་སྒྲ་མཐོང་ཆེ་ཤེལ་ཞིག་གི་འོག་ནས་སྒྲ་ཕྱང་དང་སྒྲ་ཕྱང་གི་གྲུབ་ཆ་རྣམས་གསལ་བར་མཐོང་གྲུབ་པའི་ཆེད་དུ་སྟོད་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ལ་གོ།
cell theory ཕ་ཕྱང་རྣམ་གཞག། <i>biol.</i>	The theory that cells are the fundamental structural and functional units of life, sufficient to constitute a single-celled organism and serving as the working units of every multicellular organism. སྒྲ་ཕྱང་ནི་ཆེ་སྟོན་གི་ཆགས་བཀོད་དང་བྱེད་ལས་ཀྱི་གཞི་རྩའི་གྲུབ་ཆ་སྟེ། སྒྲ་ཕྱང་གཅིག་ལྟན་གྱི་སྤྱི་དངོས་ཤིག་གྲུབ་པར་འདང་ངེས་ཡིན་ལ། སྒྲ་ཕྱང་མང་ལྟན་གྱི་སྤྱི་དངོས་རེ་རེའི་རྒྱས་ལྟན་གྲུབ་ཆ་ཡིན་པར་བརྟེན་པའི་རྣམ་གཞག

biol.

ཅེ་ཡིད་དང་ཏམ་སྒྲ། འིན་ལུ་བཅས་ཀྱི་མ་ལུང་གི་མཐའ་མཆོམས་ཀྱི་པད་ཀེ་མ་ཆེགས་པ་པོ་ལམ་
ལྷན་མ་ཆེགས་པ་པོ་ལྷག་པ་ཟེད། མ་ལུང་མཐས་ཅན་ཀྱི་མ་ལུང་ཀྱི་ལུན་ནི་ཆུ་མེད་ཀྱི་མི་ལྷོ་རྩ་
སྒྲ་ཆགས་པོ་དང་པས་ལུང་ལྷི་ལྷི་ལུ་མཆ་ཆེགས་པོ་དང་།

biol.

མད་མྱོང་བྱས་པའི་ཁེ་ལུང་གི་ས་ཁྱིའི་རྒྱ་ནག་ཡོང་པའི་འཕྱོག་བྱང་ས་ཁྱེད་ཁྱེ་ས་ལ་འཇབ་ཆོལ་
ཁྱེད་པ་དང་ཆུ་ཁེ་རྒྱ་ལུང་གི་ཁྱེ་ས་ལ་འཇབ་ཆོལ་ཁྱེ་ས་ལ་འཇབ་ཆོལ་ཁྱེ་ས་ལ་འཇབ་ཆོལ་
ཁྱེ་ས་ལ་འཇབ་ཆོལ་ཁྱེ་ས་ལ་འཇབ་ཆོལ་ཁྱེ་ས་ལ་འཇབ་ཆོལ་ཁྱེ་ས་ལ་འཇབ་ཆོལ་ཁྱེ་ས་ལ་འཇབ་ཆོལ་

biol.

ལེ་མེ་མུང་ (ཆུ་མེད་མུང་ རེ་) གི་འཛུལ་ཁྲུགས་ཡོད་པའི་མོ་གནམ་མུང་པའི་ནང་འཕོག་
མ་ལག་གི་ལ་པ་མོ་ འདྲིལ་གཞན་ཡིན་དང་། ཉམས་ ཡོན་དེ་མི་ རྒྱང་བཅས་ལས་
ཡང་ལྷོ་བ་འཕྲོད་བཤད། ལྷུ་མེད་ཀྱི་མུང་ལྷུང་དངོས་རྩལ་འདྲོད་བཤད་ཀྱི། མུང་པ་མུང་
པའི་ནང་འཕོག་རང་བཞིན་ལ་འཕོག་མུང་གས་ཀྱིས་གཅོ་མོ་གསལ་ཕྱེད་ཕྱོད་ཀྱི་མེད།

biol.

[illegible]

neurosci.

ཡུལ་ཡུལ་འདེད་ཀྱི་ཁང་དཔལ་ལུས་པོའི་ཆུལ་ས་གཞན་གྱི་ཁང་དུ་ལུས་ཆུང་པ་གྱི་ཡེད་སྒོ་ལ་སྐྱལ་
 གྱི་ལྷོད་པའི་ཕྱིར་དུ་ཆུང་པའ་ཡུལ་ཡུལ་གྱིས་སྒྲོད་པའི་རྩ་ས་ཤིག་དཔར་ཅའི་མིའང་པ་དང་།
 རྒྱུ་རྩ་ས་ཤི་ཅི་པ་མའི་ལོ་སྐད་ཤི་རྩ་ས་གཞན་ཁ་ཤིག་ཅི་པར་ཡོན་གྱི་དུས་དུས་ཡོན་

cellulose བྲུན་མངར་རྒྱུ། <i>biol.</i>	A carbohydrate that is formed from hundreds of linked glucose molecules and is the main component of the cell walls of plants. Cellulose is insoluble in water and is used to make paper, cellophane, textiles, explosives, and other products. བན་ཚན་སྒྲུལ་ཁིང་མཐུད་ནས་ཡོད་པའི་སྒྲུ་ལུ་མངར་རྒྱུ་གི་འདུས་རྒྱུ་བརྒྱ་ལས་གྲུབ་པའི་ཁར་སྒྲུ་མངར་བུུད་ཅིག་ཡིན་ཞིང་། ཅི་ཤིང་གི་སྒྲུ་ཕུང་ཕྱི་ཤུན་གྱི་གྲུབ་ཆ་གཙོ་བོའང་རེད། སྒྲུ་ཕུན་མངར་རྒྱུ་ནི་ཚུའི་ནང་དུ་བཟུ་རུང་མིན་པས། ཤོག་བྲུ་དང་། འབྲིག་ཤོག་རས་ཆ། འབར་རྒྱས་ལ་སོགས་པའི་ཐོན་རྒྱས་བཟོ་བར་སྤྱོད།
Celsius སེལ་སྡེ། <i>phys.</i>	The scale of temperature in which water freezes at 0° and boils at 100° under standard conditions. ཚད་ལྡན་གནས་སྤངས་ཀྱི་སྒྲུབས་སུ་རྫོང་ཚད་ཡུད་ཀོར་གྱི་སྤྱིང་དུ་རྒྱ་འབྲག་པར་འགྱུར་ཞིང་། རྫོང་ཚད་བརྒྱ་ཡི་སྤྱིང་དུ་རྒྱ་ཁོལ་བར་འགྱུར་པའི་རྫོང་ཚད་ཀྱི་ཚད་གཞི།
Celsius scale སེལ་སྡེ་ཚད་ལྡན་ཁྱད་སྒྲུབ། <i>phys.</i>	Temperature scale that assigns 0 to the melt-freeze point for water and 100 to the boil-condense point of water at standard pressure (1 atmosphere at sea level). ཚད་ལྡན་གནོན་ཤུགས་ཀྱི་སྒྲུབས་སུ་ (རྒྱ་མཚོའི་ངོས་ཀྱི་མཐོ་ཚད་ལ་རྒྱུད་གཞོན་ 0 ཡིན་སྒྲུབས་) འབྲག་ཚད་དང་བཟུ་ཚད་ 100 རྫོང་ཚད་དང་གཤེར་ལའ་རྫོང་ཚད་ 100 ཡིན་པར་བཅུ་བའི་རྫོང་ཚད་ཀྱི་ཚད་འཇལ་ཞིག།
Cenozoic era གསར་བཟུལ། ཆེ་སྐོག་གསར་ཟུལ། <i>biol.</i>	That portion of the earth's history covering the past 65 million years ('recent life'); the third era of the Phanerozoic eon, also known as the Age of Mammals. The first true primates appeared during the early Cenozoic. འདས་པའི་ལོ་ས་ཡ་ 65 ('ཉེ་དུས་ཀྱི་ཆེ་སྐོག་') རིང་གི་སའི་གོ་ལའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ་ཞིང་མངོན་པའི་བསྐལ་ཆེན་ནང་གི་སྐལ་བ་གསུམ་པ་དེ་ཡིན་པ་དང་། ལུ་གསོས་སྐོག་ཆགས་ཀྱི་ལོ་རབས་ཞེས་ཀྱང་གྲགས། ཆེས་ཐོག་མའི་མཐོ་ངེས་སྐོག་ཆགས་དངོས་དེ་གསར་བསྐལ་གྱི་འགོ་སྟོན་དུ་བྱུང་།
Centaurus སེན་རྟ་རྒྱ། <i>phys.</i>	A large southern constellation. It lies in the Milky Way and contains the stars Alpha and Proxima Centauri. རྫོ་ཕྱོགས་སུ་ཡོད་པའི་སྐར་ཆོས་ཆེན་པོ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། དགུ་ཆོག་སྐུ་མའི་ནང་དུ་ཡོད་པ་དང་སྐར་ཆ་ཨལ་པ་སེན་རྟ་རྒྱ་ཆེན་པོར་དཔེ་ཁྲོད་སུ་གཏོགས།
center of gravity འཛིན་ཕྱགས་ཀྱི་གནས། <i>phys.</i>	Point at the center of an object's weight distribution, where the force of gravity can be considered to act. དངོས་པོ་ཞིག་གི་ལྗིད་ཚད་བཟུམ་ཚུལ་གྱི་ལྗེ་ཆོག་སྟེ་གནས་འདི་ནས་འཐེན་ཤུགས་འབྱུང་བར་ངོས་བཟུང་ཆོག།

center of mass གདོས་ཀྱི་ <i>phys.</i>	Point at the center of an object's mass distribution, where all its mass can be considered to be concentrated. For everyday conditions, it is the same as the center of gravity. དངོས་པོ་ཞིག་གི་གདོས་ཚད་བཟུང་ཆུ་ལ་གྱི་ལྗེ་ཆོག་སྟེ་གནས་འདི་དུ་དེའི་གདོས་ཚད་ཐམས་ཅད་འདུས་ཡོད་པར་ཅེས་ཆོག་ནས་རྒྱུན་གྱི་གནས་སྟངས་ཀྱི་སྐབས་སུ་འདི་ནི་འཐེན་ལུགས་ལྟེ་གནས་དང་གཅིག་པ་ཡིན།
centigrade thermometer བརྒྱ་ཐུང་རྫོང་ཆད་འཇམ་ཆས། <i>phys.</i>	A thermometer which shows the temperature at which water freezes as 0°, and that at which it boils as 100°. རྫོང་ཆད་རྟེན་རི་ 0 སྐབས་སུ་རྩ་འཇུགས་པར་འགྱུར་ཞིང་། རྟེན་རི་ 100 ཡི་སྐབས་སུ་རྩ་འཇམ་པར་འགྱུར་བ་སྟོན་པའི་རྫོང་ཆད་འཇམ་ཆས་ཤིག།
centimeter ལེན་ཏི་མི་ཏར། <i>phys.</i>	A unit of length equal to one hundredth of a meter. མི་ཏར་གཅིག་དུས་ལུ་བརྒྱ་ལ་བཏང་བའི་ཆ་ཤས་གཅིག་གི་རིང་ཆད་དང་མཉམ་པའི་བཅེ་གཞི་ཞིག།
central canal དབྱུག་ཕྱུག་ <i>biol.</i>	A thin tube in the centre of the spinal cord containing cerebrospinal fluid རྒྱངས་པའི་དཀྱིལ་དབྱུག་སུ་ཡོད་ཅིང་ཁྲད་རྒྱངས་གཤེར་ཁུ་གནས་པའི་སྙུ་གུ་ལྷ་མོ་དེ་ལ་གོ།
central dogma ལྷ་བརྒྱུད་ལོ། <i>biol.</i>	The principle that information passes from DNA to proteins (via RNA) and not in the reverse direction. རྟེ་ཨེན་ཨེ་ནས་སྟེ་རྩ་ས་ལ་ཆ་འཕྲིན་(ཨར་ཨེན་ཨེ་བརྒྱུད་དེ)བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་པ་ལས་ཁ་ཕྱོགས་ཕྱོག་སྟེ་བརྒྱུད་གཏོང་མི་བྱེད་པར་བརྟེན་པའི་རྩ་འཕྲིན་ལ་གོ།
central dogma of molecular biology འདུས་པུལ་རྒྱུ་དངོས་རིག་པའི་ལྷ་བརྒྱུད་ལོ། <i>biol.</i>	The principle that information passes from DNA to proteins (via RNA) and not in the reverse direction. རྟེ་ཨེན་ཨེ་ནས་སྟེ་རྩ་ས་ལ་ཆ་འཕྲིན་(ཨར་ཨེན་ཨེ་བརྒྱུད་དེ)བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་པ་ལས་ཁ་ཕྱོགས་ཕྱོག་སྟེ་བརྒྱུད་གཏོང་མི་བྱེད་པར་བརྟེན་པའི་རྩ་འཕྲིན་ལ་གོ།
central nervous system (CNS) དབང་ཆ་ལྡན་བའི་མ་ལག་ <i>neurosci.</i>	One of the two main divisions of the nervous system of the body. It is made up of the brain and the spinal cord. The central nervous system carries impulses to and from the peripheral nervous system. It is the main network of coordination and control for the entire body. ལུས་པོའི་ནང་དུ་དབང་ཆ་མ་ལག་གི་སྟེ་ཆན་གཙོ་བོ་གཉིས་ཡོད་པའི་ནང་གི་གཅིག་ཡིན་ཞིང་། ཁྲད་པ་དང་རྒྱངས་པ་གཉིས་ཀྱིས་བྱུག་། དབང་ཆ་ལྡན་བའི་མ་ལག་གིས་མཐའ་འཁོར་དབང་ཆ་མ་ལག་ནས་འཕྲམ་བཤམ་བཤམ་ཆུང་སྟེ་ལ་འཕྲོན་བྱེད། འདི་ནི་ལུས་པོ་ཡོངས་རྫོགས་ཀྱི་འབྲེལ་མ་ཐུང་དང་ཆོད་འཕྲོན་གྱི་བ་གཙོ་བོ་དེ་ཡིན།
central neuron ལྷ་བའི་དབང་ཆ་ལྡན་གཞུགས། <i>neurosci.</i>	A neuron confined entirely to the central nervous system. དབང་ཆ་ལྡན་བའི་མ་ལག་ཁོ་ནར་གཏོགས་པའི་དབང་ཆ་ལྡན་གཞུགས་ལ་གོ།

central nucleus
ཉེ་ཁྱེད་ཆེན་པོ།
neurosci.

A nucleus in the amygdala, this receives sensory information from the primary sensory cortex, the association cortex and the thalamus. It projects fibres to the hypothalamus, midbrain, pons and medulla and is involved in coordinating the various components that make up the expression of emotional responses.

ཁམ་ཅིག་ཀྱི་ཞོན་པའི་ཆེན་པོ་གི་སྒྲིལ་སྒྲིལ་ཆེན་པོ་ལྟ་བུ་དང་། འབྲེལ་གནས་
ཀྱི་ཞོན་པའི་ཆེན་པོ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་དང་། ཆེན་པོ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་དང་། ཆེན་པོ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་དང་།
དང་། བར་ཀྱི་ཞོན་པའི་ཆེན་པོ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་དང་། ཆེན་པོ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་དང་།
ཆེན་པོ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་དང་། ཆེན་པོ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་དང་། ཆེན་པོ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་དང་།

central sensitization
དབྱུག་གནས་ཆེན་པོ་དང་།
neurosci.

Central sensitization can be defined as a state in which the central nervous system amplifies sensory input across many organ systems.

དབྱུག་གནས་ཆེན་པོ་དང་། ཆེན་པོ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་དང་། ཆེན་པོ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་དང་།
དབྱུག་གནས་ཆེན་པོ་དང་། ཆེན་པོ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་དང་། ཆེན་པོ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་དང་།
དབྱུག་གནས་ཆེན་པོ་དང་། ཆེན་པོ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་དང་། ཆེན་པོ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་དང་།

central sulcus
དབྱུག་གནས་ཆེན་པོ་དང་།
neurosci.

A fissure that separates the frontal and parietal lobes of the brain.

ཆེན་པོ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་དང་། ཆེན་པོ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་དང་། ཆེན་པོ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་དང་།
ཆེན་པོ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་དང་། ཆེན་པོ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་དང་། ཆེན་པོ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་དང་།

centrifugal
ཉེ་ཁྱེད་ཆེན་པོ་དང་།
phys.

Moving or tending to move away from a centre.

ཉེ་ཁྱེད་ཆེན་པོ་དང་། ཉེ་ཁྱེད་ཆེན་པོ་དང་། ཉེ་ཁྱེད་ཆེན་པོ་དང་།
ཉེ་ཁྱེད་ཆེན་པོ་དང་། ཉེ་ཁྱེད་ཆེན་པོ་དང་། ཉེ་ཁྱེད་ཆེན་པོ་དང་།

centrifugal force
ཉེ་ཁྱེད་ཆེན་པོ་དང་།
phys.

Apparent outward force on a rotating or revolving body.

རང་སྐྱོད་རང་སྐྱོད་ཆེན་པོ་དང་། རང་སྐྱོད་རང་སྐྱོད་ཆེན་པོ་དང་།
རང་སྐྱོད་རང་སྐྱོད་ཆེན་པོ་དང་། རང་སྐྱོད་རང་སྐྱོད་ཆེན་པོ་དང་།
རང་སྐྱོད་རང་སྐྱོད་ཆེན་པོ་དང་། རང་སྐྱོད་རང་སྐྱོད་ཆེན་པོ་དང་།

centrifuge
ཉེ་ཁྱེད་ཆེན་པོ་དང་།
phys.

A machine with a rapidly rotating container that applies centrifugal force to its contents, typically to separate fluids of different densities (e.g. cream from milk) or liquids from solids.

སྐྱོད་རང་སྐྱོད་ཆེན་པོ་དང་། སྐྱོད་རང་སྐྱོད་ཆེན་པོ་དང་། སྐྱོད་རང་སྐྱོད་ཆེན་པོ་དང་།
སྐྱོད་རང་སྐྱོད་ཆེན་པོ་དང་། སྐྱོད་རང་སྐྱོད་ཆེན་པོ་དང་། སྐྱོད་རང་སྐྱོད་ཆེན་པོ་དང་།
སྐྱོད་རང་སྐྱོད་ཆེན་པོ་དང་། སྐྱོད་རང་སྐྱོད་ཆེན་པོ་དང་། སྐྱོད་རང་སྐྱོད་ཆེན་པོ་དང་།

centriole
དབྱུག་གནས་ཆེན་པོ་དང་།
biol.

Either of a pair of cylinder-shaped bodies found in the centrosome of an animal cell. During mitosis, the centrioles move apart to help form the spindle, which then distributes the chromosomes in the dividing cell.

སྐྱོད་རང་སྐྱོད་ཆེན་པོ་དང་། སྐྱོད་རང་སྐྱོད་ཆེན་པོ་དང་། སྐྱོད་རང་སྐྱོད་ཆེན་པོ་དང་།
སྐྱོད་རང་སྐྱོད་ཆེན་པོ་དང་། སྐྱོད་རང་སྐྱོད་ཆེན་པོ་དང་། སྐྱོད་རང་སྐྱོད་ཆེན་པོ་དང་།
སྐྱོད་རང་སྐྱོད་ཆེན་པོ་དང་། སྐྱོད་རང་སྐྱོད་ཆེན་པོ་དང་། སྐྱོད་རང་སྐྱོད་ཆེན་པོ་དང་།

centripetal	Moving or tending to move towards a centre.
ཉེ་ཕྱགས། <i>phys.</i>	ཉེ་བའི་ཕྱོགས་སུ་འགྲལ་བའམ་འགྲལ་བར་རྩོམ་པ།
centripetal acceleration	Rate of change in velocity per unit of time while on a circular or curved course.
ཉེ་ཕྱགས་ཐུང་སྒྲིབ། <i>phys.</i>	སྒྲོར་ལམ་ཞིག་གསུག་ལམ་ཞིག་ཏུ་འགྲལ་སྒྲོང་རྒྱུ་བའི་སྐབས་སུ་དུས་ཡུན་རེ་རེའི་ནང་དུ་ བྱུང་བའི་སྒྲུར་ཚད་ཀྱི་འགྱུར་བ།
centripetal force	Center-directed force that causes an object to follow a curved or circular path.
ཉེ་ཕྱགས་བྱགས། <i>phys.</i>	དངོས་པོ་ཞིག་གྲུག་ལམ་མཐ་མས་སྒྲོར་ལམ་ཞིག་ཏུ་གནས་པར་རྒྱུན་བྱེད་ཅིང་ཁ་ཉེ་བར་ཕྱོགས་ བའི་ཤུགས།
centroid	A mathematically calculated center of a complex or three-dimensional object
དབུས་ཆེན། དབུས་གཞུགས། <i>math.</i>	ཅིས་ལ་བཞེན་ནས་གཏན་ལ་པབ་བའི་དབྱིབས་རྣམས་འཛིང་ཅན་ནས་ཕྱོགས་ཆ་གསུམ་ལྡན་གྱི་ དངོས་པོ་ཞིག་གི་ཉེ་བ།
centromere	The most condensed and constricted region of a chromosome, to which the spindle fiber is attached during mitosis.
དཀྱིལ་ཆ། <i>biol.</i>	ཆོས་གཞུགས་ཤིག་གི་བརྩེར་ཞིང་སྤྱུག་ཚད་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། སྤ་ཕྱང་གཉིས་ འགྲེལ་སྐབས་སུ་འཕང་ཆོས་གནས་འདི་ལ་སྤྲེལ་མ་བྱུང་བྱེད།
centromere region	The region of the chromosome to which the spindle fiber is attached during cell division.
དཀྱིལ་ཆའི་ས་ཁུལ། དཀྱིལ་ ཁུལ། <i>biol.</i>	སྤ་ཕྱང་འབྱེད་རིམ་གྱི་སྐབས་སུ་འཕང་ཆོས་འབྱུང་སའི་ཆོས་གཞུགས་ཀྱི་ཁུལ་དེ་ལ་ཟེར།
centrosome	A small region of cytoplasm adjacent to the nucleus that contains the centrioles and serves to organize microtubules.
དཀྱིལ་གཞུགས། དཀྱིལ་བྱང་། <i>biol.</i>	ཉེ་ཉིང་གི་ཉེ་འདབས་ཀྱི་སྤ་ཆའི་ཁུལ་རྒྱང་རྒྱང་ཞིག་ལ་གོ་བ་དང་། དེའི་ནང་དུ་དཀྱིལ་སྤྱུག་ཡོད་ ཅིང་དེ་ཡིས་སྤྱུག་ཕན་གོ་རིམ་སྤྱིག་པར་རོགས་བྱེད།
cephalization	The concentration of sense organs, nervous control, etc., at the anterior end of the body, forming a head and brain, both during evolution and in the course of an embryo's development.
དབང་ཆ་ཕྱོགས་འདུས་བྱ་བ། <i>neurosci.</i>	འཕེལ་འགྱུར་གྱི་སྐབས་དང་སྤྱུམ་སྤིང་འཆར་འཕེལ་གྱི་རིམ་པ་གཉིས་ཀྱི་ནང་དུ་དབང་ཆོར་ དབང་པོ་དང་དབང་ཆའི་ཆོད་འཛིན་སོགས་ལུས་པོའི་མདུན་ཕྱེ་དུ་སྤངས་ཏེ་མགོ་བོ་དང་མྱེད་ པ་བྱུབ་པ་ལ་གོ།

cephalopod
མཚོ་འབྲུ་ཁྱད་མགོ།
biol.

Any of various ocean mollusks, such as an octopus, squid, or nautilus, having long arms or tentacles around the mouth, a large head, a pair of large eyes, and a sharp beak. Cephalopods have the most complex nervous system of all invertebrates. If attacked, they squirt a cloud of dark inky liquid to confuse predators.

མཚོ་འབྲུ་ལག་བརྒྱད་དཔ། མཚོ་འབྲུ་རལ་ཟེང་། ཡང་ན་འགོ་མས་བྲུ་ལྟ་བུའི་རྒྱུ་ལག་རིང་ཞིང་།
ཁའི་གཡམས་གཡོན་དུ་སྟུ་རྩ་དང་ལྡན་པ། མགོ་པོ་དང་མིག་བྱང་ཆེ་ཞིང་། མཚུ་ཉོ་རྩ་བ་བཅས་ཀྱི་
བྱང་ཆེས་ལྡན་པའི་མཚོ་གནས་ལུས་སྟེ་སྟོག་ཆགས་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་སྤྲུལ་རུས་མེད་
པའི་སྟོག་ཆགས་ཀྱི་ཁྲོད་ནས་མཚོ་འབྲུ་རྒྱུ་མགོ་ལ་དབང་ཅའི་མ་ལག་རྩྭ་གཏང་ཆེ་ཤོས་དེ་
ཡོད། གལ་ཏེ་གཞན་གྱིས་ཚུར་རྒྱུ་བྱས་ཆེ་གཤེར་གཟུགས་ནག་པོ་ཞིག་མྱོད་དེ་ཚུར་རྒྱུ་བ་
མགོ་རྫོངས་སུ་འཇུག།

Cepheid variable star
མེ་ལ་ཡི་ཁྱི་འཇུག་རྒྱུ་ཁྱད།
phys.

Any of a class of variable stars with regular cycles of variations in luminosity (most ranging from three to fifty days). There is a relationship between the periods of variation and the absolute magnitudes, which is used for measuring the distance of such stars

དུས་ལུན་ངེས་ཅན་གྱི་ནང་དུ་(ལལ་ཆེ་བ་ཉིན་གསུམ་ནས་ཉིན་ལྔ་བརྒྱའི་བར་)བརྒྱུ་མཐུངས་
ལ་འཇུག་པ་འགོ་བའི་འཇུག་སྐར་གྱི་ཕྱེ་ཆེན་ཞིག་ཏུ་གཏོགས་པའི་འཇུག་སྐར་གང་རུང་ལ་གོ་
བརྒྱུ་མཐུངས་ལ་འཇུག་པ་འགོ་བའི་དུས་ལུན་དང་ཚུགས་སུ་བ་ཆད་ངེས་གཉིས་ཀྱི་དབང་དུ་
འབྲེལ་བ་ཞིག་ཡོད་ཅིང་། འབྲེལ་བ་བཅད་སྟོང་བྱས་ཏེ་འདི་ལྟ་བུའི་སྐར་མའི་བར་ཐག་ཆད་འཇུག་
བར་བྱེད།

cerebellar cortex
མྱད་ཉིང་མྱུང་ཕྱག།
neurosci.

The thin gray surface layer of the cerebellum, consisting of an outer molecular layer and an inner granular layer.

མྱད་ཉིང་གི་ཁྱེ་རོས་སུ་ཡོད་པའི་སྐྱ་མདོག་གི་ངེས་པ་སྤྲུལ་མེད་ལ་གོ་ཞིང་། ཁྱེ་རོས་འདུས་
རྒྱལ་གྱི་ངེས་པ་དང་ནང་རོས་ཟེགས་རྒྱལ་གྱི་ངེས་པས་བྲུབ།

cerebellar folia
མྱད་ཉིང་ཉེབ་ཕྱག།
neurosci.

The narrow, leaflike gyri of the cerebellar cortex.

མྱད་ཉིང་མྱུང་ཕྱག་ཉེབ་ཕྱག་གི་ཕྱ་ཞིང་ལོ་མའི་དབྱིབས་དང་འབྲེལ་བའི་ཐེ་རྒྱུད་དེ་ལ་གོ།

cerebellum
མྱད་ཉིང་།
neurosci.

The part of the brain at the back of the skull in vertebrates, which coordinates and regulates muscular activity.

གཟུངས་ཀྱི་བྱེད་སྟོལ་འབྲེལ་མ་ཐུད་དང་སྦྲངས་འཛིན་བྱེད་མཁན་ཏེ་སྤྲུལ་རུས་ཅན་གྱི་སྟོག་
ཆགས་ཀྱི་མྱུང་པའི་རྒྱབ་ཕྱོགས་སུ་ཡོད་པའི་མྱུང་པའི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ།

cerebral cortex ཡང་ཆེན་ཡུང་རྩེ། <i>neurosci.</i>	The extensive outer layer of gray matter of the cerebral hemispheres, largely responsible for higher brain functions, including sensation, voluntary muscle movement, thought, reasoning, and memory. ཡང་ཆེན་རྒྱུ་ཤྱེད་གཉིས་ཀྱི་ཕྱི་ངོས་ཡོངས་སུ་བྱུང་བའི་སྤྱུ་རྩལ་གྱི་རིམ་བཤེར་ལ་གོ་ཞིང་། ཆོར་ཤེས་དང་། ཆེད་སྤྲུལ་གྱི་ཤ་སྤྲིམ་འགྲུལ་སྟོང་། བསམ་གཞིག་རྒྱ་མཚན་འདྲན་པ། དྲན་པ་བཅས་ཚུད་པའི་ཡང་ཆེན་པའི་ཆད་མཐོ་བའི་ཤྱེད་ལས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན།
cerebral hemisphere ཡང་ཆེན་གྱི་རྒྱུ་ཤྱེད་། <i>neurosci.</i>	Either of the two symmetrical halves of the cerebrum, as divided by the longitudinal cerebral fissure. ཡང་ཆེན་གཞུང་སྤྲུལ་གྱིས་ཆ་མཚུངས་པའི་དུས་བྱ་གཉིས་སུ་བགོས་པའི་ཡང་ཆེན་གྱི་ཆ་ཤས་གཉིས་པོ་གང་རུང་ལ་གོ།
cerebral peduncles ཡང་རྒྱུའི་ཀ་དུ། <i>neurosci.</i>	A mass of nerve fibres connecting the cerebral hemispheres to the midbrain. ཡང་ཆེན་རྒྱུ་ཤྱེད་གཉིས་ཀ་དང་བར་ཡང་སྤྱེལ་མ་བྱུང་བྱེད་མཐའ་གྱི་དབང་ཅའི་རྩ་རྒྱས་ཀྱི་ཕྱུང་ཆོགས་ལ་གོ།
cerebral ventricle ཡང་ཆེན་ཡུང་པག་། <i>neurosci.</i>	One of a system of four communicating cavities within the brain that are continuous with the central canal of the spinal cord. They include two lateral ventricles in the cerebral hemispheres, each consisting of a triangular central body and four horns. ཡང་པ་ནས་འགོ་བཙུགས་ཤིང་རྒྱངས་པའི་དཀྱིལ་སྤྲག་དང་རྒྱན་མ་བྱུང་ནས་ཡོད་པའི་ཡང་ཆེན་པའི་ནང་རོལ་དུ་བར་ལན་སྟོང་སའི་ཁྱད་བྱ་བཞི་ཡིས་བྲུབ་པའི་མ་ལག་ཅིག་ཡོད་པའི་དེའི་ནང་གི་ཁྱད་བྱ་གཅིག་ལ་གོ་དེའི་ཁོངས་སུ་ཡང་ཆེན་གྱི་རྒྱུ་ཤྱེད་གཉིས་སུ་ཡོད་པའི་གཞོགས་ཤམ་གཉིས་ཐེ་ཡོད་པ་དང་། གཞོགས་ཤམ་རེ་རེ་ལ་རྩར་གསུམ་ཅན་གྱི་དཀྱིལ་གཟུགས་ཤིག་དང་དེ་བཞི་ལྗང་ཡོད་པ་ཡིན།
cerebrospinal fluid ཡང་རྒྱངས་གཤིང་ཁ། <i>neurosci.</i>	The extracellular fluid surrounding the brain and spinal cord that cushions them from physical shock. ཡང་པ་དང་རྒྱངས་པའི་མཐའ་ནས་བསྐོར་ཞིང་དེ་གཉིས་རབ་སྟོན་ལས་སྟོབ་མཐའ་གྱི་སྤྱང་ཕྱིའི་གཤེར་ཁྱད་ལ་གོ།
cerebrovascular disease ཡང་པའི་ཁག་རྩའི་ནད། <i>neurosci.</i>	Disease of the arteries that supply blood to the brain. Cerebrovascular disease is usually caused by atherosclerosis and can lead to a stroke. ཡང་པར་ཁག་འདྲན་མཐའ་གྱི་འཕར་ཅའི་ནད། སྤྱིར་བཏང་འཕར་ཅ་གྱི་དཔོན་གྱི་རྩ་ལ་བརྟེན་ནས་འབྱུང་ཞིང་། གཟའ་ཁྲིལ་འབྱུང་བའི་རྩེན་དུ་ཡང་འགྱུར་ཐུབ།

cerebrum **ཡུང་ཆེན།**
neurosci. The largest part of the vertebrate brain, filling most of the skull and consisting of two hemispheres divided by a deep groove and joined by a mass of nerve fibers. It consists of gray matter (the cerebral cortex) on the outside and white matter on the inside. Each hemisphere is divided into four sections, called the frontal, occipital, parietal, and temporal lobes. The cerebrum controls voluntary activity, processes complex sensory information, and is responsible for mental functions.

སྤྲུལ་རུས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ཡུང་པའི་ཆ་ཤས་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན་ཞིང་ཀ་ལི་པལ་ཆེར་འདི་
ཡིས་ཁེངས་བ་དང་། ཡུར་ཁ་གཉིང་ཟབ་ཅིག་གིས་དབྱེ་ཞིང་དབང་ཅའི་ཉག་མའི་ཆོགས་ཀྱིས་
མཐུང་པའི་ལྷུས་ཕྱེད་གཉིས་ཀྱིས་བྲུབ། དེའི་བྱི་ངོས་སུ་སྤྲུལ་ཆས་(ཡུང་ཆེན་ཡུང་ལུན་)དང་
ནང་ངོས་སུ་དཀར་ཆས་ཡོད། ལྷུས་ཕྱེད་སོ་སོ་ཆ་ཤས་བཞི་སྟེ། མདུན་འདབ་དང་ལྷག་འདབ།
གཞུག་འདབ། རྩ་ལྷག་འདབ་མ་བཅས་སུ་དབྱེ། ཡུང་ཆེན་གྱིས་ཆད་སྤྲུལ་ཕྱེད་ལས་ལ་ཆོད་
འཛིན་དང་། རྟོག་འཛིང་ཆེ་བའི་དབང་ཆོར་གྱི་ཆ་འཕྲིན་དབྱེ་བསལ་ཕྱེད་པ་དང་། སེམས་ཀྱི་
ཕྱེད་ལས་ལ་ཡང་འགན་འཁུ་བྱེད།

cervical spine **མཐིང་ཆོགས།**
biol. The cervical spine, also known as the neck, is comprised of seven vertebral bodies (C1-C7) that make up the upper most part of the spine. These vertebrae connect the spine to the skull.

མཐིང་ཆོགས་ནི་སྤྲུལ་ཆོགས་ཀྱི་མགོ་སྟེ་བྲུབ་ཕྱེད་ཀྱི་སྤྲུལ་གཞུང་གི་ཆོགས་བདུན་པོ་ལོ་
ཞིང་འདི་ལ་མཐིང་ཆས་ཀྱང་བཞིན། མཐིང་ཆོགས་འདི་དག་གིས་སྤྲུལ་ཆོགས་དང་མགོ་
རུས་མཐུང་སྦྲོར་བྱེད།

cervix **མངལ་པ། མངལ་རྒྱ།**
biol. The lower, narrow end of the uterus that forms a canal between the uterus and vagina.
བུ་སྦྱོང་དང་སྦྱེ་སྦྱོ་གཉིས་ཀྱི་དབར་བུ་བྲ་ག་ཞིག་བྲུབ་པར་བྱེད་པའི་བུ་སྦྱོང་གི་མཐུག་སྟེ་སྤྲ་མོ་
དེ་ལ་གོ།

cetaceans **ཨ་འཕུང་ཉ་ཆེན།**
biol. A marine mammal of the order Cetacea; a whale, dolphin, or porpoise.
ཨ་འཕུང་ཉ་རིགས་ཀྱི་གྲུ་བ་དུ་གཉོགས་པའི་མཆོ་གནས་རྒྱ་གསོས་སྲོག་ཆགས་ལ་གོ་ཉ་ཆེན་
མེལ་དང་། རྟོལ་མེན། ཉ་ཆེན་ཤེ་ལུག།

chain reaction **བརྒན་ཆགས་འདྲིས་འཁྲུང་།**
phys. Self-sustaining reaction that, once started, steadily provides the energy and matter necessary to continue the reaction.
འགོ་བཙུགས་ཆེས་འདྲིས་འཁྲུང་རྒྱུན་མཐུང་པར་མཁོ་བའི་རུས་པ་དང་མེས་ཆས་གཉིས་ཀ་
བརྒན་པོའི་རང་མཁོ་སྦྱོང་བྱེད་པའི་རང་འཆོ་ཐུབ་པའི་འདྲིས་འཁྲུང་།

change of phase A transition between one state of matter and another. Melting is the change of state from solid to liquid, with freezing the reverse change. Boiling is the change of state from liquid to gas, with condensation the reverse change. Sublimation is the change of state from solid directly to gas or vice versa. During a change of state, the temperature remains constant as the latent heat is transferred.

མངོན་རྒྱུ་འགྱུར་བ།
phys.

ཐེམ་རྒྱུ་མངོན་རྒྱུ་གཅིག་ནས་གཞན་དུ་འཕྱེད་པ་ལ་གོ། སྤྱི་གྲུགས་ནས་གཤེད་གྲུགས་སུ་འགྱུར་བ་ལ་བཞུ་བ་ཟེར་ཞིང་། དེའི་ཕྱིན་ཕྱོགས་ནི་འབྲུག་འགྱུར་ཡིན། གཤེད་གྲུགས་ནས་སྒྲངས་གྲུགས་སུ་འགྱུར་བ་ལ་ཁོལ་བ་ཟེར་ཞིང་། དེའི་ཕྱིན་ཕྱོགས་ཀྱི་འགྱུར་བ་ནི་གཤེད་འགྱུར་ཡིན། སྤྱི་གྲུགས་ནས་ཐད་ཀར་སྒྲངས་གྲུགས་སུ་འགྱུར་བ་ལས་འདྲིའི་ཕྱིན་ཕྱོགས་ཀྱི་འགྱུར་བ་ལ་སྤྱི་སྒྲངས་ཐད་འགྱུར་ཟེར། མངོན་རྒྱུ་ཀྱི་འགྱུར་བའི་སྐབས་སུ་ཐོན་ཆད་ལ་འགྱུར་བ་མེད་ཅིང་གཤམ་ཐོན་འཕྱེད་འགྱུར་གྱི་དུང་།

channel 1. The region between the source and the drain in a field-effect transistor. The conductivity of the channel is controlled by the voltage applied to the gate. 2. A path, or a specified frequency band, along which signals, information, or data flow.

རྒྱ་ལམ།
phys.

༡) ར་བའི་ཁྲད་ཆོས་ཡོད་པའི་སྒྲོག་འབྲེན་ལེལ་སྤྱབས་ནད་གི་རྒྱུས་པའི་འབྲུང་ཁྲད་སྤང་འབབ་ས་གཉིས་དབར་གྱི་ས་ཁུལ་ལ་གོ། རྒྱད་ལམ་གྱི་རྒྱད་ཁྲིད་རྒྱུས་པ་ནི་དེའི་སྒྲོག་ཅོད་ཀྱི་ཐོག་དུ་བཀྲུང་བའི་ཕྱོག་ཆད་ཀྱིས་བཀྲུང་འཛིན་གྱི་དུང་། ༢) བརྒྱུ་འབྲེན་ནམ། ཆ་འབྲིན། ཡང་ན་གངས་ཐོ་རྒྱུ་སའི་ལམ་ཁ་ཞིག་གསུམ་ཡང་ན། རྒྱུ་ཕྱོད་ཀྱི་སྒྲོག་ཐག་ཅིག་།

Chargaff's rules In DNA the number of adenine units equals the number of thymine units; likewise, the number of guanine units equals the number of cytosine units.

ཆར་གྱ་བའི་ཁྲིམས།
biol.

ཁྱིམ་ཆར་ཆར་ལེ་འདྲ་དུ་གཞི་རྒྱས་ཞེ་ཁྱིམ་དང་ཐ་ཡི་མེན་གཉིས་ཀྱི་གྲངས་འཕོར་མཆུངས་ཤིང་། གྱ་ཆར་ཁྱིམ་དང་སེ་ཁོ་སེན་གཉིས་ཀྱི་གྲངས་འཕོར་མཆུངས་བར་སྤྱི་བའི་ཁྲིམས་ཤིག་།

charge A property of some elementary particles that gives rise to an interaction between them and consequently to the host of material phenomena described as electrical.

ཁུལ།
phys.

སྤྱི་ལུ་གྱི་ར་བའི་ཁྲད་ཆོས་ཤིག་སྟེ། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་སྤྱི་ལུ་ནད་ཁུལ་དུ་འབྲེལ་སྦྲེད་འབྲུང་ལ། རྒྱུ་འབྲས་སུ་སྒྲོག་གི་སྤྲུལ་ཚུལ་གྱི་འབྲུང་ཁྲད་སྤྱི་ལུ་འགྱུར་བ་ཡིན།

charged Having an electrical charge

ཁུལ་ཡོད། ཁུལ་ལྡན།
phys.

སྒྲོག་ཁུལ་ཞིག་དང་ལྡན་པ།

charged particle A subatomic particle, such as a proton or electron, that has an electric charge, either positive or negative.

ཁུལ་རྒྱུ།
phys.

མོ་རྒྱལ་ལས་སྒྲོག་རྒྱལ་ལྟ་བུའི་རྒྱལ་སྤར་བ་གང་ལ་སྒྲོག་ཁུལ་ཕོ་འཕམ་མོ་གང་རུང་ཞིག་ཡོད་པ་དེར་གོ།

chemistry ཇམ་རྒྱུ་རིག་པ། <i>chem.</i>	The branch of science concerned with the substances of which matter is composed, the investigation of their properties and reactions, and the use of such reactions to form new substances. མེས་ཇམ་གྱི་བྱ་བ་ཆ་ཅི་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། དེ་དག་གི་ཁྱད་ཆོས་དང་ཇམ་སྐྱོར་ལ་ཞིབ་འཇུག་ཇམ་སྐྱོར་དེ་ལྟ་བུ་སྤྱད་དེ་དངོས་ཇམ་གསར་པ་བཟོ་བ་བཅས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ཚན་རིག་གི་སྡེ་ཚན་ཞིག།
chemoattractant ཇམ་འཐེལ་འགྲགས་བྱེད། <i>biol.</i>	A substance which attracts motile cells of a particular type. འགྲལ་སྐྱོད་རྒྱག་པའི་ཁྱད་ཆོས་དང་ལྡན་པའི་སྤ་ཕུང་གི་རིགས་ངེས་ཅན་ཞིག་འཐེན་ནུས་པའི་མེས་ཇམ་ཕེག།
chemoautotroph ཇམ་རྒྱུ་རང་དགས། <i>biol.</i>	An organism, typically a bacterium, which derives energy from the oxidation of inorganic compounds. སྤྱེ་ལྡན་མིན་པའི་འདུལ་རྒྱལ་དང་འཚོ་རྒྱུ་གཉིས་སྟེབ་སྐྱོར་བྱས་པ་ལས་ནུས་པ་ལེན་མཁན་གྱི་སྤྱེ་དངོས་དང་ཁྱེ་བྲག་ཏུ་མིན་བུ་ལ་གོ།
chemokines ཁི་ཚ་རྒྱལ་ཁྲི། <i>biol.</i>	Any of various cytokines produced in acute and chronic inflammation that mobilize and activate white blood cells. གཉན་ཁ་གསར་རྙིང་གཉིས་གྱི་ནང་ཏུ་སྤྱེད་སྤྲུན་བྱེད་ཅིང་ཁྲག་དཀར་སྤ་ཕུང་བསྐྱུ་རུབ་གྱིས་སང་སྤོང་བྱེད་པའི་ས་ཡི་ཏོ་སྤུལ་སྤྱི་ཞིག།
chemoreceptor ཇམ་རྒྱལ་སྤྱེ་ལེན་པ། <i>neurosci.</i>	A sensory nerve cell or sense organ, as of smell or taste, that responds to chemical stimuli. ཇམ་རྒྱལ་གྱི་སྤུལ་རྒྱུན་ལ་ཡ་ལན་བྱེད་མཁན་གྱི་དྲི་ཚོར་རས་རོ་ཚོར་ལྟ་བུའི་ཚོར་ཤེས་དབང་པོ་འཕམ། ཚོར་བྱེད་དབང་ཅའི་སྤ་ཕུང་ཞིག།
chemorepellent ཇམ་འཐེལ་འབྱེད་བྱེད། <i>biol.</i>	Any substance that produces negative chemotaxis. ཕྱོགས་ཕྱོག་པའི་ཇམ་འཐེལ་ཕྱོགས་བསྐྱོད་སྐྱེད་སྤྲུན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཇམ་ཕེག།
chemosynthesis ཇམ་གྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་ལེབ། <i>chem.</i>	The synthesis of organic compounds by bacteria or other living organisms using energy derived from reactions involving inorganic chemicals, typically in the absence of sunlight. སྤྱིར་བཏང་ཏུ་ཉི་འོད་མེད་པའི་གནས་སྐབས་སུ་མིན་བུ་དང་སྤྱེ་དངོས་གཞན་གྱིས་སྤྱེ་ལྡན་མིན་པའི་ཇམ་སྐྱོར་ལས་བྱུང་བའི་ནུས་པ་བེད་སྤྱད་དེ་སྤྱེ་ལྡན་གྱི་འདུས་ཇམ་སྐྱོར་སྟེབ་བྱེད་པ་ལ་གོ།
chemotaxis ཇམ་འཐེལ་ཕྱོགས་བསྐྱོད། <i>biol.</i>	Orientation or movement of an organism or cell in relation to chemical agents. ཇམ་སྐྱོར་གྱི་བྱེད་རྒྱུན་ཞིག་ལ་སྤོས་ཏེ་བྱུང་བའི་སྤུལ་དངོས་སམ་སྤ་ཕུང་ཞིག་གི་འགྲལ་སྐྱོད་དམ། ཁ་ཕྱོགས་སྤོན་སྤངས་ལ་གོ།
child བྱིས་པ། <i>biol.</i>	A person between birth and puberty. སྤྱེ་བ་ནས་ལང་ཚོ་སྤྱིན་པའི་དུས་སྐབས་དབར་གྱི་མི་ལ་གོ།

chinooks Warm, dry wind that blows down from the eastern side of the Rocky Mountains across the Great Plains.

རྩུང་གི་རྒྱུག
phys.

བྲག་རྩོད་པོའི་ཤར་ཕྱོགས་ནས་མར་གཞུང་ཐང་ཆེན་པོའི་འབྲེང་ལ་གཡུག་པའི་སྐམ་ཞིང་རྩོད་མོའི་རྒྱུད།

chitin A tough substance that is the main component of the exoskeletons of arthropods, such as the shells of crustaceans and the outer coverings of insects and spiders, and of the cell walls of fungi.

ཀེ་ཅི་ན།
biol.

འུན་སྐྱོགས་ཅན་གྱི་སྟག་ཆགས་ཀྱི་ཕྱི་སྐྱོགས་དང་། འབྲུ་སློན་དང་སྟོམ་གྱི་ཕྱི་པགས། ཉམ་སྤྱིའི་ཕྱང་གི་ཕྱི་འུན་ལྟ་བུའི་རྒྱུ་ཆ་ཆགས་ཅན་གྱི་སྟག་ཆགས་ཀྱི་ཕྱི་སྐྱོམ་གྱི་བྲུབ་ཆ་གཙོ་བོ་ཡིན་པའི་དངོས་ཆ་ས་མཐུགས་པོ་ཞིག་ལ་ཟེར།

chlamydia A very small parasitic bacterium which, like a virus, requires the biochemical mechanisms of another cell in order to reproduce. Bacteria of this type cause various diseases including trachoma, psittacosis, and non-specific urethritis.

ཁྲ་ལ་མེ་ཁྲི་ལ་ནད། སྤྱིན་བྲུ་ཁྲི་
ལ་མེ་ཁྲི་ལ།
biol.

གཞན་སློན་ཞིག་དང་མཐུངས་པར་སྤྱེ་འཕེལ་བྱེད་པ་ལ་སྤྱུང་གཞན་ཞིག་གི་སྤྱེ་དངོས་ཆ་ས་སྤྱོད་གྱི་ལས་ཚུལ་མཁོ་བའི་གཞན་ཆོན་སྤྱོད་བྱ་ཅང་སྤྱོད་པོ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། སྤྱིན་བྲུའི་རིགས་འདི་ཡིས་སྤྱིན་སྤྱིའི་ཆ་བཤལ་དང་། བྲུ་ཆད། དེས་མེད་ཀྱི་གཅིན་ལམ་ཆ་སྤྲངས་ལ་སོགས་པའི་ཆ་མང་པོ་སྤྱོད་ཀྱི་ཡོད།

chloride Univalent anionic chlorine, or a compound of chlorine, especially a binary compound of chlorine with a more electro-positive element.

ཅུ་རྩུང་གྲེས་རྩལ།
chem.

འཆིང་བྱེད་སྟོག་རྩལ་རྒྱུ་ཆ་ཅིག་ཅན་གྱི་ཁུ་ལོ་རིན་གྱི་གྲེས་རྩལ་མོ་ཞིག་གས། ཁུ་ལོ་རིན་གྱི་འདུས་ཆས་ཤིག་ལ་གོ་བ་དང་། ལྷག་པར་དུ་ཁུ་ལོ་རིན་དང་སྟོག་གི་པོ་གཤེས་ཆེ་བའི་ཅ་རྩས་ཤིག་གིས་བྲུབ་པའི་རྩུང་ལྷན་འདུས་རྩས་ཤིག།

chloride ion A negatively charged chlorine atom, Cl⁻.

ཁུ་ལོ་རིན་གྲེས་རྩལ།
chem.

མོ་ཁུར་དང་ལྷན་པའི་ཁུ་ལོ་རིན་རྩལ་སྤན་ཞིག Cl⁻

chlorine The chemical element of atomic number 17, a toxic, irritant, pale green gas.

ཅུ་རྩུང་། ཁུ་ལོ་རིན།
chem.

རྩལ་གྲངས་ ༡༧ ཡིན་པའི་ཅ་རྩས་ཏེ། ཟ་འཕུག་ལངས་པོ་དང་དུག་ཤིང་ཅན་ཡིན་ཞིང་། ཁ་དྲིག་ལྡང་སྤྱི་ཡིན་པའི་རྩུངས་རྩས་ཤིག།

chlorophyll Green pigment found in all algae and higher plants except a few saprotrophs and parasites. Responsible for light capture in PHOTOSYNTHESIS.

ལྷང་རྩས།
biol.

བམ་འཆོ་ཅི་ཤིང་འགའ་ཤས་དང་གཞན་ཟ་འགའ་ཤས་མ་གཏོགས་ཆུ་བལ་དང་ཅ་སྤྱུག་ཅན་གྱི་ཅི་ཤིང་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ནད་དུ་ཡོད་པའི་ཆོན་རྩས་ལྡང་ཁུ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ཡིས་འོད་སྤྱོད་གྱི་སྐབས་སུ་འོད་ཟེར་འཇུ་བ་བྱུང་གི་བྲུབ་བྱེད།

chloroplast A structure in the cells of green plants and algae that contains chlorophyll and is the site where photosynthesis takes place.
ལྗང་ཆས་དབང་བྱ།
biol.

ཅི་ཤིང་ལྗང་ཆས་ཀྱི་སྒྲ་ཕུང་ནང་གི་ལྗང་ཆས་ཡོད་པའི་བཞོན་པ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་འདི་ནི་འོད་སྟེང་འབྱུང་ས་དེ་ཡིན།

cholera An acute infectious disease of the small intestine, caused by the bacterium *Vibrio cholerae* and characterized by profuse watery diarrhea, vomiting, muscle cramps, severe dehydration, and depletion of electrolytes.
ཁྲ་ཆུ་འབྲུག་གི་རྩུབ་ཆུ།
biol.

ཁྲིབ་རེའོ་སྲིན་ཁུས་རྒྱུན་གྲུས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་རྒྱ་རྒྱུང་གི་འགོས་ནད་དྲག་པོ་ཞིག་ནད་ཀྱི་ཁྱེད་སྒྲ་ལྟ་བུའི་ཆད་མེད་ཀྱི་བཤལ་ནད་འབྱུང་བ་དང་སྒྲུག་མེར་ལངས་པ། འཕྲུག་ཆུ་འབྲུག་སྒྲོམ་གཏུང་དྲག་པོ་འབྱུང་བ། གྲུས་རྒྱལ་གྱི་གཤེད་ཁུ་ཅུང་དུ་འགོ་བ་བཅས་ཡིན།

cholesterol A fatty substance found in animals that is a main component of cell membranes and is important in metabolism and hormone production. In vertebrate animals, cholesterol is a major component of the blood.
མཁྲིས་ཞག་ཆུ།
biol.

སྒྲ་ཕུང་གི་སྒྱུ་མའི་གྲུབ་ཆ་གཙོ་བོ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་སེམས་ཅན་གྱི་ལུས་པོའི་ནད་དུ་ཡོད་པའི་ཞག་ཆུས་ཤིག་ལ་གོ་བ་དང་། འདི་ནི་རྒྱུས་འབྱུར་དང་མེན་ཆས་ཐོན་སྐྱེད་གཉིས་ཀྱི་ནད་དུ་གལ་ཆེན་རེད། སྒྲུས་རྒྱུས་ཅན་གྱི་སྒྲོག་ཆགས་ཀྱི་ནད་དུ་མཁྲིས་ཞག་ནི་ཞག་གི་གྲུབ་ཆ་གཙོ་བོ་ཞིག་ཡིན།

choline An amino alcohol, found in cells, where it is involved in the metabolism of phospholipids, particularly those associated with the membranes of nerve cells.
ཁྲ་ཆུ་ཞག་ཆུ། (ཆས་བརྒྱུད་ཆུ།)
biol.

སྒྲ་ཕུང་གི་ནད་དུ་ཡོད་པའི་ཨེ་མི་ནོ་ཆང་ཆས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། འོད་མའི་ལི་ཆེ་ལ་གྱི་རྒྱུས་འབྱུར་དང་ལྷག་པར་དུ་དབང་ཅན་སྒྲ་ཕུང་གི་སྒྱུ་མོ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་འོད་མའི་ལི་ཆེ་ལ་གྱི་རྒྱུས་འབྱུར་གྱི་ནད་དུ་ཐེ་གཏོགས་བྱེད་པ་ཡིན།

Chordata A large phylum of animals that includes the vertebrates together with the sea squirts and lancelets. They are distinguished by the possession of a notochord at some stage during their development.
ཁྲ་ཆུ་ཐོན་ཆུ་ཀྱི་རྒྱུ།
biol.

སྒྲོག་ཆགས་ཀྱི་སྒྲུ་ཆེན་པོ་ཞིག་གི་མིང་སྟེ། འདིའི་ཁོངས་སུ་སྒྲུལ་རྒྱུས་ཅན་གྱི་སྒྲོག་ཆགས་དང་། མཆོ་གནས་རྒྱ་མདའ་ཅན། མདུང་ཉ་བཅས་གཏོགས། རྒྱུ་ཆོས་གཙོ་བོ་ནི་འཆར་འཕེལ་གྱི་གནས་བབ་ཅིག་གི་སྒྲུལ་རྒྱུས་ཅན་གྱི་འོད་པ་དེ་ཡིན།

chordates Any animal of the phylum Chordata, including the vertebrates and protochordates, characterized by a notochord, dorsal tubular nerve cord, and pharyngeal gill slits
ཁྲ་ཆུ་ཐོན་ཆུ་ཀྱི་རྒྱུ།
biol.

སྒྲུལ་ཐོན་ཆུ་ཀྱི་སྒྲུའི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པའི་སྒྲོག་ཆགས་གང་རུང་རུང་ཞིག་སྒྲུལ་རྒྱུས་ཅན་གྱི་སྒྲོག་ཆགས་དང་གཏོད་མའི་སྒྲུལ་ཐོན་ཆུ་ཀྱི་སྒྲོག་ཆགས་གཉིས་ཀྱིས་གྲུབ། རྒྱུ་ཆོས་སུ་སྒྲུལ་ཐོན་དང་། སྒྲུག་དབྱིབས་ཀྱི་དབང་ཅན་རྒྱུས་ཐག་གི་བའི་མཆོས་སུ་ཉ་སྒྲོག་ཆུ་བུའི་གཤགས་ཁ་བཅས་ཡོད།

chorea *biol.* A movement disorder marked by involuntary spasmodic movements especially of the limbs and facial muscles and typically symptomatic of neurological dysfunction (as that associated with a neurodegenerative disease or metabolic disturbance).

གཙོ་བོ་རྒྱུ་ལག་དང་། གཞི་དཔེ་གཞི་སྒྲིམ་ལ་སྒྲོ་བྱར་དུ་རང་འགྲུལ་གྱི་འགྲུལ་བསྐྱོད་འབྱུང་བ་
དང་ཁྱད་པར་དུ་ (དབང་ཅ་ཉམས་) རྒྱུད་ཀྱི་ནད་དམ་ཁུས་འགྱུར་འཁྲུག་སྐྱོན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་
པའི་) དབང་ཅའི་བྱེད་ལས་ཉམས་པའི་ནད་ཆགས་བཅས་ཀྱིས་མཚོན་པའི་འགྲུལ་བསྐྱོད་ཀྱི་
འཁྲུག་སྐྱོན་ཞིག་ལ་ཟེར།

chorion *biol.* The outer membrane that encloses the embryo of a reptile, bird, or mammal. In mammals, the chorion contributes to the development of the placenta.

ཕྱོད་མཐོངི་སྟོག་ཆགས་དང་འདབ་ཆགས། ལུ་གསའི་སྟོག་ཆགས་བཅས་ཀྱི་སྐྱུ་མིང་བུ་མས་
བྱེད་ཀྱི་ཕྱི་ལུན་ལ་ཟེར། ལུ་གསའི་སྟོག་ཆགས་ལ་མཚོན་ན། འགོ་ཚུའི་ཕྱི་ལུན་གྱིས་གཙའི་
འཆར་འབེལ་ལ་མཐུན་འགྱུར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

chorionic villi *biol.* Fingerlike growths that extend from extraembryonic membranes to implant into the uterine wall.

མངལ་གནས་ཀྱི་ཕྱི་ལུན་ནས་ཐོན་ཏེ་བྱ་སྐྱོད་ཀྱི་ངོས་སུ་འཇུ་ལ་ཡོད་པའི་མཇུ་བ་མོ་ལྟ་བུའི་
སྐྱངས་འབྱར་ལ་ཟེར།

chorionic villous sampling (CVS) *biol.* Chorionic villus sampling (CVS) is a prenatal test in which a sample of chorionic villi is removed from the placenta for testing. The sample can be taken through the cervix (transcervical) or the abdominal wall (transabdominal).

འགོ་ཚུ་ཕྱི་ལུན་ཁད་ཐུ་བྱས་
འདེམ།
biol.

བརྟག་དབྱུང་གི་ཆེད་དུ་གཙམ་ནས་འགོ་ཚུ་ཕྱི་ལུན་ཁད་སྒྲུའི་དཔེ་ཆ་དེ་ཕྱི་ལུན་འདོན་པར་བྱེད་
པའི་མ་བཅས་སྟེན་གྱི་བརྟག་དབྱུང་ཅིག་ཡིན། དཔེ་ཆ་དེ་ནི་མངལ་སྐྱོ་འཇུ་བའི་ངོས་གང་
དུང་ནས་སྐྱངས་ཆོག

choroid *biol.* A layer behind the retina of the vertebrate eye which contains blood vessels and pigment.

ཅ་ཀྱི།
biol.

སྐལ་རུས་ཅན་གྱི་སྟོག་ཆགས་ཀྱི་མིག་གི་དྲ་སྒྲིའི་རྒྱ་བ་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་ཆགས་རིམ་ཞིག་ལ་གོ་
ཞིང་། དེའི་ནང་དུ་ཁག་གི་ཅ་སྐྱབས་དང་ཚོན་ཅི་ཡོད་པ་ཡིན།

choroid plexus *biol.* A network of blood vessels in each ventricle of the brain, producing the cerebrospinal fluid.

ཅ་ཀྱི་ཉིང་གྲ།
biol.

ཡང་འག་རེ་རེའི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་ཡང་རྒྱ་རྒྱུངས་གཤེར་ཁ་སྐྱེད་སྐྱུན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཁག་ཅའི་དྲ་
རྒྱ་ཞིག

chromatic aberration མདྲག་འཕྲུག་པ། <i>phys.</i>	Distortion of an image caused when light of different colors (and thus different speeds and refractions) focuses at different points when passing through a lens. Achromatic lenses correct this defect by combining simple lenses made of different kinds of glass. ཁ་དྲོག་སྒྲ་ཚོགས་ཡིན་པའི་འོད་(དེར་བརྟན་མགྲོགས་ཚད་དང་འཕྲོག་ཚད་ཀྱང་སྒྲ་ཚོགས་པ་ཡིན་)དྲངས་ཤེས་ཀྱི་སྒྲ་བས་གནས་མི་འདྲ་བར་འདུ་བ་ལ་བརྟན་ནས་བྱུང་པའི་གཟུགས་བརྟན་གྱི་ཡོ་འཕྲོག་ཤེས་རིགས་སྒྲ་ཚོགས་ཀྱིས་བྱུང་པའི་སྒྲ་བས་བདེའི་དྲངས་ཤེས་ཆུ་སྒྲིལ་བ་ལས་བྱུང་པའི་ཚོན་མདྲག་གཡོ་སེལ་དྲངས་ཤེས་ཀྱིས་སྒྲིན་འདི་སེལ་གྱི་ཡོད།
chromatid ཡ་ཀླང་། (ཚོས་ཕྱིད།) <i>biol.</i>	Either of the two strands formed when a chromosome duplicates itself during cell division. The chromatids are joined together by a single centromere and later separate to become individual chromosomes. ཐ་མུང་འབྱེད་རིམ་གྱི་ནང་དུ་ཚོས་གཟུགས་ངོ་འདྲ་བཅོ་བའི་སྒྲ་བས་སུ་བྱུང་པའི་ཉག་མ་གཉིས་ལས་གང་རྩལ་ཞིག་ལ་ཟེར། ཡ་ཀླང་རྣམས་དཀྱིལ་ཆ་གཅིག་ཁོ་ནས་མཉམ་དུ་མཐུད་སྒྲེལ་བྱས་ཡོད་པ་དང་རིམ་གྱིས་ཁ་འབྲལ་ཏེ་ཚོས་གཟུགས་སོ་སོར་འགྲུང་གྱི་ཡོད།
chromatids of chromosomes ཚོས་གཟུགས་ཡ་ཀླང་། <i>biol.</i>	Either of the two strands formed when a chromosome duplicates itself during cell division. The chromatids are joined together by a single centromere and later separate to become individual chromosomes. ཐ་མུང་འབྱེད་རིམ་གྱི་ནང་དུ་ཚོས་གཟུགས་ངོ་འདྲ་བཅོ་བའི་སྒྲ་བས་སུ་བྱུང་པའི་ཉག་མ་གཉིས་ལས་གང་རྩལ་ཞིག་ལ་ཟེར། ཡ་ཀླང་རྣམས་དཀྱིལ་ཆ་གཅིག་ཁོ་ནས་མཉམ་དུ་མཐུད་སྒྲེལ་བྱས་ཡོད་པ་དང་རིམ་གྱིས་ཁ་འབྲལ་ཏེ་ཚོས་གཟུགས་སོ་སོར་འགྲུང་གྱི་ཡོད།
chromatin ཚོས་ཀླུང་། ཚོས་གཟུགས་བྱུག་ <i>biol.</i>	A complex of eukaryotic DNA combined with proteins; the proteins that bind with DNA include histones. The unfolding of the compact form of chromatin frequently activates transcription. ཉིང་ཅན་སྟོག་ཆགས་ཀྱི་ཁྱིམ་ཅན་ཡི་དང་སྤྱི་ཇས་སྒྲེབས་པའི་གོང་བུ་ཞིག་ལ་ཟེར། ཁྱིམ་ཅན་དང་མཉམ་དུ་འཛིང་སྟུང་བྱས་པའི་སྤྱི་ཇས་ཀྱི་ཁོངས་སུ་ཉིམི་འོན་ཡང་ཚུད་ཡོད། ཆགས་དམ་པའི་ཚོས་ཀླུང་གི་ལྗེས་ཅིག་བཞིག་པ་དེ་ཡིས་ཡང་ཡང་ལས་བསྐྱེད་འཕྲོགས་པར་བྱེད།
chromodynamics ཁ་དྲོག་འཕྲུལ་ཕྱིག་ <i>phys.</i>	The quantum theory of the strong interaction, the color property of quarks, antiquarks, and gluons, and their behavior within hadrons. ཁོག་རྩལ་དང་ལྷོག་ཆའི་ཁོག་རྩལ། གྲུལ་ཨོན་རྩལ་བཅས་ཀྱི་ཁ་དྲོག་གི་ཁྱུང་ཚོས་དང་འཕྲུགས་ཆེ་བའི་སྒྲེལ་སྟེར། སྤྱི་ཇས་ཀྱི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པའི་ཐ་རྩལ་ལ་འབྲེལ་བ་བྱེད་སྟངས་བཅས་དང་འབྲེལ་བའི་ཚད་རྩལ་རྣམས་གཞག་ལ་གོ།
chromoplast ཚོས་བཅས་དབང་ཕྱ། <i>biol.</i>	A colored plastid usually containing red or yellow pigment (as carotene) (ལ་སེར་བཅུད་རྩལ་ལྟ་བུ་) ཚོན་ཅི་དམར་པོ་འཕམ་སེར་པོ་དང་ལྗན་པའི་ཚོན་ལྗན་ལུས་སྟེར་དབང་ཕྱ་ཞིག།

chromosome *ཚོས་ཕྱད། ཚོས་གཞུགས།*
biol. A microscopic body in the nucleus of a cell which is conspicuous during mitosis. Chromosomes carry genes, the basic hereditary units.

མ་ཕུང་ཞིག་གི་ལྗེ་ཉིང་དུ་ཡོད་ཅིང་མ་ཕུང་གཉིས་ཀྱིས་ཀྱི་སྒྲུབ་ས་སུ་མངོན་གསལ་དོད་པོ་ཡིན་པའི་མ་གཞུགས་ལེག་ ཚོས་གཞུགས་ཀྱིས་རིགས་རྒྱུད་ཀྱི་གཞི་ཅིའི་རྩེན་ཏེ་རིགས་རྒྱས་སྒྲུབ་འདེན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

chromosphere *ཚོས་ཁམས།*
phys. The layer of the sun's atmosphere immediately above the photosphere.

ཉི་མའི་ཡོད་ཁྲིམ་ཀྱི་སྤྱིང་རིམ་ཏྲག་ཏྲག་ན་ཡོད་པའི་རྒྱང་ཁམས་ཀྱི་རིམ་པ་ཞིག

chronic *ཡུན་གནས། གཙོང་རྒྱུ།*
biol. Lasting for a long period of time or marked by frequent recurrence, as certain diseases

ནད་རིས་ཅན་ཞིག་ལྷ་བུ་ཡུན་རིང་དུ་གནས་པའམ་ཡང་ནས་བསྐྱར་དུ་འབྱུང་བ།

chronic disease *གཙོང་ནད། རྒྱུ་ཉིང་།*
biol. Any slowly progressing and persistent disease or condition.

རྒྱག་སྤྱིང་དགའ་བའམ་ཏ་ཅང་དལ་བུའི་སྒོ་ནས་རྒྱག་སྤྱིང་འབྱུང་བའི་ནད་དམ་གནས་སྤངས་གང་རུང་ལ་ཟེར།

chronic stress *གཙོང་གཞན་ན།*
biol. A state of prolonged tension from internal or external stressors, which may cause various physical manifestations—e.g., asthma, back pain, arrhythmias, fatigue, headaches, hypertension, irritable bowel syndrome, ulcers—and suppress the immune system.

ཕྱི་ནང་གཉིས་ཀྱི་གཞོན་རྒྱུན་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱུན་རིང་པོར་བྱུང་བའི་གཞོན་ཤུགས་ཀྱི་གནས་བབ་ལ་གོ་ཞིང་། ལུས་ཁམས་སུ་ནད་ཉེན་སྤྱད་བསམ་གསལ་དང་། རྒྱུ་གཟེར་། སྤྱིང་གི་ལྷིང་ཆད་མི་སྟོམ་པ། དལ་དུ་བ། མགོ་ན་བ། ཁྲག་ཤད་ཆད་བརྒྱལ། ཁྲོག་སྤྱད་མི་བད་པའི་ཉམས་འདུས། མ་འབྱུང་བཅས་འབྱུང་བ་དང་། རྒྱུ་འགོག་མ་ལག་གི་མགོ་གཞོན་པར་བྱེད།

chronological age *དུས་རིམ་ཡོ་ཆད། རྒྱུ་ཉིང་།*
biol. The number of years a person has lived, used especially in psychometrics as a standard against which certain variables, such as behavior and intelligence, are measured.

མི་ཞིག་འཚོ་གནས་བྱས་པའི་ལོ་ཆོད་ལ་གོ་ཞིང་། གྲེ་བྲག་རྒྱ་མེས་ཁམས་རིག་པའི་ཆད་འཇལ་དུ་གཤམ་སྤྱོད་དང་ཤེས་རབ་ལྷ་བུའི་བྱད་ཆོས་ཆད་འཇལ་བའི་གཞི་འཛིན་སར་བེད་སྤྱོད་བྱེད།

chymotrypsin *ཁི་ཚ་འཇར་ཁྲི།*
biol. A digestive enzyme that breaks down proteins in the small intestine. It is secreted by the pancreas and converted into an active form by trypsin.

རྒྱུ་རྒྱུད་གི་ནང་ནས་སྤྱི་རྒྱས་ཆ་གསེས་གཏོང་བའི་འཇུ་བྱེད་སྤྱིན་རྒྱས་ལེག་ འདི་ནི་གཤེར་ཚན་གྱིས་སྤོད་འདོན་བྱེད་ཅིང་བཟང་སྤྱི་ཡིས་སད་སྤོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

cilia One of the very small parts like hairs on the surface of a cell that move regularly and keep the surrounding liquid moving around it or help an organism with only one cell to move.

[illegible]

ciliary body A thickened portion of the vascular coat of the eye located between the choroid and the iris.

ཆ་སྐྱོད་ཀྱི་འཕྲུལ་ལྟོས་ཀྱི་དཔལ་དུ་གནས་པའི་མིག་གི་སྒྲུབ་ཐུན་ཕྱན་པའི་ཆ་ལས་མཐུག་
པོ་ཆགས་པ་མེད་པ་ཞིག

ciliary muscle རྩ་ཁྲིམ་གཞན། The small muscles that permit the lens to change its shape in order to focus on near or distant objects.

ཐག་ཉེ་ཤིང་གི་དངོས་པོ་ལ་དཔེ་གསལ་གཤོད་རྒྱལ་པའི་ཆེད་དུ་དྲངས་ཤིང་གྲི་པ་ཆོས་པ་ཆེ་ལྷན་
ལྟར་མ་ཁལ་གྱི་ཤ་སྤྲིམ་རྒྱུར་རྒྱུར་རྣམས་པ་མེད།

ciliate A single-celled animal of a large and diverse phylum distinguished by the possession of cilia or ciliary structures.

ཆེ་ཤིང་སྤྱ་ཚོགས་དང་འཛིན་ཅན་གྱི་སྟོན་ཆམས་ཀྱི་སྤྱེ་ཞིག་ཏུ་ཤརྟོགས་ཤིང་རྩི་སྤྱུངས་རྩི་སྤྱུ་
 དང་འདྲ་པའི་ལྷ་ས་ཀྱི་པོ་དོན་པ་དང་ལྷན་པའི་ལྷ་སྤྱུ་པའིག་ལྷན་ཀྱི་སྟོན་ཆམས་ཤིག་པ་པོ་
 (སྟིག་ལོ་རྩི་མ་དང་འདྲ་པའི་སྤྱ་དང་ལྷན་པའི་པོ་དོན་པའི་སྟོན་ཆམས་ཤིག)

cingulate cortex The outer layer of the cingulate gyrus.

[illegible]

cingulate gyrus The cortical part of the limbic system that lies along the lateral walls of the groove that separates the two cerebral hemispheres and just above the corpus callosum. It has been shown to be involved in emotional behaviour, in hoarding and in the acquisition and retention of avoidance responses.

པ་འཁུག་གི་ཕྱིར་ཉལ་ཉལ་ཏུ་སྒྲུང་ཆེན་རྒྱལ་གྱི་དཀྱིལ་དཔེ་བ་བཟུང་ནས་ཁན་གྱི་ཤུར་ཁའི་
གཞོགས་ཅིངས་ཀྱི་རྒྱ་དུ་ཡོད་པའི་མཐའ་ལོར་མ་ལག་གི་ཤི་འཁུག་གི་ཆགས་དེ་ལ་གོ་འདོན་
སེམས་ཐོར་དང་འབྲེལ་བའི་སྤྱི་དུ་རྒྱལ་དང་འབྲེལ་བ་སྟེ། གཟུར་གཤམ་གྱི་ལ་ལན་བསྟུ་ལན་
ཁྱིད་པ་དང་། སྤར་གནས་ཁྱིད་པ། རྟེན་གསལ་ཁྱིད་པ་བཅས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན།

circadian clock

དུས་འཛིན་འཁོར་ལོ།
biol.

An internal time-keeping system in all organisms. Changes in the external environment, particularly in the light-dark cycle, train this biologic clock. When environmental conditions are constant, rhythms driven by the circadian clock follow a nearly perfect 24-hour pattern. The human circadian clock regulates many daily activities, such as sleep and waking.

སྤྱི་དངོས་ཚང་མའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་དུས་འཛིན་མ་ལག་ཅིག་ཁོར་ལུག་གི་འགྱུར་བ་དང་། ལྷག་པར་དུ་ཉིན་མཚན་གྱི་འཁོར་འགོས་ཀྱི་འགྱུར་བ་ཡིས་སྤྱི་དངོས་ཀྱི་ཚུ་ཚོད་འཁོར་ལོ་འདི་ལ་སྤྱིར་བཏན་སྤྱོད་ཀྱི་ཡོད། ཁོར་ལུག་གི་གནས་སྐབས་ལ་འགྱུར་བ་མེད་ཆེ་དུས་འཛིན་འཁོར་ལོ་འདིའི་འཁོར་འགོས་ནི་ཚུ་ཚོད་ ༢༤ ཅན་གྱི་འགོས་ཉག་ཉག་ཅིག་ཡིན། འགོ་བ་མའི་དུས་འཛིན་འཁོར་ལོས་གཉིད་ཉལ་བ་དང་གཉིས་སད་བ་ལྟ་བུའི་ཉིན་རྒྱུན་གྱི་བྱེད་སྒོ་གང་མང་ལ་ཚོད་འཛིན་བྱེད།

circadian rhythm

དུས་འཛིན་འཁོར་འགོས།
biol.

A daily rhythmic activity cycle, based on 24-hour intervals, that is exhibited by many organisms.

ཚུ་ཚོད་ཉི་ཤུ་ཅུ་བཞིའི་འཁོར་རྒྱུན་གཞི་ལ་བཞག་པའི་ཉིན་ཞག་གཅིག་གི་བྱེད་སྒོའི་རྒྱུན་འཁོར་ཞིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། སྤྱི་ལྷན་སྟོན་ཆགས་མང་པོས་སྟོན་བར་བྱེད།

circuit

རྒྱག་ལམ། བཟང་ལམ།
phys.

Any complete path along which electric charge can flow.

See also series circuit and parallel circuit.

སྟོན་ཁུང་རྒྱ་རྒྱབ་སའི་ཆ་ཚང་བའི་རྒྱ་ལམ་གང་རུང་ལ་གོ་སྟངས་སྟེ་སྟོན་ལམ་དང་གཞི་བའི་སྟེ་ལ་སྟོན་ལམ་ལ་ཡང་གཞིགས་རྟོགས།

circuitry

རྒྱག་ལམ་མ་ལག
phys.

A circuit or system of circuits performing a particular function in an electronic device.

སྟོན་ཆས་ཤིག་གི་ནང་དུ་བྱེད་ལས་ངེས་ཅན་ཞིག་སྒྲུབ་མཁན་གྱི་སྟོན་ལམ་གཅིག་གས་སྟོན་ལམ་དུ་མའི་མ་ལག་ཅིག་ལ་གོ།

circular motion

རྒྱོང་མཐའི་འགལ་རྒྱུད།
phys.

Motion along the circumference of a circle.

རྒྱོང་དབྱིབས་ཤིག་གི་རྒྱོང་མཐའི་རྒྱུད་དུ་བྱུང་བའི་འགལ་རྒྱུད་ཅིག་

circulatory system

འཁོར་རྒྱུད་མ་ལག
biol.

The system that circulates blood and lymph through the body, consisting of the heart, blood vessels, blood, lymph, and the lymphatic vessels and glands. Also called cardiovascular system.

སྤྱིར་དང་། ཁྲག་ཅ། ཁྲག་རྒྱ་མེད། རྒྱ་མེད་གྱི་ཅ་སྤུབས་དང་མེན་སྤུབ་ཅས་ལས་སྤུབ་ཞིང་ལུས་པོའི་ནང་དུ་ཁྲག་དང་རྒྱ་མེད་འཁོར་སྤྱོད་བྱེད་དུ་འབྲུག་མཁན་གྱི་མ་ལག་ལ་ཟེར། འདི་ལ་སྤྱིར་ཅ་མ་ལག་ཀྱང་ཟེར།

circumcenter

ཕྱི་རྒྱོང་ཉེ་གནས།
math.

The center of a circle that circumscribes a triangle.

རྒྱར་གསུམ་མ་ཞིག་གི་ཕྱི་རུ་བྲིས་པའི་རྒྱོང་དབྱིབས་ཀྱི་ཉེ་གནས།

circumcircle ཐུར་གསུམ་མ་ཞིག་གསུམ་མཐའ་མང་དུ་བྱེད་པའི་གྲེ་སྒྲིབ་ཀྱི་སྒྲིབ་ཆེད་མར་ཐུག་ནས་བྲིས་པའི་སྒྲིབ་ཆེད། <i>math.</i>	A circle touching all the vertices of a triangle or polygon.
circumference ཐུ་ལྷུང་། མཐའ་ལོའ་རིང་ཆད། <i>math.</i>	The boundary line of a circle. The length of such a boundary.
circus གོང་ཆུལ། <i>phys.</i>	A public entertainment consisting typically of a variety of performances by acrobats, clowns, and often trained animals.
cirrhosis མཆིན་ཐགས། / མཆིན་མཐུགས། <i>biol.</i>	A liver disease in which normal liver cells are gradually replaced by scar tissue, causing the organ to shrink, harden, and lose its function. Cirrhosis is commonly caused by chronic alcohol abuse or severe infection.
cirrus cloud ཟེ་ཐིག་ ཐུ་ཐིག་ <i>phys.</i>	A wispy white cloud at a high altitude
citrate སི་ཤིག་བྱུང་ཐུ། སི་ཐུ། <i>chem.</i>	A salt or ester of citric acid.
citrate synthase སི་ཐུ་བྱུང་ཐིག་ <i>chem.</i>	An enzyme that catalyzes the condensation of acetyl co-enzyme A with oxaloacetic acid to produce citric acid and coenzyme A.
citric acid སི་ཤིག་བྱུང་ཐུ། སི་ཐུ། <i>chem.</i>	An acid that occurs naturally in the juices of oranges, lemons, limes, etc., and that can also be made from sugar.

citric acid cycle

སྒྱུར་འཁོར་རྒྱན།
chem.

The sequence of reactions by which most living cells generate energy during the process of aerobic respiration. It takes place in the mitochondria, consuming oxygen, producing carbon dioxide and water as waste products, and converting ADP to energy-rich ATP. Also called *Kreb cycle*.

སྒྱུ་ལྷན་ཟླ་བའ་ཆེ་བས་རྒྱང་ལྷན་རྒྱན་གྱི་རྒྱད་རིམ་ཁྱོད་ནས་རྒྱས་པ་ཁྱོད་འདོན་བྱེད་སྐབས་འབྱུང་བའི་རྩལ་སྒྱུར་བྱེད་བའི་ལ་ཟེར། འདི་ནི་རྒྱས་སྒྱེད་དབང་ལཱ་འོན་དུ་འབྱུང་ཞིང་། འཚོ་རྒྱང་བཟང་སྒྱུད་དེ་ཁར་སྒྲོན་འཚོ་རྒྱང་གཉིས་ལྷན་དང་ཚུ་གཉིས་སྟེགས་མ་ལྟ་བུར་འདོན་པ་དང་། ཞེ་ཕེ་ཕེ་དེ་རྒྱས་པས་བྱུག་བའི་ཞེ་ཕེ་ལ་བསྐྱར་གྱི་ཡོད། འདི་ལ་གེ་རེབ་འཁོར་རྒྱན་ཞེས་གྲང་ཟེར།

civil engineer

དམངས་ཁྱེད་འབྲུགས་ཁྱེད་
འཆར་འགྲན་པ།
phys.

An engineer who designs and maintains roads, bridges, dams, and similar structures.

གཞུང་ལམ་དང་། ཟམ་པ། རྒྱ་མཐོང་ལ་སོགས་པ་འཆར་འགྲན་དང་རྒྱན་གནས་བྱེད་དུ་འབྲུག་མཁན་གྱི་འཆར་འགྲན་པ།

clade

ཆ།
biol.

A group of organisms believed to have evolved from a common ancestor, according to the principles of cladistics

ཆོ་འབྱེད་ཐབས་ལམ་གྱི་ཅ་དོན་གཞིར་བཟུང་བྱས་ན། ལྷན་མོང་གི་མེས་པོ་གཅིག་ནས་མཆེད་པར་འདོད་པའི་སྒྱེ་དངོས་ཀྱི་ཆོགས་ཤིག།

cladism

ཆོ་འབྱེད་རིག་པ། (ཆོ་བྱེད་
རིག་པ།)
biol.

A method of classification of animals and plants according to the proportion of measurable characteristics that they have in common. It is assumed that the higher the proportion of characteristics that two organisms share, the more recently they diverged from a common ancestor.

སྟོན་ཆགས་དང་ཅི་ཤིང་གི་ཆད་འཇལ་བྱང་བའི་ལྷན་མོང་གི་ཁྱད་གཤིས་ཀྱི་སྒྲུང་ཆད་ལ་གཞིགས་ནས་སྟེ་ཆན་དབྱེ་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ལ་གོ་སྟེ་དངོས་གཉིས་ཀྱི་ལྷན་མོང་གི་ཁྱད་གཤིས་ཀྱི་མཚུངས་ཆད་ཇི་ཅམ་ཆེ་བ་ཡོད་ན་སྒྱེ་དངོས་དེ་གཉིས་དེ་ཅམ་གྱིས་ཉེ་བའི་ལྷན་མོང་གི་མེས་པོ་ཞིག་ནས་མཆེད་པར་ཆོད་དཔག་བྱེད།

cladist

ཆོ་བྱེད་རྒྱ་བ།
biol.

One who classifies organisms according to the principles of cladistics.

ཆོ་འབྱེད་ཐབས་ལམ་གྱི་ཅ་དོན་གཞིར་བཟུང་སྟེ་སྒྱེ་དངོས་རྣམས་སྟེ་ཆན་དུ་དབྱེ་བྱེད་བྱེད་མཁན་གྱི་གང་ཟག་ལ་ཟེར།

cladogram

ཆོ་རིམ།
biol.

A branching diagrammatic tree used in cladistic classification to illustrate phylogenetic relationships.

ཆོ་བ་རྣམས་སྟེ་ཆན་དུ་དབྱེ་བྱེད་བའི་སྐྱབས་སུ་རིགས་ཁྲུངས་ཀྱི་འབྲེལ་པ་སྟོན་པའི་ཆེད་དུ་སྒྲིང་བའི་ཡལ་ག་མང་བའི་དཔེ་རིས་ཤིག་ལ་ཟེར།

clarification

གསལ་བཤད།
sci. method

The action of making a statement or situation less confused and more comprehensible.

གཏམ་བཤད་ཅིག་གསལ་གནས་སྐྱངས་ཤིག་མགོ་རྟོག་ཟེ་རྒྱང་དང་གོ་རྟོགས་བྱེ་བའི་བཤད་ཅུ་གཏོང་བའི་བྱ་བ་ལ་གོ།

- clarinet** A woodwind instrument with a single-reed mouthpiece, a cylindrical tube with a flared end, and holes stopped by keys.
 རྩ་ལྷིང་།
phys.
- མདོད་དེའི་ལུ་ལྷིང་ལ་མེད་མེད་ཡིན་ཞིང་། བེ་བེ་གཅིག་དང་ལྡན་ལ། མི་ཁྲུང་རྣམས་མཛུབ་ཐེབས་ཀྱི་བཀའ་པའི་ཤིང་གི་འབྲུང་བྱེད་རོལ་ཆ་ཞིག་།
- class** A taxonomic group comprised of organisms that share a common attribute. It is further divided into one or more orders.
 ཚན་ཁ།
biol.
- ཐུན་མོང་གི་ཁྲུང་ཆོས་ཡོད་པའི་སྤྱེ་དངོས་མང་པོས་གྲུབ་པའི་དབྱེ་བ་སྤྱེའི་སྤྱེ་ཚན་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་གྲུབ་གཅིག་གས་དུ་མང་དབྱེ་ཡོད།
- class interval** The size of each class into which a range of a variable is divided, as represented by the divisions of a histogram or bar chart.
 གྲུབ་ཁྲུང་།
math.
- འབྲུང་གངས་ཤིག་གི་ཁྲུབ་ཚུལ་ཞིག་སྤྱེ་ཚན་དུ་མང་བཤོས་པའི་སྤྱེ་ཚན་དེ་མེད་ཆེ་ཆུང་ལ་གོ་ཞིང་། སྤྱིག་རིས་དང་ནང་རིས་སུ་སྤྱེ་ཚན་གྱིས་མཚོན་ཡོད།
- class mark** The value at the center of a class, found by averaging the upper and lower class limits.
 གྲུབ་ཆ་ཁ།
math.
- གྲུབ་ཞིག་གི་སྤྱི་དབྱུས་སུ་ཡོད་པའི་གངས་ཐང་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། གྲུབ་མཚམས་མཐོ་ཤོས་དང་དམའ་ཤོས་གཉིས་ཀྱི་ཆ་སྟོམས་གངས་ཐང་དང་མཉམ།
- classification** The arrangement of animals and plants in taxonomic groups according to their observed similarities
 རྩ་ཚན་དབྱེ་བ་བྱ།
biol.
- མཐོང་པའི་མཚུངས་ཆོས་གཞིར་བཞག་སྤྱེ་སྤྱིག་ཆགས་དང་ཅི་ཤིང་རྣམས་སྤྱེ་ཚན་དུ་སྤྱིག་པ་ལ་གོ་
- clathrate** A substance in which a molecule of one compound fills a cavity within the crystal lattice of another compound.
 འཕྲུལ་ཁྲུང་།
chem.
- འབྲུལ་ཇུས་ཤིག་གི་མཐུགས་གཟུགས་ཏུ་དབྱེ་བས་ཀྱི་བར་སྟོང་རྣམས་འབྲུལ་ཇུས་གཞན་ཞིག་གི་འབྲུལ་ཇུས་གྱིས་བསྐྱངས་ཡོད་པའི་དངོས་ཇུས་ཤིག་།
- cleavage** In an embryo, the series of cell divisions by which a single fertilized egg cell becomes a many-celled blastula.
 རྩལ་ཁྲུང་།
biol.
- སྦྱུ་སྤྱིང་ཞིག་གི་ནང་ནས་སྤྱི་ཕྱི་ཆར་གཅིག་གིས་གྲུབ་པའི་ཁམས་འབྲུས་ཀྱི་སྤྱི་ཕྱི་སྤྱི་ཕྱི་དེ་སྤྱི་ཕྱི་མང་ལྡན་གྱི་སྦྱུ་གྱུ་འབྲུང་པའི་སྤྱི་ཕྱི་ཕྱི་ཕྱི་དེས་བསྐྱར་མ་དེ་ལ་གོ་

climate change གནས་གཤིས་འགྱུར་ཚུགས། <i>biol.</i>	A change in global or regional climate patterns, in particular a change apparent from the mid to late 20th century onwards and attributed largely to the increased levels of atmospheric carbon dioxide produced by the use of fossil fuels. གོ་ལ་ཡོངས་ཀྱི་གནས་གཤིས་ཀྱི་འགྲོས་སམ་ས་ཁུལ་གྱི་བྲག་པའི་གནས་གཤིས་ཀྱི་རང་བཞིན་ལ་ཐེབས་པའི་འགྱུར་ཚུགས་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང། གྱི་བྲག་ཏུ་དུས་རབས་ཉི་ཤུ་བའི་དུས་དང་མཚུགས་ནས་མགོ་བཙུགས་ཤིང་འགྱུར་དེའི་བྱད་རྩ་སེད་སྤྱོད་བཏང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་སྤོང་པའི་རྒྱུ་ཁམས་ཀྱི་ཁར་སྤོན་འཛོལ་རྒྱུ་གཉིས་ལྡན་གྱི་ཚད་ལྡན་ཇི་མཐོང་གྱུར་བ་ལ་བརྟེན་ནས་མཐོན་པའི་གནས་གཤིས་ཀྱི་འགྱུར་ཚུགས་ལ་གོ།
climax community ཅེར་སྤྱོད་ཆོགས་རྒྱ། <i>biol.</i>	An ecological community in which populations of plants or animals remain stable and exist in balance with each other and their environment. A climax community is the final stage of succession, remaining relatively unchanged until destroyed by an event such as fire or human interference. ཅི་ཤིང་རམ་སྟོག་ཆགས་ཀྱི་ཆོགས་འདུས་བརྟན་པོར་རྒྱན་གནས་ཤིང་ཅིང། ཤན་ཚུན་གྱི་དབར་དང་ཁོར་ཡུག་གི་ནང་དུ་ཆ་སྟོམས་པའི་སྟོན་ས་འཛོགས་ཤིང་པའི་སྤྱོད་བཅུད་ཀྱི་ཆོགས་སྡེ་ཞིག་ལ་གོ། ཅེར་སྤྱོད་ཆོགས་སྡེ་ནི་ཤུལ་འཛིན་གྱི་རྒྱུད་ལྷིང་ནང་གི་ལྷིང་པ་མཐའ་མ་དེ་ཡིན་ཞིང། མེ་འཕུང་མེའི་ཐེ་བྱས་ཀྱིས་གཏོར་བའི་གཞི་མ་བཏང་བའི་བར་དུ་སྟོན་བཅས་ཀྱི་འགྱུར་བ་མེད་པའི་སྟོན་ས་གནས་ཀྱི་ཡོད། (གནས་གཤིས་གང་རུང་རུང་ཞིག་གི་སྐྱབས་སུ་ཁོར་ཡུག་ཅིག་ཏུ་གནས་པའི་སྤྱོད་དངོས་དང་སེམས་ཅན་སྟོགས་ཀྱི་ཆོགས་སྡེ་དེ་ཁོར་ཡུག་དང་བཏང་སྟོམས་ཀྱི་སྟོན་ས་ལོགས་ཤོས་སུ་ཡོད་པ།)
climbing fibers བྱོན་འཛིག་ཚ་རྒྱས། <i>neurosci.</i>	Nerve fibers in the cerebellar cortex that synapse on smooth branchlets of Purkinje cell dendrites. བར་ཀྱན་རིམ་སྤུང་གི་བརྟན་ལེན་ཚ་སྤན་གྱི་ཉིང་ལག་འཛམ་སོ་དེ་དག་དང་མཐུད་མཚམས་བྱལ་ཡོད་པའི་ཁྲད་སྤྱོད་ཁྲད་ཤུན་ནང་གི་དབང་ཅའི་ཚ་རྒྱས་ལ་གོ།
clinical disease རྩལ་བྱེད་ཀྱི་ནད། (རྒྱུད་བཞི་ལ་ཁུངས་གཏུགས།) <i>biol.</i>	A disease with clinical signs and symptoms that are recognizable. རོས་འཛིན་བྱེད་སྤུང་པའི་ནད་རྟགས་དང་རྟགས་མཚན་ཡོད་པའི་ནད་ཅིག་ལ་གོ།
clinical psychologist གསོ་བཅོས་སེམས་ཁམས་ཚན་རིག་པ། <i>biol.</i>	A person who is trained and licensed to diagnose and treat people with mental disorders. སེམས་ཁམས་འཁྲུག་སྟོན་ཅན་གྱི་མི་ལ་བརྟག་དབྱེད་དང་སྟོན་ཅོས་བྱེད་པར་སྦྱོར་བརྟན་དང་ལག་འཁུར་ཡོད་པའི་གང་ཟག་ཅིག་ལ་གོ།

<p>clinical psychology གསལ་བཅོས་སེམས་ཁམས་ཆེན་རིག་ <i>neuropsychol.</i></p>	<p>Clinical psychology is a broad branch of psychology that focuses on diagnosing and treating mental, emotional, and behavioral disorders. Some of the more common disorders that might be treated include learning disabilities, substance abuse, depression, anxiety, and eating disorders.</p>
<p>cloaca ཐུག་ཤོ་ <i>biol.</i></p>	<p>A common cavity at the end of the digestive tract for the release of both excretory and genital products in vertebrates (except most mammals) and certain invertebrates.</p>
<p>clonal expansion རྒྱ་སྐྱོང་མཛེད་ <i>biol.</i></p>	<p>Production of daughter cells all arising originally from a single cell. In a clonal expansion of lymphocytes, all progeny share the same antigen specificity.</p>
<p>clonal selection theory རྒྱ་སྐྱོང་མཛེད་ཀྱི་སྒྲུབ་སྟེན་གྱི་བློ་སྒྲུབ་ <i>biol.</i></p>	<p>A selective theory of antibody production proposing that each B lymphocyte has the ability to respond to a specific antigen that an individual may or may not have contacted previously</p>
<p>clone རྒྱ་སྐྱོང་མཛེད་ <i>biol.</i></p>	<p>A population of genetically identical organisms or cells derived from an original single organism or cell by asexual reproduction or mitosis.</p>

closed universe ཐུན་པའི་འཛིག་རྟེན། <i>phys.</i>	A model of the universe in which there is enough matter, and therefore enough gravitational force, to stop the expansion started by the big bang. འཛིག་རྟེན་ཁམས་སུ་བཅུ་མ་འདད་ངེས་ཤིག་ཡོད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་གས་ཐོར་ཆེན་པོས་འགོ་བཙུགས་པའི་འཛིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་རྒྱ་སྟེང་བཞིན་པའི་རྣམ་པ་འདི་འགོག་གྲུབ་པའི་འཐེན་ལྷགས་འདད་ངེས་ཤིག་ཡོད་པར་བརྟེན་པའི་འཛིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་དཔེ་གཟུགས་ཤིག།
clot ཁྲག་མིང། <i>biol.</i>	A thick and sticky clump of dried blood that stops blood from flowing through a blood vessel in a person or an animal. མིའམ་ཕོག་ཆགས་ཀྱི་ཁྲག་ཙ་བརྒྱད་དེ་རྒྱ་བཞིན་པའི་ཁྲག་འགོག་པར་བྱེད་མཁན་གྱི་སྐྱམ་ཟེན་པའི་ཁྲག་གི་ཆོས་ལུ་མ་གྲུག་ཅིང་འབྱར་བག་ཅན་ཞིག།
clotting ཁྲག་མིང། ཁྲག་འགག་པ། <i>biol.</i>	A process in which liquid blood is changed into a semisolid mass གཤེད་གཟུགས་ཡིན་པའི་ཁྲག་དེ་བྱེད་མཁེགས་གཟུགས་སུ་འགྱུར་བའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ།
clotting factor ཁྲག་འབྱུག་སྟེན་ཆ། <i>biol.</i>	Any of several plasma components (as fibrinogen, prothrombin, and thromboplastin) that are involved in the clotting of blood. ཁྲག་འབྱུག་གི་བྱ་བའི་ནད་དུ་ཐེག་ཏོགས་ཡོད་པའི་ (ཁྲག་ཆོ་གྲུབ་མས་དང་། ཁྲག་མིང་སྟེན་མས་སྟེང་བྱེད། ཁྲག་མིང་སྟེ་མས་ལྷ་ལུ་) ཁྲག་འབྱར་གྱི་གྲུབ་མས་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་ཟེར།
cloud chamber ཁྲིན་གྲམ། <i>phys.</i>	A device used to detect the paths of particles emitted by radioactive sources. འགྲེད་འཕྲོའི་འབྱུང་ཁུངས་ནས་འཕྲོས་པའི་སྤ་རུལ་གྱི་རྒྱ་ལས་འཆོལ་བྱེད་དུ་སྟོང་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག།
clump ཐེབ་པ། ཐུང་པ།	To form lumps or thick groupings. གོང་ལུ་འབྲུག་དུ་འབྲུག་པའམ་ཆང་ཆིང་བཅོ་བ།
clumps ཆོས་བ།	A clustered mass; a lump ཕྱོགས་གཅིག་དུ་འདུས་པའི་གདོས་ཆང་ཅིག་སྟེ། གོང་ལུ་ཞིག།
cluster of galaxies དགུ་ཆོགས་ཆོས་བ། <i>phys.</i>	Gravitationally bound grouping of galaxies, numbering from the hundreds to the tens of thousands. འཐེན་ལྷགས་ཀྱིས་བཅེངས་པའི་དགུ་ཆོགས་ཀྱི་སྟེ་ཆན་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། དགུ་ཆོགས་བརྒྱ་མག་ནས་ཁྲི་མག་གིས་བྲུབ།
co-stimulation མཉམ་སྐྱལ། <i>biol.</i>	The delivery of a 2 nd signal from an antigen-presenting cell to a T cell, which rescues an activated T cell from anergy, allowing it to produce the lymphokines necessary for production of additional T cells. འགོག་རྒྱུད་སྟེང་མས་དང་ལྷན་པའི་སྤ་ལུང་ཞིག་གིས་ཀྱི་སྤ་ལུང་ཞིག་ལ་བརྟེན་པའི་འཕྲིན་གཉིས་པ་ཞིག་སྟེ། འགྲུལ་བྱེད་པ་ལ་གོ། འདི་ཡིས་སང་སྟོང་ཐེབས་པའི་ཀྱི་སྤ་ལུང་དེ་བག་ལ་ཞ་བའི་གནས་ལས་བསྐྱབས་ཏེ་ཀྱི་སྤ་ལུང་འཕར་མ་སྟེང་སྟེང་བྱེད་པར་མཁོ་བའི་རྒྱ་མེར་སྐུལ་སྟེ་སྟེང་སྟེང་དུ་འབྲུག།

coast འབབ་བཟླས། <i>phys.</i>	The easy movement of a vehicle without the use of power. རྒྱས་པ་བེད་མ་སྤྱད་པའི་སློན་རྒྱུང་བའི་འགྲུལ་འཁོར་ཞིག་གི་ལས་སྒྲུབ་མའི་འགྲུལ་སྤྱོད་ལ་གོ
cobalt ཀོ་བལ་ཀ། <i>chem.</i>	The chemical element of atomic number 27, a hard silvery-white magnetic metal. རྒྱལ་གྲངས་ 27 ཡིན་པའི་རྩ་རྩམ་མཐེགས་ཤིང་དདུལ་དཀར་གྱི་ཁ་དོག་དང་ལྷན་པའི་ཁབ་ལེན་ལྷགས་རིགས་ཤིག
cocaine ཁོ་ཁིན། <i>chem.</i>	A powerful drug that is used in medicine to stop pain or is taken illegally for pleasure. ཐྱག་རྩ་གཙོག་བྱིད་ཀྱི་སྒྲན་དུ་སྤྱོད་པ་འཕམ། ཡང་ན་སྤྱིད་སྒྲན་གི་ཆེད་དུ་ཁྲིམས་འགལ་གྱིས་སྤྱོད་པའི་སྒྲན་རྩམ་ཤུགས་ཆེན་ཞིག
cochlear nerve བྱ་འཁྱིལ་དབང་ཅུ། དྲང་ཅུ། <i>neurosci.</i>	One of two divisions of the vestibulocochlear nerve that facilitate hearing by conducting stimuli to the brain. ཁྲད་པའི་ནད་དུ་སྒྲུལ་ཆེན་སྤྱེལ་གཏོང་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཐོས་ཚོར་ལ་རམ་འདགས་བྱེད་མཁན་གྱི་སྒྲོམས་བྱེད་དབང་རྩ་སྤྲེ་ཆེན་གཉིས་ཡོད་པའི་ནད་གི་གཅིག་ལ་གོ
cochlear nucleus བྱ་འཁྱིལ་ཚུམ་གྱ། <i>neurosci.</i>	A small mass of nerve cell bodies in the medulla oblongata that receives impulses regarding sound stimuli from the cochlear nerve. འཛོལ་ཚུན་གྱི་ནད་དུ་ཡོད་ཅིང་དུང་འཁྱེལ་དབང་རྩ་ནས་སྤྱེལ་སྒྲུལ་ཆེན་དང་འབྲེལ་བའི་འཕར་བརྒྱུ་ལེན་མཁན་ཉིད་དབང་རྩའི་སྤྲེ་ལུས་ཀྱིས་བྱུབ་པའི་ཚུམས་བྱ་ཚུང་ཚུང་ཞིག
code གསལ་བཟུ། <i>phys.</i>	A series of letters, numbers, or symbols assigned to some-thing for the purposes of classification or identification. བྱ་དངོས་ཤིག་སྤྲེ་ཆེན་དབྱེ་འབྲེད་དམ་དོས་འཛིན་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་སྤྱོད་པའི་ཡི་གེ་འཕམ། ཡང་གི་ཡང་ན་མཚོན་ཉགས་བསྟར་མ་ཞིག་ལ་གོ
codominance མཉམ་མཛོན། <i>biol.</i>	A heterozygous condition in which both alleles at a gene locus are fully expressed in the phenotype. རིགས་རྩམ་གྱིས་ཁུལ་ཞིག་ཏུ་ཡོད་པའི་ཨེ་ལེལ་གཉིས་ཀ་ཆ་ཆེད་པའི་སློན་རྒྱུང་རིགས་རྩམ་མཛོན་རྩམ་ཞིག་ཏུ་མཛོན་ཡོད་པའི་རིགས་འབྲས་གྱི་གནས་སྟངས་ཤིག་ལ་གོ (པ་མ་གཉིས་གྱི་ཨེ་ལེལ་གྱི་འབྲས་བྱ་བྱ་སྤྱག་གི་སྟེང་དུ་ཐུན་མོང་སྟེ་མཉམ་དུ་མཛོན་བཤ།)
codon རིགས་རྩམ་རྒྱུད་བཟུ། <i>biol.</i>	A sequence of three nucleotides which together form a unit of genetic code in a DNA or RNA molecule. རྟེ་ཨེན་ཨེའམ་ཨམ་ཨེན་ཨེ་འདུས་རྩལ་ནད་གི་རིགས་རྩམ་གྱི་གསལ་བརྒྱུ་འཛིན་བཟུ་གཞི་གཅིག་མཉམ་སྤྱེལ་གྱི་སློན་རྒྱུང་འགྲུབ་པར་བྱེད་པའི་ཉིང་རྩལ་བྱུབ་ཆ་གསུམ་གྱི་བསྟར་རིམ་ལ་གོ

coelom A fluid-filled cavity that forms the main body cavity of vertebrate and most invertebrate animals. It is formed by the splitting of the mesoderm.

ཁྲ་ལམ།
biol.

སྒྲུབ་རྩལ་ཅན་གྱི་སྟོག་ཆགས་དང་སྒྲུབ་རྩལ་མེད་པའི་སྟོག་ཆགས་པལ་མོ་ཆའི་ལུས་ཤིང་
ཁོག་སྟོང་གཙོ་ཤིང་གྲུབ་ཆར་གྱུར་པའི་གཤེར་གཟུགས་ཀྱིས་ཁེངས་པའི་ཁོག་སྟོང་དེ་ལ་གོ་
ཞིང་། བར་ཤུན་ཁ་སྐལ་དུ་བྱིན་བ་ལས་གྲག། (ཁྲ་བའམ་གཤེར་གཟུགས་ཡོད་པའི་འབྲུལ་
ལུས་ཀྱི་བར་སྟོང་གི་ཆའམ་ལམ།)

coenzyme Nonprotein organic compound produced by living cells, a cofactor that transfers atoms or small molecular fragments during a reaction; like the enzyme, it is not consumed by the reaction and may be reused.

མྱིན་ཇུས་ལས་གྲོགས་།
biol.

སྟོག་ལྗན་ན་ཕུང་གིས་སྦྱེད་སྦྱོར་བྱས་པའི་སྤྱི་དྲག་མིན་པའི་སྦྱེ་ལྗན་འདུས་ཇུས་ཤིག་དེ་ཇུས་
སྦྱོར་གྱི་སྐབས་སུ་རྩལ་སྤན་ནས་འདུས་རྩལ་གྱི་ཐེགས་མ་གནས་སྟོན་ཀྱིས་འཁྱེད་པའི་ཆེན་གྲོགས་
ཞིག་ཡིན་ཞིང་། མྱིན་ཇུས་དང་མཚུངས་པར་ཇུས་སྦྱོར་གྱི་སྐབས་སུ་མེད་བར་མི་འགྱུར་བས་
བསྐྱར་སྦྱོད་བྱ་ཆོག།

coenzyme A (CoA) A coenzyme present in all living cells that transfers acetyl or acyl groups in metabolic reactions and that regulates gene expression through acetylation of histones.

མྱིན་ཇུས་ལས་གྲོགས་ A
(མྱིན་གྲོགས་ A)
biol.

སྟོག་ལྗན་ན་ཕུང་ཀྱན་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་མྱིན་ཇུས་ལས་གྲོགས་ཤིག་ལ་ཟེར། དེ་ཡིས་རྩལ་
འགྱུར་ཇུས་སྦྱོར་ནང་གི་ཨེ་སི་ཀེ་ལ་ལམ། ཨེ་སི་ལ་སྡེ་ཆཅན་སྦྱེལ་འདེན་བྱེད་ལ། ཉི་སི་ཁོ་ན་གྱི་
ཨེ་སི་ཀེ་ལ་ཇུས་འགྱུར་བྱ་རིམ་བརྒྱུད་ནས་རིགས་ཇུས་མཛོན་ཚུལ་ལ་སྤངས་འཛིན་ཡང་བྱེད་
པ་ཡིན།

coevolution The process by which two or more interacting species evolve together, each changing as a result of changes in the other or others. Coevolution occurs, for example, between predators and prey and between insects and the flowers that they pollinate.

མཉམ་འཕྱུར།
མཉམ་ཚོན་འཕེལ་འཕྱུར།
biol.

ཕན་ཚུན་འབྲེལ་ལས་བྱེད་བཞིན་པའི་ཉེ་རིགས་གཉིས་སམ་དུ་མ་ཞིག་དུས་མཉམ་དུ་འཕེལ་
འགྱུར་འགྲོ་ཞིང་། ཉེ་རིགས་གཞན་གྱི་འགྱུར་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ཉེ་རིགས་རང་ཉིད་ལ་འགྱུར་བ་
འགྲོ་པའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་དཔེར་ན། ཚོན་བྱ་དང་ཚོན་མཁན་གཉིས་ཀྱི་དབར་དང་འབྲ་སྟོན་དང་
འབྲ་སྟོན་དེ་ཡིས་ཐེགས་སྦྱོར་བྱས་པའི་མེ་ཏོག་གཉིས་དབར་དུ་མཉམ་ཚོན་འཕེལ་འགྱུར་འབྱུང་
གི་ཡོད།

cognition The mental action or process of acquiring knowledge and understanding through thought, experience, and the senses.

ཇེས་འཛིན།
neurosci.

བསམ་གཞིགས་དང་། ཉམས་སྦྱོང་། དབར་ཚུར་བཅས་བརྒྱུད་ནས་ཤེས་བྱ་དང་གོ་རྟོགས་ཐོབ་
པར་བྱེད་པའི་བསམ་སྦྱོང་བྱ་བའམ་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ།

རིག་འཛིན་དབྱེ་ཚད།
neurosci.

མེས་མེས་མེད་ནི་དང་ཉིད་ཡོད་པའི་གནས་སྡངས་དེའི་ཡུལ་ཅན་གྱི་ཁྲིའལ་ལུགས་ལ་བརྟེན་ནས་
བཟུང་བ་དང་། གང་ཟག་མྱེད་ཞིག་གི་འིན་མང་འདལ་ཚུལ་ལ་གཞིར་བཞག་སྟེ་མེས་མེས་ཀྱི་ན་
གཅིག་གིས་ཀྱང་མེས་མེས་མེད་དུ་མ་སྟེད་ཐུབ་ལ། འགལ་ཆེན་ཅན་ཡང་སྟེད་ཐུབ་པར་བརྟེན་པའི་
ནས་གཞག་

འཛིན་ཀྱི་ཁྱེད་ཀྱི་
neurosci.

དུས་ལུན་ངེས་ཅན་ཞིག་གི་སྐབས་སུ་སྒྲུང་བས་ཉར་སྒྱུབ་བའི་ཆ་འཕྲིན་གྱི་ཁྱོད་འཕོར་ལ་ཟེར།

འཕེལ་རྒྱུ་ལྟར་དཔེ་ཆ་ཆེན་པོ་
neurosci.

དབང་ཅིངས་ཚུལ་ནི་བསམ་ཐོན་དག་གིས་ཐོན་པ་འཕྲེལ་ཚུལ་གྱི་རྟོན་པ་སྟོན་ལྷན་ལྟར་
བཞིན་པར་ཆུ་ཁོ་རྒྱལ་གྱི་ནང་གསེས་སྡེ་ཆ་ལྗོན་ཤིང་།

རིམ་འཛིན་སེམས་ཁམས་
 རིག་པ།
neurosci.

(འདྲ་ཤེས་དང་། བསམ་པ་ཞིག་ལ། ཤེས་སྤྱོད་། དན་བ་ལྟ་འདྲི་) ཤེས་པ་ཁམས་ཀྱི་རྒྱ་དེས་ཀྱི་དང་། རྩི་ཤག་ཏུ་དབང་ཆེན་སྒྲུབ་ཀྱིས་རྒྱ་དབང་པ་ནས་མཐོང་ཆོས་ཅན་གྱི་ཤེས་སྤྱོད་ཀྱི་རྒྱས་པ་ལྟར་མ་བསྒྲུབ་པའི་དབང་དུ་བྱུང་བའི་དབང་ཤེས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྤོང་པ་དེ་སྤྱང་ལྟར་འདི་ཤེས་པ་ཁམས་ཀྱི་ག་འདྲི་པའི་ཤེ་ཆོད་ཞིག་

cognitive science
འཇིག་རྟོག་ཆེན་མོ་
neurosci.

ལྷ་སྐུ་བ་རིག་པ་དང་། མེས་པ་ཁམས་རིག་པ། སྒོ་བ་རྟོན་རིག་པ། རྒྱད་ཡིག་རིག་པ་བཅས་ཐེ་
པའི་མོ་ལ་སྐུ་བ་ཕྲེ་ཚོན་གྱི་སྤྲེད་དུ། མིས་པ་ཐོས་རིག་སྐྱེ་བས་དང་སྐྱེ་བ་སྤྲད་ཆོན་རིག་བཅས་ཚུད་
པའི་ངེས་པ་རྩོན་གྱི་གཙས་ལ་བརྟུག་པའི་ཚོན་རིག་

cognitive state
 རིས་འཛིན་གནས་བབས།
neurosci.

ངེས་འཛིན་གནས་བབས་ནི་ཁྱེད་གྱི་བསམ་གཞིགས་ཀྱི་རྒྱུད་རིམ་དང་མེས་ཀྱི་གནས་བབས་
ལ་གོ་བ་ཡིན།

coherent
ସଂଗତ
phys.

(རྒྱ་བས་ཀྱི་)ངོ་ཡི་འབྲེལ་བ་བརྟན་པོ་ཡོད་པ།

coherent light འགྲོས་མཉམ་ཡོད། phys.	Light of a single frequency with all photons exactly in phase and moving in the same direction. Lasers produce coherent light. See also incoherent light and laser. སྒྲིམ་ཕྱོད་གཅིག་པའི་ཡོད་རྒྱལ་ཆར་མ་ངོ་གཅིག་ཏུ་ཁེལ་ཞིང་ཁ་ཕྱོགས་གཅིག་ཏུ་རྒྱ་བའི་ཡོད། འབྲེལ་ཆགས་མེན་པའི་ཡོད་དང་ལེ་ཟེར་ལ་ཡང་གཟེགས་རོགས།
cohesion བར་འདྲེན། phys.	The sticking together of particles of the same substance. གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པའི་དངོས་ཆས་ཀྱི་སྒྲུབ་རྒྱལ་རྣམས་མཉམ་དུ་འབྲུར་བ།
coil དགྲིས་ཀླད། phys.	A length of rope or wire curled to form a series of circles, one above the other བསྐར་ལ་སྒྲིག་པའི་སྒྲོར་དབྱིབས་སུ་གཙུག་སྒྲིམ་བྱས་པའི་ཐག་པའམ་གྲོག་སྒྲིད་ཅིག་ལ་གོ
colitis ཁོང་ཚད། biol.	An illness that causes pain and swelling in the colon. རྒྱ་ཁོང་གི་ནད་དུ་སྐྱངས་འབྱར་དང་ཟུག་རྒྱ་སྒྲོང་བའི་ནད་ཅིག
colliculus འབྱར་གཞུགས། biol.	Any of a number of small swellings in the roof of the mid-brain, involved in vision and hearing. བར་ཁྲད་ཀྱི་ཡང་ཐོག་ཏུ་ཡོད་པའི་སྐྱངས་འབྱར་ཚུང་ཚུང་དུ་མའི་ཁྲིད་ཀྱི་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ གོ་ཞིང་། མཐོང་ཆོར་དང་ཐོས་ཆོར་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན།
collide	Hit with force when moving.
collider བར་ཆས། phys.	A particle accelerator used to bring about collisions between particles or atoms in order to study their behavior or create isotopes. རྒྱལ་གཤིས་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པའམ། ཡང་ན་གནས་མཉམ་ཅ་རྒྱས་བསྐྱར་པའི་ཆེད་དུ་སྒྲུབ་རྒྱལ་ལས་སྒྲུབ་དུང་ཁ་རྒྱག་ཏུ་འཇུག་པའི་སྒྲུབ་ཕྱོད་རྒྱལ་ཆས་ཤིག
colloid འབྱར་གཞུགས། phys.	Colloids were originally defined by Thomas Graham in 1861 as substances, such as starch or gelatin, which will not diffuse through a membrane. He distinguished them from crystalloids (e.g. inorganic salts), which would pass through membranes. Later it was recognized that colloids were distinguished them from true solutions by the presence of particles that were too small to be observed with a normal microscope yet were much larger than normal molecules. Colloids are now regarded as systems in which there are two or more phases, with one (the dispersed phase) distributed in the other (the continuous phase). Moreover, at least one of the phases has small dimensions (in the range 10^{-9} – 10^{-6} m). Colloids are classified in various ways.

སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༡ རོར་མོ་མ་སི་ཕྱིར་དམ་གྱིས་ཐོག་མང་འབྲུར་ག་ལྷག་ས་ནི་བག་ཆོང་དར་སྤྱི་ན་ཁུ་
 ལྷ་བུ་སྤྱི་ལོ་བར་རྒྱུད་ནས་འཕྱོ་མི་སྤུབ་པའི་དངོས་རྩས་ཤིག་ཡིན་པར་འབྲེལ་ཡོད་པ་དང་། ཁོང་
 གིས་འབྲུར་ག་ལྷག་ས་རྒྱལ་སྤྱི་ལོ་རྒྱུད་ནས་འཕྱོ་སྤུབ་པའི་དྲངས་ཤེལ་ག་ལྷག་ས་(སྤྱི་ལྷན་
 མིན་པའི་ཚུ་)ལས་འོག་ས་སྤུ་བགར་ཡོད། ལྷིས་སྤུ་ འབྲུར་ག་ལྷག་ས་ཀྱི་འདར་དུ་སྤྱིར་བཏང་གི་
 བ་མཚོང་ཆེ་ཤེལ་ལ་བརྟེན་ནས་མཚོང་མི་སྤུབ་པའི་རྩ་ལོད་པ་དང་། བ་རྩལ་དེ་དག་སྤྱིར་
 བཏང་གི་འདུས་རྩལ་ལས་ཟད་དེ་ཆེན་པོ་ཡོད་པའི་གནས་སྤངས་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ག་ཤིར་ཁུ་
 དངོས་ལས་འོག་ས་སྤུ་བགར་ཡོད། ད་ལྟའི་ཆར། འབྲུར་ག་ལྷག་ས་ནི་དངོས་པོའི་མངོན་རྒྱས་
 གཉིས་སམ་གཉིས་ལས་མང་བ་ཡོད་ཅིང་། དངོས་པོའི་མངོན་རྒྱས་གཅིག་གི་(ཤ་མོར་པའི་དངོས་
 པོའི་རང་ག་ལྷག་ས་)དངོས་པོའི་མངོན་རྒྱས་གཞན་(བར་མ་ཆད་པའི་དངོས་པོའི་རང་ག་ལྷག་ས་)
 དེའི་ནང་དུ་ཤ་བག་ས་ནས་ཡོད་པའི་མ་ལག་ཅིག་ལ་གོ་ མ་ཟད། དངོས་པོའི་མངོན་རྒྱས་གང་
 ཡང་རྒྱུད་བ་གཅིག་གི་པོངས་ཆོད་རྒྱུད་ཆུང་ཡིན། (10⁻⁹ – 10⁻⁶ m) དབྲུར་ག་ལྷག་ས་ལ་
 དབྱེ་བ་འབྱེད་སྤངས་སྤུ་ཆོག་ས་ཡོད།

color The property possessed by an object of producing different sensations on the eye as a result of the way it reflects or emits light.

མདོག
phys.

དངོས་པོ་ཞིག་གིས་པལ་ཏུ་བརྟུག་པའི་ལྷོ་ལ་པོ་ལུས་པའི་འོད་ལ་བརྟེན་ནས་དཀོའི་ཤིག་ལ་
མཛོད་ཆོར་ལྷ་ཆོག་པ་སྟེད་པར་ལུད་པའི་དངོས་པོ་དེའི་ཁྲད་ཆོས་ལ་གོ

color charge	An intrinsic property of quarks and gluons that determines their strong force interactions with each other.
མདོག་ཁུར་	

མདོག་ཁྱར
phys.

ཁོ་ལྟར་དང་ཡུལ་ཞིན་རྒྱལ་པོ་ལོང་བའི་སྐབས་ཀྱི་གྲངས་ཀྱི་ཤིག་ཏེ་ཕན་ཚུན་དཔལ་གྱི་
ཆེད་ཀྱི་ཤིག་ཏེ་ཡུག་པོ་མཛོད་པར་ལེན།

color filter ཆས་གཞི་ཆ་གསལ་ཆས། <i>phys.</i>	A photographic filter made of colored glass that modifies the light striking the film by selectively absorbing colors. It is used when taking photographs through haze.
---	---

ཆེས་གཞི་ཆགས་ཆས།
phys.

བདམ་གསེས་ཀྱི་སྒྲོམ་ཁོད་གཤེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་སྒྱུ་ཤོག་གི་ངོས་སུ་སྟོན་པའི་འོད་ལ་
བསྐྱར་བ་གཏོང་བུ་པའི་ཚོན་མདོག་ཅན་གྱི་ཤེས་བརྗེས་ཚགས་ཆས་ཤིག་ལ་གྲོམ་
འཕྲི་པའི་རྒྱུད་ཁགས་རྒྱུད་ནས་དཔར་ལེན་པར་ལོད་སྟོང་ལྟེན།

color vision The ability to perceive or differentiate between colours.

མཚན་མདངས་མཐོང་ཚད།
biol.

ཁ་དོག་མཐོང་ཐུབ་པའམ་ཁ་དོག་པན་ཚུན་བྱུང་པར་འབྱེད་ཐུབ་པའི་ནུས་པ།

colorblind/color- Partially or totally unable to distinguish certain colors.

blindness
མདོག་མང་།
biol.

ཁ་དོག་ངེས་ཅན་ཁག་ཅིག་གི་བྱེད་པར་གཏོགས་འབྱེད་མི་ཐུབ་པའམ་ཆ་ཅམ་འབྱེད་མི་ཐུབ་པ།

coma ཀླ་མ། རྩལ་རིང་བརྒྱལ་ནད། <i>neurosci.</i>	A state of deep, often prolonged unconsciousness, usually the result of injury, disease, or poison, in which an individual is incapable of sensing or responding to external stimuli and internal needs.
combustion འབར་ཆེག <i>chem.</i>	Rapid chemical combination of a substance with oxygen, involving the production of heat and light. བེས་ཇུས་ཤིག་འཛོཾ་རྒྱུ་དང་ལྷན་དུ་མ་གྲོགས་སྤྱར་དང་ཐེབ་སྤྱོད་ཀྱི་འབྲས་ལས་ཉེ་བྲོད་དང་འོད་སྤྲུལ་ལ།
comet དྭ་བ་མཚུགས་ཅིང་། <i>phys</i>	A celestial object consisting of a nucleus of ice and dust and, when near the sun, a 'tail' of gas and dust particles pointing away from the sun. རྩེ་བ་འབྲུག་རིམ་དང་རྩེ་ལ་གྱིས་བྱུ་བ་ཅིང་ཉི་མ་དང་ཐག་ཉེ་དུ་འགྲོ་སྐབས་རྩེ་ལ་དང་རྒྱུ་མེས་ཇུས་ཀྱི་མཚུགས་ཞིག་ཉི་མའི་ཕྱོག་ཕྱོགས་སུ་འཐེན་པར་བྱེད་པའི་བར་སྤྱང་གི་དངོས་པོ་ཞིག
commensalism གཉིས་མེད་ཁེ་འཕྲོག་། <i>biol.</i>	An association between two organisms in which one benefits and the other derives neither benefit nor harm. སྤྱི་དངོས་གཉིས་ལ་ཁེ་མན་ཐོབ་ཅིང་སྤྱི་དངོས་གཞན་དེ་ལ་ཁེ་མན་དང་གཞོད་གཉིས་ཀ་མི་ཐོབ་པའི་སྤྱི་དངོས་གཉིས་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་ཞིག (ཤར་ཕྱོགས་ལ་ཁེ་མན་དང་གཞོད་པ་གཉིས་ཀ་མ་བྱས་པའི་སྤྱོད་ཁེ་མན་ལེན་པ།)
communicable disease འགོས་ཐྱིད་པའི་ནད། <i>biol.</i>	A disease capable of being transmitted, by any means, from one person to another. རྒྱུད་ལམ་གང་རུང་རུང་ཞིག་བརྒྱུད་ནས་གང་ཐག་གཅིག་ནས་གང་ཐག་གཞན་ཞིག་ལ་འགོ་བའི་རུས་པ་དང་ལྷན་པའི་ནད་ཅིག
community ཆོགས་ཆེ། <i>biol.</i>	A group of organisms interacting with one another and with the environment in a specific region. ས་ཁུལ་ངེས་ཅན་ཞིག་ཏུ་སྤྱི་དངོས་མན་ཚུན་གྱི་དབར་དུ་འབྲེལ་བ་བྱེད་ཅིང་ཁོར་ལུག་དང་ལྷན་དུ་ཡང་འབྲེལ་བ་བྱེད་པའི་སྤྱི་དངོས་ཀྱི་ཕྱེ་ཆ་ཅན་ཞིག
community ecology ཆོགས་ཆེའི་རྣམས་ལ་ཆུང་དུ་རྒྱུག་པའི་རིག་པ། <i>biol.</i>	The study of the ecological interrelationships among communities of organisms. སྤྱི་དངོས་ཀྱི་ཆོགས་ཆེའི་དབར་གྱི་སྤྱོད་བརྒྱུད་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ལ་སྒྲོབ་སྒྲོབ་བྱེད་པའི་རིག་པ།
compact bone ཆོགས་བྱས། <i>biol.</i>	A type of bone tissue which forms the hard outer layer of a bone. རུས་པའི་ཕྱི་རིམ་མཁྲིགས་པོ་དེ་བྱུ་བ་བྱེད་ཀྱི་རུས་པའི་ཕྱང་བྱུ་བ་ཀྱི་རིགས་ཤིག (ཆོགས་དམ་པོ་ཡོད་པའི་རུས་པ།)

compact disc (CD) ཆགས་ཁྱེད། phys.	A small optical disc on which data such as music, text, or graphic images is digitally encoded. རིལ་དབྱངས་སམ། ཡི་གེ ཡང་ན་པར་རིས་གངས་འབྲེལ་གྱི་སྒོ་ནས་བརྟུན་གྱི་སའི་འོད་སྤེར་ ཚུང་ཚུང་ཞིག
compact fluorescent lamp (DFL) ཆགས་དམ་ཐང་འཆར་ལྟོག་ བཟ། phys.	A miniature version of a fluorescent lamp, commonly in a spiral shape. ཐང་འཆར་ལྟོག་བཟུང་ཐོན་ཚུང་ཚུང་ཞིག་ཡིན་ཞིང་སྤྱིར་བཏང་གཙུག་སྤྱིམ་བྱས་སའི་དབྱིབས་ སྤྱ་ཡོད།
comparative anatomy ལྷན་གནས་མཚུངས་ཐུང་ རིག་པ། རྩ་བཟུང་མཚུངས་ཐུང་ རིག་པ། biol.	The comparison of the structure (anatomy) of one animal or plant with the structure of a different animal or plant. སྟོག་ཆགས་སམ་རྩི་ཤིང་ཞིག་གི་ཆགས་བཞོད་དེ་སྟོག་ཆགས་སམ་རྩི་ཤིང་མི་འདྲ་བ་གཞན་ཞིག་ གི་ཆགས་བཞོད་ (ལུས་ཁམས་གནས་ལུགས་) དང་མཚུངས་བསྟར་བྱེད་པའི་བྱ་ས་ལ་ཟེད།
comparative embryology ཐུམ་སྤྱིང་བཟུང་རིག་ biol.	The study of the similarities and differences among various organisms during the embryological period of development. འཆར་འབྲེལ་གྱི་གནས་སྐབས་སྤྱ་ཡོད་པའི་སྟོག་ཆགས་སྤྱ་ཆོགས་པའི་སྤྱུ་སྤིང་གི་མཚུངས་ ཆ་དང་མི་མཚུངས་པའི་ཆ་བརྟག་དབྱེད་བྱེད་པའི་རིག་ས་ལ་གོ་ (སྟོག་ཆགས་པན་ཚུན་དབར་ གྱི་སྤྱུ་སྤིང་མཚུངས་བསྟར་བྱེད་པའི་རིག་པ།)
competitive exclusion principle འགན་དབྱེད་ཅུ་དོན། biol.	The ecological principle that when two species compete for the same critical resources within an environment, one of them will eventually outcompete and displace the other. ཁོར་ལུག་ཅིག་ཏུ་ཡོད་པའི་གལ་ཆེའི་ཐོན་ཁུངས་གཅིག་ལ་ཉེ་རིགས་གཉིས་ཀྱིས་འགན་ཅོད་ བྱེད་པའི་སྐབས་སུ། དེམ་གྱིས་ཉེ་རིགས་གཅིག་ལ་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་ཅིང་། ཉེ་རིགས་གཞན་དེ་ གནས་ནས་དབྱེད་བར་བྱེད་པའི་སྤྱི་ཁམས་ཀྱི་ཅུ་དོན་ཞིག་ (ཁོར་ལུག་ཅིག་ཏུ་སྟོག་ཆགས་ རིགས་གཉིས་མཉམ་གནས་བྱེད་སྐབས་འཆོ་གནས་ཀྱི་ཆེད་ཏུ་པན་ཚུན་འགན་བསྟར་བྱས་ ནས་རིགས་གཅིག་གནས་དབྱེད་བྱེད་པར་བརྟེན་ཅུ་དོན།)
complement protein ཁ་སྐོང་སྤྱི་ཐུས་། biol.	One of a group of about 20 proteins that is found in the blood and is important in fighting infections and other diseases. ཁྲག་གི་ནང་ཏུ་ཡོད་ཅིང་གཉན་ཁ་དང་ན་ཆ་གཞན་ལ་འཐབ་པར་གལ་ཆེན་ཡིན་པའི་སྤྱི་ཐུས་ཉི་ ཤུ་ཙམ་གྱི་སྤྱི་ཁྲག་ཅིག་ཡོད་པའི་ནང་གི་སྤྱི་ཐུས་གཅིག་
complement system ཁ་སྐོང་མ་ལག་ biol.	The human complement system is one of the principal effector systems of innate immunity and consists of more than 30 serum and cell surface proteins. མིའི་ཁ་སྐོང་མ་ལག་ནི། ལྷན་སྤྱེས་ནད་འགོག་མ་ལག་གི་སྤྱུལ་བྱེད་མ་ལག་གཙོ་བོ་གཅིག་ཡིན་ ཞིང་། དེའི་ནང་དུ་ཁྲག་གི་ཚུ་སར་ 30 ལྷག་དང་། ས་ཡུང་རིས་ཀྱི་སྤྱི་ཐུས་བཅས་ཚུད་ཡོད།

complementarity Principle enunciated by Niels Bohr stating that the wave and particle aspects of both matter and radiation are necessary, complementary parts of the whole. Which part is emphasized depends on what experiment is conducted (i.e., on what questions one puts to nature).

ཁ་ཁྲོའ་དང་འཕྲིན།
phys.

མེས་གཟུགས་དང་ཁྲུ་འབྱེད་གཉིས་ཀའི་སྒྲུབ་དང་རྒྱལ་གྱི་རྣམ་པ་དག་ནི་དགོས་གནད་
ཅན་ཡིན་ཞིང་། རྣམ་པ་དེ་གཉིས་ཤིལ་པོ་ཞིག་གི་ཁ་སྐོང་གི་ཆ་ཤས་ཡིན་པར་བརྟེན་པའི་ཚོལ་
རྩོར་གྱིས་གཏན་འཁེལ་བྱས་པའི་རྩ་འཛིན་ཞིག་ཆ་ཤས་གང་ཞིག་གཙོ་གནད་དུ་འཛིན་མིན་ནི་
སྐབས་འབྲེལ་གྱི་བརྟག་དབྱེད་ཅི་ཞིག་བྱེད་མིན་(རང་བྱུང་གི་སྐོར་ལ་དེ་བཙེ་ཞིག་གཏོང་མིན་)
ལ་རག་ལས།

complementary Either of two angles whose sum is 90° .

angel
ཁ་ཁྲོའ་བྱུང་ཚད།
math.

སྒོམ་ཐོབ་བྱུང་ཚད་ 90° ཡིན་པའི་བྱུང་གཉིས་ལས་གང་བྱུང་གཅིག

complementary Any two colors that, when added, produced white light.

color
ཁ་ཁྲོའ་ཁ་དྲོག།
phys.

མཉམ་དུ་བསྐྱར་ཆེ་འོད་དཀར་པོ་འབྱུབ་པར་བྱེད་པའི་ཁ་དྲོག་གང་བྱུང་གཉིས།

complementary One of a pair of genes, each from different loci, that together are required for the expression of a certain characteristic

gene
ཁ་ཁྲོའ་རིགས་རྩ་ས།
biol.

གནས་ས་མི་འདྲ་བ་རེན་ས་བྱུང་ཞིང་བྱུང་གཤིས་དེས་ཅན་ཞིག་མངོན་པ་ལ་སྟན་དུ་ཡོད་
དགོས་པའི་རིགས་རྩ་ས་ཆ་གཅིག་ཡོད་པ་ལས་གང་བྱུང་ཞིག

complete A form of dominance wherein the dominant allele completely masks the effect of the recessive allele in heterozygous condition

dominance
ཡོངས་གསལ། (ཡོངས་རྒྱུགས་
གསལ་བ།)
biol.

གསལ་ཆེ་ཨེ་ལིལ་གྱིས་གསལ་ཆུང་ཨེ་ལིལ་གྱི་འུགས་རྒྱུན་ཆ་ཚང་གཡོག་སྟེ་རང་གི་འུགས་
རྒྱུན་མངོན་པར་གསལ་བའི་རིགས་འདྲེས་ཀྱི་གནས་སྟངས་ཤིག

complex number A number that has a real part, x , and an imaginary part, iy , where $i=\sqrt{-1}$ and x and y are real (x can also equal 0). The complex number therefore has the form $x + iy$.

རྒྱག་ཐངས་།
math.

དངོས་ཡོད་ཀྱི་ཐུབ་ཆ་ x དང་རྒྱག་བཟོའི་ཐུབ་ཆ་ iy ཡོད་པའི་ཐངས་ཀ་ཞིག་ འདིའི་སྐབས་
སྟེ། $i=\sqrt{-1}$ དང་། x དང་ y གཉིས་ནི་ཐངས་ཀ་དངོས་ཡིན། (x བླད་གོང་ཡིན་ཀྱང་ཆོག)
དེར་བརྟེན་རྒྱག་ཐངས་ཀྱི་འབྲི་ཚུལ་ནི་ $x + iy$ ཡིན།

component Parts into which a vector can be separated and that act in different directions from the vector.

ཐུབ་ཆ།
phys.

ཐྱོགས་འཁོར་དངོས་པོ་ཞིག་ཁ་བྲལ་དུ་གཏོང་བུལ་པའི་ཐུབ་ཆ་སྟེ། ཐུབ་ཆ་རྣམས་ནི་ཐྱོགས་
འཁོར་དངོས་པོ་རང་ལས་ཁ་ཐྱོགས་མི་འདྲ་བར་སྟོན་གྱི་ཡོད།

components of vector	Two or more vectors that produce the same effect as a given vector; the vectors that combine to produce the effect of a resultant vector.
ཕྱོགས་འབྲེན་དཔྱེག་པའི་ ཐུབ་ཆ། <i>phys.</i>	ངེས་པའི་ཕྱོགས་འབྲེན་དང་མཚུངས་པའི་ཐུང་ཆོས་འདོན་ཐུབ་པའི་ཕྱོགས་འབྲེན་དང་མཚུངས་པའི་གཉིས་སམ་གསུམ་གྱི་མིང། ཐུན་གཅིག་ཏུ་ཕྱི་མཉམ་ན་འབྲས་བུའི་ཕྱོགས་འབྲེན་དང་མཚུངས་པའི་གཅིག་གི་ཐུང་ཆོས་ཐོན་ཐུབ་པའི་ཕྱོགས་འབྲེན་དང་མཚུངས་པའི་ཁག་ཅིག་
composite particle	A subatomic particle, such as a proton or neutron, that is composed of two or more elementary particles.
བསྐྱེད་པའི་ཐུབ་ཆ། <i>phys.</i>	ཅ་རྩལ་གཉིས་སམ་དུ་མས་གྲུབ་པའི་སྤྱི་རྩལ་ཞིག་དཔེར་ན་པོ་རྩལ་ལམ་བར་རྩལ་ལྟ་བུ།
composition	The nature and proportions of the elements comprising a chemical compound.
ཐུབ་ཆས།/བཅུ་མས་ཆོས། <i>phys.</i>	འདུས་ཆས་ཤིག་གི་གྲུབ་ཆའི་ཅ་རྩལ་གྱི་བསྐྱེད་ཆད་དང་རང་བཞིན།
compost	A mixture of decayed organic matter used to fertilize soil.
ཐྱི་ཐུང་། <i>biol.</i>	Compost is usually made by gathering plant material, such as leaves, grass clippings, and food waste, into a pile or bin and letting it rot. Manure and other substances are often added to enrich the mixture or to speed its decomposition. ས་གཞི་གཤིན་པོ་བཟོ་བར་སྦྱོང་བའི་རུལ་ཟེན་པའི་སྤྱི་ཐུན་འདེས་ཆས་ཤིག་ལ་ཟེར། ཐུན་ཐུན་སྤྱད་ནི་ལོ་མ་དང་། རྒྱུ་སྤྱུག་སྤྱད་པའི་ཅི་ཤིང་གི་དངོས་ཆས་ནས་སྤྱད་གསོག་ཅིག་གསུམ། ཐུན་སྦྱོང་ཅིག་གི་ནང་དུ་རྒྱག་རྒྱག་བྲས་ནས་རུལ་དུ་འཇུག་པ་ལས་གྲུབ་པ་ཞིག་ཡིན། སྤྱི་ཐུང་ཆེ་ལོགས་སུ་གཏོང་བ་ལས་རུལ་ཆད་ཆེ་མཁྱོགས་སུ་གཏོང་བའི་ཆད་དུ་ལུང་དང་དངོས་ཆས་གཞན་ཡང་ཡང་ཁ་སྦྱོན་བྱེད།
compound	Chemical substance made of atoms of two or more different elements combined in a fixed proportion.
འདུས་ཆས། <i>chem.</i>	སྤྱར་ཆད་ངེས་ཅན་ཞིག་གི་སྦྱོན་སྤྱོད་པའི་འདུས་པའི་ཅ་རྩལ་གཉིས་སམ་དུ་མ་འདུས་པའི་རྩལ་སྤྱད་ལས་གྲུབ་པའི་ཆས་ཀྱི་དངོས་པོ།
compound eye	The eye of most insects and some crustaceans, which is composed of many light-sensitive elements, each having its own refractive system and each forming a portion of an image.
འདུས་མིག་ <i>biol.</i>	འདུ་མིག་པལ་ཆེ་བ་དང་འདུ་མིག་ཆགས་འགའ་ཞིག་གི་མིག་སྤྱི་འོད་ལ་ཆོར་བ་སྦྱོན་པའི་གྲུབ་ཆ་མང་པོས་གྲུབ་ཅིང་། གྲུབ་ཆ་རེ་ལེ་ལ་འཁྱོག་འཕྲོལ་མ་ལག་རེ་ལོད་པས། གྲུབ་ཆ་རེ་ལོས་བར་ངེས་ཀྱི་ཆ་ཤས་རེ་རེ་གྲུབ་པར་བྱེད།
compound interest	Interest computed on the accumulated unpaid interest as well as on the original principal.
ཐོབ་ཐུང་། <i>math.</i>	ཐོག་མའི་མ་འབྲེན་དང་སྤྱད་མ་ཆར་བའི་སྦྱོང་ཀ་གཉིས་ཀྱི་སྦྱོང་དུ་བཅུས་པའི་སྦྱོང་ཀ།

compression བཙེར་གཞོན། <i>phys.</i>	(a) In mechanics, the act of squeezing material and reducing its volume. (b) In sound, the region of increased pressure in a longitudinal wave. གཤམ་འཁྱུག་གི་སྐྱབས་སུ། དངོས་མཆོང་ནས་བཙེར་ཆད་ཆུང་དུ་གཏོང་བའི་བྱ་བ་ལ་གོ། ར། སྒྲུལ་སྐྱབས་སུ། གཞོན་འཁྱུགས་ཆེ་དུ་བཏང་བའི་གཞུང་ཆུབས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ལ་གོ།
compute ཉིས་ཀླག་པ། <i>math.</i>	To determine by mathematics, especially by numerical methods ཡང་ཅིས་རིག་པ་ལ་བཞེན་ནས་ཐག་གཅོད་བྱེད་པ་སྟེ། ལྷག་པར་དུ་བྲངས་ཅིས་ཀྱི་ཐབས་ལས་སྤྱད་དེ་ཐག་གཅོད་བྱེད་པ།
computed tomography (CT) དུས་ཐིག་ཐོག་དབང། <i>phys.</i>	Tomography in which computer analysis of a series of x-ray scans made of a bodily structure or tissue is used to construct a three-dimensional image of that structure. The technique is used in diagnostic studies of internal bodily structures, as in the detection of tumors or brain aneurysms. ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་ཤིག་གསུམ་ཕྱང་བྱུབ་ཀྱི་མྱོག་པར་བསྟར་མ་ཞིག་སྤྱད་དེ་ཆ་ཤས་དེ་ཡི་ཕྱོགས་རིས་གསུམ་ལྡན་གྱི་པར་རིས་སྟན་པར་བྱེད་པའི་མྱོག་དཔར་ལ་གོ། ཐབས་ལས་འདི་ནི་འབྲས་ནད་དམ་ཤུང་བའི་ཙུ་འབྱར་ལྟ་བུའི་ལུས་པོའི་ནད་གི་ཆ་ཤས་ཀྱི་ནད་གཞི་བཟླ་དབྱང་དུ་སྦྱོད།
computer science ཐོག་ཤུང་ཆན་རིག་ <i>phys.</i>	The study of computation and computer technology, hardware, and software. ཅིས་ཀླག་པ་དང་། ཐོག་ཤུང་གི་འབྲུལ་རིག་དང་མཁུགས་ཆས། མཉེན་ཆས་བཅས་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པའི་རིག་པ།
concave mirror ཀོང་གཞུགས་མེ་ལོང། <i>phys.</i>	Mirror that curves inward like a "cave". “བྲག་ཕུག” ལྟར་ནད་ངོས་སུ་བཀྱག་ཡོད་པའི་མེ་ལོང།
concentration གར་ཆད། འདུས་ཆད། <i>chem.</i>	A measure of the quantity of a dissolved substance in a stated quantity of a solution. ཁྲོན་འཁོར་ངས་གཏན་ཡིན་པའི་བཟུ་ཁུ་ཞིག་གི་ནད་དུ་བཟུས་པའི་འདུས་ཆས་ཀྱི་མང་ཉུང་གི་ཆད་འཇལ་ཞིག།
concentration gradient གར་ཆད་གཞུང་ཆད། <i>biol.</i>	The graduated difference in concentration of a solute per unit distance through a solution. བཟུ་ཁུ་ཞིག་གི་ནད་རོལ་གྱི་རྒྱང་ཐག་ངས་ཅན་རེའི་མཆོམས་ཀྱི་བཟུར་ཆས་ཀྱི་གར་ཆད་ཀྱི་ཁྲད་པར་ལ་གོ།
concentric circles ཉྩེ་མཐུན་ཁྲོད་དབྱིབས། <i>math.</i>	Concentric circles are circles with a common center. ཉྩེ་མཐུན་ཁྲོད་དབྱིབས་ནི་ཐུན་མོང་བའི་ཉྩེ་ཆེག་ཡོད་པའི་ཁྲོད་དབྱིབས་དག་ལ་གོ།
concert རྩལ་དབྱངས་འདུ་ཆགས། <i>phys.</i>	A performance given by one or more singers or instrumentalists or both. གཞས་གཏོང་མཁན་ནས་རོལ་མོ་བ་གཅིག་གསུམ་དུ་མས་ཁ་ཁའི་སྒོ་ནས་སྒྱུབ་པའམ་མཉམ་དུ་སྒྱུབ་པའི་འབྲས་ཉྩེན་ཞིག།

concert hall རོལ་དབྱངས་ཚོགས་ཁང་། <i>phys.</i>	A building, or a hall within a building, specially designed for the giving of concerts. རོལ་དབྱངས་འདུ་ཚོགས་འཚོགས་པའི་ཆེད་དུ་དམིགས་བསལ་གྱིས་འཆར་འགོད་བཟོ་སྐྱོན་བྱས་པའི་ཁང་པ་ཞིག་གསུམ་ཁང་པའི་ནང་རོལ་གྱི་ཚོགས་ཁང་ཞིག་
conclusion བྱུང་དོན། <i>phil.</i>	A judgement or decision reached by reasoning. རྒྱ་མཚན་ལ་བརྟེན་ནས་ཐག་བཅད་པའི་དབྱེད་ཁུལ་ཐག་གཅོད་ཅིག་
concussion ལྷན་པའི་མཚེ་འཁྲུགས། <i>neurosci.</i>	An injury to an organ, especially the brain, produced by a violent blow and followed by a temporary or prolonged loss of function. དཔ་སྐྱོན་བྱག་པོ་ཞིག་གིས་སྤྱད་ཅིང་། སྐབས་འབྲལ་ལམ་རྒྱན་རིང་པོར་བྱེད་ལས་ཉམས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་དབང་པོ་གཅིག་ལ་བྱུང་བའི་མས་སྐྱོན་ཞིག་སྟེ། བྱེད་བྱག་ཏུ་ལྷན་པར་པོག་པའི་མས་སྐྱོན་ཞིག་ལ་ཟེར།
condensation གཤེར་འགྱུར། <i>phys.</i>	Change of phase of a gas into a liquid; the opposite of evaporation. ཁྲུངས་གཟུགས་ནས་གཤེར་གཟུགས་སུ་འགྱུར་བ་སྟེ་ཁྲུངས་འགྱུར་གྱི་ཕྱོག་ཕྱོགས་ཡིན།
condense གནད་ཏུ་གཏོང་བ། བཅིང་བ། <i>phys.</i>	Make (something) denser or more concentrated. (དངོས་པོ་ཞིག་གི་)སྟུག་ཚད་ཆེ་རུ་གཏོང་བའམ་གར་ཚད་ཆེ་རུ་གཏོང་བ།
condenser ཁྲུངས་གཤེར་སྐྱུང་ཆས། <i>phys.</i>	Any device for reducing gases or vapors to liquid or solid form. ཁྲུངས་གཟུགས་སམ་ཁྲུངས་པ་གཤེར་གཟུགས་སམ་སྤ་གཟུགས་སུ་བསྐྱུར་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས།
conditional probability ཆ་རྒྱུན་མིན་ཐངས། <i>math.</i>	The probability that an event will occur, given that one or more other events have occurred. གནས་ཚུལ་གཞན་པ་གཅིག་གསུམ་དུ་མ་བྱུང་ཐེན་པ་གཞིར་བྱས་ཏེ། གནས་ཚུལ་ཞིག་འབྱུང་བར་འགྱུར་བའི་མིན་ཕྱིན་ལ་གོ།
conditioned stimulus གསལ་བའི་རྒྱུ་རྒྱུན། <i>neurosci.</i>	A stimulus to which an organism has learned to make a response by classical conditioning. རྒྱ་དགོས་རྒྱུན་འདྲིས་ལ་བརྟེན་ནས་སྤྱི་དངོས་ཤིག་གིས་ཡ་ལན་སྤྱོད་རྒྱ་སྤྱངས་ཐེན་པའི་སྤྱི་རྒྱུན་ཞིག་
conditioning རྒྱུན་འདྲིས། <i>neurosci.</i>	The learning process by which the behaviour of an organism becomes dependent on an event occurring in its environment. སྤྱི་དངོས་ཤིག་གི་གཤེས་སྤྱོད་རང་ཉིད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་ཏུ་འབྱུང་བཞིན་པའི་གནས་ཚུལ་ཞིག་ལ་བརྟེན་དགོས་པར་འགྱུར་བའི་ཤེས་སྤྱོད་གི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་
conduct འཐུན་པ། <i>phys.</i>	Transmit (a form of energy such as heat or electricity) by conduction. བརྒྱུད་ཐིང་ལ་བརྟེན་ནས་(མིང་དམ་མོག་ལྟ་བུའི་རྒྱས་པ་)བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་པ།

conducting wire	A metal conductor that carries electricity over a distance
ཁྲིད་ཁྱུད། <i>phys.</i>	གནས་གཤིག་ནས་གནས་ཞིག་ལ་སློབ་ཀྱིས་དཔོན་འདེན་བྱེད་པའི་ལྷགས་རིགས་ཀྱི་ཁྲིད་གཟུགས་ཤིག།
conduction	(a) In heat, energy transfer from particle to particle within certain materials, or from one material to another when the two are in direct contact. (b) In electricity, the flow of electric charge through a conductor.
བརྒྱན་ཁྲིད། <i>phys.</i>	ཀ) ཆ་རྫོད་རིག་པའི་སྐབས་སུ། བན་ཚུན་ཐང་ཀར་ཐུག་ཡོད་པའི་སྐབས་སུ་དངོས་ཨུས་ཤིག་གི་རྒྱལ་གཅིག་ནས་རྒྱལ་གཞན་ལ་རྒྱས་པ་བརྒྱན་སྟོང་བྱེད་པའོ། དངོས་ཨུས་ཤིག་ནས་དངོས་ཨུས་གཞན་ཞིག་ལ་རྒྱས་པ་བརྒྱན་སྟོང་བྱེད་པ་ལ་གོ། ག) སློབ་རིག་གི་སྐབས་སུ། ཁྲིད་གཟུགས་ཀྱི་ནང་དུ་སློབ་ཁུར་རྒྱ་བ་ལ་གོ།
conduction electrons	Electrons in a metal that move freely and carry electric charge.
རྒྱན་ཁྲིད་སློབ་ཅུལ། <i>phys.</i>	ལྷགས་རིགས་ཀྱི་ནང་དུ་རང་དབང་དུ་རྒྱ་ཞིང་སློབ་ཁུར་དཔོན་འདེན་བྱེད་པའི་སློབ་ཅུལ།
conductivity	A measure of the ability of a substance to conduct heat.
ཁྲིད་རྒྱས། <i>phys.</i>	དངོས་ཨུས་ཤིག་གི་ཆ་རྫོད་རྒྱན་ཁྲིད་བྱེད་ཐུབ་མིན་གྱི་རྒྱས་པའི་ཆ་དང་འཇམ།
conductor	(a) Material through which heat can be transferred. (b) Material, usually a metal, through which electric charge can flow. Good conductors of heat are generally good electric charge conductors.
ཁྲིད་གཟུགས། <i>phys.</i>	ཀ) རྫོད་རྒྱས་རྒྱན་སྟོང་བྱེད་ཐུབ་པའི་དངོས་ཨུས། ག) སློབ་ཁུར་རྒྱ་བ་ཅིང་སྤྱིར་བཏང་ནས་ལྷགས་རིགས་ཡིན་པའི་དངོས་ཨུས། རྫོད་རྒྱས་ཀྱི་ཁྲིད་གཟུགས་ཡག་པོ་པའི་ཆ་བསློབ་ཁུར་གྱི་ཁྲིད་གཟུགས་ཡག་པོ་ཡིན།
cone	One of two types of light-sensitive cell in the retina of the eye, responding mainly to bright light and responsible for sharpness of vision and colour perception.
རྒྱང་དམིགས། (མཐུན་) རྒྱང་གཟུགས། <i>biol.</i>	མིག་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་འོད་ལ་ཆོར་བ་སྒྲེན་པའི་སྤ་ཕྱང་རིགས་གཉིས་ཡོད་པ་ལས་བཟུགས་མངངས་ཆ་བའི་འོད་ལ་ལན་སྟོང་ཅིང་མཐོང་ཆོར་རྣམས་པོ་དང་ཁ་དོག་མཐོང་བ་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྤ་ཕྱང་དེ་ལ་གོ།
configuration	1. The arrangement of atoms or groups in a molecule. 2. The arrangement of electrons in atomic orbitals in an atom.
བཞིན་པ། རྒྱུ་ཕྱགས། <i>chem.</i>	ཀ) འདུས་ཅུལ་གྱི་ནང་གི་རྒྱལ་ཐན་ནས་ལྷེ་ཆ་ན་སློབ་སྤངས། ག) ཅུལ་ཐན་གྱི་འཁོར་ལམ་དུ་སློབ་རྒྱལ་སྤངས།

congenital ལྷན་སྐྱེས་ཀྱི་ནད། <i>biol.</i>	<p>Congenital disorder, abnormality of structure and, consequently, function of the human body arising during development. This large group of disorders affects almost 5 percent of infants and includes several major groups of conditions.</p> <p>འཚར་འཕེལ་གནས་སྐབས་སུ་བྱུང་བའི་ལྷན་སྐྱེས་ཀྱི་ནད་དང་། རྒྱན་ལྷན་མིན་པའི་ལུས་ཀྱི་བཞོན་པ། དེ་དག་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་ལུས་པོའི་བྱེད་ལས་ཉམས་སྐྱོན་བཅས་ལ་གོ་ལྷན་སྐྱེས་ཀྱི་ནད་ཀྱི་སྡེ་ཚན་ཆེན་པོ་འདི་ཡིས་ཏ་ལས་བྱེས་པའི་བརྒྱ་ཆ་ལྔ་ཅས་ལ་གཞི་དགོན་སྐྱོན་ཕྱི་ག་ཡོད་པ་དང་། ལུས་ཁོངས་སུ་སྐྱོན་ཆའི་སྡེ་ཚན་ཆེན་པོ་འགའ་ཤམ་ཡོད།</p>
congruence ཡོངས་མཚུངས། <i>math.</i>	<p>The quality or state of corresponding, agreeing, or being congruent</p> <p>པན་ཚུན་མ་ཐུན་པ་འཕམ། འདྲ་མཚུངས་ཡིན་པ། ཡང་ན། མཚུངས་པའི་ཆོས་ཅན་ཡིན་པའི་བྲུང་ཆོས་སམ་གནས་བབ།</p>
conjecture ཆོད་ཆུས།	<p>Opinion or judgment based on inconclusive or incomplete evidence; guesswork.</p> <p>ཐག་མི་ཆོད་པ་འཕམ་ཆ་མི་ཆང་བའི་དཔང་རྟགས་གཞི་ལ་བཞག་ནས་བྱུབ་པའི་འདོད་ཚུལ་ལས་ལྷ་ཚུལ་ཏེ་འོལ་ཆོད།</p>
connective མཐུད་སྦྱོར་གྱི། <i>biol.</i>	<p>Serving to connect or capable of connecting</p> <p>མཐུད་སྦྱོར་བྱེད་པ་འཕམ་མཐུད་སྦྱོར་གྱི་རྒྱས་པ་ལྷན་པའི།</p>
connective tissue མཐུད་སྦྱོར་ཕུང་གུག། <i>biol.</i>	<p>Connective tissue, group of tissues in the body that maintains the form of the body and its organs and provides cohesion and internal support. The connective tissues include several types of fibrous tissue that vary only in their density and cellularity, as well as the more specialized and recognizable variants—bone, ligaments, tendons, cartilage, and adipose (fat) tissue.</p> <p>མཐུད་སྦྱོར་ཕུང་གུག་ནི་ལུས་པོའི་བཟོད་བྱིབས་དང་དཔེ་དབང་ཕོ་རྒྱས་སོར་གནས་བྱེད་དུ་འབྲུག་ཅིང་། རང་འདོམས་དང་ནང་དོས་ཀྱི་སྦྱོར་འདེགས་མཁོ་སྦྱོར་བྱེད་པའི་ལུས་ནང་གི་ཕུང་གུག་གི་ཆོགས་ཤིག་ཡིན། མཐུད་སྦྱོར་ཕུང་གུག་གི་ནང་དུ་སྒྱུག་ཚད་དང་བྱ་གཞུ་ཆོགས་ལྡན་པའི་རྩ་རྒྱས་ཅན་གྱི་ཕུང་གུག་གི་རིགས་འགའ་ཞིག་ཐེ་ཡོད་ལ། རྩས་པ་དང་། ཚུ་བ། རྒྱས་པ། བྱས་པ་རྩ། ཆེལ་བཟུང་ཕུང་གུག་ལྟ་བུའི་ཆེད་ལས་དང་དོས་འཛིན་སྐབས་པའི་འགྱུར་གཤིས་ཅན་གྱི་ཕུང་གུག་ཀྱང་ཡོད།</p>
conservation ཉར་ཆགས། <i>phys.</i>	<p>The principle by which the total value of a physical quantity or parameter (such as energy, mass, linear or angular momentum) remains constant in a system which is not subject to external influence.</p> <p>མ་ལག་ཅིག་ལ་ཕྱི་འོག་གས་རྒྱན་མ་ཐེབས་པའི་བར་དུ་མ་ལག་དེའི་ནང་གི་དངོས་གཞུགས་ཀྱི་གྲངས་འཛོར་རམས་ཆད་གཞི་(དཔེར་ན་རྒྱས་པ་དང་། གཞོས་ཆད། ཐང་དང་རམས་ཟུར་ལྷག་འགྲུལ་ཆད་ལྟ་བུ་)ཡི་ཁྲོན་འཛོར་འགྱུར་མེད་ཡིན་པའི་རྩ་དོན།</p>

conservation law ཉར་ཆགས་ཀྱི་གཏན་ཁྲིམས། <i>phys.</i>	A law stating that the total magnitude of a certain physical property of a system, such as its mass, energy, or charge, remains unchanged even though there may be exchanges of that property between components of the system. མ་ལག་ཅིག་གི་གཏོས་ཆད་དང་། རྒྱས་པ། མྱོག་ཁུར་ལྟ་བུའི་དངོས་གཞུགས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་ ནམས་བྱུང་ཆའི་དབང་དུ་པར་ཚུར་བཅེ་རེས་བྱེད་བཞིན་ཡོད་སྟེ་ན་ཡང་། སྤྱིའི་འཁོར་ཆད་ལ་ འགྱུར་བ་མེད་པར་སྤྱོད་པའི་གཏན་ཁྲིམས་ཤིག།
conservation of angular momentum བྱར་ཁྲུག་འགྲུལ་ཆད་ཀྱི་ཉར་ ཆགས། <i>phys.</i>	When no external torque acts on an object or a system of objects, no change of angular momentum takes place. Hence, the angular momentum before an event involving only internal torques is equal to the angular momentum after the event. དངོས་པོ་ཞིག་གསལ་དངོས་པོའི་མ་ལག་ཅིག་གི་སྟེང་དུ་བྱི་རོལ་གྱི་གཞུས་ཤུགས་ཤིག་མ་ཐེབས་ ཆོ། དེའི་བྱར་ཁྲུག་འགྲུལ་ཆད་ལ་འགྱུར་བ་མེད། དེར་བརྟེན། རན་རོལ་གྱི་གཞུས་ཤུགས་ཁོ་ ནར་བརྟེན་པའི་བྱུང་བ་ཞིག་གི་སྤྱོད་པའི་བྱར་ཁྲུག་འགྲུལ་ཆད་ནི་བྱུང་བ་དེའི་རྗེས་ཀྱི་བྱར་ ཁྲུག་འགྲུལ་ཆད་དང་མཚུངས།
conservation of charge མྱོག་ཁུར་ཉར་ཆགས། <i>phys.</i>	Principle that net electric charge is neither created nor destroyed but is transferable from one material to another. གཙང་ཁུར་ནི་གསལ་བཟོ་བྱེད་མི་སྟབ་ལ་མེད་པར་ཡང་བཟོ་མི་སྟབ་པར་དངོས་རྩས་གཅིག་ ནས་གཞན་ལ་གནས་སྟོན་གཏོང་སྟབ་པར་བརྗོད་པའི་རྩ་འཛིན།
conservation of energy རྒྱས་པ་ཉར་ཆགས། <i>phys.</i>	Principle that energy cannot be created or destroyed. It may be transformed from one form into another, but the total amount of energy never changes. རྒྱས་པ་གསལ་བཟོ་བྱེད་མི་སྟབ་ལ་མེད་པར་ཡང་གཏོང་སྟབ་པར་བརྗོད་པའི་རྩ་འཛིན། རྒྱས་ པའི་ངོ་མོ་གཅིག་ནས་གཞན་ཞིག་ལ་བསྐྱར་སྟེང་མོད། ཁྱོན་སྟོན་གྱི་རྒྱས་པ་ལ་ནམ་ཡང་འགྱུར་ བ་མེད།
conservation of momentum འགྲུལ་ཆད་ཀྱི་ཉར་ཆགས། <i>phys.</i>	In the absence of a net external force, the momentum of an object or system of objects is unchanged. mv (before event) = mv (after event) བྱི་ཡི་གཙང་ཤུགས་ཤིག་མེད་པའི་སྐབས་སུ་དངོས་པོ་ཞིག་གསལ་དངོས་པོའི་མ་ལག་ཅིག་གི་ འགྲུལ་ཆད་ལ་འགྱུར་བ་མེད། mv (སྟོན)= mv (རྗེས)
conserve ཉར་ཆགས་བྱེད་པ། <i>phys.</i>	Maintain (a quantity such as energy) at a constant overall total. (རྒྱས་པ་ལྟ་བུའི་འཁོར་ཆད་ཅིག་གི་)ཁྱོན་འཁོར་བརྟན་པོར་གནས་པར་བྱེད་པ།
consistency རྒྱན་ཆགས།	Reliability or uniformity of successive results or events ལུ་གྲ་རྒྱུད་ཀྱི་མཐུག་འབྲས་སམ་བྱུང་བའི་ཡིད་རྟོན་འཕེལ་བའི་རང་བཞིན་ནམ་ཆ་སྟོན་པའི་ རང་བཞིན།

consolidation (བརྒྱུད་པའི་བྱེད་པ། <i>neurosci.</i>	The process in the brain that makes the memory for an event enduring; the process is thought to continue for some time after the event བྱུང་བ་ཞིག་དང་འབྲེལ་བའི་དྲན་པ་དེ་བརྟན་པོར་བཟོ་བའི་ཁྱད་པའི་ནང་གི་བྱ་བའི་རྒྱུད་ཅིན་ཞིག་ལོ་ཞིང་། རྒྱུད་ཅིན་འདི་ནི་བྱུང་བའི་དེ་གྲུབ་པའི་རྗེས་སུ་ཡང་ཅུང་ཙམ་གྱི་རིང་ལ་རྒྱུད་མ་ཐུང་ནས་གནས་པར་འདོད།
constant (numbers) བརྟན་ཁྲུངས། <i>math.</i>	A quantity or parameter that does not change its value whatever the value of the variables, under a given set of conditions. གནས་སྐར་ཤིང་ཅན་གྱི་འོག་ཏུ་འགྱུར་ཁྲུངས་ཀྱི་རིན་ཐང་ཅི་འདྲ་ཞིག་ཡིན་ཅུང་། རང་ཉིད་ཀྱི་རིན་ཐང་ལ་འགྱུར་བ་མེད་པའི་འཁོར་ཆད་དམ་ཞུགས་ཁྲུངས་ཤིག།
constant of proportionality ཆ་མཚུངས་ཀྱི་བརྟན་ཁྲུངས། ཆ་མཚུངས་བརྟན་ཁྲུངས། <i>math.</i>	The constant value of the ratio of two proportional quantities x and y ; usually written $y = kx$, where k is the factor of proportionality. ཆ་མཚུངས་ཁྲུངས་ཀྱི་ x དང་ y གཉིས་ཀྱི་བསྐར་ཆད་ཀྱི་འགྱུར་མེད་ཁྲུངས་ཀྱི་ རྒྱུར་བཏང་ $y = kx$ ཞེས་འབྲི་ཞིང་། k ནི་ཆ་མཚུངས་བརྟན་ཁྲུངས་ཡིན།
constant region བརྟན་ཁྲུངས། <i>biol.</i>	A portion of an immunoglobulin molecule that is characterized by the same amino acid sequence regardless of the molecule, occurring in the C terminals of the heavy and light chains. ནད་འགོག་རྒྱུ་སྤྲིའི་འདུས་རྒྱུ་གང་ཡིན་ལྟོས་མེད་ཀྱི་སྒོ་ནས་ཨེ་མི་ནོ་སྒྱུར་ཟུར་གྱི་བསྐར་ཤིང་གཅིག་མཚུངས་ཡོད་པའི་འདུས་རྒྱུ་དེའི་ཆ་ཤས་ཤིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། ལྷ་མོར་དང་ཡང་མེད་གི་མཐའ་སྒྲིལ་ C ཏུ་འབྱུང་གི་ཡོད།
constellation ཀློང་ཆོས། <i>phys.</i>	Any of the 88 officially recognized star patterns into which the celestial sphere is divided; identified and named as definite groups and usually thought of as forming certain figures or shapes in the sky. བར་སྐར་རྒྱུ་པོ་དེ་ཡོངས་གྲགས་སུ་ངོས་བཟུང་བྱས་པའི་སྐར་མའི་འཁོད་ལྷགས་ ༨༨ ཏུ་ངོས་འཛིན་བྱས་པའི་ནད་གི་གང་ཅུང་ཞིག་སྤྲེལ་ཆན་ཤིང་ཅན་དུ་ངོས་བཟུང་ཞིང་མིང་བཏགས་ཡོད་པ་དང་། ཉམས་མཁའི་མཐོངས་སུ་དབྱེ་བས་སམ་ཅི་མོ་ངོས་ཅན་དུ་བྱུང་བར་འདོད།
constituents བྱུང་ཟས། བྱུང་ཆོས། <i>chem.</i>	A component part of something. དངོས་པོ་ཞིག་འབྲུབ་པར་མཁོ་བའི་བྱུང་ཆ།
constriction བུལ་རྒྱུ། འཛིན་འཁྲུག། <i>phys.</i>	The action of making something narrower by pressure or of becoming narrower; tightening. གཞོན་ཤུགས་ལ་བརྟེན་ནས་དངོས་པོ་ཞིག་དོག་པོར་བཟོ་བའོ། ཡང་ན་དོག་པོར་འགྱུར་བའི་བྱ་བ་སྒྲིལ་དམ་དུ་གཏོང་བ།

constructive interference འབྲེལ་བཞིན་ཐོ་ཞུགས། <i>phys.</i>	Combination of waves so that two or more waves overlap to produce a resulting wave of increased amplitude. See also interference. རྒྱབས་གཉིས་སམ་དུ་མ་གཅིག་ཐོག་གཅིག་བྱས་ཏེ་རྒྱ་སྤེལ་བ་བརྟན་ནས་འདར་དབངས་ཆེ་བའི་རྒྱབས་ཤིག་བསྐྱུན་བ་ལ་ཟེར། ཐོ་ཞུགས་ལ་གཞིགས་རྟོགས།
consumer ཉིང་སྦྱང་མཁན། <i>biol.</i>	A heterotrophic organism that ingests other organisms or organic matter in a food chain. ཟས་བའི་ནང་གི་སྦྱི་དངོས་གཞན་ནས་སྦྱི་ལྡན་གྱི་དངོས་ཟས་གཞན་ཟས་སུ་སྦྱོང་མཁན་གྱི་གཞན་བརྟན་སྟོག་ཆགས།
contact binary འབྲེལ་གནས་བྱུང་རྒྱུ། <i>phys.</i>	A binary star system in which the two stars are close enough together for material to pass between them སྐར་མ་གཉིས་མོ་གང་འཆ་མས་གྱིས་ཐག་ཉེ་མོ་ཡོད་ཅིང་ལེས་ཟས་པར་ཚུར་རྒྱུད་གཏོང་བྱེད་ཐུབ་པའི་བྱུང་སྐར་མ་ལག་ཅིག
contact lens འབྲུག་ཤེལ། <i>phys.</i>	A thin plastic lens placed directly on the surface of the eye to correct visual defects. མིག་རིལ་གྱི་ངོས་སུ་ཐད་ཀར་བཞག་སྟེ་སེང་རིག་སྟོན་ཆ་ཡོ་བསྐང་བྱེད་པའི་འབྲིག་གི་དྲངས་ཤེལ་སྤྱབ་མོ་ཞིག
contagious disease འགོས་ནད། <i>biol.</i>	An infectious disease transmissible by direct or indirect contact ཐད་ཀར་རམས་བརྒྱུད་པའི་འབྲེལ་སྟེན་ལ་བརྟན་ནས་འགོ་སྟེན་པའི་གཉན་ཁ་ཅན་གྱི་ནད་ཅིག
contamination ཐྱག་བཅོག་ <i>biol.</i>	The action or state of making or being made impure by polluting or poisoning. སྟེན་བཅོག་བཟོ་བའམ་དུག་གཏོར་བ་ལ་བརྟན་ནས་མི་གཙང་བར་བཟོ་བའམ་མི་གཙང་བར་འགྱུར་པའི་བྱ་བའམ་གནས་བབ་ལ་གོ
contextual རྒྱུ་མཐུན་འབྲེལ།	Depending on or relating to the circumstances that form the setting for an event, statement, or idea. བྱུང་བ་ཞིག་གསུང་བའི་ཆུང་ལོ་ལ་འདྲིའི་ཆུང་ལོ་ལ་འདྲིའི་གནས་སྟངས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའམ། གནས་སྟངས་དེ་ལ་བརྟན་པ།
continental drift གླིང་ཆེན་གྱི་འཕྱོ་བཞུག་ <i>biol.</i>	The gradual movement of the continents across the earth's surface through geological time. ས་གཤིས་རིག་པའི་དུས་ཚོད་ཀྱི་ནང་དུ་སའི་གོ་ལའི་བྱེད་སུ་བྱུང་བའི་གླིང་ཆེན་ནས་གྱི་དལ་བུའི་གཡོ་འགུལ་ལ་གོ
continuous spectrum རྒྱན་ཤལ། (རྒྱན་མཐུད་པའི་འོད་ཤལ།) <i>phys.</i>	A spectrum appearing uninterrupted by lines or bands across a range of wavelengths. རྒྱབས་ཐག་ཁུབ་ཁུལ་ཞིག་གི་ཁྱོན་དུ་བར་ཐིག་གསུང་ཆོད་གྱི་བར་སྟོང་མེད་པར་མངོན་པའི་འོད་ཤལ་ལ་གོ

contour མཐའ་རིམ། <i>phys.</i>	The outline of a figure, body, or mass. རིམ་དབྱིབས་ཤིག་གས། གཞུགས་པོ་ཞིག་ཡང་ན་དོས་པོ་ཞིག་གི་བྱི་ཐིག་ལ་གོ།
contour map གྲང་གཤོང་ས་ཁ། མཐའ་རིམ་ ས་ཁ། <i>phys.</i>	A topographic map on which the shape of the land surface is shown by contour lines, the relative spacing of the lines indicating the relative slope of the surface. སའི་བྱི་དོས་ཀྱི་ཆགས་དབྱིབས་ནི་མཐའ་རིམ་གྱིས་གསལ་སྟོན་བྱེད་པའི་ས་བབ་སྟོན་པའི་ས་ ཁ་ཞིག་སྟེ། ཐིག་རིམ་དབར་གྱི་སྟོས་བཅས་ཀྱི་བར་ཐག་གིས་སའི་བྱི་དོས་ཀྱི་སྟོས་བཅས་ཀྱི་ གཟར་ཆད་མཆོན་པ་ཡིན།
contraception མངལ་འགོག་མངལ་འགོག <i>biol.</i>	Intentional prevention of ovulation, fertilization of an egg cell, or implantation of a fertilized egg in the uterine wall through the use of various drugs, devices, sexual practices, or surgical procedures. སྟོན་རྫས་སམ། ཡོ་ཆས་སམ། འཁྲིག་སྟོང་བྱ་ཐབས་སམ། ཡང་ན་གཤམ་བཅོས་ཀྱི་ཐབས་ ལས་སྟུ་ཆོགས་སྟུ་དེ་ཁམས་དམར་སྟོང་འདོན་ནས། ཁམས་དཀར་དམར་འདྲེས་སྟོར་གྱི་བྱ་ བའས། ཁམས་དཀར་དམར་འདྲེས་བའི་གོང་བྱ་དེ་བྱ་སྟོང་གི་དོས་སྟུ་འབྱར་བའི་བྱ་བ་བཅས་ གང་རུང་ཞིག་ཆད་དམིགས་ཀྱི་སྟོན་ས་འགོག་པ་ལ་གོ།
contraction འཁྱུག་ལུས། <i>phys.</i>	The process of becoming smaller. རྩེ་ཆུང་བྱ་བྱིན་པའི་རིམ་བཞ།
contractions of childbirth དཀྱུག་ལུས་ཐམ། <i>biol.</i>	A rhythmic tightening in labor of the upper uterine musculature that contracts the size of the uterus and pushes the fetus toward the birth canal སྟེ། རྩུག་གི་སྐབས་སྟུ་བྱ་སྟོང་སྟོང་གི་ཤ་སྟེམ་འགྲོས་དེས་ཅན་གྱི་སྟོན་ས་དམ་བྱ་འགྲོ་བའི་ལ་གོ་ ཞིང་། དེ་ཡིས་བྱ་སྟོང་རྩེ་ཆུང་བྱ་གཏོང་ཞིང་སྟུས་སྟེམ་སྟེམ་འགྲོ་ཕྱོགས་སྟུ་འབྱར་པ་ཡིན།
control ཆད་འཇིག། <i>neurosci.</i>	The power to influence or direct people's behaviour or the course of events. འགྲོ་བ་མིའི་གཤམ་སྟོང་དམ་བྱེད་སྟེམ་འཕེལ་རིམ་ལ་ལུགས་ཀྱི་སྟོང་བའམ་ཁ་ཕྱོགས་སྟོན་ པའི་ནུས་པ་ལ་གོ།
control group གཞི་འཇིག་བྱ་ཁག་ ཆད་འཇིག་ བྱ་ཁག་ <i>sci. method</i>	A group in a scientific experiment where the factor being tested is not applied so that it may serve as a standard for comparison against another group where the factor is applied. ཆན་རིག་བརྟག་དབྱེད་ཅིག་གི་ནང་བྱ་བརྟག་བྱའི་རྒྱ་རྒྱུན་བེད་སྟོང་བྱས་མེད་པའི་བྱ་ཁག་ཅིག་ ལ་གོ་ཞིང་། བརྟག་བྱའི་རྒྱ་རྒྱུན་བེད་སྟོང་བྱས་པའི་བྱ་ཁག་དང་མཆུང་ས་བསྟར་བྱེད་པའི་གཞི་ འཇིག་ཆད་གཞི་བེད་སྟོང་བྱེད།
contusion ཐྱག་ཐིག་ <i>biol.</i>	An injury in which the skin is not broken; a bruise. བྱི་ཕྲགས་པ་མ་བཞོལ་བའི་རྩ་ས་སྟོན་ཞིག་སྟེ་སྤྱི་གཤམ་ཅིག་

convection གཏང་རྒྱག <i>phys.</i>	Means of heat transfer by movement of the heated substance itself, such as by currents in a fluid. རྒྱག་གཟུགས་ཀྱི་རྒྱན་ལྟ་བུའི་ཆ་ལོར་གླུར་པའི་དངོས་རྒྱུ་རང་གི་འགུལ་སྐྱོད་ལ་བརྟེན་ནས་ འོད་ཀྱིས་རྒྱད་སྒྲིབ་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ།
convection current གཏང་རྒྱག (གཏང་རྒྱག་གི་རྒྱག།) <i>phys.</i>	A current in a fluid that results from convection. གཏང་རྒྱག་ལ་བརྟེན་ནས་གཤེར་གཟུགས་ཤིག་ཏུ་བྱུང་བའི་བརྒྱར་རྒྱན་ལ་གོ།
convergent evolution ཆས་མཚུངས་འཕེལ་འཕྲུང་། <i>biol.</i>	In evolutionary biology, convergent evolution is the process whereby organisms not closely related (not monophyletic), independently evolve similar traits as a result of having to adapt to similar environments or ecological niches. འབེལ་འགྱུར་སྐྱེ་དངོས་རིག་པའི་ནང་གི་ཆོས་མཚུངས་འབེལ་འགྱུར་ནི། འབེལ་བ་དམ་ཟབ་ མེད་པའི་ (རིགས་ཁྲུངས་རྒྱུད་ལྡན་མིན་པ་) སྐྱེ་དངོས་ཀྱིས་ཁོར་ལུག་གསལ་སྤོང་བཅུད་ཀྱི་ གནས་བབས་འདྲ་མཚུངས་ཤིག་ལ་བསྟན་འགྱུར་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་རང་དབང་གི་སྒོ་ནས་ མཚུངས་པའི་ཁྲུང་གཤེས་ཁག་ཅིག་འབེལ་འགྱུར་བྱུང་བའི་རྒྱུ་རྩུ་འཕྲུག་ལ་ཟེར།
converging lens འདྲུག་ལྡེག་པ་ <i>phys.</i>	Lens that is thicker in the middle than at the edges and refracts parallel rays of light passing through it to a focus. See also diverging lens. དཀྱིལ་མ་ཐུག་ཅིང་མཐའ་ཟབ་ལ་རྒྱུད་འཕྲོ་བྱེད་པའི་མཉམ་འགྲོའི་འོད་ཟེར་འདྲུག་ནས་ཤིག་ལ་ ཐོག་པར་བྱེད་པའི་དྲངས་ཤེས། ཟེར་ཤེས་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས།
converse ཕྱགས་ཐོག་ <i>math.</i>	Something that has been reversed; an opposite. མགོ་རྟིང་བཞེ་བའི་བྱ་དངོས་ཅི་རིགས་པ་ཞིག་སྟེ། ཐོག་ཕྱོགས་ཤིག་
conversion factor བརྒྱུར་ཁྱེན་གྲངས། <i>math.</i>	A numerical factor used to multiply or divide a quantity when converting from one system of units to another. བཅི་གཞིའི་ལམ་ལུགས་གཅིག་ནས་གཞན་ཞིག་ཏུ་བཞེ་སྒྱུར་བྱེད་སྐབས་འཁོར་ཆད་ཅིག་ལ་ བགོ་སྒྱུར་གང་རུང་བྱེད་པར་སྒྲིབ་པའི་རྒྱན་གྲངས་ལ་གོ།
converter བསྐྱར་ཆས། བརྒྱུས་པ་ <i>phys.</i>	A device that converts alternating current to direct current or vice versa. ཐད་སྒྲོག་ནས་སྟེལ་ལ་བསྐྱར་བའམ་སྟེལ་སྒྲོག་ནས་ཐད་སྒྲོག་ལ་སྐྱར་བྱེད་ཀྱི་ལོ་བྱུང་ཅིག་
convex mirror འབྲུར་གཟུགས་མེ་ལོང་། <i>phys.</i>	Mirror that curves outward. The virtual image formed is smaller and closer to the mirror than the object. ངོས་ཀྱི་ཕྱོགས་སུ་བཀྲག་ཡོད་པའི་མེ་ལོང་། འདི་ལས་གྲུབ་པའི་གཟུགས་བརྟན་ལྟར་སྤང་བ་དེ་ ནི་དངོས་པོ་རང་ལས་རྒྱུད་ཞིང་མེ་ལོང་ལ་ཐག་ཉི་བ་ཡོད།
convulsion འདར་འཁྲུག། འདར་རིངས། <i>biol.</i>	A shaking movement of the body that cannot be controlled, often caused by illness. ལུས་པོའི་འདར་མིག་མིག་གི་འགུལ་སྐྱོད་ཆོད་ཆོད་མཇོན་མི་སྟབ་པ་ཞིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། ལྷན་པས་མང་ པོར་ན་ཆ་བརྟེན་ནས་འབྱུང་གི་ཡོད།

- cooler** A device, container, or room that cools or keeps cool.
བསིལ་ཆས།
phys. བསིལ་མོར་བཟོ་བའམ་བསིལ་མོར་ཉར་མཁན་གྱི་ཡོ་ཆས་སམ། རྒྱུད། ཁང་པ་གང་རུང་ལ་གོ
- cooling process** The physical stage of an operation in which heat is removed from fluids or solids.
བསིལ་བྱེད་རྒྱུད་རིམ།
phys. གཤེད་ག་རྒྱགས་ཤིག་གམ་སྤྲུལ་རྒྱགས་ཤིག་ནས་ཚོད་རྩས་ཕྱིར་འདོན་པའི་བྱ་བ་སྤྲུབ་ཚུལ་གྱི་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ
- cooling system** The system that removes heat from the engine by the forced circulation of coolant and thereby prevents engine overheating.
བསིལ་བྱེད་མ་ལག
phys. བསིལ་ཚུ་བཅན་གྱིས་འཁོར་སྐྱོད་བྱེད་དུ་བཅུག་སྟེ་འབྲུལ་ཆས་ཀྱི་ཚོད་རྩས་ཕྱིར་འདོན་པ་དང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་འབྲུལ་ཆས་ཚད་ལས་བརྒལ་བའི་ཆ་པོར་འགྱུར་བ་འགོག་པར་བྱེད་མཁན་གྱི་མ་ལག་དེ་ལ་གོ
- coordinate** Each of a group of numbers used to indicate the position of a point, line, or plane.
འབྲེལ་གནས།
math. ཆེག་ཅིག་གས། རིག་ཅིག་ཡང་ན་ངོས་ཤིག་གི་གནས་ས་མཚོན་པར་བྱེད་པའི་གྲངས་ཀའི་ཐེ་ཚན་གང་རུང་ལ་གོ
- coordinate axis** One of the lines in the coordinate system that represents one of the dimensions.
འབྲེལ་གནས་མཐོག་གིང་།
phys. འབྲེལ་གནས་མ་ལག་ཅིག་ཏུ་ཕྱོགས་ཆ་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་མཚོན་པར་བྱེད་པའི་རིག་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག
- Copernican revolution** Change in the world view from geocentricity to heliocentricity since the sixteenth century
ཁ་པར་ཉི་ཁ་སིའི་གསར་བཟུ།
phil. དུས་རབས་བཅུ་དྲུག་པ་ནས་བཟུང་སྟེ་འཛམ་གླིང་དབུས་གནས་ཀྱི་ལྟ་བུ་ནས་ཉི་མ་དབུས་གནས་ཀྱི་ལྟ་བུར་འགྱུར་བ་ཕྱིན་པ་དེ་ལ་གོ
- coral atoll** An island or chain of islets connected by a coral reef that nearly or entirely encloses a lagoon.
བྱུར་གླིང་།
biol. མཚོ་ལག་འབྲིལ་ཚུ་ཞིག་གིས་མཐའ་འཁོར་ཆ་ཆར་བའམ་པལ་ཆར་སྐོར་བའི་གླིང་ཕྲན་ཞིག་གས་བྱུར་ཞིང་གིས་སྒྲིལ་མཐུད་བྱས་པའི་གླིང་ཕྲན་ཆུང་ཆུང་གི་བསྐར་ཕྱང་ཞིག་ལ་གོ
- coral island** An island made from a coral reef.
བྱུར་ཞིང་གིས་བྱས་པའི་གླིང་ཕྲན་ཞིག
biol.
- coral reef** A ridge of rock in the sea formed by the growth and deposit of coral.
བྱུར་གླིང་།
biol. བྱུར་ཞིང་གླེད་འཕེལ་དང་ཕུང་བསགས་ལ་བརྟེན་ནས་མཚོ་ནང་དུ་བྱུབ་པའི་བྲག་རྩིམ་རྒྱུད་ལ་གོ

corkscrew ཕྱི་ཕིང་གཟུངས་འབྲུག <i>phys.</i>	A device for drawing corks from bottles, consisting of a pointed metal spiral attached to a handle. ཤེལ་དམ་ནམ་སྒོ་ཤིང་ཕྱིར་འདོན་བར་སྤྱོད་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག་སྟེ། ཅེ་ནོ་བའི་ལྷགས་ཤིག་ལ་གཟུངས་གཟུགས་ཀྱི་འབྲུར་ཡོད་ཅིང་ལག་འཇུ་དང་ལྷན་པ་ཤིག།
cornea གླིན་གླི། <i>biol.</i>	Transparent covering over the eyeball, which helps focus the incoming light. མིག་རིལ་གྱི་དྲངས་གསལ་ཡིན་པའི་ཕྱི་གཡོག་འདི་ཡིས་ཕྱི་ནམ་ཡོང་བའི་འོད་ཟེར་ནམས་གནས་གཅིག་ཏུ་འདྲུབ་ར་གྲོགས་བྱེད།
corona ཉི་མའི་འོད་ཀློང་། <i>phys.</i>	The outer part of the sun's atmosphere. Its two main components are the K-corona (or inner corona), with a temperature of about 2×10^6 K at a height of some 75000 km, and the F-corona (or outer corona), which is considerably cooler and extends for several million kilometers into space. ཉི་མའི་རྒྱང་ཁམས་ཀྱི་ཕྱི་ངོས་ཀྱི་རིམ་བཤ། དེའི་གྲུབ་ཆ་གཉིས་ནི། རྫོང་ཆད་ 2×10^6 K ལ་ཉི་ཞིང་མཐོ་ཆད་ 75000 km ཡོད་པའི་ཉི་མའི་འོད་ཀློང་ K (ཉི་མའི་འོད་ཀློང་ནང་མ།) དང་། རྫོང་ཆད་རྒྱང་རྒྱུ་ཞིང་མཁའ་དབྱིངས་སུ་སྤྱི་ལེ་ས་ཡ་མང་པོར་ཁྲབ་ཡོད་པའི་ཉི་མའི་འོད་ཀློང་ F (ཉི་མའི་འོད་ཀློང་ཕྱི་མ།) གཉིས་ཡིན།
coronal	Of or in the coronal plane.
corpus དཀྲུགས་གཤགས་། <i>biol.</i>	དཀྲུགས་གཤགས་ངོས་སུ་ཡོད་པའམ་དཀྲུགས་གཤགས་ངོས་དང་འབྲེལ་བའི།
corpora quadrigemina མཆོ་མ་གཉིས་ལྗན་གྱི་གཞུགས་། བཞི་ལྗན་ཕྱང་གཞུགས་། <i>neurosci.</i>	Two pairs of colliculi on the dorsal surface of the midbrain composed of white matter externally and gray matter within, the superior pair containing correlation centers for optic reflexes and the inferior pair containing correlation centers for auditory reflexes བར་ཁྲད་གྱི་རྒྱབ་ངོས་སུ་ཡོད་ཅིང་ཕྱི་ངོས་དཀར་མུ་ཆས་དང་ནང་ངོས་སྐྱ་ཆས་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་འབྲུར་གཞུགས་ཆ་གཉིས་ཡོད་པ་དེ་ལ་གོ་ཆ་སྟེང་མའི་ནང་དུ་མཐོང་ཆོར་ལྟོག་འགྲུལ་གྱི་རྒྱུ་འབྲེལ་སྟེ་བ་དང་། ཆ་འོག་མའི་ནང་དུ་སྟོན་ཆོར་ལྟོག་འགྲུལ་གྱི་རྒྱུ་འབྲེལ་སྟེ་བ་ཡོད།
corpus གྲྭ་ཁག <i>biol.</i>	The main part of a bodily structure or organ. ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་ཤིག་གསལ་དབང་པོ་ཞིག་གི་ཆ་ཤས་གཙོ་བོ་དེ་ལ་གོ།
corpus callosum སྦྲུག་། <i>neurosci.</i>	The arched bridge of nervous tissue that connects the two cerebral hemispheres, allowing communication between the right and left sides of the brain. ཁྲད་པའི་རྒྱུ་ཕྱེད་གཉིས་ཀ་སྟེལ་མ་སྤྱད་ཕྱེད་མཁའ་གྱི་དབང་ཅའི་ཕྱར་གྲུབ་གྱི་གྲག་དབྱིབས་ཟས་པ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། ཁྲད་པའི་ཆ་ཤས་གཡམས་གཡོན་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་འབྲེལ་ལམ་བྱེད་དུ་འཇུག།

- corpus luteum** A hormone-secreting structure that develops in an ovary after an ovum has been discharged but degenerates after a few days unless pregnancy has begun.
 རྒྱ་ཁྱུག་མེད་དེལ། མེད་ཁྱུག་
biol. ཁམས་དམར་མ་ཕུང་གྲོང་རྩེས་བསམ་བསམ་འཕེལ་བ་ལྟར་དུ་གྲུབ་པའི་མེན་ཇུས་གྲོང་མཁན་ཞིག་ཡིན།
 འོན་ཀྱང་། སྒྲུབ་པའི་གནས་སྐབས་འགོ་མ་བཅུགས་ཆེ་ཉིན་འགའི་རྩེས་སུ་མེད་པར་འགྱུར་འགོ་
 བ་ཡིན།
- corpuscle** A discrete particle such as an electron, photon, ion, or atom
 ཕྱལ་དེལ།
phys. མྱོག་རྒྱལ་ལམ། འོད་རྒྱལ་ལམ། གྲེས་རྒྱལ་ལམ། ཡང་ན་རྒྱལ་ཕན་ལྟ་བུའི་སོ་སོར་རྣམས་པར་
 དེ་གེ་བའི་རྒྱལ་ཞིག་
- correlation** A relationship or connection between two things based on co-occurrence or pattern of change
 བན་ཚན་མཉམ་འབྲེལ། ལྷོས་
 འབྲེལ།
phil. མཉམ་དུ་འབྱུང་བའི་གནས་སྐབས་སམ་འགྱུར་བ་འགོ་སྐྱོངས་ཀྱི་ཆ་ནས་དངོས་པོ་གཉིས་ཀྱི་
 དབང་དུ་མཛོན་པའི་འབྲེལ་བའམ་འབྲེལ་མ་བྱུང་ལ་གོ།
- correspondence** A similarity, connection, or equivalence
 རྒྱུ།
phys. མཚུངས་ཆོས་ཤིག་གས། འབྲེལ་བ་ཞིག་གས། མཉམ་ཐང་ཞིག་
- correspondence principle** If a new theory is valid, it must account for the verified results of the old theory in the region where both theories apply.
 རྒྱུའི་ཐ་དོན།
phys. གཤམ་ཉེ་རྣམ་གཞག་གས་པར་ལ་ཞིག་ཚུགས་ཐུབ་ཡིན་ཆོ། དེ་ཡིས་རྣམ་གཞག་གསར་རྒྱུད་གཉིས་
 ཀ་སྤྱིད་ཆོག་པའི་བྲལ་ཁོངས་སུ་རྣམ་གཞག་རྒྱུད་པས་གཏན་ལ་པར་པའི་བྲལ་འབྲས་ལ་ངོས་
 པར་དུ་འབྲེལ་བཤད་རྒྱག་དགོས།
- cortex** The outer layer of the cerebrum (the cerebral cortex), composed of folded grey matter and playing an important role in consciousness.
 གླང་ཕྱུག།
neurosci. གླང་ཆེན་གྱི་བྱི་ངོས་ཀྱི་རིས་པ་ (གླང་ཆེན་གླང་ཕྱུན་) དེ་ལ་གོ་བ་དང་། ལྷེབ་རྩེག་ཐེབས་པའི་
 སྒྲུ་རྩས་ཀྱིས་གྲུབ་ཅིང་རྣམ་ཤེས་ལ་བྱེད་ལས་གཤམ་ཆེན་འདོན།
- cortical neurons** Cortical neurons are the cells of the brain's largest region, the two hemispheres of the cerebral cortex. Most of the complex activity of the brain enabling thought, perception, and voluntary movement is connected to the activity of these neurons.
 གླང་ཕྱུན་གྱི་དབང་ཕྱུག་
 གཞུགས།
neurosci. བྱུན་པའི་དབང་ཕྱུག་གཞུགས་ནི་གླང་པའི་ཁུལ་ཆེ་ཤོས་སྟེ་གླང་ཆེན་གླང་ཕྱུན་གྱི་རྒྱུ་བྱེད་
 གཉིས་ཀྱི་སྤང་ཕུང་རྣམས་ལ་ཐེར་ཞིང་། བསམ་གཞིགས་དང་འདུ་ཤེས། ཆེད་སྒྲུལ་འགྲུལ་
 སྤྱོད་ལྟ་བུའི་རྒྱུ་འཛིང་ཅན་གྱི་གླང་པའི་བྱེད་སྐོ་པས་མོ་ཆེ་ནི་དབང་ཕྱུག་གཞུགས་འདི་དག་གི་
 བྱེད་སྐོ་དང་སྒྲེལ་ཡོད་པ་ཡིན།

corticospinal tract
ཡུན་ཕྱན་རྒྱུངས་པའི་བར་ལམ།
neurosci.

Corticospinal tract, any of two groups of nerve fibers that originate in the cerebral cortex and run through the spinal cord. They are responsible for carrying motor fibers.

ཡུན་ཆེན་ཡུན་ཕྱན་གྱི་ནང་ནས་འགོ་བཙུགས་ཏེ་རྒྱུངས་པ་བརྒྱུད་དེ་རྒྱ་བའི་དབང་ཅའི་ཉག་མའི་ཕྱ་ཆེན་གཉིས་ལས་གང་རུང་ཞིག་དེ་དག་ནི་འགྲུལ་སྐྱོད་ཅ་རྒྱུས་འཕྲེན་པར་འགན་ཡོད་པ་ཡིན།

corticotropin releasing hormone (CRH)

A hormone produced by the hypothalamus that stimulates the anterior pituitary gland to release adrenocorticotrophic hormone.

ཁོ་ཅེ་ཅེ་བྱ་མཐུན་མ་ནས་ཨེ་དེ་ནི་ཁོ་ཁོ་དེ་ཁོ་ཁོ་དེ་མེན་ཇས་སྐྱོད་འདོན་བྱེད་པ་ལ་བསྐྱལ་རྒྱུ་
ཆེན་ཆས།
chem.

མི་ཅེ་ཅེ་བྱ་མཐུན་མ་ནས་ཨེ་དེ་ནི་ཁོ་ཁོ་དེ་ཁོ་ཁོ་དེ་མེན་ཇས་སྐྱོད་འདོན་བྱེད་པ་ལ་བསྐྱལ་རྒྱུ་བྱེད་མཁན་ཡུན་ཕྱག་འོག་མས་སྐྱོད་སྐྱུན་བྱས་པའི་ཆེན་ཇས་ཤིག་

cortisol
ཁོ་ཅེ་སྐལ།
chem.

A steroid hormone, produced by the adrenal cortex, that regulates carbohydrate metabolism, maintains blood pressure, and is released in response to stress.

མཁལ་མའི་བྱེ་བྱེས་གྱིས་སྐྱོད་སྐྱུན་བྱས་པའི་ཞག་འདུས་མེན་ཇས་ཤིག་སྤེལ་བྱེད་ཁོ་ཅེ་སྐལ་ཇས་ཀྱི་ནུས་འགྲུར་ལ་སྐྱབས་འཛིན་དང་། ཞག་ཤིང་ཆོད་འཛིན་བྱེད། འདི་ནི་སེམས་གཞོན་ལ་ཡ་ལན་གྱི་ཚུལ་དུ་སྐྱོད་འདོན་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན།

cosmic background radiation
འཇིག་རྟེན་རྒྱ་ཁྱབ་འབྱེད་འཕྲོ།
phys.

Weak radio-frequency radiation traveling through outer space with equal intensity in every direction. It is thought to be residual radiation from a period shortly following the big bang, when the universe was very hot. Also called microwave background

ཕྱིའི་བར་སྐྱང་གི་ཕྱོགས་ཐམས་ཅད་དུ་བཟླག་ཆད་གཅིག་མཚུངས་ཀྱི་སྒྲོན་ས་འཕྲོ་བཞིན་པའི་རྒྱུད་འཕྲོན་ཆོས་ཕྱོད་ཀྱི་འབྱེད་འཕྲོ་སྒྲོ་བོ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ནི་གས་ཐོར་ཆེན་པོ་བྱང་མ་ཐག་པའི་ཇས་ཀྱི་དུས་སྐབས་ཤིག་ཏེ་འཇིག་རྟེན་ཏེ་ཅང་ཆ་པོ་ཡོད་པའི་སྐབས་ཀྱི་འབྱེད་འཕྲོའི་ལྷག་མ་ཡིན་པར་འདོད་ཀྱི་ཡོད།

cosmic microwave background (CMB)

The microwave radiation that arrives at the Earth from every direction in space. The detection of this radiation played an important role in acceptance of the Big Bang theory.

འཇིག་རྟེན་རྒྱ་ཁྱབས་གཞི་
གྲངས།
phys.

མཁལ་དབྱིངས་ཀྱི་ཕྱོགས་ཐམས་ཅད་ནས་སའི་གོ་འའི་ཕྱོགས་སུ་འབྱོར་བའི་རྒྱ་ཁྱབས་ཀྱི་འབྱེད་འཕྲོ་ལ་གོ་འབྱེད་འཕྲོ་འདི་ཆོར་རྟོགས་བྱུང་བ་དེ་ཡིས་གས་ཐོར་ཆེན་པོའི་རྒྱུ་གཞི་དོས་ལེན་བྱེད་པར་གཤམ་ཆེ་བའི་རམ་འདེགས་བྱས་ཡོད།

cosmic ray
མཁལ་ཐེན།
phys.

One of various high-speed particles that travel throughout the universe and originate in violent events in stars.

སྐར་མའི་ནང་གི་བྱུང་བ་དྲག་པོ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་ཞིང་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁྲོན་ཡོངས་སུ་འགྲུལ་སྐྱོད་བྱེད་བཞིན་པའི་མགྲོགས་ཆད་མཐོ་བའི་རྒྱལ་སྤྱི་ཆོགས་ཡོད་པའི་ཁོང་གི་གཅིག་

cosmological constant འཛིག་རྟེན་བརྟན་གྲངས། <i>phys.</i>	A term that can be added to Einstein's field equation for general relativity theory. The cosmological constant is independent of space and time. སྤྱི་ཡོན་གྱི་རྣམ་གཞག་གི་ཆེད་དུ་ཨ་ཡིན་སི་ཌན་གྱི་ར་བའི་སྤྱི་འགྲོས་སུ་སྟོན་ཆོག་པའི་གངས་ཀ་ཞིག་འཛིག་རྟེན་བརྟན་གྲངས་ནི་དུས་དང་ནམ་མཁའ་གཉིས་ལ་རག་མི་ལས།
cosmological redshift མཁའ་བསྐྱེད་དམར་མེ། <i>phys.</i>	The part of the redshift of celestial objects resulting from the expansion of the universe. འཛིག་རྟེན་གྱི་སྤྱིད་ལ་བརྟན་ནས་བྱུང་བའི་མཁའ་དབྱེངས་གྱི་དངོས་པོའི་དམར་སྟོ་ཡི་ཆ་ལས་དེ་ལ་གོ།
cosmology ཆུང་ཆུང་རིག་པ། <i>phys.</i>	Study of the origin and development of the entire universe. འཛིག་རྟེན་ཚུན་ཡོངས་གྱི་འབྱུང་ཁུངས་དང་འཕེལ་རིམ་ལ་སྟོན་སྟོང་བྱེད་པའི་རིག་པ།
cosmonaut མཁའ་བསྐྱེད་པ། <i>phys.</i>	A Russian astronaut. ལུ་རུ་སའི་མཁའ་སྟོན་པ།
cosmos ཆུང་ཆུང་ཁམས། <i>phys.</i>	The universe regarded as an orderly, harmonious whole. མ་ཐུན་ཞིང་གོ་རིམ་ལྡན་པའི་གོང་དུ་གཅིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་པའི་འཛིག་རྟེན་གྱི་ཁམས།
cosmotron འཛིག་རྟེན་རྒྱུ་ཆས། <i>phys.</i>	A proton accelerator. པོ་རུ་ལ་གྱི་སྤུང་སྟོན་སྟེད་ཆས་ཤིག།
coulomb (C) ལུ་ཨ་མ། <i>phys.</i>	SI unit of electrical charge. One coulomb is equal to the total charges of 6.25×10^{18} electrons. སྟོག་ཁུར་གྱི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཆེད་ལྡན་བརྟེན་གཞི། ལུ་ཨ་མ་གཅིག་ནི་སྟོག་རུ་ཁྱེད་ཀྱི་ 6.25×10^{18} ཡི་ཁྱོན་སྟོན་གྱི་ཁུར་དང་མཚུངས།
Coulomb's law ལུ་ཨ་མ་གྱི་གཏན་ཁྲིམས། <i>phys.</i>	Relationship among electrical force, charges, and distance: The electrical force between two charges varies directly as the product of the charges (q) and inversely as the square of the distance between them (k is the proportionality constant $9 \times 10^9 \text{ N}\cdot\text{m}^2/\text{C}^2$). If the charges are alike in sign, the force is repulsive; if the charges are unlike, the force is attractive. $F=k \cdot q_1q_2/d^2$ སྟོག་ཤུགས་དང་། ལུ་ལ་བར་ཐག་བཅས་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་སྟེ། ལུར་གཉིས་དབར་གྱི་སྟོག་ཤུགས་ནི་ལུར་གཉིས་ཀྱི་བསྐྱར་སྟོན་ལ་ཐད་འབྲེལ་དང་ལུར་གཉིས་དབར་གྱི་བར་ཐག་གི་རང་སྐྱར་ལ་ཕྱོག་འབྲེལ་གྱི་སྟོན་མ་འགྱུར་བ་འགོ་(k ནི་ཆ་མཚུངས་བརྟན་གངས་ $9 \times 10^9 \text{ N}\cdot\text{m}^2/\text{C}^2$ ཡིན།) གལ་ཏེ་ལུར་གཉིས་གཅིག་པ་ཡིན་ཆོ་ཤུགས་ནི་འབྲུད་ཤུགས་དང་། ལུར་གཉིས་མི་གཅིག་པ་ཡིན་ཆོ་ཤུགས་ནི་འགྲུག་ཤུགས་ཡིན། $F=k \cdot q_1q_2/d^2$
coupled ཐུང་བཞེབས། <i>phys.</i>	Linked or connected in a pair or pairs. ཆ་གཅིག་གམ་ཆ་དུ་མའི་ངོ་བོར་སྟེལ་མ་ཐུད་བྱས་པ།

courtship Those aspects of behaviour which involve displays and posturings in order to bring about copulation.
 འཇིག་འདོད་རྒྱུ་འཕྲུལ།
 biol.

covalent bond A chemical bond formed when electrons are shared between two atoms. Usually each atom contributes one electron to form a pair of electrons that are shared by both atoms.
 མཉམ་སྦྱང་འཛིང་བ།
 chem.

cowpox A mild contagious skin disease of cattle, usually affecting the udder, that is caused by a virus and characterized by the eruption of a pustular rash. When the virus is transmitted to humans, as by vaccination, it can confer immunity to smallpox.
 བ་འཕྱུག་

CPR Short for cardiopulmonary resuscitation. An emergency procedure in which the heart and lungs are made to work by compressing the chest overlying the heart and forcing air into the lungs. CPR is used to maintain circulation when the heart has stopped pumping on its own.
 སྒོ་ཕྱགས་ཀྱི་བགས་ནད་ཆབས་རྒྱུ་ཞིང་འགོས་ཉེན་ཅན་ཞིག་ལ་ཟེར། འདི་ནི་རྒྱན་ལྷན་གཉན་མེན་གྱིས་རྒྱུ་ལ་ནས་ཀྱི་མར་གཞོད་སྒྲོན་བྱེད་ཅིང་ནད་ཉལ་སྤུ་འབྲུང་དྲོག་སེབ་སེབ་མངོན་ཡོང་གི་ཡོད། གཉན་མེན་དེ་འགོག་སྲུང་ལྷ་བྱ་རྒྱུ་དེ་མི་ལ་འགོས་སྐབས་འབྲུག་ནད་འགོག་པའི་རྒྱས་པ་སྤྱིན་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད།

Crab Nebula The expanding cloud of turbulent gas in Taurus left by the supernova explosion of 1054
 རྒྱག་མེན་རྒྱུ་འཕྲུལ།
 biol.

Crab Pulsar The Crab pulsar is a relatively young neutron star. The star is the central star in the Crab nebula
 རྒྱག་མེན་འཕམར་རྒྱུ།
 phys.

Crab Nebula The expanding cloud of turbulent gas in Taurus left by the supernova explosion of 1054
 རྒྱག་མེན་རྒྱུ་འཕྲུལ།
 phys.

Crab Pulsar The Crab pulsar is a relatively young neutron star. The star is the central star in the Crab nebula
 རྒྱག་མེན་འཕམར་རྒྱུ།
 phys.

crack Also called rock. Slang. pellet-size pieces of highly purified cocaine, prepared with other ingredients for smoking, and known to be especially potent and addicting.

ཁྲ་ཁྲ་
chem.

ལོག་སྐྱོད་ཤིང་ཤེས་ཀྱང་བརྟོད་བདད་དེ་སྤྱོད་ལྟོན་ལེགས་པར་སེལ་བའི་ཁོ་ཁོཅ་རིམ་
ཁྱེད་ཀྱི་ཁྱེད་པ་ལོ་ཞིང་། ར་མལ་པའི་ཁོ་ཁོཅ་རྒྱ་ལྷན་ཆ་ལ་ཁན་དང་ཁྱེད་ཀྱི་ཁོ་ཁོཅ་རྒྱུ་
དཀྱིལ་པར་ལ་ཁྱིམ་ལྷན་པ་ཆེ་ཞིང་དེ་ལོ་ཁྱེད་ཀྱི་ཁོ་ཁོཅ་རྒྱ་ལ་ཁྱེད་ཀྱི་ཁོ་ཁོཅ་རྒྱ་ལ་

cranial nerve Each of twelve pairs of nerves that arise directly from the brain, not from the spinal cord, and pass through separate apertures in the skull.

མྱུས་པ་
neurosci.

མུངས་པ་ནས་ཡུང་པ་མིན་པར་ཐུང་པ་ནས་ཐད་ཀར་ཡུང་ཞིང་། ཀ་མིའི་ནང་གི་ཐད་དང་པའི་ཁྱ་
ག་པ་མུང་ནས་ཐོན་པའི་དབང་རྩ་ཆ་པ་མུ་ཤཱིས་ཡོད་པའི་ནང་གི་གང་ཡུང་པ་མིག་

<p>cranial neuropathy</p> <p>མིན་ཅུ་མདའ་ལྟེ་ནད།</p> <p><i>neurosci.</i></p>	<p>Cranial neuropathy is a condition in which some of the nerves in the cranium, or skull, have become damaged. The nerves control functions such as vision, hearing, facial movement and the actions of some of the organs in the head, chest, and abdomen.</p>
--	--

ཐོད་རྩལ་དབང་ཙམ་ཉི་མ་གྱི་ཐོད་རྩལ་ཙམ་ལ་ཐོད་པོར་
པའི་གནས་ལྟར་ཤིག་ལ་ཟེར་། དབང་ཙམ་ཉི་མ་གྱིས་མཐོང་ཆོར་དང་། མོས་ཆོར་། ལགོད་ལི་
གཤོང་ལལ་ལྟར་ཉེད་པས་དང་། མགོད་དང་། ཟང་ཁོག་ལྟོ་བ་བཅས་ནང་གི་དབང་པོ་ལག་
ཞིག་གི་ཉེད་པས་ལ་ཆོད་པའི་ཙམ་ཉི་མ་གྱི་ཉེད་།

<p>craniotomy</p> <p>མྱེད་ཅུས་གཤམ་པ་བྱེད།</p> <p><i>biol.</i></p>	<p>Surgical removal of part of the skull to expose the brain. A craniotomy is the most commonly performed surgery for brain tumor removal. It may also be done to remove a blood clot and control hemorrhage, inspect the brain, perform a biopsy, or relieve pressure inside the skull.</p>
--	--

གཤིང་ཆལས་ཤིག་གཤམ་བཅོས་ཀྱིས་བརྟན་ཏེ་སྐྱད་པ་བྱིང་མདོན་དུ་བརྟལ་པ་ལ་གོ་ཐོང་
རུས་གཤམས་འབྲེད་ནི་སྐྱད་སྐྱལ་བྱིང་འདོན་པའི་ཆོད་དུ་ཡོངས་གསལ་སུ་ཤེད་སྟོང་བྱེད་
པའི་གཤམ་བཅོས་ཤིག་རེད། གཞུན་ཡང་། ཁྲག་ལིང་བྱིང་འདོན་པ་དང་། ཁྲག་ཤིང་ཆོད་འཛིན།
སྐྱད་པར་རྟོག་ཞིག་ སྤང་བྱུབ་གསོན་པ་ཤེར་ ཡང་ན་གཤིང་ནང་གི་གནོན་ལྷགས་སེལ་པའི་
ཆོད་དུ་ཡང་ཤེད་སྟོང་གཏོང་ཆོག་པ་ཡིན།

cranium The skull of a vertebrate animal. It encloses and protects the brain.
ཀྲང་ནག། མིང་ནག།

ཡུལ་རུས་ཅན་གྱི་ཕྱོག་ཆགས་གྱི་ཀ་པ་ཡི་ལ་བོ་ཞིང་། དེ་ཡིས་སྒྲུང་པ་བརྟམས་ཤིང་སྒྲུང་སྟོབ་ལྟེང་།

crater A large bowl-shaped cavity in the ground or on a celestial object, typically one caused by an explosion or the impact of a meteorite.

ཕྱུ་གླིང་།
phys.

ས་ངོས་སམ་བར་སྒྲུང་གི་གཟུང་སྒྲུང་ཞིག་གི་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་ཐོང་བའི་དབྱིབས་ཀྱི་ཁྱུང་བྱ་ལ་
གོ་ཞིང་། རྩེ་བྲག་ཏུ་འབར་གས་སམ་པ་ཁུམ་རྩེ་ལ་སྟེན་ཀས་སྒྲུབ་པ་དེར་གོ་

craving ཐོད་པ། neurosci.	An intense desire or longing འདོད་པའམ་ཞེ་འདོད་དྲག་པོ་ཞིག
creatine phosphate ཀི་རི་ཏིན་ བོ་སི་ལེ་ཏ། chem.	A store of energy-giving phosphate in muscles འགྲུལ་ནང་གི་རྩལ་པ་སྒོད་མཁན་གྱི་པོ་སི་ལེ་ཏ་ཡི་ཕུང་གསོག་ཅིག
creation science བཀོད་བྱུང་ཚན་རིག་ phil.	Creation science or scientific creationism is the interpretation of scientific knowledge in accord with belief in the literal truth of the Bible, especially regarding the creation of matter, life, and humankind in six days. བཀོད་བྱུང་ཚན་རིག་གསུང་ཚན་རིག་གི་བཀོད་བྱུང་རིང་ལུགས་ནི་ཡི་ཤུའི་གསུང་རབ་ཏུ་བཀོད་པའི་ཡིད་ཆེས་དང་མ་ཐུན་ཞིང་། ལྷ་ག་པར་ཉིན་དྲུག་གི་རིང་ལ་ལེས་ག་ཟུགས་དང་། ཆེ་སྟོག་འཕྲོ་བ་མི་རྒྱལ་བཀོད་པར་འདོད་པའི་ཡིད་ཆེས་གཞིར་བཞག་ནས་ཚན་རིག་གི་ཤེས་བྱ་རྒྱལ་སྤོན་འགྲེལ་བྱེད་པ་ལ་གོ།
creationism བཀོད་བྱུང་རིང་ལུགས་། phil.	The belief that God created all things out of nothing as described in the Bible and that therefore the theory of evolution is incorrect. ཡི་ཤུའི་གསུང་རབ་ཏུ་བསྟན་པ་ལྟར་འཛིག་རྟེན་བཀོད་པ་པོས་ཅི་ཡང་མེད་པ་ནས་དངོས་པོ་ཐོས་ཅན་ཅན་ཅད་བཅོས་པ་ཡིན་པས་འཕེལ་འགྱུར་གྱི་རྒྱལ་གཞག་ནི་ནོར་བ་ཡིན་པར་སྒྲུབ་པའི་འདོད་ཚུལ་ཞིག
creationist བཀོད་བྱུང་བླ་བ། phil.	A person who believes that the world was made by God exactly as described in the Bible and does not accept the theory of evolution. འཛིག་རྟེན་ནི་ཡི་ཤུའི་གསུང་རབ་ཏུ་བསྟན་པ་ལྟར་འཛིག་རྟེན་བཀོད་པ་པོས་བཅོས་པ་ཡིན་པར་ཁས་ལེན་ཞིང་འཕེལ་འགྱུར་གྱི་རྒྱལ་གཞག་ཁས་མི་ལེན་མཁན་གྱི་གང་ཟག་ཅིག
crest རྩ། phys.	One of the places in a wave where the wave is highest or the disturbance is greatest in the opposite direction from a trough. རྒྱབས་མཐོ་ཤོས་སམ་འཕྲག་འཕྲོམ་ཆེ་ཤོས་ཡིན་པའི་རྒྱབས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཡིན་ཞིང་རྒྱབས་གཤོང་གི་ལྷོག་ཕྱོགས་སུ་ཡོད།
cristae (crista) ཐེག་ག། biol.	A fold on the inner membrane of a mitochondrion. རྩལ་སྒྱེད་པ་ག་ཟུགས་ཀྱི་ཤུན་པ་ནང་མའི་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་ལྷོག་པ་སུལ་ཞིག
critical angle ཉེར་མཁའི་བྱར་ཁྱུག་ phys.	Minimum angle of incidence for which a light ray is totally reflected within a medium. རྒྱད་ལམ་ཞིག་ཏུ་འོད་ཟེར་ཞིག་ཆ་ཚང་པའི་ནང་ཁུལ་ལྷོག་འཕྲོ་བྱེད་པར་མཁོ་བའི་ནང་འཕྲའི་བྱར་ཁྱུག་རྒྱུ་ཤོས།

critical density *ཉེར་མཁའི་ཐུག་ཚད།*
phys. The density of matter that would be required to halt the expansion of the universe
འཛིག་རྟེན་རྒྱ་སྒྲིབ་བཞིན་པ་དེ་འགོག་པར་མཁོ་བའི་མེས་ཀྱི་སྒྲུབ་ཚད།

critical mass *ཉེར་མཁའི་གནད་ཚད།*
phys. Minimum mass of fissionable material in a nuclear reactor or nuclear bomb that will sustain a chain reaction. A subcritical mass is one in which the chain reaction dies out. A supercritical mass is one in which the chain reaction builds up explosively.

ཉེ་རྒྱས་སྒྲན་ཆས་སམ་ཉེ་རྒྱལ་མཚོན་ཆ་ཞིག་ཏུ་བསྟར་ཆགས་འདེས་འགྱུར་རྒྱན་མ་བྱུང་པར་མཁོ་བའི་གསལ་འགྱུར་རྒྱུ་བའི་དངོས་ཀྱི་གདོས་ཚད་ཉུང་ཤོས། ཉེ་བའི་ཉེར་མཁའི་གདོས་ཚད་ཀྱི་སྐབས་སུ་བསྟར་ཆགས་འདེས་འགྱུར་འགྲོ་བ་དང་། རྒྱུ་འཕགས་ཉེར་མཁའི་གདོས་ཚད་ཀྱི་སྐབས་སུ་བསྟར་ཆགས་འདེས་འགྱུར་དག་པོའི་སྒྲོན་ས་འཕེལ་གྱི་ཡོད།

crocodile *ཀོང་ཀོ་ཏུ།*
biol. Large, carnivorous reptile of the order Crocodilia, found in tropical and subtropical regions.

རྩ་སྤིན་གྱི་གལ་ལ་གཏོགས་པའི་སྟོ་འཕྲོའི་ཤ་གཟར་སེམས་ཅན་ཆེན་པོ་ཆ་བའི་ཡུལ་དང་། ཆ་ཡུལ་དང་ཉེ་བའི་ཁུལ་དུ་ཡོད་པ་ཞིག།

Crohn's disease *གི་འོན་གྱི་ནད།*
biol. A form of inflammatory bowel disease that most commonly affects the ileum and colon, characterized by abdominal pain, diarrhea, and thickening of the bowel wall.

ཆ་སྐྱེད་གི་འོ་མོར་འགྱུར་བའི་ཁོག་སྤྱད་ཀྱི་ནད་ཅིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། ནད་དེ་ཡིས་གཙོ་བོ་རྩ་རྩུ་གི་ཆ་ཤས་ཕེག་དང་། རྩ་དཀར་ལ་གཞོན་སྟོན་བྱེད་པ་དང་། ནད་རྟགས་སུ་སྟོ་བ་ན་བ་དང་། བལལ་ནད་འབྱུང་བ། ནད་ཁོལ་གྱི་བྱི་སྟོགས་ཟེ་མ་ཐུག་ཏུ་འགྲོ་བ་བཅས་འབྱུང་།

crop *གྲུ་ཁྲག།*
biol. A pouch in a bird's gullet where food is stored or prepared for digestion.
ཟ་མ་གསོག་འཛོག་བྱེད་པའམ་ཡང་ན་ཟས་འཇུ་བར་གྲ་སྒྲིག་བྱེད་སའི་བྱ་ཡི་མིད་ཐག་ནད་གི་ཁུག་མ་ཞིག།

cross modal neuroplasticity *དབང་ཚོར་ཚབ་བྱེད་དབང་ཆའི་མཉམ་ཉེན་གཤམ།*
neurosci. Cross-modal plasticity, also called cross-modal neuroplasticity, the ability of the brain to reorganize and make functional changes to compensate for a sensory deficit. Cross-modal plasticity is an adaptive phenomenon, in which portions of a damaged sensory region of the brain are taken over by unaffected regions.

དབང་ཚོར་ཚབ་བྱེད་མཉམ་ཉེན་གཤམ་ལ་དབང་ཚོར་ཚབ་བྱེད་དབང་ཆའི་མཉམ་ཉེན་གཤམ་ཞེས་ཀྱང་བརྗོད། འདི་ནི་ཁྱད་པ་ས་བསྐྱར་སྒྲིག་དང་བྱེད་པས་ལ་འགྱུར་བ་བཏང་སྟེ་དབང་ཚོར་ཉམས་སྟོན་ཞིག་ལ་ཀུན་གསལ་བྱེད་པའི་རྒྱས་པ་ལ་གོ། དབང་ཚོར་ཚབ་བྱེད་མཉམ་ཉེན་གཤམ་ནི་བསྟན་འགྱུར་གྱི་སྤང་རྩལ་ཞིག་སྟེ། ཁྱད་པའི་ནད་གི་གཞོན་སྟོན་ཐེབས་པའི་དབང་ཚོར་ས་ཁུལ་ནི་གཞོན་སྟོན་མ་ཐེབས་པའི་ས་ཁུལ་གཞན་གྱིས་སྤངས་འཛིན་བྱེད་པ་ཡིན།

cross section འཕྲེང་ཁ། (འཕྲེང་གཞགས་ཀྱི་ རྒྱུ་ལ།) biol.	A surface or shape exposed by making a straight cut through something, especially at right angles to an axis. དངོས་པོ་ཞིག་གི་སློབ་ཤིང་ལ་བྲང་འབྲང་གི་སློན་སྒྲིལ་གཏུག་སྟེ་མངོན་པའི་དབྱིབས་སུ་མ་ངོས།
cross-checking ཡན་ཚུན་ཞིབ་བྱུང་། sci. method	Act of determining the accuracy of (something) by checking it with various sources. ཁུངས་སྣ་མང་ལ་བསྟར་ཏེ་བྱ་དངོས་ཤིག་གི་འབྲུལ་བྲལ་རང་བཞིན་ཐག་གཅོད་པའི་བྱ་བ།
cross-sectional area བཅད་ངོས་ཀྱི་ཁྲུག་། phys.	The area of the cut surface of an object cut at right angles to the length of the object. དངོས་པོ་ཞིག་གི་དུུས་དང་བྲང་འབྲང་ཡིན་པའི་སློན་སྒྲིལ་གཏུག་པའི་བཅད་ངོས་ཀྱི་ཁྲུག་ཁྲོན་དེ་ལ་གོ།
cross-sectional study འཕྲེང་ཁུབ་ཞིབ་འབྲུག་། biol.	A study measuring the distribution of some characteristic(s) in a population at a particular point in time. དུད་ཚིད་ངེས་ཅན་ཞིག་གི་སྐྱབས་སུ་ཚོགས་འདུས་ཤིག་ཏུ་ཁུབ་པའི་ཐུན་མིན་བྱད་ཚོས་ཁག་ཅིག་གི་བཟུམ་ཚུལ་ཚད་འཇལ་བའི་ཞིབ་འཇུག་ཅིག།
crossing-over རྒྱལ་བརྒྱ། biol.	The exchange of genetic material between homologous chromosomes that occurs during meiosis and contributes to genetic variability. སྟེ་ཕུང་བཞི་གྲེས་ཀྱི་སྐྱབས་སུ་སྟོན་པ་མ་ཐུན་གྱི་ཚོས་ཕུང་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་རིགས་ཇུས་ཀྱི་གྲུབ་ཆ་བཟུངས་ཀྱི་བ་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ཡིས་རིགས་ཇུས་ཀྱི་སྟེ་ཚོགས་རང་བཞིན་སྐྱུན་པར་བྱེད་ཀྱས་འདོན། [ཚོས་ཕུང་གཉིས་པན་ཚུན་སྟོན་པ་རིགས་ཇུས་བཟུངས་ཀྱི་བ་ལ་གོ།]
crosswind འཕྲེང་རྒྱ་ལྷགས་ལ། phys.	A wind blowing at right angles to a given direction, as to an aircraft's line of flight. གནས་བྱ་ཞིག་གི་འཕྲུར་སྟོན་གྱི་ཁ་ཕྱོགས་ལྷ་བུའི་ཁ་ཕྱོགས་ངེས་ཅན་ཞིག་ལ་བྲང་འབྲང་དུ་གཡུག་བཞིན་པའི་རྒྱང་ཞིག།
crust ས་ཕྱོན། མ་ཕྱོན། phys.	The outermost layer of the Earth. སའི་གོ་ལའི་ཆེས་ཕྱི་ངོས་ཀྱི་ངེས་པ་ལ་གོ།
crystal རྟེལ་གཞུགས། དྲངས་གཞུགས། phys.	Regular geometric shape found in a solid in which the component particles are arranged in an orderly, three-dimensional, repeating pattern. གྲུབ་ཆའི་རྟེལ་རྒྱུས་གོ་ངེས་ཅན་དང་། ཕྱོགས་ཆ་གསུམ་ལྡན། བསྐྱར་རྒྱོས་ཀྱི་བཞོན་ངེས་བཅས་སུ་སྒྲིག་ཡོད་ཅིང་སྤྱ་གཞུགས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཆ་མཉམ་པའི་དབྱིབས།

- cube** 1. A solid bounded by six equal squares, the angle between any two adjacent faces being a right angle. 2. The cube of a number is another number that is produced by multiplying the first number by itself twice. For example, the cube of 2 is 8.
 ༡ རྟེན་ཅན་གྱི་འཇགས་ ༡ རང་
 རྟེན་ཅན་
 math.
- cube root** The number whose cube is equal to a given number. For example, the cube root of 125 is 5, since the cube of 5 is 125.
 རྟེན་ཅན་གྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་
 math.
- cultural relativism** A concept that cultural norms and values derive their meaning within a specific social context
 རིག་གཞུང་ལྟེང་གི་འཇགས་
 རིག་གཞུང་
 phil.
- cuneiform** A wedge-shaped bone, especially one of three such bones in the tarsus of the foot.
 རྩེ་ལྗང་གི་རྩེ་ལྗང་གི་རྩེ་ལྗང་
 biol.
- cuneus** A wedge-shaped lobule of the medial surface of the occipital lobe of the brain, located between the calcarine and parieto-occipital fissures.
 རྩེ་ལྗང་
 neurosci.
- current** A flow of electric charge through a conductor. The current at a particular cross section is the rate of flow charge. The charge may be carried by electrons, ions, or positive holes. The unit of current is the ampere.
 རྩེ་ལྗང་
 phys.
- cursor** A movable indicator on a display, marking a position where typed characters will appear or where an option can be selected.
 རྩེ་ལྗང་

curvature	The degree to which a curve deviates from a straight line, or a curved surface deviates from a plane.
གྲག་ཆ། <i>phys.</i>	གྲག་དབྱིབས་ཤིག་དང་ཐིག་ཅིག་ལ་བསྐྱར་ནས་འཁྲོག་ཡོད་པའི་ཆད་དམ་གྲག་ངོས་ཤིག་ངོས་སྟོམས་པོ་ལ་བསྐྱར་ནས་གྲག་ཡོད་པའི་ཆད།
curve fitting	Any of a number of procedures for obtaining a smooth, regular curve that accurately 'fits' or characterizes a given set of data.
གྲག་རིས་འཚམས་ཁྱིག། <i>math.</i>	གྲངས་ཐོའི་སྟེ་ཆན་ངེས་ཅན་ཞིག་དང་ཉག་ཉག་འཚམས་པའམ། ཡང་ན་དེའི་ཐུན་མིན་བྱང་ཆོས་མཚོན་པའི་གྲག་རིས་སྟོམས་ཤིང་ཆད་ལྡན་ཞིག་འབྲི་བའི་ཐབས་ལམ་གང་རུང་ལ་གོ།
cuticle	1. A protective and waxy or hard layer covering the epidermis of a plant, invertebrate, or shell. 2. The dead skin at the base of a fingernail or toenail.
༡ མཐའ་ཕྱུན། ༡ སེན་ག། <i>biol.</i>	༡) ཅི་ཤིང་ངམ། ལྷལ་རྩས་མེད་པའི་སྟོག་ཆགས། ཡང་ན་ཉ་སྟོག་གི་བྱི་བགས་ཀྱི་སྟེང་དུ་སྤང་སྟོབ་ཀྱི་ཆད་དུ་ཡོད་པའི་སྤྲ་ཆེལ་ཅན་ནམ་མཁེགས་པོ་ཡིན་པའི་རིས་པ་ལ་གོ། ༢) ཁྱད་ལག་གི་སེན་མའི་འདབས་སུ་ཡོད་པའི་བགས་པོ་ལ་གོ། (༡ ཅི་ཤིང་དང་སེམས་ཅན་གྱི་གཟུགས་པའི་མཐའ་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་སྟེ་ལྡན་མིན་པའི་ཕྱན་བགས། ༢ སེན་མའི་འདབས་སུ་ཡོད་པའི་སྤྲ་བགས་སམ་ལ་སྤབ་མོ།)
cyan	A greenish-blue colour which is one of the primary subtractive colours, complementary to red.
ཆེ་ཁྱ། <i>phys.</i>	ཁ་དོག་ལྗང་སྟོན་ཡིན་པའི་འཕྲི་གྲུབ་ཡན་ལག་ཁ་དོག་ཅིག་ཡིན་ཞིང་ཁ་དོག་དམར་པོའི་ཁ་སྟོང་ཁ་དོག་ཡིན།
cyanobacteria	A group of photosynthetic bacteria containing a blue photosynthetic pigment.
ཆེ་ཁྱན། <i>biol.</i>	འོད་སྟོར་གྱི་ཆོན་རྩས་སྟོན་པོ་དང་ལྡན་པའི་འོད་སྟོར་སྟོན་བྱའི་སྟེ་ཆན་ཞིག
cyclic	Occurring in cycles; regularly repeated.
རྒྱན་འཁོར་གྱི།	རྒྱན་འཁོར་དུ་འབྱུང་བའམ་འཆར་ཅན་དུ་བསྐྱར་རྒྱས་བྱེད་པ་དང་འབྲེལ་བའི།
cyclotron	An apparatus in which charged atomic and subatomic particles are accelerated by an alternating electric field while following an outward spiral or circular path in a magnetic field.
གྲོང་འཁྲིལ་རྩལ་ཆས། <i>phys.</i>	སྟེལ་རྒྱག་སྟོག་གི་ར་བ་ལ་བརྟེན་ནས་གྲེས་རྩལ་གྱི་དོ་བོར་གྱུར་པའི་རྩལ་སྟན་དང་སྟེ་རྩལ་ལ་སྤར་སྟོན་སྤྱད་དེ་ཁབ་ལེན་ར་བ་ཞིག་ཏུ་གཏུགས་གཟུགས་སམ་སྟོར་དབྱིབས་ཀྱི་ལམ་བུ་ཞིག་ཏུ་ཁ་བྱི་ལ་བསྟོར་དེ་སྟོར་བ་བྱེད་དུ་འཇུག་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག།
cyst	Any normal sac or vesicle in the body
ཁྱད་ཅ། <i>biol.</i>	ལུས་པོའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་སྤྱི་ཁྱག་གས་སྤང་ཕུག་གང་རུང་།

- cyst** A closed sac having a distinct membrane and developing abnormally in a cavity or structure of the body.
 རྩ་ཐུག།
 biol. རྩ་ན་པ་ཐུང་པར་བ་ཞིག་ཡོད་པའི་སྒྲིུལ་ཁ་བཏམས་པ་ལ་ཞིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། ཐུང་བུའས་ལུས་པོའི་བཀོད་པ་ཞིག་ཏུ་རྒྱན་ལྷན་མིན་པའི་སྒྲོན་པ་འཕེལ་རྒྱས་སུ་འབྱོབ་ཡིན།
- cysteine** An amino acid, derived from cystine and found in most proteins.
 སྒྲིེ་ཡིན།
 chem. སྒྲིེ་ནིན་ནས་བྱུང་ཞིང་སྒྲིེ་ཇས་པལ་མོ་ཆའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཨི་མི་ནོ་སྦྲུར་ཇས་ཤིག།
- cystic fibrosis** A very serious disease that usually appears in young children and that makes it hard to breathe and to digest food properly.
 རྩ་ཐུས་རྩ་ཐུག།
 biol. རྒྱན་དུ་ལོ་རྒྱུད་བྱིས་པར་འབྱུང་བའི་ནད་ཏུ་ཅང་དྲག་པོ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ནད་དེ་ཡིས་དབུགས་གཏོང་ལེན་དཀའ་བ་དང་། ཟས་ཏག་ཏག་འབྲུ་མི་སྟབ་པར་བཟོ་བ་ཡིན།
- cytochrome b5** A microsomal cytochrome involved in such metabolic activities as fatty acid desaturation. It may be involved in the reduction of cytochrome P450.
 བྲ་ཚས་ཕྱི་ལ།
 biol. ཆེལ་སྦྲུར་གྱི་སིམ་སྦྲོར་ཕྱོག་པའི་རུས་སྦྲུར་བྱེད་སྒོ་ལྟ་བུའི་ནད་དུ་བྱེད་ལས་འདོན་པའི་སྦྲ་གཟུགས་གྱི་བྲ་ཚས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། བྲ་ཚས་ P450 བཞུ་སྦྲོར་དུ་བྱེད་ལས་འདོན་པ་ཡང་སྤི།
- cytokine** A water-soluble protein that serves as an intercellular chemical messenger promoting cell growth and division in neighbouring cells by binding cell surface receptors.
 མ་ཡི་རྟ་ཐུག་གི།
 biol. སྤ་ཕྱང་གི་དབར་དུ་ཇས་འགྱུར་འབྲིན་པ་ལྟ་བུའི་བྱེད་ལས་སྦྲུབ་མཁན་ཆུའི་ནད་དུ་བཞུ་སྟབ་པའི་སྒྲིེ་ཇས་ཞིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། སྤ་ཕྱང་ངོས་གྱི་སྒྲེ་ལེན་པར་འཆིང་སྒྲོམ་བྱས་ཏེ་འཁོར་གྱི་སྤ་ཕྱང་ནང་དུ་སྤ་ཕྱང་འཆར་འཕེལ་དང་སྤ་ཕྱང་འབྱེད་རིམ་ལ་མ་སྟན་འགྱུར་བྱེད་མཁན་ཞིག་ཡིན།
- cytokinesis** The division of the cytoplasm of a cell following the division of the nucleus.
 བྲ་ཕྱང་བྲུབ་ཐུག།
 biol. ལྷེ་ཉིང་འབྱེད་རིམ་གྱི་ཇས་སུ་འབྱུང་བའི་སྤ་ཕྱང་གི་སྤ་ཆའི་འབྱེད་རིམ་ལ་ཟེར།
- cytoplasm** The semi-fluid contents within the plasma membrane of a cell, excluding the nucleus.
 བྲ་ཆི།
 biol. སྤ་ཕྱང་ཞིག་གི་ཆུ་མེར་སྒྲིེ་མའི་ནད་དུ་ཡོད་པའི་ལྷེ་ཉིང་མ་ཆེས་པའི་བྱེད་གཤེར་ཁུའི་གྲུབ་ཆ་དག་ལ་གོ།

cytoplasmic determinant རྩ་ཆེ་ལྗངས་འཛིན་པ། <i>biol.</i>	Molecules that are localized in specific cytoplasmic regions of the unfertilized egg or zygote and affect cell fate decisions by segregating into different embryonic cells and controlling distinct gene activities in these cells. In the egg, such determinants are usually maternal mRNAs and proteins.
	སྒྲིན་སྒྲོང་མ་ཟེན་པའི་སྒྲོང་འཕམ་ས་ཐོན་འདུས་སྒྲོང་གི་སྤྱི་ཆའི་གནས་ཤེས་ཅན་ཞིག་ལ་ཡོད་ཅིང་སྒྲུམ་སྤྱང་སྤྱང་མི་འདྲ་བར་དབྱེ་བ་འབྱེད་ཅིང་སྤྱང་འདི་དག་གི་ནང་དུ་རིགས་ཆས་ཀྱི་བྱེད་སྒྲོལ་དམིགས་པ་གཤམ་ལ་སྒྲུངས་འཛིན་བྱེད་པའི་སྒྲོན་སྤྱང་སྤྱང་གི་ལས་དབང་ལ་བླགས་ཀྱིན་སྒྲོལ་པའི་འདུས་རྒྱལ་ལ་གོ་སྒྲོལ་འཛིན་དུ་སྒྱུར་བཏང་གི་ཆ་ནས་འདི་ལྟ་བུའི་སྤྱི་ཆ་སྒྲུངས་འཛིན་པ་ནི་ཨ་མའི་ཨེས་ཨར་ཨེན་ཨེ་དང་སྤྱི་ཆས་ཡིན།
cytosine སེ་ཁྲ་མིན། <i>biol.</i>	A base that is a component of DNA and RNA, forming a base pair with guanine. ཁྲི་ཨེན་ཨེ་དང་ཨར་ཨེན་ཨེའི་བྲུབ་ཆ་ཡིན་པའི་གཞི་སྒྲིག་དེ་ནི་གུ་ཨེན་དང་ལྷན་དུ་གཞི་རྒྱུད་བྲུབ་ཀྱི་ཡོད།
cytoskeleton རྩ་ལྗང་སྒྲིམ་རྩ་ས། <i>biol.</i>	The lattice or internal framework of a cell composed of protein filaments and microtubules in the cytoplasm, and has a role in controlling cell shape, maintaining intracellular organization, and in cell movement སྤྱི་ཆའི་ནང་གི་སྤྱི་ཆས་ཀྱི་ཉག་མ་དང་སྒྲུག་སྒྲིམ་བྲུབ་པའི་སྤྱང་གི་ནང་རོལ་གྱི་སྒྲིམ་གཞི་འཕམ་བྲམ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། སྤྱང་གི་དབྱིབས་ལ་སྒྲུངས་འཛིན་དང་། སྤྱང་ནང་རོལ་གྱི་སྒྲིག་འཛུགས་སོར་གནས། སྤྱང་ནང་རོལ་གྱི་འགྲུལ་སྒྲོལ་བཅས་ལ་བྱེད་ལས་སྤེལ་གྱི་ཡོད།
cytotoxic T-cells དུག་ཅན་རྩ་ལྗང་ཉ། <i>biol.</i>	A type of immune cell that can kill certain cells, including foreign cells, cancer cells, and cells infected with a virus. གཞན་གྱི་སྤྱང་དང་། འབྲས་ནད་ཀྱི་སྤྱང་། གཞན་སྒྲིན་གྱི་གཞན་ཁ་ཐོག་པའི་སྤྱང་ལྟ་བུའི་སྤྱང་ཤེས་ཅན་གསོད་མ་ཁན་ནད་འགོག་སྤྱང་གི་རིགས་ཤིག
cytotoxicity རྩ་ལྗང་དུག་ཤིང་། <i>biol.</i>	The state of being cytotoxic or the quality of being toxic to cell. སྤྱང་དུག་ཅན་ཡིན་པའི་ངོ་མོའམ་སྤྱང་ལ་དུག་གཞོད་ཅན་ཡིན་པའི་བྱེད་ཆོས། [སྤྱང་ལ་གཞོད་པའི་དུག་གི་ནུས་པ།]
cytotoxin རྩ་དུག <i>biol.</i>	A substance having a specific toxic effect on certain cells. སྤྱང་གྱེ་བྲག་པ་ཞིག་ལ་དུག་གི་བླགས་ཀྱིན་ཤེས་ཅན་ཞིག་སྒྲོལ་པའི་དངོས་ཆས། [སྤྱང་ལ་གཞོད་པའི་དུག་ཅིག]

D

- dark age** **ཆུན་བཀྲལ།**
phil. The period in Europe from the fall of Rome in the fifth century ad to the restoration of relative political stability around the year 1000; the early part of the Middle Ages.
དུས་རབས་ལྔ་པའི་ནང་དུ་རྩོམ་ཉམས་སྐྱད་དུ་བྱིན་པ་ནས་བྱེ་ལོ་ 1000 ལོའི་གཡས་གཡོན་
ཞིག་ལ་ལྟོས་བཅས་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་བརྟན་ལྗིད་སྤར་འཛུགས་བྱས་པའི་དབར་གྱི་ཡུ་རོབ་
ལུས་ཀྱི་དུས་སྐབས་དེར་གོ་འདི་ནི་དུས་རབས་བར་མའི་མགོ་སྟོང་ཡིན།
- dark energy** **མི་མངོན་རྒྱས་ལ།**
phys. A theoretical repulsive force that counteracts gravity and causes the universe to expand at an accelerating rate.
འཐེན་ཤུགས་ལ་ལྡོག་ཕྱོགས་ཀྱི་ཡ་ལན་སྤང་དེ་སྤྱར་སྟོན་ཡོད་པའི་སློན་ནས་འཛིག་རྟེན་ཀྱི་སྤྱིད་
དུ་འཛུག་མཁན་ནམ་གཞག་ཁྲིད་ཀྱི་འབྱུང་ཤུགས་ཤིག།
- dark matter** **མི་མངོན་ལེས་གཞུགས།**
phys. Unseen and unidentified matter that is evident by its gravitational pull on stars in the galaxies.
དགུ་ཆོགས་ནང་གི་སྐར་མ་ལ་འཐེན་ཤུགས་ཀྱི་ཤུགས་སྤྱད་པ་དེ་ཡིས་ཡོད་པ་དབང་
རྟགས་བྱེད་ཅིང་། མཐོང་མི་སྟབ་ལ་རོས་བཟུང་བྱས་མེད་པའི་ལེས་གཞུགས།
- dart** **ཁབ་མདའ།**
A slender, pointed missile, often having tail fins, thrown by hand, shot from a blowgun, or expelled by an exploding bomb.
ཁ་ཞིང་ཅེ་རྩོལ་མཐུག་སྤར་གཤོག་པ་ཡོད་པའི་འཕྱར་མདའ་ཞིག་གོ་ཞིང་། ལག་པས་གཡུག་
པའམ། རྐྱང་མདའ་ཡིས་རྒྱག་པ། ཡང་ན། ཐོར་གྱིན་པའི་འབར་མདའ་གྱིས་གཏོར་ཆོག་པ་ཡིན།
- Darwinism** **ཌར་ཐིན་རིང་ཁྲུགས།**
biol. The theory of the evolution of species by natural selection advanced by Charles Darwin.
རང་བྱུང་འདེམས་སྐྱུག་ལ་བརྟེན་པའི་ཉེ་རིགས་འཕེལ་འགྱུར་གྱི་རྣམ་གཞག་སྟེ་ཌར་ཐིན་གྱིས་
གཏན་ལ་པབ།

Darwinist Someone who accepts or advocates Darwin's theories; specifically, a person who supports the idea that natural selection is the valid explanation for the presence of diverse species on earth.

རང་མིན་སྒྲུབ།
biol.

རང་མིན་གྱི་རྣམ་གཞག་ཁས་ལེན་ཞིང་དེ་ལ་རྒྱ་བ་སྐྱོར་བྱེད་མཁན་གྱི་གང་ཟག་ལ་གོ་ཞིང་། བྱེད་པ་ཏུ་སའི་གོ་ལའི་སྤྱིང་དུ་ཉེ་རིགས་སྣ་ཚོགས་ཡོད་པའི་རྒྱ་མཚན་ནི་རང་བྱུང་འདེམས་སྒྲུབ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བར་འདོད་པའི་ལྟ་ཚུལ་ལ་རྒྱ་བ་སྐྱོར་བྱེད་མཁན་གྱི་གང་ཟག་

dashboard The panel facing the driver of a vehicle or the pilot of an aircraft, containing instruments and controls.

མདུན་པང་།

འགྲུལ་འཁོར་གྱི་ཁ་ལོ་བའམ་གནས་གྲའི་ཁ་ལོ་བའི་མདུན་ཐང་དུ་ལག་ཆ་དང་སྒྲངས་འཛིན་གྱི་ཡོ་ཆས་ཡོད་པའི་པང་ལེབ་དེ་ལ་གོ།

data Facts and statistics collected together for reference or analysis.

གྲངས་ཚོ།
math.

དབྱེད་གཞིའམ་ཞིབ་དབྱེད་གྱི་ཆེད་དུ་ཕྱོགས་བསྒྲིགས་བྱས་པའི་ཆ་འཕྲིན་དང་མཐའ་ཅིས་ལ་གོ།

daydreaming The condition of being so lost in solitary thought as to be unaware of one's surroundings

ཉིན་མོའི་མི་ལམ། རྟོང་བསམ།
neurosci.

ཁེར་རྒྱུད་གི་བསམ་གཞིགས་སུ་ཞུགས་ཏེ་རང་ཉིད་གྱི་ཉེ་འཁོར་དུ་ཅི་ཞིག་འབྱུང་བཞིན་པ་ཏ་མ་གོ་བར་གནས་པའི་གནས་སྤངས་ལ་གོ།

DC Abbreviation for direct current.

ཐད་རྒྱུག་
phys.

ཐད་རྒྱུག་སྟོན་རྒྱུན་གྱི་བསྐྱེད་ཡིག་

de Broglie matter wave All particles have wave properties; in de Broglie's equation, the product of momentum and wavelength equals Planck's constant.

ཏེ་བློ་རྟོག་མིའི་ལེན་པ་ཞུགས་པ་
ཀྱི་རྒྱབས།
phys.

རྒྱུ་ཐམས་ཅད་ལ་རྒྱབས་ཀྱི་ཁྱད་ཚོས་ཡོད་ཅིང་། ཏེ་བློ་རྟོག་མིའི་མཉམ་ཅིས་སུ་འགྲུལ་ཆད་དང་རྒྱབས་ཐག་གི་བསྐྱེད་ཐོབ་ནི་ལེ་ལན་ཁ་ལི་བརྟན་གྲངས་དང་མཆུངས།

de-excitation To cause (an atom) to fall from an excited energy level to a lower energy level.

དར་ཆག་
phys.

(རྒྱལ་ཐོན་ཞིག་) དར་སྤྱད་བྱས་པའི་རྩས་པའི་རིམ་པ་ཞིག་ནས་རྩས་པའི་རིམ་པ་དམའ་བ་ཞིག་ལ་ལྷུང་དུ་འཇུག་པ།

dead zone An area in a body of water where levels of dissolved oxygen are too low to sustain aquatic life, usually resulting from the growth and subsequent decomposition of algae brought about by excess nutrients.

གཤིན་གནས།
biol.

ཚུའི་ནད་དུ་འཐུས་པའི་འཚོ་རྒྱུད་ཏ་ཅང་ཉུང་བས་ཆེ་སྟོན་རྒྱུན་གནས་ལ་རམ་འདེགས་བྱེད་མི་ཐུབ་པའི་མཚོ་ནད་གི་ས་ཁུལ་ཞིག་ལ་གོ་བ་དང་། སྤྱིར་བཏང་ཐས་བཟུང་འཕེར་མ་ཡོད་པ་བརྟེན་ནས་རྒྱ་བལ་སྟེ་འཕེལ་བྱེད་པ་དང་རིམ་གྱིས་རུལ་སྐྱོན་བྱུང་བ་ལས་སྟེད་པ་ཞིག་རེད། [རྒྱ་བལ་མང་དགས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་དེའི་ཁུལ་གྱི་སྟེ་ཐུན་གཞན་རྣམས་ཀྱི་འཕྲོ་བའི་ས་ཁུལ་ལམ་གནས།]

- decay** A gradual deterioration, usually caused by bacteria and other decomposers, of the body of an organism after death.
 ཟད་འཕྱུར།
 biol. ན་མ་རྒྱན་འབྲུ་མེན་དང་ཞིག་ཕྱེད་གཞན་གྱིས་རྒྱུ་ལྷན་ནས་ཤི་བའི་རྩེས་སུ་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་ལུས་ལྷན་པའི་གྱིས་ཉམས་སྒྱུར་བྱེད་པ་ལ་ཟེན།
- decay** The spontaneous transformation of one radioactive nuclide into a daughter nuclide, which may be radioactive or may not, with the emission of one or more particles or photons.
 ཟད་འཕྱུར།
 phys. འགྲུབ་འཕྲོའི་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་ལྷོ་རྩལ་ཞིག་རང་ཤུགས་ཀྱིས་འགྲུབ་འཕྲོའི་རང་བཞིན་ཅན་ཡིན་མིན་གང་རུང་གི་ལྷོ་རྩལ་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་བ་དང་ལྷན་དུ། ལྷོ་རྩལ་ལས་འོད་རྩལ་གཅིག་གས་ཏུ་མ་སྒྲིབ་པ་ཞིག།
- deceleration** A rate of decrease in velocity.
 རྒྱུར་འཕྲི།
 phys. ལྷུང་ཚད་ཀྱི་འགྱུར་ཚད་རྒྱུར་དུ་ཕྱིན་པ།
- deciduous plant** A plant having foliage that is shed annually at the end of the growing season.
 རྒྱུར་གྱིང་།
 biol. སྐྱེ་འཕེལ་གྱི་རྩ་ས་ཆོགས་ཀྱི་མཚུག་ཏུ་ལོ་རེ་བཞིན་ལོ་འདུལ་ཟགས་འགོ་བའི་རྩེ་ཤིང་ཞིག [ལོ་མ་དང་འདུལ་མ་སོགས་ནས་རྩ་ས་བཞེས་པས་ལྷང་འགོ་བའི་རྩེ་ཤིང་གི་རིགས།]
- decile** Any of the groups that result when a frequency distribution is divided into ten groups of equal size.
 བརྒྱ་ཆ་རིགས་ལྔ་མ།
 math. རྫོས་གངས་ཀྱི་བཀའ་ཚུལ་ཞིག་ཆ་སྟོམས་ཀྱི་སྟོན་སྡེ་ཆེན་བཅུ་རུ་བགོས་པ་ལས་གྲུབ་པའི་སྡེ་ཆེན་གང་རུང་ཞིག།
- declarative memories** A type of long-term memory that involves conscious recollection of particular facts and events.
 བརྗོད་རྒྱུ་བླན་པ།
 neurosci. བདེན་དོན་དང་གྲུང་བའི་ས་ཅན་ཞིག་ལ་ཤེས་ཆོར་དང་བཅས་པའི་ཕྱིར་དོན་ཕྱེད་པ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་བརྗོད་འདོན་བླན་པའི་རིགས་ཤིག།
- decode** Convert (a coded message) into intelligible language.
 བཟུང་འགྲོ།
 phys. (གསལ་བཤད་འོ་བོར་ཡོད་པའི་འཕྲིན་ཞིག་)རྟོགས་རུང་བའི་སྐད་བཟང་རུ་ཕལ་སྒྱུར་བྱེད་པ།
- decomposer** An organism such as some types of bacteria or fungi that feeds on dead plant and animal material and causes it to decay.
 ཞིག་ཕྱེད།
 biol. རྩེ་ཤིང་དང་སྟོག་ཆགས་ཀྱི་ཤི་རོ་ཟས་སུ་སྦྱང་རྩིས་ཟད་འགྱུར་འབྱུང་དུ་འཕྱུག་མཁན་གྱི་སྟོན་སྡེ་ལས་ཉམས་སྒྱུ་ཡི་རིགས་འགའ་ཞིག་ལྷོ་རྩལ་སྐྱེ་དངོས་ལ་ཟེན།
- decussation** An X-shaped crossing, especially of nerves or bands of nerve fibers, connecting corresponding parts on opposite sides of the brain or spinal cord.
 རྫོལ་མཐོང་།
 neurosci. X ཡི་དབྱིབས་ཡིན་པའི་འདུས་མདོ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། རྩེ་བྲག་ཏུ་ཁྲད་པའི་རྒྱུང་ས་པའི་ཕྱོགས་གཉིས་སུ་ཡོད་པའི་ཆོས་མཐུན་ཆ་གས་རྣམས་མ་ཐུང་སྐྱེལ་ཕྱེད་མཁན་གྱི་དབང་ཅའམ་དབང་ཅའི་རྩེད་སྦྱང་ཆུན་པོའི་འདུས་མདོ་ལ་གོ།

decussation of the pyramids

རྒྱང་གཞུགས་སྒྲིལ་གཞི།
neurosci.

The crossing of the fibers of the corticospinal tracts from one side of the central nervous system to the other near the junction of the medulla and the spinal cord

དབང་ཅ་ཉེ་པའི་ས་ལག་གི་ཕྱོགས་གཉིས་ཀྱི་ཁྲད་ལྷན་རྒྱུ་སྤྱད་པའི་བརྒྱུ་སྤྱད་ཀྱི་ཅིང་སྤྱད་རྩིས་པའི་ཚུན་སྒྲིལ་པའི་འདུས་མདོ་ལ་གོ་ཞིང་། རྩེ་ཞབས་དང་རྒྱུངས་པའི་མ་སྤྱད་མཚམས་སུ་ཡོད་པ་ཡིན།

deduction

སྤྱི་ལས་ཁྲད་པར་དཔྱག་པ།
phil.

The process of reasoning in which a conclusion follows necessarily from the stated premises; inference by reasoning from the general to the specific.

མཐའ་སྤྱོད་ཅི་ཐོག་པའི་བརྗོད་པ་ལས་དེས་པར་དུ་འབྱུང་དགོས་པའི་རྒྱ་མཚན་འདྲེན་ལུགས་ཤིག་སྟེ། སྤྱི་ཞིག་ནས་ཕྱི་བྲག་ལ་རྒྱ་མཚན་ལ་བརྟེན་ནས་རྩིས་དཔྱག་བྱེད་པ།

deductive

སྤྱི་ལས་ཕྱི་བྲག་དཔྱག་པ།
སྤྱི་ལས་ཁྲད་པར་དཔྱག་པ།
phil.

Involving or using deduction in reasoning.

སྤྱི་ལས་ཁྲད་པར་དཔྱག་པའི་རྒྱ་མཚན་འདྲེན་ལུགས་ལེད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་སྤྱི་ལས་ཡོད་པ།

deductive reasoning

སྤྱི་ལས་ཕྱི་བྲག་དཔྱག་པའི་གཏན་ཚིགས།
phil.

Deductive reasoning is a way of thinking that begins with premises about a phenomenon and systematically formulates a conclusion that must necessarily follow.

སྤྱི་ལས་ཕྱི་བྲག་དཔྱག་པའི་གཏན་ཚིགས་ནི་སྤྱད་ཚུལ་ཞིག་གི་སྒྲིང་གི་ཐོག་པའི་བརྗོད་པ་ནས་འགོ་བརྩམས་ཏེ་དེས་པར་དུ་ཁས་ལེན་དགོས་པའི་སྤྱོད་ཚིག་ཅིག་གི་རིམ་དང་ལྡན་པའི་སྤྱོད་ནས་འགོད་པར་བྱེད་པའི་རིགས་པའི་འགྲོ་ལུགས་ཤིག་ལ་གོ།

deep brain stimulation (DBS)

ཁྲད་གཉིང་རྒྱལ་སྤྱོད་།
neurosci.

A surgical treatment to reduce tremor and to block involuntary movements in patients with motion disorders. A surgically implanted device delivers small electric shocks to the thalamus (especially in the treatment of multiple sclerosis) or the globus pallidus (especially in the treatment of Parkinson's disease), rendering these parts of the brain inactive without surgically destroying them.

འགྲུལ་སྤྱོད་ཀྱི་འཁྲུག་སྤྱོད་ཡོད་པའི་ནད་པའི་འདར་ཐིག་རྩེ་ཅུང་དུ་གཏོར་བ་དང་དང་འགྲུལ་འགྲུལ་སྤྱོད་འགོག་པའི་ཆེད་དུ་བྱེད་པའི་གཤམ་བཅོས་ཀྱི་སྤྱོད་བཅོས་ཐབས་ལམ་ཞིག་གཤམ་བཅོས་ཀྱིས་ཁྲད་པའི་ནད་དུ་བརྩམས་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག་གིས་ཁྲད་སྤྱུག་ (ཕྱི་བྲག་ཏུ་ཞུ་རེད་ས་དུ་མ་ཡོད་པ་སྤྱོད་བཅོས་བྱེད་པར་) དང་རྒྱུས་སྤྱོད་ (ཕྱི་བྲག་ཏུ་པར་གྱིན་སོན་གྱི་ནད་བཅོས་ཐབས་སུ་) ལ་སྤྱོད་འཁྲུག་བཏང་སྟེ་ཁྲད་པའི་ཆ་ཤས་འདི་དག་གཤམ་བཅོས་ཀྱིས་གཏོར་མི་དགོས་པའི་ཐོག་ནས་ནུས་མེད་དུ་བཟོ་བ་ཡིན།

deep sleep

གཉིད་མྱོད་པོ། གཉིད་མཐུག་པོ།
neurosci.

The third and fourth stage of the sleep cycle, determined by electroencephalographic recording and characterized by slow brain waves. Also known as slow-wave sleep (SWS).

གཉིད་ཀྱི་འཁོར་རྒྱུན་ནད་གི་རིམ་པ་གསུམ་པ་དང་བཞི་བ་གཉིས་ལ་གོ་བ་དང་། ཁྲད་ཅིའི་སྤྱོད་རིམ་ཐོ་འགོད་ཀྱིས་ཐག་གཅོད་བྱེད་ཅིང་། ཁྲད་ཆོས་སུ་ཁྲད་རྒྱུས་དལ་མོ་ཡོད་པ་ཡིན། འདི་ལ་དལ་རྒྱུས་ཀྱི་གཉིད་ཅིས་ཀྱང་བརྗོད།

defect	A shortcoming, imperfection, or lack.
ཁན་ཆ།	ཆད་མ་ཡོངས་པའི་སྟོན་ཞིག་གས། ཆ་མ་ཆད་བཅས། ཡང་ན། མ་འདད་བ།
defibrillator	An apparatus used to control heart fibrillation by application of an electric current to the chest wall or heart.
ཅ་རྒྱས་ཐོང་ཆས། <i>phys.</i>	སྙིང་རམ་བྱང་ངོས་སུ་གྲོག་རྒྱན་བཏང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་སྙིང་གི་ཅ་རྒྱས་ཀྱི་མི་སྙོམས་པའི་ འགྲལ་སྟོང་སྤངས་འཛིན་བྱེད་པའི་ཡོད་ཆས་ཤིག།
deflect	To turn aside or cause to turn aside; bend or deviate.
འཕྱོག་བ། <i>phys.</i>	འོགས་སུ་ཁ་འོ་སྒྱུར་བཅས་སྒྱུར་དུ་འཕྱེག་བ། ཁ་ཕྱོགས་གཙུག་པའམ་ཁ་འཕྲོལ་བ།
deflection	A deviation of the indicator of a measuring instrument from its zero position
ཡོ་འཕྱོག <i>phys.</i>	ཆད་འཕལ་ཡོ་ཆས་ཤིག་གི་བརྟེན་མདའ་རྟགས་དེ་སྒྲིབ་ཀོང་གི་གནས་ནས་པར་རྒྱུར་གཡོ་ བའི་ཡོ་གཟུར།
deform	To alter from proper or natural form; misshape
བྱམ་བ། <i>biol.</i>	ཆད་ལྡན་གྱི་དབྱིབས་སམ་རང་བྱུང་གི་དབྱིབས་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་བ་སྟེ། བཟེའི་གཏོང་བ།
deformation	Any change in the shape and size of a body.
བྱམ་བ། <i>biol.</i>	གཟུགས་ཞིག་གི་ཐོངས་ཆད་དང་བཀོད་དབྱིབས་ལ་འགྱུར་བ་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ཕྱིན་པ་ ལ་ཟེར།
degeneracy	The state or quality of being degenerate.
ཉམས་ཚད། <i>phys.</i>	རྒྱད་འགྱུར་བྱུང་བའི་གནས་བབ་བམ་བྱད་ཆོས།
degeneracy pressure	The pressure exerted by a degenerate electron or neutron gas.
ཉམས་ཚད་གནོན་བྱགས། <i>phys.</i>	ཉམས་ཆག་ཕྱིན་པའི་གྲོག་རྩལ་ལམ་བར་རྩལ་གྱི་རྒྱངས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་གནོན་ ཤུགས་ལ་གོ།
degenerate gas	A gas in which, because of high density, the particle concentration is so high that the Maxwell-Boltzmann distribution does not apply and the behaviors of the gas is governed by quantum statistics.
ཉམས་རྒྱངས། <i>phys.</i>	རྒྱངས་གཟུགས་གང་ཞིག་གི་སྒྲུག་ཆད་ཏུ་ཅང་མཐོ་བ་སྟེ། དེའི་རྩལ་གྱི་འདུས་ཆད་ཏུ་ཅང་ མཐོ་བར་བརྟེན་དེར་མེ་ཁུ་མི་དང་སྟོལ་ཇི་མན་གྱི་བྲལ་རྩལ་གྱིས་འབྲེལ་མི་བྱལ་བས། རྒྱངས་ གཟུགས་དེའི་རྒྱས་འགྱུར་ཆད་རྩལ་མཐའ་ཅིས་ཀྱིས་འབྲེལ་དགོས་པའི་རྒྱངས་གཟུགས་ཤིག།
degenerate matter	The highly compressed state of matter, esp in white dwarfs and neutron stars, supported against gravitational collapse by quantum mechanical effects
ཉམས་གཟུགས། <i>phys.</i>	བཙོར་གནོན་ཏུ་ཅང་ཆེན་པོ་ཐེབས་པའི་བེས་གཟུགས་ཀྱི་གནས་བབ་ཅིག་ལ་གོ་བ་དང་། བྱེ་ བྲག་ཏུ་དཀར་རྒྱུད་དང་བར་རྩལ་རྒྱར་མའི་ནང་དུ་ཡོད་པ་ཡིན། ཆད་རྩལ་འགྲལ་རིག་གི་ ཤུགས་ཀྱི་རྩལ་ལ་བརྟེན་ནས་འཐོན་ཤུགས་རྟིབ་རུབ་མ་བྱུང་བར་བསྟན་ཡོད།

degradation གྲང་འཕྲུར། <i>biol.</i>	A reaction in which an organic compound is converted into a simpler compound. སྒྲིལ་ནས་གྱི་འདུས་རྒྱུ་ཞིག་སྣང་བའི་གྲུབ་ཆའི་འདུས་རྒྱུ་སུ་བརྗེ་སྒྱུར་བྱེད་པའི་རྒྱུ་སྤྱོད་ཞིག་
degree Celsius རྒྱ་ཁྱི་སེལ་སྒྲི། <i>phys.</i>	Symbol: °C. A division of a temperature scale in which the melting point of ice is taken as 0 degrees and the boiling point of water is taken as 100 degrees. འབྲུག་པ་པའི་བཟུ་ཆད་ནི་རྒྱ་ཁྱི་ 0 དང་། རྒྱ་ཁྱི་ཁོལ་ཆད་ནི་རྒྱ་ཁྱི་ 100 ཡིན་པར་བརྟེན་པའི་རྒྱ་ཁྱི་ཆད་ཆད་འཇུག་གི་བརྟེན་གཞི་ཞིག་ བཞུགས་ °C ཡིན།
dehydrogenase ཡང་དབྱལ་སྒྲིན་རྒྱུ་སྒྲི། <i>biol.</i>	An oxidoreductase enzyme that brings about an oxidation reaction in which hydrogen is removed from a substrate. གཞི་རྒྱུ་ཕྱི་གཞི་ནས་ཡང་རྒྱུར་བྱེད་པའི་འཕྲོ་རྒྱུར་སྤེལ་སྤྱོད་གི་རྒྱུ་སྤྱོད་སྒྲིན་མཁུ་སྒྲིག་རྒྱུ་སྤྱོད་འཕྲོ་རྒྱུར་རྒྱུ་སྤྱོད་ཕྱི་གཞི་ཞིག་
deltoid ཐུག་གཞུག་ <i>biol.</i>	A thick triangular muscle covering the shoulder joint, used to raise the arm from the side. དབྲུང་ཆེགས་གཡོག་ཅིང་། མཐུག་ལ་ཐུར་གསུམ་དབྱིབས་གི་ཡ་སྒྲིམ་ལ་གོ་བ་དང་། ཐུར་སྤྱོད་གསུམ་ལག་པ་འདེགས་འཕྲོགས་བྱེད་པར་བེད་སྤྱོད་བྱེད།
delusion འཁྲལ་ཚྭ་ག་ <i>neurosci.</i>	A false belief or opinion འཁྲལ་པའི་ཡིད་ཆེས་ཕྱི་གཞི་གསུམ་ལྟ་ཚུལ་ཞིག་
delusion of grandeur གཞི་བཞིན་འཁྲལ་སྒྲང་། <i>neurosci.</i>	The delusion that one has taken on the identity of a famous or important person. རང་ཉིད་ལ་མི་གཞི་ཆེན་ཞིག་གསུམ་སྒྲིན་གྲགས་ཅན་ཞིག་གི་ངོ་བོ་ཡོད་པར་བརྟེན་པའི་འཁྲལ་སྒྲང་།
dementia རིག་པ་འཚོལ་བྱེད། ཉན་ཞིག་ <i>neurosci.</i>	A mental illness that causes someone to be unable to think clearly or to understand what is real and what is not real. བསམ་སྒྲོ་གསལ་པོ་གཏོང་མི་བྱུང་བའམ་དོན་དངོས་ཡིན་མིན་ཏྲོགས་མི་བྱུང་བར་བཞོམ་ཁུན་གྱི་སེམས་ནད་ཅིག་
demographic transition མི་འབྲོང་འཕྲོ་འཕྲུར། <i>biol.</i>	Theory of human population change that proposes that as a population becomes economically developed, there will be a reduction in mortality that leads to population growth, sometimes followed by a reduction in fertility that leads to growth equilibrium. དཔལ་འབྱོར་གྱི་ཐད་ནས་ཆོགས་སྤེ་ཞིག་ཡར་རྒྱས་སུ་འཕྲོ་སྐྱབས། འཆི་འདས་གྱི་ཁ་གྲངས་རྒྱ་ཆུང་དུ་འཕྲོ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་མི་འབྲོང་འཕེལ་བ་དང་། མཆོམས་རེར་དེའི་རྒྱུ་སྤྱོད་པ་གསུམ་པ་གསུམ་སྒྲིམ་གྱི་གྲངས་ཆད་རྒྱུ་ཉན་ཉི་མི་འབྲོང་འཕེལ་རྒྱུ་ཆ་སྒྲིམ་པོར་འགྱུར་བར་བརྟེན་པའི་འཕྲོ་བ་མིའི་མི་འབྲོང་གི་འགྱུར་བའི་སྐོར་གྱི་ནམ་གཞག་ཅིག་

demonstration མིག་ཤྱོད་གསལ་བཤད། <i>sci. method</i>	The act or process of providing evidence for or showing the truth of something བྱ་དངོས་ཤིག་གི་བདེན་དོན་སྟོན་པའམ་དཔེན་དཔང་མཐོ་སྤྱོད་བྱེད་པའི་བྱ་བའམ་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ།
dendrite བད་ལེན་ཆ་ཡུན། <i>neurosci.</i>	A fine branch of a dendron that receives nerve impulses via synapses from other nerve cells. མཐུད་མཆམས་བརྒྱུད་དེ་དབང་ཅ་སྤ་ཕྱུང་གཞན་ནས་དབང་ཅའི་འཕར་བརྒྱུད་ལེན་མཁན་གྱི་ཅ་སྤ་གྱི་ཡན་ལག་སྤ་མོ་ཞིག་ལ་ཟེར།
dendrite spine བད་ལེན་ཆ་འབྲུང། <i>neurosci.</i>	A small bud-like out-growth on the surface of a dendrite. Dendritic spines synapse with the terminal buttons of pre-synaptic neurons. བད་ལེན་ཅ་སྤ་ཞིག་གི་ཕྱི་ངོས་ནས་ཐེུ་དབྱེས་སུ་སྐྱེས་ཡོད་པའི་བཞོད་པ་རྩུང་རྩུང་ཞིག་བད་ལེན་ཅ་སྤ་གྱི་ཆོགས་ནི་མཐུད་མཆམས་སྟོན་གྱི་དབང་ཅ་སྤ་གཟུགས་གྱི་མཐའ་སྐྱེ་དང་མཐུད་མཆམས་སྤྱར་ཡོད་པ་ཡིན།
dendritic spine བད་ལེན་ཆ་ཡུན་གྱི་ཆེན་མོ། <i>neurosci.</i>	A small bud-like out-growth on the surface of a dendrite. Dendritic spines synapse with the terminal buttons of presynaptic neurons. བད་ལེན་ཅ་སྤ་ཞིག་གི་ཕྱི་ངོས་ནས་ཐེུ་དབྱེས་སུ་སྐྱེས་ཡོད་པའི་བཞོད་པ་རྩུང་རྩུང་ཞིག་བད་ལེན་ཅ་སྤ་གྱི་ཆོགས་ནི་མཐུད་མཆམས་སྟོན་གྱི་དབང་ཅ་སྤ་གཟུགས་གྱི་མཐའ་སྐྱེ་དང་མཐུད་མཆམས་སྤྱར་ཡོད་པ་ཡིན།
denervation ཆ་ཉམས། <i>biol.</i>	The removal, blockage, or destruction of the nerve supply to an organ. དབང་པོ་ཞིག་ལ་མཐུད་པའི་དབང་ཅ་བཞོག་པའམ། འགག་པ། ཡང་ན་ཅ་མེད་དུ་གཏོང་བ་ལ་གོ།
dengue fever རྒྱུ་ཆེན་ཆད། <i>biol.</i>	An acute, infectious tropical disease caused by any of four related flaviviruses that are transmitted by mosquitoes, characterized by high fever, rash, headache, severe muscle and joint pain, and minor bleeding. A severe form of the disease (dengue hemorrhagic fever), characterized by bleeding from the gums and gastrointestinal tract, can lead to shock and death. རྩ་ལེ་མེ་གཉན་སྤྱི་བཞིའི་ནད་ནས་གང་རུང་གཅིག་གིས་རྒྱུ་འབྱེད་དུ་གསྐྱེས་པའི་བརྒྱུད་སྐྱེལ་བྱས་པའི་འགོ་ཉན་ཅན་གྱི་ཆ་ནད་དྲག་པོ་ཞིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། ཉན་རྟགས་སུ་ཆ་བ་རྒྱས་པ་དང་། རྩེ་མིང་ཐོན་པ། མགོ་ན་བ། ལ་གནད་དང་ལུ་ཆོགས་ལ་ན་ལྷག་དྲག་པོ་འབྱུང་བ། ཁྲག་ཉུང་དུ་ཐོན་པ་བཅས་ཡིན། རྒྱུ་ཆེན་རུས་རིམས་གྱི་ནད་ལྟ་མོ་ཞིག་གི་ནད་རྟགས་སུ་སྤྱི་ཆེ་ལ་དང་པོ་བ་དང་རྒྱ་མ་ནས་ཁྲག་ཐོན་པ། ཐན་དྲན་པ་འཐོར་བ་དང་། འཆི་སྟོན་ཡང་འབྱུང་སྟེ།
dengue virus རྒྱུ་ཆེན་གཉན་སྤྱི། <i>biol.</i>	A flavivirus occurring as four antigenically related types that cause dengue. འགོག་ཟུངས་སྤྱིད་རྩས་གྱི་ཐད་ནས་ཉེ་འབྲེལ་ཡིན་པའི་རིགས་བཞི་རུ་འབྱུང་ཞིང་རྒྱུ་ཆེན་ནད་སྤྱིད་མཁན་གྱི་རྩ་ལེ་མེ་གཉན་སྤྱི་ཞིག་

density Mass of a substance per unit volume. Weight density is weight per unit volume. In general, any item per space element (e.g., number of dots per area). Density=mass/volume
 རྒྱུག་ཚད།
phys. Weight density= weight/volume

བོངས་ཚད་ཅེ་ཅེའི་ནང་གི་དངོས་མཛུགས་ཀྱི་གཞི་ཚུགས་ཚད་ཅེ་ཅེའི་ནང་གི་
 རྒྱུང་ཚད་ཡིན། སྒྲིབ་བཅུང་དུ། བར་སྟོང་གི་གྲུབ་ཆ་ཅེ་ཅེའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་དངོས་པོ་གང་རུང་
 རུང་ཞིག་སྟེ། (དཔེར་ན། རྒྱ་ཁྲོན་ཅེ་ཅེའི་ནང་གི་ཆོག་གི་ཁ་གངས།) ། རྒྱུག་ཚད། = གཞི་ཚུགས་
 ཚད། / བོངས་ཚད། རྒྱུང་སྟེ། = རྒྱུང་ཚད། / བོངས་ཚད།

dentate gyrus One of the two interlocking gyri composing the hippocampus.
 སྐྱད་བྱེད་པ་ཐེ་རྒྱུད།
neurosci. མཚོ་རྩ་མ་གྲུབ་བྱེད་ཡིན་ཞིང་པན་ཚུན་སྟེལ་ནས་ཡོད་པའི་ཐེ་རྒྱུད་གཉིས་ཡོད་པའི་ནང་གི་
 གཉིག་གི་

deoxygenated blood Blood from which most of the oxygen has been removed by the tissues. It is darker than arterial oxygenated blood.

འཚོ་རླུང་མེད་པའི་ཁྲག།
biol. འཚོ་རླུང་མེད་པའི་མེ་ཕུང་གྲུབ་ཀྱིས་སྒྲུབ་ཚད་བའི་ཁྲག་ལ་གོ་ཞིང་། འཚོ་རླུང་དང་ཕྲན་པའི་
 འཕར་ཅེའི་ནང་གི་ཁྲག་ལས་སྟུག་ནག་པ་ཡོད།

deoxyribonucleic acid A polynucleotide molecule which comprises the genetic material of organisms, consisting of the sugar deoxyribose, phosphate groups and nitrogenous bases.

འཚོ་རླུང་བྲལ་བའི་མངར་ཐུག་
 ཉིང་རྒྱུད།
biol. སྟེ་ལྷན་གྱི་རིགས་མཛུགས་ཀྱི་གྲུབ་ཆ་གནས་པའི་མངར་སྟེར་ཉིང་རྩལ་གྲུབ་ཆའི་འདུས་རྩལ་ཞིག་
 ལ་ཟེར། དེའི་ནང་དུ་འཚོ་རླུང་བྲལ་བའི་ཉིང་མངར་དང་། འོད་ཀྱི་མ་མའི་སྟེ་ཚན། ཐེ་རླུང་གི་གཞི་
 རྩས་བཅས་ཡོད་པ་ཡིན།

deoxyribose A pentose monosaccharide that forms an integral part of the structure of DNA.
 འཚོ་རླུང་བྲལ་བའི་ཉིང་མངར།
biol. ཉིང་མེད་མེ་ལི་ཆགས་བཞོད་ཀྱི་ཆ་ཤས་མེད་མི་རུང་བའི་ལྷ་ཚན་ཀ་ར་ཞིག་ལ་ཟེར།

dependent variable A mathematical variable whose value is determined by the value assumed by an independent variable.

ཁྱོས་བཅས་འཇུག་གངས། ཁྱོས་
 གངས།
math. རང་དབང་གི་འཇུག་གངས་མིག་གིས་ཚོད་དཔག་བྱས་པའི་གངས་ཐང་ལ་བརྟེན་ནས་རང་
 ཉིང་གི་གངས་ཐང་ཐག་གཅོད་བྱེད་པའི་ཨང་རྩིས་ཀྱི་འཇུག་གངས་མིག་ [གཞན་ལ་བརྟེན་ནས་
 འཇུག་པ་འགྲོ་བའི་གངས་ཀ་]

depolarization The prevention of polarization in a primary cell. For example, manganese (IV) oxide (the depolarizer) is placed around the positive electrode of a Leclanche cell to oxidize the hydrogen released at this electrode.
 རྒྱུ་འདུམ།
phys.

ཐོག་མའི་སྒྲིག་རྩས་ནང་གི་སྟེ་གུས་པའི་རིམ་པ་འགོག་པའི་བྱ་བ། དཔེར་ན། ལེག་ལན་ཆེ་ཡི་
 སྒྲིག་རྩས་ཀྱི་སྒྲིག་སྟེ་པོ་ཡི་མ་ཐའ་དུ་ལྷགས་ནས་འཚོ་རླུང་འདུས་རྩལ་(སྟེ་འདུམ་པ།)བཞག་སྟེ།
 སྒྲིག་སྟེ་དེ་དུ་སྒོད་ཀྱིན་པའི་ཡང་རླུང་འཚོ་རླུང་དང་ཕྲན་དུ་འདེམ་སྟེར་བྱེད་དུ་འཇུག་གི་ཡོད།

deposit feeder Any animal that eats detritus and other organic materials which collect at the bottom of an aquatic habitat.

ཞྭ་གསལ་གཞན།
biol.

ཆུ་ཁམས་ཀྱི་སྤྱོད་དོས་གནས་ཡུལ་ཞིག་གི་མཁའ་དུ་བསགས་པའི་སྤྱིགས་རོང་སྤྱོད་ཀྱི་དོས་ཇུས་གཞན་ཟས་སུ་སྤྱོད་པའན་གྱི་སྤྱིག་ཆགས་གང་རུང་། [སྤྱོད་ཀྱི་རུལ་བའི་སྤྱིགས་མ་ཟ་བའི་སེམས་ཅན།]

depression Depression, in psychology, a mood or emotional state that is marked by feelings of low self-worth or guilt and a reduced ability to enjoy life. A person who is depressed usually experiences several of the following symptoms: feelings of sadness, hopelessness, or pessimism; lowered self-esteem and heightened self-depreciation; a decrease or loss of ability to take pleasure in ordinary activities; reduced energy and vitality; slowness of thought or action; loss of appetite; and disturbed sleep or insomnia.

ཡིད་དཀྱུས། ཡིད་ཐུག
སེམས་ལྷན།
neurosci.

སེམས་ཁམས་རིག་པ་ལྟར་ན། ཡིད་ཐུག་ནི་རང་ཉིད་ཀྱི་འུ་ཐང་རྒྱུ་བར་བརྟེན་བའམ་གཞོང་འགྱོད་ཀྱི་སེམས་ཡོད་པ་དང་། བདེ་སྤྱོད་ཀྱི་འཆོ་བ་སྤྱུལ་བའི་ཁུས་པ་རྒྱུ་དུ་ཕྱིན་པའི་སེམས་ཁམས་སམ་སེམས་སྤོང་གི་གནས་བབས་ཤིག་ ཡིད་ཐུག་ཅན་གྱི་མི་ལ་སྤྱིར་བཏང་གི་ཆ་ཙམ་གཤམ་གསལ་གྱི་ཉུགས་མཚན་ལས་འགའ་ཤས་འབྱུང་གི་ཡོད། སྤྱོད་སྤྱང་དང་། རེ་བ་བྲལ་བ། ཡང་ན་ཡིད་ཆད་འིང་ལུགས་བཅས་ཀྱི་ཆོར་བ། རང་མཐོང་ཐེ་རྒྱུད་དང་། རང་སྤྱང་ཐེ་རྒྱུད་ཕྱིན་པ། ཁས་རྒྱུན་གྱི་ཕྱེད་སྤྱོད་ཁག་ལས་སྤྱོད་སྤྱང་ལེན་པའི་ཁུས་པ་དེ་བརྒྱུག་པའམ་རྒྱུད་དུ་སོང་བ། ཁུས་པ་དང་རྒྱུད་པ་ལུགས་རྒྱུད་པ། བསམ་གཞིག་དང་བྱ་སྤྱོད་དལ་དུ་ཕྱིན་པ། ཟས་ཀྱི་དང་ག་བརྒྱུག་པ། གཉིད་དཀའ་བའམ་གཉིད་ཡེར་བ་བཅས་སོ།

depth perception The ability to perceive the relative distance of objects in one's visual field.

རྒྱུད་ཉི་རྒྱུད་བ།
neurosci.

རང་ཉིད་ཀྱི་མཐོང་ལམ་དུ་ཡོད་པའི་དོས་པའི་ལྟོས་བཅས་ཀྱི་རྒྱུད་ཐག་མཐོང་ཐུབ་པའི་ཁུས་པ།

dermatomes An area of skin innervated by sensory fibers from a single spinal nerve.

དབང་ཐུས་ཁྱབ་པའི་རྒྱ་ཁྱོད།
neurosci.

རྒྱུད་པའི་དབང་ཅ་སྤྱོད་ཀྱི་ཁྱུགས་རྒྱུད་གཅིག་གི་ཁུས་ཐོན་པའི་དབང་ཆོར་ཅིང་སྤྱད་ཀྱིས་ཁྱབ་པའི་བགས་པའི་ས་ཁུལ་ཞིག་

dermis The innermost layer of the skin in vertebrate animals, lying under the epidermis and containing nerve endings and blood and lymph vessels. In mammals, the dermis also contains hair follicles and sweat glands.

བར་པགས།
biol.

སྤྱལ་རུས་ཅན་གྱི་སྤྱིག་ཆགས་ཀྱི་པགས་པའི་ཆེས་ནང་མའི་རིས་པ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། ཕྱི་པགས་ཀྱི་འོག་ཏུ་གནས་ཡོད་ལ། དེའི་ནང་དུ་དབང་ཅའི་སྤྱོད་སྤྱང་། ཁྱུག་དང་རྒྱ་སེར་གྱི་རྩ་སྤུབས་བཅས་ཡོད། ཁུ་གསོས་སྤྱིག་ཆགས་ཀྱི་ལུས་པའི་བར་པགས་ཀྱི་ནང་དུ་སྤྱུལ་སྤྱིའི་སྤྱོད་ཁྱུག་དང་རྩ་ལ་སྤྱོད་ཡང་ཡོད་པ་ཡིན།

description དངོས་བཤད། འགྲེལ་བཤད།	A spoken or written account of a person, object, or event. མི་ཞིག་གསལ། དངོས་པོ་ཞིག་ཡང་ན་བྱུང་བ་ཞིག་གི་སྒྲིང་ལ་བྲིས་པའང་བཤད་པའི་འགྲེལ་བརྗོད་ཅིག།
destructive interference འགྲེལ་པའི་བྲེ་གྲགས། <i>phys.</i>	Combination of waves so that crest parts of one wave overlap trough parts of another, resulting in a wave of decreased amplitude. རྒྱབས་གཅིག་གི་ཟེ་མགོ་རྒྱབས་གཞན་ཞིག་གི་གཤོང་ལ་བྱག་པའི་སྒྲོ་ནས་མཉམ་སྦྲེང་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་འདར་གྱི་རྒྱ་ཆུང་དུ་གྱུར་པའི་རྒྱབས།
desynchronize དུས་ཁྱིམ་དབྱེག་པ། (འཁྱིམ་པ།) <i>phys.</i>	Disturb the synchronization of; put out of step or phase. མཉམ་འགྲེལ་རང་བཞིན་དཀྱའ་བ། ལོམ་འགྲོས་མཐའ་གོ་རིམ་དཀྱའ་བ།
detached binary ཁ་བྲལ་བྱུང་རྒྱུ་ཁྱེད། <i>phys.</i>	BINARY STAR system in which the two stars are gravitationally bound but physically separate. སྐར་མ་གཉིས་འཛེན་ལྷགས་ཀྱིས་འཆིང་སྡོམ་བྱས་ཡོད་མ་མ་གཏོགས་དངོས་གཟུགས་ཀྱི་ཐད་ནས་ཁག་ཁག་ཡིན་པའི་བྱུང་སྐར་གྱི་མ་ལག་ཅིག།
detect ཞེད་པ། ཞེན་པ། ཆོར་བ། འབྱུང་བ། <i>sci. method</i>	Discover or identify the presence or existence of. ཡོད་པའི་ངོ་མོམ་གནས་པའི་ངང་རྒྱལ་གསར་ཉིད་བྱུང་བའང་ངོ་རྟགས་ཆོད་པ།
detection ཞེད་པ། ཞེད་བཟུང་། ཞེད་རྟགས། བཟུང་འཛིན། <i>sci. method</i>	The action or process of identifying the presence of something concealed. སྤྲགས་བྱས་པའི་བྱ་དངོས་ཤིག་ཡོད་པ་ངོ་རྟགས་ཆོད་པར་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ་མཐའ་བྱ་བ་ལ་གོ།
detector ཆོར་ཆས། <i>phys.</i>	One that detects, especially a mechanical, electrical or chemical device that automatically identifies and records or registers a stimulus, such as an environmental change in pressure or temperature, and electrical signal, or radiation from a radioactive material. གང་གིས་ཆོར་བའི་ཆོར་བྱེད་ཅིག་ལ་གོ་སྟེ། བྱེད་པའ་ཏུ་ཁོར་ཡུག་གི་འགྱུར་བ་སྟེ་གཞོན་ལྷགས་སམ་དོད་ཀྱི་རྒྱས་པའི་འགྱུར་བའང་། རྟོག་བཅུངས། ཐད་འགྱུར་སྟེན་པའི་དངོས་ཇས་ཤིག་ནས་འགྲོས་པའི་འགྱུར་འགྲོ་ལ་སོགས་པའི་སྒྲུལ་རྒྱུན་གྱི་རིགས་ལ་རང་འགྲུལ་གྱིས་ངོས་འཛིན་བྱས་ཏེ་གསོག་ཉར་བྱེད་པའང་། ཐོ་འགོད་བྱེད་པའི་འབྲུལ་རིག་གསལ། རྟོག་གསལ། ཇས་འགྱུར་བཅས་པ་གང་ཡང་བྱུང་བའི་ཡོ་ཆས་ཤིག།
detritivore ཁྱིགས་གཟན། <i>biol.</i>	An organism, such as a bacterium, fungus, or insect, that feeds on dead plant or animal matter. ཤི་ཆར་བའི་སྟོག་ཆགས་དང་ཕྱི་ཤིང་གི་བེས་ཇས་ཟས་སུ་སྦྱོང་མཁན་གྱི་གཉན་སྲིན་ནས། སྲིན་བྲུ། ཡང་ན་འབྲུ་སྲིན་ལྟ་བུའི་སྟེ་དངོས་ལ་གོ།

detritus ཉིགས་མ་ biol.	Organic matter produced by the decomposition of organisms. སྤྱི་དངོས་ཀྱི་བཞིག་འགྱུར་ལ་བརྟེན་ནས་སྤྱི་དཔེ་སྤྱོད་པེམ་ཟས།
deuterium ཉིས་ཐུང་ཡང་རྒྱལ། ཉིས་ལྗན་ ཡང་རྒྱལ། chem.	An isotope of hydrogen whose nucleus has one proton and one neutron and whose atomic mass is 2. Deuterium is used widely as a tracer for analyzing chemical reactions, and it combines with oxygen to form heavy water. ཉེ་ཉིད་དུ་པོ་རྒྱལ་ཞིག་དང་བར་རྒྱལ་ཞིག་ཡོད་ལ་རྒྱལ་ཐུང་གི་གདོས་ཆད་ནི་ ༡ ཡིན་པའི་ཡང་རྒྱུད་གི་གནས་མཉམ་ཅ་ཟས་ཞིག་ཉིས་ཐུང་ཡང་རྒྱལ་ནི་ཟས་ཀྱི་སྤྲེལ་སྤྱོད་ལ་དབྱེ་ཞིབ་བྱེད་ཆེད་ཟེས་ཤུལ་འདེད་མཁན་དུ་ཡོངས་གྲགས་སུ་སྤྱོད་པ་དང་། འཛོ་རྒྱུད་དང་མཉམ་དུ་སྤྲེལ་ནས་ལྷིད་ཆུ་གྲུབ་ཀྱི་ཡོད།
deuteron བར་ལྗན་ཉི་རྒྱལ། chem.	The nucleus of a deuterium atom, consisting of one proton and one neutron. པོ་རྒྱལ་གཅིག་དང་བར་རྒྱལ་གཅིག་ལྡན་པའི་ཉིས་ཐུང་ཡང་རྒྱལ་ཞིག་གི་ཉེ་རྒྱལ་ལ་ཟེར།
developmental biology འཆར་འཕེལ་རྒྱུ་དངོས་རིག་པ། biol.	A discipline of biology concerned with the processes and mechanisms that control and influence the development and growth of organisms especially from a molecular, cellular, or genetic perspective. འདུས་རྒྱལ་ལས་ཟ་ལུང་། ཡང་ན་རིགས་ཟས་ཀྱི་ལྷ་ཚུལ་ཐོག་ནས་སྤྱི་དངོས་ཀྱི་འཆར་འཕེལ་དང་སྤྱི་དཔེལ་ལ་ཤུགས་རྒྱུན་སྤྱོད་མཁན་དང་སྤངས་འཛིན་བྱེད་མཁན་གི་བྱེད་རིས་དང་ལས་ཚུལ་གཙོ་བོར་འཛིན་པའི་སྤྱི་དངོས་རིག་པའི་སྤྱི་ཚན་ཞིག་ལ་ཟེར།
deviation འབྱུང་ཐང་། phys.	1. The angle formed between a ray of light falling on a surface or transparent body and the ray leaving it. 2. The difference between one of an observed set of values and the true value, usually represented by the mean of all the observed values. The mean deviation is the mean of all the individual deviations of the set. ༡) ངོས་ཞིག་གསལ་དངས་གསལ་གྱི་དངོས་གཟུགས་ཞིག་གི་ཐོག་དུ་ཐོག་པའི་འོད་ཀྱི་འཕྲོ་ཟེར་དང་དེ་ནས་ཐོན་པའི་འོད་ཀྱི་འཕྲོ་ཟེར་གཉིས་ཀྱི་བར་དུ་གྲུབ་པའི་རྒྱར་ཆད། ༢) བརྟག་དབྱེད་ཀྱི་གྲངས་ཐང་ཆན་པའི་ནད་གི་གྲངས་ཐང་གང་ཡང་རྒྱུད་བཞིག་ཀྱི་དང་གྲངས་ཐང་དངོས་མ་དབར་གྱི་ཉེ་བཟ། གྲངས་ཐང་དངོས་མ་ནི་གྲངས་ཐང་ཆན་པ་དེའི་ནད་གི་གྲངས་ཐང་ཡོདས་ཀྱི་ཆ་སྟོ་མས་གྲངས་ཐང་ཡིན། འབྲེལ་ཐང་ཆ་སྟོ་མས་ནི་ཆན་པ་དེའི་ནད་གི་འབྲེལ་ཐང་ཡོདས་ཀྱི་ཆ་སྟོ་མས་དེ་ཡིན།
Devonian period ལྷུས་མཆེད་དུས་རབས། biol.	The Devonian period lasted from about 409 million to 363 million years ago. During this period fish became abundant; the first amphibians evolved, and the first forests appeared ལྷུས་མཆེད་དུས་རབས་ནི་ལོ་ས་ཡ་ ༤༠༩ ཡི་ཡར་སྔོན་ནས་ལོ་ས་ཡ་ ༣༦༣ ཀྱི་ཡར་སྔོན་དབར་དུ་བྱུང་ཡོད་པ་དང་། དུས་སྐབས་དེར་ཉ་ཇེ་མང་དུ་གླུར་བ་དང་། སྐྱམ་གཤེད་གཉིས་གནས་ཀྱི་སྤྱོག་ཆགས་ཐོག་མ་འཕེལ་འགྱུར་བྱུང་ཞིང་། ཤིང་ནགས་ཐོག་མ་མངོན་པར་གྱུར།

di Twice : twofold : double

ཉིས་པ་ལྔ་མཉམ་
math. ལྷན་གཉིས། ཉིས་ལྷན། ཆ།

diabetes Diabetes is a disease in which blood glucose levels are above normal. Most of the food we eat is turned into glucose, or sugar, for our bodies to use for energy. The pancreas, an organ that lies near the stomach, makes a hormone called insulin to help glucose get into the cells of our bodies. When you have diabetes, your body either doesn't make enough insulin or can't use its own insulin as well as it should. This causes sugar to build up in your blood.

གཅིན་སྟེ་ཆ་ལ།
biol.

གཅིན་སྟེ་ཆ་ལ་ཉི་ལུས་པོའི་ཁྲག་ནང་དུ་སྟུ་ལུ་མངར་ཇས་ཀྱི་ཆོད་རིམ་དེ་རྒྱན་ལྡན་ལས་མ་ཐོ་
བ་ཡོད་པའི་ནད་ཅིག་རེད། ང་ཆོས་ནས་སུ་སྟོང་པའི་ཟ་མ་ལའ་ཆེ་བའི་ལུས་པོས་སྟོང་པའི་
རྒྱས་པའི་ཆོད་དུ་སྟུ་ལུ་མངར་ཇས་སམ། ཀ་རའི་ངོ་བོར་བརྗེ་སྒྲུབ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཐོ་བའི་འཁྲིས་
སུ་ཆགས་པའི་གཤེར་མེན་གྱིས་ཡིན་སུ་ཡིན་ཟེར་པའི་མེན་ཇས་ཤིག་སྒྲུབ་པ་དང་། མེན་ཇས་
དེ་ཡིས་སྟུ་ལུ་མངར་ཇས་རྒྱུས་ང་ཆོའི་ལུས་པོའི་ནད་གི་སྟུང་དག་ཏུ་བརྒྱན་གཏོང་བྱེད་པ་
ལ་རམ་འདུག་ཀྱི་ཡོད། གལ་ཏེ་མི་ཞིག་ལ་གཅིན་སྟེ་ཆ་ལ་ཉི་ནད་ཡོད་ཆོ། ཁོང་གི་ལུས་
པོས་ཡིན་སུ་ཡིན་འདད་དེས་ཤིག་སྟེད་སྒྲུབ་མི་ཐུབ་པའམ། ལུས་པོས་ཡིན་སུ་ཡིན་མེན་ཇས་
དེ་ཆོད་ལྡན་གྱིས་བཀོལ་སྟོང་བྱུང་གི་མཉམ་པ་རེད། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་པོའི་ནད་དུ་མངར་
ཇས་དེ་མང་དུ་འགྱོ་ཡོད།

diabetic Nerve damage caused by diabetes that leads to numbness
neuropathy and sometimes pain and weakness in the hands, arms, feet,
and legs. Diabetic neuropathy can affect the digestive tract,
heart, and genitalia. The longer a person has diabetes,
the greater the risk of neuropathy. There are four types of
diabetic neuropathy.

གཅིན་སྟེ་རྩ་ནད།
neurosci.

གཅིན་སྟེ་རྩ་ནད་ལ་བརྟེན་ནས་དབང་ཅར་ཉམས་སྟོན་བྱུང་ནས་ཆོར་མེད་ཆགས་པ་དང་།
སྐབས་རེར་ཀླང་ལག་ལ་ན་ཟུག་འབྱུང་ལ་རྒྱས་སྟོབས་མེད་པར་འགྱུར། གཅིན་སྟེ་རྩ་ནད་ཀྱིས་
འཇུ་བྱེད་མ་ལག་དང་། སྟེང་། ཐོ་མའི་སྟེང་འཕེལ་མ་ལག་བཅས་ལ་གཞོད་སྟོན་གཏོང་བྱུག་
མི་ཞིག་ལ་གཅིན་སྟེ་རྩ་ནད་ཆེ་ཅས་གྱིས་རྒྱན་རིང་བ་ཡོད་ན། གཅིན་སྟེ་རྩ་ནད་འབྱུང་པའི་ཉེན་
ཁ་དེ་ཅས་གྱིས་ཆེ་བ་ཡོད། གཅིན་སྟེ་རྩ་ནད་ལ་རིགས་བཞི་ཡོད།

diagnosis The identification of the nature of an illness or other prob-
lem by examination of the symptoms.

ནད་གཞི་བརྟག་ཐབས། རྟག་
རིས་བཟུང་བ། རྩ་ལྟེང་བ།
biol.

ནད་རྟགས་ལ་བརྟག་དབྱང་བྱས་ཏེ་ནད་དམ་དག་འདལ་གཞན་གྱི་རང་བཞིན་ངོས་འཛིན་པ་ལ་ཟེར།

diagnostic test ཆོས་འབྱེད་བརྟག་དབྱངས། <i>biol.</i>	A generic term for any test used to determine the nature or severity of a particular condition—e.g., imaging, laboratory tests, etc. པར་འདེབས་དང་། ཚོད་ལྟ་ཁང་དུ་སྐྱབ་པའི་བརྟག་དབྱངས་ལ་སོགས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ནད་ཅིག་གི་ངོ་མོ་དང་ང་ཇ་དྲག་རང་བཞིན་ཐག་གཅོད་པར་བཅད་སྒྲིང་བྱེད་པའི་བརྟག་དབྱངས་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་གི་སྤྱི་མཚན་གྱི་བརྟེན་ཅིག་ལ།
diagonal གཏད་ཐིག (ཁ་སྐྱོད་ཏུ་གནས་པ་ལེན་བྱེད་པ་ཞེས།) མཐུད་ཐིག ཐུང་ཐུང་ལ། <i>math.</i>	Connecting two nonadjacent angles or vertices of a polygon or polyhedron, as a straight line. མཐའ་མང་དབྱིབས་སམ་ངོས་མང་མཁྱེས་གཟུགས་ཀྱི་ཉེ་མཁྱེས་སུ་མེད་པའི་སྤྱི་གཉིས་དབར་དུ་བྲིས་པའི་ངང་ཐིག་ལ།
dialysis ཆགས་འབྱེད། <i>biol.</i>	1. The separation of particles in a liquid on the basis of differences in their ability to pass through a membrane. 2. The clinical purification of blood by dialysis, as a substitute for the normal function of the kidney. ༡) སྤྱི་བགས་ཤིག་བརྒྱན་ནས་བཟོད་སྐབ་མེན་གྱི་ཁུས་པའི་ཁྲད་པར་གཞི་ལ་བཞག་སྟེ་གཤེར་ཁྲད་གི་རྩལ་དབྱེ་སེལ་བྱེད་པ། [སྤྱི་བགས་སྐབ་མོ་ཞིག་སྤྱད་དེ་འདུས་རྩལ་ཚུང་བ་ཁག་འདུས་རྩལ་ཆེ་བ་ལས་ཆགས་འབྱེད་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ།] ༢) མཁའ་མའི་རྒྱན་ལྗན་གྱི་བྱེད་ལས་ཀྱི་ཆོབ་ཏུ་སྐྱན་ཁང་ནད་ནས་ཆགས་འབྱེད་ལ་བརྟེན་ཏེ་ཁག་གཅོད་བཅོམ་བྱེད་པ་ལ་གོ།
diamagnetic ཁབ་འབྱད། <i>phys.</i>	Of or relating to a substance that generates a magnetic field in the direction opposite to an externally applied magnetic field and is therefore repelled by it. བྱིན་ས་བསྐྱར་པའི་ཁབ་ལེན་གྱི་ར་བ་ལས་ཁ་སྐྱོགས་སྟོན་ཁབ་ལེན་ར་བ་སྐྱར་ཅིང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱིའེ་ར་ལེན་ར་བ་དེས་འབྱད་པར་བྱེད་པའི་དངོས་ཆས་ཤིག་གི་ཁྲད་ཆོས།
diameter ཆོངས་ཐིག <i>math.</i>	A line segment joining two points on a circle or sphere and passing through its centre, or the length of such a line. སྔོར་དབྱིབས་སམ་རྒྱུ་གཟུགས་ཤིག་གི་ལྷོ་བ་བརྒྱན་ཅིང་མཐའ་གཉིས་ལ་ཐུག་པའི་ཐིག་དུམ་མཐུག་ཡང་ན་ཐིག་དུམ་དེའི་ཕྱི་ཚད་ལ་གོ།
diaphragm མཆིན་ཁྲི། <i>biol.</i>	A muscle that separates the chest cavity from the abdominal cavity. As the diaphragm contracts and expands, it causes air to move into and out of the lungs. ཁོག་སྟོད་དང་ཁོག་སྟོད་གཉིས་སོ་སོར་འབྱེད་མཁན་གྱི་ཤ་གནད་ཅིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། མཆིན་ཁྲི་བསྐྱེད་འཁུམ་དང་ནར་སྟེད་བྱེད་པ་དེ་ཡིས་སྟོ་བའི་ནད་དུ་རྒྱུད་ཡར་འཕྲུག་པའམ་སྟོ་བ་ནས་རྒྱུད་མར་འདོན་པར་བྱེད།
diatomic molecule ཐུང་ཕྱན་འདུས་རྩལ། <i>chem.</i>	Molecules composed of only two atoms. རྩལ་ཕྱན་གཉིས་ཁོ་ནས་བྱུབ་པའི་འདུས་རྩལ།

dichroic མདྲག་གཉིས་ཅན། <i>phys.</i>	(Of a crystal) showing different colours when viewed from different directions, or (more generally) having different absorption coefficients for light polarized in different directions. ཁ་ཕྱོགས་མི་འདྲ་ས་ནས་བརྟ་སྐབས་ (དངས་གཟུགས་ཤིག་གི།) མདྲག་མི་འདྲ་བར་མཛོན་བཤམ། (སྤྱིར་བཏང་བྱས་ན།) ཁ་ཕྱོགས་མི་འདྲ་ས་སྡེ་འབྲུལ་བྱས་པའི་འོད་ཟེར་དེ་དངས་གཟུགས་སུ་མི་མཆོད་མི་འདྲ་བ་ཡོད་པས་ཡིན། [ཁ་ཕྱོགས་མི་འདྲ་བ་ནས་བརྟ་སྐབས་ཁ་དྲོག་མི་འདྲ་བ་མཛོད་བས་སོ།]
diencephalon བར་གནས་ཡུང་ཅ། བར་ཡུང། ཡུང་ཡིན་བར་མ། <i>neurosci.</i>	A major subdivision of the forebrain consisting primarily of the thalamus and the hypothalamus. གཙོ་བོ་ཡུང་མུག་དང་། ཡུང་མུག་ཡོག་མས་བྱུབ་པའི་མདུན་ཡུང་གི་ནང་གསེས་གཙོ་བོ་ཞིག་ལ་ཟེར།
diesel ཌིེཤ་ཊྩྭ་མ། <i>chem.</i>	A heavy petroleum fraction used as fuel in diesel engines. ཌིེཤ་འབྲུལ་ཆས་སུ་བྱང་ཊྩས་ལ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་རང་བྱུང་རྫོསྐྱམ་གྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་
differential refraction ཁྱད་ལྡན་འཁྱོག་འཕྲོ། <i>phys.</i>	The change of the apparent place of one object relative to a second object near it, due to refraction འཁྱོག་འཕྲོ་ལ་བརྟེན་ནས་ཉེ་འགྲམ་གྱི་དངོས་པོ་གཉིས་པ་ཞིག་ལ་ལྟོས་ཉེ་དངོས་པོ་དང་པོ་དེའི་སྤང་ཚུལ་གྱི་གནས་ས་ལ་ཐེབས་པའི་འགྱུར་བ། [ཁྱད་པར་ཅན་དུ་སྤང་བའི་འཁྱོག་འཕྲོ།]
differentiation ཁྱད་འཕྱུར། <i>biol.</i>	The process by which cells or tissues change from relatively generalized to specialized kinds, during development. འཆར་འབེལ་གྱི་སྐབས་སུ་སྤང་དང་བྱང་བྱུབ་ནས་སྟོས་བཅས་གྱི་སྤྱི་ཁྱབ་ཡིན་པའི་རིགས་ནས་ཁྱད་ལས་ཡིན་པའི་དོ་བོར་འགྱུར་བ་འཁྱོ་བའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ།
diffraction ཁྱོད་འཕྲོ། <i>phys.</i>	Bending of light that passes around an obstacle or through a narrow slit, causing the light to spread and to produce light and dark fringes. འཁྱོག་དངོས་སྐྱོར་བཤམ་ག་ཤགས་ཁ་སྤ་མོ་བརྒྱུད་ནས་བཟོད་སྐབས་འོད་ཟེར་བཀྲག་འཁྱོ་བ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་འོད་བཀྲམས་ཉེ་དཀར་ནག་གི་ཁ་ཆར་བསྐྱར་གྱི་ཡོད།
diffraction fringe ཁྱོད་འཕྲོའི་ཁ་ཆར། <i>phys.</i>	A pattern of alternate dark and light bands produced by diffracted light passing the edge of an opening. སྟོང་ཆ་ཞིག་གི་ཐུར་གདོང་རྒྱུད་ནས་འཕྲོས་པའི་འོད་དེ་སྐྱོར་འཕྲོས་པ་ལས་བྱུབ་པའི་དཀར་ནག་གི་ཐིག་རིས་སྒྲེལ་མར་ཡོད་པའི་བཀོད་རིས་ཤིག་
diffraction grating ཁྱོད་འཕྲོའི་ཡིང་ཅོ། <i>phys.</i>	Series of closely spaced parallel slits or grooves that are used to separate colors of light by interference. ཐེ་ཞུགས་ལ་བརྟེན་ནས་འོད་གྱི་ཚོན་མདྲིག་དབྱེ་བ་འབྲེད་པར་སྟོད་པའི་བར་ཐག་རྒྱུད་པའི་མཉམ་ག་ཤིབ་གྱི་ག་ཤགས་ཁཤམ་ཤུར་ཁ་ཁ་སྐྱར་ཐེང་སྤྱིག་པ་ཞིག་
diffuse reflection འབྲུམས་འཕྲོ། <i>phys.</i>	Reflection of waves in many directions from a rough surface. མི་སྟོམས་པའི་དོས་ལས་རྒྱབས་ཕྱོགས་གང་སར་ཕྟོག་འཕྲོ་བྱས་པ།

diffusion ཁྲུབ་འགྲེད། phys.	The movement of ions or molecules from an area of higher concentration to an area of lower concentration. Ions and small molecules can move across a cell membrane by diffusion.
diffusion tensor imaging (DTI) འགྲུལ་འབྲུམ་པ་དཔར་ཞིན། phys.	A refinement of magnetic resonance imaging that allows the doctor to measure the flow of water and track the pathways of white matter in the brain. DTI is able to detect abnormalities in the brain that do not show up on standard MRI scans.
digestion འཕུ་ལེན། biol.	The process of breaking down food by mechanical and enzymatic action in the alimentary canal into substances that can be used by the body.
digestive enzymes འཕུ་བྱེད་མིན་རྒྱུ་ཆ། biol.	Any enzyme involved in digestive processes in the alimentary canal.
digestive system འཕུ་བྱེད་མ་ལག། biol.	The digestive tract and digestive glands regarded as an integrated system responsible for the ingestion, digestion, and absorption of food.
digestive tract འཕུ་བྱེད་རྒྱ་ལམ། biol.	The organs through which food and liquids pass when they are swallowed, digested, and eliminated. These organs are the mouth, esophagus, stomach, small and large intestines, and rectum and anus.
digital གྲངས་ཀྱི། phys.	Relating to, using, or storing data or information in the form of digital signals.

digital age གངས་འཕྱིན་དུས་རབས། <i>phys.</i>	The present time, when most information is in a digital form, especially when compared to the time when computers were not used ཆ་འཕྱིན་མཁ་ཆེ་བ་གངས་འབྲེལ་གྱི་ནམ་པར་ཡོད་པའི་ད་ལྟའི་དུས་སྐབས་ལ་གོ་བ་དང་། གྲེ་བཀ་ཏུ་མྱོག་ཁྲད་བེད་སྤྱོད་བྱས་མེད་པའི་དུས་སྐབས་ལ་བསྟར་བ་ཞིག་ཡིན།
digital camera གངས་འཕྱིན་པར་ཆས། <i>phys.</i>	A camera that produces digital images that can be stored in a computer, displayed on a screen and printed མྱོག་ཁྲད་གྱི་ནང་དུ་གསོག་ཉར་བྱེད་ཐུབ་ལ། བརྟན་ཡོལ་གྱི་ངོས་སུ་སྟོན་ཐུབ་པ་དང་། བར་སྐྱན་ཡང་བྱེད་ཐུབ་པའི་གངས་འབྲེལ་བརྟན་པར་སྐྱན་བྱེད་ཀྱི་པར་ཆས་ཤིག།
digital signal གངས་བར། <i>phys.</i>	Signal made up of discrete quantities or signals, as opposed to an analog signal, which is based on a continuous signal. རྒྱན་མཐུད་པའི་བར་འཕྱིན་གཞི་ལ་བཞག་པའི་མཐུད་བར་ལས་ལྡོག་སྟེ་རྒྱན་ཆད་པའི་གངས་འབོར་རམ་བར་འཕྱིན་གྱིས་བྱུབ་པའི་བར་འཕྱིན།
digital versatile disc (DVD) གངས་ཐེར། <i>phys.</i>	Formerly called digital video disc, a compact disc that contains video material. བརྟན་འཕྱིན་གྱི་རྒྱ་ཆ་གསོག་ཉར་བྱེད་པའི་འོད་སྤར་ཞིག་སྟེ་སྟོན་ཆད་གངས་འབྲེལ་བརྟན་སྤར་ཞེས་འབོད་པ་ཞིག།
digital watch གངས་ལྟན་ཆ་ཆོད། <i>phys.</i>	A watch in which the hours, minutes, and sometimes seconds are indicated by digits, rather than by hands on a dial. ཆུ་ཆོད་དང་སྐར་མ། མཆམས་ཤིང་སྐར་ཆ་དང་བཅས་པ་ཆུ་ཆོད་ངོས་ཀྱི་མདའ་ཉག་གིས་སྟོན་པ་མ་ཡིན་པར་གངས་ཀ་ཡིས་སྟོན་པར་བྱེད་པའི་ཆུ་ཆོད་ཅིག [གངས་ཀྱིས་དུས་སྟོན་པར་བྱེད་པའི་ཆུ་ཆོད།]
dilatometer རྒྱ་ཁྱེད་འཇལ་ཆས། <i>phys.</i>	A device for measuring the cubic expansivities of liquids. It consists of a bulb of known volumes joined to a graduated capillary tube, which is closed at the top to prevent evaporation. གཤེར་གཟུགས་ཀྱི་བོངས་ཆད་རྒྱ་ཁྱེད་ཆད་འཇལ་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག དེའི་བོངས་ཆད་ངེས་པའི་ཤེལ་རྟོག་ཅིག་ངེས་ཀྱིས་ཇེ་ཐར་འགྲོ་བའི་སྟུ་གུ་ཞིག་ལ་སྟེལ་ནས་བྱུབ་ཡོད་པ་དང་། རྒྱངས་འགྱུར་འགོག་བྱིར་སྟུ་གུ་དེའི་སྟེ་མོར་ཁ་གཙོད་རྒྱབ་ཡོད།
dimension རྒྱགས་ཆ། <i>phys.</i>	The product or quotient of the basic physical quantities, raised to the appropriate powers, in a derived physical quantity. ཁྲདས་གཞན་ལ་བཅོལ་ནས་བྲིས་པའི་གཟུགས་ཁམས་ཀྱི་འབོར་ཆད་ཅིག་གཞི་རྩའི་གཟུགས་ཁམས་ཀྱི་འབོར་ཆད་ཀྱི་བསྐྱར་ཐོབ་བམ་བགོས་ཐོབ་ཀྱི་ཐོག་ཏུ་འོས་འཆམས་ཀྱི་རང་བསྐྱར་རམ་སྟོབས་བྲིས་ནས་མཆོན་པར་བྱས་པ།

diode ནྟེ་གཉིས་ཐུག་ <i>phys.</i>	Electronic device that restricts current to a single direction in an electric circuit; a device that changes alternating current to direct current. སྟོན་ལས་དུ་སྟོན་རྒྱ་ཁ་ཕྱོགས་གཅིག་ཁོ་ནར་རྒྱ་རུ་འཇུག་པའི་སྟོན་ཆས་ཤིག་ འདི་ཡིས་ སྟེ་ལ་རྒྱ་གཉིས་རྒྱ་ན་དེ་ཐད་རྒྱ་གཉིས་རྒྱ་ན་ལ་བསྐྱར་བར་བྱེད།
diphosphate ཕོ་སི་ལེ་ཉིས་ལྷན། <i>chem.</i>	A derivative of phosphoric acid containing two phosphate groups. ཕོ་སི་ཕོ་རིག་སྤྱད་ཐུང་ནས་བྱུང་ཞིང་ཕོ་སི་ལེ་ཉི་ལྔ་ཆན་གཉིས་དང་ལྷན་པའི་ཐུས་ཤིག།
diphtheria གཤམ་པ། <i>biol.</i>	A contagious disease caused by a bacterium and characterized by fever, swollen glands, and the formation of a membrane in the throat that prevents breathing. སྤྱན་བྱ་ཞིག་གིས་བསྐྱེད་པའི་འགོས་ཉེན་ཆེ་བའི་ནད་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཉན་རྟགས་སུ་ཆ་བ་ རྒྱས་པ་དང་། མེན་བྱ་རྒྱང་པ། མ་གྲིན་པའི་ནད་དུ་སྦྱི་མོ་ཞིག་གྲུབ་ཏེ་དབུགས་འབྱེན་རྒྱབ་དགའ་ བ་བཅས་འབྱུང་།
diploid ཆ་ཀླད། <i>biol.</i>	An organism or cell having double the basic haploid number of chromosomes. ཆོས་ག་རྒྱགས་ཀྱི་གཞི་ཅའི་ཡ་རྒྱུ་ལོ་ཁ་གྲངས་ཉིས་ལྷན་ཡོད་པའི་སྤྱ་ཕྱང་དམ་སྟེ་དངོས་ཤིག།
dipole ཐུང་རྟེ། <i>phys.</i>	A pair of equal and oppositely charged or magnetized poles separated by a distance. ཆད་མཉམ་ཞིང་ཁ་ཕྱོགས་ཕྱོག་པ་དང་། བར་ཐག་ཅིག་གིས་ཆོད་པའི་སྟོན་ཁུར་རམ་ཁབ་ལེན་ གི་རུས་པ་དང་ལྷན་པའི་སྟེ་ཆ་གཅིག་ལ་གོ།
direct current (DC) ཐད་སྟོན། <i>phys.</i>	Electric current in which the flow of charge is always in one direction. ཁུར་གྱི་བཞུར་རྒྱ་དུས་རྟག་དུ་ཁ་ཕྱོགས་གཅིག་དུ་དེས་པའི་སྟོན་རྒྱ།
direct variation ཐད་འབྱུང་། <i>math.</i>	Mathematical relationship between two variables that can be expressed by an equation in which one variable is equal to a constant times the other འབྲུར་གངས་གཅིག་ནི་འབྲུར་གངས་གཞན་ཞིག་དང་བརྟན་གངས་ཞིག་གི་རྒྱ་རྩིབ་དང་ མཚུངས་པའི་མཉམ་ཅིས་ཀྱི་དོ་ཐོར་མཚོན་པར་བྱེད་ཆོག་པའི་འབྲུར་གངས་གཉིས་དབར་གྱི་ ཡང་ཅིས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ལ་གོ།
directional selection ཐོགས་གཅིག་འདེམས་རྒྱག་ <i>biol.</i>	A natural selection process in which a single genetic variation is selected for, resulting in a unidirectional change in the overall genetic makeup of a population. རིགས་ཐུས་ཀྱི་ཁྱད་པར་རྒྱུ་གཅིག་འདེམས་སྒྲུག་བྱེད་པའི་རང་བྱུང་འདེམས་སྒྲུག་གི་རྒྱུད་མེས་ ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ལ་བརྟན་ནས་ཆོགས་འདུས་ཤིག་གི་རིགས་ཐུས་ཀྱི་གྲུབ་ཚུལ་ལ་ཁ་ ཕྱོགས་གཅིག་དུ་ཕྱོགས་པའི་འབྲུར་བ་འགྲོ་ [ཁ་ཕྱོགས་གཅིག་ལ་ཕྱོགས་པའི་རང་བྱུང་འདེམས་ སྒྲུག་དཔེར་ན། དཔེར་ན་ཁ་དོག་དཀར་མོ་དང་། ཉག་མོ། ཉག་སྒྲ་གསུམ་ཡོད་པའི་སེམས་ཅན་ རིགས་ཤིག་ལས་ཁ་དོག་དཀར་ཉག་གང་རུང་ཅན་གཅིག་འདེམས་སྒྲུག་གི་སྟོན་པ་འབྲེལ་བ།]

directly proportional ཐད་འབྲེལ་ཆ་མཚན་ས། ཐད་ འབྲེལ། phys.	Proportional in the order of the terms; increasing or decreasing together, and with a constant ratio. བསྐྱར་ལ་སྒྲིག་པའི་གྲངས་ཀྱི་ལོ་རིམ་ལྟར་དུ་ཆ་མཚན་ཡིན་པ་སྟེ། བསྐྱར་ཆད་འགྱུར་མེད་ ཅིག་ལ་བརྟེན་ནས་དེ་ཆེ་ཡང་དེ་ཆུང་དུ་མཉམ་དུ་འགྲོ་བ།
disaccharide ཀ་ར་ཉིས་ལྗན། ཉིས་མངར། chem.	Any of a class of sugars, including lactose and sucrose, that are composed of two monosaccharides. འོ་མའི་མངར་ཇུས་དང་སུ་ཁའང་ཇུས་ལྟ་བུའི་ཆེག་མངར་གཉིས་ལས་གྲུབ་པའི་མངར་ཇུས་ ཀྱི་རིགས་གང་རུང་ཞིག།
disc brakes ཐེང་དབྱིབས་ཁྲག་ཆས། phys.	A brake in which the friction is caused by a set of pads that press against a rotating disk. སྒོར་བ་བྱེད་ཀྱིན་པའི་ཕྱིར་མའི་ངོས་སུ་སྒྲག་གདན་མནན་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འགོག་ལྷགས་སྒྲན་ པར་བྱེད་པའི་སྒྲག་ཆས་ཤིག།
discharge ཁྱུང་ཤོར། ཁྱུང་སྒྲོང། phys.	The release of electricity from a charged object. ཁུར་ལྗན་དངོས་པོ་ཞིག་ནས་སྒྲོག་སྒྲོད་པ་ལ་གོ།
discredit མཚན་ཤས།	Loss of respect or damage to one's reputation བརྩི་མཐོང་བརྒྱག་པའམ་སྤེར་ཞིག་གི་མཚན་སྒྲན་ལ་དོ་ཤོག།
discrete ཁྲིར་ཚྭ་ས། phys.	Individually separate and distinct. སྤྲིར་དེ་རེ་ནས་ཐ་དད་དང་སོ་སོ་བ་ཡིན་པ།
discrete spectrum ཆད་ཤལ། (རྒྱ་ཆད་ལའི་འོང་ ཤལ།) phys.	A spectrum whose component wavelengths make up a separate and distinct sequence of values, as opposed to a continuum of values. གྲུབ་ཆའི་རྒྱུ་ཆས་ཐག་རྒྱུ་མ་ཐུང་པའི་གྲངས་ཐང་གིས་གྲུབ་པ་མིན་པར་ཐ་དད་ཅིང་ ཁྱེད་པར་བའི་གྲངས་ཐང་བསྐྱར་མ་ཞིག་གིས་གྲུབ་པའི་འོང་ཤལ་ལ་གོ།
disease ན་ཚ། biol.	An abnormal condition of a part, organ, or system of an organism resulting from various causes, such as infection, inflammation, environmental factors, or genetic defect, and characterized by an identifiable group of signs, symptoms, or both. གཉན་ཁལ། ཆ་སྤང་། ཁོར་ཡུག་གི་བྱེད་རྒྱུན། ཡང་ན། རིགས་ཇུས་ཀྱི་སྦྱོན་ཆ་ལ་སོགས་ པའི་རྒྱ་རྒྱུན་སྒྲ་ཆོགས་པས་སྟེ་ལྗན་ཞིག་གི་ལུས་ཀྱི་ཆ་ཤས་སམ། དབང་གོ། ཡང་ན་མ་ལག་ ཅིག་ལ་སྟེད་པའི་རྒྱུན་ལྗན་མིན་པའི་གནས་སྤངས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང། ཁྱད་ཉགས་སུ་ངོས་འཛིན་ བྱུང་པའི་ཉགས་མཚན་དང་ནད་ཉགས་དུ་མ་སོ་སོར་འབྱུང་བའམ་མཉམ་དུ་འབྱུང་བ་ཡང་ཡོད།

dish antenna A receiver or transmitter of electromagnetic energy, especially microwaves or radio waves, that consists of a reflector shaped like a shallow dish.
 བཞུགས་ཐེང་།
phys.

མཆོག་ཁམ་མེད་ཀྱི་རྒྱལ་མ་ཕྱི་དང་། གྲེ་ལམ་རྒྱ་རྒྱལ་མ་དང་རྒྱལ་མཆོག་ཀྱི་རྒྱལ་མ་སྐྱེ་ལོན་གྱི་དྲང་
 ལམ་ལོན་མ་རྒྱུད་ཀྱི་དྲང་ལམ་ལོན་། རྒྱུད་མ་འོད་འོད་ལྷིང་ལྷིང་མ་སྐྱེ་ལོན་གྱི་ལོན་ལོན་
 གྱི་དྲང་ལོན་ཀྱི་ལྷུང་ལ་ཞེས།

disintegration A process in which a nucleus or other subatomic particle emits a smaller particle or divides into smaller particles.
 ৱাছল

ཉེ་རྒྱལ་ལམ་ལྷན་ཁྲིམ་ཏུ་འདུག་པའི་རྒྱལ་གྱི་དཔལ་ཡང་ལ། ཉེ་རྒྱལ་ལམ་ལྷན་ཁྲིམ་ལས་
མཉུན་པའི་རྒྱལ་ཏུ་མཉུན་པའི་ཕྱད་རིམ་ལ་གོ།

disk A close-packed cluster of disk florets in the center, forming the yellow part of the flower head.

མེ་རྟོག་གི་ལྗེ་དབུས་ལྷ་མེར་མདོག་གི་ཆ་གས་ལྷུབ་ལྷེད་ཀྱི་ཆར་ཆེད་དུ་ཡོད་པའི་མེ་རྟོག་ལྷ་
མེའི་ཆུན་པོ་དེ་ལ་གོ།

dispersal The action or process of distributing or spreading things or people over a wide area. གྲུབ་ཐོན།

ས་ཁུལ་ཆེན་པོ་ཞིག་གི་མཛེད་དུ་མིའམ་དངོས་པོ་འགྲེམ་ས་པའམ་བྱལ་གདལ་གཏོང་བའི་བྱ་
པའམ་རྒྱུད་ངེས་ལ་གོ།

dispersion Separation of light into colors arranged according to their frequency—for example, by interaction with a prism or a diffraction grating.
 བཟང་བཤེད་
 phys.

འདྲེན་པའི་ལམ་སྐོར་འཕྲོད་པའི་ཕྱི་རྒྱ་རྒྱལ་སྐོར་ཕྱོད་པའི་གཞི་བཞག་ཕྱི་དོན་ཆེད་རྒྱུ་ལྟེ་བའི་གྲུ་བཞུགས་པ།

disruptive selection The selection in favour of phenotypic extremes in a population. Disruptive selection produces divergence between subpopulations.

biol. ཚེགས་འདུས་ཤིག་གི་ནང་ནས་ཁྱད་པར་ཆེ་བའི་རིགས་ཁྲི་སེའོ་ནས་འདེམ་སྒྲུབ་ཀྱི་དྲ་
 བ་ལ་གོ་ཞིང་། གྲུ་འདེམ་ལ་བརྟེན་ནས་ཚེགས་འདུས་དེའི་ནང་གསེས་ཚེགས་འདུས་ཚུང་
 བའི་དབར་དུ་མི་འདྲ་བའི་ཁྱད་པར་སྒྲུབ་པར་ཕྱིན། [ཁྱད་ཚོས་ཁྱད་པར་བཤད་པའི་ཕྱེད་དོས་
 མཐའ་གཉིས་ལྟེན་གྲུ་འདེམ་ལ་འདེམ་སྒྲུབ་ དཔེར་ན། རྒྱ་བོ་ལས་དཀར་པོ་དང་དབྱ་པོ་
 འདེམ་སྒྲུབ་ཕྱིན་པ།]

distal Situated away from the point of attachment or origin or a central point especially of the body.

མ་ཐུང་ས་ཞིག་གསེར་ཐུང་ས་ཞིག་གསེར་ ཡང་ན་ལུས་པོ་ལྟ་བུའི་ཉེ་གནས་ནས་རྒྱུད་ཏུ་གནས་
 བ་ཡོད་པ་ལ་ཟེད།

distance learning རྒྱ་ཁྲིད།	A teaching system consisting of video, audio, and written material designed for a person to use in studying a subject at home ཁྲིམ་ནས་སློབ་ཆན་ཞིག་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པར་དམིགས་ནས་འཆར་འགོད་བྱས་པའི་བརྒྱན་དང་སྒྲིལ་གྲོག་ཐོག་ཏུ་བཞག་པའི་སློབ་སྦྱོང་གི་རྒྱ་ཆ་བཅས་དང་ལྷན་པའི་སློབ་ཁྲིད་ཀྱི་ལས་ལུགས་ཤིག།
distortion ཇམ་འཕྲུག phys.	The extent to which a system fails to reproduce the characteristics of its input in its output. It is most commonly applied to electronic amplifiers and to optical systems. མ་ལག་ཅིག་གིས་ནང་འདུག་བྱ་བའི་(རྒྱུའི་)ཁྱད་ཆས་ཀྱི་འདོན་བྱ་བའི་(འབྲས་)བྱུང་འོ་སོར་བསྐྱར་ས་ཐུབ་པར་བྱུང་བའི་སྒྲོན་ཀྱི་ཆད། འདི་ནི་སྒྲོག་གི་སྒྲིབ་ཆས་དང་། འོད་རིག་པའི་ས་ལག་ཏུ་སྦྱོང་ཆ།
distraction རྒྱམ་གཡེང་། neurosci.	The act of distracting, or the condition of being distracted སེམས་པ་གཡེང་བའི་བྱ་བའམ་སེམས་པ་གཡེང་བར་གྱུར་བའི་གནས་བབ་ལ་གོ།
distribution བྱུང་ཚུལ། འགྲམས་ཚུལ། phys.	The way in which something is shared out among a group or spread over an area. སྡེ་ཆན་ཞིག་ཏུ་དངོས་པོ་ཞིག་ནི་ལྷར་བགོས་པའི་ཚུལ་ལས་ས་ཁུལ་ཞིག་ཏུ་དངོས་པོ་ཞིག་ནི་ལྷར་བ་གྲས་པའི་ཚུལ།
diurnal ཉིན་སྦྱོང་། biol.	Most active during the daytime rather than at night. Apes, most monkeys, and many other animals are diurnal. མཆན་མོ་ལས་ཉིན་མོར་གྲུང་པོ་ཡོད་པ་སྟེ། སྤྲེལ་དང་། སྤྲེལ་བལ་མོ་ཆ། དེ་བཞིན་སྟོན་ཆགས་མང་པོ་ཞིག་ནི་ཉིན་སྦྱོང་སྟོན་ཆགས་ཡིན།
dive བྱར་མཆར་།	To jump head first into water, especially with your arms held straight above your head, or to move down quickly through water or the air མགོ་སྔན་དུ་བཏང་སྟེ་ཆུ་ནང་དུ་མཆར་བ་སྟེ། བྱེ་བྲག་ཏུ་ལག་པ་གཉིས་པོ་མགོའི་མདུན་དུ་བྲང་ཐང་དུ་བརྒྱངས་ཏེ་མཆར་བའམ། ཡང་ན། ཆུའམ་རླུང་གི་ནང་ནས་མགྱོགས་པོར་བྱར་དུ་འགུལ་སྦྱོང་བྱེད་པ་ལ་གོ།
divergence བྲེས་པ། phys., biol.	1. The act or state of moving off in different directions from a point. 2. The departure from each other of two processes, modes of action or courses of evolution. ༡) གནས་གཅིག་ནས་ཕྱོགས་མི་འདྲ་བའི་ཕྱོགས་སུ་འགུལ་བའི་བྱ་བའམ་གནས་བབ། ༢) རྒྱུད་རིམ་གཉིས་མཁ། བྱ་བ་བྱེད་ལུགས་གཉིས་མཁ། ཡང་ན། འཕེལ་འགྱུར་བྱུང་ལུགས་གཉིས་པལ་ཚུན་ལས་རྒྱུད་དུ་བྱས་པ།

- divergence angle** The angle formed by the spread of an electron beam in a cathode-ray tube as it moves from the cathode to the screen.
 གྲུལ་འཛིན་ཆེད། གྲུལ་ཚད།
 phys.
- diverging lens** Lens that is thinner in the middle than at the edges, causing parallel rays of light passing through it to diverge as if from a point. See also converging lens.
 གྲུལ་ཤེལ།
 phys.
- diversity** An instance of being composed of differing elements or qualities
 ལྷ་མཚན།
 biol.
- DNA** A polynucleotide molecule which comprises the genetic material of organisms, consisting of the sugar deoxyribose, phosphate groups and nitrogenous bases.
 ཉི་ཨེན་ཨེ།
 biol.
- DNA polymerase** A group of enzymes that are responsible for the polymerization of free NUCLEOTIDES on to the unwound DNA molecule during DNA REPLICATION. The first DNA polymerase was discovered by A. Kornberg in 1957 (for which work he received the Nobel Prize).
 ཉི་ཨེན་ཨེ་མང་ཚུར་སྒྲིན་ཆས།
 biol.
- DNA replication** The process by which a DNA molecule produces two identical daughter DNA molecules; each strand of the original DNA molecule acts as a template for the formation of a new, complementary strand.
 ཉི་ཨེན་ཨེ་འདུས།
 biol.
- docking** (Of a ship) come into a dock and tie up at a wharf.
 བྱ་འདོགས་ལ།

doctrine ཐུབ་མཁའ། རིང་ཁྱགས། <i>phil.</i>	A principle or body of principles presented for acceptance or belief, as by a religious, political, scientific, or philosophic group; dogma. ཆོས་ལུགས་སམ། ཆབ་སྲིད། ཚན་རིག་ཡང་ན་ལྟ་བུ་གི་སྡེ་ཚན་ཞིག་གིས་ཡིད་ཆེས་སམ་ཁས་ལེན་གྱི་ཆེད་དུ་གཏན་ལ་པབ་པའི་ཅ་འཛིན་ཞིག་གསུམ་ཅ་འཛིན་གྱི་སྒྲིམ་སྡེ་ལྟ་བུ་ལ་གོ།
domain ཁྲུག་ཁྲོངས། <i>biol.</i>	In taxonomy, Domain is the highest classification rank of living organisms. In Domain there are three categories: eukaryotes, bacteria, and archaea. དབྱེ་བསྐྱེད་རིག་པའི་ནང་དུ། ཁྲུག་ཁྲོངས་ནི་སྔོན་ལྗང་གྱི་སྡེ་ཚན་དབྱེ་བསྐྱེད་རིམ་པ་མཛོལ་ཤིང་ཡིན་པ་དང་། ཁྲུག་ཁྲོངས་ཀྱི་ནང་དུ་སྡེ་ཚན་སི་འབྲ་བ་གསུམ་ཡོད་དེ། ཉིང་ཅན་སྔོན་ཁགས་དང་། སྲིན་བྲ། ཨར་གྱི་སྡེ་ཚན་བཙས་སོ།
domain ཁྲུག་ཁྲོངས། <i>phys.</i>	A discrete region of magnetism in ferromagnetic material. ལྕགས་ཁབ་ལེན་གྱི་དངོས་པོ་ཞིག་ཏུ་ཡོད་པའི་ཁབ་ལེན་གྱི་ཁྲུག་ཁྲོངས་ཡན་གར་པ་ཞིག་
dominant allele གསལ་ཆེ་མེ་ལེ། <i>biol.</i>	An allele that produces the same phenotype whether its paired allele is identical or different ཆ་སྒྲིག་པའི་ཨེ་ལེ་ལ་ནི་རང་དང་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་མིན་གང་ལྟར་ཡང་རིགས་ཇུས་མངོན་ནས་གཅིག་མཚུངས་ཤིག་སྒྲན་པར་བྱེད་པའི་ཨེ་ལེ་ཞིག་ [པ་མ་གང་རུང་ཞིག་ནས་བྱུང་བའི་ཨེ་ལེ་གྱི་རུས་པ་བྱ་བྱུག་ཏུ་མངོན་པའི་རིགས་ཇུས་།]
dopamine དྲོཔ་མིན། <i>neurosci.</i>	A neurotransmitter that is essential for normal brain function. Decreased concentrations of dopamine are associated with Parkinson's disease. ཁྲད་པའི་རྒྱན་ལྗན་གྱི་བྱེད་ལས་ལ་མེད་དུ་མི་རུང་བའི་དབང་ཅ་འཛིན་པ་ཞིག་ལ་ཟེན། རྒོ་པ་མིན་གྱི་ཚད་གཞི་ཉུང་དུ་བྱིན་པ་ནི་པར་གྱིན་སོན་གྱི་ནད་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད།
doppler effect དྲོཔ་ཡར་རྒྱས་པ། <i>phys.</i>	Change in frequency of a wave of sound or light due to the motion of the source or the receiver. See also red shift and blue shift. འོད་དམ་སྒྲ་ཡི་འབྲུང་ཁྲུངས་སམ་འབྱོར་སའི་འགལ་སྐྱོད་ལ་བརྟེན་ནས་དེ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱབས་ཀྱི་རྒྱས་ཕྱིད་ལ་ཐེབས་པའི་འགྱུར་བ། དམར་སྐྱོད་དང་སྐྱོ་སྐྱེལ་ཡང་གཅིག་གསུམ་ལོགས།
dormancy བག་ཞེ་གནས་ཀླབས། <i>biol.</i>	A state in which seeds and other structures (such as underground stems) reduce their metabolic activities to a minimum level during unfavourable conditions (e.g. low temperature, drought) so as to survive until conditions improve. གནས་སྤངས་ཡག་པོ་མེད་པའི་ཀླབས་སུ་(དཔེར་ན་གནས་གཤེས་གང་པའི་ཀླབས་སམ། ཐན་པའི་ཀླབས་ལྟ་བུ)ས་སོན་དང་ཅི་ཤིང་གི་ཆ་ཤས་གཞན་(ས་འོག་ཏུ་ཡོད་པའི་གཞུང་རྩ་ལྟ་བུ) གྱིས་རུས་སྒྲར་གྱི་བྱེད་སྒོ་ནམས་རིམ་པ་ཆེས་དམའ་ཤིས་ལ་སྒྲེལ་ཏེ་གནས་སྤངས་ཡང་རྒྱས་སུ་འགྲོ་རག་པར་དུ་འཛོགས་རྒྱུན་མཐུད་དུ་བྱེད་པའི་གནས་སྤངས་ལ་གོ། [ཅི་ཤིང་སོགས་ཀྱིས་ཀླབས་ཤིག་གི་རིང་ལ་སྒྲེལ་ཆར་དང་འགལ་སྐྱོད་སོགས་མཚམས་འདྲིག་བྱེད་པའི་གནས་སྤངས་།]

dorsal ཉིང་ཕྱགས། རྒྱབ་ཕྱགས། <i>neurosci.</i>	On or relating to the upper side or back of an animal, plant, or organ. སྒོག་ཆགས་སམ། ཅི་ཡིང་། ཡང་ན་དབང་པོ་ཞིག་གི་སྤྱིང་ཕྱགས་སམ་རྒྱབ་ཕྱགས་སུ་ཡོད་པའམ། འདི་གཉིས་གང་རུང་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ།
dorsal anterior cingulate cortex (DACC) མདུན་ངོས་འཆིང་ཐག་ལྷང་ ཕྱན་ཉིང་མ། <i>neurosci.</i>	Dorsal anterior cingulate cortex (dACC) is a brain region that subserves cognition and motor control, but the mechanisms of these functions remain unknown. མདུན་ངོས་འཆིང་ཐག་ལྷང་ཕྱན་སྤྱིང་མ་ནི་ངོས་འཛིན་དང་འགྲུལ་སྤྱོད་ཆོད་འཛིན་ལ་མ་བུན་ཆེན་སྤྱིང་མ་ཁན་གྱི་ལྷང་པའི་ས་ཁུལ་ཞིག་ འོན་ཀྱང་བྱེད་ལས་འདྲི་དག་གི་ལས་ཚུལ་ནི་ད་དུང་ཡང་མ་རྟོགས་པར་གནས་ཡོད།
dorsal column རྒྱབ་གཞུང་། <i>neurosci.</i>	The dorsal columns refers to the posterior spinal cord, which contains ascending sensory pathways that carry information about tactile sensations and proprioception. རྒྱབ་གཞུང་ནི་རྒྱང་ས་པའི་རྒྱབ་ཕྱགས་ལ་གོ་ཞིང་། དེའི་ནང་དུ་རིག་ཆོར་དང་བབ་ཆོར་གྱི་ཆ་འཕྲིན་འབྲེན་མ་ཁན་གྱི་གྲུན་རྒྱུའི་དབང་ཆོར་བརྒྱུ་ལས་ཡོད་པ་ཡིན།
dorsal horn རྒྱབ་རྩ། <i>neurosci.</i>	A column of gray matter lying posteriorly in the spinal cord. རྒྱང་ས་པའི་རྒྱབ་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་སྒྲུ་ཟས་གྱི་ཀ་ཐེག་ལ་གོ།
dorsal root ganglion རྒྱབ་ཅན་ཆ་འབྱར་། <i>neurosci.</i>	Any of the sensory ganglia situated on the posterior root of each spinal nerve. རྒྱང་ས་པའི་དབང་ཆ་སྤྱི་གཟུགས་རེ་རེའི་རྒྱབ་ཕྱགས་ཀྱི་ཆ་བའི་སྤྱིང་དུ་ཡོད་པའི་དབང་ཆོར་ཆ་འབྱར་གང་རུང་།
dorsal stream མཐོང་བྱེད་ཆ་ལམ་གྱི་རྒྱུ་མ། <i>neurosci.</i>	The dorsal stream, often oversimplified as the 'where' pathway, goes through V2 to V5 and to the inferior parietal lobule and is linked with object location, motion and the processing of visual information for controlling movement. མཐོང་བྱེད་ཆ་ལམ་གྱི་རྒྱུ་མ་ལ་དུས་སྐབས་པལ་ཆེ་བར་ཉ་ཅང་སྐབས་བའི་འོ་ནས་ 'གང་དུ' ཞེས་པའི་བརྒྱུ་ལམ་ཞེས་འབོད་ཅིང་། མཐོང་ཆོར་ལྷང་ཕྱན་གཉིས་པ་ནས་ལྷ་པའི་བར་བརྒྱུད་དེ་གཟུགས་གི་འདུལ་རྒྱུ་འོག་མར་མ་བུད་ཡོད་པ་དང་། དངོས་པོའི་གནས་ས་དང་འགྲུལ་སྤྱོད་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་མ་ཟད། འགྲུལ་སྤྱོད་སྤྱིང་མ་འཛིན་དང་འབྲེལ་བའི་མཐོང་ཆོར་ཆ་འཕྲིན་དབྱེ་སེལ་བྱེད་པར་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན།

dorsal thalamus

ཡང་ཐུག་གི་ཉེང་ཆ།
neurosci.

The large part of the diencephalon located dorsal to the hypothalamus and excluding the subthalamus and the medial and lateral geniculate bodies (sometimes the latter two are collectively called the metathalamus); the dorsal thalamus includes the major motor and somatosensory relay nuclei, nuclei that project to association areas, and the intralaminar nuclei.

ཡང་ཐུག་ཡོག་མའི་རྒྱུ་ལ་དོས་སུ་ཡོད་ཅིང་ཡང་ཐུག་ཞབས་མདོ་དང་གཞིགས་དང་དབུས་ཀྱི་
ལྷ་དཔེ་གཟུགས་གཉིས་ (མཆོས་མེད་འདི་གཉིས་ལ་རྒྱུ་ལ་ཀྱི་ཡང་ཐུག་ཅེས་ཀྱང་ཟེར་) ལུང་
པའི་བར་ཡང་ཀྱི་ཆ་ལས་ཆེན་པོ་དེ་ལ་གོ་ ཡང་ཐུག་གི་ཉེང་ཆའི་ནང་དུ་འགྲུལ་སྤྱོད་དང་དབང་
ཆོད་རྒྱུ་གཏོང་གི་ཆོས་བྱ་གཙོ་བོ་དང་། འབྲེལ་མ་བྱུང་གི་ས་ཁུལ་ལ་མ་བྱུང་པའི་ཆོས་བྱ།
སྤྲེལ་བྱེད་ནང་འབྱར་ཆོས་བྱ་བཅས་ཚུད་ཡོད།

**dorsolateral
prefrontal cortex
(DLPFC)**

མདུན་ངོས་ཡང་ཐུག་གཞིགས་
ཉེང་།
neurosci.

The upper, lateral part of the prefrontal cortex. It functions in the control of working memory and the handling of attentional resources. Neural damage here disrupts executive functions, particularly in the control of attention.

མདུན་ངོས་ཡང་ཐུག་གི་གཞིགས་ཆ་ཡི་སྤྱོད་ལ་ཟེར། དེ་ཡིས་ལས་ཐོག་བྲན་པ་ཆོད་འཛིན་དང་།
དམིགས་གཏང་དང་འབྲེལ་བའི་ཐོན་ཁུངས་ལག་ལེན་བསྐྱར་བར་བྱེད། འདིའི་ཁུལ་དུ་དབང་
ཅུ་ལ་སྤྱོད་ཆག་བྱུང་ཆེ་ཐག་གཙོད་བྱ་བ་སྤྱི་དང་། གྲེ་བྲག་ཏུ་དམིགས་གཏང་སྤངས་འཛིན་ལ་
འཁུག་སྤྱོད་ཐབས་ཀྱི་ཡོད།

**dorsomedial
nucleus**

དཀྱིལ་ཉེང་ཆོས་བྱ།
neurosci.

A thalamic nucleus that receives input from the limbic system and other thalamic nuclei and projects to the prefrontal cortex.

མཐའ་འཁོར་མ་ལག་དང་། ཡང་ཐུག་ཆོས་བྱ་གཞན་ནས་བར་འཕྲིན་ཁུངས་ཏེ་མདུན་ཐོན་ཡང་
འུན་ལ་རྒྱུ་གཏོང་བྱེད་མཁན་གྱི་ཡང་ཐུག་ཆོས་བྱ་ཞིག།

double bond

འཆིང་བ་གཉིས་ལྗན།
chem.

A covalent bond in which two electron pairs are shared between two atoms.

རྒྱལ་ཐུན་གཉིས་ཀྱིས་སློག་རྒྱལ་ཆ་གཉིས་མཉམ་སྤྱོད་བྱེད་པའི་མཉམ་སྤྱོད་འཆིང་བ་ཞིག།

double helix

གཙུག་གཟུགས་གཉིས་ལྗན།
biol.

The two-stranded coiled structure of DNA.

གྲག་མ་གཉིས་གཙུ་སྤྱིས་བྱས་ནས་ཡོད་པའི་རྒྱུ་མེན་མེ་ཡི་བཞོད་པ་ལ་ཟེར།

**double slits
experiment**

གཤགས་ཁ་གཉིས་ལྗན་གྱི་
བརྟག་དབྱུད།
phys.

The double-slit experiment is a nineteenth-century investigation into the properties of light that has since been found to demonstrate both the duality of photons and the concepts of superposition and quantum interference.

གཤགས་ཁ་གཉིས་ལྗན་གྱི་བརྟག་དབྱུད་ནི་འོད་རྒྱལ་ནི་རྒྱལ་གྱི་དོ་བོ་དང་། ཅེག་སློབ་གྱི་ལྷ་ཚུལ་
དང་ཆོད་རྒྱལ་གྱི་ཐེ་ཞུགས་གཉིས་ནི་རྒྱབས་ཀྱི་དོ་བོར་ཡོད་པའི་ཁྱད་ཆོས་གཉིས་ཀ་བརྟག་
དབྱུད་ཀྱི་ལམ་ནས་མཆོན་པར་བྱས་པའི་དུས་རབས་བཅུ་དགུ་བའི་བརྟག་དབྱུད་ཅིག་ཡིན་ནོ།

down མད། (ཁོག་རྩལ་ཡིག་མཁོག་གི་) <i>phys.</i>	The flavor of quark that has a charge of $-1/3$ and a mass about 10 times that of an electron, belongs to the first generation of elementary fermions, and is a component of nucleons and other hadrons. གཞི་རྩལ་རྒྱུ་མེད་རྩལ་རབས་དང་པོར་གཏོགས་པེད། ཁྱར་ $-1/3$ དང་། གཏོས་ཆད་ནི་ མྱོག་རྩལ་གི་ལྷ་ 10 ཡིན་པེ་ཁོག་རྩལ་གི་གས་དེ་ལ་གོ་ འདི་ཉིད་ལྟེ་ཆ་དང་ས་རྩལ་ གཞན་གི་བྱ་བ་ཆ་ཡིན།
down's syndrome ཏ་ཕྱན་ཉགས་འདྲས། <i>biol.</i>	A clinical condition of humans caused by an extra copy of chromosome 21 (trisomy 21) named after the physician (John) Langdon Haydon Down (1828-96), who made the first detailed study. ཆོས་གཟུགས་ ༢༡ པ་ (ཏི་སོ་མེ་ ༢༡) འདྲ་བ་ལུས་འཕར་མ་ཞིག་ཡོད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་ བེད་ནད་གི་གནས་སྐད་ས་ཤིག་ འདི་ནི་ནད་དེའི་སྐོར་ལ་ཞིབ་ཐེའི་ཞིབ་འཇུག་ཐོག་མ་བྱེད་ མཁན་གི་སྤྲན་པ་(ཆོན་) ཡེང་ཾོན་ ཉེ་ཾོན་ ཏ་ལུན་(1828-1896) གི་མིང་ལ་བརྟེན་ནས་ བཏགས་པ་ཞིག་པེད།
downrange འབས་ཐག <i>phys.</i>	Being in the designated path from a launch pad to the point on a course generally taken as the target. འཕེན་ས་ནས་དམིགས་འབེན་དབར་གི་ལམ་ཐག།
drag མྱོག་བྱེད། <i>phys.</i>	To move something heavy by pulling it along the ground ས་ངོས་ནས་དངོས་པོ་མྱོད་མོ་ཞིག་འདྲད་འཕེན་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འགུལ་སྐྱོད་བྱེད་ཏེ་ འཇུག་པ།
drag force བྱེད་ཀྱུགས། <i>phys.</i>	A force that opposes an object moving through a fluid. རྒྱུག་གཟུགས་ཤིག་བརྒྱད་ནས་བཟོད་བཞིན་པེད་དངོས་པོ་ལ་གོགས་བྱེད་མཁན་གི་ལྷགས་ཤིག་
drift velocity འཕྱོག་འཕྱོས་ལྟར་ཆད། <i>phys.</i>	Average velocity of electrons moving in a wire. མྱོག་སྐྱད་ཅིག་ཏེ་རྒྱ་བཞིན་པེའི་མྱོག་རྩལ་ནམས་གི་ཆ་སྟོམས་སྤྱར་ཆད།
drop མྱོད། ལྷུང་ཏེ་འཇུག་པ། ཐགས་ པར་བྱེད་པ།	To fall intentionally or unintentionally, or to let something fall ཀྱན་སྐོང་ཡོད་མེད་གང་རུང་གི་སྟོན་མར་ཐགས་པ་འཕམ། དངོས་པོ་གང་རུང་ཞིག་ལྷུང་ཏེ་ འཇུག་པ།
drowsy གཉིད་བཞི། <i>neurosci.</i>	Being in a state between sleeping and being awake གཉིད་པ་དང་སད་པ་གཉིས་ཀྱི་དབར་ཏེ་ཡོད་པེད་གནས་བབ་ཅིག་

drug རྩུག་རྩུགས། རྩུག་རྩུགས། <i>chem.</i>	1. A chemical substance, such as a narcotic or hallucinogen, that affects the central nervous system, causing changes in behavior and often addiction. 2. A substance used in the diagnosis, treatment, or prevention of a disease or as a component of a medication.
drug abuse རྩུག་རྩུགས་ཡོག་སྤྱོད། <i>biol.</i>	<p> ༡) དབང་ཅ་ལྟེ་བའི་མ་ལག་ལ་འགྲུགས་རྒྱུ་སྤྱད་དེ་གཤེས་སྤྱོད་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་བ་དང་། མཆས་མ་རེར་དན་ལོབ་ཏུ་འགྲོ་བར་བྱེད་པའི་བཞེས་ལྷན་ནས་འཁྲུལ་སྤངས་སྤྱེད་རྩུག་རྩུག་སྤྱི་ལོ་རྩུག་ སྤྱོད་བཅས་རྩུག་ཤིག་ཀྱི་ན་ཆ་ཞིག་བརྟག་པའོ། །བཅོས་བ། ཡང་ན་སྤྱོད་འགོག་གི་ཆེད་དུ་ སྤྱོད་པའི་བཅས་རྩུག་ཤིག་གས། ཡང་ན་སྤྱོད་བཅོས་ཀྱི་རྒྱ་ཆ་ཏུ་སྤྱོད་པའི་བཅས་རྩུག་ཤིག་ </p> <p> Inappropriate, illegal, or excessive use of a drug. </p> <p> ཚུལ་དང་མི་མ་བུ་བའོ། །ཁྱིམ་དང་མི་མ་བུ་བ། ཡང་ན་མང་དགས་པའི་སྤྱོད་སྤྱོད་རྩུག་རྩུག་ བེད་སྤྱོད་བྱེད་པ། </p>
drug addiction རྩུག་རྩུགས་འདར་ཤོད། <i>biol.</i>	<p> The fact of being mentally and physically dependent on taking a particular drug regularly. </p> <p> ལུས་སེམས་གཉིས་ཀ་སྤྱོད་རྩུག་རྩུག་ཅེས་ཅན་ཞིག་ལ་དུས་རྒྱུན་དུ་བརྟེན་དགོས་པར་གྱུར་བའི་ གནས་སྤངས། </p>
drug dependence རྩུག་རྩུགས་ཤོད་ཤོད། <i>biol.</i>	<p> Condition in which one craves or depends on a particular drug that one is accustomed to taking. </p> <p> བརྟེན་རྒྱུར་གོམས་པའི་སྤྱོད་རྩུག་རྩུག་ཅེས་ཅན་ཞིག་ལ་བརྟེན་དགོས་པར་གྱུར་བའོ། །སྤྱོད་རྩུག་རྩུག་ རོབ་པར་སྤྱོད་ཞིན་བྱེད་པའི་གནས་སྤངས། </p>
drug tolerance རྩུག་རྩུགས་ཐེག་ཆད། <i>biol.</i>	<p> A condition of diminished responsiveness to a particular drug resulting from repeated exposure to it. Once tolerance has developed, increased doses are required to produce the effects achieved earlier with smaller doses. </p> <p> སྤྱོད་རྩུག་རྩུག་ཅེས་ཅན་ཞིག་ཐེག་ཆད་དུ་བརྟེན་པ་ལ་བརྟེན་ནས་དེར་ཡ་ལན་སྤྱོད་ཚུལ་རྩུག་ དུ་གྱུར་བའི་གནས་སྤངས་ཤིག་གནས་སྤངས་འདི་བྱེད་ཆེ་སྤྱོད་ཆད་སྤྱོད་སྤྱོད་ཆད་ཆད་གིས་ སྤྱོད་རྩུག་པའི་འགྲུགས་རྒྱུ་དེ་ལྟ་བུ་འབྱུང་བར་སྤྱོད་རྩུག་རྩུག་རྩུག་རྩུག་ཅེས་ཅན་དུ་གཏོང་དགོས་པ་ཡིན། </p>
drum brake ར་དབྱེབས་རྒྱག་ཆས། <i>phys.</i>	<p> A brake that operates by the friction of pads pressing against a rotating drum. </p> <p> རྒྱུ་བ་བྱེད་ཀྱིན་པའི་ར་ཡི་འོས་སུ་སྤྲུག་གདན་མནན་པ་ལས་བྱུང་བའི་འགོག་འགྲུགས་ལ་བརྟེན་ ནས་བྱེད་ལས་སྤྱོད་པའི་སྤྲུག་ཆས་ཤིག་ </p>
dry ice འབྲུགས་རྒྱག་ཆས། <i>phys.</i>	<p> Solid carbon dioxide. </p> <p> མཁྲགས་གཟུགས་ཀྱི་དོ་བོར་གནས་པའི་ཁར་སྤྱོད་འཛོལ་རྒྱུ་བཞེས་ལྷན། </p>
duality གཉིས་གཤིས། <i>phys.</i>	<p> The quality or character of being twofold; dichotomy. </p> <p> གཉིས་ལྷན་ཡིན་པའི་ཁུང་ཆོས་སམ་ཡོན་ཏན། བན་ཚུན་འགལ་བའི་ཁུང་ཆོས། </p>

duct A tube in the body that carries a particular liquid.

বি'এ
biol.

ལུས་པོ་འོ་ན་དུ་གཤེད་ཁུ་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་སྐྱེས་པ་འོ་ན་བྱེད་མཁན་གྱི་འོ་ན་སྐྱེས་ཅིག

dumbbell ལྷགས་ཇི་ལ། <i>phys.</i>	A weight consisting of a short bar with a metal ball or disk at each end that is lifted for muscular development and exercise.
---	--

ཕུགས་ཁྱིམ།
phys.

[illegible]

duodenum The beginning portion of the small intestine, starting at the lower end of the stomach and extending to the jejunum.

ལྷན་སྐབས། རྒྱ་རྒྱུ་པུ་
གཞིས་མ།
biol.

ལྷ་ལྷུང་གི་སྟོང་ཆ་སྟེ་སྟོང་ཁྱིམ་གི་མཇུག་སྟེ་ནས་ལྷ་ལྷུང་གི་བར་ཆའི་དབར་གྱི་ཆ་གས་ལ་གོ

dwarf A star of relatively small size and low luminosity, including the majority of main sequence stars.

མཁའ་ཁྱེད་།
phys.

ལྟོས་བཅས་ཀྱི་འོངས་རྒྱུང་ལ་བཀྲག་མདངས་རྒྱུང་པའི་རྒྱུང་མ་ཞིག་སྟེ། གཙོ་མིམ་རྒྱུང་མ་ལམ་
ཆེན་པོའི་ཁོངས་སུ་གཏོགས།

dwarf star A star of relatively small size and low luminosity, including the majority of main sequence stars.
ཁྲ་མེ་མེ་མེ་

ཀླན་ཆུང་།
phys.

ལྟོས་བཅས་ཀྱི་ཐོངས་རྒྱུང་ལ་བཀྲག་མདངས་རྒྱུང་པའི་སྐྱེང་མ་ཞིག་སྟེ། གཙོ་རིམ་སྐྱེང་མ་ལ་ཆེ་བ་པའི་ཐོངས་སུ་གཏོགས།

dynamic (Of a process or system) characterized by constant change, activity, or progress.
 འགྱུར་བཞག

neurosci.

(རྒྱ་རྩིས་ཞིག་གསུམ་ལ་གཅིག་ལ་) བར་མཆོས་མེད་པའི་འགྲུར་བའོ། ། གྲེ་སྒོའོ། །
 ཡང་ན། འཕེལ་རྒྱས་དང་ལྡན་པའི་ཐུན་མིན་གྲུ་ཆོས་མཆོར་བར་གྲེ།

dynamic equilibrium *ସମତା* A state of balance achieved by two forces in motion; also, a state of apparent repose between two reactions going in opposite directions at equal speed.

འབྲུལ་ལྡན་ཆ་མཉམ།
phys.

ཤལ་ལ་སྤྱོད་ཀྱི་སྐབས་སུ་འུགས་གནིས་ཀྱི་དབང་དུ་སྒྲེབས་པའི་དོ་མཉམ་པའི་གནས་སྤངས་
ཤིག་ཡང་ན། ཁ་ཤྱོགས་ལྟོག་ཅིང་མཆོག་གཅིག་མཆོངས་ཡིན་པའི་རྩས་ཀྱི་འཁྲུང་བ་
གནིས་ཀྱི་དབང་དུ་མངོན་པའི་དཔག་སྒྲུབ་ཀྱི་འུགས་སྤངས།

dysdiadochokinesia ‘ <i>သီသိုသိုကီနီးရှား</i> ’	Impairment of the ability to make movements exhibiting a rapid change of motion that is caused by cerebellar dysfunction.
---	---

ལྷན་ཆགས་འབྲེལ་སྤྱོད་ཉམས་
སྤྱོད།
biol.

མྱུང་སྒྲིབ་པའི་བྱེད་ལས་ཉམས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འགྲུལ་སྐྱོད་ལ་འགྲུར་བ་ལྷུང་མོར་གཏོང་བའི་
ནུས་པ་ཉམས་པ་ལ་ཟེད།

dysfunction	Abnormal or impaired functioning of a bodily system or organ.
ཐེང་ཁྲམ་ཉན་པ་ལ།	

ཕྱིད་ལས་ཉམས་པ།
biol.

ལུས་པོའི་མ་ལག་ཅིག་གམ་དབང་པོ་ཞིག་གི་བྱེད་ལས་ཉམས་པའམ་རྒྱན་ལྡན་མིན་པ།

dyskinesia འགྲུལ་སྐྱོད་འཁྲུགས་པ། <i>biol.</i>	Dyskinesia refers to abnormal muscular activity. This anomaly leads to involuntary movements of the head, the face, the tongue, but also of the members of the torso, even the cardiac muscle. འགྲུལ་སྐྱོད་འཁྲུགས་པ་ནི་རྒྱན་ལྗན་མེན་པའི་ཤ་སྤྲིམ་གྱི་བྱེད་སྒོའ་གོ་བ་ཡིན། སྤྱི་དང་མི་མ་གུན་པའི་རང་བཞིན་འདི་ཡིས་མགོ་དང་། གཞིང་། ལྕེ། ལུས་སྐྱོད་ཀྱི་དབང་གོ། ཐན་སྤྱིང་གི་ཤ་གནད་བཅས་ལ་རང་འགྲུལ་མེན་པའི་འགྲུལ་སྐྱོད་སྐྱོང་གི་ཡིད།
dyslexia འབྲི་སྒྲིག་འཚོལ་ཞེས། <i>neurosci.</i>	A condition in the brain that makes it hard for a person to read, write, and spell. གང་ཟག་ཅིག་གིས་ཡི་གེ་སྒྲིག་པ་དང་། འབྲི་བ། དག་སྐྱོར་བྱེད་པ་བཅས་ལ་དཀའ་ངལ་སྐྱེན་པར་བྱེད་པའི་རྒྱན་པའི་ནང་གི་འཁྲུག་སྐྱོན་ཞིག།
dysphasia སྐད་བརྗོད་དལ་བ། <i>neurosci.</i>	Language disorder marked by deficiency in the generation of speech, and sometimes also in its comprehension, due to brain disease or damage. སྐད་པར་ན་ཆ་བྱུང་བའམ་སྐྱོན་ཤོར་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ངག་ནས་བརྗོད་པ་སྐྱོན་དཀའ་བ་དང་། མཚན་པས་རེར་བརྗོད་པ་གོ་རྟོགས་བྱེད་དཀའ་བའི་སྐད་བརྗོད་ཀྱི་འཁྲུག་སྐྱོན་ཞིག།
dyspnea དབྱགས་བཞུག <i>biol.</i>	Difficulty in breathing, often associated with lung or heart disease and resulting in shortness of breath. དབྱགས་འབྲིན་རྒྱུ་བ་དཀའ་བ་སྟེ་སྤྲུལ་མང་པོར་སྐོ་བ་དང་སྤྱིང་གི་ན་ཆ་དང་འབྲེལ་ནས་ཡོང་ཞིང་དབྱགས་མི་འདད་བར་འགྱུར་གྱི་ཡིད།

- earphones** **ན་བེ་ནང་ངམ་སྟེང་དུ་བྱོན་ཏེ་རྒྱང་འཕྲིན་དང་ལོ་ལ་དབྱངས་སོགས་ལ་སྒྲེང་ངོས་ནས་ཉན་བྱེད་**
phys. your ears so that you can listen privately to radio, recorded music, etc.
 ན་བེ་ནང་ངམ་སྟེང་དུ་བྱོན་ཏེ་རྒྱང་འཕྲིན་དང་ལོ་ལ་དབྱངས་སོགས་ལ་སྒྲེང་ངོས་ནས་ཉན་བྱེད་
 གྱི་སྒྲོག་ཆས་ཤིག
- earth** **སའི་གླ་ལ།**
phys. The planet that orbits the sun between the planets Venus and Mars at a mean distance from the sun of 14960000 Km. It has a mass of about 5.76×10^{24} kg and an equatorial diameter of 12756 km. The earth consists of three layers: the gaseous atmosphere, the liquid hydrosphere, and the solid lithosphere.
 ཉི་མ་ནས་ཆ་སྟོ་མས་རྒྱང་ཐག་ 14960000km ཡི་སར། གཟའ་པ་སངས་དང་གཟའ་མིག་
 དམར་གཉིས་ཀྱི་བར་ནས་ཉི་མར་སྐོར་བ་བྱེད་པའི་གཟའ་སྐར་ཞིག དེའི་གཞིས་ཆད་ལ་ 5.76×10^{24} kg ཡོད་པ་དང་དེའི་དྲིལ་ཐོག་མཆམས་ཀྱི་ཆད་ས་ཐོག་ལ་ 12756km ཡོད།
 སའི་གླ་ལ་རིམ་པ་གསུམ་གྱིས་བྱ་བ་ཡོད་པ་ནི། རྒྱང་ས་གཟུགས་ཀྱི་རྒྱང་ཁམས་དང་། གཤེར་
 གཟུགས་ཀྱི་རྒྱུ་ཁམས་། མ་ཁྲགས་གཟུགས་ཀྱི་ས་རྒྱུ་ཁམས་བཙས་སོ།
- eating disorder** **ཟས་སྦྱོང་འཁྲུག་ཐྱོན།**
(ཟ་འཁྲུགས།)
biol. Any of a range of psychological disorders characterized by abnormal or disturbed eating habits (such as anorexia nervosa)
 ཟས་སྦྱོང་བསྟེན་པའི་གོ་མས་གཤེས་འཁྲུག་པའམ་རྒྱན་ལྡན་མིན་པའི་བྱང་གཤེས་དང་ལྡན་པའི་
 མེམས་ཁམས་འཁྲུག་སྦྱོན་གང་རུང་ལ་གོ། (དཔེར་ན་ཡི་ག་འཆུས་པ་ལྟ་བུ།) [མེམས་ཁམས་
 འཁྲུག་པའི་དབང་གིས་ཟས་སྦྱོང་བསྟེན་པའི་གོ་མས་གཤེས་འཁྲུག་པའི་སྦྱོན།]
- eccentricity** **གྲེས་ཆད།**
phys. A measure of the deviation of an elliptical path, especially an orbit from a perfect circle.
 གྲེ་བྲག་ཏུ་སྐོར་ལམ་ལྟ་བུའི་འཛོང་དབྱིབས་ཅན་གྱི་རྒྱ་ལམ་ཞིག་སྐོར་དབྱིབས་དངོས་ལས་
 འཛོལ་བའི་ཆད།

echinoderm ཆེད་པགས་སེམས་ཅན། ཆེད་ པགས་ཅན། <i>biol.</i>	Any of various invertebrate sea animals having a hard spiny outer covering, an internal skeleton, and a radially symmetrical body. Starfish, sea urchins, and sea cucumbers are echinoderms. མཁྱེན་པོའི་ཆེད་པ་ལྟ་བུའི་པགས་པ་དང་། ཉང་ལོའ་གི་རུས་སྒྲིམ། མོག་ཤིང་གི་རྒྱུད་ལུ་ མཚུངས་ཆ་ཅན་གྱི་ལུས་དང་ལུན་པའི་སྒྲིམ་རུས་མེད་པའི་མཚོ་གནས་སྟོག་ཆགས་གང་རུང་ རུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། སྐར་ཉ་དང་། མཚོ་རྒྱུད་། མཚོ་གནས་ཁི་ར་བཅས་ནི་ཆེད་པགས་ཅན་ ཡིན། [ཆུ་རུ་གནས་ཤིང་པགས་པ་ཆེད་པ་ལྟ་བུ་ཡོད་པའི་སེམས་ཅན་ཞིག]
echo བྱག་ཆ། <i>phys.</i>	Reflecting of sound. སྒྲི་ཡི་ལྟོག་འཕྲོ།
echolocation བྱག་ཆ་གནས་འཚོལ། <i>phys.</i>	A process in which animals, for example bats find their way in the dark by producing sound wave that echo when they are reflected off an object. པ་མང་ལྟ་བུའི་སེམས་ཅན་གྱིས་སྒྲིན་པའི་སྒྲི་རྒྱབས་དེ་དངོས་གཟུགས་ཤིག་ལ་ལོག་སྟེ་ཕྱིར་ ལྟོག་པའི་བྱག་ཆ་ལ་བརྟེན་ནས་ནག་ཁུང་དུ་རང་གི་བཤོད་ལམ་འཚོལ་པའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག
eclipsing binary ཁྱིབ་ཐེད་བྱུང་ཁྲུང་། <i>phys.</i>	A variable binary star whose components pass in front of each other, thereby causing a regular eclipse of one of the stars and changes in brightness. ཐུང་སྐར་ཞིག་གི་གྲུབ་ཆའི་སྐར་མ་གང་རུང་གཅིག་གཞན་དེའི་མདུན་ངོས་ནས་རྒྱ་བར་གྱེད་ པས་སྐར་མ་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་རྒྱུན་ལྡན་གྱི་སྐར་འཛིན་འབྱུང་ཞིང་དེའི་བཟླག་མདངས་ ལ་འགྱུར་བ་འགྲོ་བའི་འགྱུར་བག་ཅན་གྱི་ཐུང་སྐར་ཞིག་ལ་གོ།
ecological རྫོད་བརྟན་གྱི། <i>biol.</i>	Relating to or concerned with the relation of living organisms to one another and to their physical surroundings. སྟེ་དངོས་པན་ཚུན་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་དང་སྟེ་དངོས་དང་ཕྱིའི་ཁོར་ལུག་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་དང་ འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི།
ecological succession རྫོད་བརྟན་རིམ་འཁྱུར། <i>biol.</i>	A predictable and gradual process of community change and replacement, often leading toward a climax community. ཚོགས་སྡེའི་འགྱུར་བ་དང་བརྗེ་ཆབ་གྱི་དཔེ་ཞིང་ཆོད་དཔག་ཐུབ་པའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། དུས་སྐབས་མང་པོར་རྗེ་སོན་ཚོགས་སྡེ་ཞིག་གྲུབ་པར་བྱེད། [རྫོད་དང་བརྟན་གཉིས་ཀ་གིས་ གྱིས་འགྱུར་བའི་རིམ་བཞག]
ecology རྫོད་བརྟན་རིག་པ། <i>biol.</i>	The science of the relationships between organisms and their environments. སྟེ་དངོས་དང་དེའི་ཁོར་ལུག་དབར་གྱི་འབྲེལ་བའི་སྐོར་གྱི་ཆན་རིག
ecosystem རྫོད་བརྟན་གནས་ཁྱགས། <i>biol.</i>	A biological community of interacting organisms and their physical environment. པན་ཚུན་འབྲེལ་འདྲིས་ཡོད་པའི་སྟེ་དངོས་དང་དེ་དག་གནས་པའི་ཕྱིའི་རྫོད་གྱི་ཁོར་ལུག་གིས་ གྲུབ་པའི་སྟེ་དངོས་གྱི་ཚོགས་སྡེ་ཞིག་ལ་གོ།

- ectoderm** The outermost of the three primary germ layers of an embryo, from which the epidermis, nervous tissue, and, in vertebrates, sense organs develop.
 ཐིུཏྱ་ *biol.*
 སྒྲིམ་སྤང་ཞིག་གི་ཐོག་མའི་སོན་ཤུན་བར་རིམ་གསུམ་ཡོད་པའི་ནང་གི་ཆེས་ཕྱི་མ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་།
 འདི་ལས་ཕྱི་བགས་དང་དབང་ཅའི་ཕྱད་བྱུག་སྤལ་རུས་ཅན་གྱི་སྤྲོག་ཆགས་ཀྱི་ཆོར་པའི་དབང་
 བོ་ནས་འཆར་འཕེལ་འབྱུང་།
- ectotherm** An organism that depends on external sources for its body heat.
 ཐིུངྒ་ཅན་ *biol.*
 རང་གི་ལུས་རྩིད་དེ་ཕྱི་རོལ་གྱི་རྩིད་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་ཤིག་ལ་བརྟེན་པའི་སྤྱི་དངོས་ཤིག་
- ectothermy** The inability of an animal to exert fine control over its internal temperature by physiological means.
 ཐིུངྒ་རང་བཞིན་ *biol.*
 ལུས་ཁས་ལུས་ཀྱི་བྱེད་ཐབས་ལ་བརྟེན་ནས་རང་ཉིད་ཀྱི་ནང་རྩིད་ལ་ཆོད་འཛིན་ཡག་པོ་བྱེད་མི་
 ཐུབ་པའི་རང་བཞིན་ལ་གོ་ [ཕྱི་རོལ་གྱི་རྩིད་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་རྩིད་སྤངས་
 འཛིན་བྱེད་པའི་རང་བཞིན་]
- eddy** A current at variance with the main current in a stream of liquid or gas, especially one having a rotary or whirling motion.
 འཕྱིལ་འཁྲུག་ *phys.*
 སྒོར་བ་བྱེད་བཞིན་པའི་གཤེར་གཟུགས་སམ་རྒྱུད་གཟུགས་ཀྱི་རྒྱུན་ཞིག་ཏུ་ཡོད་པའི་སྒོག་
 རྒྱུན་ལ་བརྟེན་ནས་འབྱུར་བའི་སྒོག་རྒྱུན་ཞིག་
- effect** 1. Something that is produced by an agency or cause. 2. Power to produce results.
 ཐིུང་རྒྱུས་ *phys.*
 1) རྒྱུན་ནམ་བྱེད་པོ་ཞིག་གིས་བསྐྱུན་པའི་ཆོས་གང་རུང་ཞིག་ 2) འབྲས་བུ་བསྐྱུན་བྱུབ་པའི་
 རྒྱས་པ།
- effector cell** A cell that acts in response to a certain stimulus or is capable of mediating a function.
 རྒྱལ་བྱེད་ཐུང་ *biol.*
 སྒྲིལ་རྒྱུན་རིམ་ཅན་ལ་ཡ་ཡན་གྱི་ཚུལ་དུ་བྱེད་ལས་སྤེལ་མཁན་ནས། བྱེད་ལས་ཤིག་བར་སྤུམ་
 བྱེད་པའི་རྒྱས་པ་དང་ལྡན་པའི་ཐ་སྲུང་ཞིག་
- effector protein** A protein that alters biochemical processes in a cell, as by decreasing or increasing the activity of an enzyme.
 རྒྱལ་བྱེད་ཐུ་རྒྱས་ *biol.*
 སྒྲིན་ཇས་ཤིག་གི་བྱེད་སྒོ་རིམ་ཅི་ཅུང་གཏོང་བ་ལྟ་བུའི་སྒོ་ནས་ཐ་སྲུང་ཞིག་གི་ནང་རོལ་
 གྱི་ཇས་ཀྱི་སྤེབ་སྦྱོར་ལ་འབྱུར་བ་གཏོང་བའི་སྒྲི་ཇས་ལ་གོ་
- efficiency** In a machine, the ratio of useful energy output to total energy input, or the percentage of the work input that is converted to work output.
 ལས་ཐྱོད་ *phys.*
 འབྲུལ་ཆས་ཀྱི་ནང་དུ། ལས་ཐྱོད་ནི་ཐོན་སྤྱེད་ཀྱི་རྒྱས་པ་དང་ནང་འཇུག་གི་རྒྱས་པའི་སྒོམ་
 འཕོར་གཉིས་ཀྱི་བསྟར་ཆད་དམ། ནང་འཇུག་ལས་ཀ་དེ་ཐོན་སྤྱེད་ལས་ཀར་བསྐྱུར་བའི་བརྒྱ་
 ཆའི་ཆད་ལ་གོ་

egg ཁམས་དམར། རྒྱ་རྒྱ། <i>biol.</i>	A female gamete involved in the sexual reproduction of animals; an ovum སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ཁམས་འདུས་སྐྱེད་འཕེལ་གྱི་ནད་དུ་ཐེ་གཏོགས་ཡོད་པའི་བྱད་མེད་ཀྱི་ཁམས་ རྒྱལ་ཞིག་ལ་ཟེར། དེ་ལ་ཁམས་དམར་སྟེ་བྱད་ཡང་ཟེར།
ejaculation ཕྱིར་འཕྱིན། <i>biol.</i>	The action of ejecting semen from the body. ལུས་པོ་ནས་ཁམས་དཀར་པོ་ཕྱིར་འདོན་པའི་བྱ་བ།
elaboration རྒྱས་བཤད། <i>sci. method</i>	The process of developing or presenting a theory, policy, or system in further detail. རྣམ་གཞག་ཅིག་གསུམ། སྲིད་བྱས་ཤིག་ཡང་ན། གཞུང་ལུགས་ཤིག་ཞིབ་རྒྱས་སུ་འགྲེལ་བ་ཤད་ བྱེད་པའམ་གསལ་ལྟོན་བྱེད་པ་ལ་གོ།
elastic collision སྐར་ཆད་གདོང་བྲག། <i>phys.</i>	A collision in which the total kinetic energy of the colliding bodies after collision is equal to their total kinetic energy before collision. གདོང་བྲག་མ་རྒྱབ་སྐྱོན་གྱི་དངོས་གཉེན་གསུམ་འགའ་ཡི་འགལ་སྐྱོད་ནས་པའི་སྐྱོན་འཕོར་དང་ གདོང་བྲག་རྒྱབ་པའི་རྗེས་ཀྱི་དངོས་གཉེན་གསུམ་དེ་དག་གི་འགལ་སྐྱོད་ནས་པའི་སྐྱོན་འཕོར་ གཉིས་མཉམ་པའི་གདོང་བྲག་ཅིག།
elastic force སྐར་གནས་བྱགས། <i>phys.</i>	The resisting internal force resulting from the elastic deformation of an object, which restores the original shape when the external force is removed. དངོས་པོ་ཞིག་ལ་ལྗེས་གཤིས་ཅན་གྱི་བཟོ་ཉིས་བྱུང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེད་པའི་འགོག་ཤུགས་ ཅན་གྱི་ནད་ཤུགས་ལ་གོ་ཞིང་། ཕྱི་ཤུགས་དེ་སེལ་བའི་སྐབས་སུ་ཤུགས་འདི་ཡིས་དངོས་པོ་ དེ་ཐོག་མའི་དབྱིབས་སུ་ཕྱིར་ལོག་པར་བྱེད།
elastic limit ལྗེས་གཤིས་རྒྱས་མཚམས། <i>phys.</i>	Distance of stretching or compressing beyond which an elastic material will not return to its original state. ལྗེས་གཤིས་ཅན་གྱི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་རྒྱང་སྐྱུས་གྱི་སྟེ་མཚམས། འདི་བཞག་ཆེ་དངོས་པོ་དེ་ ཐོག་མའི་རང་གཉེན་སུ་བསྐྱར་ལོག་མི་བྱེད།
elasticity ལྗེས་གཤིས། <i>phys.</i>	Property of a solid wherein a change in shape is experienced when a deforming force acts on it, with a return to its original shape when the deforming force is removed. དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་ཤུགས་ཤིག་ཐོག་ཆེ་དབྱིབས་ལ་འགྱུར་བ་འགྲོ་ཞིང་། ཤུགས་དེ་ཕྱིར་ འཐེན་བྱས་སྐབས་དངོས་པོ་དེ་ཐོག་མའི་རང་གཉེན་སུ་ཕྱིར་ལོག་བྱེད་པའི་སྟེ་སྟེ་གཉེན་གསུམ་གྱི་ བྱད་ཆོས།

- electric charge** One of the basic properties of the elementary particles of matter giving rise to all electric and magnetic forces and interactions. The two kinds of charge are given negative and positive algebraic signs: measured in coulombs.
 རྟོག་ཐར།
phys. རྟོག་དང་ཁབ་ལེན་གྱི་ཤུགས་དང་འབྲེལ་སྒྲིབ་ཚོན་པར་བྱེད་པའི་དངོས་ཤུལ་གྱི་ཚད་ཁུལ་གྱི་གཞི་
 ཅའི་ཁྲད་ཆོས་ཤིག། རྟོག་ཁུར་རིགས་གཉིས་ནི་མོ་རྟགས་དང་པོ་རྟགས་གཉིས་ཀྱིས་མཚོན་
 པར་བྱེད་ཅིང་། བཅེ་གཞི་ཁུ་ལོམ་དུ་ཆད་འཇལ།
- electric circuit** An electrical device that provides a path for electrical current to flow
 རྟོག་ལམ།
phys. རྟོག་རྒྱན་རྒྱ་བར་རྒྱ་ལམ་མཁོ་སྤྲོད་བྱེད་པའི་རྟོག་ཆས་ཤིག།
- electric current** Flow of electric charge that transports energy from one place to another. Measured in amperes, where 1 ampere is the flow of 6.25×10^{18} electrons (or protons) per second.
 རྟོག་རྒྱན།
phys. རྟོག་ཆས་གཅིག་ནས་གཞན་ཞིག་ལ་དབོར་འབྲེན་བྱེད་པའི་རྟོག་ཁུར་གྱི་རྒྱ་བ། ཡེམ་མིར་
 གྱི་ནང་དུ་ཆད་འཇལ་ཞིང་ཡེམ་མིར་གཅིག་ནི་སྐར་ཆ་རེའི་ནང་དུ་རྟོག་རྒྱལ་ (མོ་རྒྱལ་) 6.25×10^{18} རྒྱ་བ་ལ་གོ།
- electric dipole** Molecule in which the distribution of charge is uneven, resulting in slightly opposite charges on opposite sides of the molecule.
 རྟོག་རྩྭ་གཉིས་ལྗན།
phys. འདས་རྒྱལ་གྱི་ནང་དུ་ཁུར་གྱི་བརྒམ་ཚུལ་ཆ་མི་མཉམ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཁ་གཏད་གྱི་ཕྱོགས་
 གཉིས་སུ་ཕྱོག་ཕྱོགས་ཀྱི་ཁུར་ཉུང་དུ་རེ་བྱུང་བ།
- electric discharge** An electric discharge is the release and transmission of electricity in an applied electric field through a medium such as a gas.
 རྟོག་ཐར་མྱོར་བ། རྟོག་ཐར་
 རྟོན་བ།
phys. བྱི་ནས་བསྐྱེད་པའི་རྟོག་ར་ཞིག་གི་ནང་ནས་རྒྱངས་གཟུགས་ལྟ་བུའི་རྒྱད་ལམ་ཞིག་རྒྱུད་དེ་
 རྟོག་རྟོན་ཅིང་རྒྱད་གཏོང་བྱས་པ་ལ་རྟོག་གཏོང་ཞེས་བརྗོད།
- electric eye** A transducer used to detect and measure light and other radiations
 རྟོག་མིག
phys. འོད་ཟེར་དང་འགྲེད་འཕྲོའི་རིགས་གཞན་རྣམས་ཅད་གཙོད་དང་ཆད་འཇལ་བྱེད་པར་སྤྲོད་པའི་
 བརྒྱུད་འགྲེད་ཡོ་ཆས་ཤིག།
- electric field** Force field that fills the space around every electric charge or group of charges. Measured by force per charge (newtons/coulomb).
 རྟོག་ར།
phys. རྟོག་ཁུར་གཅིག་གསུ་དུ་མའི་མཐའ་འཁོར་དུ་འཁོད་པའི་ཤུགས་ར། ཁུར་རེ་ལ་ཤུགས་ཅི་ཙམ་
 ཡོད་མེན་གྱི་བཅེ་གཞི་དུ་ཆད་འཇལ་ (ནེ་ཧུ་འོན། / ཁུ་ལོམ།) པར་བྱེད།

electric force

ཐོག་ཕྱགས།
phys.

An electric force is an attractive or repulsive force between two charged objects. Electric forces are attractive when two objects have opposite charges and repulsive when two objects have like charges.

སྒོག་ཕྱགས་ནི་ཁྱེད་ལྟ་བུ་དངོས་པོ་གཉིས་དབར་གྱི་འཐེན་ཕྱགས་སམ་འབྲུད་ཕྱགས་ལ་གོ་
དངོས་པོ་གཉིས་ལ་ཐོག་སྒྲིལ་ཁྱེད་ལྟ་བུ་འཐེན་ཕྱགས་ཡིན་པ་དང་། ཁྱེད་ལྟ་བུ་གཉིས་
པ་ཡོད་ཆེ་འབྲུད་ཕྱགས་ཡིན།

**electric genera-
tor**

ཐོག་ཕྱགས་སྒྲུབ་ཆས།
phys.

A machine or device which generates electricity; especially one that converts mechanical energy into electric energy.

སྒོག་བསྐྱར་མཁན་གྱི་ཡོ་ཆས་སམ་འབྲུལ་ཆས་ཤིག་སྟེ། གཙོ་བོ་འགྲུལ་ཕྱགས་རྒྱས་པ་དེ་སྒོག་
གི་རྒྱས་པར་བསྐྱར་མཁན་དེ་ལ་གོ།

electric meter

ཐོག་འཇལ་ཆས།
phys.

A meter for measuring the amount of electric power used

སྒོག་སྟོབས་ཅི་ཙམ་མེད་སྟེ་བཏང་མིན་ཆད་འཇལ་བྱེད་ཀྱི་འཇལ་ཆས་ཤིག།

electric motor

ཐོག་གི་སྒྲུབ་ཆས།
phys.

A machine for converting electrical energy into mechanical energy.

སྒོག་རྒྱས་དེ་འགྲུལ་ཕྱགས་རྒྱས་པར་བསྐྱར་བྱེད་ཀྱི་འབྲུལ་ཆས་ཤིག།

electric plug

ཐོག་ཕྱར།
phys.

A device for making an electrical connection between an appliance and the mains, consisting of an insulated casing with metal pins that fit into holes in a socket.

སྒོག་ཆས་དང་སྒོག་གི་འབྲུད་ཁུངས་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་འབྲེད་མ་ཐུང་བྱེད་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག་སྟེ།
འགོག་ག་རྒྱགས་ཀྱི་བརྒྱུ་ཆས་ཤིང་ལྷགས་ཀྱི་ཕྱར་པ་དང་ཕྱར་པ་དེ་བསྐྱར་ཁུང་གི་མི་ཁུང་དུ་
ཏག་ཏག་འཐོད་པ་ཞིག།

electric potential

ཐོག་རའི་ལས་ཆད།
phys.

Electric potential energy (in joules) per unit of charge (in coulombs) at a location in an electric field; measured in volts and often called voltage.

Voltage= electrical energy/charge=joules/coulomb

སྒོག་རའི་ནད་གི་གནས་ཤིག་ཏུ་ཡོད་པའི་ཁྱེད་ (ཁྱེད་ལས་) རེ་རེ་ལ་ཡོད་པའི་སྒོག་གི་གནས་
ལྟོས་རྒྱས་པ་ (འབྲུལ་) ལ་གོ་ཞིང་མེད་ལྟོས་ཡིན་དུ་ཆད་འཇལ་བྱེད་ལ་ཏག་པར་མེད་ཆད་
ཅས་བརྗོད་མེད་ཆད། = སྒོག་རྒྱས། / ཁྱེད། = འབྲུལ། / ཁྱེད་ལས།

electric potential

energy

ཐོག་གི་གནས་ལྟོས་རྒྱས་པ།
phys.

Energy a charge has due to its location in an electric field.

སྒོག་ཁྱེད་ཞིག་སྒོག་ར་ཞིག་གི་ནད་དུ་བཞག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་སྒོག་ཁྱེད་དེ་ལ་ཡོད་པའི་རྒྱས་པ།

electric power

ཐོག་སྟོབས།
phys.

Rate of electrical energy transfer or the rate of doing work, which can be measured by the product of current and voltage. Power= current X voltage

རྒྱས་པ་སྟོ་བའི་འགྲོས་ཆད་དམ་ལས་ཀ་བྱེད་པའི་འགྲོས་ཆད་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ནི་སྒོག་རྒྱུན་དང་
མེད་ཆད་བསྐྱར་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཆད་འཇལ་ཐུག་ སྒོག་སྟོབས། = སྒོག་རྒྱུན་ x མེད་ཆད།

electric shield ཟླ་གཙམ་ <i>phys.</i>	A screen of conducting material used to reduce the penetration of electric fields into a particular region. ས་ཁྲུལ་དེས་ཅན་ཞིག་ཏུ་ཟླ་གཙམ་རྒྱུ་ནས་འཛུལ་བའི་ཆད་ཇི་ཅུང་ཏུ་གཏོང་ཆེད་སྤྱོད་པའི་ རྒྱུད་ཁྲིད་དངོས་ཅས་ཀྱི་ཡོལ་བ་ཞིག
electric shock ཟླ་གཙམ་ <i>phys.</i>	A sudden discharge of electricity through a part of the body. ཟླ་གཙམ་ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་ཤིག་བརྒྱུད་ནས་སློ་བུར་དུ་བྱེད་ཐོན་པར་གོ
electric signal ཟླ་གཙམ་ <i>neurosci.</i>	A signal that is conveyed by electricity (as by variations in voltage or frequency) or operated by electricity. ཟླ་གཙམ་ (མཐོལ་ཆད་དཔལ་སྒྲོས་ཆད་ལ་འབྱུང་བ་བཟང་སྟེ་)གིས་སྤྱོད་པའམ་ཟླ་གཙམ་གྱི་འཕྲིན་ནས་ བཀོལ་སྤྱོད་བྱེད་པའི་བརྟེན་ཞིག
electrical ballast ཟླ་གཙམ་རྒྱུ་ཚུལ་ <i>phys.</i>	A device that provides starting voltage and also limits current during normal operation in electrical discharge lamps such as fluorescent lamps. ཐད་འཆེར་ཟླ་གཙམ་བཟུ་ལུ་བྱེད་ཟླ་གཙམ་ལ་ཐོག་མའི་འགོ་འཛུགས་ཀྱི་མཐོལ་ཆད་མཁོ་སྤྱོད་བྱེད་པ་ དང་། དེའི་རྒྱུན་ལྷན་གྱི་བྱེད་སྒྲུབ་སྤྱོད་ཟླ་གཙམ་རྒྱུ་ལ་ཆེད་འཛིན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག
electrical discharge ཟླ་གཙམ་ལ་ ཟླ་གཙམ་ལ་ <i>phys.</i>	The liberation of energy from a distribution of electric charge when the charge flows. The source of the discharge can range from a cumulonimbus cloud, from which the discharge manifests itself as lightning, to a simple battery, in which the discharge is a current doing useful work. ཟླ་གཙམ་ཁུབ་ཁུབ་ས་ཞིག་ནས་ཟླ་གཙམ་རྒྱུ་ལའི་སྤྱོད་པའི་རྒྱས་པ་ལ་གོ་ཞིང་། ཟླ་གཙམ་ སྤྱོད་པའི་འབྱུང་ཁུངས་ནི་དག་ཆར་གྱི་སྤྱིན་པ་ལྟ་བུ་ནས་སྤྱོད་པའི་ཐོག་སྤྱོད་ཀྱི་བར་ དུ་ཡོང་། དག་ཆར་གྱི་སྤྱིན་པ་ནས་ཟླ་གཙམ་འབྱུག་གི་དོ་བོར་ཟླ་གཙམ་སྤྱོད་པ་དང་། ཟླ་གཙམ་རྒྱུ་ལའི་ སྤྱོད་ཅན་གྱི་བྱ་བ་སྤྱོད་པའམ་ཟླ་གཙམ་རྒྱུ་ལའི་དོ་བོར་ཟླ་གཙམ་སྤྱོད་ཀྱི་ཡོང་།
electrical energy ཟླ་གཙམ་ <i>phys.</i>	A form of energy related to the position of an electric charge in an electric field. ཟླ་གཙམ་གི་ར་བ་ཞིག་ཏུ་འཁོད་པའི་ཟླ་གཙམ་འཁུར་ཞིག་གི་གནས་ས་ལ་བརྟེན་ནས་ཡོད་པའི་རྒྱས་པའི་ རྒྱས་པ་ཞིག
electrical force ཟླ་གཙམ་ <i>phys.</i>	Force that one charge exerts on another. When the charges are the same sign, they repel; when the charges are opposite, they attract. ཁུར་གཅིག་གིས་ཁུར་གཅིག་ཞིག་གི་སྤྲེད་ཐེབས་པའི་ལྷན་སྒྲུབ་། ཁུར་གཅིག་གི་རྒྱས་པ་གཅིག་པ་ ཡིན་ཆེ་ཐན་ཚུན་འབྲུང་རེས་བྱེད་ལ། རྒྱས་པ་མི་གཅིག་པ་ཡིན་ཆེ་ཐན་ཚུན་འཐེན་རེས་བྱེད་།
electrical resistance ཟླ་གཙམ་འགོག་ལྷན་སྒྲུབ་ <i>phys.</i>	Resistance of a material to the flow of electric charge through it; measured in ohms (Ω). དངོས་པོ་ཞིག་རྒྱུད་ནས་ཟླ་གཙམ་རྒྱུ་སྤྱོད་པའི་ཐོད་ཡིས་ཟླ་གཙམ་རྒྱུ་ལའི་སྤྱོད་པའི་ འགོག་ལྷན་སྒྲུབ་། ཞིན་ (Ω) ཀྱི་ནང་ཆད་འཇུག་བྱེད་།

electrically polarized ཐྲེག་འབྲེལ་སྒྲིབ་ཀྱིས། phys.	Term applied to an atom or molecule in which the charges are aligned so that one side is slightly more positive or negative than the opposite side. ཁྱེད་རྒྱུ་མཉམ་པ་སྒྲིབ་སྒྲིབ་ཀྱི་གཅིག་ནི་སྒྲིབ་གཞན་དེ་ལས་པོ་ཁྱེད་མང་བའམ་མོ་ཁྱེད་མང་བ་ཡོད་པའི་རྒྱུ་མཉམ་པ་ཅན་གྱི་རྒྱུ་མཉམ་པ་ལྟ་བུ་ལ་སྦྱོང་པའི་ཆོག་ཅིག།
electricity ཐྲེག་ཀྱི་རྒྱུ། phys.	General term for electrical phenomena, much like gravity has to do with gravitational phenomena, or sociology with social phenomena. འཛེན་ལུགས་ནི་འཛེན་ལུགས་ཀྱི་སྤྱང་ཚུལ་ལ་སྦྱོང་པ་དང་སྦྱི་ཆོགས་ཆན་རིག་ནི་སྦྱི་ཆོགས་ཀྱི་སྤྱང་ཚུལ་ལ་སྦྱོང་པ་དང་མཚུངས་པར་སློག་གི་སྤྱང་ཚུལ་ལ་སྦྱོང་པའི་སྦྱིར་བཏང་གི་བན་ཆད།
electrification ཐྲེག་འབྲེལ་འཇུགས། phys.	The process of making a machine or system operate using electricity when it did not before སློབ་ཆད་སློག་བེད་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱིན་མེད་པའི་འབྲུལ་ཆས་སམ་མ་ལག་ཅིག་ལ་སློག་བེད་སྦྱོང་གཏོང་བྱ་འཇུག་པའི་རྒྱུ་དེམ་ལོ།
electrochemical gradient ཐྲེག་རྒྱུ་ལག་ཟུར་ཆད། neurosci.	A trans membrane gradient formed as a result of the movement of an ion or other solute across the membrane. This comprises a gradient of electrical charge and a concentration gradient, which depends on the distribution of the ion across the membrane. སྦྱི་མོ་ཞིག་བརྒྱུད་དེ་གྲུས་རྒྱུ་ལ་ལས་བཞུར་ཆས་གཞན་རྒྱ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་སྦྱི་མོ་དེའི་ཕྱོགས་གཉིས་སུ་གྲུབ་པའི་གཟར་ཆད་ལ་གོ་ཞིང་། འདིའི་ཁོངས་སུ་སྦྱི་མོ་དེའི་ཕྱོགས་གཉིས་སུ་ཡོད་པའི་གྲུས་རྒྱུ་གི་ཁུབ་ཚུལ་ལ་བརྟེན་པའི་སློག་ཁྱེད་ཀྱི་གཟར་ཆད་དང་འདྲུས་ཆད་ཀྱི་གཟར་ཆད་གཉིས་ཀ་གཏོགས་ཀྱི་ཡོད།
electrochemistry ཐྲེག་རྒྱུ་སྤྱི་གྲུབ། chem.	The branch of chemistry that deals with the relations between electrical and chemical phenomena. སློག་གི་སྤྱང་ཚུལ་དང་རྒྱུ་ཀྱི་སྤྱང་ཚུལ་གཉིས་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་ལ་བརྟེན་དབྱེད་བྱེད་པའི་རྒྱུ་འབྱུར་རིག་པའི་སྤྱི་ཆན་ཞིག།
electroconvulsive therapy ཐྲེག་ཐུང་འདར་གཞི་བཀུ་སྤྱི་གྲུབ། neurosci.	A medical treatment of mental illness that passes electricity through the patient's brain. ནད་པའི་ཁྱེད་པའི་ནད་དུ་སློག་རྒྱུ་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་སེམས་ནད་བཅོས་ཐབས་ཤིག།
electrode ཐྲེག་སྒྲིབ། phys.	Terminal-for example, of a battery-through which electric current can pass. སློག་སྒྲིབ་ཀྱི་སྒྲིབ་མོ་ལྟ་བུ་སྒྲིབ་ཀྱི་ནས་སློག་རྒྱུ་བཟོད་སྐབས་ཤིག།
electrodynamics ཐྲེག་ཐུགས་སྤྱི་གྲུབ། ཐྲེག་སྦྱོང་འབྲུལ་སྤྱི་གྲུབ། phys.	Study of moving electric charge, as opposed to electrostatics. འགྲུལ་མེད་སློག་རིག་ལས་ཕྱོག་སྤྱི་འགྲུལ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱིན་པའི་སློག་ཁྱེད་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པའི་རིག་པ།

electroencephalogram (EEG)

ལྷན་ཅི་སྒྲུབ་དེས།
phys.

A tracing or graph of the electrical activity of the brain. Electrodes taped to the scalp record electrical waves from different parts of the brain. The pattern of an EEG reflects an individual's level of consciousness and can be used to detect such disorders as epilepsy, tumors, or brain damage.

[illegible]

electrolysis

མཁོན་ལཱེད།
chem.

The production of a chemical reaction by passing an electric current through an electrolyte. In electrolysis, positive ions migrate to the cathode and negative ions to the anode.

[illegible]

electromagnet

ཕྱོག་ཁབ་ལྟ།
phys.

Magnet whose magnetic properties are produced by electric current.

སྟོག་རྒྱན་ལ་བརྟེན་ནས་ཁབ་ལེན་གྱི་རྣམ་པ་མངོན་ཡོང་བའི་ཁབ་ལེན།

electromagnetic
force

ལྷན་ཁག་གི་ལོ་ལྟོ་སྤྱོད་ལྟུང་།
phys.

The force arising from the attractions and repulsions associated with electric and magnetic fields. The electromagnetic force is one of the four basic forces in nature, being weaker than the strong nuclear force but stronger than the weak force and gravity.

གློག་དང་ཁབ་ལེན་གྱི་རབ་ལ་བརྟེན་པའི་འབྲང་ཤུགས་སམ་འགྲུག་ཤུགས་ལས་བྱང་བའི་
 ཤུགས་ཀྱི་ལ་གོ་ཞིང་། གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་ཤུགས་ནི་དང་བྱང་ཁབ་སུ་ཡོད་པའི་ཤུགས་ཀྱི་
 རིགས་ཤིག་ཡིན་པ་དང་། འགྲུགས་ལས་ཤུགས་རྩེ་ཞིང་། ཞན་ཤུགས་དང་འཛེན་ཤུགས་
 གཉིས་ལས་ཤུགས་ཆེ་བ་ཡོད།

electromagnetic induction

ལྷན་ཁག་གི་ལྷན་པོ་ལྟ་བུ་
phys.

Phenomenon of inducing a voltage in a conductor by changing the magnetic field near the conductor. If the magnetic field within a closed loop changes in any way, a voltage is induced in the loop. The induction of voltage is actually the result of a more fundamental phenomenon: the induction of an electric field. See also Faraday's law.

[illegible]

electromagnetic radiation Transfer of energy by the rapid oscillations of electromagnetic fields, which travel in the form of waves called electromagnetic waves.

སྒོག་ཁབ་ལེན་གྱི་འགྲེང་འཕྲུལ།
phys.

སྒོག་ཁབ་ལེན་གྱི་རྒྱབས་ཀྱི་ངོ་མོད་མོག་ནས་འགྲུལ་བ་ཞུང་བྱེད་ཅིང་སྒོག་ཁབ་ལེན་གྱི་གཡོ་འགུལ་མ་གྲིགས་པོ་ལ་བརྟེན་ནས་རྩས་པ་རྒྱུད་སྒྲིང་བྱེད་པ།

electromagnetic spectrum Range of frequencies over which electromagnetic radiation can be propagated. The lowest frequencies are associated with radio waves; microwaves have a higher frequency, and then infrared waves, light, ultraviolet radiation, X-rays, and gamma rays in sequence.

སྒོག་ཁབ་ལེན་གྱི་འོད་གཤམ།
phys.

སྒོག་ཁབ་ལེན་གྱི་འགྲེང་འཕྲུལ་ལྟུང་སྤྱོད་ཀྱི་ཁྲབ་ཚད། རྒྱུད་འཕྲིན་གྱི་རྒྱབས་ལ་རྒྱས་ཕྱིད་དམའ་ཤོས་ཡོད་པ་དང་། སྤྱི་རྒྱབས་ལ་རྒྱས་ཕྱིད་དེ་ལས་ཆེ་བ་ཡོད། དེའི་རྗེས་སུ་རིས་གྲིས་དམར་ཕྱིའི་འོད་དང་། སྒྲུང་རུང་གི་འོད། སྒྲུག་ཕྱིའི་འགྲེང་འཕྲུལ། སྒོག་པར་གྱི་འཕྲོ་ཟེར། ཟླ་མ་འཕྲོ་ཟེར་བཅས་བསྟར་དུ་སྒྲིག་ཡོད།

electromagnetic wave Energy-carrying wave emitted by vibrating charges (often electrons) that is composed of oscillating electric and magnetic fields that regenerate one another. Radio waves, microwaves, infrared radiation, visible light, ultraviolet radiation, X-rays, and gamma rays are all composed of electromagnetic waves.

སྒོག་ཁབ་ལེན་གྱི་རྒྱབས་ཀྱི་འགྲེང་འཕྲུལ།
phys.

ཕན་ཚུན་སྒྲན་རིས་བྱེད་པའི་སྒོག་ར་དང་ཁབ་ལེན་ར་བ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱས་འགྲུལ་གྱིས་གྲུབ་ཅིང་འདར་འགྲུལ་བྱེད་ཀྱིན་པའི་ཁྲར་ (པལ་ཆེ་བ་སྒོག་རྩལ་ཡིན།) གྲིས་འཕྲོ་རུ་བརྟུག་པའི་རྩས་འཁྱེར་རྒྱབས་ལ་གོ་རྒྱུད་འཕྲིན་གྱི་རྒྱབས་དང་། སྤྱི་རྒྱབས། དམར་ཕྱིའི་འགྲེང་འཕྲུལ། སྒྲུང་རུང་གི་འོད། སྒྲུག་ཕྱིའི་འོད། སྒོག་པར་འཕྲོ་ཟེར། ཟླ་མ་འཕྲོ་ཟེར་བཅས་ནི་སྒོག་ཁབ་ལེན་གྱི་རྒྱབས་ཀྱིས་གྲུབ་པ་ཡིན།

electromagnetism An interaction between electricity and magnetism, as when an electric current or a changing electric field generates a magnetic field, or when a changing magnetic field generates an electric field.

སྒོག་ཁབ་ལེན་གྱི་རྒྱམ་གཤམ།
phys.

སྒོག་རྒྱུན་ཞིག་གསུང་བ་འཕྲོ་བཞེན་པའི་སྒོག་ར་ཞིག་གིས་ཁབ་ལེན་གྱི་ར་བ་ཞིག་སྒྲན་བཤམ། འགྲུར་བ་འཕྲོ་བཞེན་པའི་ཁབ་ལེན་གྱི་ར་བ་ཞིག་གིས་སྒོག་ར་ཞིག་སྒྲན་པ་ལྟ་བུའི་སྒྲུབས་ཀྱི་སྒོག་དང་ཁབ་ལེན་གཉིས་དབར་གྱི་འབྲེལ་སྦྲེང་ལ་གོ།

electromotive force (emf) Any voltage that gives rise to an electric current. A battery or a generator is a source of emf.

སྒོག་རྒྱུན་སྒྲེལ་བྱུང་གཤམ།
phys.

སྒོག་རྒྱུན་སྒྲེལ་བྱུང་བའི་ཕྱི་ཚད་གང་རུང་ལ་གོ། སྒོག་སྒྲན་ནས་སྒོག་འདོན་འབྲུལ་ཆས་ནི་སྒོག་རྒྱུན་སྒྲེལ་བྱུངས་ཀྱི་འབྲུང་ཁུངས་ཡིན།

electromyogram (EMG) A graphic record of the electrical activity of a muscle as recorded by an electromyograph.

གཤམ་ནད་སྒོག་རིས།
phys.

གཤམ་ནད་སྒོག་རིས་པར་ཆས་ཀྱིས་ཐོ་འགོད་བྱས་པའི་གསྐྱེས་ཀྱི་སྒོག་འབྲེལ་བྱེད་སྒྲིའི་པར་རིས་ལ་གོ།

- electron** An elementary particle, classed as a lepton, with a rest mass (symbol *m_e*) of $9.1093897(54) \times 10^{-31} \text{kg}$ and negative charge of $1.60217733(49) \times 10^{-19}$ coulomb. Electrons are present in all atoms in groupings called shells around the nucleus; when they are detached from the atom they are called free electrons. The antiparticle of the electron is the positron.
- ཐྲོག་རྩལ་**
phys. ལེབ་ཤོན་གྱི་རིགས་སུ་གཏོགས་པའི་དྲུག་མེད་གདོས་ཚད་(*m_e*) $9.1093897(54) \times 10^{-31} \text{kg}$ ཡིན་པ་དང་། ཐྲོག་འཁུར་ཁྱེད་མེད་ཐྲོག་གྲངས་ $1.60217733(49) \times 10^{-19}$ བཅས་ཡིན་པའི་ཅ་རྩལ་ཞིག་ཐྲོག་རྩལ་ནམས་རྩལ་ཐོན་ཚད་མའི་ལྷོ་རྩལ་གྱི་མཐའ་འཁོར་གྱི་ ཐྲོགས་རིས་དུ་འབོད་པའི་སྡེ་ཚན་ཁག་ཏུ་ཡོད་པ་ཡིན། གལ་ཏེ་ཐྲོག་རྩལ་ནམས་རྩལ་ཐོན་དང་ ཁ་བྲལ་ཆེ་དེ་ལ་རང་དབང་ཐྲོག་རྩལ་ཞེས་ཟེར། ཐྲོག་རྩལ་གྱི་ཐྲོག་མའི་སྡེ་རྩལ་ལ་ཐྲོག་མའི་ ཐྲོག་རྩལ་ཟེར།
- electron beam** A stream of electrons in a gas or vacuum.
- ཐྲོག་རྩལ་འཛོལ་ཁྲུང་**
phys. རྒྱངས་ཇས་ཤིག་གས་སྤྱོད་སངས་ཤིག་ཏུ་བཏང་བའི་ཐྲོག་རྩལ་གྱི་རྒྱུན་ཞིག
- electron cloud** The electrons surrounding the nucleus of an atom, viewed as a cloud-like mass.
- ཐྲོག་རྩལ་གླིན་པ།**
phys. རྩལ་ཐོན་ཞིག་གི་ལྷོ་རྩལ་གྱི་མཐའ་དུ་སྒྲོར་བ་བྱེད་བཞིན་པའི་ཐྲོག་རྩལ་དག་ལ་གོ་ཞིང་། དེ་ དག་གི་སྤྱི་བ་ལྟ་བུའི་གདོས་ཚད་ཅིག་ཏུ་སྤྱང་གི་ཡོད།
- electron micrograph** A photograph or image of a specimen taken using an electron microscope.
- ཐྲོག་རྩལ་ཐ་ཤིས།**
phys. ཐྲོག་རྩལ་ཐ་མཐོང་ཆེ་ཤིས་སྤྱད་དེ་སྤྱོད་པའི་དཔེ་གཞི་ཞིག་གི་པར་རིས་སྤྱད་བརྒྱན།
- electron microscope** A form of microscope that uses a beam of electrons instead of a beam of light (as in the optical microscope) to form a large image of a very small object.
- ཐྲོག་རྩལ་ཐ་ཤིས།**
phys. འོད་གྱི་འཕྲོ་ཟེར་(འོད་སྤྱོད་ཐ་མཐོང་ཆེ་ཤིས་དུ་ཡོད་པ་ལྟར་) གྱི་ཆབ་ཏུ་ཐྲོག་རྩལ་གྱི་འཕྲོ་ཟེར་ སྤྱད་དེ་ཏ་ཅང་རྒྱང་བའི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་གཟུགས་བརྒྱན་ཆེན་པོ་འབྲལ་པར་བྱེད་པའི་ཐ་མཐོང་ ཆེ་ཤིས་ཞིག
- electron neutrino** The neutrino that is associated with the electron in weak interactions, and has an extremely small mass of less than 4×10^{-6} times that of an electron.
- ཐྲོག་རྩལ་གྱི་མཁུ་བྱ་བའི་ཆ་ཤིང་ཆེན་པོ།**
phys. ཞན་པའི་སྡེལ་སྤྱོད་གྱི་ནང་དུ་ཐྲོག་རྩལ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་མཁུ་བྱ་བའི་ཆ་ཤིང་ཆེན་པོ་ལ་གོ་ཞིང་། གདོས་ཚད་ནི་ཏ་ཅང་རྒྱང་རྒྱང་ཡིན་ཏེ་ཐྲོག་རྩལ་གྱི་གདོས་ཚད་ཀྱི་ལྷ་ས་ 4×10^{-6} ལས་ རྒྱང་བ་ཡོད།
- electron transport chain** A series of electron carriers that occurs within certain membranes, such as the mitochondrial membrane, and produces energy for the cell.
- ཐྲོག་རྩལ་འཛོལ་སྤྱོད་ཐེངས་**
biol. ལུས་སྤྱོད་ཐ་གཟུགས་ཀྱི་སྤྱི་མོ་ལྟ་བུའི་སྤྱི་མོ་ངེས་ཅན་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཐྲོག་རྩལ་སྤྱེལ་ མཁུ་བྱ་བའི་ཆ་ཤིང་ཆེན་པོ་ལ་གོ་ཞིང་། ཐ་ཐུང་གི་ཆེད་དུ་ལུས་པ་མཁུ་བྱ་བའི་སྤྱོད་ཐེངས་

electron volt (eV) ཇྲོག་ཤལ་ཨོལ་ཚད། <i>phys.</i>	Amount of energy equal to that an electron acquires in accelerating through a potential difference of 1 V. རྒྱུ་ཁྲུང་ཚོལ་ཉ་གཅིག་རྒྱུད་ནས་ཇྲོག་ཤལ་ཞིག་སྤར་སྟོན་བྱེད་སྐབས་སུ་ཐོབ་པའི་རྒྱུ་པ་མཉམ་པའི་རྒྱུ་པའི་འཛོར་ཚད།
electronegativity ཇྲོག་གི་ཚོག་ཤིས། <i>chem.</i>	A measure of the ability of a specified atom to attract electrons in a molecule འདུས་ཤལ་ཞིག་ཏུ་ཤལ་མཉམ་རེས་ཅན་ཞིག་གིས་ཇྲོག་ཤལ་འགྲུག་པའི་རྒྱུ་པའི་ཚད་འཇལ་ཞིག།
electronic music ཇྲོག་ཆས་རྩལ་དབྱངས། <i>phys.</i>	Music performed using synthesizers and other electronic instruments. བསེ་སྟོར་ཇྲོག་ཆས་དང་ཇྲོག་གི་རོལ་ཆ་གཞན་སྤྱད་དེ་སྟེད་སྟུན་བྱས་པའི་རོལ་དབྱངས་ལ་གོ།
electronic synthesizer བསེ་སྟོར་ཇྲོག་ཆས། <i>phys.</i>	An electronic musical instrument, typically operated by a keyboard, producing a wide variety of sounds by generating and combining signals of different frequencies. མཚུ་བ་ཐེབས་སྤྱད་དེ་དཀྲོལ་ཞིང་རྫོས་ཤོད་སྟུ་ཚོགས་པའི་བདེ་སྟེད་སྟུན་དང་ལྷན་ཐེབ་བྱས་ཏེ་སྟུ་ཚོགས་པ་སྤྲུན་པར་བྱེད་པའི་ཇྲོག་གི་རོལ་ཆས་ཤིག།
electronics ཇྲོག་རྩལ་ཡིག་པ། ཇྲོག་ཆས་ ཡིག་པ། ཇྲོག་ཆས། <i>phys.</i>	The branch of physics and technology concerned with the design of circuits using transistors and microchips, and with the behaviour and movement of electrons in a semiconductor, conductor, vacuum, or gas. ཇྲོག་འཕྲེན་ཤེལ་སྤྱབས་དང་བྱང་བུ་མོ་སྤྱད་དེ་ཇྲོག་ལམ་བཟོ་འགྲོད་དང་། བྱེད་ཁྲིད་གཟུགས་སུ། ཁྲིད་གཟུགས། རྟོང་སངས་ཁམས། ཡང་ན་རྫངས་གཟུགས་སུ་ཇྲོག་ཤལ་གྱི་རྒྱ་སྤངས་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པ་བཅས་དང་འབྲེལ་པའི་དངོས་ཁམས་དང་འབྲལ་རིག་གི་སྟེ་ཆན་ཞིག།
electrophorus electricus ཇྲོག་བསགས་ཇྲོག་ཉ། <i>biol.</i>	A long cylindrical freshwater fish of northern South America, having organs that produce a powerful electric discharge, used to stun prey and for defense. ཇོན་བྱ་འན་པ་རྒྱལ་དུ་འཇུག་པ་དང་རང་ཉིད་སྤངས་སྟོབ་ཀྱི་ཆེད་དུ་ཇྲོག་ལྷགས་ཆེན་པོ་སྟོད་བྱེད་ཀྱི་དབང་པོ་དང་ལྷན་ཞིང་། ལྷོ་ཨ་རིའི་བྱང་ཨོས་སུ་རྒྱ་དངས་མོར་གནས་པའི་ཡིང་ཞིང་མདོང་དབྱིབས་ཅན་གྱི་ཉ་ཞིག།
electroreception ཇྲོག་རྒྱན་རྟེ་ཞིན། <i>biol.</i>	The detection by an aquatic animal of electric fields or currents. མཚོ་གནས་སྟོག་ཆགས་ཤིག་གིས་ཇྲོག་རལས་ཇྲོག་རྒྱན་ཆོར་བ།
electroreceptor ཇྲོག་རྒྱན་རྟེ་ཞིན་པ། <i>biol.</i>	A vertebrate organ found especially in fish that contains sensory cells capable of detecting electric fields ཇྲོག་ར་ཆོར་ཐུབ་པའི་རྒྱུ་པ་ཅན་གྱི་དབང་ཆོར་མ་ཕུང་གིས་ཐུབ་ཅིང་། བྲེ་བྲག་ཏུ་ཉ་ཡིན་དུ་ཡོད་པའི་སྐལ་རུས་ཅན་གྱི་སྟོག་ཆགས་ཀྱི་དབང་པོ་ཞིག།
electrostatics འགྲལ་ཞེད་ཇྲོག་ཡིག་ <i>phys.</i>	Study of electric charges at rest, as opposed to electrodynamics. ཇྲོག་ལྷགས་རིག་པའི་ལྷོག་རྒྱ་སྟེ་འགྲལ་མེད་ཇྲོག་ཁུར་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པའི་རིག་པ།

electroweak force མྲོག་ཕྱད་ཞན་ཕྱགས། phys.	A hypothetical force postulated to explain both the electro-magnetic force and the weak nuclear force as two aspects of a single force. མྲོག་ཁབ་ལེན་གྱི་ཤྱགས་དང་། རྩེ་རྩལ་གྱི་ཞན་ཤྱགས་གཉིས་ནི་ཤྱགས་གཅིག་གི་རྣམ་པ་གཉིས་ཡིན་པར་བརྗོད་པའི་ཚོད་གཞག་གི་ཤྱགས་ཤིག།
electroweak interaction མྲོག་ཞན་ཞུལ་བྱུང་། phys.	A type of fundamental interaction combining both the elec-tromagnetic interaction and the weak interaction. མྲོག་ཁབ་ལེན་གྱི་སླེལ་སྦྱོར་དང་ཞན་ཤྱགས་ཀྱི་སླེལ་སྦྱོར་གཉིས་ཀ་ཁྱེ་སླེལ་བའི་གཞི་ཅིང་སླེལ་སྦྱོར་གྱི་རིགས་ཤིག།
element ཆ་ཐུས། chem.	Each of more than one hundred substances that cannot be chemically interconverted or broken down into simpler substances and are primary constituents of matter. Each element is distinguished by its atomic number, i.e. the number of protons in the nuclei of its atoms. རྩིས་སྦྱོར་གྱི་ལམས་ནས་རྩིས་གཞན་ལ་བསྐྱར་མི་ཐུབ་ཅིང་ཆ་ཤས་སོ་སོར་ཡང་དབྱེ་མི་ཐུབ་པའི་བཅའ་གཟུགས་ཀྱི་ཆ་བའི་གྲུབ་ཆ་བཅས་རྩིས་བརྒྱ་ལྟོག་ཡོད་པའི་གསུམ་གྱི་གང་རུང་ཞིག ཆ་རྩིས་སོ་སོ་ནི་ཆ་རྩིས་དེའི་རྩེ་རྩལ་དུ་ཡོད་པའི་ཕོ་རྩལ་གྱི་གངས་ཀ་སྟེ་དེའི་རྩལ་གངས་ལ་བརྟེན་ནས་དབྱེ་བ་འབྱེད་པ་ཡིན།
elementary particles ཆ་རྩལ། phys.	Subatomic particles. The basic building blocks of all matter, consisting of two classes of particles, the quarks and the leptons. སྤ་རྩལ་ལ་གོ་ཞིང་། བཅས་གཟུགས་ཀྱན་གྱི་ཚོམ་གཞིར་གྱུར་པའི་རྩལ་ཏེ་ཁྱ་ཨག་དང་ལེབ་ཀོན་ཞེས་པའི་རྩལ་གྱི་རིགས་གཉིས་སུ་དབྱེ།
elevator མྲོག་བྱམས། (མྲོག་གི་འཕྲོགས་བྱམས།) phys.	An elevator is a machine that carries passengers to higher and lower floors in a tall building. མྲོག་བྱམས་ནི་ཁང་བཅེགས་མཐོན་པོ་ཞིག་གི་ནང་ནས་འབྲལ་མི་རྣམས་ཐོག་ཅིག་གོང་འོག་གང་རུང་ལ་སླེལ་བྱེད་གྱི་འབྲལ་འཁོར་ཞིག།
ellipse འཛོང་དཔྱིབས། math.	Closed curve of oval shape wherein the sum of the distances from any point on the curve to two internal focal points is a constant. གྲུག་དབྱིབས་སྟེང་གི་ཚོག་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ནས་ནང་ཐོལ་དུ་ཡོད་པའི་ལྷོ་ཚོག་གཉིས་དབར་གྱི་བར་ཐག་གི་སྟོམ་འཐོར་ནི་འགྱུར་མེད་ཡིན་པའི་ཁ་རྩམ་པའི་སྟོང་དབྱིབས་ལ་གོ།
elliptical galaxy དབྱ་ཚོགས་འཛོང་པོ། phys.	Elliptical galaxies appear like ellipsoidal clouds of stars, with very little internal structure apart from (in some cases) a denser nucleus. དབྱ་ཚོགས་འཛོང་པོ་ནི་འཛོང་ལྷུང་གྱི་སྐར་ཚོགས་ལྟར་མངོན་ཞིང་། (གནས་སྟངས་འགར་)ལྷོ་སྟོང་སྟུག་པོ་ཡོད་པ་མ་གཏོགས་ནང་ངོས་ཀྱི་བཟོ་བཞོད་ཏ་ཅང་ཉུང་ཤུ་ལས་མེད།

elongation The state of being elongated or lengthened; also : the process of growing or increasing in length; chain elongation in DNA synthesis; the elongation of a muscle under tension

ནར་རྒྱ།
biol.

བསྐྱར་བའམ་ཇི་རིང་དུ་བཏང་བའི་གནས་སྐྱར་ས་ལ་གོ་བ་དང་། རིང་ཚད་འཕེལ་བའམ་ཆེར་
སྐྱེད་པའི་རྒྱུ་རིམ་ལ་ཡང་གོ་དཔེར་ན། ཁྱིམ་མེ་སྐྱོར་གྲུབ་སྐབས་སུ་མིང་བ་ནར་སྐྱེ་འབྱུང་
བ་དང་། རྒྱུ་ལྷགས་ལ་བརྟེན་ནས་ཤ་སྐྱིམ་ནར་སྐྱེ་བྱེད་བ་ལྟ་བུ།

embryo The earliest stage of development of a plant or animal. In humans the term is used for the first two months of existence in the uterus; from then on the term foetus is used.

ལྷན་སྐྱེད་།
biol.

ཅི་ཤིང་ངས་སྟོག་ཆགས་ཤིག་གི་འཆར་འཕེལ་གྱི་ཆེས་ཐོག་མའི་རིམ་པ་དེ་ལ་ཟེར། འགྲོ་བ་མི་
ལ་མཆོད་ན། མངལ་ དུ་གནས་བའི་ཐོག་མའི་རྒྱ་བ་གཉིས་ཀྱི་རིང་ལ་བརྟེན་ཆད་འདི་སྐྱེད་ཅིང་།
དེའི་རྗེས་སུ་མངལ་གནས་ཞེས་བརྗོད།

embryogenesis The formation and development of the embryo.

ལྷན་སྐྱེད་འཆར་རྒྱ།
biol.

སྐྱེས་སྐྱེད་གི་གྲུབ་ཚུལ་དང་འཆར་འཕེལ་བྱུང་ཚུལ་ལ་ཟེར།

embryology The branch of biology that deals with the formation and early development of living organisms.

ལྷན་སྐྱེད་རིག་བ།
biol.

སྟོག་ལྷན་སྐྱེད་དོས་ཀྱི་གྲུབ་ཚུལ་དང་ཐོག་མའི་འཆར་འཕེལ་གཙོ་བོར་འཛིན་པའི་སྐྱེད་དོས་ཆོན་
རིག་གི་ཕྱེ་ཆན་ཞིག།

embryonic neural tube The structure in mammalian embryos that develops into the brain and spinal cord.

ལྷན་སྐྱེད་དབར་ཆའི་ལྷ་བ།
neurosci.

ལྷན་སྐྱེད་རྒྱུ་རིམ་པ་དུ་འཆར་འཕེལ་འབྱུང་བར་འགྱུར་བའི་རྒྱ་གསོས་སྟོག་ཆགས་ཀྱི་སྐྱེས་་
སྐྱེད་ནང་གི་ཆགས་བཞུགས་ཅིག།

emission The production and discharge of something, especially gas or radiation.

རྒྱུ་འདོན། ཕྱིར་འཕྲོ།
phys.

རྒྱུ་ས་གཟུགས་སམ་འགྲུང་འཕྲོ་ལྷ་བུའི་དངོས་པོ་ཞིག་བསྐྱུན་པའམ་རྒྱོད་པ་ལ་གོ།

emission nebula A nebula that absorbs ultraviolet radiation from stars and reemits it in the visible, infrared, and radio parts of the electromagnetic spectrum.

ཕྱིར་འཕྲོ་ཁྱར་ཁྱིན།
phys.

སྐར་མ་ནས་བྱུང་བའི་སྐྱེག་ཕྱིའི་འོད་འཛིན་པའི་རྗེས་སུ། རྒྱུ་ཁབ་ལེན་གྱི་འོད་ཤལ་གྱི་ཆ་ཤས་
སྐར་བྱུང་གི་འོད་དང་། དམར་ཕྱིའི་འོད། རྒྱུ་འཕྲོན་གྱི་རྒྱབས་བཅས་ཀྱི་ངོ་བོར་ཕྱིར་འཕྲོ་བར་
བྱེད་པའི་སྐར་ཁྱིན།

emission spectrum Distribution of wavelengths in the light from a luminous source.

འཕྲོ་ཤལ།
(འཕྲོས་བའི་འོད་ཤལ།)
phys.

འོད་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་ཤིག་ནས་འཕྲོས་པའི་འོད་ཟེར་གྱི་རྒྱབས་ཐག་གི་ཁྲབ་ཚུལ།

emissivity The ratio of the power per unit area radiated by a surface to that radiated by a black body at the same temperature.
འཕྲོག་ཉིང་རྒྱས་ཚད།
phys.

དོད་ཚད་གཅིག་པ་ཞིག་གི་ཐོག་ཀྱི། ངོས་ཞིག་གིས་ཀྱི་ཁྱོན་གྱི་བཞེས་རེན་ས་ཁྲོད་པའི་སྒྲོབས་དང་།
ནག་ག་ཟུགས་ཤིག་གིས་ཀྱི་ཁྱོན་གྱི་བཞེས་རེན་ས་ཁྲོད་པའི་སྒྲོབས་གཉིས་ཀྱི་བསྟར་ཚད།

emotion A mental state that arises spontaneously rather than through conscious effort and is often accompanied by physiological changes; a feeling; the emotions of joy, sorrow, and anger.
སྤྲོད་ཚེད། སེམས་སྤྲོད།
neurosci.

ཤེས་ཚོར་དང་བཅས་པའི་ཚོལ་བ་བརྟེན་མི་དགོས་པར་སྒྲོ་བྱུང་དུ་ལུས་ཁམས་ཀྱི་འགྱུར་བ་
ལྷན་དུ་འབྱུང་བའི་སེམས་ཀྱི་གནས་བབ་སྟེ། ཚོར་བ་ཞིག དཔེར་ན། བདེ་བ་དང་། སྤྲུག་བསྐྱལ།
ཁོང་ཁྱོད་ལུང་སེམས་སྤྲོད།

emotional memory Emotional memory is the storage and recall of events and details that are couple with the physiological response that was present when the event occurred.
སྤྲོད་ཚེད་བློ་ན་པ། སེམས་སྤྲོད་།

སྤྲོད་ཚོར་བན་པ་ནི་དོན་ཤིག་གྱུང་བའི་བྱུང་སྐབས་ཀྱི་ལུས་ཁམས་གནས་ལུགས་དང་།
འབྲེལ་བའི་ལ་ལན་དང་བྱུང་དུ་སྒྲེལ་ནས་ཡོད་པའི་དོན་ཤིག་དང་དེའི་ཞིབ་པ་རྣམས་གསལ་ཉར་
དང་བློ་གསོ་ལ་ཟེར།

empathy The ability to understand and share the feelings of another.
མཉམ་སྤྲོད།
(བདེ་ལྡན་མཉམ་སྤྲོད་)
neurosci.

གཞན་གྱི་ཚོར་བ་ཤེས་ཤིང་མཉམ་དུ་སྤྲོད་ཟུབ་པའི་རྒྱས་པ།

emphysema A condition in which the air sacs of the lungs are damaged and enlarged, causing breathlessness.
སྒྲིལ་ཚུལ་ནད།
biol.

སྒྲོ་བའི་ལྗང་རྒྱལ་ལ་གནོད་སྐྱོན་བྱུང་ཞིང་ཆེ་དུ་བྱིན་པ་ལ་བརྟེན་ནས་དབྱགས་ཉལ་བའི་གནས་
སྤངས་འབྱུང་བའི་སྒྲོ་ནད་ཅིག [ཐ་མག་འཕེན་པ་ལ་བརྟེན་ནས་སྒྲོ་བུ་རྒྱུ་རྒྱུ་བ་ལས་བྱུང་བའི་
སྒྲོ་ནད།]

empiricism The view that experience, especially of the senses, is the only source of knowledge.
མཚན་ལྡན་ཡིད་ཀྱི་ལྟགས།
phil.

དབང་ཚོར་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་ཉམས་སྤྲོད་ནི་ཤེས་བྱ་ཡི་འབྱུང་ཁུངས་ཁོ་ན་ཡིན་པར་འདོད་
པའི་ལཱ་ཚུལ།

empiricist A person who supports the theory that all knowledge is based on experience derived from the senses.
མཚན་ལྡན་ལྟགས་ལྟུང་།
phil.

ཤེས་བྱ་ཐམས་ཅད་ནི་དབང་ཚོར་ལ་བརྟེན་པའི་ཉམས་སྤྲོད་གཞི་ལ་བཞག་པ་ཞིག་ཡིན་འདོད་
པའི་རྣམ་གཞག་ལ་རྒྱུ་སྤྲོད་མཁན་གྱི་གང་ཟག།

emulsion མི་འབྲེས་བསྐྱེས་ཁྲ། <i>phys.</i>	A fine dispersion of minute droplets of one liquid in another in which it is not soluble or miscible. བརྒྱ་མི་སྒུབ་པའམ་འབྲེས་མི་སྒུབ་པའི་གཤེར་ག་ཟུགས་ཤིག་ཏུ་གཤེར་ག་ཟུགས་གཞན་ཞིག་གི་ཟུགས་པ་སྒྲ་མོ་གྲམ་ནས་ཡོད་པ་ལ་གོ། [མི་འབྲེས་པའི་གཤེར་ཁྲ་གཉིས་མཉམ་དུ་བསྐྱེས་པའི་ཁྲ་བ།]
encode བརྒྱུག <i>phys.</i>	To convert (a message or other information) into code. (འབྲིན་པའམ་ཆ་འབྲིན་གཞན་ཞིག་)གསང་བརྒྱ་རུ་སྒྱུར་བྱེད་པ།
end product མཐའ་འབྲས། མཚུག་འབྲས། མཐའ་ཐོབ།	The result of a completed series of processes or changes. རྒྱུད་རིམ་མཐ་འབྲུར་བ་བསྟར་མ་ཞིག་ཡོངས་སུ་གྲུབ་པ་ལས་བྱུང་བའི་མཚུག་འབྲས།
endemic disease ཕྱལ་ཇི་ནས། <i>biol.</i>	Disease regularly found among particular people or in a certain area. མི་རིགས་ཀྱི་བྲག་པ་ཞིག་གསལ་ཡང་ན་ཡུལ་ལུང་ངེས་ཅན་ཞིག་ལ་འཆར་ཅན་དུ་ཡོད་པའི་ནད་ལ་གོ། [རིགས་སམ་ཡུལ་ལུང་གི་བྲག་པ་ཁྲབ་པའི་ནད་ཡམས་ཤ།]
endocrine ནད་ཆེན། ནད་ཟགས། <i>biol.</i>	Relating to or denoting glands which secrete hormones or other products directly into the blood. ཆེན་ཇུས་སམ་ཐོན་ཇུས་གཞན་ཐང་ཀར་ཁྲག་ལམ་དུ་སྒྲོད་འདོན་བྱེད་མཁུ་གྱི་ཆེན་བྱ་དང་འབྲེལ་བའམ། ཡང་ན་དེ་ལྟ་བུའི་ཆེན་བྱ་མཆོན་པ།
endocrine system ནད་ཆེན་མ་ལག <i>biol.</i>	Body control system composed of a group of glands that maintain a stable internal environment by producing chemical regulatory substances called hormones. The endocrine system includes the pituitary gland, thyroid gland, parathyroid glands, adrenal gland, pancreas, ovaries, and testes. The thymus gland, pineal gland, and kidney (see urinary system) are also sometimes considered endocrine organs. ཆེན་ཇུས་སུ་འབོད་པའི་ཇུས་ཀྱི་སྟངས་འཛིན་དངོས་ཇུས་སྐྱེད་སྐྱུན་བྱས་ཏེ་ལུས་ནད་གི་ཁོར་ཡུག་བརྟན་པོ་ཞིག་རྒྱུན་སྲིད་བྱེད་མཁུ་ཆེན་བྱའི་ཆོགས་ཤིག་གིས་གྲུབ་པའི་ལུས་པོ་ཆོད་འཛིན་མ་ལག་ལ་གོ། ནད་ཆེན་མ་ལག་གི་ནད་དུ་པེ་ཅུ་ཆེན་བྱ་དང་། ཨོལ་མདུད་ཆེན་བྲ། གཞིགས་ཀྱི་ཨོལ་མདུད་ཆེན་བྲ། མཁལ་ཆེན། གཤེར་ཆེན། ཁམས་དམར་གྱི་སྒྲོད། ཆེག་འབྲས་བཅས་རྩྭ་ཡོད། མཆམས་རེར་ར་ཆང་ཆེན་བྱ་དང་། ཐང་འབྲུ་ག་ཟུགས་བྱུང་། མཁལ་མ་ (གཅིན་འདོན་མ་ལག་ལ་གཟེགས་) རྣམས་ཀྱང་ནད་ཆེན་དབང་པོར་ཅིས་ཀྱི་ཡོད།
endocytosis ཐུབ་ནད་འབྲེན། <i>biol.</i>	A process of cellular ingestion by which the plasma membrane folds inward to bring substances into the cell. སྤ་བྱུང་གི་སྤྱི་མོན་ཕྱོགས་སུ་ལྷེབ་ཅིག་རྒྱབ་སྤེ་སྤ་བྱུང་གི་ནད་དུ་བེམ་ཇུས་ལེན་པར་བྱེད་པའི་སྤ་བྱུང་གི་ནད་འཛིབ་ཀྱི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག། [སྤ་བྱུང་ཞིག་གིས་ལུས་ག་ཟུགས་རྩྭ་བ་བ་འཁུམ་པར་བྱེད་ཚུལ་ཤ།]

- endoderm** The innermost of the three primary germ layers of an animal embryo, developing into the gastrointestinal tract, the lungs, and associated structures.
ནང་ཕྱུག་
biol. སྟོན་ཆགས་ཀྱི་སྒྲིམ་སྤྱིང་གི་ཐོག་མའི་སྤ་ཕུང་ལ་ཕྱི་ལྷན་ཟེམ་པ་གསུམ་ཡོད་པའི་ཁྱོད་ཀྱི་ཆེས་ནང་མ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། རྟོ་རྒྱ་སྒྲིལ་ལས་དང་། རྟོ་བ། དེ་འབྲེལ་ཆགས་བཞོན་ཁག་ཏུ་འཆར་འཕེལ་བྱེད།
- endogenous** Originating or produced within an organism, tissue, or cell: endogenous hormones.
ནང་ཆུང་།
biol. སྤ་ཕུང་རམས་ཕུང་གྲུབ། ཡང་ན་སྒྲིལ་དངོས་ཤིག་གི་ནང་དོས་ནས་འབྱུང་བའམ། སྒྲིལ་སྒྲིལ་བྱས་པ་ལ་ཟེར། དཔེར་ན། རང་སྒྲིལ་མེན་ཟས་ལྟ་བུ།
- endolymph** The fluid contained in the membranous labyrinth of the vertebrate ear.
ནང་གནས་ཆུ་ལེར་།
biol. སྤལ་རུས་ཅན་གྱི་སྟོན་ཆགས་ཀྱི་སྒྲིམ་ཅན་གྱི་ན་བའི་སྒྲིལ་ཀྱིས་གྲུབ་ཏུ་ཡོད་པའི་གཤེད་ལ།
- endomysium** The sheath like layer of connective tissue that surrounds an individual muscle fiber.
གཞིམ་ནང་ཆུ།
biol. ལ་སྒྲིམ་ཐག་རན་ཞིག་གི་མཐའ་ནས་སྒྲོར་ཞིང་ལུབས་དང་འདྲ་བའི་མཐུང་སྒྲོར་ཕུང་གྲུབ་ཀྱི་ཟེམ་པ་ཞིག།
- endoplasmic reticulum** A system of interconnected networks of membranebound tubules, vesicles and sacs found in the cytoplasm of a cell. There are two main types of endoplasmic reticulum: rough (granular) and smooth (agranular).
གཤེད་ནང་བྲ་ཆོག་ལ།
biol. སྤ་ཕུང་ཞིག་གི་སྤ་ཆའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་སྒྲིལ་གྲང་། བྱང་བ། སྒྲིམ་སྤ་བཅེངས་པའི་སྒྲིལ་རྒྱུང་རྒྱུས་པན་ཚུན་མཐུང་སྒྲོར་བྱས་པའི་བྲ་ཆོག་ལ་གྱི་མ་ལག་ཅིག་གཤེད་ནང་བྲ་ཆོག་ལ་གྱི་ཟེམ་པ་གཅི་མོ་གཉིས་ནི། (ཟེགས་རྒྱུང་) རྒྱུ་པོ་དང་། (ཟེགས་མེད་) འཇམ་པོ་གཉིས་ཡིན།
- endoskeleton** An internal skeleton, such as the bony or cartilaginous skeleton of vertebrates.
ནང་སྒྲིལ་།
biol. སྤལ་རུས་ཅན་གྱི་སྟོན་ཆགས་ཀྱི་རུས་པའམ་བྱས་རུས་གྱིས་གྲུབ་པའི་ཀོང་རུས་ལྟ་བུའི་ནང་གི་རུས་སྒྲོམ་ཞིག།
- endosperm** The part of a seed which acts as a food store for the developing plant embryo, usually containing starch with protein and other nutrients.
ནང་སྒྲི།
biol. འཆར་འཕེལ་བྱེད་བཞིན་པའི་ཅི་ཤིང་གི་སྒྲིམ་སྤྱིང་ལ་མཁོ་བའི་ཟ་མ་གསོག་ཉར་བྱེད་པའི་སྤ་བོན་གྱི་ཆ་གསུམ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། དེ་ཡིས་བག་ཆེད་སྒྲིལ་ཟས། ཟས་བཅུད་གཞན་རྣམས་གསོག་ཉར་བྱེད། [སྤ་བོན་གྱི་ནང་དོས་དུ་ཡོད་པའི་སྒྲིལ་ཟས་ཤིག་སྒྲིལ་གནས་ཀྱི་སྒྲིལ་པའི་ལ་ལ་ལ་གསོ་སྒྲིལ་བྱེད།]
- endospore** The inner layer of the wall of a spore.
ཐྱག་མོན་།
biol. མོན་ཐལ་གྱི་ཕྱི་ལྷན་གྱི་ཟེམ་པ་ནང་མ་དེ་ལ་ཟེར།

endosymbiotic theory	The proposition that symbiosis between different prokaryotes gave rise to eukaryotic cells.
ནང་འཁྱིལ་སྒྲུབ་གཞག <i>biol.</i>	ཉིང་བྲལ་ཟླ་ཕྱང་མི་འདྲ་བའི་དབར་གྱི་མཉམ་སྲིག་ལ་བརྟེན་ནས་ཉིང་ལྡན་ཟླ་ཕྱང་གྲུབ་པར་བརྗོད་པའི་རྣམས་གཞག་ཅིག། [ཉིང་བྲལ་ཟླ་ཕྱང་ཞིག་གིས་ཉིང་བྲལ་ཟླ་ཕྱང་གཞན་ཞིག་ནས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཉིང་ལྡན་ཟླ་ཕྱང་གྲུབ་པར་བཤད་པའི་རྣམས་གཞག།]
endothelium	Endothelium is the tissue that lines the blood vessels, heart and lymphatic ducts.
ནང་ཕྱི <i>biol.</i>	ནང་ཅི་ནི་ཚུ་སེར་སྒྲ་གྲ་དང་། སྤྱིང་། ཁྲག་ཙ་བཅས་ལ་ནང་ཤ་འཁོད་མཁན་གྱི་ཕུང་གྲུབ་དེ་རེད།
endotherm	An animal that is dependent on or capable of the internal generation of heat; a warm-blooded animal.
ནང་རྫོད་ཅན། <i>biol.</i>	ནང་རྫོད་སྐྱར་པའི་རྒྱས་པ་ལྡན་པའམ་ནང་རྫོད་ལ་བརྟེན་མཁན་གྱི་སྲོག་ཆགས་ཤིག། ཁྲག་རྫོད་ལོ་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་ཤིག།
endothermic reaction	A chemical change that is accompanied by an absorption of heat
རྒྱས་ལེན་རྒྱས་སྐྱོད། <i>chem.</i>	རྫོད་རྒྱས་འཛིབ་པ་དང་ལྷན་དུ་འབྱུང་བའི་ཇུས་ཀྱི་འབྱུང་བ་ཞིག། [རྒྱས་པ་ལེན་པའི་ཇུས་སྐྱོད།]
endothermy	State of production of heat within an animal by means of metabolic processes within cells (mainly muscle cells). Birds and mammals are endotherms.
ནང་རྫོད་རང་བཞིན། <i>biol.</i>	སྲོག་ཆགས་ཤིག་གི་ཟླ་ཕྱང་གི་ནང་དུ་(གཙོ་བོ་ཤ་སྐྱིམ་ཟླ་ཕྱང་)བྱུང་བའི་རྒྱས་སྐྱོད་རྒྱུ་དེམ་ལ་བརྟེན་ནས་སྲོག་ཆགས་དེའི་ལུས་པོའི་ནང་དུ་རྫོད་སྐྱོད་སྐྱར་བྱེད་པའི་གནས་བབ་ལ་གོ་ཞིང་། བྱ་དང་རྒྱ་གཤེས་སྲོག་ཆགས་ནི་ནང་རྫོད་ཅན་ཡིན། [ནང་གི་ལུས་རྫོད་ལ་བརྟེན་ནས་རང་གི་ལུས་ཀྱི་རྫོད་ཆད་སྐྱར་པའི་ནང་བཞིན།]
energy	That which can change the condition of matter. Commonly defined as the ability to do work; actually only describable by examples.
རྒྱས་པ། <i>phys.</i>	མེས་གཟུགས་ཀྱི་གནས་བབ་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་ཐུབ་པའི་ཆོས་དེ་ཉིད། སྤྱིར་བཏང་། ལས་ཀ་བྱེད་ཐུབ་པའི་མ་གྲུ་རྒྱས་པ་གོ་ཞིང་དོན་དངོས་སུ་དཔེ་མཆོན་ཁོ་ན་ལ་བརྟེན་ནས་འགྲེལ་བརྗོད་བྱ་ཐུབ།
energy level	A definite stable energy that a physical system can have; used especially of the state of electrons in atoms or molecules
རྒྱས་ལྗིང། <i>phys.</i>	ཁྱིའི་དངོས་པོའི་མ་ལག་ཅིག་ལ་ཡོད་ཆོག་པའི་བརྟན་ཞིང་ཆད་ངེས་ཅན་གྱི་རྒྱས་པ་སྟེ། སྤྱིར་བཏང་རྒྱལ་ཤུན་ནས་འདུས་རྒྱལ་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་སྟོག་རྒྱལ་གྱི་གནས་བབ་ལ་བེད་སྤྱོད་བྱེད།
energy state	A definite stable energy that a physical system can have; used especially of the state of electrons in atoms or molecules
རྒྱས་བབ། <i>phys.</i>	ཁྱིའི་དངོས་པོའི་མ་ལག་ཅིག་ལ་ཡོད་ཆོག་པའི་བརྟན་ཞིང་ཆད་ངེས་ཅན་གྱི་རྒྱས་པ་སྟེ། སྤྱིར་བཏང་རྒྱལ་ཤུན་ནས་འདུས་རྒྱལ་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་སྟོག་རྒྱལ་གྱི་གནས་བབ་ལ་བེད་སྤྱོད་བྱེད།

enervation	A feeling of being drained of energy or vitality; fatigue.
བྱངས་ཤིང་། <i>biol.</i>	རྒྱས་པ་ལས་ཟུངས་ཤུགས་ཤོར་བའི་ཆེར་བ་ཞིག་སྟེ། དལ་དུ་བ།
engine	Any device for converting some forms of energy into mechanical work.
འབྲུལ་འཁོར་། <i>phys.</i>	རྒྱས་པའི་ངོ་མོ་འགའ་ཤས་འབྲུལ་ཆས་ཀྱི་རྒྱས་པར་བསྐྱར་བྱེད་ཀྱི་ལོ་ཆས་གང་རུང་རུང་ཞིག་
engineer	A person who designs, builds, or maintains engines, machines, or public works.
བཟོ་རིག་འཆར་འགོད་པ། <i>phys.</i>	འབྲུལ་འཁོར་རམ། འབྲུལ་ཆས་སམ། དམངས་སྤྱོད་འཇུགས་སྐྱོན་རྒྱས་འགོད་དམ། འཇུགས་སྐྱོན། ཡང་ན་རྒྱན་གནས་བྱེད་དུ་འཇུག་མཁན་གྱི་མི་སྟེ།
engineering	Technology directed to the design, construction, and maintenance of works, machinery, roads, railways, bridges, engines, all manner of vehicles from micro-carts to space stations, and to the generation, transmission, and use of electric power. Some main divisions are aerospace, chemical, civil, communication, electrical, electronic, materials, mechanical, mining, and structural.
བཟོ་རིག་ <i>phys.</i>	ཐོན་ཐོག་དང་། འབྲུལ་ཆས། ལམ་ཁ། ལྷགས་ལམ། ཟམ་བ། འབྲུལ་འཁོར། བླ་བའི་འབྲེན་འཁོར་ནས་མཁའ་དབྱེངས་འབབ་ཆོགས་དབར་གྱི་འབྲུལ་འཁོར། གློག་རྒྱས་འོོན་པ་དང་རྒྱུད་གཏོང་བྱེད་པ། བེད་སྤྱོད་བྱེད་པ་བཅས་རྒྱས་འགོད་དང་འཇུགས་སྐྱོན། རྒྱན་གནས་བཅས་བྱེད་པར་ཕྱགས་པའི་འབྲུལ་རིག་ནང་གསེས་གཙོ་བོ་ཁག་ཅིག་ནི་མཁའ་འབྲུལ་དང་། རྒྱ་དམངས་བརྟེན་འཇུག་གློག་གློག་ཆས། དངོས་རྒྱས། ཤུགས་རིག་གཏོར་ཁ་སྟོན་འདོན་དབྱེབས་བཞུགས་པའི་ལྷན་ཀོ།
Eniwetok atoll	An atoll in the Ralik Chain of the Marshall Islands in the west-central Pacific Ocean. It was the site of US atomic tests from 1948 to 1958.
ཐུར་སྒྲིང་མེ་ཉི་ཕྱེད་ཀྱི་ <i>biol.</i>	ཞི་བདེ་རྒྱ་མཚོ་ཆེན་པོའི་རྒྱབ་དབུས་སུ་ཡོད་པའི་མར་ཤལ་གླིང་ཕྱོད་ཀྱི་ར་ལིག་ཕྱོང་བའི་ནང་གི་བྱར་གླིང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༤༨ ནས་ ༡༩༥༨ ལོའི་དབར་དུ་ཨ་རིས་རྒྱལ་ཕྱོང་མཚོན་ཆ་བརྟག་དབྱེད་བྱེད་སའི་གནས་ཡིན།
enolase	An enzyme that is involved in the metabolism of carbohydrates.
མེ་ཉི་ཕྱེད་རྒྱས་། <i>biol.</i>	ཁར་སྟོ་མངར་རྒྱས་ཀྱི་རྒྱས་འབྱུར་ལ་ཐེ་གཏོགས་བྱེད་པའི་སྟོན་རྒྱས་ཤིག་
enquiry	An act of asking for information.
རྒྱུ་ཅད། <i>sci. method</i>	གནས་ཚུལ་ཅད་གཙོད་བྱེད་པའི་བྱ་བ།
enteric	Of, relating to, or being within the intestine.
རྒྱ་མའི། <i>biol.</i>	རྒྱ་མའི་ནང་དུ་ཡོད་པ་ལས། རྒྱ་མ་དང་འབྲེལ་བ་ལས། རྒྱ་མ་ཡི།

entorhinal cortex (EC) The inner gyrus of the temporal lobe of the brain. It comprises the parahippocampal gyrus and the subicular cortex.

ནད་སྤེལ་ཁྲུང་ཕྱོད།
neurosci. སྤྲད་པའི་རྩ་ལྷག་འདབ་མའི་ཟེ་རྒྱུད་ནད་མ་དེར་གོ་འདིའི་ཁོངས་སུ་མཆོ་རྩ་མའི་ཟེ་རྒྱུད་དང་།
འོག་རྟེན་སྤྲད་ལུན་གཉིས་ཚུད་ཡོད།

entropy A measure of the disorder of a system. Whenever energy freely transforms from one form to another, the direction of transformation is toward a state of greater disorder and therefore toward one of greater entropy.

འཁྲུག་ཆད།
phys.

མ་ལག་ཅིག་གི་གོ་རིམ་འཁྲུག་ཆད། ལུས་པ་རང་དབང་གི་སྒོ་ནས་དངོས་པོ་ཞིག་ནས་དངོས་པོ་
གཞན་ཞིག་ལ་རྒྱུད་སྒྲིབ་སྒྲིབ་བྱེད་སྐབས་ཟིང་ཆ་ཆེ་བའི་ཕྱོགས་སུ་འགོ་བར་བྱེད་པས་འཁྲུག་
ཆད་ཆེ་བའི་ཕྱོགས་སུ་འགོ་བ་ཡིན།

environmental stressors Stressors that are found in our surroundings are called environmental stressors. Everyday life is full of environmental stressors that cause minor irritations. If you use an alarm clock to wake up, the loud noise from your alarm is an environmental stressor. Extreme temperatures are also environmental stressors and can lead to discomfort.

ཁོར་ཕྱག་གི་གཞན་ཁྲུང་།
biol.

ང་ཆོའི་ཉེ་འཁོར་དུ་ཡོད་པའི་གཞོན་རྒྱུན་རྣམས་ལ་ཁོར་ལུག་གི་གཞོན་རྒྱུན་ཟེར་གྱི་ཡོད། ཉེན་
འཁོར་འཆོ་བའི་ནད་དུ་སྤྱད་བཅེར་རྒྱུད་དུའི་རིགས་སྤོང་བའི་ཁོར་ལུག་གི་གཞོན་རྒྱུན་ཏུ་ཅད་མང་
པོ་ཡོད་པ་ཡིན། གལ་ཏེ་ཁྱེད་ཀྱིས་ཞོགས་པ་ཡར་ལངས་ཐུབ་པའི་ཆེད་དུ་རླུང་བཞུད་ཆུ་ཆོད་
སྤྲོད་གྱི་ཡོད་ཆེ། རླུང་བཞུད་ཆུ་ཆོད་ནས་གྲགས་པའི་སྤྲ་ཆེན་པོ་དེ་ནི་ཁོར་ལུག་གི་གཞོན་རྒྱུན་
ཞིག་རེད། ཆ་དོད་ཏུ་ཅད་ཆེན་པོ་དེ་ཡང་ཁོར་ལུག་གི་གཞོན་རྒྱུན་ཡིན་ཞིང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་
མི་བདེ་བ་འབྱུང་གི་ཡོད།

enzymatic reaction An enzymatic reaction is the conversion of one molecule into another; a chemical reaction catalyzed at the reactive sites on the enzyme.

སྤྱི་རྒྱས་རྒྱས་འཁྲུང་།
chem.

སྤྱི་རྒྱས་རྒྱས་འཁྲུང་ནི་འདུས་རྒྱལ་གཅིག་འདུས་རྒྱལ་གཞན་དུ་བརྟེན་སྤྲོད་པའི་ཟེར་ཞིང་།
སྤྱི་རྒྱས་ཀྱི་རྒྱས་སྤྱོད་སྤྱོད་པའི་ས་ཁུལ་ནས་རྒྱས་འཁྲུང་སྤྱོད་པ་སྤྱི་རྒྱས་རྒྱུན་ཐེབས་གྱི་ཡོད།

enzyme A protein catalyst produced by a cell and responsible for the high rate and specificity of one or more intracellular or extra-cellular biochemical reactions. Enzyme reactions are always reversible.

སྤྱི་རྒྱས།
biol.

ན་ཕུང་ཞིག་གིས་སྤྱེད་སྤྱེད་བྱས་པའི་སྤྱི་དཀར་སྤྱི་རྒྱས་ལས་ལོ་ཞིང་། ན་ཕུང་ནད་འཁོར་
དམ་ན་ཕུང་ཕྱི་འཁོར་གྱི་སྤྱི་ལུན་རྒྱས་འཁྲུང་གི་རྒྱས་སྤྱོད་གྱི་འགོ་སྤྱོད་སྤྱོད་པའི་ལས་
བཀར་རང་བཞིན་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན། སྤྱི་རྒྱས་ལ་བརྟེན་པའི་རྒྱས་སྤྱོད་ནི་དུས་ནམ་
ཡིན་ཡང་གོ་རིམ་ལྷོག་རུང་བ་ཡིན།

eon The longest division of geologic time, containing two or more eras.

བརྒྱལ་ཆེན།
biol.

ས་ཁམས་དུས་ཆོད་ཀྱི་སྤྱི་ཆེན་རིང་ཤོས་ཏེ། བརྒྱལ་བ་གཉིས་སམ་དུ་མས་གྲག།

eosinophil དམར་མེན། <i>biol.</i>	A kind of white blood cell (leukocyte) containing granules of toxic proteins that readily stain with EOSIN. ཆོས་དམར་འགོ་ཚལ་ཚལ་གྱི་དུག་ལྷན་སྒྲིུ་ཟུ་གི་ཐེགས་མ་དང་ལྷན་པའི་ཁྲག་དཀར་མ་ཕྱང་ (དཀར་ཕྱང་) གི་རིགས་ཤིག
epidemic ནད་ཡམས། <i>biol.</i>	The rapid spread of an infectious disease through a population. འདུས་ཚོགས་ཤིག་གི་ནད་དུ་བྱུང་པའི་འགོ་ཉན་ཆེ་བའི་ནད་ཅིག་གི་ཁྲབ་གདལ་མྱུར་མོ་ལ་ཐེར།
epidemiologist ནད་ཡམས་རིག་པ། <i>biol.</i>	A medical scientist who studies the transmission and control of epidemic diseases. རིམས་ནད་ཁྲབ་གདལ་འགོ་ཚུལ་དང་། ཚོད་འཛིན་བྱེད་སྐྱད་ས་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་མཁན་གྱི་ གསོ་དབྱང་ཆན་རིག་པ་ཞིག
epidemiology ནད་ཡམས་རིག་པ། <i>biol.</i>	The branch of medicine that deals with the study of the causes, distribution, and control of disease in populations. ཆོགས་འདུས་ཤིག་ཏུ་བྱུང་བའི་ནད་ཀྱི་བྱུང་རྒྱུ་དང་། ཁྲབ་ཚུལ། སྐྱད་ས་འཛིན་བཅས་ལ་ བརྟག་དབྱང་བྱེད་པའི་སྐྱོན་གྱི་སྤྲེ་ཆན་ཞིག
epidermis ཕྱི་པགས། <i>biol.</i>	The outer layer of the skin, derived from ectoderm and itself composed of multiple cell layers. པགས་པའི་ཕྱི་རིམ་སྟེ་ཕྱི་ཕྱན་ནས་བྱུང་ཞིང་མ་ཕྱང་གི་ཅེག་རིམ་དུ་མས་གྲུབ་པ་ཞིག་ཡིན།
epididymis ཁྲིང་ཐུར། <i>biol.</i>	A tube that carries sperm from the testes. ཁྲིག་འབྲས་ནས་ཁམས་དཀར་སྐྱེལ་འདྲེན་བྱེད་མཁན་གྱི་སྤྲ་གུ་ཞིག
epigenetic change རིགས་ཐུས་འདའ་འཁྱར། <i>biol.</i>	A change in the expression of a gene, not in the structure of the gene itself. རིགས་ཐུས་ཤིག་གི་ཆགས་བཀོད་ལ་འགྱུར་བ་མ་བྱིན་པར། རིགས་ཐུས་དེའི་རྣམ་འགྱུར་ལ་ བྱུང་བའི་འགྱུར་བ་ཞིག
epigenetics རིགས་ཐུས་འདའ་རིག་པ། <i>biol.</i>	The study of heritable changes in gene function that do not involve changes in DNA sequence. ཁི་མེན་མེ་ཡི་འཁོད་རིམ་ནང་གི་འགྱུར་ལྡོག་ལ་ཐེ་བྱས་མེད་པའི་ཐོག་ནས་རིགས་ཐུས་ཀྱི་བྱེད་ ལས་ལ་བྱུང་བའི་རྒྱུད་འཛིན་གྲུབ་པའི་འགྱུར་ལྡོག་གི་སྐོར་གྱི་ཞིབ་འཇུག་ལ་ཐེར།
epiglottis མོལ་ཞེས། <i>biol.</i>	The thin valve-like structure of cartilage that covers the glottis and prevents food and drink from entering the larynx. གྲི་བའི་ནད་དུ་ཟས་དང་བུར་བྱའི་རིགས་མི་གཏོང་བར་གྲ་སྐོ་འགའ་བས་བྱེད་ཀྱི་སྤྲི་འདབ་དང་ འབྲ་བའི་བྲུམ་རུས་ཀྱི་ཆགས་བཀོད་སྤུལ་མོ་ཞིག
epilepsy བརྒལ་གཞེན། <i>neurosci.</i>	A disorder of the nervous system that can cause people to suddenly become unconscious and to have violent, uncontrolled movements of the body. སྐྱོ་བྱར་དུ་བྱན་མེད་དུ་འགྱུར་བར་བྱེད་པ་དང་། བྱག་ཅིང་ཚོད་འཛིན་མི་གྲུབ་པའི་ལུས་ཤིང་ འགལ་སྐྱེད་སྐྱུན་པའི་རྒྱུད་བྱེད་གྲུབ་པའི་དབང་ཅུམ་ལག་གི་འཁྲུག་སྐྱོན་ཞིག

epileptic seizure Epileptic seizures are caused by a disturbance in the electrical activity of the brain. There are many different types of epileptic seizure.
བརྒྱལ་གཞིར་འདྲར་ལེངས།
neurosci.

བརྒྱལ་གཞིར་འདྲར་ལེངས་ནི་ལྷན་པའི་སློག་འགྱུར་གྱི་བྱ་འགུལ་ལ་བར་ཆད་བྱུང་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཡིན་ཞིང་། བརྒྱལ་གཞིར་འདྲར་ལེངས་ལ་རིགས་མི་འདྲ་བ་མང་པོ་ཡོད།

epimysium The external sheath of connective tissue surrounding a muscle.
ཤ་སྒྲིམ་ཕྱི་ཁྱི།
biol.

ཤ་སྒྲིམ་ཞིག་གི་མཐའ་སྒོར་བའི་མཐུད་སྒྲོར་བྱུང་བྱུབ་ཀྱི་ཕྱི་སྒོག་ས་ལ་ཟེར།

epinephrine A hormone secreted by the adrenal glands, especially in conditions of stress, increasing rates of blood circulation, breathing, and carbohydrate metabolism and preparing muscles for exertion. It is also known as adrenaline.
མེ་ཕི་ཞེབ་ཨིན།
chem.

གཙོ་མོ་མེས་ས་གཞོན་གྱི་གནས་སྐབས་སུ་ཁག་གི་འཁོར་རྒྱན་དང་། དབུགས་འཕྱིན་རྒྱུ་ལ་ཁར་སློམ་མང་ཆས་ཀྱི་རྩ་ས་འགྱུར་བཅས་ཀྱི་འགྲོས་སྤར་བ་དང་། ཚུལ་བ་སྐབ་པའི་ཆད་དུ་ཤ་སྒྲིམ་གྱི་སྒྲིག་གྲེད་པ་བཅས་ཀྱི་ཆད་དུ་མཐུལ་མེན་གྱིས་སློང་པའི་མེན་རྩས་ཤིག་འདི་ལ་ཨེ་ཤི་ན་ལིན་ཡང་ཟེར།

epiphyte A plant, such as a tropical orchid or a staghorn fern, that grows on another plant upon which it depends for mechanical support but not for nutrients.
རྒྱུན་གྱི་རྒྱུ།
biol.

ཅི་ཤིང་གཞན་ཞིག་གི་སྤྱོད་དུ་སྤྱེས་ཏེ། རང་གི་ལྗེད་ཆད་རྟེན་སའི་གཞི་ཅི་ཤིང་དེ་ཡིན་པ་ས་གཏོགས་ཟས་བཅུད་དེ་ལ་མི་བརྟེན་པའི་ཆ་བའི་ཁུལ་གྱི་སྤྱ་མའི་མེ་ཏོག་གས་ཤ་རའི་དབྱིབས་ཀྱི་ལྷས་པོ་རེ་རལ་སྤྱ་བུའི་ཅི་ཤིང་ཞིག་ལ་གོ། [ས་འོག་ཏུ་རྩ་བ་མེད་པར་ཅི་ཤིང་གཞན་ལ་བརྟེན་ནས་སྤྱེས་པའི་ཅི་ཤིང་། ཟས་བཅུད་དང་བརྟེན་གཤེད་ས་ལ་བརྟེན་མི་དགོས་པར་རྒྱུད་ཁམས་ལ་མོགས་པ་ནས་ལེན་པའི་ཅི་ཤིང་།]

episodic memory Episodic memory refers to the memory of an event or “episode.” Episodic memories allow us to mentally travel back in time to an event from the recent or distant past. Episodic memories include various details about these events, such as what happened, when it happened and where it happened.
རྒྱུད་བཞིན་བྱས།
neurosci.

བྱུང་པའི་བྱས་པ་ནི་དོན་རྟེན་ནས་ “བྱུང་བ་” ཞིག་གི་བྱས་པ་ལ་གོ་བ་ཡིན། བྱུང་པའི་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ང་ཚོ་ཉི་ལམ་མཁས་སྤོན་མའི་བྱུང་བ་ཞིག་གི་དུས་སྐབས་ལ་བྱིར་ལོག་གྲེད་གྲུབ་ཀྱི་ཡོད། ཅི་ཞིག་བྱུང་བ་དང་། ཅི་ཞིག་ལ་བྱུང་བ། གང་དུ་བྱུང་བ་སྟེ་བྱུང་བའི་གནས་ཚུལ་དེ་དག་གི་གནས་སྤངས་ཞིབ་མཐོང་ནས་བྱུང་པའི་བྱས་པའི་ཁོངས་སུ་གཏོགས།

epistasis An interaction between nonallelic genes in which the genotype at one locus affects the expression of alleles at another locus.
གཞན་གྱི་ལ།
biol.

གནས་ཤིག་ལ་ཡོད་པའི་རིགས་རྩས་ཀྱི་གྲུབ་ཆ་ཡིས་གནས་གཞན་ཞིག་ཏུ་ཡོད་པའི་ཨེ་ལི་ལ་གྱི་མཐོན་རྩས་ལ་ཤུགས་རྒྱུན་སྤོང་པའི་ཨེ་ལི་ལ་མིན་པའི་རིགས་རྩས་དབར་གྱི་སྤྱེལ་སྤོར་ཞིག་[རིགས་རྩས་ཤིག་གིས་རིགས་རྩས་གཞན་ཞིག་གི་རྩས་འགྱུར་མོན་དུ་མི་འདུག་པར་སྤྱིབ་པ།]

epistatic gene ཐིབ་བྱེད་རིགས་རྒྱུ་ <i>biol.</i>	Gene that determines whether or not a trait determined by another gene will be expressed. For example, when the gene responsible for albinism occurs, the genes that determine skin color are present but not expressed; the gene for albinism is therefore called an epistatic gene. རིགས་རྒྱུ་ལ་གཞན་ཞིག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་བྱེད་རྒྱུ་ནི་མཐོན་མི་མཐོན་ཐག་གཅོད་པར་བྱེད་མཁན་གྱི་རིགས་རྒྱུ་ལ་དེ་ལ་གོ་དཔེར་ན། རང་མདངས་ཉམས་པའི་ནད་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རིགས་རྒྱུ་མཐོན་པའི་སྐབས་སུ། པགས་པའི་ཁ་དྲོག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རིགས་རྒྱུ་ལ་ཡོད་ཀྱང་མཐོན་མེད། དེར་བརྟེན། རང་མདངས་ཉམས་པའི་ནད་དང་འབྲེལ་བའི་རིགས་རྒྱུ་ལ་གྲིབ་བྱེད་རིགས་རྒྱུ་ཞེས་བརྗོད།
epithelial membrane ཕྱན་མྱི། <i>biol.</i>	Epithelial membranes are comprised of epithelial tissue and connective tissue. These membranes serve as linings and covering for various body structures, and they also form glands. ཕྱན་མྱི་ནི་ཕྱན་ཅེ་ཕྱང་བྱལ་དང་མཐུད་སྦྲོར་ཕྱང་བྱལ་གྱིས་བྱལ་པ་ཞིག་རེད། མྱི་མོ་དེ་དག་གིས་ལུས་པོའི་ཆགས་བཞོན་སྒྲ་ཚོགས་པའི་ནང་ལ་དང་བྱེ་ཕྱན་བྱེད་ཅིང་སྒྲིབ་བྱའང་བཟོ་བ་ཡིན།
epithelial tissue ཕྱན་མྱི་ཕྱང་བྱལ་ <i>biol.</i>	Epithelial tissue is one of four basic human tissue types. (The others are muscle, nerve, and connective tissue). It is found in many places in the body. Epithelial tissue consists of specialized cells that cover the exterior of the body (skin) or line internal structures such as blood vessels and the intestine. During development, endothelial tissue arises from all three primary germ layers: ectoderm, mesoderm, and endoderm. ཕྱན་ཅེ་ཕྱང་བྱལ་ནི་འགྲོ་བ་མིའི་གཞི་ཅའི་ཕྱང་བྱལ་རིགས་པ་བཞི་ཡི་ཡ་གྲུབ་ཞིག་ (གཞན་གསུམ་ནི་ལ་སྤྲིམ་དང་། དབང་ཅན་མཐུད་སྦྲོར་ཕྱང་བྱལ་བཅས་) ཡིན་ཞིང་། ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་མང་པོར་ཡོད། ཕྱན་ཅེ་ཕྱང་བྱལ་གྱི་ནང་དུ་ལུས་པོའི་བྱི་ངོས་ (པགས་པ) འགོ་བ་བྱེད་དང་། ཁྲག་ཅན་དང་རྩ་ལོང་ལྟ་བུའི་ལུས་ནང་གི་ཆགས་བཞོན་གྱི་ནང་ལ་ལྟ་བུའི་ཆེད་ལས་སྤྲེལ་བ་ཕྱང་ཡོད་པ་ཡིན། ལུས་ཀྱི་འཆར་འཕེལ་གྱི་སྐབས་སུ་ཕྱན་ཅེ་ཕྱང་བྱལ་ནི་བྱི་ཕྱན་དང་། བར་ཕྱན། ནང་ཕྱན་བཅས་ས་པོན་གྱི་ཆགས་རིམ་གཙོ་བོ་གསུམ་པོ་ནས་ཐོན་གྱི་ཡོད།
epithelium ཕྱན་མྱི། <i>biol.</i>	Epithelium is the tissue that covers the entire external surface of the body and lines the hollow organs of the body (except blood vessels). ཕྱན་ཅེ་ནི་ལུས་པོའི་བྱི་ངོས་ཡོངས་རྫོགས་གཡོག་བྱེད་དང་། (ཁྲག་ཅན་ཕྱང་བའི་) ལུས་ནང་གི་དབང་ཅན་སྤྲེལ་སྦྲོང་ནམས་གྱི་ནང་ལ་བྱལ་བྱེད་གྱི་ཕྱང་བྱལ་དེ་ཡིན།
epoch དུས་ཁབ་ས། <i>biol.</i>	A unit of geologic time that is a division of a period. དུས་རབས་གྱི་ནང་གསེས་སྡེ་ཚན་ཡིན་པའི་ས་ཁམས་དུས་ཚོད་གྱི་བརྗེ་གཞི་ཞིག་
equable ཉྑམས་ཅད་། <i>math.</i>	Free from many changes or variations; uniform འགྲུང་བའམ་ཁྲུང་པར་མང་པོ་དང་མི་ལྡན་པ་སྟེ། ཆ་སྟོམས།

equation མཉམ་ཁྲིམ། math.	A statement that asserts the equality of two mathematical expressions. ཡང་ཅིས་ཀྱི་མཆོན་ཐབས་གཉིས་ཆ་མཉམ་ཡིན་པ་སྟོན་པའི་བརྗོད་པ་ཞིག་ལ་ཟེད།
equator དཀྲིལ་ཐིག phys.	The great circle around the earth that lies in a plane perpendicular to the earth's axis. It is equidistant from the two geographical poles. སའི་གོ་ལའི་འཕྲེད་ཤིང་དང་དྲུང་འབྲུང་དུ་ཡོད་པའི་ལེབ་ངོས་སུ་གནས་ཤིང་གོ་ལར་སྟོན་པའི་སྟོར་དབྱིབས་ཆེན་པོ་དེ་ཡིན། དཀྲིལ་ཐིག་ནས་སའི་གོ་ལའི་སྟེ་གཉིས་བར་གྱི་བར་ཐག་མཚུངས་པ་ཡིན།
equatorial regions དཀྲིལ་ཐིག་ས་ཁུལ། phys.	The regions of the earth between the latitudes 23°27" north and 23°27" south སའི་གོ་ལའི་འཕྲེད་ཐིག་བྱང་མ་ 23°27" དང་འཕྲེད་ཐིག་ལྗོན་ 23°27" གཉིས་ཀྱི་བར་དུ་ཡོད་པའི་ས་ཁུལ་ལ་གོ།
equilibrium ཆ་མཉམ་ phys.	A state in which a system has its energy distributed in the statically most probable manner; a state of a system in which forces, influences, reactions, etc., balance each other out so that there is no net change. མ་ལག་ཅིག་གི་རྒྱས་པ་སྲིད་ཆ་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་ངོ་བོའི་ཐོག་ནས་བཟུམ་ཡོད་པའི་གནས་སྟངས་ཤིག་མ་ལག་ཅིག་གི་ནང་དུ། འྲགས་དང་། འྲགས་རྒྱུ། རྩས་སྦྱོར་ལ་སོགས་པས་པན་ཚུན་བཏང་སྟོམས་བཟོ་རིས་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་མཐའ་མའི་འགྱུར་བ་ཁྲུང་གོར་ཡིན་པའི་གནས་སྟངས་ཤིག།
equilibrium potential ཆ་མཉམ་རྒྱས་པ། biol.	The membrane potential at which a particular type of ion or other particle does not diffuse through the membrane in either direction. ཁྱེས་རྩལ་གྱི་རིགས་ངེས་ཅན་ཞིག་གས་རྩལ་གཞན་སྟེ་མོ་བརྒྱད་ནས་ཕྱོགས་གང་དུ་ཡང་མི་བཟོད་པའི་གནས་སྟངས་ཀྱི་སྟེ་མོའི་རྒྱས་པ་ལ་གོ།
equilibrium rule ཆ་མཉམ་ཁྲིག་གཞི། phys.	$\Sigma F=0$. On an object or system of objects in mechanical equilibrium, the sum of forces equals zero. Also, $\Sigma \tau = 0$; the sum of the torques equal zero. $\Sigma F=0$ འྲགས་རིག་གི་ཆ་མཉམ་གྱི་སྐབས་སུ་དངོས་པོ་ཞིག་གས་མ་ལག་ཅིག་གི་སྟེང་དུ་ཕོག་པའི་འྲགས་ཀྱི་སྟོན་འཛོར་ནི་ཁྲུང་གོར་དང་མཚུངས། མ་ཟད། གཙུག་འྲགས་ཀྱི་སྟོན་ཐོབ་ཀྱང་ཁྲུང་གོར་ཡིན། $\Sigma \tau = 0$
equivalence མཉམ་ཐང་། phys.	The condition of being equal or equivalent in value, worth, function, etc. གངས་འཛོར་དང་། རིན་ཐང་། བྱེད་ལས་ལ་སོགས་པ་མཚུངས་པ་འདྲ་མཉམ་ཡིན་པའི་གནས་སྟངས་ལ་གོ།
era བརྒྱལ་པ། biol.	A major division of geological time, divided into several periods ས་ཁམས་དུས་ཚོད་ཀྱི་སྟེ་ཆོན་གལ་ཆེན་ཞིག་སྟེ། དུས་རབས་དུ་མས་བྱུབ་ཡོད།

ergosterol ཉམ་ཞག biol.	A steroid found especially in yeast, moulds, and ergot that is converted into vitamin D ₂ by ultraviolet light. ཕལས་དང་། ཉམ་སྡུ། ཞིང་སྒོལ་བཅས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་། སྒྲིགས་སྤྱིའི་འོད་ལ་བརྟེན་ནས་ འཚོ་བརྟུང་ D ₂ ལ་འགྱུར་འགྲོ་བའི་ཞག་འདུས་ཤིག།
erythrocyte དམར་ཕྱང་། biol.	Any of the disc-shaped cells in the blood of vertebrate animals that contain hemoglobin and give blood its red color. The hemoglobin binds to oxygen, which is then transported to all of the tissues of the body. Red blood cells are formed in the bone marrow. སྒྲིལ་རུས་ཅན་གྱི་སྒྲིག་ཆགས་ཀྱི་ཁྲག་གི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་། ཁྲག་དམར་སྤྱི་ཚུས་དང་ལྡན་པའི་ སྤར་མའི་དབྱིབས་ཅན་གྱི་སྤ་ཕྱང་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་གོ་བ་དང་། འདི་ཡིས་ཁྲག་ལ་ དམར་མདོག་སྤྲིན་གྱི་ཡོད། ཁྲག་དམར་སྤྱི་ཚུས་དེ་འཚོ་རྒྱུ་དང་འཆིང་སྤྱོར་བྱེད་པ་དང་། དེའི་ ཚེས་སུ་ལུས་པོའི་ཕྱང་བྲུབ་ཐམས་ཅད་ལ་འཚོ་རྒྱུ་སྤྱིལ་འཕྲེན་བྱེད་གྱི་ཡོད། ཁྲག་དམར་སྤ་ ཕྱང་ནམས་ནི་རུས་ཀླང་གི་ནང་དུ་བྲུབ་གྱི་ཡོད།
escape velocity ཐར་རྒྱས་ཐུར་ཚད། phys.	Velocity that a projectile, space probe, etc. must reach to escape the gravitational influence of Earth or the celestial body to which it is attracted. འཕེན་གཟུགས་དང་མཁའ་གྲུ་ལ་སོགས་པ་སའི་གོ་ལའམ་རང་ཉིད་འཐེན་སའི་མཁའ་དབྱིངས་ ཀྱི་དངོས་པོའི་འཐེན་ལྷགས་ཀྱི་ལྷགས་རྒྱུན་ལས་ཐར་བར་ངེས་པར་དུ་སྒྲིབས་དགོས་པའི་ཐུར་ ཚད།
esophagus མིད་པ། biol.	The part of the alimentary canal which connects the throat to the stomach. མགྲིན་པ་ནས་པོ་བར་དབར་གྱི་ཟས་ཀྱི་རྒྱ་ལམ་གྱི་ཆ་ཤས་ལ་གོ།
essential nutrient ངེས་མཁའི་བརྟུང་ཚུས། མཁོ་ བརྟུང་། biol.	An essential nutrient is a nutrient required for normal body functioning that can not be synthesized by the body. ངེས་མཁའི་བརྟུང་ཚུས་ནི་ལུས་པོའི་རྒྱུན་ལྡན་གྱི་བྱེད་ལས་ལ་ངེས་པར་མཁོ་ཞིང་ལུས་པོས་ སྤྱིད་སྤྱོད་བྱེད་མི་བྱུང་བའི་བརྟུང་ཚུས་ཤིག་ཡིན།
estradiol ཨེ་སི་ཏ་ཾ་ལ་ཆེན་གཤིང་། biol.	Estradiol is the main female sex hormone produced and secreted by the ovaries. It is an oestrogen and is used therapeutically to make up hormonal deficiencies, for instance, in HRT (hormone replacement therapy). ཨེ་སི་ཏ་ཾ་ལ་ཆེན་གཤིང་ནི་ཁམས་དམར་སྤོད་ཀྱིས་བོན་སྤྱིད་དང་སྤོད་འདོན་བྱས་པའི་བྱད་ མེད་ཀྱི་མཆན་མའི་ཆེན་ཚུས་གཙོ་བོ་དེ་དང་། འདི་ནི་ཨེ་སི་ཏ་ཾ་ལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། ཆེན་ཚུས་ ཙུབ་བརྩེའི་གསོ་དབྱུང་ལྟ་བུའི་ནང་དུ་གསོ་དབྱུང་གྱི་སྒྲིག་ནས་ཆེན་ཚུས་ཉུང་སྤོད་སེལ་བའི་ ཆེད་དུ་སྤྱོད་གྱི་ཡོད།
estrogen ཨེ་སི་ཏ་ཾ་ལ་ཆེན་གཤིང་། biol.	Any of a family of steroid hormones that regulate and sustain female sexual development and reproductive function. བྱད་མེད་ཀྱི་བྱུན་མིན་ལུས་ཁམས་ཀྱི་འཚར་འཕེལ་དང་སྤྱིད་འཕེལ་གྱི་བྱེད་ལས་རྒྱུན་འཛིན་ དང་སྤར་འཛིན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཞག་འདུས་ཆེན་ཚུས་ཀྱི་སྤྱི་ཚན་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་ཟེར།

estuary	An area where a river flows into the sea.
ཏྲ་མཚོ་འབྲེས་ཁྲུལ། <i>phys.</i>	རྒྱུག་རྒྱ་མཚོ་རུ་རྒྱགས་སའི་ས་ཁྲུལ།
ether	Hypothetical invisible medium that was formerly thought to be required for the propagation of electromagnetic waves and thought to fill space throughout the universe.
མི་ཐར། <i>phys.</i>	སྔོན་ཚད་སློག་ཁབ་ལེན་གྱི་རྒྱབས་འཛོལ་ར་མཁོ་ཞིང་འཛིག་རྟེན་གྱི་མཁའ་དབྱིངས་སུ་ཁངས་ནས་ཡོད་པར་འདོད་པའི་རྟོག་བཏགས་མི་མངོན་པའི་རྒྱུད་ལམ་ཞིག།
ethology	The study of the behaviour of animals in their normal environment
གཤིས་རྒྱུད་རིག་པ། <i>biol.</i>	རང་ཉིད་གྱི་སྤྱིར་བཏང་གི་ཁོར་ཡུག་ཏུ་གནས་པའི་སློག་ཆགས་ཀྱི་གཤེས་སྤྱོད་ལ་དབྱུང་པའི་རིག་པ། [འབྲེལ་ཡོད་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་ལ་གནས་པའི་སེམས་ཅན་གྱི་གཤེས་སྤྱོད་བཏགས་པའི་རིག་པ།]
Euclidean geometry	Geometry based upon the postulates of Euclid, especially the postulate that only one line may be drawn through a given point parallel to a given line.
ཡུལ་ལི་དབྱིབས་རྒྱུ་མཁའ། <i>phys.</i>	ཡུལ་ལི་ཡི་འདོད་ཚུལ་གཞིར་བཞག་པའི་དབྱིབས་རྒྱུ་ཏེ། དམིགས་བསལ་གྱི་ཆོག་གཅིག་བརྒྱུད་ནས་དྲང་ཐིག་ངེས་ཅན་ཞིག་ལ་མཉམ་གཤེབ་ཡིན་པའི་དྲང་ཐིག་གཅིག་ཁོན་འབྲི་ཐུབ་པ་ཡིན་ཞེས་བ་ལྟ་བུའི་འདོད་ཚུལ།
eugenics	A science that tries to improve the human race by controlling which people become parents.
རྒྱུད་འདེམས་རིག་པ། <i>biol.</i>	འཛོལ་མི་གང་ཞིག་པ་མ་རུ་འགྱུར་མིན་ལ་སྤངས་འཛིན་བྱེད་པའི་སློན་ནས་འཛོལ་མའི་རིགས་ཡར་རྒྱས་སུ་གཏོང་བར་འབད་པའི་ཆོན་རིག་ཅིག།
euglena	Any of various green, one-celled water organisms that move by means of a whiplike structure called a flagellum. Euglenas produce their own food through photosynthesis. They are protozoans.
མིག་བཟང་། རྒྱག་མིན། <i>biol.</i>	ལྷག་ཆོན་ལྟ་བུའི་བཀོད་པ་འབྲང་ང་རུ་འབོད་པ་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་འགྲལ་སྤྱོད་བྱེད་པའི་ཟ་ཕུང་གཅིག་ལྟར་གྱི་རྒྱ་གནས་སྒྲེ་དངོས་ཁ་དོག་ལྡང་ཁུ་ཡིན་པ་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་ཡུག་ཡིན་གྱིས་འདྲ་སྤྱོད་པ་བརྟེན་ནས་རང་ཉིད་ཀྱི་ཐ་མ་བཟོ་བར་བྱེད་པ་དང་། ཡུག་ལིན་ནི་གཏོད་མའི་སློག་ཆགས་ཡིན།
eukaryote	Any of numerous organisms whose cells contain a nucleus surrounded by a membrane. All organisms except bacteria and archaea are eukaryotes. The eukaryotes include animals, plants, fungi, and protists.
ཉིང་ལྗན་རྒྱུ་དངོས། <i>biol.</i>	ཞེ་ཉིང་གི་མཐའ་རུ་སྤྱི་མོས་བསྐྱོར་ནས་ཡོད་པའི་ཟ་ཕུང་དང་ལྗན་པའི་སྤྱེ་དངོས་ཀྱི་རིགས་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་མིན་བུ་དང་ཨང་གི་ཟ་མིན་གཉིས་ཕུད་པའི་སྤྱེ་དངོས་མཐས་ཅད་ཉིང་ལྗན་སྤྱེ་དངོས་རེད། ཉིང་ལྗན་སྤྱེ་དངོས་ཀྱི་ཁོངས་སུ་སློག་ཆགས་དང་། ཅི་ཤིང་། ཉམས་ཤེ། ཐོག་མའི་སྤྱེ་དངོས་བཅས་རྒྱུད་ཡོད།

eukaryotic cell ཉིང་ནན་ཕྱ་ཕྱང་། <i>biol.</i>	Eukaryotic cells are cells that contain a nucleus and organelles, and are enclosed by a plasma membrane. ལྷ་ཉིང་དང་དབང་དང་ལྷན་ཞིང་དེ་དག་སྤྱི་མཐོང་སྤྱི་མོས་བཏུས་ཡོད་པའི་སྤྱི་ཕྱང་ལ་གོ།
eusocial species གྲུ་ལ་ལོགས་སྤྱི་ཚོགས་ཉེ་རིགས་། <i>biol.</i>	Eusocial species, any colonial animal species that lives in multigenerational family groups in which the vast majority of individuals cooperate to aid relatively few (or even a single) reproductive group members. ཁྱིམ་ཆང་གི་སྤྱེ་ཁག་ཏུ་སྤྱི་རབས་དུ་མའི་སློག་ཆགས་མཉམ་འདུག་བྱེད་ཅིང་། ཚོགས་མི་པལ་ཆེ་བས་མཉམ་འབྲེལ་གྱི་སློན་སྤྱི་མཐོང་གི་རྒྱས་པ་ལྷན་པའི་ཚོགས་མི་ཁ་པས་ (ཐན་གཅིག་) ལ་རོགས་འདེགས་བྱེད་པའི་མཉམ་གནས་སློག་ཆགས་ཀྱི་ཉེ་རིགས་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་གོ།
euthanasia སློག་རྒྱན་གཅོད་པ། <i>biol.</i>	The hastening of death for a terminally ill patient. Euthanasia is from the Greek for "dying well." བཅོས་ཐབས་བྲལ་བའི་ནད་ཀྱིས་མནར་བའི་ནད་པ་ཞིག་གི་སློག་གཅོད་པ་ལ་གོ་ཞིང་། རྟེན་རིག་གི་ཆོག་ "བདེ་བར་འཆི་བ་" ཞེས་བ་ནས་བཏོན།
evaluate རིན་ཐང་འཇལ་བ། <i>sci. method</i>	To determine the importance, effectiveness, or worth of གལ་གནད་དཔལ། པན་རུས། ཡང་ན་རིན་ཐང་གཏན་འཁེབས་བྱེད་པ་ལ་གོ།
evaluation ཐང་འཇལ་བ། རིན་ཐང་འཇལ་བ། <i>sci. method</i>	The making of a judgement about the amount, number, or value of something བྱ་དངོས་ཤིག་གི་འཕོར་ཆད་དཔལ། ཁ་གྲངས། ཡང་ན་རིན་ཐང་ཐག་གཅོད་བྱེད་པའི་བྱ་བ་ལ་གོ།
Evangelism ཡེ་ཤྲུབ་སྒྲེལ་རིང་ཁྲགས། <i>phil.</i>	Zealous preaching and dissemination of the gospel, as through missionary work. ཆོས་ལུགས་ཁྲབ་སྤྱེལ་གཏོང་བའི་ལས་གཞི་ལྟ་བུ་རྒྱུད་དེ་ཡེ་ཤྲུབ་ལྟ་བུ་འཁྲུང་ཞེན་ཆེན་པོས་འཆད་ཁྲིད་དང་ཁྲབ་གདལ་དུ་གཏོང་བ།
evaporation རྒྱུ་འཕྱར་བ། <i>phys.</i>	Change of phase from liquid to gas that takes place at the surface of a liquid; the opposite of condensation. གཤེར་གཟུགས་ཀྱི་དོས་ནས་གཤེར་གཟུགས་རྒྱངས་གཟུགས་སུ་འགྱུར་བ་ལ་གོ། གཤེར་འགྱུར་གྱི་ཕྱོག་ཕྱོགས་ཡིན།
event horizon རྒྱུ་བའི་ཁྲ་མཚམས། <i>phys.</i>	The boundary of the black hole, which is known as the event horizon, is the surface in space at which the gravitational field reaches this critical value. རྒྱུ་བའི་ཁྲ་མཚམས་སུ་འཕོད་པའི་བྱ་གནས་པའི་མཐའ་མཚམས་ནི་འཐེན་ལྷགས་ཀྱི་ར་བ་ཉར་མཁོའི་གྲངས་ཐང་ལ་སྤྱི་བས་བའི་ནས་མཐའི་མཐོངས་ཀྱི་དོས་དེ་ཡིན།

evergreen A tree, shrub, or plant having foliage that persists and remains green throughout the year.

གཏན་ལྡན་
biol.

ལོ་གཅིག་གི་དུས་ལུན་རྩིས་པོའི་རིང་ལ་འདབ་མ་རྩམས་ལྡན་ཁུར་གནས་པའི་ཤིང་སྣང་ཞིག་གསལ། སྣང་ལྷམ་མས། ཡང་ན་རྩི་ཤིང་ཞིག་ལ་གོ། [ནས་དུས་དབྱེ་བ་མེད་པར་དུས་གཏན་དུ་ལྡན་ཁུར་གནས་པའི་རྩི་ཤིང་།]

evergreen plant A plant having foliage that persists and remains green throughout the year

གཏན་ལྡན་ཉི་ཤིང་།
biol.

ལོ་གཅིག་གི་དུས་ལུན་རྩིས་པོའི་རིང་ལ་འདབ་མ་རྩམས་ལྡན་ཁུར་གནས་པའི་རྩི་ཤིང་ཞིག་ལ་གོ།

evidence The available body of facts or information indicating whether a belief or proposition is true or valid.

དངངས་ཆགས།
sci. method

ཡིད་ཆེས་ཤིག་གསལ་དམ་བཅའ་ཞིག་བདེན་པའམ་ཆད་མ་ཡིན་མིན་སྟོན་པར་བྱེད་མཁན་གྱི་བདེན་དོན་ནམ་ཆ་འབྲེན་གྱི་བྱེད་པོ་ལ་གོ།

evolution Evolution is the process by which the physical characteristics of types of creatures change over time, new types of creatures develop, and others disappear.

འཕེལ་འགྱུར།
biol.

འཕེལ་འགྱུར་ནི་དུས་ཀྱི་འགྱུར་འགྲོས་དང་བསྐྱེད་ནས་སློག་ཆགས་ཀྱི་རིགས་ཀྱི་བྱེད་ལུས་པོའི་ཁྱད་གཤིས་ལ་འགྱུར་ལྡོག་འགྲོ་ཞིང་། སློག་ཆགས་གསར་པའི་རིགས་འཕེལ་བ་དང་། སློག་ཆགས་གཞན་པ་མེད་པར་འགྱུར་བའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་ལ་གོ།

evolutionary taxonomy A school of biological classification which classifies organisms on the basis of both phenetic and phylogenetic data.

འཕེལ་འགྱུར་དབྱེ་བཟུ་རིག་བཤ།
biol.

བྱེད་སྤྱང་རྒྱུ་དང་འབྲེལ་བའི་གྲངས་ཐོ་དང་ཆོགས་སྤེའི་འཕེལ་རིམ་གྱི་གྲངས་ཐོ་གཉིས་ཀྱི་གཞིར་བཞག་སྟེ་སྤྱི་དངོས་རྩམས་སྟེ་ཆན་དུ་དབྱེ་འབྲེད་བྱེད་པའི་སྤྱི་དངོས་ཀྱི་སྟེ་ཆན་དབྱེ་འབྲེད་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ཤིག་

evolutionist A person who believes in the theories of evolution and natural selection.

འཕེལ་འགྱུར་ཐུག་བཤ།
biol.

འཕེལ་འགྱུར་རིག་པ་དང་རང་བྱུང་འདེམས་སྐྱུག་གི་རྩམ་གཞག་ལ་ཡིད་ཆེས་བྱེད་མཁན་གྱི་སྤྱི་བོ་ཞིག་

evolve Develop over successive generations as a result of natural selection.

འཕེལ་འགྱུར་བྱེད་བཤ།
biol.

རང་བྱུང་འདེམས་སྐྱུག་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱུན་མ་ཆད་པར་རབས་དུ་མའི་རིང་ལ་འཕེལ་རྒྱས་སུ་འགྲོ་བ།

exaffERENCE The stimulation of an animal as a result of factors external to the animal itself.

ཕྱི་རྒྱལ་ནང་རྒྱ།
biol.

སློག་ཆགས་རང་ཉིད་ཀྱི་བྱེ་རོལ་དུ་ཡོད་པའི་རྒྱུན་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་སློག་ཆགས་རང་ཉིད་ལ་བྱུང་བའི་རྒྱལ་སྣང་ལ་གོ།

examination ཉམས་ཞིབ་པ། ༡ ཡིག་རྒྱུགས། biol.	1. A detailed inspection or study. 2. A formal test of a person's knowledge or proficiency in a subject or skill. ༡) ཞིབ་ཚགས་པའི་རྒྱུ་ཞིབ་བའི་དབྱེད་ཅིག་ ༢) གང་ཟག་ཅིག་གི་སློབ་ཚན་ཞིག་གམ་ལག་ཅུལ་ཞིག་གི་ཤེས་བྱ་འཇགས་ཚད་ཀྱི་ཟད་ལ་བཏང་བའི་ཚད་ལྡན་རྒྱུགས་སྤྱོད་ཅིག
exaptation ཁྱེད་པོ་འཇུག་ biol.	The process by which features acquire functions for which they were not originally adapted or selected. བསྐྱེད་འགྱུར་རམ་འདེམས་གསལ་གྱི་སློ་ནས་ལུས་པའི་ཆ་ཤས་ཤིག་ལ་ཐོག་མ་ཉིད་ནས་མེད་པའི་བྱེད་ལས་ཁག་ཅིག་བྱིས་སུ་བྱུང་བའི་རྒྱུད་རིམ་དེ་ལ་གོ
excitation བར་སྐད། phys.	Process of boosting one or more electrons in an atom or molecule from a lower to a higher energy level. An atom in an excited state will usually decay (de-excite) rapidly to a lower state by the emission of radiation. The frequency and energy of emitted radiation are related by $E=hf$ རྒྱལ་ཤན་ནས་འདུས་རྒྱལ་ཞིག་ལས་སློག་རྒྱལ་གཅིག་གམ་དུ་མ་རྒྱས་རིམ་དམའ་བ་ཞིག་ནས་མཐོ་བ་ཞིག་ལ་སློར་བའི་རྒྱུད་རིམ། ངར་སྐད་ཀྱི་གནས་བབ་ལ་ཡོད་པའི་རྒྱལ་ཤན་ཞིག་གིས་སྤྱིར་ཡོད་འཕྲོ་བར་བྱས་ཏེ་མཁྱོགས་སྤར་ངང་རྒྱས་རིམ་དམའ་བ་ཞིག་ལ་ཟད་འགྱུར་(ངར་ནམ་) བྱེད་པ་ཡིན། འཕྲོ་དུ་བརྒྱུག་པའི་ཡོད་ཀྱི་སློབ་སྤྱོད་དང་རྒྱས་པ་བཞིན་ནི་གཤམ་གསལ་ལྟར་འབྲེལ་ཡོད། $E=hf$
excitatory postsynaptic potential (EPSP) མཐུད་མཆམས་ཆེས་ཀྱི་སྒྱུལ་ བྱེད་སྒྲིབས་ཚད། neurosci.	The electric potential that is generated in a postsynaptic neuron during the transmission of a nerve impulse. It is caused by depolarization of the postsynaptic membrane when a neurotransmitter, released from the presynaptic membrane, binds to the postsynaptic membrane. This will induce an action potential in the receiving neuron if the EPSP is large enough. དབང་ཅིའི་འཕར་བར་ཞིག་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་པའི་སྐབས་སུ་མཐུད་མཆམས་ཆེས་ཀྱི་དབང་ཅ་ཕྲ་གཟུགས་ཤིག་གི་ནང་དུ་བསྐྱེད་པའི་སྒྲིག་གི་སྒྲིབས་ཚད་ལ་གོ། འདི་ནི་མཐུད་མཆམས་སྤོན་གྱི་སྤྱོ་མོ་ནས་སྤོད་པའི་དབང་ཅ་འཕྲིན་པ་ཞིག་མཐུད་མཆམས་ཆེས་ཀྱི་སྤྱོ་མོ་ལ་འབྱར་སྐབས་མཐུད་མཆམས་ཆེས་ཀྱི་སྤྱོ་མོ་དེ་སྤེལ་དུས་བྱུང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཡིན། གལ་ཏེ་མཐུད་མཆམས་ཆེས་ཀྱི་སྤྱོལ་བྱེད་སྒྲིབས་ཚད་དེ་གང་འཆམས་ཆེན་པོ་ཡོད་ཆེ་འདི་ཡིས་འཕྲིན་པ་འབྱོར་མའི་དབང་ཅ་ཕྲ་གཟུགས་ཀྱི་ནང་དུ་ལས་འཇུག་རྒྱས་པ་ཞིག་སྤྱོལ་སྤྱོད་བྱེད།
excitatory synapse ངར་སྐད་མཐུད་མཆམས་ neurosci.	A synapse in which the nerve impulse in a presynaptic cell tend to increase the probability of the postsynaptic cell to fire an action potential. མཐུད་མཆམས་སྤོན་གྱི་ཕྲ་ཕུང་ཞིག་ཏུ་ཡོད་པའི་དབང་ཅིའི་འཕར་བར་ཡིས་མཐུད་མཆམས་ཆེས་ཀྱི་ཕྲ་ཕུང་ལ་ལས་འཇུག་རྒྱས་པ་སྤོད་དུ་འཇུག་པའི་སྤྱིད་སྤྱོད་རེ་མཐོང་གཏོང་བྱུང་བའི་མཐུད་མཆམས་ཤིག་ལ་གོ།

excretion The expulsion of the waste materials of metabolic processes from the body of an organism. Waste materials in animals include nitrogenous compounds such as ammonia, urea and uric acid from protein metabolism, and carbon dioxide from respiration.

ཕྱགས་དོན། **ཕྱགས་ཁ།**
biol.

སྒྲིགས་དོན། སྒྲིགས་མ།
biol.

ལྷི་དྲོམ་ཤིག་གི་ལྷ་སྐུ་ནས་ལྷ་ས་ལྷྱང་ཁྲེ་རིམ་དང་བཞེས་བའི་ལྷིག་སྐུ་མ་ཤོད་བཀའ་ཆེད་
ཤིག་ཆགས་ཀྱི་ལྷིག་སྐུ་ཤིན་དུ་ལྷིག་སྐུ་ནས་ལྷ་ས་ལྷྱང་ཁྲེ་བའི་ཆོས་ཀྱི་ཡུལ་དང་། ལྷ་ཏེ་
ཡ། ལྷ་རིག་ལྷྱང་ཁྲེ་མ་ཤོད་ཁྲེ་གི་ཤིན་དུ་ལྷིག་སྐུ་ནས་དང་བཞེས་ཀྱི་ལྷ་སྐུ་ནས་ལྷ་ས་ལྷྱང་ཁྲེ་བའི་ཁང་
ཤོད་ཆོས་ལྷ་ས་ལྷྱང་ཁྲེ་བའི་ཁང་ལྷ་ས་ལྷྱང་ཁྲེ་བའི་ཁང་།

excretory system རྩིས་འདོར་ཆ་ལག་ཁྲི་འདོར་ཆ་ལག་
The system that collects and excretes nitrogenous wastes and excess water from the body in the form of urine; it includes the kidneys, ureters, urinary bladder, and urethra.

[illegible]

ལུས་པོ་ནས་ན་ཡི་རྟེ་རྟེ་དང་ལུས་པོ་སྤྲིག་པ་རོ་དང་ཚུ་ལྷག་མ་རྣམས་པ་ལྷུ་མ་ཉེ་གཅིན་པའི་
རོ་མོར་འདོར་བར་བྱེད་པའི་མ་ལག་ལ་གོ་ཞིང་། མ་ལག་འདིའི་ནང་དུ་མ་ལམ་མ་དང་། གཅིན་
འདི་ན་ལྷ་གྲ། གཅིན་ལྷ་དང་། གཅིན་པམ་པཅས་རྣམས་ཡོད།

exemplar A person or thing serving as a typical example or appropriate model.
དཔེ་མཁན།

དཔེར་ན།

དཔེ་མཆོད་པལྱལ་མེད་ཅིག་གསུངས་དཔེ་གཟུགས་ཤོས་པམཆོམས་ཤིག་ཏུ་བཅི་ཆོག་པའི་མིའམ་ཅ་
དངོས་ཤིག

exhale To expel (breath, tobacco smoke, etc) from the lungs;
breathe out

དབྱུགས་དབྱུང་བ། དབྱུགས་
འབྱུང་བ།
biol.

(དཔལ་ལྷན་དང་ཐུགས་ཀྱི་དུ་བ་ལ་སོགས་པ་) མོ་བ་ནས་ཕྱིར་འདོན་པ་སྟེ། དཔལ་ལྷན་ཕྱིར་འདོན་པ།

exocrine gland **উৎস্র্ণক গ্ৰন্থ**
biol. A gland of the body that discharges its secretions through a duct to an internal or external surface, rather than directly into the bloodstream. In mammals, the sweat glands and salivary glands are exocrine glands.

ཕྱ་ཆེན་ཆེན་ཅ།
biol.

[illegible]

exocytosis A process by which the contents of a cell vacuole are released to the exterior through fusion of the vacuole membrane with the cell membrane.

ཐུགས་ལྷན་བྱེད་ཐབས།
biol

ཐ་མཐུང་གི་འདྲེན།
biol.

ཡང་ཕྱད་ནས་མི་རྒྱུག་ཞོར་མི་ལྷོ་ཏེ་ཡང་ཕྱད་མི་ལྷོ་ཏེ་འབྲུག་པ་ལ་ཤེས་ནས་ཕྱད་ཞོར་གི་ནད་
ཁ་ས་ཕྱི་རོལ་དུ་འབྱུང་བའི་རྩུབ་ཀྱིས་ལ་མོ་

exogenous Originating or produced from outside a cell, tissue, or organism.

ཕྱི་ལྟོ་སྐད་།
biol.

པ་ལྟར་རམ་ལྟར་ལྟ། ཡར་ན་སྟེ་དངོས་ཤིག་གི་ཕྱི་ངོས་སུ་ཐོན་པའམ་ཕྱི་ངོས་ནས་ཐོན་སྟེ་
ལྷན་པ་བ་ཟེར།

exoskeleton ཕྱི་སྐྱུམ། <i>biol.</i>	A hard outer structure, such as the shell of an insect or crustacean, that provides protection or support for an organism. འབྲུ་སྲིན་ནས་ལྷན་སྐྱོགས་ཅན་གྱི་ཕྱི་སྐྱུག་ཆགས་ཀྱི་ཕྱི་སྐྱོགས་ལྷ་བྱའི་ཕྱི་རོས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ མཐུགས་པོ་དེ་ལ་གོ་ཞིང། སྤང་སྐྱོབ་དང་སྐྱོར་བྱེད་ཀྱི་ནུས་པ་འདོན།
exothermic reaction ནུས་ཐོན་ཐུགས་སྐྱུར། <i>chem.</i>	A chemical reaction that liberates heat. རྟོད་ནུས་ཕྱིར་འབྱེན་པར་བྱེད་པའི་ཇུས་སྐྱོར་ལ་གོ། [ནུས་པ་ཕྱི་རོས་དུ་སྐྱོད་པའི་ཇུས་སྐྱོར།]
exotic species བྱེས་འཕྲེང་ཉི་རིགས། <i>biol.</i>	Plant or animal species introduced into an area where they do not occur naturally, non-native species. སྐྱོག་ཆགས་སམ་ཅི་ཡིད་གི་ཉི་རིགས་ཤིག་རང་བཞིན་གྱི་སྐྱོན་སེལ་འབྱུང་སའི་ཁོར་ཡུག་ཅིག་ ཏུ་བཀོད་པ་ལ་གོ། ཡུལ་སྐྱེ་མིན་པའི་ཉི་རིགས། [འགྲོ་བ་མིའི་བྱེད་ལས་སོགས་ལ་བརྟེན་ནས་ གནས་གཞན་དུ་བཀོད་པའི་ཉི་རིགས།]
expansion ཁྱུ་བརྒྱུད། <i>phys.</i>	An increase in size, volume, or quantity, usually due to heating. When substances are heated, the molecular bonds between their particles are weakened, and the particles move faster, causing the substance to expand. ཆེ་ཆུང་ངམ། འོངས་ཆད། ཡང་ན་འཕོར་ཆད་རེ་ཆེར་བྱེན་པ་སྟེ། སྤྱིར་བཏང་ཆ་པོར་བཅོས་ པ་ལ་བརྟེན་ནས་འབྱུང་། དངོས་ཇུས་ཆ་པོ་བཅོ་བའི་སྐབས་སུ་རྩལ་དབར་གྱི་འདུས་རྩལ་གྱི་ འཆིང་བ་རེ་ཞན་དུ་འགྲོ་བ་དང་རྩལ་གྱི་འགལ་སྐྱོད་རེ་མཁྱོགས་སུ་འགྲོ་བས། དངོས་ཇུས་དེ་ ཁྱུ་བརྒྱེད་ཀྱི་ཡོད།
expansion joint ནར་ཆེགས། <i>phys.</i>	A joint that has a gap to allow for thermal expansion of the sections. དངོས་པོ་ཞིག་གི་བྱ་བ་ཆའི་ཕྱེ་ཚན་ཁག་རྟོད་ཀྱི་ཁྱུ་སྐྱོད་འབྱུང་དུ་འཇུག་མཁན་གྱི་བར་སྐྱོར་ཅན་ གྱི་ལྷ་ཆེགས་ལ་གོ།
experiment བཞག་དབྱད། <i>sci. method</i>	A scientific procedure undertaken to make a discovery, test a hypothesis, or demonstrate a known fact. གསར་རྟེན་ཅིག་བྱེད་པའམ། ཚོད་གཞག་ཅིག་ལ་ཚོད་ལྷ་བྱེད་པའམ། ཡང་ན། ཏ་གོ་བའི་དངོས་ དོན་ཞིག་ར་སྐྱོད་པར་བེད་སྐྱོད་བྱེད་པའི་ཚན་རིག་གི་བྱ་བའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག།
experimental design བཞག་དབྱད་གྱི་འཆར་འགོད། <i>neurosci.</i>	A method of research in the social sciences (such as sociology or psychology) in which a controlled experimental factor is subjected to special treatment for purposes of comparison with a factor kept constant. སྤྱི་ཆོགས་ཚན་རིག་ (སྤྱི་ཆོགས་རིག་གནས་སམ་སེམས་ཁབས་རིག་པ་ལྷ་བྱ་) གི་བརྟུག་ དབྱུད་ཐབས་ལམ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། འདིའི་ནང་དུ་སྤངས་འཛིན་བྱས་པའི་རྒྱ་རྒྱུན་གཅིག་ལ་ དམིགས་བསམ་ཀྱི་ལྷ་སྐྱོད་བྱས་ཏེ་འགྲུར་མེད་དུ་བཞག་པའི་རྒྱ་རྒྱུན་གཞན་ཞིག་དང་ལྷན་དུ་ བསྟར་གྱི་ཡོད།

experimental treatment	An unproven therapy which may or may not be better than a current 'gold standard' therapy.
ཚད་ཉེན་གསལ་ཐབས། <i>biol.</i>	ད་ལྟའི་གསལ་ཐབས་ལེགས་ཤོས་ལས་བཟང་ངན་གང་རུང་ཡིན་མིན་ཅིང་ར་སྟོན་བྱས་མེད་པའི་གསལ་ཐབས་ཤིག།
explanandum རྣམ་པར་བཤད་བྱ། <i>phil.</i>	The fact, thing, or expression which is to be explained or explicated. གསེད་བཀོལ་ལས་འགྲེལ་བཟོད་བྱ་རྒྱའི་བདེན་དོན་ནམ། བྱ་དངོས། ཡང་ན་བཟོད་ཚུལ་ཞིག།
explanans རྣམ་པར་འཆད་བྱེད། <i>phil.</i>	The explanation or explication given for a fact, thing, or expression. དངོས་དོན་ནམ། བྱ་དངོས། ཡང་ན། བཟོད་ཚུལ་ཞིག་གི་སྟོར་ལ་བཤད་པའི་གསེད་བཀོལ་ལས་འགྲེལ་བཟོད།
explanation གསེད་བཀོལ། རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཐབས། <i>sci. method</i>	A statement or account that makes something clear. བྱ་དངོས་ཤིག་ཁ་ཤེ་གསལ་དུ་གཏོང་བྱེད་ཀྱི་འགྲེལ་བཟོད་ཅིག་གས་རྒྱ་ཆུ་མཚན་གསལ་བཤད་ཅིག།
explicit memory མངོན་གསལ་དྲན་པ། <i>neurosci.</i>	Explicit memory (also called "declarative memory") is one of the two major subdivisions of long-term memory. (The other is implicit memory.) Explicit memory requires conscious thought—such as recalling who came to dinner last night or naming animals that live in the rainforest མངོན་གསལ་དྲན་པ་ (བཟོད་ནུས་པ་ཞེས་ཀྱང་ཟེར་) ཅི་བཞན་འཛིན་དྲན་པའི་ནང་གསལ་སྡེ་ཚན་གཉིས་ལས་གཅིག་ཡིན་པ་དང་། (གཞན་དེ་ནི་མངོན་མེད་དྲན་པ་ཡིན།) མངོན་གསལ་དྲན་པ་ལ་ཤེས་ཚུར་དང་བཅས་པའི་བསམ་གཞིག་མཁོ་སྟེ། དཔེར་ན། མདང་དགོང་སྤུ་ཞིག་ཞལ་ལག་ལ་མེགས་ཡོད་མིན་དྲན་གསོ་བྱེད་པའམ་ཆར་ཁལ་ནགས་ཆལ་དུ་ཡོད་པའི་སྟོག་ཆགས་ཀྱི་མིང་བཟོད་པ་ལྟ་བུ།
explode བྱུ་འཛོར། <i>phys.</i>	Burst or shatter violently and noisily as a result of rapid combustion, excessive internal pressure, or other process. འབར་གས་སྐྱེན་པོའམ། ཉང་གི་གཞོན་ཤུགས་མང་དགས་པ། ཡང་ན་བྱ་རིམ་གཞན་གྱི་རྒྱེན་པས་སྐྱ་ཆེན་པོའི་སྟོན་ནས་གས་པའམ་ཐོར་བ།
exponential རྒྱ་བས་འཕྲུང། <i>math.</i>	A function that varies as the power of another quantity. གངས་འཕོར་གཞན་ཞིག་གི་རྒྱ་བས་སམ་རང་བསྐྱར་གངས་ལྟར་འཕྲུར་བ་འགོ་བའི་རྒྱ་འཕྲུང་གངས་ཤིག།
exponential growth རྒྱ་བས་འཕྲུར་བྱེད་འཕེལ། <i>biol.</i>	A form of population growth in which the rate of growth is related to the number of individuals present. སྟེང་འཕེལ་གྱི་ཆད་ནི་དེ་རུ་ཡོད་པའི་སྟེར་གྱི་ཁ་གངས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་གངས་འཕོར་འཕེལ་ཚུལ་ཞིག།
exposure ཕྱག་ཆད། འཕྲད་ཆད། <i>phys.</i>	The action of exposing a photographic film to light. པར་གྱི་ཐྱིན་ཤོག་འོད་ལ་བསྟན་པའམ་ལྗེ་བའི་བྱ་བ་ལ་གོ།

- extensor** Muscle that extends or straightens a limb or joint.
 རྒྱུང་བྱེད་པ་གྲིས།
biol. རྒྱུང་ལག་གས་ཆོག་གས་ཤིག་རྒྱུང་བའམ་དང་པོ་བཟོ་མཁན་གྱི་ཤ་སྒྲིམ་ཞིག
- external force** Any force exerted on a system by some agency or body outside the system; e.g., the force of gravitation of one solid body acting upon another solid body.
 ཕྱུག་པ།
phys. ས་ལག་ཅིག་གི་ཕྱི་རོལ་དུ་ཡོད་པའི་རྒྱུན་ནམ་དངོས་པོ་ཞིག་གིས་དངོས་པོ་དེའི་སྤྱིང་དུ་བསྐྱར་བའི་ལྷགས་གང་རུང་ལ་གོ་དཔེར་ན། མ་ཞུགས་གཟུགས་ཤིག་གི་འཐེན་ལྷགས་མ་ཞུགས་གཟུགས་གཞན་ཞིག་གི་སྤྱིང་དུ་ཕྱོགས་སྒྲུབ།
- extinction** The death of every member of a given species.
 ཅ་ཉླང་།
biol. ཉེ་རིགས་ཤེས་ཅན་ཞིག་གི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པའི་སྲོག་ཆགས་ཐམས་ཅད་ལ་འཆི་སྐྱོན་བྱུང་བར་གོ།
- extracellular matrix** In biology, the extracellular matrix (ECM) is a collection of extracellular molecules secreted by cells that provides structural and biochemical support to the surrounding cells.
 རྩང་ཕྱི་བྱ་ཁྲུང་།
biol. སྤྱི་དངོས་ཆུན་རིག་ནང་དུ་ཕྱང་ཕྱི་བྱ་ཁྲུང་ཞེས་པ་ནི་སྤྱང་གིས་སྤོང་འདོན་བྱས་པའི་ཕྱང་ཕྱིའི་འདུས་རྒྱལ་གྱི་ཕྱང་གསོག་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ཡིས་ཉེ་འཁོར་གྱི་སྤྱང་ཕྱང་ལ་བཀོད་དབྱེབས་དང་སྤྱི་དངོས་རྩས་འགྱུར་གྱི་རམ་འདེགས་མཁོ་སྤོང་བྱེད།
- extraction** 1. The process of obtaining a metal from its ore. 2. The separation of a component from a mixture by selective solubility.
 ཕྱིར་འདོན།
phys. ༡) གཉེར་རྩོལ་སྤྱུགས་རིགས་ཕྱིར་འདོན་པའི་རྒྱུད་རིམ། ༢) གདམ་གསེས་བཞུ་ཆད་ཐབས་ལམ་ལ་བརྟེན་ནས་འདྲིས་རྩས་ཤིག་གི་གྲུབ་ཆ་སོ་སོར་དབྱེ་བ།
- extraocular muscle** Any of the six small muscles that control movement of the eyeball within the socket.
 མིག་མཐའི་པ་གྲིས།
biol. འཁོར་མིག་གི་ནང་རོལ་ནས་མིག་རིལ་གྱི་འགྲེལ་སྤོང་ལ་ཆོད་འཛིན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཤ་སྒྲིམ་ཆུང་ཆུང་དུག་ཡོད་པའི་ནང་གི་གང་རུང་ཞིག
- extremophile** Any of various organisms that require extreme conditions of temperature, pressure, or chemical concentration, as in very cold or salty environments, in order to thrive.
 རྩལ་དགཤ།
biol. འཛོལ་ནམ་བྱེད་པར་བྱོད་ཆད་དམ། གཞོན་ལྷགས། ཡང་ན་རྩས་ཀྱི་འདུས་ཆད་ཏ་ཅང་ཐལ་ཆེ་བའི་གནས་སྤངས་ཏེ། དཔེར་ན་ཁོང་ཡུག་ཏ་ཅང་གང་མོའམ་རྩ་ཁུ་ཅན་ལྟ་བུ་མཁོ་བའི་སྲོག་ཆགས་གང་རུང་ལ་གོ། [ཁོར་ཡུག་རྩལ་མོའི་ཁོང་དུ་འཛོལ་ནམ་བྱེད་བྱུབ་པའི་སྤྱི་དངོས་ཏེ་ཁོར་ཡུག་རྩལ་མོ་ལ་དགའ་བའི་སྤྱི་དངོས།]
- extrinsic** Originating from the outside; external.
 ཕྱིའི། ཕྱི་རོལ་ནས་འབྱུང་བ་སྟེ། ཕྱི་རོལ་གྱི།

eyepiece Lens of a telescope closes to the eye; which enlarges the real image formed by the first lens.

ལྷ་ཤེལ།

phys.

མིག་དང་ཉེ་སར་ཡོད་པའི་རྒྱང་ཤེལ་གྱི་ཆེ་ཤེལ། འདིས་ཆེ་ཤེལ་དང་ཕོ་དེས་བསྐྱུན་པའི་
གཟུགས་བརྟན་ཆེ་བུ་གཏོང་བ་ཡིན།

F

facial action coding system (FACS)

གདོང་ཉམས་བརྒྱུག་མ་ལག
biol.

The Facial Action Coding System (FACS) is a tool for measuring facial expressions. It is an anatomical system for describing all observable facial movement. It breaks down facial expressions into individual components of muscle movement.

གདོང་ཉམས་བརྒྱུག་མ་ལག་ནི་གདོང་གི་རྣམ་འགྱུར་ཚད་འཇུག་བཞི་ལག་ཆ་ཞིག་དང་། ཕྱིར་སྤང་བའི་གདོང་གི་འགྲུལ་སྟོང་ཐམས་ཅད་འགྲུལ་བརྗོད་བྱེད་པར་སྟོང་བའི་ཕུང་གནས་མ་ལག་ཅིག་ཡིན་ཞིང་། འདི་ཡིས་གདོང་གི་རྣམ་འགྱུར་རྣམས་ལ་སྤྲིམ་འགྲུལ་སྟོང་གི་གྲུབ་ཆ་རེ་རེ་འོ་ཐོར་དབྱེ་སེལ་བྱེད།

facial nerve

གདོང་གི་དབང་ཆ།
neurosci.

Each of the seventh pair of cranial nerves, supplying the facial muscles and the tongue.

ཐོད་རུས་དབང་ཆ་ཆ་བརྟན་པོ་རེ་རེ་ལ་གོ་ཞིང་། གདོང་གི་ལ་སྤྲིམ་དང་ལྗེ་ལ་བརྒྱུ་མཁོ་སྟོང་བྱེད།

facilitated diffusion

མཐུན་སྦྱར་ཁུབ་འབྱེད།
biol.

In cell biology, a process by which substances are transported across cell membranes by means of protein carrier molecules; also called facilitated transport.

ཕ་ཕུང་སྤྱེ་དངོས་རིག་པའི་ནང་དུ་མཐུན་སྦྱོར་ཁུབ་འབྱེད་ནི་སྤྲི་ཆས་འཕྲེན་བྱེད་འདུས་རྩལ་ལ་བརྟེན་ནས་ཕ་ཕུང་སྤྱེ་མོ་བརྒྱུད་དེ་ལེས་རྩལ་སྤྲིལ་འཕྲེན་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་ལ་ཟེར། འདི་ལ་མཐུན་སྦྱོར་དབོར་འཕྲེན་ཡང་ཟེར།

fact

དངོས་དོན།
sci. method

Close agreement by competent observers of a series of observations of the same phenomena.

སྤང་ཚུལ་གཅིག་གི་རྟོག་ཞིབ་མང་པོའི་ཐད་ལ་ཚད་ལྡན་རྟོག་ཞིབ་པས་གནང་བའི་འགལ་ཆོ་ཉུང་བའི་གྲོས་མཐུན་ཐག་གཅོད།

factor

རྒྱུ།

A circumstance, fact, or influence that contributes to a result.

གྲུབ་འབྲས་ལེག་འབྲུང་བར་མཐུན་སྦྱོར་བྱེད་མཁན་གྱི་གནས་སྟངས་མཁལ། དངོས་དོན། ཡང་ན་ལྷགས་རྒྱུ་ཞིག་

Fahrenheit *phys.* Of or denoting a scale of temperature on which water freezes at 32° and boils at 212° under standard conditions.
 རྩ་ཤོད་ཚད་ ३२ གི་སྤྱིང་དུ་འབྲུགས་པར་འགྱུར་ཞིང་ཤོད་ཚད་ २12 གི་སྤྱིང་དུ་ཁོལ་བར་འགྱུར་བའི་ཤོད་ཚད་ཀྱི་ཚད་གཞི་ཞིག

Fahrenheit scale *phys.* Temperature scale in common use in the United States. The number 32 is assigned to the melt-freeze point of water, and the number 212 to the boil-condense point of water at standard pressure (1 atmosphere, at sea level).
 ཨ་རིའི་ནང་རྒྱན་སྤྱོད་བྱེད་པའི་ཤོད་ཚད་ཀྱི་བཙེ་གཞི་ཚད་ལྡན་གཞིན་ལྷགས་ (མཚོ་ངོས་ཀྱི་མཐོ་ཚད་ལ་རྒྱུད་གཞིན་ १) གི་སྤྱོད་སྟེ་གྲངས་ཀ་ ३२ བེ་བཞུ་བའམ་འབྲུག་པའི་ཤོད་ཚད་ཡིན་པ་དང་། གྲངས་ཀ་ २12 བེ་ཁོལ་བའམ་གཤེར་འགྱུར་གྱི་ཤོད་ཚད་ཡིན་ལོ།

fallacy *phil.* A mistaken belief, especially one based on unsound arguments.
 ཡིད་ཆེས་འཁྲུལ་བ་ཞིག་སྟེ། བྱེ་བྲག་དུ་བྱུང་བའི་ནོར་མེན་པའི་ཚད་སྤྱོད་གཞིར་བཞག་པའི་ཡིད་ཆེས་འཁྲུལ་བ་ཞིག་ལ་གོ།

fallibility *phil.* The tendency to make mistakes or be wrong.
 རྟོར་འཁྲུལ་བ་ཚོ་བའམ་འཁྲུལ་བ་ཡིན་པའི་རང་གཤེས་།

fallopian tube *biol.* Either of a pair of tubes found in female mammals that carry egg cells from the ovaries to the uterus.
 ལུ་གཤེས་སུ་གཞི་ཆགས་མོ་ཡི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་བསམ་མེའུ་ནས་བུ་སྟོད་ཀྱི་ནང་དུ་ཁམས་དམར་མ་བྱུང་ནམས་སྟེ་འདྲེན་བྱེད་མཁན་གྱི་སྟེ་སྟེ་གཉིས་ལས་གང་རུང་ལ་གོ།

false memory *neuropsych.* An apparent recollection of an event that did not actually occur, especially one of childhood sexual abuse arising from suggestion during psychotherapy.
 དདོས་སུ་བྱུང་མེད་པའི་དོན་ཆེན་ཞིག་བྱུང་ཟེན་པ་ལྟར་དུ་སྣང་བའི་བསྐྱར་བྲན་ཞིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། ལྷག་པར་དུ་སེམས་ཁམས་གསོ་བཅོས་ཀྱི་སྤྱོད་སྟེ་བསམ་མེའུ་འཆར་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་ཆུང་དུས་ཀྱི་བཙེན་གཤེས་དོན་ཆེན་ཞིག་ལྟར་སྣང་གིས་བསྐྱར་བྲན་བྱུང་བ་ལྟ་བུ།

family *biol.* A taxonomic category of related organisms ranking below an order and above a genus.
 གལ་གྱི་འོག་དང་རྒྱུད་ཀྱི་སྤྱིང་དུ་ཡོད་པའི་འབྲེལ་ཡོད་སྟེ་དདོས་ཀྱི་སྟེ་ཆན་དཔེ་བསྟུའི་རིམ་པ་ཅིག

family tree *biol.* A genealogical diagram of a family's ancestry.
 བྱིས་ཚང་ཞིག་གི་རིགས་རྒྱན་མཚོན་པའི་རིགས་རྒྱུད་འབྲེལ་རིམ་གྱི་དཔེ་རིས་ཤིག

Faraday's law

ཐུང་ཤེ་ཡིག་ཏན་ཁྲིམས།
phys.

Induced voltage in a coil is proportional to the product of the number of loops and the rate at which the magnetic field changes within those loops. In general, an electric field is induced in any region of space in which a magnetic field is changing with time. The magnitude of the induced electric field is proportional to the rate at which the magnetic field changes. See also Maxwell's counterpart to Faraday's law.

དཀྱིལ་སྒྲིབ་ཅིག་ཏུ་སྒྲུབ་སྒྲུབ་བྱས་པའི་ཚུལ་ཆད་ནི་ཨ་ལོང་གི་ཁ་གདམས་དང་ཨ་ལོང་འདི་དག་ནང་གི་ཁབ་ལེན་ར་བའི་འགྱུར་ཆད་ཀྱི་བསྐྱར་ཆད་དང་ཐད་འབྲེལ་ཡིན། སྒྲིབ་བཏང་། ཁབ་ལེན་ར་བ་ལ་འགྱུར་བ་ཡོད་པའི་བར་སྔོང་ཐམས་ཅད་ཏུ་སྒྲིག་ར་ཞིག་སྒྲུབ་སྒྲུབ་བྱེད་པ་དང་། སྒྲུབ་སྒྲུབ་བྱས་པའི་སྒྲིག་རའི་ཆེ་ཆུང་ནི་ཁབ་ལེན་ར་བའི་འགྱུར་ཆད་དང་ཐད་འབྲེལ་ཡིན། རྩ་ར་ཤེ་གཏན་ཁྲིམས་ལ་བཏོན་པའི་མེ་ཁི་མེ་མེལ་གྱི་དོ་ཡ་ལ་ཡང་གཞིགས་རོགས།

farsighted

ཕིང་མཐོང་། རྒྱང་མཐོང་།
phys.

Seeing objects at a distance more clearly than those near at hand.

ཐག་ཉན་ཡོད་པའི་དངོས་པོ་ལས་ཐག་རིང་སར་ཡོད་པའི་དངོས་པོ་གསལ་པོར་མཐོང་བ།

fascicle

ཅན་ལྗ།
biol.

A bundle of anatomical fibers, as of muscle or nerve.

འག་སྒྲིམ་མས་དབང་རྩ་ལྟ་བུའི་ཕྱང་གནས་རྩ་རྒྱས་ཀྱི་ཆག་པ་ཞིག་ལ་གོ།

fat

ཆེལ་ཞག
biol.

A natural oily substance occurring in animal bodies, especially when deposited as a layer under the skin or around certain organs.

སྔོག་ཆགས་ཀྱི་ལུས་པོའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་རང་བྱུང་གི་སྒྲུལ་ཞག་ཅན་གྱི་དངོས་ཇུས་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། བྱེ་བྲག་ཏུ་བགས་པའི་འོག་དང་དབང་པོ་ཁག་ཅིག་གི་མཐའ་རུ་བང་རིམ་བྱས་ནས་ཆགས་པ་དེ་ལ་གོ།

fat cell

ཆེལ་ཞག་ལྗ་བྱང་།
biol.

Any of various cells found in adipose tissue that are specialized for the storage of fat.

ཆུ་ལ་བཟུང་ཕྱང་བྱུང་གི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་ཆེལ་ཞག་གསོག་ཉར་བྱེད་པར་ཆེད་ལས་ཅན་ཡིན་པའི་ལྗ་ཕྱང་གང་རུང་།

fatigue

རལ་བྱབ།
biol.

Physical or mental weariness resulting from effort or activity.

ཚུལ་བའམ་བྱེད་སྒྲོལ་བཞེན་ནས་བྱུང་བའི་ལུས་དང་སེམས་ཀྱི་ངལ་དུབ།

fatty acid

ཆེལ་ལྗན་སྒྱུར།
chem.

Any of a large group of organic acids, especially those found in animal and vegetable fats and oils. Fatty acids are mainly composed of long chains of carbon atoms linked to hydrogen atoms. A fatty acid is saturated when the bonds between carbon atoms are all single bonds. It is unsaturated when any of these bonds is a double or triple bond.

སྒྱེ་ལྗན་སྒྱུར་ཨུལ་གྱི་སྒྲེ་ཆེན་ཆེན་སོ་གང་རུང་ཞིག་ལ་ཟེར་ཞིང་གཙོ་བོ་སྔག་ཆགས་དང་སྒྲོ་ཆལ་གྱི་ཞག་དང་སྒྲུལ་གྱི་ནང་དུ་ཡོད། ཆེལ་ལྗན་སྒྱུར་ནི་གཙོ་བོ་ཁར་སྔོན་རྩལ་ཐན་གྱི་ཐང་བ་ཤིང་པོའི་སྒྲིང་དུ་ཡང་རྒྱུར་རྩལ་ཐན་མ་བུ་དྲུག་སྟེང་གྲུས་ནས་བྲལ། ཁར་སྔོན་རྩལ་ཐན་དབར་གྱི་འཆིང་བ་ཆང་མ་འཆིང་བ་ཆེག་ལྗན་ཞིག་ཡིན་པའི་སྐབས་སུ་ཆེལ་ལྗན་སྒྱུར་དེ་སེམ་སྟོར་ཟེན་པ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། འཆིང་བ་གང་རུང་ཞིག་འཆིང་བ་གཉིས་ལྗན་ནམ་གསུམ་ལྗན་ཡིན་པའི་སྐབས་སུ་ཆེལ་ལྗན་སྒྱུར་དེ་སེམ་སྟོར་མ་ཟེན་པ་ཞིག་རེད།

feature

ནམ་པ།

A distinctive attribute or aspect of something.

བྱ་དངོས་ཤིག་གི་ཐུན་མེན་གྱི་བྱད་ཆོས་སམ་གནས་སྤངས་ལ་གོ

feces

ཕྱི་ས། ཇི་ཆེན།
biol.

Waste matter eliminated from the bowels; excrement.

ནང་ཁོལ་ནས་ཕྱིར་བསྐྱད་པའི་སྤྲིགས་ཨུལ་ཏེ། བཤད་པ།

feedback

ཞྀག་གསོ། ཐུབ་གཏོང་།
neurosci.

The modification or control of a process or system by its results or effects, for example in a biochemical pathway or behavioural response.

རྒྱུད་ལྗན་ཞིག་གསལ་མ་ལག་ཅིག་གི་བྲལ་འབྲས་སམ་ཤུགས་རྒྱུན་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱུད་ལྗན་དེའི་དཔམ་མ་ལག་དེ་ལ་ཐེབས་པའི་འགྱུར་བའམ་ཆོད་འཛིན་ལ་གོ། དཔེར་ན། རྒྱུད་དངོས་ཨུལ་སྟོར་གྱི་རྒྱ་ལམ་ཞིག་གསལ་གཤིས་སྟོང་ཡ་ལན་ཞིག་ཏུ་འདི་ལྟ་བུ་འབྱུང་།

feedback control

ཞྀག་གསོ་ཆོད་འཛིན།
neurosci.

Method used for the regulation of biological activity in an organism based on the flow of information between parts of the organism. An example is negative feedback control in the endocrine system, in which rising concentrations of a hormone in the bloodstream result in a lowering of the level of stimulation of cells that produce that hormone.

རྒྱུད་དངོས་ཤིག་གི་ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་དབར་གྱི་ཆ་འཕྲིན་གྱི་རྒྱ་བ་གཞིར་བཞག་སྟེ་རྒྱུད་དངོས་དེའི་ལུས་པོའི་ནང་གི་རྒྱུད་དངོས་བྱེད་སྒྲོལ་སྤངས་འཛིན་བྱེད་པར་སྟོང་པའི་ཐབས་ལམ་ལ་གོ་ཞིང་། དཔེ་མཆོད་ནི་ནང་མཆན་མ་ལག་ནང་གི་འཕྲི་ཐྲུག་ཆོད་འཛིན་ཡིན། འདིའི་སྐབས་སུ་ཁྲག་ལམ་གྱི་མེན་ཨུལ་གྱི་འདུས་ཆད་ཐང་དུ་བྱིན་པ་དེ་ལས་མེན་ཨུལ་སྟོང་མཁན་གྱི་ཐ་བུང་གི་སྒྲུལ་སྟོང་གནས་བབ་ཐེ་དམའ་རུ་གཏོང་བར་བྱེད།

feedforward The modification or control of a process using its anticipated results or effects.

མདན་གསོ།
neurosci.

རྒྱུད་རིམ་ཞིག་གི་འབྲུང་བར་རེ་བའི་བྱུང་འབྲས་སམ་ལུགས་རྒྱུད་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱུད་རིམ་དེར་
ཐེབས་པའི་འགྱུར་བའམ་སྤངས་འཛིན་ལ་གོ།

feminism Belief in or advocacy of women's social, political, and economic rights, especially with regard to equality of the sexes.

མ་ཚས་ལྷན་པུགས།
phil.

མོ་མོ་འདྲ་མཉམ་གྱི་གནད་དོན་གཞི་འཛིན་པའི་སྐབས་སུ་བྱུང་མེད་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་དང་། ཆབ་
སྲིད། དཔལ་འབྱོར་བཅས་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་ལ་བཅངས་བའི་རྒྱབ་སྐྱོར་རམ་ཡིད་ཆེས་ལ་གོ།

feminist A person who supports feminism.

མ་ཚས་སྐྱབ།
phil.

མོ་ཚས་རིང་ལུགས་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་བྱེད་མཁུག།

Fermat's principle of least time Light takes the path that requires the least time when it goes from one place to another.

ཏུའ་མེལ་ཡི་ཕྱན་ཕྱང་ཆ་དོན།
phys.

འོད་ཟེར་གནས་གཅིག་ནས་གཞན་ཞིག་ལ་བསྐོད་སྐབས་དུས་ལུན་གྱི་དོས་འགོར་བའི་ལམ་
ཁ་དེ་རྒྱུད་ནས་འགོ་བ་ཡིན།

fermentation Any of a group of chemical reactions induced by microorganisms or enzymes that split complex organic compounds into relatively simple substances, especially the anaerobic conversion of sugar to carbon dioxide and alcohol by yeast.

ལབས་ཐྱོད། རྒྱུང་བསྐྱལ།
biol.

མ་དངོས་སམ་སྒྲིན་རྩ་གྱིས་རྩྭ་འཛིང་ཅན་གྱི་སྤྱི་ཕྱན་འདུས་རྩ་ཁ་ལ་ཉེ་ལྟོས་བཅས་ཀྱི་
སྐབས་བདེ་ཡིན་པའི་དངོས་རྩ་སུ་སྐྱར་བའི་རྩ་སྐྱར་གྱི་སྤྱི་ཚན་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ།
ཞིང་། ལྷག་པར་དུ། བབས་ཀྱིས་རྒྱང་མེད་བརྗེ་སྐྱར་ལ་བརྟེན་ནས་ཀ་ར་དེ་ཁར་སྐྱོན་འཚོ་རྒྱང་
གཉིས་ཕྱན་དང་ཆང་རག་ཏུ་སྐྱར་བ་ལ་གོ།

fermions Any of a class of particles having a spin that is half an odd integer and obeying the exclusion principle, by which no more than one identical particle may occupy the same quantum state. The fermions include the baryons, quarks, and leptons.

ཐྱིར་མེད་རྒྱལ།
phys.

འཁོར་ཚད་ནི་ཉེལ་གངས་ལ་གངས་ཤིག་གི་བྱེད་ཀ་ཡིན་ཞིང་། གཞན་སེལ་རྩ་འཛིན་ཉེ་ཆད་
རྒྱལ་གནས་བབ་གཅིག་གི་སྤྱིང་དུ་འདྲ་མཚུངས་ཡིན་པའི་རྒྱལ་གཅིག་ལས་མང་བ་གནས་མི་
ཐུབ་པར་སྤྱི་བདེ་གཏན་སྟོན་གྱི་རྩ་སུ་འགོ་མཁན་རྒྱལ་གྱི་སྤྱི་ཚན་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ།
ཐྱིར་མེད་རྒྱལ་གྱི་ཁོངས་སུ་ཐྱི་རྒྱལ་དང་། ཁོག་རྒྱལ། ལེབ་འོན་བཅས་གཏོགས།

fertilization

ས་ཐོན་འདྲེས་རྒྱུད།
biol.

The process by which a female sex cell becomes capable of developing into a new organism by uniting with a male sex cell. In mammals, fertilization occurs inside the body of the female. In most fish, eggs are fertilized in the water. In flowering plants, fertilization occurs in the ovule, following pollination.

ཐོ་མའི་མཚན་མའི་སྒ་ཕྱང་གཅིག་དེ་མཉམ་འདུས་བྱུང་རྗེས་སྒྲིང་དོས་གསར་པ་ཞིག་ཏུ་སྒྱུད་
འཕེལ་བྱལ་བའི་རྒྱས་པ་ལྡན་པར་འགྱུར་བའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ་རྒྱ་གསོས་སྲོག་ཆགས་ལ་
མཚོན་ན། ས་བོན་འདྲེས་སྦྱར་མའི་ལུས་ཐོའི་ནང་དུ་འབྱུང་བ་དང་། ཉ་པལ་ཆེ་བར་མཚོན་ན།
སོན་སྒྲིང་དེ་རྒྱུ་འབྱུང་ནས་འདྲེས་སྦྱར་འབྱུང་ཞིང་། མེ་ཉོག་ཅན་གྱི་ཅེ་ཡིང་དག་ལ་མཚོན་ན།
ཐེགས་སྦྱར་བྱལ་རྗེས་ས་བོན་འདྲེས་སྦྱར་དེ་ཟེུ་འབྱུ་མའི་ས་བོན་དུ་འབྱུང་བ་ཡིན།

fertilized egg

ཁམས་འདུས་ས་ཐོན།
biol.

An animal organism in the early stages of growth and differentiation that in higher forms merge into fetal stages but in lower forms terminate in commencement of larval life.

སྲོག་ཆགས་ཀྱི་འཆར་ཡོངས་དང་ཁྱད་འགྱུར་གྱི་ཐོག་མའི་གནས་སྐབས་སུ་ཡོད་པའི་སྒྲིང་དོས་
དེ་ལ་གོ་ཞིང་། རིམ་པ་མཐོ་བའི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ནང་དུ་སྒྱུ་སྲིང་གི་རིམ་པར་འགྱུར་ལ་རིམ་པ་
དམའ་བའི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ནང་དུ་ཆར་འབྱུང་ཆེ་སྲོག་གི་འགོ་འཇུགས་སར་འགྱུར་བ་ཡིན།

fetal alcohol syndrome (FAS)

མངལ་གནས་ཆར་ཉེས། མངལ་
གནས་ཆར་མཚན་ཉགས་
འདུས།
biol.

A complex of birth defects including cardiac, cranial, facial, or neural abnormalities and physical and mental growth retardation, occurring in an infant due to excess alcohol consumption by the mother during pregnancy.

སྒྱུ་མའི་གནས་སྐབས་སུ་ཨ་མས་ཆར་རྒྱུ་ཆོད་མེད་སྤྱད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱ་བ་དམར་འབྱུར་
ལ་སྒྲིང་དུས་ནས་བྱུང་བའི་སྒྲིན་ཆ་སྒྲུ་ཆོགས་པ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདིའི་ཁོངས་སུ་སྒྲིང་དང་། ཀ་པ་
ལ། རོ་གདོད་། དབར་ཅ་བཅས་ཀྱི་སྒྲིན་ཆ་རྒྱུད་ཡོད་ལ། ལུས་ཐོ་དང་སེམས་པའི་འཆར་ཡོངས་ཀྱི་
འགོག་རྒྱུ་ཡང་རྒྱུད་ཡོད།

fetus

མངལ་གནས།
biol.

The unborn young of a mammal at the later stages of its development, especially a human embryo from its eighth week of development to its birth.

འཆར་འཕེལ་གྱི་རིམ་པ་སྒྲིང་མའི་ནང་དུ་སྐྱེ་བས་པའི་རྒྱ་གསོས་སྲོག་ཆགས་ཤིག་གི་མ་བཅས་
པའི་སྒྲ་གུ་སྒྲིང་། ལྷག་པར་དུ་འཆར་འཕེལ་གྱི་གཟའ་འཁོར་བརྒྱད་པ་ནས་མ་སྒྲིང་དབར་གྱི་མའི་
སྒྱུ་སྲིང་ལ་གོ།

Feynman diagram

ལ་ཡིན་མེན་དཔེ་རིས།
chem.

A schematic representation of a reaction between elementary particles.

རྩ་རྒྱལ་མཚན་རྒྱུན་དབར་གྱི་རྩ་ས་སྦྱོར་མཚོན་པའི་འཆར་ལྡན་མཚོན་དོན་ཞིག་ལ་ཟེར།

- fiber** A threadlike structure forming part of the muscular, nervous, connective, or other tissue in the human or animal body.
 ཅིན་ཆུང། ལད་ཆུ།
biol. མིའམ་སྟོག་ཆགས་གཞན་གྱི་ལུས་པོའི་ནང་གི་ཤ་སྟེན་ཕྱང་གྲུབ་བཟ། དབང་ཅའི་ཕྱང་གྲུབ་མཐུང་སྟོར་ཕྱང་གྲུབ། ཡང་ན་ཕྱང་གྲུབ་གཞན་གྱི་ཆ་ཤས་གྲུབ་བྱེད་ཀྱི་སྐྱེད་པ་དང་འདྲ་བའི་བཞོད་པ་ཞིག་ལ་གོ།
- fibre** A material that exists in long thin strands. A biological example is muscle fibre.
 ཅ་ཆུས། ཐག་རན། ཉག་མ།
biol. སྤྱི་ཞིང་རིང་ལ་ཉག་མའི་རྩ་པར་ཡོད་པའི་དངོས་མུས་ཤིག་ལ་ཟེར། སྤྱི་དངོས་ལ་ཡོད་པའི་ཅ་ཆུས་ཀྱི་དཔེ་མཚོན་ནི། ཤ་སྟེན་ཅ་ཆུས་ལྟ་བུའོ།
- fibrin** A white insoluble fibrous protein formed from fibrinogen by the action of thrombin especially in the clotting of blood.
 ལད་ཆུ།
biol. གཙོ་པོ་ཐག་འཁྲུག་གི་ནང་དུ་ཐག་ལིང་སྟེན་ཇས་ཀྱི་བྱ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ཐག་ཆོ་གྲུབ་ཇས་ལས་གྲུབ་ཅིང་བཞུ་མི་གྲུབ་པའི་ཅ་ཆུས་ཅན་གྱི་སྟེན་ཇས་སྤྱི་པོ་ཞིག།
- fibrinogen** A protein in the blood plasma that is essential for the coagulation of blood and is converted to fibrin by the action of thrombin in the presence of ionized calcium.
 ཐག་ཆོ་གྲུབ་ཇས། ལད་ཆུ།
 གྲུབ་ཇས།
biol. ཐག་འཁྲུག་གི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་ཐག་གར་པོ་ཆགས་པ་ལ་མེད་དུ་མི་རུང་བའི་སྟེན་ཇས་ཤིག་ལ་གོ་བ་དང་། དཀར་ཤས་གྱེས་དུ་ལ་ཡོད་པའི་སྐྱབས་སུ་ཐག་ལིང་སྟེན་ཇས་ཀྱི་བྱ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ལད་སྟེན་པོ་བོར་འགྱུར་གྱི་ཡོད།
- fibrous root** A root system made up of numerous branching roots of more or less equal length, as in most grasses.
 ཆུས་པ་ཅན་གྱི་ཅ་བ།
biol. རིང་གུང་པལ་ཆེར་མཚུངས་པའི་ཅ་བའི་ཉིང་ལག་གར་མང་གིས་གྲུབ་པའི་ཅ་བའི་མ་ལག་ཅིག་སྟེ། ཅ་བལ་ཆེ་བའི་ཅ་བ་འདི་འདྲ་ཡིན།
- fictitious force** The physically apparent but nonexistent force needed by an observer in a noninertial frame to make Newton's laws of motion hold true. Centrifugal force is a fictitious force. Also called pseudo force.
 ཅུ་ཕྱགས།
phys. འགྱུར་འགོག་མིན་པའི་ལྟོས་གཞི་ཞིག་ཏུ་ནེ་ཏུ་འོན་གྱི་འགྲུལ་སྟོད་གཏན་ཁྲིམས་ཐག་འཐད་ལྟན་དུ་གནས་པའི་ཕྱིར་དུ་རྟོག་ཞིབ་པ་ཞིག་ལ་མཁོ་བའི་མཛོན་པར་སྤྲང་ཡང་དོན་དངོས་སུ་མེད་པའི་འཁྲུགས་ཤིག་སྟེ་ཕྱོག་འཁྲུགས་ནི་རྩ་ཤིགས་ཡིན། འདི་ལ་འཁྲུགས་ཅན་པོ་བ་ཞེས་ཀྱང་ཟེར།
- field** See force field.
 ར་བ།
phys. འཁྲུགས་ར་བ་གཟིགས་རོགས།

field lines ར་ཐིག <i>phys.</i>	An imaginary line in a field of force (especially an electric or magnetic one), the direction of which at a particular point is the direction of the force at that point. འབྲུག་གི་ར་བ་ཞིག་ཏུ་(ལྷ་གི་པར་དུ་སློབ་དང་ཁབ་ལེན་གྱི་ར་བ་ཞིག་ཏུ་) ཡོད་པའི་རྟོག་བཟོའི་ ཐིག་ཅིག་ ཆོག་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་གི་ཐིག་ཏུ་ཐིག་དེ་ཡིས་བསྟན་པའི་ཁ་ཕྱོགས་ཀྱིས་ཆོག་ དེའི་ཐིག་ཏུ་ཡོད་པའི་འབྲུག་གི་ཁ་ཕྱོགས་མཆོན།
filament ཉག་ཐུན། <i>biol.</i>	Any slender structure or part, such as the tail of a spermatozoon ཁམས་དཀར་གྱི་མཐུག་མ་ལྟ་བུའི་བཞོད་པའམ་ཆ་ཤས་ཐུ་མོ་ལ་གོ།
filament ཐྱང་གྲུ། <i>phys.</i>	A conducting wire or thread with a high melting point, forming part of an electric bulb or and made incandescent by an electric current. ཤེལ་ཏོག་གི་གྲུབ་ཆར་གྱུར་ཞིང་སློབ་ཀྱན་ཀྱི་སྐབས་འོད་འཆར་བར་བྱེད་ཅིང་བཟུ་བའི་རྫོང་ ཆད་མཐོན་པོ་ཡོད་པའི་ཁྲིད་གཟུགས་ཀྱི་སློབ་སྦྲད་ཅིག།
film ཐབ་ཤོག ཐིས་མ། ཐིན་ཤོག <i>phys.</i>	Material in the form of a very thin flexible sheet མཉེན་ཞིང་སྒབ་མོའི་རྣམ་པར་ཡོད་པའི་དངོས་པོ།
filter feeder འཆག་གཟན་པ། <i>biol.</i>	Any of various aquatic animals, such as clams, sponges, and certain whales, that feed by filtering small organisms or organic particles from water. རྩེའན་ནས་སླེ་དངོས་རྩུང་རྩུང་ངམ་སླེ་ལྡན་རྩུལ་འཆག་ཀྱི་བུ་ཅེ་ནས་སུ་སློང་མཁན་གྱི་ཉ་སྟོག་ དང་། མཉེན་གཟུགས་སྟོག་ཆགས། ཉ་ཆེན་མེལ་ཁག་ཅིག་ལྟ་བུའི་རྩུ་གནས་སྟོག་ཆགས་གང་ ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་གོ། [ཐ་མ་འཆག་ཀྱི་བུ་ཅེ་ནས་མཁན་གྱི་སེམས་ཅན།]
finch ཐག་ཕྱེཏ། <i>biol.</i>	A seed-eating songbird that typically has a stout bill and colorful plumage. མཚུ་ཏོ་མཁྱེགས་སོ་དང་གཤོག་སློ་ཆོན་མདངས་ཅན་གྱི་བྱེའུ་སྐད་སྟུན་སོ་དང་ལྡན་ཞིང་ས་བོན་ ནས་སུ་སློང་མཁན་ཞིག།
fine-tuning གསལ་ཁ་འདྲན་པ། <i>sci. method</i>	Delicate adjustment ཞིབ་ཆགས་པའི་སྟུང་སྒྲིག།
fire hose མེ་གསོད་ཐུག་ཀྱ།	A broad hosepipe used in extinguishing fires. མེ་གསོད་བྱེད་དུ་སློང་པའི་རྩུ་འདྲན་སྒྲུ་གུ་ཞིང་ཁ་ཆེན་པོ་ཞིག།

- fisheye lens** A hemispherical plano-convex lens for photographing in a full 180° in all directions in front of the camera, creating a circular image having an increasing amount of distortion from the center to the periphery.
 ཉ་མིག་དྲམ་ཤེལ།
 phys.
- fission** Also called nuclear fission. The splitting of the nucleus of an atom into nuclei of lighter atoms, accompanied by the release of energy.
 གས་འཐུང་།
 phys.
- fist** The hand closed tightly with the fingers bent against the palm.
 ཐུར་མཇུག་།
 biol.
- fitness** The extent to which an organism is able to produce off-spring in a particular environment.
 འཆེ་འཕྱུང་།
 biol.
- fitting** Suitable or right for a particular situation or occasion
 དན་འཆམས།
 sci. method
- fixation** A series of chemical processes, mostly occurring in organisms, in which nitrogen atoms are circulated in nature
 རྒྱུ་བཀོལ།
 chem.
- fixation point** The point in the visual field that is fixated by the two eyes in normal vision and for each eye is the point that directly stimulates the fovea of the retina
 དམིགས་གནས། རྒྱུ་ས།
 biol.
- flagellate** An organism, such as a euglena, that has one or more flagella.
 ར་འཕྱ།
 biol.

flagellum འབྲེང་མེ biol.	A long, whiplike appendage that functions as a cellular organ of locomotion, found in certain bacteria, protozoans, and specialized eukaryotic cells such as motile sperm. ཟླ་ཤུང་གི་འགྲུལ་སྐྱོད་ཀྱི་དབང་ལོ་ལྟ་བུའི་བྱེད་ལས་སྒྲུབ་མཁན་གྱི་རིང་ཞིང་ལྷག་ཚན་ལྟ་བུའི་ ཉིང་ལག་ཞིག་ལ་གོ་བ་དང་། སྤུན་བྱ་དང་གཤོད་མའི་སྤྲིག་ཆགས་ཁག་ཅིག་ལ་ཡོད་ཅིང་། ཁམས་དཀར་ལྟ་བུའི་ཉིང་ལྷན་ཟླ་ཤུང་ཆེད་ལས་ཅན་ལ་ཡང་ཡོད། [འབྲེང་ཐག་དང་འབྲེང་བའི་རྩ་ མ་ཡིན་པས་ན།]
flagship species ཆབ་མཚན་ཉི་འགས། དར་གྲུ་ ལྟ་བུའི་ཉི་འགས། biol.	Popular, and usually charismatic, species that provide a symbol and focus for conservation awareness and action, for example the panda and dolphins. གཉེན་སྲུང་གི་གོ་རྟོགས་དང་བྱ་འགྲུལ་ལ་མཚན་ཉག་སྤྱིན་ཐུབ་པ་དང་། རྟོས་འབྲེན་ཐུབ་པའི་ ཉི་འགས་གྲགས་ཆ་ཞིང་ཡིད་དབང་འགྲུག་རྒྱས་པ་ཞིག་དཔེར་ན། རྟོས་ཁ་དང་ཉ་ཾ་ལ་མེན་ལྟ་བུ།
flange འབྲུག་ཁ། phys.	A projecting disc-shaped collar or rim on an object for locating or strengthening it or for attaching it to another object. དངོས་པོ་ཞིག་གི་གནས་ས་སྟེན་པའོ། དེ་རྗེ་མཐོགས་སུ་བཞོ་བ། ཡང་ན། དེ་དངོས་པོ་གཞན་ དང་སྤྲེལ་མ་ཐུད་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ། དངོས་པོ་དེའི་སྟེང་དུ་བཞོས་པའི་སྒྲོར་དབྱེབས་ཀྱི་འབྲུར་ གཞུགས་པོ་དང་བཅས་མཐའ་ལྷགས།
flashbulb memory བྲན་གསལ། neurosci.	A vivid memory of a single significant event in one's life, such as the death of a close relative or a celebrated public figure. གཉེན་ཉེ་ཞིག་གསལ་སྟེན་གྲགས་ཅན་གྱི་མི་སྣ་ཞིག་གི་འདས་སྲོངས་ལྟ་བུའི་བྱུང་བ་གསལ་ཆེན་གི་ སྒྲོར་གྱི་དྲན་པ་གསལ་པོ་ཞིག་
flavor རྩ། biol.	The distinctive taste of a food or drink. ཟ་མཁའ་བཏུང་བ་ཞིག་གི་ཐོ་བ་ཁུད་པར་བ་ལ་གོ་
flexibility མཉེན་ཆ།	The quality of bending easily without breaking. མ་ཆག་པའི་སྒྲོན་ས་གྲུག་གྲུག་བཞོ་ཐུབ་པའི་ཁུད་ཆོས།
flexor རྒྱུ་བྱེད་པ་རྒྱུ་མ། རྒྱུ་མ་པ། biol.	A muscle that when contracted acts to bend a joint or limb in the body. ལ་སྤྲིམ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་ལ་སྤྲིམ་དེ་སྤྲེལ་སྒྲུབས་ལུས་པའི་ལྷ་ཆོགས་སམས་རྟེན་ལག་བཀྲུག་ འགྲུལ་བྱེད་དུ་འབྲུག་པ་ཡིན།
flexor reflex རྒྱུ་མ་པའི་ཐློག་འགྲུལ། biol.	A sudden automatic withdrawal movement occurring in response to a painful stimulus and effected by the contraction of the flexor muscles of all the joints on the same side. ཐྱག་རྩ་སྐྱེད་པའི་སྤྲེལ་རྒྱུན་ཞིག་དང་འཕྲད་སྒྲུབས་ལ་ལན་གྱི་ཚུལ་དུ་རང་དབང་གི་སྒྲོན་ས་སྤོ་ བྱུང་དུ་འབྲུང་བའི་ཕྱིར་འཐེན་གྱི་འགྲུལ་སྐྱོད་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང་། ལྷ་ཆོགས་རྣམས་ཀྱི་ཕྱྱགས་ ངོས་གཅིག་ན་ཡོད་པའི་སྤྲེལ་བྱེད་ལ་སྤྲིམ་སྤྲེལ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འབྲུང་བ་ཡིན།

- flotation** See principle of flotation.
 འཕྲོ་ལྷིང་གི་རྩ་འཛིན་ལ་གཟེགས་རོགས།
phys.
- flow chart** A schematic representation of a sequence of operations, as in a manufacturing process or computer program.
 རྒྱན་རིམ་ཐིག་རིམ།
 བཅོས་ཐུན་གྱི་རྒྱུད་རིམ་མཐུག་སྟོན་གྱི་མཉེན་ཆས་ལྟ་བུའི་ནང་གི་བྱ་བ་སྦྲུབ་པའི་གོ་རིམ་
 རྣམས་འཆར་གཞི་ལྡན་པའི་མཆོན་དོན་དུ་བཀོད་པ་ཞིག
- flow diagram** A schematic representation of a sequence of operations, as in a manufacturing process or computer program.
 རྒྱན་རིམ་ཐིག་རིམ།
math.
 བཅོས་ཐུན་གྱི་རྒྱུད་རིམ་མཐུག་སྟོན་གྱི་མཉེན་ཆས་ལྟ་བུའི་ནང་གི་བྱ་བ་སྦྲུབ་པའི་གོ་རིམ་
 རྣམས་འཆར་གཞི་ལྡན་པའི་མཆོན་དོན་དུ་བཀོད་པ་ཞིག
- fluent aphasia** A disorder of brain function in which articulation of speech and grammatical organization are preserved but comprehension and choice of words are defective. The condition is common after stroke.
 ཁ་བཤད་ལྡོ་འཆོལ།
biol.
 སྤྱི་བརྗོད་དང་བརྗོད་སྟོན་གྱི་འགྲོ་ལུགས་ལ་གསལ་ཁ་འདོན་པའི་རྒྱས་པར་སྟོན་མེད་ཀྱང་གོ་
 ཉེགས་དང་ཆོག་འདེམས་ཀྱི་བྱེད་པའི་རྒྱས་པ་ལ་སྟོན་ཤིང་བའི་ཐུང་པའི་བྱེད་པའི་བྱེད་ལས་ཀྱི་འཁྲུག་
 སྟོན་ཞིག་གི་བ་ལོག་པའི་རྗེས་སུ་གནས་སྤངས་འདི་འབྱུང་བ་མང།
- fluid** Anything that flows; in particular, any liquid or gas.
 རྒྱུག་གཞུགས།
phys.
 རྒྱུ་ནས་འགོ་བའི་ཆོས་གང་ཡང་བྱུང་བ་ཞིག་སྟེ། བྱེ་བྲག་ཏུ་གཤེར་གཞུགས་སམ་རྒྱངས་
 གཞུགས་ཅི་རིགས་པ་ཞིག
- fluid mosaic model** A widely accepted account of the structure of the cell membrane, as consisting of a two-molecule layer of phospholipid with proteins embedded in it. The phospholipid layer has the physical properties of a fluid so that the proteins can move about relatively freely.
 གཤེར་དང་ཁ་བོ་འདྲ་པའི་
 དཔེ་ཆད།
biol.
 ཡོངས་ཁྲུབ་ཏུ་དོས་ལེན་བྱེད་པའི་ཐ་སྟེ་ཕྱི་མའི་བཀོད་པའི་སྟོང་གི་འགྲེལ་བརྗོད་ཅིག་སྟེ།
 ཐ་སྟེ་ཕྱི་མའི་འོད་མའི་ལི་ཆོལ་རིམ་པ་གཉིས་ལྡན་གྱི་ནང་དུ་སྤྱི་རྒྱས་འབྱུང་དེ་གྲུབ་པ་ཞིག་
 ཡིན་ཞེད། འོད་མའི་ལི་ཆོལ་གྱི་རིམ་པ་ལ་རྒྱག་གཞུགས་ཤིག་གི་དངོས་པོའི་ཁྲད་ཆོས་ཡོད་
 བས་སྤྱི་རྒྱས་རྣམས་ལྟོས་བཅས་ཀྱི་རང་དབང་དུ་རྒྱ་སྦྲུབ་པ་ཡིན།
- fluoresce** Shine or glow brightly due to fluorescence.
 འཆེར་བ།
phys.
 མད་འཆེར་ལ་བརྟན་ནས་འོད་བཟུག་མདངས་ཆེན་པོར་འཕྲོ་བའམ་འཆེར་བ།

fluorescence

ཐད་འཛེན།
phys.

The property of certain substances to absorb radiation of one frequency and to re-emit radiation of lower frequency. It occurs when an atom is boosted up to an excited state and loses its energy in two or more downward jumps to a lower energy state.

སྒྲིབ་བྱེད་ཅིག་གི་འོད་རླུང་འཛིན་ཆེས་སྒྲིབ་བྱེད་དེ་ལས་དམའ་བའི་འོད་རླུང་འཕྲོག་ཏེ་བྱེད་པའི་དངོས་ཆ་ལ་རེས་ཅན་གྱི་ཁྱད་ཆོས། རྒྱལ་ཕན་ཞིག་ངར་སད་བྱུང་ནས་རླུང་འཛིན་པའི་དེས་པར་མཆོངས་ཐེངས་འགའི་ནང་དུ་སྤེལ་ས་སྐབས་ཐད་འཛེན་འབྱུང་གི་ཡོད།

fluorescent lamp

ཐད་འཛེན་སྒྲིག་སྒྲིག།
phys.

A tubular electric discharge lamp in which light is produced by the fluorescence of phosphors coating the inside of the tube.

སྒྲིབ་བྱེད་བྱིབས་སུ་ཡོད་པའི་སྒྲིག་སྒྲིན་ཞིག་སྟེ། སྒྲིབ་བྱེད་ནང་དོས་སུ་བྱགས་པའི་འོད་ཀྱི་མ་ས་ཐད་འཛེན་བྱས་པ་ལ་བརྟན་ནས་འོད་སྤང་སྒྲིན་པའི་སྒྲིག་སྒྲིན་ཞིག་

fluorescent microscopes

ཐད་འཛེན་ཆེ་ཤིང། ཐད་འཛེན་ཕྱ་མཐོང་ཆེ་ཤིང།
phys.

A microscope that is equipped to examine material that fluoresces under ultraviolet (UV) light.

སྒྲིབ་བྱེད་འོད་ཀྱི་འོག་ནས་ཐད་འཛེན་བྱེད་པའི་གཏེར་རྩས་ལ་བརྟག་དབྱེད་བྱེད་པའི་མཁོ་ཆས་དང་ཕྲན་པའི་ཕྱ་མཐོང་ཆེ་ཤིང།

fluorine (F)

ཅ་རྩས་ཕྱ་ལོ་ལྷོ།
chem.

The chemical element of atomic number 9, a poisonous pale yellow gas of the halogen series. It is the most reactive of all the elements, causing very severe burns on contact with skin.

རྒྱལ་གྲངས་ ༩ ཡིན་པའི་ཅ་རྩས་ཏེ། ཉེ་ལོ་ཇན་བསྐར་དེས་དུ་གཏོགས་པའི་དུག་ཅན་གྱི་སྒྲངས་རྩས་སེར་སྒྱ་ཞིག་འདི་ནི་རྩས་འགྱུར་འཕྲོ་སྒྲིན་ཤོས་ཀྱི་ཅ་རྩས་དེ་ཡིན་ཞིང། བགས་པར་བྱག་ཆེ་འཛིག་སྒྲིན་ཆབས་ཆེན་སྒྲིན་པར་བྱེད།

flying squirrel

བྱ་མ་བྱི། འཕར་རྒྱས་ནགས་བྱི།
biol.

A small squirrel that has skin joining the fore and hind limbs for gliding from tree to tree.

ཁྱད་ལག་གཉིས་ཀྱི་བར་མཆས་སྟེ་སྒྲིབ་གསུམ་གྱིས་མ་བྱུད་ཡོད་པས་ཤིང་སྔོང་གཅིག་ནས་གཞན་ཞིག་ལ་འཕར་ཕྱིར་བྱེད་ཐུབ་པའི་ནགས་བྱི་ཆུང་ཆུང་ཞིག་

flypaper

ཐུང་ཤོག

Sticky, poison-treated strips of paper that are hung indoors to catch and kill flies.

དུག་རྩས་བྱགས་ཤིང་སྒྲིབ་ཅི་དང་ཕྲན་པའི་ཤོག་ཟླ་ཁང་པའི་ནང་དུ་དབྱངས་ཉེ་སྤང་བྱ་འཛིན་པ་དང་གསོད་པར་བཅད་སྒྲིབ་བྱེད་པ་ཞིག་

- flywheel** A wheel with a heavy rim that when revolving can either
 འཕྱར་འཁོར།
 phys. store energy
 མཐའ་ལྷགས་ལྷི་བའི་འཁོར་ལོ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འཁོར་ལོ་འདི་སྐོར་བ་རྒྱག་སྐབས་འབྲུལ་འཁོར་
 ཞིག་གི་རང་འཁོར་གྱི་མགྲོགས་ཚད་ཀྱི་འཕར་ཆག་གི་ཚད་རྩི་རྒྱུ་འགྲོང་བའོ། ཡང་ན་
 རྩས་པ་གསོག་ཉར་བྱེད་གྱི་ཡོད།
- FM** Abbreviation for frequency modulation.
 ཞེལ་ཞེམ།
 phys. རྫོས་སྒྲིག་གི་བསྟུས་ཡིག
- fMRI** Functional magnetic resonance imaging (fMRI) refers to the
 བྱེད་ལས་ཐུང་དཔར།
 phys. use of the technology of magnetic resonance imaging (MRI)
 to detect the localized changes in blood flow and blood
 oxygenation that occur in the brain in response to neural
 activity.
 བྱེད་ལས་ཁབ་ལེན་མཉམ་འདར་དཔར་ལེན་ནི་དབང་ཚའི་བྱ་བ་ལ་བསྟུན་ཏེ་ཁྲད་པའི་ས་གནས་
 དེས་ཅན་ནང་གི་ཁྲག་གི་རྒྱ་བའི་འགྱུར་བ་དང་ཁྲག་ནང་གི་འཚོ་རྒྱུ་ཅི་འདྲ་ཡིན་པ་རྟོགས་པར་
 བྱེད་པའི་ཚད་དུ་ཁབ་ལེན་མཉམ་འདར་དཔར་ལེན་གྱི་འབྲུལ་རིག་ཤེད་སྟོན་བྱེད་པ་ལ་གོ།
- focal length** Distance between the center of a lens and either focal point;
 འདུག་ནས་ཕིང་ཚད།
 phys. the distance from a mirror to its focal point.
 རྒྱུ་ས་ཤེལ་གྱི་ལྷེ་བ་ནས་འདུག་ནས་གང་རུང་དབར་གྱི་བར་ཐག་ མེ་ལོང་ནས་དེའི་འདུག་ནས་
 དབར་གྱི་བར་ཐག
- focal plane** Plane, perpendicular to the principle axis, that passes
 འདུ་ཕྱོགས།
 phys. through a focal point of a lens or mirror. For a converging
 lens or a concave mirror, any incident parallel rays of light
 converge to a point somewhere on a focal plane. For a
 diverging lens or a convex mirror, the rays appear to come
 from a point on a focal plane.
 རྒྱུ་ས་ཤེལ་ལས་མེ་ལོང་གི་འདུག་ནས་བརྒྱུད་དེ་སྔོག་ཤིང་གཙོ་བོའི་སྤྲང་དུ་རྒྱང་འབྲུང་ཡིན་པའི་
 ངོས་ཤིག་ འདུ་ཤེལ་ལས་ཀོང་ངོས་མེ་ལོང་ལ་མཚོན་ན། མཉམ་འགྲོའི་འགྲོ་ཐེར་གང་འདྲ་ཞིག་ཡིན་
 རུང་འདུ་ངོས་ཀྱི་ཆེག་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་འདུ་བར་བྱེད། ཐོར་ཤེལ་ལས་འབྲུང་ངོས་མེ་ལོང་
 ལ་མཚོན་ན། འོད་ཐེར་ནམས་ནི་འདུ་ངོས་ཀྱི་ཆེག་གང་རུང་ནས་ཐོན་ཡོང་བ་ལྟར་སྤང་གི་ཡོད།
- focal point** For a converging lens or a concave mirror, the point at which
 འདུ་ཆེག་
 phys. rays of light parallel to the principal axis converge. For a
 diverging lens or a convex mirror, the point from which such
 rays appear to come.
 འདུ་ཤེལ་ལས་ཀོང་ངོས་མེ་ལོང་ལ་མཚོན་ན་སྔོག་ཤིང་གཙོ་བོ་དང་མཉམ་འགྲོ་ཡིན་པའི་འོད་ཐེར་
 རྒྱས་འདུ་སའི་ཆེག་དེ་ཡིན་ཞིང་། ཐོར་ཤེལ་ལས་འབྲུང་ངོས་མེ་ལོང་ལ་མཚོན་ན་འདི་ལྟ་
 རུང་འོད་ཐེར་རྒྱས་མེན་ཡོང་བ་ལྟར་སྤང་བའི་ཆེག་དེ་ཡིན།

focus (foci) (a) For an ellipse, one of the two points for which the sum of the distances to any point on the ellipse is a constant. A satellite orbiting Earth moves in an ellipse that has Earth at one focus. (b) For optics, a focal point.

འདྲགནས།
phys.

(མང་ཆེག་ foci) (ཀ) འཛོང་དབྱིབས་ཞིག་ལ་མཆོཅ་ན། མཐའ་རྒྱུད་ཀྱི་ཆེག་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ནས་ཆེག་གཞན་གཉིས་དབར་གྱི་བར་ཐག་གི་སྟོན་ཐོབ་ནི་འགྲུར་མེད་ཡིན་པའི་ཆེག་དེ་གཉིས་ལས་གང་རུང་ཞིག་སའི་གོ་ལར་སྟོར་བ་ཤིང་པའི་འཁོར་སྐར་ཞིག་གིས་སའི་གོ་ལ་དེའི་འཛོང་དབྱིབས་སྟོར་ལས་གྱི་འདུ་གནས་གཅིག་ཏུ་བྱས་ཏེ་སྟོར་བ་བྱེད། (ཁ) འོད་སྤར་རིག་པའི་སྐབས་སྟེ། འདུ་ཆེག་ཅིག་ལ་གོ།

foghorn A horn for sounding warning signals in fog or darkness, used especially on ships, buoys, and coastal installations.

ཟླག་དྲང་།
phys.

སྟུག་པའམ་སྟུན་པའི་ཅང་དུ་ཉེན་བརྟེན་གཏོང་བྱེད་ཀྱི་དྲང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། དམིགས་བསལ་དུ་གྲ་གཟིངས་དང་། མཆོལ་མ་འབྱོར། མཆོཁར་བརྟུགས་པའི་དངོས་པོ་བཅས་ཀྱི་སྟེང་དུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད།

folate A salt or ester of folic acid.

ཕོ་ལིག་
chem.

ཕོ་ལིག་སྤྱར་ཐུང་གི་ཚུལ་སྤྱར་ཆེ་ལ།

follicle-stimulating hormone A hormone secreted by the anterior pituitary gland which promotes the formation of ova or sperm.

(FSH)

གླང་ཐུ་རྒྱལ་བའི་ཆེན་ཐུ་
biol.

མདུན་མའི་པེ་ཅུ་ཆེན་བྱས་སྟོང་འདོན་བྱེད་ཅིང་ཁམས་དམར་དང་ཁམས་དཀར་ཆགས་པར་མཐུན་འགྲུར་བྱེད་མཁན་གྱི་ཆེན་ཐུ་ལེག་

food chain The transfer of energy through various stages as a result of the feeding patterns of a series of organisms. A typical food chain begins with green plants that derive their energy from sunlight, then continues with organisms that eat these plants, then other organisms that consume the plant-eating organisms, then decomposers that break down the dead bodies of those organisms so that they can be used as soil nutrients by plants, and so on as the chain continues.

ཟས་ལྗང་།
biol.

སྟེ་དངོས་ཀྱིས་ཟས་ཟ་བའི་རྣམ་པ་གཞི་ལ་བཞག་སྟེ་སྟེ་དངོས་ཀྱི་སྟེ་ཆོན་སྟེ་ཆོགས་པའི་ནང་དུ་རྒྱས་པ་རྒྱུད་སྟེ་ལ་བྱེད་པ་དེར་གོ་བ་དང་། སྤྱིར་བཏང་གི་ཟས་ཤིང་ཞིག་ནི་ཉི་འོད་ནས་རྒྱས་པ་ལོན་མཁན་གྱི་ཅི་ཤིང་ལྗང་ཁུ་ནས་འགོ་བརྟུགས་ཏེ། ཅི་ཤིང་ཟ་མཁན་གྱི་སྟེ་དངོས་དང་། དེ་ནས་ཅི་ཤིང་ཟ་མཁན་གྱི་སྟེ་དངོས་དེ་ཟ་མཁན་གྱི་སྟེ་དངོས་གཞན། དེ་ནས་སྟེ་དངོས་དེ་དག་གི་འོ་རྣམས་དུམ་བར་བཏང་སྟེ་རུལ་དུ་འཇུག་མཁན་གྱི་ཞིག་བྱེད་སྟེ་དངོས་བཅས་རྒྱུད་ཡོད་པ་དང་། རུལ་ནས་ལྷག་པ་རྣམས་སྤར་ཡང་ཅི་ཤིང་གིས་ས་ཡི་བརྟན་ལྟ་བུར་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པ་ལ་སོགས་པ་འཛིན་གྱིས་བྱུང་སྟེ་ཟས་ཤིང་འདི་རྒྱན་མཐུད་དེ་འབྱུང་བ་ཡིན།

force multiplier Machine designed to multiply a small effort in order to move a larger load. The ratio by which a machine multiplies the effort is called its mechanical advantage. Examples of a force multiplier include crowbar, wheelbarrow, nutcrackers, and bottle opener.

ཉུགས་ལུབ་སྒྲེལ་བྱེད།
phys.

ཙུལ་བ་རྒྱུང་རྒྱུང་ཞིག་ལྟ་བུ་ཀྱིས་རྗེ་ཆེར་བཏང་སྟེ་དོ་ཆེན་པོ་ཞིག་སྤྲུལ་བའི་ཕྱིར་དུ་འཆར་འགོད་བྱས་པའི་འབྲུལ་ཆས་ཤིག་འབྲུལ་ཆས་དེས་ཙུལ་བ་དེ་ཅི་ཙམ་གྱིས་རྗེ་ཆེར་བཏང་བའི་བསྟར་ཆད་དེ་ལ་འབྲུལ་ལས་ཀྱི་ཁེ་ཕན་ཟེར། ལྷགས་ལྟ་བུ་སྟེ་ཀྱེད་ཀྱི་དཔེ་མཆོན་ནི། ལྷགས་ཤིང་དང་། ལག་འབྲུད་འཁོར་ལོ། སྟར་སྒྲིམ། ཤེལ་དམ་གྱི་ཁ་འབྲེད་ཆས་ལྟ་བུ་ཡིན་ནོ།

force of impact The force between two bodies during impact.

བརྒལ་བྱགས།
phys.

དངོས་པོ་གཉིས་གཏོང་ཐུག་སྐབས་སུ་དེ་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་ཡོད་པའི་ལྷགས།

force of repulsion The force that causes particles or bodies to repel one another, as from having the same electric charge or magnetic polarity.

བརྐྱག་བྱགས།
phys.

གྲོག་ཁུར་རམ་ཁབ་ལེན་གྱི་སྟེ་མོ་མཚུངས་བ་གཉིས་ཀྱིས་ཕན་ཚུན་འབྲད་སྐབས་གཏོང་བ་དང་མཚུངས་བར་རྒྱལ་ལམ་དངོས་པོ་ཕན་ཚུན་འབྲད་རེས་བྱེད་པའི་ལྷགས་ལ་གོ།

forced vibration Vibration of an object caused by the vibrations of a nearby object. The sounding board in a musical instrument amplifies the sound through forced vibration.

སྒྱུ་འདར།
phys.

ནི་འགྲམ་གྱི་དངོས་པོ་གཞན་ཞིག་གི་འདར་འགྲུལ་ལ་བརྟེན་ནས་དངོས་པོ་ཞིག་ལ་བྱུང་བའི་འདར་འགྲུལ། རོལ་ཆའི་ནང་གི་སྒྱ་བང་གིས་སྒྱུ་འདར་ལ་བརྟེན་ནས་སྒྱ་རྗེ་ཆེར་གཏོང་གི་ཡོད།

forebrain The forebrain is the centre for memory, hearing, sight, speech, voluntary muscle action, thinking and reasoning, and includes the hypothalamus, which is associated with homeostasis and is connected to the pituitary gland.

མདུན་མྱོད།
neurosci.

མདུན་མྱོད་ནི་བློ་བ་དང་ཐོས་ཆོར། མཐོང་ཆོར། སྒྲ་བརྗོད། ཆེད་སྤྲུལ་ཤ་སྤྲིམ་གྱི་བྱ་བ། བསམ་གཞིག་གཏན་ཆེགས་འགོད་པ་བཅས་ཀྱི་ལྟེ་བ་དེ་ཡིན། དེའི་ནང་དུ་མྱོད་སྤྲུག་ལོག་མ་སྟེ་མ་མལ་གནས་བབ་དང་འབྲེལ་ཞིང་བི་བྱ་མེན་བྱ་ལ་མཐུད་ནས་ཡོད་པ་དེ་ཡང་ཆུད་ཡོད།

forklift A vehicle with a pronged device in front for lifting and carrying heavy loads.

འདྲེགས་ཆེབ།
phys.

དོ་པོ་ཕྱི་མོ་འདྲེགས་བའམ་དཔོར་བའི་ཆེད་དུ་མདུན་དོས་སུ་ཁ་དབྲག་ཡོད་པའི་འབྲུལ་འཁོར་ཞིག།

formula A mathematical relationship or rule expressed in symbols.

བྱི་འཇོགས།
math.

ཨང་ཅིས་ཀྱི་འབྲེལ་བའམ་བྲིམས་ཤིག་མཆོན་རྟགས་ཀྱི་དོ་བོར་བཞོད་པ་ཞིག།

four forces Any of the four most basic ways in which subatomic particles interact, comprising the strong, weak, electromagnetic, and gravitational interactions.
གྲགས་བཞི།
phys.

ཤ་རྩལ་པན་ཚུན་སྒྲེལ་སྒྱུར་བྱེད་ཐབས་ཀྱི་ཆེས་གཞི་ཅའི་ཐབས་ལས་བཞི་ལས་གང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། དེ་དག་ནི་དག་ལྷགས་དང། ཞན་ལྷགས། རློག་ཁབ་ལེན་གྱི་ལྷགས། འཐེན་ལྷགས་པཅས་ཡིན།

Fourier analysis Mathematical method that disassembles any periodic wave-form into a combination of simple sine waves.
ཏྲཱི་ཡིར་གྱི་བཞག་ལ།

phys. དུས་མཚམས་ཅན་གྱི་རྒྱབས་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་གོ་སྟབས་བདེ་བའི་སྒྲ་ཡིན་རྒྱབས་མཉམ་འདུས་གྱི་དོ་བོ་སྟོན་པའི་རྩིས་ཐབས་ཤིག།

fovea Area of the retina that is in the center of the field of view; region of most distinct vision.
དོ་བཅུང་།

biol. མཐོང་རའི་ལྷོ་བར་ཡོང་བའི་དྲ་སྒྲིའི་ས་ཁུལ་ཏེ་མཐོང་སྣང་ལེགས་ཤོས་ཡོང་བའི་ས་ཁུལ།

fractal Any of various extremely irregular curves or shapes for which any suitably chosen part is similar in shape to a given larger or smaller part when magnified or reduced to the same size
གྲུམ་དབྱིབས།
phys.

རང་གི་ཆ་ཤས་རན་པོ་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ནི་ཆ་ཤས་གཞན་བ་ཆེན་པོ་ཞིག་རྒྱུད་དུ་བཏང་བའམ་རྒྱུད་དུ་ཞིག་ཆེ་རུ་བཏང་བའི་དབྱིབས་དང་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པའི་ཏ་ཅང་ཆ་སྟོམས་མིན་པའི་གྲུག་དབྱིབས་སམ་དབྱིབས་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ།

fractal antenna An antenna that uses a fractal, self-similar design in order to increase the range of frequencies which it can receive.
ཆ་རྟེན་གནམ་གྲུད།

phys. སྒྲེ་ལེན་བྱེད་ཐུབ་པའི་རྫོས་ཕྱོད་ཀྱི་ཁུབ་ཁྲོངས་རྩེ་ཆེ་རུ་གཏོང་བྱིང་ནམ་བ་མཚུངས་ཤིང་ཆག་གུམ་གྱི་དབྱིབས་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་གནམ་སྒྲུད་ཅིག།

fraction 1. A number that compares part of an object or a set with the whole, especially the quotient of two whole numbers written in the form a/b . The fraction 1/2 , which means 1 divided by 2, can represent such things as 10 pencils out of a box of 20, or 50 cents out of a dollar. 2. A small part; a bit
༡ གྲངས་ཆ། ༡ ཆགས།
math.

༡ དེོས་པོ་ཞིག་གསུམ་སྡེ་ཆན་ཞིག་གི་ཆ་ཤས་ཤིག་དེོས་པོ་དེའམ་སྡེ་ཆན་དེའི་པོར་བསྟར་བའི་གྲངས་ཀ་སྟེ། བྱེ་བྲག་ཏུ་ a/b ཡི་རྣམ་པར་བྲིས་པའི་གྲངས་ཀ་གཉིས་ཀྱི་བགོས་ཐོབ་མཚོན་པ་ཡིན། གྲངས་ཆ་ $1/2$ ཡིས་ 1 དེ་ 2 གིས་བགོས་པའི་དོན་སྟོན་ཞིང། དེ་ཡིས་ཞ་སྟུག་ 20 ཡོད་པའི་སྐམ་ཞིག་གི་ནང་གི་ཞ་སྟུག་ 10 མཚོན་ཐུབ་ལ། ཨ་སློར་གཅིག་གི་སྐར་མ་ 50 ཡང་མཚོན་ཐུབ། ༡ དུམ་བུ་རྒྱུད་རྒྱུད་ཞིག་སྟེ། དམ་བུ་ཞིག།

frame dragging ཐྱིང་གཞི་འཕེལ་འགྲུལ། <i>phys.</i>	An effect predicted by the general theory of relativity in which a massive rotating body causes the surrounding space-time to be dragged around in the same direction. ཐྱིང་ཅིང་རང་སྐྱོར་གྱི་དངོས་པོས་མཐའ་འཁོར་གྱི་མཁའ་དུས་དེ་རང་འཁོར་གྱི་ཁ་ ཕྱོགས་སུ་འཕེལ་འགྲུལ་གྱི་པར་སྤྱི་བྱས་ཕྱིས་གཞན་ལ་བརྟེན་ནས་ཚོང་དཔག་བྱས་ པའི་འགྲུལ་རྒྱུ་ཞིག།
frame of reference རྒྱུས་གཞི། <i>phys.</i>	Vantage point (usually a set of coordinate axes) with respect to which position and motion may be described. གནས་ས་དང་འགྲུལ་སྤྱོད་འགྲེལ་བཤད་རྒྱུ་པར་གཞི་འཛིན་པའི་ཁེ་ཕན་ཅན་གྱི་གནས་ (རྒྱུ་དུ་འགྲེལ་གནས་སྤྱོད་མེད་ཚན་པ་ཞིག་གིས་མཚོན་) །
frameshift mutation ངེས་མེད་ཐྱོན་འགྲུར། <i>biol.</i>	A mutation in a DNA chain that occurs when the number of nucleotides inserted or deleted is not a multiple of three, so that every codon beyond the point of insertion or deletion is read incorrectly during translation. ཁི་ཨེན་ཨེ་ཡི་ཐོང་བ་ཞིག་ལས་སྟོན་འཕྲི་གང་རུང་བྱས་པའི་ཉིང་རྩལ་གྲུབ་ཆའི་ཁ་གྲངས་ནི་ གསུམ་གྱི་ལྷན་གྲངས་མེན་པའི་སྐབས་སུ་བྱུང་བའི་ཉེས་འགྲུར་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། དེ་ལ་བརྟེན་ ནས་སྟོན་འཕྲི་གང་རུང་གྱི་སྤྱི་གནས་དེའི་རྗེས་ཀྱི་རིགས་ཇུས་རྒྱུ་བརྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་ གྱི་སྐབས་སུ་མ་དག་པར་ཁྲོག་པ་ཡིན། [ཐོག་མའི་སྟོན་གཞི་ལ་རིང་ཐུང་སྤྱོད་པའི་ངེས་མེད་དུ་ འགྲུར་བ་འགྲོ་བ།]
Fraunhofer lines ཐྱ་ཅན་ཉི་མེད་ཐིག་ལོ། <i>phys.</i>	Dark lines visible in the spectrum of the Sun or a star. ཉི་མའམ་སྐར་མའི་འོད་ཤལ་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཐིག་ནག་
freefall རང་ཕྱུང་། <i>phys.</i>	Motion under the influence of gravity only. འཕེན་འགྲུལ་གྱི་འགྲུལ་རྒྱུ་ཁོ་ནའི་འོག་གི་འགྲུལ་སྤྱོད།
freewheeling རང་དབང་དུ་འཁོར་བཞུག་། <i>phys.</i>	Moving about freely, independently, or irresponsibly. དོ་ཁུར་མེད་པའམ། ཡང་ན་རང་དབང་པམ། རང་སྤྱིའི་སྟོན་པ་འགྲུལ་བ།
freeze-dried འབྲུགས་ཀླུ་མ་ཐེབས་པ། (འབྲུགས་བཀླུ་མས།) <i>phys.</i>	Preserved by rapid freezing and subsequent drying in a vacuum རྟོང་སང་གི་སྟོད་ཅིག་གི་ནང་དུ་མགྲོགས་པོར་འབྲུགས་པ་རྒྱུ་དུ་བཅུག་རྗེས་སྐྱམ་པོར་བཅོས་ ཏི་ཉར་ཆགས་གྱིང་བ།
freezing point འབྲུགས་ཚད། <i>phys.</i>	The temperature at which a liquid turns into a solid when cooled. གཞི་གཞི་གྲུགས་ཤིག་གང་མོ་བཅོས་སྐབས་མཐེགས་གྲུགས་སུ་འགྲུར་པའི་སྐབས་ཀྱི་དྲིང་ཚད་ལ་གོ།

- freight car** A railroad car designed for carrying freight.
 རྟོ་མཁོ་འཁོར།
phys. རྟོ་མཁོ་འཁོར་བེད་ཆེད་དུ་རྟུ་མ་འཁོར་བྱས་པའི་མེ་འཁོར་གྱི་ཁང་མིག་ལ་གོ།
- French horn** A valved brass instrument that produces a mellow tone from a long narrow tube that is coiled in a circle before ending in a flaring bell.
 རྩ་རྩ་མིའི་རྒྱ་ཏྲུང་།
phys. རྩ་ཏྲུང་འིང་བའི་སྤྱ་གུ་སྒོར་དབྱིབས་སུ་དཀྱིས་ཤིང་དུང་ཁ་རིས་གྱིས་ཆེན་པོ་གྱུར་བ་དང་།
 མཐུ་བ་གཞོན་དང་ཡན་ཞིང་སྤྱན་འཛེབས་ཡན་པའི་རོལ་མོ་སྤྱན་མཁན་གྱི་རག་གི་རོལ་ཆས་ཤིག།
- frequency** For a vibrating body or medium, the number of vibrations per unit time. For a wave, the number of crests that pass a particular point per unit time. Frequency is measured in hertz.
 རྒྱུས་ཕྱོད།
phys. འདར་འགལ་བྱེད་ཀྱིན་པའི་དངོས་གཟུགས་ཤིག་གས་རྒྱུད་ལས་ཞིག་ལ་མཚོན་ན། དུས་
 ཡུན་བརྟེན་ཞི་རེའི་ནང་དུ་བྱུང་བའི་འདར་འགལ་གྱི་ཁ་གངས་དང་། རྒྱབས་ཤིག་ལ་མཚོན་ན།
 དུས་ཡུན་བརྟེན་ཞི་རེའི་ནང་དུ་གནས་ས་གཅིག་རྒྱུད་པའི་ཟེ་མགོའི་ཁ་གངས། རྒྱུས་ཕྱོད་ནི་
 ཏར་ཆེ་ཡི་ནང་དུ་ཆད་འཇལ་བྱེད།
- frequency modulation (FM)** Type of modulation in which the frequency of the carrier wave is varied above and below its normal frequency by an amount that is proportional to the amplitude of the im-
 རྒྱུས་ཕྱོད་ཐིག་ཐིག་ཐིག་ཐིག་།
 (རྒྱུས་ཐིག་ཐིག་) *phys.* བུད་ཀྱི་འཆར་ཚན་གྱི་རྒྱུས་ཕྱོད་ཀྱི་སྟེང་ཡོག་གང་རུང་དུ་འགྱུར་བ་གཏོང་བའི་སྤྱིག་སྒྲིང་
 ཞིག་གནས་སྤངས་འདིའི་སྐབས་སུ་སྤྱིག་སྒྲིང་བྱས་པའི་འཁུར་རྒྱབས་ཀྱི་འདར་དཔངས་ལ་
 འགྱུར་བ་མེད།
- friction** Force that acts to resist the relative motion (or attempted motion) of objects or materials that are in contact.
 འཁར་ཕྱགས།
phys. ཐུག་ཡོད་པའི་དངོས་པོ་འཇམ་དངོས་ཇུས་ཀྱི་སྟེན་བཅས་ཀྱི་འགལ་སྒྲིང་ (ཆོལ་བ་བྱས་པའི་
 འགལ་སྒྲིང་) འགོག་པར་བྱེད་པའི་འགལ་སྒྲིང་།
- fringe** A band of contrasting brightness or darkness produced by diffraction or interference of light.
 ལ་ཚར།
phys. འོད་ཟེར་སྒྲོར་འཕྲོ་བྱས་པའམ་ཐེ་ཞུགས་བྱུང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་རེས་མོས་སུ་གྲུབ་པའི་དཀར་
 རྒྱ་གི་མིག་རིས་གང་རུང་།

- frontal lobe** The largest part of each cerebral hemisphere, located in the front of the brain. In humans, it controls voluntary muscle activity, decision-making, and planning and contains, usually on the left side, the area that controls the ability to produce speech.
མདུན་པག་མདུན་པག་
neurosci.
- fructose** A simple sugar found in honey, many fruits, and some vegetables.
ཕྱ་ཕུ་མདུན་པག་
biol.
- fruit flies** A small fly which feeds on fruit in both its adult and larval stages.
ཕྱ་ཉྒ་གྲུ་བུ་ཕྱ་ཐུང་།
biol.
- fuel** A substance that is oxidized or otherwise changed in a furnace or heat engine to release useful heat or energy.
བྱད་ཐུང་།
phys.
- fuel cell** A device that converts chemical energy to electrical energy, but unlike a battery is continually fed with fuel, usually hydrogen.
བྱད་ཐུང་ལྷོག་ཐུང་།
phys.
- fuel economy** The amount of fuel required to move a machine over a given distance.
བྱད་ཐུང་ལམ་ལུགས་ཐུང་།
phys.
- fulcrum** Pivot point of a lever.
འཁྱུག་པ་ཉྒ་། *phys.*
- fumarate** The salt of fumaric acid, a key chemical intermediate in the Krebs cycle.
ཕྱ་མཐུང་ཐུང་། ཕྱ་མཐུང་།
chem.

function

ཉ བྱེད་ལས། ༡ རྟོག་བྱངས།
biol; math

1. An activity that is natural to or the purpose of a person or thing. 2. A relation or expression involving one or more variables.

ཉ) གང་ཟག་ཅིག་གས་དངོས་པོ་ཞིག་ལ་རང་བཞིན་གྱི་ཡོད་པའི་བྱེད་སྒོ་འཇག་གང་ཟག་ཅིག་གས་དངོས་པོ་ཞིག་གིས་ཆེད་དམིགས་ཀྱིས་སྒྲུབ་དགོས་པའི་བྱེད་སྒོ་ ༡) འཇུར་བྱངས་གཅིག་གས་དུ་མ་དང་ལྷན་པའི་འབྲེལ་བ་ཞིག་གས་ཅིས་གཞི་ཞིག་

functional group

ལས་སྡེ་རུ་ཚོགས།
chem.

The group of atoms responsible for the characteristic reactions of organic compounds; different functional groups distinguish the different classes of compound. For example, all alcohols contain the —OH functional group.

སྡེ་ལྷན་འདུས་ཇུས་ཀྱི་སྤྱན་མེན་ཇུས་སྟོར་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རྒྱལ་སྤྱན་གྱི་ཚོགས་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། ལས་སྡེ་རུ་ཚོགས་འདྲ་མིན་ལ་བརྟེན་ནས་འདུས་ཇུས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་དབྱེ་འབྱེད་བྱེད་དཔེར་ན། ཆང་རག་ཆང་མའི་ནང་དུ་ OH ལས་སྡེ་རུ་ཚོགས་ཡོད་པ་ཡིན།

functional magnetic resonance imaging (fMRI)

བྱེད་ལས་ཁབ་ལེན་མཉམ་འདར་དཔར་ལེན།
phys.

Functional magnetic resonance imaging (fMRI) refers to the use of the technology of magnetic resonance imaging (MRI) to detect the localized changes in blood flow and blood oxygenation that occur in the brain in response to neural activity.

བྱེད་ལས་ཁབ་ལེན་མཉམ་འདར་དཔར་ལེན་ནི་ཁབ་ལེན་མཉམ་འདར་དཔར་ལེན་གྱི་འབྲུལ་རིག་སྤྱད་དེ་དབར་ཆའི་བྱ་བ་ལ་བསྟན་ཏེ་ལྷན་པའི་ས་གནས་ངེས་ཅན་ནང་གི་ཁག་གི་རྒྱ་པའི་འཇུར་བ་དང་ཁག་ནང་གི་འཚོ་རྒྱང་ཅི་འདྲ་ཡིན་པ་རྟོགས་པར་བྱེད་པ་ལ་གོ།

fundamental frequency

གཞི་རྩའི་རྒྱས་ཕྱོད།
phys.

The component of lowest frequency in a complex waveform, as in sound.

རྒྱ་ལྷ་བུའི་རྟོག་འཛིང་ཅན་གྱི་རྒྱབས་ཤིག་གི་རྒྱས་ཕྱོད་དམའ་ཤོས་ཀྱི་བྱུབ་ཆ་དེ་ལ་གོ།

fundamental interactions

གཞི་རྩའི་འཐབ་བྲེལ།
(གཞི་རྩའི་འཐབ་རྒྱུད།)
phys.

The four different types of interaction that can occur between bodies. These interactions can take place even when the bodies are not in physical contact and together they account for all the observed forces that occur in the universes. While the unification of these four types of interaction into one model, theory, or set of equations has long been the aim of physicists, this has not yet been achieved, although progress has been made in the unification of the electro-magnetic and weak interactions.

དངོས་གཟུགས་ཀྱི་དབར་དུ་འབྱུང་བུའི་འཐབ་སྟོར་རིགས་མི་འདྲ་བ་བཞི། འཐབ་སྟོར་འདི་དག་དངོས་གཟུགས་པན་ཚུན་སྤྱག་མེད་ན་ཡང་འབྱུང་བུའལ། འདི་དག་གིས་འཛིག་རྟེན་ཁམས་སུ་མཛོན་པའི་ཤྲགས་ཡོད་ཆད་ལ་འབྲེལ་བ་ཤད་རྒྱག་གི་ཡོད། འཐབ་སྟོར་རིགས་བཞི་པོ་འདི་དག་དཔེ་གཞི་ཞིག་གས། གཏན་ཁམས་གཅིག་མཉམ་བྱ་ཞུ་གཅིག་ཏུ་སྤྲིལ་རྒྱ་ནི་དུས་

ཡུན་རིང་མོ་ཞིག་གི་ནང་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག་པའི་དཔྱིན་གས་ཡུལ་ཡིན་ན་ཡང་། སློག་ཁབ་ལེན་གྱི་འཐབ་སྟོར་དང་ཞན་པའི་འཐབ་སྟོར་གཉིས་གཅིག་ཏུ་སྒྲིལ་བར་ཡར་རྒྱས་ཕྱིན་ཡོད་པ་མ་གཏོགས། ད་དུང་ལེགས་འགྲུབ་བྱུང་མེད།

fundamental particle A particle, constituting matter, that cannot be broken down into a smaller particle.

གཞི་རྒྱུ། *phys.* བེམ་གཟུགས་ཀྱི་ཚུལ་གཞིར་གྱུར་ཞིང་དེ་ལས་སྒྲ་བའི་ཆ་ཤས་སུ་བགོ་རྒྱུ་མེད་པའི་རྒྱལ་ལ་གོ།

fundamental unit One of a set of unrelated units that form the basis of a system of units. For example, the metre, kilogram, and second are fundamental units of the SI system

གཞི་རྒྱུའི་འཇུག་ཞི། *phys.*

བཅེ་གཞིའི་ས་ལག་ཅིག་གི་ཚ་བ་གྲུབ་པར་བྱེད་པའི་འབྲེལ་མེད་བཅེ་གཞིའི་སྡེ་ཚན་ཞིག་གི་ནང་གསལ་གང་ཡང་བྱུང་བ་ཞིག་དཔེར་ན། རྒྱལ་སྟེའི་ཆད་ལྷན་བཅེ་གཞི་ཡི་གཞི་རྒྱུའི་བཅེ་གཞི་མི་འར་དང་། ཀི་ལོ་རྩ་རམ། སྐར་ཆ་བཅས་ཡིན་ཞོ།

fungus (fungi) Kingdom of heterotrophic single-celled, multinucleated, or multicellular organisms, including yeasts, molds, and mushrooms.

ཏམ་ཏུ། ཏམ་ཏུ། *biol.*

པམས་དང་། ཏམ་སྟུ། ཤུལ་འཕུལ་ཚུད་པའི་སྒྲ་བྱང་མང་ལྷན་ནམ། ལྷ་རྒྱལ་མང་ལྷན། ཡང་ན་སྒྲ་བྱང་རྒྱུན་གྱི་འཆོ་རྒྱས་གཞན་བཞེན་ཡིན་པའི་སྟེ་དངོས་ཀྱི་སྤྱང་ཞིག་ལ་གོ།

fuse Device in an electric circuit that breaks the circuit when the current gets high enough to risk causing a fire.

ཁྱུན་རྒྱུ། *phys.*

མེ་སྟོན་སྟོར་ཉན་ཡོད་པའི་སྟོག་རྒྱུན་ཆེན་པོ་སྟེ་པས་སྐབས་སྐབས་སྟོག་ལས་གཅོད་པར་བྱེད་པའི་སྟོག་ལས་ཀྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག།

fusion The joining together of atomic nuclei, especially hydrogen or other light nuclei, to form a heavier nucleus, especially a helium nucleus.

འབྲས་འབྲས། *phys.*

ཡང་རྒྱུར་ལྷ་བུའི་ཡང་བའི་ལྷེ་རྒྱལ་རྒྱུལ་ཏེ་ཏེ་ཡི་ཡམ་རྩ་བུའི་ལྷེ་བའི་ལྷེ་རྒྱལ་བུའི་རིམ་ཤ།

G

- G1-phase** The period in the cell cycle from the end of cell division to the beginning of DNA replication
biol.
 སྤྱི་ལོ་ཆ་བཞོས་རྩོགས་མཆམས་ནས་ཁྱིམ་མེད་བཟུངས་ཀྱི་ཐོག་མའི་དུས་སྐབས་དབར་གྱི་
 སྤྱི་ལོ་ཆ་བཞོས་རྩོགས་མཆམས་ནས་ཁྱིམ་མེད་བཟུངས་ཀྱི་ཐོག་མའི་དུས་སྐབས་དབར་གྱི་
- G2-phase** The period in the cell cycle from the completion of DNA replication to the beginning of cell division
biol.
 ཁྱིམ་མེད་བཟུངས་རྩོགས་མཆམས་ནས་སྤྱི་ལོ་ཆ་བཞོས་ཀྱི་ཐོག་མའི་དུས་སྐབས་དབར་གྱི་
 སྤྱི་ལོ་ཆ་བཞོས་རྩོགས་མཆམས་ནས་སྤྱི་ལོ་ཆ་བཞོས་ཀྱི་ཐོག་མའི་དུས་སྐབས་དབར་གྱི་
- GABA (gamma-aminobutyric acid)** An amino acid which serves as the major inhibitory neurotransmitter in the human central nervous system.
chem.
 མིའི་དབར་ཆ་ལྟེ་འཛིན་ལག་ཏུ་འགོག་སྒྲུབ་རང་གཤམས་ཅན་གྱི་དབར་ཆ་འཛིན་པ་གཙོ་བོའི་བྱེད་
 ལས་སྒྲུབ་པའཕན་གྱི་ཨེ་མི་ནི་སྦྱར་རྩིས་ཤིག་
- gadolinium** A rare-earth metallic element. Symbol: Gd; atomic weight: 157.25; atomic number: 64.
chem.
 སའི་གོ་ལའི་སྟེང་གི་དཀོན་པའི་ལྷགས་རིགས་ཀྱི་རྩ་རྩིས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་། མཚོན་ཉགས་ Gd
 དང་། རྒྱུ་ཐོན་གྱི་ལྡིང་ཆེད་ ༡༥༧.༢༥ ཡིན་པ་དང་། རྒྱུ་གངས་ ༦༤ ཡིན།
- galactic disk** The flat disk of a spiral galaxy that contains primarily young stars, gas, and dust clouds.
phys.
 གཙོ་བོ་སྐར་མ་གསར་པ་དང་། རྒྱངས་རྩིས་ཐོན་པའི་གཙུག་པ་ལའི་གཙུག་པ་གཙུགས་
 དགུ་ཆོགས་ཀྱི་སྟེང་མ་ལེབ་ལེབ་དེ་ལ་གོ།

galactose A monosaccharide that is part of the disaccharide sugar lactose, found in milk. It is also present in agar and seaweed.
 བོ་ལིག་མངར་ཆས།
biol. ངོ་མའི་ནད་དུ་ཡོད་པའི་ཀ་ར་ཉིས་ལྷན་ལེག་མངར་གྱི་ཆ་ཤས་ཡིན་པའི་ཀ་ར་རྒྱང་ལྷན་ཞིག་ལ་ཟེར།

Galapagos islands A Pacific Ocean archipelago on the equator, about 650 miles (1,045 km) west of Ecuador, to which it belongs; population 28,000 (est. 2009). Noted for giant tortoises and many other endemic species, they were the site of Charles Darwin's 1835 observations, which helped him to form his theory of natural selection.
 གླིང་ལྷན་ལྷ་ལ་ལྷ་ཉྱ།
biol.

ཨེ་ཁོ་ཤོར་རྒྱལ་ཁབ་གྱི་རྒྱབ་ཕྱགས་སུ་མེ་ལི་ ༤༥༠ (གི་ལོ་མེ་ཤར་ ༡༠༥༥) ཡི་ས་རུ་ཞི་བདེ་རྒྱ་མཚོའི་ནད་དུ་ཡོད་པའི་གླིང་ལྷན་ཚོས་བུ་ཞིག་ཨེ་ཁོ་ཤོར་རྒྱལ་ཁབ་གྱི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་ཤིང་། མི་གྲངས་ ༢༨༠༠༠ (ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩) ཡོད། རུས་སྤུལ་ཆེན་པོ་ལ་སོགས་པའི་ཡུལ་ལུང་གྲེ་བྲག་ཏུ་གནས་པའི་ཉེ་རིགས་གང་མང་གི་གནས་ས་ཡིན་ཞིང་། ཤར་མིན་གྱི་སྤྱི་ལོ་ ༡༨༣༥ ལོའི་ལྷ་ཞིབ་བསྟུན་ས་མིན་པ་དང་། འདི་ཡིས་རང་བྱུང་འདེམས་སྟེན་གྱི་ནུས་གཞག་གཏན་ལ་འབབ་པར་རོགས་འདེགས་བྱས་ཡོད།

galaxy A vast collection of stars, dust, and gas held together by the gravitational attraction between its components. Galaxies are usually classified as elliptical, spiral, or irregular in shape.
 དབྱ་ཆེགས།
phys.

རང་གི་བྱུབ་ཆའི་འཐེན་ཤྱགས་ལ་བརྟེན་ནས་མཉམ་དུ་འདུས་པའི་སྐར་ཚོས་དང་རྩལ་རྒྱུགས་པཅས་གྱི་ཆོས་ཏ་ཅང་ཆེན་པོ་ཞིག་དབྱ་ཆེགས་ལ་དབྱེན། འཛོང་དབྱེབས་དང་། གཙུས་དབྱེབས། དབྱེབས་ཆ་མི་སྟོན་ས་པ་བཅས་ཡོད།

gall bladder A small, pear-shaped muscular sac under the right lobe of the liver, where bile secreted by the liver is stored until needed by the body for digestion.
 བཟུངས་རྩྭ་དྲ།
biol.

མཆེན་པའི་གཡས་འདབ་གྱི་འོག་ཏུ་ཡོད་ཅིང་སེལ་ཏོག་ལའི་དབྱེབས་ཅན་ཡིན་པའི་ཤ་སྟེན་གྱི་ཁྱག་མ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། བཟུངས་པས་སྟོང་འདོན་བྱས་པའི་བཟུངས་ཁུ་ལུས་པའི་ནད་དུ་ཟས་འཇུ་བའི་ཆེད་དུ་བེད་སྟོང་མ་བྱས་པའི་སྟོན་དུ་བཟུངས་སྟོང་དུ་གསོག་ཅར་བྱེད་གྱི་ཡོད།

galvanometer Instrument used to detect electric current. With the proper combination of resistors, it can be converted to an ammeter or a voltmeter. An ammeter is calibrated to measure electric current. A voltmeter is calibrated to measure electric potential.
 རྒྱལ་ཕྱིན་འཇུལ་ཆས། རྒྱྱག་འཇུལ་ཆས།
phys.

སྟོན་རྒྱུན་ཡོད་མེད་བརྟག་བྱེད་དུ་སྟོང་པའི་ཡོ་ཆས། འགོག་ཆས་ཏག་ཏག་ཤིག་རྒྱ་སྤུལ་ཆེ་ཡོ་ཆས་འདི་སྟོན་རྒྱུན་འཇུལ་ཆས་སམ་མེལ་ཆད་འཇུལ་ཆས་སུ་བསྟར་ཆོག་སྟོན་རྒྱུན་འཇུལ་ཆས་ནི་སྟོན་རྒྱུན་འཇུལ་བར་ཆད་སྟོན་བྱས་ཡོད་པ་དང་། མེལ་ཆད་འཇུལ་ཆས་ནི་སྟོན་རའི་ལས་ཆད་འཇུལ་བར་ཆད་སྟོན་བྱས་ཡོད།

- gamete** A mature haploid male or female germ cell that is able to unite with another of the opposite sex in sexual reproduction to form a zygote.
 ཁམས་རྩལ།
 biol.
- ཐོ་མོ་གང་རུང་གི་ཡ་རྫོང་ས་བོན་སྤང་ཆ་ལག་རྩོགས་ཤིང་མཚན་མ་ལྟོག་ཕྱོགས་ཡིན་པའི་ཡ་རྫོང་སྤང་གཞན་ཞིག་དང་ཁམས་འདུས་སྦྱེད་འཕེལ་གྱི་ནང་དུ་ལྷན་འདུ་བྱེད་ཐུབ་ཅིང་ས་བོན་འདུས་སྦྱོང་ཞིག་གྲུབ་པར་བྱེད་ཐུབ་པ་ཞིག་ལ་གོ།
- gametocyte** A cell that divides (by meiosis) to form gametes.
 ཁམས་གྱི་བྱ་བྱང་།
 biol.
- ཆ་བཟོས་བྱས་ཏེ་ (སྦྱེ་ལུང་བཞེ་གྲེས་ལ་བརྟེན་ནས་) ཁམས་རྩལ་གྲུབ་པར་བྱེད་པའི་སྤང་གཞན་ཞིག་ལ་གོ།
- gametogenesis** The process in which cells undergo meiosis to form gametes.
 ཁམས་རྩལ་སྦྱེ་ལུང་།
 biol.
- སྤང་ལུང་བཞེ་གྲེས་ལ་བརྟེན་ནས་ཁམས་རྩལ་གྲུབ་པའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ། [ཁམས་དཀར་དམར་གཉིས་གྱི་སྤང་ལུང་སྦྱེ་བའི་རིམ་ལ།]
- gamma rays** High-frequency electromagnetic radiation emitted by atomic nuclei.
 ལྷ་མ་འཕྲོ་ཟེར།
 phys.
- རྩལ་ཕན་གྱི་ལྷེ་རྩལ་གྲེས་འཕྲོ་བར་བྱས་པའི་རྫོས་ཕྱོད་མཐོ་བའི་སྒོག་ཁབ་ལེན་གྱི་འབྱེད་འཕྲོ།
- gamma-amino-butyric acid (GABA)** An amino acid which serves as the major inhibitory neurotransmitter in the human central nervous system.
 ལྷ་མ་ཨེ་མི་ནི་བྱ་ཉི་རིག་ཐུང་།
 རྫས། (ལྷ་ལྷ།)
 chem.
- མིའི་དབང་ཅ་ལྷེ་བའི་མ་ལག་དུ་འགོག་སྒོམ་རང་གཤེས་ཅན་གྱི་དབང་ཅ་འཕྲིན་ལ་གཙོ་བོའི་བྱེད་ལས་སྒྲུབ་མཁན་གྱི་ཨེ་མི་ནི་སྦྱར་རྫས་ཤིག་ལ་གོ།
- ganglion** A group of nerve cells found outside the brain and spinal cord
 ལྷ་འདུས།
 neurosci.
- སྒྲུབ་པ་དང་རྒྱུངས་པའི་བྱ་རོལ་དུ་ཡོད་པའི་དབང་ཅ་འཕྲིན་གྱི་ཚོགས་ཤིག་ལ་གོ།
- gas** Phase of matter beyond the liquid phase, wherein molecules fill whatever space is available to them, taking no definite shape.
 རྫངས་གཟུགས།
 phys.
- གཤེད་གཟུགས་བརྒལ་བའི་བེམ་གཟུགས་ཀྱི་མངོན་རྒྱུ་ལྟར་འདུས་རྩལ་གྱི་བར་སྒྲིང་ཡོད་ཚད་ཁེངས་པར་བྱེད་ཅིང་བཟོད་བྱིབས་ངེས་ཅན་མེད།
- gas chamber** A room in which people are put to be killed with poison gas
 རྫངས་གླུག་།
 phys.
- དུག་ཅན་རྫངས་པ་སྦྱུད་དེ་མི་གསོད་པའི་ཁང་མིག་ལ་གོ།
- gas discharge tube** Any tube in which an electric discharge takes place through a gas
 རྫངས་འདོན་ཐུག་།
 phys.
- རྫངས་པ་རྒྱུད་ནས་སྒོག་འདོན་འབྱུང་པའི་སྤྱ་གུ་གང་རུང་ལ་གོ།

gasoline ཆུངས་སྒྲུམ། <i>chem.</i>	Refined petroleum used as fuel for internal combustion engines ནང་འབར་འབྲུལ་ཆས་ཀྱི་བྱང་ཇུས་སུ་སློང་བའི་བཙོ་སྦྱང་བྱས་པའི་རྫོ་སྒྲུམ།
gastric gland ཨ་བའི་ཆེན་བྲ། <i>biol.</i>	Any of various glands in the walls of the stomach that secrete gastric juice. ཨ་བའི་ཤུན་བའི་རོས་སུ་ཡོད་ཅིང་འབྲུ་བྱེད་གཤེར་ཁུ་སློང་འདོན་བྱེད་མཁན་གྱི་མེན་བྱ་གང་ཡང་བྱང་བ་ཞིག་ལ་གོ།
gastrointestinal (GI) tract ཨྲ་ཏུ་བྲག་ལམ། <i>biol.</i>	The stomach and intestines; the path that food follows once it leaves the esophagus. ཨྲ་བ་དང་རྩུ་མ་གཉིས་ལ་གོ་སྟེ། ཟས་མིང་བ་ནས་ཐོན་པའི་རྗེས་སུ་བཟོན་སའི་རྩུ་ལམ་དེ་ལ་གོ།
gastrula ཐོད་བྲུམ། <i>biol.</i>	An embryo at the stage following the blastula, after the movement of cells results in the formation of the three germ layers, ectoderm, mesoderm, and endoderm. ཐོ་བྱང་གི་འགལ་བསྐྱོད་ལ་བརྟེན་ནས་ཕྱི་ཤུན་དང་། བར་ཤུན། ནང་ཤུན་བཙས་ས་ཐོན་གྱི་རིས་བ་གསུམ་པོ་བྱུབ་པའི་རྗེས་སུ་བྲུག་སྒྲུམ་གྱི་རིས་བའི་རྗེས་སུ་བྱང་བའི་སྒྲུམ་སྤིང་ཞིག།
gastrulation ཐོད་བྲུམ་འབྲུབ་ལོམ། <i>biol.</i>	The process of becoming or of forming a gastrula. ཐོད་སྒྲུམ་ཞིག་བྱུབ་པའམ་ཆགས་པའི་བྱ་བའི་རྒྱུད་རིམ།
gate control theory འབྲུག་ཨྲྀ་ལྷངས་འཛིན་ རྒྱུ་གཞུག <i>neurosci.</i>	A theory of pain perception that, building on the principle of gating, assumes that pain is only experienced when input from peripheral neurons passes through 'gates' at the points where they enter the spinal cord and lower brainstem. འབྲུག་སློའི་རྩ་འཛིན་གཞི་ལ་བཞག་སྟེ་གཏན་ལ་པབ་པའི་ན་རྒྱག་ཆོར་ཤེས་ཀྱི་རྒྱུ་གཞུག་ཅིག་སྟེ། མཐའ་འཁོར་དབང་རྩ་ནས་ཡོང་བའི་བརྟེན་དེ་རྒྱུངས་པ་དང་ཁྲད་པའི་འོག་རིས་ལ་འཇུ་ལ་སའི་'འབྲུག་སློ་'རྒྱུད་ནས་བཟོན་པའི་སྐབས་ཁོ་ནར་ན་རྒྱག་སློང་གི་ཡོད་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད།
gauge pressure ཆས་འཇུལ་གཞིན་བྲགས། <i>phys.</i>	The pressure, of a gas or liquid, minus the value of atmospheric pressure. རྒྱངས་གཟུགས་ཤིག་གསལ་གཤེར་གཟུགས་ཤིག་གི་གཞོན་ཤུགས་ནས་རྒྱང་གི་གཞོན་ཤུགས་འཐེན་པའི་གཞོན་ཤུགས་དེ་ལ་གོ། [ཡོ་ཆས་ཀྱིས་འཇུལ་བའི་གཞོན་ཤུགས།]
gear སྐ་འཁོར། <i>phys.</i>	A toothed machine part, such as a wheel or cylinder, that meshes with another toothed part to transmit motion or to change speed or direction. སྐ་ཁ་དང་ལྷན་པའི་འབྲུལ་འཁོར་གྱི་ཆ་ཤས་འཁོར་ལོ་འམ་མདོང་སོ་ལྟ་བུ་ལ་གོ་ཞིང་། དེ་སྐ་ཁ་དང་ལྷན་པའི་ཆ་ཤས་གཞན་ཞིག་དང་སྐ་ཁ་སློང་སྒྲིག་བྱེད་སྐབས་འགལ་སློང་བསྒྲུན་པའམ། མཁྱེགས་ཆད་དམ་ཁ་ཕྱོགས་སྒྱུར་བར་བྱེད།

Geiger counter ཉི་ཉུང་པའི་ཆས། phys.	A device used to measure radioactive decay. འབྱུང་འཕྲོལ་ཟད་འཁྱར་ཆད་འཇལ་པར་སྒྱུར་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག།
gelation ཐིག་འཁྲུར། phys.	1. Solidification by cold; freezing. 2. The process of gelling. ༡) གང་སོ་བཟོས་ཏེ་མཁྱེགས་གཟུགས་བཟོ་བ། འཁྲུག་བཟོ། ༢) ཐིག་ཐིག་བཟོ་བའི་རྒྱུད་རིམ།
gene རིགས་རྒྱས། biol.	Molecular unit of inherited material in a living organism. Genes contain all the information that enables an organism to build and maintain its cells and to pass genetic traits to its offspring. སྲིག་ལྗན་སྤྱི་དངོས་ཤིག་གི་རིགས་རྒྱུད་རྒྱན་འཛིན་གྱི་འདུས་རྒྱལ་གྲུབ་ཆ་ལ་གོ་བ་དང་། རིགས་རྒྱས་ཀྱི་ནད་དུ་སྤྱི་དངོས་ཤིག་གིས་སོ་སོའི་པ་ཕྱང་ནུམས་སྐྱུན་པ་དང་སྤངས་འཛིན་བྱ་ སྒུབ་པ། དེ་བཞིན་སོ་སོའི་རིགས་རྒྱུད་ཀྱི་མ་ལ་རིགས་རྒྱས་ཀྱི་ཁྱད་གཤེས་ནུམས་བརྒྱུད་གཏོང་ བྱེད་སྒུབ་པ་བཅས་ཀྱི་ཆ་འཕྲན་ཐསས་ཅད་ཡོད་པ་ཡིན།
gene cloning རིགས་རྒྱས་ཅོ་བུ། biol.	The identification and isolation of a gene and the production of a number of identical copies of it. རིགས་རྒྱས་ཤིག་ཅོས་བཟུང་ཞིང་ཁྱེད་རྒྱུད་དུ་བཏོན་རྗེས། དེ་དང་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པའི་ཅོ་ བུས་མང་པོ་སྐྱེད་སྐྱུན་བྱེད་པ་ལ་གོ།
gene expression རིགས་རྒྱས་མཛན་རྒྱས། biol.	The use of information encoded in the DNA of genes to produce functional molecules, either RNA or proteins. རིགས་རྒྱས་ཀྱི་ཀྲི་ཨིན་ཨེ་དུ་བརྟུན་གྱིས་པའི་ཆ་འཕྲན་བེད་སྤྱད་དེ་བྱེད་ལས་རང་བཞིན་ལྗན་ པའི་འདུས་རྒྱལ་ཨར་ཨིན་ཨེའམ་སྤྱི་རྒྱས་སྤྱི་དང་སྐྱུན་བྱེད་པ།
gene flow རིགས་རྒྱས་ཀྱི་རྒྱ་བ། biol.	Transfer of genes from one population to another, as by migration or the dispersal of seeds and pollen. ས་བོན་དང་ཟེ་རྒྱལ་གྱི་གནས་སྤོའས་གྲུམ་ཐོར་ལ་བཞེན་ནས་ཆོགས་འདུས་གཅིག་ནས་གཞན་ དུ་རིགས་རྒྱས་གནས་སྤོ་བྱེད་པ་ལ་ཟེད།
gene mapping རིགས་རྒྱས་ཁ་ཁུག། biol.	The process of determining the relative positions of and distances between genes on a chromosome. ཆོས་གཟུགས་ཤིག་གི་སྤྱི་དུ་ཡོད་པའི་རིགས་རྒྱས་དབར་གྱི་རྒྱ་ཐག་དང་རིགས་རྒྱས་ཀྱི་ ལྷོས་བཅས་ཀྱི་གནས་ས་ཐག་གཅིང་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་ལ་ཟེད།
gene pool རིགས་རྒྱས་ཆོ་བ། biol.	All of the genes possessed by the reproductively active members of a population. ཆོགས་འདུས་ཤིག་ནད་གི་སྤྱི་དུ་འཕེལ་གྱི་རུས་པ་དང་ལྗན་པའི་སྤྱི་དངོས་ལ་ཡོད་པའི་རིགས་ རྒྱས་ཆ་ཆད་ལ་གོ།

gene therapy རིགས་རྒྱས་གཞི་ཐབས། <i>biol.</i>	The introduction of normal genes into cells in place of missing or defective ones in order to correct genetic disorders. རིགས་རྒྱས་ཀྱི་འཕུགས་སྐྱོན་སེལ་བའི་ཆེད་དུ་བརྒྱུག་ཟིན་པའམ་སྐྱོན་ཅན་ཡིན་པའི་རིགས་རྒྱས་ཀྱི་ཆབ་དུ་སྐྱོན་མེད་པའི་རིགས་རྒྱས་ནང་འཐུག་བྱེད་པ་ལ་གོ།
gene transfer རིགས་རྒྱས་གནས་སྒྲ། <i>biol.</i>	The transfer of genes between organisms. It may be a horizontal gene transfer or a vertical gene transfer. སྤྱི་དངོས་ཤིག་གི་རིགས་རྒྱས་སྤྱི་དངོས་གཞན་དུ་འཐུག་པ་ལ་ཟེར་ཞིང་། འདི་ནི་འཕྲིན་གྱི་རིགས་རྒྱས་གནས་སྤྱི་ཞིག་གསལ། གཞུང་གི་རིགས་རྒྱས་གནས་སྤྱི་ཞིག་ཡིན་སྟེ།
general anesthesia ཡོངས་སྤྱི། <i>biol.</i>	A state of unconsciousness and immobility, brought about by drugs, so as to allow surgical operations or other physical procedures to be performed without pain or awareness ག་ཤག་བཅོས་སམ་ལག་ཐབས་གཞན་ན་ཟུག་དང་ཤེས་ཆོར་མེད་པའི་སྤྱོན་སྦྲུབ་པའི་ཆེད་དུ་སྤྱོན་རྒྱུ་དེ་དཔྱད་མེད་དང་འགྲུལ་མེད་དུ་བཞུགས་པའི་གནས་བབ་ལ་གོ།
general theory of relativity ཁྱུ་ཁྱབ་ལྟ་སྒྲུབ་རྒྱུ་འཕུགས་པའམ་པ། <i>phys.</i>	Einstein's generalization of special relativity, which deals with accelerated motion and features a geometric theory of gravitation. ཨ་ཡིན་སི་ཌར་གྱིས་དམིགས་བསམ་ལ་སྤོས་གྲུབ་སྤྱི་ཁྱབ་ཅན་དུ་བསྒྱུར་བ་སྟེ། འདི་ཡིས་སྤྱར་སྤོན་ཅན་གྱི་འགྲུལ་སྤྱོད་ལ་འགྲུལ་བ་ཤད་བྱེད་ཅིང་འཕྲིན་ལུགས་ཀྱི་དབྱིབས་ཅིས་ཀྱི་རྣམ་གཞག་ཅིག་མཆོན་ཡོད།
general-purpose problem-solver ཁྱུ་གོ་འཕེར་ཞིང་དཀའ་ལྷོག་སེལ་བྱེད།	The product of early (1957) research into developing a theory that explains how humans solve problems and into building machines that solve problems requiring intelligence. མིས་དཀའ་ལྷོག་ངེ་ལྟར་སེལ་མིན་འགྲུལ་བའི་རྣམ་གཞག་ཅིག་གཏན་ལ་འབེབས་པ་དང་། རྣམ་དཔྱད་སྤྱད་དེ་སེལ་དགོས་པའི་དཀའ་ལྷོག་སེལ་མཁན་འཕྲུལ་ཆས་འཛུགས་སྐྱོན་གྱི་ཐད་ལ་སྦྲུབ་པའི་ཐོག་མའི་དུས་སྐབས་ཀྱི་ (1957) ཞིབ་འཐུག་གི་འབྲས་བུ་ཞིག།
generalization ཁྱུ་སྒྲ། <i>phil.</i>	A general statement or concept obtained by inference from specific cases. གནས་སྤངས་བྱེ་བྲག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་རྗེས་དཔག་བྱས་པའི་སྤྱི་ཁྱབ་ཀྱི་བརྗོད་པ་ཞིག་གསལ་ལྟ་ཚུལ་ཞིག།
generating plant མྱོག་ཁྱེད་བརྒྱུ་ <i>phys.</i>	A plant for generating electric power. མྱོག་སྤྱིད་སྐྱོན་བྱེད་པའི་མྱོག་ཁང་ཞིག།
generation རབས། <i>biol.</i>	All of the offspring that are at the same stage of descent from a common ancestor. མིས་པོ་གཅིག་ནས་མཆེད་ཅིང་རིགས་རྒྱུད་ཀྱི་གནས་སྐབས་གཅིག་མཚུངས་ཤིག་དུ་ཡོད་པའི་བྱ་གུ་དག་ལ་གོ།

generator
ཐཱེད་ཆས། ལུང་ཆས།
phys.

Any machine that converts mechanical power into electrical power. Electromagnetic generators are the main source of electricity and may be driven by steam turbines, water turbines, internal-combustion engines, windmills, or by some moving part of any other machine. In power stations, generators produced alternating current and are often called alternators.

འཕུལ་ཆས་ཀྱི་ཁུ་ས་པ་སློག་གི་ཁུ་ས་པར་བསྐྱར་ཤིང་ཀྱི་ཡོ་ཆས་གང་ཡང་ཁྱད་པ་ཞིག་སློག་
ཁལ་ལོན་གྱི་སྤྱད་ཆས་ནི་སློག་གི་འཕྲང་ཁྲམས་གཙོ་པོ་དེ་ཡིན་ལ། དེ་ནི་རྒྱམས་འཁོར་དང་། ལྷ་
འཁོར། ཁྱད་འཕར་འཕུལ་ཆས། རྒྱུད་ལྷགས་འཕུལ་འཁོར། ཡང་ན་འཕུལ་ཆས་གང་ཁྱད་གི་
འཕུལ་སྤྱོད་ཤིང་པའི་ཡན་ལག་སྟགས་ལ་བརྟེན་ནས་སྐུལ་པར་ཤིང་པ་ཡིན། སློག་འདོན་ས་
ཆིགས་ལ་སྤྱོད་ཆས་ཀྱི་སྤེལ་རྒྱ་ག་སློག་སྐུན་འདོན་པར་ཤིང་པས་དེ་ལ་སྤེལ་རྒྱ་ག་སྐུན་ཆས་
ཞེས་ཀྱང་བརྟེན།

generator effect
ཐུན་ཆས་ཀྱས་སྒྲུབ།
phys.

In case of generators, the law of induction works. Here current is produced because of the motion of a conductor in the magnetic field. This is called the generator effect. Here mechanical energy is transformed to electrical energy.

[illegible]

genetic code
དྲིགས་ཐུན་གསར་བད།
biol.

The sequence of bases in DNA or RNA that determines the order of amino acids when a protein is made. A group of three bases specifies a particular amino acid or designates the beginning or end of a protein.

མྱེ་ཇམ་ཞིག་བཅོ་བེའི་རྒྱལ་མ་སྤུ་ཨེ་ལོ་རྒྱུང་ཇམ་གྱི་གོ་མེམ་གཏན་པ་འཕེབས་མཁན་གྱི་ཁྱི་
ཨན་ཨའམ་ཨང་ཨན་ཨེའི་དྲང་གི་བྱལ་ཇམ་གྱི་འཁོར་མེམ་མེར་ཟེར་བྱལ་ཇམ་གསུམ་ཅན་གྱི་
ཁྱི་ཚན་ཞིག་གིས་ཨེ་ལོ་རྒྱུང་ཇམ་མེས་ཅན་ཞིག་མཚོན་པའམ་མྱེ་ཇམ་གྱི་མགོ་རྩ་གང་ཅུང་
མཚོན་པ་ཡིན།

genetic disease
 རིགས་རྒྱས་འབྱུག་ནད།
 biol.

A disease caused by the absence of a gene or by products of a defective gene.

**འབྲས་རིག་མེད་པལ། རིགས་རྩོན་ཅན་ཞིག་ལས་བྱང་པའི་ཐོན་ཁུངས་ལ་བརྟེན་ནས་
བྱང་པའི་ནད་ཅིག**

genetic disorder
 རིགས་ཐུན་འབྱུག་ཚུན།
 biol.

A pathological condition caused by an absent or defective gene or by a chromosomal aberration. Also called hereditary disease.

[illegible]

genetic drift རིགས་ཐུས་འཕྲོ་བཞིན། <i>biol.</i>	The random change of allelic frequencies in a population. ཚོགས་འདུས་ཤིག་གི་ཨེ་ཡི་ལ་གྱི་རྒྱུ་ཕྱིན་ལ་བྱུང་བའི་ངེས་མེད་འགྱུར་ཕྱོག་ལ་ཟེར།
genetic engineering རིགས་ཐུས་ཐུང་སྒྱིག <i>biol.</i>	The deliberate modification of the characteristics of an organism by manipulating its genetic material. རིགས་ཐུས་བཅོས་སྒྲུབ་བཏང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་སྒྱུ་དངོས་ཤིག་གི་བྱུང་གཤམ་ལ་བསམ་བཞིན་དུ་འགྱུར་བ་གཏོང་བའི་ཐབས་ལམ།
genetic fingerprint རིགས་ཐུས་མཐུབ་ཐེལ། <i>biol.</i>	A set of characteristics that are unique to the DNA of an individual organism, obtained by analysing small samples of biological material such as body tissues or fluids and used especially in the context of forensic investigation. སྒྱུ་དངོས་ཀྱི་བྱག་པ་གཅིག་གི་ཏི་ཨེན་ཨེཌ་ཡོན་པའི་བྱུང་གཤམ་གྱི་སྡེ་ཚན་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། ལུས་པའི་ཕུང་བུ་བཅས་གཤེར་ཁུ་བུའི་སྒྱུ་དངོས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ལས་བརྟེན་པའི་དཔེ་མཚན་རྒྱུང་བུ་ལ་བརྟག་དབུང་བྱས་པ་ལས་ཐོབ་པའི་རིགས་ཐུས་མཐུབ་རིས་དེ་ཁྲིམས་དོན་སྒྲན་སྒྱོར་དབུང་ཞིབ་དུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད།
genetic predisposition རིགས་ཐུས་བག་ཆགས། <i>biol.</i>	Susceptibility to a genetic disease. May or may not result in actual development of the disease. རིགས་ཐུས་འབྱུག་ནད་ཅིག་འབྱུང་སླ་བའི་རང་བཞིན་ལ་གོ་ཞིང་། འབྱུག་ནད་དངོས་དེ་འབྱུང་མི་འབྱུང་གཉིས་ཀ་ཡོད།
genetic screening རིགས་ཐུས་བཤེར་ཆགས། <i>biol.</i>	A screening procedure that tests whether a person has a genetic make-up that is linked with a particular disease. སྒྱུས་བུ་ཞིག་ལ་ནད་ཀྱི་བྱག་པ་ཞིག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རིགས་ཐུས་ཀྱི་བྱུང་ཆ་ཞིག་ཡོད་མེད་བརྟག་པའི་བཤེར་ཆགས་ཀྱི་བུ་བའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག
geneticist རིགས་ཐུས་རིག་པ་བ། <i>biol.</i>	One who specializes in genetics. རིགས་ཐུས་རིག་པའི་ཐོག་ལ་མཁས་པའི་གང་ཟག་ཅིག
genetics རིགས་ཐུས་རིག་པ། <i>biol.</i>	The branch of biology concerned with the study of heredity and variation in organisms སྒྱུ་དངོས་ཀྱི་རིགས་ཀྱི་རྒྱུ་དང་སྒྲ་ཚོགས་པའི་རང་བཞིན་ལ་སྒྲོབ་སྒྱུར་བྱེད་པའི་སྒྱུ་དངོས་ཚན་རིག་གི་སྡེ་ཚན་ཞིག
genital འདྲ་མས་ཀྱི། <i>biol.</i>	Relating to the human or animal reproductive organs. མིའངས་སྒོག་ཆགས་གཞན་གྱི་འཆར་སྦྱེད་དབང་པོ་དང་འབྲེལ་བའི།

- genital herpes** *མཚན་འབྱུང་།*
biol. A highly contagious, sexually transmitted viral infection of the genital and anal regions caused by herpes simplex and characterized by small clusters of painful blisters.
འཁྲིག་སྒྱུད་ལ་བརྟེན་ནས་མཚན་མ་དང་བཤང་ལམ་གྱི་ཁུལ་དུ་ཁུབ་ཅིང་འགོ་ཉན་ཏུ་ཅང་ཆེ་བའི་
དུག་སྲིན་གྱི་གཉན་ཁ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། མེ་དབལ་རྒྱུ་སྲིན་གྱིས་སྒྱུད་པ་དང་། ན་ཟུག་ཅན་གྱི་
ཚུ་བྱར་ཆོས་བྱ་དང་ཆོས་བྱ་བྱས་ནས་འབྱུང་།
- genital warts** *མཚན་མཛེན།*
biol. A small growth occurring in the anal or genital areas, caused by a virus that is spread especially by sexual contact.
འཁྲིག་སྒྱུད་ལ་བརྟེན་ནས་འགོས་ཁུབ་འགོ་བའི་དུག་སྲིན་གྱིས་སྒྱུད་ཅིང་མཚན་མ་དང་བཤང་
ལམ་གྱི་ཁུལ་དུ་འབྱུང་བའི་མ་སྐྱངས་རྒྱུ་རྒྱུང་ཞིག
- genome** *ཁྲིད་ཚོས།*
biol. The complete set of genes or genetic material present in a cell or organism.
སྒྱེ་དངོས་ཤིག་གམ་ཟ་བུར་ཞིག་གི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་རིགས་ཨུས་སམ་རིགས་ཨུས་ཀྱི་རྒྱ་ཆའི་སྡེ་
ཚན་ཆ་ཆང་བ་ལ་གོ། [རིགས་ཨུས་དང་ཆོས་གཟུགས་དངོས་ཨུས་ཀྱི་ཁྲོན་བཟོས་མ།]
- genotype** *རིགས་ཨུས་བྱུང་ཆ།*
biol. Complete genetic makeup or constitution of an individual organism or a related group.
སྒྱེ་དངོས་ཀྱི་བྱུག་པ་ཞིག་གམ། དེ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ཆོག་སྡེ་ཞིག་གི་རིགས་ཨུས་ཀྱི་བྱུག་
ཆ་ཆ་ཆང་བར་གོ།
- genu** *མ་ཐུས།*
biol. A part of certain structures resembling a knee, in particular a bend in the corpus callosum of mammals.
ལུས་པོའི་བཀོད་པ་ཞིག་གི་བྱས་མོ་དང་འབྲ་བའི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། བྱེ་བྱག་ཏུ་ནུ་གསོས་
སྲིག་ཆགས་ཀྱི་སྤ་བུན་གྱི་གྲུག་ཆ་ལ་གོ།
- genus** *རྒྱུད།*
biol. A unit of classification (taxonomy) which contains one or many closely related species. Genera are grouped together in a family.
ཉེ་རིགས་གཅིག་གམ་འབྲེལ་ཡོད་ཀྱི་ཉེ་རིགས་མང་པོ་རྒྱུད་པའི་སྡེ་ཚན་དབྱེ་འབྱེད་ (དབྱེ་བསྡེ་)
ཀྱི་ཚན་པ་ཞིག་རྒྱུད་ནམས་ཁྲིམ་གྱི་སྡེ་ཚན་དུ་དབྱེ་དབྱེད་བྱེད།
- geocentric model** *འཛམ་གླིང་དབྱུག་གནས་*
phys. Any theory of the structure of the solar system (or the uni-
verse) in which Earth is assumed to be at the centre of all.
སའི་གོ་ལ་ནི་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ལྟེ་བ་ན་ཡོད་པར་འདོད་པའི་ཉེ་མའི་ཁྲིམ་རྒྱུད་ (ཡང་ན་འཛིག་རྟེན་
ཁམས་) ཀྱི་བཀོད་པའི་སྐོར་གྱི་ནམ་གཞག་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག

geocentric system འཛམ་གླིང་དབྱུག་གནས་ཀྱི་ འམ་ཕྱགས། <i>phil.</i>	An incorrect theory of the structure of the Solar System which held that the Earth is at the centre. It has been decisively replaced by the heliocentric system. འཛམ་གླིང་ཉི་མའི་ཁྲིམ་རྒྱུད་ཀྱི་དབྱུག་སྤྱི་གནས་བར་འདོད་པའི་ནོར་འཁྲུལ་ཅན་གྱི་རྣམ་གཞག་ ཅིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། འདི་ནི་ངེས་གཏན་གྱི་སློན་མཉམ་དབྱུག་གནས་ཀྱི་རྣམ་གཞག་གིས་བཟུང་ ཆབ་བྱས་ཡོད།
geocentric universe གོ་ལ་དབྱུག་གནས་ཀྱི་ འཕྲིག་ཉེན། <i>phys.</i>	A view of the universe in which the earth is regarded as being at its centre. སའི་གོ་ལ་འཕྲིག་ཉེན་གྱི་ལྟེ་བར་འདོད་པའི་འཕྲིག་ཉེན་གྱི་ལྟ་ཚུལ་ཞིག་
geodesic lines གྲིལ། <i>phys.</i>	The shortest line lying on a given surface and connecting two given points. ངོས་ངེས་ཅན་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་ཆེག་ངེས་ཅན་གཉིས་མ་ཐུད་པར་བྱེད་པའི་ཐོག་ཐུང་ཤོས་དེ་ལ་གོ།
geologic time scale ས་ཁམས་དྲུས་ཚད། <i>biol.</i>	An arbitrary chronological arrangement of geologic events, usually in the form of a chart, used to show the absolute or relative age or duration of any portion of geologic time. ས་ཁམས་ཀྱི་བྱུང་བ་རྣམས་བྱུང་སྐབས་ལྟར་མཉམ་སྦྲེལ་བྱ་སྤྲིན་པ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། ས་ཁམས་ དྲུས་ཆོགས་ཀྱི་ཆ་ཤས་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་གི་ལྟོས་བཅས་ལྟོས་མེད་གང་རུང་གི་ལོ་ཆོད་དམ་ དྲུས་ལྟན་མཆོད་བྱེད་དུ་སྒྲིང་།
geology ས་གཉིས་རིག་པ། <i>biol.</i>	The scientific study of the history, composition, and structure of the Earth, including its rocks, minerals, and landforms. རྫོང་དང་། གཤེར་རྩིས། ས་བབ་ཐེ་བའི་སའི་གོ་ལའི་ཆོགས་བཞོད་དང་རྒྱ་ཆ། ལོ་རྒྱུས་བཅས་ལ་ བརྟག་པའི་ཆན་རིག་ཅིག་
geosphere ས་ཁམས། <i>biol.</i>	The lithosphere, hydrosphere, and atmosphere, considered as a single system. རྫོ་ཁམས་དང་། རྒྱ་ཁམས། རྒྱུང་ཁམས་བཅས་མ་ལག་གཅིག་ཏུ་ངོས་འཛིན་བྱས་པ་ལ་གོ།
geothermal energy ས་ཚན་རྒྱས་པ། <i>phys.</i>	Heat within the earth's interior that is a potential source of energy. Volcanoes, geysers, hot springs, and fumaroles are all sources of geothermal energy. སའི་གོ་ལའི་ནང་ཐོལ་དུ་ཡོད་པའི་ཆ་རྒྱས་ནི་མངོན་དུ་མ་གྱུར་བའི་རྒྱས་པའི་འབྲུང་ཁུངས་ཤིག་ ཡིན་ཞིང་། མེ་རི་དང་། གནམ་འཛོར་ཆུ་ཆན། ཆུ་ཆན། དུང་རྒྱངས་སྤུབ་ཁ་བཅས་ནི་ས་ཚན་ རྒྱས་པའི་འབྲུང་ཁུངས་ཡིན།
germ ཕ་སྲིན། <i>biol.</i>	A microscopic organism or agent, especially a bacterium or a virus that causes disease. སྲིན་བྱའམ་གཉན་སྲིན་ལྟ་བུ་བྱའི་ན་ཆ་སྤྱིད་མཁན་གྱི་ཕ་དངོས་སམ་སྣོད་རྒྱུན་ལ་གོ།

germ cell ས་བློན་ཕྱ་ཕྱུང་། <i>biol.</i>	A cell that gives rise to a gamete. ཁམས་རྩལ་དུ་འགྱུར་བར་བྱེད་པའི་སྤྱུང་ཞིག་
germ theory ཕྱ་ཕྱུང་ནམས་གཞག་། <i>biol.</i>	The theory that all infectious diseases are caused by micro-organisms. འགོས་ནད་མཁས་ཅད་ནི་སྤྱུང་དངོས་ཀྱིས་རྒྱ་རྒྱུན་བྱས་པར་བརྟུན་པའི་ནམས་གཞག་ཅིག་
germanium རྩ་ཁྲམ་ཐང་མེན་ཡམ། <i>chem.</i>	The chemical element of atomic number 32, a shiny grey metalloid. Germanium was important in the making of transistors and other semiconductor devices, but has been largely replaced by silicon. འཆར་མདངས་དང་ལྷན་ཞིང་མདོག་སྤྱོད་པའི་ཡིན་པའི་ཆོས་མཁུན་ལྷགས་རིགས་ཤིག་སྟེ་རྩལ་གྲངས་ ༣༢ ཡིན་པའི་ཅ་ཨུས། རར་མ་ནི་ཡམ་ནི་སྟོག་འདྲན་སྤྱུང་གྲང་བྱེད་ཁྱིད་གཞུགས་ཀྱི་སྟོག་ཆས་བཟོ་བར་གལ་འགངས་ཆེན་པོ་ཡིན་མོད། དྲིས་སྤྱི་རར་མེན་ཡམ་གྱི་ཆབ་རྩ་སི་ཡི་ཀོན་རྒྱ་ཁྲབ་རྩ་བེད་སྤྱོད་བཏང་ཡོད།
germination རྒྱ་གྲ་འབྱས་པ། <i>biol.</i>	The beginning of growth, as of a seed, spore, or bud. The germination of most seeds and spores occurs in response to warmth and water. ས་བོན་ནམ། སོན་ཐིག་ཡང་ན་ཐེུ་ཡི་ཐོག་མའི་འཆར་འཕེལ་ལ་གོ་ས་བོན་དང་སོན་ཐིག་པལ་ཆེ་བ་རྟོག་དང་རྒྱ་ལ་འཕྲད་སྐབས་སྤྱི་གྲ་འབྱས་ཀྱི་ཡོད།
germline DNA སོན་ཐིག་རྩ་མེན་མེ། <i>biol.</i>	The DNA in germ cells. Germline DNA is the source of DNA for all other cells in the body. Also called constitutional DNA. ས་བོན་སྤྱུང་དུ་ཡོད་པའི་རྩ་མེན་མེ། སོན་ཐིག་རྩ་མེན་མེ་ནི་ལུས་སོའི་ནད་གི་སྤྱུང་གཞན་ཀུན་གྱི་རྩ་མེན་མེ་འབྱུང་ཁུངས་ཡིན། ཐུབ་ཆའི་རྩ་མེན་མེ་ཞེས་གྲང་བརྟུན།
germline mutation སོན་ཐིག་འགྱུར་ལྡོག་། <i>biol.</i>	A gene change in a body's reproductive cell (egg or sperm) that becomes incorporated into the DNA of every cell in the body of the offspring. Germline mutations are passed on from parents to offspring. Also called hereditary mutation. ལུས་སོའི་སྤྱུང་འཕེལ་རིགས་ཨུས་ (ཁམས་དཀར་དམར་གང་རུང་) ལ་བྱུང་བའི་འགྱུར་བ་ཞིག་སྟེ། འགྱུར་བ་དེ་རིགས་རྒྱུད་ཀྱི་མའི་སྤྱུང་མཁས་ཅད་ཀྱི་རྩ་མེན་མེ་དང་མཉམ་སྦྲེལ་བྱེད་པ་ཡིན། སོན་ཐིག་འགྱུར་ལྡོག་ནི་པ་མ་ནས་སྤྱུག་ལ་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་ཅིང་འདི་ལ་རྒྱུད་འདོད་ཀྱི་འགྱུར་ལྡོག་གྲང་བརྟུན།
geyser གནམ་འཕྱིར་རྒྱ་ཆོན། <i>phys.</i>	A hot spring in which water intermittently boils, sending a tall column of water and steam into the air. བར་མཆོས་ཡོད་པའི་སྟོན་ནས་རྒྱ་འཕྱིར་རྒྱུ་རྒྱུད་ཁམས་སུ་རྒྱ་དང་རྒྱུངས་པ་གཉིས་གཏོར་བར་བྱེད་པའི་རྒྱ་ཆོན་ཞིག་

- giants** A star of relatively great size and luminosity compared to ordinary stars of the main sequence, and 10–100 times the diameter of the sun.
 གློ་མེད།
phys.
- giardiasis** Intestinal infection with giardia, which can cause abdominal cramps, diarrhea, or nausea in humans.
 རྩི་པ་ཉན་ཆད།
biol.
- gibbous moon** The phase of the moon in which its illuminated part is greater than a semicircle and less than a circle.
 རྒྱ་ཁྲོ་ལ།
phys.
- gills** The organ that enables fish and many other aquatic animals to take oxygen from the water.
 ཉུག་ལ།
biol.
- gizzard** A muscular, thick-walled part of a bird's stomach for grinding food, typically with grit.
 བྲི་ཁྲག་པ།
biol.
- gland** An organ or group of cells in the body of an animal that produces and secretes a specific substance, such as a hormone or enzyme.
 རྩེན་བྲ།
biol.
- glaucoma** A disease in which pressure inside the eye causes gradual loss of vision.
 རྒྱ་མཁྱེད།
biol.
- glial cell** Any of the cells that hold nerve cells in place and help them work the way they should.
 འབྲས་ཁྱིམ་ལུང་།
biol.
- glioma** A tumor arising from glial cells.
 ཁྱིམ་ཁྱིམ་པ་ཆད།
biol.

- global warming** An increase in the average temperature of the earth's atmosphere, especially a sustained increase sufficient to cause climatic change.
 གོ་ལ་ཚ་འཇུག་
 phys.
- སའི་གོ་ལའི་རྒྱུ་ཁམས་ཀྱི་ཆ་སྟོམས་དོན་ཚད་མཐོར་གླུར་བ་ལ་གོ་ཞིང། གྲེ་བྲག་ཏུ་གནས་གཤེས་ཀྱི་འགྱུར་བ་སྐྱོན་ཏུ་ས་པའི་རྒྱན་གནས་ཀྱི་དོན་ཚད་འཕེལ་བ་ལ་གོ།
- globin** Any of a group of heme-containing proteins, including myoglobin and hemoglobin, that can bind oxygen and other gases.
 ལྷན་གྱི་
 biol.
- ཉེས་ཀྱི་ཁག་དང་ལྷན་པའི་སྤྱི་ཐུས་ཀྱི་སྤྲེ་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་ཐེར་ཞིང། དེའི་ཁོངས་སུ་འཆོ་རྒྱུད་དང་རྒྱུས་ཐུས་གཞན་ལ་འཆིང་སྟོར་བྱའི་པའི་ཤ་གནད་རྒྱུས་སྤྱི་དང་ཁག་དམར་སྤྱི་ཐུས་ལ་སོགས་པ་ཚུད་ཡོད།
- globin protein** Protein in hemoglobin, the oxygen-carrying compound of red blood cells.
 ལྷན་གྱི་
 biol.
- ཁག་དམར་སྤྱི་ཐུས་སུ་ཡོད་པའི་སྤྱི་ཐུས་ཉེ་ཁག་དམར་མ་ཕུང་གི་འཆོ་རྒྱུད་སྤྲེ་ལ་འཕྲེང་བྱེད་པའི་འདུས་རྒྱུ་ལ་གོ།
- globular cluster** A dense system of ten thousand to a million stars that has a roughly spherical structure and orbits a galaxy. Most known galaxies have numerous globular clusters.
 ལྷན་ཆེན་
 phys.
- སྐར་མ་ཁྲི་གཅིག་ནས་ས་ཡ་གཅིག་ཙམ་གྱིས་བྱའི་སྐྱུག་འཛིང་གི་མ་ལག་ཅིག་སྟེ། རོབ་ཙམ་གྱིས་རྒྱུས་གཟུགས་སུ་སྤྲང་ལ་དགུ་ཆོགས་ཤིག་ལ་སྐྱོར་བ་བྱེད། ར་ཆོས་ཉ་གོ་བའི་དགུ་ཆོགས་པལ་ཆེ་བའི་ནང་དུ་རྒྱུ་ཆོས་མང་པོ་ཡོད་པ་ཡིན།
- globus pallidus** One of the subcortical nuclei that make up the Basal Ganglia. It functions as an excitatory structure of the extra-pyramidal motor system.
 ལྷན་ལྗུ་
 neurosci.
- ཞབས་གནས་རྩ་འདུས་བྱའི་པར་བྱེད་པའི་ལྗུ་འོག་མའི་ཆོས་བུ་ཞིག་འདི་ཡིས་གཏོར་གཟུགས་ཀྱི་ཡི་འགུལ་སྟོང་མ་ལག་གི་རར་སད་རང་གཤེས་ཅན་གྱི་ཆ་ཤས་ཀྱི་བྱེད་ལས་སྤེལ་གྱི་ཡོད།
- glossopharyngeal nerve** The ninth cranial nerve, which supplies the tongue, throat, and one of the salivary glands (the parotid gland). Problems with the glossopharyngeal nerve result in difficulties with tasting and swallowing.
 ལྷ་མགྱིན་དབང་རྩ་
 neurosci.
- ལྷེ་དང་མགྱིན་པ། མཆིལ་མེན་གཅིག་(རྩ་འགྲམ་མེན་བུ་) བཅས་ལ་དབང་རྩའི་འཕྲིན་པ་རྒྱུད་གཏོང་བྱེད་མཁན་གྱི་ཐོད་རུས་དབང་རྩ་དགུ་པ་དེ་ལ་གོ། ལྷ་མགྱིན་དབང་རྩ་ལ་སྟོན་ཤོར་ཆོ་རོ་མྱོང་བ་དང་ལྷུང་མིད་གཏོང་བ་གཉིས་ལ་དཀའ་ངལ་འབྱུང་།

glucose Is a simple sugar and is an important source of energy for the body — and the main source of energy for the brain.
 གུལ་མངན། གུ་ཅ་མངན་རྒྱལ།
 糖 am.བཟུང།
 biol. སྤྱ་ལུ་མངན་རྒྱལ་ནི་སྤྱབས་བདེ་ལཱ་ར་ཞིག་ཡིན་ཞིང་ཆེད་ལུས་པོ་ལ་མཁོ་བའི་ནུས་པའི་འབྲུང་ཁུངས་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། གླུང་པའི་ནུས་པའི་འབྲུང་ཁུངས་གཙོ་བོ་དེ་ཡང་རེད།

gluon The strong force is now thought to be mediated by exchange of particles carrying color charge called gluons.
 གུལ་མོན་རྒྱལ།
 phys. དྭ་ལཱ་ཆེན། ཆོས་ལྷན་སྒོག་ཁུར་འབྲེར་མཁན་གྱི་རྒྱལ་ཏེ་རྒྱལ་མོན་རྒྱལ་བརྒྱུ་རེས་བྱེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་དགུ་ཤྱགས་འབྲུང་བར་འདོད།

glutamate An amino acid that functions as an excitatory neurotransmitter. It is the most common of neurotransmitters and is found in virtually half of all neural tissue.
 གུ་ཅ་ཀ་མེད།
 chem. སྤྱལ་བྱེད་དབང་ཅ་འཕྲིན་པའི་བྱེད་ལས་སྤེལ་མཁན་གྱི་ཨེ་མི་ནོ་སྦྲར་རྒྱས་ཤིག་འདི་ནི་དབང་ཅ་འཕྲིན་པ་འབེལ་ཤོས་དེ་ཡིན་ལ་དབང་ཅའི་ཕུང་བྱ་བ་བརྒྱ་ཆ་ལྷ་བརྩ་ཅས་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པ་ཡིན།

glutamic acid An acidic amino acid which is a constituent of many proteins.
 གུ་ཅ་ཁྲུ་ཀ།
 chem. སྤྱེ་རྒྱས་མང་པོའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཨེ་མི་ནོ་སྦྲར་རྒྱས་ཤིག

glyceride An ester formed between one or more fatty acids and glycerol. Glycerides are found in plant oils and animal fats.
 གྱི་ཁི་སི་དུ་ཡི།
 biol. རྟེ་ལི་སི་རོལ་དང་ཆེལ་ལྷན་སྦྲར་གཅིག་གས་དུ་མ་ལྷན་དུ་སྒྲེབ་པ་ལས་བྱ་བ་པའི་སྦྲར་ཆེལ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཅི་ཤིང་གི་སྦྲུམ་དང་སྟོག་ཆགས་ཀྱི་ཆེལ་ནང་དུ་ཡོད།

glycerin Glycerol or a preparation of glycerol.
 གྱི་ཁི་སི་རིན།
 biol. རྟེ་ལི་སི་རོལ་ལས་རྟེ་ལི་སི་རོལ་གྱིས་བཟོས་པ་ཞིག

glycerol A sweet, syrupy liquid obtained from animal fats and oils or by the fermentation of glucose. It is used as a solvent, sweetener, and antifreeze and in making explosives and soaps.
 གྱི་ཁི་སི་རོལ།
 chem. སེམས་ཅན་གྱི་ཆེལ་ཞིག་དང་སྦྲུམ་ནས་སྦྲངས་པའམ། ཡང་ན་སྤྱ་ལུ་མངན་རྒྱལ་གྱི་ཕབས་སྦྱོར་ལས་བྱུང་པའི་བྲར་ཁུ་འབྲུ་པའི་གཤེད་གཟུགས་མངར་མོ་ཞིག་འདི་ནི་བཟུ་བྱེད་དང་། མངར་རྒྱས་། འབྲུག་འགོག་བཅས་སུ་སྦྱོང་ལ། འགལ་རྒྱས་དང་འདག་རྒྱས་བཟོ་བར་ཡང་སྦྱོང།

glycine $\text{NH}_2\text{CH}_2\text{COOH}$ The simplest amino acid. It can be made from bromoethanoic acid using the Gabriel synthesis.
 གྱི་ཁི་སི་ན།
 chem. $\text{NH}_2\text{CH}_2\text{COOH}$ ཨེ་མི་ནོ་སྦྲར་རྒྱས་སྤྱབས་བདེ་ཤོས་དེ་ཡིན་པ་དང་། རྟེབ་རེལ་སྒྲེབ་སྦྱོར་ཐབས་ལས་ལྷར་སྦྱོར་མོ་ཨེ་མི་ནོ་སྦྲར་རྒྱས་ནས་བཟོ་བྱ་བ་ཡིན།

glycogen A carbohydrate stored in the liver and muscles of animals that is converted to glucose for energy when glucose levels in the blood are low or when the muscles need fuel.

མངར་ཆུང་།
chem.

སྲིག་ཆགས་ཀྱི་མཆིན་པ་དང་ཤ་སྦྱིམ་གྱི་ནང་དུ་གསོག་འཛོག་བྱས་ནས་ཡོད་པའི་ཁར་སྒོ་མངར་
ཇུས་ཤིག་ལ་ཟེར། ཁྲག་གི་ནང་དུ་སྦྱུལ་མངར་གྱི་ཆད་རིམ་དཔེ་ཡོད་པའི་སྦྱབས་སུ་
ཤ་གནད་སྦྱིམ་པ་ལ་བྱུང་ཇུས་དགོས་པའི་སྦྱབས་སུ་སྦྱུལ་མངར་ལ་བརྟེན་བྱས་ཏེ་རྒྱུ་པ་
ལའོ་སྒོད་བྱེད།

glycolipid A lipid that contains one or more carbohydrate groups.

མངར་ལཱས་ཡི་ཆེལ་།
biol.

ཁར་སྒོ་མངར་ཇུས་ཀྱི་སྒྲེ་གཅིག་གསུམ་ཤས་དང་ལྗན་པའི་ཡི་ཆེལ་ཞིག་ལ་ཟེར།

glycolysis The process in cell metabolism by which glucose is broken down in a series of steps, producing ATP and pyruvic acid.

མངར་ཇུས་ཞིག་འགྲུག་།
biol.

བསྐྱར་ཆགས་ཀྱི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་སྦྱུལ་མངར་དེ་ཞིབ་ཞིབ་བཏང་སྒྲེ་ཨེ་ཤི་པི་དང་པེ་
དུ་སྒྲིག་སྦྱར་ཇུས་སྦྱོན་པར་བྱེད་པའི་ཕྱ་ཕུང་རྒྱུ་འགྲུར་གྱི་བྱེད་རིམ་ཞིག་

glycoprotein A molecule consisting of a protein unit complexed with a carbohydrate. Glycoproteins form important structural and functional components of plasma membranes.

མངར་ལཱས་སྦྱི་ཇུས་།
biol.

སྦྱི་ཇུས་ཤིག་ཁར་སྒོ་མངར་ཇུས་དང་སྦྱེབ་ནས་བྲུབ་པའི་འདུས་རྒྱུ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། མངར་
བཅས་སྦྱི་ཇུས་ནི་ཚུ་མེར་སྦྱི་མའི་བཀོད་པ་དང་བྱེད་ལས་གཉིས་ཀྱི་བྲུབ་ཆ་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན།

goiter An endocrine gland in vertebrates, located in the neck re-
gion, which produces thyroid hormones including thyroxine.

ཐྱ་བ། ཐྱ་བ།
biol.

སྦྱུལ་རྒྱུ་ཙན་གྱི་སྲིག་ཆགས་ཀྱི་མཇེར་པའི་ཁུལ་དུ་ཡོད་པའི་ནང་མེན་མེན་བྲུ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་།
ཐུའི་རོ་ཇིན་ལ་སྲིག་སུ་པའི་ཨོ་ལ་མདུད་མེན་ཇུས་ཐོན་སྐྱེད།

Golgi apparatus An organelle in eukaryotic cells that stores and modifies pro-
teins for specific functions and prepares them for transport
to other parts of the cell.

ཁྲོ་ལ་གཞུགས་།
biol.

ཉིང་ལྗན་ཐ་ཕུང་ནང་དུ་སྦྱི་ཇུས་གསོག་ཉར་དང་བྱེད་ལས་དམིགས་བསལ་པའི་ཆེད་དུ་སྦྱི་ཇུས་
ལ་འགྲུར་བ་གཏོང་བ། ཐ་ཕུང་གི་ས་ཁུལ་གཞན་ལ་སྦྱི་ཇུས་དཔོན་འཛེན་བྱེད་པར་ཤ་སྦྱིག་
བཅས་བྱེད་ཐུགས་ཀྱི་དབང་ལྔ་ཞིག་

Golgi tendon organ Nerve ending located at the juncture of tendon and muscle.

ཁྲོ་ལ་གྱི་ཆུ་རྒྱུས་དབང་ལྔ་།
biol.

ཤ་སྦྱིམ་དང་རྒྱུ་ས་པའི་མཐུད་མཆམས་སུ་ཡོད་པའི་དབང་ཆའི་མཇུག་སྒྲེ།

gonad ས་ཡིན་ཆེན་བྱ། བསམ་སྟེན། <i>biol.</i>	An animal organ that produces gametes. Testes produce sperm and ovaries produce eggs. The gonadotrophins are hormones produced by the anterior pituitary gland and control the functioning of the gonads. སྟོག་ཆགས་ཀྱི་ཁམས་རྩལ་ཐོན་སྐྱེད་བྱེད་མཁུག་གི་དབང་པོ་ཞིག་ལ་ཟེར། ཆེག་འབྲས་ཀྱིས་ཁམས་དཀར་དང་བསམ་སྟེན་ཡིས་ཁམས་དམར་སྐྱེད་གྱི་ཡོད། སོན་མེན་སྐལ་ལྷས་ནི་མདུན་མའི་ཕེ་ཅུ་མེན་བྱས་སྐྱེད་པའི་མེན་ལྷས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་ས་ཐོན་མེན་བྱའི་བྱེད་ལས་ལ་སྐྱེད་པ་འཛིན་བྱེད།
gonadotropin སོན་མེན་སྐལ་ལྷས། <i>biol.</i>	Any hormonal substance that stimulates or sustains the functions of the ovaries or testes. བསམ་སྟེན་དང་ཆེག་འབྲས་ཀྱི་བྱེད་ལས་སྐྱེད་མཁུག་ལ་བར་བྱེད་པའམ་བྱེད་ལས་ལ་སྐལ་ལྷ་ཞེས་བྱེད་མཁུག་གི་མེན་བྱའི་དངོས་ལྷས་ཤིག།
gonadotropin releasing hormone (GNRH) སོན་མེན་སྐལ་ལྷས་སྐྱོད་ཅིང་མེན་ལྷས། (GNRH) <i>biol.</i>	Any neurohormone secreted by the hypothalamus that regulates the secretion of both luteinizing hormone and follicle stimulating hormone by the anterior pituitary gland. མདུན་མའི་ཕེ་ཅུ་མེན་བྱས་སྐྱོད་པའི་བྱ་ག་སྐྱེད་མེན་དང་སེར་ཁྱག་མེན་ལྷས་གཉིས་ཀྱི་སྐྱོད་འདོན་ལ་སྐྱེད་པ་འཛིན་བྱེད་ཅིང་། སྐྱད་སྐྱག་འོག་མས་སྐྱོད་འདོན་བྱས་པའི་དབང་ཅའི་མེན་ལྷས་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་གོ།
gonorrhea མཚན་མདེན་བྱེད་གཞི། <i>biol.</i>	A sexually transmitted disease caused by a bacterial infection that causes inflammation of the genitals and urinary tract. སྲིན་བྱའི་སྐྱེད་པའི་གཉན་ཁ་ལ་བརྟེན་ནས་མཚན་མ་དང་གཅིན་ལས་ལ་ཚ་སྐྱེད་འབྱུང་བའི་འཕྲིག་སྐྱོད་འགོས་ནད་ཅིག།
GPS (global positioning system) ཇི་ཡི་ཡེ་སི། (གོ་ཡའི་ཕྱོགས་ཀྱི་ནུན་མ་ལག) <i>phys.</i>	Global Positioning System, an accurate worldwide navigational and surveying facility based on the reception of signals from an array of orbiting satellites. གོ་ཡའི་ཕྱོགས་སྐྱེན་མ་ལག་ནི་འཁོར་སྐྱར་མང་པོ་ནས་སྒྲངས་བའི་བརྟེན་གཞི་ལ་བཞག་སྟེ་གོ་ཡའི་ཁྱོན་ཡོངས་སུ་གནས་འཚོལ་དང་ལྟ་ཞིབ་འབྲལ་མེད་ཅིག་སྐབས་པའི་མཐུན་ཆེན་ཞིག་ཡིན།
gradient གཟར་ཚད། <i>phys.</i>	An increase or decrease in the magnitude of a property (e.g. temperature, pressure, or concentration) observed in passing from one point or moment to another. གནས་སམ་གནས་སྐབས་གཅིག་ནས་གཞན་དུ་བསྐྱོད་པའི་སྐབས་སུ་བྱུང་བའི་བྱུང་ཚོས་ (དཔེར་ན། རྒྱ་ཚད་དམ། གནོན་ཤུགས། འདུས་ཚད། ལྷ་བྱ།) ཤིག་གི་འཁོར་ཚད་ཀྱི་འགྱུར་ལྡོག་ལ་གོ།
gradualism རིམ་འགྱུར་རིང་ཕྱགས། <i>biol.</i>	The view that evolution proceeds by imperceptibly small, cumulative steps over long periods of time rather than by abrupt, major changes. འཕེལ་འགྱུར་ནི་སྐོ་བྱར་དུ་འགྱུར་བ་ཆེན་པོ་ཐེབས་ནས་བྱུང་བ་མིན་པར། དུས་ལུན་རིང་པོའི་ནང་ལ་ཏ་ཅང་ཆུང་བའི་འགྱུར་བ་རིམ་གྱིས་གསོག་སྟེ་བྱུང་བར་བརྟེན་པའི་འདོད་ཚུལ་ཞིག།

- gram (g)** A metric unit of mass. It is one-thousandth of a kilogram.
 བྱ་རམ། བཅུ་ལུགས་ཀྱི་གདོས་ཚད་ཀྱི་བརྟེན་གཞི་ཞིག འདི་ནི་ཀི་ལོ་རྫ་རམ་གཅིག་གི་སྟོང་ཆའི་གཅིག་ཡིན།
phys.
- grana** Any of the membrane layers in a chloroplast
 ལྷ་རྩ་ཆ་། ལྷ་རྩ་སྤུངས་ཀྱི་སྒྲིམ་མེད་ཅིན་པ་གང་རུང་ལ་གོ།
biol.
- Grand Unified Theory (GUT)** A theory attempting to give a single explanation of the strong, weak, and electromagnetic interactions between subatomic particles.
 གཅིག་ཐུང་ཆེན་པོའི་རྒྱུ་། སྤྱུ་རྩལ་དབར་གྱི་བྲག་ཤུགས་དང་། ཞན་ཤུགས། རློག་ཁབ་ལེན་གྱི་ཤུགས་བཅས་ལ་འབྲེལ་བ་འདྲ་རྒྱུ་གཅིག་གིས་འཕུས་པར་འབད་མཁན་གྱི་རྣམ་གཞག་ཅིག
phys.
- granule cell** A neuron with a very small cell body.
 རྒྱུ་སྤུང་གི་ལུས་ཏ་ཅད་རྒྱུང་རྒྱུང་ཡིན་པའི་དབར་ཆ་སྤྱུ་གཟུགས་ཤིག
neurosci.
- granulocyte** Any of several kinds of white blood cells that contain granular material in the cytoplasm and are important in the body's defense against infection. Granulocytes are the most numerous of the white blood cells in humans.
 རྒྱུ་སྤུང་ཁ་འགོག་པར་གལ་ཆེན་ཡིན་ཞིང་། སྤྱུ་རྩལ་དབར་དུ་ཐེགས་མ་ལྟ་བུའི་དངོས་རྩལ་ཡོད་པའི་ཁྲག་དཀར་མ་སྤུང་གི་རིགས་གང་རུང་རྒྱུང་ཞིག་ལ་གོ། ཐེགས་མ་ལྟ་ཁྲག་སྤུང་ནི་མིའི་ལུས་སའི་ནད་གི་ཁྲག་དཀར་མ་སྤུང་མང་ཤོས་དེ་ཡིན།
- graph** A diagram that illustrates the relationship between two variables. It usually consists of two perpendicular axes, calibrated in the units of the variables and crossing at a point called the origin.
 རྒྱུ་རྩལ་གཉིས་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་མཆོན་པར་བྱེད་པའི་རིས་དབྱིབས་ཤིག རིས་དབྱིབས་འདི་ནི་འགྱུར་གྲངས་ཀྱི་བརྟེན་གཞི་གཞི་བཞག་སྟེ་ཆད་གཞི་བཞག་པའི་མན་ཚུན་བྲང་འབྲུང་ཡིན་པའི་གཙོ་ཐེག་གཉིས་ཀྱིས་བྱུབ་ཅིང་། གཙོ་ཐེག་དེ་གཉིས་རྩ་བའམ་ལྟེ་བར་འབོད་པའི་ཆེག་ཅིག་གི་སྟེང་དུ་སྒྲིལ་ཡོད།
math.
- graph paper** Paper ruled usually into small squares of equal size for use in drawing charts, graphs, or diagrams.
 རེདུ་མིག་གས། ཐེག་རིས། ཡང་ན་དཔེ་རིས་འབྲི་བའི་ཆེད་དུ་ཆེ་རྒྱུང་མཚུངས་པའི་བྲུ་བཞི་ཁ་གང་མ་རྒྱུང་རྒྱུང་མང་པོའི་སྒྲིམ་ཐབས་ཡོད་པའི་ཤོག་བྲ།
phys.
- gravitate** Move, or tend to move, towards a centre of gravity or other attractive force.
 འཐེན་ཤུགས་ཀྱི་ལྟེ་བ་ཞིག་གས་འགྲུག་ཤུགས་གཞན་གྱི་ཁ་རྩོགས་སུ་འགྲུལ་བའམ་འགྲུལ་བར་བྱུགས་པ།
phys.

gravitation Attraction between objects due to mass.

མའི་འཐེན་ཕྱགས།
phys.

གཞིས་ཚད་ལ་བརྟེན་ནས་དངོས་པོའི་དབར་དུ་ཡོད་པའི་འགྲུག་ཤྭགས།

**gravitational
collapse**

འཐེན་ཕྱགས་ཇིབ་ཅུབ།
phys.

A phenomenon predicted by the general theory of relativity in which matter compressed beyond a critical density collapses as a consequence of gravitational attraction until it becomes a point singularity. The singularity resulting from gravitational collapse can be interpreted as indicating both the limits of the theory of general relativity and the necessity of constructing quantum gravity.

འཐེན་ཤྭགས་ལ་བརྟེན་ནས་བཅས་གཟུགས་ཤིག་ཉེར་མཐོའི་སྒྲིག་ཚད་ལས་བརྒལ་ཏེ་བཙུར་བ་
ཡིན་ན་བཅས་གཟུགས་དེ་ཆེག་ལྟ་བུའི་ཁེར་རྒྱུ་རང་བཞིན་དུ་མ་གྱུར་དབར་དུ་ཇིབ་འགྲོ་བར་
འདོད་པའི་སྤྱིར་བཏང་ལྟོས་གྲུབ་ནས་གཞག་གི་དཔག་ཚུལ་ཞིག། འཐེན་ཤྭགས་ཇིབ་ཅུབ་ལས་
བྱུང་བའི་ཁེར་རྒྱུ་རང་བཞིན་གྱིས་སྤྱིར་བཏང་ལྟོས་གྲུབ་ནས་གཞག་གི་བཅད་མཚམས་དང་
ཚད་རྒྱལ་འཐེན་ཤྭགས་ཀྱི་ལྟ་ཚུལ་བཟོ་བའི་གལ་གནད་མཚན་པར་ངོས་འཛིན་བྱས་ཆོག།

**gravitational
field**

མའི་འཐེན་ཕྱགས་རྒྱ་བ།
phys.

Force field that exists in the space around every mass or group of masses; measured in newtons per kilogram.

གཞིས་ཚད་ཅིག་གསལ་གདོས་ཚད་ཀྱི་འདུས་ཆོགས་ཤིག་གི་མཐའ་འཁོར་གྱི་བར་སྒྲུབ་དུ་ཡོད་
པའི་ཤྭགས་ར་ཡིན་ཞིང་ཀི་ལོ་སྟར་རམ་ལེ་ཀེ་ལུ་འོན་གཞི་ཡོད་མེད་ཀྱི་བཙེག་ཞི་རུ་ཚད་
འཇལ་བྱེད།

**gravitational
force**

འཐེན་ཕྱགས་
phys.

The force of attraction between all masses in the universe; especially the attraction of the earth's mass for bodies near its surface

འཇིག་རྟེན་ཁམས་སུ་ཡོད་པའི་བོངས་ཚད་ཅན་གྱི་དངོས་པོ་ཚང་མའི་དབར་དུ་ཡོད་པའི་འགྲུག་
ཤྭགས། ལྷག་པར་དུ་སའི་གོ་ལའི་བྱི་ངོས་དང་ཐག་ཉེ་སར་ཡོད་པའི་དངོས་པོའི་སྤྲིང་དུ་ཕྱོག་པའི་
སའི་གོ་ལའི་འཐེན་ཤྭགས།

**gravitational
interaction**

འཐེན་ཕྱགས་ཀྱི་སྤྲོལ་སྒྲུབ།
phys.

The gravitational interaction, some 10^{40} times weaker than the electromagnetic interaction, is the weakest of all. The force that it generates acts between all bodies that have mass and the force is always attractive.

སྒོག་ཁབ་ལེན་གྱི་སྤྲོལ་སྒྲུབ་ལས་ལྷག་ 10^{40} ཡིས་རྒྱུང་བའི་འཐེན་ཤྭགས་སྤྲོལ་སྒྲུབ་ནི་སྤྲོལ་
སྒྲུབ་བཞིལ་ས་ཞན་ཤོས་དེ་ཡིན། སྤྲོལ་སྒྲུབ་འདི་ཡིས་བསྐྱར་པའི་ཤྭགས་ཀྱིས་གདོས་ཚད་
ཡོད་པའི་དངོས་པོའི་དབར་དུ་རྒྱས་པ་འདོན་པར་བྱེད་ལ། ཤྭགས་དེ་ནི་རྟག་དུ་འཐེན་པའི་རང་
བཞིན་ཅན་ཡིན།

**gravitational
lensing**
འཛེན་ཕྱགས་འོད་འཁྱུག
phys.

The redirection or bending of light rays traveling in the gravitational field of an object, predicted by the general theory of relativity and commonly observed near massive objects like the sun, other stars, and distant galaxies.

དངོས་པོ་ཞིག་གི་འཛེན་ཕྱགས་ཀྱི་ར་བའི་ནང་ནས་འོད་ཟེར་བཤོད་སྐབས་འོད་ཟེར་གྱི་ཁ་ཕྱོགས་ལ་འགྱུར་བ་འགྲོ་བའི་འོད་ཟེར་འཁྱུག་འགྲོ་བ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། སྤྱི་ཁྲབ་ལྷོས་བྱུང་ནས་གཞུག་གིས་ཆོད་དཔག་བྱས་ཡོད་པ་དང་། ཉེ་མ་དང་། ལྷན་མ་གཞན། ཐག་རིང་བའི་དགུ་ཆོགས་ལྟ་བུའི་བོངས་ཆད་ཆེ་བའི་དངོས་པོའི་མཐའ་དུ་འཆར་ཅན་དུ་མངོན་གྱི་ཡོད།

**gravitational
potential energy**
འཛེན་ཕྱགས་ཀྱི་གནས་ལྗོན་
རྒྱས་པ།
phys.

Energy associated with a gravitational field, which on Earth results from the gravitational interaction of a body and Earth Potential energy (PE) then equals mass (m) times the acceleration due to gravity (g) times height (h) from a reference level such as Earth's surface. $PE=mgh$

འཛེན་ཕྱགས་ར་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་རྒྱས་པ་སྟེ། སའི་གོ་ལའི་སྤྱིང་དུ་དངོས་གཞུགས་ཞིག་དང་སའི་གོ་ལའི་གནས་ལྗོན་རྒྱས་པ་ (PE) གཉིས་དབར་གྱི་སྤྱིལ་སྤྱིར་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་ཞིང་། གཞོན་ཆད་(m) དང་། འཛེན་ཕྱགས་ལ་བརྟེན་པའི་སྤྱིར་སྤྱོན་ (g)། སའི་གོ་ལའི་སྤྱིང་གི་ཆད་འཛོགས་ཞིག་ནས་བརྟེན་པའི་མཐོ་ཆད་ (h) བཅས་ཀྱི་བསྐྱར་སྒྲིབ་དང་མཚུངས་སོ། $PE=mgh$

**gravitational
redshift**
འཛེན་ཕྱགས་དམར་ཆོ།
phys.

Shift in wavelength toward the red end of the spectrum experienced by light leaving the surface of a massive object, as predicted by the general theory of relativity.

སྤྱི་ཁྲབ་ལྷོས་བྱུང་ནས་གཞུག་གིས་ཆོད་དཔག་བྱས་པ་ལྷན་གཞོན་ཆད་ཆེ་བའི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་ངོས་ནས་འོད་ཟེར་ཕྱིར་ཐོན་སྐབས་རྒྱབས་ཐག་དེ་འོད་ཤལ་གྱི་དམར་པོའི་སྤྱིང་ཕྱོགས་སུ་སྒྲིབ།

**gravitational
wave**
འཛེན་ཕྱགས་འཛོལ་བས།
phys.

Gravitational disturbance that propagates through space-time made by a moving mass.

འགྲལ་སྤོང་བྱེད་ཀྱིན་པའི་གཞོན་ཆད་ཀྱིས་བསྐྱུན་ཞིང་མཁའ་དུས་ཀྱི་སྤོང་དུ་ཁྲབ་ཀྱིན་ཀྱིན་པའི་འཛེན་ཕྱགས་ཀྱི་འཁྱུག་འཁྱུག་པ།

graviton
འཛེན་རྒྱལ།
phys.

A hypothetical particle or quantum of energy exchanged in a gravitational interaction. Such a particle has not been observed but is postulated to make the gravitation interaction consistent with quantum mechanics.

འཛེན་ཕྱགས་ཀྱི་འཐབ་སྤྱོད་ནང་དུ་བརྗེ་རེས་བྱས་པའི་རྒྱས་པའི་ཆད་རྒྱལ་ལས་རྒྱལ་བཏགས་པ་བ་ཞིག་འདི་ལྟ་བུའི་རྒྱལ་ཞིག་རྟོག་སོན་བྱུང་མེད་ན་ཡང་། འདི་ནི་འཛེན་ཕྱགས་ཀྱི་འཐབ་སྤྱོད་དེ་ཆད་རྒྱལ་ཕྱགས་རིག་དང་མི་འགལ་བའི་ཕྱིར་དུ་སློབ་འདོན་བྱས་པ་ཞིག་རེད།

gravity མའི་འཐེན་ཕྱགས། <i>phys.</i>	The phenomenon associated with the gravitational force acting on any object that has mass and is situated within the earth's gravitation field. མའི་གོ་མའི་འཐེན་ཕྱགས་ར་བའི་ནད་དུ་ཡོད་པའི་གདོས་ཚད་ཅན་གྱི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་ འཐེན་ཕྱགས་འཕྲིག་པའི་སྤང་ཚུལ་ལ་གོ།
gray column རྩ་གཞུང་། <i>neurosci.</i>	Any of the longitudinal columns of gray matter in each lateral half of the spinal cord —called also gray horn རྩུངས་པའི་བྱེད་གཞིགས་གཉིས་སུ་གཞུང་ཐིག་གི་དོ་བོར་ཡོད་པའི་སྤྱུ་རྩ་གྱི་གཞིག་གང་ཡང་ རུང་བ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ལ་སྤྱུ་རུ་ཞེས་ཀྱང་བརྗོད།
gray matter རྩ་ཐུགས། <i>neurosci.</i>	The cortex of the brain, which contains nerve cell bodies. The gray matter is so named because it is darker than the white matter, the part of the brain that contains myelinated nerve fibers. དབར་ཅ་སྤྱང་གི་ལྷུས་ཀྱིས་བྱུབ་པའི་ཁྲད་ལྷན་ལ་གོ་ཞིང་། བད་ཅིས་གཏུམས་པའི་དབར་ ཅའི་ཉག་མ་ཡོད་པའི་ཁྲད་པའི་ཆ་ཤས་ཉེ་དཀར་རྩ་ལས་ཁ་དོག་ནག་ཤས་ཆེ་བ་ཡོད་པས་ མིང་དེ་ལྟར་བཏགས།
grazing angle གསེག་འཕྲོས་བྱང་ཁྲག <i>phys.</i>	The angle between the beam and the mirror is called the grazing angle, it is also referred to as the glancing angle. མེ་ཡོང་དང་འཕྲོ་ཟེར་གཉིས་དབར་གྱི་བྱར་ཁྲག་ལ་ཤུད་བརྟར་བྱར་ཆད་ཅས་བརྗོད། འདི་ལ་ བལྟ་བྱར་ཞེས་ཀྱང་བརྗོད།
great cardiac vein སྟོང་གི་ཐྱད་ཆ་ཆེན་མ། <i>biol.</i>	A tributary of the coronary sinus that begins at the apex of the heart and runs in the anterior interventricular sulcus. སྟོང་གི་ཅེ་མོ་ནས་འགོ་བརྩམས་ཤིང་སྤུབས་སྤང་བར་གྱི་སདུན་གྱི་ཁྲད་ལྷན་ལ་མ་བྱུང་པའི་སྟོང་ ཅའི་ཡལ་ག་ཞིག
green ལྗང་ལྗ། <i>phys.</i>	Of the colour between blue and yellow in the spectrum; coloured like grass or emeralds. འོད་ཤལ་ནང་གི་མདོག་སྟོན་པོ་དང་མེར་པོ་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་ཡོད་པའི་ཁ་དོག་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། རྩ་དང་མཁྱད་ལྟ་བུའི་ཁ་དོག་
greenhouse ལྗང་ཁང་། <i>phys.</i>	A structure, primarily of glass or sheets of clear plastic, in which temperature and humidity can be controlled for the cultivation or protection of plants. ཅི་ཤིང་འདེབས་འཛུགས་དང་སྤང་སྟོབ་ཀྱི་ཆེད་དུ་བྲོད་ཆད་དང་བརྒྱན་ཆད་ལ་ཆོད་འཛིན་བྱས་ ཡོད་པའི་ཤེལ་ལ་མ་འབྲིག་ཤོག་དྲངས་མས་བཞོས་པའི་ཁང་བ་ལ་གོ།

greenhouse effect ལྗང་ཁང་རྩ་ལུས། <i>phys.</i>	Warming effect caused by short-wave-length radiant energy from the Sun that easily enters the atmosphere and is absorbed by Earth, but when reradiated at longer wavelengths cannot easily escape Earth's atmosphere. ཉི་མ་ནས་ཡོང་བའི་རྒྱ་བས་ཐག་ཐུང་བའི་ཡོད་རྩ་དེ་སྐབས་འདི་པོའི་ངང་རྒྱང་ཁམས་འཛུལ་ རྩེས་སའི་གོ་ལས་འཛིན་གྱི་ཡོད་མོད། ཡོད་རྩ་དེ་རྒྱ་བས་ཐག་རིང་བའི་ཡོད་རྒྱ་བས་ཀྱི་ངོ་བོར་ ཕྱིར་འབྱོར་འཕྲོད་སྐབས་སའི་གོ་ལའི་རྒྱང་ཁམས་བརྒྱུད་ནས་སྐབས་འདིའི་ངང་ཕྱིར་ཐར་ ཐུབ་གྱི་མེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱང་བའི་འོད་ཚད་འཕར་བའི་རྩ་ལུས་འབྲས་ཤིག།
grooves ཏུར་ཐ།	A long narrow furrow or channel. གཉིས་སྐལ་ལམ་ཤུར་ད་ཀྱི་བས་ཐ་ཞིང་རིང་བ་ཞིག།
ground state གཞིའི་གནས་བབ། <i>phys.</i>	The lowest stable energy state of a system, such as a molecule, atom, or nucleus. འདུས་རྒྱལ་ལམ། རྒྱལ་ཐན་ནས། ཉེ་རྒྱལ་གྱི་མ་ལག་ཅིག་གི་རྩ་ལ་ཁུང་ཤོས་དང་བརྟན་པོ་ ཡིན་པའི་གནས་བབ།
ground tissue གཞི་མའི་ཕྱང་བྱུབ། <i>biol.</i>	All tissues except the epidermis and the vascular tissues; e.g. those of the cortex and pith. ཕྱི་ཤུན་ཕྱང་བྱུབ་དང་སྤ་གྲའི་ཕྱང་བྱུབ་མིན་པའི་ཕྱང་བྱུབ་གཞན་ཚང་མ་ལ་གོ་དཔེར་ན། ཤིང་ གི་ནང་ཤུན་གྱི་ཕྱང་བྱུབ་དང་། སྤང་བུའི་ནང་ཀང་གི་ཕྱང་བྱུབ་ཏུ་བཞོ།
grounding ས་ལྷོག། <i>phys.</i>	Allowing charges to move freely along a connection from a conductor to the ground. ཁྱིད་གཟུགས་ཤིག་ས་གཞི་ལ་སྤེལ་མ་ཐུད་བྱས་ཏེ་ཁྱིད་གཟུགས་ནས་ས་གཞི་ལ་ཁུང་རང་ དབང་གི་སྒོ་ནས་རྒྱ་ལྷོ་ལྷོ་བྱ་བ།
groundwater ས་འོག་གི་ཆ། <i>biol.</i>	Water held underground in the soil or in pores and crevices in rock. ས་འོག་གི་ས་ཡི་ནང་ངས་བྲག་རྫོང་གི་བྲ་ག་དང་སྐབས་ཀའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཆ།
group ཐེ་ཚན། <i>chem.</i>	Elements in the same column of the periodic table. རྩ་རྩིས་འཕྲུལ་མིག་གི་ཀ་ཐིག་གཅིག་པའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་རྩ་རྩིས་རྣམས།
grouped data ཚན་ཐུབ་གྲངས་ཐོ། <i>math.</i>	Large amounts of data arranged into categories or class intervals. སྤེ་ཚན་ནས་གྲུལ་བསྟར་དུ་བསྒྲིགས་པའི་གྲངས་ཐོ་འཛོར་ཆེན་ཞིག་ལ་གོ།
grouping ཐེ་ཚན་འབྲེང་བ།	The action of putting people or things in a group or groups. མིའམ་དངོས་པོ་སྤེ་ཚན་ཞིག་གས་སྤེ་ཚན་དུ་མར་དབྱེ་བའི་བྲ་བ་ལ་གོ།

growing season འཚར་དུས། <i>biol.</i>	The part of the year during which rainfall and temperature allow plants to grow. ཆར་རྒྱན་དང་བྱོད་ཆད་ཀྱིས་ཅེ་ཤིང་སྤྱི་རུ་འབྲུག་པའི་ལོ་གཅིག་གི་དུས་ཚོགས་དེ་ལ་གོ།
growth འཚར་ཁྱེ། ཁྱེ་འཕེལ། <i>biol.</i>	The process or act of growing, esp in organisms following assimilation of food འཚར་བའི་བྱ་བའས་རྒྱད་ཅིས་སྟེ། བྱེ་བྲག་ཏུ་ཟས་བཅུད་དངས་འགྱུར་བྱས་པའི་རྗེས་སུ་སྟེ་དངོས་འཚར་བ་ལ་གོ།
growth cone འཚར་ཁྱེ་རྒྱད་གཞུགས། <i>neurosci.</i>	The specialized motile tip of an axon of a growing or regenerating neuron. བསྐྱར་སྟེད་དས་འཚར་འཕེལ་བྱེད་བཞིན་པའི་དབང་ཅན་གྱ་ཞུགས་ཤིག་གི་བརྒྱུལ་ཅན་ལ་ཞིག་གི་འགྲུལ་རྒྱས་དང་ལྷན་པའི་ཅེ་མོ་ཆེད་ལས་པ་ཞིག།
growth hormone འཚར་ཡོངས་སྟེན་གཤེད། <i>biol.</i>	A vertebrate polypeptide hormone that is secreted by the anterior lobe of the pituitary gland and regulates growth. བི་ཅུ་མེན་ཇས་ཀྱི་མདུན་འདབ་ནས་སྟོད་འདོན་བྱས་པའི་སྤྲུལ་རུས་སོག་ཆགས་ཀྱི་མང་སྟོས་སྟེ། ཇས་ཀྱི་མེན་ཇས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། འཚར་འཕེལ་ལ་སྤངས་འདོན་བྱེད།
guanine གུ་ཨ་གིན། <i>biol.</i>	A purine base found in DNA and RNA. རྟི་ཨེན་ཨེ་དང་ཨར་ཨེན་ཨེ་གཉིས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་བྱ་ཟིན་གཞི་ཇས་ཤིག་ལ་ཟེར།
guanosine triphosphate (GTP) གུ་ཨ་ནི་མིན་ བོ་སི་ལེར་གཞུམ་ ལྷན། <i>chem.</i>	An energy-rich molecule that is required for the synthesis of peptide bonds during translation. ཕབ་སྐྱར་གྱི་སྐབས་སུ་སྟེ་ཅེ་འཆིང་བ་སྦྱོར་བྱུབ་བྱེད་བར་མཁོ་བའི་རུས་བ་མང་བའི་འདུས་རྒྱུལ་ཞིག།
guard cell མོ་སྒྱུང་ལྗམ་པ། <i>biol.</i>	One of a pair of specialized epidermal cells forming a pore (stoma) at the leaf surface. འོ་མའི་བྱེ་ངོས་སུ་བྱ་ག་ (སི་ཁོ་མ་) ཞིག་གྲུབ་པར་བྱེད་པའི་ཆེད་ལས་བྱེ་བགས་སྔ་ཕུང་ཆ་གཅིག་ལས་གང་རུང་ཞིག།
guideway འཕྲེན་ལམ། <i>phys.</i>	A groove or track along which something moves. དངོས་བོ་ཞིག་འགྲུལ་སྟོད་གཏོང་སའི་ལྷར་ཁའས་བསྟོད་ལམ།
Gulf Stream མཚོ་ཁྲག་ཆུ་རྒྱུ། <i>biol.</i>	A relatively warm ocean current flowing northeastwards off the Atlantic coast of the US from the Gulf of Mexico མེག་སི་གོ་ཡི་མཚོ་ཁྲག་ནས་འགོ་བརྒྱགས་ཏེ་ཨ་རིའི་ཨེར་ལན་ཤིག་མཚོ་འགམ་རྒྱུད་དེ་བྱང་ཤར་ཕྱོགས་སུ་རྒྱ་བའི་རྒྱ་མཚོའི་ཆུ་རྒྱུན་ཕྱོད་མོ་ཞིག་ལ་གོ།

- gum** The firm connective tissue covered by mucous membrane
 རྩ་ཉིལ།
biol. that envelops the alveolar arches of the jaw and surrounds the bases of the teeth.
 ཉིལ་རུས་ཀྱི་གྲག་ཆ་གཡོགས་ཤིང་སེའི་རྩ་བ་མཐའ་ནས་སྐོར་བའི་སྤ་འཐུས་ཀྱི་མ་ཐུད་སྐྱོར་
 བྱང་གྲབ་ལེ་སྤབས་ཀྱི་སྤྱི་མོ་དང་ལྷན་པ་དེ་ལ་གོ།
- gut** The alimentary canal or a portion thereof, especially the
 ཐུས་ལམ། ཐུས་རྒྱ་ལམ།
biol. intestine or stomach.
 ཐུས་ཀྱི་རྒྱ་ལམ་མཐའ་ན་རྒྱ་མ་དང་ལྷོ་བ་ལྷ་བུའི་ཐུས་ཀྱི་རྒྱ་ལམ་གྱི་ཆ་ཤས་ལ་གོ།
- gymnosperm** Any of a group of woody plants (e.g. conifers) that produce
 གཅེར་སྐྱ་ཉིལ།
 གཅེར་སྐྱ།
biol. naked seeds not enclosed in an ovary
 ཟེའུ་འབྲུའི་མངལ་ཁང་གིས་བརྒྱུ་མེད་པའི་ས་བོན་གཅེར་བུའི་རིགས་སྟེད་སྟུན་བྱེད་མཁན་གྱི་
 རྒྱགས་གནས་རྩེ་ཤིང་(ཐང་ཤིང་ལྷ་བུ)གི་སྤྱེ་ཚན་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་གོ། [གཅེར་བུའི་ས་
 སོན་དང་ལྷན་པའི་རྩེ་ཤིང་ངམ་ས་བོན་ལ་སྟོགས་འབྲུན་མེད་པའི་རྩེ་ཤིང་།]
- gyroscope** A disc with a heavy rim mounted in a double gimbal so that
 འཕྲང་མཐོང་ཡོ་ཆས།
phys. its axis can adopt any orientation in space.
 མཐའ་ལྷགས་ལྷུ་བའི་ཕྱིར་མ་ཞིག་སོར་གནས་སྟེགས་ལུང་གཉིས་ལྷན་ཞིག་གི་ནང་དུ་བཅུགས་
 ཡོད་པས། བར་སྤང་ཁམས་སུ་འཁོད་ལུགས་གང་འདྲ་ཡིན་རུང་སྤེར་མ་དེའི་སྟོག་ཤིང་གིས་
 བསྟུན་འགྱུར་བྱེད་ཐུབ།
- gyrus (gyri)** A ridge or fold between two clefts on the cerebral surface in
 རྩེ་རྒྱུད།
neurosci. the brain.
 སྤང་ཆེན་གྱི་སྤང་འབྲུན་སྟེང་གི་གས་སྤབས་གཉིས་དབར་གྱི་སྤིངས་ཁའམ་ལྷེབ་སུལ་ལ་གོ། [སྤང་
 ཆེན་གྱི་འབྲུན་སྟེང་ཆགས་པའི་འབྲུར་བོའི་ཆ་ཤས།]

H

- habitat** *biol.* The natural home or environment of an animal, plant, or other organism.
 རྫོང་གནས། འཛོལ་གནས།
- hadron** *phys.* Elementary particle that can participate in strong nuclear force interactions.
 མ་རྩུལ།
- hair follicle** *biol.* A deep narrow pit that is formed by the tubular infolding of the epidermis and that encloses the root of the hair.
 ཁྲ་ཕྱུ་མེ་ཕྱེད།
- half-life** *phys.* Time required for half the atoms of a radioactive isotope of an element to decay. This term is also used to describe decay processes in general.
 ཕྱིད་ཐད་དྲུས་ཕྱུ་ཕྱེད།
- hallucination** *neurosci.* An experience involving the apparent perception of something not present.
 རྫོང་ཐོས་སྒྲུབ་མེད་པའི་བྱ་དངོས་ཤིག་གིས་སྐྱེད་པའི་ལྟོ་སྣང་གི་འདུ་ཤེས་ལྟ་བུའི་ཉམས་སྣང་ཞིག་ལ་གོ།

halo effect མདངས་རྒྱབས། ཕྱིན་མཐུ། <i>phys.</i>	The production of an e.m.f within a conductor or semiconductor through which a current is flowing when there is a strong transverse magnetic field. The potential difference develops at right angles to both the current and the field. It is caused by the deflection of charge carriers by the field and was first discovered by Edwin Hall (1855-1938).
	འཕྲེང་རྒྱུ་ཁབ་ལེན་ར་བ་ཞིག་ཡོད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་སྒོག་རྒྱ་རྒྱ་བཞིན་པའི་ཁྱིམ་གྲུགས་སམ་ཕྱིད་ཁྱིམ་གྲུགས་ཀྱི་ནང་དུ་སྒོག་སྒྲུབ་པུགས་བསྐྱུན་པ་དེ་ལ་གོ་སྒོག་རྒྱ་རྒྱ་དང་ཁབ་ལེན་ར་བ་གཉིས་ཀར་དང་འབྲུང་ཡིན་པའི་ལས་འཇུག་རྒྱས་བ་ཞིག་འཕེལ་བ་ཡིན། འདི་ནི་ཁབ་ལེན་ར་བས་སྒོག་ཁྱུང་འབྱུང་མཁན་འབྲུག་པོར་བསྐྱོད་དུ་བཅུག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་ཁྱིམ་གྲུགས་ཀྱི་མར་གསར་རྟེན་བྱུང་མཁན་ཨེ་ཇ་མེན་ཙོ་ལ་(1855-1938) ཡིན།
halogen རྩྭ་ཐེན། མ་ཁྱེད། <i>phys.</i>	Any of the electronegative elements, fluorine, chlorine, iodine, bromine, and astatine, that form binary salts by direct union with metals.
	ལྷགས་རིགས་དང་ཐད་ཀར་རྩེས་སྟོར་བྱས་ཏེ་ཐུང་ཕྱན་ཚུ་བྱལ་པར་བྱེད་པའི་སྒོག་ཁྱུང་མོ་ཕྱན་གྱི་ཅ་རྩས་ཕྱ་ལོ་རེན་དང་། ཁུ་ལོ་རེན། ཨ་ལོ་རེན། སྤུ་རོ་མེན། ཨ་སེ་ཏེ་རེན་བཅས་ལས་གང་རུང་ཞིག [ཅ་རྩས་གཞན་དང་འདྲིས་སྐབས་ཚུ་སྟེད་པར་བྱེད་མཁན་གྱི་ཅ་རྩས་ཀྱི་སྤྲེ་ཚན་ཞིག]
hamstring muscle བརྒྱ་བྱ་གཞིས། <i>biol.</i>	Any of three muscles at the back of the thigh that function to flex and rotate the leg and extend the thigh.
	རྒྱ་བ་བཀྲ་གཡག་འགྲུལ་བྱེད་པ་དང་། བསྐྱོར་བ་བྱེད་པ། བརྒྱ་ལ་སྤྱར་རྒྱུང་བྱེད་པ་བཅས་ཀྱི་བྱེད་ལས་སྤེལ་མཁན་བརྒྱ་བྱ་གཞིས་ཀྱི་ལ་སྤྲེ་ཚན་གསུམ་གྱི་གང་རུང་ཞིག
haploid ཡ་རྒྱུད། <i>biol.</i>	Being a cell or composed of cells in which there is only one of each different chromosome. In animals and plants, sex cells are haploid
	ཆོས་ཕྱད་རིགས་མེ་འདྲ་བ་རྒྱུད་གཅིག་ཡོད་པའི་སྤྲ་ཕྱིན་པའམ་སྤྲ་ཕྱུང་གིས་བྱལ་བ། སྒོག་ཆགས་དང་ཅི་ཤིང་ལ་མཚན་ན་ཁམས་རྩས་སྤྲ་ཕྱུང་ནི་ཡ་རྒྱུད་ཕྱུང་ཕྱིན།
hardwired ལྷན་བྱུབ། <i>biol.</i>	(Of people) inherently equipped to act in a certain way
	(མི་ཡིས་) འཁྱེད་དེས་ཅན་ཞིག་སྟོན་པ་ལྷན་སྟེས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་སུ་བྱལ་བ། {ལྷན་སྟེས་རང་བཞིན་གྱིས་བྱལ་བ།}
harmonic མཚན་པ་ལྡི། (མཐུན་མཚན་པ།) <i>phys.</i>	Any of a series of periodic waves whose frequencies are integral multiples of a fundamental frequency.
	གཞི་ཅའི་རྫོས་ཕྱོད་ཅིག་གི་ལྷན་ཕྱིལ་པོ་ཡིན་པའི་རྫོས་ཕྱོད་དང་ཕྱན་པའི་བསྐྱར་རྫོས་རྒྱབས་ཀྱི་སྤྲེ་ཚན་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག
Hawking radiation རྟ་ཀིང་འབྱེད་འཕྲ། <i>phys.</i>	Radiative emission predicted by Stephen William Hawking (b. 1942) to come from black holes as one of a particle/anti-particle pair falls into the black hole while the other escapes.
	རྒྱལ་དང་ཕྱོག་རྒྱལ་ཆ་གཅིག་ལས་གང་རུང་གཅིག་བྱ་གནག་པོའི་ནང་དུ་ལྷུང་ཁྱིམ་གཞན་དེ་ཕྱི་རོལ་དུ་ཐར་བའི་སྐབས་སུ་བྱ་གནག་པོ་ནས་འཕྲོས་པའི་འབྱེད་འཕྲོ་ཞིག་ལ་གོ་ཁྱིམ་གྱི་སྤྲེ་ཚན་གྱིས་སྟོན་དཔག་གནང་།

headphone མགོ་བསྐྱོན་ཉན་ཆས། phys.	A pair of earphones joined by a band placed over the head, for listening to audio signals such as music or speech.
healing གསོ་བ། biol.	The process of making or becoming sound or healthy again. སྤར་ཡང་བདེ་ཐང་དུ་འགྱུར་བའམ་བདེ་ཐང་དུ་བཟོ་བའི་རྒྱུ་རིམ་ལ་གོ།
health care འཛུགས་སྐྱོང་ལྗོངས། biol.	The organized provision of medical care to individuals or a community. གང་ཐག་སྤྱིར་བཏུ་ཆོག་པའི་སྤྱི་གཞི་ལ་མཁོ་སྤྱོད་བྱས་པའི་སྤྱི་གཞི་འཛུགས་རང་བཞིན་ལྡན་པའི་སྤྱན་བཅོས་ལྗོངས་ལ་གོ།
hearing aid སྤྱི་ཆས། biol.	A small electronic apparatus that amplifies sound and is worn in or behind the ear to compensate for impaired hearing. ན་བའི་ནང་དམ་ལྷག་རྒྱུ་ཏུ་ཁྱོད་ཉ་མོས་ཆོར་ཉམས་སྤྱོད་ཅན་ལ་མོས་ཆོར་ཁ་གསལ་བྱེད་མཁན་གྱི་སྤྱི་ཆས་ཅུང་ཅུང་སྤྱི་ཆེ་དུ་སྦྱོང་མཁན་ཞིག།
heart attack སྤྱི་རྩ་འགགས་ནད། biol.	A sudden interruption in the normal functioning of the heart that is often accompanied by severe pain. Heart attacks are usually caused by an insufficient supply of blood to part of the heart muscle resulting from blockage of a coronary artery.
heart beat སྤྱི་ཁྱིམ་ལམ་ལྱོད། biol.	The regular movement or sound that the heart makes as it pushes blood around the body. ལུས་པོའི་ཁྱིམ་ལ་ཁྱག་འབུད་གཏོང་བྱེད་སྐབས་ཀྱི་སྤྱི་ཁྱིམ་ལྱོད་ལྱག་གི་འགྲེལ་བསྐྱོད་དམ་སྤྱི་ལ་ཟེར།
heart disease སྤྱི་ནད། biol.	A structural or functional abnormality of the heart, or of the blood vessels supplying the heart, that impairs its normal functioning. སྤྱི་ཁྱིམ་ལྱོད་ལྱག་གི་བྱེད་ལས་ལ་ཉམས་སྤྱོད་གཏོང་བར་བྱེད་མཁན་གྱི་སྤྱི་ཁྱིམ་གྱི་བཞག་པའི་སྤྱི་ནད་ལས་ཀྱི་སྤྱོན། ཡང་ན། སྤྱི་ལ་ཁྱག་སྤྱོད་མཁན་གྱི་ཁྱག་ཅའི་སྤྱོད་ལ་གོ།
heart pacemaker སྤྱི་འགྲོམ་རྒྱུ་ཆས། biol.	A small area of specialized tissue within the wall of the right atrium of the heart whose spontaneous electrical activity initiates and controls the beat of the heart སྤྱི་ཁྱིམ་སྤྱི་ཁྱིམ་སྤྱོད་གཞུགས་པའི་བྱེ་ལྱན་གྱི་དོས་སུ་ཡོད་པའི་ཆེད་ལས་སྤྱི་ཁྱིམ་གྱི་སྤྱོད་ལས་ལྟར་ཆུང་ཆུང་ཞིག་ལ་གོ།ཞིང་། འདིའི་རང་འགྲེལ་གྱི་སྤྱི་ཁྱིམ་གྱི་བྱེད་སྤྱོད་ལས་སྤྱི་ཁྱིམ་གྱི་འཕར་ལྷིང་འགྲེལ་དང་སྤྱི་ཁྱིམ་གྱི་འཕར་ལྷིང་ལ་སྤངས་འཛིན་བྱེད།

heat ཚོན་དྲུག་ <i>phys.</i>	The energy that flows from one object to another by virtue of a difference in temperature; measured in calories or joules.
	<p>རྫོང་ཆད་ཀྱི་ཁྱད་པར་ཡོད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་དངོས་པོ་གཅིག་ནས་དངོས་པོ་གཞན་ཞིག་ལ་རྒྱ་བའི་རྩས་པ། བརྟེན་གཞི་ཁེ་ལོ་མེད་མས་འབྱུང་པ་དུ་ཆད་འཇུག་ཟེང།</p>
heat capacity རྫོང་ཁྱུང་ <i>phys.</i>	The ratio of the heat supplied to an object or specimen to its consequent rise in temperature.
heat engine རྫོང་རྒྱུར་འབྲུལ་འཁོར་ <i>phys.</i>	A device that uses heat as input and supplies mechanical work as output, or that uses work as input and moves heat "uphill" from a cooler to a warmer place.
	<p>ཆ་རྩས་མེད་རྒྱུད་དེ་འགྲུལ་འབྲུགས་ཀྱི་ལས་ཀ་བྱེད་པའི་ཡོ་ཆས་མཁ་ཡང་ན་ལས་ཀ་བྱས་ཏེ་གང་ས་ཞིག་ནས་ངོས་ཞིག་ལ་རྫོང་རྩས་ "གྲུན་" ཏུ་འབྲེན་པའི་ཡོ་ཆས། [རྫོང་རྩས་ལས་ཀའི་ངོ་ཐོར་རྒྱུར་མཁན་གྱི་འབྲུལ་འཁོར་]</p>
heat pump རྫོང་ཕྱུག་ <i>phys.</i>	A device that transfers heat out of a cool environment and into a warm environment.
heat transfer རྫོང་འཕྲོལ་རྒྱུ་ <i>phys.</i>	The process whereby heat moves from one body or substance to another by radiation, conduction, convection, or a combination of these methods
	<p>འབྲེད་འཕྲོལ། གཏང་རྒྱུ་ རྒྱུ་ཁྲིད་བཅས་གང་རུང་ཞིག་གསལ་ཡང་ན་ཐབས་ལམ་འདི་དག་བསྐྱེས་ཚུལ་གང་རུང་ལ་བརྟེན་ནས་དངོས་པོ་ཞིག་གསལ་དངོས་མུས་ཤིག་ནས་གཞན་ཞིག་ལ་རྫོང་འཕྲོལ་བའི་རྒྱུ་དེས་ལ་གོ།</p>
heat wave རྫོང་ཁྲབས་ <i>phys.</i>	A period of unusually hot weather.
heat-stroke ཆ་གྲིབ་ <i>biol.</i>	A severe condition caused by impairment of the body's temperature-regulating abilities, resulting from prolonged exposure to excessive heat and characterized by cessation of sweating, severe headache, high fever, hot dry skin, and in serious cases collapse and coma.
	<p>དུས་ལྟན་འོར་པོར་ཆ་བ་དྲག་པོ་ཐོག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་པོའི་རྫོང་ཆད་རྒྱུར་འཛིན་ཟེང་པའི་རྩས་པ་ཉམས་སྟེ་བྱུང་བའི་གནས་སྣངས་ཇ་དྲག་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང་། རྩལ་རྒྱ་ཆད་པ་དང་། མགོ་ལ་ན་རྒྱག་དྲག་པོ་འབྱུང་བ། ཆ་བ་འཕེར་བ། བགས་པ་སྐྱམ་ཞིང་ཆ་ཐོར་འགྱུར་བ་བཅས་འབྱུང་ཞིང་། གནས་སྣངས་ཇ་དྲག་པོའི་སྐབས་སུ་ས་ལ་འབྲེལ་བ་དང་དྲན་པ་ཐོར་བ་ཡང་འབྱུང་།</p>
heater ཆ་ཆས་ <i>phys.</i>	An apparatus that heats or provides heat.
	<p>ཆ་པོ་བཟོ་མཁན་ནས་ཆ་རྩས་སྤྲོད་མཁན་གྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག་</p>

- heating** The process of warming something or producing heat.
 རྩོལ་ཆོ།
 phys. དངོས་པོ་ཞིག་ཚ་བོ་བཟོ་བའི་རྒྱུ་དེས་མས་ཚ་བྱོད་སྒྲིབ་སྒྲིབ་བྱེད་པའི་རྒྱུ་དེས་ལ་གོ།
- heavy chain** A type of polypeptide chain present in an immunoglobulin molecule
 རྒྱ་ཐུང་།
 biol. རྩད་འགོག་རྒྱུ་སྤིའི་འདུས་རྒྱལ་གྱི་ནད་དུ་ཡོད་པའི་མང་རྫོས་སྤྱི་ཅེ་ཡི་སྤང་བའི་རིགས་ཤིག།
- heavy water** Water (H_2O) that contains the heavy hydrogen isotope deuterium. (Can be written D_2O .)
 རྒྱུ་ཆུ།
 chem. ཡང་རྒྱུད་གི་ལྷ་བའི་གནས་མཉམ་ཅ་ཇས་ཉིས་བྱུང་ཡང་རྒྱལ་གྱིས་བྱུབ་པའི་ཆུ་ (H_2O) | (D_2O) ལྟ་བུ་སྤྱད་ཀྱང་ཆོག།
- hedonics** The branch of psychology that deals with pleasurable and unpleasurable states of consciousness.
 འཇུལ་བདེ་ལྡན་པ།
 neurosci. བདེ་བ་དང་མི་བདེ་བའི་ཤེས་པའི་གནས་བབས་ལ་དོ་འཇུག་བྱེད་པའི་སེམས་ཁམས་རིག་པའི་ཡན་ལག་ཅིག།
- height** The measurement of someone or something from head to foot or from base to top.
 མཐོ་ཚད།
 phys. མི་ཞིག་གསལ་དངོས་པོ་ཞིག་གི་མགོ་ནས་ཀླང་བའམ་ཅེ་མོ་ནས་ཅ་བ་དབར་གྱི་རིང་ཚད་ཆད་འཇུག།
- helices** An extended spiral chain of atoms in a protein, nucleic acid, or other polymeric molecule.
 གཙམ་ཐུག་པ།
 biol. སྤྱི་ཇས་སམ། ཉིང་སྤྱད་ ཡང་ན་མང་རྫོས་འདུས་རྒྱལ་གཞན་གྱི་ནད་དུ་ཡོད་པའི་རྒྱལ་ཕན་གྱི་གཙམ་སྤང་བའི་པོ་ཞིག་ལ་གོ།
- heliocentric model** A cosmological model in which the Sun is assumed to lie at or near a central point while the Earth and other bodies revolve around it.
 ཉི་མ་དབྱུས་གནས་དཔེ་གཞི།
 phys. ཉི་མ་དབྱུས་གྱི་གནས་ཤིག་གས། ཡང་ན་གནས་དཔེ་གས་དུ་གནས་ཤིང་སའི་གོ་ལ་དང་གཟའ་སྐར་གཞན་རྣམས་གྱིས་ཉི་མར་སྒྲོར་བ་བྱེད་པར་སྤྱི་བའི་སྤྱང་སྤྱང་རིག་པའི་དཔེ་གཙམ་གས་ཤིག།
- heliogeismology** The study of seismic waves propagating in the sun, inferred from variations in solar brightness.
 རྒྱ་བསལ་རིག་པ།
 phys. ཉི་མའི་བཟླག་མདངས་གྱི་ཁྱད་པར་ལ་བརྟེན་ནས་ཇེས་དཔག་བྱས་པའི་ཉི་མའི་ནད་དུ་རྒྱ་བཞེན་པའི་ཟེ་རྒྱབས་ལ་བརྟག་དབྱུང་བྱེད་པའི་རིག་པ།
- helium (He)** The element with atomic number 2 and relative atomic mass 4.003, which is the noble gas with the smallest atomic number.
 རྩ་མུས་ཉི་ཡམ།
 chem. རྒྱལ་ཕན་ཨང་གཤངས་ 2 དང་ལྷོས་བཅས་གྱི་རྒྱལ་ཕན་སྟོམས་གདོས་ 4.003 ཡོད་པའི་ཅ་ཇས་ཤིག་དེ་ཡིན་པ་དང་། བཟང་རྒྱངས་རྒྱལ་གཤངས་ཆུང་ཤོས་དེ་ཡིན་མོ།

hematopoietic stem cells མཁའ་ཁག་ཕྱུང་།	An immature cell that can develop into all types of blood cells, including white blood cells, red blood cells, and platelets. Hematopoietic stem cells are found in the peripheral blood and the bone marrow. Also called blood stem cell.
--	--

མ་རྒྱུད་ཁྲག་ཕྱེད་།
biol.

[illegible]

heme group	Portion of a hemoglobin molecule that contains an iron atom that readily binds with oxygen; each hemoglobin molecule contains four heme groups.
-------------------	---

ཉིམ་ཐེ།
biol.

ལྷགས་རྒྱལ་དང་ཡུན་ནིང་པོ་མོ་ཡུན་དང་བཅིང་ཡུན་པས་སྤྲོ་བོར་ལྟེན་པའི་ཁྲིམ་དཔལ་ལྗོངས་
ཀྱི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་བོ་ཞིང་། ཁྲིམ་དཔལ་ལྗོངས་ཀྱི་ཕྱད་ས་རྒྱལ་དེ་ལ་ཉི་ཧུའི་པོ་ཞིང་དེ་ཡོད་པ་ཡིན།

hemisphere One of the two portions of a sphere cut off by a plane through its centre.

ཐུམ་ཕྱིད།
math.

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 नमो भगवते वासुदेवाय ॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

hemizygous Having only a single copy of a gene instead of the customary two copies. All the genes on the single X chromosome in the male are hemizygous.

ཇིགས་ཕྱིན།
biol.

ཐིག་ལོ།

འཆར་ཅན་ལྟར་ཡོད་པའི་རིགས་ཟེས་ཀྱི་འབྲ་བ་ལུས་གཉིས་པོའི་ཆབ་ཏུ་རིགས་ཟེས་ཀྱི་འབྲ་
བ་ལུས་ཀྱང་གཅིག་པར་ལྟར་བ་ལ་ཟེར། ལྷེས་པ་པོ་ཡི་ཚོས་གཟུགས་རྒྱུང་བ་ X ལྷེར་གྱི་རིགས་
ཟེས་ཐམས་ཅད་ཅི་རིགས་ལྟེད་ཡིན།

hemoglobin རྩལ་དཔང་གི་རྩིས། <i>biol.</i>	The iron-containing protein in the blood of vertebrate animals that binds to oxygen and carries it from the lungs to the body tissues. Hemoglobin is contained in the red blood cells and gives these cells their characteristic color. Hemoglobin is also found in some invertebrates, where it circulates freely in the blood.
---	--

ཐག་དམར་གྱི་ལྟུང་།
biol.

ཐལ་ཏུ་མ་ཅན་གྱི་ཤོགས་ཀྱི་ཁྱུ་ལི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་འཆོ་རྒྱུ་དང་འཆིང་སྤོར་བྱས་ཐེ་
འཆོ་རྒྱུ་དེ་ཐོ་འཁྱུ་ལུས་ཤིང་འཆིང་བྱས་པ་ལ་སྤྱུ་ལ་འདྲེན་ཤེད་མཁན་ལྷག་ཆས་དང་
ཐལ་པའི་སྤྱི་རྩལ་དེ་པོ་གླིང་། ཁྱུ་དམར་སྤྱི་རྩལ་དེ་ཁྱུ་དམར་མ་ལུང་གི་ནང་དུ་ཡོད་པས་
དེ་ལ་དང་གྱི་ཁྱུ་ཆོས་དང་ཐལ་པའི་ཁྱུ་དེ་སྤྱི་རྩལ་ཡོད་། ཁྱུ་དམར་སྤྱི་རྩལ་གྱི་སྤྱུ་ལ་
ཐེད་པའི་ཤོག་ཀྱིས་པལ་འེན་དུ་བ་ཡོད་ཅིང་དེ་དག་གི་ཁྱུ་ལི་ནང་དུ་དང་དང་གི་སྤྱུ་ལས་
འཆིང་སྤོར་བྱེད།

hemolymph ཐག་དྲོད་ཆུ་མེར། <i>biol.</i>	The circulatory fluid of arthropods and some mollusks, analogous to blood and lymph in vertebrates. ཤར་ཆོག་ས་ཅན་གྱི་སློབ་ཆགས་རྒྱུ་སློབ་ཆགས་འགའི་འཁོར་སྐྱོད་མ་ལག་ནང་གི་གཤེད་ཁུ་ལ་གོ་ཞིང། སྤུལ་རུས་ཅན་གྱི་སློབ་ཆགས་ཀྱི་ཐག་དང་ཆུ་མེར་གཉིས་དང་མཚུངས།
hemorrhage ཐག་སྒྲེལ། <i>biol.</i>	Excessive discharge of blood from the blood vessels; profuse bleeding. ཐག་རྩ་ནས་ཐག་ཏུ་ཅང་མང་པོ་ཐོན་པ་སྟེ། ཐག་རྒྱུན་ཆད་མེད་པར་ཐོན་པ།
hemorrhagic stroke (ཡུང་པའི་) ཚགྱིག། <i>biol.</i>	A hemorrhagic stroke is bleeding (hemorrhage) that suddenly interferes with the brain's function. This bleeding can occur either within the brain or between the brain and the skull. ཆ་གྲེབ་ནི་ཡུང་པའི་བྱེད་ལས་ལ་སྐྱོ་བྱུང་དུ་ཐེ་བྱས་བྱེད་པའི་ཐག་བཞུང་ (ཐག་ཤོར་) ལ་གོ་ཞིང། འདི་ནི་ཡུང་པའི་ནང་རོལ་ལས། ཡང་ན་ཡུང་པ་དང་ཀ་ལི་གཉིས་ཀྱི་དབར་གང་རུང་དུ་འབྱུང་བྱུག།
hepatitis B མཆིན་པའི་གཉན་ཚད་ 'ཁ' <i>biol.</i>	A severe form of viral hepatitis transmitted in infected blood, causing fever, debility, and jaundice. གཉན་ཁ་ཅན་གྱི་ཐག་བཞུང་དེ་འགོས་ཤིང། ཆད་ནད་དང། ལུས་ལྡང་སྤྲུལ་པ། མཁྲིས་ནད་བཙས་བསྐྱུན་མཁན་མཆིན་པའི་གཉན་ཚད་ཀྱི་རིགས་ཆབས་ཆེན་ཞིག།
hepatitis C མཆིན་པའི་གཉན་ཚད་ 'ག' <i>biol.</i>	A severe form of viral hepatitis transmitted through infected blood, causing chronic liver disease. གཉན་ཁ་ཅན་གྱི་ཐག་བཞུང་དེ་འགོས་ཤིང་མཆིན་ནད་དྲག་པོ་བསྐྱུན་མཁན་མཆིན་པའི་གཉན་ཚད་ཀྱི་རིགས་ཆབས་ཆེན་ཞིག།
hepatocellular carcinoma མཆིན་ཕུང་འབྲས་ནད། <i>biol.</i>	A type of adenocarcinoma and the most common type of liver tumor. མེན་སྤུལ་འབྲས་ནད་ཀྱི་རིགས་ཤིག་ཡིན་ཤིང་མཆིན་པའི་འབྲས་ནད་ཀྱི་རིགས་ཁྲབ་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན།
heptagon འབྲུན་དཔྱིབས། <i>math.</i>	A polygon with seven sides and seven angles. མཐའ་བདུན་དང་ཟུར་བདུན་ཡོད་པའི་མཐའ་མང་རིས་དབྱིབས་ཤིག།
herbivore ཆ་གཟན། <i>biol.</i>	An animal that feeds chiefly on plants. གཙོ་པོ་རྩི་ཤིང་ཟས་སུ་སྦྱོད་པའི་སློབ་ཆགས།
hereditary རྒྱུད་འདིད་བྱེད་རིམ། <i>biol.</i>	Passed or capable of being passed from parent to offspring by means of genes. རིགས་རྒྱུས་ལ་བརྟེན་ནས་པ་མ་ནས་བྱ་སྤྱག་ལ་རྒྱུད་སྦྱོད་བྱས་པའམ་རྒྱུད་སྦྱོད་བྱེད་བྱ་བ།

heritability རྒྱུད་འཛིན་ཐབས་རྒྱུས། རྒྱུད་འཛིན་ཡོད་པའི་རྒྱུས། རྒྱུད་འཛིན་ biol.	The quality or state of being heritable རྒྱུད་འཛིན་གྱི་ཕ་མ་ཞིག་ཡིན་པའི་གནས་བབ་བསུང་ཆོས་ལ་གོ།
heritable རྒྱུད་འཛིན་ཐབས་ལ། biol.	Transmissible from parent to offspring. ཕ་མ་ནས་བུ་ཕྱག་ལ་བརྒྱུད་གཏོང་གྱི་ཕ་མ་གྱི་ཕྱབ་པ།
hermaphrodite མཚན་གཉིས་མཉེན། biol.	An organism that possesses both male and female sets of functional sex organs. ཕོ་ཕོ་གཉིས་ཀའི་མཚན་མའི་དབང་པོ་བྱེད་ལས་ཅན་དང་ཕྲན་པའི་སླྱེ་དངོས་ཤིག་ལ་ཟེར།
hermaphroditism མཚན་གཉིས་དང་བཞིན། biol.	An abnormal condition especially among the higher vertebrates of having both testicular and ovarian tissue in the same individual. མཐོ་རིམ་སྐལ་རྩལ་ཅན་གྱི་སློབ་ཆགས་ཀྱི་ཁྲོད་དུ་སློབ་ཆགས་གཅིག་ལ་བསམ་སེའུ་དང་སློབ་ཆགས་གཉིས་ཀའི་ཕུང་གྲུབ་དང་ཕྲན་པའི་སླྱེ་ར་བཏང་མིན་པའི་གནས་སྣང་སྤེལ་གོ།
herpes མེ་དབཨ། biol.	Any of several diseases caused by herpesvirus, characterized by eruption of blisters on the skin or mucous membranes. མེ་དབཨ་གཉན་སྲིན་གྱིས་སླྱེད་པའི་ན་ཆ་གང་རུང་ལ་གོ་ཞིང་མགས་པ་དང་བེ་སྐབས་ཀྱི་ཕྱི་ཕྱུག་ལ་ཚུ་སྒང་ཐོན་གྱི་ཡོད།
herpes virus མེ་དབཨ་གཉན་སྲིན། biol.	Any of a group of DNA viruses causing herpes and other diseases. མེ་དབཨ་དང་ན་ཆ་གཞན་སླྱེད་པར་བྱེད་མཁན་ཇི་ཨེན་ཨེ་དང་ཕྲན་པའི་གཉན་སྲིན་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་གོ།
hertz (Hz) ཉར་ཙི། phys.	SI unit of frequency. One hertz is one vibration per second. ཁྲོས་ཕྱིད་ཀྱི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཆད་ཕྱན་བཅི་གཞི། ཉར་ཙི་གཅིག་ནི་སྐར་ཆ་རེ་ལ་འདར་འགྲལ་འེ་བྱེད་པ་ལ་གོ།
heterotroph འཛོ་རྒྱས་གཞན་བཞེན། biol.	An organism that is dependent on complex organic substances for nutrition because it cannot synthesize its own food. རང་གི་ཐ་མ་རང་གིས་སྒྲེབ་སྦྱོར་བྱེད་མི་ཐུབ་པའི་རྒྱ་མཚན་ལ་བརྟེན་ནས་ཟས་བཅུད་ཀྱི་ཆེད་སླེ་ཕྱན་འདུས་ཇུས་སྒྲེལ་ཆོག་ལ་བརྟེན་མཁན་གྱི་སླྱེ་དངོས་ཤིག་ལ་ཟེར།
heterozygote རྒྱ་ཆོགས་ས་བོན་འདུས་ཁུང། biol.	An organism that has different alleles at a particular gene locus on homologous chromosomes. སྟླ་མས་མ་ཐུན་ཆོས་གཟུགས་ཀྱི་རིགས་ཇུས་གནས་ས་ངེས་ཅན་ཞིག་ཏུ་ཨེ་ཡིལ་མི་འདྲ་བ་དང་ཕྱན་པའི་སླྱེ་དངོས་ཤིག།

<p>hexagon ൬པའི་བཀལ་ <i>math.</i></p> <p>hexokinase ལྷ་ཆུང་སྒྲིབ་ཆས། <i>chem.</i></p> <p>hexose ལྷ་ཆུང་མངར་ཆས། <i>chem.</i></p> <p>hibernation དགུན་ཉལ། བག་ཉལ་སྐབ་ ལ། མཚམས་བཅད་ལ། རལ་ གསོལ་བ། <i>biol.</i></p> <p>high definition (HD) གསལ་ཆདླ་བོ། (རབ་ གསལ་) <i>phys.</i></p> <p>high tide མཚོ་རྒྱབས། <i>phys.</i></p> <p>high-energy physics ལྷ་ས་མཚོ་དངོས་ཁམས་ཚན་ རིག་ <i>phys.</i></p> <p>high-resolution image ཚགས་དམ་རྒྱུད་བརྒྱན། <i>phys.</i></p>	<p>are present in the same diploid genome.</p> <p>A polygon that has six sides. A honeycomb is hexagonal.</p> <p>Any of a group of enzymes that accelerate the phosphorylation of hexoses in carbohydrate metabolism.</p> <p>Any of the class of simple sugars whose molecules contain six carbon atoms, such as glucose and fructose. They generally have the chemical formula $C_6H_{12}O_6$.</p> <p>The condition or period of an animal or plant spending the winter in a dormant state.</p> <p>A high degree of detail in an image or screen.</p> <p>The state of the tide when at its highest level.</p> <p>The area of physics that is concerned with charged particles at high energies, X rays, and gamma rays.</p> <p>An image characterized by fine detail.</p>
---	---

high-temperature reservoir ཆ་མཐོན། རྫོང་ཆད་མཐོ་ མཐོན། phys.	A body that provides a heat transfer to a heat engine by virtue of its having a higher temperature than the heat engine, since heat transfer occurs from a hotter body to a colder one. རྫོང་རྒྱས་ནི་ཆ་མཐོ་དངོས་པོ་ཞིག་ནས་གང་པའི་དངོས་པོ་ཞིག་ལ་བརྒྱུད་སྟོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པས། རྫོང་རྒྱས་འབྲུལ་འཁོར་ཞིག་ལ་རྫོང་རྒྱས་སྟོང་མཁན་གྱི་དངོས་པོ་ཞིག་སྟེ། རྫོང་རྒྱས་འབྲུལ་འཁོར་གྱི་རྫོང་ཆད་ལས་མཐོ་བ་ཡོད་པའི་དངོས་པོ་ཞིག་
hindbrain རྒྱབ་ཁྲད། neurosci.	The hindbrain consists of the cerebellum, which is the centre for coordination of balance and integration of muscle action, and the brain stem, which includes the pons and medulla oblongata and merges with the spinal cord. རྒྱབ་ཁྲད་ཀྱི་ནང་དུ་མྱིད་སྟོམ་གྱི་འབྲེལ་མ་ཐུད་དང་ཤ་སྦྱིམ་གྱི་བྱ་བ་ཕྱོགས་སྦྲིལ་བྱེད་པའི་ལྷོ་བ་ཡིན་པའི་ཁྲད་སྟིང་དང་། རྒྱུངས་པ་དང་རྒྱ་སྦྲིལ་ཞིང་ཁྲད་ཟམ་དང་རྩེ་ཞབས་གཉིས་གཉིགས་པའི་ཁྲད་རྒྱུང་བཅས་ཚུད་ཡོད།
histamine(ha) ཉི་མི་ཏཱ་མིན། chem.	A substance produced by mast cells of the immune system, in response to a local infection. ནད་འགོག་མ་ལག་གི་རྒྱགས་བྱེད་པ་ཕྱུང་གིས་ཉེ་འདབས་ཀྱི་གཉན་ཁ་ལ་ཡ་ལན་གྱི་ཆེད་དུ་སྒྲན་པའི་བེམ་རྩས་ཤིག་ལ་ཟེད།
histidine ཉི་མི་ཉི་ཏིན། chem.	An essential amino acid, $C_6H_9N_3O_2$, important for tissue growth and repair. ཕུང་གྲུབ་འཆར་འབེལ་དང་བསྐྱར་གསོ་ལ་གཤམ་གནད་ཆེ་ཞིང་ངེས་པའོ་ཡིན་པའི་ཨེ་མི་ནི་ལྷོ་རྩས་ཤིག་ $C_6H_9N_3O_2$
histogram ཁྱིག་རིས། math.	A diagram consisting of rectangles whose area is proportional to the frequency of a variable and whose width is equal to the class interval. བྱ་བ་ཞིན་ར་མོ་གང་མང་དང་ལྗན་པའི་དཔེ་ངེས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། བྱ་བ་ཞིན་ར་མོའི་རྒྱ་ཁྲོན་ནི་འབྲུར་གངས་ཤིག་གི་རྒྱ་སྒྲིལ་གངས་དང་ཐད་འབྲེལ་ཡིན་ཞིང་། བྱ་བ་ཞིན་ར་མོའི་ཞིང་ཆད་ནི་སྟེ་ཆོན་གྱི་ཆེ་ཆུང་དང་མཆུངས་པ་ཡིན།
histology ཐུང་གྲུབ་རིག་པ། biol.	The study of the microstructure of cells and tissues of organisms. སྟེ་དངོས་ཀྱི་པ་ཕྱུང་དང་ཕྱུང་གྲུབ་ཀྱི་པ་མའི་བཟོ་བཞོད་ལ་སྟོབ་སྟོང་བྱེད་པའི་རིག་པ།
histone ཉི་མི་ཏྲོན། biol.	One of a class of basic proteins that combine with DNA to form chromatin. Histones are involved in the mechanisms that control transcription. ཉི་མི་ཏྲོན་ཀྱི་པ་མ་བཟུ་སྒྲངས་འཛིན་བྱེད་པའི་ལས་རྩལ་ལ་ཐེག་ཏོགས་བྱེད།

HIV
རྟོག་ཏུ་ལེན་མི་ཐོང་།
biol.

HIV stands for human immunodeficiency virus. It is the virus that can lead to acquired immunodeficiency syndrome, or AIDS. Unlike some other viruses, the human body cannot get rid of HIV. That means that once you have HIV, you have it for life.

HIV ཞེས་པ་སེམས་ཀྱི་གནམ་མཁོན་ཞིང་། གནམ་མཁོན་འདི་ཡིས་འབྲས་ལོན་ནས་འགྲོ་བ་
ཉམས་སྤོང་གི་རྒྱལ་ཁབ་འདྲེས་སའམ་སེམས་ཀྱི་གནམ་མཁོན་ནས་འབྲས་ལོན་ཀྱི་སྒྲུབ་ཀྱི་
དང་མི་དྲུག་པར་སེམས་ཀྱི་གནམ་མཁོན་མིན་ཀྱི་མིས་ལྷན་པོས་མེད་པར་མཆོག་མི་སྒྲུབ་ཀྱི་
འགྲོ་བ་འདི་ལྷན་པོས་ཀྱི་གནམ་མཁོན་མིན་ཀྱི་མི་སྒྲུབ་ཀྱི་འགྲོ་བ་འདི་ལྷན་པོས་ཀྱི་གནམ་མཁོན་མིན་ཀྱི་

hologram
ཏྲ་མ་གསང་མེད། ཏྲ་མེད།
phys.

Two-dimensional microscopic interference pattern that shows three-dimensional optical images.

ཡོགས་ཆ་གསུམ་ལྟེ་ཤོད་ཤིག་གི་སྐད་བརྒྱན་བརྒྱན་པར་ལྟར་བའི་ཡོགས་ཆ་གསུམ་ལྟེ་
ཐ་བའི་མེ་ལྷགས་ཀྱི་ཤལོད་ཤིས།

holography
ཏྲ་ཕྱ་གསུང་རིས་རིག་པ། ཏྲ་
རིས་རིག་པ།
phys.

The study or production of holograms.

ཏོ་ལོ་གསང་རིས་སྐྱེད་སྐྱབ་བྱེད་པའས་ཏོ་ལོ་གསང་རིས་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པ།

holy trinity
ཐུ་ཆེན་གསུམ།
phil.

The three persons of the Christian Godhead; Father, Son, and Holy Spirit.

ཡི་ཤེད་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་རྣམ་པ་རང་བཞིན་གྱི་སྒྲུབ་ཀྱི་གསུམ་སྟེ། ཡབ་དང་། སྲས་དང་། དམ་པའི་
ལུགས་བཅས་སོ།

homeobox gene
མཐུན་སྒྲམ་དུག་སྒྲུབ་
biol.

Any of a large family of genes containing a characteristic sequence of nucleotides, called the "homeobox," that codes for an amino acid sequence that binds to DNA. Homeobox genes are found in all multicellular organisms and play an important role in embryologic development.

[illegible]

homeostasis
ནམ་པར་མ་འཇུག་བ།
ཐ་མཇུག་གནས་བབ།
biol.

The tendency of an organism or cell to maintain stable internal conditions regardless of changing outside conditions. The ability of warm-blooded animals to maintain a steady body temperature is an example of homeostasis.

ཡུལ་པ་དང་ཡུན་པའི་ཡིའི་ཁན་ས་སྤངས་ལ་མ་ཞེས་པར་སྤྱི་དོན་སྤྲེག་གས་ལྟ་བུ་དེ་ཞིག་གི་ས་
 རང་ཉིད་ཀྱི་ཁང་གི་ཁན་ས་སྤངས་དེ་པར་ཁྱོད་པོ་དང་ལྷན་དུ་ཁྱེད་སྤྱོད་པའི་རུས་པ་དེ་ཡགོ་
 དཔེར་ན། ལྷག་ཉོན་པོ་དང་ཡུན་པའི་ཡིའི་ཁན་ས་ལྷག་གི་ཉོན་ཁྱོད་པར་ཁྱེད་པའི་ཁན་ས་པར་
 ལྱེད་སྤྱོད་པ་ལྟ་བུ།

hominid ཐ་མི་ཁྱིམ་རྒྱུད། <i>biol.</i>	Any of a group of large primates that includes modern humans, orangutans, gorillas, chimpanzees, and bonobos, as well as their extinct relatives. དེང་རབས་ཀྱི་མི་དང་། ཉག་ས་ཟེང་། མི་ཚྛོད། ཅིན་པན་ཇི། སྟོ་ཁོ་སྟོ། དེ་བཞིན་དུ་ཅ་སྟོང་སོང་བའི་ ཁོང་ཚོའི་ཉེ་འབྲེལ་རྒྱུ་ས་ཚུད་པའི་སྟོག་ཆགས་ཚན་པའི་སྟེ་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་གོ།
homininae ཐ་མི་ཁྱིམ་ཚན། <i>biol.</i>	Hominid subfamily. Includes the African ape and human clades ཐ་མི་ཁྱིམ་རྒྱུད་ཀྱི་ནང་གསེས་སྟེ་ཚན་ལ་གོ་ཞིང་། ཨ་ཟླ་རི་ཁའི་མི་ཚྛོད་དང་མིའི་ཚོ་བ་འདྲིའི་ ཁོངས་སུ་གཏོགས།
hominini ཐ་མི་ཚན་གས་ལ། <i>biol.</i>	Tribe within the hominid subfamily Homininae. Most distinctive attribute is bi-pedalism - upright walking. ཐ་མི་ཁྱིམ་རྒྱུད་ཀྱི་ནང་གསེས་སྟེ་ཐ་མི་ཁྱིམ་ཚན་དུ་གཏོགས་པའི་ཚོ་བ་ལ་གོ་ཞིང་། མངོན་གསལ་ དོད་པའི་ཁྱད་ཆོས་ནི་རྒྱུད་པ་གཉིས་སྟུང་དེ་འབྲང་སྟེ་བཟོད་ལ་དེ་ཡིན།
homo sapiens མད་མི། <i>biol.</i>	Homo sapiens, (Latin: "wise man") the species to which all modern human beings belong. Homo sapiens is one of several species grouped into the genus Homo, but it is the only one that is not extinct. མད་མི་ (ལ་ཤིན་རྟེན་དུ་ "སློ་བོས་ཅན་གྱི་མི") ཉི་དེང་རབས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མའི་རིགས་གཏོགས་ སའི་ཉེ་རིགས་དེ་ལ་གོ། མད་མི་ནི་ཉོ་མོ་ཞིས་པའི་རྒྱུད་ལ་གཏོགས་པའི་ཉེ་རིགས་འགའི་ནང་གི་ གཅིག་ཡིན་ཞིང་ཅ་སྟོང་དུ་མ་བྱེད་པ་ཁོ་ན་དེའོ།
homogeneous སྟེ་གས་མཐུན། <i>biol.</i>	Having a similar structure because of a common origin. རིགས་ཁྱད་པ་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པའི་རྒྱུན་གྱིས་འདྲ་མཚུངས་ཡིན་པའི་བཟོ་བཞུགས་དང་ལྡན་པ།
homologous ཁྱད་པ་མཐུན། <i>biol.</i>	Describing structures in organisms that have a common ancestral origin. རིགས་རྒྱུད་ཀྱི་འབྲུང་ཁྱད་པ་ཞིག་ཡོད་པའི་སྟེ་དངོས་ཀྱི་བཞུགས་པ་ལ་འབྲེལ་བཟོད་ བྱེད་པར་སྟོན།
homologous chromosome ཆ་མཚུངས་ཆས་ཕྱང་། <i>biol.</i>	A pair of chromosomes having the same gene sequences, each derived from one parent པ་ནས་གཅིག་དང་མ་ནས་གཅིག་བྱུང་ཞིང་རིགས་ཇས་ཀྱི་བསྟར་རིས་གཅིག་མཚུངས་དང་ལྡན་ པའི་ཆོས་ཕྱང་ཆ་གཅིག་ལ་གོ།
homologous pair ཁྱད་པ་མཐུན་ཆ། <i>biol.</i>	A pair of chromosomes that contain the same linear sequence of genes. རིགས་ཇས་ཀྱི་བསྟར་རིས་གཅིག་མཚུངས་དང་ལྡན་པའི་ཆོས་ཕྱང་ཆ་གཅིག་ལ་གོ།
homologue ཆས་མཚུངས། ཁྱད་པ་མཐུན། <i>biol.</i>	Something that is homologous, as an organ, body part, or gene. དབང་པོ་འདྲ། ལྟས་པོའི་ཆ་གས་སམ། ཡང་ན་རིགས་ཇས་ལྟ་བུ་ཁྱད་པ་མཐུན་ཡིན་པའི་དངོས་ པོ་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག།

homology ཁྱད་པར་མཐུན་པུང་རྒྱུ་ ཁྱད་པར་མཐུན་པུང་འཕྲིན། <i>biol.</i>	The fundamental similarity of structures in different organisms that no longer function in the same manner, but that result from common ancestry; e.g., the flippers of a whale and the forelegs of a land mammal. མེས་པོ་གཅིག་ནས་མཆེད་པའི་སྐྱེ་དངོས་མི་འདྲ་བའི་ནང་གི་བཟོ་དབྱིབས་ལ་གཞི་རྒྱུ་མཆུངས་ཆོས་ཡོད་ཀྱང་བཞོད་སྟོང་བྱེད་སྟངས་མི་འདྲ་བ། དཔེར་ན། ཉ་ཆེན་ཆེལ་གྱི་རྒྱལ་བྱེད་ཡན་ལག་དང་ས་སྟོང་ཁུ་གསོས་སྟོག་ཆགས་ཀྱི་མདུན་སྟེག་ལྟ་བུ།
homozygote ཆ་མཆུངས་ལ་བོན་འདུས་ ཁྱད་པར། <i>biol.</i>	An organism that has the same alleles at a particular gene locus on homologous chromosomes. ཁྱད་པར་མ་བུན་ཆོས་གཟུགས་སྟེང་གི་རིགས་ཨས་ཀྱི་བྲག་པ་ཞིག་གི་གནས་སར་ཨེ་ལིལ་གཅིག་མཆུངས་དང་ལྷན་པའི་སྐྱེ་དངོས་ཤིག།
homozygous འགས་མཐུན། <i>biol.</i>	Having the same alleles at a particular gene locus on homologous chromosomes. ཁྱད་པར་མ་བུན་ཆོས་གཟུགས་སྟེང་གི་རིགས་ཨས་ཀྱི་བྲག་པ་ཞིག་གི་གནས་སར་ཨེ་ལིལ་གཅིག་མཆུངས་ཡོད་པ་ལ་ཟེར།
homunculus གཉི་གཟུགས། <i>biol.</i>	A miniature, fully formed individual believed by adherents of the early biological theory of preformation to be present in the sperm cell. སྟོན་འགྲུལ་བྱལ་ཚུལ་གྱི་སྐྱེ་དངོས་རྣམས་གཞག་གི་ཐོག་མའི་དུས་ཀྱི་རྗེས་འབྲངས་པ་དག་གིས་ཁམས་དཀར་ལྟ་སྟངས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པར་འདོད་པའི་ལེགས་པར་བྱལ་ཅིང་ཉ་ཅང་ཆུང་བའི་གང་ཟག་ཅིག།
horizontal འཕྲེད་གྱི། <i>math.</i>	Parallel to the plane of the horizon; at right angles to the vertical. འཕྲེད་ངོས་དང་མཉམ་གཤིབ་ཡིན་པ་སྟེ། གཞུང་ཐིག་དང་བྲང་འབྲང་ཡིན་པའི།
horizontal axis འཕྲེད་མདུའ། <i>phys.</i>	A reference line used for horizontal coordinates on a graph ཐིག་རིས་ཤིག་གི་སྟེང་དུ་འཕྲེད་ཕྱོགས་ཀྱི་འབྲེལ་གནས་མཚོན་པར་བེད་སྟོང་བྱེད་པའི་དབྲང་གཞིའི་ཐིག་ཅིག།
horizontal line འཕྲེད་ཐིག། <i>phys.</i>	A line perpendicular to the vertical. གཞུང་ཐིག་དང་བྲང་འབྲང་ཡིན་པའི་ཐིག་ཅིག།
hormone མེན་ཇས། <i>biol.</i>	A substance produced in one part of the body, especially in an endocrine gland, that has an effect on another part of the body, to which it is usually carried in the bloodstream. Hormones regulate many biological processes, including growth and metabolism. ལུས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཏུ་ནང་མེན་གྱིས་སྐྱེད་སྐྱུན་བྱས་ཤིང་ཁྱད་པར་མཛད་ཅིང་བྱེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཆ་ཤས་གཞན་ཞིག་ལ་འགྲུགས་ཀྱིན་སྟོང་པའི་རྗེས་ཤིག་ལ་ཟེར། མེན་ཇས་ཀྱིས་འཆར་འབེལ་དང་རྒྱས་འགྱུར་ལྟ་བུའི་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་རྒྱུད་རིམ་མང་པོར་སྟངས་འཛིན་བྱེད།

horsepower ཉུག་ཀ་ phys.	A unit of power originally defined as 550 foot-pound force per second; it is equal to 745.7 watts. སྐར་ཆ་འདི་ནང་དུ་བསྐྱར་པའི་ཤུགས་ཚད་ 550 foot-pound ཡིན་པའི་སྟོབས་ཀྱི་ བརྟེན་ཞི་ཞིག་ འདི་ནི་ཟེ་745.7 དང་མཉམ་པ་ཡིན།
Hubble space telescope ཏ་ཏཱ་མ་ཁའ་དབྱིངས་རྒྱུ་ ཞེས། phys.	A telescope used to take pictures from space, avoiding the difficulties arising from the earth's atmosphere. These pictures give important information on many aspects of astronomy and cosmology. The Hubble Space Telescope (named after Edwin Hubble) was launched in 1990 by the National Aeronautics and Space Administration (NASA) of the USA. གོ་ལའི་རྒྱུ་ཁམས་བརྒྱུད་ནས་མཐོ་ཚད་གང་ཞིག་ལ་སྟོབ་དགོས་པའི་དཀའ་ངལ་མེད་པའི་སྟོ་ ནས་མཁའ་དབྱིངས་ནས་དཔར་རྒྱུ་ཁྱེད་དུ་སྟོང་པའི་རྒྱུད་ཤེལ་ཞིག་ དཔར་འདི་དག་གིས་སྐར་ དབྱུང་རིག་པ་དང་སྐར་མིང་རིག་པའི་གནས་སྐབས་གང་མང་གི་ཐད་ལ་གལ་ཆེ་བའི་གནས་ཚུལ་ མཐོ་སྟོང་བྱས་ཡོད། ཏ་ཏཱ་མ་ཁའ་དབྱིངས་རྒྱུ་ཤེལ་(ཨེ་ཌ་མིན་ཏ་ཏཱ་མ་ཀྱི་མཚན་ལ་བརྟེན་ ནས་བཏགས།) ནི་ཨ་རིའི་རྒྱལ་ཡོངས་མཁའ་སྟོང་བཟོ་སྐྱོད་རིག་ཅུལ་དང་མཁའ་དབྱིངས་ འཛིན་སྟོང་(རྒྱ་སྤྱི་གིས་སྤྱི་ལོ་ 1990 ལོར་མཁའ་དབྱིངས་སུ་བཏང་བ་ཤིང་།
human gene མིའི་རིགས་རྒྱུ་ biol.	All the genetic information in a person. The human genome is made up of the DNA in chromosomes as well as the DNA in mitochondria. མི་ཞིག་གི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་རིགས་རྒྱུ་ཀྱི་ཆ་འཕྲིན་ཡོངས་རྫོགས་ལ་གོ་མིའི་རིགས་རྒྱུ་ནི་ ཆོས་གཟུགས་སུ་ཡོད་པའི་དེ་ཨིན་ཨི་ཡིས་གྲུབ་ཡོད་ལ་རྒྱས་སྟེང་དབང་པ་དུ་ཡོད་པའི་དེ་ཨིན་ ཨི་ཡིས་ཀྱང་གྲུབ་ཡོད།
human genome མིའི་ལྷིང་རྒྱུ་ biol.	The entire gene map of all the chromosomes that contains all the information needed to make a human being. The genome contains about 6000 million chemical bases forming about 30,000 genes. འགྲོ་བ་མི་ཞིག་བཟོ་སྐྱོད་བྱེད་པར་མཐོ་བའི་ཆ་འཕྲིན་ཆ་ཚད་འདས་པའི་ཆོས་གཟུགས་ཐམས་ ཅད་ཀྱི་རིགས་རྒྱུ་ཀྱི་ས་ཁ་ཆད་ལྷག་མེད་པ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། ལྷིང་རྒྱུ་འདིའི་ནང་དུ་རིགས་ རྒྱུ་ 30000 ཅམ་གྲུབ་པར་བྱེད་པའི་གཞི་རྒྱུ་ས་ཡ་ 6000 ཅམ་ཡོད་པ་ཡིན།
human genome project མིའི་ལྷིང་རྒྱུ་ལས་གཞི་ biol.	An international, multiyear project that discovered the sequence of all 3 billion base pairs that make up the human genome. འགྲོ་བ་མིའི་ལྷིང་རྒྱུ་ཀྱིས་བྱེད་ཀྱི་བྱལ་ཁུངས་འབྲམ་གསལ་པོ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པའི་བསྐྱར་ ཐོང་གསར་རྟེན་བྱེད་པར་བསྐབས་པའི་ལོ་མང་རིང་གི་རྒྱལ་སྤྱིའི་རང་བཞིན་གྱི་ལས་འཆར་ཞིག་
human immuno- deficiency virus (HIV) རིག་དྲག་གཉན་མིན། biol.	A virus which causes AIDS. རིག་དྲག་གཉན་ནད་སྟེང་མཁན་གྱི་གཉན་མིན་ཞིག་

human papillomavirus (HPV)	Any of various viruses that can cause genital warts and several types of cancer, especially cervical cancer.
མིའི་བསེམས་གཏན་མིན། (མི་ཆ་མི་མི།) <i>biol.</i>	པོ་མོའི་མཆན་མང་པགས་མཛེར་གྱི་ནད་དང་། འབྲས་ནད་གྱི་རིགས་འགའ་ཤས། གྲེ་བྲག་ཏུ་མངལ་ཁའི་འབྲས་ནད་སྐྱེད་པར་བྱེད་པའི་གཏན་མིན་གང་རུང་རུང་ཞིག།
humerus དབྱར་རྒྱུ་རྩལ་པ། <i>biol.</i>	The long bone of the upper arm between the shoulder and the elbow. ཐུག་པ་ནས་གྲུ་མོའི་དབར་གྱི་དཔུང་སྟོད་རྩལ་པ་རིང་མོ་དེ་ལ་ཟེར།
humidity ཆུ་ཆད། <i>phys.</i>	Measure of the amount of water vapor in the air. Absolute humidity is the mass of water per volume of air. Relative humidity is absolute humidity at that temperature divided by the maximum possible, usually given as a percent. ཆུང་ཁམས་སུ་ཡོད་པའི་ཆུ་ཡི་ཆུང་ས་པའི་མང་ཉུང་གི་ཆད་འཇལ། ཆུ་གས་ཐུབ་ཆུ་ཆད་ནི་ཆུང་མོངས་ཆད་དེའི་ཆད་དུ་ཡོད་པའི་ཆུའི་གདོས་ཆད་ཡིན་པ་དང་། ཐོས་བཅས་ཀྱི་ཆུ་ཆད་ནི་དོད་ཆད་དེའི་སྟེང་གི་ཆུ་གས་ཐུབ་ཆུ་ཆད་དེ་སྟེང་ཆད་མཐོ་ཤོས་ཀྱིས་བགོས་པ་དེ་ཡིན་ཞིང་རྒྱ་ནད་དུ་བརྒྱ་ཆའི་སྟོ་ནས་མཆོན་པར་བྱེད།
humming birds མཐེབ་བྱེལ། <i>biol.</i>	A small nectar-feeding tropical American bird that is able to hover and fly backwards, and typically has colourful iridescent plumage. ཨ་རིའི་ཆ་བའི་ས་ཁུལ་དུ་གནས་ཤིང་ཟེའུ་འབྲུ་ཟས་སུ་སྟོད་མཁན་གྱི་བྱེལ་ཆུང་ཆུང་ཞིག་འཕུར་ཐྱིང་བྱེད་ཐུབ་ཅིང་རྒྱལ་ཕྱོགས་སུ་ཡང་འཕུར་ཐུག། སྤྱིར་བཏང་འཇའ་མདངས་ལྟ་བུའི་མདོག་བཟག་པོའི་གཤོག་སྒྲ་དང་ལྡན།
humoral ལུས་གཤེར་གྱི། <i>biol.</i>	Relating to bodily fluids, especially serum. ལུས་པོའི་གཤེར་ཁུ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་སྟེ། གྲེ་བྲག་ཏུ་ཁྲག་གི་ཆུ་མེར་དང་འབྲེལ་བའི།
humoral immune response ལུས་གཤེར་ནད་འགོག་ཡ་ལན། <i>biol.</i>	Immune response that is mediated by antibody molecules; B cells that secrete antibodies into the bloodstream; the primary protection against bacteria and viruses in extracellular fluid. Aka antibody-mediated immunity, humoral immunity. འགོག་ག་ཟུགས་ཀྱི་འདུས་རྒྱལ་བརྒྱུད་པའི་ནད་འགོག་ཡ་ལན་ལ་གོ་ཞིང་། ཟླ་ཟླ་ཕུང་གིས་ཁྲག་ལམ་དུ་འགོག་ཟུགས་སྟོད་འདོན་བྱེད་པ་དང་། འདི་ནི་ཕུང་ཕྱིའི་གཤེར་ཁུའི་ནད་དུ་སླིན་བྱ་དང་གཏན་མིན་ལ་ཆོལ་བའི་སྙུང་སྟོབ་ཐོག་མ་དེ་ཡིན། འདི་ལ་འགོག་ག་ཟུགས་བརྒྱུད་པའི་ནད་འགོག་རང་བཞིན་དང་ལུས་གཤེར་ནད་འགོག་རང་བཞིན་ཞེས་གྲུབ་བཟོད།
Huygens' principle ཏ་ཧུན་མིའི་རྩ་འཛིན། <i>phys.</i>	Every point on a wavefront can be regarded as a new source of wavelets, which combine to produce the next wavefront, whose points are sources of further wavelets, and so on. ཆུབས་མདུན་ཞིག་གི་ཆེག་རེ་རེ་ནི་ཆུབས་མདུན་གཉིས་པ་དེ་གྲུབ་བྱེད་ཀྱི་ཆུབས་ཟན་གྱི་འབྲུང་ཁུངས་རེ་རེ་ལ་བརྟེན་ཆོག་པ་དང་ཆུབས་མདུན་གཉིས་པ་དེའི་ཆོག་རེ་རེ་ནི་ཆུབས་ཟན་གཞན་གྱི་འབྲུང་ཁུངས་ཡིན་པ་ལ་སོགས་པ་རིགས་སྟེ་བར་བྱའོ།

hybrid རིགས་བསྐྱེས། biol.	The offspring of two plants or animals of different species or varieties, such as a mule. ཉེ་རིགས་མི་འདྲ་བའི་རིགས་མི་འདྲ་བའི་སྟོན་ཆགས་སམ་ཅེ་ཤིང་གཉིས་ལ་སྐྱེས་པའི་རྒྱུ་ འཛར་ལ་གོ་དཔེར་ན་དེལ་ལྷ་བྱ། [རིགས་མི་འདྲ་བ་གཉིས་བསྐྱེས་པ་ལས་བྱུང་བའི་སྐྱ་གུ་ལ་ཟེར།]
hybrid car གཉིས་རྒྱུ་དང་རྒྱུ་འཛར། phys.	An automobile with more than one power source, such as an electric motor and internal combustion engine or an electric motor with battery and fuel cells for energy storage; also called hybrid vehicle སྟོན་སྐྱལ་འབྲུལ་ཆས་ཤིག་དང་ནང་འབར་འབྲུལ་ཆས་ཤིག་མཉམ་དུ་ཡོད་པའི་སྟོན་སྐྱལ་ཅན་ ཀྱི་སྟོན་སྐྱལ་འབྲུལ་ཆས་ཤིག་དང་རྒྱུ་པ་གསོག་སའི་བྱད་རྩས་སྟོན་སྐྱལ་ཞིག་མཉམ་དུ་ཡོད་ པ་ལྷ་བྱའི་རྒྱུ་པའི་འབྲུང་ཁུངས་གཅིག་ལས་མང་བ་ཡོད་པའི་སྐྱུ་འཁོར་ལ་གོ།
hydraulic fracturing རྩ་བྱགས་གཤག་ལས། phys.	A process in which fractures in rocks below the earth's surface are opened and widened by injecting chemicals and liquids at high pressure: used especially to extract natural gas or oil. རྩས་དང་གཤེར་གཟུགས་གཞོན་ལྷགས་ཆེན་པོའི་སྟོན་སྐྱལ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་གོ་ལའི་ཕྱི་རོལ་ ཀྱི་འོག་ན་ཡོད་པའི་བྲག་རྩོད་གས་ཁ་བཟོབ་དང་གས་ཁ་དེ་ཆ་རུ་བཟོབའི་རྒྱུ་དེམ་ཞིག་གཙོ་ བོར་བྱང་རྒྱངས་རྩས་སམ་སྐྱུ་འཁོར་པར་སྟོད།
hydraulic press གཤེར་བཀོལ་གཞོན་ཆས། phys.	A machine permitting a small force applied to a small piston to produce, through fluid pressure, a large force on a large piston. ཕུ་མདའ་རྒྱུ་རྒྱུ་ཞིག་ལ་ལྷགས་རྒྱུ་རྒྱུ་ཞིག་རྒྱལ་སྟེ་གཤེར་གཟུགས་ཀྱི་གཞོན་ལྷགས་ལ་ བརྟེན་ནས་ཕུ་མདའ་ཆེན་པོ་ཞིག་གི་ཐོག་ཏུ་ལྷགས་ཆེན་པོ་ཞིག་བསྐྱུན་དུ་འཇུག་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག།
hydraulics རྩ་བྱགས་ཕྱག་ལ། phys.	The science that deals with the laws governing water or other liquids in motion and their applications in engineering. འགལ་སྟོད་ཀྱི་རོ་ཐོར་ཡོད་པའི་རྩ་བྱའི་གཟུགས་གཞན་ཀྱི་གནས་སྤངས་ལ་འབྲེལ་ བཤད་བྱེད་པའི་གཏན་ཁྲིམས་ཁག་དང་། དེ་དག་འབྲུལ་བཟོ་རིག་པའི་ཐད་ལ་བེད་སྟོད་ཅི་ཡོད་ སྟོན་པའི་ཆོན་རིག་ཅིག།
hydrocarbon ཡང་སྟོན་རྩལ་རྩས། chem.	A compound containing carbon and hydrogen atoms only. ཁར་སྟོན་དང་ཡང་རྩུང་ཁོ་ནས་བྱུབ་པའི་འདུས་རྩས་ཤིག་ལ་ཟེར།

hydrochloric acid
 ཏ་ཡི་ཁྲོ་མིག་ཐུང་ཐུང་།
 chem.

A solution of hydrogen chloride in water. It is a very strong, poisonous, and corrosive acid with a sharp odor and is used in food processing, metal cleaning, and dyeing. Small amounts of hydrochloric acid are also secreted by the stomachs of animals for digestion.

ཚུའི་ནང་དུ་ཡང་རྒྱུ་ཚུ་རྒྱུ་འདུས་རྒྱུ་འཁུམ་པའི་གཤེར་ཁུ་ཞིག་འདི་ནི་ཤུགས་ཆེ་ཞིང་། སྤག་ཤིང་ཅན། གཡའ་ཐུས་ཅན་གྱི་སྤྱར་ཐུས་ཤིང་དེ་ཆེ་བ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། ཟ་མ་བཟོ་ལས་དང་། ལྷགས་རིགས་གཅོད་བཟོ། ཆོས་རྒྱག་པ་བཅས་ལ་སྤྱོད། མོག་ཆགས་ཀྱི་མོ་བས་ཀྱང་ཟས་འཇུ་བའི་ཆེད་དུ་ཏ་ཡི་ཁྲོ་མིག་སྤྱར་ཐུས་ཉུང་ཉུང་ཞིག་སྤྱོད་འདོན་བྱེད།

hydrofoil
 ཆ་གཤྲོག
 phys.

A winglike structure attached to the hull of a boat that raises all or part of the hull out of the water when the boat is moving forward, thus reducing drag.

མཚོ་གྲུ་ཡི་ཕྱི་སྒྲོམ་ལ་སྤྱར་ཡོད་པའི་གཤྲོག་པའི་དབྱིབས་ཀྱི་ཆགས་བཞོད་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང་། མཚོ་གྲུ་མདུན་དུ་བཟོད་སྐབས་ཕྱི་སྒྲོམ་ཆ་ཆང་ངས་ཆ་ཤས་ཤིག་རྒྱ་ཁ་དུ་ཡར་འགྲོགས་པར་བྱེད་པས་འབྲུད་ཤུགས་རེ་ཉུང་དུ་གཏོང་།

hydrogen
 ཡང་རྒྱུ་དྲུག་།
 chem.

A colourless, odourless, highly flammable gas, the chemical element of atomic number 1

ཤ་དོག་མེད་ཅིང་། ཁྲི་མ་མེད་ལ། འབར་སྤྱོད་པའི་རྒྱུ་དྲུག་གཟུགས། རྒྱལ་གངས་གཅིག་ཅན་གྱི་ཅ་ཐུས།

hydrogen bond
 ཡང་རྒྱུ་དྲུག་འཆིང་བ།
 chem.

A chemical bond in which a hydrogen atom of one molecule is attracted to an electronegative atom, especially a nitrogen, oxygen, or fluorine atom, usually of another molecule.

འདུས་རྒྱལ་ཞིག་གི་ཡང་རྒྱུ་དྲུག་ཐུན་དེ་འདུས་རྒྱལ་གཞན་ཞིག་གི་སྒྲོག་གི་མོ་གཤེས་ཆེ་བའི་རྒྱལ་ཐུན་ཟེ་རྒྱུ་དང་། འཆོ་རྒྱུ་དྲུག་ཡང་ན། སྤུ་ལའི་ཟིན་ལྷ་བྱ་ལ་འབྲུར་བར་བྱེད་པའི་ཐུས་སྤྱོད་ཀྱི་འཆིང་བ་ཞིག་

hydrogen bonding
 ཡང་རྒྱུ་དྲུག་འཆིང་རྒྱུ་དྲུག་།
 chem.

The effect of hydrogen bonds, which are the strongest intermolecular force; this is largely responsible for the unique properties of water and for the ability of molecules in living systems to maintain the appropriate structure to carry out their biochemical functions; e.g., the double helix structure of DNA.

འདུས་རྒྱལ་དབར་གྱི་འཆིང་ཤུགས་ཆེ་ཤོས་ཡིན་པའི་ཡང་རྒྱུ་དྲུག་འཆིང་བའི་ཤུགས་སྤྱོད་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ནི་རྒྱུ་དྲུག་ཐུན་ཆོས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་ཅིང་། སྤྱི་ལྷན་མ་ལག་ནང་གི་འདུས་རྒྱལ་ལ་ཆགས་བཞོད་དེས་ཅན་ཞིག་ཉར་བ་རྒྱུ་བྱེད་པའི་རྒྱལ་པ་དང་དེ་དག་གིས་སྤྱི་དངོས་ཐུས་སྤྱོད་ཀྱི་བྱེད་ལས་སྤྱོད་པའི་རྒྱལ་པ་དང་ཡང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན། དཔེར་ན། ནེ་ཨིན་ཨི་ཡི་གཟུས་གཟུགས་ཉིས་ལྷན་གྱི་ཆགས་བཞོད་ལྷ་བྱ།

hydrogen ions ཡང་རྒྱུ་རྩལ། <i>chem.</i>	The positively charged ion, H^+ , characteristic of acids, that consists of a hydrogen atom that has lost an electron ཤོ་ཁུར་དང་ལྡན་པའི་གྲེས་རྩལ་ཏེ་ H^+ ཡིན། འདི་ནི་སྒྱུར་ཇུས་ཀྱི་སྒྲན་མིན་ཁུང་ཚོས་ཡིན་ཞིང་། སྒོ་ག་རྩལ་གཅིག་བརྒྱགས་ཟེན་པའི་ཡང་རྒྱུར་རྩལ་ཐན་གཅིག་གིས་གྲུབ།
hydrolyze རྒྱས་འཕམ་ལ་གཏོང་བ། <i>phys.</i>	Break down (a compound) by chemical reaction with water. (འདུས་རྩལ་ཞིག་)ལྷ་དང་ཇུས་སྒྱུར་གྱི་ཆ་གསེས་གཏོང་བ།
hydrophilic རྒྱ་མོས་རང་གཤིས། <i>chem.</i>	Having a tendency to mix with, dissolve in, or be wetted by water. ལྷ་དང་མཉམ་དུ་བསྐྱེས་སྒུབ་པ། རྒྱའི་ནང་དུ་བལྟ་སྒུབ་པ། ཡང་ན་རྒྱ་ཡིས་རྫོན་པ་བཟོ་སྒུབ་པའི་ རྩལ་པ་ལྡན་པ།
hydrophobic རྒྱ་བརྒྱག་རང་གཤིས། རྒྱ་ དང་རྒྱས་རང་གཤིས། <i>chem.</i>	Tending to repel or fail to mix with water. ལྷ་དང་མཉམ་དུ་བསྐྱེས་མི་སྒུབ་པའམ་རྒྱ་ཕྱིར་རྫོག་པར་བྱེད་པའི་རྩལ་པ་ཅན།
hydrophobic interaction རྒྱ་དང་རྒྱས་འཕམ་བརྒྱུད། <i>chem.</i>	An interaction between a hydrophobic part of a molecule and an aqueous environment. Such interactions are particularly significant in establishing the three-dimensional shape of enzymes in solution. འདུས་རྩལ་ཞིག་གི་རྒྱ་བརྒྱག་རང་གཤིས་ཅན་གྱི་ཆ་གསེས་དང་རྒྱ་ལྡན་ཁོར་ཡུག་ཅིག་དབར་གྱི་ འཕམ་སྒྲིར་ལ་ཟེར། བལྟ་ཁུང་ནང་དུ་སྒྲི་ཇུས་ཀྱི་ཕྱོགས་ཆ་གསུམ་ལྡན་གྱི་དབྱེ་བས་གྲུབ་དུ་ འབྲུག་པས་འཕམ་སྒྲིར་འདི་ནི་དམིགས་བསམ་ལ་གྱི་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན།
hydroskeleton གཤེན་ཉེན་རྩལ་རྒྱོམ། <i>biol.</i>	In many soft-bodied invertebrates, a water-filled body cavity controlled by muscles to serve a skeletal function. སྐལ་རུས་མེད་ཅིང་ལུས་པོ་སྙེ་མོ་ཡིན་པའི་སྒོ་ག་ཆགས་ཀྱི་ནང་དུ། གསྐྱིམ་གྱིས་སྤངས་འཛིན་ བྱེད་ཅིང་རྒྱ་ཡིས་ཁངས་ཡོད་པའི་ཁུང་དུ་ཡིས་རུས་རྒྱོམ་གྱི་བྱེད་ལས་སྒྲུབ་པ་དེ་ལ་གོ།
hydrosphere རྒྱ་ཡམས། <i>biol.</i>	The portion of the Earth's crust made up of water and its solutes (e.g. sodium and magnesium chlorides). It includes groundwater, as well as the oceans and icecaps. ལྷ་དང་དེའི་བལྟར་ཇུས་(དཔེར་ན། མོ་ཤེ་ཡམས་དང་དཀར་གཡའི་ཚུ་རྒྱུ་གྲེས་རྩལ་) གྱིས་གྲུབ་ པའི་སའི་གོ་ལའི་སྤྱ་ལྷན་གྱི་ཆ་གསེས་ལ་ཟེར་ཞིང་། དེའི་ཁངས་སྤྱ་ས་འོག་གི་རྒྱ་དང་། དེ་བཞིན་དུ་ རྒྱ་མཆོད་དང་འབྲུགས་རོམ་བཅས་རྒྱ་དཔོན།
hydrostatic skeleton གཤེན་ཉེན་རྩལ་རྒྱོམ། <i>biol.</i>	In many soft-bodied invertebrates, a water-filled body cavity controlled by muscles to serve a skeletal function. སྐལ་རུས་མེད་ཅིང་ལུས་པོ་སྙེ་མོ་ཡིན་པའི་སྒོ་ག་ཆགས་ཀྱི་ནང་དུ། གསྐྱིམ་གྱིས་སྤངས་འཛིན་ བྱེད་ཅིང་རྒྱ་ཡིས་ཁངས་ཡོད་པའི་ཁུང་དུ་ཡིས་རུས་རྒྱོམ་གྱི་བྱེད་ལས་སྒྲུབ་པ་དེ་ལ་གོ།

hydrostatics མིན་གནས་གཤེད་གཞུགས་ ཟིག་པ། <i>phys.</i>	A branch of physics that deals with the characteristics of fluids at rest and especially with the pressure in a fluid or exerted by a fluid on an immersed body འགྲུལ་མེད་དུ་གནས་པའི་རྒྱག་གཞུགས་ཀྱི་ཁུད་ཆོས་ལ་དབྱེད་པའི་དངོས་ཁམས་ཆོན་རིག་གི་སྡེ་ ཆོན་ཞིག་སྟེ། ལྷག་པར་དུ་རྒྱག་གཞུགས་ནང་གི་གཞོན་ཤུགས་སམ་རྒྱག་གཞུགས་ནང་དུ་སྟེབ་ པའི་དངོས་པོའི་ཐོག་དུ་རྒྱག་གཞུགས་དེ་ཡིས་བསྐྱེད་པའི་གཞོན་ཤུགས་ལ་དབྱེད་པའི་རིག་པ།
hydroxyl groups ཉེ་ཤག་སིལ་ཏུ་ཆོགས། <i>chem.</i>	The univalent group -OH, occurring in many organic and inorganic compounds. སྟེབ་བྱེད་གཅིག་ཅན་གྱི་ཏུ་ཆོགས་ -OH ལ་གོ་ཞིང་། སྟེ་ལྷན་ཡིན་མིན་གཉིས་ཀའི་འདུས་ རྒྱལ་མང་པོའི་ནང་དུ་ཡོད།
hyperalgesia གཞེན་ཆེན། <i>neurosci.</i>	Extreme sensitivity to pain. ན་རྒྱག་ལ་ཆོར་བ་ཏ་ཅང་སྟེན་པོ་ཡོད་པ།
hypergiant ཆད་བཀལ་ཁྲུང་ཆེན། <i>phys.</i>	A star that is extremely massive and even more luminous than a supergiant. གདོས་ཆད་ཤིན་ཏུ་ཆེ་ཞིང་། ལྷང་མ་འཕགས་ཆེན་ཞིག་ལས་ཀྱང་བརྒྱག་མདངས་ཆེ་པའི་ལྷང་ མ་ཞིག།
hypermetropia ཉེ་སྒྲིབ། <i>biol.</i>	A condition in which visual images come to a focus behind the retina of the eye and vision is better for distant than for near objects མིག་ཤེས་ཀྱི་སྒྲིབ་བརྒྱན་ཏུ་སྒྲིའི་རྒྱབ་དུ་འདུ་ཞིང་ཐག་ཉིད་དངོས་པོ་ལས་ཐག་རིང་གི་དངོས་པོ་ ལོགས་པར་མཐོང་བའི་མིག་སྟོན་ཞིག།
hyperpnoea དབྱགས་རྒྱ་རིབ། <i>biol.</i>	Abnormally rapid or deep breathing. རྒྱན་ལྷན་མིན་པའི་དབྱགས་འབྲིན་རྒྱབ་ཏ་ཅང་མགྲོགས་པོ་འཕམ་རིང་པོ་ཞིག།
hyperpolarization ཆད་བཀལ་སྟེ་བྱེས། <i>neurosci.</i>	The process or act of making the membrane potential of a cell more negative. སྤ་ཕྱད་ཞིག་གི་སྟེ་མོའི་རྒྱས་པའི་མོ་ཡི་རང་གཤེས་རྗེ་ཆེ་རུ་གཏོང་བའི་བྱ་བའམ་བྱ་བའི་རྒྱད་རིམ།
hypersensitivity ཆོན་རྒྱན་བྲགས་པ། <i>neurosci.</i>	An abnormal condition characterized by an exaggerated response of the immune system to an antigen འགོག་བྱངས་སྟེད་རྫས་ཤིག་ལ་ནད་འགོག་མ་ལག་གིས་ཆད་ལས་བཀལ་བའི་ཡ་ལན་སྟོད་པའི་ རྒྱན་ལྷན་མིན་པའི་གནས་སྟངས་ཤིག།
hypersomnolence གཉིད་བྲགས་གནས་བབས། <i>biol.</i>	Hypersomnia is a condition that causes a patient to feel sleepy throughout the day. It may occur even after long stretches of sleep time. གཉིད་བྲགས་གནས་བབས་ནི་ནད་པ་ཞིག་ལ་ཉིན་གང་པོར་གཉིད་ཁུག་འདོད་ཀྱི་རྒྱན་སྟོང་བའི་ གནས་སྟངས་ཤིག་ལ་ཟེར་འདི་ནི་གཉིད་ཡུན་རིང་པོ་ཞིག་ཁུག་པའི་རྗེས་སུ་འདྲུང་སྟེད་པ་ཡིན།

hypertension ཁག་རྒྱབ་ཉོན་ཆད་སྒྲིག་ biol.	Abnormally elevated arterial blood pressure. རྒྱུན་ལྔན་མིན་པའི་སྒོ་ནས་འཕེལ་བའི་འཕར་ཅད་ཁག་ཤེད།
hyperthyroidism ཨ་ལ་མེན་བྱེད་ལས་ལྷག་ཆུང་། biol.	Hyperthyroidism is over-activity of the thyroid gland, with elevated levels of thyroid hormones (thyroxine) in the blood-stream. ཨ་ལ་མེན་བྱེད་ལས་ལྷག་སྒོན་ནི་ཁག་རྒྱུན་དུ་ཨ་ལ་མདུད་མེན་ཇས་ཆད་མཐོ་དུ་འགྲོ་བ་དང་ལྷན་དུ་བྱུང་བའི་ཨ་ལ་མདུད་མེན་གྲུའི་ཆད་བཞག་ལྟེད་སྒོ་ལ་ཟེར།
hypertonic གླིང་ཤིང་མཐོ་བ། biol.	Having extreme muscular or arterial tension. ཤ་སྒྲིམ་མས་འཕར་ཅད་རྒྱུད་ཤུགས་ཏ་ཅང་ཆེན་པོ་དང་ལྷན་པ་ལ་ཟེར།
hyperventilation དབྱགས་བཞེག་ biol.	Abnormally fast or deep respiration, which results in the loss of carbon dioxide from the blood, thereby causing a fall in blood pressure, tingling of the extremities, and sometimes fainting. རྒྱུན་ལྔན་མིན་པའི་དབྱགས་འབྲེན་རྒྱལ་ཤིང་པོ་འཕམ་མ་གྲོགས་པོ་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ཁག་ནང་གི་ཁར་སྒོན་འཆོ་རྒྱུད་ཟུང་ལྔན་ཇི་ཉུང་དུ་འགྲོ་བས། ཁག་ཤེད་ཆག་པ་དང་། ཀླང་ལག་སྒྲིད་པ། མཆིམས་རེར་བརྒྱལ་འབྲོགས་བཅས་འབྱུང་གི་ཡོང།
hyphae (hypha) ཉ་མ་ལག (ཉ་མ་ཤིང་རྩ་ལག) biol.	Each of the branching filaments that make up the mycelium of a fungus. ཉ་མ་ཤིག་གི་རྩ་བ་འབྲུབ་པར་བྱེད་པའི་ཉ་མ་མ་ཐ་མོ་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ།
hypocretin(Hcrt) རྟེ་ཕྱ་ཁིང་ཉིན། chem.	Either of two hormones produced by the mammalian hypothalamus and functional in the regulation of appetite and sleep. ནུ་གསོས་སྒོག་ཆགས་ཀྱི་ཁྲའ་སྤྱག་འོག་མས་སྒྲིབ་སྤྱན་བྱས་པའི་མེན་ཇས་གཉིས་ལས་གང་རུང་ལ་གོ་ཞིང་། ཡི་ག་དང་གཉིད་སྤངས་འཛིན་བྱེད་པར་བྱེད་ལས་འདོན།
hypoglossal nerve ལྷེ་འོག་དབང་བ། neurosci.	The twelfth cranial nerve, which supplies the muscles of the tongue ལྷེ་ཡི་ཤ་སྒྲིམ་ལ་བརྟེན་སྤྱིལ་མཁན་གྱི་དབང་རྩ་སྟེ་མོད་རུས་དབང་རྩ་བ་ཅུ་གཉིས་པ།
hyposensitivity ཆོད་སྒྲིབ་ཉན་པ། neurosci.	A lower than normal sensitivity to stimuli. སྤྱི་ལྟེན་ལ་རྒྱུན་ལྔན་ལས་ཞན་པའམ་དམའ་བའི་ཆོད་སྒྲིབ།
hypotenuse གསེག་མཐའ། math.	The longest side of a right-angled triangle, opposite the right angle. འང་ཟུར་ཟུར་གསུམ་མ་ཞིག་གི་མཐའ་ཤིང་ཤོས་ཉི་འང་ཟུར་གྱི་ཁ་གཏད་དུ་ཡོད་པའི་མཐའ།

hypothalamus The part of the brain in vertebrate animals that lies below the thalamus. It regulates many biological processes, including body temperature, thirst, hunger, and sleeping. The hypothalamus releases hormones that control the pituitary gland.

ཡུང་ཐུག་འོག་མ།
neurosci.

སྤུལ་རུས་ཅན་གྱི་སྒོག་ཆགས་ཀྱི་ཡུང་ཐུག་གི་འོག་ཏུ་ཡོད་པའི་ཡུང་པའི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་ཟེར་ཞིང་།
དེ་ཡིས་ལུས་ཀྱི་བྱོད་ཚད་དང་། བཞེས་སྒོམ། གཉིད་ཁུག་པ་བཅས་ཚུད་པའི་ལུས་ཁམས་ཀྱི་བྱེད་
རིམ་མང་པོ་ཞིག་ལ་སྤངས་འཛིན་བྱེད། ཡུང་ཐུག་འོག་མས་མི་ཕུ་མེན་ལུ་ཚོད་འཛིན་བྱེད་མཁན་གྱི་
མེན་ཇས་ཀྱང་སྟོང་འདོན་བྱེད།

hypothesis Educated guess; a reasonable explanation of an observation or experimental result that is not fully accepted as factual until tested over and over again by experiment.

ཆོད་གཞུག
sci. method

བརྟག་དབྱད་ཡང་ནས་ཡང་དུ་བྱས་པའི་རྗེས་སུ་མ་གཏོགས་བདེན་དོན་དུ་ཁས་མི་ལེན་པའི་རྟོག་
ཞིབ་ཅིག་གི་རྒྱ་མཚན་ལྷན་པའི་འགྲེལ་བཤད་དམ་བརྟག་དབྱད་ཀྱི་བྱུབ་འབྲས་ཏེ་གཏིང་ཚུགས་
པའི་ཆོད་དཔག་

hypothyroidism Hypothyroidism is a condition in which the thyroid gland does not make enough thyroid hormone.

ཐོ་མེན་ཐད་ནད།
biol.

ཐོ་མེན་ཐད་ནད་ནི། ཨོལ་མདུད་མེན་བྱས་ཨོལ་མདུད་མེན་ཇས་འདང་ངེས་ཤིག་བཟོ་ཡི་མེད་
པའི་གནས་སྤངས་ཤིག་ལ་ཟེར།

hypotonic Having less than normal tone or tension, as of muscles or arteries.

ཁྱིམ་ཤིང་དམའ་བ།
biol.

ཤ་གནད་དམ་འཕར་ཅ་ལ་རྒྱན་ལྷན་ལས་དམའ་བའི་ངར་རམ་རྒྱིང་ཤུགས་དང་ལྷན་པར་གོ།

Hz Abbreviation for hertz.

ཧར་མེ། ཧར།
phys.

ཧར་ཆི་ཡི་བསྐྱས་ཡིག་

ideal gas A hypothetical gas that obeys that gas laws exactly. An ideal gas would consist of molecules that occupy negligible space and have negligible forces between them.
 དཔེ་འོས་རྒྱུ་ལས་གཞུགས།
phys.

དཔེ་འོས་རྒྱུ་ལས་གཞུགས་ཀྱི་གཏན་ཁུངས་ཏྲག་ཏྲག་བརྗེ་བའི་རྒྱུ་ལས་གཞུགས་བཏྲགས་པ་བ་
 ཞིག་དཔེ་འོས་རྒྱུ་ལས་གཞུགས་ནི་སྟོང་ཆ་ཐོན་བྱ་ལས་མི་འཛིན་ལ་པན་ཚུན་དབར་དུ་ཤུགས་
 གུང་ཐོན་བྱ་ལས་མེད་པའི་འདུས་རྒྱུ་ལས་གྲུབ་པ་ཡིན།

igneous rock The term for a rock formed when molten rock cools and hardens.
 རྩན་རྩ།
phys.
 བཟུ་ནས་གཤེར་གཞུགས་སུ་གྱུར་བའི་བྲག་རྩ་གང་མོ་དང་མཁེགས་པོར་གྱུར་ཏེ་བྲག་པའི་བྲག་
 རྩ་ལ་གྱོ་

IL-2 (interleukin) A protein or cytokine secreted by activated T cells of the immune system. It stimulates these cells, causing them to proliferate.
 དབར་དཀར་བྱ་ལ་སྤྱི།
biol.

ནད་འགོག་མ་ལག་གི་ས་ད་སྟོང་ཐེབས་པའི་ཁེ་སྤྱད་གིས་སྟོད་འདོན་བྱས་པའི་སྤྱི་ཚུས་ས་ཡི་ཁོ་
 སྤྱུལ་སྤྱི་ཞིག་ལ་གོ་འདི་ཡིས་སྤྱད་འདི་དག་ལ་སྤྱུལ་སྟོང་གེད་ཅིང་མཆེད་འཕེལ་གེད་དུ་འཇུག།

imaginary number A number that is expressed in terms of the square root of a negative number (usually the square root of -1 , represented by i or j)
 རྒྱུད་གྲངས།
math.
 མི་གང་ས་ཤིག་གི་རང་སྤྱུར་ཅ་གྲངས་ (-1 གི་རང་སྤྱུར་ཅ་གྲངས་ཏེ་ i ཡང་ན་ j གྱིས་མཆོན་)
 གྱིང་ཐོའི་ཐོག་ནས་མཆོན་བར་བྱས་པའི་གྲངས་ཀ་ཞིག་ལ་གོ།

immediate memory Immediate memory is the ability to remember a small amount of information over a few seconds.
 འཕྲལ་འཛིན་བློ་བཟང།
neurosci.
 འཕྲལ་འཛིན་བློ་བཟོ། སྤྱི་ཆ་འགའི་རིང་ལ་གནས་ཚུལ་ཉུང་ཉུང་ཞིག་བློ་བྱས་པའི་རྒྱས་པ་
 ལ་ཟེད།

**immune
response**

ནད་འགོག་ཡ་ལན།
biol.

A response of the body to a foreign substance, especially to a bacterium, virus, or fungus that can cause disease. The immune response works to destroy or inactivate these foreign substances and occurs in several stages, usually involving a nonspecific response followed by a specific response targeted to the particular invader. The components of the immune response include white blood cells, such as phagocytes and lymphocytes, and antibodies.

ཁྱེ་ནས་ཡོང་བའི་དངོས་ཆས་སྤྱི་དང་། ཁྱེ་བྲག་ཏུ་ན་ཆ་སྤྱད་མཁན་གྱི་སྲིན་བུ་ལས། གཉན་སྲིན། ཡང་ན་ཉན་སྤྱ་ལ་ལུས་བོས་སྤྱད་བའི་ཡ་ལན་ཞིག་ནད་འགོག་ཡ་ལན་གྱིས་ཁྱེ་ནས་ཡོང་བའི་དངོས་ཆས་དེ་ཅ་མེད་དུ་གཏོང་བའམ་རྒྱས་མེད་དུ་གཏོང་གི་ཡོད་པ་དང་། སྤྱིར་བཏང་ངེས་མེད་གྱི་ཡ་ལན་ཞིག་གི་རྒྱུ་སྤྱི་ནས་ཡོང་བའི་དངོས་ཆས་ཁྱེ་བྲག་པ་ལ་དམིགས་བའི་ངེས་ཅན་གྱི་ཡ་ལན་འབྱུང་བ་སྟེ་ཡ་ལན་ལ་ངེས་པ་གཉིས་ཡོད། ནད་འགོག་ཡ་ལན་གྱི་བྲུབ་ཆ་ནི་ཟླ་བུ་དང་། བྲག་དཀར་མ་ལུང་། འགོག་གཟུགས་བཅས་ཡིན།

immune system

ནད་འགོག་མ་ལག
biol.

A defence system found in organisms to protect against danger, including sterile injury, foreign organisms, such as viruses and bacteria, and cancer.

གཉན་སྲིན་དང་སྲིན་བུ་ལྟ་བུའི་རྒྱས་མེད་སྤྱི་དངོས་དང་། སྦྲན། སྲིན་བུ་ལ་ལས་སྤྱོད་ལ་སོགས་བའི་ཉན་ཁ་ལས་སྤྱོད་མཁན་ཉེ་སྤྱི་དངོས་ཀྱི་ནད་དུ་ཡོད་བའི་འགོག་སྤྱད་མ་ལག་ཅིག

immunity

ནད་ཁུབ།
ནད་འགོག་རང་བཞིན།
biol.

The ability of an organism to resist a particular infection or toxin by the action of specific antibodies or sensitized white blood cells.

འགོག་གཟུགས་ཁྱེ་བྲག་པའམ་ཆོར་བ་སྤྱེན་པོར་བཟོས་བའི་བྲག་དཀར་མ་ལུང་གི་ཁྱེད་ལས་ལ་བརྟེན་ནས་གཉན་ཁམས་སྲིན་དུག་ཁྱེ་བྲག་པ་ཞིག་ལ་འགོག་ཆོས་ཁྱེད་པའི་སྤྱི་དངོས་ཀྱི་རྒྱས་པ་ལ་ཟེར།

immunization

ནད་ལྗང་། འགོག་བཙམ།
biol.

The production of immunity to an infectious disease in an individual through inoculation or vaccination.

ནད་སོན་འདེབས་པའམ་འགོག་སྦྲན་རྒྱག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་མི་ཞིག་ལ་གཉན་ཁའི་ནད་འབྱུང་མི་ཐུབ་བའི་ནད་འགོག་རང་བཞིན་སྤྱན་པའི་བྲུབ།

immunoenhancement

ནད་འགོག་རྒྱས་ཁྲེལ།
biol.

Increasing the immune response; aside from antibody, nonspecific substances may also act to enhance immune response.

ནད་འགོག་ཡ་ལན་ནི་ལེགས་སུ་གཏོང་བ་ལ་གོ་ཞིང་། འགོག་གཟུགས་ཅམ་མེན་པར་ངེས་གཉན་མེད་པའི་དངོས་ཆས་ཀྱང་ནད་འགོག་ཡ་ལན་ནི་ལེགས་སུ་གཏོང་བར་སྤྱོད་ཆོག

- immunoglobulin** Any of a class of proteins present in the serum and cells of the immune system, that function as antibodies.
ནད་འགོག་སྐྱུ་མ་གླི།
biol. འགོག་ག་རྒྱགས་ལྷ་བུའི་བྱེད་ལས་སྟེལ་མཁན་གྱི་ནད་འགོག་མ་ལག་གི་མ་ཕུང་དང་ཁྲག་གི་ཚུ་
མེར་གྱི་ནད་དུ་ཡོད་པའི་སྤྱི་ཚུས་ཀྱི་སྤྲེ་ཚན་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་ཟེར།
- immunologist** Immunologists are scientists or clinicians who specialise in the field of Immunology.
ནད་འགོག་རིག་པ་བ།
biol. ནད་འགོག་རིག་པའི་སྤྲེ་ཚན་ལ་ཆེད་ལས་བ་ཡིན་པའི་ཚན་རིག་པ་ལས་སྤྲན་བ་ཞིག་
- immunology** The branch of medicine and biology concerned with immunity.
ཁྲམ་ཐུངས་རིག་པ།
ནད་འགོག་རིག་པ།
biol. ནད་འགོག་རང་བཞིན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྤྲན་དབྱེད་དང་སྤྱི་དངོས་ཀྱི་སྤྲེ་ཚན་ཞིག་
- immunosuppression** The partial or complete suppression of the immune response of an individual. It is induced to help the survival of an organ after a transplant operation.
ནད་འགོག་རྒྱས་གཞོན།
biol. སྤྱི་དངོས་ཀྱི་བྲག་བ་ཞིག་གི་ནད་འགོག་ལ་ལན་ཆ་ཙམ་མམ་ཆ་ཆང་འགོག་ཐབས་བྱེད་པ་ལ་
ཟེར། དབང་པོ་སྤྱི་འཇུགས་གཤག་བཅོས་ཀྱི་ཆེས་སྤྱ། འདི་ཡིས་དབང་པོ་ཞིག་གསོན་གནས་
རྒྱབ་པར་རོགས་རམ་བྱེད།
- immunotherapy** Treatment that improves ability of the immune system to fight disease
ནད་འགོག་གསོ་ཐབས།
biol. ག་ཆ་ལ་ཁྲོལ་འཛིང་བྱེད་པའི་ནད་འགོག་མ་ལག་གི་རྒྱས་བ་གོང་འཕེལ་གཏོང་བའི་གསོ་ཐབས་
ཤིག་ལ་ཟེར།
- implantable contact lens** These lenses are similar to small contact lenses, that are placed inside of the eye instead of on the surface. Once in place, the lens cannot be seen or felt and requires no main-
གཏན་འཇུགས་འཕྲད་ཤེལ།
འཇུགས་ཤེལ།
phys. tenance. Lens implants have been used for many years and are considered a safe solution for those whose vision correc-
tion falls outside of acceptable parameters.
གཏན་འཇུགས་འཕྲད་ཤེལ་ནི་འཕྲད་ཤེལ་རྒྱུང་རྒྱུང་ཞིག་དང་འདྲ་མོད། མིག་ངོས་སུ་འཇོག་པ་མིན་
པར་མིག་གི་ནད་རོལ་དུ་འཇུག་གི་ཡོད། མིག་གི་ནད་རོལ་དུ་ཉག་ཉག་བརྟུག་ཆེས་དྲངས་ཤེལ་འདྲེ་
མཐོང་མི་ཐུབ་ལ་ཡོད་པ་ཆོར་ཡང་མི་ཐུབ་པ་མ་ཟད། རྒྱན་གནས་བདག་སྤྱོད་ཡང་བྱེད་མི་དགོས།
དྲངས་ཤེལ་འདྲེ་མིག་ནད་དུ་འཇུག་རྒྱུའི་ཐབས་ལམ་འདྲེ་ལོ་མང་རིང་ལ་བེད་སྤྱོད་བྱས་ཡོད་པ་དང་།
མིག་གི་མཐོང་རྒྱ་སྤྱོ་ཞིང་བཅོས་ཐབས་གཞན་གྱིས་མི་པན་བ་དག་ལ་གཏན་འཇུགས་འཕྲད་ཤེལ་ནི་
ཉེན་ཁ་མེད་པའི་བཅོས་ཐབས་ཤིག་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད་གི་ཡོད།

ཐོག་མཐུན་ལྟུང་།
biol.

१) ས་མོན་འདྲེས་འདྲེས་བརྒྱུད་པའི་བླ་བཅའ་བཞུགས། ༢) འདྲེས་སྤྱོད་བླ་བའི་ཁམས་
དམར་ཞིག་བྱ་སྤྱོད་ཀྱི་ནང་ལ་དབྱུང་བའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ། [འདྲེས་སྤྱོད་བླ་བའི་ས་མོན་བླ་
བྱུང་གི་འདྲེས་འདྲེས་ལ་མོས་ས་ཏེ་འབྲུང་བ།]

མདོན་མེད་བླན་པ།
neurosci.

མངོན་མེད་དབ་པ་ (བརྗོད་མེད་དབ་པ་ལེས་ཀྱང་ཟེར་) ཞི་བརྟན་འཛིན་དབ་པའི་རིགས་ཤིག་སྟེ་
 མངོན་གསལ་དབ་པའི་ཕྱོག་ཕྱོགས་ཡིན་ཞིང་འདིའི་སྐབས་སུ་ཤེས་ཆོང་དང་བཅས་པའི་བསམ་
 བཞིག་གཤོང་མེད་གོས། འདི་ཡིས་ཁྱེད་ལ་སྟོང་འཛིན་ལ་བརྟེན་ནས་བྱ་བ་ཁྱེད་དུ་འཇུག་དབ་པ་
 འདི་ནི་ང་ཚོའི་བྱ་བའི་ཁྱོད་དུ་རྩལ་མེད་དུ་འབྱུང་གི་ཡོད་པས་ཆེག་གི་བརྗོད་པར་འཛིན་དགའ་
 བ་ཡོད།

ནང་འཛིན།
phys.

ལྷགས་པ་ལྷག་པོའི་སྒོ་ནས་ནང་གི་ཕྱོགས་སུ་དྲིལ་བའམ་དྲིལ་བར་སྐྱེན་བྱེད་པ།

ཐེག་ངར།
phys.

ཐོག་པའི་བྱག་ས་དང་བྱག་ས་དེ་ཐོག་པའི་རྩ་ས་ཡུན་གཉིས་ཀྱི་བརྒྱ་རེ་ཐོག་། རེག་རར་གྲིས་འགྲུལ་
ཚད་ལ་འགྲུར་བ་གཏོང་གི་ཡོད།

$$\text{རྟེན་འབྲས།} = Ft = \Delta(mv)$$

འཕར་བཤ།
neurosci.

གཤམ་ཞེས་གསུངས་པའི་ཆ་གཞན་ཞེས་ཀྱང་བུའི་དམིགས་པ་འབྲེ་བུང་བུའི་ཅིག་ཏུ་མང་སྡོད་ལོ་ལ་
ལན་ནས་སྤྱིར་བྱེད་ཀྱི་ལ་ལས་སྤྱོད་པར་བྱེད་པའི་དབང་རྩ་ཅག་མའི་རྒྱ་དུ་བདེ་མེན་ཞེས་སྤྱོད་
རྩས་ཀྱི་དོ་མོར་རྒྱ་དཔའི་བྱེད་པ་དེ་ལ་གོ་

པོ་མཁུན།
phys.

གཉིས་མཇ་གཉིས་ལས་མང་བའི་རྒྱལ་སྤྱི་ཟེམ་གྱོ་ (དང་རྒྱལ་སྤྱི་གཞི་དང་) རྣམས་དུས་གཅིག་
ལ་གནས་གཅིག་ལ་སླེབས་ལ་ལ་བརྟེན་ནས་ཕན་ཚུན་དཔུང་སྟོན་ཟེང་པའི་རྒྱལ་སྤྱི་དཔེ་
ཆོད་ཅིག་

inactive	Having no chemical or biological effect.
བྱ་བར་མ་ཉུགས་པ། <i>neurosci.</i>	རྩམ་སམ་སྒྲེ་དངོས་ཀྱི་འུགས་སྒྲེན་མེད་པ།
incandescence	State of glowing while at a high temperature, caused by electrons bouncing around over dimensions larger than the size of an atom, emitting radiant energy in the process. The peak frequency of radiant energy is proportional to the absolute temperature of the heated substance: $f \sim T$
ཆ་འཛེར། <i>phys.</i>	བོད་ཆད་མཐོ་བའི་སྐབས་སུ་རྩལ་སྒན་ལས་ཆེ་བའི་ས་ཁོངས་སུ་སྒྲོག་རྩལ་འཕར་མཚངས་བྱེད་བའི་སྐབས་སུ་འོད་རླུང་འཕྲོ་རུ་འཇུག་པའི་འོད་འཛེར་བའི་གནས་བབ་ལ་གོ་འོད་རླུང་གི་སྒྲོས་བྱེད་མཐོ་ཤོས་ནི་ཆ་ཐོར་བཅོས་པའི་དངོས་རྩམ་གྱི་ཚུགས་ཟུབ་བོད་ཆད་ལ་ཐད་འབྲེལ་ཡིན། $f \sim T$
incandescent bulb	The incandescent light bulb or lamp is a source of electric light that works by incandescence, which is the emission of light caused by heating the filament.
ཆ་འོད་ཤེལ་ཉྐག <i>phys.</i>	ཆ་འོད་ཤེལ་ཉྐག་གས་སྒྲོག་སྒྲོན་ནི་ཆ་འོད་དེ། སྒྲོད་སྒྲུབ་ཆ་བསྐྱོ་བཏང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་འོད་འཕྲོ་བར་བྱེད་པའི་ཐབས་ལ་བརྟེན་པའི་འོད་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་ཤིག་ཡིན།
incentre	The centre of the incircle of a polygon.
ནང་གླིང་ཉྐྱེ་གནས། <i>math.</i>	མཐའ་མང་དབྱིབས་ཤིག་གི་ནང་གླིང་གི་ཉྐྱེ་གནས།
incident ray	An incident ray is a ray of light that is pointing towards and striking a surface
ནང་འཕྲུལ་འོད་ཟེར། <i>phys.</i>	འཕྲོ་ཟེར་ནི་དོས་ཤིག་ལ་ཁ་གཏད་དེ་ཤོག་པར་འགྱུར་བའི་འོད་ཟེར་གྱི་འཕྲོ་མདའདེ་ལ་ཟེར།
incircle	A circle inscribed in a given polygon.
ནང་གླིང་། <i>math.</i>	མཐའ་མང་དབྱིབས་ཀྱི་བྲག་ས་ཞིག་གི་ནང་ལོལ་དུ་བྲིས་པའི་གླིང་དབྱིབས།
incoherent	(Of waves) having no definite or stable phase relationship.
འཕྲོས་མི་མཉམ་པ། <i>phys.</i>	(རྒྱབས་ཀྱི་) རོ་ཡི་འབྲེལ་བ་བརྟན་པོ་དང་ངེས་ཅན་མེད་པ།
incoherent light	Light containing waves with a jumble of frequencies, phases, and possibly directions. See also coherent light and laser.
འཕྲོས་མི་མཉམ་པའི་འོད། <i>phys.</i>	སྒྲོས་བྱེད་དང་རོ། ཐ་ན་ཁ་ཕྱོགས་ཀྱང་སྒྲ་ཚོགས་ཡོད་པའི་རྒྱབས་དུ་མས་བྱུབ་པའི་འོད། གཅིག་འདུས་འོད་དང་ལེ་ཟེར་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས།
incubation period	The time period necessary for any process of development.
སྒྲུབ་ཀྱི་རྒྱུ། <i>biol.</i>	འཚར་འབྲེལ་གྱི་རྒྱུད་རིམ་གང་འདྲ་ཞིག་ལ་ཡང་ངེས་པར་མཁོ་བའི་དུས་ཡུན་ལ་ཟེར།

index of refraction (n) Ratio of the speed of light in a vacuum to the speed of light in another material. $n = \text{speed of light in vacuum} / \text{speed of light in material}$

འཕྲིན་འཕྱིར་ཚད་གཞི
phys.

སྒོར་སངས་ཁམས་ཀྱི་འོད་ཀྱི་མགྲོགས་ཚད་དང་དངོས་པོ་གཞན་ནང་གི་འོད་ཀྱི་མགྲོགས་ཚད་
གཉིས་ཀྱི་སྒྲ་ཚད། $n = \text{སྒོར་སངས་ཁམས་ཀྱི་འོད་ཀྱི་མགྲོགས་ཚད} / \text{དངོས་པོ་གཞན་}$
 $\text{ནང་གི་འོད་ཀྱི་མགྲོགས་ཚད}$

induced
ཀླུ་ཁྱུན་བྱས་པའི།
phys.

(a) Term applied to electric charge that has been redistributed on an object due to the presence of a charged object nearby. (b) Term applied to a voltage, electric field, or magnetic field that is created due to a change in or motion through a magnetic field or electric field. Voltage induced ~ number of loops x magnetic field change/change in time

(ག) འགམ་དུ་ཁྱེད་དངོས་པོ་ཞིག་ཡོད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྒྲིག་ཁུར་གྱི་
བཟམ་སྤངས་ལ་འགྱུར་བ་ཐེབས་པར་སྒྱུར་བའི་ཆོག་ཅིག། (ཁ) སྒྲིག་རལ་ཁབ་ལེན་ར་བར་
འགྱུར་བ་ཕྱིན་པའས། ཡང་ན་སྒྲིག་རལ་ཁབ་ལེན་ར་བ་བརྒྱུད་ནས་འགྲུལ་སྒྱུར་བྱས་པ་ལ་
བརྟེན་ནས་བསྐྱུར་བའི་ཕྱི་ཚད་ཚད་དང་། སྒྲིག་ར། ཁབ་ལེན་ར་བ་བཅས་ལ་སྒྱུར་བའི་ཆོག་ཅིག།
སྒྲིག་སྐྱུར་བྱས་པའི་ཕྱི་ཚད་ཚད། ~ ཨ་ལོང་གི་ཁ་གྲངས། x ཁབ་ལེན་ར་བའི་འགྱུར་བ།/དུས་ཀྱི་
འགྱུར་བ།

induced fission Fission resulting from neutron absorption.

ཀླུ་ཁྱུན་གས་འགྱུར།
phys.

བར་རུལ་འཛིབ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་གས་འགྱུར།

inductance
ཀླུ་ཁྱུན་བྱད་ཚོས།
ཀླུ་ཁྱུན་ཚད་གཞི།
phys.

The property of an electric conductor or circuit that causes an electromotive force to be generated by a change in the current flowing.

སྒྲིག་རྒྱུད་ཀྱི་རྒྱ་བའི་འགྱུར་བ་ཡིས་སྒྲིག་རྒྱུན་སྒྲུལ་ཤྲགས་བསྐྱུར་པར་བྱེད་པའི་སྒྲིག་གི་ཁྲིད་
གཟུགས་སམ་སྒྲིག་ལམ་གྱི་བྱད་ཚོས།

induction
ཀླུ་ཁྱུན།
phys.

Charging of an object without direct contact. See also electromagnetic induction.

དངོས་སུ་ཐུག་རེག་ས་བྱས་པར་དངོས་པོ་ཞིག་ལ་སྒྲིག་གསོག་པའི་ཚུལ། སྒྲིག་ཁབ་ལེན་སྒྲུལ་
སྐྱུན་ལ་ཡང་གཟིགས་རེགས།

inefficiency
ལས་ཕྱོད་ལྡན་ཆ།

The state of not achieving maximum productivity; failure to make the best use of time or resources.

ཐོན་སྐྱེད་ལེགས་ཤོས་སུ་མ་སླེབས་པའི་གནས་བབ་སྟེ། དུས་ཚོད་དང་ཐོན་ཁུངས་མེད་སྟེད་
ལེགས་ཤོས་བྱེད་ས་ཐུབ་པ།

inelastic
སྐར་ཆད་མི་བྱེད་པའི།
phys.

Term applied to a material that does not return to its original shape after it has been stretched or compressed.

རྒྱུང་བའམ་སྐྱམ་པའི་རྗེས་སུ་རང་གཟུགས་སུ་ཕྱིར་ལོག་མི་བྱེད་པའི་དངོས་པོ་ལ་སྒྱུར་བའི་ཆོག་ཅིག།

- inelastic collision** Collision in which the colliding objects become distorted and/or generate heat during the collision, and possibly stick together.
 མཐུན་མེད་རྒྱུ་ཁལ།
phys.
- inert gas** A gas that is not chemically reactive, especially a noble gas.
 ལྷ་མས་རྒྱུ་ཁལ།
chem.
- inertia** Sluggishness or apparent resistance of an object to change its state of motion. Mass is the measure of inertia.
 འཇུ་རྒྱུ་ཁལ་རང་གཤིས།
phys.
- inertial force** An apparent force, proportional to a body's mass, that appears to affect the body within a noninertial frame but is absent from the point of view of an inertial frame. Centrifugal forces and Coriolis forces are inertial forces.
 འཇུ་རྒྱུ་ཁལ་རང་གཤིས་ཀྱི་ཚད་འཇུ་རྒྱུ་ཁལ་རྒྱུ་ཁལ།
phys.
- inertial frame of reference** Unaccelerated vantage point in which Newton's laws hold exactly.
 འཇུ་རྒྱུ་ཁལ་རྒྱུ་ཁལ།
phys.
- inertial system** A frame of reference within which bodies are not accelerated unless acted upon by external forces
 འཇུ་རྒྱུ་ཁལ་རྒྱུ་ཁལ།
phys.
- infancy** The earliest period of childhood, especially before the ability to walk has been acquired.
 ལྷ་མས་རྒྱུ་ཁལ།
biol.
- infant** A child in the earliest period of life, especially before he or she can walk.
 དམར་འབྲུན། མ་འབྲུན།
biol.

infection The invasion of bodily tissue by pathogenic microorganisms that proliferate, resulting in tissue injury that can progress to disease
གཉན་ཁ།
biol.

མང་དུ་འབེལ་སྤུངས་པའི་ནད་སྲིན་སྦྱེ་དངོས་སྒྲིལ་ལྟས་པའི་ཕུང་བྱུང་ལ་བཅན་འཛུལ་བྱས་པར་གོ་ཞིང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཕུང་བྱུང་ལ་གཞིན་སྦྱོན་ཐེབས་ཏེ་ན་ཆ་རུ་འགྱུར་སྤངས་ཀྱི་ཡོད།

infectious disease Infectious diseases are caused by pathogenic microorganisms, such as bacteria, viruses, parasites or fungi; the diseases can be spread, directly or indirectly, from one person to another.
གཉན་ཁའི་ནད། གཉན་ཁ་
ཅན་གྱི་ནད།
biol.

གཉན་ཁའི་ནད་ནི་སྲིན་བྱ་དང་། གཉན་སྲིན་། གཞན་བརྟེན་སྦྱེ་དངོས། ཉམ་ཤ་ལྟ་བུའི་ནད་སྲིན་སྒྲིལ་ལྟས་སྦྱང་ཅིང་། སྦྱེས་བྱ་གཅིག་ནས་གཞན་ལ་ཐད་ཀར་རམ་བརྒྱུད་དེ་ཁྱབ་སྤེལ་འབྱུང་གི་ཡོད།

inference The act or process of deriving logical conclusions from premises known or assumed to be true.
རྟེན་དབག རིགས་དེད།
phil.

རྒྱུས་མངའ་ཡོད་པའས་བདེན་པར་འཛིན་པའི་ཐོག་མའི་བརྗོད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་གཏན་ཆོག་ས་དང་མ་ཐུན་པའི་མཐུག་སྤོམ་འཛོག་པའི་བྱ་བའས་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ།

inferior cerebellar peduncle Either of two large cordlike bundles of nerve fibers in each cerebellar hemisphere that connect the cerebellum with the medulla oblongata.
ཁྲད་རྒྱུའི་ཀང་ཕུ་འོག་མ།
neurosci.

ཁྲད་སྤྱིང་གི་རྒྱུས་ཕྱེད་རེ་འདི་ནང་གི་ཐ་གུ་འབྲ་བའི་དབང་ཅའི་ཉག་མ་རྩུན་པོ་ཆེན་པོ་གཉིས་ལས་གང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ལྟིས་རྩེ་ཞབས་དང་ཁྲད་སྤྱིང་གཉིས་མ་ཐུང་ཡོད།

inferior colliculus Structure within the mid-brain or mesencephalon that functions to control auditory reflexes and coordination.
འོག་འབྲུང་ཕུང་ལོ།
neurosci.

བར་ཁྲད་དམ་ཁྲད་རིམ་དབུས་མའི་ནད་གི་ཆགས་བཞེད་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཐོས་ཆོར་སྟོག་འགྲལ་དང་འབྲེལ་མ་ཐུང་གི་བྱ་བ་ལ་ཆོད་འཛིན་བྱེད།

inferior vena cava (postcava) The largest vein in the body, carrying blood from the lower half of the body to the right atrium of the heart.

ཁྲུག་ཀོང་ལྗོང་ཕ་ལོག་མ།
biol.

ལུས་པའི་ནད་གི་སྟོང་ཅ་ཆེ་ཤོས་ཏེ། ལུས་ཕྱེད་འོག་མ་ནས་སྤྱིང་གི་སྤྱབས་སྟོང་གཡམས་མར་ཁྲག་འཕྲེན་པར་བྱེད།

inflammation The reaction of a part of the body to injury or infection, characterized by swelling, heat, and pain. Inflammation increases the amount of blood flow to the injured area, bringing in more white blood cells and often healing the damaged tissue.
ཆ་སྐད་ཆ།
biol.

ལུས་པའི་ཆ་ཤས་ཤིག་གིས་རྩ་ས་སྦྱོན་ནས་གཉན་ཁ་ལ་སྤྱད་པའི་ཡ་ལན་ལ་ཟེར། དེའི་ཉྐགས་སྤྱུ་སྤྱང་པ་དང་། ཆ་བ། ཉ་བ་བཅས་འབྱུང་། ཆ་སྤྱང་གིས་རྩ་ས་སྦྱོན་བྱུང་བའི་ཁྲུལ་དུ་ཁྲག་རྒྱུན་རེ་མང་དུ་འཕྲོ་རུ་འཕུག་ཅིང་། ཁྲག་དཀར་པ་ཕུང་མང་བར་འཕྲེན་པས་སྦྱོན་ཤོར་བའི་ཕུང་བྱུང་གསོ་བར་བྱེད།

inflammatory response ཆ་ཁྲད་ཡ་ལན། biol.	A tissue reaction to injury or an antigen that may include pain, swelling, itching, redness, heat, and loss of function. རྩ་ས་སློན་ནས་འགོག་བྱེད་མཁུ་ལ་སྤྲད་པའི་ཕུང་བྱུབ་ཀྱི་ཡ་ལན་ཞིག་ལ་གོ་དེའི་ནད་དུ་ ཟུག་ཏུ་དང་། སྤྲད་སྤོས། ཟ་འབྲུག་ལངས་པ། དམར་པོར་འགྱུར་པ། ཆ་རྒྱུད་འཕེལ་བ། བྱེད་ ལས་ཉམས་པ་བཅས་ཡོད་ཆོག།
information ཆ་འཕྲིན། phys.	Processed, stored, or transmitted data. དབྱེ་སེལ་ལས། ཉར་ཆགས། བརྒྱུད་གཏོང་གང་རུང་བྱས་པའི་གྲངས་ཤོ།
information age ཆ་འཕྲིན་དུས་རབས། phys.	The period beginning around 1970 and noted for the abundant publication, consumption, and manipulation of information, especially by computers and computer networks. དུས་སྤྲབས་འདི་ནི་བྱི་ལོ་ ༡༩༧༠ ཅས་ལ་འགོ་བཙུགས་ཤིང་། རྫོགས་ཁྲད་དང་རྫོགས་ཁྲད་ཀྱི་བྱ་ ལ་བཞེན་ནས་ཆ་འཕྲིན་པར་སྤྲད་དང་། ཉར་སྤྱོད། བརྒྱུད་བྱེད་པ་བཅས་ཉ་ཅང་འབེལ་པོར་ གྱུར་བ་མཚོན།
infrared camera དམར་ཕྱི་པར་ཆས། phys.	An infrared camera is a non-contact device that detects infrared energy (heat) and converts it into an electronic signal, which is then processed to produce a thermal image on a video monitor and perform temperature calculations. དམར་ཕྱི་པར་ཆས་ནི་དམར་ཕྱིའི་རྩ་ས་པ་(རྫོང་རྩ་ས་)ཚོར་ཐུབ་ཅིང་དེ་རྫོགས་བཅ་རུ་བསྐྱར་བ་ དང་། རྫོགས་བཅ་དེ་ལས་སློན་བྱས་ཏེ་བརྒྱན་ཡོལ་གྱི་རོས་སུ་རྫོང་གི་སྤྲད་བརྒྱན་འཆར་བར་བྱེད་པ་ དང་རྫོང་ཆད་ཅིས་རྒྱག་ཐུབ་པའི་འབྲེལ་ཐུག་བྱེད་མི་དགོས་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག།
infrared light དམར་ཕྱིའི་ཨོད། phys.	Electromagnetic waves of frequencies lower than the red of visible light. སྤྲད་རུང་གི་ཨོད་དམར་པོའི་རྫོས་ཕྱོད་ལས་དམར་པོའི་རྫོགས་ཁབ་ལེན་གྱི་རྒྱལ་ས།
infrared radiation དམར་ཕྱི་འབྲེད་འཕྲོ། phys.	Electromagnetic radiation with wavelengths longer than that of red light but shorter than radio waves, i.e. radiation in the wavelength range 0.7 micrometer to 1 millimeter. རྒྱལ་ས་ཐག་ཨོད་དམར་པོས་རིང་ཞིང་རྒྱུང་འཕྲིན་རྒྱལ་ས་ལས་ཐུང་པའི་རྫོགས་ཁབ་ལེན་འབྲེད་འཕྲོ་ ཞིག་རྒྱལ་ས་ཐག་གི་རིང་ཆད་ $0.7 \times 10^{-6} \text{ m}$ �ནས་ 10^{-3} m བར་ཁྲབ་པའི་འབྲེད་འཕྲོ།
infrared telescope དམར་ཕྱི་རྒྱུད་ཤེལ། phys.	A reflecting telescope used to detect and study infrared radiation from space; refractors cannot be employed because glass is opaque at these wavelengths. བར་སྤྲད་ཁམས་ཀྱི་དམར་ཕྱི་འབྲེད་འཕྲོ་རྒྱུད་གཙོད་དང་ཞེལ་འཇུག་བྱེད་པར་སྤྱོད་པའི་ཕྲོག་ འཕྲོའི་རྒྱུད་ཤེལ་ཞིག་འཕྲོག་འཕྲོའི་རྒྱུད་ཤེལ་བཅད་སྤྱད་ན་མི་འགྲིག་སྟེ། རྒྱལ་ས་ཐག་འདིའི་ རྒྱལ་ས་སུ་ཤེལ་སློ་བྱེད་མི་གསལ་བའི་རྩ་ས་པར་འགྱུར་གྱི་ཡོད།

infrared waves Electromagnetic waves that have a lower frequency that visible red light.

དམར་ཕྱི་རྒྱ་ལ།
phys.

སྒར་རུང་གི་འོད་དམར་པོ་ལས་ རྒྱུ་ཕྱོད་དམའ་བ་ཡོད་པའི་སྒོ་གྲག་ཁབ་ལེན་གྱི་རྒྱལ་སྒྲིག་

infrasonic Term applied to sound frequencies below 20 Hz, the normal lower limit of human hearing.

དམའ་རྒྱུ་ལ།
phys.

རྒྱུ་ཕྱོད་ 20Hz ལྟེ་མི་ས་ཐོས་ཚད་ཀྱི་མ་མཐའ་ལས་རྒྱུང་བ་ཡོད་པའི་སྒྲ་ལ་སྒྱུད་པའི་ཚིག་ཅིག་

ingestion The process of absorbing nutrients or medications into the body by eating or drinking them.

ནང་ཕྱབ་བྱ་བ། ནང་འཛེན།
ནང་འཛེན། ནང་ལ་བྱ་བ་ལ།
མིང་ལ།
biol.

ཐ་བའས་འཕུང་བའི་བྱ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་སེའི་ནང་དུ་འཛོལ་བཅུང་དམ། སྒྲན་ནང་འཛེན་གྱི་དང་པོ་ལུས་སེའི་རྒྱུད་ལུགས་ཀྱི་ཕྱི་ལོ་ལྟར་འཛེན་པའི་སྒྲིག་

inheritance of acquired characteristics The obsolete and discredited concept that somatic characteristics accumulated by one generation can somehow be transferred to the germ cells, and then on to succeeding generations.

ཚོབ་ཚོས་རྒྱུད་འཛིན།
biol.

རབས་གཅིག་ལ་ཐོབ་པའི་ལུས་སེའི་བྱུང་གཤམ་ཁག་ས་སོན་མ་ཕྱང་ལ་རྒྱུད་སྒྱུད་ཀྱི་དུས་རབས་ཀྱི་དེ་ནས་རབས་མེས་མ་རྒྱུས་ལ་རྒྱུད་སྒྱུད་ཀྱི་དུས་རབས་འདོད་པའི་བོད་སྒྱུད་མེད་ཅིང་ཆ་འཛིན་དཔེ་ནི་པའི་ལྟ་ཚུལ་ཞིག་ [རིག་ས་ཤིག་ལ་ཐོབ་པའི་བྱུང་ཚོས་རྒྱུས་རིག་ས་རྒྱུད་ཀྱི་མས་རྒྱུད་འཛིན་གྱི་དམ་པ།]

inhibition The action of inhibiting, restricting, or hindering a process.

བར་འདྲོས། བཀག་འགོག་
biol.

རྒྱུད་ལུགས་ཞིག་འགོག་སྒྲུལ་གྱི་དམ་པའམ། དམ་བསྐྱུག་ས་ཀྱི་དམ་པ། ཡང་ན། བར་དུ་གཅོད་པའི་བྱ་བ་

inhibitory postsynaptic potential (IPSP) The change in potential produced in the membrane of the next neuron when an impulse that has an inhibitory influence arrives at the synapse

མཐུད་མཚམས་རྒྱུ་ཀྱི་འགོག་
ཕྱི་རྒྱུ་ལ་ཚད།
neurosci.

མ་ཕྱུད་མཚམས་སུ་བཀག་སྒྲུལ་གྱི་ཤུགས་རྒྱུན་དང་ལྡན་པའི་འཕར་བརྟེན་ཞིག་སྐྱབས་སྐྱབས་དབང་ཅུ་མ་ཕྱུག་ལུགས་རྒྱུ་མ་དེའི་སྒྱུ་མའི་ནང་དུ་སྒྲན་པའི་སྐྱབས་ཚད་ཀྱི་འགྱུར་བ།

inject To introduce (a drug or vaccine, for example) into a body part, especially by means of a syringe.

ཁབ་བཅུག་ས་ལ།
biol.

སྒྲན་ཁབ་སྒྱུད་དེ་ལུས་སེའི་ཆ་ཤས་ཤིག་དུ་ (སྒྲན་ནས་འགོག་སྒྲན་ལྟ་བུ་ཞིག་) ནང་འཛུགས་གྱི་དམ་པ།

injection The act of injecting.

ཁབ་བཅུག་ས་ལ།
biol.

ཁབ་རྒྱག་པའི་བྱ་བ།

inkjet printer A printer that works by spraying small drops of ink onto paper

རྒྱག་འདོད་ཡིག་ལམ།
phys.

ཤོག་བྱའི་སྒྲིང་དུ་རྒྱག་ཆའི་ཐེགས་མ་མོ་གཏོར་ཏེ་གྲེད་ལས་སྐྱབ་པའི་པར་འདོབས་འབྲུལ་ཆས་ཤིག་

- inlet** A small arm of the sea, a lake, or a river.
 མཚོ་ཡག་ *biol.* རྒྱ་མཚོ་ཡག་ མཚོ། ཡང་ན་གཙང་པོའི་ཡན་ལག་རྩུང་རྩུང་ཞིག
- innate behavior** An inherited pattern of behavior that appears in a similar form in all normally reared individuals of the same sex and species.
 ལྟན་ཆུས་གཤིས་སྤྱོད། *biol.* སོ་སོ་དང་ཉེ་རིགས་གཅིག་ཅིང་རྒྱན་ལྡན་ལྟར་གསོ་སྦྱོང་བའི་སྟོག་ཆགས་ཚང་མའི་ནང་དུ་ནས་བ་འདྲ་མཚུངས་སུ་མངོན་བའི་ལྟན་སྤྱོད་ཀྱི་གཤིས་སྤྱོད་ལ་གོ
- innervation** The supply or distribution of nerve fibres to any part of the body.
 རྒྱ་མཚེད། *neurosci.* ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་དབང་ཅིའི་ཉག་མ་ཁུབ་བའམ་མཁོ་སྦྱོང་བྱེད་བ་ལ་གོ
- inoculation** The act or an instance of inoculating, especially the introduction of an antigenic substance or vaccine into the body to produce immunity to a specific disease.
 རྟན་མཚན་འདེབས་པ། *biol.* སྟོན་འགོག་གི་སྟན་འཛུགས་པའི་བྱ་བའམ་བྱུང་བ་གོ་ཞིང་། བྱེ་བྲག་ཏུ་ན་ཆ་བྱེ་བྲག་བ་ཞིག་ལ་གཤོང་ལེན་བྱེད་པའི་ནད་འགོག་རང་གཤིས་སྦྱེད་སྟན་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་འགོག་ཐུངས་སྦྱེད་རྩིས་ཀྱི་དངོས་རྩིས་ཤིག་གས་འགོག་སྟན་ཞིག་ལུས་པོའི་ནད་དུ་ནད་འཇུག་བྱེད་བ་ལ་གོ
- inorganic** Not consisting of or deriving from living matter.
 རྒྱ་བལ། རྒྱ་མེད། *biol.* སྟེ་ལྡན་དངོས་རྩིས་ལས་བྱུང་བ་མིན་པའམ་སྟེ་ལྡན་དངོས་རྩིས་ཀྱིས་བྱུབ་བ་མིན་པ།
- inorganic compounds** Compounds which are not organic (broadly, compounds not containing carbon).
 རྒྱ་བལ་འདུས་རྩིས། *biol.* སྟེ་ལྡན་མིན་པའི་འདུས་རྩིས། (ཁུབ་ཆེ་བའི་དབང་དུ་བཏང་ན་ཁར་སྟོན་མེད་པའི་འདུས་རྩིས་ལ་གོ)
- input distance** The distance the input force acts through.
 རྟན་འཛིན་རྒྱུང་ཐག་ *phys.* རྟན་འཇུག་གི་ལྷགས་ཀྱི་བྱེད་ལས་ལ་བརྟེན་ནས་བཟོད་པའི་རྒྱུང་ཐག
- insoluble** Incapable of being dissolved; incapable of forming a solution, esp in water
 བཅུ་མི་བྱུབ་པ། *chem.* གཤེད་ཁུའི་ནད་དུ་བཅུ་མི་རྒྱས་པ་སྟེ། བྱེ་བྲག་ཏུ་ཆུའི་ནད་དུ་བཅུ་ཁུ་འབྲུབ་མི་བྱུབ་པ།
- insomnia** Inability to sleep adequately. The causes may include poor sleeping conditions, circulatory or brain disorders, breathing disorders, mental distress, or physical discomfort.
 གཉིད་མེད། *biol.* གཉིད་འདང་ངེས་ཤིག་ཁུ་མི་བྱུབ་པ་ལ་ཟེར། འདིའི་འབྱུང་རྒྱུན་ནི་ཉལ་སའི་གནས་སྤངས་ཞན་སོ་དང་། འཁོར་སྦྱོང་མ་ལག་གས་ཀླད་པའི་འཇུག་སྟོན། དཔྱད་པའི་འབྲུག་སྟོན། སེམས་སྦྱུག་གས་ཡང་ན་གཟུགས་མི་བདེ་བ་བཅས་ཡིན་སྟེ།

inspection Careful examination or scrutiny.

ཉ་ཉླག
biol.

གཟབ་ནན་གྱི་བརྟག་བཤམ་ཞིབ་བརྟག

instinct A natural or intuitive way of acting or thinking.

གཞུག་གཤིས། བག་ཆགས།
biol.

རང་བྱུང་ངམ་ལྟན་སྦྱེས་ཀྱི་བྱ་བ་བྱེད་སྤངས་སམ་བསམ་སྒོ་གཏོང་སྤངས་ཤིག

insula A region of the brain deep in the cerebral cortex.

སྒོང་ཞ།
neurosci.

ཁྲད་ཆེན་ཁྲད་ཤུན་གྱི་གཏོང་དུ་ཡོད་པའི་ཁྲད་པའི་ཁུལ་ཞིག་ལ་ཟེར།

insular cortex A part of the cerebral cortex beneath the temporal, parietal, and frontal lobes; believed to be involved in consciousness, feelings, and social relations.

སྒོང་ཕུན།
neurosci.

ན་ལྷག་འདབ་མ་དང་། གཞུག་འདབ། མདུན་འདབ་བཅས་ཀྱི་གཤམ་ཡོག་ཏུ་ཡོད་པའི་ཁྲད་ཆེན་ཁྲད་ཤུན་གྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཤེས་པ་དང་། སྤྱོད་ཆོར་། སྤྱི་ཆོག་ས་འབྲེལ་ལམ་བཅས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པར་འདོད།

insulator (a) Material that is a poor conductor of heat and that delays the transfer of heat. (b) Material that is a poor conductor of electricity.

འགོག་གཞུགས། ཆོད་གཞུགས།
phys.

(ག) རོད་ནུས་ཁྲིད་མཁན་གྱི་ཁྲིད་གཞུགས་སྒོ་བོ་སྡེ་རོད་ནུས་རྒྱུད་སྒྲོད་རྒྱུ་དཔལ་དུ་གཏོང་བའི་དངོས་པོ། (ཁ) འོག་གི་ཁྲིད་གཞུགས་སྒོ་བོ་ཡིན་པའི་དངོས་པོ།

insulin A hormone produced in the pancreas by the islets of Langerhans, which regulates the amount of glucose in the blood. The lack of insulin causes a form of diabetes.

ཆེན་གཤེར་མིན་ཐུ་མིན།
མངར་འཕྱ་ཆེན་གཤེར།
biol.

གཤེར་ཆེན་ནང་གི་ལན་རྩར་ཏན་ཕུང་ཆོགས་ཀྱིས་སྦྱེད་སྦྱར་བྲས་ཤིང་ཁྲག་ལམ་གྱི་གུ་ལུ་མངར་ཇས་ཀྱི་མང་ཉུང་ལ་སྤངས་འཛིན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཆེན་ཇས་ཤིག་ཆེན་གཤེར་མིན་སུ་ཡིན་ཉུང་བྲགས་པ་དེ་ཡིས་གཅིན་སྦྱ་ཟ་ཁུའི་རིགས་ཤིག་སྦྱེད་པར་བྱེད།

insurance A practice or arrangement by which a company or government agency provides a guarantee of compensation for specified loss, damage, illness, or death in return for payment of a premium.

འགན་ཐུང་།

ཉེན་སྲུང་མ་དདལ་ངེས་ཅན་ཞིག་བཞག་པའི་རྗེས་སུ་ཁྱོད་གུད་དཔ། གཞོད་སྒྲོན། ཡང་ན་ན་ཆ་བྱུང་བཤམ། ཡང་ན་འདས་གོངས་སུ་བྱིན་པའི་རྗེས་སུ་ཆོང་སྤེལ་གཞུང་གི་ངོ་ཆབ་ཀྱིས་ཀུན་གསལ་སྒྲོད་པར་ཁག་ཐེག་བྱེད་པའི་ལག་ལེན་ཞིག་གསལ་གོ་སྤྲེག་ཅིག་ལ་གོ།

insurance companies A company that provides and sells insurance.

འགན་ཐུང་ཆོང་ཞ།

འགན་སྲུང་མཁོ་སྒྲོད་དང་བཅོང་མཁན་གྱི་ཆོང་སྤེ་ལ་གོ།

integer ཚང་གྲངས། <i>math.</i>	A member of the set of positive whole numbers {1, 2, 3, ... }, negative whole numbers {-1, -2, -3, ... }, and zero {0}. ཕྱིལ་གྲངས་དངོས་མ་ {1, 2, 3, ... } དང་ཕྱིལ་གྲངས་ལྗོན་མ་ {-1, -2, -3, ... } གྲུག་ ཀོར་ {0} བཅས་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་གྲངས་ཀའི་སྡེ་ཚན་ཞིག
integumentary system ལགས་ལ་མ་ལག <i>biol.</i>	The bodily system consisting of the skin and its associated structures, such as the hair, nails, sweat glands, and sebaceous glands. ལགས་ལ་མ་ལག་ནི། ལགས་ལ་དང་། དེའི་འབྲེལ་ཡོད་ཀྱི་བཀོད་པ་སྐྱ་དང་། སེན་མོ། རྩལ་ཚུའི་ མེན་བྲ། ཆེལ་མེན་ལྟ་བུ་དང་ལྡན་པའི་ལུས་པོའི་མ་ལག་ལ་ཟེར།
intensity བྲག་ཚད། <i>phys.</i>	1. The rate at which radiant energy is transferred per unit area. 2. Power per square meter carried by a sound wave, often measured in decibels. 1) རྒྱ་ཁྲོན་གྱ་བཞིམ་རེ་རེན་མ་ཡོད་ཀྱི་རྩས་པ་ཅེ་ཙམ་འཕྲོ་བཞེན་པའི་ཚད། 2) སྤྲ་རྒྱས་ཀྱི་ འཕྲེར་པའི་མི་ཉར་གྱ་བཞིམ་རེ་ལ་ཡོད་པའི་སྤྲ་བས་ཚད་དེ་སྤྲིར་བཏང་དུ་ཤེ་སི་རྟེལ་དུ་ཚད་ འཇལ་བྱེད།
intention tremor དམིགས་འཇུགས་འདར་སྤྱོད་ <i>biol.</i>	A trembling of a part of the body when attempting a precise movement, associated especially with disease of the cerebellum. འགྲལ་བསྐྱོད་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་ཚུམ་པར་འབད་པའི་སྐབས་སུ་ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་ཤིག་འདར་སྤྱོད་སྤྱོད་ བྱེད་པ་ལ་ཟེར་ཞིང་། འདི་ནི་ཁྲུང་སྤྱིང་གི་ནད་དང་དམིགས་བསལ་གྱི་འབྲེལ་བ་ཡོད།
interaction འཕམ་བྱུང། ཐུལ་བྱུང། <i>phys.</i>	Mutual action between objects where each object exerts an equal and opposite force on the other. དངོས་པོ་རེ་འཕྲེལ་པོ་གཞན་དེའི་སྤྱིང་དུ་ཆེ་ཆུང་མཉམ་ཞིང་ཁ་ཕྱོགས་ལྗོན་པའི་ཤུགས་ འདོན་པར་བྱེད་པའི་དངོས་པོའི་དབར་གྱི་སྤྲོན་མོང་གི་བྱ་བ།
intercalating agent གསེབ་འཇུག་བྱེད་ཀྱི་མེན་ <i>biol.</i>	Any molecule that inserts itself between the base pairs in a DNA molecule, but is not a part of normal DNA metabolism; some intercalating agents disrupt the alignment and pairing of bases in DNA, resulting in mistakes during replication. ཤི་ཨེན་ཨེ་འདུས་ རྩལ་གྱི་གཞི་བྱང་གི་དབར་དུ་རང་འགྲལ་གྱིས་ནད་འཇུག་བྱེད་པའི་འདུས་ རྩལ་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་མོད། ཤི་ཨེན་ཨེ་ཡི་རྒྱན་ལྡན་གྱི་རྩས་འགྲུར་གྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་མིན། གསེབ་འཇུག་བྱེད་ཀྱི་རྒྱན་འགའ་ཞིག་གིས་ཤི་ཨེན་ཨེ་ཡི་གཞི་རྒྱུ་བྱང་སྤྱོད་དང་སྤྱོད་སྤྱོད་ལ་བར་ ཚད་བྱེད་པས། དེའི་མཇུག་འབྲས་སུ་རོ་བཤུ་བྱེད་རིམ་གྱི་སྐབས་སུ་སྤྱོན་འབྱུང་གི་ཡོད།
intercalation གསེབ་འཇུག	Insertion in between the elements of an ordered series. གལ་སྤྱིག་པའི་བསྐར་རིམ་ཞིག་གི་བྱུབ་ཆའི་དབར་དུ་བར་འཇུག་བྱེད་པའི་བྱ་བ།

interference Result of superposing different waves, often of the same wavelength. Constructive interference results from crest-to-crest reinforcement; destructive interference results from crest-to-trough cancellation. The interference of selected wavelengths of light produces colors known as interference colors. See also constructive interference, destructive interference, interference pattern, and standing wave.

ཐེ་ཁྱགས།
phys.

རྒྱུ་མཐུང་སྒྲིལ་བའི་རྒྱུ་མཐུང་འདྲ་བ་ཅིག་སྒྲིལ་བྱས་པའི་འབྲས་བླ། ཟེ་མགོ་དང་ཟེ་མགོ་དབྱེད་སྒྲིལ་བྱེད་སྐབས་འཕེལ་བའི་ཟེ་ཁྱགས་འབྲུང་བ་དང་། ཟེ་མགོ་དང་རྒྱུ་མཐུང་གཞི་འབྲུང་དེ་ཅུས་མཐུང་བཟོ་སྐབས་འབྲུང་བའི་ཟེ་ཁྱགས་འབྲུང་གི་ཡོད། འདེམ་གསེས་བྱས་པའི་འོད་ཀྱི་རྒྱུ་མཐུང་གི་ཟེ་ཁྱགས་ཀྱིས་ཟེ་ཁྱགས་ཀྱི་ཆོན་ཁ་ཞེས་པའི་ཁ་དོག་བསྐྱེད་ཀྱི་ཡོད། འཕེལ་བའི་ཟེ་ཁྱགས་དང་། འབྲུབ་པའི་ཟེ་ཁྱགས། ཟེ་ཁྱགས་ཀྱི་བཞོད་ཤིས། ལངས་རྒྱུ་མཐུང་བཅས་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས།

interference pattern Pattern formed by the overlapping of two or more waves that arrive in a region at the same time.

ཐེ་ཁྱགས་ཀྱི་འཁྲོས།
phys.

དུས་གཅིག་ལ་གནས་གཅིག་གི་སྡེད་དུ་སྐྱེབས་པའི་རྒྱུ་མཐུང་གཉིས་སམ་དུ་མ་པན་ཚུན་སྒྲིལ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་བཞོད་ཤིས།

interferometer Device that uses the interference of light waves to measure very small distances with high accuracy. Michelson and Morley used an interferometer in their famous experiments with light.

ཐེ་ཁྱགས་འཇམ་ཆས།
phys.

འོད་རྒྱུ་མཐུང་གི་ཟེ་ཁྱགས་སྒྱུད་དེ་ཏུ་ཅང་ཚུང་བའི་བར་ཐག་ཏུ་ཅང་ཆད་ཐུག་པའི་སྒྲིལ་ཆད་འཇམ་བར་སྒྲིལ་བའི་ཡོ་ཆས། མལེ་ཁེལ་སོན་དང་མོར་ལེ་གཉིས་ཀྱིས་ཁོང་གཉིས་ཀྱི་གྲགས་ཆེ་བའི་འོད་ཀྱི་བརྟག་དབྱེད་དུ་ཟེ་ཆས་ཤིག་བེད་སྒྲིལ་བཏང་ཡོད།

interferon One of a group of small proteins synthesized by certain T cells of vertebrates, which confer resistance to many viruses.

ཐེ་འགོག་གླི་ཐུས།
biol.

སྒྲིལ་རུས་ཅན་གྱི་སྒྲིལ་ཆགས་ཀྱི་འི་ཐ་མུང་ཁག་ཅིག་གིས་སྒྲིལ་བྱེད་ཅིང་གཉན་སྤོང་ལ་རྒྱུ་མཐུང་གི་སྒྲིལ་ཆགས་ཀྱི་སྒྲིལ་ཆུང་དུ་འཕྲེ་སྒྲིལ་ཅིག་གི་ནང་གསེས་ཤིག།

internal carotid artery The branch of the carotid artery that supplies blood to the brain and eyes and internal parts of the head.

མཐིང་ཆ་ནང་མ།
biol.

གྲུང་པ་དང་། མིག་མགོ་འི་ཆ་ཤས་ནང་མ་བཅས་ཀྱི་ནང་དུ་ཁྱག་འདོན་སྒྲིལ་བྱེད་མཁན་གྱི་མཐིང་ཆའི་ཡན་ལག་ལ་ཟེ།

internal combustion engine ནང་འབར་འབྱུལ་འཁོར། <i>phys.</i>	An engine which generates motive power by the burning of petrol, oil, or other fuel with air inside the engine, the hot gases produced being used to drive a piston or do other work as they expand. རྫོས་མུ་དང་སྤྲུམ། ཡང་ན་བུད་མུ་གཞན་འབྱུལ་འཁོར་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་རྒྱུ་དང་མཉམ་དུ་འབར་དུ་འབྱུག་པ་དང་། དེ་དུ་བསྐྱུན་པའི་རྒྱུ་དང་པ་ཆ་ཐོ་དེའི་བོངས་ཆད་ཆེ་རུ་འགྲོ་སྐབས་ལུ་མདའ་སྤྲུལ་དུ་འབྱུག་པའམ་ལས་ཀ་གཞན་ཁྱེད་དུ་འབྱུག་པའི་སྤྲུལ་རུས་སྤྲུན་མཁན་གྱི་འབྱུལ་འཁོར་ཞིག།
internal energy ནང་རྒྱས། <i>phys.</i>	The total energy stored in the atoms and molecules within a substance. Changes in internal energy are of principal concern in thermodynamics. དངོས་མུས་ཤིག་གི་རྒྱལ་ཐན་དང་འདུས་རྒྱལ་གྱི་ནང་དུ་གསོག་ཉར་བྱས་པའི་ཁྱོན་སྤོམ་གྱི་རྒྱས་པ། ནང་རྒྱས་ལ་ཐེབས་པའི་འགྱུར་པ་ནི་དོན་ལུགས་རིག་པའི་དོ་སྣང་བྱ་ལུ་ལ་གཙོ་བོ་དེ་ཡིན།
internal force ནང་ཕྱགས། <i>phys.</i>	Any force exerted within a system to affect another part of the same system; e.g., the force of nuclear attraction within a solid body. མ་ལག་ཅིག་གི་བྱུ་བ་ཆ་གཞན་ལ་ལུགས་ཀྱི་ནང་འདོན་པའི་ཆེད་དུ་མ་ལག་དེ་གའི་ནང་ནས་བྱུང་པའི་ལུགས་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་དཔེ་རྒྱ། མཐུགས་གཟུགས་ཤིག་གི་ནང་རྫོལ་དུ་ཡོད་པའི་ཉིང་རྒྱལ་གྱི་འཐེན་ལུགས་ལྟ་བུ།
international space station རྒྱལ་གྱི་འཁལ་འདུའི་ཐོག་ནས་ འབབ་ཚུགས། <i>phys.</i>	An orbiting space station construction of which began in 2001 with the cooperation of 16 nations; used for scientific and space research. Abbreviation: ISS རྒྱལ་ཁབ་ ༡༦ གིས་མཉམ་འབྲེལ་གྱིས་བྱེ་ལོ་ ༢༠༠༡ ནས་འཇུགས་སྤྱོད་བྱེད་འགོ་བཙུགས་པའི་སྤྱོད་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ནང་པའི་མཁལ་དབྱིབས་འབབ་ཚུགས་ཤིག་ཆོན་རིག་དང་མཁལ་དབྱིབས་ཞིབ་འཇུག་གི་ཆེད་དུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པ་དང་། བསྐྱས་ཡིག་ ISS ཡིན།
interneuron བར་གནས་ཐུག་ཟུགས། <i>neurosci.</i>	A nerve cell found entirely within the central nervous system that acts as a link between sensory neurons and motor neurons. དབང་ཅ་ལྷེ་པའི་མ་ལག་གི་ནང་རྫོལ་དུ་ཡོད་ཅིང་དབང་ཆོར་དབང་ཅ་ཐ་གཟུགས་དང་འགྲུལ་སྤྱོད་དབང་ཅ་ཐ་གཟུགས་དབང་གི་མཐུད་ཁ་ལྟ་བུའི་བྱེད་ལས་སྤྲུལ་མཁན་གྱི་དབང་ཅ་ཐ་གཟུགས་ཤིག།
interoception ནང་ཆོར། <i>neurosci.</i>	Sensitivity to stimuli originating inside of the body ལུས་པོའི་ནང་རྫོལ་ནས་བྱུང་པའི་སྤྲུལ་ཀྱི་ནང་ཆོར་བ་སྤྱོད་པོ་ཡིན་པའི་རང་བཞིན། [ནང་གི་གནས་བབ་ཆོར་བ།]

interoceptor A specialized sensory nerve receptor that receives and responds to stimuli originating from within the body.
ནང་ཚིན་རྒྱ་ལེན་པ།
neurosci. ལུས་པོའི་ནང་རོལ་ནས་བྱུང་བའི་སྒྲུབ་རྒྱུན་ཚིན་ཞིང་དེ་ལ་ཡུ་ལན་སྤྱོད་མཁན་གྱི་ཆེད་ལས་དབང་ཚིན་དབང་ཅ་སྔ་གཟུགས་ཤིག།

interphase The stage of the cell cycle between cell divisions; it occupies the largest proportion of time spent in the normal cell cycle.
བར་རྒྱ།
biol. སྤྱུང་འབྱེད་རིམ་དབར་གྱི་སྤྱུང་གི་འཁོར་རྒྱུན་གྱི་རིམ་པ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་རྒྱུན་ལྡན་གྱི་སྤྱུང་འཁོར་རྒྱུན་གྱི་ནང་དུ་དུས་ཚིན་མང་ཤོས་དེ་འཁོར་གྱི་ཡོད།

interplanetary dust Microscopic particles in the interplanetary medium.
གཟའ་སྐར་བར་གྱི་རྒྱུད་ལམ་ན་ཡོད་པའི་རྩལ་སྔ་མོ།
phys.

interspecific competition Any limited COMPETITION between two or more different species populations for a resource such as food. All populations involved are negatively affected by the competition, and may exhibit increased mortality or decreased birthrate.
ཉེ་རིགས་བར་འབྲན།
biol. ཉེ་རིགས་གཉིས་སམ་དུ་མའི་དབར་དུ་ཟ་མ་ལྟ་བུའི་ཐོན་ཁུངས་ཀྱི་ཆེད་དུ་བྱུང་བའི་ཆད་བཀག་རང་བཞིན་གྱི་འབྲན་སྤྱུང་ལ་གོ། འབྲན་སྤྱུང་འདི་དུ་ཞུགས་མཁན་གྱི་སྤྱེ་ཆན་ཆད་མར་ལུགས་རྒྱུན་རན་པ་ཐེབས་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། ཤི་ཆད་དེ་མང་དང་སྤྱེ་ཆད་དེ་ཉུང་འགྲོ་སྟེ། [ཟས་ཀྱི་ཆེད་དུ་ཉེ་རིགས་མི་འདྲ་བ་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་བྱུང་བའི་འབྲན་སྤྱུང་]

interstellar cloud Unusually dense patches of gas and dust, usually about 10 000 times more massive than the Sun, from which stars are believed to form. The clouds break up into many smaller, rotating fragments, which may become stars.
ཁླན་མཚམས་བྱིན་ཆོགས།
phys.

སྤྱིར་བཏང་གི་ཆ་ནས་ཉེ་མ་ལས་ལྡབ་ 10000 ཡིས་སྤྱི་ཞིང་སོངས་ཆད་ཆེ་བའི་རྒྱུགས་དང་རྩལ་གྱི་ཆོགས་འདུས་སྒྲུག་སོ་དག་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་དག་ལས་སྐར་མ་དག་གྲུབ་པར་འདོད། སྤྱིན་པ་འདི་དག་སྐོར་བ་བྱེད་ཀྱིན་པའི་ཆ་གས་རྒྱུང་དུར་ཐོར་ཉེ་སྐར་མར་འགྱུར་སྟེ།

interstellar dust Cosmic dust occurring in the interstellar medium.
ཁླན་མཚམས་ཐལ་བྱལ།
phys. སྐར་མའི་བར་མཚམས་སུ་ཡོད་པའི་མཁའ་དབྱིངས་ཀྱི་ཐལ་རྩལ་ལ་གོ།

interstellar gas The gas between stars of this galaxy; most of this gas is hydrogen in various states
ཁླན་མཚམས་རྒྱུད་ཀྱི་གཟུགས།
phys. དགུ་ཆོགས་སྤྱི་མའི་ནང་གི་སྐར་མའི་དབར་དུ་ཡོད་པའི་རྒྱུངས་གཟུགས་ལ་གོ་ཞིང་། རྒྱུངས་གཟུགས་པལ་ཆེ་བ་ནི་གནས་བབ་སྤྱ་ཆོགས་སུ་ཡོད་པའི་ཡང་རྒྱུད་ཡིན།

interstellar space The space between the stars. The interstellar matter that occupies this space constitutes several percent of the Galaxy's total mass and it is from this matter that new stars are formed.
 ཁླན་མཚན་བར་ཐུང་།
phys.

སྐར་མའི་བར་མཚན་གི་མཁའ་དབྱིངས། སྐར་མཚན་མཁའ་དབྱིངས་སུ་གནས་པའི་སྐར་མཚན་མེས་གཟུགས་ཀྱིས་དགྲུ་ཆོགས་ཀྱི་ཁྱོན་ཕྱོམ་གདོས་ཚད་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་ཁ་གསལ་ཤིག་ཟེན་ལ། བེས་གཟུགས་འདི་ལས་སྐར་མ་གསར་པ་བྱུང་བ་ཡིན།

intertidal zone The part of the shore that lies between the low and high water lines.
 དུས་རྒྱབས་བར་ཁྲུལ་།
biol.

དུས་རྒྱབས་མཐོན་པོའི་སྐབས་ཀྱི་ཆུ་མཚན་ས་དང་དུས་རྒྱབས་དམའ་མོའི་སྐབས་ཀྱི་ཆུ་མཚན་ས་གཉིས་དབར་གྱི་མཆོའགས་ཀྱི་ཆ་གསལ་དེ་ལ་གོ།

interval An intervening time or space.

བར་མཚན་།
 བར་དུ་གཅོད་པར་བྱེད་པའི་དུས་སམ་བར་སྟོང་ལ་གོ།

interventions The action or process of intervening.

བར་ཁྲུག་། བར་འཚང་།
biol.

བར་ལ་འཚང་པའི་བྱ་བའམ་རྒྱ་དེམ་ལ་གོ།

intracranial pressure The pressure maintained by the brain tissue, intracellular and extracellular fluid, cerebrospinal fluid and blood.

ཐྱད་ཅས་ནང་ལོས་གཞོན་།
 རྒྱགས་།
neurosci.

མྱེད་པའི་ཕུང་བྱུང་དང་། ས་ཕུང་གི་ནང་ཁོས་དང་ཕྱི་ཁོས་ཀྱི་གཤེར་ཁ། མྱེད་རྒྱུངས་གཤེར་ཁ། ཁྲག་བཅས་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་གཞོན་ལྷགས།

intraparietal sulcus An irregular groove on the convex surface of the parietal lobe that marks the division of the inferior and superior parietal lobules of the cerebrum.

ཉྱག་ནང་མྱེད་ཁྲུལ་།
neurosci.

མྱེད་ཆེན་གྱི་གཙུག་གི་འདབ་ཆུང་འོག་མ་དང་གཙུག་གི་འདབ་ཆུང་སྟེང་མ་གཉིས་ཀྱི་ས་མཚན་ས་དབྱེ་མཁའ་ཉི་གཙུག་འདབ་ཀྱི་འབྲུང་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་ཆ་མི་མཉམ་པའི་ཤུར་ཞིག་

intraspecific competition Any limited competition within the same species population for a resource such as food. Not all members of the population may be negatively affected by the competition, resulting in differential ability to survive and reproduce

ཉེ་རིགས་ནང་འགྲན་།
biol.

ཟ་མ་ལྟ་བུའི་ཐོན་ཁུངས་ཀྱི་ཆེད་དུ་ཉེ་རིགས་གཅིག་གི་ཆོགས་འདུས་ཀྱི་ནང་ཁྲུལ་དུ་བྱུང་བའི་ཚད་བཀག་རང་བཞིན་གྱི་འགྲན་སྦྲར་ལ་གོ། འགྲན་སྦྲར་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ཆོགས་འདུས་དེའི་ཆོགས་མི་ཚང་མར་ཤུགས་རྒྱུན་དན་པ་ཐེབས་མི་སྲིད་པ་ཡིན་ཞིང་། འཆོག་ནས་དང་སྦྱེ་འཕེལ་གྱི་ཐང་ལ་འཕོ་འགྲུང་ཅན་གྱི་རྒྱས་པ་འབྱུང་གི་ཡོད། [ཟས་ཀྱི་ཆེད་དུ་ཉེ་རིགས་གཅིག་གི་ནང་དུ་བྱུང་བའི་འགྲན་བསྦྲར་།]

intron མངོན་མེད་རིགས་རྒྱུ <i>biol.</i>	A segment of a DNA or RNA molecule which does not code for proteins and interrupts the sequence of genes. སྤྱི་རྒྱུ་པའི་གསལ་བཟུང་མི་སྤྲོད་ཅིང་རིགས་རྒྱུ་གི་བསྐྱར་ཆགས་རང་བཞིན་ལ་བར་གཅོད་བར་བྱེད་མཁན་ཇི་ཅེན་ཨེའམ་ཨང་ཅེན་ཨེ་ཞིག་གི་དུམ་བུ་ཞིག
intuition ཉམས་ལྗང་། ཉམས་འཆར། <i>neurosci.</i>	The ability to understand something immediately, without the need for conscious reasoning. ཤེས་ཆོར་དང་བཅས་པའི་རྒྱ་མཚན་ལ་བརྟེན་མི་དགོས་པར་བྱ་དངོས་ཤིག་གི་སྒྲོར་དེ་མ་ཐག་ཏུ་རྟོགས་ཐུབ་པའི་ནུས་པ།
inverse-square law ཉིས་ལྷུང་ལྷོག་ཁྲིམས། <i>phys.</i>	Law relating the intensity of an effect to the inverse square of the distance from the cause. Gravity, electric, magnetic, light, sound, and radiation phenomena follow the inverse-square law. Intensity $\sim 1/\text{distance}^2$ ཤུགས་རྒྱུན་ཞིག་གི་ཆེ་ཆུང་ནི་ཤུགས་རྒྱུན་དེའི་འབྲུང་ཁུངས་དང་ཐོག་ས་གཉིས་ཀྱི་བར་ཐག་གི་རང་སྐྱར་དང་ལྷོག་འབྲེལ་ཡིན་པ་སྟོན་པའི་ཁྲིམས། འཕྲེན་ཤུགས་དང་། རྫོག་ཁབ་ལེན། འོད་སྤྲུལ་འོད་རླངས་ཀྱི་སྤྲང་ཚུལ་རྣམས་ཀྱིས་རང་སྐྱར་ལྷོག་ཁྲིམས་བརྟེན་བྱེད། དག་ཆད། $\sim 1/(\text{བར་ཐག}^2)$
inversely proportional ལྷོག་འབྲེལ། <i>phys.</i>	Related so that as one becomes larger the other becomes smaller དངོས་འཛོར་ཞིག་ཆེ་དུ་འགྲོ་སྐབས་དངོས་འཛོར་གཞན་དེ་ཆུང་དུ་འགྲོ་བའི་འབྲེལ་བ།
invertebrate ཁྲུ་ཕུས་མེད་པའི་སྟོན་ཆགས། ཁྲུ་མེད་སྟོན་ཆགས། <i>biol.</i>	Any animal that does not possess a backbone. སྐལ་ཕུས་མི་ལྡན་པའི་སྟོན་ཆགས་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་ཟེད།
investigation རྟོག་ཞིབ། <i>sci. method</i>	A careful examination or search in order to discover facts or gain information. དངོས་དོན་གསར་རྟོག་བྱེད་པའི་ཆེད་དམ་ཆ་འཕྲིན་ལེན་པའི་ཆེད་དུ་སྒྲུབ་པའི་གཟབ་ནན་གྱི་བརྟག་དབྱེད་དམ་འཛིལ་ཞིབ་ལ་གོ།
iodine ཡ་ཨ་ཏིན། <i>chem.</i>	The chemical element of atomic number 53, a non-metallic element forming black crystals and a violet vapour. རྒྱལ་གྲངས་ ༥༣ ཡིན་པའི་རྩ་རྒྱས་ཏེ། དྲངས་གཟུགས་ནག་པོ་དང་རྒྱངས་པ་ལུ་མེན་འབྲུབ་པར་བྱེད་པའི་ལྷགས་རིགས་མ་ཡིན་པའི་རྩ་རྒྱས་ཤིག

ion Atom (or group of atoms bound together) with a net electric charge, which is due to the loss or gain of electrons. A positive ion has a net positive charge. A negative ion has a net negative charge.

आयन
chem.

སྒྲོལ་རྩལ་བརྒྱལ་པམས་མེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་རྩལ་ཐུན་ (ཡང་ན་མཉམ་ཏུ་འབྲེལ་བའི་རྩལ་ཐུན་
 གྲིཾླེགས་) གཅེག་ལ་སྒྲོལ་གྱི་ཁྱད་གཙང་ཡོད་པ་ཞིག་གེས་རྩལ་པོ་ཞིག་ལ་གཙང་ཁྱད་པོ་ཡོད་
 ཅིང་ གེས་རྩལ་པོ་ཞིག་ལ་གཙང་ཁྱད་པོ་ཡོད་དོ།

<p>ion pump</p> <p>ཇུས་རྒྱུ་ཕྱ་མདུན།</p> <p><i>phys.</i></p>	<p>A type of vacuum pump that can reduce the pressure in a container to about 1 nanopascal by passing a beam of electrons through the residual gas.</p>
---	---

རྒྱུད་ཆས་ཤིག་གི་ནང་དུ་སྒྲུག་པའི་རྒྱངས་གཟུགས་པར་རྒྱད་ནས་སྒྲིག་རྒྱུ་གི་འཕྲོ་ཐང་ཞིག་
 པ་ནང་པ་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱུད་ཆས་དེའི་ནང་གི་གཞོན་ལྷགས་ན་ཞོ་བ་སི་ཀ་ལ་གཅིག་ཙམ་གི་
 མཚན་མས་སྤྱི་མང་འབབ་ཐུབ་པའི་རྒྱུད་སང་དུ་མངའ་འཁོར་གས་ཤིག་

ionic bond A chemical bond between two ions with opposite charges, characteristic of salts.
 གྲེས་རྒྱུ་ཤུམ་བུ་

ཉལ་ས་ལྷོག་པའི་ཁུར་དང་ལྷན་པའི་ཤེས་རྒྱལ་གཉིས་ཀྱི་དབང་དུ་ལྷན་པའི་རྣམ་ཐྱོར་འཆིང་བ་
ལ་གོ་ཁོང་། ལྟ་ཡི་ལྷན་མིན་ཁྱད་ཆོས་ཡིན།

ionic compound རྒྱུ་རྒྱུ་ལྷན་སྒྲུབ་ཐབས་ <i>chem.</i>	Substance formed by ionic bonding, a chemical bond of positively and negatively charged ions. Salts, bases and some acids are ionic compounds.
---	--

མུ་རུ་པོ་དང་མུ་རུ་པོ་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་ཐུབ་པའི་རྩ་སྟོར་གྱི་འཆིང་པ་སྟེ་མུ་རུ་པོ་
འཆིང་ཐུང་ལ་བརྟེན་ནས་ཐུབ་པའི་དངོས་རྩ་ལ་གྱེའི་དྲ་ཆ་དང་། ལུ་རྩ་སྟེ་སྟེ་རྩ་སྟེ་
ཁལ་ཅིག་བཅས་ཉི་མུ་རུ་པོ་དང་རྩ་སྟེ་ལི།

ionization Process of adding or removing electrons to or from the atomic nucleus.

རྟམ་ཐུག་གི་སྒྲིང་དུ་སློབ་ཀྱིས་སྒྲིང་བའམ་རྟམ་ཐུག་ལས་སློབ་ཀྱིས་ལེན་པའི་སྐད་རིམ།

ionization energy The amount of energy required to remove an electron from an isolated atom or molecule.

འཕྲུལ་གྱིས་རྒྱས་པ།
phys. བེར་རྒྱུ་དུ་གནས་པའི་རྩལ་ལྷན་ཞིག་གསལ་བུས་རྩལ་ཞིག་ནས་སྒོ་གྲུལ་ཞིག་ཕྱིར་འདོན་
པར་མཁོ་བའི་རྒྱས་པ།

ionizing radiation *phys.* Radiation of sufficiently high energy to cause ionization in the medium through which it passes. It may consist of a stream of high-energy particles or short-wavelength electromagnetic radiation.

རང་གི་བརྒྱུད་ལམ་གྱི་ནང་དུ་གྲེས་རྒྱལ་བསྐྱེད་ཐུབ་པའི་རྒྱས་པ་མཐོ་བའི་འབྲུང་འཕྲོ་འདྲིའི་
ནང་དུ་རྒྱས་པ་མཐོ་བའི་རྒྱལ་གྱི་འཕྲོ་ཐེར་ཞིག་ཡོད་ཆོག་ལ། རྒྱབས་ཐག་ཐུང་བའི་སྒྲིག་ཁབ་
ལེན་གྱི་འབྲུང་འཕྲོ་ཡང་ཡོད་ཆོག

ionosphere *phys.* The layer of the earth's atmosphere which contains a high concentration of ions and free electrons and is able to reflect radio waves. It lies above the mesosphere and extends from about 80 to 1,000 km above the earth's surface.

གྲེས་རྒྱལ་དང་རང་དབང་སྒྲིག་རྒྱལ་གྱི་འདུས་ཆད་མཐོ་བའི་སའི་གོ་ལའི་རྒྱང་ཁམས་གྱི་རིམ་པ་
ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་འདྲིའི་སྒྱུ་རྒྱུ་འཕྲིན་གྱི་རྒྱབས་ཐོག་འཕྲོ་བྱེད་ཐུག་འདྲིའི་རྒྱང་ཁམས་བར་
མའི་སྤྱང་ཉག་ཉག་ན་ཡོད་ཅིང་སའི་གོ་ལའི་ངོས་ནས་ཀི་ལོ་མི་ཏར་ ༨༠ ནས་ ༡༠༠༠ བར་ཁྲབ་
ཡོད།

ionotropic receptor A receptor that functions directly by opening ion channels that enable specific ions to stream in an out of the cell.

neurosci. སྤ་ལུང་གི་བྲིམས་ནང་དུ་གྲེས་རྒྱལ་ངེས་ཅན་ཞིག་རྒྱ་རུ་འཇུག་མཁན་གྱི་གྲེས་རྒྱལ་རྒྱ་ལམ་ཁ་
འབྲུང་པ་དང་ལྷན་དུ་ཐད་ཀར་བྱེད་ལས་སྒྲུབ་པའི་སྤྲི་ལེན་པ་ཞིག

ipsilateral Located on or affecting the same side of the body.

neurosci. ལུས་པོའི་གཞོགས་གཅིག་ཏུ་གནས་པའམ་ལུས་པོའི་གཞོགས་གཅིག་ལ་འགྲུགས་སྤེན་སྲོད་པའི་

iridescence *phys.* Phenomenon whereby interference of light waves of mixed frequencies reflected from the top and bottom of thin films produces an assortment of colors.

སྤ་བ་འུན་ཤིག་གི་ངོས་སྤྱང་འོག་གཉིས་ནས་རྒྱས་སྤྱོད་འདྲེས་མའི་འོད་རྒྱབས་ཕྲོག་འཕྲོ་བྱས་པ་
ལ་གྲུབ་པའི་ཐེ་ཞུགས་ལ་བརྟེན་ནས་ཆོན་མདོག་སྤྲ་འཛོམས་མངོན་པའི་སྤྱང་ཚུལ་ལ་གོ།

iris *biol.* Colored part of the eye that surrounds the black opening through which light passes. The iris regulates the amount of light entering the eye.

མིག་དཀྲིལ་གྱི་འོད་རྒྱ་སའི་བུ་གཞག་པོ་དའི་མཐའ་རུ་ཡོད་པའི་ཆོན་ལྷན་གྱི་ཆ་ཤས། འཇའ་སྤྱི་
ཡིས་མིག་ནང་དུ་འོད་གཏོང་ཆད་ལ་སྤངས་འཛིན་བྱེད།

- ischemic stroke** A cerebrovascular disorder caused by deprivation of blood flow to an area of the brain, generally as a result of thrombosis, embolism, or reduced blood pressure.
(ཡུང་པའི་) གྲང་གྲིབ།
biol.
ཡུང་པའི་ཆ་ཤས་ཤིག་ལ་ཁྲག་གི་རྒྱ་བ་ཉུང་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་པའི་ཡུང་པའི་ཁྲག་ཅའི་
འཁྲག་སྐྱོན་ཞིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། སྤྱིར་བཏང་སྤྱང་ཁམས་ཀྱི་ཁྲག་ཅའི་ནང་དུ་ཆགས་པའི་ཁྲག་མིང་
ངས། རྩ་ལམ་རྒྱ་འགོག་ཡང་ན་ཁྲག་ཤིང་རྒྱུ་དུ་བྱིན་པ་བཅས་ལ་བརྟེན་ནས་འབྱུང་།
- island** A mass of land that is surrounded by water and is smaller than a continent
མཚོ་སྤྱིང་། སྤྱིང་ཕྱུག།
biol.
སྤྱིང་ཆེན་ལས་རྒྱུང་ཞིང་མཐའ་མཚམས་རྒྱ་ཡིས་བསྐོར་པའི་ས་ཁུལ་ཞིག་ལ་གོ།
- isocitrate** Any salt or ester of isocitric acid
ཇུས་མཚུངས་སི་སྤྱུར་གྱི་ཚུའས་སྤྱུར་ཆེལ་གང་རུང་ཞིག་ལ་གོ།
chem.
- isolated system** A system that does not interact with its surroundings, that is, its total energy and mass stay constant.
ཁྲིམ་གཞན་མ་ལག།
phys.
རང་ཉིད་གྱི་ཉེ་འཁོར་དང་འབྲེལ་བ་མི་བྱེད་པའི་མ་ལག་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང་། དེའི་ཁྲོན་སྟོན་གྱི་ནུས་
བ་དང་གཤོས་ཆད་ལ་འགྱུར་བ་མེད།
- isoleucine** One of the amino acids found in proteins, considered essential for animal growth.
ཇུས་མཚུངས་ཕྱ་སིན།
chem.
སྟོག་ཆགས་གྱི་འཆར་འབེལ་ལ་གལ་ཆེན་ཡིན་ཞིང་སྤྱི་ཇུས་གྱི་བྱུ་བ་ཆར་སྤྱུར་པའི་ཨེ་སི་ལོ་སྤྱུར་
ཇུས་ཤིག།
- isomerase** Any of a group of enzymes that catalyze the conversion of one isomer into another.
ཇུས་མཚུངས་སྤྱིན་ཇུས།
biol.
ཇུས་མཚུངས་འདུས་ཇུས་གཅིག་ནས་གཞན་དུ་བརྟེན་སྤྱུར་གྱི་སྤྱུལ་ཁྱེན་བྱེད་མཁན་གྱི་སྤྱིན་ཇུས་
གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་ཟེར།
- isotopes** Atoms whose nuclei have the same number of protons but different numbers of neutrons.
གཞན་མཉམ་ཆ་ཇུས།
chem.
ཉྱེ་རྩལ་དུ་ཡོད་པའི་མོ་རྩལ་གྱི་ཁ་གྲངས་གཅིག་ཀྱང་བར་རྩལ་གྱི་ཁ་གྲངས་མི་གཅིག་པའི་རྩལ་ཐོན།
- isotropic** (Of an object or substance) having a physical property that has the same value when measured in different directions.
ཕྱོགས་མཉམ།
phys.
ཁ་ཕྱོགས་གང་དུ་ཆད་འཇལ་བྱས་ཀྱང་ཕྱིའི་ཁྲད་ཆས་གྱི་འཕོར་ཆད་འགྱུར་མེད་ཡིན་པའི་
(དངོས་པོ་འཕེལ་དངོས་ཇུས་གྱི་)

J-K

- jack** **ཇེག་འདྲེགས།**
phys. A device for lifting heavy objects, especially one for raising the axle of a motor vehicle off the ground so that a wheel can be changed or the underside inspected.
 དངོས་པོ་ལྗིད་མོ་དང་། བྱེ་བྲག་ཏུ་རྒྱངས་འཁོར་གྱི་འཁོར་ལོ་བརྗེ་བའམ་འོག་ཕྱོགས་ལ་བརྟམ་དཔུང་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་རྒྱངས་འཁོར་གྱི་སྟོག་ཤིང་ཡར་འདྲེགས་བར་སྟོད་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག་
- jackhammer** **ཇེག་ཇོ།**
phys. A handheld machine for drilling rock and breaking up pavement, operated by compressed air.
 བྲག་རྩོལ་མི་ཁུང་འཕྲིགས་བའམ་རྩོལ་ཁུང་བའི་ཆེད་དུ་ལག་པས་བབུང་སྟེ་བཞོལ་སྟོད་བྱེད་པའི་འབྲུལ་ཆས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། བཙོར་གཞོན་ཐེབས་པའི་རྒྱང་ཤུགས་ལ་བརྟེན་ནས་བྱེད་ལས་སྤྲོད།
- jerk** **ཇུར་ཇོན་འཕྱར་ཆད།**
phys. A single quick motion of short duration.
 དུས་ལུན་ཇུང་དུའི་རིང་ལ་བྱུང་བའི་འགུལ་སྟོད་ཇུར་མོ་ཞིག་
- jet** **ཇེ་ཁྱེན། ༡. ཇུང་ཇོན།**
འཕྱར་བྲུ།
phys. 1. A rapid stream of liquid or gas forced out of a small opening. 2. An aircraft powered by one or more jet engines
 ༡) ལུ་ག་རྒྱང་རྒྱང་ཞིག་ནས་ཤུགས་ཀྱིས་ཐོན་པའི་གཤེར་གཟུགས་སམ་རྒྱངས་གཟུགས་ཀྱི་རྒྱན་ཞིག་ལ་གོ ༢) ཇུང་ཇོན་འཕྲུལ་འཁོར་གཅིག་གས་དུ་མས་སྤྲུལ་བའི་འཕྱར་བྲུ་ཞིག་
- jet engine** **ཇུང་ཇོན་འཕྲུལ་འཁོར།**
phys. An engine, as an aircraft engine, that produces forward motion by the rearward exhaust of a jet of fluid or heated air and gases.
 གཤེར་གཟུགས་སམ་ཆ་པོར་བཅོས་པའི་རྒྱང་དང་རྒྱངས་རྩས་རྒྱལ་ཕྱོགས་ནས་ཤུགས་ཀྱིས་ལྷང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་མདུན་སྟོད་གྱི་འགུལ་སྟོད་སྤྲུལ་པའི་འཕྲུལ་འཁོར་ཏེ། དཔེར་ན་གནས་བྱའི་འཕྲུལ་འཁོར་ལྟ་བུ།

jet lag མཁའ་འབྲུལ་དུས་འཛོལ། དུས་འཛོལ་དཔལ་དུག། <i>neurosci.</i>	Extreme tiredness and other physical effects felt by a person after a long flight across different time zones. དུས་ཚོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་མི་འདྲ་བའི་ཁྱོན་ལ་གནས་བྱ་ལ་བསྐྱད་དེ་དུས་ལྷན་རིང་པོར་འབྲུལ་བཞུད་བྱས་པ་ལ་འཆེན་ནས་བྱུང་བའི་དཔལ་དུབ་དཀ་པོའམ་སྤྱི་ལ་ཐེབས་པའི་ཤུགས་ཀྱིན་གཞན། [དུས་ཚོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་འཛོལ་བའམ་འཁྲལ་པ་ལ་འཆེན་ནས་བྱུང་བའི་དཔལ་དུག།]
jet plane ཁྱུང་ཐོན་འཕུར་གྲ། <i>phys.</i>	An aircraft powered by one or more jet engines ཁྱུང་ཐོན་འཕུལ་འཁོར་གཅིག་གསུ་དུ་མས་སྤྱུལ་བའི་འཕུར་གྲ་ཞིག
jet propulsion ཁྱུང་ཐོན་ཐོག་འགུལ། <i>phys.</i>	The propulsion of a body by means of a force produced by discharging a fluid in the form of a jet. དངོས་གཙུགས་ཤིག་ནས་གཤེར་གཙུགས་ཤིག་ཤུགས་ཀྱིས་ཐོན་པ་ལས་བྱུང་བའི་ཤུགས་ལ་བརྟན་ནས་དངོས་གཙུགས་དེར་ཐེབ་པའི་འགུལ་སྐྱོད།
jetliner ཁྱུང་ཐོན་འཕུར་གྲ། <i>phys.</i>	A commercial airliner powered by jet engines ཁྱུང་ཐོན་འཕུལ་ཆས་ཀྱིས་སྤྱུལ་བའི་ཚོང་འབྲེལ་གནས་བྲ་ཞིག
joint ཁྱ་ཆེགས། <i>biol.</i>	A point of articulation between two or more bones, especially such a connection that allows motion. རུས་པ་གཉིས་སམ་དུ་མ་འབྲར་སའི་གནས་ཏེ། གྲེ་བྲག་ཏུ་འགུལ་སྐྱོད་འབྱུང་དུ་འཇུག་སའི་མཐུད་ཁ་དེ་ལོ།
joint bar མཐུད་ལྷགས།	A rigid metal rod used to connect surfaces. རིས་པན་ཚུན་སྤེལ་མཐུད་བྱེད་པར་སྤྱོད་པའི་ལྷགས་གདུང་མཐུགས་པོ་ཞིག
joule (J) འཇུལ། <i>phys.</i>	SI unit of work and of all other forms of energy. One joule of work is done when a force of 1 newton is exerted on an object moved 1 meter in the direction of the force. ལས་ཀ་དང་རུས་པའི་དོ་སྤྲོས་ཀྱན་གྱི་ཆུལ་སྤྱིའི་ཆད་ལྷན་བཅེ་གཞི། ཤུགས་ནེུ རོན་ ༡ སྤྱད་དེ་དངོས་པོ་ཞིག་ཤུགས་ཀྱི་ཁ་ཕྱོགས་སུ་ཁྱུང་ཐག་མི་ཅར་ ༡ སྤྱལ་བ་ཡིན་ན་ལས་ཀ་འཇུལ་ ༡ གྲུས་པ་རེ།
junk science ཚན་རིག་ལྟར་སྒྲུང་། <i>phil.</i>	Untested or unproven theories when presented as scientific fact, especially in a court of law. གནས་སྒྲུངས་སྤྱི་དང་གྲེ་བྲག་ཏུ་ཁྲིམས་ར་ཆོགས་པའི་སྐབས་སུ་ཚན་རིག་གི་བདེན་དོན་དངོས་ལྟར་དོ་སྤྲོད་བྱས་པའི་བརྟག་དབྱང་བྲས་མེད་ཅིང་ར་སྤྱོད་ཀྱང་བྲས་མེད་པའི་གཏན་ཁྲིམས་ཁག་ལ་གོ་ཞིང་།

Jupiter གཟའ་ལྷ་རྒྱལ། <i>phys.</i>	The largest planet in the solar system, a gas giant which is the fifth in order from the sun and one of the brightest objects in the night sky. ཉི་མའི་ཁྱིམ་རྒྱུད་ནང་གི་གཟའ་སྐྱར་ཆེ་ཤོས་ཉི་ཆངས་གཟུགས་ཀྱིས་བྱུ་བ་ཅིང་ཉི་མ་ནས་བརྩིས་པའི་གཟའ་སྐྱར་ལྷ་པ་དེ་ཡིན་པ་དང་། མཚན་མོའི་ནམ་མཁར་བཟླག་མདངས་ཆེ་ཤོས་གསུམ་གྱི་དངོས་པོ་ཞིག་ཡིན།
justification ཁྱད་སྒྲིག་ཀྱི་དག་ཆེ་བ། <i>phil.</i>	The action of showing something to be right or reasonable. བདེན་པ་ཡིན་པའས་རྒྱ་མཚན་དང་ལྡན་པ་ར་སྤོད་བྱེད་པའི་བྱ་བ་ལ་བོ།
juxtacrine signaling གཤིབ་ཆེན་བར་གཏོང་། <i>biol.</i>	A mode of cell-cell communication in which signaling molecules are retained on the surface of the signaling cell and interact with receptor proteins on adjacent cell surfaces. བར་གཏོང་འདུས་རྒྱལ་གྱིས་བར་གཏོང་བླ་ཕུང་གི་ཕྱི་དོས་དང་ཁ་མ་བུལ་བའི་སྒྲོ་ནས་ཉི་འགམ་གྱི་བླ་ཕུང་སྤྱད་གི་སྒྲ་ལེན་སྤྱི་རྩས་དང་འབྲེལ་བ་བྱེད་པའི་བླ་ཕུང་དབར་གྱི་འབྲེལ་ལམ་བྱེད་ཐབས་ཤིག།
k-selection དན་འདེམས། (ཁྱི་འདེམས་སྒྲག་) <i>biol.</i>	A form of selection that occurs in an environment at or near carrying capacity, favoring a reproductive strategy in which few offspring are produced. ཁོར་ལུག་ཅིག་གི་ཐེག་ཆད་ལ་སྤེབས་པའི་སྐྱབས་སམ་ཐེག་ཆད་ལ་ཉི་བའི་སྐྱབས་སུ་རྒྱུད་འཛར་ཅུང་ཤུ་སྤྱད་པའི་སྤྱི་འབྲེལ་གྱི་ཐབས་བྱས་ལ་ཕྱོགས་པར་འགྱུར་བའི་འདེམས་སྒྲག་གི་ནམ་པ་ཞིག།
Kaon ཀེ་མོན་རྩལ། <i>phys.</i>	Any of a group of four mesons, one positively charged and one negatively charged, having a mass 966 times that of an electron, and two electrically neutral, having a mass 974 times that of an electron. འབྲིང་རྒྱལ་བཞི་ཡིས་བྱུ་བ་པའི་སྤྱེ་ཚན་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་བ་དང་། མོ་ཁུར་དང་ལྷན་པ་གཅིག་དང་མོ་ཁུར་དང་ལྷན་པ་གཅིག་ཡོད་པ་དེ་གཉིས་སོ་སོའི་གདོས་ཆད་ནི་མྱོག་རྒྱལ་གཅིག་གི་གདོས་ཆད་ཀྱི་ལྷ་བ་ ༩༦༦ ཡིན་པ་དང་། མྱོག་ཁུར་མེད་མཁན་གཉིས་ཡོད་པ་སོ་སོའི་གདོས་ཆད་ནི་མྱོག་ཁུར་གྱི་གདོས་ཆད་ཀྱི་ལྷ་བ་ ༩༧༤ ཡིན་ནོ།
karyogram ཆོས་གཟུགས་བརྒྱ་རིས། <i>biol.</i>	A diagram or photograph of the chromosomes of a cell, arranged in homologous pairs and in a numbered sequence. ཆོས་གཟུགས་རྣམས་ཁུངས་མ་ཐུན་གྱི་བྱང་ཚན་དང་། ཡང་རིས་ལྟར་སྤྱིག་པའི་བླ་ཕུང་ཞིག་གི་ཆོས་གཟུགས་ཀྱི་རི་མོའས་པར་རིས་ཤིག་ལ་ཟེར།

karyotype *biol.* Characteristics of the set of chromosomes of a cell or organism (their number, sizes and shapes). A photograph or diagram of chromosomes, generally arranged in pairs and in order of size, is termed a karyogram.

ཕྱེད་ངོས་སམ་ཟ་ཕུང་ཞིག་གི་ཚོས་གཟུགས་སྡེ་ཚན་གྱི་ཐུན་མེན་ཁྲད་ཚོས་ (ཁ་གངས་དང་། ཆེ་ཆུང་། དུའི་བས།) ལ་ཟེར། ཚོས་གཟུགས་ནུས་ཆེ་ཆུང་ལ་གཞི་བཞག་སྟེ་ཐུང་ཚན་དུ་གྲལ་ ཡོག་པའི་རི་མོའས་བར་རིས་ལ་ཚོས་གཟུགས་བཀྲ་རིས་ཟེར།

kelp *biol.* Any of several brown seaweeds commonly found on Atlantic and Pacific coasts, a type of brown algae. A source of iodine and potassium compounds

ཨེར་ལན་ཏེག་རྩ་མཚོའི་འགམ་རྒྱུད་དང་ཞི་བདེ་རྩ་མཚོའི་འགམ་རྒྱུད་དུ་ཡོད་པའི་མཚོ་ཆ་སྟུག་ བོ་གང་རུང་རུང་ཞིག་སྟེ། རྩ་བལ་སྟུག་པོའི་རིགས་ཤིག་འདི་ནི་ལྷ་ཚུ་དང་དུག་སེལ་དཀར་པོའི་ འདུས་རྒྱས་ཀྱི་འབྲུད་ཁུངས་ཤིག་ཡིན། [ལྷ་བ་མེད་བར་བཟོ་བའས་གཙོད་བར་མན་པའི་ལྷ་ཚུ་ དང་ལྷན་པའི་མཚོ་ཆ་ཞིག]

Kelvin (K) *phys.* SI unit of temperature. A temperature measured in kelvins (symbol K) indicates the number of units above absolute zero. Divisions on the Kelvin scale and Celsius scale are the same size, so a change in temperature of 1 kelvin equals a change in temperature of 1 Celsius degree.

རྫོད་ཚད་ཀྱི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཚད་ལྡན་བརྟེན་ཞི། ཀེལ་མེན་ (མཚོན་རྟགས་ K) དུ་ཚད་འཇལ་བའི་ རྫོད་ཚད་ཀྱིས་རྟགས་ཐུབ་ཡུང་ཀོར་གྱི་སྟེང་དུ་ཡོད་པའི་ཁ་གངས་མཚོན། ཀེལ་མེན་ཚད་རྟགས་ དང་བརྒྱ་ཚད་ཚད་རྟགས་གཉིས་ཀྱི་ཆ་བགོས་ནི་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པས། རྫོད་ཚད་ཀེལ་མེན་ ༡ འགྱུར་བ་ཕྱིན་པ་ནི་རྫོད་ཚད་བརྒྱ་ཚད་ ༡ འགྱུར་བ་ཕྱིན་པ་དང་མཚུངས།

Kelvin Scale *phys.* Temperature scale, measured in kelvins, K, whose zero (called absolute zero) is the temperature at which it is impossible to extract any more internal energy from a material. 0 K= -273.15°C. There are no negative temperatures on the Kelvin scale.

ཁེལ་མེན་ K ཀྱི་བརྟེན་གཞི་རུ་ཚད་འཇལ་བྱེད་པའི་རྫོད་ཚད་ཀྱི་ཚད་རྟགས། ཚད་རྟགས་འདིའི་ རྫོད་ཚད་ཡུང་ཀོར་ (རྟགས་ཐུབ་ཡུང་ཀོར་ཞེས་བརྗོད་) ནི་དངོས་པོ་ཞིག་ནས་ནང་ནས་ཅི་ཡང་ སྟོགས་འདོན་བྱེད་མི་ཐུབ་པའི་རྫོད་ཚད་དེ་ཡིན། ཁེལ་མེན་ཚད་རྟགས་ཀྱི་ནང་དུ་སྟོག་མའི་རྫོད་ ཚད་མེད། 0 K= -273.15°C

Kepler's laws ཁོལ་ལའ་ཀྱི་གཏན་ཁྲིམས། phys.	Law 1: The path of each planet around the Sun is an ellipse with the Sun at one focus. Law 2: The line from the Sun to any planet sweeps out equal areas of space in equal time intervals. Law 3: The square of the orbital period of a planet is directly proportional to the cube of the average distance of the planet from the Sun ($T^2 \sim r^3$ for all planets).
	གཏན་ཁྲིམས་དང་པོ། ཉི་མའི་མཐའ་ཡི་གཟའ་སྐར་མོ་སའི་སྐོར་ལམ་ནི་ཉེ་ཆེག་གཅིག་ཉི་མ་ཡིན་པའི་འཛོལ་དབྱེངས་ཤིག་ཡིན། གཏན་ཁྲིམས་གཉིས་པ། ཉི་མ་ནས་གཟའ་སྐར་གང་རུང་རུང་ཞིག་ཏུ་བྲིས་པའི་ཐོག་གིས་དུས་ལུན་གཅིག་མཚའས་ཤིག་གི་ནང་དུ་མཁའ་དབྱེངས་ཀྱི་སྒྲ་ཁྲིན་གཅིག་མཚའས་ཤིག་འགོག་པར་བྱེད། གཏན་ཁྲིམས་གསུམ་པ། གཟའ་སྐར་ཞིག་གི་གཞུན་སྐོར་དུས་ལུན་གྱི་རང་ཉིས་སྒྲ་ཉི་མའི་གཟའ་སྐར་དེ་དང་ཉི་མའི་དབར་གྱི་ཆ་སྟོང་མས་བར་ཐག་གི་རང་སུས་སྒྲ་དང་ཐང་འབྲེལ་ཡིན་ (གཟའ་སྐར་ཚང་མར་ $T^2 \sim r^3$ ཡིན།) །
keratin ཀེ་ར་རིན། biol.	A tough fibrous protein found particularly in the epidermis of vertebrate skin and forming structures such as hair, claws, hooves and fingernails.
	སྒྲལ་དུས་ཅན་གྱི་སྟོག་ཆགས་ཀྱི་པགས་པའི་ཤུན་པགས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཅ་རྒྱས་ཅན་གྱི་མི་རྒས་མཐུགས་པོ་ཞིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། སྒྲ་དང་། ཐྱེར་མོ། མིག་པ། སེར་མོ་ལྷ་བུའི་བཟོ་བཞུག་ལྟེང་གི་ཡོད།
keratinocytes ཀེ་ར་རིན་ཐུང་། biol.	An epidermal cell that produces keratin.
	ཀེ་ར་རིན་ཐོན་སྐྱེད་བྱེད་མཁན་གྱི་ཕྱི་པགས་མ་བུང་ཞིག
ketone ཀེ་རོན། chem.	An organic molecule that contains a carbonyl group, CO, attached to two alkyl groups. The simplest is propanone, CH_3COCH_3 .
	ཁར་སྟོན་ནིལ་ CO རྟེ་ཆན་གཅིག་དང་ལྷན་པ་དེ་ཨལ་ཀིལ་རྟེ་ཆན་གཉིས་དང་མཐུད་སྟེར་བྱས་པའི་སྟེ་ལྷན་འདུས་རྩལ་ཞིག ཀེ་རོན་སྐབས་བདེ་ཤོས་ནི་པོར་པེ་རོན་ཡིན་ཞིང་ CH_3COCH_3 ཡིས་མཚོན།
kettledrum ཕྱིར་ཐ། phys.	A large hemispherical drum, often made of copper or brass with a parchment head.
	ཐངས་སམ་རག་གིས་བཟོས་ཤིང་སྟང་ངོས་གོ་ཤོག་གིས་གཡོག་ཡོད་པའི་རྒྱུ་བྱེད་དབྱེབས་ཀྱི་ར་ཆེན་པོ་ཞིག
keystone species ཀེ་སྟེ་གནད་ཉི་མགས། ཐྱིག་རྩ་ལྷ་བུའི་ཉི་མགས། biol.	Species important in determining the persistence of biological diversity within its ecological community.
	སྟེ་ཁས་སྲ་གྱི་ཆོགས་སྟེ་ཞིག་གི་སྟེ་དངོས་ཀྱི་སྒྲ་ཆོགས་རང་བཞིན་རྒྱུ་གནས་ཐུབ་མིན་ཐག་གཅོད་པར་གལ་ཆེ་བའི་ཉི་མགས།
kilo- ཀི་ལོ། phys.	Prefix that means thousand, as in kolowatt or kilogram.
	ཀི་ལོ་ཡུལ་དང་ཀི་ལོ་རྩ་རམ་ཞེས་བྲིས་པ་ལྟར་ཆེག་སྟོང་གི་དོན་མཚན་པའི་སྟོན་འཇུག་ཡི་གེ

kilocalorie (kcal) ཀི་ལ་ཀུ་ལའི་ཀུ་ལི། <i>phys.</i>	Unit of heat. One kilocalorie equals 1000 calories, or the amount of heat required to raise the temperature of 1 kilogram of water by 1°C. Equal to one food Calorie. དོན་རྒྱས་ཀྱི་བཅེ་གཞི་ཞིག་གི་ལོ་ཁྲི་ལོ་རིམ་གཅིག་ནི་ཁོ་ལོ་རིམ་ 1000 དང་མཚུངས་པ་ལས་ཡང་ ན། ཚུ་གི་ལོ་སྟ་རམ་ 1 གི་དོན་ཚད་བརྒྱ་ཆད་གཅིག་ 1°C གིས་སྒྲར་བར་མཐོ་བའི་དོན་ རྒྱས་མཚུངས་པ་དང་། ཟ་མ་ཁོ་ལོ་རིམ་གཅིག་དང་མཚུངས།
kilogram (kg) ཀི་ལ་ཀུ་རམ། (ཀི་ཁྲི)། <i>phys.</i>	Fundamental SI unit of mass. It is equal to 1000 grams. One kilogram is very nearly the amount of mass in 1 liter of water at 4°C. གཞི་རྒྱ་ཆད་ཀྱི་གཞི་ཆའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཆད་ཡུན་བཅེ་གཞི། ཀི་ལོ་སྟ་རམ་གཅིག་ནི་དོན་ཚད་ 4°C ཡིན་པའི་སྒྲུབ་ས་ཀྱི་ཚུ་ལོ་རུང་གཅིག་གི་གཞི་རྒྱ་ཆད་དང་ཉ་ལམ་མཚུངས།
kilometer (km) ཀི་ལ་ཀུ་མི་རུ་ཀ། <i>phys.</i>	1000 meters. མི་རུང་ཆེག་སྟོང་།
kilowatt (kW) ཀི་ལ་ལཱ་ཀ། <i>phys.</i>	1000 watts. ལྷུ་ཆེག་སྟོང་།
kinematics འགྲུལ་ལྟེན། <i>phys.</i>	The branch of physics that deals with the characteristics of motion without regard for the effects of forces or mass. ལྷགས་དང་གཞི་རྒྱ་ཆད་ཀྱི་ལྷགས་རྒྱུན་ལ་ཆ་འཛོག་མ་བྱས་པའི་སློན་ནས་འགྲུལ་སྟོང་ཀྱི་ཁྲད་ གཤེས་ལ་བརྟུག་དབྱེད་བྱེད་པའི་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག་གི་སྡེ་ཚན་ཞིག།
kinetic energy (KE) འགྲུལ་རྒྱུད་རྒྱས་པ། <i>phys.</i>	Energy of motion, equal (nonrelativistically) to mass multiplied by the square of the speed, multiplied by the constant 1/2. $KE = 1/2 mv^2$ འགྲུལ་སྟོང་ཀྱི་རྒྱས་པ་ཡིན་ཞིང་། (སྟོས་བྱུང་མིན་པའི་སློན་ནས་) གཞི་རྒྱ་ཆད་དེ་སྒྲར་ཆད་ཀྱི་ རང་ཉིད་སྒྲུར་དང་བརྟན་བྱངས་ $1/2$ གིས་བསྒྲུར་བ་དང་མཚུངས། $KE = 1/2 mv^2$
kinetic theory འགྲུལ་རྒྱུད་གཏན་ཁམས་ཀྱི། <i>phys.</i>	A theory that explains the physical properties of matter in terms of the motions of its constituent particles. ལེས་གཟུགས་ཀྱི་བྱུང་ཆའི་རྒྱལ་གྱི་འགྲུལ་སྟོང་ཀྱི་རྩི་ཐའི་ཐོག་ནས་ལེས་གཟུགས་ཀྱི་ཁྲད་ཆོས་ འགྲུལ་བའདད་བྱེད་པའི་གཏན་ཁམས་ཤིག།
kinetic theory of gas རྒྱངས་གཟུགས་ཀྱི་འགྲུལ་ བརྒྱུད་རྒྱས་པ་ཞལ། <i>phys.</i>	A theory of the behaviour of gases that models the gas as a collection of point particles in rapid random motion colliding elastically. རྒྱངས་གཟུགས་ནི་མཁྱོགས་ཤིང་དེས་མེད་འགྲུལ་སྟོང་ཀྱི་ཁྲིད་དུ་སོར་རྒྱུད་གཞིར་བྱས་ཀྱི་ བཞིན་པའི་རྒྱལ་གྱི་ཚོགས་ཤིག་ཡིན་པའི་དཔེ་གཟུགས་སུ་འགོད་པའི་རྒྱངས་གཟུགས་ཀྱི་ མངོན་རྒྱས་སྟོང་ཀྱི་རྒྱས་པ་ཞལ་ཅིག།

kinetochore	Either of two submicroscopic attachment points for chromosomal microtubules, present on each centromere during the process of cell division.
kingdom	The largest of the categories used in the classification of organisms (taxonomy).
kisspeptin	A protein molecule that is responsible for triggering the onset of puberty in humans.
Klüver-Bucy syndrome	Klüver-Bucy syndrome is a rare behavioral impairment that is associated with damage to both of the anterior temporal lobes of the brain. It causes individuals to put objects in their mouths and engage in inappropriate sexual behavior.
knee-jerk reflex	A sudden involuntary forward movement of the lower leg that can be produced by a firm tap to the tendon located just below the kneecap.
Krebs cycle	Series of chemical reactions carried out in the living cell; in most higher animals, including humans, it is essential for the oxidative metabolism of glucose and other simple sugars.

Krill Small crustaceans that are found in large numbers in the ocean. Krill resemble small shrimp and are usually less than 2 inches (5 centimeters) long. They are the principal food of certain whales and are also eaten by seals, fish, and other sea animals.

(མཚེ་ལྷག) ཁི་རིལ།
biol.

རྒྱ་མཚོའི་ནང་དུ་གྲངས་འབོར་ཉ་ཅང་མང་པོ་ཡོད་པའི་ཤུན་སྒྲིགས་ཅན་གྱི་སྒོག་ཆགས་རྒྱང་
རྒྱུ་ལ་ཟེར་ཞིང་། འགྲུ་ཤུ་མིག་དང་འདྲ་ལ་རིང་ཆད་ནི་ཡིན་ཆེ་ ༥ (སེན་ཁྲི་མི་ཁྲར་ ༥) ལས་
རྒྱུ་བ་ཡོད། ཁི་རིལ་ནི་ཉ་ཆེན་མེལ་ཁག་ཅིག་གི་ཟས་གཙོ་བོ་ཡིན་པ་མ་ཟད། མཚོ་གླང་དང་། ཉ།
རྒྱ་མཚོའི་སྒོག་ཆགས་གཞན་གྱི་ཟས་ཀྱང་ཡིན།

L

L

lactation Secretion or formation of milk by the mammary glands.

ཏྲ་མའི་མེན་བྱ་ཡིས་འོ་མ་བཟོ་བའམ་འོ་མ་འབབ་ཏུ་འཕྱག་པའི་བྱ་བ།
biol.

lactic acid An organic acid produced when milk sours or various fruits ferment. It is used as a flavoring and preservative for foods. Lactic acid is also produced by muscle tissue during exercise, especially when oxygen supply is limited, and can cause cramping pains.

ཏྲ་མའི་ཆུ་ཆས།
chem.

འོ་མ་སྤར་བའམ་ཤིང་རྟོག་སྤྱ་ཆོགས་ཤིག་སྤར་བའི་སྤྱབས་སུ་ཐོན་སྡེད་བྱུང་བའི་སྤྱེ་ལྗན་གྱི་སྤར་
ཆས་ཤིག། འདི་ནི་ཟས་ལ་བྲོ་བ་འདོན་པ་དང་ཟས་ཀྱི་རུལ་སྤངས་འགོག་ཆས་ལྟ་བུར་སྤྱོད། འོ་
མའི་སྤར་ཆས་ནི་ལུས་སྤོང་གི་སྤྱབས་སུ་ཤ་ལྷེས་ཤུང་བྱུང་གིས་ཀྱང་སྤྱེད་སྤྱན་བྱེད་ལ། ལྷག་
པར་དུ་འཆོ་རྒྱུང་མཁོ་སྤྱོད་ཀྱི་ཆད་གཞི་ཆད་བཀག་ཅན་དུ་འགྱུར་སྤྱབས་སྤྱོད་སྤྱན་བྱེད་པ་དང་།
འདིས་ཅ་འཕུས་ཀྱི་ན་ཟུག་སྤོང་བྱུག།

lactic acid fermentation The aerobic or anaerobic fermentation of carbohydrates with lactic acid as a major end product.

ཏྲ་ཆུ་ཕབས་ཆུང་།
biol. ཐོན་ཆས་གཙོ་བོ་འོ་མའི་སྤར་ཆས་པར་བྱེད་པའི་ཁར་སྤོ་མངར་ཆས་ཀྱི་རྒྱུང་ལྗན་ཕབས་སྤོར་རམ་རྒྱུང་
མེད་ཕབས་སྤྱོད།

lactose A disaccharide sugar present in milk. It is hydrolysed by the enzyme lactase into the monosaccharides glucose and galactose.

**ཏྲ་མའི་མངར་ཆས། ཞིག་
མངར།**
chem.

འོ་མའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཀར་ཉིས་ལྗན་གྱི་མངར་ཆས་ཤིག། འདི་ནི་འོ་མངར་སྤྱིན་ཆས་ཀྱིས་ཀར་
རྒྱུང་ལྗན་གྱི་སྤྱུ་ལུ་མངར་ཆས་དང་གོ་ལིག་མངར་ཆས་གཉིས་སུ་རྩས་འཕྲལ་གཏོང་བ་ཡིན།

ladybird ལ་མ་ཁ་ཐིག biol.	A small beetle with a domed back, typically red or yellow with black spots. ཁྱེ་བ་རོ་ས་པ་གསལ་གྱི་དབྱིབས་སུ་ཡོད་ཅིང་། ཁ་དོག་དམར་པོ་འཕེལ་སེར་པོའི་སྟེང་དུ་ཐིག་ལེ་ནག་སོ་ཡོད་པའི་འབྲུ་སྟར་བ་རྒྱུང་རྒྱུང་ཞིག
lambda (λ) ལམ་ཏུ། phys.	The eleventh letter of the Greek alphabet (λ, Λ). It represents wavelength. མྟེ་རིག་གི་གསལ་བྱེད་བརྒྱ་གཅིག་པ་ (λ, Λ) ཡིན་ཞིང་རྒྱབས་ཐག་མཚན་པར་བྱེད།
lamprey ཉ་པད་བ། biol.	An eel-like aquatic jawless vertebrate that has a sucker mouth with horny teeth and a rasping tongue. The adult is often parasitic, attaching itself to other fish and sucking their blood. འགྲམ་པ་མེད་ཅིང་མཐུགས་ཤིང་རྫོ་བའི་སོ་དང་གསལ་དར་ཅན་གྱི་ལྷེ་དང་ལྷན་པའི་འཛིབ་བྱེད་གྱི་ཁ་ཅན་གྱི་རྩ་གནས་སྒྲུལ་རུས་ཅན་གྱི་སྟོག་ཆགས་ཉ་ལེབ་རིང་དང་འདྲ་བ་ཞིག་ནར་སོན་ཆོ་ཉ་གཞན་གྱི་སྟེང་དུ་འབྲུར་ཏེ་ཁྱེག་འཛིབ་སྟེ་འཚོ་མཁན་གྱི་གཞན་ཅ་སྟོག་ཆགས་ཤིག་ཡིན།
lancelet མདུང་ཉ། biol.	A small elongated marine invertebrate that resembles a fish but lacks jaws and obvious sense organs. Lancelets possess a notochord and are among the most primitive chordates. ཉ་དང་འདྲ་མོད་འགྲམ་པ་དང་ཆོར་ཤེས་དབང་སོ་དཔེན་པའི་སྒྲུལ་རུས་མེད་པའི་མཚོ་གནས་སྟོག་ཆགས་རྒྱུང་རྒྱུང་ནར་ག་ལྷགས་སུ་ཡོད་པ་ཞིག་མདུང་ཉ་ལ་སྒྲུལ་ཐིག་ཡོད་ཅིང་ཆེས་གཤོད་མའི་དུས་ཀྱི་སྒྲུལ་ཐིག་ཅན་གྱི་ཁོངས་སུ་གཏོགས། [མདུང་དབྱིབས་ཅན་གྱི་ཉ་དང་འདྲ་བའི་མཚོ་གནས་སྟོག་ཆགས།]
Large Hadron Collider (LHC) མ་ཁུལ་བཟང་ཆས་ཆེན་མོ། phys.	A particle accelerator at the European Laboratory for Particle physics near Geneva, containing a circular underground tunnel 27km (16.8 miles) in circumference, around which two streams of hadrons are sent in opposite directions before being brought together in a high-energy collision. ཇི་ནི་མའི་ཉེ་འགྲམ་དུ་ཡོད་པའི་ཡུ་རོབ་རྩུལ་རིགས་དངོས་ཁམས་པརྟག་དབྱུང་ཁང་གི་སྟུར་སྟོན་རྩུལ་ཆས་ཤིག་སྟེ། མཐའ་འཁོར་རིང་ཆད་ལ་ཀི་ལི་མི་ཏར་ ༩༥ (མི་ལི) ༡༩.༩ ཡོད་པའི་སྟོར་དབྱིབས་གྱི་ས་འོག་ཕྱག་ལམ་ཞིག་གིས་གྲུབ་ཅིང་། ཕྱག་ལམ་དེའི་རྒྱད་དུ་སྒྲུལ་རྩུལ་གྱི་རྒྱུན་གཉིས་ཕྱོག་ཕྱོགས་སུ་བཏང་སྟེ་རུས་པ་མཐོ་བའི་རྒྱུ་ཁ་རྒྱག་ཏུ་འབྲུག
large intestine རྒྱ་ཆེན། biol.	The wide lower section of the intestine that extends from the end of the small intestine to the anus. In most vertebrate animals, it includes the cecum, colon, and rectum. རྒྱ་རྒྱུང་གི་ཞབས་སྟེ་ནས་བཤང་ལམ་གྱི་དབར་དུ་ཡོད་པའི་ཁ་ཞིང་ཆེ་བའི་རྒྱ་ཆེན་ཆགས་འོག་མ་དེ་ལ་གོ་སྒྲུལ་རུས་ཅན་གྱི་སྟོག་ཆགས་པལ་མོ་ཆེར་མཚན་ན་རྒྱ་ཆེན་གྱི་ཁོངས་སུ་འོང་སྟོན་དང་། རྒྱ་དཀར་གཞན་དཀར་ནག་བཅས་འདུས།

larynx The upper part of the trachea in most vertebrate animals, containing the vocal cords. Air passes through the larynx on the way to the lungs.
 གྲོ་བ།
 biol.

སྒྲུལ་རུས་ཅན་གྱི་སྒོ་བ་ཆགས་པའ་མོ་ཆེད་གྲོ་བ་གཡོད་པའི་སྒོ་ལྷ་ཡི་སྒྲིང་གི་ཆ་ལ་ཟེར། རྒྱུད་གྲོ་བ་བརྒྱུད་དེ་སྒོ་བའི་ནད་དུ་འགྲོ་བ་ཡིན།

Laser Optical instrument that produces a beam of coherent light—that is, light with all waves of the same frequency, phase, and direction. The word is an acronym for light amplification by stimulated emission of radiation.
 ལེ་ཟེར།
 phys.

གཅིག་འདུས་འོད་དེ་རྒྱབས་ཆེད་མའི་སྒོ་བ་ཕྱོད་དང་པོ། ལ་ཕྱོགས་བཅས་མཆུངས་པའི་འཕྲོ་ཟེར་བསྐྱུན་པའི་འོད་རིག་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག་ཆོག་འདི་ནི་འགྱུར་འཕྲོ་སྒྲུལ་ཐེབས་འཕྲོ་གཏོང་ལ་བརྟེན་ནས་འོད་ཟེར་ཆེར་སྐྱེད་ཅེས་པའི་བསྐྱུས་ཡིག་ཡིན།

LASIK (Laser-assisted In Situ Keratomileusis) Corrective eye surgery in which a flap of the corneal surface is raised and a thin layer of underlying tissue is removed using a laser.

ལེ་སིག་(ལེ་ཟེར་གཤམ་བཅོས།)
 phys.

མིག་སྤྱིད་ཕྱི་དོས་གི་ལྷེབ་མ་ཞིག་ཡར་བཀགས་མེས་དེའི་འོག་ཏུ་ཡོད་པའི་ཕུང་གྲུབ་གི་མིས་ལ་ཞིག་ལ་ཟེར་ལ་བརྟེན་ནས་ཕྱིར་འདོན་པར་བྱེད་པའི་མིག་གི་སྒྲིན་ཆ་སེལ་བའི་གཤམ་བཅོས་ཤིག

latent construct Latent constructs are theoretical in nature; they cannot be observed directly and, therefore, cannot be measured directly either. To measure a latent construct, researchers capture indicators that represent the underlying construct.
 མི་མངོན་སྒྲིས་བཟགས།
 phil.

མི་མངོན་སྒྲིས་བཟགས་ནི་རྣམ་གཞག་གི་རང་བཞིན་ཅན་ཡིན་ཞིང་ཐད་ཀར་རྟོག་ཞིབ་བྱེད་མི་ཐུབ་སྟབས། ཐད་ཀར་ཆད་ཡང་འཇལ་མི་ཐུབ་པ་ཡིན། མི་མངོན་སྒྲིས་བཟགས་ཤིག་ཆད་འཇལ་བྱེད་པར། དཔྱེ་ཞིབ་པས་གཞི་རྒྱུ་སྒྲིས་བཟགས་མཚོན་པའི་རྟགས་མཚན་བསྐྱེད་པའི་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

latent heat of fusion The amount of energy required to change a unit mass of a substance from solid to liquid (and vice versa).

འདུས་ཐུང་གཤམ་རྒྱུད།
 phys.

གཏོས་ཆད་བཅིག་ཞིག་ཅིག་ཅན་གྱི་དེད་མ་ཁྲུག་སྒྲུབ་པའི་གཤམ་བཅོས་ཀྱི་འདུག་པ་(དང་གོ་རིམ་ལྷོག་པ་) སུ་བསྐྱུར་བར་མཁོ་བའི་རུས་ལ།

latent heat of sublimation The latent heat of sublimation at a particular temperature is the amount of heat required to convert a unit mass of solid into gas.

སྒྲུངས་ཐད་ཐུང་གི་གཤམ་རྒྱུད།
 རྒྱུད།
 phys.

འོད་ཆད་པེས་ཅན་ཞིག་གི་སྒྲུབ་པའི་སྒྲུངས་ཐད་ཐུང་གི་གཤམ་བཅོས་ཀྱི་གཤམ་བཅོས་ཀྱི་གཏོས་ཆད་གཅིག་རྒྱུག་སུ་བསྐྱུར་བར་མཁོ་བའི་རྒྱུས་ལ་གོ།

latent heat of vaporization ཆངས་སྒྱུར་གཤམ་བྱེད། <i>phys.</i>	The amount of energy required to change a unit mass of a substance from liquid to gas (and vice versa). གཤིས་ཆའི་བརྒྱ་ཁྲི་དངོས་རྒྱུ་ཤིག་གཤམ་ག་ཟུགས་ནས་ཆངས་ག་ཟུགས་ (དང་གོ་ཅིས་ཐོག་པ་) སུ་བསྐྱར་བར་མཁོ་བའི་རྒྱུ་ལ།
lateral column གཞོགས་གཙུང་། <i>neurosci.</i>	A lateral extension of the gray matter in each lateral half of the spinal cord present in the thoracic and upper lumbar regions—called also lateral horn. མཁལ་མའི་སྔོན་ཁལ་དང་བྲང་ཁོག་གི་ཁལ་དུ་རྒྱུངས་པ་ནས་གཞོགས་སུ་བསྐྱར་བའི་སྒྱུ་རྩ་ལ་ གོ་ཞིང་། འདི་ལ་གཞོགས་རྩ་ཞེས་ཀྱང་ཟེར།
lateral fissure གཞོགས་ལྷུབས། <i>neurosci.</i>	The deepest and most conspicuous of the cortical fissures of the brain, extending between the frontal and temporal lobes, then back and slightly upward over the lateral aspect of the cerebral hemisphere. ཁྲད་པའི་ཁྲད་ཤུན་གྱི་སྒུབས་ཀྱི་གཉིང་རིང་ཞིང་མདོན་གསལ་ཏ་ཅང་ཆེ་བ་དེ་ལ་གོ་འདི་ནི་མདུན་ འདབ་དང་རྩ་ལྷག་འདབ་མའི་དབར་དུ་བརྒྱུངས་ཡོད་པ་དང་། དེ་ནས་ཕྱིར་འཁོར་ཏེ་ཅུང་ཙམ་ ཡར་སྐྱོག་པའི་སྐོ་ནས་ཁྲད་ཆེན་རྒྱུ་ཕྱིད་ཀྱི་གཞོགས་ངོས་སུ་བརྒྱུངས་ཡོད་དོ།
lateral geniculate body གཞོགས་ཀྱི་ལྷ་བའི་ལྷ་ གཟུགས། <i>neurosci.</i>	One of two elevations of the lateral posterior thalamus receiving visual impulses from the retina via the optic nerves and tracts and relaying the impulses to the calcarine (visual) cortex. དེ་སྒྱི་ནས་བྱུང་བའི་མཐོང་ཆོར་འཕར་བར་དེ་མཐོང་ཆོར་དབང་རྩ་དང་བརྟེན་ལས་བརྒྱུད་ནས་ཚུར་ ལེན་པ་དང་། དེ་ནས་འཕར་བར་དེ་དག་མཐོང་ཆོར་ཁྲད་ཤུན་ལ་རྒྱུད་གཉིང་ཕྱིད་མཁན་ཁྲད་སྒུག་ རྒྱལ་གྱི་གཞོགས་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་འབྲུར་ག་ཟུགས་གཉིས་ལས་གང་རུང་ཞིག་
lateral ventricle གཞོགས་གག་ <i>neurosci.</i>	Central cavity within each of the two cerebral hemispheres of the cerebrum; these are lined with special cells and filled with cerebrospinal fluid. ཁྲད་ཆེན་གྱི་རྒྱུ་ཕྱིད་གཉིས་པོ་སོ་སོའི་ནང་རོལ་གྱི་ཁོག་སྔོང་ལྷེ་བ་དེ་ལ་གོ་བ་དང་། ནང་ལ་ན་ ཕུང་དམིགས་བསལ་ལས་གཡོགས་ཤིང་ནང་རོལ་ཁྲད་རྒྱུངས་གཤམ་ག་ཟུགས་ཁེལ་ཁེལ་ཡོད།
lathe དབྱུག་འཁོར། <i>phys.</i>	A machine for use in working metal, wood, etc., which holds the material and rotates it about a horizontal axis so that it can be shaped with a handheld tool. ལུགས་རིགས་དང་ཤིང་སོགས་ལ་བཟོ་ལྷ་བཟོ་བར་སྤྱོད་པའི་འབྲུལ་ཆས་ཤིག་སྟེ། འདི་ཡིས་ དངོས་པའི་རྒྱ་ཆ་དེ་དམ་དུ་བརྒྱང་སྟེ་འབྲིང་རྒྱུད་སོག་ཤིང་ལ་བརྟེན་ནས་སྒྲིང་བ་ཕྱིད་དུ་འཇུག་ པས། ལག་བརྒྱུད་ཡོ་ཆས་ཤིག་སྤྱད་དེ་དངོས་པོ་དར་བཟོ་ལྷ་བཟོ་ཆོག་པ་ཡིན།

- latitude** *འབྲེད་ཐིག*
math. The angular distance of a point on the earth's surface, measured from the equator along the meridian passing through the point. Latitude is measured from the equator, from 0° to 90° north and from 0° to 90° south.
སའི་གོ་ལའི་ཕྱི་རོལ་སུ་ཡོད་པའི་ཆོག་ཅིག་གི་རྒྱ་ཁྱུག་གི་རྒྱ་ཐག་ལ་གོ་ཞིང་། སའི་གོ་དྲུལ་ཐིག་ནས་ཆོག་དེ་དང་འཕྲད་སའི་གཞུང་ཐིག་གི་རྒྱ་དུ་ཆད་འཇལ་བར་བྱེད། འབྲེད་ཐིག་ནི་སའི་གོ་ལའི་དྲུལ་ཐིག་ནས་བྱང་ཕྱོགས་སུ་རྒྱ་ཆད་ 0° �ནས་ 90° བར་དང་། ཕྱོ་ཕྱོགས་སུ་རྒྱ་ཆད་ 0° �ནས་ 90° བར་དུ་ཆད་འཇལ་གྱི་ཡོད།
- lattice** *མིང་ཆེ། ལྗང་ཆོག*
phys. A regular repeated three-dimensional arrangement of atoms, ions, or molecules in a metal or other crystalline solid.
ལྷག་ས་རིགས་དང་། ཡང་ན། ཤེལ་རྫོང་དང་འདྲ་བའི་མཁྱེགས་གཟུགས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་རྒྱལ་མཉམ་ནས། གྲུས་རྒྱལ་ འདུས་རྒྱལ་གྱི་སྒྲིག་སྒྲུངས་ཆ་མཉམ་ཞིང་བསྐྱར་སྒྲོས་བྱས་ཡོད་ལ་ཕྱོགས་ངོས་གཟུམ་དང་ལྗང་བ་ཞིག་
- law** *གཏན་ཁྲིམས།*
phys. General hypothesis or statement about the relationship of natural quantities that has been tested over and over again and has not been contradicted. Also known as a principle.
ཡང་ནས་བསྐྱར་དུ་བཟླ་དབྱེད་བྱས་ཀྱང་དགག་བྱ་མ་བྱུང་བའི་རང་བྱུང་ཁམས་ཀྱི་འཕོར་ཆད་དབར་གྱི་འབྲེལ་བའི་སྒོར་གྱི་སྒྲི་བྱུང་ཆོད་གཞག་གམ་སྒྲེམ་ཆོག་ཅིག་ འདི་ལ་ཅ་དོན་ཞེས་ཀྱང་བརྗོད།
- law of conservation of momentum** *འགྲུལ་ཆད་ཉར་ཆགས་ཀྱི་གཏན་ཁྲིམས།*
phys. In the absence of an external force, the momentum of a system remains unchanged. Hence, the momentum before an event involving only internal forces is equal to the momentum after the event: mv (before event) = mv (after event)
ཕྱི་ཤུགས་ཤིག་མེད་ཆེ་མ་ལག་ཅིག་གི་འགྲུལ་ཆད་འགྱུར་མེད་དུ་གནས་ཀྱི་ཡོད། དེར་བརྟེན་ནང་ཤུགས་ཁོ་ནར་བརྟེན་པའི་བྱུང་བ་ཞིག་གི་སྤ་རྩེས་གཉིས་ཀྱི་འགྲུལ་ཆད་མཚུངས་པ་ཡིན། mv (སྔོན།) = mv (རྫོས།)
- law of inertia** *འཇུར་འཁོག་གི་གཏན་ཁྲིམས།*
phys. See Newton's laws of motion, Law 1.
ནི་དུ་ལོན་གྱི་འགྲུལ་སྒྱུད་གཏན་ཁྲིམས་དང་པོར་གཟིགས་རོགས།
- law of reflection** *ལྷོག་འཕྲོད་གཏན་ཁྲིམས།*
phys. The angle of incidence for a wave that strikes a surface is equal to the angle of reflection. This is true for both partially and totally reflected waves. See also angle of incidence and angle of reflection.
ངོས་ཤིག་ལ་ཕོག་པའི་རྒྱབས་ཀྱི་འཕྲོ་རྒྱུག་འཕྲོའི་རྒྱར་ཁྱུག་དང་མཚུངས། འདི་ནི་ཆ་ཅས་ལྷོག་འཕྲོས་པ་དང་ཆ་ཆད་ལྷོག་འཕྲོས་པ་གཉིས་ལ་བྱུག་ འཕྲོ་རྒྱར་དང་ལྷོག་འཕྲོའི་རྒྱར་ཁྱུག་གཉིས་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས།

law of universal gravitation

ཡོངས་ཁྱབ་འཛིན་ཁྱད་གསུང་གི་
གཏན་ཁྲིམས།
phys.

For any pair of objects, each particle attracts the other object with a force that is directly proportional to the product of the masses of the objects, and inversely proportional to the square of the distance between them (or their centers of mass if spherical objects), where F is the force, m is the mass, d is distance, and G is the gravitation constant: $F \sim m_1 m_2 / d^2$ or $F = G \cdot m_1 m_2 / d^2$

དངོས་པོ་ཆ་གང་ཡང་རུང་བ་གཅིག་ལ་མཚོན་ན་རྒྱལ་ཅེ་ཅེ་ཡིས་དངོས་པོ་གཞན་དེ་དངོས་པོ་
གཉིས་ཀྱི་གདོས་ཚད་གཉིས་ཀྱི་སྒྲུང་ཐོབ་དང་ཐད་འབྲེལ་ཡིན་ཞིང་བར་ཐག་(རྒྱུ་གཟུགས་ཡིན་
ཆེ་དེའི་གདོས་ལྗེ་གཉིས་ཀྱི་བར་ཐག)གི་རང་སྒྲུང་དང་ཕྱོག་འབྲེལ་ཡིན་པའི་ཤུགས་ཤིག་གིས་
དངོས་པོ་གཞན་དེ་འཛིན་གྱི་ཡོད། སྐབས་འདིར། F གི་ཤུགས་དང་། m གི་གདོས་ཚད། d
གི་བར་ཐག G གི་འཛིན་ཤུགས་ཀྱི་བརྟན་གྲངས་ཡིན།
 $F \sim m_1 m_2 / d^2$ ཡང་ན་ $F = G \cdot m_1 m_2 / d^2$

lawnmower

ཐང་རྩ་འཛིག་ཆས།
phys.

A machine with a rotating blade for cutting grass.

སྒོར་བ་བྱེད་པའི་ལྗེ་བ་གི་དང་ལྷན་པའི་རྩ་འཛིག་བྱེད་ཀྱི་འཕྲུལ་ཆས་ཤིག།

laws of reflection

ཕྱོག་འཕྲེལ་གཏན་ཁྲིམས།
phys.

As applied to rays of light, sound, or radiant heat which strike a surface: the angle of reflection is equal to the angle of incidence, and the reflected and incident rays are in the same plane with a perpendicular to the surface.

ངོས་ཤིག་ལ་ཐོག་པའི་འོད་ཀྱི་འཕྲོ་ཟེར་རམ། སྒྲུ་ཡང་ན་ཁྱབ་འགྲུང་ཆ་བྲོད་བཅས་ལ་འཕྲུག་པའི་
གཏན་ཁྲིམས་ཤིག་སྟེ། ཕྱོག་འཕྲེལ་གྱི་ཚད་ནི་ནང་འཕྲེལ་གྱི་ཚད་དང་མཉམ་ཞིང་། ཕྱོག་འཕྲེལ་
འཕྲོ་ཟེར་དང་། གང་འཕྲེལ་འཕྲོ་ཟེར་གཉིས་ཀྱི་ངོས་དེ་དང་དང་འཕྲུང་ཡིན་པའི་ཐིག་ཅིག་དང་ལྷན་དུ་
སྟོན་པའི་ངོས་གཅིག་གི་སྟེང་དུ་ཡོད་པ་ཡིན།

leap tide

འཕྱར་རྒྱབས།འཕྱར་རྒྱབས།
phys.

The large rise and fall of the tide at or soon after the new or the full moon.

རྒྱ་བ་ཉ་སྟོང་གང་རུང་གི་སྐབས་སམ་ཇེས་ཉག་ཉག་ལ་བྱུང་བའི་རྒྱབས་ཀྱི་འབེལ་འཕྲིབ་ཆེན་པོ་ཞིག།

learning

ཤེས་རྒྱུང་།
neurosci.

The acquisition of knowledge or skills through experience, study, or by being taught.

ཉམས་སྦྱང་རམ། སློབ་སྦྱང་། ཡང་ན་གཞན་གྱི་སློབ་ཁྱིད་རྒྱུད་དེ་ཤེས་བྱའམ་ལག་རྩལ་ཐོབ་པ་ལ་གོ།

<p>learning disabilities ཤེས་རྒྱུད་ཉམས་རྒྱན། <i>neurosci.</i></p>	<p>Any of various conditions (as dyslexia) that interfere with an individual's ability to learn and so result in impaired functioning in language, reasoning, or academic skills and that are thought to be caused by difficulties in processing and integrating information —called also learning difference.</p> <p>གང་ཟག་སྒྲེང་བ་ཞིག་གི་ཤེས་སྒྲིབ་ལ་མ་ཐེ་བྱས་བྱས་ཏེ་སྒྲིབ་ཡིག་གསུམ། གཞན་ཆོག་ས་འགོད་ལུགས། ཡང་ན་ཤེས་ཡོན་དང་འབྲེལ་བའི་རིག་ཆ་ལ་གྱི་བྱེད་ལས་ཉམས་རྒྱན་གཏོང་བའི་(འདི་སྒྲིག་འཆོལ་ཉམས་ལྟ་བུའི་) གནས་སྣང་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། འདི་དག་ནི་གནས་ཚུལ་དབྱེ་སེལ་དང་མཉམ་སྦྲེབ་བྱེད་ལུགས་ལ་དཀའ་ངལ་བྱུང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་སྒྲིབ་ཤིག་ཡིན་པར་འདོད། འདི་ལ་ཤེས་སྒྲིབ་གི་ཏེ་བག་ཅེས་ཀྱང་ཟེད།</p>
<p>least square method ཆུང་མཐའ་དང་བསྟར་ཐབས། <i>math.</i></p>	<p>A method for calculating the best straight line for a linear equation with two variables x and y, for which x can be measured accurately and y has a random error associated with its measurement.</p> <p>འགྲུར་བྱངས་གཉིས་(x, y)ཡོད་པའི་དྲང་ཐང་གི་མཉམ་ཅེས་ཤིག་གི་དྲང་ཐིག་ཡག་ཤོས་འཆོལ་བའི་ཐབས་ལས་ཞིག་འདིའི་སྐབས་སུ་ x ཡི་ཆད་ཏག་ཏག་འཇུག་ཐུབ་ལ། y ཡི་ཆད་འཇུག་ལ་དུས་མེད་གྱི་སྒྲོན་ཞིག་ཡོད་པ་ཡིན།</p>
<p>leech ཕད་པ། <i>biol.</i></p>	<p>An aquatic or terrestrial annelid worm with suckers at both ends. Many species are bloodsucking parasites, especially of vertebrates, and others are predators.</p> <p>སྤྲེ་གཉིས་སུ་འཛིན་བྱེད་གྱི་ཁ་ཡོད་པའི་ཆོག་ས་འབྲུ་ཆུའམ་སྐྱམ་ས་གང་རུང་དུ་གནས་པ་ཞིག་ཏེ་རིགས་པལ་ཆེ་བ་ཁྲག་འཛིན་མཁན་གྱི་གཞན་རྟོག་སྟོན་ཆགས་ཡིན་ཞིང། གཞན་རྣམས་ནི་སྟོན་ཆགས་གཞན་ཟས་སུ་སྒྱུར་མཁན་ཡིན།</p>
<p>legume གང་བྱ་ཚན། གང་བྱ་ཚན་ ཁྱིམ་ཤིང་། <i>biol.</i></p>	<p>A type of plant (such as a pea or a bean plant) with seeds that grow in long cases.</p> <p>(རྒྱ་སྔན་ནས་སྔན་ལྡང་ལྟ་བུའི་) ཁྱི་སྒྲོད་རིང་པོའི་ནང་དུ་ས་བོན་སྤྲེས་ཡོད་པའི་ཅི་ཤིང་གི་རིགས་ཤིག་ལ་ཟེད།</p>
<p>length རིང་ཚད། དུས་མུ། <i>phys.</i></p>	<p>The measurement or extent of something from end to end; the greater of two or the greatest of three dimensions of an object.</p> <p>དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྤྲེ་གཅིག་ནས་སྤྲེ་གཞན་དེའི་དབར་གྱི་བར་ཐག་གི་ཆད་འཇུག་ལ་གོ། ཕྱོགས་ཆ་གཉིས་ལྗན་ཞིག་གི་མཐའ་རིང་བ་དེའམ་ཕྱོགས་ཆ་གསུམ་ལྗན་ཞིག་གི་མཐའ་རིང་ཤོས་དེ་ལ་གོ།</p>
<p>length contraction ཆུང་འཕུམ། <i>phys.</i></p>	<p>Shrinkage of space, and therefore of matter, in a frame of reference moving at relativistic speeds.</p> <p>ལྟོས་བྱུབ་གྱི་མཐོག་ས་ཆད་ཅིག་གི་སྤྱིད་ནས་འགྲུལ་སྒྱུར་བྱེད་ཀྱི་ན་པའི་ལྟོས་གཞི་ཞིག་ཏུ་ནས་མཐའ་འཕུམ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བཅས་གཞུགས་འཕུམ་པ།</p>

lens དངས་ཞེལ། <i>phys.</i>	Piece of glass or other transparent material that can bring light to a focus. འོད་ཟེར་འདུ་གནས་ཤིག་ལ་སྒྲིབས་སུ་འདུག་ཟུབ་པའི་ཤེལ་དམ་དངས་གསལ་དངོས་ཇུས་ཀྱི་དུས་སུ་ཞིག།
lenticular lens བྱབས་ཞེལ། <i>phys.</i>	A lenticular lens is an array of magnifying lenses, designed so that when viewed from slightly different angles, different images are magnified. སྒྲིབས་ཤེལ་ནི་ཆེ་ཤེལ་མང་པོ་ལྟ་བུ་བསྟར་སྒྲིག་སྟེ་གྲུབ་པ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ཟུར་ཆད་མི་འདྲ་བའི་སྒྲོ་ནས་བཟླ་སྒྲུབས་སྟེར་བརྟན་ཡང་མི་འདྲ་བ་ཆེར་བསྐྱེད་པར་བྱེད།
Lenz's law ལན་ཇིའི་གཏན་ཁྲིམས། <i>phys.</i>	A law stating that the direction of an induced current is always such as to oppose the change in the circuit or the magnetic field that produces it. སྒྲུལ་སྒྲུབ་བྱས་པའི་སྒྲོག་རྒྱན་གྱི་ཁ་ཕྱོགས་ནི་སྒྲོག་ལས་དེའི་འགྱུར་བའམ་དེ་བསྐྱེད་བྱེད་ཀྱི་ཁབ་ལན་ར་བའི་འགྱུར་བ་དང་དུས་རྒྱུ་དུ་ཁ་གཏད་དུ་ཡོད་པར་བརྟུང་བའི་གཏན་ཁྲིམས་ཤིག།
lepton ལེབ་ཙྰ་ན། <i>phys.</i>	Class of elementary particles that are not involved with the nuclear force. It includes the electron and its neutrino, the muon and its neutrino, and the tau and its neutrino. ལྟེ་རུལ་གྱི་ཤུགས་དང་འབྲེལ་བ་མེད་པའི་རྩ་རུལ་གྱི་སྟེ་ཆན་ཞིག་འདི་ཁོངས་སུ་སྒྲོག་རུལ་དང་དང་དེའི་བར་རུལ་སྟེ་མོ། མི་ཨོན་དང་དེའི་བར་རུལ་སྟེ་མོ། ཅེ་ལུ་དང་དེའི་བར་རུལ་སྟེ་མོ་བཅས་འདུས།
lesion ཉམས་རྒྱུན། <i>biol.</i>	Any structural change in a bodily part resulting from injury or disease མིས་སྒྲོན་ནས་ན་ཆ་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་ཤིག་གི་ཆགས་བཞོད་ལ་བྱུང་བའི་འགྱུར་བ།
leucine ལཱ་སིན། <i>chem.</i>	One of the essential amino acids, present in most common proteins and particularly abundant in hemoglobin. One of the first amino acids discovered (1819), it is used in biochemical research and as a nutritional supplement. སྟེ་ཇུས་དཀྱིས་མ་ལལ་མོ་ཆེའི་ནང་དང་། ལྷག་པར་དུ་ཁྲག་དམར་སྟེ་ཇུས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོན་ཆེན་ཡོད་པའི་ངེས་མཁའི་ཨེ་མོ་ནོ་སྟུར་ཇུས་ཤིག་ལཱ་སིན་ནི་(ཕྱི་ལོ་ 1819) རོག་མར་གསར་རྟེན་བྱུང་བའི་ཨེ་མོ་ནོ་སྟུར་ཇུས་ཀྱི་རིགས་གཅིག་ཡིན་པ་དང་། སྟེ་དངོས་ཇུས་འགྱུར་གྱི་ཞིབ་འཇུག་དང་འཆོ་བརྟན་གྱི་ཁ་སྐོང་གི་ཆེད་དུ་སྤྱོད།
leucoplast ཆེས་མེད་དབང་ལ། <i>biol.</i>	A starch-storing colorless plastid in the cells of roots and underground or internal plant parts. ཅི་ཤིང་གི་རྩ་བ་དང་། སའི་འོག་རུ་ཡོད་པའི་ཆ་ཤས་སམ། རན་ངོས་ཀྱི་ཁལ་དུ་ཡོད་ཅིང་བག་ཆེ་གསོག་ཉར་བྱེད་མཁན་གྱི་ཁ་དོག་མེད་པའི་རུས་སྟེ་ར་དབང་སྟེ་ཞིག།

leukocyte A white or colorless cell of the blood, having a nucleus and either granular or nongranular cytoplasm; leukocytes function as bacterial or viral phagocytes, as detoxifiers of toxic proteins, and in the development of immunities.

དཀར་མུང་།
biol.

ལྷེ་ཉིང་ཡོད་ཀྱང་རྒྱུ་ཟེགས་ཅན་གྱི་ཤ་ཆེ་ཡོད་མེད་གང་རུང་ཡིན་པའི་ཁག་གི་ཤ་ཤུང་དཀར་པོ་ལས་ཆོས་མེད་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང་། དཀར་ཤུང་གིས་སྤོང་བུ་ལས་གཉན་སྤོང་ཟ་མཁན་གྱི་ཟ་བྱེད་ཤ་ཤུང་དང་། དུག་ཅན་སྤྲི་རྩས་གྱི་དུག་སེལ་བྱེད་མཁན་གྱི་བྱེད་ལས་སྦྲུབ་ལ། ཉན་འགོག་རང་བཞིན་རེ་ལེགས་སུ་གཏོང་བར་བྱེད།

lever Simple machine made of a bar that turns about a fixed point called the fulcrum.

འདྲེགས་ཆས།
phys.

འགྲུལ་མེད་འཇའ་སྟེགས་ལ་བརྟེན་ནས་སྒྲོར་འགྲུལ་བྱེད་པའི་ལྷུགས་ཤིང་ངམ་མེད་ཤིང་གིས་བཞོས་པའི་འབྲུལ་ཆས་སྟབས་བདེ་ཞིག

lever arm Perpendicular distance between an axis and the line of action of a force that tends to produce rotation about that axis.

འདྲེགས་ལག་
phys.

སྟོན་ཤིང་ནས་ལྷགས་གྱི་ནུས་པ་འདོན་སའི་ཐེག་གི་བར་དུ་བྲིས་པའི་དང་འབྲུང་ཐེག་གི་རིང་ཆད།

lichen The common name for any member of the group Lichenes, occurring as fungal and algal cells in symbiotic union and growing in various forms on rocks or trees.

ལྗང་གྲུག་
biol.

ཤིང་སྤོང་དང་རྩེའི་སྟེང་དུ་བཞོན་པའི་མིན་གྱི་ཐོག་ནས་སྦྲེས་འབེལ་དང་། མཉམ་གནས་འདུས་ཆོགས་གྱི་ནད་དུ་རྩ་བལ་དང་ཉམ་སྦྲེའི་ཤ་ཤུང་རུང་འབྲུང་བའི་རྩོད་ཐོག་གི་རིགས་གང་རུང་ལ་སྦྱོང་བའི་ཡོངས་གྲགས་གྱི་མིང་ཞིག

life cycle The serial progression of stages through which an organism passes from FERTILIZATION to the stage producing the GAMETES. In higher animals and plants the life cycle lasts from fertilization until the resulting individual itself produces gametes, but in many organisms there are asexual stages.

ཆེ་རྒྱན་འཁོར་ལོ།
biol.

སྦྱེ་དངོས་ཤིག་ས་བོན་འདྲིས་སྦྱོར་གྱི་རིམ་བ་ནས་ཁམས་རྩལ་སྦྱེད་སྦྱོན་གྱི་རིམ་བའི་དབར་དུ་འབེལ་བའི་བསྐྱར་ཆགས་གྱི་འབེལ་རིམ་ལ་ཟེར། མཐོ་རིམ་སྟོན་ཆགས་དང་ཅི་ཤིང་གི་ནད་དུ་ཆེ་རྒྱན་འཁོར་ལོ་ནི་ས་བོན་འདྲིས་སྦྱོར་གྱི་ཤིང་རིམ་ཁམས་རྩལ་སྦྱེད་སྦྱོན་གྱི་ཤིང་རིམ་དབར་དུ་གནས་མོད། སྦྱེ་དངོས་མང་པོ་ཞིག་གི་ནད་དུ་ཁམས་བྲལ་སྦྱེད་འབེལ་གྱི་རིམ་བ་ཡོད་དོ།

life science A branch of science (such as biology, medicine, and sometimes anthropology or sociology) that deals with living organisms and life processes

ཆེ་རྒྱན་ཚན་རིག་
biol.

སྟོན་ལྡན་སྦྱེ་དངོས་དང་ཆེ་སྟོན་གི་རྒྱུད་རིམ་ལ་བརྟེན་པའི་(དཔེར་ན། སྦྱེ་དངོས་ཚན་རིག་གས། སྤྲན་ལྟ་བུ་དང་། མཆམས་རིང་མའི་རིགས་རིག་བཅས། སྤྱི་ཆོགས་རིག་བ་ལྟ་བུ་ལ་ཡང་གོ་) ཚན་རིག་གི་སྤྱེ་ཆན་ཞིག

lifestyle The way in which a person or group lives.
 མི་ཆེ་རྒྱུད་ལྟངས། ཆེ་རྒྱུད་
 ལྟངས།
biol.

lift A machine that carries passengers to higher and lower floors in a tall building.
 རྒྱུག་བྱ་མས། (རྒྱུག་གི་
 འཇུག་ས་བྱ་མས།)
phys.
 ཁང་བཅུག་ས་མཐོན་པོ་ཞིག་གི་ནང་ནས་འགྲུལ་མི་རྣམས་ཐོག་ཅིག་གོང་ཡོག་གང་རུང་རུང་ལ་
 སྒྲེལ་བྱེད་ཀྱི་འཕྲུལ་འཁོར་ཞིག

lift In application of Bernoulli's principle, the net upward force produced by the difference between upward and downward pressures. When lift equals weight, horizontal flight is possible.
 རྒྱར་ནོ་ལིའི་ཅ་འཛིན་གྱི་སྤྱོད་སྤེའི་ནང་གི་ཡར་མར་གཉིས་ལ་ཕྱོགས་པའི་གཞོན་ཤུགས་ཀྱི་བར་
 ཁུང་ལ་བརྟེན་ནས་ཡར་ཕྱོགས་སུ་མཐོན་པའི་གཅོང་ཤུགས། འདྲེགས་ཤུགས་དང་ལྗིད་ཚད་དང་
 མཚུངས་སྒྲུབ་ས། འཕྲེད་ཕྱོགས་ཀྱི་འཕྲུར་སྤྱོད་འབྲུང་བྱུག

ligament A sheet or band of tough fibrous tissue that connects two bones or holds an organ of the body in place.
 རྩ་བ།
biol.
 རུས་པ་གཉིས་མ་བྱུང་རྒྱག་པའམ་ལུས་པོའི་ནང་གི་དབང་པོར་གནས་སུ་བརྩུང་བར་བྱེད་
 ར།ཁན་གྱི་མཁྲེགས་ཅིང་ཅ་རྒྱས་ཅན་གྱི་ཕུང་གྲུབ་ལེབ་མོའམ་སྒྲོག་ཐག་ཅིག

ligand An ion, molecule, or molecular group that binds to another chemical entity to form a larger complex.
 འབྲུར་རྒྱལ།
chem.
 རུས་འགྲུར་གཞན་དང་འཛིང་སྦྱོར་བྱས་ཏེ་འདུས་གོང་བྱ་ཆ་བ་ཞིག་གྲུབ་པར་བྱེད་མཁན་གྱི་
 གྲེས་རྒྱལ་དང་འདུས་རྒྱལ། ཡང་ན་འདུས་རྒྱལ་གྱི་རྗེ་ཞིག་ལ་ཟེར།

light Visible part of the electromagnetic spectrum.
 རྩོ།
phys.
 རྒྱུག་ཁབ་ལེན་གྱི་འོད་ཤལ་གྱི་སྒྲུང་རུང་གི་ཆ་ཤམ།

light chain The lighter of the two types of polypeptide chains that are found in immunoglobulin and antibody molecules.
 ཡང་ཐོང་།
biol.

ནད་འགོག་རྒྱས་སྤྱིའི་འདུས་རྒྱལ་ལམ་འགོག་ག་རྒྱགས་ཀྱི་འདུས་རྒྱལ་དུ་མང་སྒྲོས་སྤྱི་ཅིའི་ཐོང་བ་
 རིགས་གཉིས་ཡོད་པའི་ནང་གི་ཡང་བ་དེ་ལ་གོ།

light clock A hypothetical clock, used to show time dilation, that would count the journeys of a single photon between two parallel mirrors.
 རྩོ་ཆེད། (རྩོ་རྒྱལ་རྩོ་ཆེད།)
phys.

མཉམ་འགྲོ་ཡིན་པའི་མེ་ལོང་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་འོད་རྒྱལ་རྒྱང་གཅིག་རྒྱ་བའི་འགྲུལ་བཞུད་དེ་
 བཅི་བར་བྱེད་ཅིང། དུས་ནར་སྟོན་པར་སྤྱོད་པའི་རྟོག་བཏགས་ཀྱི་རྩོ་ཆེད་ཅིག

light emitting diode (LED) A diode that emits light.

ཨོད་འཕྲོ་བར་བྱེད་པའི་སྒྲེ་གཉིས་སུ་གྱུ
phys.

light pipe An elongated transparent medium, such as an optical fiber, for transmitting light.

ཨོད་ཐུག
phys.

ཨོད་ཟེར་རྒྱ་དཔྱོད་ཆེད་དུ་སྒྲོད་པའི་ཨོད་ཐག་ལྷ་བུའི་དྲངས་གསལ་གྱི་རྒྱ་དཔྱོད་ལས་ནར་ནར་ཞིག

light reactions The stage of photosynthesis during which light energy is absorbed by chlorophyll and transformed into chemical energy stored in ATP.

ཨོད་འཕྲོན་རྩ་མཉམ་འབྲུང་།
biol.

ལྷ་དུས་ཀྱིས་ཨོད་རྩ་མཉམ་འབྲུང་ ATP ཡི་དོ་བོར་ཉར་ཆགས་བྱེད་པའི་ཐུས་རྩུ་སུ་བཟེ་
སྒྱུར་བྱེད་པའི་ཨོད་སྒྲོད་ཀྱི་རིམ་བཤེ་ལ་གོ།

light year The distance light travels in a vacuum in one year: 9.46×10^{12} km.

ཨོད་ལོ།
phys.

སྒྲོད་སངས་ཁམས་སུ་ཨོད་ཟེར་ལོ་གཅིག་གི་རིང་ལ་བསྐྱོད་པའི་ལས་ཐག 9.46×10^{12} km.

lightning A flash of light that is caused by the discharge of electricity in the atmosphere.

ཐོག་ལགས། ཐོག་འབྲུ།
phys.

རྒྱ་ཁམས་སུ་ཐོག་གཏོང་བྱུང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུབ་པའི་ཨོད་འབྲུག་ཅིག

lightning rod A grounded metal rod placed high on a structure to prevent damage by conducting lightning to the ground.

ཐོག་ལེན།
phys.

ཐོག་ལགས་ས་ལ་རྒྱ་དུ་འབྲུག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་གཞོད་སྒྲོན་འགོག་པའི་ཆེད་དུ་ཁང་པའི་ཡང་
སྒྲོད་དུ་འབྲུགས་པའི་ས་སྒྲེལ་ལྷགས་མདུང་ཞིག

lignin A complex organic polymer deposited in the cell walls of many plants, making them rigid and woody.

མིང་རྩ་མཉམ་ལིག་ནི།
biol.

ཅི་ཤིང་གང་མང་གི་སྒྲ་བྱང་གྱི་ཤུན་གྱི་ནང་དུ་བུང་གསོག་ཐབས་ཏེ་མཐུགས་མོད་ཤིང་གི་རྩ་
བ་བཟོ་བྱེད་ཀྱི་སྒྲ་ལྷན་རྒྱས་ཐུག་འཛིང་ཅན་ཞིག

limbic lobes The marginal medial portion of the cortex of a cerebral hemisphere

མཐའ་མཚམས་འདབ་མ།
neurosci.

ཁྲད་ཆེན་རྒྱུ་བྱེད་ཅིག་གི་ཁྲད་ཤུན་གྱི་དཀྱིལ་ཕྱོགས་ཀྱི་རྩ་མཐའ་ཆུགས་དེ་ལ་གོ།

limbic system A group of interconnected deep brain structures common to all mammals, including the hippocampus and amygdala, involved in olfaction, emotion, motivation, behavior, and various autonomic functions.

མཐའ་མཚམས་མ་ལག
(མཐའ་འཁོར་མ་ལག)
biol.

མཚོ་རྩ་དང་། ཁམ་ཅིག་ཁྲད་ཞོ་གཉིས་ཐེ་བའི་རྩ་གསོས་སོག་ཆགས་ཀྱན་ལ་ཐུན་མོང་དུ་ཡོད་ཅིང་
པན་ཚུན་སྒྲེལ་མ་ཐུང་བྱས་པའི་ཁྲད་གཏོང་གི་བཀོད་པའི་ཆོགས་ཤིག་ལ་གོ་བ་དང་། འདི་ནི་དེ་ཆོར་
དང་། སེམས་སྦྱོང་། ཀྱན་སྦྱོང་། གཤེས་སྦྱོང་། རང་སྦྱོང་གི་བྱེད་ལས་སྣ་ཆོགས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད།

limit ལྷོད་པ། math.	A point or level beyond which something does not or may not extend or pass. ཆོག་གས་གནས་བབ་གང་ཞིག་གི་པ་རིལ་དུ་བྱ་དངོས་ཤིག་བརྒྱུད་མི་ཐུབ་པའམ་བརྒྱུད་མི་ཐུབ་པ།
line graph ཐིག་རིས། math.	A graph in which points representing values of a variable for suitable values of an independent variable are connected by a broken line རང་དབང་འགྱུར་གྲངས་ཤིག་གི་གྲངས་ཐང་ནས་ལ་འོས་འཚམས་ཡིན་པའི་འགྱུར་གྲངས་ཤིག་གི་གྲངས་ཐང་ནས་ཐིག་དུམ་གྱིས་མ་ཐུད་ཡོད་པའི་ཐིག་རིས་ཤིག་
line of sight མཐོང་ཐིག་བལྟ་ཐིག་ phys.	An imaginary straight line joining the center of the eye of the observer with the object viewed རྟོག་ཞིབ་པ་ཞིག་གི་མིག་དཀྱིལ་ནས་ལྟ་སའི་དངོས་པོའི་དབར་དུ་མ་ཐུད་ཀྱི་རྒྱག་ཁྱེད་ཀྱི་རྟོག་བལྟགས་ཀྱི་དྲང་ཐིག་ཅིག་
line spectrum ཐིག་རིས་འོད་གྲུལ། phys.	Pattern of distinct lines of color, corresponding to particular frequencies of light, that are seen in a spectroscope when a hot gas is viewed. Each element has a unique pattern of lines. འོད་གྲུལ་བརྟག་ཆས་བརྒྱུད་ནས་རྒྱངས་པ་ཆ་པོ་ལ་བལྟ་སྐབས་མཐོང་ཐུབ་པའི་འོད་ཀྱི་རྫོས་བྱུང་བྱེ་བྲག་པ་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ཁ་དོག་གི་ཐིག་རིས་དམིགས་བསལ་བའི་བཀོད་རིས། ཅུ་ཇས་རེ་རེ་ལ་ཐིག་རིས་ཁྱད་པར་ཅན་ཡོད།
linear dimension ཐང་རྒྱགས་ཕྱོགས་ཆ། phys.	A dimension measured along a straight line. དྲང་ཐིག་ཅིག་གི་རྒྱུད་དུ་ཆད་འཇལ་བྱས་པའི་ཕྱོགས་ཆ།
linear equation ཐང་དྲང་མཉམ་རྟིས། math.	An equation between two variables that gives a straight line when plotted on a graph. ཐིག་རིས་ཤིག་གི་སྟེང་དུ་བཀོད་ཆེ་དྲང་ཐིག་ཅིག་སྟོན་པར་བྱེད་པའི་འགྱུར་གྲངས་གཉིས་དབར་གྱི་མཉམ་ཆའམ་མཉམ་རྟིས།
linear momentum ཐང་ཐང་འགྲུལ་ཆད། phys.	Product of the mass and the velocity of an object. Also called momentum. (This definition applies at speeds much less than the speed of light.) དངོས་མཉམ་ཤིག་གི་གདོས་ཆད་དང་སྒྲུར་ཆད་ཀྱི་སྒྲུར་ཐོབ། འགྲུལ་ཆད་ཅེས་ཀྱང་བཟྃ། (དེས་ཆོག་འདི་ནི་འོད་ཀྱི་མགྲོགས་ཆད་ལས་ཏ་ཅང་ཆུང་བའི་མགྲོགས་ཆད་ཀྱི་སྐབས་སུ་ཁྱབ་ཀྱི་ཡོད།)
linear motion ཐང་འགྲུལ། phys.	Straight-line motion, as opposed to circular, angular, or rotational motion. སྟོང་འགྲུལ་ལམ། ཟུར་ཁྱུག་འགྲུལ་སྟོན། ཡང་ན་འཁོར་འགྲུལ་ལས་ཕྱོག་པའི་དྲང་ཐིག་གི་འགྲུལ་སྟོན།

linear speed	Path distance moved per unit of time. Also simply called speed.
ཐད་ཐད་མཐོག་གི་ཚད་	

བད་ཐད་མགྲོགས་ཚད།
phys.

དུས་ཚད་ཀྱི་བཅིངས་ཞི་འདི་ནང་དུ་བསྐྱོད་པའི་ལམ་ཐག་རིང་ཆད། ལྷན་པ་བདེར་མགྲོགས་ཆད་
ཅིས་ཀྱང་བརྟོད།

linkage map	A diagram showing the relative positions of the loci of known genes on the chromosomes of a species.
མཐུན་ཤིང་མཐུན་	

མཐུན་ཐུལ་སྐབས། མཐུན་
བསྐྱེད་
biol.

ཉི་ཤེས་ཤིག་གི་ཆོས་ལ་ཐུགས་སྟེང་གི་དོན་མེད་ཆོང་པའི་ཤེས་རྒྱལ་འཁོད་མའི་སྟེན་པཅས་
ཀྱི་གནས་ས་མཆོག་པའི་དཔེ་ཤེས་ཤིག་

Linnaean classification system	A system of classification of organisms, devised by Linnaeus and employing his technique of binomial nomenclature, based on morphological similarities arranged in a hierarchy
---------------------------------------	--

མི་ཞེས་དབྱེ་ཐུགས།
biol.

མི་ནེ་ཡིས་གསར་པ་ཉོང་ལྟེང་ལ་བེ་སྟེང་དོས་ཀྱི་སྟེ་ཆོད་ཉེ་ལེད་ལེད་ལྷགས་ཤིག་སྟེ། གཞུགས་
འཇུག་ཤིག་ལ་བེ་མཚུངས་ཆོས་པ་ཁྱིམ་པ་ལྷག་ནས་སྟེ་དོས་རྒྱལས་ཆོས་སྟོན་པ་དང་པ་ནས་ཆོས་
ལེ་ལྷག་ལ་བེ་གྲུ་ལ་བེ་ལྷིག་པ་བེ་མིར་གཉིས་སྟེ་ད་རྒྱལ་ཀྱི་ཐབས་ལས་ཤིག་སྟེ་དེད།

lipase An enzyme that hydrolyses fats and oils (lipids) into glycerol and fatty acids.

ཡི་ཆེ་ཡ་སྒྲིན་རྒྱལ།
biol.

ཆེའི་དང་སྐྱུའི་(མི་ཆེའི་)ལྷེ་མི་སེ་རྩེའི་དང་ཆེའི་སྐྱུ་སྐྱུ་ལ་ཚུས་པ་ལྷེ་གཏོང་མཁན་གྱི་སྒྲིག་
ཁུངས་ལ་ཟེར།

lipid Any of a large group of organic compounds, including fats, oils, waxes, and sterols, that are oily to the touch and insoluble in water. They are a source of stored energy and are a component of cell membranes.

ལྷག་ཞིང་ལྷག་
biol.

ཞལ། བེ་ཆེ་ལ།
biol.

[illegible]

lipid bilayer A two-layered arrangement of phosphate and lipid molecules that form a cell membrane, the hydrophobic lipid ends facing inward and the hydrophilic phosphate ends facing outward.

མི་ཆེ་ལ་དེ་མ་གཉིས།
biol.

མ་ཡུང་གྱི་མི་ལྷན་པ་ལྟེན་གྱི་མི་ཆེན་པ་དང་མོ་སྟེན་མེས་པ་གཉིས་རྒྱན་གྱི་ཤགོད་པ་ཞིག་པ་ཟེར་ཞིང་།
ཆུ་ཆོག་རང་པ་ཤེས་ཅན་གྱི་མི་ཆེན་པ་གྱི་ལྷན་པ་དང་ཆུ་མོས་རང་པ་ཤེས་ཅན་གྱི་མོ་སྟེན་པ་
ལི་ལྷན་པ་ལྟེན་གྱི་ཤུགས་ལྷན་པ་ཡིང་།

liposome A minute spherical sac of phospholipid molecules enclosing a water droplet, especially as formed artificially to carry drugs or other substances into the tissues.
 ཞག་གཟུགས།
biol.

ཆུའི་ཐིགས་པ་ཞིག་བཏུས་པའི་འོད་མའི་ལེ་ཆོལ་གྱི་སྒྲིུ་ལྷག་ཆུང་ཆུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། ལུང་གྲུབ་
 གྱི་ནང་དུ་སྒྲན་རྩས་དང་དངོས་རྩས་གཞན་སྒྲེལ་བའི་ཆེད་དུ་དམིགས་བསལ་གྱི་སྒྲོ་ནས་མིས་
 བཟོས་པ་ཞིག་རེད།

liquid Phase of matter between the solid and gaseous phases in which the matter processes a definite volume but no definite shape: It takes on the shape of its container.
 གཤེན་གཟུགས།
phys.

སྒ་གཟུགས་དང་ཆུང་ས་གཟུགས་གཉིས་གྱི་དབར་དུ་ཡོད་ཅིང་བོང་ས་ཆད་ངེས་ཅན་ལྡན་པ་ལས་
 དབྱིབས་ངེས་ཅན་མེད་པའི་ལེས་གཟུགས་གྱི་གནས་བབ་ཅིག་འདི་ཡིས་སྔོད་གྱི་དབྱིབས་འཛིན་
 པར་བྱེད།

liquid hydrogen bubble chamber A device in which charged particles moving through liquid hydrogen kept slightly above the boiling point leave a train of bubbles that reveal interactions between protons and charged particles.
 གཤེན་གཟུགས་ཡང་རྒྱལ་གྱི་
 རྒྱ་ཁྲིམ།
phys.

ཁོལ་ཆད་ལས་རྒྱང་ཅམ་མཐོ་བའི་འོད་ཆད་གྱི་སྒྲིང་དུ་ཡོད་པའི་གཤེན་གཟུགས་ཡང་རྒྱལ་གྱི་
 བར་དུ་ལུང་རྒྱལ་འགྲུལ་སྔོད་ཀྱི་ལྷག་ཏུ་བརྒྱལ་བ་དེ་ཡིས་སྒོ་རྒྱལ་དང་ལུང་རྒྱལ་དབར་གྱི་སྒྲེལ་
 སྒྲིང་མ་ཆོན་བའི་ལྷ་བ་བསྐྱར་བྱེད་དུ་མཛོན་པར་བྱེད་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག།

listeriosis Disease caused by infection with listeria, which can resemble influenza or meningitis and may cause miscarriage.
 མིལི་ལེ་ལྷན་ནད།
biol.

ལེ་སི་ལེ་རེ་ཡ་སྲིན་བྱ་ཡིས་སྒྱེད་པའི་ན་ཆ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། འཆས་རིམས་དང་འཇུ་མ་བྱ་ལྷག་
 བརྒྱལ་གཉིས་དང་འབྲ་མཚུངས་ཡིན་སྲིད་ཅིང། མངལ་ཤོར་བར་བྱེད་སྲིད།

liter (L) Metric unit of volume. A liter is equal to 1000 cm³.

ལི་ཏར།
phys.

བོང་ས་ཆད་གྱི་བརྒྱུལ་གས་བཅེ་གཞི། ལི་ཏར་གཅིག་ནི་ 1000 cm³ དང་མཚུངས།

lithium (Li) The chemical element of atomic number 3, a soft silver-white metal. It is the lightest of the alkali metals.

ལུ་ལྷས་ལི་ཕི་ཡན།
chem.

རྒྱལ་གྲངས་ 3 ཡིན་པའི་ཅ་རྩས་ཏེ། སྒྲི་ཞིང་དདུལ་དཀར་གྱི་མདོག་དང་ལྡན། ལུལ་རྩས་གྱི་
 ལྷགས་རིགས་ཡང་ཤོས་དེ་ཡིན།

lithosphere The outer part of the Earth, consisting of the crust and upper mantle. It is approximately 60 miles (100 kilometers) thick.

ལྷ་ཡན།
biol.

ས་ལུན་དང། ས་ཡོལ་གོང་ས་གཉིས་གྱིས་གྲུབ་པའི་སའི་གོ་ལའི་བྱི་ངོས་གྱི་ཆ་ལ་ཟེར། འདི་ནི་
 པལ་ཆེར་མེ་ལི་ 60 (གེ་འོ་མི་ཏར་ 100) ཅམ་གྱི་མ་གྲུག་ཆད་ཡིན།

liver cancer མཆིན་འབྲས། biol.	Liver cancer is the uncontrolled growth of abnormal cells in the liver. མཆིན་འབྲས་ནི་མཆིན་པའི་ནད་དུ་བྱུང་བའི་རྒྱན་ལྷན་མིན་པའི་སྤ་བྱུང་གི་སྤངས་འཛིན་མི་སྤབ་པའི་སྤྱེད་འབེལ་ལ་ཟེར།
liver transplan- tation མཆིན་པ་སྤྱོད་འཛུགས། biol.	A liver transplant is a surgical procedure to remove a diseased liver and replace it with a healthy liver from a donor. Most liver transplant operations use livers from deceased donors, though a liver may also come from a living donor. མཆིན་པ་སྤྱོད་འཛུགས་ནི་ནད་འཕྱག་པའི་མཆིན་པ་ཕྱིར་བཏོན་ནས་དེའི་ཆབ་ཏུ་སྤྱིན་མཁན་ཞིག་གི་བདེ་ཐང་ཡིན་པའི་མཆིན་པ་ཆབ་འཛུགས་བྱེད་པའི་གཤམ་བཅས་ཀྱི་བྱ་པའི་རྒྱུ་རྐྱེན་ཞིག་ལ་ཟེར། མཆིན་པ་སྤྱོད་འཛུགས་ཀྱི་གཤམ་བཅས་པལ་མོ་ཆེད་ནད་དུ་འདས་ཆར་བའི་མིའི་མཆིན་པ་སྤྱོད་ཅིང་། མཆིན་པ་རིང་མིག་སོན་པའི་མཆིན་པ་སྤྱོད་པའང་ཡོད་སྤྱོད།
lobe འདབ་མ། biol.	A subdivision of a bodily organ or part bounded by fissures, connective tissue, or other structural boundaries. སྤུབས་ཀའམ། མ་སྤུང་སྤྱེལ་བྱུང་བྱུབ། ཡང་ན་ཆགས་བཞེད་ཀྱི་མཐའ་མཆོམས་གཞན་གྱིས་དབྱེ་མཆོམས་བྱས་པའི་དབང་པོ་འཕྲུ་ལུས་པའི་ཆ་ཤས་ཀྱི་ནད་གསེས་སྤྱེ་ཆན་ལ་གོ།
local anesthesia ཉིང་ཁྱིད། biol.	Anesthesia that affects a restricted area of the body. ལུས་པའི་ཆད་བཀག་གི་ཆ་ཤས་ཤིག་ལ་ལུགས་རྒྱེན་སྤྱོད་པའི་སྤྱིད་སྤྱོད།
local cluster ཉི་ཆོམ། phys.	The group of galaxies that includes the Milky Way and Andromeda. དགུ་ཆོགས་སྤྱོ་དང་ཨན་ཌརོ་མེ་ཌ་གཉིས་ཀ་གཏོགས་པའི་དགུ་ཆོགས་ཀྱི་འདུས་ཆོགས་དེ་ལ་གོ།
local group ཉི་ཆོགས། phys.	The group of galaxies of which our own Galaxy is a member. It consists of some 30-40 known members, the most massive of which are the Milky Way Galaxy and the Andromeda galaxy. རང་རེའི་དགུ་ཆོགས་སྤྱོ་མོ་ཐེ་བའི་དགུ་ཆོགས་ཀྱི་འདུས་ཆོགས་ཤིག་དེའི་ཁོངས་སུ་དགུ་ཆོགས་སུམ་བུ་ནས་བཞི་བརྒྱ་ཅས་ཡོད་ལ། ཆེ་ཤོས་ནི་དགུ་ཆོགས་སྤྱོ་དང་ཨན་ཌརོ་མེ་ཌ་གཉིས་ཡིན།
locomotor འགུལ་རྒྱུད་ཀྱི། biol.	Relating to locomotion. འགུལ་རྒྱུད་དང་འབྲེལ་བའི།
locus འཕྲོད་པ། biol.	The position on a chromosome at which the gene for a particular characteristic resides. ཁྱད་གཤིས་དེས་ཅན་ཡོད་པའི་རིགས་རྒྱས་གནས་བཅའ་པའི་ཆོས་བྱུང་གི་ས་ཁུལ་དེ་ལ་གོ།

<p>locus coeruleus</p> <p>ཐྲོག་ལ།</p> <p><i>neurosci.</i></p>	<p>A blue area of the brain stem with many norepinephrine-containing neurons.</p> <p>ནོར་ཨེ་པི་ནེ་པ་འཁྲུག་པའི་དབང་ཅེས་ཀྱི་རྒྱལ་མང་པོ་ཡོད་པའི་གླང་རྒྱ་གཡི་མ་ཁུལ་ཐོན་པོ་ཞིག།</p>
---	--

lodestone འབྲུག་ནི།
phys. A piece of magnetite or other naturally magnetized mineral, able to be used as a magnet.
ཁབ་ལེན་རྫོང་ལུ་བྱ་ཞིག་གསེང་བ་ཞིན་གྱིས་ཁབ་ལེན་གྱི་རུས་པ་ཡོད་པའི་གཏེར་རྫོང་གིས་སྟེ།
ཁབ་ལེན་གྱི་ཚབ་ཏུ་སྟེང་ཚོགས་པ་ཞིག་ [ལམ་ཁ་སྟོན་པའི་ཕྱོགས་སྟོན་འཁོར་ལོ་བ་ཚེ་པར་སྟེང་
བས་འདི་ལྷར་བཏགས།]

logistic growth **མཐུན་འཕུར་སྐྱེད་འཕེལ།**
biol. Population growth in which the growth rate decreases with increasing number of individuals until it becomes zero when the population reaches a maximum.

སྐྱེད་ཀྱི་གངས་པོར་འཕེལ་བ་དང་ཕྱིན་དུ་སྐྱེད་འཕེལ་གྱི་འགྲོས་ཆད་ཅེ་ཅུང་དུ་སོང་སྟེ། ཆོགས་འདུས་ཀྱི་གངས་པོར་མང་གོས་ལ་སྐྱབས་སྐྱབས་སྐྱེད་འཕེལ་གྱི་འགྲོས་ཆད་ཟུང་གི་དུ་འགྱུར་བའི་ཆོགས་འདུས་ཀྱི་སྐྱེད་འཕེལ།

long-term memory	Memory that involves the storage and recall of information over a long period of time (as days, weeks, or years).
བརྟན་པོའི་ཐོག་གི་དྲུག་པ། <i>neurosci.</i>	དུས་ལྡན་རིང་པོ་ཞིག་གི་རིང་ལ་ (ཉིན་ལག་ལས། ག་ཟེར་པའི་རིང་ལག་ལས། ལོ་ལག་ལ) ཆ་འཕྲིན་གསོག་ཅིང་དང་བསྐྱར་བྱེད་པ་དང་འཕྲིལ་པའི་ཐོག་པ།

long-term potentiation (LTP)
རྒྱན་གནས་(ལས་འཐུག་)
རྒྱས་ཐང་
neurosci.

Repeated presynaptic stimulation of a nerve, either naturally or in vitro, that results in the long-lasting increased strength of a synapse and is thought to be necessary for learning and memory formation.

རང་བྱུང་ངས་མིས་བཞེས་ལག་ཐབས་ཀྱི་སྒོ་ནས་མ་སྤྲད་མཆོངས་སྤོང་གི་དབང་རྩ་ལ་སྤྲུལ་སྤོང་ཡང་ཡང་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་མ་སྤྲད་མཆོངས་མེ་བརྟན་དུ་གཏོང་བ་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ནི་ཤེས་སྤོང་དང་བྲན་བ་བྱེབ་ཚུལ་ལ་གལ་ཆེན་ཡིན་པར་འདོད།

longitudinal wave Wave in which the individual particles of a medium vibrate back and forth in the direction in which the wave travels- for example, sound.

གྲུབ་རྒྱུ་
phys. མྱའོ་སྒྲིལ་ཁྱོགས་སུ་བརྒྱད་ལམ་ཞིག་གི་རྒྱལ་ཏེ་མེས་དུ་རྒྱལ་ཏེ་འདར་འགྲུལ་ཕྱེད་
སྒྲིལ་ལམ་གྱི་དཔེར་ན་རྒྱུ་ལྟ་།

loop antenna གནམ་མེད། <i>phys.</i>	An antenna whose construction consists of one or more loops of wire. Both ends of the loop are connected to the receiving equipment. རྒྱུ་སྒྲིལ་གྱི་ཨ་ལོང་གཅིག་གསུ་དུ་མ་ས་བྱུང་པའི་གནམ་སྒྲིལ་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང། ཨ་ལོང་དེའི་ཕྱོ་གཅིས་པ་བསྐྱ་ལེན་ཡོ་ཆས་ལ་མཐུད་ཡོང།
---	--

loops A shape produced by a curve that bends round and crosses itself.

མ'ཚིང་།
biol.

གྲུག་གྲུག་ཆགས་ཏེ་སྒྲེ་བཞིས་སྒྲོལ་བར་བྱེད་པའི་གྲུག་དབྱེ་བས་ཞིག་གིས་བསྐྱུན་པའི་དབྱེ་བས་ཞིག་

Lorentz factor ສັດຕວນໂລຣັງເຊນ <i>phys.</i>	The factor, used in special relativity, to calculate the degree of time dilation, length contraction and relativistic mass of an object moving relative to an observer.
---	---

ལ་ཤེན་པའི་སྒྲིན་གྲངས།
phys.

ཉེག་ཞིབ་པ་ཞིག་ལ་ལྟོས་ཏེ་འགྲུལ་གྱིན་པའི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་ལྟོས་བྱུང་གི་གཏོང་ཆད་དང་།
 བྱུང་འཁམས། དུས་ནང་པཅས་གྱི་ཆད་གཞི་པཅས་ཆད་གཞལ་པའི་ཆད་དུ་དམིགས་པས་ལ་ལྟོས་
 གྲུབ་དུ་ལྟོང་པའི་ཆེན་མངས་དེའོ།

Lorentz's contraction The shortening of an object along its direction of motion as its speed approaches the speed of light, as measured by an observer at rest with respect to the object.

ལ་ཤེས་པའི་བཟུ་ལམ་མ།
phys.

དངོས་པོ་ཞིག་གི་མཚུགས་ཆ་དེ་འོད་ཀྱི་མཚུགས་ཆ་དང་ཉེ་དུ་འགྲོ་སྐབས། དངོས་པོ་དེ་ལ་
 རྩོམ་ཏེ་འགྲལ་མེད་ཡིན་པའི་རྟག་ཞིབ་པ་ཞིག་གིས་དངོས་པོ་དེའི་རིང་ཆ་དང་ལཱ་ཆེ། དངོས་པོ་
 དེ་རང་ཉིད་ཀྱི་འགྲལ་སྟོང་ཀྱི་ས་ཕྱོགས་སུ་རེ་སྒྲུང་དུ་འགྲོ་བའི་ཚུལ།

Loudness Physiological sensation directly related to sound intensity or volume. Relative loudness, or sound level, is measured in decibels.

པོ་ཕུགས།
phys.

ལུས་ཁམས་ཀྱི་ཚོར་ལྟོང་གི་རྒྱ་ཡི་བྲག་ལྷགས་དང་རྒྱ་ལྷགས་ལ་ཟླ་བཅེས་ཡིན། ལྷོས་བཅས་ཀྱི་
གོ་ལྷགས་སའ་རྒྱ་ཡི་རིས་པ་འོ་ཏེ་མི་རྩེས་ཀྱི་ནད་དུ་ཚད་བཅས་ལེད།

low definition A low degree of definition in a televised image.

(LD)

བརྒྱན་རིས་ཀྱི་གསལ་ཆའི་ཆད་དམའ་པོ་ཡོད་པ།

གསལ་ངན་ཞན་པ།
(གསལ་ཞན།)
phys.

(གསལ་ཞུ།)

phys.

low tide The state of the tide when at its lowest level.

དམའ་རྒྱུ་ལ།
phys.

ཆེ་བའ་གྱི་དཔངས་དམའ་ལོས་ཡིན་སྐབས་གྱི་ཆེ་བའ་གྱི་གནས་བབ།

low-resolution image An image that lacks sharp focus or fine detail.
 ເລີ່ມ/ກຸ່ມ/ພາສາ/ກະໂດ/ເລີ່ມ/ກຸ່ມ/ພາສາ

ཚལས་ལྷོད་ལྷང་བརྟན།
phys.

16 2

lucid dream A dream during which the person is aware of the act of dreaming and thus has the capacity to control the content of the dream.
དངས་བཞིན་ལམ།
neurosci.

དྲུངས་བཞི་མི་ལམ།
neurosci.

མི་ལམ་གྱི་གནས་སྐབས་སུ་རང་ཉིད་ཀྱིས་མི་ལམ་མི་བཞིན་པའི་བྱ་བ་ཏུ་གོ་ཁིང་རང་ཉིད་ལ་མི་
ལམ་གྱི་ནང་དོན་སྣང་ས་ཡོན་ཟུབ་པའི་རྒྱས་པ་ཡོད་པའི་མི་ལམ་ཞིག་ལ་གོ། མི་ལམ་མི་ལམ་
ཡིན་པ་ངོ་མཁས་པའི་མི་ལམ།]

luminance འཕྲིན་འགྲུལ། <i>phys.</i>	The intensity of light emitted from a surface per unit area in a given direction. ངོས་ཤེག་གི་རྒྱ་ཁྲིན་གྱ་བཞེས་རེ་རེ་ནས་ཁ་ཕྱོགས་ངེས་ཅན་ཞིག་ལ་འཕྲོས་ཡོང་བའི་འོད་ཀྱི་བརྒྱུག་ལྷགས།
luminosity འཕྲི་ཚད། <i>phys.</i>	The total amount of energy produced by a star in one second ནམ་མཁའི་སྐར་མ་ཞིག་གིས་དུས་ཡུན་སྐར་ཆ་གཅིག་གི་ནང་དུ་བསྐྱུན་པའི་ཁྲིན་སྟེན་གྱི་རྒྱས་པ་ལ་གོ།
luminous intensity འོད་ཀྱི་བརྒྱུག་མདངས། <i>phys.</i>	A measure of the light-emitting ability of a light source, either generally or in a particular direction. It is measured in candelas. འོད་ཀྱི་འབྲུང་ཁུངས་ཤེག་གིས་ཕྱོགས་ངེས་ཅན་ཞིག་གསལ་ཡང་ན་སྤྱིར་བཏང་གི་སྐོ་ནས་འོད་བསྐྱུན་གྱི་ལ་པའི་རང་བཞིན་གྱི་ཚད་འཇལ། འོད་ཀྱི་བརྒྱུག་མདངས་ནི་བཙེ་གཞི་ཁྱིམ་ཁྱེ་ལ་རུ་ཚད་འཇལ།
lunar eclipse ཆུ་འཇིག། <i>phys.</i>	A lunar eclipse occurs when the sun, earth, and moon are in a straight line and the shadow of the earth falls on the moon. ཉི་མ་དང་སའི་གོ་ལ། ཆུ་བ་གསུམ་དང་ཐིག་གཅིག་གི་འཁལ་ཏེ་སའི་གོ་ལའི་གིབ་ནག་ཆུ་བའི་སྟེང་དུ་ཕོག་སྐབས་ཆུ་འཇིག་འབྲུང་བ་ཡིན།
lungfish ཆྲི་ཉ། <i>biol.</i>	Any of several tropical freshwater fish that, in addition to having gills, have lung-like organs for breathing air. Lungfish have a long, narrow body, and certain species can survive periods of drought inside a mucus-lined cocoon in the mud. དབུགས་འབྲིན་རྩ་བ་བྱེད་པར་ཉ་སྟོགས་ཡོད་པ་མ་ཟད་ཆྲོ་བ་ལྟ་བུའི་དབང་པོ་ཡང་ཡོད་པའི་ཆ་བའི་ས་ཁུལ་གྱི་ཚུ་གཙང་མར་སྟོད་མཁན་ཉ་རིགས་འགའ་ཤས་ཡོད་པའི་གསལ་གྱི་གཅིག་ལ་གོ་སྟོ་ཉའི་ལུས་པོ་སྤྲལ་ལ་རིང་བ་དང་། ཉ་རིགས་ཁག་ཅིག་ཐན་པའི་དུས་སྐབས་སུ་འདས་བག་གི་ནང་དུ་བཞུགས་བྱུག་པའི་སྐྱོགས་གུ་སུ་འཇུ་ལ་ཏེ་འཆོ་གནས་བྱེད་གྱི།
lupus ལུ་འགྲུ། (བགས་ནད) <i>biol.</i>	An inflammatory autoimmune disease that affects multiple organ systems, usually characterized by fatigue, fever, skin lesions, joint pain and swelling, and anemia, and often affecting the kidneys and various other organs. It is much more common in women than in men. སྤྱང་ལུ་ནི་དབང་པོའི་མ་ལག་འགའ་ཤས་ལ་གཞོན་རྒྱུན་བྱེད་པའི་ཆ་སྐྱར་གི་རང་འགོག་ནད་གཞི་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། རྒྱ་རྟགས་སུ་རལ་དུབ་བྱུང་བ་དང་། ཆ་བ་རྒྱས་པ། བགས་པར་མས་སྟོན། ལུ་ཆོགས་ན་བ་དང་སྐར་པ། ཁྲག་ཟད་བཅས་འབྲུང་བ་མ་ཟད། སྐབས་མང་པོར་མཁལ་མ་དང་དབང་པོ་གཞན་གང་མང་ལ་གཞོན་རྒྱུན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། རྒྱ་འདི་ནི་སྐྱེས་པ་ལས་བྱུང་མེད་ཀྱི་ནད་དུ་ཡོངས་གྲགས་ཆེ།

lymph vessels One of the tubes which carry lymph round the body from the tissues to the veins

ལུས་པོའི་ཕུང་གྲུབ་ནས་སྤོང་ཅ་དུ་ལུ་སེར་འདྲན་མཁན་གྱི་སྤྲུལ་གྱི་ཞིག་ལ་གོ།
biol.

lymphatic system The tissues and organs that produce, store, and carry white blood cells that fight infections and other diseases. This system includes the bone marrow, spleen, thymus, lymph nodes, and lymphatic vessels (a network of thin tubes that carry lymph and white blood cells).

ལུ་སེར་མ་ལག་
biol.

གཉན་ཁད་དང་། ག་ཚ་གཞན་རྣམས་ལ་ཤོལ་དུང་བྱེད་མཁན་གྱི་ཁྱག་དཀར་མ་ཕུང་ཐོན་སྐྱེད་དང་།
གསོག་ཉར་། སྤྱི་ལ་འདྲན་བཅས་བྱེད་མཁན་གྱི་ཕུང་གྲུབ་དང་དབང་པོ་རྣམས་ལ་གོ། མ་ལག་འདིའི་
ནང་དུ་རྒྱ་རྒྱུ་མར་དང་། མཆེར་བ། ར་ཆང་མེན་བྲ། མེན་མདུད་། ལུ་སེར་ཅ་སྤྲུབས་ (ཁྱག་དཀར་མ་
ཕུང་དང་ལུ་སེར་སྤྱི་ལ་འདྲན་བྱེད་མཁན་གྱི་སྤྲུལ་མ་མེད་ཆོགས་ཤིག་) བཅས་ཚུད་ཡོད།

lymphocyte One type of leucocyte found in the vertebrate immune system, including B cells and T cells. They represent an important component for defence against foreign organisms.

ལུ་སེར་ཕྱ་ཕྱུང་།
biol.

སྤྲུལ་དུས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ནད་འགོག་མ་ལག་གི་ནད་དུ་ཡོད་པའི་སྤྱི་མ་ཕུང་དང་ཉི་མ་ཕུང་
ཐེ་བའི་དཀར་ཕུང་གི་རིགས་ཤིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། ཕྱི་འོས་དངོས་ལས་སྤང་སྐྱོབ་བྱེད་པའི་གྲུབ་ཆ་
གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན།

lysine A crystalline essential amino acid $C_6H_{14}N_2O_2$ obtained from the hydrolysis of various proteins.

ལེ་སིན།
chem.

སྤྱི་ཇུས་འདྲ་མེན་གྱི་ཚུའི་སེལ་སྐྱོར་ལས་བྱུང་བའི་ངེས་མཁའི་ཨེ་མི་ནོ་སྤྱར་ཇུས་དངས་མ་ཞིག་
 $C_6H_{14}N_2O_2$

lysing To undergo or cause to undergo lysis.

ལེས་བཞིག་གཏོང་བ།
chem.

ལེས་བཞིག་འགྲོ་བའམ་ལེས་བཞིག་འགྲོ་དུ་འཕྲུག་བ།

lysogenic cycle or lysogeny Lysogeny, type of life cycle that takes place when a bacteriophage infects certain types of bacteria. In this process, the genome of the bacteriophage stably integrates into the chromosome of the host bacterium and replicates in concert with it.

འཕེམ་རྒྱུད་རྒྱུད་ཐེལ།
biol.

སྤྱི་མ་ཞིག་གིས་སྤྱི་ཕྱི་རིགས་ངེས་ཅན་ལ་གཉན་ཁ་སྤོང་བའི་སྤྲུབས་སུ་བྱུང་བའི་ཆོ་རྒྱུན་
འཁོར་འཁེལ་རིགས་དེ་ལ་འཕེམ་སྐྱོར་སྐྱེད་སྐྱེལ་ཟེར། བྱེད་རིམ་འདི་ཡི་ནད་དུ་སྤྱི་མ་ཞི་ལྗོད་ཅོམ་
དེ་གནས་ཆང་སྤྱི་ཕྱི་ཆོས་གཟུགས་ཀྱི་ནད་དུ་སྤྲུལ་འཕྲན་གྱི་ངང་ནས་ཆེ་སྤྱི་ལ་ཉི་དེ་དང་མཐུན་
པའི་སྤྱོད་ས་དོ་འདྲ་བཟོ་བར་བྱེད།

lysosome A structure in animal cells that is surrounded by a membrane and contains enzymes. The enzymes break down cellular waste materials and food particles or other materials from outside the cell.

ལེལ་སྒྲུབ་པ།
biol.

ཡིག་ཆགས་ཀྱི་མ་ལུང་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་ཕྱི་མོ་ཞིག་གིས་མཐའ་ནས་མཐའ་དུ་ཞིང་ཕྱིན་རྒྱུ་རྒྱས་དང་ཕྱན་
བཞེ་ཆགས་མཁོད་ཅིག་ཕྱིན་རྒྱས་ཀླམས་ཀྱིས་མ་ལུང་གི་ཕྱི་རྒྱུ་ནས་ལུང་བཞེ་མ་ལུང་རིམ་
བཞེ་ཕྱིགས་རྒྱས་དང་། བས་རྒྱལ། ཡང་ན་རྒྱས་མ་ལེན་རྒྱས་ཀ་མ་ལོག་ལུང་ལྟི་ཡོད།

lytic cycle The lytic cycle is one of the two cycles of viral reproduction, the other being the lysogenic cycle. The lytic cycle results in the destruction of the infected cell and its membrane.

འཁྲུག་རྒྱུད་ཐེལ་ལ།
biol.

[illegible]

M

machine Device for increasing (or decreasing) a force or simply changing the direction of a force.

འབྲུལ་ཆས།
phys.

ཤུགས་ཆད་སྒེལ་བར་ (ཡང་ན་འཕྲི་བར་) གྱེད་པའམ་ཡང་ན་སྒྲིབས་བདེའི་ངང་ཤུགས་ཀྱི་ཁ་
སྤྲོགས་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་བའི་ཡོ་ཆས།

macroevolution Large-scale evolution occurring over a very long period time that results in the formation of new species and higher-level taxonomic groups.

འཕེལ་འགྱུར་ཆེན་མོ།
biol.

དུས་ཡུན་ཉ་ཅང་རིང་པོ་ཞིག་གི་རིང་ལ་བྱུང་བའི་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་འཕེལ་འགྱུར་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་
ལ་བརྟེན་ནས་ཉེ་རིགས་གསར་བ་དང་། རིམ་བ་མཐོ་བའི་དབྱེ་བསྐྱེའི་སྤྱི་ཆན་གྱི་སྤྲོག་ཆགས་གྲུབ་
ཀྱི་ཡོད།

macromolecule A large molecule typically containing more than about 1000 atoms. Polymers are the commonest examples of macromolecules.

འདུས་རྒྱལ་ཆེན་མོ།
biol.

རྒྱལ་ཐུན་ 1000 ལས་ལྷག་ཅིང་གིས་གྲུབ་པའི་འདུས་རྒྱལ་ཆེན་པོ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། རྫོས་རྩས་
ནི་ཉ་ཅང་ཡོངས་གྲགས་ཆེ་བའི་འདུས་རྒྱལ་ཆེན་མོའི་དཔེ་མཆོན་ཡིན།

macronutrient A substance required in relatively large amounts for the normal growth and development of an organism. Macronutrients for animals include fat, carbohydrate, and protein, while for most plants they include chemical elements such as carbon, hydrogen, oxygen, nitrogen, and phosphorus.

རགས་བཅུད།
biol.

སྤྱི་དངོས་ཤིག་གི་རྒྱན་ལྡན་གྱི་སྤྱིད་འཕེལ་དང་འཚར་འཕེལ་ལ་སྨྲས་བཅས་ཀྱི་འཕོར་ཆད་ཆེན་པོ་
མཁོ་བའི་དངོས་རྩས་ལ་གོ་ཞིང་། སྤྲོག་ཆགས་ལ་མཁོ་བའི་རགས་བཅུད་ནི་ཞག་ཆེལ་དང་། ཁར་
སྲོ་མངར་བཅུད། སྤྱི་རྩས་བཅས་ཡིན་པ་དང་། ཅི་ཡིད་ལ་མཁོ་བའི་རགས་བཅུད་ནི་ཁར་སྲོན་དང་།
ཡང་རྒྱལ། འཚོ་རླང་། ཐེ་རླང་། འོད་ཀྱི་མ་མཁུ་བུ་ཡིན།

macrophage One type of phagocyte of the immune system that can ingest bacteria and cell debris and coordinate tissue repair. They form from monocytes, which circulate in the blood, migrate to sites of cell damage and differentiate into macrophages.

རགས་ཟ།
biol.

ནད་འགོག་མ་ལག་གི་ཟ་བྱེད་ཟ་ཕུང་གི་རིགས་གཅིག་སྟེ། སྤེན་འབྲུ་དང་ཟ་ཕུང་གི་བཞིག་རོ་
རྒྱས་མ་ཟ་ཐུབ་ཅིང་། ཕུང་གྲུབ་བསྐྱར་བ་མཐོང་འབྲེལ་མ་ཐུང་བྱེད་ཐུབ་མཁན་ཞིག་ཡིན། རགས་ཟ་
ནི་གཅིག་ལྡན་ཟ་ཕུང་ནས་གྲུབ་ཀྱི་ཡོད་པ་སྟེ། གཅིག་ལྡན་ཟ་ཕུང་དེ་དག་ཁྲག་གི་ནང་དུ་རྒྱ་ཞིང་
ཟ་ཕུང་སྤྱོད་ཅན་གྱི་ཁུལ་དུ་གནས་སྟོབས་ཏེ་རགས་ཟ་རུ་ཁྱེད་འགྱུར་འགྲོ་བ་ཡིན།

macroscopic Observable by the naked eye

གཞགས་རགས་པའི།
phys.

མིག་རྩིན་པས་མ་ཐོང་ཐུབ་པའི་གཞགས།

macroscopic properties An attribute or observable property of a thermodynamic system that can be characterized by a single quantity which is applicable to the system as a whole, or which is a function of position within the system and is continuous so long as it does not vary rapidly over microscopic distances, except at the boundaries of the system. Examples of macroscopic properties are temperature, pressure, volume, density, viscosity, and concentration.

མ་ཐོང་བྱང་ཁྱད་ཚས།
phys.

དོད་འུགས་རིག་པའི་མ་ལག་ཅིག་གི་རང་བཞིན་ནས་མ་ཐོང་བྱང་ཁྱད་ཚས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཁྱད་
ཚས་དེ་ཡང་མ་ལག་ཡོངས་ལ་ཁྲབ་པའམ། མ་ལག་དེའི་སྒྲ་མཚན་མ་བརྒྱལ་ཆེ་རྒྱང་ཐག་ཟ་
མའི་དབར་ལ་འགྱུར་བ་སྐྱར་མོ་མེད་ཅིང་ཆ་སྟོན་ས་སྒྲུབ་པ་ཞིག་ལ་གོ་དཔེར་ན། དོད་ཆད་
དང་། གནོན་འུགས། བོངས་ཆད། སྒྱག་ཆད། ཆེ་འུགས། གར་ཆད་བཙས་ནི་མ་ཐོང་བྱང་ཁྱད་
ཚས་ཀྱི་དཔེ་མཚན་ཡིན་ནོ།

macula An oval yellowish area surrounding the fovea near the centre of the retina in the eye, which is the region of keenest vision.

མེར་ཐིག་
biol.

མིག་གི་བྲ་སྤྱིའི་ཕྟེ་བའི་འགྲམ་དུ་ཡོད་པའི་དོང་རྒྱུད་གི་མཐའ་དུ་སྒྲོང་བའི་མེར་མདོག་གི་སྒྲོང་
དབྱིབས་ལྟ་བུའི་ཆ་ཤས་ལ་གོ། འདི་ནི་མ་ཐོང་ཆོར་རྫོལོས་ཀྱི་གནས་དེ་ཡིན།

macula lutea Macula lutea, in anatomy, the small yellowish area of the retina near the optic disk that provides central vision. When the gaze is fixed on any object, the centre of the macula, the centre of the lens, and the object are in a straight line.

མེར་ཐིག་
biol.

ཕུང་གནས་རིག་པ་ལྟར་ན་མེར་ཐིག་ནི་མ་ཐོང་ཆོར་གཙོ་བོ་མཁོ་སྤྱོད་བྱེད་མཁན་མིག་སྤེར་གྱི་ཉི་
འཁྲིས་སུ་ཡོད་པའི་བྲ་སྤྱིའི་མེར་མདོག་ཅན་གྱི་ཁུལ་རྒྱུད་རྒྱུད་དེ་ལ་ཟེར། ང་ཆོས་དངོས་པོ་གང་
ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་གཅིར་མིག་གིས་བལྟ་བའི་སྐབས་སུ་མེར་ཐིག་གི་ཕྟེ་བ་དང་། དྲངས་ཤེལ་གྱི་
ཕྟེ་བ། བལྟ་སའི་དངོས་པོ་རྒྱུས་ཤང་ཐིག་ཅིག་གི་སྤྱིང་དུ་འཁོད་ཡོད།

magenta A light mauvish-crimson which is one of the primary subtractive colours, complementary to green.

དམར་ཁྱུ།

phys.

ཅེ་པའི་པའི་ལྷ་པ་ཁ་དོག་ཅིག་ཡིན་ཞེས་ལྟར་ཁྱེད་ཀྱི་ཁ་སྐོང་ཁ་དོག་ཡིན་ལ། དཔའ་བཙོང་རྒྱ་པམ་
ཐོན་པའི་ཁ་དོག་ཅིག་

maglev

ཁབ་ལྷན་འདེགས་འགྲོག

phys.

The use of the physical properties of magnetic fields generated by superconducting magnets to cause an object (such as a vehicle) to float above a solid surface

གྲུང་པལ་གསུམ་གྱི་དྲུག་པལ་གྱི་ཁལ་ལེན་གྱིས་འཕྲུག་པལ་གྱི་ཁལ་ལེན་པ་པལ་གྱི་ཁྲུང་ཆོས་ལྷུང་དེ་དངོས་
 པོ་ཞིག་ (འཕྲུག་པལ་ཁྲུང་ཆོས་ལྷུང་ཞིག) མཁའ་ལྷན་པལ་ལྷུག་པལ་ལོག་པལ་གྱི་ཕྱི་ལྷན་པལ་གྱི་ཕྱི་ལྷན་པལ་

magnesium

དཀར་གཡམས།

chem.

A light silver-white metallic chemical element of the alkaline-earth group, which burns with an intense white light, is lighter than aluminium, and is used in making light alloys: symbol Mg, atomic number 12

ས་ཡི་ཤུལ་མཛེས་མཆོད་དུ་གཏོགས་པའི་ལྷགས་རིགས་ཀྱི་ཅན་ཇས་ཡང་ཁོང་དངུལ་ཁྱད་དཀར་པ་
 ཞིག་མེད་མྱེད་དུས་ཁོང་དཀར་པ་གསལ་མདངས་ཅན་སྒྲོམ་པར་བྱེད་ཅིང། ཉ་ཡང་པས་ཡང་བ།
 པས་པས་ལྷགས་པས་ཁོང་པར་བྱེད་སྒྲོད་བྱེད་པ་ཞིག་མཆོད་རྟགས་ Mg དང་རྩལ་གངས་ ༡༩ པོན།

magnet

ཁབ་ལྷན།

phys.

Any object that has magnetic properties, that is, the ability to attract objects made of iron or other magnetic substances. See also electromagnetism and magnetic force.

ཕྱགས་སམ་ཁབ་མེན་གྱི་ཇུས་གཞན་གྱིས་བྱུང་བའི་དངོས་ཇུས་མེན་པའི་རྣམ་པ་ཡོད་པ་སྟེ་
 ཁབ་མེན་གྱི་ཁྱད་ཆོས་ཡོད་པའི་དངོས་ཇུས་གང་རུང་རུང་ཞིག་ ཟློག་ཁབ་མེན་གྱི་རང་བཞིན་
 དང་ཁབ་མེན་གྱི་ཕྱགས་ལ་ཡང་པ་ཟེལ་གསལ་རྟོགས།

magnetic

declination

Discrepancy between the orientation of a compass pointing toward magnetic north and the true geographic north.

ཁབ་ལེན་ཡོ་བྱུང་།

phys.

ཕྱགས་སྟོན་པའོར་ལོས་བརྟན་པའི་བྱང་སྟེང་ར་སའི་ལོ་པའི་བྱང་སྟེང་མ་གཉིས་དབར་གྱི་ཉི་ལག

magnetic

domain

ཁབ་མེན་བྱུང་ཁོངས།

phys.

Clustered regions of aligned magnetic atoms. When these regions themselves are aligned with one another, the substance containing them is a magnet.

ཁབ་ལེན་དང་ལྷན་པའི་རྩལ་ལྷན་གྲལ་དུ་སྒྲིག་པའི་མཉམ་འདུས་ས་ཁོངས། ས་ཁོངས་འདི་དག་གྲལ་དུ་སྒྲིག་ཆེ་ས་ཁོངས་འདི་དག་དང་ལྷན་པའི་དངོས་པོ་དེ་ཁབ་ལེན་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་བ་ཡིན།

magnetic field

ཁབ་ལྷན་ད་བ།

phys.

A field of force that exists around a magnetic body or a current-carrying conductor.

ཁབ་ལེན་གྱི་རུས་པ་ཅན་གྱི་དངོས་གཟུགས་མིག་གསལ་གློག་རྒྱུ་རྒྱ་བཞིན་པའི་ཁྱིད་གཟུགས་
མིག་གི་མཁའ་འཁོར་དྲ་བ་ནས་པའི་ལྷགས་གྱི་ར་བ་ཞིག

magnetic field lines ཁབ་ལེན་ར་ཐིག <i>phys.</i>	<p>Lines showing the shape of a magnetic field. A compass placed on such a line will turn so that the needle is aligned with it.</p> <p>ཁབ་ལེན་ར་བའི་དབྱིབས་སྟོན་པར་བྱེད་པའི་ཐིག་འདི་ལྟ་བུའི་ཐིག་གི་སྟེང་དུ་བཞག་པའི་ཕྱགས་སྟོན་འཁོར་ལོའི་ཁབ་ཅི་དེ་ར་ཐིག་དང་ཕྱགས་སྒྲིལ་བའི་སྟོན་སྟོར་བ་བྱེད།</p>
magnetic force ཁབ་ལེན་གྱི་བྱགས་པ <i>phys.</i>	<p>(a) Between magnets, it is the attraction of unlike magnetic poles for each other and the repulsion between like magnetic poles. (b) Between a magnetic field and a moving charged particle, it is a deflecting force due to the motion of the particle: The deflecting force is perpendicular to the magnetic field lines and the direction of motion. This force is greatest when the charged particle moves perpendicular to the field lines and is smallest (zero) when it moves parallel to the field lines.</p> <p>(ཀ) ཁབ་ལེན་གཉིས་ལ་མཚོན་ན། མི་མཚུངས་པའི་སྟེ་གཉིས་དབར་གྱི་འགྲུག་ལྷགས་དང་མཚུངས་པའི་སྟེ་གཉིས་དབར་གྱི་འབྲུད་ལྷགས་ལ་གོ། (ཁ) ཁབ་ལེན་ར་བ་ཞིག་དང་འགྲུལ་སྟོང་བྱེད་ཀྱིན་པའི་ཁུར་རྩལ་གཉིས་ཀྱི་དབར་ལ་མཚོན་ན། དེ་ནི་རྩལ་གྱི་འགྲུལ་སྟོང་ལ་བརྟན་ནས་བྱུང་བའི་འཁྲོག་འགྲོས་ཀྱི་ལྷགས་དེ་ཡིན། འཁྲོག་འགྲོས་ཀྱི་ལྷགས་དེ་ནི་ཁབ་ལེན་ར་ཐིག་དང་འགྲུལ་སྟོང་གི་ཁ་ཕྱོགས་གཉིས་ཀར་ངང་འབྲུང་ཡིན། ཁུར་རྩལ་དེ་ར་ཐིག་ཏུ་ངང་འབྲུང་དུ་འགྲུལ་སྐབས་ལྷགས་ཆེ་ཤོས་དང་མཉམ་གཤིབ་ཀྱི་འགྲུལ་སྐབས་ལྷགས་རྒྱུང་ཤོས་(མྱང་ཀོར་) ཡིན།</p>
magnetic mirror ཁབ་ལེན་སྒྲིལ་ཚད། <i>phys.</i>	<p>A device used to contain plasma in the thermonuclear experimental devices. It consists of a region of high magnetic field strength at the end of a containment tube.</p> <p>ཆེ་ནུས་ཉིང་རྩལ་བརྟན་ཆས་ཀྱི་ནང་དུ་ལྷག་མ་ཉར་སའི་ཡོ་ཆས་ཤིག་གསོག་ཆས་སྐུ་གའི་སྟེ་མོ་རུ་ཁབ་ལེན་གྱི་ནུས་བ་མཐོ་བའི་ཁབ་ཁོངས་ཤིག་ཡོད་པ་དེ་འདིའི་ཁོངས་སུ་འདུ་བ་ཡིན།</p>
magnetic moment ཁབ་ལེན་ཁྲུལ་ཚད། <i>phys.</i>	<p>The ratio between the maximum torque (T_{max}) exerted on a magnet, current-carrying coil, or moving charge situated in a magnetic field and the strength of that field. It is thus a measure of the strength of a magnet or current-carrying coil.</p> <p>ཁབ་ལེན་ར་བ་ཞིག་ཏུ་གནས་པའི་ཁབ་ལེན་ཞིག་གས། གློག་རྒྱུན་རྒྱུ་བའི་དཀྱིས་འཁོར་ཞིག་ཡང་ར་འགྲུལ་གྱིན་པའི་གློག་འཁུར་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་ཐོག་པའི་གཙུག་ལྷགས་ཆེ་ཤོས་དང་ར་བ་དེའི་ཆེ་ཆུང་གཉིས་ཀྱི་བསྟར་ཚད་ཡིན། དེར་བརྟེན། འདི་ནི་ཁབ་ལེན་ནས་གློག་རྒྱུན་རྒྱུ་བའི་དཀྱིས་འཁོར་ཞིག་གི་ལྷགས་ཚད་ཀྱི་ཚད་འཇལ་ཞིག་ཡིན།</p>
magnetic monopole ཁབ་ལེན་གྲུང་སྟེ། <i>phys.</i>	<p>Hypothetical particle having a single north or a single south magnetic pole, analogous to a positive or negative electric charge.</p> <p>གློག་ཁུར་པོ་འཕས་མོ་གང་རུང་དང་མཚུངས་པར་ཁབ་ལེན་གྱི་བྱང་སྐལ་མ་སྟེ་སྟེ་གཅིག་ཁོ་ན་ཡོད་པའི་རྟོག་བཀྲགས་ཀྱི་རྩལ།</p>

magnetic pole One of the regions on a magnet that produces magnetic forces.

ཁབ་ལེན་རྒྱུ།
phys.

ཁབ་ལེན་གྱི་འཕགས་འབྲུང་སའི་ཁབ་ལེན་གྱི་ཆ་ཤས་ཤིག།

magnetic pole reversal When the magnetic field of an astronomical body existed becomes the south magnetic pole, and the south magnetic pole becomes the north magnetic pole.

ཁབ་ལེན་གྱི་སྒྲིལ་ཕྱོགས་
phys.

གནའ་སྐར་ཞིག་གི་ཁབ་ལེན་གྱི་སྒྲིལ་ཕྱོགས་པ་སྟེ། ཁབ་ལེན་གྱི་བྱང་སྒྲིལ་ཕྱོགས་དེ་ཁབ་ལེན་གྱི་སྒྲིལ་སྒྲིལ་ཕྱོགས་ཅེང་། ཁབ་ལེན་གྱི་སྒྲིལ་ཕྱོགས་དེ་ཁབ་ལེན་གྱི་བྱང་སྒྲིལ་ཕྱོགས་སུ་གྱུར་བ།

magnetic resonance imaging (MRI) A system for producing electronic pictures of the organs inside a person's body, using radio waves and a strong magnetic field

ཁབ་ལེན་མཉམ་འདྲན་དབང་
ལྷན།
phys.

རྒྱང་འཕྲིན་གྱི་རྒྱུ་ལས་དང་འཕགས་ཆེ་བའི་ཁབ་ལེན་གྱི་ར་བ་ཞིག་སྤྱད་དེ་ལུས་པོའི་ནང་གི་དོན་སྤྱོད་སོགས་ཀྱི་སྟོན་འབྲེལ་བར་རིས་བསྐྱུན་བར་བྱེད་པའི་མ་ལག་ཅིག།

magnetic resonance spectroscopy (MRS) An advanced method of chemical analysis using a technique similar to that employed in nuclear magnetic resonance imaging. The method is based on the fact that the electrons in a molecule shield the nucleus to some extent from the strong applied external field, causing different atoms to absorb at slightly different frequencies. It is applicable to molecules in the living body or in other organisms. The method has, for instance, been used to prove that the structure of the protein capsid surrounding the genome of HIV consists of seven alpha helices, two beta-hairpins and a single exposed loop.

ཁབ་ལེན་མཉམ་འདྲན་འོད་
གསལ་བཟག་ཐབས།
phys.

ལྷན་ལུས་ཁབ་ལེན་མཉམ་འདྲན་དབང་ལེན་དང་མཚུངས་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་སྤྱད་དེ་རྒྱུ་ལ་བརྟུག་དབྱེད་བྱེད་པའི་སྤྱོད་སྟོན་གྱི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ཅེད། ཐབས་ལམ་འདི་ནི་སྟོན་ལུས་ཀྱིས་བྱི་རོལ་ནས་བསྐྱུན་པའི་ར་བ་ཞིག་ལས་ལྷན་ལུས་འགོ་བས་སྤྱད་པ་ལ་བརྟུན་ནས་རྒྱལ་མཉམ་པའི་འདྲ་བས་རྫོས་བྱེད་ཅེས་མེད་པའི་བདེན་དོན་གཞི་ལ་བཞག་པ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། ཐབས་ལམ་འདི་གསོན་པོའི་ལུས་པོའི་ནང་དམ་སྤྱད་དོས་གཞན་གྱི་ནང་དུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཆོག་དཔེར་ན། རེག་དུག་གཞན་སྤྱོད་ཀྱི་སྤྱོད་དོན་གྱི་སྟོན་སོགས་ཀྱི་བཞུགས་པའི་ནང་དུ་ཨལ་པ་གཞན་གཞན་གྱི་ཐབས་ལམ་བཟུང་དང་། རྩི་པ་སྤྱོད་ཀྱི་ཐབས་ལམ་གཞིས། རྩི་བ་གཞིས་མེད་པའི་ཨ་འོང་གཅིག་བཅས་ཡོད་པ་ར་སྤྱོད་བྱེད་པར་ཐབས་ལམ་འདི་བེད་སྤྱོད་བྱས་ཡོད།

magnetism Phenomena associated with magnetic fields. See also electro-magnetism and magnetic force.

ཁབ་ལེན་རང་བཞིན།
phys.

ཁབ་ལེན་ར་བ་དང་འབྲེལ་བའི་སྤྱང་རྒྱལ། ཁབ་ལེན་རང་བཞིན་དང་ཁབ་ལེན་གྱི་འཕགས་ལ་ཡང་གཞིགས་རྟོགས།

magnetite ཁབ་ལེན་གཏོར་ནི། <i>phys.</i>	A very common black iron oxide mineral, Fe_3O_4 , that is strongly attracted by magnets: an important iron ore. ཏ་ཅང་འབེལ་པོ་ཡིན་པའི་ལྷགས་དང་འཆོ་རྒྱུད་བསྐུས་སྦྱར་བྱས་པའི་གཏོར་ཇུས་ནག་པོ་ Fe_3O_4 ཡིན་ཞིང་། ཁབ་ལེན་ལྷགས་ཆེན་པོའི་སྒོ་ནས་འབྱར་བ་དང་། འདི་ནི་ལྷགས་ཀྱི་གཏོར་ནོ་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན།
magnetization ཁབ་ལེན་རྒྱུད་བརྒྱན། <i>phys.</i>	The process of magnetizing or the state of being magnetized. ཁབ་ལེན་དུ་སྦྱར་བའི་རིམ་པའམ་ཁབ་ལེན་དུ་བསྦྱར་བའི་གནས་བབ།
magnetoencephalography (MEG) ཟླད་པའི་རྒྱུད་རྒྱུག་དཔར། <i>phys.</i>	A diagnostic imaging technique that detects and records magnetic fields produced by electrical activity in the brain. ཟླད་པའི་ནད་གི་སྒྲོག་གི་བྱེད་ལས་ཀྱིས་སྒྱུད་སྦྱུན་བྱས་པའི་ཁབ་ལེན་ར་བ་ཆོར་ཞིང་ཐོ་འགོད་བྱེད་པའི་ནད་དབྱེད་དཔར་ལེན་གྱི་ཐབས་ལས་ཞིག།
magnetohydrodynamics (MHD) ཁབ་ལེན་གཤེན་འགྲུལ་ རྒྱག་ལ། <i>phys.</i>	The branch of physics that studies the behaviour of an electrically conducting fluid (such as a plasma or molten metal) acted on by a magnetic field. སྒྲོག་ཁིད་ཀྱིན་པའི་གཤེན་གཟུགས་(གྲུས་གཟུགས་སམ་ལྷགས་ཀྱི་ཞུན་མ།) གི་གཤེན་ལའི་ནད་དུ་འཛོག་སྐབས་ཀྱི་ནམ་འགྲུར་ལ་སྒྲོབ་སྒྲོང་བྱེད་པའི་དངོས་ཁམས་ཆེན་རིག་གི་ཡན་ལག་ཅིག།
magnification ཆེ་རྒྱུད། <i>phys.</i>	A measure of the extent to which an optical system enlarges or reduces an image. འོད་སྒྲོད་མ་ལག་ཅིག་གིས་གཟུགས་བརྒྱན་ཞིག་ཅི་ཙམ་གྱིས་ཆེ་རུ་བཏང་བའམ་རྒྱུད་དུ་བཏང་ཡོད་པའི་ཆད།
magnifying glass ཆེ་ཤེལ། <i>phys.</i>	A lens that produces an enlarged image of an object. དངོས་པོ་ཞིག་གི་གཟུགས་བརྒྱན་ཀྱང་བསྐྱེད་དེ་བསྐྱེད་པར་བྱེད་པའི་དྲངས་ཤེལ་ཞིག།
magnitude ཆད་རིམ། ཆ་ཚད། <i>phys.</i>	In physics, it refers to the quantity of a measurement, whereas it refers to the brightness of stars in astronomy. དངོས་ཁམས་ཆེན་རིག་གི་ནད་དུ་ཆད་འཇལ་ཞིག་གི་གྲངས་འཁོར་ལ་གོ་ཞིང་། ལྷར་དབྱེད་ཆེན་རིག་གི་ནད་དུ་ལྷར་མའི་བཟླག་མདངས་ལ་གོ།
main sequence གཙོ་རིམ། གཙོ་རིམ་གཙོ་བོ། <i>phys.</i>	A series of classifications to which most stars except giants, supergiants, and white dwarfs belong. ལྷར་ཆེན་དང་། ལྷར་མ་འབགས་ཆེན། དཀར་རྒྱུད་བཅས་མིན་པའི་ལྷར་མ་གཞན་པལ་ཆེ་བ་གཏོགས་སའི་སྡེ་ཆེན་དབྱེ་འབྱེད་ཀྱི་བསྟར་རིམ་ཞིག།

main sequence star གཙོ་རིམ་རྒྱུ་མཉམ་ <i>phys.</i>	<p>A main sequence star is any star that is fusing hydrogen in its core and has a stable balance of outward pressure from core nuclear fusion and gravitational forces pushing inward.</p> <p>རང་གི་དཀྱིལ་དབྱས་སུ་ཡང་རྒྱལ་འདུས་འགྱུར་འཕྲོ་བཞེན་པ་དང་། དཀྱིལ་དབྱས་ཀྱི་ལྷོ་རྒྱལ་འདུས་འགྱུར་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་ཁ་བྱི་ལྷོ་གསལ་པའི་གཞོན་ཤུགས་དང་ནང་ཁྲོགས་སུ་འབྱུང་གིན་པའི་འཐེན་ཤུགས་གཉིས་ཆ་མཉམ་ཡོད་པའི་སྐར་མ་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གཙོ་རིམ་གྱི་སྐར་མ་ཞེས་བརྗོད།</p>
major histocompatibility complex (MHC) ཕྱད་བྱུང་འཕྲོད་ཚད་འདུས་ཆེན། <i>biol.</i>	<p>Major histocompatibility complex (MHC), group of genes that code for proteins found on the surfaces of cells that help the immune system recognize foreign substances. MHC proteins are found in all higher vertebrates.</p> <p>ཕྱད་བྱུང་འཕྲོད་ཚད་འདུས་ཆེན་ནི། ནད་འགོག་མ་ལག་གིས་ལུས་པོའི་ནད་གི་རྒྱས་མེད་གྱི་རྒྱས་རྣམས་ངོས་འཛིན་གྱུ་བ་པ་ལ་བན་གྲོགས་བྱེད་མཁན་གྱི་སྤ་ཕྱད་གི་བྱི་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་སྤྱི་རྒྱས་ལ་བརྟེན་གྱིས་བྱེད་མཁན་གྱི་རིགས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོགས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་། ཕྱད་བྱུང་འཕྲོད་ཚད་འདུས་ཆེན་གྱི་སྤྱི་རྒྱས་ནི་མཐོ་རིམ་སྐྱལ་རྒྱས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་ཆང་མའི་ནད་དུ་ཡོད།</p>
malaria དྲག་ཚད་འདྲད་བྱ། མ་ལི་ཕི་ཡ། <i>biol.</i>	<p>An infectious disease of tropical areas that is caused by a parasite transmitted by mosquitoes. It causes repeated attacks of chills, fever, and sweating.</p> <p>དྲག་སྐྱེད་གིས་བརྒྱུད་སྐྱེལ་བྱས་པའི་གཞན་བརྟེན་སྤྱི་དངོས་ཀྱིས་རྒྱེན་བྱས་པའི་ཆ་བའི་ས་ཁུལ་གྱི་གཉན་ཁ་ཅན་གྱི་ནད་ཅིག་ལ་ཟེར། ནད་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་བྱང་ཤུམ་རྒྱག་པ་དང་ཆ་བ་རྒྱས་པ། རྒྱལ་རྒྱུ་ཐོན་པ་སོགས་འབྱུང་།</p>
malate མ་ལིག་སྐྱུར་ལྷ། <i>chem.</i>	<p>A salt or ester of malic acid.</p> <p>མ་ལིག་སྐྱུར་རྒྱས་ལས་བྱུང་བའི་ཚུ་ཞིག་གསལ་སྐྱུར་ཆེལ་ཞིག</p>
malfunction བྱེད་ལས་འོག་པ། <i>biol.</i>	<p>To fail to function or work properly.</p> <p>བྱེད་ལས་སམ་བྱ་བ་ཏག་ཏག་སྐྱབ་མི་བྱུང་བ་ཞིག་ལ་ཟེར།</p>
malic acid མ་ལིག་སྐྱུར་རྒྱས། <i>chem.</i>	<p>A drug used to clean external wounds and ulcers and remove dead tissue.</p> <p>ཕྱི་འེ་མས་སྐྱོན་དང་མ་འབྲས་གཙང་བཟོ་བྱེད་པ་དང་། འཆེ་སྐྱོན་བྱུང་བའི་ཕྱད་བྱུང་ཕྱིར་འདོན་བར་སྤྱོད་པའི་སྐྱེན་རྒྱས་ཤིག</p>
malignant glaucoma ནད་འཕྲིབ་བརྒན་པ། <i>biol.</i>	<p>A severe eye disease that progresses rapidly and worsens despite surgical removal of the iris.</p> <p>མིག་གི་འཛེལ་སྤྱི་གཤག་བཅོས་ལ་བརྟེན་ནས་ཕྱིར་བཏོན་ཡང་མཁྲོགས་པའི་སྐྱོན་ནས་རྒྱ་མཐུང་དང་རྒྱ་གུ་ཏུ་འཕྲོ་བའི་མིག་ནད་ཆབས་ཆེན་ཞིག</p>

malleus མེ་རུས། <i>biol.</i>	The hammer-shaped bone that is the outermost of the three small bones in the mammalian middle ear. རྩ་གསོས་སྟོག་ཆགས་ཀྱི་བར་ནའི་ནང་དུ་རུས་པ་རྩུང་རྩུང་གསུམ་ཡོད་པའི་ཁྱོད་ཀྱི་ཆེས་བྱི་མ་ཐོ་བའི་དབྱིབས་སུ་ཡོད་པ་ལ་དེ་ལ་གོ།
maltose མེལ་མངར། <i>biol.</i>	A sugar made by the action of various enzymes on starch. It is formed in the body during digestion. བག་ཚི་ཡི་སྟེང་དུ་སླིན་ཇུས་སྒྲ་ཚོགས་ཀྱིས་བྱེད་ལས་སྐྱབ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་མངར་ཇུས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཟས་འདུ་བའི་སྐབས་སུ་ལུས་པའི་ནང་དུ་འབྱུང་གི་ཡིད།
mammal རྩ་གསོས་ཚྭ་ཆགས། <i>biol.</i>	Any of various warm-blooded vertebrate animals whose young feed on milk that is produced by the mother's mammary glands. Mice, dogs, kangaroos, whales, and humans are mammals. སྤྱ་གྲ་ནམས་ཨ་མའི་རྩ་མའི་མེན་བུ་ལས་ཐོན་པའི་འོ་མ་ལ་བརྟེན་ནས་འཚོ་མཁན་ཡིན་པའི་ཁྱེད་ཐོན་མོ་ཅན་གྱི་སྐལ་རུས་ཡོད་པའི་སྟོག་ཆགས་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་ཟེད། བྱི་བ་དང་ཁྱི་ཀཱ་རྩ་། ཉ་ཆེན་ཟེལ། འཁོ་བ་མི་ནམས་ནི་རྩ་གསོས་སྟོག་ཆགས་ཡིན།
mammary gland རྩ་མའི་མེན་བུ། <i>biol.</i>	The milk-producing gland of women or other female mammals. བུད་མེད་དམ། ཡང་ན་རྩ་གསོས་སྟོག་ཆགས་མོ་ཡི་འོ་མ་སྟེང་སྐྱབ་བྱེད་མཁན་གྱི་མེན་བུ།
mammillary body རྩ་གཟུགས་(ཡྲང་མོ་) <i>neurosci.</i>	A small nipple-shaped cell group in the hypothalamus. ཡྲང་སྐྱག་འོག་མའི་ནང་གི་རྩ་རྟོག་དབྱིབས་ཅན་གྱི་ཟ་བུང་གི་ཕྱོ་ཚན་རྩུང་དུ་ཞིག
mammillothalamic tract རྩ་གཟུགས་ཡྲང་ཐུག་ ཁྲུལ་ལམ། <i>neurosci.</i>	A bundle of nerve fibers that runs from the mammillary body to the anterior nucleus of the thalamus. རྩ་གཟུགས་ནས་ཡྲང་སྐྱག་གི་ཚེས་བུ་མདུན་མའི་དབང་དུ་རྩུ་བའི་དབང་ཅའི་ཉག་མ་རྩུན་པོ་ཞིག
mantle ས་ཡོལ། <i>phys.</i>	The region of the interior of the Earth between the core and the crust. སའི་གོ་ལའི་ནང་སྟིང་དང་ས་ཤུན་གཉིས་ཀྱི་བར་དུ་ཡོད་པའི་ཆ་ཤས།
Marburg virus མར་ཐུག་གཉན་སྨྱན། <i>biol.</i>	A filovirus causing an acute, often fatal form of hemorrhagic fever that was originally identified in people who had contact with vervet monkeys in a laboratory. ཟླེ་ལོ་གཉན་སྨྱན་གྱིས་རྩེན་བྱས་པའི་ནད་དྲག་པོ་དང་། སྐབས་མང་པོར་ཡྲང་བའི་ཚ་ནད་གི་འོ་བོར་འབྱུང་བ་ཞིག་ཡིན། དེ་ནི་ཐོག་མར་བརྟག་དཔྱད་ཁང་དུ་ཡོད་པའི་མར་ཐེན་སྨྱེུ་དང་འབྲེལ་གྱི་ཐུག་ཡོད་པའི་མི་ལས་རོ་རྟགས་ཚད་ཡོད།

marine biology The scientific study of organisms living in or dependent on the oceans.
 མཆོ་ཆགས་ཐུང་དོན་རིག་པ།
 biol. མཆོ་ནང་དུ་གནས་མཁན་ནམ། ཡང་ན་མཆོ་ལ་བརྟེན་པའི་སྤྱོད་ངོས་ཀྱི་སྐོར་ལ་སློབ་སྦྱང་བྱེད་པའི་རིག་པ།

Mars The planet fourth in order from the sun, having a diameter of 6794 km, a mean distance from the sun of 227.9 million km, a period of revolution of 686.95 days, and two moons.
 བཟའ་མིག་དམར།
 phys. ཉི་མ་ནས་བརྗེས་པའི་གཟའ་སྐར་བཞི་པ་དེ་ཡིན་ཞིང་། ཆངས་ཐོག་ལ་གི་ལོ་མི་ཏེར་ ༤༧༩༩ དང་ཉི་མ་ནས་ཆ་སྟོ་མས་རྒྱང་ཐག་གི་ལོ་མི་ཏེར་ས་ཡ་ ༣༧༩.༩ ཡི་སར་ཡོད་པ་དང་། ཉི་མར་བསྐོར་བ་བྱུག་པའི་དུས་ཡུན་ནི་ཉིན་ ༤༩༩.༩༥ ཡིན་ལ་རྩ་བ་གཉིས་ཡོད་དོ།

marsupial A mammal of an order whose members are born incompletely developed and are typically carried and suckled in a pouch on the mother's belly. Marsupials are found chiefly in Australia and New Guinea, and also in America.
 ཐག་ཐུན་སྟོན་ཆགས།
 biol. འཆར་འཕེལ་ཆ་ཆང་མ་བྱུབ་བར་སྟེ་བའི་རྗེས་སུ་ཨ་མའི་ལྟོ་བའི་ངོས་ཀྱི་ཁྱུག་མའི་ནང་དུ་འཁུར་བ་དང་རུ་ཆ་བསྐྱུན་ཏེ་གསོ་སྦྱོང་བྱེད་དགོས་པའི་སྟོན་ཆགས་ཀྱི་གྲུལ་ལ་གཏོགས་པའི་རུ་གསོས་སྟོན་ཆགས་ཤིག་ལ་གོ། ཁྱུག་ཐུན་སྟོན་ཆགས་ནི་གཙོ་ཆེར་ཨོ་སི་ཱོ་ལི་ཡ་དང་། འཕྱི་ནི་གསར་མ་གཉིས་སུ་ཡོད་པ་དང་། ཨ་མེ་རི་ཀར་ཡང་ཡོད།

marsupial mammal A type of animal (such as a kangaroo or an opossum) that carries its babies in a pocket of skin on the mother's stomach.
 ཐག་ཐུན་རུ་གསོ་སྟོན་ཆགས་ཚན།
 biol. ཨ་མའི་ལྟོ་བའི་སྟངས་དུ་ཡོད་པའི་ཁྱུག་མ་ཅིག་གི་ནང་དུ་སྟུ་བུ་འཁུར་ནས་འཕྱོ་བའི་སྟོན་ཆགས་ (ཀཱ་རྩ་དུ་འཕུ་ཨོ་སི་སུ་མ་ལྷ་བུ་) ཀྱི་རིགས་ཤིག་ལ་ཟེར།

masochism The deriving of sexual gratification from fantasies or acts that involve being made to suffer physical or mental pain. Also called sexual masochism.
 ཐུང་འཆོངས།
 biol. ལུས་སམས་སེམས་ལ་ན་རྒྱག་སྤྱིན་པའི་བྱ་བ་འཕམ་འཆར་སྤྲང་ལ་བརྟེན་ནས་འཁྲིག་སྤྱོད་ཀྱི་རེ་འདོད་ཁེངས་སུ་འཇུག་པ་ལ་ཟེར། འདི་ལ་འཁྲིག་སྤྱོད་ཀྱི་སྤང་འཆོངས་ཞེས་གྲང་ཟེར།

mass Quantity of matter in an object; the measurement of the inertia or sluggishness that an object exhibits in response to any effort made to start it, stop it, or change in any way its state of motion; a form of energy.
 བདོས་ཚད།
 phys. དངོས་པོ་ཞིག་ཏུ་ཡོད་པའི་བོམ་ཆས་ཀྱི་གྲངས་འཕོར། སྤུལ་བའམ་འགོག་པའམ། ཡང་ན་འགྲུལ་སྤྱོད་ཀྱི་གནས་བབ་ལ་འགྱུར་བ་ཅི་རིགས་གཏོང་བར་རྩོལ་བ་བྱས་པའི་ལ་ལན་དུ་དངོས་པོ་དེ་ཡིས་མཛོན་པར་བྱེད་པའི་འགྱུར་འགོག་རང་གཤིས་སམ་འཕོབ་པའི་རང་བཞིན་གྱི་ཆད་འཇུག་རྒྱས་པའི་དོ་བོ་ཞིག་

mass defect གདོས་ཚད་གྲུབ་ཐྱད། <i>phys.</i>	The difference between the rest mass of an atomic nucleus and the sum of the rest masses of its individual nucleons in the unbound state. རྒྱལ་མཐུན་ཞིག་གི་ཉི་མུལ་གྱི་འགྲུལ་མེད་གདོས་ཚད་དང་། མ་བཅོངས་བའི་གནས་སྐབས་ཀྱི་ཉི་མུལ་སྒྲིབ་རྒྱུ་རྒྱུ་མོ་སོ་སོའི་འགྲུལ་མེད་གདོས་ཚད་ཀྱི་སྒྲིམ་འབོར་དབར་གྱི་ཐྱད་པར།
mass extinction ཞིབ་སྒྲོང་། <i>biol.</i>	The extinction of a large number of living species, occurring in a relatively short period of time, to such an extent that there is a marked decrease in the number of species in the world. སྟོས་བཅས་ཀྱི་དུས་ཡུན་གྱི་ཐོག་མཐུད་ཀྱི་ཉི་མུལ་འབོར་ཆེན་ཞིག་རྩ་སྟོང་དུ་བྱིན་ཏེ་འཛམ་གླིང་གི་ཉི་མུལ་གྱི་ཁ་གྲངས་མངོན་གསལ་གྱིས་རྗེ་ཅུང་དུ་བྱིན་པ་ལ་གོ།
mass loss གདོས་ཚད་མེད་བརྒྱུ། <i>phys.</i>	The outflow of particles and gas from a star, occurring at varying rates throughout its lifetime. སྐར་མ་ཞིག་ནས་བྱི་དུ་ཐོན་པའི་རྒྱལ་དང་རྒྱངས་གཟུགས་ལ་གོ་ཞིང་། སྐར་མ་དེའི་ཆེག་གི་འཛམ་གླིང་ཆེན་པོའི་ཉི་མུལ་གྱི་ཁ་གྲངས་ཚད་སྒྲིམ་ཆོག་པའི་སྐར་མ་འབྱུང་གི་ཡོད།
mass number གདོས་གྲངས། <i>phys.</i>	The integer nearest in value to the atomic weight of an atom and equal to the number of nucleons in the nucleus of the atom. Symbol: A. རྒྱལ་མཐུན་གྱི་ལྷིང་ཚད་དང་ཉེ་མཚུངས་ཡིན་པའི་ཉི་མུལ་གྲངས་ཀྱི་འདི་ནི་རྒྱལ་མཐུན་དེའི་ཉི་མུལ་དུ་ཡོད་པའི་ཉི་མུལ་ཆེན་པོའི་ཁ་གྲངས་དང་མཚུངས་པ་ཡིན། མཚོན་རྟགས་ A ཡིན།
mass spectrometer གདོས་ཚད་འོད་ཤལ་བརྟག་ཆས། <i>phys.</i>	Device that magnetically separates charged ions according to their mass. ཁབ་ལེན་སྤྱད་དེ་ཁུར་ཕྱན་གྱིས་རྒྱལ་ནམས་རང་གི་གདོས་ཚད་གཞིར་བཞག་སྟེ་དབྱེ་འབྱེད་བྱེད་པའི་ཡོ་ཆས།
mass-energy equivalence གདོས་ཚད་དང་རྒྱལ་པའི་མཉམ་ཐབས། གདོས་རྒྱལ་མཉམ་ཐབས། <i>phys.</i>	Relationship between mass and energy as given by the equation $E=mc^2$ where c is the speed of light. གཤམ་གྱི་མཉམ་ཆེས་ཀྱིས་བསྟན་པ་ཡོད་པ་བཞིན་གདོས་ཚད་དང་རྒྱལ་པ་གཉིས་ཀྱི་འབྲེལ་བ། $E=mc^2$ c གི་འོད་ཀྱི་མཐོགས་ཚད་ཡིན།
materialism དངོས་གཙོ་རིང་འཁྲུགས། <i>phil.</i>	The doctrine that physical matter is the only reality and that everything, including thought, feeling, mind, and will, can be explained in terms of matter and physical phenomena. བྱི་དངོས་པོ་ནི་བདེན་པ་ཁོ་ན་དེ་ཡིན་ཞིང་། བསམ་གཞིག་དང་། ཆོར་བ། སེམས་པ། འདུན་པ་ལ་སོགས་པ་ཐམས་ཅད་ནི་བྱི་དངོས་པོ་དང་བྱི་དངོས་པོའི་སྒྲིང་ཚུལ་ལ་བརྟེན་ནས་འབྲེལ་བ་རྟོག་སྟེ་སྤྱད་པར་འདོད་པའི་རིང་འཁྲུགས་ཤིག།

matter ལེན་གྲགས། <i>phys.</i>	The substance of which a physical object is composed ཕྱི་དངོས་པོ་གྲུབ་བྱེད་གི་རྒྱ་ཆ་དེའི་ལ་གོ།
matter waves ལེན་གྲགས་གྱི་རྒྱབས། <i>phys.</i>	See de Broglie matter waves. ཤེ་བློ་རྟོག་ལི་ཡི་ལེན་གྲགས་གྱི་རྒྱབས་ལ་གཟེགས་རྟོགས།
maxima ཆེ་མཐའ། <i>phys.</i>	The greatest amount, extent, or intensity possible, permitted, or recorded. གྲངས་འཕོར་ངམ། ཁྲབ་ཆད། ཡང་ན་བཟུགས་ཆད་བཅས་གང་རུང་ཞིག་གི་འབྱུང་སྤིང་པའམ། ཡོང་ཆོག་ལ། ཡང་ན་ཟེན་ཐོར་བཞོད་པའི་ཆད་ཆེ་ཤིས་དེ་ལ་གོ།
mean ཚྭ་མས་གྲངས། <i>math.</i>	The arithmetic average of a set of n numbers is the sum of the numbers divided by n. གྲངས་ཀ་འདྲ་མིན་ n ཡོད་པའི་ཕྱེ་ཚན་ཞིག་གི་སྟོམས་གྲངས་ནི་གྲངས་ཀ་དེ་རྣམས་ཀྱི་སྟོམ་ཐོབ་དེ་ n ཡིས་བགོས་པའི་བགོས་ཐོབ་དེ་ཡིན།
mechanic འབྲུལ་ཆས་བཟོ་བ། <i>phys.</i>	A worker skilled in making, using, or repairing machines, vehicles, and tools. འབྲུལ་ཆས་དང་། འབྲུལ་འཁོར། ལག་ཆ་བཅས་བཟོ་སྐྱར་བྱེད་པའམ། བེད་སྲོད་གཏོང་བ། ཡང་ན། བཟོ་བཅོས་རྒྱག་པ་ལ་མཁས་བའི་ལས་མི་ཞིག།
mechanical energy འབྲུལ་ཤུགས་རྒྱས་བ། <i>phys.</i>	Energy due to the position or the movement of something; potential or kinetic energy (or a combination of both). དངོས་པོའི་འགྲུལ་སྲོད་དམ་གཞན་ས་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་རྒྱས་པ་སྟེ། གནས་སྟོས་རྒྱས་པའམ་འགྲུལ་སྲོད་རྒྱས་པ་ (ཡང་ན་གཉིས་ཀ་མཉམ་དུ་འདུས་པ་) །
mechanical equilibrium འབྲུལ་ཤུགས་ཆ་མཉམ། <i>phys.</i>	State of an object or system of objects for which any impressed forces cancel to zero and no acceleration occurs and when no net torque exists. That is, $\Sigma F=0$, and $\Sigma \tau =0$. དངོས་པོ་གཅིག་གས་དངོས་པོའི་མ་ལག་ཅིག་གི་སྟེང་དུ་བཏོན་པའི་ཕྱི་ཤུགས་རྣམས་ཀྱིས་པན་ཚུན་རྒྱས་མེད་བཟོ་ཞིང་། དངོས་པོའམ་མ་ལག་དེར་སྤུར་སྟོན་མི་འབྱུང་ཞིང་གཙུག་ཤུགས་ཁ་གཙང་མེད་པའི་གནས་བབ། $\Sigma F=0$, དང་། $\Sigma \tau =0$
mechanical wave འབྲུལ་རྒྱབས། <i>phys.</i>	A mechanical wave is a wave that is a vibration in matter, transferring energy through a material. ལེས་རྩས་སུ་བྱུང་བའི་འདར་འགྲུལ་ཡིན་པའི་རྒྱབས་ལ་འབྲུལ་རྒྱབས་ཟེར་ཞིང་། འབྲུལ་རྒྱབས་ཀྱིས་དངོས་རྩས་བརྒྱད་ནས་རྒྱས་པ་འཕོ་འཕེན་བྱེད།
mechanics ཤུགས་རིག་ <i>phys.</i>	The study of the interactions between matter and the forces acting on it. ལེན་གྲགས་དང་དེའི་ཐོག་ཏུ་ཐོག་པའི་ཤུགས་གཉིས་ཀྱི་འཐབ་སྦྱོར་ལ་སྟོབ་སྦྱོང་བྱེད་པའི་རིག་ལ།

mechanism ལས་ཚུལ། neurosci.	A natural or established process by which something takes place or is brought about. བྱ་བ་ཞིག་འབྱུང་བའམ་འབྱུང་དུ་འཇུག་པའི་རང་བྱུང་གི་རྒྱུ་རེས་ཞིག་གསལ་གསལ་འཇུག་པ་ བྱས་པའི་རྒྱུ་རེས་ཞིག་
mechanoreceptor འགྲུལ་ཕུགས་སྒྲེལ་ཞེན་པ། biol.	A specialized sensory end organ that responds to mechanical stimuli such as tension, pressure, or displacement. རྒྱུང་ཕྱགས་དང་། གཞོན་ཕྱགས། གནས་སྒྲིལ་བའི་འགྲུལ་ཕྱགས་ཀྱི་སྒྲུབ་རྒྱུན་ལ་ཡ་ལན་བྱེད་ མཁན་གྱི་དབང་ཚེར་མཇུག་སྒྲེལ་དབང་པོ་ཆེད་ལས་པ་ཞིག་
median དགྲིལ་གྲངས། དགྲིལ་ཐིག math.	The middle number or value in a series of numbers or values. གྲངས་ཀ་འཕམ་གྲངས་ཐང་མང་པོ་ཡོད་པའི་སྡེ་ཆེན་ཞིག་གི་ཁོད་ཀྱི་གྲངས་ཀ་དགྲིལ་མའམ་གྲངས་ ཐང་དགྲིལ་མ།
medical imaging སྐྱོན་དབྱད་པར་ལེན། phys.	The use of electromagnetic or ultrasonic radiation to produce images of organs and tissues within the body for diagnostic or screening purposes. ནད་གཞི་བརྟག་དབྱད་དམ་དབྱེ་སེལ་གྱི་ཆེད་དུ་སྒྲིག་ཁབ་ལེན་གྱི་རྒྱབས་སམ་བཀྲལ་སྒྲུབ་ འགྲེད་འཕྲོ་སྒྲུད་དེ་ལུས་པོའི་ནད་རོལ་གྱི་དབང་པོ་དང་ཕྱད་གྲུབ་དཔར་ལེན་བྱེད་པ།
medication སྐྱུན། སྐྱུན་རྒྱུད། སྐྱུན་རྒྱུད། སྐྱུན་གཏོང་། biol.	1. A drug or other substance used to treat disease or injury; a medicine. 2. The act or process of treating a patient with medicine. 1) ག་ཆ་འཕམ་སྤུས་སྒྲོན་སྐྱུན་བཅོས་བྱེད་པར་སྒྲོད་པའི་སྐྱུན་ཇུས་སམ་དངོས་ཇུས་ཏེ་སྐྱུན་ཞིག་ 2) སྐྱུན་བཏང་སྒྲེན་དང་པར་སྐྱུན་བཅོས་བྱེད་པའི་བྱ་བའམ་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ།
medium བརྒྱུད་ལམ། phys.	An intervening substance, as air, through which a force acts or an effect is produced. གང་ཞིག་བརྒྱུད་དེ་ཕྱགས་འདོན་པའམ་ཕྱགས་རྒྱུན་བསྐྱུན་པར་བྱེད་པའི་བར་འདུམ་གྱི་དངོས་ ཇུས་ཏེ། དཔེར་ན་རྒྱུད་ལྗ་བྱ།
mega- སྐ་ཡ། མེ་ཇ། math.	Prefix that means million, as in megahertz or megajoule. མེ་ཇ་ཉར་ཆེ་དང་མེ་ཇ་འཇུལ་ཞེས་པ་ལྟར་སྐ་ཡ་གཅིག་གི་དོན་མཆོན་པའི་སྒྲིན་འཇུག་ཡི་གེ།
meiosis རྒྱུ་ཕྱད་བཞི་གྲེས། biol.	The process of cell division that results in the formation of haploid cells from diploid cells to produce, for example, gametes. ཆ་རྒྱུད་སྤ་ཕྱད་ནས་ཁམས་རྩལ་ལྟ་བུའི་ཡ་རྒྱུད་སྤ་ཕྱད་བར་བྱེད་པའི་སྤ་ཕྱད་འབྲེད་རིམ་ ཞིག་ལ་ཟེར།

Meissner's corpuscle མ་ཡི་སི་ནད་ཐུ་མེ། <i>neurosci.</i>	Specialized encapsulated nerve endings found in the papillae of hairless skin. It is thought that they are one of the sets of receptors for the sensing of pressure and, on occasion, are referred to as tactile receptors. ཁུ་རྟོག་དཔྱིན་ས་ཅན་གྱི་སྒྲི་མེད་པགས་པའི་ནད་དུ་ཡོད་པའི་བྱི་ཐུས་ཅན་གྱི་དབང་ཅའི་མཐུག་སྒྲི་ཅོད་ལས་པ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། གནོན་ཤུགས་ཚོར་ལེན་བྱེད་མཁན་གྱི་སྒྲི་ལེན་པའི་ཚན་ས་གཅིག་ཡིན་པར་བསམས་པ་དང་། སྐབས་སྐབས་སུ་རིག་ཚོར་སྒྲི་ལེན་པ་ཡིན་པར་བརྟུན།
melatonin མེ་ལོ་ཉིན། <i>chem.</i>	A hormone produced in the pineal gland that plays a role in regulating biological rhythms, including sleep and reproductive cycles. ཐང་འབྲུ་གཟུགས་ཕྱང་གིས་སྦྱིད་སྦྱན་བྱས་ཤིང་གཉིད་དང་སྦྱིད་འཕེལ་རྒྱུ་འཁོར་གཉིས་ཐེ་བའི་སྦྱི་དངོས་ཀྱི་འཁོར་འགྲོས་ལ་སྤངས་འཛིན་བྱེད་པར་བྱེད་སྒྲི་སྤེལ་མཁན་གྱི་མེན་ཆས་ཤིག།
melon མེ་ལོ་ན། ག་གོན། <i>biol.</i>	The large round fruit of a plant of the gourd family, with sweet pulpy flesh and many seeds. བེལ་བའི་སྤེ་དུ་གཏོགས་ཤིང་ལྗེ་གྲུའི་ནང་ཤ་མངར་མོ་དང་སོན་འབྲུ་མང་བའི་ཤིང་རྟོག་རྒྱུ་ཞིང་ཆེ་བ་ཞིག།
melting བཅུ་བ། <i>phys.</i>	The action or process of liquefying due to heat. དོད་ལ་བརྟེན་ནས་གཤེར་གཟུགས་སུ་འགྱུར་བའི་བྱ་བའམ་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ།
melting point བཅུ་ཚད། <i>phys.</i>	The temperature at which a solid becomes a liquid at a fixed pressure, usually standard pressure. ངེས་གཏན་གྱི་གནོན་ཤུགས་ཏེ་ཆད་ལྡན་གནོན་ཤུགས་ཀྱི་སྐབས་སུ་སྤྲ་གཟུགས་ཤིག་གཤེར་གཟུགས་སུ་འགྱུར་བའི་སྐབས་ཀྱི་དོད་ཆད་ལ་གོ།
membrane ཁྱི་མོ་ཕྱན་པ། <i>biol.</i>	A layer that surrounds a cell or organelle, typically consisting of molecules of lipids and proteins. སྤ་ཕྱང་ངམ་དབང་སྤ་ཞིག་གི་མཐའ་ནས་བསྐྱོར་བའི་ཆགས་ངེས་ཞིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། དེ་ནི་ཁྱད་པར་དུ་ལི་ཆེལ་དང་སྤ་ཆས་ཀྱི་འདུས་རྒྱལ་གྱིས་སྒྲུབ་པ་ཡིན།
membrane attack complex (MAC) ཁྱི་མོ་མཚན་བ། <i>biol.</i>	A ring-like complex of COMPLEMENT proteins that form a pore in the membrane of target cells, such as bacteria, leading to the inflow of water and sodium ions so that the cell is often destroyed. སྤེན་བྱ་ལྷ་བྱའི་དམིགས་འབེན་སྤ་ཕྱང་གི་སྦྱི་མའི་ནད་དུ་བྱ་ག་ཞིག་སྒྲུབ་པར་བྱེད་པའི་ཨ་ལོར་དབྱེབས་ཀྱི་ཁ་སྐོང་སྤི་ཆས་ཀྱི་ཆོས་སུ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། སྤ་ཕྱང་གི་ནད་དུ་རྒྱ་དང་བྱལ་ཆས་གྱིས་རྒྱལ་འཛུལ་དུ་འཐུག་པས་སྤ་ཕྱང་དེ་གཏོར་བར་བྱེད།

membrane potential མི་མའི་རྒྱལ་པ། <i>biol.</i>	A difference in electrical potential that is observed between the two sides of a cell membrane. ཐ་ཕུང་སྒྲི་མོ་ཞིག་གི་ཕྱོགས་གཉིས་ཀྱི་དབར་ལ་བྱུང་བའི་སྒྲིག་གི་རྒྱལ་བའི་ཁྱད་པར་ཞིག་
membrane protein མི་མའི་མི་ཇས། <i>biol.</i>	A type of protein that is attached to, or associated with, a biological membrane (i.e. of a cell or of an organelle). སྒྲི་དངོས་ཀྱི་(ཐ་ཕུང་ངམ་དབང་ཐ་གང་རུང་གི་)སྒྲི་མོ་ཞིག་དང་སྒྲེལ་ནས་ཡོད་པའམ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྒྲི་ཇས་ཀྱི་རིགས་ཤིག་
memory བླན་འཛིན། <i>biol.</i>	The ability of the mind to store and recall past sensations, thoughts, knowledge, etc འདས་པའི་དུས་ཀྱི་སྤྱོད་ཚུར་དང་། བསམ་གཞིག་ཤེས་བྱ་ལ་སོགས་པ་ཉར་ཆགས་དང་ཕྱིར་བློད་བའི་སེམས་ཀྱི་རྒྱལ་བ་དེ་ལ་གོ་
memory cell བླན་འཛིན་ཕྱ་ཕྱང་། <i>biol.</i>	A B cell or T cell that has developed during an initial immune response to an antigen and can be quickly activated upon subsequent exposure to the same antigen. འགོག་ཟུངས་སྤྱད་ཇས་ཤིག་ལ་ཐོག་མའི་ཡ་ལན་གྱི་ཚུལ་དུ་སྤྱད་སྒྲུན་བྱས་ཤིང་འགོག་ཟུངས་སྤྱད་ཇས་དེ་ལ་བསྐྱར་དུ་འབྲངས་སྐབས་སྤྱར་དུ་སངས་སྤོང་བྱེད་པའི་རྗེ་ཐ་ཕུང་ངམ་འི་ཐ་ཕུང་ཞིག་
memory lapses གནས་ཀླབས་བླན་ཉམས། <i>neurosci.</i>	Times when a person forgets things that he or she should have remembered. མི་ཞིག་གིས་བླན་དགོས་པའི་གནད་དོན་བརྗེད་པའི་དུས་སྐབས་ལ་ཟེར།
memory T-cells བླན་འཛིན་ཕྱ་ཕྱང་-ཉི། <i>neurosci.</i>	A long-lived T cell that bears receptors for an antigen during its encounter with a prior infection or vaccination སྤྱོད་ཆད་ཀྱི་གཉན་ཁམས་འགོག་སྒྲུན་ཞིག་དང་འབྲང་པའི་སྐབས་ཀྱི་འགོག་ཟུངས་སྤྱད་ཇས་དེ་ཏ་གོ་རྒྱལ་བའི་སྤྱོ་ལེན་པ་ལྡན་ཞིང་རྒྱུན་རིང་ལ་འཚོ་གནས་བྱས་པའི་ཐ་ཕུང་-འི་ཞིག་
memristor (memory resistor) བླན་ཇན་འགོག་གཞུགས། བླན་གཞུགས། <i>phys.</i>	A memory resistor (memristor) is a non-linear passive two-terminal electrical component considered to be the fourth fundamental electrical circuit element, in addition to the original fundamental circuit elements: resistors, capacitors and inductors. Like a resistor, it creates and maintains a safe flow of electrical current across a device, but it can also remember the last charge that was flowing through it. It differs from a regular resistor as it can "remember" charges even when there is no current or voltage present, allowing information storage even when the device is turned off. བླན་ལྡན་འགོག་གཞུགས་ (བླན་གཞུགས་) འི་གཞི་ཅའི་སྒྲོག་ལམ་གྱི་ཆ་ཤས་གསུམ་སྟེ་འགོག་གཞུགས་དང་། སྒྲིག་ཁུར་གསོག་ཆས། སྒྲུལ་སྒྲུན་བྱེད་ཆས་བཅས་ཀྱི་སྟེང་དུ་སྟོན་པའི་གཞི་ཅའི་སྒྲོག་ལམ་གྱི་ཆ་ཤས་བཞི་བར་དོས་འཛིན་བྱེད་པའི་བྱང་ཐང་མིན་ལ་སྒྲིན་པོ་མེན་པའི་སྟེ་

གཉེས་ལྡན་གྱི་སློབ་ལམ་གྱི་ལྱེད་ཆ་ལོག་ཡིན། འགྲེམ་ཆས་ལོག་དང་མཛུར་བས་བར་དྲན་གཟུགས་ལོག་གིས་སློབ་ཆས་ལོག་གི་རྒྱ་དུ་སློབ་རྒྱུ་བརྟན་པོ་བསྐྱེད་པ་དང་རྒྱུ་གནས་ལྟེན་དུ་འཇུག་པ་ལ་མ་ཁད། སང་ཉིད་བརྒྱད་ནས་བསྟེན་པའི་སློབ་ཁྱེད་མཐའ་མ་དེ་དྲན་ཡང་ལུས་ཀྱི་ཡོད། འདི་ཡིས་སློབ་རྒྱུ་ནས་སློབ་ཆ་དང་མེད་པའི་སྐབས་སུ་ཡང་སློབ་ཁྱེད་དྲན་པར་བྱས་ཀྱི་སློབ་ཆས་ཀྱི་ཁུག་པ་པའི་རྩིས་སུ་ཡང་ཆ་འཕྲིན་ཉར་ཆགས་ལྟེན་དུ་འཇུག་པ་ལ་བརྟན་ནས་སྤྱིར་བཏང་གི་འགྲོག་གཟུགས་དང་མི་འདྲ་བ་ཡིན་ནོ།

menarche The first menstrual period; the onset of menstruation

ཐོག་མཚལ།
biol.

ཆཱ་མཚན་དང་པོ་ཉི་ཆཱ་མཚན་པགོ་འཛུགས་ཀྱི་སྐབས། [མཚལ་འི་ཁྱག་གི་ཁེ་ས། ཐོག་མའི་ཆཱ་མཚན་པ་གོ།]

meningitis

འཕྲིན་ཁྱུ་ལ་བརྒྱུད།
neurosci.

Inflammation of the meninges of the brain and the spinal cord, most often caused by a bacterial or viral infection and characterized by fever, vomiting, intense headache, and stiff neck.

དུས་སྐབས་པལ་ཆེ་བ་དག་ཉན་ཕྱིན་ནམ་ཕྱིན་པའི་གཉན་ཁལིས་སྟེད་པའི་རྒྱུངས་པ་དང་སྟང་
པའི་རྒྱ་དང་ལྷི་ཆ་སྟང་པ་ལོ་ཞིང་། ཉན་ཉན་པ་སྟེ་ཆ་བ་པམའ་བ་དང་། རྒྱ་གཉན་པའང་པ་།
མཁོ་ཉན་དག་པའི་མཁེད་པ་མེད་པ་བཅས་འབྱུང་ལོ་འོད།

meningocele ལྷ་དང་ཤུགས་ནད། A problem where part of the meninges pushes through the skull or backbone, causing a raised area under the skin.

ཐུ་དར་ལབ་ནད།
biol.

མྱེད་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཕིག་གིས་ཀ་མིའམ་སྒྲུབ་རུས་པ་རྒྱུད་དེ་འབྱུང་ཆུག་བཏང་བ་ལ་པརྟེན་ནས་
བགས་པའི་མོག་ཏུ་འབྱུང་ཡོང་བའི་ཁུ་ཞིག་པ་སྒྲུབ་པའི་སྒྲིལ་ཞིག

menopause མ་མཚན་ཆད་པ། The permanent cessation of menstruation, usually occurring between the ages of 45 and 55.

ལྷ་མཚན་ཆད་པ།
biol.

ཆཱ་མཆན་གཏན་དུ་ཆད་པ་ལ་ཟེར་ཞིང་སྒྱིར་བཏང་ལོན་ ༩༥ ནས་ ༥༥ བར་འབྱུང་གི་ཡོད།

menstrual cycle

ལྷ་མཆན་རྒྱན་ལེའོ།
biol.

The series of bodily changes in women and other female primates in which the lining of the uterus thickens to allow for implantation of a fertilized egg. The cycle takes about a month to complete, with ovulation usually occurring around the midway point. If the egg produced is not fertilized, the lining of the uterus breaks down and is discharged during menstruation.

[illegible]

menstruation

མེ་མཆན་འབབ་པ།
biol.

The monthly flow of blood and cellular debris from the uterus that begins at puberty in women and the females of certain other primates. In women, menstruation ceases at menopause.

མེ་མཆན་འབབ་པ་ནི་ཕྱི་ལོ་དང་ལྷན་ཆགས་མོ་ཡི་བུ་སྟོང་ནས་ཁྲག་དང་མ་ཕུང་གི་འཕྲུལ་རྩིས་འབབ་པ་ལ་གོ་ཞིང་། ན་ཚོད་དར་ལ་བབས་པའི་དུས་སྐབས་ནས་འགོ་འཛུགས་བྱེད་ཅིང་མེ་མཆན་ཆད་པའི་ལོ་ཚོད་ལ་མཇུག་སྒྲིལ་བར་བྱེད།

mental disease

སེམས་ནད།
neurosci.

Mental illness refers to a wide range of mental health conditions — disorders that affect your mood, thinking and behavior. Examples of mental illness include depression, anxiety disorders, schizophrenia, eating disorders and addictive behaviors.

སེམས་ནད་ནི་སེམས་ཀྱི་བདེ་ཐང་སྟོར་གྱི་གནས་སྐབས་ཀྱི་ཆེན་པོ་ཞིག་སྟེ། བྱིད་ཀྱི་སེམས་ཁམས་དང་། བསམ་གཞིག་གི་བྱ་བ། གཤེས་སྟོན་བཅས་ལ་གཞོན་ཆེན་བྱེད་པའི་འཁྲུག་སྟོན་ལ་གོ་སེམས་ནད་ཀྱི་དཔེ་མཚོན་དུ་ཡིད་ལྷན་སེམས་འཆབ་འཁྲུག་སྟོན། གཤེས་སྟོན་མི་སྟོན་པའི་སེམས་སྟོན། ཟས་སྟོན་འཁྲུག་སྟོན། ངན་ལང་གཤེས་སྟོན་བཅས་ཚུད་ཡོད།

mental process

སེམས་ཀྱི་བྱེད་ལྗིང་། སེམས་
ཀྱི་རྒྱུད་ལྗིང་། (སེམས་འཕྲོས་།)
neurosci.

Any of the various active processes of the mind, such as the registering or recalling of information.

ཆ་འཕྲིན་ཐོ་འགོད་བྱེད་པའམ་ཆ་འཕྲིན་བྱིང་དན་བྱེད་པ་ལྟ་བུའི་སེམས་ཀྱི་ཚུལ་ཅན་རྒྱུད་རིམ་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ།

mercury

ཉ་དཅའ་ཆ།
ཉ་གཟའ་ལྷག་པ།
phys.

1. The chemical element of atomic number 80, a heavy silvery-white metal which is liquid at ordinary temperatures.
2. A small planet that is the closest to the sun in the solar system, sometimes visible to the naked eye just after sunset.

ཉ) རྒྱལ་གངས་ ༨༠ ཡིན་ཞིང་དེའུ་པ་དཀར་གྱི་ཁ་དོག་ཡོད་པའི་ལྷགས་རིགས་ཀྱི་ཆ་ཇས་ལྷི་མོ་ཞིག་སྟེ། སྤྱིར་བཏང་གི་རྒྱུད་ཆད་ཀྱི་སྐབས་སུ་གཤེར་གཟུགས་སུ་གནས་པ་ཞིག་ཡིན། ༡) ཉེ་མའི་བྲིས་རྒྱུད་ནང་གི་ཉེ་མ་དང་ཐག་ཉེ་ཤོས་ཡིན་པའི་གཟའ་ལྷག་རྒྱུད་རྒྱུད་ཞིག་མཆམས་རེར་ཉེ་བྱལ་གྱི་རྗེས་སུ་མིག་རྩིན་པས་མཐོང་ཐུབ།

meristem

འབྲས་སྟེ།
biol.

Plant tissue whose cells actively divide to produce new tissues that cause the plant to grow. The cells of the meristem are not specialized but can become specialized to form the tissues of roots, leaves, and other plant parts. The growing tips of roots and stems and the tissue layer known as cambium are part of a plant's meristem.

མ་ཕུང་ཆ་བཞོས་བྱས་ཏེ་ཅི་ཡིང་སྟེ་འཁྲུག་པའི་ཕུང་བྱལ་གསར་པ་སྟེང་སྟེང་བྱེད་མཁན་གྱི་ཅི་ཡིང་གི་ཕུང་བྱལ་ལ་གོ་བ་དང་། འབྲས་སྟེ་ཡི་མ་ཕུང་ནི་ཆད་ལས་ཀྱི་དོ་བོར་བྱལ་མེད་པས་ཆད་ལས་རང་བཞིན་ཅན་དུ་གྱུར་ཏེ་རྩ་བ་དང་། ལོ་མ་ལ་སོགས་པའི་ཅི་ཡིང་ཆ་ཤས་གཞན་དུ་འགྱུར་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད། རྩ་བ་དང་གཞུང་རྩ་ཡི་སྟེ་བཞིན་པའི་ཅི་མོ་དང་མལ་ལུན་ཏུ་འབོད་པའི་ཕུང་བྱལ་གྱི་རིམ་པ་ནི་ཅི་ཡིང་གི་འབྲས་སྟེ་ཡི་ཆ་ཤས་ཡིན།

Merkel cell

མེར་གེལ་ཕྱུང་།
biol.

A special type of cell found right below the epidermis. These cells are very close to the nerve endings that receive the sensation of touch and may be involved in touch. The cells also contain substances that may act as hormones.

ཕྱི་བགས་ཀྱི་འོག་ཏག་ཏག་ན་ཡོད་པའི་སྤ་ཕྱང་གི་རིགས་དམིགས་བསལ་བ་ཞིག་ལ་ཟེར་ཞིང་།
རིག་ཚུར་སྤེལ་ལེན་པའི་ཚ་སྤེལ་དང་ཉེ་ཆེ་བ་དང་། རིག་བྱའི་བྱེད་ལས་ཀྱང་སྤྱབ་སྲིད། མེར་གེལ་
སྤ་ཕྱང་གི་ནང་དུ་མེན་ཇས་ལྟར་བྱ་བ་བྱེད་སྲིད་པའི་ཇས་ཀྱང་ཡོད།

mesencephalon

ཡུན་རིམ་དབྱུག་མ།
neurosci.

The midbrain or mesencephalon, one of the five major subdivisions of the human brain, sits literally at the middle of the brain and forms the junction between the forebrain (thalamus and telencephalon) and the hind-brain (medulla and pons).

བར་ཡུན་དམ་ཡུན་རིམ་དབྱུག་མ་ནི། འགྲོ་བ་མིའི་ཡུན་པའི་ཆ་ཤས་གཙོ་བོ་ལྷ་ཡོད་པའི་ནང་གི་
གཅིག་ཡིན་ཞིང་། རོན་དངོས་ཐོག་ཡུན་པའི་དགྲིལ་དུ་ཆགས་ཡོད་པ་དང་། དེ་ཡིས་མཐུན་ཡུན་
(ཡུན་སྒྲིག་དང་ཡུན་རིམ་གོང་མ་) དང་རྒྱ་བ་ཡུན་ (འཛོར་ཚུན་དང་ཡུན་ཟས་) དབར་གྱི་མཐུད་
མཆམས་བྱུང་གི་བྱེད།

mesoderm

བར་བྱ་།
biol.

The middle embryonic germ layer, lying between the ectoderm and the endoderm, from which connective tissue, muscle, bone, and the urogenital and circulatory systems develop.

ཕྱི་ཤུན་དང་ནང་ཤུན་གཉིས་ཀྱི་བར་དུ་ཡོད་པའི་སྤྱུམ་སྲིང་གི་ས་མོན་གྱི་རིས་ལ་བར་མ་དེ་ལ་གོ་
ཞིང་། འདི་ལས་སྤེལ་མ་ཐུད་ཕྱང་བྱུང་དང་། ཤ་སྤྱི་མ། རུས་པ། གསལ་གནས་དང་བྲི་ཚུའི་ས་
ལག་འཁོར་སྤྱོད་མ་ལག་བཅས་འཆར་འཕེལ་བྱེད།

mesolimbic system

མཐའ་འཁོར་དགྲིལ་ཡུན་
མ་ལག
neurosci.

The part of the brain in which intense cravings, as for a certain food or drink or for sexual activity, are created.

ཟས་སམ་བུང་བ་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་གསལ་ཡང་ན་འཕྲིག་པའི་བྱ་བ་ལྟ་བུར་སྲིད་ཞན་དག་མོ་འབྱུང་
པའི་ཡུན་པའི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ།

meson

མི་ལྷན། འཕྲིང་རྒྱལ།
phys.

Elementary particle with an atomic weight of zero; can participate in the strong interaction.

རྒྱལ་ཐུན་གྱི་ལྷིང་ཆད་ཡུན་གོར་ཡིན་པའི་ཚ་རྒྱལ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། འདི་ཉིད་དྲག་པོའི་སྤེལ་སྤྱོར་དུ་
འཇུ་ལ་ཞུགས་བྱེད་ཐུབ།

mesophyll

མ་མཐི་ནང་གྲ
biol.

The soft chlorophyll-containing tissue of a leaf between the upper and lower layers of epidermis: involved in photosynthesis

འོ་མའི་ཕྱི་བགས་སྤེང་འོག་གཉིས་ཀྱི་བར་དུ་ཡོད་ཅིང་ལྗང་ཇས་དང་ལྗན་པའི་ཕྱང་བྱུང་སྤེལ་སྤྱོད་
ལ་གོ་ཞིང་། འོད་ཀྱི་སྤེབ་སྤྱོར་དུ་འཇུ་ལ་ཞུགས་བྱེད།

mesothelium Tpitheium of mesodermal origin, which lines the body cavities.

བར་མུ།
biol.

བར་མུན་ནས་བྱུང་བའི་མུན་ཅི་ལ་གོ་ཞིང་ལུས་པོའི་བྱ་ག་དག་གི་ནང་ལ་བྱུབ་པར་བྱེད།

messenger RNA (mRNA) Single-stranded RNA which serves as the template for protein synthesis. DNA is copied into RNA by transcription; the resulting RNA molecules are processed (splicing) to give mRNA, which is decoded by ribosomes and translated into protein (translation).

བར་ཆེན་ཡང་མེན་མེ།
biol.

སྤྱི་ཆས་སྦྱོར་བྱུབ་གྱི་དཔེ་གཞི་ལྟ་བུའི་བྱ་བ་བྱེད་པའི་ཉག་མ་རྒྱུད་ལྡན་གྱི་ཡར་མེན་མེ་ལ་གོ་ཞིང་། བཟ་བཤུ་ལ་བརྟེན་ནས་དེ་མེན་མེ་དེ་ཡར་མེན་མེ་ལ་འདྲ་བཤུས་བྱེད་པ་དང་། དེ་ལས་བྱུབ་པའི་ཡར་མེན་མེ་འདུས་རྒྱུ་ལས་སྦྱོར་བྱས་ཏེ་བར་ཆེན་ཡར་མེན་མེ་བྱུབ་གྱི་ཡོད། དེ་ནི་རིམ་བློ་ཐོ་གཟུགས་ཀྱིས་བརྟེན་བྱེད་པ་དང་སྤྱི་ཆས་སུ་བཟ་བྱུང་བྱེད་གྱི་ཡོད།

meta-analysis Meta-analysis is a statistical procedure for assimilating re-search findings.

ཡང་ཞིབ།
sci. method

ཡང་ཞིབ་ནི་ཞིབ་འཇུག་གི་བྱུབ་དོན་ནམས་མཚུངས་སྟེན་བྱེད་པར་སྦྱོད་པའི་བཤེར་ཅིས་ཀྱི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་ཡིན།

metabolic disease Metabolic disease, any of the diseases or disorders that disrupt normal metabolism, the process of converting food to energy on a cellular level. Thousands of enzymes participating in numerous interdependent metabolic pathways carry out this process. Metabolic diseases affect the ability of the cell to perform critical biochemical reactions that involve the processing or transport of proteins (amino acids), carbohydrates (sugars and starches), or lipids (fatty acids).

རྒྱས་རྒྱུར་འཁྲུག་ནད།
biol.

རྒྱས་རྒྱུར་འཁྲུག་ནད་ནི་རྒྱན་ལྡན་གྱི་རྒྱས་འགྱུར་སྟེ་ཐ་བྱུང་རིམ་པའི་གནས་སྐབས་སུ་ཟས་རྒྱུས་ཀྱིས་པར་བརྟེན་བྱེད་པའི་བྱ་བའི་བརྒྱུད་རིམ་འཁྲུག་པའི་འཁྲུག་སྦྱོར་ནམ་ན་ཆ་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་རྒྱུད་རིམ་འདི་བྱུབ་པར་པན་ཚུན་ལྟོས་བཅས་ཀྱི་སྦྱོར་ལོད་པའི་རྒྱས་རྒྱུར་ལམ་མང་པོའི་ནད་དུ་སྦྱོར་ཆས་སྦྱོང་ཐག་མང་པོས་བྱ་བ་བྱེད་གྱི་ཡོད། རྒྱས་རྒྱུར་འཁྲུག་ནད་ཀྱིས་ཐ་བྱུང་གིས་སྤྱི་ཆས་ (མེ་མོ་ལོ་སྦྱར་ཆས་) དང་། ཁར་སྦྱོར་མངར་ཆས་ (ཀ་ར་དང་བག་ཆེ།) ཡང་ན་ལི་ཆེ་ལ་ (ཆེ་ལ་ལྡན་སྦྱར་) བཅས་བཟོ་བའམ་སྟེ་ལ་འདྲན་བྱེད་པའི་སྦྱོང་དོས་ཆས་འགྱུར་གྱི་བྱེད་ལས་གལ་ཆེན་སྦྱུབ་པའི་རྒྱས་པ་ལ་གཞོན་ཆེན་བྱེད་གྱི་ཡོད།

metabolic waste Any waste substance that is produced during the metabolism of an organism, such as nitrogen in the form of urea.

རྒྱས་རྒྱུར་ཁྱིགས་མ།
biol.

སྦྱེད་དོས་ལེག་གི་རྒྱས་རྒྱུར་གྱི་སྐབས་སུ་ཐོན་སྟེང་བྱས་པའི་སྟེགས་ཆས་གང་རུང་རུང་ཞིག་དཔེར་ན། གཅིན་ཆས་ཀྱི་དོ་བོར་ཡོད་པའི་མེ་རླངས་ལྟ།

metabolism	The chemical processes occurring within a living cell or organism that are necessary for the maintenance of life.
ནུས་ཆུང་། དངས་ཕྱིན་པ་	
འཕྲིན་ལ།	ཤོག་ཐུན་པ་ལུང་ངམ། སྤྱེད་ངོས་ཤིག་གི་ནང་ངོས་སུ་བྱུང་བཞིན་པའི་ཆེ་སྟོག་གི་འཛོལ་རྟེན་ལ་
biol.	ངོས་པང་དུ་སྟེན་པའི་རྗེས་འཁྲུང་པའི་བྱེད་ངེས་ལ་ཟེར།

metabolize To convert food, which has been broken down in the gut and transported in the blood to the cells of the body, into new or repaired cell material and tissues and energy

འཕུང་སྐྱུང་། འཕུང་འབྱུང་།
གཏོང་བ།
biol. སོ་འདི་ནང་ནས་ཞིབ་ཞིབ་བཅོས་ཤིང་ཁྲག་ལས་སྐྱུང་ནས་ལུས་པོའི་མ་ཕྱང་ཁྲག་ཏུ་སྒྲེལ་འདོན་བྱས་པའི་ཟུང་དེ་གསར་བྱུང་ངས་བསྐྱར་གསོ་བྱས་པའི་མ་ཕྱང་གི་ཆ་ཤས་སམ་ཕྱང་གྲུབ།
ཡང་ན། འཕུང་བ་ཏུ་སྐྱུང་བ་ལ་གོ།

metamorphosis བརྟུགས་འགྲུལ། <i>biol.</i>	Dramatic change in the form and often the habits of an animal during its development after birth or hatching. The transformation of a maggot into an adult fly, and of a tadpole into an adult frog, are examples of metamorphosis. རྩེ་ཚར་བའམ་སྟོང་སྟེན་པའི་རྩེས་སྤྱ་སྟོག་ཆགས་ཤིག་གི་དབྱེ་བས་དང་གོམས་གཤེས་ལ་བྱུང་བའི་འགྲུར་པ་ཆེན་པོ་ལ་གོ་བ་འབྲུ་ཞིག་ནང་སོན་པའི་སྤྱང་བྱར་འགྲུར་བ་དང་། སྟོང་མོ་ཞིག་ནང་སོན་པའི་སྤུལ་བར་འགྲུར་བ་ནི་བརྟུགས་འགྲུར་གྱི་དཔེ་མཆོད་ཡིན་ནོ།
---	--

metaphase The stage of cell division in which the spindle forms and chromosomes (or pairs of chromosomes in the first division of meiosis) line up along the center of the cell. Metaphase is preceded by prophase and followed by anaphase.

ཐུན་
biol.

པང་མཁུ་བ་པ་དང་། ཚེས་གཟུགས་ (ཡང་ན་ཕྱེ་ཕྱང་བཞི་ཁྲེས་ཀྱི་ཚེས་མའི་ཁྲེས་ཟིམ་ནང་གི་ཚེས་གཟུགས་ཐུང་དུ་སྒྲེབ་པ་དག) རྣམས་མ་ཕྱུང་ཡི་དུས་རྒྱུ་དུ་ལམ་བསྟར་སྒྲིག་པའི་ཕ་སྤུང་འཕྲོད་ཟིམ་གྱི་ཟིམ་བཞིག་ལ་ཟེང་། དུ་རིམ་སྒྲིག་པའི་སྒྲིག་དང་ཁྲེས་རིམ་རྒྱུ་མ་ཕྱུང་པ་ལོན།

metaphase plate འདུལྱེད། <i>biol.</i>	An imaginary plane perpendicular to the spindle fibers of a dividing cell, along which chromosomes align during metaphase. བྱེས་པའི་ཞུལ་པའི་ཕྱི་འཕང་ཅི་དང་བྱང་ཡིན་པའི་རྟོག་པ་ཆོའི་སྒྲིམ་ས་འོས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང། འདི་ཞུལ་དུ་འདྲེན་པའི་སྒྲིམ་ས་ལ་རྟོག་པ་རྣམས་ཀྱིས་གྲལ་ཞིག་པར་བྱེད།
--	---

metaphysics The branch of philosophy that examines the nature of reality,
including the relationship between mind and matter, substance and attribute, possibility and actuality.
དངོས་ཀྱི་གནས་པ་རིག་པ།
phil.

- metencephalon** **མྱད་པོ་མེག་མ།**
neurosci. One of the major subdivisions of the HINDBRAIN; its principal structures include the cerebellum and the pons.
མྱད་པོ་མྱད་ཀྱི་ཆ་ཤས་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། འདིའི་ཆགས་བཞོད་གཙོ་བོའི་ནང་དུ་མྱད་སྟེང་དང་མྱད་ཐམ་ཚུད་ཡོད།
- meteor** **ཀླན་མདའ།**
phys. A streak of light observable in the sky when a particle of matter enters the earth's atmosphere and becomes incandescent as a result of friction with atmospheric atoms and molecules. These particles of matter are known collectively as meteoroids.
ལེས་གཟུགས་ཀྱི་རྒྱལ་གང་ཞིག་སའི་གོ་ལའི་རྒྱང་ཁམས་སུ་འཛུལ་སྐྱབས་རྒྱང་ཁམས་ཀྱི་རྒྱལ་ཤན་དང་འདྲེས་རྒྱལ་ལ་བརྟེན་བལ་བརྟེན་ནས་ཆ་འོད་དུ་གྱུར་ཏེ་ནམ་མཁའ་མངོན་ཡོང་བའི་འཕྲུག་འོད་ཅིག ལེས་གཟུགས་ཀྱི་རྒྱལ་འདི་དག་གི་སྤྱི་མིང་ལ་སྐར་རྩོཞེས་ཟེད།
- meteorite** **གནམ་རྩ།**
phys. Meteoroids that survive their passage through the atmosphere and strike the earth's surface are known as meteorites.
སའི་གོ་ལའི་རྒྱང་ཁམས་བརྒྱལ་ཏེ་གོ་ལའི་ངོས་སུ་རེབ་སའི་སྐར་རྩོལ་གནམ་རྩོཞེས་ཟེད།
- meter (m)** **མི་ཏར།**
phys. Standard SI unit of length (3.28 feet).
ཇིང་ཆད་ཀྱི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཆད་ལྷན་བཅེ་གཞི (མི་ཏེ་ 3.28) །
- methane** **མེ་ཐིན།**
chem. A colourless, odourless flammable gas which is the main constituent of natural gas. It is the simplest member of the alkane series of hydrocarbons. Chemical formula: CH₄
རང་བྱུང་རྒྱང་ས་ཇས་ཀྱི་གྲུབ་ཆ་གཙོ་བོ་ཡིན་པའི་རྒྱང་ས་ཇས་ཁ་དོག་མེད་ཅིང་བྲི་མ་མེད་ལ་མེ་འབར་སྤྱོད་ཐུ་ཤིག འདི་ནི་ཡང་སོལ་རྒྱལ་ཇས་སྐྱབས་བདེ་ཤོས་དེ་ཡིན་པ་དང་། ཇས་ཀྱི་མཚན་རྟགས་ CH₄ ཡིན།
- methionine** **མེ་ཐལ་ཐིན།**
chem. A sulphur-containing amino acid which is a constituent of most proteins and is essential to the diet of vertebrates.
སྤྱི་ཇས་པལ་མོ་ཆེའི་གྲུབ་ཆ་ཡིན་ཞིང་སྤྱི་དང་ལྷན་པའི་ཨེ་མིན་སྤྱར་ཇས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། སྐལ་རུས་ཅན་གྱི་སྤྲིག་ཆགས་ཀྱི་མཁོ་བརྩུང་ཅིག་ཡིན།
- methodology** **ཐབས་ཚུལ།**
sci. method A system of methods used in a particular area of study or activity
ཞིབ་འཇུག་ངེས་ཅན་ཞིག་གམ་བྱེད་སྒོ་ངེས་ཅན་ཞིག་ཏུ་བཅད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ་གྱི་མ་ལག་ཅིག
- metric system** **འཇུ་ཕྱགས།**
phys. A decimal system of units originally devised by a committee of the French Academy in 1791.
1791 ལོར་བྲ་རན་སི་གཙུག་ལག་སློབ་ཁང་གི་མཐུན་ཚོགས་ཀྱིས་གཏན་འཁེལ་བྱས་པའི་བཅེ་གཞི་ཡི་བརྒྱ་ཅེས་ཀྱི་ལམ་ཕྱགས་ཤིག

microbe An extremely small living thing that can only be seen with a microscope.
 མུ་དངོས།

ལྷ་དཔལ།

biol.

ཐ་མཛོད་ཆེ་ཤེས་ཤེད་སྟོན་བྱེད་པ་ཁོ་ན་རྒྱུད་ནས་མཛོད་ལུང་པའི་ཤིན་ཏུ་ནས་སྐུ་པའི་སྐྱེ་ལྡན་
དངོས་པོ་ཞིག།

microbiologist A scientist who specialises in the study of microorganisms

ཡ་ཤ་རྒྱལ་ས་ལྷོ་པོ་ས་རིག་པ་ར་ཆེད་མཁས་ཡིན་པའི་ཆོན་རིག་པ་ཞིག

ཕ་བ།

biol.

microbiology Branch of biology dealing with MICROORGANISMS.

[illegible]

biol.

microbiome The complete genetic content of all the microorganisms that

ཁམས་ལྷན་པོ།

biol.

ཁོང་ལྷན་གྱི་ཐུག་པ་ཞིག་དང་། ལྷན་པ་དུ་བཞག་པ་དང་། ལོ་པ་དང་། ལྷ་མའི་མ་ལག་ལྟ་བུའི་
ལུས་པོའི་བྱང་དམ་སྤྱོད་དོས་སུ་ལན་ས་རྟོད་ལྟར་པའི་སྤྱོད་དོས་ལྷ་མོ་ཀྱང་གྱི་རིག་པ་རྩལ་བྱུང་ཆ་
ཡོད་ས་སུ་རྟོག་པ་པ་ལ་ཟེར།

microbiota The microorganisms that typically inhabit a particular envi-

ཕྱད་རྒྱུ་འདུས་ཆོག་པ། *biol.* environment, such as the soil, a body of water, or a site on or in which an organism, considered as a group.

biol.

ས་དང་མུ་མཚུངས། ཡང་ན་ཕྱེད་རོལ་གྱི་གི་ནང་དམ་ཉེད་གི་ཁྱམ་རོལ་ལྟ་བུའི་ཁོར་ཕྱུག་གི་ཐུག་པ་
 ཞིག་ཏུ་ཐ་ན་ཕྱེད་ཕྱེད་པའི་ཕྱེད་རོལ་ལྟ་མཛུགས་པ་ལེར།

microelectrode A very small electrode, often used to study electrical characteristics of living cells and tissues.
मक्राभ्युपकरण

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

phys.

[illegible]

microevolution Evolutionary change within a species or small group of organisms, especially over a short period.
 རྒྱ་བསྐྱེད་འཕེལ་འགྲུལ།

ཕ་བའི་འཕེལ་འགྱུར།

biol.

ཉེ་ཤིང་མཉམ་པེ་ཤིག་གསལ་སྒྲེང་པོ་རྣམས་ཀྱི་སྒྲེང་ཆོད་ཆུང་དང་འཇིག་གི་ཁྱད་དུ་བྱུང་ས་ཕུག་ཆུང་དུ་མེ་ཤིང་ལ་སྤྱད་
པའི་འཕེལ་འཕྱུར་ལ་ཟེད།

micrograph A photograph taken through a microscope or a drawing of an object as seen through a microscope.

॥५॥

phys.

མ་མཐོང་ཆེ་ཤིང་རྒྱུད་ནས་སྒྲོན་པའི་མར་རིས་སམ་ཡང་ན། མ་མཐོང་ཆེ་ཤིང་རྒྱུད་ནས་མཐོང་བ་
ལྟར་གིས་པའི་རིམ་ཞིག།

micrometer མཡིཾམཱིར། <i>phys.</i>	1. An instrument used with a telescope or microscope for measuring minute distances. 2. One millionth of a meter. ཉ) བར་ཐག་ཟླ་མོ་འཇལ་བའི་ཆེད་དུ་ཟླ་མཐོང་ཆེ་ཤེས་ལམ་རྒྱང་ཤེས་ཀྱི་ནང་དུ་སྒྲིབ་པའི་ཡོ་བྱང་ཅིག ན) མི་ཉར་གཅིག་གི་ས་ཡ་ཆ་ཡི་གཅིག
micronutrient ཕྱ་བཙུད། <i>biol.</i>	A substance, such as a vitamin or mineral, that is essential in minute amounts for the proper growth and metabolism of a living organism. སྒྲིབ་དངོས་ཀྱི་འཚར་འཕེལ་དང་རྒྱས་སྐྱར་བྱ་རིམ་རན་པོ་ཞིག་འབྱུང་བར་འབོར་ཆད་ཅུང་ཤུ་ཞིག་དེས་བར་དུ་མཁོ་བའི་འཚོ་བ་ཅུད་དང་གཉེར་ཆས་ལྟ་བུ་བའི་དངོས་ཆས་ལ་གོ།
microorganism སྒྲིབ་དངོས་ལྟ་མོ། <i>biol.</i>	An organism that can be seen only with the aid of a microscope. Microorganisms include bacteria, protozoans, and certain algae and fungi. ཟླ་མཐོང་ཆེ་ཤེས་ཁོ་ན་ལ་བརྟེན་ནས་མཐོང་ཐུབ་པའི་སྒྲིབ་དངོས་ཤིག སྒྲིབ་དངོས་ཟླ་མོའི་ཁོངས་སུ་མིན་བྱ་དང་གཏོང་མའི་སྒོལ་ཆགས། རྩ་བལ་དང་རྟམ་ཤ་ཁག་ཅིག་གཏོགས་ཡོད།
microscope ཕྱ་ཤེས། <i>phys.</i>	Optical instrument that forms enlarged images of very small objects. དངོས་པོ་ཉ་ཅང་ཆུང་ཆུང་ཞིག་གི་སྒྲིང་བརྒྱན་ཆེན་པོར་བཟོ་བྱེད་ཀྱི་ཁོད་རིག་ཡོ་བྱང།
microscopic ཉ་ཅང་ཕྱ་ལའི། <i>phys.</i>	Designating a size scale comparable to the subatomic particles, atoms, and molecules. Microscopic objects and systems are described by quantum mechanics. ཟླ་རྩལ་དང་། རྩལ་ཐོན། འདུས་རྩལ་བཅས་ཀྱི་ཆེ་ཆུང་ལ་བསྟུང་ཆོག་པའི་ཆད་འཛིན་ས་ཞིག ཟླ་དངོས་ཀྱི་དངོས་པོ་དང་མ་ལག་ནི་ཆད་རྩལ་རིག་པར་བརྟེན་ནས་འབྲེལ་བ་འདྲ་རྒྱུ་གི་ཡོད།
microsecond ལྷ་ར་ཆ་ས་ཡའི་ཆ། <i>phys.</i>	One millionth of a second. ལྷ་ར་ཆ་གཅིག་ཆ་ཤས་ས་ཡ་གཅིག་ལ་བཞོས་པའི་ཆ་ཤས་གཅིག
microtubule བྱུང་ཕྱག། <i>biol.</i>	Any of the tube-shaped structures that help cells maintain their shape and assist in forming the cell spindle during cell division. Microtubules are found in the cytoplasm of the cells of all organisms except bacteria and archaea. ཟླ་སྤང་འབྱེད་རིམ་ཀྱི་སྐྱབས་སུ་ཟླ་སྤང་གི་བང་མ་བྱུབ་བར་བྱེད་པ་ལ་རམ་འདེགས་བྱེད་མཁན་དང་། ཟླ་སྤང་སོ་སོའི་དབྱེབས་དེ་སོར་གནས་ཐུབ་པ་ལ་གྲོགས་བྱེད་མཁན་ཀྱི་སྐྱ་གུའི་དབྱེབས་ཅན་གང་ཡང་བྱང་བ་ཞིག་སྐྱབ་ཐན་རྣམས་ནི་མིན་བྱ་དང་། ཨར་གྱི་ཟླ་མིན་སྤང་པའི་སྒྲིབ་དངོས་གཞན་ཀུན་ཀྱི་ཟླ་སྤང་ཟླ་ཆའི་ནང་དུ་ཡོད།

- microvilli** Any of the minute hairlike structures projecting from the exposed surface of the cell in order to increase the surface area for absorption, secretion, cellular adhesion, or mechano-transduction.
 ཐུ་ཕན།
 biol. སེམ་ཞུགས་སམ། མྱོད་འདོན། སྒ་ཕུང་གི་གཞན་འདོམས། ཡང་ན། འགུལ་ལྷགས་བད་སྒྱར་བཅས་ཀྱི་ཕྱིར་དུ་ཕྱི་ངོས་ཀྱི་རྒྱ་ཁྲོན་ཇི་ཆེར་གཏོང་བའི་ཆེད་དུ། སྒ་ཕུང་གི་ཕྱི་ངོས་སུ་སྦྱེས་ཡོད་པའི་སྒྱ་དང་འབྲ་བའི་བཏོད་པ་སྒ་མོ་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ།
- microwave** Electromagnetic waves with frequencies greater than radio waves but less than infrared waves.
 ཕྱ་རྒྱབས།
 phys. རྒྱུང་འཕྲན་གྱི་རྒྱབས་ལས་རྫོས་ཕྱོད་ཆེ་ཞིང་དཔར་ཕྱིའི་རྒྱབས་ལས་རྫོས་ཕྱོད་ཆུང་བའི་སྒོག་ཁབ་ལེན་གྱི་རྒྱབས།
- microwave radiation** Radiation in the electromagnetic spectrum between infrared and radio waves.
 ཕྱ་རྒྱབས་འབྱེད་འཕྲ།
 phys. མྱོག་ཁབ་ལེན་གྱི་འབྱེད་འཕྲའི་ཡོད་ཤམ་ནང་གི་དཔར་ཕྱིའི་རྒྱབས་དང་རྒྱུང་འཕྲན་རྒྱབས་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་ཡོད་པའི་འབྱེད་འཕྲའི་ལ་གོ།
- microwire** A very fine wire.
 ཕྱ་གྲྭ།
 phys. མྱོག་སྒྱུད་ཏ་ཅང་སྒ་མོ་ཞིག་
- midbrain** The middle part of the brain in vertebrate animals. In most animals except mammals, the midbrain processes sensory information. In mammals, it serves mainly to connect the forebrain with the hindbrain.
 དཀྱིལ་ཁྲད།
 neurosci. སྒྲུལ་རུས་ཅན་གྱི་སྟོག་ཆགས་ཀྱི་ཁྲད་པའི་དཀྱིལ་ཆ་དེར་ཟེར། ལུ་གསོས་སྟོག་ཆགས་ཕུད་པའི་གཞན་སྟོག་ཆགས་པལ་མོ་ཆའི་དཀྱིལ་ཁྲད་ཀྱིས་དབར་ཆོར་གྱི་ཆ་འཕྲན་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་པ་དང་། ལུ་གསོས་སྟོག་ཆགས་མཆོན་ན། དཀྱིལ་ཁྲད་ཀྱིས་མདུན་ཁྲད་དང་རྒྱབ་ཁྲད་མཐུད་སྦྱོར་བྱེད་པའི་བྱ་ས་གཙོ་བོར་བྱེད།
- middle age** The time of human life between youth and old age, usually reckoned as the years between 40 and 60
 དར་ཡོལ།
 biol. མའི་མི་ཆེ་ནང་གི་གཞན་ལུ་དང་ཆུན་ཁོག་གཉིས་དབར་གྱི་དུས་ལུན་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། སྤྱིར་བཏང་ལོ་ ༤༠ �ནས་ ༦༠ བར་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད།
- midpoint** The point on a line segment that divides the segment into two parts of equal length.
 དཀྱིལ་ཆེག་
 math. བྱང་ཐེག་ཅིག་རིང་ཆད་མཚུངས་པའི་དུམ་བུ་གཉིས་སུ་བགོ་བར་བྱེད་མཁན་གྱི་ཆེག་དེ་ལ་གོ།

midwife ཐུག་ཡོག་མ། <i>biol.</i>	A person, usually a woman, who is trained to assist women in childbirth. སྐྱམ་མས་བྱིས་པ་བཅའ་བའི་སྐབས་སུ་རོགས་རམ་བྱེད་པར་སྦྱོང་བཅར་ཐོབ་ཡོད་པའི་གང་ཟག་ཅིག་སྟེ། བལ་ཆེ་བ་བྱད་མེད་ཡིན།
mile མིལ། <i>phys.</i>	A unit of linear measure equal to 1,760 yards (approximately 1.609 kilometres). ཡུར་ཏེ་ ༡༥༦༠ དང་མཚུངས་པའི་མིང་ཆད་ཀྱི་བཅེ་གཞི་ཞིག་ (གི་ལོ་མི་ཏར་ ༡.༦༠༩ དང་པལ་ཆེར་མཚུངས།)
Milky Way galaxy དབྱ་ཆིགས་ལྗ་མ། <i>phys.</i>	The galaxy to which the solar system belongs. ང་ཆོའི་ཉི་མའི་བྱིས་རྒྱུད་ཡོད་སའི་དགུ་ཆིགས།
millisecond མྱེད་ཆད་ཉིད་ཐུང་། <i>phys.</i>	One thousandth of a second. སྐར་ཆ་གཅིག་ཆ་ཤས་སྟོང་གཅིག་ལ་བགོས་པའི་ཆ་ཤས་གཅིག
mineral གཉེན་རྒྱུ་མ། <i>chem.</i>	A substance (such as quartz, coal, petroleum, salt, etc.) that is naturally formed under the ground. ས་འོག་ནུ་རང་བྱུང་གིས་བྱུང་བའི་ (ཤེལ་རྫོང་དང་། རྫོ་སོལ། རྫོ་སྦྱུ་མ། ལྷ་ལ་སོགས་པ་ལྟ་བུ་) བཅས་རྒྱས་ཤིག་ལ་ཟེར།
miracle drug རྫོ་སྦྱུ་མ། <i>chem.</i>	A usually new drug that proves extraordinarily effective. Also called wonder drug. སྦྱིར་བཏང་པན་རྩས་ཏ་ཅང་ཆེན་པོ་འདོན་པར་ར་སྟོན་བྱེད་པའི་སྦྱན་རྒྱས་གསར་བ་ཞིག་ལ་གོ་འདི་ལ་ངོ་མཆར་སྦྱན་རྒྱས་ཀྱང་ཟེར། [རྩས་པ་རྫོ་སྦྱུར་ལྷན་པས་ན།]
mirror neuron མེ་ཁོང་དབང་རྩ་ལྗ་བྱུགས། <i>neurosci.</i>	A neuron found in the cerebral cortex that is active when one performs an action or when one witnesses another performing the same action, and whose function is thought to be involved in acquiring language and the ability to empathize. རང་ཉིད་ཀྱིས་བྱ་བ་ཞིག་སྦྱབ་པ་འཕམ། ཡང་ན་གཞན་ཞིག་གིས་བྱ་བ་དེ་ག་རང་སྦྱབ་པར་བལྟ་བའི་སྐབས་སུ་སད་སྟོང་བྱེད་པའི་ཁྱད་ཆེན་ཁྱད་ལྷན་ནང་གི་དབང་རྩ་ལྗ་བྱུགས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། བྱེད་ལས་ནི་སྐད་བརྗོད་སྟེ་བ་དང་མཉམ་སྦྱོང་གི་སེམས་སྦྱེད་པའི་རྩས་པ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པར་འདོད།
mitochondria (mitochondrion) རྩས་རྒྱུད་དབང་ལྗ། <i>biol.</i>	Structure in the cytoplasm of all cells except bacteria and archaea, where food molecules are broken down to produce usable energy in the form of ATP. སྲིན་བྱ་དང་ཨར་གེ་སྤ་སྲིན་བྱུད་པའི་སྤ་བྱུང་གཞན་ཆང་མའི་སྤ་ཆོའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་དབང་ལྗ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདིའི་ནང་ནས་ཟ་མའི་འདུས་རྒྱལ་ཞིབ་ཞིབ་བཅོས་ཏེ་ཨེ་ཤི་པའི་རྩས་པའི་ཐོག་ནས་སྟོད་བྱང་རྩས་པ་སྦྱེད་སྦྱན་བྱེད།

- mitosis** The type of cell division that occurs in the body cells (called
གཞུགས་ཕྱད་གཉིས་འབྱེ།
biol. divides to produce two new cells, each having the same number and type of chromosomes as the original.
- ཐ་སྲུང་མང་ལྡན་གྱི་སྒྲེད་དོས་ཀྱི་གཞུགས་པོའི་ཐ་སྲུང་ (ལུས་ཀྱི་ཐ་སྲུང་) ཏུ་འབྱུང་བའི་ཐ་སྲུང་
ཆ་བཤོས་ཀྱི་རིགས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདྲིའི་སྐབས་སུ་ཐ་སྲུང་གཅིག་ཆ་བཤོས་ཀྱས་ཏེ་ཆོས་
ཕྱད་གི་ཁ་གྲངས་དང་སྤྱི་ཚན་གཉིས་ཀ་ཐོག་མའི་ཐ་སྲུང་དང་མཚུངས་པའི་ཐ་སྲུང་གཉིས་སྒྲེད་
སྒྲུབ་བྱེད་ཀྱི་ཡིད།
- mitral valve** A valve of the heart, composed of two triangular flaps, that is
ཆེ་གཉིས་སྒྱི་འདབ།
biol. located between the left atrium and left ventricle and regulates blood flow between these chambers.
- སྤུབས་སྟོང་གཡོན་དང་སྤུབས་སྟོང་གཡོན་གྱི་དབར་དུ་ཡོད་ཅིང་། སྤུབས་སྟོང་དེ་གཉིས་དབར་
ཀྱི་ཁྲག་གི་རྒྱ་བ་ལ་སྟངས་འཛིན་བྱེད་མཁུན་རྒྱར་གསུམ་ཅན་གྱི་ལྷེབ་མ་གཉིས་ཀྱིས་བྲལ་བའི་
སྟེང་གི་སྒྱི་འདབ་ཅིག།
- mixer** A machine for mixing things, especially an electrical appli-
བསྐྱེ་ཆས།
phys. ance for mixing foods.
- ཅ་དངོས་བསྐྱེས་བྱེད་ཀྱི་འབྲུལ་ཆས་ཏེ། བྱེ་བྲག་ཏུ་ཟ་མ་བསྐྱེས་བྱེད་ཀྱི་སྒྲོག་ཆས་ཤིག་ལ་གོ།
- mixture** Substances mixed together without combining chemically.
འཛེས་རྒྱས།
phys. རྩས་སྦྱར་གྱི་འཆེང་བ་མེད་པའི་སྒོ་ནས་མཉམ་དུ་བསྐྱེས་པའི་དངོས་རྩས།
- model** A simplified description of a physical system intended to
དཔེ་གཞུགས།
phys. capture the essential aspects of the system in a sufficiently simple form to enable the mathematics to be solved.
- སྟུབས་བདེར་པབ་པའི་དངོས་གཞུགས་ཀྱི་མ་ལག་ཅིག་གི་འབྲེལ་བཤད་ཅིག་སྟེ། འདི་ཡིས་
མ་ལག་དེ་ཡི་གཤམ་ཆེ་བའི་རྩས་པ་ཆང་མ་དེ་བྱིབས་བཀོད་དམ་མཉམ་བཅུ་སྟུབས་བདེ་ཞིག་ཏུ་
མཆོད་པར་བྱས་ཏེ་ཨང་ཅིས་ལ་བརྟེན་ནས་འབྲེལ་བྲལ་པར་བཅོ་ཡི་ཡིད།
- modulation** Impressing a signal wave system on a higher-frequency carrier
ལྷན་སྒྲིག།
phys. wave; amplitude modulation (AM) for amplitude signals and frequency modulation (FM) for frequency signals.
- བར་འཕྲིན་གྱི་རྒྱབས་ཀྱི་མ་ལག་ཅིག་སྒྲོས་ཕྱོད་མཐོ་བའི་འཁྱར་རྒྱབས་ཀྱི་སྟེང་དུ་བརྟེན་པའི་
ཐབས། འདར་དབངས་སྟོམ་སྒྲིག་ (དབངས་སྒྲིག་) རྟི་འདར་དབངས་བར་འཕྲིན་གྱི་ཆེད་དུ་
ཡིན་ཞིང་། སྒྲོས་ཕྱོད་སྟོམ་སྒྲིག་ (སྒྲོས་སྒྲིག་) རྟི་སྒྲོས་ཕྱོད་བར་འཕྲིན་གྱི་ཆེད་དུ་ཡིན།
- mold** Any of various filamentous fungi that grow on and contribute
ཏམ་མུ།
biol. to the decay of organic matter.
- སྒྱེ་ལྡན་དངོས་རྩས་ཀྱི་སྟེང་དུ་སྒྱེས་ཤིང་སྒྱེ་ལྡན་དངོས་རྩས་རུལ་དུ་འཇུག་པར་མཐུན་སྦྱོར་བྱེད་
མཁུན་གྱི་ཏམ་པ་ཉག་ཤན་ཅན་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ།

mole The SI unit of amount of substance, equal to the quantity containing as many elementary units as there are atoms in 0.012 kg of carbon-12.
མྱུལ་
phys.

མྱུལ་གྱི་འོ་ཚད་ལྷན་གྱི་དངོས་པོའི་མང་ཉུང་གི་ཚིག་གཞི་ཡིན་ཞིང་། ཁར་སྔོན་-*12* ཀི་ལོ་སྟ་རམ་*0.012* གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་རྒྱལ་ཕྱན་གྱི་ཁ་གྲངས་དང་མཉམ་པའི་གཞི་ཅིའི་གྲུབ་ཆའི་གྲངས་འཛོར་།

molecular biology The major branch of modern biology associated with the study of macromolecules such as nucleic acids.
འདུས་རྒྱལ་ཆུ་དངོས་རིག་བཟུང་།
biol.

ཆུ་ཉིང་སྦྲར་རྩམ་ (ཉིང་སྦྲར་) ལྷ་བུའི་འདུས་རྒྱལ་ཆེན་མོའི་དབྱེ་ཞིབ་རིག་པ་དང་འབྲེལ་བའི་དོར་རབས་སྒྲི་དངོས་རིག་པའི་སྡེ་ཆ་ན་ཆེ་བ་ཞིག་།

molecular evolution Molecular evolution is the process of the genetic material in populations of organisms changing over time. The genetic material consists of DNA, long sequences of nucleotides in each individual organism.
འདུས་རྒྱལ་འཕེལ་འགྱུར་།
biol.

འདུས་རྒྱལ་འཕེལ་འགྱུར་ནི་དུས་ཀྱི་རྒྱ་བའི་ཁྲོད་དུ་སྒྲི་དངོས་ཆོག་པ་འདུས་ཀྱི་རིགས་རྩམ་གྱི་གྲུབ་ཆ་ལ་འགྱུར་བ་ཕྱིན་པའི་རིམ་པ་དེ་ལ་གོ་རིགས་རྩམ་གྱི་གྲུབ་ཆའི་ནང་དུ་སྒྲི་དངོས་བྱེ་བྲག་པ་འེ་རེའི་ཉིང་རྒྱལ་གྲུབ་ཆའི་བསྐྱར་བྱེད་རིང་པོ་ཤི་ཞིན་ཨ་ཡོད་པ་ཡིན།

molecule Two or more atoms of the same or different elements bonded to form a larger particle.
འདུས་རྒྱལ་
phys.

རིགས་གཅིག་པའམ་རིགས་མི་གཅིག་པའི་རྒྱལ་ཕྱན་གཉིས་མཁ་གཉིས་ལས་མང་བ་འཆིང་སྦྱར་བྱས་ཏེ་གྲུབ་པའི་རྒྱལ་ཆེ་བ་ཞིག་།

mollusca A large phylum of invertebrate animals (as snails, clams, and mussels) that have a soft unsegmented body lacking segmented appendages and commonly protected by a calcareous shell
ཁྲ་སྒྱུ་ (ཁྲ་)
biol.

ལུས་པོ་སྒྱུ་ཞིང་སྦྱ་ཆོག་པ་མེད་ལ་སྦྱ་ཆོག་པ་ཅན་གྱི་ཉིང་ལག་ཁྱང་དབེན་པ་དང་། སྦྱར་བཏང་རྫོ་ཞོས་གྲུབ་པའི་ཕྱི་སྒྲོགས་ཀྱིས་སྤང་སྦྱོབ་བྱེད་པའི་སྒྲུལ་རུས་མེད་པའི་སྒྲོག་ཆགས་ (སྒྲུག་པའི་བུ་མོ་དང་། ཉ་ལྷུ་བས། ཉ་སྒྲོག་ལྷ་བུ།) གྱི་སྡེ་ཆེན་པོ་ཞིག་།

mollusk An invertebrate of a large phylum which includes snails, slugs, mussels, and octopuses. They have a soft unsegmented body and live in aquatic or damp habitats, and most kinds have an external calcareous shell.
ཁྲ་སྒྱུ་
biol.

སྒྲུག་པའི་བུ་མོ་དང་། སྒྲོགས་འབུ་ཅ་འཛོམས། ཉ་སྒྲོག་ཡན་ལག་བརྒྱད་ཅན་སྒྲོགས་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་སྡེ་ཆེན་པོ་དེའི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པའི་སྒྲུལ་རུས་མེད་པའི་སྒྲོག་ཆགས་ཤིག་ ལུས་པོ་སྒྱུ་ཞིང་སྦྱ་ཆོག་པ་མེད་ལ་རྒྱ་དང་བཞའ་ཆེན་ཅན་གྱི་ཁོང་ཡུག་དུ་འཆོར་བ་དང་། རིགས་པལ་ཆེ་བར་རྫོ་ཞོས་གྲུབ་པའི་ཕྱི་སྒྲོགས་ཡོད།

moment of inertia འཁོར་ལོག་པ། phys.	A measure of a body's resistance to angular acceleration དངོས་པོ་ཞིག་གིས་རྒྱ་ཁྱུར་སྒྲིབ་ལ་ཐེབས་པའི་འཁོག་ཤུགས་ཀྱི་ཚད།
momentum འགལ་ཚད། phys.	Inertia in motion. The product of the mass and the velocity of an object (provided the speed is much less than the speed of light). Has magnitude and direction and therefore is a vector quantity. Also called linear momentum, and abbreviated p. $p=mv$ འགལ་སྐྱོད་ཀྱི་འགྱུར་འཁོག་རང་ག་ལེས། དངོས་པོ་ཞིག་གི་གདོས་ཚད་དང་སྒྱུར་ཚད་གཉིས་ཀྱི་བསྐྱར་ཐོབ་ (སྐབས་འདིའི་མགྲོགས་ཚད་ནི་འོད་ཀྱི་མགྲོགས་ཚད་ལས་ཏ་ཅང་རྒྱུང་བ་ཡོད་དགོས་)། འཁོར་ཚད་དང་ཁ་སྐྱོགས་གཉིས་ཀ་ཡོད་པས་སྐྱོགས་འཁོར་དངོས་པོ་ཞིག་ཡིན། འདི་ལ་རྒྱུང་ཐང་འགལ་ཚད་ཅེས་གྲུང་བརྗོད་ལ་ p ལེས་མཚོན། $p=mv$
monatomic gas རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་གཞུགས། chem.	Any gas composed of single atoms. རྒྱལ་སྒྲིབ་རྒྱུར་པས་གྲུབ་པའི་རྒྱུར་གཞུགས་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ།
monaural sound འཇ་རྒྱུ་གི་གྲ། phys.	Sound that is reproduced on a single channel and thus heard without the sense of separation and depth provided by stereophonic sound. རྒྱ་ལས་རྒྱུང་པའི་སྒྲེང་དུ་སྒྲིང་སྒྲིབ་བྱས་པས་བརྗོད་པའི་གི་སྒྲུབ་སྒྲིང་པའི་དབྱེ་འཕལ་དང་གཉིང་ཚད་ཀྱི་ཚོར་སྣང་མེད་པར་གོ་བྱུང་པའི་སྒྲུབ་ལ་གོ།
mono ཆིག་ math.	One; single; alone གཅིག་རྒྱུང་ལ། ཁེར་རྒྱུང་།
monoamine ཨ་མིན་རྒྱུ་ལྗན། chem.	An amine compound containing one amino group, especially a compound that functions as a neurotransmitter. ཨ་མིན་སྡེ་ཚན་གཅིག་གིས་གྲུབ་པའི་ཨ་མིན་འདུས་རྒྱས་ཤིག་སྟེ། གྲེ་བྲག་ཏུ་དབང་ཅ་འཕྲིན་པའི་གྲེང་ལས་སྒྲུབ་པའི་ཨ་མིན་འདུས་རྒྱས་ལ་གོ།
monoatomic རྒྱལ་ཕྱན་རྒྱུ་ལའི། phys.	Having or consisting of single atom རྒྱལ་སྒྲིབ་གཅིག་གིས་གྲུབ་པའམ་རྒྱལ་སྒྲིབ་གཅིག་ཡོད་པ།
monochromatic ཚོན་གཅིག་གི་ phys.	Having or appearing to have only one color. ཚོན་ཁྲ་རྒྱུང་གཅིག་ཁོན་ཡོད་པའམ་ཚོན་ཁྲ་རྒྱུང་གཅིག་ཁོན་ར་མཛོན་པར།

monochromatic light ཚོས་གཅིག་འོད་ཟེར། <i>phys.</i>	Light made of only one color and therefore waves of only one wavelength and frequency. ཁ་དོག་གཅིག་ཁོ་ནས་བྱུང་བའི་འོད་ཡིན་པས་རྒྱ་བས་ཐག་དང་རྫོས་ཕྱོད་གཅིག་རྒྱང་ཡིན་པའི་རྒྱ་བས་ཡིན།
monochromatic vision ཚོས་གཅིག་མཐོང་ཚོར། <i>biol.</i>	Vision in which the light receptors are sensitive to only one light wavelength and white light. This results in what is commonly referred to as black-and-white vision. འོད་ཟེར་སྟེ་ལེན་པ་དག་འོད་ཀྱི་རྒྱ་བས་ཐག་གཅིག་དང་འོད་དཀར་པོ་ཁོ་ནར་ཚོར་བ་སྟེན་པོ་ཡོད་པའི་མཐོང་ཚོར་ཞིག་སྟེ། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ཡོངས་གྲགས་སུ་དཀར་ནག་གི་མཐོང་ཚོར་ཞེས་པ་དེ་འབྱུང་གི་ཡོད།
monocyte གཅིག་ལྗན་ཕྱ་བྱང་། <i>biol.</i>	A type of immune cell that is made in the bone marrow and travels through the blood to tissues in the body where it becomes a macrophage. Macrophages surround and kill microorganisms, ingest foreign material, remove dead cells, and boost immune responses. A monocyte is a type of white blood cell and a type of phagocyte. རུས་རྒྱུ་ནང་དུ་བྱུང་བའི་ལྗན་ཕྱ་ས་ལྷན་པོའི་ཕུང་བྱུང་དག་ལ་འབྱོར་ཞིང་། གནས་དེ་དུ་རྒྱས་ཐ་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་བའི་ནད་འགྲོག་ཕྱ་ཕུང་གི་རིགས་ཤིག། རྒྱས་ཐས་སྟེ་དངོས་ཕྱ་མོ་མཐའ་ནས་བསྐྱོད་ཏེ་གསོད་པ་དང་། རྒྱས་མེད་ཀྱི་དངོས་ཆས་རྣམས་མིད་པ། བེད་མེད་ཕྱ་ཕུང་རྣམས་ཕྱིར་འདོན་པ། ནད་འགྲོག་ཡ་ལན་ཇེ་ལེགས་སུ་གཏོང་བ་བཅས་བྱེད། ཆེག་ལྗན་ཕྱ་ཕུང་ནི་ཁྱེད་ཕུང་དཀར་པོའི་རིགས་ཤིག་དང་། ཐ་བྱེད་ཕྱ་ཕུང་གི་རིགས་ཤིག་རེད།
monomer རྒྱུ་གཞུགས། <i>biol.</i>	A molecule that can combine with other molecules to form a polymer. འདུས་རྒྱུ་གཞན་དང་ལྗན་དུ་སྟེབ་སྟེ་རྫོས་ཆས་བྱུང་བུ་བའི་འདུས་ཆས་ཤིག་ལ་གོ།
monomial རྒྱུ་ཚན། <i>math.</i>	An algebraic expression consisting of one term. མཚན་དུ་མ་གཅིག་གིས་བྱུང་བའི་ཨང་ཅིས་ཀྱི་ཅིས་གཞི་ཞིག།
monophonic sound བར་རྒྱང་གི་སྒྲ། <i>phys.</i>	One sound, a melody without accompaniment. ལྷ་གཅིག་སྟེ། རས་སྟོར་མེད་པའི་འགྱུར་ཁུག་ཅིག།
monophosphate ཨ་སི་ལེཌ་ཆེག་ལྗན། <i>chem.</i>	A chemical composition that only has one phosphate group. ཨ་སི་ལེཌ་སྟེ་ཚན་རྒྱུ་གཅིག་ཁོ་ན་དང་ལྗན་པའི་ཆས་སྟོར་བྱུང་ཆས་ཤིག།
monophyletic རིགས་ཁྱད་སྒྲུབ་ལྗན། <i>biol.</i>	Having a single common ancestry. ཐུན་མོང་གི་མེས་པོ་ཞིག་ལྗན་པར་གོ།

monosaccharide ཀ་ར་རྒྱུ་ལྷན། ཆེག་མངར། <i>chem.</i>	Any of a class of simple carbohydrates that cannot be broken down to simpler sugars by hydrolysis. Fructose is a monosaccharide. ཆུའི་སེལ་སྒྲོར་ལ་བརྟེན་ནས་ཆ་བསལ་གཏོང་མི་ཐུབ་པའི་སྟབས་བདེའི་ཁར་སློ་མངར་ཟས་ཀྱི་ ཕྱི་ཚན་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་བུ་རུ་མངར་ཟས་ནི་ཀ་ར་རྒྱུ་ལྷན་ཞིག་རེད།
monosynaptic reflex མཚན་ས་རྒྱུད་ལྷོག་འགྲུལ། <i>neurosci.</i>	A simple reflex that involves transmission of information from a sensory neuron to the appropriate motor neuron across a single synapse in the spinal cord. The knee-jerk reflex action is an example of a monosynaptic reflex. རྒྱུངས་པའི་ནང་གི་མ་རྒྱུད་མཚན་ས་རྒྱུད་གཅིག་གི་ནང་དུ་དབང་ཚོར་དབང་ཅ་སྤྲ་ག་ཟུགས་ གཅིག་ནས་འགྲུལ་སྒྲོན་དབང་ཅ་སྤྲ་ག་ཟུགས་འོས་འཚན་ས་ཤིག་ལ་ཆ་འཕྲིན་རྒྱུད་གཏོང་བྱས་ པ་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱུང་པའི་སྟབས་བདེའི་ལྷོག་འགྲུལ་ཞིག་བྱས་མའི་ནང་རྒྱུད་ལྷོག་འགྲུལ་ནི་ མཚན་ས་རྒྱུད་ལྷོག་འགྲུལ་གྱི་དཔེ་མཚན་ཡིན།
monotreme mammal སྒོ་གཅིག་རྒྱ་གསེས་ སྒོ་ག་ཆགས། <i>biol.</i>	A primitive mammal that lays large yolky eggs and has a common opening for the urogenital and digestive systems. Monotremes are now restricted to Australia and New Guinea, and comprise the platypus and the echidnas. སྒོར་མེད་འེལ་ཆེན་པོ་ཅན་འཛོག་ཅིང་། གཅིན་དང་མཚན་མའི་མ་ལག་དང་། འཇུ་བྱེད་མ་ལག་ བཅས་ལ་ཐུན་མོང་གི་སྒོ་གཅིག་ཅན་གྱི་གདོད་མའི་རྒྱ་གསེས་སྒོ་ག་ཆགས་ཤིག་དེད་གི་ཆར་ སྒོ་གཅིག་རྒྱ་གསེས་སྒོ་ག་ཆགས་ནི་ཨ་སི་ཱོ་ལི་ཡ་དང་ནེ་ལུ་སྤེན་གཉིས་སུ་ཡོད་ཅིང་། དེའི་ ཁོངས་སུ་བྱུང་པ་དང་ལག་ཅན་དང་། ཆེར་ཅན་གྲོག་ཟན་གཉིས་ཡོད་པ་ཡིན།
mood ཁམས། <i>neurosci.</i>	A temporary state of mind or feeling. སེམས་ཀྱི་སྐྱབས་འབྲལ་གྱི་གནས་བབ་བཅས་སྤྱིང་ཆོར་ཞིག
moon ལྷ་བ། <i>phys.</i>	The earth's only natural satellite, which orbits the earth at a mean distance of 384400 km. It has a diameter of 3476 km. It has no atmosphere or surface water. ཆ་སྒྲོམས་རྒྱུང་ཆད་ 384400 km ཡི་མཚན་ས་སུ་སའི་གོ་ལར་སྒྲོར་བ་རྒྱག་བཞེན་པའི་ སའི་གོ་ལའི་རང་བྱུང་གི་འཁོར་སྐྱར་གཅིག་ལྟ། དེའི་ཆངས་ཐིག་ལ་ 3476 km ཡོད། དེ་ལ་ རྒྱུ་ཁམས་མེད་ཅིང་རྩ་ཡང་མེད།
morbidity ནད་ཀྱི་ཁབ་ཚད། ནད་ཆད། <i>biol.</i>	The rate of disease in a population. ཆོགས་འདུས་ཤིག་ནུན་དུ་ཁབ་པའི་ཁབ་ཆད་ལ་གོ། [མིའི་ཆོགས་འདུས་ཤིག་གི་ཁྲིན་དུ་བྱུང་ བའི་ནད་འིགས་ཀྱི་འགྲམས་ཆད།]

morphology གཞུགས་འཛུང་རིག་པ། <i>biol.</i>	The branch of biology that deals with the form and structure of organisms without consideration of function. སྤྱི་དངོས་ཀྱི་དབྱིབས་དང་ཆགས་བཞོད་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པ་ལས་དེ་དག་གི་བྱེད་ལས་གཙོ་བོར་མི་འཛིན་པའི་སྤྱི་དངོས་ཆན་རིག་གི་སྡེ་ཆན་ཞིག
mortality མི་ཚད། མི་བླངས། <i>biol.</i>	The number of deaths in a given area or period, or from a particular cause. ས་ཁུལ་དེས་ཅན་ཞིག་གི་ནང་དམ། དུས་ཡུན་དེས་ཅན་ཞིག་གི་ནང་ཚུད། ཡང་ན་རྒྱ་རྒྱུན་དེས་ཅན་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་འཆི་སྤྱོད་ཀྱི་བྲངས་འབོར་ལ་གོ། [མིའི་ཆོགས་འདུས་ཤེག་གི་ཁྲོན་དུ་བྱུང་བའི་འཆི་སྤྱོད་བྲངས་ཆད།]
morula མེ་རྩུམ། <i>biol.</i>	A solid ball of cells resulting from division of a fertilized ovum, and from which a blastula is formed. ལས་ལ་འདུས་ས་བོན་ཞིག་ཆ་བགོས་བྱས་པ་ལས་བྱུབ་པའི་ཐ་སྲུང་གི་ཆོས་བྱ་མཁྲེགས་པོ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། འདི་ལས་རྩུག་སྩུམ་འབྲུབ་ཀྱི་ཡོད། [ཤིང་རྟོག་སེའུ་ mulberry དང་འབྲ་བས་ན།]
mosaic ཁ་བཞོད།	A picture or decorative design made by setting small colored pieces, as of stone or tile, into a surface. ངོས་ཤེག་གི་སྟེང་དུ་ཆོར་མདོག་ཅན་གྱི་དྲོའམ་ཐོག་ཇ་དུས་བུ་རྩུང་རྩུང་མང་པོ་བསྒྲིགས་ཏེ་བཅོས་པའི་ངེ་མོའམ་རྒྱན་བཞོད་བཅོད་དབྱིབས་ལ་གོ།
moss ཁྲོག་ཁིང། <i>biol.</i>	A small flowerless green plant which lacks true roots, growing in low carpets or rounded cushions in damp habitats and reproducing by means of spores released from stalked capsules. རྩ་བ་ངོས་མེད་ཅིང་རྒྱན་གཤེད་ཆེ་བའི་ས་ཁུལ་དུ་ས་གདན་སྐབ་མོའམ་འབོབ་གདན་སྟོར་མོ་ལྟ་བུའི་དབྱིབས་སུ་སྤྱེ་བའི་རྩི་ཤིང་ལྡང་ཞིང་རྩུང་ལ་མེ་རྟོག་མེད་པ་ཞིག་གཞུང་རྩིའི་ཤུན་སྟོགས་ནས་སྟོང་པའི་སོན་ཐལ་ལ་བརྟེན་ནས་སྤྱེད་འཕེལ་བྱེད།
mossy fibers ཁྲོག་ཁིང་རྩ་རྩུས། <i>neurosci.</i>	Any of the complexly ramifying nerve fibers that surround some nerve cells of the cerebellar cortex. ཁྲད་སྟིང་ཁྲད་ཤུན་གྱི་དབང་ཅ་ཐ་སྲུང་ལག་འཁྱེག་གི་མཐའ་ནས་བསྟོར་ཞིང་ཡན་ལག་རྩྭ་གྲུག་འཛིང་ཅན་དུ་རྒྱས་པའི་དབང་ཅའི་རྩ་རྩུས་གང་བྱུང་བྱུང་ཞིག
mother cell མ་ཡུམ་བྲུང་། <i>biol.</i>	A cell that divides to produce two or more daughter cells. Also called parent cell. ཆ་བགོས་བྱས་ཏེ་རྩུང་ཐ་སྲུང་གཉིས་སམ་དུ་མ་སྤྱན་མཁལ་གྱི་ཐ་སྲུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། བ་མ་ཐ་སྲུང་ཞེས་གྲང་བརྟོད།

- motion** A change in the position of a body or system with respect to time, as measure by a particular observer in a particular frame of reference.
 འགལ་ཆོད།
 phys. གཞི་འཛིན་སའི་སྒྲིམ་གཞི་དེས་ཅན་ཞིག་ནས་བརྟག་དབྱེད་ཀྱི་དོ་ཞིག་གིས་བརྟག་དབྱེད་ཀྱི་དབྱེད་སྐབས་སྟེ། རྩ་ས་ཀྱི་འགྲུལ་བ་དང་བསྐྱོད་ནས་དངོས་གཟུགས་ཤིག་གསུམ་མ་ལག་ཅིག་གི་གནས་སར་ཐེབས་པའི་འགྲུལ་བ།
- motor** Any device for converting chemical energy or electrical energy into mechanical energy.
 རྩལ་ཆས།
 phys. རྩ་ས་རྩས་སའི་རྩས་དེ་འགྲུལ་རྩས་ལ་བསྐྱུར་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་བྱད་གང་རུང་ཞིག་
- motor cortex** The region of the cerebral cortex concerned with transmitting impulses to the voluntary muscles.
 འགལ་ཆོད་ཁྲད་ཕྱོད།
 neurosci. ཆེད་སྒྲུལ་ཤུལ་ལ་འཕམ་བཤུ་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་མཁན་གྱི་ཁྲད་ཆེན་ཁྲད་ཤུན་གྱི་ས་ཁུལ་དེ་ལ་གོ།
- motor effect** For motor, current flow in the magnetic field causes the motion of electrons, which in turn causes the deflection of the wire. Motion as a result of current in a magnetic field is called the motor effect. Here electrical energy is converted to mechanical energy.
 རྩལ་ཆས་རྩས་རྒྱང་།
 phys. རྩལ་ཆས་ལ་མཚོན་ན། ཁབ་ལེན་ར་བའི་ནང་དུ་སྒྲོག་རྒྱན་རྒྱ་བ་དེ་ཡིས་སྒྲོག་སྐྱད་ནང་གི་སྒྲོག་རྒྱུལ་ལ་འགྲུལ་སྐྱོད་ཅིག་སྐྱོད་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། དེ་ལ་བརྟན་ནས་སྒྲོག་སྐྱད་འཕྲིག་ཏུ་འབྱུག་གི་ཡོད། ཁབ་ལེན་ར་བའི་ནང་དུ་སྒྲོག་རྒྱན་རྒྱ་བ་ལ་བརྟན་ནས་བྱུང་བའི་འགྲུལ་སྐྱོད་ཀྱི་རྩམ་པ་འདི་ལ་སྒྲུལ་ཆས་ཀྱི་ཤུགས་རྒྱུན་ཞེས་བརྗོད། སྐབས་འདིར་སྒྲོག་རྩས་དེ་འགྲུལ་ཤུགས་རྩས་པར་སྐྱུར་གྱི་ཡོད།
- motor generator** A device consisting of a mechanically coupled electric motor and generator which may be used to control the voltage, frequency, or phase of an electrical supply.
 འགལ་ཆོད་ཐྱེད་ཆས།
 phys. འབྲུལ་ལས་ལ་བརྟན་ནས་སྒྲོག་གི་སྒྲུལ་ཆས་ཤིག་དང་སྒྲོག་རྩས་སྐྱོད་ཆས་ཤིག་ཟླ་སྒྲིལ་བཏང་བ་ལས་གྲུབ་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཐོལ་ཚད་དམ། ཆོས་ཕྱོད། ཡང་ན་སྒྲོག་རྩས་མཁོ་སྟོད་ཀྱི་དོན་མཚུངས་ལས་གང་རུང་ཞིག་སྐྱངས་འཛིན་བྱེད་པར་སྟོད་ཆོག་
- motor neuron** A neuron that conveys impulses from the central nervous system to a muscle, gland, or other effector tissue.
 འགལ་ཆོད་དབང་ཅན་པ།
 neurosci. དབང་ཅན་ལྷོ་བའི་མ་ལག་ནས་ཤུལ་མཐུ། མེན་བྲ། ཡང་ན་སྐུལ་བྱེད་ཕུང་གྲུབ་གཞན་ལ་འཕམ་བཤུ་སྐུལ་འཛིན་བྱེད་མཁན་གྱི་དབང་ཅན་པ་གཟུགས་ཤིག་

motor neuron alpha མལ་པ་འགྲུལ་སྒྲིང་དབང་རྩ་ རྩ་གཞུགས། <i>neurosci.</i>	A motor neuron with cell body in either the ventral horn of the spinal cord or one of the motor nuclei of the cranial nerves. Stimulation produces contraction of extrafusal muscle fibres. རྩུངས་པའི་འོག་རྩམ་ཐོད་རྩས་དབང་རྩའི་འགྲུལ་སྒྲིང་ཆོས་བྱ་གང་རུང་གཅིག་ཏུ་ཕྱ་ཕྱང་གི་ ལུས་དང་བཅས་ཏེ་ཡོད་པའི་འགྲུལ་སྒྲིང་དབང་རྩ་ལྷན་གཞུགས་ཤིག་ལ་ཟེར། སྒྲུལ་རྒྱུན་ལ་བརྟེན་ ཅས་འཕང་མའི་བྱ་རོལ་གྱི་ཤ་སྒྲིམ་ཅིང་སྒྲུང་བསྟ་སྒྲུམ་བྱེད་ཏུ་འཇུག
motor paralysis འགྲུལ་སྒྲིང་བག་ལ <i>neurosci.</i>	Paralysis of the voluntary muscles ཆེད་སྒྲུལ་ཤ་སྒྲིམ་བག་ལ་ཞ་བར་གོ
motor system འགྲུལ་སྒྲིང་མ་ལག <i>neurosci.</i>	A system composed of the motor area of the cortex in the frontal lobes, the large pyramidal cells from which motor impulses arise, the long axons of these cells that pass through lower centers and terminate in the spinal cord, and the final motor neurons that carry impulses to the muscles involved in an action. མདུན་འདབ་ནང་གི་ཁྲད་ཀྱི་འགྲུལ་སྒྲིང་ས་ཁུལ་དང་། འཕར་བརྗེ་འབྱུང་སའི་གཏོར་ གཞུགས་ཕྱ་ཕྱང་ཆེན་པོ་དག་འོག་རིམ་གྱི་ལྷོ་ཁུལ་ནས་ཐོན་ཏེ་རྩུངས་པར་མཐུད་པའི་ཕྱ་ཕྱང་ འདི་དག་གི་བརྗེ་སྒྲུལ་རྩ་སྒྲན་རིང་པོ་དག་འགྲུལ་སྒྲིང་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ཤ་སྒྲིམ་ལ་འཕར་ བརྗེ་གཏོར་མཁན་གྱི་འགྲུལ་སྒྲིང་དབང་རྩ་བཅས་ཀྱིས་བྱུག་པའི་མ་ལག་ཅིག
motorboat རྩམ་ཁྱ། <i>phys.</i>	A boat propelled by an internal-combustion engine or other motor. རྩང་འབར་འབྱུལ་ཆས་སམ། ཡང་ན་སྒྲུལ་ཆས་གཞན་གྱིས་སྒྲུལ་བའི་བྱ་ལ་གོ
mound མ་བུར།	A raised mass of earth and stones created for purposes of defence or burial. སྒྲུང་སྒྲིབ་བས་རུར་སྤོངས་ཀྱི་ཆེད་དུ་སྒྲུངས་པའི་ས་དང་རྩྭ་ལི་འབྱར་རྟོག་ཅིག
mouthpiece (མྱིང་བའི་) ཁ་ཇ། / ཁ་ཚབ། <i>phys.</i>	The part of a wind instrument into which the player blows འབྱར་རོལ་ཞིག་ཏུ་རོལ་མོ་བས་ཕུ་རྒྱག་སའི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ
movement གཞལ་འགྲུལ། <i>phys.</i>	The act or an instance of moving; a change in place or position. འགྲུལ་སྒྲིང་གི་བྱ་བའམ་བྱུང་བ་ཞིག་སྟེ། གནས་ལུལ་ལས་གནས་ས་ལ་ཟེབས་པའི་འགྱུར་ལྡོག
MRI ཁབ་ལེན་མཉམ་འདར་དབང་ ལྷན། <i>phys.</i>	A system for producing electronic pictures of the organs inside a person's body, using radio waves and a strong magnetic field. རྩུང་འཕྲིན་གྱི་རྩུབས་དང་ཤུགས་ཆེ་བའི་ཁབ་ལེན་གྱི་ར་བ་ཞིག་སྒྲུང་དེ་ལུས་པའི་ནང་གི་དོན་ རྟོན་སོགས་ཀྱི་མྱོག་འབྲེལ་པར་རིས་བསྐྱུན་པར་བྱེད་པའི་མ་ལག་ཅིག

mRNA བད་ཆེན་ཡང་ཞེན་ཞེ། <i>biol.</i>	Single-stranded RNA which serves as the template for protein synthesis. DNA is copied into RNA by transcription; the resulting RNA molecules are processed (splicing) to give mRNA, which is decoded by ribosomes and translated into protein (translation). སྤྱི་ཇུས་སྒྲིབ་གྱི་དཔེ་གཞི་ལྟ་བུའི་བྱ་བ་བྱེད་པའི་ཉལ་མ་རྒྱུད་ཀྱི་ཨར་ཞེན་ཞེ། སའ་བཤུ་ལ་བཞེན་ནས་ཁྲི་ཨེན་ཞེ་དེ་ཨར་ཞེན་ཞེ་ལ་འདྲ་བཤུས་བྱེད་པ་དང་། དེ་ལས་གྲུབ་པའི་ཨར་ཞེན་ཞེ་འདུས་རྩལ་ལས་སྒྲིན་བྱས་ཏེ་བད་ཆེན་ཨར་ཞེན་ཞེ་གྲུབ་གྱི་ཡོད། དེ་ནི་རྩི་སྒྲིན་གཞུགས་གྱིས་བད་སྒྲིག་བྱེད་པ་དང་སྤྱི་ཇུས་སྒྲིབ་ལ་སྒྲུབ་བྱེད།
mucous བེ་སྦྱབས་ཅན། <i>biol.</i>	Relating to, producing, covered with, or of the nature of mucus. བེ་སྦྱབས་དང་འབྲེལ་བའམ། བེ་སྦྱབས་སྦྱར་བའམ། བེ་སྦྱབས་གྱིས་གཡོག་བའམ། ཡང་ན་བེ་སྦྱབས་གྱི་རང་བཞིན་གྱི།
mucus བེ་སྦྱབས། <i>biol.</i>	A slimy substance, typically not miscible with water, secreted by the mucous membranes and glands of animals for lubrication, protection, etc. འཇས་འབྲེད་དང་སྤང་སྒྲོབ་ལ་སོགས་པའི་ཆེད་དུ་སྒྲིག་ཆགས་གྱི་བེ་སྦྱབས་ཅན་གྱི་སྤྱི་མོའས་མེན་བྱ་ཡིས་སྦྱེད་འདོན་བྱེད་ཅིང་། རྩ་དང་མི་འདྲེས་པའི་ཐུག་སྒྲིག་ཅན་གྱི་དངོས་ཇུས་ཤིག།
multicellular ཐ་ཕྱང་མང་ལྗན། <i>biol.</i>	Describes any organ, tissue, or organism consisting of many cells. ཐ་ཕྱང་མང་པོ་ལྗན་པའི་དབང་པོའམ། སྤང་གྲུག་ཡང་ན་སྤྱི་དངོས་ཤིག་འབྲེལ་བ་མཛོད་བྱེད་པར་སྦྱོད།
multiplication རྒྱུར་ཕྱིས། <i>math.</i>	The act or process of multiplying or the condition of being multiplied. རྒྱུར་པའི་བྱ་བའམ་རྒྱུད་ཅིས་མམ། ཡང་ན་རྒྱུར་པའི་གནས་བབ་ལ་གོ།
multipolar neuron རྒྱུ་མང་དབང་ཅུ་ཐ་གཞུགས། <i>neurosci.</i>	A neuron with more than two neural processes rising from the soma. One of these is the axon, the others are 'trunks' of dendritic 'trees' which undergo multiple branchings. སྒོ་ལུས་ནས་དབང་ཅུའི་ཉིང་ལག་གཉིས་ལས་མང་བ་སྤྱེས་ཡོད་པའི་དབང་ཅུ་ཐ་གཞུགས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཉིང་ལག་དེ་དག་ལས་གཅིག་ནི་བད་སྤྱེལ་ཅུ་ཐན་ཡིན་པ་དང་། གཞན་ནས་ནི་ཡལ་གཟེ་མང་དུ་འགྲོ་བའི་བད་ལེན་ཅུ་ཐན་གྱི་གཞུང་རྟ་ཡིན་གོ།
multipotent རྒྱ་ཆེགས་རྒྱས་ལ། <i>biol.</i>	Relating to a stem cell that is capable of differentiating into a limited number of specialized cell types. ཆེད་ལས་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་ཐ་ཕྱང་གི་རིགས་འགའ་ཤས་ལ་ཁྱད་འགྱུར་བྱེད་ཐུབ་པའི་རྒྱས་པ་དང་ལྗན་པའི་མ་རྒྱུད་ཐ་ཕྱང་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ།

muon མིའུ་མོན་རྩལ། <i>phys.</i>	Elementary particle in the lepton family. ལེབ་ལོན་སྡེ་ཚན་དུ་ཡོད་པའི་ཚ་རྩལ་ཞིག།
muon neutrino མིའུ་མོན་གྱི་མ་ནིང་ཐ་རྩལ། <i>phys.</i>	The neutrino that is associated with the muon, and has an extremely small mass of less than 4×10^{-6} times that of an electron. མིའུ་མོན་རྩལ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་མ་ནིང་ཐ་རྩལ་ལ་གོ་བ་དང་། གདོས་ཚད་ཉ་ཅང་རྒྱུ་ཞིང་ སྒོག་རྩལ་ཞིག་གི་གདོས་ཚད་ལས་ལྷ་བ་ 4×10^{-6} གིས་རྒྱུད།
muscle མག་ནད། མགྱི་མ། <i>biol.</i>	A type of tissue in animals able to contract and bring about movement. Muscles are composed of myocytes containing myofibrils. སྒོག་ཆགས་ལ་ཡོད་པའི་བསྐྱེད་ལུས་ཐུབ་ཅིང་འགྲལ་སྒྲོད་སྒྲིན་མཁན་གྱི་ཕུང་གྲུབ་ཀྱི་རིགས་ ཤིག་ལ་ཟེར། མག་ནད་ན་མས་ནི་ཤིག་ལྷན་པའི་ཤིག་ནད་པ་ཕུང་མང་པོས་གྲུབ་པ་ཞིག་ཡིན།
muscle fiber མག་ནད་ཉག་མ། <i>biol.</i>	Any of the elongated cells characteristic of muscle ཤིག་སྒྲིན་གྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ཁྱད་ཆོས་ཡོད་པའི་སྐར་བརྒྱུངས་ཀྱིས་པའི་ཐ་ཕུང་གང་རུང་ རུང་ཞིག་ལ་གོ།
muscle spindle མགྱི་མ་འཕང་མ། <i>biol.</i>	A sensory receptor in a muscle that responds to the stretch- ing of tissue. Also called stretch receptor. ཕུང་གྲུབ་ཀྱི་འཕེན་རྒྱུང་གྲུབ་ལ་ཡ་ལན་བྱེད་ཅིང་ཤིག་སྒྲིན་གྱི་ནད་དུ་ཡོད་པའི་དབང་ཚོར་སྡེ་ལེན་ པ་ཞིག་ལ་ཟེར་བ་དང་། འདི་ལ་འཕེན་རྒྱུང་སྡེ་ལེན་པ་ཞེས་གྲུང་ཟེར།
muscle tissue མག་ནད་ཕུང་གྲུབ། <i>biol.</i>	A basic type of tissue, composed of cells that are rich in contractile fibers. འུས་ཤིས་ཅན་གྱི་ཉག་མ་འབེལ་པོ་ཡོད་པའི་ཐ་ཕུང་གིས་གྲུབ་པའི་གཞི་ཅའི་ཕུང་གྲུབ་ཅིག།
muscular system མགྱི་མ་མ་ལག་ <i>biol.</i>	An organ system comprised of skeletal muscles, smooth muscles, and cardiac muscles that are responsible for provid- ing strength, keeping up balance, maintaining posture, allow- ing movement and producing heat . ལུས་པོར་རུས་ཤུགས་མཁོ་སྤྲོད་དང་། ལྗིད་སྟོན་རྒྱན་གནས། ལྷངས་སྐབས་རྒྱན་འཛིན། གཡོ་ འགྲལ་བྱེད་དུ་འཇུག་པ། ཚད་ཉོད་སྒྲིན་བ་བཅས་ལ་འགན་འཁུལ་ཡོད་པའི་རུས་འབྲུར་ཤིག་སྒྲིན་ དང་། འཇམ་ཤིག་སྟོང་གི་ཤིག་སྒྲིན་བཅས་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་དབང་པོའི་མ་ལག་ཅིག།
musculoskeletal མགྱི་མ་ཙས་རྒྱོན་གྱི། <i>biol.</i>	Relating to or involving the muscles and the skeleton. ཤིག་སྒྲིན་དང་རུས་སྒྲིན་གཉིས་ཀ་དང་འབྲེལ་བའི།

musculoskeletal system	Muscular and skeletal systems considered as a functional whole rather than individual systems.
ག་སྒྲིམ་རྩམ་སྒྲིམ་མ་ལག <i>biol.</i>	ག་སྒྲིམ་མ་ལག་དང་རྩམ་སྒྲིམ་མ་ལག་གཉིས་ཀ་སོ་སོར་ངོས་འཛིན་མ་བྱས་པར་བྱེད་ལས་ཀྱི་ ཚན་མ་ལག་གཅིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱས་པ་དེ་ལ་གོ།
musical notes	Any of a series of graphic signs representing a musical sound
ཐ་ཚད། དབྱུངས་ཏྲགས། <i>phys.</i>	whose pitch is indicated by position on the stave and whose duration is indicated by the sign's shape རོལ་མའི་སྒྲ་ཞིག་མཚན་པར་བྱེད་པའི་མཚན་ཏྲགས་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། རོལ་མའི་ སྒྲ་དེའི་དབྱུངས་ཏྲ་ནི་ཏྲ་ཐིག་སྟེང་གི་གནས་ས་ཡིས་མཚན་པ་དང་། རིང་སྟངས་ནི་མཚན་ཏྲགས་ཀྱི་ བརྗོད་བྱེད་ས་ཀྱིས་མཚན་གྱི་ཡོད།
musical sound	A musical sound is that in which the vibrations of the sound- ing body are periodic, follow each other regularly and rapidly, so as to produce a pleasing effect on the ear without any sudden change in loudness.
སྒྲན་བཤམ་བྱ། <i>phys.</i>	སྒྲ་བསྒྲན་མཁན་གྱི་དངོས་པོའི་འདར་འགྲལ་ནི་དུས་མཚམས་ཅན་ཡིན་ཞིང་། འདར་འགྲལ་དེ་ དག་འཆར་ཅན་དུ་གཅིག་ཇེས་གཉིས་མ་བྱུང་གིས་སྒྲར་མོར་འབྱུང་བས་སྐད་ལྟགས་ཆེ་ཆུང་ལ་ འགྱུར་བ་མེད་པར་ཉན་པ་པོའི་རྒྱ་བར་སྒྲན་ཞིང་འཛེབས་པའི་ལྟགས་ཆེན་བསྒྲན་པར་བྱེད་པ་འི་ སྒྲ་འདི་ལ་སྒྲན་པའི་སྒྲ་ཞེས་བརྗོད།
musicology	The study of music as a branch of knowledge or field of research
རོལ་མ་རིག་པ། <i>phys.</i>	རོལ་མ་རྟེན་ཞེས་བྱའི་སྟེ་ཚན་ཞིག་གསུམ་ཞེས་འཇུག་བྱ་ཡུལ་ཞིག་ཏུ་བསྐྱེད་ཆེ་བརྟག་དབྱེད་བྱེད་ པའི་རིག་པ།
mutagen	An agent, such as a chemical, ultraviolet light, or a radioac- tive element, that can induce or increase the frequency of mutation in an organism.
འགྱུར་ཚོད་བྱེད་སྒྲིབ་ <i>biol.</i>	སྟེ་དངོས་ཤིག་ཏུ་ཉེས་འགྱུར་སྒྲན་པའམ་ཉེ་འགྱུར་གྱི་རྫོས་བྱོད་སྒྲར་བྱུབ་པའི་ཇུས་སམ། འགྱེད་ འཕྲུལ་འོད་མེར་རམ། ཡང་ན་འགྱེད་འཕྲུལ་འོད་པ་ཞིན་ཅན་གྱི་ཅ་ཇུས་ལྟ་བུའི་བྱེད་སྒྲིབ་ཞིག་ལ་གོ།
mutant	An organism, cell, virus, or gene resulting from genetic muta- tion.
རིས་མེད་འགྱུར་བཀ <i>biol.</i>	རིགས་ཇུས་ཉེས་འགྱུར་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་རིགས་ཇུས་སམ། གཉན་སྲིན་ནམ། སྤ་སྤང་རམ། ཡང་ན་སྟེ་དངོས་ཤིག་
mutant gene	Gene that has changed, affecting the normal transmission and expression of a trait.
ཉེས་འགྱུར་རིགས་ཐུགས་ <i>biol.</i>	རྒྱན་ལྡན་གྱི་ཁྱད་གཤམས་རྒྱན་སྟོད་བྱེད་པ་དང་མཛོན་པར་བྱེད་པ་ལ་ལྟགས་ཆེན་སྟོད་པར་བྱེད་ མཁན་གྱི་འགྱུར་བ་ཐེབས་ཚད་པའི་རིགས་ཇུས་ཤིག་

mutase	An enzyme that catalyzes the shifting of a chemical group from one position to another within the same molecule.
བརྐྱར་གྱི་ལ་མྱོན་ཆས། <i>biol.</i>	འདུས་རྒྱལ་གཅིག་གི་ནང་དུ་ཆས་འགྲུར་གྱི་ཕྱི་ཚན་ཞིག་གནས་གཅིག་ནས་གཞན་དུ་སློལ་སྤྱུལ་ ཆེན་ཤེད་མཁན་གྱི་སློན་ཆས་ཤིག།

mutation A change in the structure of a gene or chromosome in a cell.

ཉེས་འགྱུར། A mutation occurs when there is a change in the DNA sequence of a gene or when part of a chromosome is duplicated, deleted, or moved to another location. Mutations occurring in the sex cells, such as an egg or sperm, can be passed from one generation to the next, but mutations occurring in the body cells cannot. Most mutations have harmful effects, but some can improve an organism's ability to survive.

biol.

ག་ཡུང་ཞིག་གི་རིགས་རྩལ་མཁའ་ཚོས་གཞུགས་ཀྱི་ཆགས་གཤོང་ལ་ཐེབས་པའི་འཇུག་པ་ཞིག
 ཉེས་འཇུག་ཅི་རིགས་རྩལ་ཤིག་གི་ཤི་ཞེན་ཞིང་འཕོང་རིམ་གྱི་ནང་དུ་འཇུག་ཕྱིན་ཅིག་བྱུང་
 རྒྱབས་མཁའ་ ཡང་ན་ཚོས་གཞུགས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་འདྲ་བཤུམ་བྱས་པ་འདུག། ཤེར་འདྲོན་བྱས་
 པ་འདུག། ཡང་ན་གནས་གཞན་དུ་སློབ་ཞུང་བྱས་པའི་རྒྱབས་སུ་འཇུག་གི་ཡོད། ཁམས་དཀའ་དང་
 ཁམས་དམར་ལྷ་ཡུའི་མཆོན་མའི་ཡུང་ལ་བྱུང་བའི་ཉེས་འཇུག་ཅི་ཉེ་རབས་གཅིག་ནས་རབས་
 རྩེས་མང་བརྒྱུད་སྤྱོད་ཤེད་ལྟར་གྱུ་གི་ཡོད་ཀྱང་། ལུས་ཀྱི་ཡུང་ལ་བྱུང་བའི་ཉེས་འཇུག་དེ་རབས་
 རྩེས་མང་བརྒྱུད་སྤྱོད་ཤེད་ཀྱི་ལྟར་ ཉེས་འཇུག་པ་ལ་མོ་ཆེས་གཤོང་འཆོ་ཅན་གྱི་ཤུགས་སུ་རྒྱུད་སྤྱོད་
 བ་འདྲ། ཉེས་འཇུག་འགག་ཞིག་གིས་སྤྱོད་དོས་ཤིག་གི་འཆོ་གནས་ཀྱི་ལུས་པ་ཐེ་ཐང་དུ་གཤོང་
 ལུབ་ཀྱི་ཡོད། [རྒྱན་ལྷན་མེན་པའི་འཇུག་ཕྱིན་]

mutualism Symbiosis which is beneficial to both organisms involved.

མཉམ་སྐྱེལ་གཉིས་པོ་ལ་ཕན་གཉིས་པོ་གྱི་རྒྱུ་ཡིན་པའི་གཉིས་པོ་ལ་ཕན་གཉིས་པོ་ཡིན་པའི་གཉིས་པོ་སྤྲུལ་སྤྲུལ་པའི་གཉིས་པོ་

biol.

mycelium The vegetative part of a fungus, consisting of a mass of branching, threadlike hyphae.
 कवक

ཏམ་ཤལ་ཞིག་གི་སྐྱེ་འཆར་རང་བཞིན་ལྟར་པའི་ཆ་ཤས་ཏེ། ཉིང་ལག་ཏུ་གྲུས་ཤིང་སྐྱད་པ་དང་འབ་
བའི་ཏམ་ལག་མང་པོས་བྲབ་པ་ཡིན། [ཏམ་ཤའི་རྩ་བ།]

myelencephalon The posterior portion of the embryonic hindbrain, from which the medulla oblongata develops.

ཀྲང་མིམ་ཐངས་མ།

ལྷ་མ་ཡི་ཤི་རྒྱུ་ཡ་ལྷན་གྱི་རྒྱུ་ཡ་ལྷོགས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ལས་འཛོར་རྒྱུ་འཛོར་འཕེལ་
འཕྲུང་གི་ཡོད།

myelin sheath A layer of myelin surrounding the axons of some neurons

དབང་ཕྱུག་པུགས་ཁག་ཅིག་གི་དན་སྡེ་ལ་ཅན་གྱི་མཁའ་རྩ་གཤིགས་པའི་དབང་ཕྱུག་པུགས་པའོ།

myelination The formation of the myelin sheath around a nerve fiber.

བད་ཀྱན་གྱུབ་མིམ། དབང་ཅིའི་ཉལ་མ་ཞིག་གི་མཐའ་ཤལོར་དུ་བད་ཅིའི་ཕྱི་ལྷན་གྱུབ་པའི་རིམ་བཤམ་ཟེས།
neurosci.

myelomeningocele A severe form of spina bifida in which the meninges and spinal cord protrude through a defect in the vertebral column.

[illegible]

myofibril Any of the threadlike fibrils that make up the contractile part of a striated muscle fiber and are made up chiefly of actin and myosin filaments.

ཡུང་རིན་པོན་དཔེའི་གཞན་ཅི་སྐྱབ་ཀྱི་ཁུམ་ཁུམ་ཙུ་གྱི་ཆ་ཤས་ལྷ་པ་ཕྱེད་ཀྱི་སྒྲིབ་པ་འང་
པེའི་ཅི་སྐྱབ་ལམ་ལོ་གང་རྩལ་རྩལ་ལོ་གླིང་། གཙོ་པོ་ལྟར་སྨི་ཉལ་སྦྱང་དང་མི་མོ་སྨི་ཉལ་ལྷ་
ལྷི་ལྷ་པ་ཕྱེད།

myopia A visual defect in which distant objects appear blurred because their images are focused in front of the retina rather than on it.

भ्रू-दृष्टि
phys.

ཐག་རིང་གི་དངོས་པོའི་སྒྲིང་བརྒྱན་དེ་འཕྱི་ལོ་སྤུ་མ་འདུས་པ་རུ་ཕྱི་ལོ་མཉུན་ཏུ་འདུས་པ་ལ་
བཞེན་ནས་དངོས་པོ་དེ་དག་རབ་ལྷན་སྒྲིང་བའི་མཆོད་ཆོར་ཉམས་སྤྲོད་ཞིག་

myosin One of the two major proteins that cause muscle to contract; the other is actin.

[illegible]

N

- naked singularity** A hypothetical singularity that has no event horizon associated with it.
 དམར་ཐེན་རྒྱད་ཉིད།
phys. བྱུང་བའི་སྤྱ་མཆོམས་མེད་པའི་རྫོག་བཏགས་ཀྱི་རྒྱད་ཉིད་ཅིག
- nanometer** Metric unit of length that is 10^{-9} meter (one-billionth of a meter).
 མི་ཏར་ཁེད་ཆ།
phys. མི་ཏར་གྱི་ 10^{-9} (མི་ཏར་གྱི་ཐེར་འབྲུམ་ཆའི་གཅིག) ཡིན་པའི་བརྩ་ལྷགས་ཀྱི་འིང་ཆད་ཀྱི་བརྩེ་གཞི།
- nap/napping** A short sleep, especially during the day.
 གཉིད་ཐུང་།
neurosci. གཉིད་ཐུང་ཐུང་སྟེ། ལྷག་པར་དུ་ཉིན་མའི་དུས་ཀྱི་གཉིད་ཐུང་ཐུང་ལ་གོ།
- narcolepsy** Narcolepsy is a neurological disorder caused by the brain's inability to regulate sleep-wake cycles normally. The main features of narcolepsy are fatigue and cataplexy. The disease is also often associated with sudden sleep attacks, insomnia, dream-like hallucinations, and a condition called sleep paralysis.
 གཉིད་འབོག་ནི་གཉིད་ཁུག་པ་དང་སད་པའི་འཁོར་རྒྱན་ལ་ཁྲད་པས་རྒྱན་ལྡན་ལྟར་སྤངས་འཛིན་ཅིང་མི་རུས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་དབང་ཅིའི་འཁྲུག་སློན་ཞིག། གཉིད་འབོག་གི་ཁྲད་རྟགས་གཙོ་བོ་ནི་ཐང་ཆད་པ་དང་། རྫོང་བྱུང་བ་ལལ་སྤྱིད་བྱུང་བ་གཉིས་ཡིན། ནད་འདི་ནི་རྫོང་བྱུང་བའི་གཉིད་རྫོལ་དང་། གཉིད་ཡིར། མི་ལམ་ལྟ་བུའི་འཁྲུལ་སྤང་། གཉིད་གྲིབ་ཏུ་འབོད་པའི་གནས་སྤངས་བཅས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན།
- nasal cavity** Either of two cavities, one on each side of the nasal septum.
 རྩ་ཐྱག་།
biol. རྩ་ཐྱག་གི་བཅད་རྒྱའི་ཕྱོགས་གཉིས་སུ་ཡོད་པའི་ཁྱད་བྱ་གཉིས་ལས་གང་རུང་ལ་གོ།

natural frequency རང་བྱུང་རྒྱས་ཕྱིན། <i>phys.</i>	Frequency at which an elastic object naturally tends to vibrate if it is disturbed and the disturbing force is removed. ལྷེས་གཤེས་ཅན་གྱི་དངོས་པོ་ཞིག་ཕྱི་ཤུགས་ཤིག་གིས་དཀྲོག་སྟེ་ཕྱི་ཤུགས་དེ་ཕྱིར་འཐེན་བྱས་རྗེས་དངོས་པོ་དེ་རང་བཞིན་གྱིས་འདར་འགུལ་བྱེད་པའི་རྒྱས་ཕྱིན།
natural gas རང་བྱུང་ཆངས་རྒྱས། <i>chem.</i>	Flammable gas, consisting largely of methane and other hydrocarbons, occurring naturally underground (often in association with petroleum) and used as fuel. ས་འོག་ཏུ་རང་བྱུང་གིས་འབྱུང་ཞིང་ (སའ་ཆེ་བར་རྫོ་སྟུང་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན་) གཙོ་བོ་མེ་ཐེན་དང་ཡང་སོལ་རྩལ་རྩས་ཀྱིས་གྲུབ་པ་དང་། བུད་རྩས་སུ་སྟོན་པའི་འབར་རྩས་ཅན་གྱི་ཆངས་རྩས་ཤིག།
natural history རང་བྱུང་གི་ཨ་རྒྱས། <i>biol.</i>	The study and description of organisms and natural objects, especially their origins, evolution, and interrelationships. སྟེ་དངོས་དང་རང་བྱུང་དངོས་པོའི་རྒྱུ་དང་། རྩེ་བྲག་ཏུ་དེ་དག་གི་འབྱུང་ཁུངས་དང་། འཕེལ་འགྱུར། བན་ཚུན་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་བཅས་ཀྱི་ཉམས་ཞིབ་དང་འབྲེལ་བ་འདེད་ལ་གོ།
natural killer cells རང་བྱུང་གསོད་བྱེད་ཐ་བྱུང། <i>biol.</i>	A lymphocyte that is activated by double-stranded RNA or lymphokines and fights off viral infections and tumors without evident antigenic specificity. ཉག་ཟུང་ཅན་གྱི་ཨར་ཨེན་ཨེམ་ཚུ་སེར་སྒྲུལ་སྒྲི་ཡིས་སའད་སྟོང་བྱས་ཤིང་། འགོག་ཟུངས་སྟེད་རྩས་ཀྱི་ངེས་གཏན་ཁུང་ཆོས་མེད་པའི་སྟོན་ས་གཉན་སིན་གྱི་གཉན་ཁ་དང་སྒྲན་ལ་ཆོལ་མཁན་གྱི་ཚུ་སེར་ཐ་བྱུང་ཞིག།
natural resource རང་བྱུང་ཐོན་ཁུངས། རང་བྱུང་ཐོན་རྒྱས། <i>phys.</i>	A material source of wealth, such as timber, fresh water, or a mineral deposit, that occurs in a natural state and has economic value. རང་བྱུང་གི་ངོ་བོར་འབྱུང་ཞིང་དཔལ་འབྱོར་གྱི་རིན་ཐང་ཡོད་པའི་ཤིང་ཆའམ། ཚུ་བྱངས་མ། ཡང་ན། གཉེར་རྩས་ཀྱི་གཉེར་མཛོད་ལྷ་བུའི་ཕྱི་དངོས་པོའི་རྒྱ་ཚོར་གྱི་འབྱུང་ཁུངས་ལ་གོ།
natural selection རང་བྱུང་འདེམས་སྒྲུག། <i>biol.</i>	A fundamental mechanism of Darwin's theory of evolution (Darwinism), still used by biologists to explain changes in allele frequencies in populations (evolution). རྒྱུ་མེན་གྱི་འཕེལ་འགྱུར་རིག་པའི་རྣམ་གཞག་(རྒྱུ་མེན་རིང་ལུགས་) གི་གཞི་རྩའི་ལས་ཚུལ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། ད་ལྟའང་སྟེ་དངོས་རིག་པ་བས་ཆོགས་འདུས་ཀྱི་ (འཕེལ་འགྱུར་)ནང་དུ་ཨེ་ལེལ་གྱི་རྒྱས་ཕྱིན་གྱི་འགྱུར་བ་འགོ་སྐྱེས་ལ་འབྲེལ་བ་མཛོད་བྱེད་པར་བེད་སྟོན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

natural units A system of units, used principally in particle physics, in which all quantities that have dimensions involving length, mass, and time are given dimensions of a power of energy (usually expressed in electronvolts).
 རང་བྱུང་བཅིག་ཞི།
 phys.

ཟིང་ཚད་དང་། གཏོས་ཚད། དུས་ཚད་བཅས་ཀྱི་ཕྱོགས་ཚད་ཡོད་པའི་འཛོར་ཚད་རྒྱུ་མཉམ་པ་
 རྒྱུ་མཉམ་པའི་སྒྲིབ་སམ་རང་བསྐྱར་(སྒྲིར་སྒྲིག་ཁོལ་གྱིས་མཚན་པར་བྱེད་)ཀྱི་ཕྱོགས་ཚད་སྟོང་
 པའི་བཅུ་གཞི་ཡི་ལམ་ལུགས་ཤིག་སྟེ། གཏོ་བོར་རྒྱལ་རིགས་དངོས་ཁམས་སུ་སྟོང་པ་ཡིན།

naturalism The system of thought holding that all phenomena can be explained in terms of natural causes and laws.
 རང་བྱུང་རིང་ཕྱགས།
 phil.

སྒྲུང་ཚུལ་ཐམས་ཅད་རང་བྱུང་གི་རྒྱ་དང་ཁྲིམས་ལ་བརྟེན་ནས་འབྲེལ་བྱུང་པར་འདོད་པའི་ལྟ་
 བློ་བྱི་གཞུང་ལུགས་ཤིག།

naturalist A follower or advocate of naturalism.
 རང་བྱུང་རིང་ཕྱགས་ལ།
 phil.

རང་བྱུང་རིང་ཕྱགས་ཀྱི་རྗེས་འཇུག་པའམ་ཕྱོགས་འཛིན་པ།

neap tide Tide that occurs when the Moon is halfway between a new Moon and a full Moon, in either direction. The tides due to the Sun and the Moon partly cancel, so that high tides are lower than average and the low tides are not as low as average. See also spring tide.

བབས་རྒྱབས།
 phys.

ཆེས་གཅིག་རྒྱ་བ་དང་ཉ་གང་རྒྱ་བ་གཉིས་ཀྱི་དཀྱིལ་མཚམས་གང་དུང་གི་སྐབས་སུ་བྱུང་པའི་
 དུས་རྒྱབས། ཉེ་མ་ལ་བརྟེན་པའི་དུས་རྒྱབས་དང་རྒྱ་བ་ལ་བརྟེན་པའི་དུས་རྒྱབས་ཀྱིས་པན་ཚུན་
 མེད་པར་གཏོར་བས། མཐོ་བའི་དུས་རྒྱབས་ནི་ཆ་སྟོམས་ལས་དམའ་ཞིང་། དམའ་བའི་དུས་
 རྒྱབས་ནི་ཆ་སྟོམས་ལྟར་དམའ་པོ་མིན། འཕྲོ་རྒྱབས་ལ་ཡང་གཟེགས་རོགས།

nearsighted Able to see near things more clearly than distant ones

ཉེ་མཐོང་།
 phys.

རྒྱང་ཐག་ཟིང་པོའི་སར་ཡོད་པའི་དངོས་པོ་ལས་ཐག་ཉར་ཡོད་པའི་དངོས་པོ་ལེགས་པར་མཐོང་
 ཐུབ་པ།

nebula Originally a fixed, extended, and somewhat fuzzy white haze observed in the sky with a telescope. Many of these objects can now be resolved into clouds of individual stars and have been identified as galaxies.

ནེབུལ།
 phys.

རྒྱང་ཤེལ་རྒྱ་དན་ས་ན་ནས་མཁའི་མཐོངས་སུ་ཡོད་པའི་འགྱུར་བ་མེད་ལ་རྒྱ་ཆེ་བ་དང་།
 མདོག་དཀར་པོ་ཡིན་པའི་ཐལ་སྒྲིན་ལྟ་བུ་ཞིག་ད་ལྟའི་ཆར་དངོས་གཞུགས་འདི་དག་སྐར་ཆོགས་
 ཀྱི་སྒྲིན་པར་དབྱེ་བ་བྱས་ཏིང་གྲུ་ཆུགས་སུ་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད།

negative charge The state of having a surplus of electrons; having a lower electric potential

མ་ཕྱུང་།
 phys.

སྒོག་རྒྱལ་འཐེབ་པ་ཡོད་པའི་གནས་སྐབས་ལ་གོ་ཞིང་སྒོག་རའི་ལས་ཚད་དམའ་པོ་ཡོད་པ་མཚན།

**negative
eugenics**

རྒྱུད་པན་འགོག་ཐབས།
biol.

The practice of trying to prevent the birth of children to persons considered defective or in some way unfit to be parents.

སྒྲིན་ཅན་དུ་ངོས་འཛིན་བྱེད་པའི་གང་ཟག་གས་པ་མ་གུས་ན་མི་འཚམས་པར་འདོད་པའི་གང་ཟག་ལ་བྱིས་པ་སྐྱེ་དུ་མི་འཇུག་པའི་ལག་ལེན།

**negative
feedback**

འཕྲི་ཐྱོག་གི་སྐྱབས་སུ་བྱིར་ཐོན་འབྲས་བུ་དེ་ནང་འཇུག་གི་རྒྱ་ཅུང་དུ་གཏོང་བར་བེད་སྤྱོད་བྱེད།
neurosci.

In negative feedback, the output is used to reduce the input.

འཕྲི་ཐྱོག་གི་སྐྱབས་སུ་བྱིར་ཐོན་འབྲས་བུ་དེ་ནང་འཇུག་གི་རྒྱ་ཅུང་དུ་གཏོང་བར་བེད་སྤྱོད་བྱེད།

negative ion

ཐྱིས་རྩལ་མོ།
chem.

An atom or group of atoms that have gained one or more electrons and thus have a negative charge

ཐྱིག་རྩལ་གཅིག་གས་དུ་མ་ཐོབ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཐྱིག་ཁུར་མོ་དང་ལྷན་པའི་རྩལ་ཐོན་ཞིག་གས་རྩལ་ཐོན་གྱི་ཚོགས་ཤིག།

Nekton

ནིག་ཁྲོན། (རྒྱ་དངོས།)
biol.

The collective term for all the animals inhabiting open water habitats in oceans, lakes and rivers. Nekton include fish, and pelagic mammals such as whales.

རྒྱག་རྒྱ་དང་མཆེ་བུ། རྒྱ་མཆོ་བཅས་ཀྱི་ནང་དུ་འཚོ་གནས་བྱེད་བཞིན་པའི་སྟོག་ཆགས་ཐམས་ཅད་ལ་ཁུབ་པའི་ཐུན་མོང་གི་བརྟེན་ཅན་ཅིག་རེད། ནིག་ཁྲོན་གྱི་ཁོངས་སུ་ཉ་དང་། ཉ་ཆེན་ཟེལ་ལྷ་བུའི་རྒྱ་མཆོར་གནས་པའི་རྒྱ་གསེས་སྟོག་ཆགས་གཏོགས་ཀྱི་ཡོད།

neocortex

མྱད་བྱན་གསར་མ།
neurosci.

A part of the cerebral cortex concerned with sight and hearing in mammals, regarded as the most recently evolved part of the cortex.

རྒྱ་གསེས་སྟོག་ཆགས་ཀྱི་མཐོང་ཚོར་དང་སྟོན་ཚོར་གཉིས་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་མྱད་ཆེན་མྱད་ལྷན་གྱི་ཆ་གས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། འཕྲེལ་འགྱུར་བྱེད་འཕྲི་ཤོས་ཡིན་པའི་མྱད་ལྷན་གྱི་ཆ་གས་སུ་ངོས་འཛིན་བྱེད།

neon

གསར་རྒྱུད།
chem.

A chemically inert gaseous element occurring in small amounts in the earth's atmosphere, used chiefly in a type of electrical lamp. Symbol: Ne; atomic weight: 20.183; atomic number: 10.

མའི་གོ་ལའི་རྒྱུད་ཁམས་སུ་འཕོར་ཆད་ཅུང་ཅུང་གི་སྟོན་སྟོན་གནས་པའི་སྟོན་སྟོན་རྒྱུད་སྟོན་གྱི་རྩ་རྩ་ཤིག་ལོན་ཞིང་། གཙོ་བོར་སྟོག་སྟོན་དུ་སྤྱོད། མཆོན་ཆགས་ནི་ Ne དང་རྩལ་ཐོན་གྱི་ལྡིང་ཆད་ 20.183 | རྩལ་གངས་ 10 ཡིན།

neonatal

མ་འབྱར་གྱི། དམར་འབྱར་གྱི།
biol.

Of or relating to a newborn infant or to the first 28 days of an infant's life

བཅས་མ་ཐག་པའི་བྱིས་པ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའམ་བཅས་མ་ཐག་པའི་བྱིས་པ་དེའི་ཐོག་མའི་ཉིན་ 28 དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི།

neostriatum The caudate nucleus and the putamen, considered as the more recently evolved part of the corpus striatum.
 ལྷན་ཕྱན་གསར་མ།
neurosci. སྒྲིལ་གཞུང་ལུན་གྱི་གྲུབ་ཆ་གསལ་མར་ངོས་འཛིན་བྱེད་པའི་ལུག་རུ་གོང་བྱ་དང་མྱོད་མེས་ཆེ་གྲུ་མ་གཉིས།

nephron The functional excretory unit of the vertebrate kidney that regulates the amount of water in the body and filters wastes from the blood to produce urine.
 མཁལ་ཕྱང་།
biol. ལུས་པོའི་ནད་གི་ཚུའི་མང་ཉུང་ལ་ཆོད་འཛིན་བྱེད་ཅིང་ཁྲག་ནས་སྒྲིག་ས་མ་བཅག་ས་སྒྲིག་ཅིན་པ་བཟོ་བར་བྱེད་མཁན་ཏེ། སྒྲལ་རུས་ཅན་གྱི་སྒྲིག་ཆགས་ཀྱི་མཁལ་མའི་ནད་གི་གཞི་ཅའི་སྒྲིག་ས་འདོར་གྲུབ་ཆ་ལ་གོ།

Neptune The planet eighth in order from the sun, having an equatorial diameter of 48,600 km, a mean distance from the sun of 4497.1 million km, a period of revolution of 164.81 years, and two moons.
 གཟུང་མཚའ་རྒྱལ།
phys.

ཉི་མ་ནས་བཅུ་ས་པའི་གཟུང་སྐར་བརྒྱད་པ་དེ་ཡིན་ཞིང་། ཆངས་ཐེག་ལ་གེ་ལོ་མི་ཉར་ ༤༩༦༠༠ དང་ཉི་མ་ནས་ཆ་སྒྲིམས་རྒྱུ་ཐག་གེ་ལོ་མི་ཉར་ས་ཡ་ ༤༤༩༧.༡ ཡི་སར་ཡོད་པ་དང་། ཉི་མར་བསྐོར་བ་རྒྱག་པའི་དུས་ཡུན་ནི་ལོ་ ༡༦༤.༨༡ ཡིན་ལ་རྒྱ་བ་གཉིས་ཡོད་ལོ།

neptunium A transuranic element produced in nuclear reactors by the neutron bombardment of U-238: decays rapidly to plutonium and then to U-235. Symbol: Np; atomic number: 93.
 ཅ་ཇས་མཚའ་ལྷན་ནུ་བྱ། ཅ་ཇས་ནི་བུ་ཉི་ཡམ།
chem.

ཞྭ་རུས་བསྐྱུན་ཆས་སུ་ U-238 ལ་བར་རྒྱལ་གྱིས་རྒྱུ་ཁ་བལ་བཞེན་ནས་གྲུབ་པའི་ཡུ་རེ་ནི་ཡམ་ལས་ལྷ་བའི་ཅ་ཇས་ཤིག་ཡིན། སྐར་མོར་ལི་ལུ་ཤོ་ནི་ཡམ་དང་དེ་ནས་ U-235 ལ་ཟད་འགྱུར་བྱེད། མཚོན་རྟགས་ Np དང་རྒྱལ་གྲངས་ ༩༣ ཡིན།

nerve Any of the cordlike bundles of fibres that conduct sensory or motor impulses between the brain or spinal cord and another part of the body.
 དབང་རྩ།
neurosci.

མྱུད་པ་དང་རྒྱངས་པའི་དབར་དང་། ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་གཞན་གྱི་དབར་དུ་དབང་ཆོར་རམ་འགྲལ་སྒྲོད་ཀྱི་འཕར་བརྟ་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་མཁན་ཐ་གྲུ་དང་འབྲེལ་བའི་རྩ་རྒྱས་ཚུན་པོ་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ།

nerve cell A cell of the nervous system; a neuron.

དབང་རྩ་ལྷ་ཕྱང་།
neurosci. དབང་རྩ་མ་ལག་གི་སྤ་ཕྱང་གཅིག་སྟེ། དབང་རྩ་སྤ་གཟུགས་ཤིག

nerve center A group of closely connected nerve cells that perform a specific function.

དབང་རྩ་ཤི་རྩ་འདུས།
neurosci. ཆགས་དམ་མོར་སྒྲེལ་མ་ཐུད་བྱས་ཤིང་བྱེད་ལས་ངེས་ཅན་ཞིག་སྒྲུབ་མཁན་གྱི་དབང་རྩ་སྤ་གི་ཆོགས་འདུས་ཤིག་ལ་གོ།

nerve cord དབང་ཆ་རྩ་མཐག <i>neurosci.</i>	A strand of nervous tissue that forms part of the central nervous system of invertebrates. སྤྲེལ་རྩ་མཐག་མེད་སྟོན་གྱི་དབང་ཆ་རྩ་མཐག་གི་ཆ་ཤས་བྱུང་བྱེད་དབང་ཆ་ཤུང་བྱུང་གི་ཉག་མ་ཞིག
nerve fiber དབང་ཆ་ཉི་ཐག་རྒྱ། དབང་ཆ་ཉི་ཉག་མ། <i>neurosci.</i>	Any of the processes (as axons or dendrites) of a neuron. དབང་ཆ་རྩ་གཟུགས་ཤིག་གི་(བརྗེས་སྤྲེལ་ཆ་ཤན་ནམ་བད་ལེན་ཆ་ཤན་གྱི་ཚུལ་གྱི་) ཉིང་ལག་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ
nerve impulse དབང་ཆ་ཉི་འཕར་བཞུ། <i>neurosci.</i>	An electrochemical impulse which is transmitted by nerve cells. དབང་ཆ་རྩ་ཤུང་གིས་བརྒྱུད་གཏོང་བྱས་པའི་སྟོན་ཐུང་གི་འཕར་བརྗེས་ཞིག
nerve roots དབང་ཆ་ཉི་རྩ་བ། <i>neurosci.</i>	The first part of a nerve as it leaves or joins the spinal column དབང་ཆ་ཞིག་རྒྱུངས་པ་དང་མཐུད་སའམ་རྒྱུངས་པ་ནས་ཐོན་སའི་ཆ་ཤས་ཐོག་མ་དེ་ལ་གོ
nervous system དབང་ཆ་རྩ་མཐག <i>neurosci.</i>	The system of nerve cells and tissues that regulates the actions and responses of vertebrate and many invertebrate animals. The nervous system of vertebrates consists mainly of the brain, spinal cord, and nerves. The nervous systems of invertebrates vary from a simple nerve net to a complex nerve network under the control of a central brain. སྤྲེལ་རྩ་མཐག་གི་ཚན་ཉི་སྟོན་ཆགས་ནམས་དང་སྤྲེལ་རྩ་མཐག་མེད་སྟོན་གྱི་ཆགས་གང་མང་ཞིག་གི་བྱ་བ་དང་ལ་ལན་ལ་སྦྲེལ་འཛིན་བྱེད་མཁན་གྱི་དབང་ཆ་ཉི་ཐག་ཤུང་དང་ཤུང་བྱུང་གི་མ་ལག་ལ་མེད། སྤྲེལ་རྩ་མཐག་གི་ཚན་ཉི་སྟོན་ཆགས་གྱི་དབང་ཆ་རྩ་མཐག་གི་ནང་དུ་གཙོ་བོ་ལྟར་བ་དང་རྒྱུངས་པ། དབང་ཆ་བཅས་ཡོད་ཅིང་། སྤྲེལ་རྩ་མཐག་མེད་སྟོན་གྱི་དབང་ཆ་རྩ་མཐག་གི་ནང་དུ་སྦྲབས་བདེ་བའི་དབང་ཆ་ཉི་ཐག་ཡོད་པ་ནས་ལྟར་བ་གཙོ་བོ་ཞིག་གི་ཆོད་འཛིན་འོག་ཏུ་ཡོད་པའི་རྟོག་འཛིན་ཚན་ཉི་དབང་ཆ་ཉི་ཐག་ཆོག་ཤིག་ཡོད་པའི་བར་རྒྱུད་ཀྱི་ཡོད།
nervous tissue དབང་ཆ་ཉི་ཐག་གྲུབ། <i>neurosci.</i>	The tissue of the nervous system, consisting of neurons, their supporting cells, and connective tissue with a rich vascular supply. དབང་ཆ་རྩ་མཐག་གི་ཤུང་བྱུང་སྟེ་དབང་ཆ་རྩ་གཟུགས་དང་། དབང་ཆ་རྩ་གཟུགས་ཀྱི་རོགས་སྟོར་པ་ཤུང་། སྤྲེལ་མང་པའི་མཐུད་སྟོར་ཤུང་བྱུང་བཅས་ཀྱིས་བྱུང་།
net གཙང་ལྟག <i>phys.</i>	Remaining after all factors have been taken into account; overall. རྒྱུ་ཆང་མའི་ཤུགས་རྒྱུན་འཛིན་བྱས་པའི་ཐེས་སུ་སྟག་པ་དེ་ལ་གོ་བ་སྟེ། རྒྱུན་སྟོན་གྱི།
net charge གཙང་ཤུགས། <i>phys.</i>	The arithmetic sum of positive and negative charges. ཁུང་པོ་མོ་གཉིས་བསྟོས་པའི་སྟོན་ཐོབ་ལ་གོ།

net force	Combination of all the forces that act on an object.
གཙང་ཕྱགས། <i>phys.</i>	དངོས་པོ་གཅིག་གི་སྤྲོད་དུ་ཐོག་པའི་ཤུགས་ཚང་མའི་སྒྲིམ་འཛོད།
neural crest	The part of the ectoderm in a vertebrate embryo that lies on either side of the neural tube and develops into the cranial, spinal, and autonomic ganglia.
དབང་ཆའི་ཐོག་ <i>neurosci.</i>	དབང་ཆའི་སྤྱུ་གུའི་ཕྱོགས་གཉིས་ཀའི་སྤྲོད་དུ་གནས་པའི་དེ། རིས་གྱིས་ཐོད་རུས་ཆ་འདུས་དང་། སྐལ་རུས་ཆ་འདུས། རང་སྤྲོད་ཆ་འདུས་བཅས་སུ་འཆར་འཕེལ་བྱེད་པའི་སྐལ་རུས་ཅན་གྱི་སྟོག་ ཆགས་ཀྱི་སྤྱུ་སྤྲོད་ཀྱི་ཤུན་གྱི་ཆ་ཤས་ཤིག།
neural fold	The raised edge of a neural plate, as the plate rolls to form the neural tube.
དབང་ཆའི་ཕྱོག་ <i>neurosci.</i>	དབང་ཆའི་སྤྱུ་ཞིག་ལྟེན་སྤྱིལ་བྱས་ཏེ་དབང་ཆའི་སྤྱུ་གུ་ཞིག་གྲུབ་ཏུ་འཇུག་པའི་སྐབས་ཀྱི་དབང་ ཆའི་སྤྱུ་དེའི་འབྲུག་དུ་ཐོན་པའི་ཐུར་གདོང་ལ་ཟེར།
neural network	An interconnected system of neurons, as in the brain or other parts of the nervous system
དབང་ཆའི་བྱ་ཆེན་མོ། <i>neurosci.</i>	མྱུང་པའམ་དབང་ཆ་མ་ལག་གི་ཆ་ཤས་གཞན་དུ་ཡོད་ཅིང་པན་ཚུན་སྤྲེལ་མ་བྱུང་བའི་དབང་ ཆའི་མ་ལག་ཅིག་ལ་གོ།
neural plate	A thickened plate of dorsal ectoderm that differentiates into the neural tube and neural crest.
དབང་ཆའི་ཕྱོག་ <i>neurosci.</i>	དབང་ཆའི་སྤྱུ་གུ་དང་དབང་ཆའི་ཐོག་འོད་ཐོར་ཁྱད་འགྲུར་འགྲོ་བའི་སྤྱུ་སྤྲོད་གི་སྤྲོད་རོས་ཀྱི་ཤུན་ གྱི་མ་བྱག་པོར་གྱུར་བའི་སྤྱུ་ཞིག།
neural tube	The tube formed by the fusing of the NEURAL FOLDS in the vertebrate embryo from which the central nervous system develops.
དབང་ཆའི་ཐུག་ <i>neurosci.</i>	སྐལ་རུས་ཅན་གྱི་སྟོག་ཆགས་ཀྱི་སྤྱུ་སྤྲོད་གི་དབང་ཆའི་ཕྱོག་མཉམ་སྤྲེལ་བྱས་པ་ལས་གྲུབ་ཅིང་ རིས་གྱིས་དབང་ཆ་ལྟེན་པའི་མ་ལག་གི་ཐོག་འོད་ཐོར་ཁྱད་ཁྱད་བའི་སྤྱུ་གུ་དེ་ལ་ཟེར།
neuroanatomy	The branch of anatomy that deals with the nervous system.
དབང་ཆའི་ཕུང་གནས་ རིག་པ། <i>neurosci.</i>	དབང་ཆ་མ་ལག་དང་འཕེལ་བ་ཡོད་པའི་ཕུང་གནས་རིག་པའི་སྤྲེ་ཆེན་ཞིག།
neurobiology	The study of the anatomy, physiology, and biochemistry of the nervous system
དབང་ཆའི་ཕྱོད་དོན། དབང་ ཆའི་ཕྱོད་དོན་རིག་པ། <i>neurosci.</i>	དབང་ཆ་མ་ལག་གི་ཕུང་གནས་དང་། ལུས་གནས། སྤྲེ་དོས་རྩིས་སྤྲོད་བཅས་ལ་སྤྲོད་སྤྲོད་ བྱེད་པའི་རིག་པ།

neurogenesis དབང་ཆ་ཆགས་ཚུལ། <i>neurosci.</i>	Development of nerves, nervous tissue, or the nervous system. དབང་ཆ་སྤྱོད་ཆགས་སེམས། དབང་ཆ་འི་ཕུང་གྲུབ། ཡང་ན་དབང་ཆ་མ་ལག་གི་འཛར་སྐྱེད།
neuroimmunology དབང་ཆ་ནད་འགོག་རིག་པ། <i>neurosci.</i>	The study of normal or abnormal immunological processes in or affecting the nervous system. དབང་ཆ་མ་ལག་གི་ནད་དུ་ཡོད་པའམ། ཡང་ན། དབང་ཆ་མ་ལག་ལ་གཞོན་ཆེན་གྱི་དུང་མཁན་གྱི་རྒྱུན་ལྡན་ནམ་རྒྱུན་ལྡན་མིན་པའི་ནད་འགོག་གི་རྒྱུད་རིམ་ལ་ཞིབ་འཇུག་གིས་དུང་པའི་རིག་པ།
neurology དབང་ཆ་ཕྱི་གསོ་རིག་པ། <i>neurosci.</i>	The branch of medicine that deals with the diagnosis and treatment of diseases and disorders of the nervous system. དབང་ཆ་མ་ལག་གི་ན་ཆའམ་འཇུག་སྐྱོན་ལ་བརྟག་ཅིང་སྤྱོད་བཅས་ཀྱི་དུང་པའི་སྤྱོད་གྱི་སྤྱེ་ཚན་ཞིག
neuromuscular junction དབང་ཆ་དབང་གྱིས་བྱེད་པའི་མཆེན་པོ། <i>neurosci.</i>	Area where axons of a motor nerve form a synapse with the muscle that it innervates. འགྲུལ་སྐྱོད་དབང་ཆ་སྤྱོད་ཆགས་པའི་གྱི་བར་སྐྱེལ་ཆ་སྤྱོད་དང་བར་སྐྱེལ་ཆ་སྤྱོད་དེ་དག་གིས་བར་སྐྱེལ་གྱི་འགོ་མཐུན་གྱིས་འཕྲི་བྱེད་ཆགས་ཀྱི་དབང་དུ་གྲུབ་པའི་མཐུན་མཆེན་པོ་གྱི་སྤྱེ་ཚན་ལ་ལོ་
neuron དབང་ཆ་ལྷ་གྲུགས། <i>neurosci.</i>	The basic cellular unit of the nervous system, capable of carrying nerve impulses. Neurons are of different types depending on their position and function. དབང་ཆ་འི་འཕམ་བར་སྐྱེལ་འཕྲུལ་གྱིས་དུང་པའི་རྒྱུ་ལ་དང་ལྡན་པའི་དབང་ཆ་མ་ལག་གི་གཞི་རྒྱུ་ལ་ཕུང་གི་གྲུབ་ཆ་ལ་ལོ་གནས་ས་དང་གྱིས་དུང་པའི་ལས་ལ་བརྟན་ནས་དབང་ཆ་སྤྱོད་ཆགས་ལ་རིགས་སྤྱོད་ཚོགས་ཡོད།
neuropathy དབང་ཆ་ཕྱི་ནད། <i>neurosci.</i>	Any of various diseases or abnormalities of the nervous system, especially of the peripheral nervous system. དབང་ཆ་མ་ལག་གྱི་དང་། གྱི་བྲག་ཏུ་མཐུང་འཁོར་དབང་ཆ་མ་ལག་གི་ན་ཆའམ་སྐྱོན་ཆ་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ།
neuropeptide དབང་ཆ་ཕྱི་སྤྱོད། <i>neurosci.</i>	An endogenous peptide that influences neural activity or functioning. དབང་ཆ་འི་བྱིད་སྐྱེལ་བྱིད་ལས་ལ་འཕྲགས་ཆེན་སྐྱོད་མཁན་གྱི་ནད་སྐྱེད་སྤྱི་ཅི་ཞིག
neuropharmacology དབང་ཆ་ཕྱི་སྤྱོད་རིག་པ། <i>neurosci.</i>	The study of the action of drugs on the nervous system. སྤྱོད་རྒྱུ་གྱིས་དབང་ཆ་མ་ལག་ལ་རྒྱས་པ་ཅི་འདྲ་འདོན་མིན་བརྟག་པའི་རིག་པ།

neuroplasticity The ability of the brain to change in structure or function in response to experience.

དབང་ཆུང་མེད་ཀྱི་ཁྱེད་ཀྱིས།
neurosci.

ཉམས་སྤྱོད་ལ་བརྟེན་ནས་ཡུན་པའི་ཆགས་བཞུགས་དམ་ཁྱེད་ལས་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་བའི་ཡུན་པའི་རྒྱས་པ་དེ་ལ་གོ།

neuroscience Any of the sciences, such as neuroanatomy and neurobiology, that deal with the nervous system.

དབང་ཆུ་ཚན་རིག་
neurosci.

དབང་ཆུའི་ཕུང་གནས་རིག་པ་དང་དབང་ཆུའི་སྤྱོད་དོས་རིག་པ་སྟེ་དབང་ཆུ་ལ་ལག་དང་འབྲེལ་བའི་ཚན་རིག་གི་སྤྱོད་ཀྱི་ཚན་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ།

neuroscientist An expert in neuroscience.

དབང་ཆུ་ཚན་རིག་པ།
neurosci.

དབང་ཆུ་ཚན་རིག་པ་མཁས་པའི་གང་ཟག།

neurosecretory cell A neuron that secretes hormones or similar substances into the extracellular fluid.

ཐགས་ཐོན་དབང་ཆུ་ལ་ཕུང་།
neurosci.

སྤྱོད་ཀྱི་འགྲེལ་ཁྱེད་ཀྱི་ཆུ་མེད་ཐུ་མས་མེད་ཐུ་མས་དང་འབྲེལ་བའི་རིགས་སྤོད་འདོན་ཁྱེད་མཁན་གྱི་དབང་ཆུ་ལ་གཟུགས།

neurospora A genus of ascomycetous fungi used extensively for research in genetics and cellular biochemistry.

དབང་ཆུ་མོན་ཕྱེ།
neurosci.

རིགས་ཐུ་མས་དང་སྤྱོད་དོས་ཐུ་མས་སྤྱོད་ཀྱི་ཞིབ་འཇུག་ཏུ་ཆུ་ཁུབ་ཏུ་སྤྱོད་པའི་སྤྱོད་ཀྱི་ཁྱེད་ཀྱི་ཉམས་འཕྲུལ་རྒྱུད་ཅིག།

neurosurgeon A surgeon specializing in surgery on the nervous system, especially the brain and spinal cord.

དབང་ཆུ་གཤམ་བཅོས་
མཁན་པ།
neurosci.

དབང་ཆུ་ལ་ལག་སྤྱོད་ཀྱི་ཐག་ཏུ་ཡུན་པ་དང་རྒྱུང་ས་པའི་གཤམ་བཅོས་པ་ཆེད་མཁས་ཡིན་པའི་གཤམ་བཅོས་མཁན་པ།

neurotoxin A toxin that damages or destroys nerve tissue.

དབང་ཆུ་ཉེས་ཏུག་
neurosci.

དབང་ཆུའི་ཕུང་གྲུབ་ཆ་མེད་ཏུ་གཏོང་མཁན་ནམ། ཡང་ན་དབང་ཆུའི་ཕུང་གྲུབ་ལ་གཏོང་སྤྱོད་ཀྱི་མཁན་གྱི་ཉེས་ཏུག།

neurotransmission The transmission of nerve impulses between neurons or between a neuron and a muscle fibre or other structure.

དབང་ཆུའི་འཕྲིན་གཏོང་
ཐུག་།
neurosci.

དབང་ཆུ་སྤྱོད་ཀྱི་ཐུགས་གཉིས་ཀྱི་དབང་རམ། ཡང་ན་དབང་ཆུ་སྤྱོད་ཀྱི་ཐུགས་གཉིས་ཀྱི་ཐག་རན་ནས་བཞུགས་ཀྱི་དབང་རུ་དབང་ཆུའི་འཕར་བར་བརྒྱུད་གཏོང་ཁྱེད་པ་ལ་གོ།

neurotransmitter A chemical substance that transmits nerve impulses from one nerve cell to another nerve cell, a muscle cell, or a gland cell. Dopamine and serotonin are neurotransmitters.

དབང་ཆ་འཕྲིན་པ།
neurosci.

དབང་ཆ་སྤུང་གཅིག་ནས་དབང་ཆ་སྤུང་གཞན་ཞིག་གས། ཤ་སྤྲིམ་སྤུང་ཞིག་གས། ཡང་ན་མིན་སྤུང་སྤུང་ཞིག་ལ་དབང་ཆ་འཕྲིན་པ་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་མཁན་གྱི་རྩ་ས་ཤིག་ རྩ་བ་མིན་དང་སི་རོ་ཤོ་ཞིན་གཉིས་ནི་དབང་ཆ་འཕྲིན་པ་རེད།

neutrino Elementary particle in the class of elementary particles called leptons. It is uncharged and almost massless; three kinds – electron, muon, and tau neutrinos, are the most common high-speed particles in the universe; more than a billion pass unhindered through each person every second.

མ་ཞིང་ཐུལ་བྱུལ་བརྒྱུལ་
ཐུལ་མོ།
phys.

ཆ་རྒྱལ་གྱི་སྤྲེ་ཚན་ལེ་འཁོར་ཞེས་འཁོད་པའི་གས་གྱི་ཆ་རྒྱལ། དེ་ལ་ཁུར་མེད་ཅིང་གཏོས་ཚད་ཏེ་ལམ་མེད། རིགས་གསུམ་ཡོད་པ་ནི་སྤྲེ་གྱི་རྒྱལ་དང་། མི་ཡོན། རུ་བཅས་གྱི་བར་རྒྱལ་སྤུང་མོ་བཅས་ཡིན་ཞིང་། འཛིག་རྟེན་ཁམས་སུ་ཆེས་འབེལ་ཞིང་མགྲོགས་ཚད་ཆེ་བའི་རྒྱལ་ཡིན་པ་དང་། སྐར་ཆ་རེ་འཕྲིན་དུ་མི་ཞིག་རྒྱུད་ནས་བར་རྒྱལ་སྤུང་མོ་མེད་འབྲུམ་གཅིག་ལས་མང་བ་འགོག་རྒྱུ་མེད་པར་འགོ་བཞུགས་ཡོད་དོ།

neutron Electrically neutral particle that is one of two kinds of nucleons that compose an atomic nucleus.

བར་རྒྱལ།
phys.

ལྷེ་རྒྱལ་གྲུབ་བྱེད་གྱི་ལྷེ་ཆ་གཉིས་ཡོད་པའི་ནད་གྲོགས་ཁུར་མེད་པའི་རྒྱལ།

neutron star Star that has undergone a gravitational collapse in which electrons are compressed into protons to form neutrons.

བར་རྒྱལ་ཁྲམ་མ།
phys.

སྤྲེ་གྱི་རྒྱལ་ནམས་པོ་རྒྱལ་གྱི་ནད་དུ་བཅོར་གཏོན་གྲུབ་ཏེ་བར་རྒྱལ་གྲུབ་པའི་འཐེན་ཕྱགས་གྱི་རིམ་སྤྲོན་བྱུང་ཆར་བའི་སྐར་མ།

neutrophil Neutrophil, type of white blood cell (leukocyte) that is characterized histologically by its ability to be stained by neutral dyes and functionally by its role in mediating immune responses against infectious microorganisms. Neutrophils, along with eosinophils and basophils, constitute a group of white blood cells known as granulocytes.

བར་ལེན།
biol.

སྤུང་གྲུབ་རིག་པའི་ཆ་ནས་བར་གནས་གྱི་ཆོས་མདོག་ལེན་ཞིང་བྱེད་ལས་གྱི་ཆ་ནས་གཉན་ཁ་ཅན་གྱི་སྤུང་དངོས་ལ་ནད་འགོག་གི་ཡ་ལན་སྤྲོད་པར་བར་འདུམ་བྱེད་པའི་ཁྱད་ཆོས་དང་ལྡན་པའི་ཁྲག་དཀར་སྤུང་ (དཀར་སྤུང་) གི་རིགས་ཤིག་ལ་བར་ལེན་ཞེས་ཟེར། བར་ལེན་དང་། དམར་ལེན། མཐེང་ལེན་གསུམ་པོས་ཟེགས་ལྡན་ཁྲག་སྤུང་ཞེས་པའི་ཁྲག་དཀར་སྤུང་གི་སྤྲེ་ཚན་དེ་གྲུབ་གྱི་ཡོད། [ཆོས་ལེན་སྤུངས་གྱི་ཆ་ནས་མིང་བཏགས། མཐེང་དམར་གང་རུང་མི་ལེན་པར་བརན་གནས་པའི་ཐེང་སྤྲེ་ལེན་པས་སོ།]

Newton (N) SI unit of force. One newton is the force applied to a 1-kilo-gram mass that will produce an acceleration of 1 meter per second per second.

ནེཏ་ཊོན
phys.

ཤུགས་ཀྱི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཚད་ལྡན་བཅེ་གཞི། རྟེན་འཇུག་ཀྱི་གདོས་ཚད་གི་ལོ་སྟོང་རམ་གཅིག་ཅན་གྱི་དངོས་པོ་ཞིག་ལ་སྟུར་སྟོན་ 1m/s^2 བསྐྱོན་པར་བཞག་པའི་ཤུགས་དེ་ཡིན།

Newton's formula For a lens, the distances p and q between two conjugate points and their respective foci is given by $pq=f^2$, where f is the focal length of the lens.

ནེཏ་ཊོན་གྱི་བྱི་འཛོམས།
phys.

ཆེ་ཤེལ་ཞིག་ལ་མཚོན་ན། དུས་མཉམ་དུ་མངོན་པའི་ཆེག་གཉིས་ནས་སོ་སོའི་འདུ་གནས་དབར་གྱི་བར་ཐག་ p དང་ q ཡིན་ཆེ། བར་ཐག་དེ་གཉིས་དང་འདུ་གནས་རིང་ཚད་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་མཉམ་ཅེས་ $pq=f^2$ ཡིས་མཚོན། f ནི་ཆེ་ཤེལ་གྱི་འདུ་གནས་རིང་ཚད་ཡིན།

Newton's law of cooling The rate of cooling of an object-whether by conduction, convection, or radiation- is approximately proportional to the temperature difference between the object and its surroundings.

ནེཏ་ཊོན་གྱི་གྲང་བསྐལ་གཏན་
ཁྲིམས།
phys.

རྒྱུ་ཁྲིད་དཔལ། གཏན་རྒྱག་གཔལ། འབྱེད་འཕྲོ་བཅས་པ་གང་རུང་ལ་བརྟེན་ནས་དངོས་པོ་ཞིག་གང་མོར་བཟོ་བའི་འགྲོས་ཚད་ནི་དངོས་པོ་དེ་དཔེ་ཁོར་ཡུག་དབར་གྱི་དྲོད་ཚད་གྱི་ཁྲད་པར་ལ་རྟེན་ལམ་ཐང་འབྲེལ་ཡིན།

Newton's law of gravitation There is a force of attraction between any two massive particles in the universe. For any two point masses m_1 and m_2 , separated by a distance d, the force of attraction F is given by $F=m_1m_2G/d^2$, where G is the gravitational constant. Real bodies having spherical symmetry act as point masses positioned at their centres of mass.

ནེཏ་ཊོན་གྱི་འཁྲེན་ཕྱགས་
གཏན་ཁྲིམས།
phys.

འདྲིག་རྟེན་ཁམས་སུ་གདོས་ཚད་ཡོད་པའི་རྒྱལ་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་པན་ཚུན་འཁྲེན་རེས་ཤིང་པའི་ཤུགས་ཤིག་ཡོད་པ་དེར་གོ་གདོས་ཚད་ m_1 དང་ m_2 ཡོད་པའི་རྟ་ཅང་སྤྱི་པའི་དངོས་པོ་གཉིས་ཀྱི་བར་ཐག་ d ཡིན་ན། འཁྲེན་ཤུགས་ནི་ $F=m_1m_2G/d^2$ ཡིན། G ནི་འཁྲེན་ཤུགས་བརྟན་གྲངས་ཡིན། རྒྱུ་ག་རྒྱགས་ལྟ་བུའི་མཚུངས་ཆ་ཡོད་པའི་དངོས་ག་རྒྱགས་རྣམས་ནི་གདོས་ཚད་རྣམས་གདོས་ལྟེ་རུ་འདུས་ཡོད་པའི་རྟ་ཅང་སྤྱི་པའི་དངོས་ག་རྒྱགས་དང་མཚུངས།

Newton's law of motion

ནེཏྲ་ལོན་གྱི་འགུལ་སྒྲིབ་གཏན་
ཁྲིམས།
phys.

Law 1: Every object continues in a state of rest, or of uniform speed in a straight line, unless acted on by a nonzero net force. Also known as the law of inertia. Law 2: The acceleration produced by a net force on an object is directly proportional to the magnitude of the net force, is in the same direction as the net force, and is inversely proportional to the mass of the object. Law 3: Whenever one object exerts a force on a second object, the second object exerts an equal and opposite force on the first.

གཏན་ཁྲིམས་དང་སྟེ། དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྤྱིང་དུ་སྒྲིབ་ཀོར་མེན་པའི་ཕྱི་ཡི་གཅོད་ཤུགས་ཤིག་མ་
སྟོན་པའི་བར་དུ་དངོས་པོ་དེའི་འགུལ་མེད་རང་གཤམ་སམ་མཁྱོགས་ཆད་བརྟན་པའི་དང་
ཐད་འགུལ་སྤྱོད་དེ་འགྱུར་མེད་དུ་གནས་པ་ཡིན། འགྱུར་འགོག་རང་གཤམ་གྱི་གཏན་ཁྲིམས་
ཞེས་ཀྱང་བརྗོད། གཏན་ཁྲིམས་གཉིས་པ། གཅོད་ཤུགས་ཤིག་ལ་བརྟན་ནས་བྱུང་བའི་སྤྱར་
སྤྱོད་ནི་གཅོད་ཤུགས་དེའི་འཁོར་ཆད་ལ་ཐད་འབྲེལ་ཡིན་པ་དང་། གཅོད་ཤུགས་ཀྱི་ཁ་ཕྱོགས་
དང་མཚུངས་ཤིང་། དངོས་པོ་དེའི་གདོས་ཆད་དང་ཕྱོག་འབྲེལ་ཡིན། གཏན་ཁྲིམས་གསུམ་པ།
དངོས་པོ་ཞིག་གིས་དངོས་པོ་གཞན་ཞིག་གི་སྤྱིང་དུ་ཤུགས་ཤིག་འདོན་སྤྲེལ་ན། དངོས་པོ་གཉིས་
པ་དེ་ཡིས་ཀྱང་དངོས་པོ་དང་པོ་དེའི་སྤྱིང་དུ་ཁ་ཕྱོགས་ཕྱོག་ཅིང་ཆད་མཉམ་པའི་ཤུགས་ཤིག་
འདོན་གྱི་ཡོང།

Newton's rings

ནེཏྲ་ལོན་གྱི་མ་ཁོང་།
phys.

A set of concentric circular fringes seen around the point of contact when a convex lens is placed on a plane surface, caused by interference between light reflected from the upper and lower surfaces.

འབྱར་ཤེལ་ཞིག་དོས་སྟོན་པའི་ཞིག་གི་སྤྱིང་དུ་འཛོག་སྒྲུབ་སྟེ། འབྱར་ཤེལ་གྱི་དོས་སྤྱིང་འོག་
གཉིས་ནས་ཕྱོག་འགྲོ་བྱས་པའི་འོད་ཟེ་ཞུགས་བྱས་པ་ལ་བརྟན་ནས་འབྱར་ཤེལ་དང་སྟོན་པའི་དོས་
གཉིས་ཀྱི་འཕྲད་སའི་ཆོག་གི་མཐའ་འཁོར་དུ་བྱུབ་པའི་ཉེ་མཚུངས་སྒྲིབ་དབྱིབས་ལྟ་ཞིག་

niche

འཚོ་གནས་གོ་བབས།
biol.

The function or position of an organism or population within an ecological community.

སྤྱུ་ཁམས་ཀྱི་ཆོགས་སྤེ་ཞིག་ཏུ་སྤྱུ་དངོས་ཤིག་གསུ་ཆོགས་འདུས་ཤིག་གིས་བཟུང་བའི་གནས་
བབས་སམ་བྱེད་ལས་ལ་གོ།

nickel

གཤམ་དཀར་ཀ་།
chem.

A silvery-white metal, the chemical element of atomic number 28.

རྒྱུ་ཤངས་ 28 ཡིན་པའི་དདུལ་ལྗར་དཀར་བའི་ལྷན་པའི་སྟེན་པའི་ཤུགས་ཤིག་

nicotine receptor

ནི་ཀོ་འི་ན་སྤྱེ་ལེན་པ།
biol.

A cholinergic receptor found at the neuromuscular junction on skeletal muscle and in the autonomic ganglia, which responds to nicotine and nicotine-like drugs.

རུས་འབྱར་ཤུགས་སྤྱིམ་སྤྱིམ་གྱི་དབང་ཅད་ཤུགས་སྤྱིམ་སྤྱིམ་མཚམས་དང་། རང་སྤྱོད་ཅད་ཤུགས་གཉིས་
སྤྱིམ་ཡོད་ཅིང་། བྱི་ཀོ་འི་ན་དང་བྱི་ཀོ་འི་ན་འདྲ་བའི་སྤྱིམ་རྒྱས་ལ་ལ་ལན་སྤྱོད་མཁུག་གི་ཁོ་ལེན་སྤྱེ་
ལེན་པ་ཞིག་

- night vision** *མཚན་མཐོང་།*
biol. The faculty of seeing in the dark, especially when the eyes have become adapted to the low level of light.
སྤྱན་ནག་གི་ནད་ནས་མཐོང་སྒུབ་པའི་ནུས་པ་སྟེ། ལྷག་པར་དུ། འོད་ཀྱི་གསལ་ཆ་ཆུང་བའི་གནས་བབས་སུ་མིག་ལ་བསྟན་འགྱུར་ཐེབས་ཏེ་མཐོང་སྒུབ་པ་ལ་གོ།
- nitrogen** *ན་ཡི་འོ་ཐེན་། ཟེ་ཏུང་།*
chem. The chemical element of atomic number 7, a colourless, odourless unreactive gas that forms about 78 per cent of the earth's atmosphere.
རྒྱལ་གྲངས་ ༧ ཡིན་པའི་ཅ་རྩས་ཏེ་ཁ་དོག་མེད་ལ། སྒྲིམ་མེད་པ་དང་། རྩས་འགྱུར་མི་སྟེན་ཞིང་སའི་གོ་ལའི་ཏུང་ཁམས་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་ ༧༨ ཙམ་ཟེན་པའི་ཏུངས་གཟུགས་ཤིག།
- nitrogen fixation** *ཟེ་ཏུང་ཏུང་བཀོལ་།*
biol. The conversion of atmospheric nitrogen into chemical compounds, such as ammonia, that can be used by green plants in the formation of proteins.
ཏུང་ཁམས་ཀྱི་ཟེ་ཏུང་དེ་ཅི་ཤིང་ལུང་ཁུ་ཡིས་སྟེ་རྩས་བཟོ་བའི་སྐབས་སུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་རུང་བའི་ཟེ་ཏུང་ཏུངས་ཏུང་ལྟ་བུའི་འདུས་རྩས་སུ་བརྟེན་སྦྲུང་བྱེད་པ་ལ་གོ།
- nitrogenous bases** *ན་ཡི་འོ་ཐེན་གྱི་བྱལ་རྩས་།*
chem. A basic compound that contains nitrogen, such as a purine or pyrimidine.
ན་ཡི་འོ་ཐེན་ཡོད་པའི་གཞི་ཅའི་འདུས་རྩས་ཏེ། དུ་རིན་ནས་མི་རིམ་ཤིན་ལྟ་བུ།
- noble gas** *བཟང་ཆུངས་།*
chem. Any of the elements in Group 18 of the periodic table, including helium, neon, argon, krypton, xenon, and radon, which are monatomic and with limited exceptions chemically inert.
ཅ་རྩས་འེ་ཏུ་མིག་གི་རུ་བསྟར་བཙོ་བརྒྱད་པར་ཡོད་པའི་ཅ་རྩས་ཏེ་མིམ་དང་། བོ་ཨོན། ཨར་སྟོན། ལུར་མ་འོན། རོ་ཨོན། དེ་འོན་བཅས་ལས་གང་རུང་རུང་ཞིག་འདི་དག་ནི་རྒྱལ་མཉམ་ཏུང་བའི་དོ་བོར་གནས་ཡོད་ལ། རྩས་འགྱུར་གྱི་ཐད་ནས་པལ་ཆེར་བཏང་སྟོམས་ཡིན།
- nocebo** *ཉོག་བཟོས་གནོད་ཐུན་།*
biol. A harmless substance that when taken by a patient is associated with harmful effects due to negative expectations or the psychological condition of the patient.
ནད་པས་བརྒྱུད་བའི་སྤྱག་ཕྱོགས་ཀྱི་དེ་སྤྱག་གསལ་ཡང་ན་ནད་པའི་སེམས་ཁམས་ཀྱི་གནས་བབས་ལ་བརྟེན་ནས་གནོད་པའི་ཤུགས་ཆུན་བསྟན་པར་བྱེད་པའི་གནོད་མེད་སྟེན་རྩས་ཤིག།
- nociceptor** *ཐུག་ཅ་ཞེ་མེན་པ།*
neurosci. A sensory receptor that responds to pain.
ན་ཐུག་ལ་ཡ་ལན་སྤྱོད་མཁན་གྱི་དབང་ཆེར་སྟེ་ལེན་པ་ཞིག།
- nocturnal** *མཚན་ཐུང་།*
biol. Most active at night rather than during the daytime. Owls, bats, and many other animals are nocturnal
ཉེན་ལས་མཚན་གྱི་དུས་སུ་ཏ་ཅང་གྲང་བོ་ཡོད་པར་གོ་དཔེར་ན། ལུག་པ་དང་། ས་མང་། སྟོག་ཆགས་གཞན་མང་པོ་ཞིག་ནི་མཚན་ཐུང་སྟོག་ཆགས་ཡིན།

node རྒྱབས་ཚིགས། ཚིགས། <i>phys.</i>	Any part of a standing wave that remains stationary; a region of minimal or zero energy. ལངས་རྒྱབས་ཀྱི་འགྲུལ་མེད་དུ་གནས་པའི་ཆ་ཤས་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་སྟེ། ལྷས་པ་ཉུང་ཤོས་སམ་ཁྲད་གོར་ཡིན་པའི་ཁུལ།
node of Ranvier དན་ཁྲིང་གྱི་ཚིགས། <i>neurosci.</i>	A constriction in the myelin sheath, occurring at varying intervals along the length of a nerve fiber. དབང་ཅའི་ཉག་མ་ཞིག་གི་རྒྱ་དུ་བར་མཚམས་ངེས་མེད་དུ་འབྱུང་བའི་བད་ཤུན་གྱི་འཁུམ་ཆ་ལ་གོ།
noise ཁྲད་ཚིང་། <i>phys.</i>	Scientifically speaking, sound associated with irregular vibrations. ཚན་རིག་ལྟར་ན་ཆ་མི་སྟོངས་པའི་འདར་འགྲུལ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་སྒྲ།
non-invasive འཇམ་ཐབས་ཀྱི། <i>biol.</i>	Not requiring the introduction of instruments into the body. ལུས་པོའི་ནང་དུ་སྒྲན་དབྱེད་ཡོ་ཆས་འཇུག་མི་དགོས་པའི་བཅོས་ཐབས།
non-rapid eye movement (non-REM) མིག་འགྲུལ་སྒྱུར་མིན་གནས་ ཁྲབས། <i>biol.</i>	A period of sleep characterized by decreased metabolic activity, slowed breathing and heart rate, and the absence of dreaming. ལུས་སྒྱུར་གྱི་བྱ་བ་དེ་ཉུང་དུ་ཕྱིན་པ་དང་། དབུགས་འབྲེན་རྒྱབ་དང་སྙིང་གི་འཕར་ལྡིང་དེ་དལ་དུ་ཕྱིན་པ། མི་ལམ་མེད་པ་བཅས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་དང་ལྡན་པའི་གཉིད་ཀྱི་གནས་སྐབས་ཤིག་ལ་གོ།
nonpolar རྫི་བལ། <i>chem.</i>	Not characterized by a dipole སྒྲིག་ཉིས་ཅན་གྱི་ཁྱད་ཆ་གཤིས་དང་མི་ལྡན་པ།
norepinephrine ནོར་ཡི་ཞེལ་ཕིན། <i>chem.</i>	A hormone which is released by the adrenal medulla and by the sympathetic nerves and functions as a neurotransmitter. It is also used as a drug to raise blood pressure. མཁལ་མའི་རྩ་རྒྱ་དང་གཅེས་ཚོར་དབང་ཅ་ཡིས་སྒྲོད་འདོན་བྱས་པའི་མེན་ཇས་ཤིག་སྟེ་དབང་ཅ་འཕྲིན་པ་ཡི་བྱེད་ལས་སྒྲུབ་པ་དང་། ཞག་ཤིང་མཐོ་དུ་གཏོར་བའི་སྒྲན་དུ་ཡང་སྒྲོད།
normal force རྩེད་ཀྱགས། <i>phys.</i>	Component of support force perpendicular to a supporting surface. For an object resting on a horizontal surface, it is the upward force that balances the weight of the object. འདེགས་ངོས་ལ་བྱང་འབྲུང་ཡིན་པའི་འདེགས་ཤུགས་ཀྱི་ཆ་ཤས། འཕྲེད་ངོས་ཤིག་ཏུ་འགྲུལ་མེད་དུ་གནས་པའི་དངོས་པོ་ཞིག་ལ་མཚན་ན། དངོས་པོ་དེའི་ལྗིད་ཆ་དང་ཆ་སྟོངས་བཅོ་བྱེད་ཀྱི་ཤུགས་སྟེང་ཕྱོགས་སུ་འཁོར་ཡོད་པ་དེ་ཡིན།

- normal line** The normal line is the line drawn perpendicular to the reflective surface of a mirror, or the boundary where refraction occurs (such as the surface of a lens) at the point of incidence of a light ray.
 རྒྱན་ཐིག
 phys.
- north pole** The northern end of the earth's axis of rotation, a point in the Arctic Ocean.
 བྱང་སྤེལ
 phys.
- northern lights** Glowing of the atmosphere caused by ions from above the atmosphere that dip into the atmosphere; also called northern lights.
 བྱང་ཨོད།
 phys.
- notation** A series or system of written symbols used to represent numbers, amounts, or elements in something such as music or mathematics.
 འགོད་ཐུངས།
 phys.
- note** A written sign representing the pitch and duration of a musical note.
 དབྱངས་ཉམས།
 phys.
- notochord** A flexible rodlike structure that is present in the embryos of all chordates and in the adult forms of certain groups, such as the lancelets and hagfishes. The notochord develops into the spinal column in most vertebrates.
 རྒྱལ་ཐིག
 biol.

nova A star that, over a period of only a few days, becomes 10^3 - 10^4 times brighter than it was. Some 10-15 such events occur in the Milky Way each year.

ནོལ
phys.

ཉེན་འགའི་རུས་ལུན་གྱི་ནང་དུ་བཟུག་མདངས་ལུ་བརྟེན་ནས་ཁྲིཡིས་འཕེལ་བའི་སྐར་མ་ཞིག་དགུ་ཆོག་སྐྱེ་མའི་ནང་དུ་ལེ་རེ་བཞིན་འདྲི་ལྷ་བའི་གནས་ཚུལ་བཅུ་ནས་བཙེ་ལུ་བར་འབྱུང་བཞིན་ཡོད།

nuclear energy Energy obtained as a result of nuclear fission or nuclear fusion. The nuclear fission of one uranium atom yields about 3.2×10^{-11} joule, whereas the combustion of one carbon atom yields about 6.4×10^{-19} joule.

ཉེ་རྒྱལ་རྒྱས་པ།
phys.

ཉེ་རྒྱལ་འདུས་འགྲུར་རམ་ཉེ་རྒྱལ་གསལ་འགྲུར་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་རྒྱས་པ། ལུ་རེ་ཉིམ་རྒྱལ་ཐན་གཅིག་གསལ་འགྲུར་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱས་པ་འབྲུལ་ 3.2×10^{-11} བསྐྱེད་སྤུལ་ལ། ཅན་ཇུས་རྒྱལ་ཐན་གཅིག་འབར་བའི་སྐབས་སུ་རྒྱས་པ་འབྲུལ་ 6.4×10^{-19} ལས་བསྐྱེད་མེ་སྤུལ།

nuclear envelope The double membrane, with perforations (pores), surrounding a cell nucleus. The outer membrane extends into the endoplasmic reticulum. The pores allow transport of macromolecules in both directions.

ཉེ་རྒྱལ་གསལ་པ།
phys.

ཐ་སྲུང་གི་ཉེ་ཉིང་གི་མཐའ་དུ་སྐྱོར་ཞིང་བུ་ག་དང་ལྷན་བའི་སྤྱི་མོ་རིམ་པ་གཉིས་ལྷན་དེ་ལ་གོ་སྤྱི་མོ་ཕྱི་མ་དེ་གཤེར་ནང་དུ་ཆོག་སལ་ལ་མ་སྤྱད་ཡོད་པ་དང་། བུ་ག་དེ་དག་གིས་ཕྱི་ནང་གཉིས་སུ་འདུས་རྒྱལ་རགས་པ་ནམས་རྒྱ་དུ་འབྲུག།

nuclear fission Splitting of an atomic nucleus, particularly that of a heavy element such as uranium-235, into two lighter elements, accompanied by the release of much energy.

ཉེ་རྒྱལ་གསལ་འགྲུར།
phys.

ཉེ་བའི་ཅ་ཇུས་ U-235 ལྷ་བུའི་ཉེ་རྒྱལ་དེ་ཡང་བའི་ཅ་ཇུས་གཉིས་སུ་གསལ་པ་དང་ལྷན་དུ་རྒྱས་པ་འབོར་ཆེན་གྲོད་པ་ཞིག།

nuclear force A strong attractive force between nucleons in the atomic nucleus that holds the nucleus together.

ཉེ་རྒྱལ་བྱུག་ས།
phys.

རྒྱལ་ཐན་གྱི་ཉེ་རྒྱལ་ནང་གི་ཉེ་ཆའི་བར་དུ་ཡོད་ཅིང་ཉེ་རྒྱལ་དམ་པོར་འཛིན་མཁན་གྱི་འཕྲེན་ལྷགས་དག་པོ་ཞིག།

nuclear fuel A material that will sustain a fission chain reaction so that it can be used as a source of nuclear energy.

ཉེ་རྒྱལ་བྱང་ཇུས།
phys.

བསྐྱར་ཆགས་གསལ་འགྲུར་རྒྱན་གནས་བྱེད་དུ་འབྲུག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཉེ་རྒྱལ་རྒྱས་པའི་འབྱུང་ཁུངས་སུ་སྤྱོད་ཆོག་པའི་དངོས་ཇུས་ཤིག།

- nuclear fusion** ཉེ་རྒྱལ་འདུས་འབྲུར།
phys. A type of nuclear reaction in which atomic nuclei of low atomic number fuse to form a heavier nucleus with the release of large amounts of energy.
རྒྱལ་གྲངས་དམའ་བའི་ཉེ་རྒྱལ་འགའ་ཤེས་འདུས་འབྲུར་བྱེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཉེ་རྒྱལ་ཞིག་བྱུང་ཅིང་རྒྱལ་པ་མོན་ཆེན་པོ་ཞིག་འདོན་པའི་ཉེ་རྒྱལ་གྱི་འདྲིས་འབྲུར་ཞིག།
- nuclear magnetic resonance imaging (NMRI)** ཉེ་རྒྱལ་ཁབ་ལེན་མཉམ་འདར་ཁྲིག་པར།
phys. A procedure in which radio waves and a powerful magnet linked to a computer are used to create detailed pictures of areas inside the body.
མྲོག་ཁྲད་ཅིག་ལ་སྤྲེལ་པ་ཐུག་བྱས་པའི་རྒྱུ་འཕྲིན་གྱི་རྒྱབ་སྐྱོར་དང་ཤུགས་ཆེ་བའི་ཁབ་ལེན་སྤྱད་དེ་ལུས་ཤིང་ཅན་རྒྱུ་མེད་པའི་སྒོར་གྱི་དབར་ཞིབ་ཆགས་ཤིང་སྒོར་ནས་བསྐྱེད་པར་བྱེད་པའི་བྱ་ཐབས་རྒྱད་ཅིང་ཞིག།
- nuclear membrane** ཉིང་མྱ།
biol. The double-layered membrane enclosing the nucleus of a cell. Also called nuclear envelope.
མ་ཕྱེད་ཞིག་གི་ཉེ་རྒྱལ་འདུས་བྱེད་ཅིང་པ་གཉིས་ལྡན་གྱི་སྒྲིམ། འདི་ལ་ཉེ་རྒྱལ་གི་བྱ་ཐུས་ཞེས་ཀྱང་ཟེར།
- nuclear physics** ཉེ་རྒྱལ་དངོས་ཁམས་རིག་པ།
phys. The physics of atomic nuclei and their interactions, with particular reference to the generation of nuclear energy.
རྒྱལ་མཚན་གྱི་ཉེ་རྒྱལ་དང་། ཉེ་རྒྱལ་ཁག་གི་འབྲེལ་སྤྱོད་། ལྷག་པར་དུ་ཉེ་རྒྱལ་གྱི་རྒྱས་པ་སྤྱོད་བསྐྱེད་པ་དེམིགས་པའི་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག།
- nuclear pore** ཉིང་ཁྲད།
biol. One of a series of channels spanning the nuclear envelope of eukaryotic cells that allow transport of material between the nucleus and the cytoplasm.
ཉིང་ལྡན་མ་ཕྱེད་གི་ཉིང་སྒོགས་གྱི་རྩ་རྒྱ་ལམ་བསྐྱར་མ་ཞིག་ཁྲབ་ཡོད་པའི་ནང་གི་གང་རུང་གཅིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཉེ་རྒྱལ་དང་མ་ཆོག་ཉིང་གྱི་དབར་དུ་དངོས་རྒྱུ་འདོན་བྱེད་དུ་འཇུག།
- nuclear power** ཉེ་རྒྱལ་རྒྱས་ལྟོབས།
phys. Electric power or motive power generated by a nuclear reactor.
ཉེ་རྒྱལ་བསྐྱེད་ཆས་ཀྱིས་བསྐྱེད་པའི་མྲོག་གི་ལྟོབས་སམ་འགྲུལ་ཤུགས་ཀྱི་ལྟོབས།
- nuclear reaction** ཉེ་རྒྱལ་འདྲིས་འབྲུར།
phys. Any reaction in which there is a change to an atomic nucleus. This may be a natural spontaneous disintegration or an artificial bombardment of a nucleus with an energetic particle, as in a nuclear reactor.
རྒྱལ་མཚན་གྱི་ཉེ་རྒྱལ་ལ་འགྱུར་བ་འགྲོ་བའི་འདྲིས་འབྲུར་ཞིག་ འདི་ནི་རང་བྱུང་གི་སྤྱད་ཅིག་མའི་ཐོར་བཞིག་ཡིན་ཆོག་ལ། ཉེ་རྒྱལ་བསྐྱེད་ཆས་ཀྱི་ནང་དུ་མིས་བྱེད་ལས་ལ་བརྟེན་ནས་ཉེ་རྒྱལ་ཞིག་རྒྱས་པ་ཆེ་བའི་རྒྱལ་ཞིག་དང་ལྷན་དུ་གདོང་ལྷག་བརྒྱུ་པ་ཞིག་ཀྱང་ཡིན་ཆོག།

nuclear reactor ཉེ་རྒྱལ་བརྒྱན་ཆས། <i>phys.</i>	Apparatus in which controlled nuclear fission or nuclear fusion reactions take place. སྒྲུབ་འཛིན་ཡོད་པའི་ཉེ་རྒྱལ་གསལ་འགྱུར་རམ་ཉེ་རྒྱལ་འདུས་འགྱུར་འབྱུང་སའི་ཡོ་ཆས།
nuclear weapon ཉེ་རྒྱལ་མཚན་ཆ། <i>phys.</i>	Weapons in which an explosion is caused by nuclear fission, nuclear fusion or a combination of both. ཉེ་རྒྱལ་གསལ་འགྱུར་རམ། ཉེ་རྒྱལ་འདུས་འགྱུར། ཡང་ན། འདི་གཉིས་མཉམ་དུ་བྱུང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་གསལ་ཐོར་བསྐྱེད་པར་བྱེད་པའི་མཚན་ཆ།
nuclease ཉིང་ཕྲ་ཁྲིན་རྒྱུ་ཆ། <i>biol.</i>	Any of several enzymes, including the endonucleases and the exonucleases, that hydrolyze bonds between nucleotides in nucleic acids. ཉེ་ཉིང་སྒྲུབ་རྒྱུ་ཆ་ནས་ནང་གི་ཉིང་རྒྱལ་གྲུབ་ཆ་དབར་གྱི་འཆིང་སྟོར་ཚུས་འཕལ་གཏོར་མཁན་ཏེ། ཉིང་གི་ཉིང་ཕྲ་ཁྲིན་རྒྱུ་ཆ་སྤེལ་དང་བྱའི་ཉིང་ཕྲ་ཁྲིན་རྒྱུ་ཆ་ལ་སོགས་པའི་ཁྲིན་རྒྱུ་ཆ་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་གོ།
nucleic acid ཉིང་རྒྱུ་ཆ། <i>biol.</i>	Large chemical polymer that stores genetic information and mediates its transfer during protein synthesis; DNA and RNA are nucleic acids. རིགས་རྒྱས་ཀྱི་ཆ་འཕྲིན་གསལ་ཉིང་བྱེད་པ་དང་། སྤྱི་རྒྱས་སྟོར་སྤེལ་གྱི་སྐྱབས་སུ་ཆ་འཕྲིན་དེ་དག་ཀྱང་སྟོན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཁྲོས་རྒྱུ་ཆ་ཆོད་པོ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཉེ་མེན་མེ་དང་ཨར་མེན་མེ་གཉིས་ནི་ཉིང་རྒྱུ་ཆ་ཡིན།
nucleolus ཉིང་ཕྲ། <i>biol.</i>	A small structure within the nucleus of a cell that contains RNA and protein and is the site where ribosomes are formed. ཕྲ་ཕྱང་ཞིག་གི་ཉེ་ཉིང་གི་ནང་རོལ་དུ་ཡོད་ཅིང་། ཨར་མེན་མེ་དང་སྤྱི་རྒྱས་གནས་སའི་བཞོན་པ་ཚུང་ཚུང་ཞིག་ལ་གོ་བ་དང་། རི་སྟོ་སོན་གྲུབ་སའི་གནས་དེ་དང་།
nucleon ཉེ་ཆ། (ཉེ་རྒྱལ་གྱི་ཆ) <i>phys.</i>	Principal building block of the nucleus; a neutron or a proton; the collective name for either or both. ཉེ་རྒྱལ་གྱི་གཞི་ཅའི་གྲུབ་ཆ་སྟེ་བར་རྒྱལ་ལམ་པོ་རྒྱལ། འདི་གཉིས་ལས་གང་རུང་གཅིག་གསལ་གཉིས་ཀར་སྟོན་པའི་ཐུན་མོང་གི་མིང་།
nucleosynthesis ཉེ་རྒྱལ་རྒྱུ་བ། <i>phys.</i>	The formation of heavier elements from lighter elements by nuclear fusion in stars སྐར་མའི་ནང་དུ་བྱུང་བའི་ཡང་བའི་ཅ་རྒྱས་ཀྱི་ཉེ་རྒྱལ་འདུས་འགྱུར་བྱུང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ཉེ་རྒྱལ་རྒྱུ་བ་ལ་གོ།

- nucleotide** A subunit of DNA or RNA that consists of a nitrogenous base, a phosphate molecule, and a sugar molecule. Thousands of nucleotides are linked to form a DNA or an RNA molecule.
 ཉིང་རྩལ་གྲུབ་ཆ།
biol.
 རྟེན་མཉམ་པའི་མཉམ་པའི་ཉིང་རྩལ་གྲུབ་ཆ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། དེའི་ཁོངས་སུ་ཐེ་རླུང་དང་ཕྱན་པའི་རྩལ་ཚུ་ཞིག་དང་། འོད་ཀྱི་མ་མའི་འདུས་རྩལ་ཞིག་མངར་མཉམ་ཀྱི་འདུས་རྩལ་ཞིག་བཅས་འདུས་ཡོད། ཉིང་རྩལ་གྲུབ་ཆ་རྩོད་ཐག་མང་པོ་སྤྲེལ་མ་བྱུང་བྱས་ཏེ་རྟེན་མཉམ་པའི་ཉིང་རྩལ་གྲུབ་ཆ་འདྲེས་ཀྱི་ཡོད།
- nucleus** The central part of most cells that contains genetic material and is enclosed in a membrane.
 ཉྱི་ཉིང་། ཉིང་རྩལ།
biol.
 སྤྱ་ཡུང་པལ་ཆེ་བའི་ཉྱི་ཉིང་ཆ་ཤས་ཏེ། རྣམ་དུ་རིགས་མཉམ་ཡོད་ཅིང་མཐའ་དུ་སྦྱི་མོས་བཏུས་པ་ཞིག་ཡིན།
- nucleus** A group of cell bodies of nerve cells in the brain or spinal cord.
 རྣམ་བུ། རྣམ་བུ། རྣམ་བུ།
neurosci.
 རླུང་པའམ་རྒྱུངས་པའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་དབང་ཅ་སྤྱ་གཟུགས་ཀྱི་སྤྱ་ཡུང་གི་ལུས་དུ་མ་ཆོགས་པའི་སྤྱ་ཆུང་ལ་གོ།
- nucleus (nuclei)** Positively charged center of an atom, which contains protons and neutrons and has almost all the mass of the entire atom but only a tiny fraction of the volume.
 ཉྱི་རྩལ།
phys.
 (མང་ཆོག་ nuclei) རྩལ་ཐུན་གྱི་ཉྱི་པ་ཉྱི་པོ་རྩལ་དང་བར་རྩལ་ཡོད་སྟེ། འདི་ཡིས་རྩལ་ཐུན་གྱི་གདོས་ཆད་པལ་ཆེ་བ་ཟེན་མོད་བོངས་ཆད་རྒྱུད་དུ་ལས་ཟེན་མེད།
- nucleus accumbens** Portion of the basal ganglion that regulates motor activities and that is the 'seat' of reward or punishment situations; a part of the limbic system.
 ཉྱི་འདབས་ཉྱི་རིལ།
neurosci.
 འགྲལ་སྤྱོད་ཀྱི་བྱ་འགྲལ་ལ་སྤངས་འཛིན་བྱེད་ཅིང་བྱ་དགའ་ཉེས་པའི་གནས་སྤངས་ཀྱི་གནས་སྤངས་པའི་གནས་ཞབས་རྩ་འདུས་ཀྱི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ་བ་དང་། འདི་ནི་མཐའ་འཁོར་མ་ལག་གི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཡིན།
- numerical analysis** The analysis of problems by means of calculations involving numbers rather than analytical formulae.
 གྲངས་འབྲེལ་དཔྱད་ཞིབ།
math.
 དཔྱད་ཞིབ་ཀྱི་སྤྱི་འབྲོས་ལ་བརྟེན་པ་མ་ཡིན་པར་གྲངས་ཀྱི་ཡོད་པའི་ཆེས་རྒྱག་པ་ལ་བརྟེན་པའི་དཀའ་གནད་ཀྱི་དཔྱད་ཞིབ་བྱེད་ཐབས་ཤིག་ཡིན།
- nurture** Upbringing, education, and environment, contrasted with inborn characteristics as an influence on or determinant of personality.
 རྒྱུན་རྒྱུང་།
neurosci.
 རྒྱན་རྒྱུས་ཐུན་མིན་གྱི་ཁྱད་ཆོས་མིན་པའི་འཆར་འོངས་དང་། ཤེས་ཡོན། ཁོང་ཡུག་ལྷ་བྱ་མི་གཤེས་ལ་ལྷགས་རྒྱུན་རྒྱུད་མཁན་ནས་མི་གཤེས་ཐག་གཅོད་པའི་བྱེད་རྒྱུན་དུ་ངོས་འཛིན་པ་ལ་གོ།

nutrient A substance that an organism takes in and uses for growth and metabolism. Plants absorb nutrients mainly from the soil in the form of minerals and other inorganic compounds. Animals obtain nutrients from the foods they eat or take in. The three most important nutrients for animals are proteins, carbohydrates, and fats.

འཛིན་བཅུད། བཅུད་ཐུན།
biol.

སྤྱི་དངོས་ཤིག་གིས་ཟས་སུ་བསྟེན་ཞིང་འཚར་འཕེལ་དང་རྒྱས་འགྱུར་བྱེད་རིམ་ལ་མཉམ་སྦྲེན་བྱེད་པའི་མཉམ་ཐུན་ཤིག་ལ་ཟེར། ཅི་ཤིང་གིས་བཅུད་ཐུན་ནི་ས་གནི་ནས་གཙོ་བོ་གཏོར་ཐུན་དང་སྤྱི་བྲལ་འདུས་ཐུན་གྱི་དོ་བའི་ཐོག་ནས་ལེན་པ་དང་། སྤྱི་ཆགས་གྱིས་ཟས་སུ་སྦྱོང་བའི་ཟ་མ་ནས་བཅུད་ཐུན་ལེན་གྱི་ཡོད། སྤྱི་ཆགས་ལ་གལ་གནད་ཆེ་བོས་ཡིན་པའི་བཅུད་ཐུན་གསུམ་ནི། སྤྱི་ཐུན་དང་། ཁར་སྟོ་མངར་ཐུན། ཆེལ་བཅས་ཡིན།

nutrition A source of nourishment; food.

འཛིན་བཅུད། ཟས་བཅུད་གྱི་འབྲུང་ཁུངས་ཏེ་ཟ་མ།
biol.

nutritious Providing nourishment; nourishing.

བཅུད་ཐུན། ཟས་བཅུད་མཁོ་སྦྱོང་བྱེད་ཐུབ་པ་སྟེ། འཛིན་བཅུད་ལྡན་པའི།
biol.

nutritive value An indication of the contribution of a food to the nutrient content of the diet. This value depends on the quantity of a food which is digested and absorbed and the amounts of the essential nutrients (protein, fat, carbohydrate, minerals, vitamins) which it contains.

བཅུད་ཐུན།
biol.

བཟའ་ཆས་ཤིག་གིས་ཟ་མའི་བཅུད་ཐུན་ཅི་ཅམ་སྦྱོང་ཐུབ་མིན་སྟོན་པའི་ཆད་རྟགས་ཤིག་བཅུད་ཡོན་ནི་རྒྱས་སྐྱར་དང་འཇུ་ལེན་བྱས་པའི་བཟའ་ཆས་གྱི་མང་ཉུང་དང་། བཟའ་ཆས་དེའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་དེས་མཁའི་བཅུད་ཐུན་(སྤྱི་ཐུན་དང་། ཞག་ཆེལ། ཁར་སྟོ་མངར་ཐུན། གཏོར་ཐུན། འཛིན་བཅུད་) གྱི་འཕོར་ཆད་ལ་རག་ལས།

O

O

- oak tree** A large tree which bears acorns and typically has lobed deciduous leaves
 བེལིང།
biol. བེལིང་གི་འབྲས་བུ་དང་ལྡན་ཞིང་འདབ་ལྗེས་ཅན་གྱི་ལོ་ས་ལྷང་བའི་ཕིང་སྤོང་ཆེན་པོ་ཞིག
- obese** Having excessive body weight caused by the accumulation of fat; extremely fat.
 ཆ་ཆེས་པ། རྒྱགས་དྲགས་པ།
biol. ཆེ་ལ་བསགས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་ཤིའི་ལྗིད་ཚད་ཚད་ལས་བརྒལ་བ་ཡོད་པ་སྟེ། ལུས་ཏ་ཅང་ཆེན་པོ་ཡིན་པ།
- obesity** An increase in body weight beyond the limitation of skeletal and physical requirement, as the result of an excessive accumulation of fat in the body.
 ཆ་ནད། རྒྱགས་ནད།
biol. ལུས་ཤིའི་ནད་དུ་ཆེ་ལ་ཏ་ཅང་མང་པོ་བསགས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་ཤིའི་ལྗིད་ཚད་དེ་རུས་སྒྲིམ་དང་ག་ཟུགས་ཤིའི་དགོས་མཁོ་ལས་ཆད་ལས་བརྒལ་ཏེ་འཕར་བ་ལ་གོ།
- occipital lobe** The posterior lobe of each cerebral hemisphere, having the shape of a three-sided pyramid and containing the visual center of the brain.
 རྒྱག་ཤལ། རྒྱག་འདབ།
neurosci. གླུང་པའི་རྒྱམ་ཕྱིད་གཉིས་ཀྱི་རྒྱབ་ཕྱོགས་སུ་རུར་གསུམ་ཅན་གྱི་གཏོར་ག་ཟུགས་ཀྱི་དབྱིབས་སུ་ཡོད་ཅིང་མཐོང་ཚད་གྱི་ལྟེ་བ་ཡིན་པའི་འདབ་མ་ལ་གོ།
- octagon** A polygon with eight sides and eight angles.
 བརྒྱད་དབྱིབས།
math. མཐའ་བརྒྱད་དང་རུར་བརྒྱད་ཡོད་པའི་མཐའ་མང་དབྱིབས་ཤིག

octave	In music, the eight full tone above or below a given tone.
བརྒྱད་ཚན། <i>phys.</i>	The tone an octave above has twice as many vibrations per second as the original tone; the tone an octave below has half as many vibrations per second.
	འོ་ལ་དབྱངས་ཀྱི་ནང་དུ་གདངས་ངེས་ཅན་ཞིག་གི་སྟེང་ངམ་འོག་ཏུ་ཡོད་པའི་གདངས་ཆ་ཆང་བ་ བརྒྱད། བརྒྱད་ཚན་གཅིག་གི་སྟེང་དུ་ཡོད་པའི་གདངས་ནི་གཞི་ཅའི་གདངས་ལས་སྐར་ཆ་རེའི་ ནང་དུ་འདར་འགྲལ་ལྟ་བུ་གཉིས་ཀྱིས་མང་བ་ཡོད་ལ། བརྒྱད་ཚན་གཅིག་གི་འོག་ཏུ་ཡོད་པའི་ གདངས་ནི་གཞི་ཅའི་གདངས་ལས་སྐར་ཆ་རེའི་ནང་དུ་འདར་འགྲལ་ལྟ་བུ་གྱེད་ཀྱིས་ཉུང་བ་ཡོད།
odometer	An instrument for measuring the distance travelled by a wheeled vehicle.
རྒྱད་ཁ། <i>phys.</i>	འཛོར་འོད་ལྡན་པའི་བཞོན་འཁོར་ཞིག་གིས་འགྲལ་བཞུད་བྱས་པའི་ལམ་ཐག་ཚད་འཇལ་ བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག།
offspring	The immediate descendant or descendants of a person, animal, etc; progeny
རྒྱད་འཛན། <i>biol.</i>	མིའམ་སྟོག་ཆགས་ལ་སོགས་པའི་རྒྱད་བ་ཉེ་ཤོས་ཏེ། རིགས་རྒྱད་ཕྱི་མ།
Ohm (Ω)	SI unit of electrical resistance. One ohm is the resistance of a device that draws a current of 1 ampere when a voltage of 1 volt is impressed across it.
ཨོམ། <i>phys.</i>	འགོག་ཤུགས་ཀྱི་ཁྱུ་ལྷིའི་ཆད་ལྡན་བཅིག་ཞི། ཨོམ་གཅིག་ནི་ཡོ་ཆས་ཤིག་གི་མཐའ་ཏུ་མ་ཐུད་ པའི་ཐོལ་ཆད་ཐོལ་རྟ ༡ ནས་སྟོག་རྒྱན་ཨོམ་མིང་ ༡ འདོན་པར་བྱེད་པའི་འགོག་ཤུགས་དེ་ཡིན།
Ohm's law	Current in a circuit is directly proportional to the voltage impressed across the circuit and is inversely proportional to the resistance of the circuit. Current= voltage/resistance
ཨོམ་གྱི་གཏན་ཁུངས། <i>phys.</i>	སྟོག་ལམ་ཞིག་གི་སྟོག་རྒྱན་ནི་སྟོག་ལམ་དེའི་ཐོལ་ཆད་ལ་ཐད་འབྲེལ་དང་འགོག་ཤུགས་ལ་ཕྱོག་ འབྲེལ་ཡིན། སྟོག་རྒྱན། = ཐོལ་ཆད། /འགོག་ཤུགས།
old age	The later part of normal life.
གསལ་འཁོགས། <i>biol.</i>	སྦྱིར་བཏང་གི་མི་ཆེ་ཞིག་གི་ཆེ་མཇུག་གི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ།
olfaction	The action or capacity of smelling; the sense of smell.
རི་ཆོར། <i>neurosci.</i>	རི་སྣོམ་པའི་བྱ་བའམ་རི་ཆོར་ཐུབ་པའི་རྩ་ས་སྟེ། རི་མ་ཆོར་ཤེས།
olfactory	Of or relating to the sense of smell
རི་ཆོར་གྱི། <i>neurosci.</i>	རི་མ་ཆོར་ཤེས་ཀྱི་སྐོར་རལ། རི་མ་ཆོར་ཤེས་དང་འབྲེལ་བའི།

- olfactory bulb** A bulb-like terminal expansion of the telencephalon on which the olfactory nerve fibres end.
 ཇི་ཆོར་རིལ་བ།
neurosci. ཇི་ཆོར་དབང་ཅའི་ཉལ་མའི་མཐའ་སྡེ་བྱག་སའི་ཁྲད་རིམ་གོང་མའི་མཇུག་སྡེ་ཤེལ་དོག་ལྟ་བུར་ཆེར་སྐྱེད་པ་དེ་ལ་གོ།
- olfactory epithelium** The nasal mucosa containing olfactory cells
 ཇི་ཆོར་སྤ་ཕྱང་དང་ལྷན་པའི་སྤ་བྱག་ནང་གི་ཐེ་སྤ་བས་ཀྱི་ཕྱི་ལུན་དེ་ལ་གོ།
 མ་བྱག་གི་ནང་བྱན།
biol.
- olfactory nerve** The nerve that carries sensory information relating to smell from the nose to the brain. The olfactory nerve is a cranial nerve.
 ཇི་ཆོར་དབང་བྱ།
neurosci. ཇི་མ་དང་འབྲེལ་བའི་དབང་ཆོར་ཆ་འཕྲིན་སྤ་བྱག་ནས་ཁྲད་པར་སྐྱེལ་མཁན་གྱི་དབང་ཅ་དེ་ལ་གོ།
 ཞིང་། ཇི་ཆོར་དབང་ཅ་ནི་མོད་རུས་དབང་ཅ་ཞིག་ཡིན།
- olfactory receptor** One of many cells in the nasal epithelium that are stimulated by substances capable of producing impulses in the olfactory passage, thus giving rise to the sense of smell.
 ཇི་ཆས་སྡེ་ཤེན་པ།
neurosci. སྤ་ཡི་ནང་ལུན་དུ་ཡོད་ཅིང་ཇི་ཆོར་རྒྱ་ལམ་དུ་འཕར་བརྟེན་སྤ་བྱག་ཐུབ་པའི་དངོས་རྒྱུས་ཀྱིས་སྤ་སྲོང་བྱེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཇི་ཆོར་འདུཤེས་སྐྱེད་པར་བྱེད་པའི་སྤ་ཕྱང་ལ་གོ།
- oligosaccharide** A saccharide that contains usually three to ten monosaccharide units.
 ཀ་ར་ཉུང་ལྡན། (མ་ཁང་
 མངའ་རྒྱས།)
chem. སྤྱིར་བཏང་ཀ་ར་རྒྱང་ལྡན་གྱི་ཆོན་པ་གསུམ་ནས་བརྒྱ་ཡིས་བྱུབ་པའི་མངར་རྒྱས་ཤིག།
- oocyte** A female germ cell involved in reproduction that results in the formation of an egg via meiosis. Primary oocytes undergo the first meiotic division; secondary oocytes undergo the second division, during oogenesis.
 སྐོང་བྱུལ།
biol. སྐྱེ་འབེལ་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་ཅིང་སྐྱེད་ཕུང་བཞི་གྱེས་ལ་བརྟེན་ནས་ཁམས་དམར་བྱུབ་པར་འགྱུར་བའི་བྱེད་མེད་གྱི་ས་བོན་སྤ་ཕྱང་ཞིག། ཁམས་དམར་སྐྱེད་རིམ་གྱི་སྤ་བས་སུ་ཐོག་མའི་སྲོང་རྒྱལ་རྣམས་སྐྱེད་ཕུང་བཞི་གྱེས་རིམ་པ་དང་པོ་དང་། ཞར་བུང་སྲོང་རྒྱལ་རྣམས་སྐྱེད་ཕུང་བཞི་གྱེས་རིམ་པ་གཉིས་པ་བརྒྱུད་གྱི་ཡོད།
- oogenesis** The production of the female gamete, or an egg, usually as a result of meiosis followed by a phase of maturation.
 ཁམས་དམར་སྐྱེད་རིམ།
biol. མའི་ཁམས་རྒྱལ་ལམ་ཁམས་དམར་འགྱུབ་པའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ་ཞིང་། སྤྱིར་བཏང་སྐྱེ་ཕུང་བཞི་གྱེས་གྱི་རྒྱས་སུ་སྒྲིན་སྲོད་གྱི་རིམ་པ་བྱུབ་པ་ལས་བུང་བའི་འབེལ་བུ་ཡིན།

oogonia ཁམས་དམར་ལ་ཡོན། <i>biol.</i>	A female sexual organ in various algae and fungi that corresponds to the archegonium of ferns and mosses. ལྷ་མ་པོ་ཅི་རལ་དང་གྲོག་མིང་གི་སྒོར་དབང་དང་མཚུངས་པར། ལྷ་བལ་དང་ཉམ་ཤ་སྣ་ཚོགས་པར་ཡོད་པའི་བྱང་མེད་ཀྱི་མཚན་མའི་དབང་པོ་ལ་གོ།
ookinete ཡིང་བཟློད་ཁམས་དམར། ཡིང་དམར། <i>biol.</i>	A zygote capable of autonomous movement, especially as a stage in the life cycle of some parasitic protozoa. རང་དབང་གི་འགལ་སྟོང་གི་རྒྱས་པ་དང་ལྡན་པའི་ཁམས་དམར་ཉེ། ལྷག་པར་བྱ། གཞན་རྟེན་གཏོང་མའི་སྟོག་ཆགས་ཀྱི་ཆེ་སྟོག་འཁོར་རྒྱུན་གྱི་རིམ་པ་ཞིག་ཏུ་འདི་ལྟར་འབྱུང།
ootid ཁམས་དམར་ཁམས་ལྷན། <i>biol.</i>	A haploid cell that results from the meiotic division of an oocyte and becomes a female gamete or an ovum. སྒོར་རྒྱལ་ཞིག་སྟེང་བཞེས་བྱུང་བ་ལས་བྱུབ་པའི་ཡ་ཀར་མ་བྱུང་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། བྱང་མེད་ཀྱི་ཁམས་རྒྱལ་ལས་ཁམས་དམར་ཞིག་ལ་འགྱུར་འགྲོ་བ་ཡིན།
open universe བྱེ་ཡའི་འཇིག་རྟེན། <i>phys.</i>	A model of the universe in which there is not enough matter, and therefore not enough gravitational force, to stop the expansion started by the Big Bang. འཇིག་རྟེན་ཁམས་སུ་བཅས་གཟུགས་འདང་ངེས་པ་ཞིག་མེད་པས་གས་ཐོས་ཆེན་མོས་སྟེང་པའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་རྒྱ་སྟེང་འདི་འགོག་པའི་འཐེན་ལྷགས་འདང་ངེས་ཅན་ཞིག་མེད་པར་བརྗོད་པའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་དཔེ་གཟུགས་ཤིག།
opsin མང་མིན་སྒྲིབ་སྒྲུབ། <i>biol.</i>	A protein which forms part of the visual pigment rhodopsin and is released by the action of light. མཐོང་ཆོར་ཆོན་རྩས་རོཾ་བ་མིན་སྒྲིབ་སྒྲུབ་ཀྱི་བྱུབ་ཆར་འགྱུར་ཞིང་འོད་ཀྱི་བྱ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་སྒོར་འདོན་བྱེད་པའི་སྒྲིབ་སྒྲུབ་ཤིག།
opsonin གྲབས་རྒྱས། <i>biol.</i>	An antibody or product of complement activation in blood serum that causes bacteria or other foreign cells to become more susceptible to the action of phagocytes. འགོག་གཟུགས་ཤིག་གས་ཁྲག་གི་རྩ་མེར་གྱི་ནང་དུ་བྱུང་བའི་ཁ་སྒོར་སད་སྒོར་གི་བྱུབ་རྩས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། མིན་བྱམས་ཀྱི་རོལ་ནས་ཡོང་བའི་སྒྲ་བྱང་གཞན་གྱི་སྟེང་དུ་མ་བྱེད་སྒྲ་བྱང་གིས་ལྷགས་རྟེན་སྒོར་སྒྲ་བ་བཟོ།
opsonization གྲབས་རྒྱུང། <i>biol.</i>	The process of modifying (as a bacterium) by the action of opsonins. གྲབས་རྩས་ཀྱི་བྱ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ (མིན་བྱ་ལྷ་བྱ་ཞིག་) འགྱུར་བ་གཏོང་བའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ།

<p>optic chiasm</p> <p>མིག་རྩ་མཚམས་ཁྲུང་མཚམས་</p> <p><i>neurosci.</i></p>	<p>A structure in the brain formed by the partial intersection or crossing of the optic nerve fibers on the underside of the hypothalamus.</p>
--	--

ལྷན་སྐྱེལ་ལོག་མའི་གཤམ་ལོག་ནས་ཐིག་གི་དབང་ཅའི་ཉལ་མ་ཁལ་ཆ་ཙམ་རྒྱག་པ་ལམ་སྒྲོལ་བ་
ལ་པ་རྟེན་ནས་རྒྱུ་བ་མའི་ལྷན་པའི་ནང་གི་ཆགས་པ་ཤོད་ཅིག

optic nerve མིག་གི་དབང་ལྗ། Each of the second pair of cranial nerves, transmitting impulses to the brain from the retina at the back of the eye.

ཉེན་ཅད་འཁུག་པ།
phys. མིག་རྒྱུ་ཤིང་སྒྲིམ་ཆུང་པའི་ནང་དུ་སྒྲིམ་ཤུགས་དཔོན་པོ་བཞུགས་ཤིང་མ་ཞུ་ཤིང་ཅུས་དབང་
རྒྱུ་ཆ་གཉིས་པ།

optic tract མིག་གི་རྩ་ལམ།
neurosci. Bundles of optic nerve fibers posterior to the optic chiasma that carry impulses from the eyes to the thalamus and other portions of the brain.

མིག་ཅིད་སྒྲོལ་མཚམས་ཀྱི་རྒྱལ་སྤྱོད་ས་སུ་ཡོད་ཅིང་། མིག་ནས་སྒྲོད་སྤྱུག་དང་སྒྲོད་པའི་ཆ་ཤས་
གཞན་དུ་འཕར་བར་སྒྲེལ་ནས་བུ་ཀྱི་མིག་ཅིད་ཉལ་མ་ཚུན་ལོ་ལ་ཤོ་

optical fiber Transparent fiber, usually of glass or plastic, that can transmit light down its length by means of total internal reflection.
 རྫོང་ཐག

འཕྲིན་པ་གསུམ་པུ་ལ་མ་སྤྱོད་ཅིང་ཆ་ཆེན་པའི་ནང་ཁྱེད་ཀྱི་ཕྱོགས་འཕྲོ་ལ་མ་ཆེན་ནས་འོང་ཟེང་རྒྱུ་དང་
འཕྲོ་བྱེད་ལུ་པའི་དྲ་ས་གསལ་ལྟི་སྒྲུབ་ནས། ཁྲིམ་པ་འཕྲོ་མའི་སྒྲུབ་པ་ལ་ཁྲིམ་སྒྲུབ་ཟེང་པ་དང་
མཆོད་སྤྱོད་པ་དང་འཕྲོ་མའི་སྒྲུབ་པ་ལ་འོང་སྒྲུབ།]

optical telescope ၵုင်္ဂလိပ်	An instrument that collects radiation from a distant object in order to produce an image of it or enable the radiation to be analyzed.
--	--

ཐག་རིང་གི་དངོས་པོ་ཞིག་ནས་འཕྲོས་ཡོང་བའི་འགྲེད་འཕྲོ་བསྟ་རུབ་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་དེའི་
གཟུགས་བརྗོད་བསྟན་པ་འཕགས་ ཡང་ན་འགྲེད་འཕྲོ་དེ་བུ་ཞིག་གྲེད་ཏེ་འཇུག་པའི་ཡོ་བྱང་ཅིག

optics The study of light and the phenomena associated with its generation, transmission, and detection.

འོད་དང་། འོད་བསྐྱེད་ཐབས་དང་འོད་ཀྱི་ཁྱབ་སྤངས། འོད་ཚོར་སྤངས་བཅས་ལ་བཟེལ་བའི་སྤང་
ཚུལ་ཁག་ལ་བརྟུག་དངུང་བྱེད་བའི་རིག་པ།

optimal Most favorable or desirable; optimum.

ཐེགས་ཤིན། འཇམ་མཁོ་ཤིན། དགའ་ཤོས་སལ། ཡིད་ལ་འགོ་ཤོས་ཏེ། གནས་སྤངས་ཡག་ཤོས།
མང་ཅེ། ཅེ་ཅད།

optogenetics འདྲ་ཐུང་རིགས་ཐུས་རིག་པ། འདྲ་ཐུང་རིགས་ཐུས། <i>biol.</i>	A technique in neuroscience in which genes for light-sensitive proteins are introduced into specific types of brain cells in order to monitor and control their activity precisely using light signals. འོད་བརྒྱལ་ལ་བརྟེན་ནས་ཀླད་པའི་ཕྱ་ཕུང་ཁག་ཅིག་གི་བྱེད་ལས་ལ་བྱ་ར་དང་སྦངས་འཛིན་ཏག་ ཏག་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ། ཀླད་པའི་ཕྱ་ཕུང་རིགས་དེས་ཅན་དུ་འོད་ལ་ཆོར་བ་སྦྱོན་པའི་སྤྱི་ཐུས་ དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རིགས་ཐུས་ནང་འཇུག་བྱེད་པའི་དབང་ཅ་ཆཅན་རིག་གི་ཐབས་ཚུལ་ཞིག
oral cavity ཁའི་བྲ་ག། <i>biol.</i>	The space in the mouth that contains the teeth, salivary ducts, and tongue. སོ་དང་། མཆིལ་མའི་སྤྱ་གུ་ལྟེ་བཅས་ཡོད་པའི་ཁ་ནང་གི་སྤྱོད་ཆ་ལ་གོ།
orbit ཁློང་བ། ཁློང་བ་རྒྱག་པ། འཁོར་ལམ། <i>phys.</i>	The path through space of one celestial body about another. མ་ཁལ་དབྱིངས་ཀྱི་དངོས་གཙུགས་ཤིག་གཞན་ཞིག་གི་མཐའ་དུ་སྒྲོར་བ་བྱེད་པའི་བར་སྤང་གི་ འཁོར་ལམ།
orbitofrontal cortex མིག་མཚན་ཁྲག་བྱ་ན། <i>neurosci.</i>	The area of the cerebral cortex located at the base of the frontal lobes above the orbits (or eye sockets), involved especially in social and emotional behavior. མིག་ཁོང་ཐོད་ཀྱི་མཐུན་འདབ་ཀྱི་མཐེལ་དུ་ཆགས་པའི་ཀླད་ཆེན་ཀླད་ལུན་གྱི་ས་ཁུལ་ལ་ཟེར་ ཞིང་། འདི་ནི་ལྷག་པར་དུ་སྤྱི་ཚོགས་དང་འབྲེལ་བའི་གཤེས་སྦྱོང་དང་། མེས་པས་སྲོང་དང་ འབྲེལ་བའི་གཤེས་སྦྱོང་གཉིས་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན།
orchestra རྫོལ་ཚུད་བྲ་ཁག། <i>phys.</i>	A large group of musicians who play together on various instruments, usually including strings, woodwinds, brass instruments, and percussion instruments. སྤྱིར་བཏང་རྒྱུད་སྦྲུང་ཅན་གྱི་རོལ་ཆ་དང་། ཤིང་བཅོས་འབྲུད་རོལ། རག་གི་རོལ་ཆ། རྒྱུང་བྲའི་ རོལ་ཆ་ལ་སོགས་པའི་རོལ་ཆ་སྤྲ་ཚོགས་མཉམ་དུ་འབྲུད་རྒྱུ་དགོལ་གསུམ་བྱེད་མཁན་གྱི་ བྲ་ཁག་ཆེན་པོ་ཞིག་ལ་གོ།
order གྲུ། <i>biol.</i>	A principal taxonomic category that ranks below class and above family. ཆན་པའི་འོག་དང་ཁྲིམ་གྱི་སྟེང་དུ་ཡོད་པའི་དབྱེ་བསྟུ་རིག་པའི་ནང་གི་སྟེ་ཆན་གལ་ཆེན་ཞིག
orexin དང་སང་འཕྲིན་པ། <i>neurosci.</i>	Either of two neuropeptide hormones synthesized in the hypothalamus that regulate sleep and wakefulness and whose dysfunction causes narcolepsy. ཀླད་སྤྱག་འོག་མའི་ནང་དུ་སྦྱོར་སྤེབ་བྱེད་ཅིང་སང་གཉིད་གཉིས་ལ་ཆོད་འཛིན་བྱེད་མཁན་གྱི་ དབང་ཅིའི་སྤྱི་ཅི་གཉིས་ལས་གང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ཡི་བྱེད་ལས་འཆོལ་བ་ལ་བརྟེན་ ནས་གཉིད་འཕོག་འབྱུང་གི་ཡོད།

organ A group of tissues that perform a specific function or group of functions.
 དབང་ལྷི། རྒྱལ་གྱི་དབང་ལྷི།
biol. བེད་ལས་ཀྱི་དེས་ཅན་གཞིག་ལས་ཀྱི་བེད་ལས་ལྷན་འཇུག་གི་ཕད་གསལ་གི་སྤེལ་ཆུང་ཞིག་ལ་ལོ་

organ donor དབང་པོ་ཐྱིན་མཁན། <i>biol.</i>	A person who donates an organ or organs from their body for transplantation.
	དབང་པོ་སྤྲོ་འཛུགས་ཐེངས་མེད་ཏུ་རང་ཉིད་ཀྱི་ལུས་པོ་ནས་དབང་པོ་གཞིག་གས་ཏུ་མ་སྤྱིན་མཁན་གྱི་གང་ཟག་ལ་གོ།

organ of Corti རྩ་མེད་གྲངས་ལྔ།
biol. A structure in the cochlea of the inner ear which produces nerve impulses in response to sound vibrations.
ནད་རྩ་མེད་དུ་འབྱེལ་གྱི་ནད་དུ་ཡོད་ཅིང་སྒྲ་ལྟོ་འདར་འགྲུལ་ལ་ལ་ལ་ན་གྱི་རྩུལ་དུ་དབང་རྩེ་འཕར་བར་སྒྲ་མ་ཁན་གྱི་ཤལོད་པ་ཞིག།

organ system Integrated group of ORGANS, performing one or more unified functions, e.g. NERVOUS SYSTEM, VASCULAR SYSTEM, ENDOCRINE SYSTEM.

དབང་པོ་མ་ལག
biol.

གཅིག་ལྟར་གྱི་ཕྱེད་ལས་གཅིག་གསུམ་སྒྲུབ་མཁུག་གི་ཚོགས་གཅིག་ཏུ་འདུས་པའི་དབང་པོ་
དུ་མཉེ་ཚོགས་པ་ལ་གོ། དཔེར་ན། དབང་ཅུ་མ་ལག་དང་། ཁྲག་ཅུ་མ་ལག་ནང་ཆེན་མ་ལག་
ལྟ་བུ་ལོ།

organ transplantation
 དབང་པོ་མ་འཛུགས།
 biol.

The replacement of a diseased organ with a healthy organ from a donor with a compatible tissue type. Organs such as a kidney may be donated by living donors or harvested from brain-dead organ donors.

ན་ཚ་ཡོད་པའི་དབང་པོ་ཞིག་གི་ཚབ་ཏུ་བྱུང་བྱུང་གི་རིགས་མཐུན་པའི་སྤྱི་ན་མཐུན་ཞིག་ནས་བདེ་ཐང་ཡིན་པའི་དབང་པོ་ཞིག་སྤྲངས་ཏེ་འཛུགས་པ་ལ་གོ། མཐུན་པ་མ་ལྟ་བུའི་དབང་པོ་ནི་འཚོ་གནས་བྱེད་བཞིན་པའི་དབང་པོ་སྤྱི་ན་མཐུན་ཞིག་ནས་ལེན་ཆོག་པ་ལྟ་བུ་པ་མེ་ཚང་པའི་དབང་པོ་སྤྱི་ན་མཐུན་ཞིག་ནས་ཀྱང་ལེན་ཆོག།

organelle A membrane-bound compartment or structure in a cell that performs a special function.

དབང་མཁུ།
biol. སྤུལ་ཞིག་གི་ནང་དུ་ཁྱེད་ལས་དཔྱིགས་བསལ་བ་ཞིག་ཤིང་ཅིང་སྤྱི་ལོས་བཏུམས་ཡོད་པའི་བཅད་མིག་གས་ཆགས་བཞོད་ཅིག།

organic Of, relating to, or derived from living organisms

ལྟེན་པ། སྐྱེ་ཁུངས་ལྟེ་དངོས་ནས་བྱུང་བའི། སྐྱེ་ཁུངས་ལྟེ་དངོས་དང་འབྲེལ་བའི། ཡང་ན། སྐྱེ་ཁུངས་
biol. ལྟེ་དངོས་ལྟ།

organic compounds Any compound containing carbon atom.
 རྩ་ལྗན་འབྲས་ཁྲིམས།
 biol.

organic light emitting diode (OLED) A display technology based on the use of an organic substance, typically a polymer, as the semiconductor material in light-emitting diodes (LEDs).

ཐོན་ལེན་འཕྲུལ་སྒྲིག་གིས་ འོད་འཕྲོལ་སྒྲིག་གིས་སྤྱད་པའི་ནང་གི་ཕྱིན་ཁྱིམ་གྱི་ཆ་ལ་ཉུ་སྒྲིག་གི་དངོས་ཅས་ཏེ་གཙོ་བོ་ཆ་མང་སྒྲིག་ཅས་སྤྱད་ཡོད་པའི་འགྲེམས་སྟོན་འབྲུལ་རིག་ཅིག་
ཐོ་ཕྱི་
phys.

organic molecule A molecule of the kind normally found in living systems. Organic molecules are usually composed of carbon atoms in rings or long chains, to which are attached other atoms of such elements as hydrogen, oxygen, and nitrogen.

ཐོན་ལྗོངས་ལྗོངས་
biol.

སྤྱིར་བཏང་སྒྲིག་དངོས་ཀྱི་མ་ལག་ཏུ་ཡོད་པའི་འདུས་རྒྱུ་གི་རིགས་ལ་གོ་སྟེ་ཐུན་གྱི་འདུས་རྒྱུ་ནི་ཁར་སྟོན་རྒྱུ་ཐུན་ཨ་འོང་གི་དབྱེ་བས་སམ་ཐེང་བ་རིང་པོའི་དོ་བོར་སྒྲིག་བས་བྲུབ་ཅིང་། དེ་དག་གི་ཉིང་དུ་ཡང་རྒྱུ་དང་། འཛོ་རྒྱུ་། ཟེ་རྒྱུ་ལྟ་བུའི་རྒྱུ་ཐུན་འབྲུར་ཡོད་པ་ཡིན།

organism Any individual living entity, capable of response to stimuli, movement, growth, reproduction and maintenance of homeostasis.

ཐོན་དངོས་
biol.

སྐྱུ་ལ་རྒྱན་ལ་ཡ་ལན་དང་། གཡོ་འགུལ། འཆར་འཕེལ། སྐྱེད་འཕེལ། ར་མལ་གནས་བབ་ཉར་ཆགས་བཅས་ཀྱི་དབྱེ་བ་ལ་སྟོན་ལྡན་གྱི་དངོས་པོ་ཞིང་སྐྱེ་བྲག་པ་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ།

organogenesis The formation and development of the organs of living things.

དབང་ཡོད་དོན་རྒྱུ་། དབང་པོ་
དོན་རིམ་
biol.

སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་དབང་པོ་བྲུབ་རྒྱུ་དང་འཆར་འཕེལ་གྱི་དོན་རྒྱུ་ལ་གོ།

oscillation Same as vibration: a repeating to-and-fro motion about an equilibrium position. Both oscillation and vibration refer to periodic motion, that is, motion that repeats.

རྒྱས་འགུལ་
phys.

འདར་འགུལ་དང་མཚུངས་པར་དོ་མཉམ་གྱི་གནས་ཤིག་གི་སྟོགས་གཉིས་སུ་བསྐྱར་རྒྱས་ཀྱི་འགུལ་སྟོང་གི་ལ། རྒྱས་འགུལ་དང་འདར་འགུལ་གཉིས་ཀྱིས་དུས་མཚམས་ཅན་གྱི་འགུལ་སྟོང་དེ། བསྐྱར་རྒྱས་ཀྱི་དངོས་པོ་འགུལ་སྟོང་མཚན།

oscillator 1. A circuit or instrument for producing an alternating current or voltage of a required frequency.

གཡོ་བྱེད་
phys.

2. Any instrument for producing oscillations.

༡) དེས་པར་མཁོ་བའི་རྒྱས་སྟོང་ཅན་གྱི་སྟེལ་རྒྱག་སྟོག་རྒྱན་ནས་སྟེལ་རྒྱག་མོལ་ཆད་སྐྱེན་གྱི་སྟོག་ལས་མས་ཡོ་ཆས་ཤིག་ ༢) རྒྱས་འགུལ་སྐྱེན་གྱི་ཡོ་ཆས་གང་རུང་རུང་ཞིག་

oscillatory motion To and fro vibratory motion, such as that of a pendulum.

རྒྱས་བའི་འགུལ་རྒྱུད་
phys.

དབྱེད་དོའི་འགུལ་སྟོང་དང་མཚུངས་པར་ཡང་ཆུ་གཡོ་བའི་འདར་འགུལ་གི་འགུལ་སྟོང་།

- oscilloscope** An electronic instrument that produces an instantaneous trace on the screen of a cathode-ray tube corresponding to oscillations of voltage and current.
 རྒྱུ་འགྲུ་མི་ཚས།
phys.
 མོ་ལ་ཚད་དང་མྱོག་རྒྱ་གྱི་རྒྱུ་འགྲུ་དང་འབྲེལ་བའི་ཐོག་རིས་འགྲུ་མོ་སྒྲིལ་གྱི་བརྒྱུ་ཡོ་ལ་རིས་སྒྲིལ་ཅིག་ཉིད་དུ་སྟོན་པར་བྱེད་པའི་རྒྱུ་ཚས་འགྲུ་
- otic placode** An epidermal thickening, next to the hindbrain in the early embryo, from which the internal ear develops.
 རྒྱུ་ཚས་བྱ།
biol.
 ཐོག་མའི་རྒྱུ་མིང་གི་དུས་སྐབས་སུ་རྒྱ་ལྡང་གི་འགྲུ་ནས་རིམ་གྱིས་ཏུ་འགྱུར་བའི་བྱི་པགས་འགྲུ་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ལས་ནང་རྒྱ་འཚར་འཕེལ་འབྱུང་།
- otoliths (utricle and saccule)** One of the small calcareous particles found in the inner ear of many vertebrates, especially fishes, which are involved in determining body orientation and sometimes in perceiving sound.
 རྒྱ་ཐུག་བྱ།
biol.
 རྒྱ་ལ་དུས་ཅན་གྱི་ཐོག་ཆགས་གང་མང་དང་། ལྷག་པར་དུ་ཉ་ཡི་ནང་རྒྱ་ཡི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་རྩོ་ཞོ་ཅན་གྱི་རྒྱ་ལ་གཅིག་ལ་གོ་བ་དང་། འདི་ནི་ལུས་པོའི་ཁ་ཕྱགས་སྟོན་སྐྱེས་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་དང་མཚམས་རེར་སྒྲ་གོ་བར་ཡང་འབྲེལ་བ་ཡོད།
- out of phase** Term applied to two waves for which the crest of one wave arrives coincident with a trough of the second wave. Their affects tend to cancel each other.
 རྩ་མཐུན་པ།
phys.
 རྒྱལ་པ་གཅིག་གི་ཐེ་མགོ་རྒྱལ་པ་གཞན་དེའི་རྒྱལ་པ་གཤིང་ལ་ཐུག་པའི་གནས་སྐབས་ཀྱི་རྒྱལ་པ་གཉིས་ལ་སྟོང་པའི་ཆོག་ཅིག་འདིའི་ཤུགས་སྟེན་གྱིས་རྒྱལ་པ་ལན་ཚུན་མེད་པར་བཟོ་བ་ཡིན།
- outer membrane** The outermost of two protein-containing phospholipid bilayers that surround mitochondria, chloroplasts, nuclei, and also Gram-negative bacteria.
 རྒྱ་མཐུ་མ།
biol.
 རུས་སྟེང་དབང་པ་དང་། ལྡང་ཇས་དབང་པ་གྲུ་སྟེང་། ལྷ་ཆོས་མི་ལེན་པ་ཕྱང་ལྷ་བུའི་མཐའ་དུ་སྟོང་མཁན་གྱི་སྒྲིལ་པ་དང་ལྷན་པའི་འོད་མའི་མི་ཆོས་རིས་པ་གཉིས་ལྷན་དེའི་རིས་པ་བྱི་མ་དེ་ལ་གོ།
- output** 1. An amount produced or manufactured during a certain time.
 ཐོན་སྐྱེད། འཕམ་བྱ།
 2. The energy, power, or work produced by a system.
 ༡) དུས་ལྷན་རིས་ཅན་ཞིག་ཏུ་ཐོན་སྐྱེད་དམ་བཟོ་སྐྱེད་བྱས་པའི་གྲངས་འབོད། ༢) མ་ལག་ཅིག་གིས་སྐྱེད་པའི་རུས་པའམ། རྒྱལ་པ་མཁུ་ཡང་ན་ལས་ཀ།
- output distance** Distance output force is exerted through
 རྒྱ་འཕྲོད་རྒྱ་ཐག་པ།
phys.
 བྱི་འཕྲོད་གྱི་ཤུགས་པོག་སྟེ་བཟོད་པའི་རྒྱང་ཐག་

output force	The force the machine exerts on a object
ཕྱི་འཕྲེན་གྱི་བྱ་གསལ། <i>phys.</i>	འབྲུལ་ཆས་ཤིག་གིས་དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་བསྐྱོན་པའི་ཤུགས།
ovary བསམ་སེའུ། <i>biol.</i>	One of the paired female reproductive organs that produce eggs and female sex hormones in humans and other vertebrates. མི་དང་སྤྲེལ་རྩས་ཅན་གྱི་སྟོན་ཆགས་གཞན་གྱི་ནང་དུ་ཁས་ས་དམར་དང་བུད་མེད་གྱི་མེན་ཇས་སྟེང་སྐྱེན་བྱེད་མཁན་གྱི་བུད་མེད་སྟེ་འཕེལ་དམར་པོ་ཆ་གཅིག་ཡོད་པ་ལས་གང་རུང་ཞིག་གི་
over weight ལྗང་ཆས་བ། <i>biol.</i>	The condition of being obese; increased body weight caused by excessive accumulation of fat. རྒྱགས་དྲགས་པའི་རང་བཞིན་ཏེ། ཆེ་ལ་ཚད་ལས་བརྒལ་བ་བསགས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་ཀྱི་ལྗང་ཆད་ཆེ་རུ་སོང་བ།
overlapping gene ཐུབ་ཆེག་རིགས་རྒྱས། <i>biol.</i>	Two or more genes in which the nucleotide sequence of part or all of one gene overlaps with that of the next gene. རིགས་རྒྱས་ཤིག་གི་ཉིང་རྩལ་གྲུབ་ཆའི་མེད་རིམ་ཡོངས་རྫོགས་སམ་ཆ་ཤས་ཙམ་དེའི་འགྲམ་དུ་ཡོད་པའི་རིགས་རྒྱས་གཞན་ཞིག་གི་ཉིང་རྩལ་གྲུབ་ཆ་དང་ལྷན་དུ་སྟོལ་ནས་ཡོད་པའི་རིགས་རྒྱས་གཅིས་སམ་དུ་མར་གོ།
overload ཐེག་བརྒལ། <i>phys.</i>	An excessive load. ཚད་ལས་བརྒལ་བའི་རྫོག་ཁྲིས་ཤིག་
oviduct ཁམས་དམར་བྱ་བྱ། <i>biol.</i>	The hollow tube in animals that carries eggs (ova) from the ovary either to the outside of the body or to another part of the reproductive system. སྟོན་ཆགས་ཀྱི་བསམ་སེའུ་ནས་ལུས་པོའི་ཕྱི་འཕྲེལ་འཕེལ་མ་ལག་གི་ཆ་ཤས་གཞན་ཞིག་ཏུ་ཁམས་དམར་དཔོན་འཕྲེལ་བྱེད་སའི་སྤྲུ་གུ་ཁོག་སྟེང་དེ་ལ་གོ།
ovulation ཁམས་དམར་སྟོན་འདྲན། <i>biol.</i>	Discharge of ova or ovules from the ovary. བསམ་སེའུ་ནས་ཁམས་དམར་རམ་ཟེའུ་འབྲུ་མའི་ས་བོན་སྟོན་འདྲན་བྱེད་པ་ལ་གོ།
ovum ཁམས་དམར་ཕ་བྱ་བྱ། <i>biol.</i>	The mature female gamete of an animal; an egg. (Plural: ova) སྟོན་ཆགས་མོ་ཞིག་གི་ཁོ་ལག་རྫོགས་པའི་ཁམས་རྩལ་ལ་གོ་ཞིང་། ཁམས་དམར་ཞེས་ཀྱང་བརྟེན། (མང་ཆོག་ova)
oxaloacetate ཨོག་ས་ལོ་ཨེ་སི་ལིག་གི་སྦྱར་ཇས་ཀྱི་ཚུལ་སྦྱར་ཆེལ་ཞིག་། <i>chem.</i>	A salt or ester of oxaloacetic acid.

oxidization འཚོ་རྒྱུང་རྒྱུར་བྲེལ། <i>chem.</i>	Chemical process in which an element or molecule loses one or more electrons. ཅུ་ཨྲས་ཤེག་གས་འདུས་ཨྲས་ཤེག་གིས་སྒོ་ག་རྩལ་གཅིག་གས་གཅིག་ལས་མང་བ་བརྒྱག་པའི་ ཨྲས་འགྱུར་གྱི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག།
oxidize འཚོ་རྒྱུང་རྒྱུར་བྲེལ། <i>chem.</i>	To become combined with oxygen. འཚོ་རྒྱུང་དང་མཉམ་དུ་སྒྲེབ་པ།
oxygen འཚོ་རྒྱུང་། <i>chem.</i>	A colourless, odourless reactive gas, the chemical element of atomic number 8 and the life-supporting component of the air. རྩལ་གྲངས་ ༨ ཡིན་པའི་ཅུ་ཨྲས་ཏེ། ཁ་དོག་དང་བྲི་མ་མེད་ལ་ཨྲས་འགྱུར་སྒྲེན་པའི་སྐྱེད་སྲུག་གཟུགས་ ཤེག་ཡིན་པ་དང་། སྒོ་ག་འཚོ་བར་རམ་འདེགས་བྱེད་པའི་སྐྱེད་ཁམས་ཀྱི་གྲུབ་ཆ་དེ་ཡིན་ནོ།
oxygenated blood འཚོ་རྒྱུང་ཐན་པའི་ཁག་ <i>biol.</i>	Blood that has been exposed to oxygen in the lung; some- times referred to as arteriolized blood. སྒོ་པའི་ནང་ནས་འཚོ་རྒྱུང་ཕྱོག་ཏུ་བརྒྱག་ཡོད་པའི་ཁག་ལ་གོ་མཚམས་རེར་འཕར་ཅའི་ནང་གི་ ཁག་ལ་ཡང་གོ།
oxytocin མག་སི་ཏྲོ་སིན། (སྒྲིན་ཐུས།) <i>chem.</i>	A short polypeptide hormone, released from the posterior lobe of the pituitary gland, that stimulates the contraction of smooth muscle of the uterus during labor and facilitates ejection of milk from the breast during nursing. ལེ་ཏུ་མེན་བུའི་རྒྱལ་གྱི་འདབ་མས་སྒོ་དྲ་འདོན་བྱས་པའི་མང་སྒོས་སྤྱི་ཅི་ཡིས་གྲུབ་པའི་མེན་ཨྲས་ཐུང་ ཐུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། བྱིས་བ་བཅའ་བའི་སྐྱབས་སུ་བུ་སྒོ་དྲ་གྱི་འཇམ་ཤག་བསྐྱུ་འཁུམ་ལ་སྐྱུལ་སྒོར་ བྱེད་པ་དང་། བྱིས་བར་རུ་མ་སྐྱབས་པའི་སྐྱབས་སུ་རུ་མ་ནས་འོ་མ་འབྱུང་བར་རམ་འདེགས་བྱེད།
ozone མཚན། <i>phys.</i>	A gas of oxygen molecules composed of three, rather than usual two, oxygen atoms. O ₃ is formed when the molecule of stable oxygen (O ₂) is split by UV radiation or electrical discharge. Found naturally in a thin layer in the upper atmo- sphere. འཆར་ཅན་ལྗང་འཚོ་རྒྱུང་གི་རྩལ་ཐུན་གཉིས་ཀྱིས་གྲུབ་པ་མིན་པར་རྩལ་ཐུན་གསུམ་གྱིས་གྲུབ་ པའི་སྐྱེད་སྲུག་གཟུགས་ཀྱི་འཚོ་རྒྱུང་འདུས་རྩལ་ཞིག་སྐྱུག་བྱེའི་འགྲེད་འཕྲོམ་སྒོ་ག་གཏོར་ལ་བརྟེན་ ནས་བརྟན་པོ་ཡིན་པའི་འཚོ་རྒྱུང་འདུས་རྩལ་ (O ₂) ཁ་ཐལ་དུ་བཏང་བ་ལས་ O ₃ གྲུབ་ཀྱི་ཡོད། སྒྲིང་ཕྱོགས་ཀྱི་སྐྱེད་ཁམས་སུ་ཨོ་ཇོན་གྱི་བད་རིམ་སྐབ་མོ་ཞིག་རང་བྱུང་དུ་ཡོད།

ozone layer A region of the atmosphere lying mostly in the stratosphere, between about 15 and 30 kilometers in altitude, containing a relatively high concentration of ozone that absorbs solar ultraviolet radiation in a wavelength range not screened by other atmospheric components.

མ་ཇན་རྒྱུད་དེས།
biol.

མཐོ་ཆད་གེ་ལོ་མེ་ཏར་ ༡༥ ནས་ ༣༠ བར་དུ་ཡོད་པའི་རྒྱུད་ཁམས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཆ་
ཤས་པལ་ཆེ་བ་དོན་སྟོམས་གོ་ལའི་ནད་ཁུལ་དུ་ཡོད་པ་དང་། དེའི་ནད་དུ་རྒྱུད་ཁམས་ཀྱི་གྲུབ་ཆ་
གཞན་གྱིས་ཆགས་རྒྱག་ཐུབ་མེད་པའི་ཉེ་མའི་སྟུག་ཕྱིའི་འགྲེད་འཕྲོ་འཕྲིས་ཀྱི་དངུས་
ཆད་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་ཡིན།

P

- pacemaker** *འབྲེལ་ཆས། ལྷལ་ཆས།*
biol. A device for stimulating the heart muscle and regulating its contractions.
སྤྱི་གོ་ཤིས་ལྷེ་ལ་སྤྲུལ་གྱི་ན་སྤོང་པ་དང་དེའི་བསྐྱུ་འཁུམ་ལ་སྦྲངས་འཛིན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག།
- Pacinian corpuscles** *པེ་སི་ཉིན་ཅུ་ཉུ།*
biol. An encapsulated receptor found in deep layers of the skin that senses vibratory pressure and touch.
འདར་འགྲུལ་གྱི་གཞོན་ཤུགས་དང་རེག་པ་ཚོར་བར་བྱེད་ཅིང་བགས་པའི་གཏིང་རིམ་ན་ཡོད་པའི་བྱི་བྱུམ་ཅན་གྱི་སྒྲིལ་ན་པ་ཞིག།
- paint gun** *ཆོས་མདའ།*
phys. An airgun firing capsules of paint, used in the game of paint-ball.
སྤྱི་གོ་གཞོན་ཤུགས་ལ་བརྟེན་ནས་ཚོན་ཅིའི་མདེའུ་འཕེན་བྱེད་ཀྱི་མེ་མདའ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་།
ཚོན་ཅིའི་དེལ་རིལ་ཞེས་པའི་ཅིང་མོ་རུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད།
- pair bond** *གཉིས་གཙུགས།*
biol. The temporary or permanent association formed between two animals during courtship and mating.
སྲོག་ཆགས་གཉིས་འདུས་པའམ་པན་རྩྭ་ན་འགྲུག་ཐབས་བྱེད་པའི་སྐབས་སུ་བྱུབ་པའི་འབྲལ་ཤུགས་གང་རུང་གི་འབྲལ་བ་ལ་གོ།
- paleontology** *གདོད་མའི་སྐུ་དངོས་རིག་པ།*
biol. The science that deals with the fossils of animals and plants that lived very long ago especially in the time of dinosaurs.
གན་ལ་མུ་མོའི་དུས་སྐབས་དང་ལྷག་པར་དུ་གཏུམ་འབྲུག་གི་དུས་སྐབས་ཀྱི་སྲོག་ཆགས་དང་ཅི་ཤིང་གི་འགྲུར་རྩོལ་བཟླ་དབྱེད་བྱེད་པའི་ཚན་རིག།
- palpitation** *སྤྱིང་སྒྲུགས་པ།*
biol. A noticeably rapid, strong, or irregular heartbeat due to agitation, exertion, or illness.
ཤེས་པ་འཚུབ་པའམ། འབད་བརྩོན་བྱེད་པ། ཡང་ན། ཉ་ཆའི་སྐབས་སུ་མཛོན་གསལ་དོད་པའི་སྤྱིང་སྒྲུག་པའི་སྤྱིང་གི་འཕར་ལྡིང་མགྲོགས་པོའམ། ངར་ཤོ། ཡང་ན་རྩྭ་ན་ལྷན་མ་ཡིན་པ་ལ་གོ།

<p>pancreas གཤེན་མ། གཤེན་མེན། མེན་མེན། <i>biol.</i></p>	<p>An organ of the digestive system, found in the abdominal cavity; the pancreas produces both digestive enzymes (e.g., trypsin) and hormones (e.g., insulin).</p>
<p>pandemic ཀྱུན་ཁྱེད་ནད་ཡམས། གཉན་ ནད་ནག་པོ། <i>biol.</i></p>	<p>A dangerous disease that infects many people at one time.</p>
<p>parabola གྲག་ལམ། གྲག་དབྱིབས། <i>phys.</i></p>	<p>Curved path followed by a projectile acting under the influence of gravity only.</p>
<p>parabolic mirror མེ་མོང་གྲག་མ། <i>phys.</i></p>	<p>A concave mirror, generally circular and with a parabolic cross-section, used either to concentrate radiation reflected from its surface onto a central focal point (as in a parabolic antenna) or to direct radiation emitted by the central focal point and reflected from the mirror into parallel beams (as in an automobile's headlights).</p>
<p>paracrine signaling ཉེ་མེད་བརྒྱུ་གཞི་དུ། ཐགས་ཉེ་ འཕྲིན་གཞི་དུ། <i>biol.</i></p>	<p>A form of cell signaling in which the target cell is near the signal-releasing cell.</p>
<p>paradigm གཞི་རྒྱུ་ལྟ་བུ། <i>phil.</i></p>	<p>A world view underlying the theories and methodology of a particular scientific subject.</p>
<p>paradigm shift གཞི་རྒྱུ་ལྟ་བུ་གྱུར་ཀྱི། <i>phil.</i></p>	<p>A radical change in underlying beliefs or theory</p>

parahippocampal (PHC) cortex

མཆོ་རྟེན་མཐའ་ལེན་

མཛད་སྤྱོད།

neurosci.

Part of the limbic system adjacent to the hippocampal formation. It and the perirhinal cortex relay information between the hippocampus and the rest of the brain.

མཚོ་རྩ་མའི་འགྲམ་དུ་ཡོད་པའི་མཐའ་འཁོར་མ་ལག་གི་ཆ་ལས་ཤིག་ མཚོ་རྩའི་མཐའ་འཁོར་
 གྲངས་ལྷན་དང་ཕྱ་ལུག་མཐའ་འཁོར་གྲངས་ལྷན་གཉིས་ཀྱིས་མཚོ་རྩ་དང་གྲངས་པའི་ཆ་ལས་གཞན་
 རྣམས་ཀྱི་དབར་དུ་ཆ་འཛིན་བརྒྱུད་ཀྱི་དོན་ལྟེན་པ་ཡིན།

parahippocam-
pal gyrus

མཆོ་རྟའི་མཐའ་ལོ་ཁྲོ་

ཡུལ་

neurosci.

Connection pathway for several regions of the brain, including the cerebral cortex and the hippocampal formation; a part of the limbic system.

སྐྱད་ཆེན་སྐྱད་ལུང་དང་མཆོར་མ་ཐེ་བའི་སྐྱད་པའི་ཆགས་ཁག་ཅིག་གི་འབྲེལ་མ་ཐུང་རྒྱ་ལམ་
ཡིན་ཞིང་། མཐའ་བཞི་དང་མ་ལག་གི་ཆགས་ཤིག་ཡིན།

parallax
མཐོང་ཁྱད།

phys.

Apparent displacement of an object when viewed by an observer from two different positions; often used to calculate the distance of stars.

རྟོག་ཞིབ་པས་གནས་མེད་པ་གཉིས་ནས་ལྟ་སྐབས་མངོན་པའི་དངོས་པོ་དེའི་གནས་སྟོན་
 དུ་སྒྲུབ་མའི་པར་ཐག་པེར་པོ་དེ་སྟོན་ཟེང་།

parallax second

མཐོང་ཁྱད་སྐར་ཆ།
phys.

A unit of astronomical length equal to 3.26 light years. It is based on the distance from Earth at which a star would have a parallax of one second of arc.

ཤེང་ཆོད་ཆོད་ལོ་ ༣, ༡༩ དང་མཚུངས་པའི་གསལ་པ་སྐྱར་བརྩེ་གཞི་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། འདྲི་ཞི་མའི་
གོ་ལ་ནས་མཐོང་ཁྱད་གཞི་ཆོད་སྐྱར་ཆ་གཅིག་གི་སར་ཡོད་པའི་སྐྱར་མའི་དབར་གྱི་བར་ཐག་
གཞིར་བཞག་པ་ཞིག་ཤིང།

parallel
ཐང་གཤིབ།

 $math.$

(Of lines, planes, or surfaces) side by side and having the same distance continuously between them.

(ཐེག་པ་མ་ཐོས་མ་ཐོས་ ལྷོ་ཐོས་ལྷོ་ལྷོ) མཉམ་གཤིབ་རྒྱ་ཡོང་ཅིང་དཔག་གི་བར་ཐོག་ལྷུང་མེད་
 རྒྱ་གནས་པ་ཞིག་ལ་གོ

parallel circuit

གཤིས་ཐོན་སྐྱོལ་ལམ།
phys.

Electric circuit with two or more devices connected in such a way that the same voltage acts across each one and any single one completes the circuit independently of the others.

སྟོན་མས་ཤེ་ཤེ་རྒྱུད་ཀྱི་སྟོན་མཆོད་མཆོད་ས་ནིང་སྟོན་མས་ཤེ་ཤེ་ས་ཤེ་དཔལ་ཡིས་སྟོན་པ་མ་
ཆ་ཆོད་པ་ལྟུང་པ་ཤེ་ལས་སྟོན་མས་གཉིས་སམ་དུ་མ་མཐུད་སྟེ་ལ་ལུས་ཤི་སྟོན་པ་མ།

parallel lines

མཐོང་ཐོས་ཐུག་པའི་ཐོག་ནས་
math.

Straight lines, in the same plane, that do not meet.

ངོས་གཅིག་གི་སྟེང་དུ་ཡོད་ཅིང་པན་ཚུན་མི་འབྲང་པའི་དྲང་ཐིག་གཉིས་སམ་དུ་མ་ལ་གོ

parallel processing བདག་གཞི་བརྒྱད་རིམ། <i>neurosci.</i>	The simultaneous execution of more than one cognitive function. ངེས་འཛིན་གྱི་བྱེད་ལས་དུ་མ་དུས་མཚུངས་སུ་ལག་བསྟར་བྱེད་པར་གོ།
parallelogram གཞིབ་རིས། <i>math.</i>	A quadrilateral having both pairs of opposite sides parallel to each other. ཁ་གཏད་གྱི་གཞོགས་མཐའ་ཆ་གཉིས་ཀ་མཉམ་གཤིབ་ཡིན་པའི་མཐའ་བཞི་མ་ཞིག
parallelogram rule གཞིབ་རིས་འཛུ་བྱ་གས། <i>math., phys.</i>	a rule for finding the resultant of two vectors by constructing a parallelogram with two adjacent sides representing the magnitudes and directions of the vectors, the diagonal through the point of intersection of the vectors representing their resultant ཉེ་མཐའ་གཉིས་ཀྱིས་ཕྱོགས་འཁོར་དངོས་པོ་གཉིས་ཀྱི་འཁོར་ཆད་དང་ཁ་ཕྱོགས་མཚོན་པའི་སྒྲོ་ནས་གཤིབ་རིས་ཤིག་བྲིས་ཏེ། ཕྱོགས་འཁོར་དངོས་པོ་གཉིས་ཀྱི་སྒྲོལ་མཚམས་ནས་བྲིས་པའི་གཏད་ཐིག་གིས་དེ་གཉིས་ཀྱི་ཇེས་འབྲས་མཚོན་པར་བྱེད་པའི་ཕྱོགས་འཁོར་དངོས་པོ་གཉིས་ཀྱི་བྲུབ་འབྲས་འཛོལ་བའི་ཐབས་ལམ་ཞིག
Paralympics ཁྱུལ་ཁྱུའི་དབང་ལོ་སྒྲོན་ཅན་གྱི་ཅེད་འགྲན། <i>phys.</i>	An international competition for athletes with disabilities. དབང་པོ་སྒྲོན་ཅན་གྱི་ཅེད་འགྲན་པའི་ཆེད་དུ་ཚོགས་པའི་ཁྱུལ་སྤྱིའི་རང་བཞིན་ལྗན་པའི་ལུས་ཅེད་འགྲན་སྡུར་ཞིག
paralysis གྲིབ་སྒྲོན། <i>biol.</i>	Loss or impairment of the ability to move a body part, usually as a result of damage to its nerve supply. ལུས་པོའི་ཆ་ལས་ཤིག་ཏུ་ཡོད་པའི་དབང་ཅར་སྒྲོན་ཞོར་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ཆ་ལས་དེ་འགྲུལ་བའི་ནུས་པ་བརྒྱག་པའམ་ཉམས་པ་ལ་གོ།
paramagnetic ཁབ་འཐེན། <i>phys.</i>	Denoting or relating to a substance that in a magnetic field is slightly attracted towards points of higher field intensity ཁབ་ལེན་ར་བ་ཞིག་ཏུ་འཛོག་སྐབས་ར་བའི་ཤུགས་ཆད་ཆེ་བའི་ཕྱོགས་སུ་ཁུང་ཅ་མ་འཐེན་པར་བྱེད་པའི་དངོས་མུས་དེ་མཚོན་པའམ་དེ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ།
paramecia འཛོང་སྒྲིན། <i>biol.</i>	A single-celled freshwater animal that has a characteristic slipper-like shape and is covered with cilia. བསིལ་ལྷམ་གྱི་དབྱིབས་ལྟ་བུའི་ཐུན་མིན་གྱི་ཁྱད་ཆོས་ཡོད་ཅིང་རྩི་སྒྲིལ་གཡོགས་པའི་བྲ་ཕུང་གཅིག་ལྗན་གྱི་སྟོག་ཆགས་ཚུ་གཙང་མར་གནས་མཁན་ཞིག
parasite གཞན་ཟ། <i>biol.</i>	An organism that lives in or on another organism (its host) and benefits by deriving nutrients at the host's expense. སྤྱི་དངོས་ཤིག་(གནས་བདག) གི་ནང་ངས་སྤེང་དུ་འཛོལ་ཞིང་གནས་བདག་དེ་ནས་བརྟུང་ཇུས་སྤངས་ཏེ་ཁེ་ཐན་ལེན་མཁན་གྱི་སྤྱི་དངོས་ཤིག

གཞན་ཟས་དངས་པའི་ནད།
biol.

Parasitic infection describes the infection of a host with a particular parasite. Parasites are microorganisms that rely on other host organisms for their own survival. Many parasites do not cause any harm to their host, but some parasitic infections cause severe diseases, such as malaria.

གཞན་ཟེའི་ནང་ནི་གཞན་ཟེའི་ས་ཅན་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་གནས་བདག་ལ་བྱུང་བའི་གཉན་ཁ་ལ་གོ་
གཞན་ཟེའི་རང་གི་འཆོ་གནས་ཀྱི་ཆེད་དུ་གནས་བདག་གླེད་དོས་གཞན་ལ་བརྟེན་པ་ཁན་གྱི་ས་
དོས་ཡིན་པ་དང་། གཞན་ཟེའི་མང་པོ་ཞིག་གིས་རང་གི་གནས་བདག་ལ་གོ་དོང་ལ་གླེལ་གྱི་མེད་
ཅོད་ཀྱང་། གཞན་ཟེའི་གཉན་ཁ་ཁག་ཅིག་གིས་དུག་ཆད་འདར་བུ་(མ་ལེའི་ལ་)ལྟ་བུའི་ནང་
ཟག་པོ་གླེད་གྱི་ཡོད།

ཐུང་ཐུང་ཐ་ཐང་།
biol.

An original cell which divides into daughter cells by mitosis

གཞུགས་པུང་གནིས་ལེས་ཡི་རྒྱལ་པ་ལྷན་ཆུང་ལྷ་པུང་གནིས་ལེས་པར་འཁྱུར་བའི་སྐོར་མཁེ
ལྷ་པུང་དེ་ལུག་

ཐེབས་གྱི་ཕྱ་ཕྱད་།
biol.

One of the large peripheral cells of the mucous membrane of the stomach that secrete hydrochloric acid.

པོ་བའི་མེ་སྒྲུབ་ས་ཅན་གྱི་སྤྱི་མཐོ་ཆ་གསལ་ཡོན་ཁིང་ཏཱ་ལོ་ཁོ་ལེ་རིག་རྒྱུད་རྩ་ས་སྟོན་མཁའ་གྱི་
མཐའ་གནས་ས་ཤུད་ཆེན་པོ་ཞིག

ཐོན་པལ། གཙུག་ལས།
neurosci.

The middle division of each cerebral hemisphere that contains an area concerned with bodily sensations.

ལུས་སེའི་དབང་ཚོར་དང་བཞེས་བ་ཡོད་པའི་སྐྱེད་པའི་ཆ་གས་གནས་སའི་སྐྱེད་ཆེན་རྒྱུ་ལྟེང་རེ
རེའི་དཀྱིལ་ཆ་ལ་གོ།

གཙུག་ལག་པོ་བར་ཁྱེད།
neurosci.

A fissure near the posterior end of each cerebral hemisphere separating the parietal and occipital lobes

མྱེད་ཆེན་རྒྱལ་ཕྱེད་རེ་རེའི་མཆུག་སྒྲེའི་ཉེ་འབྲམ་དུ་ཡོད་ཅིང་གཙུག་འདབ་དང་ལྷག་འདབ་གཉིས་
དཔེ་བ་འབྱེད་ཕྱེད་ཀྱི་སྐབས་ཀ་དེ་ལ་གོ།

པར་གིན་མཉམ་གྱིན་ད། (མཉམ་
དཀར་གྱིན་དེ་ཅིག)
biol.

A disease of the brain, usually in older people, that tends to become more severe over time. Symptoms include shaking, slowed movement, and rigid muscles.

ལྷིང་བཏང་མི་ཐོན་པར་འཕྲུང་ཞིང་མེས་ཀྱིས་རྗེ་ལྷན་ཁྲུང་ལོ་སྤྱོད་པའི་སྤྱད་པའི་ན་ཚ་ཞིག་ལ་ཤོ་ཞིང་།
ནང་ཉག་ས་སྤྱང་བ་དང་། འགྲེལ་སྤྱོད་དཔལ་མོ་གཞི་མེད་ས་མེད་འཕྲུང་བ་བཅས་འཕྲུང་།

parsec *phys.* A unit of length used to express astronomical distance. The distance at which the mean radius of the earth's orbit subtends an angle of one second of arc. One parsec is equal to 30.857×10^{16} metres or 3.2616 light years.

ཤིང་ལྷོག་གཞུག་ཁྲི་ཆུང་ཐག་མཚོན་པར་སྤྱོད་པའི་རིང་ཆད་ཀྱི་བཅིག་ཞིག་མའི་གོ་ལའི་སྐོར་ལས་གྱི་ཆ་སྟོམས་ཆད་ས་ཕྱེད་ཆད་ས་ཀྱིས་གྲགས་དེའི་ཐུབ་ཆ་ལེགས་པོ་ལྟར་མའི་རིང་ཆད་པར་སེག་གཅིག་ནི་མི་ཉར་ 30.857×10^{16} མཚུངས་པ་དང་། འོད་ལོ་ 3.2616 དང་མཚུངས་པ་ཡིན།

partial *ཆ་ཅན། རྒྱགས་ལྡོ་བ། རྒྱགས་ཅན།* Relating to only a part; not general or complete

ཆ་ཤས་ཤིག་ཁོན་དང་འབྲེལ་བ་སྟེ། ཆ་ཆད་ངས་ཡོངས་ཁྲབ་མིན་པ།

partial epilepsy *ཆ་ཤས་བརྒྱལ་གཞིར། biol.* Epilepsy characterized by partial seizures

འདར་རེངས་ཆ་ཅན་ཡིན་པའི་བརྒྱལ་གཞིར།

partial seizure *ཆ་ཤས་འདར་རེངས་། biol.* A seizure that originates from a localized area of the cerebral cortex, involves neurologic symptoms specific to the affected area of the brain, and may progress to a generalized seizure.

ཡུན་ཆེན་ཡུན་ལུན་གྱི་ས་ཁུལ་ངེས་ཅན་ཞིག་ཏུ་འགོ་བརྒྱལ་པའི་འདར་རེངས་ལ་གོ་ཞིང་། གཞིན་སྟོན་ཐེབས་པའི་ཡུན་པའི་ཆ་ཤས་དེ་དང་འབྲེལ་བའི་དབང་ཅིང་ནད་ཉགས་མཛོན་གྱི་ཡོད་པ་དང་། ཡོངས་ཁྲབ་ཀྱི་འདར་རེངས་སུ་འགྱུར་སྲིད་པ་ཡིན།

partial tone *གདངས་ཆ། phys.* One of the many tones that make up one musical sound. Each partial tone (or partial) has only one frequency. The lowest partial of a musical sound is called the fundamental frequency. Any partial whose frequency is a multiple of the fundamental frequency is called a harmonic. The fundamental frequency is also called the first harmonic. The second harmonic has twice the frequency of the fundamental; the third harmonic, three times the frequency, and so on.

རོལ་དབྱངས་ཀྱི་སྐྱ་གཅིག་བསྐྱེད་པར་ཕྱེད་པའི་གདངས་མང་པོའི་ནད་གི་གཅིག་གདངས་ཆ་རེ་རེ་ལ་རྫོས་ཕྱོད་གཅིག་ཁོན་ཡོད། རོལ་དབྱངས་ཀྱི་གདངས་ཆ་དམའ་ཤོས་དེ་ལ་གཞི་ཅིའི་རྫོས་ཕྱོད་ཟེར། གཞི་ཅིའི་རྫོས་ཕྱོད་ཀྱི་ལྷ་བ་གདངས་ཀྱིས་བྱལ་པའི་རྫོས་ཕྱོད་དང་ལྷན་པའི་གདངས་ཆ་ལ་མཚུངས་གདངས་ཟེར། གཞི་ཅིའི་རྫོས་ཕྱོད་ལ་མཚུངས་གདངས་དང་པོ་ཡང་ཟེར། མཚུངས་གདངས་གཉིས་པའི་རྫོས་ཕྱོད་ནི་གཞི་ཅིའི་རྫོས་ཕྱོད་ཀྱི་ཉིས་ལྷ་བ་ཡིན་པ་དང་། མཚུངས་གདངས་གསུམ་པ་ནི་གསུམ་ལྷ་བ་ཡིན་པ་ལ་སོགས་པ་འོ།

particle *ཕྱག་ phys.* One of the fundamental components of matter.

མེས་གཟུགས་ཀྱི་གཞི་ཅིའི་བྱ་བ་ཆ་ཞིག་

pathogen ནད་མིན་ལྔ་མོ། <i>biol.</i>	An agent that causes disease, especially a virus, bacterium, or fungus. གནན་མིན་ནམ། མིན་བྱ། ཡང་ན་ཉམ་ཤ་ལྟ་བུ་ན་ཆ་སྤོང་མཁན་གྱི་རྒྱུ་ཞིག
pathology ནད་བརྟག་རིག་པ། ༡ ནད་ཀྱི་ཉམས་སྒྱུ་ན། <i>biol.</i>	1. The scientific study of disease and its causes, processes, and effects. 2. The physical changes in the body and its functioning as a result of illness or disease. ༡) ནད་ཀྱི་རྒྱ་དང་། རྒྱ་དེམ། འུགས་རྒྱུན་བཅས་ལ་ཆན་རིག་དང་མཐུན་པའི་སློན་ནས་བརྟག་དབྱུང་བྱེད་པའི་རིག་པ། ༢) ནད་དམ་ན་ཆ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་ལུས་པོ་དང་ལུས་པོའི་བྱེད་ལས་ཀྱི་འགྱུར་ལྡོག་ལ་གོ།
pattern བཀོད་རིམ། འགྲོ་ས། <i>phys.</i>	An arrangement or sequence regularly found in comparable objects. མན་རྒྱུན་བསྟར་བྱུང་བའི་དངོས་པོའི་སྟེང་ན་དུས་རྒྱུན་དུ་ཡོད་པའི་སྒྲིག་སྒྲུངས་ཤིག་གས་གོ་རིམ་ཞིག
payload ཐོག་ཐུང་། <i>phys.</i>	The amount of goods or people that a vehicle, such as a truck or aircraft, can carry. དོས་སྟེལ་རྒྱངས་འཁོར་རམ་གནས་བྱ་ལྟ་བུའི་འགྲུལ་འཁོར་ཞིག་གིས་འབྲེར་བྱའི་དངོས་པོ་ཐོག་གས་མེ་ཡི་གྲངས་འཛོམ།
Pelton wheel ཐེལ་རྒྱན་འཁོར་མོ། <i>phys.</i>	A water wheel with specially shaped cups around the circumference into which one or more jets of water are aimed at high speed, invented by Lester Allen Pelton, American engineer (1829–1908). འཁོར་པོའི་སྒྲོར་མཐའ་དུ་གྲལ་དུ་སྒྲིག་པའི་དབྱེབས་དམིགས་བསལ་ཅན་གྱི་པོར་བའི་ནད་དུ་འབྱུང་བྱུངས་གཅིག་གས་དུ་མ་ནས་རྒྱ་འུགས་ཀྱིས་བཏང་བ་བརྟེན་ནས་སྒྲོར་བ་བྱེད་པའི་རྒྱ་འཁོར་ཞིག ཨ་རིའི་འཆར་འགོད་པ་པེལ་ཏོན་ (༡༨༢༩-༡༩༠༨) གྱིས་གསར་གཏོད་བྱས།
pendulum དབྱེད་རྒྱ། <i>phys.</i>	Any rigid body that swings about a fixed point. འགྲུལ་མེད་གྱི་ཆོག་ཅིག་གཞི་ལ་བཞག་སྟེ་པར་གཡོ་རྒྱུར་གཡོ་བྱེད་པའི་མཐུགས་གཟུགས་གང་བྱུང་བྱེད་ཞིག
penicillin པི་སི་ལི་ལི། <i>biol.</i>	An antibiotic or group of antibiotics produced naturally by certain blue molds, and now usually prepared synthetically. ཉམ་སྟུ་སྟོན་པོ་ཁག་ཅིག་གིས་རང་བྱུང་གིས་སྐྲུན་པ་དང་། དེར་གྱི་ཆར་སྐྱོར་སྟེབ་ཀྱིས་བཟོས་པའི་གནན་འཛོམས་ཤིག་གས་གནན་འཛོམས་ཀྱི་སྟེ་ཆན་ཞིག
peninsula བྱེད་སྤྱིང་། <i>biol.</i>	A piece of land that juts out from a larger land mass and is mostly surrounded by water. ས་ཁོངས་ཆེན་པོ་ཞིག་ནས་བྱེར་འབྱར་ཞིང་ཕྱོགས་པལ་ཆེ་བ་རྒྱ་ཡིས་སྒྲོར་ཡོད་པའི་ས་ཁུལ་ལ་གོ།

pentagon A polygon with five sides and five angles.

པ་དཔྱིབས། མཐའ་ལྔ་དང་ཟུར་ལྔ་ཡོད་པའི་མང་དུ་བྱེས་པའི་གཞུག་
math.

pentose Any of a class of monosaccharides having five carbon atoms per molecule and including ribose and several other sugars.

པ་ཚན་ཀ་ད། འདུས་རྒྱལ་ལེ་རའི་ནང་དུ་ཁར་སྟོན་རྒྱལ་སྟན་ལྔ་ལེ་ཡོད་པའི་ཀ་ར་ཆེན་ལྔ་གང་རུང་རུང་ཞིག་
chem. འདིའི་ཁོངས་སུ་རེ་སྟོ་མང་རྩ་དང་ཀ་ར་གཞན་ཁག་ཅིག་འདུས།

pentose sugar Five-carbon sugar molecule found in nucleic acids.

པ་ལྷན་ཀ་ད། ཉིད་སྦྱར་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ནག་རྩ་ལྔ་ལྷན་གྱི་ཀ་རའི་འདུས་རྒྱལ་ཞིག་
biol.

penumbra Partial shadow that appears where some of the light is blocked and other light can fall. See also umbra.

ཆ་ཁྱེབ། འོད་གྱི་ཆ་ཤས་འགའ་ཞིག་བཀག་ཅིང་གཞན་ནམས་འཕྲོས་པའི་སྐབས་སུ་བྱུབ་པའི་ཆ་ཙམ་གྱི་
phys. གྲིབ་གཟུགས། རྒྱུ་སྐྱེའི་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས།

pepsin An enzyme that is produced in the stomach of vertebrate animals and acts as a catalyst in the breakdown of proteins.

ཕེབ་སིན་སྟོན་རྩ། སྐལ་རུས་ཅན་གྱི་སྟོག་ཆགས་ཀྱི་ཕོ་བའི་ནང་ནས་སྐྱེད་སྦྱར་བྱས་ཤིང་སྟོ་རྩ་ཆ་གསེས་གཏོང་
biol. བར་སྐྱལ་རྩ་གྱི་བྱ་བ་བྱེད་པའི་སྟོན་རྩ་ཞིག་

peptide A chemical that is made of two or more amino acids, which combine to make protein.

ཕྱི་ཕྱི། ཞེ་མི་ནོ་སྦྱར་རྩ་ས་གཉིས་སམ་དུ་མས་བྱུབ་པའི་རྩ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། སྟོ་ཅི་མཉམ་སྟེ་བྱས་ཏེ་
biol. སྟོ་རྩ་བྱུབ་གྱི་ཡོད།

peptide bond The chemical bond between carboxyl groups and amino groups of neighboring amino acids, forming an amide group and constituting the primary linkage of all protein structures.

ཕེབ་ཀ་ཡི་འཆིང་བ། ཞེ་མི་ནོ་སྦྱར་རྩ་ཞིག་གི་ཁར་ཐྟོག་སེའི་སྟེ་ཆན་དང་ཉེ་འགམ་གྱི་ཞེ་མི་ནོ་སྦྱར་རྩ་གཞན་ཞིག་
biol. གི་ཞེ་མི་ནོ་སྟེ་ཆན་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་བྱུབ་པའི་རྩ་སྟོར་གྱི་འཆིང་བ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། ཨ་མཡེར་
སྟེ་ཆན་ཞིག་བྱུབ་པར་བྱེད་ལ་སྟོ་རྩ་གྱི་ཆགས་བཞོད་ཀྱི་ཐོག་མའི་མཐུད་སྟོར་གྱི་ཆ་ཤས་སུ་
འགྱུར་གྱི་ཡོད།

peptide hormone Peptide hormones are a class of peptides that are secreted into the blood stream and have endocrine functions in living animals. Examples are luteinizing hormone, follicle stimulating hormone, etc.

ཕྱི་ཕྱི་ཚེན་རྩ། སྟོ་ཅི་མེན་རྩ་ནི་སྟོག་ལྷན་སྟོག་ཆགས་ཀྱི་ཁྱག་གི་ནང་དུ་སྟོང་ཅིང་ནང་མེན་གྱི་བྱེད་ལས་སྦྱབ་
biol. མཁན་གྱི་སྟོ་ཅིའི་སྟེ་ཆན་ཞིག་ཡིན། དཔེར་ན། སེར་ཁྱུག་སྟེང་མེན་དང་། ལྷང་སྟེ་སྦྱལ་བའི་མེན་
རྩ་ལ་སོགས་པའོ།

peptidoglycan A polymer found in the cell walls of prokaryotes that consists of polysaccharide and peptide chains in a strong molecular network.
 བེབ་དྲི་ཏོ། ཕྱི་ལ་ཡིག་ལན།
biol.

ཉིང་བྲལ་སྟེ་དངོས་ཀྱི་ཐ་བྱང་ཕྱི་ལུན་དུ་ཡོད་པའི་ཆློས་ཇུས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་། འདུས་རྒྱལ་གྱི་དྲ་
 ཆོག་གས་བརྟན་པོའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཀ་ར་མང་ལུན་དང་སྟེ་ཅིའི་བྲང་བ་ཡིས་བྲལ་བ་ཡིན།

percentile One of the values of a statistical variable that divides the distribution of the variable into 100 groups having equal frequencies.
 བརྒྱ་ཆའི་གནས་ཅིན།
math.

འགྲུར་གྲངས་ཀྱི་བཀའ་ཚུལ་ཞིག་ཁ་གྲངས་མཉམ་པའི་སྟེ་ཆན་ ༡༠༠ ནུ་བཞོ་བར་བྱེད་པའི་
 མཐའ་ཅིས་འགྲུར་གྲངས་ཀྱི་གྲངས་ཐང་ཞིག་

percussion In musical instruments, the striking of one object against another.
 དཀྲོལ་རྩང་།
phys.

རོལ་ཆ་དཀྲོལ་རྩང་གི་སྐབས་སུ་དངོས་པོ་ཞིག་གིས་དངོས་པོ་གཞན་ཞིག་ལ་གཞུ་བར་གོ་

perfusion The passage of blood, a blood substitute, or other fluid through the blood vessels or other natural channels in an organ or tissue.
 རྩལ་རྒྱལ།
biol.

དབང་པོའམ་ཕྱང་བྲལ་ནང་གི་ཁྲག་ཅེའམ་རང་བྱུང་གི་རྒྱ་ལམ་གཞན་བརྒྱུད་ནས་ཁྲག་གས།
 ཁྲག་ཆབ། ཡང་ན་གཤེར་ག་རྒྱགས་གཞན་རྒྱ་བ་ལ་གོ་

perigee Point in an elliptical orbit closest to the focus about which orbiting takes place. See also apogee.
 ཉེ་མཐའ།
phys.

སྒྲིང་བ་བྱེད་པའི་ལྷོ་བ་ནས་ཐག་ཉེ་ཤོས་ཡིན་པའི་འཛིང་དབྱིབས་སྒྲིང་ལམ་གྱི་གནས། རིང་
 མཐའ་ལ་ཡང་གཟེགས་རོགས།

perimysium The connective-tissue sheath that surrounds a muscle and forms sheaths for the bundles of muscle fibers.
 སྒྲིམ་མཐའ་རྒྱ།
biol.

ལག་ནད་ཅིག་གི་མཐའ་ནས་སྒྲིང་ཞིང་། ལག་ནད་ཅ་རྒྱས་རྒྱས་པོའི་མཐའ་དུ་ཕྱི་ལུན་འགྲལ་བར་
 བྱེད་པའི་མཐུད་སྒྲིང་ཕྱང་བྲལ་གྱི་ཕྱི་ལུན་ལ་ཟེར།

period A major division of geological time that is a subdivision of an era and is itself subdivided into epochs.
 ཏུས་དབས།
biol.

ས་ཁམས་དུས་ཚོད་ཀྱི་སྟེ་ཆན་ཆན་པོ་ཞིག་སྟེ། བསྐྱལ་བ་ཡི་ནང་གསེས་སྟེ་ཆན་ཡིན་ཞིང་། རང་
 ཉིད་ནང་གསེས་སྟེ་ཆན་དུ་དབྱེ་སྟེ་དུས་སྐབས་བྲལ་གྱི་ཡོད།

period འཁོར་ཕྱག། <i>phys.</i>	In general, the time required to complete a single cycle. (a) For orbital motion, the time required for a complete orbit. (b) <i>phys.</i> For vibrations or waves, the time required for one complete cycle, equal to 1/frequency. སྤྱིར་བཏང་བྱས་ན། སྐོར་བ་ཆ་ཆང་ཞིག་གྲུབ་པར་མཁོ་བའི་དུས་ཡུན་ལ་གོ། (ཀ) འཁོར་ལམ་ འགྲལ་སྤྱོད་ཀྱི་སྐབས་སུ་སྐོར་བ་ཆ་ཆང་ཞིག་གྲུབ་པར་མཁོ་བའི་དུས་ཡུན། (ཁ) འདར་འགྲལ་དང་ ཆུ་ལམ་ལ་མཚོན་ན། འཁོར་རྒྱན་གཅིག་ལ་མཁོ་བའི་དུས་ཡུན་ཏེ་ $1/\text{frequency}$ རྒྱུད་དང་མཚུངས།
periodic འཁོར་ཕྱག་གི། <i>phys.</i>	Appearing or occurring at intervals. བར་མཚམས་ངེས་ཅན་གྱི་སྐབས་སུ་མངོན་པར་འགྱུར་བའམ་འབྱུང་བ།
periodic table ཅ་ཇས་འཕྲུལ་མིག <i>chem.</i>	Chart that lists elements by atomic number and by electron arrangements, so that elements with similar chemical properties are in the same column (group). ཅ་ཇས་ནམས་རྩལ་གྲངས་དང་སྒོ་བ་རྩལ་གྱི་བཀོད་ལུགས་ལྟར་བསྒྲིགས་ཏེ། ཇས་ཀྱི་ཁྱད་ཚོས་ མཚུངས་པའི་ཅ་ཇས་ནམས་ཀ་མིག་ (སྤྱི་ཚན་) གཅིག་ཏུ་འཁེལ་པར་བྱས་པའི་འཕྲུལ་མིག་
periodic table of elements ཅ་ཇས་ཀྱི་འཁོར་རྒྱན་འཕྲུལ་མིག <i>chem.</i>	Chart that lists elements by atomic number and by electron arrangements, so that elements with similar chemical properties are in the same column (group). ཅ་ཇས་ནམས་རྩལ་གྲངས་དང་སྒོ་བ་རྩལ་གྱི་བཀོད་ལུགས་ལྟར་བསྒྲིགས་ཏེ། ཇས་ཀྱི་ཁྱད་ཚོས་ མཚུངས་པའི་ཅ་ཇས་ནམས་ཀ་མིག་ (སྤྱི་ཚན་) གཅིག་ཏུ་འཁེལ་པར་བྱས་པའི་འཕྲུལ་མིག་
peripheral མཐུན་འཁོར་པོ། <i>neurosci.</i>	Near the surface of the body, with special reference to the circulation and nervous system. ལུས་པོའི་བྱིངས་དང་ཉེ་བ་སྟེ། གྲེ་བྲག་ཏུ་ལུས་པོའི་བྱིངས་དང་ཉེ་བའི་ཁྲག་འཁོར་མ་ལག་དང་ དབར་ཅ་མ་ལག་མཚོན་པར་བྱེད།
peripheral nervous system (PNS) མཐུན་འཁོར་དབར་ཅ་མ་ལག <i>neurosci.</i>	The nervous system outside the brain and spinal cord. ཁྲད་པ་དང་རྒྱུངས་པའི་བྱི་ལོགས་སུ་ཡོད་པའི་དབར་ཅའི་མ་ལག་དེ་ལ་གོ།
permeability སྐྱུ་འཕྱུར་རང་བཞིན། <i>phys.</i>	The rate of flow of a liquid or gas through a porous material. བྱ་ག་ཅན་གྱི་དངོས་པོ་ཞིག་བརྒྱུད་ནས་གཤེར་གཟུགས་སམ་རྒྱངས་གཟུགས་སམ་བརྒྱུད་བྱེད་ པའི་ཚད་གཞི།
permeable སྐྱུ་འཕྱུར་བྱེད་པོ། <i>biol.</i>	Capable of being permeated or penetrated, especially by liquids or gases གཤེར་གཟུགས་སམ་རྒྱངས་གཟུགས་བརྒྱུད་ནས་འགོ་ཐུབ་པའམ་སྐྱུ་ཐུབ་པའི།

perpendicular བད་འཕྲུང་། <i>math.</i>	At an angle of 90° to a given line, plane, or surface or to the ground. དང་ཐོག་གསལ། སྟོན་ས་ངོས་སམ། ངོས་སམ། ཡང་ན། ས་ངོས་ངེས་ཅན་ཞིག་ལ་ ཟུར་ཆད་ ༩༠ གྲུབ་པའི་སྟོན་ས་སྟེལ་ག།
perpetual motion རྒྱན་འགྲུལ། <i>phys.</i>	The hypothetical continuous operation of an isolated mechanical device or other closed system without a sustaining energy source. རྒྱན་བསྐྱེད་ས་པའི་རྒྱས་པའི་འབྲུང་ཁྲུང་ས་ཤིག་མེད་ཀྱང་། ཁེར་རྒྱུ་དུ་གནས་པའི་འབྲུལ་ལས་ཡོ་ཆས་ཤིག་གསལ་མ་ལག་ཅིག་གི་རྟོག་བཏགས་ཀྱི་རྒྱན་གནས་བྱེད་སྟོ།
perpetual-motion machine རྒྱན་འགྲུལ་འཕྲུལ་ཆས། <i>phys.</i>	A machine that can continue to do work indefinitely without drawing energy from some external source; impossible under the law of conservation of energy. བྱིན་ས་རྒྱས་པ་མ་བླངས་པར་ལས་ཀ་མཆམས་མི་ཆད་པར་བྱེད་ཐུབ་པའི་འབྲུལ་ཆས་ཤིག་རྒྱས་པ་ཉར་ཆགས་ཀྱི་གཏན་སྲིམས་ལྟར་ན་འདི་འདྲ་ཡོད་མི་སྟི།
persistence ཐུ་ཚད་གས།	The fact of continuing in an opinion or course of action in spite of difficulty or opposition. དཀའ་ངལ་དང་འགལ་ཆུ་ལ་མ་ལྟོས་པར་ལྟ་བ་ཞིག་གསལ་བྱ་བ་ཞག་ཅིག་ལུ་མ་ཐུང་པའི་བྱ་བ།
perspective མཐོང་རྒྱུང་། <i>neurosci.</i>	The appearance of viewed objects with regard to their relative position, distance from the viewer, etc. ལྟ་སའི་དངོས་པོའི་ལྟོས་བཅས་ཀྱི་གནས་ས་དང་རྒྱུང་ཐག་གཞི་ལ་བཞག་སྟེ་ལྟ་ས་ཁན་ལ་རྒྱུང་པའི་དངོས་པོ་དེའི་རྒྱུང་ཚུལ་ལ་གོ།
perturbation འཕྲུག་འགྲུལ། <i>phys.</i>	Deviation of an orbiting object (e.g., a planet) from its path around a center of force (e.g., the Sun) caused by the action of an additional center of force (e.g., another planet). དབུས་ཤུགས་ཤིག་གི་ (ཉི་མ་ལྟ་བུ་) མཐའ་དུ་སྟོར་བ་བྱེད་ཀྱིན་པའི་དངོས་པོ་ (གཟའ་སྟར་ཞིག་ལྟ་བུ་) ཞིག་དབུས་ཤུགས་གཞན་ཞིག་ (གཟའ་སྟར་གཞན་ཞིག་) གི་ཤུགས་རྒྱུན་ལ་བཞུན་ནས་སྟོར་ལམ་དངོས་ལས་འཕྲེག་ག།
pesticide འབྲུ་སྐྱོད། <i>chem.</i>	A substance used for destroying insects or other organisms harmful to cultivated plants or to animals. སྟོག་ཆགས་སམ་འདབས་འཇུགས་བྱས་པའི་རྩི་ཤིང་ལ་གཤོད་པའི་འབྲུ་སྐྱོན་ནས་སྟེ་དངོས་གཞན་ཙ་མེད་དུ་གཏོང་ཆེད་དུ་སྟོན་པའི་དངོས་ཟས་ཤིག།
petal མེ་ཉླ་གི་འདབ་མ། <i>biol.</i>	The outermost floral part of a flower. མེ་ཉླ་ཅིག་གི་མེ་ཉླ་གི་ཆ་ཤས་ཆེས་ཕྱི་མ་དེ་ལ་གོ།

- petroleum** A liquid mixture of hydrocarbons which is present in suitable rock strata and can be extracted and refined to produce fuels including petrol, paraffin, and diesel oil.
ནེ་ཏུ་ལྷན་པ་
chem. བྲག་རྒྱུ་ཆ་གསལ་མེས་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཡང་སོལ་རྩལ་ཆས་ཀྱི་གཤེར་གཟུགས་འབྲེས་ཆས་ལེག་ལ་གོ་ཞིང། དེ་བྱིར་བཏོན་ནས་བཅོ་སྦྱང་བྱས་ཏེ་རྩོམ་སྦྱང་སྤངས་མ་དང་། རྩོམ་སྦྱང་ཆེལ་ཁྲིའི་རྩོམ་སྦྱང་ལ་སོགས་པའི་བྱང་ཆས་སྦྱང་སྦྱང་བྱེད་ཐུག།
- pH** A figure expressing the acidity or alkalinity of a solution on a logarithmic scale on which 7 is neutral, lower values are more acid and higher values more alkaline.
བྲལ་ཆུང་ཚད་གཞི། (ཁ་ཁེ་ཆ)
chem. བཞུ་ཁུ་ཞིག་གི་སྦྱར་ཆས་ཀྱི་རང་བཞིན་ནས་བྲལ་ཆས་ཀྱི་རང་བཞིན་དེ་དོ་རྒྱུའི་བྱངས་ཀྱི་ཚད་གཞིའི་ཐོག་ནས་མཚོན་པར་བྱེད་པའི་ཨང་གི་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། ཨང་གི་ 7 གི་བཟང་སྟོན་མས་དང་། ཆེ་བ་ནས་མ་གཅིད་སྦྱར་གྱི་རང་བཞིན་ཆེ་བ་དང་། ཆུང་བ་ནས་མ་གཅིད་བྲལ་ཆས་ཀྱི་རང་བཞིན་ཆེ་བ་ཡོད་དོ། [ཡང་རྒྱུང་གྱིས་རྩལ་གྱི་འདུས་ཚད་གཞི་ལ་བཞག་པའི་བྲལ་ཆས་སྦྱར་ཆས་ཀྱི་ཚད་གཞི།]
- phagocyte** A cell, such as a white blood cell, that engulfs and absorbs waste material, harmful microorganisms, or other foreign bodies in the bloodstream and tissues.
ཐ་བྱེད་ཐུབ་པ་
biol. ཁྲག་རྒྱན་དང་ཕུང་བྱ་བ་ནང་གི་སྟེགས་ཆས་སམ། གནོད་འཚེ་ཅན་གྱི་སྦྱེད་དོས་སྤྱོད་ཀྱི་དེ་བཞིན་རྒྱས་མེད་ཀྱི་གཟུགས་ཕུང་གཞན་ནས་ཁྲུང་མེད་གཏོང་བ་དང་། འཛིབ་རྩལ་བྱེད་མཁན་གྱི་ཁྲག་ཕུང་དཀར་པོ་ལྟ་བུའི་སྤྱོད་ཆས་ཞེས།
- phagocytic cells** A cell that ingests microorganisms and foreign particles.
ཐ་བྱེད་ཐུབ་པ་
biol. སྦྱེད་དོས་སྤྱོད་ཀྱི་རྒྱས་མེད་པའི་རྩལ་ཐ་མཁན་གྱི་སྤྱོད་ཆས་ཞེས།
- phagocytosis** The process by which phagocytes absorb and get rid of harmful bacteria.
ཐ་བྱེད་ཐུབ་པ་གི་ལས་ཆུལ།
ཐུབ་པ་འབྲུང་འཛིན།
biol. ཐ་བྱེད་པ་ཕུང་གིས་གནོད་འཚེ་ཅན་གྱི་སྟེན་བྱ་བ་ཕུང་ཕུང་སྦྱང་སྦྱང་བཅོ་བཏུང་བའི་བྱ་བའི་རྒྱུད་ལས་ཞེས།
- pharmaceutical industry** Pharmaceutical industry is the drugs industry, concerned with the development, manufacture and marketing of drugs as medicines.
སྟན་ཆུང་འབྲུག་གྲྭ།
chem. སྟན་ཆུང་འབྲུག་གི་སྟན་ཆས་བཅོ་བྲལ་ཡིན་ཞིང། སྟན་ཆས་དེ་སྟན་གྱི་རྩོམ་གསལ་བཅོ་དང་། ཐོན་སྐྱེད་ཆོང་འབྲེམས་བྱེད་པ་བཅས་དང་འབྲེམ་བ་ཡོད་པ་ཡིན།
- pharynx** The muscular tube attached to the base of the skull and continuous with the oesophagus (gut) in animals.
མཚལ་ལ།
biol. སེམས་ཅན་གྱི་ཁྲད་པའི་མཚལ་ལ་འབྲུར་ཞིང་མེད་ཐག་(ཟས་ལས)དང་སྟན་དུ་སྦྱར་བྱེད་ནས་ཡོད་པའི་མཚལ་ཅན་གྱི་སྦྱ་གུ་དེ་ལོ།

phase (a) One of the four main forms of matter: solid, liquid, gas, and plasma; often called state. (b) The part of a cycle that a wave have advanced at any moment. See also in phase and out of phase.

ཇུ།
phys.

(ཀ) བེས་རྩ་སྒྲིལ་བ་བཞི་སྟེ་སྒྲིལ་གཟུགས་དང་། གཤེར་གཟུགས། རྒྱུ་གཟུགས་བཅས་ལས་གང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ལ་ནམ་རྒྱུན་དུ་གནས་བབ་ཅེས་བརྗོད།
(ཁ) དུས་སྒྲིལ་གང་རུང་རུང་ཞིག་ཏུ་མཐུན་དུ་ཐོན་པའི་རྒྱུ་གཟུགས་ཀྱི་འཁོར་རྒྱུ་ཀྱི་ཆ་ཤས།
དོན་ཐུན་པ་དང་དོན་མཐུན་པ་གཉིས་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས།

phased out To bring or come to an end, one stage at a time.

ཇིས་བཟུ། ཇིས་པ་རེ་རེ་བཞེན་མཐུག་བསྟུ་དུ་འཐུག་པ།

phasic Occurring in phases rather than continuously.

ཆད་འཐུག། རྒྱུན་མཐུད་ནས་མི་འབྱུང་བར་ཇིས་པ་དང་ཇིས་པ་བྱས་ནས་འབྱུང་བ་ལ་གོ།

phenotype The physical and biochemical characteristics of an organism as determined by the interaction of its genetic constitution and the environment.

ཇིགས་རྒྱས་མངོན་རྒྱུ།
biol.

སྤྱི་དངོས་ཤིག་གི་ཇིགས་རྒྱས་ཀྱི་བྱུ་བ་ཆ་དང་ཁོར་ཡུག་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་མངོན་པའི་ལུས་པོ་དང་སྤྱི་དངོས་རྒྱས་སྤྱིར་གྱི་ཐུན་མེན་ཁྱད་གཤིས་ལ་གོ།

phenotypic plasticity Some organisms can change their appearance, physiology, and development in response to changes in the environment.

ཇིགས་རྒྱས་མངོན་རྒྱུ་
མཉམ་གཤིས།
biol.

This is called phenotypic plasticity.

སྤྱི་དངོས་འགའ་ཞིག་གིས་ཁོར་ཡུག་གི་འགྱུར་ལྡོག་དང་བསྟུན་ནས་རང་གི་བྱེ་རྒྱལ་དང་། ལུས་གནས། འཆར་འབྲེལ་བཅས་ལ་འགྱུར་ལྡོག་གཏོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ཅིང་། འདི་ལ་ཇིགས་རྒྱས་མངོན་རྒྱུ་མཉམ་གཤིས་ཟེད།

phenylalanine An amino acid widely distributed in plant proteins. It is an essential nutrient in the diet of vertebrates.

ཕི་ན་ཡིལ་ཨ་ལ་ཞིན།
chem.

ཅི་ཤིང་གི་སྤྱི་རྩ་སྒྲིལ་གྱི་ནད་དུ་ཡོངས་སུ་བྱུང་བའི་ཨ་ལ་ཞིན་རྩ་སྒྲིལ་ཇིས་ཤིག་འདི་ནི་སྤྱལ་དུས་ཅན་གྱི་སྟོན་ཆགས་ཀྱི་ཐ་མའི་ནད་གི་དེས་མཁོའི་བརྩུང་རྩ་སྒྲིལ་ཡིན།

phenylketonuria An inherited inability to metabolize phenylalanine that causes brain and nerve damage if untreated.

ཕི་ན་ཡིལ་གྱི་ཚན་
གཅིན་བབས།
neurosci.

ཕི་ན་ཡིལ་ཨ་ལ་ཞིན་འབྱུ་མི་བྱེད་པའི་རྒྱུ་འདྲེད་ཉམས་སྟོན་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། སྤྱི་བཙོས་མ་བྱས་ཆེ་ལྷང་པ་དང་དབང་ཅ་ལ་གཞོད་སྟོན་གཏོང་གི་ཡོད།

pheromone A chemical substance used as a specific signal by some organisms to communicate with one another. Many insects and some mammals use pheromones to mark out territories and to attract mates.
ཐེན་ཐི།
biol.

སྤྱི་དངོས་འགའ་ཞིག་གིས་མན་ཐུང་འབྲེལ་བ་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་བརྒྱུ་འབྱེད་དམིགས་བསལ་བ་
 ཞིག་གི་ཚུལ་དུ་སྤྱི་དངོས་འགའ་ལ་གོ་འདུ་སྤྱི་མང་དག་ཅིག་དང་ཏུ་གསོས་སྤྱི་ཆགས་
 འགའ་ཞིག་གིས་མན་ཐི་ནི་རང་ཉིད་ཀྱི་མངའ་ཁོངས་ལ་མཚན་སྟགས་འགོད་པ་དང་། རོགས་
 རྒྱུ་འགྲུག་ཐབས་སུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད།

phlegm One of the four humors of ancient and medieval physiology, thought to cause sluggishness, apathy, and evenness of temper.
བད་ཀན།
biol.

སྤྱ་དུས་དང་དུས་རབས་བར་མའི་ལུས་ཁམས་གནས་ལུགས་རིག་པའི་ཁྲོད་དུ་དོས་འཛིན་བྱེད་
 པའི་ལུས་ཀྱི་ཆུ་སེར་བཞི་ཡི་ཡ་གྲུལ་ཞིག་གཤམས་སྤྱོད་ཉལ་པོ་དང་། སྤྱི་སྤྱོད་ཞན་པོ། བཏང་
 སྟོམས་རང་བཞིན་བཅས་སྤྱོད་པར་འདོད།

phloem The vascular tissue in plants which conducts sugars and other metabolic products downwards from the leaves.
བརྟན་ལམ།
biol.

ཆེ་ཤིང་གི་ལོ་མ་ནས་ཀར་དང་རྩས་སྤྱར་གྱི་ཐོན་ཆས་གཞན་ནམས་བྱར་དུ་རྩ་སའི་སྤྱ་གུའི་ཕུང་
 གྲུབ་ལ་གོ།

phlogiston theory A former theory of combustion in which all flammable objects were supposed to contain a substance called phlogiston, which was released when the object burned.
མེ་ཆས་ཀྱི་རྩ་མ་གཞག་
phys.

འབར་རྩས་ལྡན་པའི་དངོས་གཞུགས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ནང་དུ་འབར་རྩལ་ཞེས་པའི་དངོས་རྩ་
 སེག་ཡོད་ཅིང་། དངོས་གཞུགས་དེ་འབར་པའི་སྐབས་སུ་འབར་རྩལ་སྤོང་བར་འདོད་པའི་མེ་
 འབར་ལུགས་ཀྱི་གཏན་ཁྲིམས་རྙིང་པ་ཞིག་

phoneme The smallest phonetic unit in a language that is capable of conveying a distinction in meaning
གདངས་ཐུ།
phys.

སྐད་ཡིག་ཅིག་གི་ནང་དུ་ནང་དོན་སི་འབྲ་བ་སྟོན་པའི་རྩས་པ་དང་ལྡན་པའི་སྤྱ་གདངས་ཀྱི་གྲུབ་ཆ་
 རྒྱུང་ཤོས་དེ་ལ་གོ།

phonetics The branch of linguistics that deals with the sounds of speech and their production, combination, description, and representation by written symbols.
སྤྱ་གདངས་རིག་པ།
phys.

སྐད་ཀྱི་སྤྱ་གདངས་དང་། སྤྱ་རྒྱལ། མཉམ་སྤྱིག་བྱ་རྒྱལ། འབྲེལ་རྒྱལ། ཡི་གེར་བཀོད་པའི་
 རྟགས་ཀྱིས་མཚན་རྒྱལ་བཅས་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པའི་སྐད་ཡིག་རིག་པའི་ནང་གསེས་སྡེ་
 ཚན་ཞིག་

- phonograph** A machine that reproduces sound by means of a stylus in contact with a grooved rotating disk.
ཕྱ་འཁོར།
phys. གློ་བ་བྱེད་བཞིན་པའི་སྒྲེང་མ་ཤུར་ཁ་ཅན་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་ཚགས་སྟུག་ཅིག་ཐུག་པ་བརྟེན་ནས་སྒྲ་བསྐྱར་དུ་བསྐྱོན་པར་བྱེད་པའི་འབྲུལ་ཆས་ཤིག
- phonograph record** A vinylite or shellac disk with grooves representing a recorded sound, used for reproducing the sound as a phonograph needle travels through it.
ཕྱ་ཁྲིག་།
phys. འབྲིག་གས་ལ་ཅི་ཡི་སྒྲེང་མའི་སྟེང་དུ་བསྐྱ་འབྲུག་བྱས་པའི་སྒྲ་མཚོན་བྱེད་ཀྱི་ཤུར་ཁ་དང་ཐུན་པ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། དེའི་སྟེང་དུ་སྒྲ་འཁོར་གྱི་ཚགས་སྟུག་འཁོར་བཞོད་བྱེད་སྐབས་སྒྲ་དེ་བསྐྱར་བསྐྱོན་བྱེད་ཀྱི་ཡོང་།
- phonology** The system of contrastive relationships among the speech sounds that constitute the fundamental components of a language.
ཤད་གདངས་ཅིག་པ།
phys. ཤད་ཡིག་ཅིག་གི་གཞི་རྩའི་གྲུབ་ཆར་རྒྱར་པའི་སྒྲ་གདངས་དབར་གྱི་མི་འདྲ་བའི་ཁྲད་པར་སྟོན་པའི་གཞུང་ལུགས་ཤིག
- phosphate** A salt, ester, or anion of phosphoric acid, derived by removal or replacement of one, two, or especially all three of the hydrogens of phosphoric acid.
འོད་ཀྱི་མ་མཐའི་སྐྱར་ལྗ།
chem. འོད་ཀྱི་མ་མཐའི་སྐྱར་ཨམ་ནང་གི་ཡང་རྒྱུ་དུལ་ཕྱན་གཅིག་གས། གཉིས་སམ། ལྷག་པར་དུ་གསུམ་པོ་ཕྱིར་བཏོན་པའམ་བརྗེ་ཆབ་གཞན་བཅུག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་གྲུབ་པའི་འོད་ཀྱི་མ་མཐའི་སྐྱར་ཨམ་གྱི་ཚུའམ། སྐྱར་ཆེལ་ལས། ཡང་ན། མོ་ཁུར་ཅན་གྱི་བྱེད་སྒྲུ་ཨམ་ཤིག
- phosphoenolpyruvate** A salt or ester of phosphoenolpyruvic acid.
འོད་མ་ཨེ་ཐོལ་པེ་ཏུ་ལེག་སྐྱར་ཨམ་གྱིས་གྲུབ་པའི་ཚུའམ་སྐྱར་ཆེལ་ཞིག
chem.
- phosphofructokinase (PFK)** An enzyme which brings about the irreversible transfer of a phosphate group from ATP to fructose phosphate in glycolysis.
འོད་མ་ཐུ་ཏུ་མངར་སྐྱར་ལྗ།
ཕྱིན་ཨས།
biol. མངར་ཨས་ཞིག་འགྱུར་གྱི་སྐབས་སུ་ཨེ་ཏེ་པེ་ཡི་འོད་ཀྱི་མ་མཐའི་སྒྲེ་ཚན་ཞིག་ཏུ་མངར་ཅན་འོད་མའི་སྒྲེ་ཚན་དུ་བསྐྱར་ལྷོག་མི་ཐུབ་པའི་སྟོན་སྐྱར་མཁན་གྱི་སྟོན་ཨམ་ཤིག
- phosphoglycerate** A salt or ester of phosphoglyceric acid.
འོད་མ་སྟེ་ལི་སི་རིག་སྐྱར་ཨམ་གྱི་ཚུའམ་སྐྱར་ཆེལ་ཞིག
chem.

phosphoglycer-
ate mutase

A red blood cell enzyme that participates in the metabolism of glucose.

ཨ་ཁ་ལྷོ་ལོ་ལོ་རྒྱུ་
ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་
biol.

གུ་ཁྱིམ་དང་རྩལ་བློས་ཀྱི་སྐབས་སུ་ཡེད་བྱས་པ་ནི་ཅམ་ཆ་གྲི་བྲག་དཔར་ཟ་བྱའི་གྲི་

phospholipid

A lipid with phosphorus in the form of phosphoric acid, functioning as a structural component in membranes.

ཕ་ས་ཕ་མི་ལྷན་པོ་
མི་ཆོས་
biol.

ཡོད་མའི་རྒྱུ་རྗེས་ཀྱི་དཔོན་ཡོད་པའི་དོད་ཀྱི་མ་མ་ཐུབ་པའི་མི་མེས་ཀྱིས་ལག་ལ་བོ་ཁོང་། རྒྱ་མོའི་
ཆགས་པ་བོད་ཀྱི་ལྷ་པ་ཆའི་མེད་པས་རྒྱལ་ཀྱི་ཡོད།

phosphor

འཆིང་ལྟམ།
phys.

Powdery material, such as that used on the inner surface of a fluorescent light tube, that absorbs ultraviolet photons, then gives off visible light.

ལྷ་ལ་ཕྱིའི་འོད་རྒྱ་ལ་འཕྱེད་ཆེས་སྒྲུབ་ཀྱང་ལྷི་འོད་འཕྲོ་བར་ལྷེད་པའི་ཐད་འཆེར་ཕྱོགས་ལྷ་ལ་གྱི་ནང་
དེས་ལྷ་ལ་ཐད་ཕྱོད་ལྷ་ལ་འཕྱེད་དེས་ལྷ་ལ་དང་མཚུངས་པའི་དེས་ལྷ་ལ་ལྷ་ལ་ལྷི་དེས་ལྷ་ལ་

phosphores-
cence

བུ་ཕུང་འཛེར།
phys.

Type of light emission that is the same as fluorescence except for a delay between excitation and de-excitation, which provides an afterglow that may last from fractions of a second to hours, or even days, depending on such factors as the type of material and temperature.

པར་སྐད་དང་པར་ཉམ་གཉིས་ཀྱི་དབང་དུ་བྱས་འཁྲུངས་ལྷན་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཀྱི་མའི་འཆེར་
མདངས་འཁྲུང་བ་མ་གཤིགས་ཐང་འཆེར་དང་འཕྲ་མའི་འོད་མེར་འཕྲོག་གོང་གི་དུལ་བ་ཞིག
དངོས་ཨས་ཀྱི་རིགས་དང་རྟོད་ཆད་ལ་བརྟེན་ནས་ཀྱི་མའི་འཆེར་མདངས་དེ་སྐྱར་ཆའི་ཆ་ཤས་
ཙམ་ནས་སྐྱ་ཆོད་འགའམ་ཉིང་འགར་ཡང་འགོར་ཡིད།

phosphorus

འདྲ་གྱི་མ་མ།
chem.

The chemical element of atomic number 15, a poisonous, combustible nonmetal which exists in two common allotropic forms, white phosphorus, a yellowish waxy solid which ignites spontaneously in air and glows in the dark, and red phosphorus, a less reactive form used in making matches.

ཡམར་པའི་ཁྱད་ཆོས་ཡོད་ཅིང་དྲུག་གི་པར་པའི་ཞིན་ཡོད་ལ། རྒྱལ་གྲངས་ ༡༥ ཅན་གྱི་སྐྱལ་ས་
 རིག་ས་མེན་པའི་ཅ་ཟས་། འདི་ནི་རི་བོ་རྩྭ་ག་པའི་རྩ་མ་པ་གཉིས་ལྷ་འབྲུང་པ་ཡིན། གཅིག་ནི་འོད་
 གྱི་མ་པ་དག་པ་འོས། རྒྱང་ཁམས་སུ་ཡམར་སྤྲ་ཞིང་ནག་ཁྱད་དུ་འོད་ཆེར་པའི་མེར་མདོག་གི་སྤྲ་
 ཆེས་ཅན་གྱི་མཁེགས་པ་ལྷུག་ས་ཡིག་པར་དུ། གཤན་དེ་ནི་འོད་གྱི་མ་པ་དམར་པོ་སྤྲ་ ཟས་སྤྲེར་
 འབྲུང་པ་ཁྱད་པ་ཞིང་སྤྲ་མེ་བོ་མར་སྤྲེར་དུ།

photoautotroph

མད་ཐུར།
phys.

An autotrophic organism which uses light as an energy source.

མོད་ཟེར་ནུས་པའི་འབྱུང་ཁུངས་སུ་བཅད་སྒྲོད་གཏོང་མཁན་གྱི་རང་གསའི་སྒྲེད་ངོས་ཞིག།

photocell འོད་ཐོག་རྩལ་སྒྲིག་མཁོན་པོ། <i>phys.</i>	A device using a photoelectric effect to generate current. འོད་ཐོག་རྩལ་སྒྲིག་མཁོན་པོ་སྒྲིག་སྒྲིག་པར་བྱེད་མཁན་གྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག།
photodetector འོད་རྒྱལ་ཚོར་ཆས། <i>phys.</i>	A device that detects or responds to incident light by using the electrical effect of individual photons. འཕྲོ་ཟེར་གྱི་འོད་རྒྱལ་རེ་རེའི་ཐོག་གི་འགྲུགས་རྒྱུན་གཞི་ལ་བཞག་སྟེ་འཕྲོ་ཟེར་ཚོར་རྟོགས་བྱེད་ཅིང་དེ་ལ་ཡ་ལན་སྒྲིག་མཁན་གྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག།
photoelectric effect འོད་ཐོག་རྩལ་སྒྲིག་པོ། <i>phys.</i>	Ejection of electrons from certain metals when exposed to certain frequencies of light. འོད་གྱི་རྫོས་ཕྱིན་ངེས་ཅན་ཞིག་ལོག་སྐྱབས་ལྷགས་རིགས་ངེས་ཅན་ཞིག་ནས་ཐོག་རྩལ་ཕྱིར་སྐྱོད་པ།
photoflash འོད་འཕྲུག། <i>phys.</i>	A flash of light produced to enable a photograph to be taken; a device for producing such a flash; a flashbulb, a flash lamp. པར་རྒྱག་པར་པན་གྲོགས་བྱེད་ཆེད་དུ་བསྐྱུན་པའི་འོད་འཕྲུག་ཅིག་ འདི་ལྟ་བུའི་འོད་འཕྲུག་བསྐྱུན་མཁན་གྱི་ཡོ་ཆས་ཏེ། འོད་འཕྲུག་ཤེལ་རྟོག་དང་། འོད་འཕྲུག་ཐོག་སྐྱོན་ལྟ་བུ།
photometry འོད་ཚད་ལྟ་པ། འོད་ཚད། <i>phys.</i>	The study of visual radiation especially the calculations and measurements of luminous intensity, luminous flux, etc. མཐོང་བུར་འོད་སྒྲིབ་གི་རིག་པ་སྟེ། ལྷག་པར་དུ་བཟགས་མདངས་ཀྱི་ཆེ་ཆུང་དང་། བཟགས་མདངས་ཀྱི་རྒྱུ་ལས་རྒྱུན་སོགས་ཚད་འཇལ་བའི་རིག་པ།
photomicro-graph ཐ་མཐོང་ཆེ་ཤེལ་སྒྲིག་དེ་སྐྱོན་པའི་ཐ་དངོས་ཀྱི་པར་ངེས་ལ་གོ། <i>phys.</i>	A photograph of a microscopic object, taken with the aid of a microscope. ཐ་མཐོང་ཆེ་ཤེལ་སྒྲིག་དེ་སྐྱོན་པའི་ཐ་དངོས་ཀྱི་པར་ངེས་ལ་གོ།
photon འོད་རྒྱལ། <i>phys.</i>	A particle with zero rest mass consisting of a quantum of electromagnetic radiation. The photon may also be regarded as a unit of energy equal to hf , where h is the Planck constant and f is the frequency of the radiation in hertz. ཐོག་ཁབ་ལེན་གྱི་འབྲེད་འཕྲོའི་ཆེད་རྒྱལ་གྱིས་གྲུབ་ཅིང་འགྲུལ་མེད་གཏོས་ཆད་ཁྲུང་ཀོར་ཡིན་པའི་རྒྱལ་ཞིག་ འོད་རྒྱལ་ནི་ཆེ་ཆུང་ hf དང་མཉམ་པའི་རུས་པའི་རྩིས་གཞི་ཞིག་ཏུ་བརྟེན་འཁོག། འདིའི་རྒྱུ་ལས་ཀྱི་ h ནི་ཕི་ལན་ཁ་ཡི་བརྟན་གྲངས་དང་། f ནི་ཏར་ཆེ་ནང་བརྩིས་པའི་འབྲེད་འཕྲོའི་རྫོས་ཕྱིན་ཡིན།
photopigment འོད་ཚས། <i>phys.</i>	The light-sensitive chemicals in the rods and cones of the eye. མིག་གི་སྒྲིབ་དབྱིབས་ཐ་སྒྲིབ་དང་དབྱུག་དབྱིབས་ཐ་སྒྲིབ་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་འོད་ལ་ཆོར་བ་སྐྱེན་པའི་རྩིས་ལ་གོ།

photoreceptor ཤད་རྩལ་སྒྲེ་ལེན་པ། <i>neurosci.</i>	A sensory cell or group of cells that reacts to the presence of light. འོད་ལ་ཡ་ལན་སྒྲོད་མཁན་གྱི་ཚོར་ཤེས་སྒྲེ་ལེན་པ་གཅིག་གསུམ་ཚོགས་འདུས་ཤིག།
photosphere ཤད་ཁྱིམ། <i>phys.</i>	The visible surface of the sun or other star and the source of its continuous spectrum. ཉི་མའམ་སྐར་མ་གཞན་གྱི་མཐོང་ཐུབ་པའི་དོས་དང་། དེའི་རྒྱན་མ་ཐུང་པའི་འོད་ཤལ་གྱི་འབྲུང་ཁུངས།
photosynthesis ཤད་ཀྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་ཤེས་པ། <i>biol.</i>	The fundamental biological process by which green plants, algae and some bacteria are able to harness light energy from the Sun and convert it into chemical energy stored in the bonds of organic molecules such as carbohydrates. ཅི་ཤིང་ལྗང་ཁྱེད་ལྟ་བུ་དེ་བཞིན་སྤྱོད་བྱ་འགའ་ཞིག་གིས་ཉི་མའི་འོད་རྒྱས་སྒྲུབ་སྟེ་རྩ་ས་ལ་བརྟེན་སྒྲུབ་བྱས་ཤིང་ཁོ་མོ་མངའ་རྩ་ས་ལྟ་བུའི་སྒྲིམ་པ་འདུས་རྩལ་གྱི་འཆིང་པའི་ནང་དུ་གསོག་ཉར་བྱུང་པའི་རྒྱུ་རྒྱུ་རིམ་ལ་ཟེང།
phototransduction ཤད་རྩལ་བརྒྱུ་རྒྱུ་ཤེས་པ། <i>neurosci.</i>	Transduction by photoreceptors; the conversion of light energy into neural impulses, especially by the photoreceptors of the retina. འོད་རྒྱས་སྒྲེ་ལེན་པས་བརྟེན་སྒྲུབ་པའི་བྱ་བ་ལ་གོ་ཞིང་། ལྷག་པར་དུ། བསྐྱེད་འོད་རྒྱས་སྒྲེ་ལེན་པས་འོད་ཀྱི་རྒྱས་པ་དབང་ཅིའི་འཕར་བརྟེན་སྒྲུབ་པ་ལ་གོ།
photovoltaic cell ཤད་རྒྱུ་ལྷ་ལ་ཆད་སྒྲིག་སྒྲུབ་པ། <i>phys.</i>	A photocell in which an electromotive force is generated by a photovoltaic effect. འོད་སྒྱེད་ལྷ་ལ་ཆད་ཀྱི་འགྲུལ་རྒྱུ་ལ་བརྟེན་ནས་སྒྲིག་རྒྱུ་ལ་འགྲུལ་བསྐྱེད་པར་བྱེད་པའི་འོད་རྩིས་སྒྲིག་སྒྲུབ་ཞིག།
phylogeny ཆོག་མཆོད་ལེན་པའི་ལྟ་སྟངས། <i>biol.</i>	The sequence of events involved in the evolution of a species, genus, etc. ཉི་རིགས་དང་། རྒྱུད་ལ་སོགས་པའི་འཕེལ་འགྱུར་དང་འབྲེལ་བའི་བྱུང་པའི་རྒྱུ་རྒྱུ་རིམ་ལ་གོ།
phylum ལྷོ། <i>biol.</i>	A taxonomic category of organisms ranking below a kingdom and above a class. སྤྱིང་གི་འོག་དང་གཞུང་གི་སྤྱིང་ལོ་ཡོད་པའི་དབྱེ་བ་སྤྱིང་གི་ཆོན་ཞིག།
physical science དངོས་གནས་ལྟ་སྟངས་ཚན་རིག་པ། <i>phys.</i>	Any of the natural sciences (as physics, chemistry, and astronomy) that deal primarily with nonliving materials. སྟོན་མེད་དངོས་རྩིས་ལ་བརྟེན་དཔྱད་གཞི་བོ་བྱེད་པའི་རང་བྱུང་གི་ཆོན་རིག་(དངོས་ཁམས་ཆོན་རིག་དང་། རྩིས་སྤྱོད་ཆོན་རིག་རྒྱ་སྐར་རིག་པ་ལྟ་བུ)གང་རུང་རུང་ཞིག།

physics དངས་ཁམས་ཚན་རིག <i>phys.</i>	The study of the laws that determine the structure of the universe with reference to the matter and energy of which it consists. འཛིག་རྟེན་ཁམས་སུ་ཡོད་པའི་བཅས་ག་ཟུགས་དང་རྣམ་པར་ཁུངས་གཏུགས་ནས་འཛིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་བཞོད་པ་གཏན་འབེབས་བྱེད་པའི་གཏན་སྒྲིམས་ལ་བརྟུག་དབྱེད་བྱེད་པའི་རིག་པ།
physiological process ལྟས་བྱང་འཁྲོ་ལྷགས། <i>biol.</i>	The functions and activities of living organisms that support life in single- or multi-cellular organisms from their origin through the progression of life. སྤ་བྱང་ཆེག་ལྷན་ནས། སྤ་བྱང་མང་ལྷན་གྱི་སྤྱེ་དངོས་ཀྱི་ཆེ་སློག་ལ་ཐོག་མའི་སྤྱེ་དུས་ནས་ཆེ་སློག་གི་འབེལ་རིམ་ཁོད་དུ་རྒྱུ་སྦྲེད་བྱེད་པའི་སློག་ལྷན་སྤྱེ་དངོས་ཀྱི་བྱེད་ལས་དང་བྱེད་སློ་རྣམས་ལ་ཟེར།
physiologist ལྟས་གནས་རིག་པ། <i>biol.</i>	An expert in or student of the branch of biology that deals with the normal functions of living organisms and their parts. སྤྱེ་དངོས་དང་སྤྱེ་དངོས་ཀྱི་ལྟས་ཁམས་ཆ་ཤས་ཀྱི་སྦྱོར་བཀྲང་གི་བྱེད་ལས་དང་འབྲེལ་བའི་སྤྱེ་དངོས་ཚན་རིག་གི་སྤྲེ་ཚན་ལ་ཆད་ལས་ཡིན་པའི་སྤྲེ་བ་བླུག་ཅིག་གས་ཆད་ལས་ཁལས་པ་ཞིག
physiology ལྟས་གནས་རིག་པ། <i>biol.</i>	The branch of biology that deals with the normal functions of living organisms and their parts. སློག་ལྷན་སྤྱེ་དངོས་ཀྱི་ལྟས་པོའི་ཆ་ཤས་དང་། རྒྱན་ལྷན་བྱེད་ལས་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྤྱེ་དངོས་རིག་པའི་སྤྲེ་ཚན་ཞིག
phytoplankton འདྲ་རྒྱུད་མཚོ་གཡེང་། <i>biol.</i>	Phytoplankton are single-celled organisms of lakes, streams and oceans that make their own food from sunlight through photosynthesis. འདྲ་སྦྱོར་མཚོ་གཡེང་ནི་མཚོ་དང་། རྒྱ་མཚོ་བཅས་སུ་གནས་ཤིང་ཉི་འོད་ནས་རྣམ་པར་སྒྲངས་ཏེ་འོད་སྦྱར་ལ་བརྟེན་ནས་རང་གི་ཟ་མ་རང་གིས་བཟོ་མཁན་གྱི་སྤྱེ་དངོས་ལ་གོ།
piccolo མྱིང་བྱ་ཕིག་ཀ་ལོ། <i>phys.</i>	A small flute sounding an octave higher than the ordinary one. སྦྱིར་བཀྲང་གི་མྱིང་བྱ་ལས་སྦྱ་བརྒྱད་ཚན་གཅིག་གིས་མཐོ་བའི་མྱིང་བྱ་རྒྱུད་རྒྱུད་ཞིག
pie chart ཁོར་རིས། <i>math.</i>	A circular graph having radii dividing the circle into sectors proportional in angle and area to the relative size of the quantities represented. སྦྱོར་དབྱིབས་ཤིག་ཚངས་བྱེད་གང་མང་གིས་ཆ་ཤས་དུ་མང་དབྱེ་ཞིང་། ཆ་ཤས་རེ་རེའི་ཟུར་ཆད་དང་རྒྱ་ཁྲིན་ནི་དེ་དག་གིས་ཆ་བ་མཚོན་བྱེད་པའི་ཁྲིན་འབོར་དང་དོད་མཚུངས་པའི་ཐེག་རིས་གོར་མོ་ཞིག།

- pigment** Fine particles that selectively absorb light of certain frequencies and selectively transmit others.
 ཚན་པ་
phys. རྩིས་ཕྱིད་པའི་ཚན་གྱི་འོད་འཛིན་ཅིང་གཞན་ནས་འདེམས་གསེས་ཀྱི་སྒྲོན་པ་བརྒྱུད་གཏོང་བའི་ཉེད་པའི་ཉ་ཅང་ཞིབ་ཞིབ་ཡིན་པའི་རྒྱལ།
- pigment cell** An animal cell, such as a melanocyte or a chromatophore, that contains pigment.
 ཚན་པ་ལྗང་པ་
biol. མི་ལ་ནོ་ཤ་ཕུང་རམ། ཚེས་ཚན་ཤ་ཕུང་ལྟ་བུའི་ཚོན་ཅིང་ལྷན་པའི་སེམས་ཚན་གྱི་ཤ་ཕུང་ཞིག་ལ་ཟེར།
- pile driver** A machine for driving piles into the ground.
 གཏུང་འཇུག་པ་འབྲུལ་ཆས།
phys. ས་ནང་དུ་གཏུང་ཕུར་འཇུག་པ་བྱེད་ཀྱི་འབྲུལ་ཆས་ཞིག།
- pineal body/ pineal gland** A small gland that is located in the brain of many vertebrate animals. The pineal gland secretes the hormone melatonin, which controls daily and seasonal biological rhythms.
 བུ་འབྲུག་གཞུག་པ་
biol. སྤྲུལ་རུས་ཚན་གྱི་སྒྲོག་ཆགས་མང་པོའི་རྒྱུད་པའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་མེན་བུ་ཆུང་ཆུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། བུ་འབྲུག་མེན་བུ་ཡིས་ལུས་པོའི་མེན་པའི་འགྲོས་སམ་ནམ་དུས་ཀྱི་འགྲོས་ལ་ཚོད་འཛིན་བྱེད་མཁན་མི་ལ་ཁོ་ཅིན་སྤྲིན་ཇས་སྒོ་ད་འདོན་བྱེད།
- pinna** The external part of the ear in humans and other mammals
 རྩ་གཤོག་
biol. མི་དང་རྒྱ་གསེས་སྒྲོག་ཆགས་གཞན་གྱི་ཕྱི་ནང་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ།
- pion** The first meson to be discovered: it has spin 0 and may be positively or negatively charged or neutral; charged Pions decay into a muon and a neutrino or antineutrino. Symbol: π .
 བ་ཡོན་རྒྱལ།
phys. འཁོར་ཆད་ལྷན་ཀོར་ཡིན་ཞིང་སྒྲོག་འཁུར་པོ་ཡིན། མོ། མ་ནིང་གསུམ་ལས་གང་རུང་ཡོད་ཆོག་པའི་ཆེས་ཐོག་མར་གསར་ཆེད་བྱུང་བའི་སྤྱི་སོན་རྒྱལ། སྒྲོག་འཁུར་དང་ལྷན་པའི་བ་ཡོན་རྒྱལ་ནི་མི་ཡོན་རྒྱལ་ཞིག་དང་མ་ནིང་ཤ་རྒྱལ་ལས་མ་ནིང་ཤ་རྒྱལ་ཕྱོག་མ་ཞིག་ཏུ་ཟད་འགྱུར་འགྲོ་མཚོན་ཤགས་ π ཡིན།
- piston** A disc or short cylinder fitting closely within a tube in which it moves up and down against a liquid or gas, used in an internal combustion engine to derive motion, or in a pump to impart motion.
 སྤུལ་མདུལ།
phys. སྤྲུལ་ཞིག་ཏུ་ཉག་ཉག་འཕྲོད་པའི་སྒྲོར་ལེབ་བམ་མདོད་དབྱེབས་ཐུང་ཐུང་ཞིག་སྟེ། སྤྲུལ་དེ་ཅ་གཤེར་གཟུགས་སམ་རྒྱངས་གཟུགས་ཞིག་གི་ཁ་གཏང་དུ་ཡར་མར་འགྲུལ་སྐྱོད་བྱེད་ཅིང་། བར་འབར་འབྲུལ་ཆས་སུ་འགྲུལ་སྐྱོད་འཕྲན་པའི་ཕུ་མདའ་ཅུ་འགྲུལ་སྐྱོད་སྤྲུལ་བར་བེད་སྐྱོད་བྱེད།

pitch Term that refers to our subjective impression about the "highness" or "lowness" of a tone, which is related to the frequency of the tone. A high-frequency vibrating source produces a sound of high pitch; a low-frequency vibrating source produces a sound of low pitch.

ཀྱི བཟངས་ཀྱི
phys.

གདངས་ཀྱི་ཆོས་ཕྱོད་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་གདངས་ཞིག་གི་ "མཐོ་བ་" འཕྲ་ "དམའ་བའི་" བྱད་ཆོས་ལ་བརྟེན་ནས་ང་ཚོ་ལ་སྒྲིབ་པའི་རྟོག་བཅས་ཀྱི་ཆོར་སྒྲིབ་གི་དོན་སྟོན་པའི་ཆོག་ཅིག་
ཆོས་ཕྱོད་མཐོ་བའི་འདར་འགྲུལ་གྱི་འབྲུང་ཁུངས་ཤིག་གིས་དབྱངས་རྟ་མཐོ་བའི་སྒྲ་བསྒྲུན་ལ།
ཆོས་ཕྱོད་དམའ་བའི་འདར་འགྲུལ་གྱི་འབྲུང་ཁུངས་ཤིག་གིས་དབྱངས་རྟ་དམའ་བའི་སྒྲ་བསྒྲུན་
བར་བྱེད།

pituitary gland A gland at the base of the brain in vertebrate animals that releases hormones that regulate the function of most of the body's other hormone-producing glands and organs, including the thyroid and adrenal glands. The pituitary gland also produces hormones that directly affect certain tissues, such as one that controls overall body growth.

ཕི་ཏུ་མེན་གྲོ་
biol.

ཨོལ་མདུད་དང་མཁལ་རྩེན་ཐེ་བའི་ལུས་ཤིའི་རྩེན་རྩས་ཐོན་སྐྱེད་བྱེད་མཁན་གྱི་རྩེན་བྱ་དང་
དབང་པོ་གཞན་པལ་མོ་ཆེའི་བྱེད་ལས་ལ་སྒྲིབ་པའི་བྱེད་མཁན་གྱི་རྩེན་རྩས་སྐྱེད་མཁན་གྱི་
རྩེན་བྱ་སྐལ་བྱས་ཅན་གྱི་སྟོག་ཆགས་ཀྱི་ཁྲད་པའི་མཐེལ་དུ་ཡོད་པ་ཞིག་ལ་ཟེར། དེ་ཅུ་རྩེན་བྱ་
ཡིས་ཁྱོད་ཡོངས་ཀྱི་ལུས་ཤིའི་འཆར་འབེལ་ལ་ཆོད་འཛིན་བྱེད་མཁན་ལྟ་བུའི་ཕྱར་བྱུབ་ངེས་ཅན་
ཞིག་ལ་ཐད་ཀར་འབྲུགས་ཀྱིན་སྒྲིབ་པའི་རྩེན་རྩས་ཀྱང་སྐྱེད་སྒྲུབ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

placebo A substance that is not medicine, but that is given to someone who is told that it is a medicine, used to test the effect of a drug or to please a patient.

རྟོག་བཟོས་ཡན་སྒྲུབ།
biol.

སྒྲན་མིན་པའི་དངོས་རྩས་ཤིག་སྒྲན་ཡིན་པ་ལྟར་དུ་ནད་པ་ལ་སྒྲིབ་དེ་སྒྲན་རྩས་ཀྱི་འབྲུགས་ཀྱིན་ལ་
བརྟག་དབྱང་བྱེད་པའམ་ཡང་ན་ནད་པ་ལ་སྒྲོ་སྒྲིབ་སྒྲོང་བ་ཞིག་

placenta In mammals, an organ consisting of embryonic and maternal tissue to which the foetus is attached via the umbilical cord. The placenta is the 'life-support system' for the foetus: oxygen, food substances and antibodies enter through it, and metabolic waste products leave through it.

ཤ་མ།
biol.

སྦྱུ་སྲིང་གི་ཕྱར་བྱུབ་དང་ཨ་མའི་ཕྱར་བྱུབ་ཀྱིས་བྱུབ་ཅིང་ཉེ་ཐག་ལ་བརྟེན་ནས་སྦྱུ་སྲིང་ལ་
མཐུད་ཡོད་པའི་བྱ་གཞིས་སྟོག་ཆགས་ཀྱི་དབང་པོ་ཞིག་ འཕའི་སྦྱུ་སྲིང་གི་ "ཆེ་སྒྲིབ་མ་
ལག་" ཡིན་ཏེ་འཕམ་བཞུད་དེ་སྦྱུ་སྲིང་ལ་འཆོ་རྒྱུད་དང་། ཟ་མ། འགོག་གཅུགས་བཅས་འཕྱོར་
གྱི་ཡོད་པ་དང་། དེ་བརྒྱུད་ནས་བྱས་འགྱུར་སྟོགས་རྩས་ནས་སྲིང་དབྱེད་གི་ཡོད།

plague མི་ཞིག་གཉན་ནི་མས། <i>biol.</i>	A contagious bacterial disease characterized by fever and delirium, typically with the formation of buboes and sometimes infection of the lungs. ཆད་ནད་དང་སེམས་པ་འཁྲུག་འཆལ་གྱི་ནད་ཉགས་དང་ལྷན་པའི་སྤྲིན་བྱའི་འགོས་ནད་ཅིག་ལ་ གོ་ཞིང་། སྤྱིར་བཏང་བུ། མེན་བུ་སྤངས་པ་དང་ལྷན་བྱ་འབྱུང་ཞིང་། མཆམས་ཤེར་སློ་བའི་གཉན་ ཁ་དང་ལྷན་བྱ་འབྱུང་།
Planck's constant (h) མི་ལེན་གྱི་བརྟན་གྲངས། <i>phys.</i>	Fundamental constant of quantum theory that determines the scale of the small-scale world. $h=6.6 \times 10^{-34} \text{ J}\cdot\text{s}$ When multiplied by the frequency of light it equal its energy. $E=hf$ ཟ་བའི་འཛིག་རྟེན་གྱི་ཆད་ཉགས་མཆོན་པར་བྱེད་པའི་ཆད་རྒྱལ་ནས་གཞག་གི་གཞི་ཅའི་བརྟན་ གྲངས། $h=6.6 \times 10^{-34} \text{ J}\cdot\text{s}$ འོད་ཀྱི་ཁྲོས་ཕྱོད་ཀྱིས་བསྐྱར་ཆེ་རུས་པ་དང་མཆུངས། $E=hf$
plane mirror ངས་ལྟོ་མས་མེ་ལོང་། <i>phys.</i>	Flat-surfaced mirror. ངས་ལེག་ལེག་ཡིན་པའི་མེ་ལོང་།
plane-polarized wave ངས་ཀླད་སྟེ་འཕལ་གྱི་རྒྱབས། <i>phys.</i>	A wave confined to a single plane. ངས་གཅིག་ཁོ་ནར་མཆམས་བཀག་བཏང་བའི་རྒྱབས་ཕེག
planet གླུ་ལ། <i>phys.</i>	A celestial body moving in an elliptical orbit round a star. སྐར་མ་ཞིག་གི་མཐའ་ཡི་འཛོང་དབྱིབས་ཀྱི་སྐྱོར་ལས་བྱ་འགལ་སྐྱོད་བྱེད་པའི་བར་སྤང་གི་དངོས་ པོ་ཞིག
planetary nebula གཟའ་འཇུག་གླིན་ཕྱང་། <i>phys.</i>	A planetary nebulae, which are shells of gas shed by old stars. གཟའ་འཇུག་སྤྲིན་ཕྱང་ནི་སྐར་མ་རྙིང་པ་ཡིས་སྐྱོད་པའི་རྒྱངས་གཟུགས་ཀྱི་སྐློགས་ལ་གོ
plankton མཆོག་ལེང་། <i>biol.</i>	Small organisms that drift or swim weakly in great numbers in bodies of salt or fresh water. Plankton is a primary food source for many animals and is made up of bacteria, algae, protozoans, small crustaceans such as copepods, and the larvae of aquatic invertebrates. ཚུ་རྒྱལ་ཚུ་རྒྱངས་མའི་ནད་བྱ་གྲངས་འཕོར་ཆེན་པའི་སྐྱོན་ས་འཕྱོ་ཞིང་ལྷིང་ནས་ཡོད་པའི་སྟེ་ དངོས་པ་མོ་ལ་ཟེར། མཆོག་ལེང་ནི་སྟག་ཆགས་མང་པོ་ཞིག་གི་ཟས་ཀྱི་བྱུང་ཁུངས་གཙོ་བོ་ ཞིག་ཡིན་པ་ས་ཟད། འདི་ནི་སྤྲིན་བྱ་དང་རྩ་བལ། གདོད་མའི་སྟག་ཆགས། ཁོབ་མོར་ལྷ་བྱ་ལྟན་ སྐློགས་ཅན་གྱི་སྟག་ཆགས་རྩུང་བྱ་དང་། དེ་བཞིན་རྩུང་གི་སྐལ་རུས་མེད་པའི་སྟག་ཆགས་ ཀྱི་ཆད་འབྱུང་ཅས་ལས་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན།

plant A living organism of the kind exemplified by trees, shrubs, herbs, grasses, ferns, and mosses, typically growing in a permanent site, absorbing water and inorganic substances through its roots, and synthesizing nutrients in its leaves by photosynthesis using the green pigment chlorophyll.

ཕྱི་ལོ་
biol.

གཏན་འཇགས་ཀྱི་གནས་ཤིག་ཏུ་སྐྱེ་ཞིང་། ཅ་བ་བརྒྱད་ནས་ཅུ་དང་སྟེ་ལྷན་མིན་པའི་དངོས་ཆས་འཛིན་པ་དང་། ལྗང་ཆས་སྤྱད་དེ་ཡོད་སྟེ་ར་ལ་བརྟེན་ནས་ལོ་མའི་ནང་ནས་བཟུང་ཆས་སྤྱད་སྟེ་བྱེད་མཁུག་གི་ཤིང་སྤྱོད་དང་། སྤྱོད་ལྷན། སྤྱན་རྒྱ། རྒྱ་སྤྱོད་ལེ་རལ། གྲག་ཤིང་བཅས་ལས་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ཡིན་པའི་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་རིགས་ཤིག་

plasma The clear, liquid part of the blood, composed mainly of water and proteins, in which the red and white blood cells are suspended. The plasma of mammals also contains platelets.

ཐག་འདུར། ཐག་གི་ཆ་སྟེང་།
biol.

ཐག་གི་གཤེར་ག་ཟུགས་ཀྱི་ཆ་དངས་ས་དེ་ལ་ཟེར་ཞིང་གཙོ་བོ་ཆུ་དང་སྟེ་ཆས་ཀྱིས་བྱུག་ དེའི་ནང་དུ་ཐག་ཕྱུང་དཀར་དམར་ལྗང་ནས་ཡོད་པ་དང་། ལུ་གསོས་སྟོག་ཆགས་ཀྱི་ཐག་འདུར་ནང་དུ་ཐག་ཞིབ་ཀྱང་ལྷན་ཡོད།

plasma Fourth phase of matter, in addition to solid, liquid, and gas. In the plasma phase, existing mainly at high temperatures, matter consists of positively charged ions and free electrons.

གྲུས་གཟུགས།
phys.

སྒ་གཟུགས་དང་། གཤེར་ག་ཟུགས། རྒྱངས་གཟུགས་བཅས་ཀྱི་སྟེང་དུ་བསྐྱན་པའི་བེས་གཟུགས་ཀྱི་རྣམ་པ་བཞི་པ། གཙོ་བོར་རྟོང་ཚད་མཐོན་པོའི་སྐབས་སུ་གནས་པའི་གྲུས་གཟུགས་ནི་གྲུས་རྒྱུ་མོང་དང་རང་དབང་སྟོག་རྒྱུ་གྲུ་བ་པ་ཡིན།

plasma cell A cell that produces antibodies as part of an immune response. B cells develop into plasma cells.

ཐག་འདུར་ཟླ་ཕྱུང་། (རྒྱ་འདུར་དང་དྭགས་ཆོངས།)
biol.

ནད་འགོག་ལ་ལན་གི་ཆ་ཤས་སུ་འགོག་གཟུགས་སྤྱོད་སྤྱོད་བྱེད་མཁུག་གི་སྤྱུང་ཞིག་ལ་ཟེར། སྤྱུང་སྟེ་ནི་ཐག་འདུར་སྤྱུང་ལ་འཆར་འཕེལ་འབྱུང་།

plasma membrane A protein-containing lipid bilayer that surrounds a cell, defining the interface between the cell and its environment and providing a semipermeable barrier to the entry of molecules into the cell.

ཆ་སྟེང་གྱི་ཚ།
biol.

སྤྱུང་ཞིག་གི་མཐའ་ནས་བསྐོར་ཞིང་སྟེ་ཆས་དང་ལྷན་པའི་ལི་ཆེ་ལ་རིས་པ་གཉིས་ལྷན་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། དེ་ལོས་སྤྱུང་དང་སྤྱུང་གི་ཉེ་འཁོར་གྱི་དབར་མཆོས་ས་མངོན་པར་བྱེད་པ་དང་། སྤྱུང་དུ་འདུས་རྒྱུ་འཛུལ་བར་བྱེད་ཆགས་སེལ་གྱི་བཀག་བྱ་ཞིག་ཀྱང་མཁོ་སྤྱོད་བྱེད།

plasticity The property of solids that causes them to change permanently in size or shape as a result of the application of a stress in excess of a certain value, called the yield point.

མཉེན་གཤིས།
phys.

ལུས་ཐོན་ཆད་གཤིས་ལས་བརྒལ་པའི་གཞོན་འུགས་སྤྱོད་སྐབས་སུ་གཟུགས་ཀྱི་དབྱིབས་དང་ཆེ་ཆུང་ལ་གཏན་འཇགས་ཀྱི་འགྱུར་བ་གཏོང་བའི་སྒྲ་གཟུགས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་ཤིག་

- plastid** Any of several structures, such as chloroplasts, that are found in the cells of plants and algae and are surrounded by two membranes. Plastids have various functions, including the synthesis and storage of food, and they often contain pigments.
 རྒྱས་ཐུང་དབང་ལ།
 biol.
- plate** A smooth, flat, relatively thin, rigid body of uniform thickness.
 ཐུང་བ།
 phys.
- platelet** A very small part of a cell in the blood, shaped like a disc. Platelets help to clot the blood from a cut or wound.
 ཞག་ཞིབ།
 biol.
- player** A device for playing recorded music or video.
 གཏོང་ཆས།
 phys.
- pluripotent** Relating to or being a cell that is capable of differentiating into cells of any type of tissue except placental tissue.
 མང་འཁྱུར་རྒྱས་ལ།
 biol.
- Pluto** The planet ninth in order from the sun, having an equatorial diameter of about 2250 km, a mean distance from the sun of 5.914 billion km, a period of revolution of 248.53 years, and one known moon.
 གཤེན་རྒྱལ།
 phys.

plutonium ཕ་ལྷན་མི་ཕྱ་རྟོནི་ཡམས། chem.	The chemical element of atomic number 94, a dense silvery radioactive metal, used as a fuel in nuclear reactors and as an explosive in nuclear fission weapons. Plutonium only occurs in trace amounts in nature but is manufactured in nuclear reactors from uranium-238. རྩལ་གྲངས་ ༩༤ ཡིན་པའི་ཅ་རྩམ་སྒྱུ་གཅིང་དངུལ་མདོག་གི་འབྱེད་འཕྲོའི་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་ ལྷགས་རིགས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་། རྟེན་ལྷན་སྒྱུ་རྩམ་སྒྱུ་བྱུང་རྩམ་དང་ལྟེ་རྩལ་གསུམ་འགྱུར་མཚན་ ཆའི་ནང་དུ་འབར་རྩམ་སྒྱུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད། ཤི་ལུ་རྟོནི་ཡམས་ནི་རང་བྱུང་ཁམས་སྒྱུ་སྒན་བྱ་ལས་མི་ འབྱུང་བས་ལྟེ་རྩམ་སྒྱུ་རྩམ་སྒྱུ་ལུ་རེནི་ཡམས་ ༩༣༨ ལས་བཟོ་བསྐྱར་བྱེད།
pneumonia རྩྱ་ཚད། biol.	Lung inflammation caused by bacterial or viral infection, in which the air sacs fill with pus and may become solid. Inflammation may affect both lungs (double pneumonia), one lung (single pneumonia), or only certain lobes (lobar pneumonia). མིན་བྱའམ་གཉན་མིན་གྱི་གཉན་ཁས་སྤྱིད་པའི་རྩྱ་བའི་ཚ་སྦྱང་གི་ནད་ཅིག ན་ཚ་འདི་ལོག་པའི་ སྦྱབས་སྒྱུ་རྩྱ་རྩལ་རྩྱ་གིས་ཁེངས་ནས་མཁྲིགས་པོའང་ཆགས་སྤྱིད། ཚ་སྦྱང་གིས་རྩྱ་བ་ གཅིག་གསུམ་གཉིས་ཀྱི་ཡང་ན་རྩྱ་བའི་འདབ་ས་ངེས་ཅན་གཅིག་ཁོ་ན་གཤོར་སྤྱོད་བྱེད་སྤྱིད།
point ཆེག math.	Dimensionless geometric object having no properties except location. གནས་ས་མ་གཏོགས་བྲུང་ཆོས་གཞན་ཅི་མེད་ཅིང་ཕྱོགས་ཆ་དབེན་པའི་དབྱེབས་ཅིས་ཀྱི་དངོས་ པོ་ཞིག
point mass ཆེག་གཏོགས། phys.	A mass regarded as concentrated in a mathematical point, without spatial extent. ཆེག་ཏག་ཏག་ཅིག་ཏུ་འདུས་ཏེ་ཕྱོགས་གང་དུ་ཡང་བསྐར་མེད་པར་ངོས་འཛིན་པའི་གཏོགས་ཆ་དེ་ཅིག
polar རྩྱ་ལྷན། phys.	Having electrical or magnetic polarity. སྒྲིག་གསུམ་ཁབ་ལེན་གྱི་སྒྲིག་གཤིས་ལྷན་པ།
polar molecule རྩྱ་ལྷན་འདུས་བྱལ། phys.	A molecule which has a permanent electric dipole as a result of the distribution of electron density within it. འདུས་རྩལ་ནང་གི་སྒྲིག་རྩལ་གྱི་བྲུབ་ཚུལ་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱན་གནས་ཀྱི་སྒྲིག་སྒྲིག་གཉིས་དང་ལྷན་ པའི་འདུས་རྩལ་ལ་གོ།
polarity རྩྱ་གཤིས། phys.	The condition of having separate poles, especially magnetic or electric poles. སྒྲི་མི་འདྲ་བ་ཡོད་པའི་གནས་སྤངས་ཏེ་བྱེ་བྲག་ཏུ་ཁབ་ལེན་དང་སྒྲིག་གི་སྒྲི་མི་འདྲ་བ་ཡོད་པ་ལ་གོ།
polarization རྩྱ་བསྐྱེད་ལུས་བྱུང། phys.	Aligning of vibrations in a transverse wave, usually by filtering out waves of other directions. སྤྱིར་བཏང་དུ་ཕྱོགས་གཞན་དུ་འགྲལ་པའི་རྩྱ་བསྐྱེད་ལུས་ཆགས་རྒྱག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འཕྲེད་ རྩྱ་བསྐྱེད་གི་འདར་འགྲལ་གྱི་ཕྱོགས་སྤྱིལ་བ་ལ་གོ།

polarize **ཕྱེ་འཕེལ་བྱེད་པ།**
ཕྱེ་འཕེལ་བ།
phys. Restrict the vibrations of the electromagnetic wave, especially light wholly or partially to one direction.

pole **ཕྱོ།**
phys. 1. Each of the extremities of the axis of the earth or of any spherical body. 2. Either of the two regions or parts of an electric battery, magnet, or the like, that exhibits electrical or magnetic polarity.

1) སའི་གོ་ལའང་ཁྱུ་གཟུགས་དངོས་པོ་གང་རུང་རུང་ཞིག་གི་སྒོག་ཤིང་གི་མཐའ་སྡེ་གང་རུང་།
2) ཁྱོག་ཇས་སམ་ཁབ་ལེན་ལྟ་བུའི་དངོས་པོ་གང་རུང་རུང་ཞིག་གི་སྒོག་གསལ་ཁབ་ལེན་གྱི་སྡེ་མོའི་
ཁྱད་ཆོས་དང་ལྡན་པའི་ས་ཁུལ་ལས་ཆ་ཤས་གཉིས་ལས་གང་རུང་ཞིག

pollen **ཐེ་རྩལ།**
biol. A fine powdery substance produced by the anthers of seed-bearing plants, consisting of numerous fine grains containing the male gametes

ས་བོན་ལྡན་པའི་ཅི་ཤིང་གི་ཟེ་རྟག་གིས་སྦྱེད་སྦྱར་བྱས་པའི་བྱེ་མ་ཞིབ་མའི་གཟུགས་ཀྱི་དངོས་
ཇས་པ་གོ་ཞིང་། མོའི་ཁམས་རྩལ་དང་ལྡན་པའི་ཟེགས་མ་ཕྱ་མོ་མང་པོ་ཡོད་པ་ཡིན།

pollen grain **ཐེ་རྩེ།**
biol. A single granule of pollen.

ཐེ་རྩལ་གྱི་ཟེགས་མ་ཀླད་གཅིག་ལ་གོ།

pollinate **ཐེགས་རྒྱུད།**
biol. Convey pollen to or deposit pollen on a stigma, ovule, flower, or plant and so allow fertilization.

ས་བོན་འདྲིས་སྦྱོར་འབྲུང་པའི་ཆེད་དུ་མེ་རྟག་གི་ཀ་འགོ་འཕམ་ཟེའུ་འབྲུ་མའི་ས་བོན་ནས། མེ་རྟག་
གསལ་ ཡང་ན་ཅི་ཤིག་གི་སྦྱེད་དུ་ཐེ་རྩལ་སྦྱེལ་བའང་འདྲིག་པ་ལ་གོ།

pollution **འབག་བཅོག**
biol. An undesirable change in the physical, chemical, or biological characteristics of the natural environment, brought about by man's activities.

མིའི་བྱེད་ལས་ལ་བརྟེན་ནས་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་གི་སྦྱེ་ཁམས་དང་། ཇས་ཁམས། དངོས་ཁམས་
བཅས་ལ་བསྐྱེད་པའི་དགོས་མེད་ཀྱི་འགྱུར་བ་ཞིག

poly **ཆ་མང། མང་པོ།**
math. A prefix meaning "many," as in polygon, a figure having many sides.

སྔོན་སྔོར་ཡི་གེ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་ "མང་པོ་" ཡི་དོན་ལ་གོ་དཔེར་ན། མཐའ་མང་པོ་ཡོད་པའི་
དབྱིབས་ཏེ་མང་དབྱིབས་ལྟ་བུ།

polygon **མང་དབྱིབས།**
math. A plane figure with a number of sides. In a regular polygon all the sides and internal angles are equal.

མཐའ་མང་ཞིང་དངོས་གཅིག་ཅན་གྱི་དབྱིབས། ཆ་མཚུངས་མང་དབྱིབས་ཀྱི་ཟུར་ཆད་ཁག་
མཚུངས་ལ་མཐའི་རིང་ཆད་ཀྱང་མཚུངས་པ་ཡིན།

polymer མང་སྒྲིབ། རྒྱུས་རྒྱས། <i>chem.</i>	Organic substance having large molecules consisting of repeated units. གཞི་ཅིའི་གྲུབ་ཆ་བསྐྱར་རྒྱས་བྱས་ནས་གྲུབ་པའི་འདུས་རྒྱུལ་ཆེན་པོ་དང་ལྷན་པའི་སྒྲིབ་ལྷན་དངོས་རྩིས་ལ་གོ།
polynomial མང་ཙྏན། <i>math.</i>	A mathematical expression containing three or more terms. ཆེན་དུ་མ་གསུམ་མཐ་གསུམ་ལས་མང་བ་ཡོད་པའི་ཨང་ཅིས་ཀྱི་བརྟེན་གཞི་ཞིག།
polypeptide མང་རྒྱས་ཁྱིུ། <i>chem.</i>	A peptide, especially one composed of 10 or more amino acids. སྤྱི་ཅི་ཞིག་སྟེ་ལྷག་པར་དུ་ཨེ་མི་ནོ་སྒྱར་རྩིས་བརྒྱུའམ་བརྒྱུའམས་མང་བས་གྲུབ་པའི་སྤྱི་ཅི།
polyribosomes རེ་སྒྲིབ་ཐེང་གཞུགས། <i>chem.</i>	A cluster of ribosomes that is connected by a strand of messenger RNA and is active in protein synthesis. བར་ཆེན་ཨང་ཨེན་ཨེ་ཡི་ཉག་མས་སྒྲེལ་མ་བྱུང་བྱས་པའི་རེ་སྒྲིབ་གཞུགས་ཀྱི་ཆོས་བྱ་ཞིག་ལ་གོ། ཞིང་། སྤྱི་རྩིས་སྒྲོར་སྟེབ་ལ་བྱེད་ལས་འདོན།
polysaccharide ཀ་ར་མང་ལྷན། མང་མང་ར། <i>chem.</i>	A polymer of monosaccharide molecules joined by glycosidic bonds (glycoside). མངར་བཅས་འཆིང་བས་ཀ་ར་རྒྱུང་པའི་འདུས་རྒྱུལ་མང་པོ་ལྷན་གཅིག་ཏུ་སྒྲེལ་བའི་རྒྱས་རྩིས་ལ་གོ།
polyspermy ཁམས་དཀར་མང་སྒྲིབ། <i>biol.</i>	The entry of several sperm into one ovum during fertilization. ས་བོན་འདྲེས་སྒྲོར་གྱི་སྐབས་སུ་ཁམས་དམར་ཟ་བྱུང་གཅིག་གི་ནང་དུ་ཁམས་དཀར་ཁ་ལས་འདྲེས་བར་གོ།
pons ཡྲན་ཟམ། <i>neurosci.</i>	The part of the brainstem that links the medulla oblongata and the thalamus. ཡྲན་པའི་རྩིས་ཞབས་དང་ཡྲན་སྒྲུག་གཉིས་མ་བྱུང་མཁན་གྱི་ཡྲན་རྒྱུང་གི་ཆ་ལས་དེ་ལ་གོ།
pontoon ཅེ་ཁྲིང་ཟམ་པ། <i>phys.</i>	A bridge or landing stage supported by pontoons. ཟམ་གྲུ་ཡིས་བཏོགས་པའི་ཟམ་པའམ་འབབ་སྟེགས་ལ་གོ།
population ཆོགས་འདུས། <i>biol.</i>	A group of individuals of the same species inhabiting a given area ས་ཁོངས་ངེས་ཅན་ཞིག་ཏུ་འཆོཾ་གནས་བྱེད་བཞིན་པའི་ཉེ་རིགས་གཅིག་པའི་སྡེ་ཆན་ལ་གོ།
porcupine གང་། གཞུགས་མོ། (སྒྲིག་ཆགས་ཤིག) <i>biol.</i>	A large rodent with defensive spines or quills on the body and tail. སྤང་སྟོབ་ཀྱི་ཆེད་དུ་ལུས་པོ་དང་མཇུག་མའི་སྟེང་དུ་སྤྱ་བྱར་རམ་ཟེ་སྒྲོ་ཡོད་པའི་ཅིག་སོ་ཅན་གྱི་སྒྲིག་ཆགས་ཆེ་བ་ཞིག།

position/space གོ་མཁུན། <i>phys.</i>	The place where someone or something is in relation to other people or things མིའངས་དངོས་པོ་གཞན་ཞིག་ལ་སྟོན་ཏེ་མིའངས་དངོས་པོ་ཞིག་ཡོད་སའི་གནས་ས་ལ་གོ།
positive charge ཕར་ཁུང་། <i>phys.</i>	The state of having a deficiency of electrons; having a higher electric potential སྟོག་རྩལ་མི་འདད་པའི་གནས་སྟངས་ཏེ། སྟོག་རའི་ལས་ཆད་མཐོ་བ་མཆོག་།
positive eugenics རྒྱུད་བཟང་སྒྲེལ་ཐབས། <i>biol.</i>	The practice of encouraging the birth of children to parents having qualities considered desirable to the community. ཆོགས་སྡེ་ཞིག་ཏུ་ལེགས་པོར་བརྟེན་པའི་བྱད་ཆོས་ཅན་གྱི་པ་མར་བྱེས་པ་བཙའ་བའི་སྐལ་མ་བྱེད་པའི་ལག་ལེན་ལ་གོ།
positive feedback སྒྲེལ་ཕྱོགས། <i>phys.</i>	In positive feedback, the output is used to enhance the input; an example is an electronic oscillator, or the howl produced by a loudspeaker that is placed too closed to a microphone is amplified and reproduced by the loudspeaker. སྒྲེལ་ཕྱོགས་གི་སྐབས་སུ་བྱིར་ཐོན་འབྲས་བུ་དེ་ནང་འདུག་རྒྱ་ཆའི་རྒྱས་པ་སྒྲེལ་བྱིར་བེད་སྟོད་བྱེད་དཔེར་ན། སྟོག་གི་སྒྲོམ་འགྲལ་ཡོ་ཆས་ལྟ་བུ་དང་། སྐད་སྒྲ་ཆེན་པོ་སྟོག་བཞིན་པའི་སྒྲ་སྒྲུབ་ཞིག་གི་འགྲམ་དུ་སྒྲ་སྟེང་ཁ་པར་ཞིག་བཞག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་སྒྲ་སྒྲུབ་དེ་ཡིས་སྒྲ་དེ་ཆེན་པོར་བཟོས་ཏེ་སྒྲར་ཡང་བསྐྱར་བ་བྱེད་པ་ལྟ་བུ།
positive ion བྱེལ་རྩལ་ཕྱོགས། <i>chem.</i>	An atom or group of atoms that have lost one or more electrons, thus carrying a positive charge. རྩལ་སྒྲན་ཞིག་གས་རྩལ་སྒྲན་གྱི་ཆོགས་ཤིག་གིས་སྟོག་རྩལ་གཅིག་གས་དུ་མ་བརྒྱག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཕོ་ཁུར་དང་ཕྱན་པ་དེ་ལ་གོ།
positron ཕར་ཁུང་གྲི་ཕྱོགས་རྩལ་ཕྱོགས། <i>phys.</i>	Antiparticle of an electron; a positively charged electron. སྟོག་རྩལ་གྱི་ཕྱོགས་རྩལ་ཏེ་ཕོ་ཁུར་དང་ཕྱན་པའི་སྟོག་རྩལ་།
positron emission tomography (PET) ཕྱོགས་རྩལ་སྒྲོ་བའི་དམ་སྒྲིག་མ་ལག་ཕྱོགས་རྩལ་གྲི་ཕྱོགས་དབང་། <i>phys.</i>	Positron emission tomography (PET) is a noninvasive scanning technique that utilizes small amounts of radioactive positrons to visualize body function and metabolism . སྟོག་རྩལ་སྟོག་དཔར་ནི་འགྲེད་འཕྲོལ་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་སྟོག་རྩལ་ཉུང་དུ་ཞིག་སྟུང་དེ་ལུས་པའི་བྱེད་ལས་དང་རྩལ་སྒྲུབ་བུ་བ་དཔར་དུ་ལེན་པའི་འཇམ་ཐབས་ཤིག་ཡིན།

posttraumatic stress disorder

ཐེང་ཆད་ཆེས་འབྲངས་སེམས་གནོན་འབྲུག་རྒྱུན། ཐེང་ཆད་ཆེས་འབྲངས་གནོན་ཉེས།
neurosci.

A condition of persistent mental and emotional stress occurring as a result of injury or severe psychological shock, typically involving disturbance of sleep and constant vivid recall of the experience, with dulled responses to others and to the outside world.

རྩ་ས་སྟོན་ནས་སེམས་ཁམས་ལ་བྱུང་བའི་བརྒྱུ་གསུལ་ཆབས་ཆེན་གྱིས་སྟེང་ཅིང་སེམས་དང་སེམས་སྟོང་གི་གནོན་ཉེས་རྒྱུན་མ་བྱུང་དེ་གནས་པའི་གནས་སྣངས་ཕྱིག་ལ་གོ་བྱུང་བར་དུ་གཉིད་མི་བདེ་ཞིང་ཉམས་སྟོང་དེ་གསལ་ལེར་ཕྱིར་བློན་བྱེད་ལ། མི་གཞན་དང་ཕྱིའི་ཁྲིམ་ཡུག་ལ་ཡ་ལན་ཉལ་ཉལ་སྟོང་བར་བྱེད།

postulates of special relativity

དམིགས་བསལ་ལྟོས་གྲུབ་ཀྱི་དམ་བཅའ།
phys

First: All laws of nature are the same in all uniformly moving frames of reference. Second: The speed of light in free space has the same measured value regardless of the motion of the source or the motion of the observer; that is, the speed of light is invariant.

༡) བརྟན་པོའི་རང་ནས་འགྲུལ་སྟོང་བྱེད་ཀྱིན་པའི་ལྟོས་གཞི་ཐམས་ཅད་དུ་རང་བྱུང་གི་གཏན་ཁྲིམས་ཆང་མ་གཅིག་པ་ཡིན། ༢) འབྱུང་ཁུངས་ཀྱི་འགྲུལ་སྟོང་དང་ཁྱོག་ཞིབ་པའི་འགྲུལ་སྟོང་ལ་རག་མེ་ལས་པར་རང་དབང་གི་མཁའ་དབྱིངས་སུ་ཆད་འཇལ་བའི་འོད་ཀྱི་མགྲོགས་ཆད་ནི་འདྲ་མཚུངས་ཡིན། འདིའི་དོན་ནི་འོད་ཀྱི་མགྲོགས་ཆད་བརྟན་པོ་ཡིན་པ་དེའོ།

potassium

ཆ་ཐུས་དྲག་སེལ་དཀར་མོ།
chem.

The chemical element of atomic number 19, a soft silvery-white reactive metal

སྙི་ཞིང་དཔུལ་ལྗར་དཀར་ལ་འདྲེས་སྟོར་སྟེན་པའི་ལྷགས་རིགས་རྒྱལ་གྲངས་ ༡༩ ཡིན་པའི་ཆ་ཐུས།

potential difference

རྒྱས་བཞི་བྱད་པར།
phys.

Difference in electric potential (voltage) between two points. Free charge flows when there is a difference and will continue until both points reach a common potential.

ཆེག་གཉིས་དབར་གྱི་སྟོག་རའི་ལས་ཆད་ཀྱི་བྱུང་བར་(མོ་ལ་ཆད་) ལ་གོ་ཆེག་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་རྒྱས་བྱུང་ཡོད་སྐབས་རང་དབང་གི་ཁུར་རྒྱ་བར་བྱེད་ལ། ལས་ཆད་གཅིག་པ་མ་ཆགས་པའི་བར་དུ་ཁུར་རྒྱ་བ་ཡིན།

potential energy

གནས་ལྟོས་རྒྱས་པ། མདོན་རྒྱུ་བཞི་རྒྱས་པ།
phys.

Potential energy is the energy stored in a body or system as a consequence of its position, shape, or state (this includes gravitational energy, electrical energy, nuclear energy, and chemical energy)

དངོས་གཞུགས་ཕྱིག་གས་མ་ལག་ཅིག་གི་གནས་སའལ། བཅོ་བཏོད། ཡང་ན་གནས་བབ།(འདིའི་ནང་དུ་འཐེན་ལྷགས་རྒྱས་པ་དང་། སྟོག་རྒྱས་ལྟེ་རྒྱལ་རྒྱས་པ། རྩས་རྒྱས་བཅས་འདུས་) བཅས་པ་གང་རུང་ལ་བརྟེན་པའི་རྩས་འབྲས་སུ་དངོས་པོ་དེའམ་མ་ལག་དེའི་ནང་དུ་ཉར་ཆགས་བྱས་ཡོད་པའི་རྒྱས་པ།

- preadolescence** The period of childhood just before the onset of puberty, often designated as between the ages of 10 and 12 in girls and 11 and 13 in boys.
 རྒྱུ་མཚན།
biol. ཡང་ཚོ་དར་ལ་མ་བབས་པའི་ཕྱི་དྲག་དྲག་གི་བྱིས་པའི་དུས་སྐབས་དེ་ལ་གོ་ཞིང། བྱ་མོ་ལ་མཚོན་ན་ལོ་ 10 ནས་ 12 གྱི་དབར་དུ་ཡིན་ཞིང། བྱ་ལ་མཚོན་ན་ལོ་ 11 ནས་ 13 གྱི་དབར་དུ་ཡིན།
- precession** Wavering of a spinning object, such that its axis of rotation traces out a cone.
 རྒྱུ་མཚན།
phys. རང་འཁོར་གྱི་སྒོག་ཤིང་གིས་སྒྲུང་དབྱིབས་ཤིག་གྲུབ་པར་བྱེད་པའི་འཁོར་གྱིན་པའི་དངོས་སོ་ཞིག་གི་ཡོ་འབྱེད།
- precision** The state or quality of being precise; exactness.
 ཉིག་ཚད། ཉག་ཉག་ཡིན་པའི་བྲུང་ཚོས་སུ་གནས་བབ་སྟེ། ཉག་ཉག་ཡིན་པའི་རང་བཞིན།
- precision grip** The ability of a primate to hold an object between the fingers and the thumb; highly developed in humans to provide a great range of delicate movements for tool use.
 ཉག་འཐུ།
phys. ཆེས་མཐོའི་སྒོག་ཆགས་ཀྱིས་མཐུབ་མོ་དང་མཐེ་བོང་གི་དབར་དུ་དངོས་སོ་འཛིན་ཐབས་པའི་རྒྱས་པ་དེ་ལ་གོ་ཞིང། འཛོལ་མི་ལ་མཚོན་ན་ཉག་འཐུའི་རྒྱས་པ་ཏ་ཅང་ཕྱོག་ཐོན་ཡིན་ཞིང་ལག་ཆ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པར་འགྲུལ་སྐྱོད་ཞིབ་ཚགས་སོ་བྱེད་ཐབས་པ་ཡིན།
- precuneus** A lobule of the parietal lobe of the brain located in front of the cuneus and behind the paracentral lobule.
 གླུ་ཁྱིའུ་མཐུན་མ།
neurosci. གླུ་ཁྱིའུ་ཡི་མདུན་དང་དཀྱིལ་ཉེའི་འདབ་ཚུང་གི་རྒྱབ་ཏུ་གནས་པའི་གླུ་དང་པའི་གཙུག་འདབ་ཀྱི་འདབ་ཚུང་ཞིག།
- predator** An organism that lives by preying on other organisms.
 རྒྱན་ཕྱིད།
biol. སྤྱི་དངོས་གཞན་ཕོན་བྱེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འཚོ་བའི་སྤྱི་དངོས་ཤིག།
- prediction** A statement of what will or is likely to happen in the future; a forecast.
 རྒྱན་དཔག།
sci. method འབྱུང་འགྱུར་གྱི་དུས་སྐབས་སུ་ཅི་ཞིག་འབྱུང་བའམ་ཅི་ཞིག་འབྱུང་སྤྱོད་པའི་སྐོར་ལ་བརྟོན་པའི་བསྐྱགས་གཏམ་ཞིག་སྟེ། སྤྱོད་བརྟེན་ཞིག།
- prefrontal cortex** The gray matter of the anterior part of the frontal lobe that is highly developed in humans and plays a role in the regulation of complex cognitive, emotional, and behavioral functioning
 མདུན་མུས་གླུ་དབྱུག་མ།
neurosci. མདུན་འདབ་ཀྱི་ཆ་མཉམ་མདུན་མར་གྱུར་པའི་སྤྱི་ཐུན་ཏེ། འཛོལ་མིའི་ནང་དུ་ལེགས་པར་འཆར་མོངས་བྱུང་ཡོད་ཅིང། རྒྱུང་འཛིན་ཅན་གྱི་དུས་འཛིན་དང། སེམས་སྤྱོད་། ག་ཤིས་སྤྱོད་བཅས་ཀྱི་བྱེད་ལས་ལ་ཚོད་འཛིན་བྱེད།

- pregnancy** The condition or period of being pregnant.
 མངའ་བུ་སྐྱེ་བའི་རྒྱུ་ལྟར་ན་མ་གནས་སྤངས་ལ་གོ།
biol.
- premise** A proposition upon which an argument is based or from which a conclusion is drawn.
 བསྐོར་བྱེད་ཞིག་གི་རྩོད་གཞིར་གྱུར་བའི་དམ་བཅའ་ཞིག་གསུམ། མཐུག་སྒྲུབ་བརྗོད་པ་ཞིག་གི་གཞིར་གྱུར་བའི་སྒྲུབ་དག་ཅིག།
phil.
- premotor cortex** The premotor cortex is an area of motor cortex lying within the frontal lobe of the brain just anterior to the primary motorcortex. The functions of the premotor cortex are diverse and not fully understood.
 མདུན་གྱི་འགུལ་སྒྲིབ་ཁྲུང་ལྷན་ནི་མདུན་འདབ་གྱི་ནང་དུ་འགུལ་སྒྲིབ་གྱི་སྤྱི་རིམ་ཁྲུང་ལྷན་གྱི་མདུན་ཉག་ཉག་ན་ཡོད་པའི་འགུལ་སྒྲིབ་ཁྲུང་ལྷན་གྱི་ས་ཁུལ་ཞིག་ཡིན། འདིའི་བྱེད་ལས་ནི་སྤྱི་མང་ཞིག་ཡིན་པ་དང་ཁ་གསལ་ཤོགས་མེད།
neurosci.
- preserve** Maintain (something) in its original or existing state.
 (དངོས་པོ་ཞིག་) རང་གི་ཐོག་མའི་གནས་བབ་བམ་ད་ལྟའི་གནས་བབ་ལ་རྒྱུན་གནས་བྱེད་དུ་འཇུག་པ།
འདྲུག་པ།
- pressure** Force per surface area where the force is normal (perpendicular) to the surface; measured in pascals. See also atmospheric pressure. Pressure = force/area
 རྒྱ་ཁྲིམ་གྱི་འཁོར་རེ་རེའི་སྟེང་དུ་ཤོག་པའི་དྲང་ཤུགས་ (དྲང་འཕྲང་) ལ་གོ་ཞིང་པ་སི་ཀལ་དུ་ཆད་འཇལ་བྱེད། རྒྱུད་གཞོན་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས། གཞོན་ཤུགས། = ཤུགས་/རྒྱ་ཁྲིམ།
phys.
- pressure point** Any of several points on the body at which an underlying artery can be pressed against a bone to stop distal bleeding.
 བགས་པའི་འོག་གི་འཕམ་རྩ་དེ་རུ་ས་པའི་དོས་སུ་བཙུར་བ་ལ་བཞེན་ནས་ལུས་པོའི་ཕྱི་དོས་ནས་ཁྲག་ཐོན་བཞིན་པ་དེ་འགོག་ཐུབ་པའི་གནས་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་གོ།
biol.
- pressure suit** A garment that is worn in high-altitude aircraft or in spacecraft to compensate for low-pressure conditions.
 མཐོ་ཆད་མཐོན་པོར་འཕུར་བའི་གནས་གྱའི་ནང་དམ་མཁའ་གྱའི་ནང་གི་གཞོན་ཤུགས་དམའ་བའི་གནས་སྤངས་ཁ་གསལ་བྱེད་པའི་ཆད་དུ་གྱོན་པའི་གྲོན་ཆས་ལ་གོ།
phys.
- presynaptic** Situated in front of or occurring before a synapse: a presynaptic nerve fiber; a presynaptic stimulus.
 མཐུད་མཆམས་ཞིག་གི་སྔོན་དུ་གནས་པའམ་འབྱུང་བ་ལ་གོ་དཔེར་ན། མཐུད་མཆམས་སྔོན་གྱི་དབང་ཅའི་ཉག་མ་དང་། མཐུད་མཆམས་སྔོན་གྱི་སྒྲུལ་རྒྱུན་ལྟ་བུ།
neurosci.

primary consumer ཐོག་མའི་ཉིང་སྤྱད་མཁམ། <i>biol.</i>	An organism, such as a grass-eating animal, that feeds on green plants or other autotrophic organisms. ཅི་ཤིང་ལྗང་སྤང་མཁམ་རང་ག་སེའི་སྤྱི་དངོས་ཟས་སུ་བསྟེན་མཁམ་གྱི་ཅ་གཟན་སྟོག་ཆགས་ལྟ་བུའི་སྤྱི་དངོས་ལ་གོ།
primary spermatocyte གཞིའི་ཐིག་རྩལ། <i>biol.</i>	A diploid spermatocyte that has not yet undergone meiosis. སྤྱིད་པུང་བཞི་གྲེས་མ་བྱུང་བའི་ཕྱོན་གྱི་ཆ་རྒྱུ་ཐིག་རྩལ་ཞིག་
primary structure ཐོག་མའི་བཀོད་ལ། བཀོད་ འི་ཆ་དང་ལ། <i>biol.</i>	The sequence of amino acids in a peptide or protein, or the sequence of nitrogenous bases in a nucleic acid. སྤྱི་ཇུས་སམ་སྤྱི་ཅིའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཨེ་མི་ནོ་སྤྱད་ཇུས་ཀྱི་འཁོད་ཟེམ་མམ། ཡང་ན་ལྟེ་ཉིང་སྤྱད་ཇུས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཟེ་རླུང་ཅན་གྱི་གཞི་ཇུས།
primary visual cortex མཐོང་ཆོར་ཐུ་ཅི་མ་ཡུད་ཕུག། <i>neurosci.</i>	Initial portion of the visual cortex activated by stimulation of visual pathways via the LGN. གཞིགས་ཀྱི་ལྷ་རའི་ཆོས་སུ་རྒྱུད་ནས་མཐོང་ཆོར་རྒྱ་ལམ་ལ་སྤྲུལ་སྤོང་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་སུད་སྤོང་ཐེབས་པའི་མཐོང་ཆོར་ཡུད་ཕུན་གྱི་ཐོག་མའི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ།
primate མཐོ་ཅིས་སྟོག་ཆགས། <i>biol.</i>	A mammal of an order that includes the lemurs, bushbabies, tarsiers, marmosets, monkeys, apes, and humans. They are distinguished by having hands, feet that are similar to hands, and forward-facing eyes, and, with the exception of humans, are typically agile tree-dwellers. འབྱུང་སྤུལ་དང་། རྟགས་སྤུལ། བོ་ལ་རིང་སྤུལ། སྤུལ་མཇུག་བཟང་། སྤུལ། མི་རྟོད། འགོ་བ་མི་བཅས་ཀྱིས་བྱབ་པའི་གལ་ཞིག་ཏུ་གཏོགས་པའི་རྒྱ་གསེས་སྟོག་ཆགས་གང་ཡང་བྱང་བ་ཞིག་ལ་གོ། ཐུན་མིན་ཁྱད་ཆོས་སུ་དེ་དག་ལ་ལག་པ་ཡོད་ཅིང་། ལག་པ་དང་འདྲ་བའི་རྒྱུད་པ་ཡོད་ལ། མིག་མཐུན་དུ་གཏང་བ་བཅས་ཡིན་ཞིང་། འགོ་བ་མི་བྱང་བའི་གཞན་ཆོང་མ་ཁྱད་པར་དུ་ཤིང་ལ་གནས་མཁན་འཕྲུག་རྩལ་བའི་བ་རྒྱུད་ཡིན།
principal axis མདུཨ་ཐིག་གཙོ་ལ། <i>phys.</i>	Line joining the centers of curvature of the surface of a lens. Line joining the center of curvature and the focus of a mirror. དུངས་ཤེལ་ཞིག་གི་གྲག་ངོས་ཀྱི་ལྷོ་བ་གཉིས་མ་ཐུད་བྱེད་ཀྱི་ཐིག་མེ་ལོང་ཞིག་གི་གྲག་ངོས་ཀྱི་ལྷོ་བ་དང་འདྲ་གནས་གཉིས་མ་ཐུད་བྱེད་ཀྱི་ཐིག་
principle ཆ་དོན། རྩ་འཛིན། <i>phil.</i>	General hypothesis or statement about the relationship of natural quantities that has been tested over and over again and has not been contradicted; also known as a law. ཡང་ནས་བསྐྱར་དུ་བརྟག་དཔྱད་བྱས་ཀྱང་དགག་བྱ་མ་བྱུང་བའི་རང་བྱུང་ཁས་སུ་ཀྱི་འཕོར་ཆོད་དབར་གྱི་འཕེལ་བའི་སྐོར་གྱི་སྤྱི་ཁྲལ་གྱི་ཆོད་གཞག་གས་སྟོམ་ཆོག་ཅིག་འདི་ལ་གཏན་ཁྲིམས་ཞེས་ཀྱང་བརྟོད།

- principle of equivalence**
མཉམ་ཐང་ཆ་འཛིན།
phys. Observations made in an accelerating frame of reference are indistinguishable from observations made in a gravitational field.
སྤར་སྟོན་ཅན་གྱི་སྟེ་ས་གཞི་ཞིག་ཏུ་བསྐྱབས་པའི་རྟོག་ཞིབ་ནི་འཕེན་ཤུགས་ར་བ་ཞིག་ཏུ་བསྐྱབས་པའི་རྟོག་ཞིབ་ལས་འགས་སུ་བགར་མི་བྱུང།
- principle of flotation**
འཕྱུ་ལྗང་ཆ་འཛིན།
phys. A floating object displaces a weight of fluid equal to its own weight.
ཁར་འཕྱུ་བའི་དངོས་པོ་ཞིག་གིས་རང་གི་ལྗིད་ཚད་དང་མཚུངས་པའི་རྒྱུག་གཟུགས་གནས་སྟོན་བྱེད།
- principle of parsimony**
སྤྱི་ཐོབ་ཆ་འཛིན།
phil. The principle which states that when a selection has to be made from various hypotheses, it is best to start with the hypothesis that makes fewest assumptions.
ཆོད་གཞག་སྒྲ་ཆོགས་ལས་འདེམས་གསེས་བྱ་དགོས་ཆེ། ཆོད་དཔག་ཅུང་ཤོས་ཡོད་པའི་ཆོད་གཞག་ནས་འགོ་བརྒྱགས་ན་ལེགས་པར་བརྗོད་པའི་ཆ་འཛིན་ཞིག
- printer**
ཡིག་བཟ།
A device that prints text or graphics on paper.
ཤོག་བྱའི་དོས་སུ་ཡི་གེའམ་པར་རིས་དཔར་འདེབས་བྱེད་པའི་ཡོ་ཆས།
- prism**
འཇའ་ཤེལ།
phys. Triangular solid of a transparent material such as glass that separates incident light by refraction into its component colors. These component colors are often called the spectrum.
འཕྲོག་འཕྲོལ་བརྟན་ནས་འཕྲོ་ཟེར་རང་གི་གྲུབ་ཆའི་ཁ་དོག་ལ་བཟམ་པར་བྱེད་མཁན་ཤེལ་ལྷ་བྱའི་དྲངས་གཟུགས་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་བྱར་གསུམ་མཁྲིགས་གཟུགས། གྲུབ་ཆའི་ཁ་དོག་འདི་ནམས་ལ་འོད་ཤལ་ཞེས་བརྗོད།
- probability**
མིན་ཤུག་།
math. The likelihood of a particular event occurring. If there are n equally likely outcomes of some experiment, and a ways in which even E could occurs, then the probability of event E is a/n .
དོན་རྟེན་གྱི་བྲག་པ་ཞིག་འབྱུང་མིན་པའི་ཆ། གལ་ཏེ། བརྟན་དཔྱད་ཅིག་གི་འབྲས་བྱ་འབྱུང་སྟངས་ n ཡོད་པ་དང་། དོན་རྟེན་ E འབྱུང་སྟངས་ a ཡོད་ཆེ། དོན་རྟེན་ E ཡི་མིན་ཤུག་ནི་ a/n ཡིན།
- probe**
རྒྱལ་ཆས།
phys. A small device, especially an electrode, used for measuring, testing, or obtaining information.
ཆད་འཇལ་པའམ། བརྟན་དཔྱད་བྱེད་པ། ཡང་ན་ཆ་འཕྲིན་ལེན་པའི་ཆེད་དུ་སྦྱོད་པའི་སྟོག་སྟེ་ལྷ་བྱའི་ཡོ་ཆས་རྒྱུང་རྒྱུང་ཞིག

probiotic A substance that encourages the growth of natural healthy bacteria in the gut

བྱངས་བཀྲ།
biol.

ཁྱུ་མའི་ནང་དུ་རང་བྱུང་གི་སྲིན་བྱ་བ་དེ་ཐང་ཅན་སྦྱོང་འཕེལ་བྱེད་པར་རམ་འདེགས་བྱེད་མཁན་གྱི་དངོས་ཨུས་ཤིག།

procedural memory Procedural memory is a part of the long-term memory that is responsible for knowing how to do things, also known as motor skills.

བྱ་ཐབས་དྲན་པ།
neurosci.

བྱ་ཐབས་དྲན་པ་ནི་བྱ་བ་ཞིག་ངེ་ལྟར་སྒྲུབ་དགོས་མིན་རྟགས་པའི་ཚུལ་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་བརྟན་འཛིན་དྲན་པའི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཡིན་པ་དང་། འདི་ལ་འགྲེལ་སྦྱོང་གི་ལག་ཤེས་ཞེས་གྲང་ཟེན།

Procyon The eighth-brightest star in the sky, and the brightest in the constellation Canis Minor.

ཏི་ཕྱོད་ཀླད་མ།
phys.

ནམ་མཁའ་སྐར་མ་བཀྲགས་མཛད་ས་ཆེ་ཤོས་ཨང་བརྒྱད་པ་དེ་ཡིན་ཞིང་སྐར་ཆོགས་ཀེ་ནི་ཚུང་བའི་ནང་གི་སྐར་མ་བཀྲགས་མཛད་ས་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན།

product A substance produced during a natural, chemical, or manufacturing process.

ཐོན་ཁུངས།

རང་བྱུང་གི་རྒྱུ་དེས་མཇུག་ཨུས་སྦྱོར་གྱི་རྒྱུ་དེས་། ཡང་ན་བཟོ་སྐྱོན་གྱི་རྒྱུ་དེས་ཞིག་ལས་ཐོན་སྦྱོང་བྱས་པའི་དངོས་ཨུས།

progenitor A person or thing from which a person, animal, or plant is descended or originates; an ancestor or parent.

འབྱུང་ལྗེ།
biol.

མི་ཞིག་གམ། རྩོག་ཆགས་ཤིག་ཡང་ན། ཅི་ཤིང་ཞིག་མཆེད་སའམ་འབྱུང་སའི་མེའམ་རྩོག་ཆགས་སམ། ཅི་ཤིང་ལ་གོ་བ་སྟེ། མེས་པོའམ་པ་མ།

progesterone A steroid hormone released by the corpus luteum that stimulates the uterus to prepare for pregnancy.

ཁྱུ་ཐོགས་ཞེན་གཤིང་།
མ་གཤིས་ཞེན་གཤིང་།
biol.

སྒྲི་ཁུག་མེར་ངེལ་གྱིས་སྟོང་འདོན་བྱས་ཤིང་བུ་སྟོང་ལ་སྦྱུ་རྒྱུན་སྤྱོད་མངལ་ཆགས་པར་གྲ་སྟེག་བྱེད་དུ་འཇུག་མཁན་གྱི་ཞག་འདུས་མེན་ཨུས་ཤིག།

prognosis An opinion, based on medical experience, of the likely course of a medical condition.

ཁ་དམར་གདགས། རྒྱར་ཚུལ།
biol.

སྤྱན་བཅོས་གྱི་ཉམས་སྟོང་གཞིར་བཞག་སྟེ་ན་ཆ་ཞིག་གི་འབྱུང་སྤྱོད་པའི་འཕེལ་ངེས་གྱི་སྟོར་ལ་བཏོན་པའི་བསམ་ཚུལ་ཞིག།

projectile Any object that moves through the air or through space, acted on only by gravity (and air resistance, if any).

འཕེན་གཞུགས།
phys.

འཕེན་འགྲུལ་གྱི་འགྲུལ་རྒྱུན་ (དང་རྒྱུ་དགོག་འགྲུལ་ས་) ཁོ་ནར་བརྟེན་ནས་རྒྱང་ཁམས་སམ་མཁའ་དབྱིངས་སུ་བཟོད་པའི་དངོས་པོ་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག།

prokaryote ཉིང་བྲལ་སྤྱི་དངོས། <i>biol.</i>	A microscopic single-celled organism which has neither a distinct nucleus with a membrane nor other specialized organelles, including the bacteria and cyanobacteria སྤྱི་མོ་ཅན་གྱི་ལྗེ་ཉིང་ལོགས་སུ་མེད་ཅིང་ཆེད་ལས་རང་བཞིན་གྱི་དབང་སྒྲ་ཡང་མེད་པའི་སྤྱ་ཕུང་གཅིག་ལུན་གྱི་སྤྱ་བའི་སྤྱི་དངོས་སྤྱིན་བྱ་དང་སྤྱོད་སྤྱོད་ལ་མོགས་པ་ལྟ་བུར་གོ།
prokaryotic cell ཉིང་བྲལ་ཕྱ་ཕུང་། <i>biol.</i>	The cell of a prokaryote. ཉིང་བྲལ་སྤྱི་དངོས་ཤིག་གི་སྤྱ་ཕུང་ལ་གོ།
prolactin ལོ་ཆུང་གི་ཐུང་། <i>biol.</i>	A pituitary hormone that stimulates and maintains the secretion of milk in mammals and also plays a role in metabolism and in modulation of the immune response. ཁུ་གསོས་སྒོག་ཆགས་ཀྱི་ལོ་མ་སྤོད་འདོན་གྱི་བྱ་རིམ་ལ་སྤངས་འཛིན་དང་བསྐྱལ་ཆེན་བྱེད་མཁན་དང་། གཞན་ཡང་ཁུ་ས་འབྲུར་དང་། ཉན་འགོག་ལ་ལན་གྱི་སྒྲིམ་སྒྲིག་སྐྱབས་སུ་བྱེད་ལས་སྤྱོད་མཁན་གྱི་མི་ཙུའི་མེན་ཐུང་སྤིག་པུ་གོ།
proliferate འཕེལ་མཆེད། འཕེལ་བྱལ། <i>biol.</i>	To grow or multiply by rapidly producing new tissue, parts, cells, or offspring. ཕུང་བྱལ་བཅ། ཆ་ཤས་སཅ། སྤྱ་ཕུང་དཔལ། ཆུང་འཛར་མགྲོགས་པོའི་དང་སྤྱིང་སྤྱིན་གྱིས་འཛར་འཕེལ་བྱེད་པའམ་རྗེ་མང་དུ་འབྲུར་བ་ལ་གོ།
prometaphase གཏམས་ཇོ། <i>biol.</i>	The stage in mitotic or meiotic nuclear division, following prophase and preceding metaphase, during which the condensed chromosomes become sequentially attached at their kinetochores to the spindle microtubules. གཟུགས་ཕུང་གཉིས་གྱིས་དང་སྤྱིད་ཕུང་བཞི་གྱིས་ཀྱི་སྐྱབས་སུ། སྤྱག་དོའི་རྗེས་དང་འདྲ་དོའི་སྤོན་དུ་བྱུང་བའི་རིམ་པ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། རིམ་པ་འདིའི་སྐྱབས་སུ་སྤྱག་སྤོང་གྲུར་བའི་ཆོས་གཟུགས་རྣམས་རང་རང་གི་པང་ཅི་འབྲུར་མཆོས་ནས་རིམ་གྱིས་འཕང་མའི་སྤྱག་ཐུན་དང་འབྲུར་གྱི་ཡོད།
promoter ལབ་བཟུ་སྤེལ་གནས། སྤེལ་གནས། <i>biol.</i>	A region of a DNA molecule that forms the site at which transcription of a gene starts. རིགས་ཐུང་ཤིག་གི་པབ་བཟུ་འགོ་འཛུགས་ས་ཡིན་པའི་ཤི་ཨེན་ཨེ་ཡི་འདུས་རྒྱལ་ཞིག་གི་ས་ཁུལ་ཞིག།
pronunciation ཆུ་གདངས།	The way in which a word is pronounced. ཆེན་ཅིག་གི་སྤྱ་འདོན་ཚུལ་ལ་གོ།
proof ཁྱབས་སྤྱེལ། <i>sci. method</i>	Evidence or argument establishing a fact or the truth of a statement. བརྗོད་པ་ཞིག་དངོས་ཡོད་དམ་བཤེན་པར་སྤྱལ་བྱེད་དུ་བཀོད་པའི་དབང་ཉགས་སམ་ཆུ་མཆོན།

propeller འབྲད་འཛིན། <i>phys.</i>	A mechanical device for propelling a boat or aircraft, consisting of a revolving shaft with two or more broad, angled blades attached to it. འཁོར་མདའི་སྒྲིང་དུ་ཞེང་ཆེ་ཞིང་གྲུག་ངོས་ཅན་གྱི་རྒྱུང་གཤེག་གཉིས་སམ་དུ་མ་སྒྱར་བ་ལས་གྲུབ་ཅིང་། དེ་སྒྲོར་བ་བྱེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་མཆོག་གཤམ་གནས་གྲུ་མདུན་ཕྱོགས་སུ་འཕུལ་འདྲིང་བྱེད་པའི་སྒྲུལ་བྱེད་ཡོ་ཆས་ཤིག།
proper mass དང་བབས་གདོས་ཚད། <i>phys.</i>	The mass of a body as measured when the body is at rest relative to an observer, an inherent property of the body དངོས་པོ་ཞིག་རྟོག་ཞིབ་པ་ལ་ལྟོས་ཏེ་འགྲུལ་མེད་ཡིན་སྐབས་སུ་ཚད་འཇལ་བའི་དངོས་པོ་དེའི་གདོས་ཚད་ལ་གོ་ཞིང་། དངོས་པོ་དེའི་ལྡན་སྟེས་ཀྱི་ཁྲད་ཆོས་ཤིག་ཡིན།
prophase སྒྱག་རྒྱ། <i>biol.</i>	The first stage of mitosis, during which the chromosomes condense and become visible, the nuclear membrane breaks down, and the spindle apparatus forms at opposite poles of the cell. གཟུགས་ཕུང་གཉིས་འགྲེ་ཡི་རིས་པ་དང་པོ་སྟེ། འདིའི་སྐབས་སུ་ཆོས་ཕུང་སྒྱག་ཏུ་གྱུར་ཏེ་སྒྲིང་བར་འགྱུར་བ་དང་ལྷེ་རུལ་གྱི་སྟེ་མོ་ཐོར་འགོ་བཤམ་སྒྲུབ་ཕུང་གི་སྟེ་གཉིས་སུ་འཕང་མའི་ཉིང་ལག་འགྲུབ་པ་བཅས་འབྱུང་གི་ཡོད།
proplastid ཉི་འཁྱུང་དབང་ཕུ། <i>biol.</i>	A cytoplasmic organelle from which a plastid develops. རྒྱས་སྒྱུར་དབང་ཕུ་ཞིག་ཏུ་འཆར་འཕེལ་འབྱུང་བའི་ཕུ་ཆོ་དབང་ཕུ་ཞིག།
proportional ཆ་མཚུངས། <i>phys.</i>	Having the same or a constant ratio. བསྟུང་ཆད་གཅིག་མཚུངས་སམ་བརྟན་པོ་ཡོད་ཀྱི།
proposition བརྗོད་བཤ། <i>phil.</i>	A statement that expresses a concept that can be true or false. འཁྲིག་ཚོར་གང་རུང་ཡིན་པའི་ལྟ་ཚུལ་ཞིག་མཆོན་པར་བྱེད་པའི་བརྗོད་ཆོག་ཅིག།
proprioception བབས་ཆོད། <i>neurosci.</i>	Perception or awareness of the position and movement of the body. ལུས་པོའི་གནས་ས་དང་འགྲུལ་སྟོང་གཉིས་རྟོགས་པའི་འདུ་ཤེས་སམ་གོ་རྟོགས་ལ་གོ།
proprioceptive བབས་ཆོད་ཀྱི། <i>neurosci.</i>	Relating to stimuli that are produced and perceived within an organism, especially those connected with the position and movement of the body. སྟེ་དངོས་ཤིག་གི་ལུས་ཀྱི་ནང་ལོ་ནས་སྒྲུན་ཞིང་ཆོར་བའི་སྒྲུལ་རྟེན་སྟེ་དང་། དྲེ་བྲག་ཏུ་ལུས་པོའི་གནས་ས་དང་འགྲུལ་སྟོང་གཉིས་དང་འཕེལ་བའི་སྒྲུལ་རྟེན་དང་འཕེལ་བ་ཡོད་པའི།

- proprioceptor** Any sensory nerve terminal that gives information concerning movements and position of the body.
བབས་ཚེད་རྩ་མེན་པ།
བབས་འབྱུང་རྩ་མེན་པ།
neurosci. ལྷ་ས་པོའི་གནས་ས་དང་འགལ་སྟོང་གཉིས་དང་འབྲེལ་བའི་ཆ་འཕྲིན་མཁོ་སྟོང་བྱེད་མཁན་གྱི་དབང་ཚོར་དབང་ཅ་ཟ་ག་ཟུགས་ཀྱི་སྟེ་མོ་གང་རུང་ཞིག
- prosencephalon** The forebrain is the centre for memory, hearing, sight, speech, voluntary muscle action, thinking and reasoning, and includes the hypothalamus, which is associated with homeostasis and is connected to the pituitary gland.
ལྷ་དུམ་མདུན་མ།
neurosci. མདུན་ལྷ་དུམ་པ་དང་མོས་ཚོར། མཐོང་ཚོར། སྟོན་སྟུལ་ཤ་སྟེན་གྱི་བྱ་བ། བསམ་གཞིག་གཏན་ཚིགས་བཅས་ཀྱི་ལྟེ་བ་དེ་ཡིན། དེའི་ནང་དུ་ཟ་མལ་གནས་བབ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ལྷ་དུམ་གྲོག་ཡོག་མ་ཚུད་ཡོད་པ་དང་། དེ་ཅུ་མེན་བྱར་སྟེལ་ནས་ཡོད།
- prosopagnosia** A disorder characterized by the inability to recognize people by their faces. In some cases it is present at birth, and in others it is the result of a brain injury.
པོ་ཚད་རྣམས་ནད།
neurosci. མའི་ངོ་གདོང་ལ་བལྟས་ནས་མི་ངོས་འཛིན་བྱེད་མི་ཁུས་པའི་འཁྲུག་སྟོན་ཞིག་སྐབས་འགར་སྟེ་དུས་ནས་འབྱུང་ཞིང་། སྐབས་གཞན་དུ་ལྷ་དུང་པར་མས་སྟོན་ལོག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འབྱུང་།
- prostheses** An artificial device to replace a missing part of the body
ཚབ་ཆས། ཚབ་འག།
biol. སྟོན་ཤོར་བའི་ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་ཀྱི་ཚབ་ཏུ་སྟོང་བའི་མིས་བཅོས་ཡོ་ཆས་ཤིག
- protactinium** A radioactive, metallic element. Symbol: Pa; atomic number: 91.
ཕ་ཊ་ཡ་ཕ་འྲེ་ག་དི་ཉི་ཡམ།
phys. ལྷགས་རིགས་ཀྱི་ཕ་ཊ་ཡ་འབྲེད་འཕྲོའི་རང་བཞིན་ཅན་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། མཚོན་རྟགས་ Pa དང་རྒྱལ་གྲངས་ 91 ཡིན།
- proteasome** A cellular protein complex consisting of proteolytic enzymes that degrade endogenous proteins, especially those that are damaged, pathogenic, or no longer of use.
ཁྲི་བཞིག་ཁྲི་ཆས།
biol. ནང་རོལ་གྱི་སྟེ་ཆས་ཏེ། ལྷག་པར་དུ་མས་སྟོན་ཤོར་བའམ། ནད་རིགས་སྟེལ་ཁུས་ཅན་ཡིན་པའམ། བེད་སྟོང་མེད་པ་རྣམས་གཏོར་བ་ཤིག་གཏོར་མཁན་སྟེ་བཞིག་སྟེ་ཆས་དང་ལྷན་པའི་ཟ་ལུང་གི་སྟེ་ཆས་ཤིག
- protein** A class of polypeptide molecule with a wide variety of types and functions.
ཁྲི་ཆས།
biol. རིགས་དང་བྱེད་ལས་སྟེ་ཚོགས་པ་དང་ལྷན་པའི་མང་རྒྱས་སྟེ་ཅི་ཡི་སྟེ་ཚན་ཞིག

protein-folding problem

སྒྲིབ་དཀའ་ལྟོང་ལུགས་དོགས་པ་
གནད། སྒྲིབ་དཀའ་ལྟོང་ལུགས་
biol.

One of the main unsolved problems in molecular biology, the protein folding problem deals with the question of predicting the three-dimensional shape of a protein molecule from the sequence of amino acids that make up the protein molecules. The main difficulty arises from the large number of interactions between different atoms in a protein molecule, a number that lies outside of the ability of modern computers to handle.

འདུས་རྒྱུ་དངོས་ཚན་རིག་གི་ནང་དུ་སེལ་མེད་ཅིང་དོགས་གནད་གལ་ཆེན་གཅིག་ཡིན་
པའི་སྒྲིབ་དཀའ་ལྟོང་ལུགས་དོགས་པ་གནད་ནི། སྤྱི་ཚུས་ཀྱི་གྲུབ་ཆ་ཡིན་པའི་ཨེ་འོ་སྤྱར་ཚུས་ཀྱི་
བསྟར་ལེན་ལ་བརྟེན་ནས་སྤྱི་ཚུས་ཀྱི་འདུས་རྒྱུ་ཞིག་གི་ཕྱོགས་ངོས་གསུམ་ལྡན་གྱི་དབྱེབས་
སྟོན་དཔག་གྱེད་ཐུབ་མིན་གྱི་དྲི་བ་དང་འབྲེལ་བ་ཞིག་ཡིན། དཀའ་ངལ་གཙོ་བོ་ནི་སྤྱི་ཚུས་ཀྱི་
འདུས་རྒྱུ་གྲུབ་གྱེད་ཀྱི་རྒྱལ་ཐུན་མི་འདྲ་བའི་དབར་གྱི་སྤྱེལ་སྦྲེར་གྱི་གྲངས་འཁོར་ཏུ་ཅང་ཆེན་
པོ་ཡིན་ལ་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་འབྲུང་གི་ཡོད་པ་དང་། གྲངས་འཁོར་དེ་ནི་དེང་རབས་ཀྱི་སྒྲིག་སྒྲུབ་
ཀྱིས་ཅེས་བྱུག་ཐུབ་པའི་རྣམས་པའི་མཐའ་མཆམས་ཀྱི་ཕྱི་རོལ་དུ་ཡོད་པ་ཡིན།

prothrombin (II)
ཁྲག་ལིང་སྒྲིན་ཆས་སྒྱུད་གྱིན།
biol.

A plasma protein that is converted into thrombin during blood clotting.

ཁྲག་ལིང་ཆགས་པའི་སྐབས་སུ་ཁྲག་ལིང་སྒྲིན་ཆས་སུ་འགྱུར་འགྲོ་བའི་ཁྲག་འདུར་སྤྱི་ཚུས་ཤིག་

proton
ཕྱ་རྒྱལ།
phys.

An elementary particle that is stable, bears a positive charge equal in magnitude to that of the electron, and has a mass of 1.672614×10^{-27} kg, which is 1836.12 times that of the electron.

ཁུར་པོ་དང་ལྡན་ཞིང་ཁུར་གྱི་ཆེ་ཆུང་སྒོག་རྒྱུ་གྱི་ཁུར་དང་མཉམ་པ། གདོས་ཚད་
 1.672614×10^{-27} kg ཡོད་པས་སྒོག་རྒྱུ་གྱི་གདོས་ཚད་ལས་ལྷག་ 1836.12 ཡོད་
པའི་ཕྱ་རྒྱལ་བརྟན་པོ་ཞིག་

proton synchrotron
ཕྱ་རྒྱལ་ཕྱ་རྒྱལ་ཆས།
phys.

A ring-shaped synchrotron that accelerates protons to energies of several billion electron volts.

པོ་རྒྱལ་ལ་སྤྱར་སྟོན་སྒྲུབ་དེ་རྣམས་པ་སྒོག་རྒྱུ་ཕྱོལ་ཆད་ཐེར་འབྲས་དུ་མ་ཡོད་པར་བཞོ་མཁན་
གྱི་ཨ་ལོང་དབྱིབས་སུ་ཡོད་པའི་ཆ་སྟོམས་རྒྱལ་ཆས་ཤིག་

proton-proton-chain reaction

ཕྱ་རྒྱལ་དང་ཕྱ་རྒྱལ་གྱི་བསྟར་
ཆགས་འདྲེས་འགྱུར།
phys.

A proton-proton chain reaction is one of the ways by which stars fuse hydrogen into helium. It is the reaction that dominates in stars the size of the Sun.

པོ་རྒྱལ་དང་པོ་རྒྱལ་གྱི་བསྟར་ཆགས་འདྲེས་འགྱུར་ནི་སྐར་མའི་ནང་དུ་ཡང་རྒྱལ་འདྲེས་འགྱུར་
ཀྱིས་དེ་ལེ་ཡས་འགྲུབ་པར་གྱེད་པའི་ཐབས་ལམ་གཅིག་ཡིན། འདི་ནི་ཉི་མའི་ཆེ་ཆུང་དང་འདྲ་
བའི་སྐར་མའི་ནང་དུ་གཙོ་བོར་འབྲུང་བའི་འདྲེས་འགྱུར་དེ་ཡིན་ནོ།

protostar ཕྱི་ལྷན་ཁྲ་ཐུ། <i>phys.</i>	The initial cloud of cold contracting matter is called proto-star. གྲང་ཁིང་འཁྲམ་གྱིན་པའི་བེམ་ག་བྱགས་ཀྱི་ཐོག་མའི་འདུས་ཆོགས་ལ་སྐར་རྒྱ་ཞེས་བྲ།
prototype མ་ཕྱི། མ་གཞི། ཕྱི་མ། <i>phys.</i>	An original type, form, or instance serving as a basis or standard སྐར་གཞིའམ་ཆོད་ལྷན་དུ་ངོས་འཛིན་བྱེད་པའི་ཐོག་མའི་སྟེ་ཆོན་ནམ། བཟོ་རྒྱུ་མམ། མ་དཔེ་ཞིག་ལ་གོ།
protozoa གདོད་མའི་སྒྲིག་ཆགས། <i>biol.</i>	A phylum or group of phyla that comprises the single-celled microscopic animals, which include amoebas, flagellates, ciliates, sporozoans, and many other forms. They are now usually treated as a number of phyla belonging to the kingdom Protista ཤ་ཡུང་གཅིག་ལྷན་གྱི་ཤ་བའི་སྒྲིག་ཆགས་ཡིན་པའི་སྟེའམ་སྟེ་དུ་མའི་སྟེ་ཆོན་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདིའི་ཁོངས་སུ་ཨ་མི་ན་ཤ་སྟོན་དང་། ར་འགོ་རྩི་སྟེ་ཆོན་མེན་སོགས་ཀྱི་སྒྲིག་ཆགས་ལ་སོགས་པ་ཆུང་ཡོད། དོན་ཅི་ཆར་འདི་རྒྱུ་མ་ནི་ཆེས་གདོད་མའི་སྒྲིག་ཆགས་ཀྱི་སྒྲིང་དུ་གཏོགས་པའི་སྟེ་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད།
Proxima Centauri ཉེ་ཁྲར་མེན་ཁོར་། <i>phys.</i>	A red dwarf star belonging to the Alpha Centauri triple star system; at a distance of only 4.22 light-years, it is the sun's closest neighboring star. ཨལ་པ་མེན་ཁོར་གྱི་གསུམ་ལྷན་སྐར་མའི་མ་ལག་དུ་གཏོགས་པའི་དམར་ཆུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། རྒྱང་ཐག་ཡོད་ལོ་ 4.22 གྱི་སར་ཡོད་པས་འདི་ནི་ཉེ་མ་དང་ཐག་ཉེ་ཤོས་ཀྱི་སྐར་མ་དེ་ཡིན།
proximal ཉེ་གནས། <i>biol.</i>	Nearer to a point of reference such as an origin, a point of attachment, or the midline of the body: the proximal end of a bone. འབྱུང་གནས་སམ། སྟེལ་སྦྱོར་བྱེད་པའི་གནས། ཡང་ན་ལུས་པོའི་དྲིལ་ལྷ་བུའི་གཞི་འཛོག་པའི་གནས་ཤིག་དང་ཐག་ཉེ་བ་ཡོད་པ། དཔེར་ན། རུས་པ་ཞིག་གི་ཉེ་གནས་ཀྱི་མཐའ་སྟེ་ལྷ་བུ།
prune འབྲེག་པ། <i>biol.</i>	To cut off or remove dead or living parts or branches of (a plant, for example) to improve shape or growth. བཟོ་དྲེབས་སམ་འཆར་ལོངས་ལ་བན་པའི་བྱིར་དུ་(རྩི་ཤིང་ལྷ་བུའི་)ཡལ་གཤམ། སྐམ་པོར་གྱུར་པའི་ཆ་ཤས་སམ། སྐམ་པོར་མ་གྱུར་པའི་ཆ་ཤས་གཏུབ་པའམ་གསང་སེལ་བྱེད་པ་ལ་གོ།
pseudohallucination དབང་འཁྲལ་ཚན་པོ་བ། <i>neurosci.</i>	An externalized sensory image vivid enough to be a hallucination but recognized as unreal དབང་འཁྲལ་དུ་འཁྲུར་བུབ་མོད་ངོ་མ་མིན་པ་ཏེ་གོ་བའི་བྱི་རོལ་གྱི་དབང་ཆོར་སྤང་བརྟན་གསལ་པོ་ཞིག།

pseudoscience ཚན་རིག་རྒྱས་མ། <i>phil.</i>	Fake science that pretends to be real science. ཚན་རིག་ངོ་མ་ཡིན་མདོག་མདོག་བྱེད་པའི་ཚན་རིག་རྒྱས་མ།
psoriasis མི་ཕྱ་སྤི་ཕགས་ནད། མི་ཕྱ་ཡ་ སྤི་ཕགས་ནད། <i>biol.</i>	A noncontagious disease of the skin marked by scaly red patches, due to probably disorder of the immune system. ཕལ་ཆེར་ནད་འགོག་མ་ལག་གི་འཁྲུག་སྒྱུར་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་ཞིང་ཕགས་ཤུན་དམར་པོ་ དུས་བུ་ཅན་དུ་གས་པའི་འགོས་ཉེན་ཅན་མིན་པའི་ཕགས་ནད་ཅིག
psychiatrist སེམས་ཁམས་སྒྲུན་པ། <i>neurosci.</i>	A doctor specializing in the branch of medicine concerned with the diagnosis and treatment of mental illness, including psychotic and psychoneurotic disorders, and with the management of emotional and behavioural problems. སེམས་མོང་དང་གཤིས་སྤྱོད་ཀྱི་དཀའ་ངལ་ལ་སྦངས་འཛིན་བྱེད་པ་དང་ལྷན་དུ་སེམས་ཁམས་ འཁྲུག་སྒྱུར་དང་། ཅ་ཐིབ་ཀྱི་ནད་ཟེ་བའི་སེམས་ནད་བརྟག་པ་དང་བཅོས་པའི་བྱ་བ་དང་འབྲེལ་ བའི་གསོ་དབྱེད་རིག་པའི་སྡེ་ཚན་ལ་སྐབས་པའི་སྒྲན་བ་ཞིག
psychiatry སེམས་ཁམས་གསོ་བྱེད་ རིག་པ། <i>neurosci.</i>	The study and treatment of mental illness, emotional disturbance, and abnormal behavior. སེམས་ནད་དང་། སེམས་སྤོང་འཁྲུག་སྒྱུར། རྒྱུན་ལྡན་མིན་པའི་གཤིས་སྤྱོད་བཅས་ཀྱི་ཞིབ་ འཇུག་དང་བཅོས་ཐབས་ལ་ཟེར།
psychology སེམས་ཁམས་རིག་པ། <i>neurosci.</i>	The scientific study of the human mind and its functions, especially those affecting behaviour in a given context. འགྲོ་བ་མིའི་སེམས་དང་སེམས་ཀྱི་བྱེད་ལས། བྱ་བྲག་དུ་སྐྱབས་དོན་ངེས་ཅན་ཞིག་ལ་ཤུགས་ ཀྱིན་སྤྱོད་མཁན་གྱི་གཤིས་སྤྱོད་ལ་བརྟག་པའི་ཚན་རིག
psychoneuroimmunology སེམས་དབང་ནད་འགོག་ རིག་པ། <i>neurosci.</i>	A branch of medicine which deals with how emotions affect the immune system. སེམས་སྤོང་གིས་ནད་འགོག་མ་ལག་ལ་ཤུགས་ཀྱིན་ཇི་ལྟར་སྤྱོད་མིན་དང་འབྲེལ་བའི་གསོ་ དབྱེད་རིག་པའི་སྡེ་ཚན་རིག
Ptolemaic astronomy ཏོ་ལཾ་མིའི་ཀླད་དབྱེད་རིག་པ། <i>phys.</i>	A system elaborated by Ptolemy and subsequently modified by others, according to which the earth was the fixed center of the universe, with the heavenly bodies moving about it. ཏོ་ལཾ་མི་ཡིས་རྒྱུ་བཤད་གནང་ཞིང་རིམ་གྱིས་གཞན་གྱིས་འགྱུར་བ་བཟང་ཡོད་པའི་གཟུང་ སྐར་གྱི་རིག་པ་ཞིག་སྟེ། སའི་གོ་ལ་ནི་འཛིག་རྟེན་གྱི་འགྱུར་བ་མེད་པའི་ལྗེ་བ་ཡིན་པར་འདོད་ཅིང་ གཟུང་སྐར་གཞན་རྣམས་སའི་གོ་ལར་སྐོར་བ་བྱེད་པར་འདོད།
puberty ལང་ཚོ་སྐྱན་པ། <i>biol.</i>	The period during which adolescents reach sexual maturity and become capable of reproduction. ན་གཞན་གྱི་འཁྲུག་སྤྱོད་ལང་ཚོ་རྫོགས་ཤིང་སྐྱེ་འཕེལ་བྱེད་པའི་རུས་པ་དང་ལྷན་པའི་དུས་ལྷན་ལ་གོ།

- public health** *biol.* The science and practice of protecting and improving the health of a community, as by preventive medicine, health education, control of communicable diseases, application of sanitary measures, and monitoring of environmental hazards.
 མྱོན་འགོག་གི་སློན་དང་། འཕྲོད་བསྟེན་གྱི་ལེས་བྱ། འགོས་ནད་ལ་སྤངས་འཛིན་བྱེད་པ། གཏུ་སྤྱི་ཐབས་ལས་ལག་བསྟར། ཁོར་ཕྱག་གི་ཉེན་ཁ་ལ་བྱ་ར་བྱེད་པ་བཅས་ལ་བརྟེན་ནས་ཆོག་ས་ཕྱེ་ཞིག་གི་འཕྲོད་བསྟེན་ཡར་རྒྱས་གཏོང་བ་དང་སྤྱད་སྟོབ་བྱེད་པའི་ལག་ལེན་དང་ཆོན་རིག་ལ་གོ
- pulley** *phys.* Wheel that acts as a lever used to change the direction of a force. A pulley or system of pulleys can also multiply forces.
 བྲག་ས་ཀྱི་ཁ་ཕྱོགས་བརྗེ་བའི་འཇམ་ལོ་སྤྱོད་པའི་འཁོར་ལོ། འཐེན་འཁོར་ཞིག་གས་འཐེན་འཁོར་གྱི་ས་ལག་ཅིག་གིས་ཀྱང་བྲག་ས་ལྟ་བུ་གྱིས་འཕེལ་དུ་འཇུག་ཐུབ།
- pulmonary** *biol.* Relating to the lungs.
 སྤྱོ་བ་དང་འབེལ་བའི།
- pulmonary arteries** *biol.* An artery that conveys venous blood from the heart to the lungs .
 སྤྱིང་ནས་སྤྱོ་བའི་ནད་དུ་སྟོད་ཅིའི་ཁྲག་སྐུལ་འབེན་བྱེད་མཁན་གྱི་འཕར་ཅ་ཞིག
- pulmonary circulation** *biol.* The circulation of blood from the heart to the lungs for oxygenation and back to the heart.
 འཆོ་རྒྱུད་ཕྱེབ་སྟོར་གྱི་ཆེད་དུ་སྤྱིང་ནས་སྤྱོ་བ་དང་། དེ་ནས་ཕྱིར་སྤྱོ་བ་ནས་སྤྱིང་ལ་འགོ་བའི་ཁྲག་གི་འཁོར་རྒྱུན་ལ་ཟེད།
- pulmonary trunk** *biol.* The pulmonary trunk is a blood vessel which divides to form the right and left pulmonary arteries.
 སྤྱོ་ཡུ་ནི་སྤྱོ་བའི་འཕར་ཅ་གཡམས་གཡོན་གཉིས་སུ་ཁ་གྲུས་འགོ་བའི་ཁྲག་གི་ཅ་སྤྱབས་དེ་ལ་ཟེད།
- pulmonary valve** *biol.* The valve of the heart at the entrance to the pulmonary artery.
 སྤྱོ་བའི་འཕར་ཅ་འཇུལ་ས་ན་ཡོད་པའི་སྤྱིང་གི་སྤྱི་འདབ་དེ་ལ་གོ
- pulmonary vein** *biol.* A vein that carries oxygenated blood from the lungs to the left atrium of the heart.
 སྤྱོ་བ་ནས་སྤྱིང་གི་སྤྱབས་སྟོད་གཡོན་པའི་ནད་དུ་འཆོ་རྒྱུད་ཕྱན་པའི་ཁྲག་སྐུལ་འབེན་བྱེད་མཁན་གྱི་སྟོད་ཅ་ཞིག

pulsar འཕར་ཀླན། <i>phys.</i>	A celestial object, thought to be a rapidly rotating neutron star, that emits regular pulses of radio waves and other electromagnetic radiation at rates of up to one thousand pulses per second. རང་འཁོར་མགྲོགས་པོར་བྱེད་པའི་བར་སྐར་ཞིག་ཡིན་པར་འདོད་པའི་བར་སྐར་གི་དངོས་པོ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། དེ་ཡིས་རྒྱ་དཔེན་གྱི་རྒྱབས་དང་སྒྲིག་ཁབ་ལེན་གྱི་རྒྱབས་གཞན་ཆ་སྟོམས་པའི་འགྲོས་གྱི་སྒོ་ནས་སྐར་ཆ་གཅིག་གི་ནང་དུ་ཐངས་ཆེག་སྟོང་གི་བར་དུ་འགྲོ་བར་བྱེད།
pulsating star འཕར་ཀླན། <i>phys.</i>	A type of variable star, the variation in brightness resulting from expansion and subsequent contraction of the star སྐར་མ་ཞིག་ཀྱི་སྒྱེད་ཅིང་། དེའི་རྗེས་ཐོགས་སུ་བསྐྱུ་འཁུས་བྱེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་གསལ་ཆད་ལ་འགྱུར་བ་འགྲོ་བའི་འགྱུར་སྐར་ཞིག་
pulsating variable star འཕྱར་བའི་འཕར་ཀླན། <i>phys.</i>	A variable star, such as Cepheids or Mira, that changes in brightness, primarily due to an alternating expansion and contraction of the star. ཀྱི་སྒྱེད་དང་བསྐྱུ་འཁུས་རེས་མོས་ཀྱིས་བྱེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་སྐར་མའི་གསལ་ཆ་ལ་འགྱུར་བ་འགྲོ་བའི་འགྱུར་སྐར་ཏེ་སེ་རྗེ་དང་སྒྲིང་ལྟ་བུ་ལ་གོ།
pulvinar བྱག་གདན། <i>neurosci.</i>	A cushion-like prominence in the brain occupying the posterior end of the thalamus. ཡུང་སྐྱག་གི་རྒྱབ་སྒྲེན་གདན་དེའི་བས་ལྟར་ཡོད་ཅིང་མངོན་གསལ་དོད་པོ་ཡིན་པའི་ཆ་ཤས་ཤིག་
pump འབྲུད་གཏོང་། <i>phys.</i>	To cause to flow by means of a pump or pumplike organ or device ཕུ་མའད་འཕུ་མའད་དང་འབྲ་བའི་དབང་པོ་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱ་བྱ་འཕྲུག་པ།
pump ཕུ་མའད་ལ། <i>phys.</i>	A mechanical device using suction or pressure to raise or move liquids, compress gases, or force air into inflatable objects such as tyres. འབྲིན་རྩ་བ་བས་གཞོན་ཤུགས་ལ་བརྟེན་ནས་གཤེར་གཟུགས་ལ་འགྲལ་སྒྲོད་གཏོང་བ་དང་། རྒྱངས་གཟུགས་བཙུར་བ། ཡང་ན། རྒྱུར་པའི་འགྲིག་འཁོར་ལྟ་བུའི་ནང་དུ་རྒྱུད་ཤུགས་ཀྱིས་འཕྲུག་པའི་ཆེད་དུ་སྒྲོད་པའི་ཤུགས་རིག་གི་ཡོ་ཆས་ཤིག་
punch ཐུར་མཚེག།	A blow with the fist. ཁུ་ཚུར་གྱིས་གཞུ་བ་ལ་གོ།
pupil མིག་གི་རྒྱལ་མ། <i>biol.</i>	Opening in the eyeball through which light passes. མིག་འབྲས་དཀྱིལ་གྱི་འོད་འཛུལ་སའི་བྲ་ག་
pupillometrics མིག་རྒྱལ་དབྱེད་རིག་ <i>biol.</i>	The study of the size of the pupil as a function of attitudes. མིག་གི་རྒྱལ་མའི་ཆེ་ཆུང་ལ་བརྟེན་ནས་བསམ་སྒྲུའི་འཁྲེང་སོ་ལ་དབྱེད་པའི་རིག་པ།

- pure tone** A musical tone of a single frequency produced by simple harmonic vibrations and without overtones
 ལྷན་ཞེད་ངན།
phys. རྒྱུད་མཚུངས་འདྲར་འགྲུལ་གྱིས་སྒྲན་ཞིང་མཉམ་བསྐྱེས་ཀྱི་གདངས་མེན་པར་སྒྲོས་ཕྱོད་གཅིག་ལྷན་གྱི་རོལ་དབྱེས་ཀྱི་གདངས་ཤིག
- purine** Either of the bases, adenine or guanine, that are constituents of DNA and RNA and are derivatives of purine
 ཕུ་རིན།
biol. རྟེ་ཨིན་ཨི་དང་ཨར་ཨིན་ཨི་གཉིས་ཀྱི་གྲུབ་ཆ་ཡིན་ཞིང་ཕུ་རིན་གྱི་རྩེས་གྲུབ་ཡིན་པའི་གཞི་རྩེས་ཨི་རྟེ་ཨིན་ནམ། གྲུ་ཨིན་གང་རུང་ལ་གོ
- Purkinje cell** A nerve cell of a large, branched type found in the cortex of the cerebellum.
 བར་ཀིན་ཇི་ལྷ་ཕྱང་།
neurosci. རྒྱུད་སྤྱིང་རྒྱད་ཕུན་གྱི་ནད་དུ་གནས་པའི་ཆེ་ཞིང་ཡན་ལག་མང་བའི་དབང་ཅ་སྤ་ཕུང་ཞིག
- push up** An exercise in which the body is alternately raised from and lowered to the floor by the arms only, the trunk being kept straight with the toes and hands resting on the floor
 ཕུད་འདྲེགས།
phys. ལུས་པོ་ཁ་ཐུག་ཡིན་པའི་སྒོ་ནས་རྒྱུད་ལག་གཉིས་ས་ལ་བཅུགས་རྩེས་ལག་བ་ཁོན་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་པོ་ཡར་འདྲེགས་མར་འབབ་རེས་མོས་ཀྱིས་བྱེད་པའི་ལུས་སྦྱོང་ཞིག
- putamen** The outer part of the lentiform nucleus of the brain.
 རྒྱུད་རྩལ་ཆེ་གྲ་མ།
neurosci. རྒྱུད་པའི་སྤུབས་དབྱིབས་ཆོས་ཕུའི་བྱ་ཡི་ཆ་ཤས་ལ་ཟེར།
- pyramid** A solid having a polygonal base, and triangular sides those meet in a point.
 ཕིར་མིཌ། གཏོར་གཞུགས།
math. མཐའ་མང་དབྱིབས་ཀྱི་མཐིལ་ཡོད་ཅིང་རུར་གསུམ་དབྱིབས་ཀྱི་དོས་རྒྱུས་གནས་གཅིག་ལ་ཐུག་ཡོད་པའི་མཐུགས་གཞུགས་ཤིག
- pyramidal cell** Any of numerous large multipolar pyramid-shaped cells in the cerebral cortex of higher vertebrates.
 གཏོར་གཞུགས་ལྷ་ཕྱང་།
neurosci. མཐོ་རིམ་སྤུལ་རུས་ཅན་གྱི་སྒོག་ཆགས་ཀྱི་རྒྱུད་ཆེན་རྒྱུད་ཕུན་ནད་གི་རྒྱ་ཆེ་ཞིང་སྤྲེ་མང་ལ་གཏོར་གཞུགས་དབྱིབས་ཅན་གྱི་སྤུང་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་ཟེར།
- pyramidal tract** A major bundle of nerve fibres connecting motor areas of the cerebral cortex with the lower motor neurons of the spinal cord, and forming the pyramid on the ventral surface of the medulla oblongata.
 རྒྱ་ལམ་རྒྱུད་གསུམ་ཅན།
neurosci. རྒྱུད་ཆེན་རྒྱུད་ཕུན་གྱི་འགྲུལ་སྦྱོད་ས་ཁུལ་ཁག་རྒྱུངས་པའི་འགྲུལ་སྦྱོད་དབང་ཅ་སྤ་གཞུགས་ལོག་མ་དང་མཐུད་སྦྱོར་བྱེད་ཅིང་འཛོལ་རྒྱན་གྱི་མཐུན་དོས་སུ་གཏོར་གཞུགས་གྲུབ་པར་བྱེད་པའི་དབང་ཅ་འེ་ཉག་མའི་རྒྱན་པོ་ཆེ་བ་ཞིག་ལ་གོ

pyrimidine One of three types of bases found in nucleic acids, with a single ring structure. DNA contains cytosine and thymine, RNA contains cytosine and uracil.

ཐི་ཤི་མི་ཤི་ཤི་
chem.

ཉིང་སྤྱུང་གི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་ཨ་ལོང་གི་བཞོན་པ་རྒྱུ་གཅིག་དང་ལྷན་པའི་གཞི་རྒྱུ་རིག་ས་
གསུམ་ཡོད་པའི་ནང་གི་གང་རུང་གཅིག་ ཁྱིམ་ཨ་ཡི་ནང་དུ་སེ་ཁོ་སིན་དང་ཐ་ཡི་མིན་ཡོད་
པ་དང་། ཨར་ཨན་ཨ་ཡི་ནང་དུ་སེ་ཁོ་སིན་དང་ཡུ་ར་སིལ་གཉིས་ཡོད་པ་ཡིན།

pyruvate A salt or ester of pyruvic acid.

པེ་ཏུ་ཐེ་ཤི་
chem.

པེ་ཏུ་ཐེ་ཤི་སྤྱུང་རྒྱུ་ཤི་ལྷ་ལས་སྤྱུང་ཆོལ།

pyruvic acid A yellowish organic acid which occurs as an intermediate in many metabolic processes, especially glycolysis.

པེ་ཏུ་ཐེ་ཤི་སྤྱུང་རྒྱུ་ཤི་
chem.

ནུས་སྤྱུང་ཁྱེད་རིམ་གང་མང་དང་། ཁྱེ་ཐག་དུ་མངར་རྒྱུ་ཞིག་འབྱུང་གི་ནང་དུ་མཆོམས་སྤྱོད་
རྒྱ་རྒྱུ་ལྷ་དུང་འབྱུང་པའི་སེར་མདོག་གི་སྤྱེ་ལྷན་སྤྱུང་རྒྱུ་ཤི་གི།

Pythagoras' theorem A theorem attributed to Pythagoras that the square of the hypotenuse of a right triangle is equal to the sum of the squares of the other two sides.

པེ་ཏུ་ཐེ་ཤི་སྤྱུང་རྒྱུ་ཤི་གི་
math.

པེ་ཏུ་ཐེ་ཤི་སྤྱུང་རྒྱུ་ཤི་གི་མཐོང་པོ་ལ་པེ་ཏུ་ཐེ་ཤི་གཏན་ཁྲིམས་ཤིག་སྤྱེ་དང་ཟུར་ཟུར་གསུམ་མ་ཞིག་གི་
གསེག་མཐའི་རང་སྤྱུང་ཁྱེ་དང་མཐའ་གཉིས་ཀྱི་རང་སྤྱུང་གི་སྤྱོམ་ཐོབ་དང་མཆོངས།

Q

quadriceps muscle The large, four-part muscle at the front of the thigh that acts to extend the leg.

ཕྱེ་བཞི་པ་གླིམ།
biol. ཀླང་པ་རྩོད་བསྐྱར་གྱི་བྱེད་ལས་སྟེལ་མཁན་བརྒྱུ་ཤེལ་མདུན་གྱི་ཆ་ཤས་བཞི་ཅན་གྱི་ཤ་སྟོམ་
ཆེན་པོ་ཞིག།

quadrilateral A four-sided figure.

མཐའ་བཞི་དང་ལྷན་པའི་རིས་དབྱིབས་ཤིག།
math.

quantity A specified magnitude or amount; the product of a number and a unit.

འཛིན་ཆ།
phys. གསལ་ཁ་དོད་པའི་གངས་འབོར་ཞིག་གས་ཆེ་རྒྱུད། གངས་ཀ་ཞིག་དང་བཅི་གཞི་ཞིག་གི་
བསྐྱར་ཐོབ།

quantum (quanta) From the Latin word *quantus*, meaning “how much”, a quantum is the smallest elemental unit of a quantity, the smallest discrete amount of something. One quantum of electromagnetic energy is called a photon. See also quantum mechanics and quantum theory.

མང་ཆོག་ quanta) “ག་ཆོད་” ཅེས་པའི་དོན་ཡིན་པའི་ལ་ཁེན་གྱི་ཆོག་ quantus
ཞེས་པ་ནས་བཏོན་ཞིང་། ཆད་རྒྱལ་གཅིག་ནི་འབོར་ཆད་ཅིག་གི་གཞི་རྩའི་བཅི་གཞི་རྒྱུད་ཤོས་
ཉི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་རྣམ་པར་དབྱེ་པའི་འབོར་རྒྱུད་ཤོས་དེ་ཡིན་པ་དང་། གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་
རྒྱས་པའི་ཆད་རྒྱལ་གཅིག་ལ་འོད་རྒྱལ་ཞེས་བརྗོད། ཆད་རྒྱལ་ལྷགས་རིགས་དང་ཆད་རྒྱལ་
རྣམ་གཞག་ལ་ཡང་གཟེགས་རོགས།

quantum chromodynamics A gauge theory that describes the strong interaction in terms of quarks and antiquarks and the exchange of massless gluons between them.

ཆད་རྒྱལ་ཁ་དོག་འགྲུལ་རྟིག།
phys. ཁོག་རྒྱལ་དང་ཕྱོག་མའི་ཁོག་རྒྱལ་གཉིས་གྱི་དོ་བོ་དང་། དེ་གཉིས་དབར་དུ་གདོས་མེད་གྱི་རྒྱལ་
ཨོན་རྒྱལ་བརྗེ་རེས་བྱེད་པའི་རྣམ་པ་བཅད་སྤྱད་དེ་དག་ལྷགས་འབྲེལ་བ་ཤད་བྱེད་པའི་ཆད་ལྷན་
གྱི་རྣམ་གཞག་ཅིག།

quantum jump

ཚད་རྒྱུ་འཕྲོ་མཚན།
phys.

An abrupt transition of an electron, atom, or molecule from one quantum state to another, with the absorption or emission of a quantum.

ཚད་རྒྱུ་ཞིག་འཕྲོ་བ་ལའང་སྒྲོད་པ་གང་རུང་ལ་བརྟེན་ནས་སྒྲོག་རྒྱུ་ལ་ལས། རྒྱུ་ཐུན་ནས།
འདུས་རྒྱུ་ཞིག་ཚད་རྒྱུ་གྱི་གནས་བབ་ཅིག་ནས་གཞན་ཞིག་ལ་སྒྲོ་བུར་བྱ་འཕྲོ་བ་ལ་གོ།

quantum mechanics

ཚད་རྒྱུ་འཕྲུག་པ་རིག་
phys.

Branch of physics concerned with the atomic microworld based on wave functions and probabilities, introduced by Max Planck (1900) and developed by Werner Heisenberg (1925), Erwin Schrodinger (1926), and others.

མེ་ཁི་སི་ལི་ལན་པ་ (༡༩༠༠) ཡིས་དོ་སྒྲོད་བྱས་ཤིང་ཡར་ནར་ཉེ་སན་ཟླར་ (༡༩༢༥) དང་
ཨར་ཨིན་ཞི་རོ་ཤིན་མགར་ (༡༩༢༦) སོགས་ཀྱིས་ཡར་རྒྱས་སུ་བཟང་བའི་རྒྱབ་སྤྲོད་ཀྱི་སྒྲུབ་
གངས་དང་སྤྱད་བྱོད་གཉིས་གཞི་ལ་བཞག་པའི་རྒྱུ་ཐུན་གྱི་ཐ་བའི་འཛིག་རྟེན་ལ་བརྟེན་པ་
བྱེད་པའི་དངོས་ཁམས་ཀྱི་ནང་གསེས།

quantum number

ཚད་རྒྱུ་གྲངས།
phys.

One of a set of integers or half-integers characterizing the energy states of a particle or system of particles.

རྒྱུ་ཞིག་གསུམ་རྒྱུ་གྱི་མ་ལག་ཅིག་གི་ནུས་པའི་གནས་བབ་མཚན་པར་བྱེད་པའི་ཕྱི་ལ་གངས་
སམ་བྱེད་ཕྱི་ལ་གངས་ཀྱི་ཚན་པའི་ནང་གི་གངས་ཀ་གང་རུང་རུང་ཞིག་

quantum physics

ཚད་རྒྱུ་དངོས་ཁམས་
ཚན་རིག་
phys.

The physics that describes the microworld, where many quantities are granular (in unites called quanta), not continuous, and where particles of light (photons) and particles of matter (such as electrons) exhibit wave as well as particle properties.

གངས་འབོར་རྣམས་ཟེགས་མའི་དོ་བོར་ཡོད་ཅིང་ (ཚད་རྒྱུ་གྱི་བརྟེན་གཞི་རུ་འཇལ་) རྒྱན་
མཐུད་མིན་ལ། འོད་ཀྱི་རྒྱུ་ (འོད་རྒྱུ་) དང་བེམ་གཟུགས་ཀྱི་རྒྱུ་ (སྒྲོག་རྒྱུ་ལྟ་བུ་) ཀྱིས་རྒྱབ་སྤྲོད་རྒྱུ་གྱི་ཁྱད་ཆོས་གཉིས་ཀ་སྟོན་པའི་ཐ་བའི་འཛིག་རྟེན་ལ་འབྲེལ་བ་ཤིང་བྱེད་
པའི་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག་

quantum state

ཚད་རྒྱུ་གནས་བབ།
phys.

A state of a quantized system which is described by a set of quantum numbers.

ཚད་རྒྱུ་གྱི་གངས་ཀའི་སྡེ་ཚན་ཞིག་གིས་འབྲེལ་བཞིན་བྱེད་པའི་ཚད་རྒྱུ་གྱི་རྣམ་པར་ཡོད་
པའི་མ་ལག་ཅིག་གི་གནས་བབ་ཅིག་

quantum theory

ཚད་རྒྱུ་རྣམ་གཞག་
phys.

Theory that describes the microworld, where many quantities are granular (in units called quanta), rather than continuous, and where particles of light (photons) and particles of matter (such as electrons) exhibit wave as well as particle properties.

གངས་འབོར་རྣམས་ཟེགས་མའི་དོ་བོར་ཡོད་ཅིང་ (ཚད་རྒྱུ་གྱི་བརྟེན་གཞི་རུ་འཇལ་) རྒྱན་མཐུད་
མིན་ལ། འོད་ཀྱི་ཐ་རྒྱུ་ (འོད་རྒྱུ་) དང་བེམ་གཟུགས་ཀྱི་ཐ་རྒྱུ་ (སྒྲོག་རྒྱུ་ལྟ་བུ་) ཀྱིས་རྒྱབ་སྤྲོད་
དང་རྒྱུ་གྱི་ཁྱད་ཆོས་གཉིས་ཀ་སྟོན་པའི་ཐ་བའི་འཛིག་རྟེན་ལ་འབྲེལ་བ་ཤིང་བྱེད་པའི་རྣམ་གཞག་

- quark** One of the two classes of elementary particles (the other is the lepton). Two of the six quarks (up and down) are the fundamental building blocks of nucleons (protons and neutrons).
 ཁྲོལ་རྩལ།
phys.
- quartile** Any of the groups that result when a frequency distribution is divided into four groups of equal size.
 བཞི་ཚའི་གནས་ཅིན།
math.
- quasar** A class of astronomical objects that appear on optical photographs as starlike but have large redshifts quite unlike those of stars.
 ཀླར་འབྲ།
phys.
- quaternary structure** The three-dimensional arrangement of the macromolecules making up a functional unit, such as that formed by four globin protein molecules to make hemoglobin or by histones interacting with DNA to make a nucleosome.
 བཞི་དང་ཅིན་བཞི་བ།
biol.
- quorum sensing** A process in which unicellular organisms secrete signal molecules that influence the behaviour of a population of identical organisms, but only when the density of that population is above a certain level.
 གྲངས་ཡོངས་འབྲེལ་གཏུགས།
biol.

R

rabies (rabid) A contagious and fatal viral disease of dogs and other mammals, transmissible through the saliva to humans and causing madness and convulsions.
ཁྲི་དྲག་མཆེ་བྱག
 biol.

ཁྲི་དང་རྩ་གསོས་སློག་ཆགས་གཞན་ལ་ཡོད་པའི་འགོས་ཉེན་ཆེ་ཞིང་ཆ་བས་ཆེ་བའི་གཉན་སྲིན་གྱི་ན་ཆ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། མཆེ་ལ་ས་བརྒྱད་ནས་མི་ལ་འགོ་སྤྲུབ་པ་དང་། སྲིན་པའི་རང་བཞིན་དང་ཅ་འཕུས་འབྱུང་བྱ་འཕྲུག་

radar A system for detecting the presence, direction, distance, and speed of aircraft, ships, and other objects, by sending out pulses of radio waves which are reflected off the object back to the source.
རེ་ཁླར།
 phys.

གནས་གྲུ་དང་། གྲུ་གཟིགས་ལ་སོགས་པའི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་ཕྱོགས་སུ་རྒྱུང་འཕྲིན་རྒྱབས་ཀྱི་འཕར་བརྒྱབ་བཏང་རྗེས། དེའི་ལྷོག་འཕྲོ་ལ་བརྟེན་ནས་དངོས་པོ་དེ་ཡོད་པའི་གནས་བབ་དང་། དངོས་པོ་དེའི་ཁ་ཕྱོགས། རྒྱང་ཐག་མཁྱོགས་ཚད་བཅས་རྟོགས་པར་བྱེད་པའི་མ་ལག་ཅིག་

radiant energy Any energy, including heat, light, and X-rays, that is transmitted by radiation. It occurs in the form of electromagnetic waves.
འགྲེད་འཕྲུའི་རྒྱས་པ།
 phys.

ཐོད་དང་། འོད། གློག་པར་ཐེ་བའི་འགྲེད་འཕྲོ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་གཏོང་བྱེད་པའི་རྒྱས་པ་གང་རུང་རུང་ཞིག་ འདི་ནི་གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་རྒྱབས་ཀྱི་ངོ་བོར་འབྱུང་།

radiation (a) Energy transmitted by electromagnetic waves. (b) The particles given off by radioactive atoms such as uranium. Do not confuse radiation with radioactivity.
ཁྲུབ་འགྲེ། འགྲེད་འཕྲུ།
 phys.

(ཀ) གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་རྒྱབས་ཀྱིས་འཕྲོ་གཏོང་བྱས་པའི་རྒྱས་པ། (ཁ) ཡུ་རེ་ནི་ཡམ་ལྷ་བུའི་འགྲེད་འཕྲུའི་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་རྒྱལ་ཕན་གྱིས་སྐྱོད་པའི་རྒྱལ། འགྲེད་འཕྲོ་དང་འགྲེད་འཕྲུའི་རང་བཞིན་གཉིས་ནི་མི་རུང་།

radiation era འབྱོད་འཕྲེལ་བཀལ་པ། <i>phys.</i>	A period following the Big Bang that lasted between 10 and 100 seconds, when the temperature dropped to a billion kelvins and during which radiation came to dominate the universe. གསལ་ཐོར་ཆེན་མོའི་རྗེས་ཏག་ཏག་གི་དུས་ཡུན་སྐར་ཆ་ ༡༠ �ནས་ ༡༠༠ བར་གྱི་དུས་སྐབས་ཏེ། འཛིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་བྱོད་ཆད་ཀལ་མེན་ཐེར་འབྲུམ་གཅིག་ལ་མར་ཐགས་ཤིང་འཛིག་རྟེན་ཁམས་ སུ་འབྱོད་འཕྲོག་ཅོ་བོར་ཁབ་པའི་དུས་སྐབས།
radiative transport འབྱོད་འཕྲོག་ཐུལ་འཕྲུལ། <i>phys.</i>	The transmission of heat by electromagnetic radiation. སྒོག་ཁབ་ལེན་གྱི་འབྱོད་འཕྲོ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱོད་རྒྱས་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་པ་ལ་གོ།
radiative zone འབྱོད་འཕྲེལ་ས་ཁུལ། <i>phys.</i>	An interior layer of a star just outside the core. The radiative zone absorbs photons that originate in the core and reradiates them outward, thereby transporting energy from the core outward. སྐར་མ་ཞིག་གི་ལྗེ་བའི་ཕྱི་རོལ་ཏག་ཏག་ན་ཡོད་པའི་རིམ་བཤེས་ལ་གོ་ཞིང་། འབྱོད་འཕྲེལ་ས་ཁུལ་ གྱིས་ལྗེ་བ་ནས་ཡོང་བའི་འོད་རླུང་འཕྲུ་ལེན་བྱས་རྗེས་ཕྱི་ཕྱོགས་སུ་སྤར་ཡར་སྒྲོལ་བར་བྱེད་ བས། ལྗེ་བ་ནས་ཕྱི་ཕྱོགས་སུ་རྒྱས་བ་སྒྲེལ་འཕྲེན་བྱེད་པ་ཡིན།
radio རྒྱུང་འཕྲིན། <i>phys.</i>	A means of transmitting information in which the transmission medium consists of electromagnetic radiation. སྒོག་ཁབ་ལེན་གྱི་འབྱོད་འཕྲོ་དེ་ཆ་འཕྲིན་སྒྲེལ་བའི་རྒྱུད་ལམ་ལ་སྦྱོད་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག།
radio control རྒྱུང་འཕྲིན་ཆད་འཕྲིན། <i>phys.</i>	Control of a machine, device, etc., from a distance by means of radio signals རྒྱུང་འཕྲིན་གྱི་བད་ལ་བརྟེན་ནས་ཐག་རིང་སར་ཡོད་པའི་འབྲུལ་ཆས་དང་ཡོ་ཆས་ལ་སོགས་པར་ ཆོད་འཛིན་བྱེད་པ་ལ་གོ།
radio frequency རྒྱུང་འཕྲིན་རྒྱུ་ཕྱོད། <i>phys.</i>	A frequency that is useful for radio transmission, usually between 10 kHz and 300,000 MHz. རྒྱུང་འཕྲིན་རྒྱུ་ཕྱོད་ལ་བེད་སྤྱོད་ཡོད་པའི་རྒྱུ་ཕྱོད་ཅིག་སྟེ། རྒྱུ་ཕྱོད་ 10 kHz ནས་ 300,000 MHz བར་ཡིན།
radio telescope རྒྱུང་འཕྲིན་རྒྱུང་ཤེལ། <i>phys.</i>	An instrument used to detect radio emissions from the sky, whether from natural celestial objects or from artificial satellites. བར་སྐར་དུ་ཡོད་པའི་རང་བྱུང་དངོས་གཟུགས་སམ་མིས་བཅོས་སྤྱད་སྐར་ནས་ཡོང་བའི་རྒྱུང་ འཕྲིན་གྱི་འབྱོད་འཕྲོ་རྩད་གཅོད་བྱེད་པར་སྦྱོད་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག།
radio waves རྒྱུང་འཕྲིན་གྱི་རྒྱབས། <i>phys.</i>	Electromagnetic waves of the longest wavelength. རྒྱབས་རིང་ཤོས་ཡིན་པའི་སྒོག་ཁབ་ལེན་གྱི་རྒྱབས།

radioactive འགྱུར་འཕྲོལ་བའི་རིག་ཆ་ <i>phys.</i>	Term applied to an atom having an unstable nucleus that can spontaneously emit a particle and become the nucleus of another element. ཉེ་རྒྱལ་བརྟན་པོ་མེད་ཅིང་རང་འགྲུགས་གྱིས་རྒྱལ་ཞིག་སློང་དེ་ཅ་ཆས་གཞན་གྱི་ཉེ་རྒྱལ་དུ་འགྱུར་བའི་རྒྱལ་མཉམ་ལ་སློང་བའི་ཆོག་ཅིག།
radioactive decay འགྱུར་འཕྲོལ་བའི་ཆ་མཉམ་ <i>phys.</i>	The spontaneous transformation of an unstable atomic nucleus into a lighter one, in which radiation is released in the form of alpha particles, beta particles, gamma rays, and other particles. བརྟན་པོ་མེད་པའི་ཉེ་རྒྱལ་ཞིག་རང་བཞིན་གྱིས་ཡང་བའི་ཉེ་རྒྱལ་དུ་གྱུར་ཏེ་ཨ་ལ་པ་རྒྱལ་དང་། ཟེ་ལ་རྒྱལ་། ལྷ་མ་འཕྲོལ་བའི་རྒྱལ་ཞིག་བཅས་ཀྱི་ངོ་བོའི་ཐོག་ནས་འགྱུར་འཕྲོལ་བའི་ཆོག་ཅིག་ཞིག།
radioactive equilibrium འགྱུར་འཕྲོལ་ཆ་མཉམ་ <i>phys.</i>	A condition in which the quantities of radioactive daughter nuclides in a material remain constant because they are formed from the parent as fast as they decay. མ་རྒྱལ་ནས་བྱ་རྒྱལ་གྱི་རྒྱལ་དེ་ནས་ཆ་མཉམ་ཆུང་འགྱུར་བྱེད་པ་གཉིས་དོ་མཉམ་པ་ལ་བརྟན་ནས་འགྱུར་འཕྲོལ་བའི་རིག་ཆ་ཞིག་གི་བྱ་རྒྱལ་གྱི་ཁ་གངས་འགྱུར་མེད་དུ་གནས་པའི་གནས་སྟངས་ཤིག།
radioactive isotopes འགྱུར་འཕྲོལ་གནས་མཉམ་ ཆ་མཉམ་། <i>phys.</i>	Isotope of an element that is intrinsically unstable and is likely to emit ionizing radiation as a result of radioactive decay to a more stable form. རང་བཞིན་གྱིས་བརྟན་པོ་མེད་ཅིང་གྲུས་རྒྱལ་སློང་བའི་འགྱུར་འཕྲོལ་བའི་སློ་ནས་སྤར་ལས་བརྟན་པའི་ངོ་བོར་འགྱུར་འཕྲོལ་བའི་ཆུང་འགྱུར་བྱེད་པའི་གནས་མཉམ་ཅ་ཆས་ཤིག།
radioactive tracer འགྱུར་འཕྲོལ་བའི་རིག་ཆ་ཞིག་གི་ རྒྱུ་གཞི་དཔྱད་པ། <i>phys.</i>	A substance that is doped with radioactive material and injected into a physical or biological system so that its distribution can later be observed by radiation detection means. འགྱུར་འཕྲོལ་བའི་དངོས་ཆ་སྤར་དུ་མཉམ་བསྐྱེད་བྱས་ཏེ་གཞུགས་པོའམ་སློང་དངོས་ཀྱི་མ་ལག་ཅིག་ཏུ་ནང་འཇུག་བྱས་ཆེས་དེའི་བྲལ་ཚུལ་ལ་འགྱུར་འཕྲོལ་ཆོར་ཆས་སློང་དེ་བརྟག་དབྱེད་བྱེད་པར་སློང་བའི་དངོས་ཆ་སྤིག།
radioactive zone འགྱུར་འཕྲོལ་ས་ཁུལ། <i>phys.</i>	The layer of a star that lies just outside the core, to which radiant energy is transferred from the core in the form of photons. སྐར་མའི་ཉེ་དབུས་ནས་འགྱུར་འཕྲོལ་བའི་རྒྱལ་པ་དེ་འོད་རྒྱལ་གྱི་ངོ་བོའི་ཐོག་ནས་སླེལ་འཕྲོལ་བའི་ས་ཁུལ་ཆེན་པོ་ཉེ་དབུས་ཀྱི་ཕྱི་ཏག་ཏག་གི་རིམ་པ་དེ་ལ་གོ།

radioactivity

འབྱེད་འཕྲོ་རང་བཞིན།
phys.

The spontaneous disintegration of certain atomic nuclei accompanied by the emission of alpha-particles (helium nuclei), beta-particles (electrons or positrons), or gamma radiation (short-wavelength electromagnetic waves.)

ཨལ་པ་རྩལ་(ནེ་ལིམ་གྱི་ཉེ་རྩལ་)ལས། ཟེ་ཏེ་རྩལ་(ཟློག་རྩལ་ལས་པོ་རྩལ་ལྷོག་མ་)། ཡང་ན་
ཟླ་མ་འཕྲོ་ཟེར་(ཆུ་བས་ཐག་ཐུང་བའི་ཟློག་ཁབ་ལན་གྱི་ཆུ་བས་)ཟློན་ཞོར་རང་དབང་གི་སྒྲོན་མ་
རྩལ་ཐན་གྱི་ཉེ་རྩལ་ངེས་ཅན་ཞིག་ལ་ཐུང་བའི་བཤེག་འགྱུར་ལ་གོ།

radioisotopes

འབྱེད་འཕྲོ་འཕྲི་གནས་མཉམ་
ཅ་རྩས།
phys.

Isotope of an element that is intrinsically unstable and is likely to emit ionizing radiation as a result of radioactive decay to a more stable form.

རང་བཞིན་གྱིས་བརྟན་པོ་མེད་ཅིང་གྲེས་རྩལ་སྦྱེད་པའི་འབྱེད་འཕྲོ་སྒྲོ་བའི་སྒྲོ་ནས་སྒྲར་ལས་
བརྟན་པའི་ངོ་ཐོར་འབྱེད་འཕྲོ་འཕྲི་ཟད་འགྱུར་གྱིས་བའི་གནས་མཉམ་ཅ་རྩས་ཤིག།

radiometric dating

འབྱེད་འཕྲོ་འཕྲི་མེ་ཆུས།
phys.

A method for determining the age of an object based on the concentration of a particular radioactive isotope contained within it.

དངོས་པོ་ཞིག་གི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་འབྱེད་འཕྲོ་འཕྲི་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་ཅ་རྩས་ཤིག་གི་འདུས་ཚད་
གཞི་ལ་བཞག་སྟེ་དངོས་པོ་དེའི་ལོ་ཚད་རྟེན་ཅིས་པའི་ཐབས་ལས་ཞིག།

radiometry

འབྱེད་འཕྲོ་འཕུལ་ཐབས།
phys.

The detection and measurement of radiation fields, their spectral intensities, and energies.

འབྱེད་འཕྲོ་འཕྲི་ར་བ་དང་། དེ་དག་གི་འོད་ཤལ་གྱི་བཟུག་ཚད། ལུས་པ་བཅས་རྩད་གཅོད་དང་ཚད་
འཇལ་བྱེད་པ་ལ་གོ།

radiotherapy

འབྱེད་འཕྲོ་འཕྲི་བཙོས་ཐབས།
phys.

Use of radiation as a treatment to kill cancer cells.

འབྱེད་འཕྲོ་སྤྱད་དེ་འབྲས་ནད་ཀྱི་སྤ་ཕྱང་གསོད་པའི་ཐབས།

radium

རེ་ཉི་ཡས།
chem.

A radioactive metallic element belonging to group 2 of the periodic table.

ཅ་རྩས་རེ་ཉི་མིག་གི་སྟེ་ཆན་གཉིས་པར་གཏོགས་པའི་འབྱེད་འཕྲོ་འཕྲི་རང་བཞིན་དང་ལྡན་པའི་
ལྷགས་རིགས་རེ་ཉི་ཡས་ཅ་རྩས་ཤིག།

radius

ལག་བར་རྩས་ཆེན།
biol.

The thicker and shorter of the two bones in the human fore-arm.

མིའི་ལག་བར་གྱི་རྩས་པ་གཉིས་པོའི་ནང་གི་སྒྲོམ་ཞིང་ཐུང་བ་དེ་ལ་གོ།

radius

ཆངས་ཕྱིད།
math.

A straight line from the centre to the circumference of a circle or sphere.

སྒྲོར་དབྱིབས་སམ་རྒྱུ་དབྱིབས་ཀྱི་ཉེ་བ་ནས་སྒྲོར་མཐའ་རྒྱུ་མཐའ་སྟེང་གིས་བའི་ཐོག་གི་

raster ཡིབ་བྲ། phys.	A scanning pattern of parallel lines that form the image projected on a cathode-ray tube of a television set or display screen. མོ་སྟེ་ཟེར་སྟུག་གས་སྟོན་བྱེད་ཡོལ་བའི་ངོས་སུ་ག་ཟུགས་བརྒྱན་གྲུབ་པར་བྱེད་པའི་མཉམ་གཤིབ་ཐིག་གི་བཀོད་རིས་ལ་གོ།
rate འགྲོས་ཚད། phys.	How fast something happens or how much something changes per unit of time; a change in a quantity divided by the time it takes for the change to occur. དོན་དག་ཅིག་གྲུང་བའི་མགྲོགས་ཚད་དམ་དུས་ཡུན་གཅིག་གི་ནང་དུ་དངོས་པོ་ཞིག་ངེ་ཅམ་འགྱུར་བའི་ཚད། འཕོར་ཚད་ཀྱི་འགྱུར་བ་དེ་འགྱུར་བ་དེ་གྲུང་བར་འགོར་བའི་དུས་ཡུན་གྱིས་བགོས་པ་དེ་ཡིན།
rate of reaction རྒྱས་ཚུལ་གྱི་འགྲོས་ཚད། chem.	The velocity of a chemical reaction, expressed in terms of either the rate of formation of products or the rate of disappearance of reactants. རྒྱས་སྟོར་ཞིག་གི་མགྲོགས་ཚད་ལ་གོ་ཞིང་། རྒྱས་སྟོར་དེའི་ནང་གི་ཐོན་རྒྱས་གྲུབ་པའི་མགྲོགས་ཚད་དམ་འགྱུར་རྒྱས་མེད་པར་འགྱུར་བའི་མགྲོགས་ཚད་ཀྱི་ངོ་བོར་མཆོན་པར་བྱེད།
ratio རྒྱར་ཚད། math.	The quantitative relation between two amounts showing the number of times one value contains or is contained within the other. གྲངས་འཕོར་གཉིས་དབར་གྱི་མང་ཉུང་གི་འབྲེལ་བ་ཞིག་སྟེ་གྲངས་འཕོར་དང་པོ་རྒྱངས་འཕོར་གཉིས་པ་དེ་ལྡན་གཞི་ཚུང་ཡོད་པའམ་གྲངས་འཕོར་དང་པོ་དེའི་ལྡན་གཞི་ཚུང་ཅིག་གྲངས་འཕོར་གཉིས་པ་དེའི་ནང་དུ་ཡོད་མིན་སྟོན་པའོ།
rationalism རྟག་དཔྱད་ཐུབ། phil.	The practice or principle of basing opinions and actions on reason and knowledge rather than on religious belief or emotional response. བསམ་གཞིགས་བྱེད་སྐྱངས་སམ་བྱ་བ་སྟུབ་སྐྱངས་ནི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཡིད་ཆེས་སམ་སེམས་སྟོང་གི་ལ་ལན་གཞིལ་བཞག་པ་ཞིག་མིན་པར་རྒྱ་མཚན་དང་ཤེས་བྱ་གཞིར་བཞག་པའི་ཉམས་ལེན་ནམ་རྩ་དོན་ལ་གོ།
raw data གཞི་འཛིན་གྲངས་ཐོ། མ་ བཙམ་གྲངས་ཐོ། math.	Unprocessed data དེ་བྱེ་སེལ་བྱས་མེད་པའི་གྲངས་ཐོ།
ray འགྲོ་ཐེང། phys.	Thin beam of light. Also, lines drawn to show light paths in optical ray diagrams. འོད་ཀྱི་ཉག་མ་སྤ་མོ། གཞན་འོད་རིག་གི་དཔེ་རིས་སུ་འོད་ཀྱི་རྒྱ་ལམ་མཆོན་བྱེད་དུ་བྲིས་པའི་ཐིག་

re-emission	Emission again or emission has been absorbed; emission of radiation after previous absorption.
བརྒྱུ་འཕྲོག་	འཛིན་པ་པའི་ཆེས་སུ་སྤངས་ཡང་འཕྲོ་བར་བྱེད་པ་སྟེ། འོད་ཟེར་འཛིན་པ་ཆེས་སྤངས་ཡང་འཕྲོ་བ་ལྟ་བུ།
phys.	
reaction	A response to a stimulus.
ཐྱུ་ལྟན་	སྐྱུ་ཀྱེན་ཞིག་ལ་སྤྱད་པའི་ཡ་ལན།
phys.	
reaction force	Force that is equal in strength and opposite in direction to the action force, and one that acts simultaneously on whatever is exerting the action force. See also Newton's third law.
ཐྱུ་ལྟན་ཐུགས་།	བྱ་བའི་ཤུགས་དང་འཕྲོ་འཕྲོ་ཁ་ཕྱེད་ཁ་ཕྱེད་ཤུགས་ཀྱི་ཐུག་པའི་ཤུགས་། འདི་ནི་བྱ་བའི་ཤུགས་གཞིན་མཁན་པའི་སྟེང་དུ་བྱ་བའི་ཤུགས་དང་དུས་མཉམ་དུ་ཤོག་གི་ཡོད། རྟེན་འཕྲོ་བྱ་གཏན་ཁྲིམས་གསུམ་པ་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས།
phys.	
reactivate	To restore the ability to function or the effectiveness of.
བརྒྱུ་ཕྲོག་	བྱེད་ལས་སམ་ཤུགས་ཀྱི་ཕྱོད་པའི་ནུས་པ་བསྐྱར་གསོ།
neurosci.	
reading	The information indicated by a gauge or graduated instrument.
ཆད་ཆགས་།	འཇལ་ཆས་ཤིག་གསུམ་ཆད་ཆགས་བཞོད་པའི་ཡོ་ཆས་ཀྱིས་གསལ་སྟོན་བྱས་པའི་ཆ་འཕྲིན།
reafferece	Sensory stimulation caused by movements of the body (proprioceptive feedback), especially as contrasted with that caused by external stimuli.
རང་ཁྱལ་ནད་ཁྱུ་	ལུས་པོའི་འགལ་སྟོང་ (བབས་ཆོར་གྱི་ཕྱོག་གསོ་) ཀྱིས་སྐྱེད་པའི་དབང་ཆོར་སྐྱལ་སྟོང་ལ་གོ་
neurosci.	ཞིང་། བྱ་བ་ཁྱེད་ཀྱི་ཕྱི་སྐྱལ་ཀྱི་སྐྱེད་པའི་དབང་ཆོར་སྐྱལ་སྟོང་ལ་བསྐྱར་བ་ཞིག་ཡིན།
real image	Image formed by light rays that converge at the location of the image. A real image, unlike a virtual image, can be displayed on a screen.
དངོས་བརྒྱན་། རྒྱང་བརྒྱན་།	གཟུགས་བརྒྱན་གྱི་གནས་དེར་འཕྲོ་ཟེར་འདུས་ཏེ་བྱུ་བ་པའི་གཟུགས་བརྒྱན་། གཟུགས་བརྒྱན་དངོས་མ་ནི་གཟུགས་བརྒྱན་ལྟར་སྤང་བ་དང་མི་མཆུངས་པར་བརྒྱན་ཡོང་ངོས་སུ་བསྐྱབ་ཆོག་
ཟུ་མ།	
phys.	
realism	The scholastic doctrine, opposed to nominalism, that universals exist independently of their being thought.
ཕྱི་དངོས་འིང་ཐུགས་།	སྤང་མིང་ཐ་དད་དུ་འདོད་པའི་བྱ་བ་མཐའ་དང་འགལ་སྤྱར་བྱུར་པའི་རིགས་པའི་ཆེས་འབྲངས་ཀྱི་ལྟ་བ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། རང་བཞིན་གྱི་གནས་ལུགས་ནི་བསམ་གཞིག་ལ་མ་བརྟེན་པར་རང་རྒྱ་བྱུ་བ་པའི་སྟོན་པ་གནས་པར་བརྟེན།
phil.	

realist A person who is aware of and accepts the physical universe, events, etc, as they are
 རྒྱ་དངོས་སྒྲུབ།
phil. ཕྱི་ལོ་འདྲི་གཞི་དང་བྱུང་བ་ལ་སོགས་པ་ནི་དེ་ལྟ་རེ་ལྟར་ཡིན་པ་དེ་ལྟ་དེ་ལྟར་དུ་རྟོགས་ཤིང་ཁས་ལེན་མཁན་གྱི་གང་ཟག།

reappraisal An assessment of something or someone again or in a different way.
 བརྒྱུད་གཞི་དཔྱད།
neurosci. གང་ཟག་ཅིག་གསུམ་བྱ་དངོས་ཤིག་གི་རིན་ཐང་ལ་བསྐྱར་དུ་དབྱུང་ཞིབ་བྱེད་པའམ་ཐབས་ལས་གཞན་སྤྱད་དེ་དབྱུང་ཞིབ་བྱེད་པ།

reasoning The act or process of drawing conclusions from facts, evidence, etc
 རྒྱ་མཚན་འདྲི་བྱ་བ།
phil. དངོས་དོན་དང་རྒྱ་མཚན་ལ་སོགས་པ་སྤྱད་དེ་མཐའ་སྟོན་ཞིག་འགོད་པར་བྱེད་པའི་བྱ་བའམ་རྒྱ་དེས་ལ་གོ།

receptive field The area which when stimulated elicits a particular response, such as a reflex, the firing of a sensory neuron, or the activation of a ganglion cell.
 རྒྱ་ལེན་ཁྱབ་རྒྱ།
neurosci. སྤྱུལ་རྒྱུན་ཐེབས་སྐབས་ཐོག་འགྲུལ་འབྱུང་བའམ། དབང་ཚོར་དབང་ཅ་ག་ཟུགས་ཤིག་རར་སང་བ། ཡང་ན་ཅ་འདུས་སྤྱད་ཞིག་སང་སྟོང་བྱེད་པ་ལྟ་བུའི་ཡ་ལན་ངེས་ཅན་ཞིག་སྤྱན་པར་བྱེད་པའི་སྤྱུལ་དེ་ལ་གོ།

receptor In the nervous system, any cell that detects a stimulus and generates a nerve impulse, e.g. photoreceptors in the eye and pain receptors in the skin.
 རྒྱ་ལེན་གྲུབ།
neurosci. དབང་ཅ་མ་ལག་གི་ནང་དུ་སྤྱུལ་རྒྱུན་ཞིག་ཚོར་བ་དང་དབང་ཅའི་འཕར་བར་ཞིག་སྤྱན་པར་བྱེད་མཁུག་གི་སྤྱད་གང་ལུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ། དཔེར་ན། མིག་ནང་གི་འོད་རླུང་སྟེ་ལེན་པ་དང་། བགས་པའི་ནང་གི་ཟུག་རྒྱ་སྟེ་ལེན་པ་ལྟ་བུའོ།

receptor cells A nerve ending or cell which senses a change such as cold or heat in the surrounding environment or in the body and reacts to it by sending an impulse to the central nervous system
 རྒྱ་ལེན་ཁྱུང་བ།
neurosci. ཕྱི་ལོ་ཁོར་ཡུག་གསུམ་པའི་ནང་གི་ཚ་བླ་བུའི་འགྱུར་བ་ཚོར་རྗེས། དེ་ལ་ཡ་ལན་གྱི་རྒྱུལ་དུ་དབང་ཅ་ལྟེ་པའི་སྤྱུལ་གྱི་འཕར་བར་རྒྱུད་གཏོང་བྱེད་མཁུག་གྱི་དབང་ཅའི་མཚུག་སྟེ་ལས་སྤྱད་ཞིག་ལ་གོ།

receptor protein Membrane-bound protein structure to which specific neurotransmitters bind.
 རྒྱ་ལེན་གྱི་རྒྱ་སྒྲིབ།
neurosci. དབང་ཅ་འཕྲིན་པ་ངེས་ཅན་ཞིག་མཐུད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་སྤྱི་རྒྱ་སྤྱི་མོའི་སྟེང་དུ་འབྱར་ཡོད་པ་ཞིག།

red blood cell ཁག་དམར་ལྗང་། ཁག་ལྗང་དམར་གྱི། <i>biol.</i>	A red-colored blood cell that carries oxygen from the lungs to other parts of the body. སྒོ་བ་ནས་ལུས་པོའི་ཆུ་ལས་གཞན་དག་ཏུ་འཛོལ་སྒྲིལ་འཕྲིན་བྱེད་མཁན་ཁག་ལྗང་དམར་མདོག་ཅན་ཞིག།
red dwarf དམར་རྩྱ་ཁྱེད་། <i>phys.</i>	A dim and cool dwarf star (i.e. one that has a low luminosity and a lower temperature than all other dwarf stars). བསིལ་ཞིང་གསལ་ལ་པོ་མིན་པའི་སྐར་རྩྱ་ཁྱེད་ཞིག་(སྐར་རྩྱ་ཁྱེད་གཞན་དག་ལས་བཟང་ག་མདངས་རྩྱ་ཁྱེད་ཚད་ཆད་དམའ་པའི་སྐར་རྩྱ་ཁྱེད་།)
red giant དམར་ཆེན་། <i>phys.</i>	A giant star thought to be in the later stages of stellar evolution. It has a surface temperature in the range 2000-3000 k and a diameter 10-100 times that of the sun. སྐར་མའི་འཕེལ་འགྱུར་གྱི་རྒྱ་ཅིས་ཕྱི་མ་དག་ཏུ་ཡོད་པར་སྐར་ཆེན་ཞིག་དེའི་ཕྱི་འོད་ཀྱི་ཚད་ཆད་ནི་ 2000-3000 k ཡིན་པ་དང་། ཆངས་ཐེག་ནི་ཉི་མའི་ཆངས་ཐེག་ལས་ལྷག་ 10-100 ཡིས་ཆེ་བ་ཡོད།
redshift དམར་ཁྱོ། <i>phys.</i>	Decrease in the measured frequency of light (or other radiation) from a receding source; called the red shift because the decrease is toward the low-frequency, or red, end of the color spectrum. See also Doppler effect. རྒྱ་དུ་བྱེས་པའི་འོད་ཀྱི་འབྲུང་ཁུངས་ཤིག་གི་འོད་ཀྱི་ཆད་འཇལ་བྱས་པའི་སྐར་ཕྱོད་ཇི་དཔེ་དུ་བྱེན་པ་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ནི་སྐར་ཕྱོད་དམའ་བའི་ཕྱོགས་སུ་འོད་འཕལ་གྱི་སྐར་དམར་པོའི་ཕྱོགས་སུ་ཇི་དཔེ་དུ་འོད་ཀྱི་འཕལ་དམར་སྐར་ཕྱོད་ཞིས་བརྒྱད། རྒྱ་ལམ་རྒྱས་པ་ལ་ཡང་གཞིགས་རྟོགས།
redundancy ལྟག་སྒྲིལ་རང་གཤིས། <i>phys.</i>	Repetition of information or inclusion of additional information to reduce errors in telecommunication transmissions and computer processing རྒྱ་དུ་བྱེས་པའི་རྒྱ་དུ་གཏོང་དང་སྒྲིག་ཁྱད་ཀྱི་དབྱེ་སེལ་ཁྱོད་དུ་ཞོར་འཁུལ་ཇི་ཅུང་དུ་གཏོང་བྱིང་ཆ་འཕྲིན་བསྐྱར་སྒྲིལ་སམ་ཆ་འཕྲིན་འཐེབ་པ་ཁོངས་འཇུག་བྱས་པའི་གནས་སྐབས་ལ་གོ།
reflection ལྟོག་འཕྲོ། <i>phys.</i>	Return of light rays from a surface in such a way that the angle at which a given ray is returned is equal to the angle at which it strikes the surface. When the reflecting surface is irregular, the light is returned in irregular direction; this is diffuse reflection. In general, the bouncing back of a particle or wave that strikes the boundary between two media. ངོས་ཤིག་ལ་འོད་པོག་པའི་འཕྲོ་རྒྱར་དང་བྱིར་ལྟོག་པའི་རྒྱར་གཉིས་མཚུངས་པའི་སྒོ་ནས་འོད་བྱིར་ལྟོག་པ་ལ་གོ། ལྟོག་འཕྲོའི་ངོས་སྒོ་ནས་པོ་མིན་པའི་སྐབས་སུ་འོད་ཐེར་ཕྱོགས་གང་སར་ལྟོག་འཕྲོ་བྱེད་པས་འདི་ལ་འགས་འཕྲོ་བྱེད། ཡོངས་ཁྲུབ་ཏུ་རྒྱ་དུ་ལམ་གཉིས་ཀྱི་མཐུད་མཚམས་ལ་པོག་སྐབས་བྱིར་ལྟོག་པའི་རྒྱ་ལམ་རྒྱ་བས་ལ་གོ།

reflector telescope ཐོག་འཕྲིའི་རྒྱུ་ཤེས་ phys.	A type of telescope in which the initial image is formed by a concave mirror. ཐོག་མའི་གཞུགས་བརྒྱན་དེ་ཀོང་ངོས་མེ་ལོང་ལ་བརྟེན་ནས་གྲུབ་པར་བྱེད་པའི་རྒྱུ་ར་མཐོང་ཞིག་
reflex ཐོག་འགྲུལ་ biol.	An action that is performed without conscious thought as a response to a stimulus. ཆོར་ཤེས་དང་བཅས་པའི་བསམ་གཞིག་མེད་པར་སྐྱེ་ཆེན་ཞིག་ལ་སྤྲད་པའི་ཡ་ལན་གི་བྱ་བ་ལོ་
reflex action ཐོག་འགྲུལ་ biol.	An involuntary response to a stimulus. སྐྱེ་ཆེན་ལ་སྤྲད་པའི་རང་འགྲུལ་གི་ཡ་ལན་ཞིག་
reflex arc ཐོག་འགྲུལ་གཞུ་ལམ་ biol.	The neural path of a reflex. ཐོག་འགྲུལ་དང་འབྲེལ་པའི་དབང་རྩ་འཕྲིན་པའི་རྒྱ་ལམ་ལ་གོ་
refraction འཕྲུག་འཕྲུ་ phys.	Bending of an oblique ray of light when it passes from one transparent medium to another. This is caused by a difference in the speed of light in the transparent media. In general, the change in direction of a wave as it crosses the boundary between two media in which the wave travels at different speeds. དྲངས་གསལ་གི་རྒྱ་ལམ་ཞིག་ནས་དྲངས་གསལ་གི་རྒྱ་ལམ་གཞན་ཞིག་ཏུ་འོང་ཟེར་རྒྱ་སྐབས་འོང་ཟེར་བཀྲ་ག་འགྲོ་བའི་རྣམ་པ། འདི་ནི་དྲངས་གསལ་གི་རྒྱ་ལམ་མི་འདྲ་བའི་ནང་དུ་འོང་གི་མགྲོགས་ཆད་མི་འདྲ་བ་ཡོད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་། སྤྱིར་བཏང་དུ་མགྲོགས་ཆད་མི་འདྲ་བ་ཡོད་པའི་རྒྱ་ལམ་གཉིས་གི་འབྲེལ་མཆའས་ནས་འོང་རྒྱ་སྐབས་ཁ་ཕྱོགས་ལ་འགྱུར་བ་འགྲོ་བ་ཡིན།
refractive index འཕྲུག་འཕྲིའི་ཆད་གཞི་ phys.	The absolute refractive index of a medium is the ratio of the speed of electromagnetic radiation in free space to the speed of the radiation in that medium. རྒྱུད་ལམ་ཞིག་གི་ཚུགས་ཐུབ་གི་འཕྲོག་འཕྲིའི་ཆད་གཞི་ནི། ཐོག་ཁབ་མེན་གི་འགྲེད་འཕྲོ་མཁའ་དབྱིངས་སུ་རྒྱ་བའི་མགྲོགས་ཆད་དང་། འགྲེད་འཕྲོ་རྒྱུད་ལམ་དེ་དུ་རྒྱ་བའི་མགྲོགས་ཆད་གཉིས་གི་བསྐྱར་ཆད་དེ་ཡིན།
refractory period ཉོད་གནས་དྲམ་ཕྱག་ biol.	A period immediately following stimulation during which a nerve or muscle is unresponsive to further stimulation. སྐྱེ་ཆེན་ཞིག་གི་ཇེས་ཏག་ཏག་གི་དུས་ཡུན་ལ་གོ་སྟེ། དུས་ཡུན་དེའི་ནང་དུ་དབང་རྩ་དང་ལ་སྤྲོད་ཀྱིས་སྐྱེ་ཆེན་གཞན་ལ་ཡ་ལན་སྤྲོད་གི་མེད།
regelation བརྒྱུར་ཕྱིག་ phys.	Process of melting under pressure and the subsequent re-freezing when the pressure is removed. གཞོན་འཁྲུགས་ལ་བརྟེན་ནས་བཟུ་ཞིང་གཞོན་འཁྲུགས་དེ་མེད་པར་བཟོ་སྐབས་སྤར་ཡང་འཕྲགས་པ་རྒྱག་པའི་རྒྱུ་དེས།

relative

ལྟོས་བཅས་ཀྱི།
phys.

Regarded in relation to something else, depending on point of view or frame of reference. Sometimes referred to as "with respect to."

ལྟོས་པའམ་ལྟོས་གཞི་ལ་བརྟེན་ནས་བྱ་དངོས་གཞན་ཞིག་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པར་འཛིན་པ།
མཆེན་པོར་ "ལྟོས་འབྲེལ་གྱི་" ཞེས་པའི་དོན་སྟོན།

relative humidity

ལྟོས་བཅས་ཀྱི་རྒྱུན་ཚད།
phys.

Ratio between how much water vapor is in the air and the maximum amount of water vapor that could be in the air at the same temperature.

རྫོང་ཆད་ཅིག་གི་སྐབས་སུ་རྒྱུད་ཁམས་སུ་ཡོད་པའི་རྒྱུད་རྒྱངས་པའི་ཆད་དང་རྫོང་ཆད་དེའི་
སྐབས་སུ་རྒྱུད་ཁམས་སུ་ཡོད་ཆོག་པའི་རྒྱུད་རྒྱངས་པའི་ཆད་མང་ཤོས་གཉིས་ཀྱི་སྒྲུབ་ཆད།

relativism

ལྟོས་བྱུང་ཡིང་བྱུགས།
phil.

The doctrine that knowledge, truth, and morality exist in relation to culture, society, or historical context, and are not absolute.

ཤེས་བྱ་དང་། བདེན་དོན། བཟང་སྲོད་བཅས་ནི་རིག་གཞུང་ངམ། སྤྱི་ཆོགས། ཡང་ན་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་
སྐབས་དོན་ལ་ལྟོས་བྱུང་གིས་གནས་བཅས་གཏོགས། ལྟོས་མེད་མིན་པར་འདོད་པའི་རིང་ལུགས།

relativistic

ལྟོས་བྱུང་གི།
phys.

Pertaining to the theory of relativity; or approaching the speed of light.

ལྟོས་བྱུང་གི་ནམ་གཞག་ལ་ཁུངས་གཏུགས་པའམ་འདོད་ཀྱི་མགྲོགས་ཆད་དང་ཉེ་བར་བཅར་བ།

relay neuron

བརྒྱུད་གཏོང་དབང་ཅ་མ་
གཞུགས།
neurosci.

Nerve cell in the spinal cord, connecting motor neurons to sensory neurons. Relay neurons allow information to pass straight through the spinal cord, bypassing the brain. In humans such reflex actions, which are extremely rapid, cause the sudden withdrawal of a limb from a painful stimulus.

འགྲུལ་སྐྱོད་དབང་ཅ་མ་གཞུགས་དང་དབང་ཆོར་དབང་ཅ་མ་གཞུགས་གཉིས་མཐུད་སྐྱོར་བྱེད་
མཁན་རྒྱུངས་པའི་ནང་གི་དབང་ཅ་མ་ཕྱང་ཞིག་ལ་གོ་བརྒྱུད་གཏོང་དབང་ཅ་མ་གཞུགས་ཀྱིས་
ཆ་འཕྲིན་དེ་ཁྲུང་པར་བརྒྱུད་མི་དགོས་པར་ཐད་ཀར་རྒྱུངས་པ་ནས་རྒྱ་དུ་འཇུག་འབྲོ་བ་མི་ལ་
མཆོན་ན་ཏ་ཅང་མགྲོགས་པའི་ཕྱོག་འགྲུལ་གྱིས་ན་རྒྱག་དང་ཕྲན་པའི་སྐྱུལ་རྒྱེན་ལས་རྒྱུ་
ལག་སློང་བྱར་དུ་ཕྱིར་འཐེན་བྱེད་དུ་འཇུག་གི་ཡོད།

relay nuclei

བརྒྱུད་འབྲིན་ཆོས་བྱ།
neurosci.

A nucleus of the brain that serves primarily to relay stimuli from lower receptor centers to coordinating cortical centers.

གཙོ་བོ་འོག་རིམ་གྱི་སྒྲུ་ལེན་ལྟེ་བ་ནས་ཁྲུང་ཕྱན་གྱི་འབྲེལ་མཐུད་ལྟེ་བའི་ཕྱོགས་སུ་སྐྱུལ་རྒྱེན་
བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་མཁན་གྱི་ཁྲུང་པའི་ནང་གི་ཆོས་བྱ་ཞིག།

renal artery

མཁལ་མའི་འཕམ་ཅུ།
biol.

The main blood vessel that supplies blood to a kidney and its nearby adrenal gland and ureter. There is a renal artery for each kidney.

མཁལ་མ་དང་། མཁལ་མའི་ཉེ་འགམ་གྱི་མཁལ་མེན་དང་རྩ་ཅ་བཅས་ལ་ཁྲག་མཁོ་སྤྱོད་བྱེད་
མཁན་ཁྲག་རྩ་གཙོ་བོ་དེ་ཡིན། མཁལ་མ་རེ་ལ་མཁལ་མའི་འཕམ་རྩ་རེ་ཡོད་པ་ཡིན།

- renal vein** The large vein that drains blood from the kidney.
 མཁའ་མཁའ་ལྷན་གྱི་རྩ་འཕྲུལ་མཁའ་ལྷན་གྱི་སྤྱོད་ཅུ་ཆེན་པོ་དེར་ཟེད།
biol.
- repolarization** Restoration of the difference in charge between the inside and outside of the plasma membrane of a muscle fiber or cell following depolarization
 རྩེ་གྲུབ་བསྐྱར་སྒྲིལ།
biol.
 འགན་ཉམས་མཁའ་མཁའ་ལྷན་གྱི་ཆུ་མེར་སྤྱོད་ཀྱི་ནང་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་སྤྲེལ་ལུས་ཞིག་བྱུང་
 བའི་ཐེས་སུ་སྤྲེལ་ལུས་ཀྱི་ཁྱད་པར་དེ་བསྐྱར་གསོ་བྱེད་པ་ལ་གོ།
- reproduction** The production of offspring by a sexual or asexual process.
 རྩེ་འཕེལ། རྩེ་འཕེལ།
biol.
 ཁམས་འདུས་དང་ཁམས་བྲལ་གྱི་རྒྱུ་རིམ་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱུ་འཛར་སྤྱོད་སྤྲེལ་བྱེད་པ་ལ་ཟེད།
- reproductive system** The system of internal and external genital organs that accomplish reproduction of a species.
 རྩེ་འཕེལ་མ་ལག།
biol.
 ཉེ་རིགས་ཤིག་སྤྱོད་འཕེལ་བྱེད་པར་རམ་འདེགས་བྱེད་མཁའ་ལྷན་གྱི་ལུས་པོའི་ཕྱི་ནང་གཉིས་སུ་ཡོད་
 པའི་མཚན་མའི་དབར་པོའི་མ་ལག་ལ་གོ།
- reptile** A vertebrate animal of a class that includes snakes, lizards, crocodiles, turtles, and tortoises. They are distinguished by having a dry scaly skin and typically laying soft-shelled eggs on land.
 རྩེ་འཕྲུལ་སྤྱོད་ཆགས།
biol.
 སྤྲེལ་དང་། ཅངས་པ་ཁ་རལ། ཆུ་སྤྱོད། རྩེ་མཚོའི་རུས་སྤྲེལ། རུས་སྤྲེལ་བཅས་ཀྱིས་བྱུང་བའི་སྤྲེལ་
 རུས་ཅན་གྱི་སྤྱོད་ཆགས་ཀྱི་ཚན་པ་ཞིག་ལ་གོ། དེ་རིགས་བསལ་ཁྱད་ཆོས་ནི་ཉེ་སྤྱོད་ཅན་གྱི་
 བགས་པ་སྤྲེལ་པོ་དང་ལྷན་ཞིང་ས་སྤྱོད་དུ་ལུན་སྤྱོད་སྤྲེལ་སྤྱོད་པོ་དང་ལྷན་པོའི་སྤྱོད་པོ་དེ་ཡིན།
- repulsion force** The force by which bodies repel one another.
 རྩེ་གྲུབ་ཀྱི།
phys.
 དངོས་པོ་པན་ཚུན་འབྱུང་པར་བྱེད་པའི་ཤུགས་ལ་གོ།
- research** The systematic investigation into and study of materials and sources in order to establish facts and reach new conclusions.
 རྩེ་འཕྲུག་ཉམས་ཞིབ།
biol.
 དངོས་དོན་གཏན་འཕེལ་དང་མཐུག་སྤྲོས་གསར་ཆེད་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་རྒྱ་ཆ་དང་གནས་ཚུལ་
 གྱི་འབྱུང་ཁུངས་ལ་གོ་རིམ་དང་ལྷན་པོའི་སྤྱོད་སྤྲེལ་སྤྱོད་པོ་དང་བརྟེན་དུ་ལྟོག་པ་གོ།
- reservoir** A large natural or artificial lake used as a source of water supply.
 རྩེ་མཚན།
 རྩེ་མཚན་སྤྱོད་བྱེད་མཁའ་ལྷན་གྱི་མཚོ་ལྷ་བྱུང་དོས་འཕྲུལ་བྱེད་པའི་རང་བྱུང་ངམ་མིས་བཟོས་མཚོ་
 ཆེན་པོ་ཞིག་ལ་གོ།

resistance འགོག་ཕྱག་པར། <i>phys.</i>	The ratio of the potential difference across an electrical component to the current passing through it. It is thus a measure of the component's opposition to the flow of electric charge. སྒོ་བ་གི་བྱ་བ་ཆ་ཤིག་གི་རྒྱ་མཐོང་པར་དང་དེ་རྒྱ་དན་པ་འགོ་བཞེན་པའི་སྒོ་བ་རྒྱ་ན་གཉིས་ ཀྱི་བསྐྱར་ཚད། དེར་བརྟེན། དེ་ནི་བྱ་བ་ཆ་དེས་སྒོ་བ་འཁུར་གྱི་རྒྱ་ལ་སྤྱད་པའི་འགོག་ཤུགས་ཀྱི་ ཚད་འཇལ་ཡིན།
resistive loss འགོག་སྤོབས་རྒྱུ་ཆོས། <i>phys.</i>	Losses in power due to the resistance of the material, such as a conductor, through which current passes. ཁྲིད་ག་བྱགས་ལྟ་བུའི་སྒོ་བ་རྒྱ་ན་རྒྱ་མཐོང་དངོས་མུས་ཀྱི་འགོག་ཤུགས་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱུ་ཆོས་སུ་ སོང་བའི་སྒོ་བ་སྤོབས།
resistivity འགོག་ཚོས། <i>phys.</i>	A measure of a material's ability to oppose the flow of an electric current. སྒོ་བ་རྒྱ་ན་གྱི་རྒྱ་བ་བཀག་འགོག་བྱེད་པའི་དངོས་མུས་ཤིག་གི་རྒྱ་མཐོང་འཇལ།
resistor འགོག་མ་ཆ། <i>phys.</i>	Device in an electric circuit designed to resist the flow of charge. སྒོ་བ་ལས་གྱི་ཁུར་གྱི་རྒྱ་བ་ལ་འགོག་ཤུགས་སྤྱོད་པར་སྤྱོད་པའི་ཡོ་ཆས།
resolution ཚགས། <i>phys.</i>	Ability of an optical system to make clear or to separate the components of an object viewed. འོད་རིག་ཡོ་བྱང་གྱི་མ་ལག་ཅིག་གིས་བལྟ་སའི་དངོས་པོ་གསལ་པོ་བཟོ་བའམ་གྲུབ་ཆ་ཁ་ཁར་ དབྱེ་བའི་རྒྱས་པ།
resonance མཉམ་འདར། <i>phys.</i>	Phenomenon that occurs when the frequency of forced vibrations on an object matches the object's natural frequency, producing a dramatic increase in amplitude. དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྒྲིབ་དུ་བསྐྱེད་པའི་སྒྱུ་ལ་འདར་གྱི་རྒྱ་མཐོང་སྤྱོད་དེ་དངོས་པོ་དེའི་རང་བྱུང་གི་རྒྱ་མཐོང་ སྤྱོད་དང་མཚུངས་སྒྲུབས་འདར་དཔངས་ཏེ་ཅང་ཆེ་དུ་འགོ་བའི་སྤྱར་ཚུལ།
resonate མཉམ་འདར་བྱེད་པ། <i>phys.</i>	To exhibit or cause to exhibit resonance. མཉམ་འདར་མངོན་པར་བྱེད་པའམ་མཉམ་འདར་མངོན་པར་རྒྱ་བྱེད་པ།
respiration དབྱགས་འཕྱིན་ཐུབ། <i>biol.</i>	The process in living organisms of taking in oxygen from the surroundings and giving out carbon dioxide སྤྱི་དངོས་ཀྱིས་ཁོར་ཡུག་ནས་འཛོལ་ཆུང་ལེན་པ་དང་། བྱེ་རོལ་དུ་ཁར་སྤོན་འཛོལ་ཆུང་གཉིས་ལྷན་ སྤྱོད་པའི་རྒྱུ་དེས་ལ་གོ།
respiratory centers འཕྱིན་ཐུབ་འཕྱིག་ནས། <i>biol.</i>	A region of the central nervous system which exercises control over respiration. དབྱགས་འཕྱིན་རྒྱུ་ལ་ལ་ཚོད་འཛིན་བྱེད་མཁན་གྱི་དབར་རྩ་སྤེལ་བའི་མ་ལག་གི་ཆ་ཤས་ཤིག་

respiratory rate དབྱུགས་ཀྱི་རྒྱ་ཚད། <i>biol.</i>	སྐར་མ་གཅིག་གི་ནང་དུ་འབྱིན་རྒྱུ་གྲས་པའི་དབྱུགས་ཀྱི་ཁ་གྲངས།
respiratory system འབྱིན་རྒྱུ་ཁ་ལག <i>biol.</i>	The system of organs and structures in which gas exchange takes place, consisting of the lungs and airways in air-breathing vertebrates, gills in fish and many invertebrates, and air-filled tubes in insects.
response ལ་ལན། <i>neurosci.</i>	An excitation of a nerve impulse caused by a change or event; a physical reaction to a specific stimulus or situation. བྱུང་བ་ཞིག་གསུང་བ་ཞིག་གིས་སྐྱེད་པའི་དབང་ཅའི་འཕར་བཟདེ་སངས་སྤྱོད་ངས། སྐུལ་ཤུན་ནས་གནས་སྤངས་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་ལ་བསྐྱར་པའི་གཟུགས་པོའི་ཡ་ལན།
responsiveness ལ་ལན་ཞུག་ཡོད་པ། <i>neurosci.</i>	The quality of reacting quickly and positively. ལ་ལན་མཐུགས་པོ་དང་ལེགས་པོ་སྤྱོད་པའི་བྱུང་ཆོས།
rest energy རལ་གཤིའི་རྒྱས་པ། <i>phys.</i>	The "energy of being," given by the equation $E=mc^2$. "ངོ་བོའི་རྒྱས་པ་" སྟེ་མཉམ་བུ། $E=mc^2$ ཡིས་མཚོན་པར་བྱེད།
rest mass འགྲུལ་མེད་གདོས་ཚད། <i>phys.</i>	The mass of a body at rest when measured by an observer who is at rest in the same frame of reference. གཤམ་འཛོག་སའི་སྤོམ་གཤིག་ཅིག་པ་ཞིག་གི་ནང་དུ་འགྲུལ་མེད་ཀྱི་བརྟག་དབྱེད་བྱེད་པོ་ཞིག་གིས་འཇལ་བའི་འགྲུལ་མེད་ཀྱི་དངོས་གཟུགས་ཤིག་གི་གདོས་ཚད།
rest mass energy འགྲུལ་མེད་གདོས་རྒྱས་པ། <i>phys.</i>	The energy equivalent to the mass of a particle at rest in an inertial frame of reference, equal to the rest mass times the square of the speed of light. འགྲུར་འགོག་སྟོས་གཤམ་འཛོག་ཏུ་འགྲུལ་མེད་དུ་ཡོད་པའི་རྒྱལ་ཞིག་གི་གདོས་ཚད་དང་དོ་མཉམ་པའི་རྒྱས་པ་སྟེ། དེའི་གདོས་ཚད་དང་ཡོད་ཀྱི་མཐུགས་ཚད་ཀྱི་རང་ཉིས་སྒྲུར་གཉིས་ཀྱི་སྒྲུར་ཐོབ་དང་མཚུངས།

resting potential བྱ་མེད་རྒྱས་པ། མཉམ་གནས་རྒྱས་པ། biol.	The electrical potential of a neuron or other excitable cell relative to its surroundings when not stimulated or involved in passage of an impulse. སང་སྒོར་བྱས་མེད་པའམ་འཕར་བར་ཞིག་རྒྱུད་གཏོར་བྱེད་ཀྱིན་མེད་པའི་སྐབས་སུ་དབང་ཅ་ ཞིག་གས་སང་སྒོར་བྱེད་བྱ་བ་པའི་ཐ་ཤུང་ཞིག་ལ་རང་གི་ཁོར་ཡུག་ལ་སྒྲིམ་བཅས་ཀྱི་སྒོ་ནས་ ཡོད་པའི་སྒོག་རྒྱས་ལ་གོ།
resultant རྒྱུས་འབྲས། phys.	Net result of a combination of two or more vectors. གྲུགས་འཁོར་དངོས་པོ་གཉིས་སམ་གཉིས་ལས་མང་བ་རྒྱ་སྒྲིལ་བ་ལས་གྲུབ་པའི་ཁ་གཅད་གི་ གྲུབ་འབྲས།
reticular activating system (RAS) སང་བྱེད་རྩ་བ་མ་ལག neurosci.	The reticular activating system is the mass of cells in the brain stem associated with arousal, wakefulness, attention, and habituation. Its dysfunction may be associated with the hyperactivity and attention deficits often observed in children with brain damage. སང་བྱེད་རྩ་བ་མ་ལག་ནི་སང་སྒོར་དང་། སང་པའི་རང་བཞིན། ཡིད་ལ་བྱེད་པ། གོམས་འདྲིས་ བཅས་དང་འབྲེལ་པའི་ཁྲད་རྒྱུད་གི་ཐ་ཤུང་གི་འདུས་ཆོགས་དེ་ལ་ཟེར། དེའི་བྱེད་ལས་ ཉམས་སྒྲིན་ནི་ཆད་བརྒྱལ་ལས་ཆོལ་དང་། ཡིད་བྱེད་ཉུང་སྒྲིན་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་སྲིད་པ་དང་། པལ་ཆེ་བ་ཁྲད་པར་སྒྲིན་ཞོར་པའི་སྤྱ་གྱའི་ནད་དུ་འབྱུང་གི་ཡོད།
reticular formation རྩ་བའི་ཕྱང་ཆོགས། neurosci.	A network of nerve cells and fibers that extends from the spinal cord through the brain stem to the diencephalon; it is thought to regulate wakefulness and sleepiness, and other reflexes. རྒྱུད་ས་པ་ནས་ཐོན་རྒྱུད་རྒྱུད་དེ་བར་ཁྲད་ལ་མ་སྤྱད་པའི་དབང་ཅ་ཐ་ཤུང་དང་དབང་ ཅ་ཅ་རྒྱས་ཀྱི་བྲལ་ཆོགས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། སང་པའི་རང་བཞིན་དང་། གཉིད་ཐོ་པའི་རང་བཞིན། སྒྲིག་འགྲུལ་གཞན་བཅས་སྤངས་འཛིན་བྱེད་པར་འདོད།
reticular nucleus རྩ་ཆེན། neurosci.	A thalamic nucleus that relays information from the cortex to the reticular formation. ཁྲད་ཤུན་ནས་རྩ་བའི་ཕྱང་ཆོགས་སུ་ཆ་འཕྲིན་བརྒྱུད་གཏོར་བྱེད་མཁན་ཀྱི་ཁྲད་སྤྱག་གི་ཆེན་པུ་ཞིག་
retina བརྒྱུ། biol.	Layer of light-sensitive tissue at the back of the eye, composed of tiny light-sensitive antennae called rods and cones. Rods sense light and darkness; cones sense color. འོད་ལ་ཆོར་བ་སྒྲིན་པའི་སྤྲེལ་ན་པ་ཐ་མོ་སྤྲེལ་དབྱུག་དབྱེབས་དང་སྤྱང་དབྱེབས་ཐ་ཤུང་གིས་གྲུབ་ ཅིང་མིག་གི་རྒྱ་བ་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་འོད་ལ་ཆོར་བ་སྒྲིན་པའི་ཕྱང་བྱ་བ་ཀྱི་རིས་པ་ཞིག་དབྱུག་ དབྱེབས་ཐ་ཤུང་གིས་འོད་དང་སྤྲེལ་བ་ཆོར་ལ་སྤྱང་དབྱེབས་ཐ་ཤུང་གིས་ཁ་དོག་ཆོར་ཀྱི་ཡོད།
retrieve སྐྱར་གས། རྟེན་པ། རྩོམ་པ། neurosci.	To search for, find, and bring back འཆོལ་ཞིབ་བྱེད་པ་དང་། རྟེན་པ། བསྐྱར་གསོ་བྱེད་པ།

rhizobium bacteria རིཙོབ་ཀྱི་ཡམ་སྒྲིན་ཅ། <i>biol.</i>	A nitrogen-fixing bacterium that is common in the soil, especially in the root nodules of leguminous plants. ས་ནང་དུ་འབེལ་པོ་ཡོད་པ་དང་ལྷག་པར་དུ་གང་བུ་ཅན་གྱི་ཅི་ཁིང་གི་ཅ་བའི་མདུད་རྩོག་གི་ནང་དུ་འབེལ་པོ་ཡོད་པའི་ཟླ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་བཞེས་བྱེད་མཁན་གྱི་ཕ་སྒྲིན་ཞིག
rhomencephalon རྒྱུད་རིམ་རྒྱུབ་མ། <i>neurosci.</i>	The posterior part of the three primary vesicles in the vertebrate embryo, later dividing into the metencephalon and myelencephalon. སྐལ་རུས་ཅན་གྱི་སྒྲིག་ཆགས་ཀྱི་སྐྱུ་སྒྲིང་ནང་གི་ལྷང་བུ་གཙོ་བོ་གསུམ་གྱི་རྒྱབ་ཕྱོགས་ཀྱི་ཆ་འགས་ལ་གོ་ཁིང་། བྱིས་སུ་ཁྲད་རིམ་འོག་མ་དང་ཁྲད་རིམ་ཞབས་མ་གཉིས་སུ་གྲུས་འགྲོ་བ་ཡིན།
rhombus གཞེ་དབྱིབས། <i>math.</i>	An equilateral parallelogram, especially one having oblique angles. མཐའ་མཚུངས་བའི་མཉམ་འགྲོ་མཐའ་བཞེས་ཞིག་སྟེ། བྱི་བྲག་ཏུ་རྩྱ་རྩེ་རམ་རྩལ་རྩེ་དང་ལྷན་པ་ཞིག་ལ་གོ།
rhythm འགྲོ་ས། <i>phys.</i>	The patterning of musical sound, as by differences in the timing, duration, or stress of consecutive notes. ལུ་གུ་རྒྱུད་དུ་ཡོད་པའི་དབྱངས་རྟགས་ཀྱི་གཞོན་ལྷགས་སམ། དུས་ལུན། ཡང་ན་དུས་ཚད་ཀྱི་ཁྱད་པར་གྱིས་མཚོན་པའི་རོལ་དབྱངས་ཀྱི་སྒྲིག་རིམ་ལ་གོ།
ribonucleic acid (RNA) མངར་ལྷན་ཉིང་རྒྱུ་ར། <i>biol.</i>	A nucleic acid that is found in all living cells and many viruses and is involved in protein synthesis. Unlike double-stranded DNA, RNA consists of a single strand of nucleotides. སྒྲིག་ལྷན་པ་ལུང་ཐམས་ཅད་དང་གཉན་སྒྲིན་མང་པོའི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་སྒྲི་རྩིས་སྒྲིར་སྒྲིབ་ལ་བྱེད་ལས་འདོན་མཁན་གྱི་ཉིང་རྒྱུ་ར་རྩིས་ཤིག་ཏེ་ཨེན་ཨེ་ཡི་ཉག་རྩེ་དང་མི་འབྲ་བར་ཨར་ཨེན་ཨེ་ལ་ཉིང་རྩལ་གྲུབ་ཆའི་ཉག་མ་རྒྱུ་གཅིག་ཡོད་པ་ཡིན།
ribonucleotide རིཙོ་ཉིང་རྩལ་གྲུབ་ཆ། ཉིང་མངར་ཉིང་རྩལ་གྲུབ་ཆ། <i>biol.</i>	A nucleotide in which the sugar is ribose. རིཙོ་མངར་རྩིས་དང་ལྷན་པའི་ཉིང་རྩལ་གྲུབ་ཆ་ཞིག
ribose རིཙོ་མངར་རྩིས། <i>biol.</i>	A sugar containing five carbon atoms , which forms an integral part of the structure of RNA. ཁར་སྒོན་རྩལ་སྒན་ལྔ་ལྷན་གྱི་མངར་རྩིས་ཤིག་སྟེ་ཨར་ཨེན་ཨེ་ཡི་ཆགས་བཞེད་ཀྱི་ཆ་འགས་གཙོ་བོ་ཞིག་འགྲུབ་ཀྱི་ཡོད།
ribosome རིཙོ་ལྷག་རྒྱགས། <i>biol.</i>	A sphere-shaped structure within the cytoplasm of a cell that is composed of RNA and protein and is the site of protein synthesis. Ribosomes are often attached to the membrane of the endoplasmic reticulum. ཕ་ལུང་ཞིག་གི་ཕ་ཆའི་ནང་ལོགས་སུ་ཨར་ཨེན་ཨེ་དང་སྒྲི་རྩིས་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་རྒྱུ་གཟུགས་ཅན་གྱི་བཞེད་པ་ཞིག་ལ་ཟེར་ཁིང་། འདི་ནི་སྒྲི་རྩིས་སྒྲིར་སྒྲིབ་བྱ་ལུལ་དུ་ཡིན་པ་དང་དུས་སྐབས་སམ་ཆེ་བར་གཤེད་གནས་བྱེ་ཆོགས་ཀྱི་སྒྲི་མོར་འབྱར་ནས་ཡོད།

- ribozyme** An RNA molecule capable of acting as an enzyme.
 རིའོ་ཐུ་མེས་ཀྱི་བྱེད་ལས་སྒྲུབ་པའི་རྩ་ས་པ་དང་ལྷན་པའི་ཨར་ཨེན་ཨེ་ཡི་འདུས་རྒྱུ་ཞིག
biol.
- right coronary artery** One of the two main epicardial arteries that feed the heart muscle.
 རྩིང་གི་པགས་པའི་ནད་དུ་ཡོད་ཅིང་སྩིང་གི་པ་སྤྱི་ལ་ཁྱེད་སྤྱོད་བྱེད་མཁན་འཕར་ཅ་གཙོ་
 རོ་གཉིས་ཡོད་པའི་གས་ཀྱི་གཅིག
biol.
- right marginal artery** Usually the largest of the ventricular branches of the right coronary artery; courses along the right margin of the heart, and is of sufficient caliber and length to reach the apex.
 རྩིང་པ་ནང་དུ་སྤྱིང་གཡལས་འཕར་ཅའི་སྤྱང་སྤྱབས་ཕྱོགས་ཀྱི་ཡན་ལག་ཆེ་ཤོས་དེ་པ་གོ་ཞིང་།
 རྩིང་མཐའ་གཡལས་ཕྱོགས་རྒྱ་དེ་སྤྱིང་གི་སྤྱོ་མོར་སྤྱབས་པ་ཞིག་ཡིན།
biol.
- right-hand rule** 1. A rule for finding the direction of the magnetic field produced by a current flowing through a wire: if the right hand is placed as if to grasp the wire, with the thumb pointing in the direction of the current, the fingers curl in the direction of the magnetic field; also called Ampère's rule.
 གཡལས་ལག་ཁྲིམས་སྒྲུབ།
phys.
 2. (More fully "Fleming's right-hand rule") a rule for finding the direction of the current induced in a wire when it moves through a magnetic field: if the first finger, second finger, and thumb of the right hand are held out perpendicular to each other, with the thumb pointing in the direction of motion of the wire and the first finger in the direction of the field, then the second finger points in the direction of the induced current.
 ༡) རྩོག་སྤྱད་ཅིག་དུ་རྩོག་རྒྱན་རྒྱ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བསྐྱུན་པའི་ཁབ་ལེན་ར་བའི་ཁ་ཕྱོགས་
 འཛོལ་ཐབས་ཀྱི་ཁྲིམས་ཤིག་སྟེ། གཡལ་ཏེ་ལག་བ་གཡལས་པས་རྩོག་སྤྱད་ཅིག་སྤྱར་འཇུ་བྱས་
 པའི་དབང་དུ་བཏང་ཆེ་མཐེ་བོང་གིས་རྩོག་རྒྱན་གྱི་ཁ་ཕྱོགས་སྤྱོད་པ་དང་། མཐུ་བ་མོ་གཞན་
 རྣམས་ཁབ་ལེན་ར་བའི་ཁ་ཕྱོགས་སུ་བཀླག་ཡོད། འདི་ལ་ཨེམ་པིར་གྱི་ཁྲིམས་ཞེས་ཀྱང་
 བརྗོད། ༢) (མིང་ཆ་ཆང་བ་སྟེ་ལེ་མེན་གྱི་ལག་གཡལས་ཁྲིམས་སྒྲུབ་ཡིན།) ཁབ་ལེན་ར་བ་ཞིག་
 དུ་རྩོག་སྤྱད་ཅིག་འགྲུལ་སྤྱོད་གཏོང་སྐབས་རྩོག་སྤྱད་དེའི་ནད་དུ་སྐུལ་སྐྱེན་བྱས་པའི་རྩོག་རྒྱན་
 ཀྱི་ཁ་ཕྱོགས་འཛོལ་ཐབས་ཀྱི་ཁྲིམས་ཤིག་སྟེ། གཡལ་ཏེ་ལག་བ་གཡལས་པའི་མཐེ་བོང་དང་། གོང་
 མཐུ་བ། དཀྱིལ་མཐུ་བ་བཅས་པན་ཚུལ་འདྲ་འབྱེད་གི་ཚུལ་དུ་མཐེ་བོང་གིས་རྩོག་སྤྱད་ཀྱི་འགྲུལ་
 སྤྱོད་ཀྱི་ཁ་ཕྱོགས་དང་། གོང་མཐུ་བ་ཀྱིས་ཁབ་ལེན་ར་བའི་ཁ་ཕྱོགས་སྤྱོད་ཀྱི་ཡོད་ཆོ། དཀྱིལ་
 མཐུ་བ་ཀྱིས་སྐུལ་སྐྱེན་བྱས་པའི་རྩོག་རྒྱན་གྱི་ཁ་ཕྱོགས་སྤྱོད་ནོ།
- rigid body** In physics, a rigid body is an idealized model of an object that has a definite and unchanging shape and size.
 རིང་ས་གཞུགས།
phys.
 དངོས་ཁམས་ཚན་རིག་གྱི་ རིང་ས་གཞུགས་ནི་དབྱིབས་དང་ཆེ་ཆུང་འགྱུར་མེད་དེས་གཏན་ཡིན་
 པའི་དངོས་གཞུགས་ཀྱི་དཔེ་གཞུགས་ཡང་དག་ཅིག

rigor mortis
གི་རྩེད། གི་རིངས།
biol.

Stiffening of the muscles after death. It occurs because the energy needed to interrupt the contraction of muscle fibers is no longer being produced.

ཤི་བའི་རྩེས་སུ་ག་སྐྱིམ་མཁུགས་པོ་འགྱུར་བ་ལ་གོ་འདི་ནི་ག་གནད་ཉག་མའི་སྤྱད་འཁུམ་ལ་བར་ཆད་བྱེད་བར་མཁོ་བའི་ནུས་པ་སྤྱོད་སྤྱོན་མ་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འབྱུང་གི་ཡིད།

ring worm
ཨྲཱ་ཁིག་མེ་ལྷ་འཁོར་ཨྲ།
biol.

Any of a number of contagious skin diseases caused by a fungus and resulting in ring-shaped, scaly, itching patches on the skin.

རྟ་ས་སྤྱ་ཡིས་སྤྱོད་པ་དང་། བགས་པའི་སྤྱོད་དུ་ཆ་འབྲུག་ལངས་ཤིང་། ཉ་སག་ལྷ་བྱའི་ཆ་ལས་སྤོར་དབྱེབས་སུ་ཡོད་པའི་བགས་པའི་འགོས་ནད་གང་རུང་རུང་ཞིག

Ritz combination principle
རིཊ་ཁྲོ་ཁྱིལ་མ་འཛིན།
phys.

For an element, the frequencies of some spectral lines are either the sum or the difference of the frequencies of two other lines in that element's spectrum.

རྩ་རྩས་ཤིག་གི་ཤལ་ཐོག་འགའ་ཞིག་གི་རྫོས་ཕྱོད་ནི་རྩ་རྩས་དེའི་འོད་ཤལ་ནད་གི་ཐོག་གཞན་གཉིས་ཀྱི་རྫོས་ཕྱོད་ཀྱི་རྫོས་འཁོར་རམ་ཁྲད་པར་གང་རུང་ཡིན།

RNA
མར་ཨེན་ཨེ།
biol.

Ribonucleic acid, a nucleic acid present in all living cells.

མར་མུན་ཉིང་སྦྱར་ཏེ་སྦྱེ་ལྷན་ས་བྱང་ཆར་མའི་ནད་དུ་ཡོད་པའི་ཉིང་སྦྱར་ཞིག

RNA polymerase
མར་ཨེན་ཨེ་མང་ཁྲོད་སྤྱོད་ལྷས།
biol.

A polymerase that catalyzes the synthesis of a complementary strand of RNA from a DNA template, or, in some viruses, from an RNA template.

ཏེ་ཨེན་ཨེ་ཡི་མང་དབེ་ཞིག་གས། ཡང་ན་གཉན་སྤྱོད་འགའ་ཡི་ནད་དུ་མར་ཨེན་ཨེ་ཡི་མང་དབེ་ཞིག་སྤྱད་དེ། མར་ཨེན་ཨེ་ཡི་ཁ་སྐོང་ཉག་མ་སྤྱོར་སྤེབ་བྱེད་པར་སྤྱུལ་རྒྱུན་སྤྱོད་མཁན་གྱི་མང་སྤྱོར་སྤྱོད་རྩས་ཤིག།

rod
དབྱུག་དབྱིབས་ལྷ་བྱང་།
biol.

A type of light-sensitive receptor cell present in the retinas of vertebrates. Rods contain the pigment rhodopsin and are essential for vision in dim light.

སྤལ་རུས་ཅན་གྱི་སྤོག་ཆགས་ཀྱི་མིག་གི་དུ་སྤྱི་ན་ཡོད་པའི་འོད་ཆོར་སྤེ་ལེན་ས་བྱང་གི་རིགས་གཅིག། དབྱུག་གཟུགས་ས་བྱང་དུ་རོ་རྩོལ་སིན་ཞེས་པའི་ཆོན་རྩས་ཤིག་ཡོད་ཅིང་། འདི་ནི་འོད་གསལ་པོ་མེད་པའི་སྤོབས་ཀྱི་མཐོང་ཆོར་ལ་མཁོ་གལ་ཆེ།

roller skate
ཀར་བྱད་འཁོར་ཨྲ། བྱད་ལྷས།
phys.

Each of a pair of boots or metal frames fitted to shoes with four or more small wheels, for gliding across a hard surface.

རོས་མཁུགས་པོའི་སྤྱོད་ནས་བྱད་འཁོར་བྱེད་པར་སྤྱོད་པའི་འཁོར་ལོ་བཞི་ལས་བཞི་ལས་མང་བ་དང་ལྷན་པའི་ལྷས་ལུ་རིང་ངས་ལྷས་ལ་རན་མཆོམས་ཀྱིས་མ་སྤྱད་རུང་བའི་ལྷགས་སྤོམ་ལ་གོ།

roofing ཐོག་ཆས། ཐོག་འབྲབས།	1. Material for constructing a building's roof. 2. The process of constructing a roof or roofs.
	༡) ཁང་པའི་ཐོག་ཁེབས་བཟོ་བར་སྒྲིང་པའི་རྒྱ་ཆ། ༢) ཁང་པའི་ཐོག་ཁེབས་བཟོ་སྒྲིང་བའི་རྒྱ་དེ་སྒྲིང་།
root-mean-square རང་བསྐྱར་ཆ་སྟོམས་ཀྱི་རྒྱ་བ། <i>math.</i>	The square root of the arithmetic mean of the squares of a set of values. གྲངས་ཀའི་སྡེ་ཚན་ཞིག་གི་རང་སྐྱར་གྱི་ཆ་སྟོམས་གྲངས་ཐང་གི་རང་སྐྱར་རྩ་བ།
rostral གཤོ་ལུགས། <i>biol.</i>	At, near, or toward the head, especially the front of the head མགོ་ཡི་ཕྱོགས་སམ། མགོ་དང་ཉེ་བ། ཡང་ན་མགོ་ཡི་སྤྱང་དུ་ཡོད་པ་མཚན་ཞིང་། རྩེ་བྲག་ཏུ་མགོ་ཡི་མདུན་དོས་སུ་ཡོད་པ་མཚན།
rostrum སྐྱ་མཆུ། <i>biol.</i>	A beaklike or snoutlike projection. མཆུ་ཉོའམ་རྩ་འབྱར་དང་འབྲ་བའི་འབྱར་བའི་ཆ་ཤས་ལ་གོ།
rotation རང་འཁོར། <i>phys.</i>	Spinning motion that occurs when an object rotates about an axis located within the object (usually an axis through its center of mass). དངོས་པོ་ཞིག་རང་གི་ནང་རོལ་དུ་ཡོད་པའི་སྟོག་ཤིང་(སྤྱིར་བཏང་དུ་དངོས་པོ་དེའི་གདོས་ལྗེ་རྒྱུད་པའི་སྟོག་ཤིང་ཞིག་) ལ་བརྟེན་ནས་སྟོར་བའི་བྱེད་པའི་འཁོར་འགྲུལ།
rotational inertia འཁོར་འགྲུལ་འཐབས་འགོག་ རང་གཤིས། <i>phys.</i>	Reluctance or apparent resistance of an object to change its state of rotation, determined by the distribution of the mass of the object and the location of the axis of rotation or revolution. དངོས་པོ་ཞིག་གི་གདོས་ཚད་ཀྱི་བཟུམ་ཚུལ་དང་དེའི་རང་འཁོར་རམ་གཞན་སྟོར་གྱི་སྟོག་ཤིང་གི་གནས་ས་ལ་བརྟེན་ནས་དངོས་པོ་དེའི་འཁོར་འགྲུལ་གྱི་གནས་བབ་ཀྱི་འགྱར་བ་ལ་ཐོག་པའི་འགོག་འགྲུགས་སམ་དགག་བྱ།
rotational motion འཁོར་བའི་འགྲུལ་སྟོན། <i>phys.</i>	The motion of a rigid body which takes place in such a way that all of its particles move in circles about an axis with a common angular velocity; also, the rotation of a particle about a fixed point in space. རེངས་གཟུགས་ཤིག་གི་རྒྱལ་རྣམས་ཟུར་འགྲོས་ཟུར་ཚད་གཅིག་པ་ཞིག་གི་སྤྱང་ནས་སྟོར་དབྱེབས་སུ་འགྲུལ་སྟོན་བྱེད་པའི་འགྲུལ་སྟོན་ཅིག་གཞན་ཡང་། བར་སྒྲུང་དུ་རྒྱལ་ཞིག་འགྲུལ་མེད་ཀྱི་གནས་ཤིག་གི་མཐའ་དུ་སྟོར་བ་བྱེད་པ་ལ་ཡང་གོ།

rotational speed Number of rotations or revolutions per unit of time; often measured in rotations or revolutions per second or minute.

འཁོར་འགུལ་མགྲོགས་ཚད།
phys.

དུས་ཀྱི་བཅོམ་ཞིག་ཅིག་གི་ནང་དུ་བྱུང་བའི་རང་འཁོར་རམ་གཞན་འཁོར་གྱི་ཁ་གངས། དུས་སྐབས་པལ་ཆེ་བར་སྐར་ཆ་རེའམ་སྐར་མ་རེའི་ནང་དུ་བྱུང་བའི་རང་འཁོར་རམ་གཞན་སྐོར་ཁ་གངས་སུ་ཆད་འཇལ་བྱེད།

rotational velocity Rotational speed together with a direction for the axis of rotation or revolution.

འཁོར་འགུལ་ལྗང་ཚད།
phys.

རང་འཁོར་རམ་གཞན་སྐོར་གྱི་སློབ་ཤིང་གི་ཐད་དུ་ཁ་སྒྱགས་ཡོད་པའི་འཁོར་འགུལ་གྱི་མ་གྲོགས་ཚད།

Royal Society The oldest and most prestigious scientific society in Britain.

རྒྱལ་པོའི་(ཚན་རིག་)
མཐུན་ཚོགས།

It was formed by followers of Francis Bacon to promote scientific discussion especially in the physical sciences, and received its charter from Charles II in 1662.

དེ་ཕྱིན་ཡུལ་གྱི་ཚན་རིག་གི་ཚོགས་སྡེ་རྙིང་མོས་དང་སྙན་གྲགས་ཆེ་མོས་དེ་ཡིན་ཞིང་། རྒྱ་རན་སེ་སི་རྩོམ་གྱི་རྗེས་འབྲུག་པས་ཚན་རིག་གྱི་དང་ལྷན་པར་དུ་དངོས་གཟུགས་ཚན་རིག་སྐོར་གྱི་བསྐོས་ཐོང་གོང་སྤེལ་གཏོང་བའི་ཕྱིར་བཙུགས་པ་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༦༦༢ ལོར་ཆར་ལ་སི་གཉིས་པས་མཐུན་ཚོགས་ལ་ཐོབ་དབང་གནང་།

S

- saccade** A rapid movement of the eye between fixation points.
 ལྷན་འགུལ།
biol. གཅེར་མིག་བལྟ་སའི་ཆོག་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་མིག་མགྲོགས་པོར་འགུལ་སྐྱོད་རྒྱག་པ་ལ་གོ།
- safety fuse** An electrical fuse that protects a circuit from overloading
 ཉེན་འགོག་ཐུན་རྒྱུ།
phys. རྫོག་ལམ་ཞིག་ཐེག་བརྒལ་སྒོ་གཡུགས་ལས་སུ་སྐྱོབ་བྱེད་པའི་རྫོག་གི་བཞུ་སྐྱད་ཅིག
- safety net** A large net for catching one that falls or jumps, as from a circus trapeze.
 བདེ་འཇགས་བྱ་ཐག།
 གོར་རུལ་དབྱེད་གདང་ལྟ་བུ་ནས་མཆོངས་བའམ་ལྷང་བའི་སྐབས་སུ་འཛིན་བྱེད་དུ་སྐྱོད་པའི་བྱ་བ་ཆེན་པོ་ཞིག
- salamanders** A lizard-like amphibian with an elongated body and tail and short limbs, once thought able to endure fire.
 རྩེ་བའ་ལ་མེ་བྱུག།
biol. རྩེ་བའ་ལ་ཁ་རལ་དང་འདྲ་ཞིང་ལུས་པོ་དང་རྩ་མ་ལེང་ལ་སྲུག་ལག་ཐུང་བའི་སྐྱམ་གཤེར་གཉིས་གནས་ཀྱི་རྫོག་ཆགས་ཤིག་ལ་གོ་བ་དང་། སྔོན་ཆད་འདི་ཡིས་མེ་བཟོད་ཐུབ་པར་འདོད།
- salience** The quality of being particularly noticeable or important; prominence.
 མངོན་དོན།
neurosci. དཔྱད་པ་བསལ་གྱིས་མངོན་གསལ་ཅན་ནས་གལ་ཆེན་ཡིན་པའི་བྱ་བ་ཆོད་ལུང་ཆོས་ཏེ། འབྲུར་ཐོན།
- saline** Containing or impregnated with salt.
 རྩ་གཤིང་།
biol. ལྷ་དང་ལྷན་པའམ་ལྷ་ཡིས་སྐངས་པའི།
- salivary gland** A small organ that produces saliva in the mouth.
 མཆིལ་ཕྲེན།
biol. ཁའི་ནང་དུ་མཆིལ་མ་སྐྱེད་སྐྱན་བྱེད་མཁན་གྱི་དབང་པོ་རྩུང་རྩུང་ཞིག

satellite འཕྲིན་ཀླད། རྒྱུ་ཀླད། <i>phys.</i>	Projectile or smaller celestial body that orbits a larger celestial body. མཁའ་དབྱེངས་ཀྱི་དངོས་པོ་ཆེན་པོ་ཞིག་གི་མཐའ་རུ་སྒྲིབ་བ་བྱེད་པའི་མཁའ་དངོས་རྒྱུད་རྒྱུད་ ངམ་འཕེན་གཟུགས།
Saturn གཟའ་ལྷན་པ། <i>phys.</i>	The planet sixth in order from the sun, having an equatorial diameter of 120,000 km, a mean distance from the sun of 1427 million km, a period of revolution of 29.46 years, and 21 known moons. It is the second largest planet in the solar system, encompassed by a series of thin, flat rings composed of small particles of ice. ཉི་མ་ནས་བཅུ་པའི་གཟའ་སྐར་དུག་པ་དེ་ཡིན་ཞིང། དཀྱིལ་ཐིག་ཟུལ་གྱི་ཆངས་ཐིག་ལ་གི་ལོ་མི་ ཏར་ ༡༩༠༠༠ དང་ཉི་མ་ནས་ཆ་སྟོ་མས་རྒྱུད་ཐིག་གི་ལོ་མི་ཏར་ས་ཡ་ ༡༩༩༡ ཡི་སར་ཡོད་པ་ དང། ཉི་མར་བསྐྱོར་བ་རྒྱག་པའི་དུས་ཡུན་ནི་ལོ་ ༢༩.༤༦ ཡིན་ལ་དོས་འཛིན་བྱས་ཆར་བའི་རྒྱ་ བ་ ༢༡ ཡོད། འདི་ནི་ཉི་མའི་བྲིས་རྒྱུད་ནང་གི་གཟའ་སྐར་ཆེ་ཤོས་གཉིས་པ་དེ་ཡིན་ཞིང་མཐའ་རུ་ འཁྱུག་པའི་དུས་རྒྱུད་དུས་གྲུབ་པའི་སྐབ་ཅིང་ལེབ་པའི་ཨ་ལོང་མང་པོས་བསྐྱོར་ནས་ཡོད།
sauna སྤྲུང་།	A small room used as a hot-air or steam bath for cleaning and refreshing the body. རྒྱུང་ཆ་པོའམ་རྒྱངས་པ་སྤྲུང་དེ་ལུས་པོ་གཙང་མ་བཟོ་བ་དང་ངལ་དུབ་སངས་བར་བྱེད་སའི་ཁང་ པ་རྒྱུང་རྒྱུང་ཞིག།
sauropsida རྩྭ་ས་གནོད་སྤྱོད་ཆགས། <i>biol.</i>	A nontaxonomic group including all reptiles and birds with the exception of mammal-like reptiles རྩྭ་གསོས་སྤྱོད་ཆགས་དང་འབྲ་བའི་ལྟོ་འགྲོས་སྤྱོད་ཆགས་ལུང་པའི་བྱ་དང་ལྟོ་འགྲོས་སྤྱོད་ ཆགས་ཆ་ཆང་གིས་གྲུབ་པའི་དབྱེ་བསྐྱེད་ཆགས་པའི་ཁོངས་སུ་མི་གཏོགས་པའི་སྤྱེ་ཆན་ཞིག།
scalar quantity སྤྱི་གས་མེད་འཛོར་ཆད། <i>phys.</i>	Quantity in physics, such as mass, volume, and time, that can be completely specified by its magnitude and has no direction. གཤོས་ཆད་དང། བོངས་ཆད། དུས་ལྡན་བྱ་གངས་འཛོར་ཁོ་ནས་ཡོངས་སུ་མཆོན་སྐབ་ཅིང་ཁ་ སྤྱི་གས་མེད་པའི་དངོས་ཁམས་ཆན་རིག་གི་འཛོར་ཆད།
scale (n) ཆད་ཉྐགས། <i>phys.</i>	A series of marks in a line with regular spaces between them for measuring, or an object for measuring marked in this way. ཆད་འཇལ་པའི་ཆད་དུ་ཐིག་ཅིག་གི་སྟེང་དུ་བྲིས་པའི་བར་མཆན་མས་ཆ་མཉམ་པའི་ཉྐགས་བསྟར་ མ་ཞིག་གས། ཡང་ན་འདི་ལྟ་བུའི་ཉྐགས་བཤོད་ཡོད་པའི་འཇལ་ཆས་ཤིག།
scaling ཆད་འབྲས་རིག་པ། <i>phys.</i>	Study of how size affects the relationship among weight, strength, and surface area. ཆེ་རྒྱུད་གི་ཆད་ཀྱིས་སྟེང་ཆད་དང། རྒྱགས་ཆད། བྲིངས་རྒྱ་ཁྲོན་བཅས་ལ་ཤུགས་རྒྱུན་གང་ འདྲ་སྟོད་མིན་ལ་སྟོབ་སྟོང་བྱེད་པའི་རིག་པ།

scalp	The skin covering the top of the human head.
མགོ་མཁུགས། <i>biol.</i>	མིའི་མགོ་སྤྱིང་དུ་གཡོགས་པའི་བགས་པ་ལ་གོ།
scan	To move a finely focused beam of light or electrons in a systematic pattern over a surface in order to reproduce or sense and subsequently transmit an image.
བསེར་ཡབ། <i>phys.</i>	བརྒྱན་པར་ཞིག་བསྐྱར་བསྐྱར་བྱེད་པའམ་ཡང་ན་ཆོར་རེག་བྱས་རྗེས་རིས་གིས་བརྒྱན་པར་ཞིག་བསྐྱར་པའི་ཆེད་དུ་བྱི་རོམ་ཤིག་ཏུ་ཏ་ཅང་རྩོད་པའི་འོད་ཟེར་ཞིག་གསུམ་གྲོག་རྩལ་གྱི་ཟེར་མདའ་ཞིག་གོ་རིམ་ལྡན་པའི་སྒོ་ནས་འགྲུལ་བ།
scanner	1. A machine that examines the body through the use of radiation, ultrasound, or magnetic resonance imaging, as a diagnostic aid. 2. A device that scans documents and converts them into digital data.
བསེར་ཡབ་འཕྲུལ་ཆས། <i>phys.</i>	༡) འགྱུར་འཕྲོད་དང་། བརྒྱལ་སྤྱིའི་རྒྱབས། ཡང་ན། ཁབ་ལེན་མཉམ་འདར་སྒོག་པར་ལྷ་བྱ་ནད་བརྟག་ཡོ་ཆས་སུ་སྤྱད་དེ་ལུས་ལོ་ལ་བརྟག་དབྱེད་བྱེད་པའི་འཕྲུལ་ཆས་ཤིག་ ༢) ཡིག་ཆ་གསུམ་བཤེར་པའབ་བྱས་ཏེ་གྲངས་འཛིན་གྲངས་ཐོ་དུ་བསྐྱར་བར་བྱེད་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག།
scanning electron microscope (SEM)	An electron microscope in which a beam of focused electrons moves across the object with the secondary electrons produced by the object and the electrons scattered by the object being collected to form a three-dimensional image on a display screen —called also scanning microscope.
བསེར་ཡབ་སྒྲིག་རྩལ་ཕྱེལ། <i>phys.</i>	སྒྲིག་ཅིག་ཏུ་འདུས་པའི་སྒོག་རྩལ་གྱི་འཕྲོ་ཟེར་ཞིག་དངོས་ག་ཟུགས་ཤིག་གི་རོམ་ནས་འགྲུལ་སྒྱུད་བྱེད་པ་དང་། དངོས་ག་ཟུགས་དེ་ནས་ཐོན་པའི་སྒོག་རྩལ་དང་། དངོས་ག་ཟུགས་དེ་ཡིས་གཏོར་བའི་སྒོག་རྩལ་ནམས་སྒྲིགས་བསྐྱས་བྱས་ཏེ་བརྒྱན་ཡོལ་ངོས་སུ་སྒྲིགས་ངོས་ག་སུམ་ལྡན་གྱི་སྤྱར་བརྒྱན་ཞིག་བསྐྱར་པའི་སྒོག་རྩལ་སྤྱ་ཤེལ་ཞིག་འདི་ལ་བཤེར་པའབ་སྤྱ་ཤེལ་ཞེས་ཀྱང་ཟེར།
scanning tunneling microscope (STM)	A microscope that makes use of the phenomenon of tunneling electrons to map the positions of individual atoms in a surface or to move atoms around on a surface.
བསེར་འཕྲིགས་ཕྱེལ། <i>phys.</i>	འཕྲིགས་བྱེད་སྒོག་རྩལ་གྱི་མཐོན་ཚུལ་སྤྱད་དེ་ངོས་ཤིག་ན་ཡོད་པའི་རྩལ་ཕྲན་རེ་རེའི་གནས་ས་སྤྱི་མཐོང་འགོད་པ་འཕྲ། ངོས་ཤིག་གི་སྤྱིང་དུ་རྩལ་ཕྲན་གནས་སྤྱི་བྱེད་པའི་སྤྱ་ཤེལ་ཞིག།
scatter graph	A graph showing data for two or more variables as coordinates in a Cartesian system of two or more axes, often appearing as scattered or clustered dots.
ཐོན་རིས། <i>math.</i>	འགྲུར་གྲངས་གཉིས་སམ་དུ་མ་དང་འབྲེལ་པའི་གྲངས་ཐོན་རིས་ཁར་འདྲིའི་ལུགས་ཀྱི་སྒོག་ཤིང་གཉིས་སམ་དུ་མ་ཡོད་པའི་ངོས་སུ་འབྲེལ་གནས་ཀྱི་ངོ་བོར་མཚན་བར་བྱས་པའི་དབའ་རིས་ལ་གོ་ཞིང་། སལ་ཆེ་བ་ཁ་ཐོར་བའམ་ཆང་ཆིང་གི་ཆེག་གི་རྣམ་པར་མཐོན་གྱི་ཡོད།

scattering འཛོར་འགྲེམས། <i>phys.</i>	Emission in random directions of light that encounters particles that are small compared to the wavelength of light; more often at short wavelengths (blue) than at long wavelengths (red). འོད་ཟེར་ཞིག་འོད་ཀྱི་རྒྱ་བས་ཐག་ལས་རྒྱ་བའི་རྒྱལ་ལ་ཐུག་སྐབས་འོད་ཟེར་དེ་ཕྱོགས་ངེས་མེད་ ཏུ་འཕྲོ་བ་ལ་གོ་པལ་ཆེ་བར་རྒྱ་བས་ཐག་རིང་པོ་ལས་ (དམར་པོ་) རྒྱ་བས་ཐག་ཐུང་ཐུང་ (ཕྱོན་ པོ་) གི་སྐབས་སུ་ཐོར་འགྲེམས་མང་བ་བྱེད།
Schrodinger's wave equation ཞི་རྩིན་གྱི་རྒྱ་བས་ཀྱི་ བཅུ་མཁྲི་ <i>phys.</i>	Fundamental equation of quantum mechanics, which interprets the wave nature of material particles in terms of probability wave amplitudes. It is as basic to quantum mechanics as Newton's laws of motion are to classical mechanics. རྒྱ་བས་ཀྱི་སྲིད་ཕྱིད་ཀྱི་འདར་དབངས་ལ་བརྟེན་ནས་དངོས་པོའི་རྒྱལ་གྱི་རྒྱ་བས་ཀྱི་རང་བཞིན་ རྟོགས་པར་བྱེད་པའི་ཆད་རྒྱལ་ལུགས་རིག་གི་གཞི་རྒྱའི་མཉམ་ཅེས་ཤིག་སྟེ་རྒྱ་བས་ཀྱི་རྟེན་ལུགས་རིག་ བར་གི་ནུ་ཤིན་གྱི་གཏན་ཁྲིམས་དང་མཚུངས་པར་འདི་ནི་ཆད་རྒྱལ་ལུགས་རིག་གི་མང་གཞི་ཡིན།
Schwann cell རྟན་ཐ་བྱུང་། <i>neurosci.</i>	A type of glial cell of the peripheral nervous system that helps separate and insulate nerve cells. དབང་ཅ་སྤ་ཕུང་སོ་སོར་འབྲེད་པ་དང་། དེ་དག་ལ་བར་འཛང་འགོ་བ་པར་རམ་འདགས་བྱེད་ མཁན་གྱི་མཐའ་འཁོར་དབང་ཅ་ས་ལག་གི་འབྱར་སྐྱེ་སྤ་ཕུང་གི་རིགས་ཤིག།
Schwarzschild radius ལྷ་ལྷན་ཅིལ་ཆངས་ཕྱིད། <i>phys.</i>	The radius of the event horizon of a black hole: a critical radius that must be exceeded by a body if light from its surface is to reach an outside observer. ལྷ་ག་ནག་པོ་ཞིག་གི་བྱུང་བའི་ལྷ་མཆམས་ཀྱི་ཆངས་ཕྱིད་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ནི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་ ཕྱི་ངོས་ནས་འཕྲོས་པའི་འོད་ཟེར་དེ་ཕྱི་ངོས་ཀྱི་རྟོག་ཞིབ་པ་ཞིག་ལ་སྟོབ་དགོས་ཆེ་ངེས་པར་དུ་ བརྒལ་དགོས་པའི་ཉར་མཁའི་ཆངས་ཕྱིད་དེ་ཡིན།
scientific method ཚན་རིག་གི་ཁབས་ལམ། <i>sci. method</i>	Orderly method for gaining, organizing, and applying new knowledge. གོ་ངེས་དང་ལྡན་པའི་སློན་སྐུལ་གྱི་བྱ་གསར་བ་ལེན་པ་དང་། ལྷ་སྐྱིག་པ། བེད་སྤྱོད་གཏོང་བ་ བཅས་ཀྱི་ཐབས་ལམ།
sclereid(s) མ་བྱུང་། <i>biol.</i>	A type of biological, thick- walled cell སྐྱེ་ལྡན་གྱི་སྤ་ཕུང་ཕྱི་ལུན་མཐུག་པོའི་རིགས་ཤིག།

- sedimentary rock** Rock that has formed through the deposition and solidification of sediment, especially sediment transported by water (rivers, lakes, and oceans), ice (glaciers), and wind.
Sedimentary rocks are often deposited in layers, and frequently contain fossils.
 ལྷོགས་མ་བསགས་པ་དང་དེ་མཐོགས་པོར་གྱུར་བ་ལས་བྱུང་བའི་བྲག་རྩོལ་གོ་ཞིང་། ལྷོག་པར་དུ་
 ལྷོགས་མ་ནམས་ནི་ཚུ་ (རྒྱག་ཆུ། མཚོ། རྒྱ་མཚོ།) དང་འབྲུགས་པ་ (འབྲུགས་རྩོམ།) རྒྱུར་བཅས་
 གྱིས་དེད་ནས་ཡོང་བ་ཡིན། ལྷོགས་བསགས་བྲག་རྩོལ་དེ་ལ་རིམ་ཅན་དུ་བྱུང་ཡོད་པ་དང་། དེའི་ནང་
 དུ་འབྱུར་རྩོལ་དེ་ལ་ཡིན་ནོ།
- self-antigen** Receptor molecule on the plasma membrane surface of cells that the immune system uses to differentiate the body's own cells from foreign material; produced by a cluster of genes on human chromosome 6.
Receptor molecule on the plasma membrane surface of cells that the immune system uses to differentiate the body's own cells from foreign material; produced by a cluster of genes on human chromosome 6.
 སྤ་བྱང་གི་ཚུ་མེར་སྤྱི་མེད་རྩོས་སུ་ཡོད་པའི་སྤྱེ་ལེན་པའི་འདུས་རྒྱལ་ལ་གོ་ འདི་ནི་ནད་འགོག་མ་
 ལག་གིས་མེད་སྤྱོད་བྱས་ཏེ་རང་ཉིད་ཀྱི་སྤ་བྱང་དེ་རྒྱས་མེད་ཀྱི་དངོས་ཆས་ལས་ཐ་དང་དུ་འབྱེད་
 པར་བྱེད་པ་དང་། འགྲོ་བ་མིའི་ཆོས་གཟུགས་ 6 པའི་སྤྱོད་གི་རིགས་ཆས་ཆོས་བྱ་ཞིག་གིས་
 སྤྱོད་སྤྱུར་བྱེད།
- self-induction** Induction of an electrical field within a single coil, caused by the interaction of the loops within the same coil. This self-induced voltage is always in a direction opposing the changing voltage that produces it and is commonly called back electromotive force or back emf.
Induction of an electrical field within a single coil, caused by the interaction of the loops within the same coil. This self-induced voltage is always in a direction opposing the changing voltage that produces it and is commonly called back electromotive force or back emf.
 དཀྱིས་སྤྱད་ཅིག་གི་ཨ་ལོང་པན་ཚུན་དབར་གྱི་སྤྱེལ་སྤོར་ལ་བརྟེན་ནས་དཀྱིས་སྤྱད་དེའི་ནད་དུ་
 མྱོག་ར་སྤྱལ་སྤྱུན་བྱས་པ། རང་སྤྱལ་སྤྱུན་བྱས་པའི་ཕྱོག་ཆད་འདི་ནི་དུས་རྒྱུ་ཏུ་འདི་སྤྱུན་
 མཁན་གྱི་འགྱུར་བ་ལྡན་པའི་ཕྱོག་ཆད་ཀྱི་ཁ་ཕྱོགས་དང་ཕྱོག་ཡོད་པས་ཕྱོག་པའི་ཕྱོག་རྒྱན་སྤྱལ་
 འབྲུགས་ཞེས་བརྗོད།
- semen** A whitish fluid that is produced by the reproductive organs of male mammals and carries sperm cells.
A whitish fluid that is produced by the reproductive organs of male mammals and carries sperm cells.
 ཏུ་གསོས་སྤོག་ཆགས་པོ་ཡི་སྤྱོད་འཕེལ་དབར་པོས་སྤྱོད་སྤྱུན་བྱས་ཤིང་ཁམས་དཀར་མ་བྱང་
 འདྲན་མཁན་གྱི་གཤིང་ཁུ་དཀར་སྤྱུ་ཞིག་
- semiconductor** Device made of material not only with properties that fall between a conductor and an insulator but with resistance that changes abruptly when other conditions change, such as temperature, voltage, and electric or magnetic field.
Device made of material not only with properties that fall between a conductor and an insulator but with resistance that changes abruptly when other conditions change, such as temperature, voltage, and electric or magnetic field.
 ཁྲིད་གཟུགས་དང་འགོག་གཟུགས་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་ཡོད་པའི་ཁྲད་ཆོས་ཁོ་ན་མེན་པར། རྫོང་
 ཆད་དང་། ཕྱོག་ཆད། མྱོག་རའམ། ཁབ་ལེན་ར་བ་ལྟ་བུའི་གནས་བབས་ལ་འགྱུར་བ་འགྲོ་སྐབས་
 འགོག་འབྲུགས་ལ་འགྱུར་བ་ཆེན་པོ་འགྲོ་བའི་དངོས་ཆས་ཀྱིས་བྱུང་བའི་ཡོ་ཆས།

sensor ཚིན་བྱེད། དབང་ལྷ། <i>biol.</i>	A device, such as a photoelectric cell, that receives and responds to a signal or stimulus. འཕྲིན་པ་འཇམ་སྒྲུལ་རྒྱུན་ཞིག་ཚོར་ཟེས་དེ་ལ་ལ་ལན་སྤོང་མ་ཁན་འོད་སྒྲོག་མེ་ཇུས་ལྟ་བུའི་ཡོ་ཆས་ཤིག།
sensory gating དབང་བརྒྱ་འཆོག་ <i>neurosci.</i>	The ability of the brain to suppress neuronal responses to external sensory inputs, such as auditory and visual stimuli. Sensory filtering (or gating) allows humans to block out irrelevant, meaningless, or redundant stimuli. ཐོས་ཚོར་དང་མཐོང་ཚོར་གྱི་སྒྲུལ་རྒྱུན་ལྟ་བུ་ཕྱིའི་དབང་ཚོར་གྱི་གནས་ཚུལ་ལ་སྤོང་པའི་དབང་ཅའི་ལ་ལན་བཀག་འགོག་བྱེད་པའི་ཁྲུང་པའི་ནུས་པ་ཞིག་དབང་བརྒྱ་རྒྱ་འཆོག་ལ་བརྟེན་ནས་འགྲོ་བ་མི་ཡིས་འབྲེལ་བ་མེད་འཇམ། བན་ཐོགས་མེད་པ། ཡང་ན། མང་སྤྱོད་ཡོད་པའི་སྒྲུལ་རྒྱུན་འགོག་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད།
sensory neuron དབང་ཚོར་དབང་ཅ་བྱ་ གཟུགས། <i>neurosci.</i>	A neuron that transmits nerve impulses from a sense organ towards the central nervous system. དབང་ཚོར་དབང་པོ་ཞིག་ནས་དབང་ཅ་ལྟེ་བའི་མ་ལག་ལ་དབང་ཅའི་འཕམ་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་མཁན་གྱི་དབང་ཅ་ཟ་གཟུགས་ཤིག།
sensory perception དབང་ཤེས། <i>neurosci.</i>	The series of events required for an organism to receive a sensory stimulus, convert it to a molecular signal, and recognize and characterize the signal. སྤྱི་དངོས་ཤིག་གིས་དབང་ཚོར་གྱི་སྒྲུལ་རྒྱུན་ཞིག་ལེན་པ་དང་། དེ་འདྲུས་རྒྱུ་གྱི་བརྒྱུད་འཕྲིན་དུ་བསྒྱུར་བ། དེ་ནས་བརྒྱུད་འཕྲིན་དེ་འོ་ཤིས་ཤིང་དེའི་ཁྲུང་ཆོས་འཕྲེན་པ་བཅས་བྱེད་པར་མཁོ་བའི་བསྐར་རིམ་ཅན་གྱི་བྱ་བ་དེ་དག་གོ།
septum བཅད་རྒྱ། <i>biol.</i>	A partition separating two chambers, such as that between the nostrils or the chambers of the heart. སྒྲ་བའི་བྱ་གཡམ་སྤྱིང་ཤག་ལྟ་བུའི་སྒྲུག་སྤྱིང་གཉིས་དབར་གྱི་མཆོམས་གཙོད་པའི་བར་བཅད་ལ་གོ།
series circuit ཐྱང་ཐྱུལ་སྒྲིག་ལམ། <i>phys.</i>	Electric circuit with devices connected in such a way that electric current through each of them is the same. སྒྲིག་ལམ་ཞིག་ཏུ་མ་བུད་སྒྲུལ་བྱས་པའི་སྒྲིག་ཆས་ནམས་སྒྲིག་ཆས་རེ་རེའི་ནང་གི་སྒྲིག་རྒྱུན་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པའི་སྒྲོན་ནས་སྒྲུལ་རྒྱུ་ལ།
serotonin (5-hydroxytryptamine) སེ་ཏི་ཏ་ཤིན། (ཏ་ཡི་ཏ་ཨ་ལ་ སེ་ཏི་ཏ་ཤིན་ ༥) <i>chem.</i>	A compound present in blood platelets and serum, which constricts the blood vessels and acts as a neurotransmitter. ཁྲག་ཞིབ་དང་ཁྲག་གི་རྩ་མེར་གྱི་ནང་དུ་གནས་ཤིང་། ཁྲག་རྩ་བཙོར་བར་བྱེད་པ་དབང་ཅ་འཕྲིན་པའི་བྱེད་ལས་སྒྲུབ་མཁན་གྱི་འདྲུས་ཇུས་ཤིག།
serum ཁྲག་གི་རྩ་མེར། <i>biol.</i>	Blood serum is blood plasma with the protein component removed. ཁྲག་གི་རྩ་མེར་ནི་ཁྲག་གི་གྲུབ་ཆར་གྱུར་པའི་སྤྱི་ཇུས་ཕྱིར་བཏོན་ཟིན་པའི་ཁྲག་འདུར་ལ་གོ།

sex cells མཚན་མདུན་ཕྱུང་། ཉགས་ཀྱི་ ཕྱུང་། ཁམས་ཐུན་ཕྱུང་། <i>biol.</i>	A germ cell or gamete. ས་འོན་ཕྱ་ཕྱུང་ཞིག་གསུམ་རྒྱུ་ལྟར་ཞིག་
sex chromosome མཚན་མདུན་ཆས་ཕྱུང་། (མཚན་ཕྱུང་།) <i>biol.</i>	One of a pair of chromosomes in animals that determines sex. There are usually two kinds of sex chromosome, designated X and Y. Human males have an X and a Y, while females have two X chromosomes. སྟོན་ཆགས་ཀྱི་མཚན་མ་ཐག་གཅིད་བྱེད་མཁན་གྱི་ཆོས་ཕྱུང་ཆ་གཅིག་ཡོད་པ་ལས་གང་རུང་ཞིག་ སྟེར་བཏང་མཚན་མའི་ཆོས་ཕྱུང་ལ་རིགས་གཉིས་ཡོད་དེ་ X དང་ Y ཡིན་པ་དང་། འགྲོ་བ་མི་ལ་མཚན་ན་པོ་ལ་ཆོས་ཕྱུང་ X གཅིག་དང་ Y གཅིག་ཡོད་པ་དང་། མོ་ལ་ཆོས་ཕྱུང་ X གཉིས་ཡོད་པ་ཡིན།
sex hormone མཚན་མདུན་རྫུས་ཕྱུང་། <i>biol.</i>	A hormone, such as estrogen or testosterone, affecting sexual development or reproduction. མོ་མའི་མཚན་མ་དང་གཤམ་སྟོད་ཀྱི་འཆར་འབེལ་ལས་སྟོད་འབེལ་ལ་འགས་ཀྱི་སྟོད་པའི་རྩེན་རྫས་ཤིག་སྟེ། མའི་རྩེན་གཤམ་རས་པོ་འབྲས་རྩེན་གཤམ་ལྟ་བུ།
sexual reproduction ཁམས་འདྲས་བྱེད་འབེལ་། <i>biol.</i>	A form of reproduction in which two gametes fuse to form a zygote. ཁམས་རྒྱུ་གཉིས་ལྷན་གཅིག་ཏུ་འདྲས་ཏེ་ས་འོན་འདུས་སྒོར་གཅིག་འབྲུབ་པར་འབྱུང་བའི་སྟོད་འབེལ་གྱི་རྫས་པ་ཞིག་
sexually transmitted disease འཕྲིག་བྱུང་འགོས་ནད། <i>biol.</i>	Any disease that is transmitted through sexual intercourse, e.g. syphilis or gonorrhoea. འཕྲིག་སྟོད་ཀྱི་བྱ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་འགོས་པའི་ནད་གང་རུང་ཞིག་ དཔེར་ན། བསེ་མོག་གསུམ་གང་པའི་ནད་ལྟ་བུ།
shadow ཁྱིམ་ནག <i>phys.</i>	A shaded region that appears where light rays are blocked by an object. དངོས་པོ་ཞིག་གིས་འོད་ཀྱི་འཕྲོ་ཐེང་བཀག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འོད་ཐེང་འཕྲོ་ལས་ཏུ་གྲུབ་པའི་ཁྱིམ་པོ་ཞིག་
shell སྒྲིགས་ལྗོངས། <i>phys.</i>	A set of electron orbitals that have nearly the same energy. Electrons in outer shells have greater energy than those in shells closer to the nucleus. རྒྱས་པ་པལ་ཆེར་གཅིག་མཚུངས་ཡོད་པའི་སྒྲིག་རྒྱུ་ཀྱི་འཁོར་ལས་ཀྱི་སྟེ་ཆུང་ཞིག་ སྒྲིགས་རིས་བྱིར་མར་ཡོད་པའི་སྒྲིག་རྒྱུ་ཀྱི་རྒྱས་པ་ནི་ལྷོ་རྒྱུ་པ་དང་ཏེ་སའི་སྒྲིགས་རིས་ཏུ་ཡོད་པའི་སྒྲིག་རྒྱུ་ཀྱི་རྒྱས་པ་ལས་ཆེ་བ་ཡོད།

shivering འདར་བ། <i>biol.</i>	A rapid succession of contractions and relaxations of muscles and an important means of heat production in the body. གསེས་རྒྱུ་ལུ་གུ་རྒྱུ་དུ་མགྲོགས་པོར་བྱུང་བ་ལ་གོ་ཞིང་། ལུས་ཤིང་སྦྱང་སྦྱན་བྱེད་པའི་ཐབས་ལས་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན།
shock wave ཐག་རྒྱབས། <i>phys.</i>	Cone-shaped wave produced by an object moving at super-sonic speed through a fluid. རྒྱག་གཟུགས་ཤིག་བརྒྱད་ནས་དངོས་པོ་ཞིག་སྐྱ་བཞུལ་མགྲོགས་ཚད་ཀྱི་སྒོ་ནས་བཟོད་སྐབས་བསྐྱེད་པའི་སྒྱུར་དབྱེབས་ཀྱི་རྒྱབས།
short circuit ཐུར་ཐོག་ཐར་ལམ། <i>phys.</i>	Disruption in an electric circuit, caused by the flow of charge along a low-resistance path between two points that should not be directly connected, thus deflecting the current from its proper path; an effective "shortening of the circuit." ཕན་ཚུན་ཐང་ཀར་གྲག་མི་རུང་བའི་སྟེ་གཉིས་དབར་གྱི་འགོག་ལྷགས་རྒྱུར་བའི་ལམ་ཁ་བརྒྱུད་དེ་སྟོག་ཁུར་རྒྱ་བ་ལ་བཏེན་ནས་སྟོག་རྒྱུ་རྒྱ་ལམ་དངོས་ལས་འཁྱོག་བར་བྱེད་པའམ་ "སྟོག་ལམ་ཐུང་དུ་གཏོང་བའི་"སྟོག་ལམ་གྱི་སྦྱོན་ཞིག
short-term memory ཐུང་འཕྱིན་ཐན་པ། <i>neurosci.</i>	The phase or type of memory responsible for the temporary storage of information. མ་ཕུན་ཞིག་སྐབས་འབྲལ་རིང་གསོག་ཉར་བྱེད་པ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་དྲན་པའི་རིགས་ཤིག་གས་དན་པ་གསོག་ཉར་གྱི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག
shotgun མདེལ་མདུལ། <i>phys.</i>	A smooth-bore gun for firing small shot at short range. རྒྱང་ཚད་ཐུང་ཐུང་གི་སར་མདེལ་རིལ་རྒྱུར་རྒྱུར་འབེན་བྱེད་ཀྱི་ཁོག་སྐབས་འཇམ་པོའི་མེ་མདའ་ཞིག
SI (System International) སྤྱལ་སྤྱིའི་བརྒྱུ་ཁྲི། <i>phys.</i>	Abbreviation for System International, an international system of units of metric measure accepted and used by scientists throughout the world. See Appendix A for more details. རྒྱལ་སྤྱིའི་ཚན་རིག་པ་ས་ཁས་ལེན་ཞིང་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་བརྒྱུ་ལུགས་བརྒྱུ་ཁྲིའི་མ་ལག་ཅིག་སྟེ་རྒྱལ་སྤྱིའི་བརྒྱུ་ཁྲི་ཞེས་པའི་བསྐུས་ཡིག
sickle cell ཐོང་དབྱིབས་ཐ་ཐར་པ། <i>biol.</i>	An abnormal red blood cell of crescent shape རྒྱགས་ཀྱི་དབྱིབས་སུ་ཡོད་པའི་ཁྲག་ཕུང་དམར་པོ་སྦྱོན་ཅན་ཞིག
side chain གཞོགས་ཐོང་། <i>biol.</i>	A chain of atoms which is attached to a larger chain or a ring in an organic molecule. སྟེ་ཐུན་འདུས་རྒྱལ་ཞིག་ཏུ་ཡོད་པའི་ཐོང་བ་ཆེན་པོ་ཞིག་གས་མ་འོང་ཞིག་ལ་མ་ཐུང་པའི་རྒྱལ་ཐན་གྱི་ཐོང་བ་ཞིག

- sigma** The eighteenth letter of the Greek alphabet (Σ, σ), transliterated as 's'.
 སིག་མ།
phys. རྟེ་རིག་གི་གསལ་བྱེད་ཡི་གེ་བཅོ་བརྒྱད་པ་ (Σ, σ) ལ་གོ་ཞིང་། སྤྱ་ཡིག་ཏུ་ (s) ཞེས་འབྲི།
- sign language** A language that uses a system of manual, facial, and other body movements as the means of communication, especially among deaf people.
 བརྟ་ཀླད། ལག་བརྟ།
neurosci. ལག་པའི་འགྲུལ་སྟོན་དང་། གཞོང་གི་རྣམ་འགྲུར། ལུས་པའི་ཆ་ཤས་གཞན་གྱི་འགྲུལ་སྟོན་བཅས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ཤིག་སྤྱད་དེ་བརྟ་སྟོན་ལེན་བྱེད་པའི་སྐད་བརྟ་ཞིག་སྟེ། བྱེ་བྲག་ཏུ་འོན་པའི་ཁྱིད་ཏུ་སྟོན།
- signal** An electrical impulse or radio wave transmitted or received.
 བརྟ་འཕྲིན།
phys. བར་བཏང་བའམ་ཚུར་བསྐྱེ་ལེན་བྱས་པའི་སྟོན་གི་ངར་ཤྱགས་ཤིག་གས་རྒྱུང་འཕྲིན་གྱི་རྒྱབས་ཤིག་ལོ།
- signature proteins** Information about all proteins that are made in blood, other body fluids, or tissues, at certain times. A protein signature may be used to find and diagnose a disease or condition and to see how well the body responds to treatment.
 རིས་བྱེད་ཐྱི་ཐུས།
biol. དུས་ལྟར་དེས་ཅན་གྱི་སྐབས་སུ་ཐྱག་གས། ལུས་ནང་གི་གཤེར་ཁུ་གཞན་ནས། ཡང་ན་སྤང་གྲུབ་ཀྱི་ནང་དུ་བཟོས་པའི་སྤྱི་ཐུས་ཀྱི་ཆ་འཕྲིན་ལ་གོ་དེས་བྱེད་སྤྱི་ཐུས་ནི་ནད་དམ་གནས་སྐད་པའི་གཙང་གཅོད་དང་བརྟག་དཔྱད་ཀྱི་ཆེད་དང་། དེ་བཞིན་ལུས་པོས་སྐྱན་བཅོས་ལ་ཡ་ལན་ཡག་ལོས་སྟོན་མེན་བརྟག་པར་སྟོན་སྤྱི་བ་ཡིན།
- silicon** The chemical element of atomic number 14, a non-metal with semiconducting properties, used in making electronic circuits.
 ཐ་ཐུས་མི་ཀོན།
chem. ལྷགས་རིགས་མིན་ཞིང་བྱེད་ཁྱིད་གཟུགས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་ལྡན་ལ། སྟོན་ཆས་སུ་སྟོན་ལམ་བཟོ་བར་སྟོན་པའི་རྒྱལ་བྱངས་ ༡༤ ཅན་གྱི་ཐ་ཐུས།
- silver foil** Silver or silver-colored metal in foil form.
 དཅའ་ཤོག
phys. ལེབ་ཤོག་སྤུབ་མོའི་རྣམ་པར་ཡོད་པའི་དཔལ་ལམ་དཔལ་མཛོག་གི་ལྷགས་རིགས།
- simian** An ape or monkey.
 ཐུ་རིགས།
biol. མི་ཚོད་ཅིག་གས་སྤུའུ་ཞིག་
- similar** Having a resemblance in appearance, character, or quantity, without being identical.
 འད་མཚུངས། གཅིག་མཚུངས་མིན་པའི་སྟོན་སྤྱི་ཚུལ་ལས། གཤེས་སྟོན་དམ། ཡང་ན་བྱངས་འབོར་འད་མཚུངས་ཡིན་ལ།

simple eye A small eye of an insect or other arthropod which has only one lens, typically present in one or more pairs.

རྒྱུ་མིག
biol.

འབྲུ་མིན་ནས་རྒྱུ་མིག་ཆགས་ཤིག་གི་དྲུང་ས་ཤིས་གཅིག་ཁོན་ཡོད་པའི་མིག་
ཚུང་ཚུང་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། སྤྱིར་བཏང་ཆ་གཅིག་གས་ཆ་དུ་མར་འབྱུང་།

simple harmonic motion Vibratory or periodic motion, like that of a pendulum, in which the force acting on the vibrating body is proportional to its displacement from its central equilibrium position and acts toward that position.

རྒྱུང་མཚན་འབྲུལ་རྒྱུད།
phys.

དབྱུང་རྩོ་ལྷ་བྱ་འདར་འབྲུལ་བྱེད་ཀྱིན་པའི་དངོས་པོའི་སྤྱིང་དུ་ཕྱོག་པའི་ཤུགས་ནི་ད་ཀྱིས་ཀྱི་རྩོ་
མཉམ་ཀྱི་གནས་ནས་ཅེས་པའི་གནས་སྤྱིད་ཐང་འབྲེལ་ཡིན་པ་མ་ཟད་གནས་དེའི་ཕྱོགས་སུ་
ཁ་གཏད་ཡོད་པའི་འདར་འབྲུལ་ལས་རྒྱུས་འབྲུལ།

simulation Imitation of a situation or process.

མཚན་འཛུགས། འཛུགས་མ།
neurosci.

གནས་སྤྱངས་སམ་རྒྱུད་ཅིས་ཞིག་གི་ལད་མོ།

simulator A machine designed to provide a realistic imitation of the controls and operation of a vehicle, aircraft, or other complex system, used for training purposes.

འཇུག་རྒྱུགས།
phys.

འབྲུལ་འཁོར་རམ། གནས་བྱ། ཡང་ན་རྩོག་འཛིང་ཅན་གྱི་མ་ལག་གཞན་གྱི་སྤྱངས་འཛིན་དང་
བཞོལ་སྤྱོད་བྱེད་སྤྱངས་ལ་མངོན་སུམ་ལྟ་བུའི་ལད་མོ་མཁོ་སྤྱོད་བྱེད་ཆེད་དུ་བཟོས་པའི་འབྲུལ་
ཆས་ལ་གོ་ཞིང་། སྤྱིར་བཏང་སྤྱོད་པར་བེད་སྤྱོད་བྱེད།

simultaneity Occurring at the same time. In special relativity, two events that are simultaneous in one frame of reference need not be simultaneous in a frame moving relative to the first frame.

དུས་མཉམ་རང་བཞིན།
phys.

དུས་མཉམ་དུ་བྱུང་བ། དམིགས་བསལ་ལྟོས་བྱུང་རྣམས་གཞན་གྱི་སྒྲིབས་སུ། ལྟོས་གཞི་གཅིག་ཏུ་
དུས་མཉམ་ཡིན་པའི་བྱུང་བ་གཉིས་ནི་ལྟོས་གཞི་དང་མོ་འདི་ལ་ལྟོས་ཏེ་འབྲུལ་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱིན་པའི་
ལྟོས་གཞི་གཞན་ཞིག་ཏུ་དུས་མཉམ་ཡིན་དགོས་པའི་ངེས་པ་མེད།

sine curve Curve whose shape represents the crests and troughs of a wave, as traced out by a pendulum that drops a trail of sand while swinging at right angles to and over a moving conveyor belt.

སྤྱ་ཡིན་གྲག་རིས།
phys.

འབྲུལ་སྤྱོད་གཏོང་བཞིན་པའི་འབྲེན་ཐག་ཅིག་གི་སྤྱིང་དུ་བྱུང་འབྱུང་དུ་མར་གཡུག་ཚུར་གཡུག་
བྱེད་བཞིན་པའི་དབྱུང་རྩོ་ལས་བྱེ་མ་གཏོར་བ་ལ་བཞེན་ནས་བྱུང་པའི་དབྱིབས་དང་མཚུངས་པའི་
རྒྱབས་ཤིག་གི་ཟེང་གཤོང་མཚོན་པར་བྱེད་པའི་གྲག་དབྱིབས་ཀྱི་བཟོད་དབྱིབས།

sine wave The simplest of waves with only one frequency and the shape of a sine curve.

སྤྱ་ཡིན་རྒྱབས།
phys.

རྒྱུས་ཕྱོད་གཅིག་ཁོན་ལྡན་ཞིང་སྤྱ་ཡིན་གྲག་རིས་ཀྱི་དབྱིབས་ཡོད་པའི་རྒྱབས་སྤྱབས་བདེ་ཤོས།

single bond A chemical bond in which one pair of electrons is shared between two atoms.

ཆིག་ཐུན་འཆིང་བ།
chem.

རྩལ་ཐུན་གཉིས་ཀྱིས་སྟོན་རྩལ་ཆ་གཅིག་མཉམ་སྟེན་བྱས་པ་ལས་བྱུང་བའི་རྩས་སྟོར་འཆིང་བ་ཞིག།

singularity A mathematical point at which space and time are infinitely distorted. Calculations predict that every black hole must contain a singularity: matter falling into a black hole will ultimately be compressed to infinite densities at a single point, and in such conditions our laws of physics, including quantum mechanics, must break down.

རྒྱང་ཉིད།
phys.

ནམ་མཁའ་དང་དུས་ཚོད་གཉིས་ཀར་ཆད་མེད་པའི་ཡོ་འབྲོག་འབྱུང་སའི་ཨང་ཅིས་ཀྱི་ཆོག་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཅིས་རྒྱག་གཞིར་བཞག་ན་བྱ་གནས་པོ་རེ་རེ་ལ་རྒྱང་ཉིད་གཅིག་ངེས་པར་དུ་དགོས་པར་སྟོན་དཔགས་བྱེད་དེ། བྱ་གནས་པོའི་ནང་དུ་ལྷང་བའི་བེམ་རྩས་རྣམས་བཅོར་ཏེ་སྟུག་ཆད་ཆད་མེད་པའི་ཆོག་གཅིག་ཏུ་འགྱུར་བ་དང་། གནས་སྣངས་འདི་ལྟ་བུའི་སྐབས་སུ་ཆད་རྩལ་འགྲུལ་རིག་ཐེ་བའི་དེ་ཆོད་དངོས་ཁམས་ཀྱི་གཏན་ཁྲིམས་རྣམས་བཅད་མེད་དུ་འགྱུར་གྱི་ཡོད།

sinoatrial node A small body of specialized muscle tissue in the wall of the right atrium of the heart that acts as a pacemaker by producing a contractile signal at regular intervals.

འགྲོས་མདྲད།
biol.

སྟེང་གི་སྐབས་སྟོད་གལས་པའི་ཤུན་པའི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་ཆད་ལས་ཅན་གྱི་གསྐྱིས་ཕུང་བྱུབ་རྟོག་རྟོག་ཚུང་དུ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། དེ་ཡིས་དུས་མཚམས་ངེས་ཅན་ལ་སྟུང་འཁུམ་གྱི་འཛུལ་འབྲེན་སྟེང་སྟུན་བྱས་ཏེ་སྟུལ་ཆས་ཀྱི་བྱེད་ལས་སྟུབ་ཀྱི་ཡོད། [སྐབས་སྟོད་ཀྱི་འགྲོས་སྟེང་པར་བྱེད་པའི་མདྲད་པ་ཡིན་པས་ན།]

Sirius A star in the constellation Canis Major, the brightest star in the sky, approximately 8.6 light years distant from Earth. Also called Dog Star.

སི་རི་ཡ་སི།
phys.

བྱི་ཆེན་སྐར་ཚོས་ནང་གི་སྐར་མ་ཞིག་སྟེ། སའི་གོ་ལ་ནས་ཏ་ལམ་འོད་འོ་ 8.6 གི་སར་ཡོད་ཅིང་། ནམ་མཁའི་མཐོངས་ཀྱི་སྐར་མ་བཞག་མདངས་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན། འདི་ལ་བྱི་སྐར་ཞེས་གྲུང་བརྗོད།

skateboard A short narrow board with two small wheels fixed to the bottom of either end, on which a person can ride in a standing or crouching position, propelling themselves by occasionally pushing one foot against the ground.

སྤྱད་པར།
phys.

སྟེ་གཉིས་ཀྱི་གཞུང་འོག་ཏུ་འཁོར་ལོ་ཚུང་ཚུང་གཉིས་རེ་བཏགས་ཡོད་པའི་བང་ལེབ་ནར་མོ་ཐུང་ཐུང་ཞིག་སྟེ། དེའི་སྟེང་དུ་མི་ཞིག་བྱོན་དུ་ཡངས་པའམ་སྐར་ནས་མཚམས་རེར་རྒྱུ་བ་ལ་གཅིག་གིས་མཐོག་ཏུ་འབྲུད་རྒྱག་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་མདུན་དུ་འགྲུལ་བཞིན་འཁོར་འགྲུལ་བྱེད་བྱས་ཀྱི་ཡོད།

skeletal muscle	A muscle attached to a bone, which makes a limb move
རུས་པར་འབྲུར་ཡོད་པའི་ཤ་སྒྲིམ་ཞིག་སྟེ་ཀར་ལག་འགུལ་སྒྲིང་གཏོང་བའི་བྱེད་ལས་སྟུབ་གྱི་ཡོད། རུས་པར་འབྲུར་གྱི་སྟེང་། <i>biol.</i>	
skeleton	The internal structure of vertebrate animals, usually composed of bone and cartilage, that supports the body, serves as a framework for the attachment of muscles, and protects the vital organs and associated structures.
ཀེར་རུས། <i>biol.</i>	རུས་པ་དང་སྒྲིམ་རུས་གྱིས་བྱ་བ་ཅིང་། ལུས་པོར་སྒྲིང་འདྲེགས་བྱེད་པ་དང་། ཤ་སྒྲིམ་འབྲུར་སའི་སྒྲིམ་གཞིའི་བྱེད་ལས་སྟུབ་པ། དོན་ལྟ་སྒྲིང་རྒྱག་ལ་སོགས་པ་སྤང་སྒྲིབ་བྱེད་པའི་སྒྲིམ་རུས་ཅན་གྱི་སོག་ཆགས་ཀྱི་ནང་རོལ་གྱི་ཆགས་བཞག་ཅིག
sketchy	Resembling a sketch; drawn with little detail
ཐྱུ་ལྟ།	ཨོ་བྲེས་དང་འདྲ་མཚུངས་ཡིན་པ་སྟེ། ཞིབ་ཆགས་ཅུང་ཅིས་དང་བཅས་ཏེ་བྲིས་པ།
skull	A bone framework enclosing the brain of a vertebrate; the skeleton of a person's or animal's head.
ཀལ། <i>biol.</i>	སྤྲུལ་རུས་ཅན་གྱི་སོག་ཆགས་ཀྱི་ཁྲད་པ་བརྩམ་བྱེད་ཀྱི་རུས་པའི་སྒྲིམ་དེ་ལ་གོ་སྟེ། མིའམ་དུང་འཕྲོའི་མགོ་རུས།
sky diving	The sport or activity of jumping from an aircraft and performing acrobatic manoeuvres in the air under free fall before landing by parachute.
གནམ་རྒྱུ། <i>phys.</i>	གནམ་བྲ་ནས་མཆོངས་ཇེས་མཆོང་གཏུགས་སྤྱད་དེ་ས་ལ་མ་བབས་པའི་བར་དུ་རང་སྤྱད་གི་ཁོར་ཡུག་ནས་འབྲུག་ཉམས་དོད་པོའི་ལུས་རྩལ་སྤྲོ་ཆོགས་སྟོན་པར་བྱེད་པའི་ལུས་རྩལ་ལམ་བྱེད་སྟོལ་ཞིག
sleep paralysis	Temporary paralysis that occurs when the subject is falling asleep or awakening.
གཉིད་གྲིབ། <i>neurosci.</i>	གང་ཟག་ཅིག་གཉིད་ཁུག་བཞིན་པའི་གནས་སྐབས་སམ་གཉིད་ལས་སད་བཞིན་པའི་གནས་སྐབས་སུ་བྱུང་བའི་སྐབས་འཕྲལ་གྱི་བྱིབ་སྟོན་ལ་གོ
sleepiness	The state of being sleepy.
གཉིད་བློ་བ། <i>neurosci.</i>	གཉིད་བློ་སྡོད་པའི་གནས་སྤངས།
sleeplessness	Inability to sleep; insomnia.
གཉིད་བྲལ། <i>neurosci.</i>	གཉིད་ཁུག་མི་སྟུབ་པ་སྟེ། གཉིད་ཡེད།

slime mold Any of various amoebalike organisms that exist in both uni-cellular and multicellular stages and are found on decaying plant matter. Cellular slime molds usually live as single cells that move about and feed on bacteria. When food becomes scarce, large numbers mass together to form a colony that develops into a single multi-cellular, stalked, spore-producing structure.

ཐྱག་ཕུང་།
biol.

རུལ་གྱིན་པའི་ཅི་ཤིང་གི་ཆ་ཤས་སུ་ཕྱ་ཕུང་གཅིག་ལྟར་དང་ཕྱ་ཕུང་མང་ལྟར་གཉིས་ཀྱི་རྩ་ལ་སོགས་པའི་འཛོམས་ཐུབ་ཅིང་ཨ་མེ་རྩ་དང་འབྲེ་བའི་སྦྱོང་དོས་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་སྦྱར་བཏང་དུ་ཕྱ་ཕུང་གི་དོ་མོང་ཡོད་པའི་ཐྱག་ཕུང་གིས་ཕྱ་ཕུང་གཅིག་ལྟར་གྱི་རྩ་ལ་སོགས་པའི་ཐོག་ནས་འགྲུལ་སྦྱོང་བྱེད་ཅིང་སྤྱི་བུ་ཟས་སུ་སྦྱོང་། ཟས་དཀོན་པོ་ཆགས་པའི་སྐབས་སུ་ཐྱག་ཕུང་མང་པོ་གནས་གཅིག་ལ་འབྲས་ཏེ་ཁྱེ་ཆོགས་སུ་འགྱུར་ཞིང་། དེ་ཡང་རིམ་གྱིས་གཞུང་རྩ་ཡོད་ཅིང་སོན་ཐལ་སྦྱོང་སྦྱོན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཕྱ་ཕུང་མང་ལྟར་གྱི་སྦྱོང་དོས་ཀླད་གཅིག་ལ་འཛར་འཕལ་བྱེད།

slit A long, narrow cut or opening.

གཤགས་ཁ།
phys.

རིང་ཞིང་གུ་དོག་པའི་སྐབས་ཁའམ་སྟོང་ཆ།

slug
ཐྱག་མ་འབྲ།
biol.

A tough-skinned terrestrial mollusc which typically lacks a shell and secretes a film of mucus for protection. It can be a serious plant pest.

བགས་པ་མ་འབྲེགས་པོ་ཡོད་པའི་སྐྱམ་གནས་ལུས་སྡེ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། རི་མེད་ལ་སྤྱད་སྦྱོར་གྱི་ཆེད་དུ་བེ་སྐབས་ཀྱི་སྐབས་ལྷན་སྦྱོང་བར་བྱེད་པ་དང་། ཅི་ཤིང་གི་གནོད་འབྲས་ཆེན་ཞིག་ཡིན།

small intestine The narrow, winding, upper part of the intestine where digestion is completed and nutrients are absorbed by the blood.

རྒྱ་ཆུང་།
biol.

ཟས་འཇུ་རིམ་མཐུག་སྡེའ་ས་དང་ཐུག་གིས་ཟས་བཅུད་འཛིབ་ལེན་བྱེད་ས་སྡེ། གུ་དོག་ཅིང་ཀྲག་ཀྲོག་ཡིན་པའི་རྒྱ་མའི་སྟོང་གི་ཆ་ཤས་ལ་གོ།

smallpox A serious infectious disease (now extremely rare) that causes fever, leaves permanent marks on the skin, and often causes death.

འབྲས་པ།
biol.

ཆ་བ་རྒྱས་པ་དང་། བགས་པའི་སྟེང་དུ་མ་རྩེས་གཏན་འཇགས་སུ་འཛོག་པ། སྐབས་མང་པོར་འཆི་སྟོན་སྦྱོན་པར་བྱེད་པའི་ཆུབ་ས་ཆེད་གཉན་ཁའི་ནད་ཅིག་ (དེང་གི་ཆར་ཏ་ཅང་དཀོན་) ལ་ཟེར།

smooth muscle Muscle that is capable of slow rhythmic involuntary contractions: occurs in the walls of the blood vessels, alimentary canal, etc.

འཇམ་པ།
biol.

འཛོམས་དང་ལྡན་པའི་རང་འགྲུལ་གྱི་བསྐྱེད་འཁུམ་བྱེད་པའི་རྒྱས་པ་དང་ལྡན་པའི་ཤ་སྐྱེམ་ལ་གོ་ཞིང་། ཐུག་ཅ་དང་ཟས་ཀྱི་རྒྱ་ལམ་ལ་སོགས་པའི་ཕྱི་ལྷན་དུ་ཡོད།

ཐུག་པའི་བྱ་མོ།
biol.

ཡེ་སྒྲོག་པ་རྒྱུ་འབྱེད་པ་ཅན་དང་ལྷན་པ་ལྟ་བུ་དང་ཡི་ཚུལ་ལོ་ཆ་ཆ་ཡིར་འཕྲེང་བྱེད་
ལྷན་པའི་ལུས་སྟེ་ཞིག

མི་ནལ་གྱི་གཏན་ཁུངས།
phys.

ཡུང་ལམ་གཉིས་ཀྱི་མཐུང་མཆམ་མ་ཡུང་ནས་རྒྱུ་སྐབས་རྒྱུ་སྐབས་དེའི་མཐོ་ཆུང་དང་
མཁོ་མཐོའི་ཆུང་གཉིས་ཀྱི་སྒྲ་ཡིན་གཉིས་ཀྱི་མཐུང་ཆང་ནི་ཡུང་པ་མེད་པར་སྒྲ་པའི་གཏན་
ཁེ་མས་ཤིག

ཆེ་མཁས་ལྷུང་ལྷག་ཆེ་མཁས།
ཁྱི་ཆེ་མཁས་ལྷུང་ལྷག་ཆེ་མཁས།

[illegible]

ཆེད་མཁན་འབྲིལ་སྐུ་མཁན་འཆད།
neurosci.

འདྲི་བརྒྱུ་ཆོས་ཀྱི་གནས་པ་དང་གཤིས་སྟོང་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེད་ཞིག་ལ་ཡུང་བའི་གཞོན་
ཉེས་ཀྱི་ཆོར་བ་ལ་གོ།

ཁྱི་ཚལ་ས་དབང་ལྷ་ཚན་རིག
neurosci.

སྤྱི་ཚེགས་ཀྱི་ཆའས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་གཤེས་སྤྱོད་དང་བསམ་གཞིག་རྣམས་དེདག་དང་
 འབྲེལ་བའི་དབང་ཅའི་རྒྱ་གཞི་དང་རྒྱ་སྤེལ་བར་འབད་པའི་སྤོ་ཁས་སྤྱི་ཚེགས་ཀྱི་ཕྱི་ཕྱོད་ལས་དང་
 རྒྱ་དཀིས་ལ་སློབ་སྤྱོད་ཕྱིན་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག ཐབས་ལམ་འདིའི་ཁོངས་སུ་དབང་ལེན་གྱི་
 རྒྱ་དཐབས་ཕེད་སྤྱོད་དང་། བད་མེན་མ་ལག་དང་ནད་འགྲོགས་མ་ལག་གི་ཕྱིན་ལས་ལ་དབྱེད་
 ཞིག་ འདི་དག་ལས་བྱུང་བའི་བྱ་བ་འབྲས་རྣམས་སྤྱི་ཚེགས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་གནས་
 རྒྱུན་གྱི་གཤེས་སྤྱོད་དང་འབྲེལ་བ་མཐུན་ཕྱིན་པ་སྟེན་སྦྲེལ་བ་ལྟར་ཡོད།

མཁའ་མཁོ་སྤྱི་ཡམ། བུལ་ཁམ།
chem.

རྒྱལ་གྲངས་ ༡༡ ཡིན་པའི་རྩ་རྒྱུ་ཤི་མེད་དུ་ལ་དཀར་གྱི་མདོག་ཡིན་པ། རྩ་ལྟར་སྒྲིན་
པའི་ལྷགས་རིགས་སུ་ལ་རྟོག་ལྷགས་རིགས་ཀྱི་སྡེ་ཚོར་དུ་བརྟོགས།

solar cell ཉི་མའི་སྒྲིག་སྒྲན། phys.	An electric cell that uses the sun's radiation to produce usable electric current. ཉི་མའི་འགྲེད་འཕྲོ་སྤྱད་དེ་བེད་སྤྱོད་ཀྱིས་ཆོག་པའི་སྒྲིག་སྒྲན་བསྐྱར་བྱེད་ཀྱི་སྒྲིག་སྒྲན་ཞིག
solar constant ཉི་མའི་བརྟན་བྱུངས། phys.	1400 J/m ² received from the Sun each second at the top of Earth's atmosphere, expressed in terms of power, 1.4 kW/m ² . སྐར་ཆ་མེད་ནད་དུ་མའི་གོ་ལའི་ཁ་དབུགས་ཀྱི་ཡང་ཐོག་ཏུ་ཐོག་པའི་ཉི་མའི་མཐུ་ཚད་ 1400J/m ² ཡིན་ཞིང་སྟོབས་ཀྱི་ནད་དུ་ 1.4 kW/m ² ཞེས་མཚོན་པར་བྱེད།
solar eclipse ཉི་མཇེན། phys.	An event wherein the Moon blocks light from the Sun and the Moon's shadow falls on part of Earth. ཁྲི་བས་ཉི་ཡོད་བཀག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཁྲི་བའི་བྲིབ་ནག་མའི་གོ་ལའི་ཆ་ཤས་ཤིག་ལ་ཐོག་པའི་ བྱུང་བ་ཞིག
solar electricity ཉི་སྒྲིག་ phys.	Any method of producing electricity from solar energy, as through direct conversion of sunlight into electricity, or by using focused sunlight to heat a working fluid. ཉི་ཡོད་ཐང་ཀར་སྒྲིག་ནུས་སུ་སྐྱར་བའོ། ཉི་ཡོད་གནས་གཅིག་ཏུ་འདུས་པར་བྱས་ཏེ་སྒྲིག་འདོན་ འབྲུལ་ཆས་ནང་གི་གཤེད་ཁུ་ཆ་ལོ་བཟོ་བའི་ཐབས་ལམ་གང་རུང་སྤྱད་ན། ཉི་ནུས་ནས་སྒྲིག་ ནུས་སྐྱར་པའི་ཐབས་ལམ་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་གོ།
solar energy ཉི་མའི་རྒྱལ་པ། phys.	The electromagnetic energy radiated from the sun. The tiny proportion (about 5x10 ⁻¹⁰ of the total) that falls on the earth is indicated by the solar constant. ཉི་མ་ནས་འཕྲོས་པའི་སྒྲིག་ཁབ་ལེན་གྱི་རྒྱས་པ། མའི་གོ་ལའི་རྩ་སུ་ཐོག་པའི་ཆ་ཤས་ལྔ་མོ་ (སྟོན་སྟོམ་གྱི་ཆ་ཤས་ 5x10 ⁻¹⁰ ཅས།) དེ་ནི་ཉི་མའི་བརྟན་བྱུངས་ཀྱིས་མཚོན་པར་བྱེད།
solar flares ཉི་མཆེད། phys.	A sudden eruption of magnetic energy on or near the surface of the sun, usually associated with sunspots and accompanied by bursts of electromagnetic radiation and particles. Ultraviolet and x-ray radiation from solar flares often induce electromagnetic disturbances in the earth's atmosphere. ཉི་མའི་བྱི་རོས་ཀྱི་སྤྱང་ངམ་འགྲམ་ནས་ཁབ་ལེན་གྱི་རྒྱས་པ་སྒོ་བྱར་དུ་འབྱར་ཡོང་བ་ཞིག་སྟེ་ ཐོག་དང་འབྲུལ་བ་ཡོད་ཅིང་འདི་དང་ལྷན་དུ་སྒྲིག་ཁབ་ལེན་གྱི་འགྲེད་འཕྲོ་དང་རྒྱལ་གྱི་འབར་ འཕོར་འབྱུང་གི་ཡོད། ཉི་མཆེད་ནས་བྱུང་བའི་སྒྲིག་བྱིའི་འགྲེད་འཕྲོ་དང་སྒྲིག་པར་འགྲེད་འཕྲོ་ ཡིས་མའི་གོ་ལའི་རྒྱུད་ཁམས་སུ་སྒྲིག་ཁབ་ལེན་གྱི་ཟིང་འཁྲུག་སྐྱལ་སྐྱར་བྱེད།
solar nebula ཉི་མའི་ཁྲ་ཁྲིག་ phys.	A large cloud of gas and dust from which the sun, planets, and other solar system bodies formed. ཉི་མ་དང་། གཟུང་སྐར་། ཉི་མའི་ཁྲིམ་རྒྱུད་དུ་ཡོད་པའི་དངོས་པོ་གཞན་ནམས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་ ཡིན་པའི་རྒྱུངས་གཟུགས་དང་ཐལ་རྒྱལ་གྱི་སྒྲིན་པ་ཆེན་པོ་ཞིག

solar panel ཉི་འཇམ་། <i>phys.</i>	A panel designed to absorb the sun's rays as a source of energy for generating electricity or heating. སྒོ་བ་སྒྲུབ་པ་ལས་ཚ་པོ་བཟོ་བའི་ཆེད་དུ་ཉི་མའི་འོད་ཟེར་ནས་རྒྱས་པ་འཛེབ་ལེན་བྱེད་པར་འཆར་འགོད་བྱས་པའི་ལེབ་དབྱིབས་ཀྱི་ཡོ་བྱད་ཅིག
solar power ཉི་མའི་རྒྱ་བསལ་། <i>phys.</i>	Energy per unit time derived from the Sun. དུས་ཀྱི་བརྟེན་གཞི་གཅིག་གི་ནང་དུ་ཉི་མ་ནས་སྤངས་པའི་རྒྱས་པ།
solar radiation curve ཉི་མའི་འགྲོད་འཕྲོའི་ ཤྱག་རིམ། <i>phys.</i>	Graph of brightness versus frequency (or wavelength) of sunlight. ཉི་མའོད་ཀྱི་བཟླག་མདངས་དང་སྒྲོས་ཤོད་ (ཡང་ན་རྒྱབས་ཐག་) གཉིས་བསྟར་ནས་བྲིས་པའི་ཐོག་རིམ།
solar system ཉི་མའི་བྱིས་རྒྱུད། <i>phys.</i>	The sun, the nine major planets (Mercury, Venus, Earth, Mars, Jupiter, Saturn, Uranus, Neptune, and Pluto) and their natural satellites, the asteroids, the comets, and meteoroids. ཉི་མ་དང་། གཟའ་སྐར་དགུ་ (ལྷག་པ། པ་སངས། སའི་གོ་ལ། མིག་དམར། སུར་བུ། ཐེན་པ། གནམ་རྒྱལ། མཚོ་རྒྱལ། གཤེན་རྒྱལ།) དེ་དག་གི་རང་བྱུང་འཁོར་སྐད། ལྷ་མེད། ལྷ་མ་དུ་བཟུག་རིང་། ལྷ་རྩོལ་ཅས་སོ།
solar wind ཉི་རྒྱུད་། <i>phys.</i>	The continuous flow of charged particles from the sun which permeates the solar system. ཉི་མ་ནས་ཐོན་ཞིང་ཉི་མའི་ཁྲིམ་རྒྱུད་ཀྱི་ཁྲོན་དུ་ཁྲབ་འགྲེམ་བྱེད་པའི་ཁུལ་རྒྱ་བ་རྒྱན་མ་ཆད་པ་ཞིག
solid མཐེགས་གཟུགས། སྒྲག་ཟུགས། <i>phys.</i>	Phase of matter characterized by definite volume and shape. མོངས་ཆད་དང་དབྱིབས་ངེས་ཅན་གྱི་ཐུན་མིན་ཁྲད་ཆས་ཡོད་པའི་བེམ་གཟུགས་ཀྱི་གནས་བབ།
solution བཅུ་ཁྱ། <i>chem.</i>	A homogeneous mixture of a liquid (the solvent) with a gas or solid (the solute). གཤེར་གཟུགས་(བཅུ་རྩས་)ཤིག་དང་རྒྱངས་གཟུགས་ཤིག་གམ་སྒྲག་ཟུགས་(བཅུར་རྩས་)ཤིག་བསྐྱེས་པའི་ཡག་དག་འདྲེས་རྩས་ཤིག
solvent བཅུ་བྱེད། <i>chem.</i>	A liquid that dissolves another substance or substances to form a solution. དངོས་རྩས་ཤིག་གམ་དངོས་རྩས་མང་པོ་བཅུར་བར་བྱས་ཏེ་བཅུ་ཁྱ་བསྐྱེན་པར་བྱེད་པའི་གཤེར་གཟུགས་ཤིག

- soma** The nucleus-containing central part of a neuron exclusive of its axons and dendrites .
 སྒྲོ་བྱས། (ཐུ་བྱང་བྱས།)
biol. དབང་ཅ་སྒྲོ་བྱས་གཞུགས་ཤིག་གི་བདེ་སྒྲོལ་དང་བདེ་ལེན་ཅ་སྒྲོ་བྱས་གཉིས་ལུང་པའི་ལྷན་ཡོད་པའི་དཀྱིལ་ཆ་དེ་ལ་ཟེར།
- somatic cell** Any cell of a multicellular organism other than a germ cell.
 བྱས་ཀྱི་ཐུ་བྱང་།
biol. སྒྲོ་བྱང་མང་ལྷན་གྱི་སྒྲོ་དངོས་ཤིག་གི་ས་བོན་སྒྲོ་བྱང་མ་ཡིན་པའི་སྒྲོ་བྱང་གཞན་གང་ཡང་རུང་བཞིག།
- somatosensory cortex** Either of two regions in the postcentral gyrus that receive and process somatosensory stimuli.
 བྱས་ཚུར་ལྷན་བྱང་།
neurosci. དཀྱིལ་སྒྲོ་བྱང་གྲུབ་ཀྱི་ཟེ་རྒྱུད་ཁུལ་དུ་ཡོད་ཅིང་། བྱས་ཚུར་དང་འབྲེལ་བའི་སྒྲོ་བྱང་ཆུན་ལེན་ཞིང་དབྱེ་སེལ་བྱེད་པའི་ས་ཁུལ་གཉིས་ཡོད་པ་ལས་གང་རུང་ཞིག།
- somite** Any of the homologous segments that compose the body of certain animals, such as earthworms and lobsters, and are arranged in a longitudinal series.
 དྲུམ་ཆ།
biol. ས་འབྲུ་དང་ཐྱིག་ཐིན་ལྟ་བུའི་སྒྲོ་བྱང་ཆུགས་དེས་ཅན་འགའི་བྱས་པོ་གྲུབ་བྱེད་ཀྱི་ཆ་མཚན་དུ་སྒྲོ་བྱང་ཡང་རུང་བཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། དེ་ནམས་གཞུང་ཐིག་གི་བསྐྱར་ཐེང་དུ་བསྒྲིགས་ཡོད།
- sonic boom** Loud sound resulting from the incidence of a shock wave.
 བྱས་ལྷ།
phys. འག་ལྷབས་པོག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་སྒྲོ་ཆེན་པོ།
- sound** Longitudinal wave phenomenon that consists of successive compressions and rarefactions of the medium through which the wave travels.
 ལྷ།
phys. ལྷབས་རྒྱ་པའི་རྒྱ་ལམ་རིམ་བསྐྱར་བཞིན་བཅོར་གཞོན་དང་ལྷག་བསྐྱར་བྱེད་པའི་འབྲེན་ལྷབས་ཀྱི་སྒྲུང་རྒྱུ།
- sound energy** Sound energy is the energy produced by vibrating sound waves.
 ལྷ་ཡི་རྒྱས་པ།
phys. ལྷ་ཡི་རྒྱས་པ་ནི་འདར་འགྲུལ་བྱེད་བཞིན་པའི་སྒྲོ་ལྷབས་ཀྱིས་བསྐྱར་པའི་རྒྱས་པ་ལ་ཟེར།
- sound intensity** Amount of energy flowing per unit time through a unit area that is perpendicular to the direction in which the sound waves are travelling.
 ལྷ་ཡི་འགྲུགས་པ།
phys. ལྷ་ལྷབས་བཟོད་པའི་ཁ་ཕྱོགས་དང་དང་འབྲུང་ཡིན་པའི་རྒྱ་ཁྲིན་གྱ་བཞི་མ་རེ་རྒྱུད་ནས་དུས་ལྷན་དེས་ཅན་རེའི་ནང་དུ་རྒྱ་བའི་རྒྱས་པ་ལ་གོ།

sound power མྱ་ལྷོ་བསམ། phys.	Sound Power is the total sound energy radiated by a source in all directions and measured in watts. མྱ་ལྷོ་བསམ་ནི་མྱ་ཡི་འབྱུང་ཁུངས་ཤིག་གིས་ཁ་ཕྱོགས་ཐམས་ཅད་དུ་ཐུབ་སྐྱེད་བྱས་པའི་མྱ་ཡི་ཁྱོན་སྒྲིམ་གྱི་རྒྱས་པ་ལ་གོ་ཞིང་བརྟེན་ཞི་ཕྱེད་ཀྱི་ཆད་འཇལ་བྱེད།
sound pressure མྱ་ཡི་གནོན་ཕྱགས། phys.	The difference between the pressure at a point in a medium through which a sound wave is passing and the static pressure of the medium at that point. མྱ་ཆུབས་བཟོད་སའི་བརྒྱུད་ལམ་གྱི་གནས་གང་རུང་ཞིག་གི་གནོན་ཕྱགས་དང་གནས་དེ་རུ་ཡོད་པའི་བརྒྱུད་ལམ་དེའི་འགྲུར་མེད་གྱི་གནོན་ཕྱགས་གཉིས་ཀྱི་ཁུད་པར་ལ་གོ།
south pole ཕྱོ་ཕྱེ། phys.	A) The southern end of the earth's axis of rotation, a point in Antarctica. B) The southern end of the axis of rotation of a planet or other celestial body. C) The south-seeking magnetic pole of a straight magnet. ཀ) སའི་གོ་ལའི་རང་འཁོར་བྱེད་སའི་སློག་ཤིང་གི་ཕྱོ་ཕྱོགས་ཀྱི་སྤྲེ་མོ་ལ་གོ་ཞིང་འཇམ་གླིང་གི་ཕྱོ་སྤྲེའི་ཆེག་ཅིག་ཡིན། ཁ) གཟའ་སྐར་རམ་མཁའ་དབྱིངས་ཀྱི་དངོས་གཟུགས་གཞན་གྱི་རང་འཁོར་སློག་ཤིང་གི་ཕྱོ་ཕྱོགས་ཀྱི་སྤྲེ་མོ་ལ་གོ། ག) ཁབ་ལེན་ལེབ་མོ་ཞིག་གི་ཕྱོ་ཕྱོགས་འཆོལ་བར་བྱེད་པའི་སྤྲེ་མོ་དེ་ལ་གོ།
space མཁའ་དབྱིངས། བར་སྐྱང་། ནམ་མཁའ། phys.	A property of the universe that enables physical phenomena to be extended into three mutually perpendicular directions. གཟུགས་ཅན་གྱི་སྐར་ཆུལ་ནམས་དང་འཕྱར་ཡིན་པའི་ཕྱོགས་དོས་གསུམ་ལྗན་གྱི་དོ་བོར་རྒྱ་སྐྱིད་དུ་འཇུག་པའི་འཛིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་ཁུད་ཆོས་ཤིག།
space craft མཁའ་ཕྱ། phys.	A vehicle designed for travel or operation in space beyond the earth's atmosphere or in orbit around the earth. སའི་གོ་ལའི་སྐོར་ལམ་གྱི་ནང་ངམ་སའི་གོ་ལའི་རྒྱང་ཁམས་ཕྱི་རོལ་གྱི་བར་སྐྱང་དུ་འགྲུལ་བཞུད་བྱེད་པའམ་ལས་ཀ་བྱེད་ཆེད་དུ་བཅོས་པའི་འབྲུལ་འཁོར་ཞིག།
space ship མཁའ་ཕྱ། phys.	A vehicle designed for travel or operation in space beyond the earth's atmosphere or in orbit around the earth. སའི་གོ་ལའི་སྐོར་ལམ་གྱི་ནང་ངམ་སའི་གོ་ལའི་རྒྱང་ཁམས་ཕྱི་རོལ་གྱི་བར་སྐྱང་དུ་འགྲུལ་བཞུད་བྱེད་པའམ་ལས་ཀ་བྱེད་ཆེད་དུ་བཅོས་པའི་འབྲུལ་འཁོར་ཞིག།
space shuttle མཁའ་ཕྱུལ། phys.	A reusable spacecraft designed to transport people and cargo between earth and space. སའི་གོ་ལ་དང་བར་སྐྱང་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་མིའམ་དོས་ཚོག་སྤེལ་འདྲེན་བྱེད་ཆེད་དུ་བཅོས་པའི་བསྐྱར་སྐྱོད་ཆོག་པའི་མཁའ་ཕྱ་ཞིག།

speciation གྲུལ་འགྱུར། <i>biol.</i>	The formation of new biological species through the process of evolution. འཕེལ་འགྱུར་གྱི་རྒྱུ་དེས་ཁྲིད་སྤྱོད་ཀྱི་ཉི་ཤེས་གསར་བ་བྱུང་ཚུལ།
species རིགས། (ཉི་ཤེས་ཀྱི་) <i>biol.</i>	A group of animals or plants that are similar and can produce young animals or plants : a group of related animals or plants that is smaller than a genus. འདྲ་མཚད་ས་ཡིན་ཞིང་རང་ཉིད་ཀྱི་རྒྱུ་འཛར་སྤྱོད་འཕེལ་བྱེད་ཐུབ་པའི་སྟོག་ཆགས་སམ་ཅེ་ ཤིང་གི་སྤྱེ་ཚན་ཞིག་སྟེ། རྒྱུ་ལས་རྒྱུ་ཞིང་པན་ཚུན་ཉི་ཤེས་ཡིན་པའི་སྟོག་ཆགས་སམ་ཅེ་ ཤིང་གི་སྤྱེ་ཚན་ཞིག་སྟེ།
specific heat དམིགས་བཀའ་ཚད་རྒྱུ། <i>phys.</i>	The heat in calories required to raise the temperature of one gram of a substance one degree celsius ཟླ་རམ་གཅིག་ཅན་གྱི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་རྒྱུ་ཚད་སེལ་སྤྱི་གཅིག་སྤར་བར་མཁོ་བའི་རྒྱུ་སྟེ།
specific heat capacity དམིགས་བཀའ་རྒྱུ་ཐང་། <i>phys.</i>	Quantity of heat required to raise the temperature of a unit mass of a substance by 1 degree celsius (or equivalently, by 1 kelvin); often simply called specific heat. གདོས་ཚད་བཅེ་གཞི་གཅིག་ཅན་གྱི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་རྒྱུ་ཚད་བརྒྱ་ཆད་ ༡ (དེ་དང་མཚད་ས་་ པའི་ཁེལ་ཐིག་ ༡) གིས་སྤར་བར་མཁོ་བའི་རྒྱུ་སྟེ། རྒྱུ་དུ་སྟབས་བདེའི་དང་དམིགས་བཀའ་ རྒྱུ་ཚད་ཅེས་བརྗོད།
spectral line ཤལ་ཐིག་ <i>phys.</i>	Colored lines that form when light is passed through a slit and then through a prism or diffraction grating, usually in a spectroscope. The pattern of lines is unique for each element. སྤྱིར་བཏང་འོད་ཤལ་བརྟག་ཆས་སུ་འོད་ཟེར་གཤམས་ཁ་ཞིག་བརྒྱུད་ནས་བཟོད་དུ་བཟུག་ཆེས་ འཛལ་ཤེས་ལས་སྒྲོར་འཕྲེལ་འོད་ཐིག་བརྒྱུད་ནས་རྒྱ་རུ་འཕྲུག་སྟབས་སུ་བྱུང་བའི་ཚོན་ཁ་ཅན་ གྱི་ཐིག་ ཅ་ཇས་ཅེ་འེའི་ཐིག་གི་བཟོད་ཅིས་ནི་མི་འདྲ་བ་ཡིན།
spectrometer འོད་ཤལ་བརྟག་ཆས། <i>phys.</i>	Any of various instruments for producing a spectrum and measuring the wavelengths, energies, etc., involved. འོད་ཤལ་བསྟན་ཉི་དེ་དང་འཕེལ་བའི་རྒྱུས་ཐག་དང་རྒྱས་པ་སོགས་ཚད་འཇལ་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས།
spectrophotometer འོད་ཤལ་ཐེར་བརྟག་ <i>phys.</i>	An apparatus for measuring the intensity of light in a part of the spectrum, especially as transmitted or emitted by particular substances. དངོས་ཇུས་དམིགས་བསལ་བ་ཞིག་ནས་འཕྲོས་ཡོང་བའམ་འགྲུང་འཕྲོ་བྱས་ཡོང་བའི་འོད་ཤལ་ གྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་གི་འོད་ཀྱི་བཟང་ཤུགས་ཚད་འཇལ་བྱེད་ཀྱི་ལག་ཆ་ཞིག་

spectroscope An optical instrument that separates light into its constituent frequencies or wavelengths in the form of spectral lines.
 རྟོག་པའི་བཟུངས།
 phys. A spectrometer is an instrument that can also measure the frequencies or wavelengths.

འོད་ཟེར་དེ་རང་གི་གྲུབ་ཆའི་རྒྱུ་ཕྱིན་དམ་རྒྱབ་ཐག་ཏུ་འཕེལ་ཐིག་གི་རྣམ་པར་ཁ་འཕེལ་བར་
 བྱེད་པའི་འོད་རིག་ཡོ་ཆས་ཤིག་ འོད་འཕེལ་བརྟག་ཆས་ནི་རྒྱུ་ཕྱིན་དམ་རྒྱབ་ཐག་འཕེལ་བྱབ་
 པའི་ཡོ་ཆས་གཞན་ཞིག་ཡིན་ནོ།

spectroscopy The study of methods of producing and analyzing spectra using spectroscopes, spectrometers, spectrographs, and spectrophotometers.
 རྟོག་པའི་བརྟག་ཐབས།
 phys.

འོད་འབྱེད་མེ་འོད་དང་། འོད་འཕེལ་བརྟག་ཆས། འོད་འཕེལ་པར་ཆས། འོད་འཕེལ་ཟེར་བརྟག་བཅས་
 སྤྱད་དེ་འོད་འཕེལ་བསྐྱར་བ་དང་དེ་ལ་དབྱེ་ཞིབ་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ་གྱི་རིག་ལ།

spectrum For sunlight and other white light, the spread of colors seen when the light is passed through a prism or diffraction grating. The colors of the spectrum, in order from lowest frequency (longest wavelength) to highest frequency (shortest wavelength), are red, orange, yellow, green, blue, indigo, violet. See also absorption spectrum, electromagnetic spectrum, emission spectrum, and prism.
 (spectra)
 རྟོག་པའི་
 phys.

ཉི་འོད་དམ་འོད་དཀར་གཞན་འཕེལ་ལམ་སྐོར་འཕྲོའི་འོད་ཕྱ་བརྒྱུད་ནས་འགོ་སྐབས་སུ་
 མཐིང་བའི་འོད་གྱི་ཁ་དོག་བཀམ་པ་དེ་ལ་གོ་ འོད་འཕེལ་གྱི་ཁ་དོག་རྣམས་རྒྱུ་ཕྱིན་དམ་འོས་
 (རྒྱབ་ཐག་རིང་འོས་) རྣམ་རྒྱུ་ཕྱིན་མཐིང་འོས་ (རྒྱབ་ཐག་གྲུང་འོས་) སུ་སྤྲིག་ན་དམར་
 བོ་དང་། ལི་ཁྲི། སེར་བོ། ལྗང་ལྷ། སྤོན་བོ། མཐིང་མདོག་ སུ་མེན་མདོག་བཅས་ཡིན། ཐེམ་པའི་
 འོད་འཕེལ་དང་། རྒྱོག་ཁབ་ལེན་གྱི་འོད་འཕེལ། བྱིར་འཕྲོའི་འོད་འཕེལ། འཕེལ་ལེག་བཅས་ལ་ཡང་
 གཞིགས་རྟོགས།

specular reflection Specular reflection is the type of reflection observed when light is reflected off a shiny, glossy or mirror-like surface, where light from a single incoming direction is reflected into a single outgoing direction.
 ཆེག་འཕྲོ།
 phys.

ཆེག་འཕྲོ་ཞེས་པ་ནི་བཟག་མདངས་ཅན་ནས། འཆེར་མདངས་ཅན། ཡང་ན་མེ་འོད་ལྷ་བུའི་ངོས་
 རྣམ་འོད་ལྷོག་འཕྲོ་བྱེད་སྐབས་སུ་མདོན་པའི་ལྷོག་འཕྲོའི་རིགས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཆེག་འཕྲོའི་སྐབས་
 སུ་ཁ་ཕྱོགས་གཅིག་ཁོན་ནས་ཡོང་བའི་འོད་དེ་ཁ་ཕྱོགས་གཅིག་ཁོན་ཏུ་ལྷོག་འཕྲོ་བྱེད་པ་ཡིན།

speed How fast something moves; the distance an object travels per unit of time; the magnitude of velocity. Speed=distance/time
 མགྲོགས་ཚད།
 phys.

དངོས་པོ་ཞིག་ཇི་ཅམ་མགྲོགས་པོར་འགྲུལ་བའི་ཚད། དུས་གྱི་བརྗེ་གཞི་ཅེས་ནང་དུ་བསྟོད་པའི་
 ལམ་ཐག་སྟེར་ཚད་གྱི་འབོར་ཚད། མགྲོགས་ཚད། = ལམ་ཐག / དུས།

speed of light ཤོད་གྱི་མགྲོགས་ཚད། phys.	The speed at which electromagnetic radiation travels. སྒོག་ཁབ་ལེན་གྱི་འགྲོད་འཕྲོ་བཞུགས་ཚད།
speed of sound སྒྱུ་མགྲོགས་ཚད། phys.	The speed at which sound waves are propagated through a material medium. རྒྱུད་ལམ་ཞིག་བརྒྱུད་ནས་སྒྱུ་མཁའ་ཁུབ་པའི་མགྲོགས་ཚད།
speedometer མགྲོགས་ཚད་འཕྱི་ཆས། phys.	A device in a vehicle that shows how fast the vehicle is moving. འབྲུལ་འཁོར་ཞིག་ཅི་ཙམ་མགྲོགས་པོ་བཞུགས་ཀྱིན་པ་སྟོན་ཤིང་གྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག
sperm ཁམས་དཀར། biol.	A male reproductive cell; male gamete ཤིའི་སྤྱེད་འཕེལ་གྱི་ཕྱ་ཕུང་སྟེ། ཤིའི་ཁམས་རྩལ།
spermatid ཁམས་དཀར་ཁམས་ཐྱུག། biol.	Any of the four haploid cells that are formed by meiosis from a spermatocyte and that develop into spermatozoa without further division. ཐིག་རྩལ་ཞིག་ནས་སྤྱེ་ཕུང་བཞི་གྱེས་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུ་བ་པའི་ཡ་རྩ་ཕྱ་ཕུང་བཞི་ལས་གང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། ད་ཕྱེ་འབྲེད་འཕར་མ་ཤིང་མི་དགོས་པའི་ཐོག་ནས་སྤྱུ་བ་ཕན་དེ་བྱིབས་ཅན་གྱི་ཁམས་དཀར་ལ་འཆར་འཕེལ་འབྱུང་གི་ཡོད།
spermatocyte ཐིག་རྩལ། ཁམས་དཀར་རྩལ། biol.	A diploid cell that undergoes meiosis to form four spermatids. A primary spermatocyte divides into two secondary spermatocytes, which in turn divide to form the spermatids. སྤྱེ་ཕུང་བཞི་གྱེས་ལ་བརྟེན་ནས་ཁམས་དཀར་ཁམས་ཐྱུག་བཞི་གྱུ་བ་པར་བྱེད་པའི་ཆ་རྩ་ཕྱ་ཕུང་ཞིག་ཐོག་མའི་ཐིག་རྩལ་དེ་བར་རིམ་ཐིག་རྩལ་གཉིས་སུ་ཆ་བགོ་བྱེད་པ་དང་། བར་རིམ་ཐིག་རྩལ་དེ་གཉིས་ཆ་བགོ་བྱས་ཏེ་ཁམས་དཀར་ཁམས་ཐྱུག་བྱུ་བ་པར་བྱེད།
spermatogenesis ཁམས་དཀར་སྤྱེད་རིམ། biol.	The production or development of mature spermatozoa. ཁོ་ལག་རྫོགས་པའི་ཁམས་དཀར་ཕྱ་ཕུང་གི་འཆར་འཕེལ་ལམ་སྤྱིད་སྤྱུན་བྱེད་རིམ།
spermatogonia ཁམས་དཀར་ས་བོན། biol.	Male germ cells that act as stem cells and that may undergo meiosis and cell differentiation to become spermatozoa (gametes). མ་རྩ་ཕྱ་ཕུང་གི་བྱེད་ལས་སྤྱུ་བ་པའི་ཤིའི་ས་བོན་ཕྱ་ཕུང་ལ་ཟེར་ཞིང་། སྤྱེ་ཕུང་བཞི་གྱེས་དང་ཕྱ་ཕུང་ཁུད་འབྱུང་ལ་བརྟེན་ནས་ཁམས་དཀར་ (ཁམས་རྩལ་) ཏུ་འབྱུང་ཐིང།
sphere རྒྱུ་གཟུགས། math.	The figure generated when a circle is rotated about a diameter. སྒོར་དབྱིབས་ཤིག་དེའི་ཆངས་ཐིག་ལ་བརྟེན་ནས་རང་སྒོར་རྒྱུ་བ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུ་བ་པའི་གཟུགས་ཤིག

spherical aberration

རྒྱུ་འབྲུགས།
phys.

Distortion of an image caused when the light that passes through the edges of a lens focuses at slightly different points from the point where the light passing through the center of the lens focuses. It also occurs with spherical mirrors.

དྲུང་ས་ཤེས་ཞིག་གི་མཐའ་རྒྱ་དུ་ནས་འཕྲོས་པའི་ཡོད་དེ་དཀྱིལ་རྒྱ་དུ་ནས་འཕྲོས་པའི་ཡོད་ལས་གནས་མི་འདྲ་བར་འདུ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་གཟུགས་བརྟན་གྱི་ཡོ་འབྲོག་རྒྱུ་གཟུགས་མེ་ཡོད་གི་ནང་དུ་ཡང་འདི་ལྟར་འབྱུང་།

spherical shell

རྒྱུ་ཀློགས།
math.

A spherical shell is a generalization of an annulus to three dimensions. A spherical shell is therefore the region between two concentric spheres of differing radii.

རྒྱུ་ཀློགས་ནི་ཨ་ཡོད་གི་དབྱིབས་ཤིག་གཞིགས་གསུམ་ལྟན་ཞིག་ཏུ་བསྐྱར་བའི་སྤྱི་མིང་། དེ་བས། རྒྱུ་ཀློགས་ནི་ཆང་ས་ཤིང་མི་འདྲ་ཞིང་ལྷ་བ་ཐུན་མོང་ཅན་གྱི་རྒྱུ་གཟུགས་གཉིས་ཀྱི་བར་མཆམས་ཀྱི་གནས་དེ་ལ་གོ།

spin

འབྲིལ་འཕྲོད། འཕྲོད་ཚད།
phys.

The intrinsic angular momentum of a subatomic particle.

རྒྱལ་ཐུན་གྱི་བྱུ་བ་ཆའི་སྤྱུ་རྒྱལ་ལ་རང་ཆས་སུ་ཡོད་པའི་བྱར་བཞོད་འགྲུལ་ཚད།

spina bifida

སྐལ་ཆེགས་འབྲེད་ནད།
biol.

Spina bifida is part of a group of birth defects called neural tube defects. The neural tube is the embryonic structure that eventually develops into the baby's brain and spinal cord and the tissues that enclose them.

སྐལ་ཆེགས་འབྲེད་ནད་ནི་སྤྱུ་རྒྱལ་ནས་ཡོད་པའི་དབང་ཅའི་སྤྱུ་གྲུའི་ཉེས་སྟོན་གྱི་སྤྱེ་ཆན་ནད་གི་གཅིག་ལ་གོ། དབང་ཅའི་སྤྱུ་གྲུ་ནི་རིམ་གྱིས་སྤྱུ་གྲུའི་ཁྲད་པ་དང་རྒྱུང་ས་བ། དེའི་མཐའ་སྐོར་གྱི་ཕུང་བྱུ་ལ་འཆར་འཕེལ་འབྱུང་བའི་སྤྱུ་མིང་གི་ཆགས་བཞོད་དེ་ཡིན།

spinal accessory nerve

རྒྱུང་ས་ལག་དབང་ཆ།
neurosci.

The eleventh cranial nerve which supplies the muscles in the neck and shoulders

མཐིང་པའི་ཤ་སྤྱིམ་དང་ཕྲག་པའི་ཤ་སྤྱིམ་གཉིས་ལ་དབང་ཅའི་བདེ་འབྲིན་སྤྱུ་མཁན་གྱི་ཐོད་རྒྱུས་དབང་ཆ་བརྩ་གཅིག་པ་དེ་ལ་གོ།

spinal cord

རྒྱུང་ས་བ།
neurosci.

The cylindrical bundle of nerve fibers and associated tissue which is enclosed in the spine and connects nearly all parts of the body to the brain, with which it forms the central nervous system.

སྐལ་རྒྱུས་ཀྱི་ནད་དུ་ཡོད་པའི་མདོད་དབྱིབས་ཀྱི་དབང་ཅའི་ཉལ་མ་རྩན་པོ་དང་འབེལ་ཡོད་ཕུང་བྱུ་རྣམས་ལ་གོ་ཞིང་། ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་པལ་ཆེ་བ་ཁྲད་པར་སྤྱེལ་མ་བྱུང་བྱེད་ཅིང་། ཁྲད་པ་དང་མཉམ་དུ་དབང་ཆ་ལྟེ་བའི་མ་ལག་བྱུ་བ་ཀྱི་ཡོད།

- spindle** A cytoplasmic network composed of microtubules along which the chromosomes are distributed during mitosis and meiosis.
 འཕང་།
 biol. སྒྲུབ་སྒྲིམ་གྱིས་བྱུང་བའི་སྤྱི་ཚུལ་བཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། གཟུགས་སྤང་གཉིས་འབྱེད་སྤྱི་སྤང་བཞིག་གི་སྐབས་སུ་འདིའི་རྒྱ་དུ་ཚོས་གཟུགས་རྣམས་བཟོ་འགྲམས་ཤིང་བ་ཡིན།
- spindle cell** A spindle-shaped cell characteristic of certain tumors.
 འཕང་གཟུགས་སྤྱི་སྤང་།
 biol. སྒྲུང་པའི་ཅན་ཁག་ཅིག་གི་སྤྱི་ཚུལ་ཡིན་ཞིང་འཕང་མའི་དབྱིབས་སུ་ཡོད་པའི་སྤྱི་སྤང་ཞིག
- spindle fiber** Spindle fibers are the microtubules, centrosomes, and related structures that form during cell division.
 འཕང་རྒྱ།
 biol. འཕང་ཆེན་པོ་སྤང་འབྱེད་པའི་གྱི་སྐབས་སུ་བྱུང་བའི་སྒྲུབ་སྒྲིམ་དང་། དཀྱིལ་སྤང་། འབྲེལ་ཡོད་ཆགས་བཞོན་རྣམས་ལ་གོ།
- spindle neuron** A large neuron tapered at both ends that is only found in humans and great apes and so is thought to be a relatively recent evolutionary addition to the nervous system. Spindle neurons are confined to the anterior cingulate cortex, a region of the brain that plays a role in emotion, decision-making, and autonomic functions of the brain such as the regulation of the heart rate and blood pressure. Spindle neurons are typically lost in the course of Alzheimer disease.
 འཕང་མ་ཕྱ་གཟུགས་།
 neurosci. མི་དང་མི་རྒྱུད་ཆེན་མོ་ཁོ་ཁོ་ན་དུ་ཡོད་པའི་དབང་ཅུ་སྒྲུབ་སྒྲིམ་ཆེ་ཞིང་སྤྱི་གཉིས་ཇི་སྤང་ཕྱིན་བཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། རྫོས་བཅས་གྱིས་ཉེ་དུས་སུ་འབྲེལ་འགྱུར་ལ་བརྟེན་ནས་དབང་ཅུ་མ་ལག་ལ་ཁ་སྤོང་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན་པར་འདོད། འཕང་མ་ཕྱ་གཟུགས་ནི་སེམས་སྤོང་དང་། ཐག་གཅོད་བྱ་བ། སྤྱིང་གི་འཕར་ཕྱིང་དང་ཁྲག་ལོད་ལྟ་བུའི་སྤང་པའི་རང་སྤོང་གི་བྱེད་ལས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་མདུན་ངོས་འཆང་ཐག་སྤང་བུན་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པ་ཡིན། སྤྱི་རབྱང་ཨལ་ཇི་མར་ན་ཆ་ཡོད་མཁན་གྱི་ནང་པའི་ནང་དུ་འཕང་མ་ཕྱ་གཟུགས་མེད།
- spirochete** Any of various bacteria that are shaped like a spiral, some of which can cause disease in humans.
 འབྲིལ་སྒྱིན།
 biol. གཟུགས་གཟུགས་ཀྱི་དབྱིབས་སུ་ཡོད་པའི་སྒྱིན་བྱ་གང་ཡང་རུང་བཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འགའ་ཞིག་གིས་མི་ལ་ན་ཆ་སྤྱེད་ཐུབ།
- splenium** The rounded posterior end of the corpus callosum.
 སྤྱི་གཞུག་།
 neurosci. སྤྱི་གཞུག་གི་རྒྱབ་སྤྱི་ཚུལ་ཡིལ་དེ་ལ་གོ།
- splicing (RNA processing)** To join together or insert (segments of DNA or RNA) so as to form new genetic combinations or alter a genetic structure.
 རྒྱུར་འབྱེད།
 biol. རིགས་རྒྱུ་གྱི་སྤྱོད་ལུགས་གསར་བ་སྤྱི་རབས་རིགས་རྒྱུ་གྱི་ཆགས་བཞོན་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་བའི་ཆེད་དུ། (ཁྱི་ཨེན་ཨེམ་ཨར་ཨེན་ཨེ་ཡི་ཆ་ཤས་) རྒྱན་དུ་སྤོར་བའམ་གསར་འཛུགས་བྱེད་པ་ལ་གོ།

- split-brain** A brain in which the tracts connecting the two halves of the cerebral cortex have been surgically split or are missing from birth
 གྲུ་མཁུ་གསུམ་
neurosci. གྲུ་མཁུ་གསུམ་གྱི་བྱེད་ཀྱི་གཉིས་པོ་མ་ཐུང་བྱེད་ཀྱི་ཆ་ཤིས་དེ་གཤམ་བཅོས་ལ་བརྟེན་ནས་ཁ་
 འབྲེལ་བའམ་ཡང་ན་སྐྱེས་དུས་ནས་མེད་པའི་གྲུ་མཁུ་གསུམ་གྱི་ཆེན་མོ་
- spongy bone** Light bone tissue which forms the inner core of a bone and also the ends of long bones.
 སྐྱ་མཁུ་གསུམ་
biol. རུས་པ་ཞིག་གི་ནང་སྤྱོད་དང་རུས་པ་རིང་པོའི་མཐུག་སྐྱེ་བྱུང་བྱེད་ཀྱི་རུས་པའི་ཕྱང་བྱུང་ཡང་མོ་
 དེ་ལ་གོ་[སྐྱ་མཁུ་གསུམ་པའི་རུས་པ་]
- spontaneous generation** A theory, widely held in the 19th century and earlier but now discredited, stating that living organisms could arise directly and rapidly from nonliving material
 རྟོག་བྱུང་གྲུ་འཕེལ་
biol. རུས་རབས་བཅུ་དགུ་པ་དང་དེའི་གོང་རྒྱ་དུ་ཡོངས་ཁྲབ་ཏུ་སྤྱོད་མེད་དེང་སང་ཅིས་མེད་དུ་
 བཏང་བའི་རྩ་གཞལ་ཅིག་སྐྱེ་སྐྱེ་ཕྱན་དངོས་པོ་ནི་སྐྱེ་ཕྱན་མིན་པའི་དངོས་ཐུས་ལས་ཐང་ཀར་
 སྐྱར་མེད་སྐྱེ་ནས་འབྱུང་བྱུང་པར་བརྟེན་
- spore** Spore, a reproductive cell capable of developing into a new individual without fusion with another reproductive cell.
 སྐྱ་ལུ་ སྐྱ་ཕྱེ་ སྐྱ་ཕྱི་
biol. སྐྱ་ཐལ་ནི་སྤྱོད་རུས་ཅན་གྱི་ཕྱ་ཕྱང་གཞན་དང་མཉམ་དུ་འདུས་འབྱུར་མ་བྱས་པའི་ཐོག་ནས་
 སྐྱེ་དངོས་གསར་པ་ཞིག་ཏུ་འཆར་འཕེལ་བྱེད་བྱུང་བའི་སྤྱོད་རུས་ཅན་གྱི་ཕྱ་ཕྱང་ཞིག་ལ་ཟེར།
- sporozoa** A type of parasitic Protozoa which includes Plasmodium, the cause of malaria.
 སྐྱ་ཕྱེ་སྐྱ་ཆགས་
biol. གཞན་ཟ་ཡིན་པའི་གདོད་མའི་སྐྱ་ཆགས་ཀྱི་རིགས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདིའི་ཁོངས་སུ་དུག་ཚད་
 འདར་བུ་སྤྱོད་མཁན་གྱི་ཉིང་འདུས་ཚུད་ཡོད།
- sporozoite** A sporozoan that has been liberated from the oocyst and is ready to penetrate a new host cell.
 སྐྱ་
biol. ཁམས་དམར་ལྗང་བུ་ནས་བྱིར་སྤོང་ཅིང་གནས་བདག་ཕྱ་ཕྱང་ཞིག་ཏུ་འཛུལ་བར་གྲ་སྐྱིག་ཡོད་
 པའི་སྐྱ་ཕྱེ་སྐྱ་ཆགས་ཤིག་
- spring** An elastic device, such as a coil of wire, that regains its original shape after being compressed or extended.
 རྐྱ་ཕྱི་བུ་
phys. དཀྱིས་སྤྱད་ལྷ་བུའི་ཕྱེས་གཤིས་ཅན་གྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག་སྟེ། བརྒྱུང་བསྐྱམ་གང་རུང་བྱས་ཀྱང་ཡོ་
 ཆས་དེ་སྤྱོད་ཀྱི་བཅོ་ལྷ་བུ་སོར་གནས་བྱེད་པ་ཡིན།

spring tide High or low tide that occurs when the Sun, Earth, and Moon are all lined up so that the tides due to the Sun and Moon coincide, making the high tides higher than average and the low tides lower than average.

འཕྲོ་རྒྱ་བས།
phys.

ཉི་མ་དང་། སའི་གོ་ལ། རྒྱ་བ་བཅས་དྲང་ཐིག་གཅིག་ཏུ་འཁེལ་སྐབས་ཉི་མ་དང་རྒྱ་བ་ལ་བརྟེན་
བའི་དུས་རྒྱ་བས་གཅིག་ཏུ་འཁེལ་ཏེ། མཐོ་རྒྱ་བས་རྒྱ་བས་ཆ་སྟོ་མས་ལས་མཐོ་ཞིང་དམའ་
རྒྱ་བས་རྒྱ་བས་ཆ་སྟོ་མས་ལས་དམའ་བ་ཡོད་བའི་སྐབས་ཚུ་ལ།

square 1. A plane figure with four equal straight sides and four right angles. 2. The product of a number multiplied by itself.

༡ གྲ་བཞི་མ། ༡ རང་ཉིས་།
ཐུང་།
math.

༡) མཚུངས་བའི་མཐའ་བཞི་དང་མཚུངས་བའི་དྲང་ཟུར་བཞི་ཡིས་གྲ་བ་བའི་ངོས་སྟོ་མས་རིས་
དབྱིབས་ཤིག་ ༢) གངས་ཀ་ཤིག་གངས་ཀ་རང་ཉིད་ཀྱིས་སྒྱུར་བའི་སྒྱུར་ཐོབ།

square root A number that, when squared, yields a given number. For example, since $5 \times 5 = 25$, the square root of 25 (written $\sqrt{25}$) is 5.

ཉིས་ཐུར་ཚུ་བ།
math.

གངས་ཀ་རིས་ཅན་ཞིག་སྟེ་བས་པར་རང་སྒྱུར་བྱེད་དགོས་བའི་གངས་ཀ་དེ་ལ་གོ་དཔེར་ན། $5 \times 5 = 25$ ཡིན་པས། 25 ཡི་ཉིས་སྒྱུར་ཅ་བ་ནི་ $(\sqrt{25})$ ནི་ 5 ཡིན།

squeak A short shrill cry or high-pitched sound

བཅོར་ཁྲ་།
phys.

གཅོར་སྒྲ་ད་ཅན་གྱི་དུ་སྒྲ་དྲུང་དུ་ཞིག་གས་གངས་མཐོ་བའི་སྒྲ་ཞིག་།

squid An elongated, fast-swimming cephalopod mollusc with eight arms and two long tentacles, typically able to change colour.

མཚོ་འབྲ་རལ་ཐིང་།
biol.

ཡན་ལག་བརྒྱད་དང་སྐྱ་རྩ་རིང་ལོ་གཉིས་ལྡན་ཞིང་། སྐྱར་བཏང་ཁ་དྲོག་འབྲུར་བ་གཏོང་བྱ་བ་
བའི་མཚོ་འབྲུ་ཁྲ་མགོའི་ལུས་སྟེ་རིང་ཞིང་མགྲོགས་པོར་རྒྱུར་ཀླུ་ལ་བྱ་བ་བཞིག་།

squirrel An agile tree-dwelling rodent with a bushy tail, typically feeding on nuts and seeds.

ནགས་ཕྱི།
biol.

ཤིང་སྤོང་དུ་གནས་བཅའ་ཞིང་རྩ་མར་སྐྱ་མང་ལ། སྐྱར་བཏང་སྐར་ཀའི་རིགས་དང་ས་མོན་ཆས་
སྐྱ་སྤྱོད་མཁུ་ཅིག་སོ་ཅན་ལུས་བདེ་ཞིང་སྐྱར་བཞིག་།

stabilizing selection A type of selection in which both extremes of a phenotypic range are selected against, producing a stable average phenotype.

འཕྲེས་འདེམས།
biol.

རིགས་མཐོན་རྒྱས་ཞིག་གི་ཁྲ་བ་ཚུ་ལ་གྱི་མཐའ་གཉིས་ཀ་པན་ཚུན་མ་བྱན་སྐར་གྱིས་འདེམས་
སྒྲུག་བྱས་ཏེ་བརྟན་ཞིང་ཆ་སྟོ་མས་བའི་རིགས་མཐོན་རྒྱས་ཞིག་སྐྱར་བའི་འདེམས་སྒྲུག་གི་
རིགས་ཤིག་ [ཁྲ་ཚོས་འདེམས་བའི་སྤྱོད་ངོས་འདེམས་སྒྲུག་དཔེར་ན། ཉག་སྐྱ་འདེམས་སྒྲུག་]

stable equilibrium བརྟན་པའི་ཆ་མཉམ། <i>phys.</i>	A state of equilibrium of a body (such as a pendulum hanging directly downward from its point of support) such that when the body is slightly displaced it tends to return to its original position. དངོས་ག་ཟུགས་ཤིག་(དཔེར་ན་དབྲང་རྫོ་ཞིག་སྒྲིབ་པ་འདྲོག་སའི་བྱང་ཐང་དུ་ཡོད་པ་ལྟ་བུ)གི་ཆ་མཉམ་པའི་གནས་སྐབས་ཏེ། དངོས་ག་ཟུགས་དེར་གཡོ་འགྲུལ་ཅུང་ཙམ་ཐེབས་ཀྱང་སྒྲར་ཡང་རང་གནས་སུ་ལོག་པར་བྱེད།
standard deviation ཚད་ཅབ་འབྱོལ་ཐང་། <i>phys.</i>	A quantity expressing by how much the members of a group differ from the mean value for the group. སྤེ་ཚན་ཞིག་གི་གྲུབ་ཆ་རྣམས་ཀྱི་གྲངས་ཐང་དེ་སྤེ་ཚན་དེའི་ཆ་སྟོ་མས་གྲངས་ཐང་ལས་ཁྲད་པར་ཅི་ཙམ་ཡོད་པ་སྟོན་པའི་འཁོར་ཚད་ཅིག།
standard model ཚད་ལྡན་དཔེ་ཚད། <i>phys.</i>	A mathematical representation of the electromagnetic, weak, and strong interactions between the elementary particles of matter. བེས་ཇུས་ཀྱི་རྩ་རྒྱལ་དབར་གྱི་སྟོག་ཁབ་ལེན་གྱི་ཤྱགས་དང་། ཞན་ཤྱགས། དྲག་ཤྱགས་བཙས་མཚན་པའི་ཨང་ཅེས་ཀྱི་མཚན་ཐབས་ཤིག།
standing wave འངས་རྒྱབས། <i>phys.</i>	Stationary wave pattern formed in a medium when two sets of identical waves pass through the medium in opposite directions. The wave appears not to be traveling. རྒྱད་ལམ་ཞིག་དུ་མཚུངས་པའི་རྒྱབས་གཉིས་ཁ་ཕྱོགས་སྟོག་སྟེ་རྒྱ་སྐབས་གྲུབ་པའི་འགྲུལ་མེད་རྒྱབས་ཀྱི་བཀོད་རིས། རྒྱབས་དེ་འགྲུལ་སྟོང་བྱེད་ཀྱིན་མེད་པ་ལྟར་མངོན།
stapes ཨབ་རུས། <i>biol.</i>	A small stirrup-shaped bone in the middle ear, transmitting vibrations from the incus to the inner ear. བར་རྩའི་ནང་གི་ཡོབ་ཀྱི་དབྱིབས་སུ་ཡོད་པའི་རུས་པ་རྩུང་རྩུང་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། གདན་རུས་ནས་ནང་རྩ་ལ་འདར་འགྲུལ་རྒྱད་གཏོང་བྱེད།
star ཀླང་མ། <i>phys.</i>	A self-luminous celestial body, such as the sun, that generates nuclear energy within its core. རང་གི་ཉྭ་དབུས་སུ་ཉྭ་རུས་བསྐྱེད་ཏེ་རང་རུས་ཀྱིས་འཆེར་བའི་ཉེ་མ་ལྟ་བུའི་བར་སྐྱང་གི་དངོས་ག་ཟུགས།

starch བག་ཆེ། biol.	A carbohydrate that is the chief form of stored energy in plants, especially wheat, corn, rice, and potatoes. Starch is a kind of polysaccharide and forms a white, tasteless powder when purified. It is an important source of nutrition for humans and many other animals and is also used to stiffen fabrics and in making adhesives and paper. ཅི་ཡིད་སྤྱི་དང་། ལྷག་པར་དུ་གོ་དང་། མ་ཚེས་ལོ་རྟོག་ འབྲས། ཞོག་ཞོག་བཅས་ཀྱི་ནང་དུ་གསོག་ ཉར་བྱས་པའི་རྩས་པའི་རྩས་པ་གཙོ་བོ་ཡིན་པའི་ཁར་སྤོ་མངར་ཇུས་ཤིག་ བག་ཆེ་ནི་ཀ་ར་མང་ལུན་ གྱི་རིགས་ཤིག་དང་། བཙོ་སྤྱོད་བྱེད་སྤྲེལ་བའི་མེད་པའི་བྱེ་མ་དཀར་བོ་ཞིག་ཆགས་ཀྱི་ཡོད། འདི་ནི་ མི་དང་སྟོག་ཆགས་གཞན་མང་པོ་ཞིག་གི་བཟུང་ཇུས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན་པ་མ་ ཟད། རས་ཆ་མཁུགས་པོ་བཟོ་བ་དང་། འབྲུར་ཅི་དང་ཤོག་ལུ་བཟོ་བ་ལའང་མེད་སྤྱོད་བྱེད།
static electricity ཐྱིང་སྒྲིག་ phys.	A stationary electric charge built up on an insulating material. འགོག་གཟུགས་ཀྱི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྤྱོད་དུ་གསོག་པའི་འགྲུལ་མེད་སྒྲིག་ཁྲུ།
static equilibrium འགྲུལ་མེད་ཆ་མཉམ་ phys.	The condition of a system at rest with respect to its inertial frame, so that the net force on the system is equal to zero. འགྲུར་འགོག་སྒྲིམ་གཞི་ཞིག་ལ་སྒྲིམ་ཏེ་འགྲུལ་མེད་ཡིན་པའི་མ་ལག་ཅིག་གི་གནས་སྡངས་ལ་གོ་ ཞིང་། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་མ་ལག་དེའི་སྤྱོད་དུ་ཤོག་པའི་གཙང་ལྷགས་ནི་སྒྲུང་རྟོར་ཡིན།
static friction འགྲུལ་མེད་བཟང་ཕྱགས་། phys.	Force between two objects at relative rest by virtue of con- tract that tends to oppose sliding. སྒྲིམ་བཅས་ཀྱི་འགྲུལ་མེད་དུ་ཡོད་པའི་དངོས་པོ་གཉིས་པན་ཚུན་སྤྲུག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ལུང་ འགྲོས་འགོག་པར་བྱེད་པའི་ལྷགས་།
stationary wave ཐྱིང་རྒྱུབས་། phys.	A vibration of a system in which some particular points remain fixed while others between them vibrate with the maximum amplitude. དམིགས་བསལ་གྱི་གནས་ཁག་ཅིག་འགྲུལ་སྤྱོད་མི་བྱེད་ཅིང་དེ་དག་གི་བར་དུ་ཡོད་པའི་ཆ་མཉམ་ རྩས་ལ་འདར་རྒྱ་ཆེ་ཤོས་སུ་འདར་འགྲུལ་བྱེད་པའི་མ་ལག་ཅིག་གི་འདར་འགྲུལ་ཞིག་
statistical physics བཤེར་རྩིས་དངོས་ཁམས་ ཚན་རིག་ phys.	A branch of physics concerned with large numbers of par- ticles to which statistics can be applied. བཤེར་རྩིས་སྤྱོད་རུང་པའི་རུལ་གྱི་གངས་འབོར་ཆེན་པོ་དང་འབྲེལ་བའི་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག་ གི་སྤྱོད་ཚན་ཞིག་
statistics མཐའ་རྩིས་། math.	The branch of mathematics concerned with the inferences that can be drawn from numerical data on the basis of prob- ability. སྤྱིང་སྤྱོད་གཞིར་བཞག་པའི་གངས་ཐོལ་བརྟེན་ནས་རུང་པའི་རྩིས་དཔག་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ ཡང་རྩིས་ཀྱི་ཡན་ལག་ཅིག་

steam ཚ་ཆུངས། phys.	The vapour into which water is converted when heated, forming a white mist of minute water droplets in the air. ཚ་ཆ་པོ་བཟོ་བའི་སྐབས་སུ་ཆུངས་གཟུགས་སུ་འགྱུར་བ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། ཆུང་ཁམས་སུ་ཚ་ཁྱལ་སྒྲ་མོའི་ཆུངས་ཟེལ་དཀར་པོ་ཞིག་འབྱུང་བར་བྱེད།
steam-heating system ཆུངས་རྒྱུ་མ་ལག phys.	A system in which heat is transferred from a boiler or other source of heat to the radiators by means of steam at, above, or below atmospheric pressure. ཆུང་ཁམས་ཀྱི་གཞིན་ལྷགས་དང་ཆད་མཉམ་པའམ་མཐོ་དམའ་གང་རུང་གི་སྐབས་སུ་ཆུངས་ཐབ་བས་དོད་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་གཞན་ཞིག་ནས་ཚ་ཆུངས་ལ་བརྟེན་ཏེ་དོད་འབྱུང་འབྲུལ་ཆས་སུ་དོད་རྒྱས་འདྲེན་པའི་མ་ལག་ཅིག་ལ་གོ།
steel རར་ལྷགས། phys.	A strong metal that is a mixture of iron and carbon, used for making things that need a strong structure, especially vehicles and buildings. ལྷགས་དང་ནག་རྩས་བསྐྱེས་ནས་བཟོས་པའི་ལྷགས་རིགས་མཐུགས་པོ་ཞིག་སྒྲིམ་བརྟན་པོ་ཞིག་མཁོ་བའི་ཅ་དངོས་བཟོ་བར་སྦྱོང་། ལྷག་བར་དུ་འབྲུལ་འཁོར་དང་ཁང་རྒྱུ་སྒྲིམ་བཟོ་བར་སྦྱོང་།
stellate cell ཀློང་གཟུགས་ལྗང་ཕུང་། neurosci.	Generally, any cell with a starlike shape; specifically, such a cell in the cerebral cortex, particularly the fourth layer, and in the molecular layer of the cerebellum. ལྷིང་ཀློང་མ་འདྲ་བའི་དབྱིབས་ཅན་གྱི་སྒྲ་ཕུང་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་དང་། རྩེ་བླག་ཏུ་ཁྲད་ཆེན་ཁྲད་ཤུན་གྱི་རིས་པ་བཞི་བ་དང་། ཁྲད་སྒྲིང་གི་འདུས་རྒྱལ་རིས་པའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་སྒྲ་ཕུང་ཞིག་
stem cell གཞུང་ཀློང་ལྗང་ཕུང་། biol.	An unspecialized cell that has the potential to develop into one or more different types of specialized cells, such as blood cells or nerve cells. Embryos have stem cells that can develop into almost any kind of body cell. ཁྲག་གི་སྒྲ་ཕུང་ངམ་དབང་ཅིའི་སྒྲ་ཕུང་ལྷ་སྒྲིའི་ཆེད་ལས་ཅན་གྱི་སྒྲ་ཕུང་གི་རིགས་མི་འདྲ་བ་གཅིག་གས་དུ་མར་འཆར་འཕེལ་བྱེད་པའི་རྒྱས་པ་དང་ལྡན་ཞིང་ཆེད་ལས་ཅན་མིན་པའི་སྒྲ་ཕུང་ཞིག་ལ་ཟེར། སྒྲིམ་སྒྲིང་གི་ནང་དུ་ལྷས་ཀྱི་སྒྲ་ཕུང་གི་རིགས་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་འཆར་འཕེལ་བྱུང་བྱུང་བའི་གཞུང་ཀློང་སྒྲ་ཕུང་ཡོད།
step-down transformer ཕྱི་ལ་ཆད་གཙོག་ཆས། phys.	A transformer in which the output (secondary) voltage is less than its input (primary) voltage is called a step-down transformer. ནང་འབྲུག་(གཙོ་པོ་)ཕྱི་ལ་ཆད་ལས་ཕྱིར་འདོན་(པལ་བ་)ཕྱི་ལ་ཆད་ཆུང་བའི་ཕྱི་ལ་ཆད་སྒྲུར་ཆས་ལ་ཕྱི་ལ་ཆད་གཙོག་ཆས་ཟེར།

step-up transformer

ཕྱི་ཚད་ཁྱར་ཆས།
phys.

A transformer in which the output (secondary) voltage is greater than its input (primary) voltage is called a step-up transformer.

ནད་འཇུག་(གཙོ་བོ་)ཕྱི་ཚད་ལས་ཕྱིར་འདོན་(པལ་བ་)ཕྱི་ཚད་ཆེ་བའི་ཕྱི་ཚད་སྒྱར་ཆས་ལ་ཕྱི་ཚད་སྒྱར་ཆས་ཟེད།

stereo

༡ ཁྱ་མཉམ་འབྲུལ་ཆས། ༡
མཉམ་གྲ།
phys.

1.A CD or record player that has two or more speakers and produces stereo sound. 2. Sound that is directed through two or more speakers so that it seems to surround the listener and to come from more than one source

༡) སྒྲ་སྒྲུལ་གཉིས་པལ་དུ་མ་ཡོད་ཅིང་མཉམ་སྒྲ་བསྐྱུན་པར་བྱེད་པའི་འོད་སྤྲོད་གཏོང་ཆས་པལ་སྒྲ་འདོན་འབྲུལ་ཆས་ཤིག [༡ རོག་མའི་སྒྲ་དངོས་དང་མཉམ་པལ་སྒྲ་བསྐྱེད་སྒྲིག་ཆས་གཅིག་ཙམ་མིན་པར་བྱོགས་མང་པོ་ནས་སྒྲ་མཉམ་པར་ཡོང་བར་བྱེད་པའི་ཆས།] ༢) སྒྲ་སྒྲུལ་དུ་མ་གྲགས་པ་ལ་བརྟེན་ནས། ཉན་པ་པོའི་མཐའ་ནས་སྒྲོང་ཞིང་འབྲུང་ཁུངས་དུ་མ་ནས་གྲགས་པ་ལྟར་སྒྲ་བའི་སྒྲ་ལ་གོ།

sterile

རབས་ཆད།
biol.

Unable to produce offspring; infertile.

རྒྱུད་འཛར་ཕྱི་མ་སྤྱེད་འབེལ་བྱེད་མི་བྱལ་བ་སྟེ། སྤྱེད་འབེལ་གྱི་རྒྱས་པ་མེད་པ།

sterilization

༡ རབས་གཅོད་པ། ༡ དྲག་སྤེལ།
biol.

1. The process of making a person or animal unable to produce children, as by removing the sex organs. 2. The process of making something free from bacteria or other living microorganisms: disinfection and sterilization of surgical equipment.

༡) མཚན་མའི་དབང་པོ་མེད་པར་བཟོ་བ་ལྟ་བུ་ལ་བརྟེན་ནས་མིའང་སྟོག་ཆགས་ཤིག་གི་རྒྱུད་འཛར་སྤྱེད་འབེལ་གྱི་རྒྱས་པ་མེད་པར་བཟོ་བའི་རྒྱུད་རིམ། ༢) དངོས་པོ་ཞིག་སྤྱིན་བྱའང་སྟོག་ལྡན་སྤྱེད་པོས་གཞན་དང་ཁ་བྲལ་བར་བཟོ་བའི་རྒྱུད་རིམ། དཔེར་ན། ག་ཤག་བཅོས་ཡོ་ཆས་གཉན་དུག་དག་སེལ་དང་དུག་སེལ་བྱེད་པ་ལྟ་བུ།

sterilize

༡ རབས་གཅོད་པ། ༡ དྲག་སྤེལ་བྱེད་པ།
biol.

1. To eliminate the ability of a person or animal to produce offspring, as by altering or removing the reproductive organs. 2. Make (something) free from bacteria or other living microorganisms.

༡) སྤྱེད་འབེལ་དབང་པོ་མེད་པར་བཟོ་བའང་སྤྱེད་འབེལ་དབང་པོ་ལ་འགྱུར་བ་བྱུང་སྟེ་མི་ཞིག་གས་སྟོག་ཆགས་ཤིག་གི་རྒྱུད་འཛར་སྤྱེད་འབེལ་བྱེད་པའི་རྒྱས་པ་མེད་པར་བཟོ་བ། ༢) (དངོས་པོ་ཞིག་)སྤྱིན་བྱའང་སྟོག་ལྡན་སྤྱེད་པོས་གཞན་ལས་ཐར་དུ་འཇུག་པ།

steroid

ཞག་རྩེ་འདུས་རྒྱས།
chem.

Steroids are a type of lipid that contains four rings of carbon atoms. Steroids can act as hormones in the body.

ཞག་རྩེ་འདུས་རྩས་ནི་ཁར་སྟོན་རྒྱལ་ལྡན་གྱི་ཨ་འོང་བཞི་དང་ལྗན་པའི་ལི་ཆོལ་གྱི་རིགས་ཤིག་ཡིན་པ་དང་། འདི་ཡིས་ལུས་པོའི་ནང་དུ་མེན་རྩས་ལྟ་བུའི་བྱེད་ལས་ཀྱང་སྤེལ་བྱལ།

steroid hormone Steroid hormone, any of a group of hormones that belong to the class of chemical compounds known as steroids; they are secreted by three “steroid glands”—the adrenal cortex, testes, and ovaries—and during pregnancy by the placenta. All steroid hormones are derived from cholesterol.

ཞག་དེ་མེན་ཐུས།
biol.

ཞག་འདུས་མེན་ཐུས་ནི་ཞག་དེ་འདུས་ཐུས་སུ་འཕོད་པའི་ཐུས་སྦྱོར་འདུས་ཐུས་ཀྱི་སྡེ་རུ་གཏོགས་པའི་མེན་ཐུས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། “ཞག་འདུས་མེན་ཐུས་” གསུམ་སྟེ། མཁལ་མའི་ཕྱི་ཤུན་དང་། རྒྱུ་འབྲས། བསམ་སེའུ་བཅས་ཀྱིས་སྒྲོད་འདོན་པ་དང་། སྒྲུམ་མའི་གནས་སྐབས་སུ་ཤུམ་ཀྱང་སྒྲོད་འདོན་བྱེད། ཞག་འདུས་མེན་ཐུས་ཐམས་ཅད་ནི་མཐུས་ཞག་ལས་དབྱུང་བ་ཡིན།

sterol Any of a group of naturally occurring unsaturated steroid alcohols, typically waxy solids.

ཞག་ཐེ།
chem.

རང་བྱུང་དུ་སིམ་སྦྱོར་མ་ཟེན་པའི་རྒྱུ་ལར་འབྱུང་བའི་ཞག་དེ་འདུས་ཐུས་ཀྱི་ཆང་བཙུང་གི་སྡེ་ཚན་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་སྟེ། རྒྱད་པར་དུ་སྒྲུ་ཆོལ་འབྲང་བའི་མཐུགས་གཟུགས་སུ་ཡོད།

stethoscope An instrument used in auscultation to convey sounds in the chest or other parts of the body to the ear of the examiner.

ནང་ཐུ་ཉན་ཆས།
phys.

སྒྲ་བརྟག་ཉན་དབྱེད་ཀྱི་སྐྱབས་སུ་བྲག་ཁོག་གམ་ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་གཞན་ནང་གི་སྒྲ་དེ་དབྱེད་མཁན་གི་ན་རུ་སྟེལ་བར་བྱེད་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག [ལུས་ནང་གི་སྒྲ་ཉན་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས།]

still water A level section of a waterway where no current is discernible and the water is still.

གཡོ་མེད་ཐིང་ཐུ།
biol.

ཚུ་རྒྱུན་མི་མཛོད་ཞིང་ཚུ་གཡོ་མེད་ཡིན་པའི་མཚོ་ལམ་གྱི་རྫོང་སྒྲུལ་གི་ཆ་ཤས་ཤིག

stimulant Any agent that causes an increase in the functional activity of the body or some part of the body.

སྒྲོད་ཐུས།
biol.

ལུས་པོ་འཕམ་ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་འགའི་བྱེད་ལས་དང་འབྲེལ་བའི་བྱ་བ་ལོད་མཐོར་གཏོང་དུ་འཇུག་མཁན་གི་བྱེད་རྒྱུན་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག

stimulus A thing or event that evokes a specific functional reaction in an organ or tissue.

སྒྲལ་རྒྱུན།
biol.

དབང་པོ་འཕམ་ལུང་གྲུབ་ཅིག་ཏུ་བྱེད་ལས་རང་བཞིན་ལྡན་པའི་ཐུས་སྦྱོར་དེས་ཅན་ཞིག་འགོ་འཇུགས་སུ་འཇུག་མཁན་གི་དངོས་པོ་འཕམ་བྱུང་བ་ཞིག

stool Waste matter evacuated from the bowels

བཤང་བ།
biol.

མྱོད་ཁོག་ནས་ཕྱིར་དབྱུང་བའི་བཅོག་སྟོགས།

strange མཚན། (ཁོག་རྒྱལ་རིགས་ གྲིག) phys.	The flavor of quark that has a charge of $-1/3$, a mass about 190 times that of an electron, a strangeness of -1 , and that belongs to the second generation of elementary fermions. གཞི་ཅའི་རྒྱུ་མའི་རྒྱལ་རབས་གཉིས་པར་གཏོགས་ཤིང་། ལྷ་ར་ $-1/3$ དང་། མཚན་བའི་རང་ བཞིན་ -1 ། གཏོས་ཚད་ནི་སྒོག་རྒྱལ་ལས་ལྷ་བ་ 190 ཡིན་པའི་ཁོག་རྒྱལ་གྱི་གསུམ་དེ་ལ་གོ།
stratum རིམ་པ། biol.	A single layer of tissue or cells སྤ་ཤུང་ངས་ཤུང་གྲུབ་གྱི་རིམ་པ་གཅིག་ལ་གོ།
stratum basale གདན་རིམ། གྲུ་རིམ། biol.	Deepest layer of the epidermis where mitosis occurs in order to produce new epidermal cells ཕྱི་བགས་གྱི་ཕྱི་ཤུང་གསར་པ་སྐྱེད་སྐྱུན་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་སྤ་ཤུང་གཉིས་འགྲེ་འབྱུང་སའི་ཕྱི་ བགས་གྱི་གཏིང་ཟབ་ཤོས་གྱི་རིམ་པ་དེ་ལ་གོ།
stratum corneum ཁྲད་རིམ། biol.	The outermost, keratinized layer of dead cells in the epidermis. ཕྱི་བགས་གྱི་ཕྱི་མཐའ་ན་ཡོད་ཅིང་ཀ་ར་ཁྲིན་དང་ལྗན་པའི་སྒོག་མེད་སྤ་ཤུང་གི་རིམ་པ་དེ་ལ་གོ།
stratum germinativum གྲུ་རིམ། biol.	The basal layer of the epidermis, which provides new cells through cell division. སྤ་ཤུང་ཆ་བགོས་ལ་བརྟེན་ནས་སྤ་ཤུང་གསར་པ་མཁོ་སྒྲིང་བྱེད་མཁན་ཏེ་ཕྱི་བགས་གྱི་གཏིང་ མཐིལ་གྱི་རིམ་པ་ལ་གོ།
stratum granulosum འབྲུ་རིམ། biol.	An intermediate layer of the epidermis consisting of cells containing many granules; these are granules of the protein keratin. Cells of this layer do not divide but differentiate into keratinocytes. ཀ་ར་ཁྲིན་སྤྱི་རྩས་གྱི་ཐེགས་མ་མང་པོ་དང་ལྗན་པའི་ཕྱི་བགས་གྱི་བར་རིམ་ཞིག་རིམ་པ་འདིར་ ཡོད་པའི་སྤ་ཤུང་རྣམས་ཆ་བགོས་མི་བྱེད་མོད་ཀ་ར་ཁྲིན་སྤ་ཤུང་དུ་ཁྱད་འགྱུར་བྱེད།
stratum lucidum དྲངས་རིམ། biol.	A layer of transparent epidermal cells beneath the stratum corneum in the palms and soles. ལག་མཐིལ་དང་རྒྱུང་མཐིལ་དུ་ཁྱད་རིམ་གྱི་འོག་ཏུ་ཡོད་པའི་ཕྱི་བགས་སྤ་ཤུང་དྲངས་པའི་རིམ་པ་ཞིག།
stratum spinosum ཐེ་རིམ། biol.	The layers of prickly cells over the layer of the stratum basale capable of undergoing mitosis གདན་རིམ་གྱི་སྟེང་དུ་ཡོད་ཅིང་སྤ་ཤུང་གཉིས་འགྲེ་བྱེད་ཐུབ་པའི་ཐེད་ཕྱིབས་སྤ་ཤུང་གི་རིམ་པ་ དེ་ལ་གོ།
streamline རྒྱན་ཐིག phys.	Smooth path of a small region of fluid in steady flow. རྒྱན་སྟོན་པའི་རྒྱག་གཟུགས་གྱི་ཆ་ཤས་རྒྱུང་རྒྱུང་ཞིག་གི་བཞུད་ལས་འཇམ་པོ།

stress Stress is simply a reaction to a stimulus that disturbs our physical or mental equilibrium.

ཁེམས་ངལ། ཁེམས་གནོད།
neurosci.

ཁེམས་ངལ་ནི་ང་ཚོའི་ལུས་ཁེམས་ཀྱི་དོ་མཉམ་རང་བཞིན་དགྲལ་མཁན་གྱི་སྤོང་ཆེན་ལ་སྤྱད་པའི་ཡ་ལན་ཞིག་ལ་གོ།

stress The force per unit area on a body that tends to cause it to deform.
 གནོད་ནལ། བྱིད་གནོད།
phys. དངོས་གཞུགས་ཤིག་གི་གཞུགས་དབྱིབས་ལ་འཕྲུར་བ་གཏོང་བར་དངོས་གཞུགས་དེའི་ཚུ་ཁྲོད་
 གྱུ་བཞིན་རེ་རེའི་ཕྱིར་དུ་ཕྱག་པའི་ཕྱགས།

stressor གནོད་ཁྱུན། <i>neurosci.</i>	An agent, condition, or other stimulus that causes stress to an organism. སྤེད་པོས་འཁོག་ལ་སེམས་གནོད་སྐྱེན་པར་བྱེད་མཁན་གྱི་བྱེད་ཆེན་ནས། གནས་སྤངས། ཡང་ན་སྐྱལ་ཆེན་ཞིག་ལ་གོ།
---	---

<p>stretch receptors</p> <p>རྒྱ་ཁྱེད་ཐག་ལེན་པ།</p> <p><i>biol.</i></p>	<p>A sensory receptor in a muscle that responds to the stretching of tissue.</p> <p>གྲི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་ཕྱར་ཐུབ་ཅིག་གི་སྒྲ་རྒྱུང་བྱ་བ་ལ་ལ་ལ་ལ་སྒྲིད་མཁན་གྱི་དབང་ཚོར་སྒྲེ་ལན་བ་ཞིག།</p>
---	--

striatum	The part of the corpus striatum consisting of the caudate nucleus and putamen.
ལྷན་ཁྲུན།	
<i>neurosci.</i>	ལྷག་ཏུ་ཤོད་བྱ་དང་སྒྲིབ་ཆས་ཀྱི་གྲུ་མ་གཉིས་ཡོད་པའི་སྤྱི་ལྷག་ལྷན་ཁྲུན་གྱི་ཆ་ལས་ལ་གོ།

string theory *phys.* A theory in physics in which tiny stringlike objects have modes of vibration that correspond to elementary particles. Such objects exist in a spacetime that has more dimensions than the familiar three dimensions of space, some of which are thought to be exceedingly small. String theory seeks to unify gravity with quantum theory.

མ་སྐྱེད་དང་འབྲུ་པའི་དངོས་པོ་མ་ཆ་རྒྱལ་དང་མཚུངས་པའི་འདར་འགྲལ་གྱི་གཤམས་ལྷགས་ཤིག་
ཡོད་པར་མཛོད་པའི་དངོས་ཁས་ས་ཚུན་རིག་གི་རྣམ་གཞག་ཅིག་དངོས་པོ་དེ་ལྟ་བུ་ནི་རྩུ་ས་
མང་བཅེ་པའི་ཤྱོགས་ཆ་གསུམ་ལྟ་བུ་བར་སྐྱེད་ལས་ཤྱོགས་ཆ་མང་པའི་མཁའ་དྲུམ་གྱི་འོན་
དུག་ས་པ་དང་། ཤྱོགས་ཆ་འགྲལ་འདྲི་ན་ཅད་མ་བར་འདོད། མ་སྐྱེད་རྣམ་གཞག་གིས་འཕེན་
ལྷགས་གྱི་རྣམ་གཞག་དང་ཚད་རྒྱལ་རྣམ་གཞག་གཉིས་ལྷ་སྐྱེལ་བར་འབད།

strip A long, narrow piece of cloth, paper, plastic, or some other material.

strips རས་ཆའམ། རོག་སུའམ། འགྲིག་རོག་གསལ། ཡང་ན་རྒྱ་ཆ་གཞན་གྱི་དུམ་སུ་དོག་ཅིང་རིང་བ་ཞིག

strobe light A light that quickly flashes on and off.
 འཛེར་ཤིང། བསྐྱོགས་པོར་འཛེར་ཞིང་གི་འགྲོ་བའི་ཤོད་ཅིག
 phys.

stroboscope An instrument for studying periodic motion or determining speeds of rotation by shining a bright light at intervals so that a moving or rotating object appears stationary.

འཛེར་ཡོད་དབྱུང་ཆས།
phys.

དུས་མཚམས་ངེས་ཅན་ཞིག་ལ་འོད་གསལ་པོ་རེ་འཕྲོ་རུ་བརྟག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འགྲལ་སྒྲོང་བྱེད་ཀྱིན་པའམ་རང་སྒྲོང་བྱེད་ཀྱིན་པའི་དངོས་གཟུགས་འགྲལ་མེད་དུ་མངོན་པའི་ཐབས་སྤྱད་དེ། དུས་མཚམས་ཅན་གྱི་འགྲལ་སྒྲོང་དམ་རང་འཁོར་གྱི་མགྲོགས་ཚད་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པར་སྒྲོང་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག།

stroke A sudden change in the blood supply to a part of the brain, which can result in a loss of some mental or physical abilities, or death.

ཐྱིག།
biol.

མྱུང་པའི་ཆལ་ས་ཤིག་ཏུ་ཐུག་མཁོ་སྒྲོང་བྱེད་ཚད་ལ་སྒོ་བྱར་དུ་ཕྱིན་པའི་འགྲུར་བ་ཞིག་སྟེ། འདི་ཡིས་ལུས་དང་སེམས་ཀྱི་རྒྱས་པ་ཁ་ཤས་ཉམས་འགོ་བཙུག་ཡང་ན་འཆི་སྒྲོན་འབྱུང་བའི་ཕྱིན་བྱུག་བྱེད་ཐུག།

strong force Force that attracts nucleons to each other within the nucleus; a force that is very strong at close distances but decreases rapidly as the distance increases. Also called strong interaction.

བྲག་བྲགས།
phys.

ཉྱེ་རུལ་དུ་ཉྱེ་ཆ་པན་ཚུན་འཐེན་རེས་བྱེད་པའི་འུགས་ཤིག་སྟེ། ཐག་ཉེ་བའི་སྐབས་སུ་འུགས་ཚད་ཉ་ཅང་ཆེ་ལ་ཐག་རྗེ་རིང་དུ་འགྲོ་སྐབས་འུགས་ཚད་མགྲོགས་པོའི་ངང་རྗེ་ཞན་དུ་འགྲོ་བའི་འུགས་ཤིག་དྲག་པོའི་སྟེལ་སྟེར་ཞེས་ཀྱང་བྲལ།

strong interaction See strong force.

ཐྱིལ་བྱུང་བྲག་སྟེ།
phys.

བྲག་འུགས་ལ་གཟེགས།

structure The arrangement of and relations between the parts or elements of something complex.

ཆགས་བརྟན། བརྟན་བ།
ཆགས་དབྱིབས།
biol.

རྟོག་འཛིང་ཅན་གྱི་བྱ་དངོས་ཤིག་གི་ཆལ་ས་མ་གྲུབ་ཚའི་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་དང་གོ་རིམ་སྟེ། སྤངས་ལ་གོ།

study A detailed investigation and analysis of a subject or situation.

ཞིབ་དཔྱད།
sci. method

བརྗོད་བྱ་ཞིག་གསལ་གནས་སྤངས་ཤིག་གི་ཐད་ལ་སྦྱབ་པའི་ཞིབ་ཆགས་པའི་རྟོག་ཞིབ་དང་དཔྱད་ཞིབ་ལ་གོ།

Styrofoam A brand of expanded plastic made from polystyrene.

སི་ཏེ་ཡི་ཙོ།
phys.

འགྲིག་ཤོག་གི་རྩ་ཆ་པོ་ལི་སི་ཏེ་ཡི་རིན་སྤྱད་ནས་བཟོས་པའི་བོངས་ཚད་ཆེ་བའི་འགྲིག་ཤོག་རིགས་ཤིག།

subatomic ཕ་རྒྱུ་གྱི། <i>phys.</i>	Below the atomic level; describing a particle of matter smaller than an atom, such as an electron. རྒྱུ་ཕྱི་རིམ་པའི་འོག་ཏུ་ཡོད་པ་སྟེ། རྒྱུ་ཕྱི་རིམ་པ་ལས་ཆུང་པའི་མེས་ཀྱི་སྒྲ་རྒྱུ་འབྲེལ་བར་བྱེད། དཔེར་ན་སྟོན་རྒྱུ་ཞིག་ལྟ་བུ།
subatomic particle ཕ་རྒྱུ་པུ་ལི། <i>phys.</i>	A particle smaller than an atom (e.g., a neutron) or a cluster of such particles (e.g., an alpha particle). རྒྱུ་ཕྱི་རིམ་པ་ལས་ཆུང་པའི་རྒྱུ་པུ་ལི་(དཔེར་ན་བར་རྒྱུ་པུ་ལི་) ཞིག་གསལ། ཡང་ན། འདི་ལྟ་བུའི་རྒྱུ་པུ་ལི་ཚོགས་(ཨ་ལ་པ་རྒྱུ་པུ་ལི་) ལྟ་བུ།
subconscious མཐོན་མེད་ཤེས་ཚད། <i>neurosci.</i>	Of or concerning the part of the mind of which one is not fully aware but which influences one's actions and feelings. རང་ཉིད་ཀྱི་ཤེས་ཚད་ཀྱི་ཆ་ཆད་པའི་འོག་ཏུ་མེད་མོད་སྟེར་ཞིག་གི་བྱེད་ལུགས་དང་སེམས་ཚོར་ལ་ཤུགས་རྒྱུན་སྒྲོན་པར་བྱེད་པའི་སེམས་ཀྱི་ཆ་ཤེས་དེ་དང་འབྲེལ་བའི།
subcutaneous fat བགས་ཆིལ། <i>biol.</i>	Adipose tissue located beneath the skin. བགས་པའི་འོག་ཏུ་ཡོད་པའི་ཆུ་ལ་བརྒྱུ་སྤྱད་བྱུ་ཅིག་
subcutis ནང་བགས། རྒྱུ་བགས། <i>biol.</i>	The layer of loose connective tissue beneath the skin, typically containing some or many fat cells as well as blood vessels and nerves. བགས་པའི་འོག་ཏུ་སྟོད་པོར་ཡོད་པའི་མ་བྱུད་སྟོར་སྤྱད་བྱུ་ལྱེ་གི་རིམ་པ་སྟེ། དེའི་ནང་དུ་གཙོ་བོ་ཆིལ་ཞིག་སྤྱད་འགའ་ཞིག་གསལ་མང་པོ་ཡོད་ལ། གྲག་རྩ་དང་དབར་རྩ་ཡང་ཡོད་པ་ཡིན།
subdwarf ཕ་རྒྱུ་པུ་ལི། <i>phys.</i>	A star which is smaller than a dwarf star སྐར་རྒྱུང་ལས་ཆུང་པའི་སྐར་མ་ཞིག་
subfamily ཡང་ཁྱིམ། <i>biol.</i>	A taxonomic category of related organisms ranking below a family and above a genus. ཁྱིམ་གྱི་འོག་དང་རྒྱུད་ཀྱི་ཉེ་དུ་ཡོད་པའི་འབྲེལ་ཡོད་སྟེ་དངོས་ཀྱི་དབྱེ་བ་སྤྱི་ལྟོ་ཆུན་ཞིག་
subgiant སྐར་འབྲིང་། <i>phys.</i>	A star with a lower absolute magnitude than a normal giant star of its spectral type འོད་ཤལ་གྱི་རིགས་མཚུངས་པའི་རྒྱུན་ལྡན་གྱི་སྐར་ཆེན་ལས་ཆུགས་ལུ་བ་ཀྱི་གསལ་ཆ་རྒྱུང་པའི་སྐར་མ་ཞིག་
subiculum འོག་ཉེན། <i>neurosci.</i>	The parahippocampal gyrus of the cerebral cortex. ཡུང་ཆེན་ཡུང་ཤུན་གྱི་མཚོ་ཉིའི་མཐའ་འཁོར་ཟེ་རྒྱུད་ལ་གོ།

sublimation Direct conversion of a substance from the solid to the vapor phase without passing through the liquid phase.

མཐོང་མཐོང་ལྟར་
phys.

དངོས་མཐོང་གི་ཁུགས་སུ་འགྱུར་མི་དགོས་པར་སྤྱོད་པའི་ཁུགས་སུ་ཐད་ཀར་སྐྱར་བ་ལ་གོ།

submillimeter astronomy A branch of astronomy covering the wavelength range from 0.3 to 1 millimeter approximately. It is the highest frequency range, 300–1000 gigahertz, in which radio astronomy can be carried out, and is particularly important because of the large number of molecular emission lines to be found in the range.

མི་ཁར་སྤྱོད་ཐུང་ཞེས་གི་ཁྱད་
དབྱེད་རིག་པ། མི་མི་ཕྱ་དབྱེད་
ཁྱད་དབྱེད་རིག་པ།
phys.

ཆུ་བས་ཐག་མི་ལེ་མི་ཁར་ 0.3 ནས་ 1 བར་ཙམ་ལ་ཁྱབ་པའི་སྐར་དབྱེད་རིག་པའི་ནང་ཆོན་ཞིག་
ཞིང་། ཆོས་ཕྱོད་ཐེར་འབྲུམ་ 300 ནས་ 1000 བར་ཁྱབ་པས། འདི་ནི་རྒྱ་དམིན་གྱི་སྐར་
དབྱེད་རིག་པ་ལེད་སྤྱོད་ཐུབ་པའི་ཆོས་ཕྱོད་ཀྱི་ཁྱབ་ཁུལ་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན་པ་དང་། འདུས་རྒྱུ་གྱི་
འཕྲོ་ཐིག་གང་མང་ཞིག་ཁྱབ་ཁུལ་འདི་དུ་ཡོད་པས། འདི་ནི་དམིགས་བསལ་གྱི་གལ་ཆོན་ཞིག་ཡིན།

subnucleus A smaller or secondary nucleus formed by the division of a larger nerve nucleus.

ཡང་ཆོས།
biol.

དབང་ཅིའི་ཆོས་ལུ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཆ་བགོས་ཀྱས་པ་ལས་གྲུབ་པའི་ཆོས་ལུ་རྒྱུང་བའམ་འབྲིང་བ་ལ་གོ།

subsonic 1. Of less than audible frequency.

གྲ་ཞབས།
phys.

2. Having a speed less than that of sound in a designated medium."

༡) རྩོས་རྒྱུད་གི་རྩོས་ཕྱོད་ལས་དམའ་བའི། ༢) རྒྱ་ལམ་ངེས་ཅན་ཞིག་ཏུ་སྤྱི་མགྲོགས་ཆད་
ལས་དཔལ་བ་ཡོད་པའི།

substance That which has mass and occupies space; matter.

བེམ་ཐུས།
phys.

གདོས་ཆད་ཡོད་ཅིང་བར་སྐར་དུ་གོ་ས་འཛིན་མཁན་ཏེ་བེམ་ཐུས།

substantia nigra A layer of grey matter in the brain that produces dopamine and contains pigmented nerve cells, loss of which has been associated with Parkinson's disease.

ཕྱད་ཕྱད་ཞག་པ།
neurosci.

རྩོས་མིན་སྤྱོད་སྤྱོད་ཕྱོད་ཅིང་ཆོན་ཅི་ཅན་གྱི་དབང་ཅ་སྤྱོད་དང་ལྷན་པའི་ཕྱད་པའི་ནད་གི་སྤྱོད་ཐུས་
གྱི་ངེས་པ་ཞིག་ འདི་ལ་གཞོན་སྤྱོད་ཡོད་པ་ནི་བར་གིན་སོན་གྱི་ནད་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན།

substrate The substance on which an enzyme acts.

གཞི་ཐུས།
biol.

སྤྱོད་ཐུས་ཀྱིས་ཕྱོད་ལས་སྤྱོད་པའི་དངོས་ཐུས།

subthalamic nucleus Part of the basal ganglia, the subthalamic nucleus is found in the diencephalon. It receives input from the striatum and helps to modulate motor behavior.

ཕྱད་ཕྱག་ཞབས་མདོ།
ཕྱག་ཞབས་གོང་བ།
neurosci.

ཞབས་གནས་ཅ་འདུས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཡིན་པའི་ཕྱད་སྤྱོད་ཞབས་མདོ་ནི་བར་ཕྱད་ཀྱི་ནད་དུ་ཡོད། དེ་
ཡིས་ལྷན་ལྷན་ནས་ཆ་འཕྲིན་ལེན་པ་དང་། འགྲུལ་སྤྱོད་ཀྱི་རྩལ་པ་སྤྱོད་སྤྱོད་ལ་རམ་འདེགས་ཕྱོད།

subtidal zone དྲམ་ཆུབས་ཤོག་ཁྲུལ། <i>biol.</i>	Zone in sea or ocean extending from low-tide mark to edge of continental shelf. དྲམ་ཆུབས་དམའ་བའི་མཚམས་ནས་སྒྲིང་ཆེན་གྱི་བར་ཁའི་དབར་དུ་བརྒྱུད་ས་པའི་མཚོའམ་གྱི་མཚོའི་ཁྲུལ་དེ་ལ་གོ།
subtractive primary color འཕྲི་བྱུང་གཞི་མདོག <i>phys.</i>	The three colors of light-absorbing pigments- magenta, yellow, and cyan- that when mixed in certain proportions will reflect any color in the spectrum. འོད་ཟེར་འདིབ་པའི་ཆོན་རྩས་གསུམ་སྟེ་དམར་སྟེང་དང་། སེར་ལོ། སྟོ་སྟེ་བཅས་སོ། འདི་དག་བསྟར་ཆད་དེས་ཅན་དུ་བསྐྱེས་ཆེ་འོད་ལལ་གྱི་ཁ་དོག་གང་ཡང་རུང་བ་ལྟོག་འཕྲོ་བྱེད་སྟབས།
succinate སི་ནིག་སྦྱར་ཇ། <i>chem.</i>	A salt or ester of succinic acid. སི་ནིག་སྦྱར་རྩས་ཀྱི་ཚུའམ་སྦྱར་ཆེལ་ཞིག།
succinate dehydrogenase སི་ནིག་ཡང་འཕུལ་སྒྲིན་རྩས། <i>biol.</i>	A key enzyme in the citric acid cycle catalyzing the oxidation of succinic acid to fumaric acid. སི་སྦྱར་འཁོར་རྒྱན་ནང་གི་སྒྲིན་རྩས་གཙོ་བོ་ཞིག་སྟེ། སི་ནིག་སྦྱར་རྩས་ལ་འཚོ་རྒྱུད་སྟེབ་སྦྱོར་གྱི་སྦྱལ་རྒྱུན་བྱས་ཏེ་བུམ་སྦྱར་དུ་སྦྱར་མཁན་སྒྲིན་རྩས།
sucrose སྟག་མངའ། (སྟ་ཕྱ་མངའ་ རྩས།) <i>chem.</i>	A compound which is the chief component of cane or beet sugar. རྩུང་དམར་གྱི་མངར་རྩས་སམ་བྱར་ཤིང་གི་མངར་རྩས་ཀྱི་གྲུབ་ཆ་གཙོ་བོ་ཡིན་པའི་འདུས་རྩས་ཤིག།
suction cup བྱུང་འཐེན་ཡོང་པ། <i>phys.</i>	A cup-shaped device, usually of plastic or rubber, designed to adhere to a flat surface by means of suction. འགྲེག་རིགས་ཀྱིས་གྲུབ་ཅིང་རྩབ་འཐེན་ལ་བརྟེན་ནས་སྟོམས་ངོས་ཤིག་ལ་འབྱར་བར་བྱེད་པའི་ཐོར་པའི་དབྱིབས་ཀྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག།
sulcus (sulci) སྒྲང་སྟུལ། <i>neurosci.</i>	Any of the narrow fissures separating adjacent convolutions of the brain. སྒྲང་པའི་ལྗེབ་ཅིག་ཟུ་བྱི་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་ཡོད་པའི་སྟུབས་ཀ་དོག་པོ་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་གོ། (སྒྲང་ཆེན་བྱི་བྱུན་སྦྱང་དུ་ཆགས་པའི་གཤོང་བྱེད་རྩས་པ།)
sulfur སྟུ་ཇ། <i>chem.</i>	The chemical element of atomic number 16, a yellow combustible non-metal. རྩལ་གངས་ 16 ཡིན་པའི་ཅ་རྩས་ཏེ། ལྷགས་རིགས་མིན་ཞིང་འབར་སྟུ་ལ། སེར་མདོག་ཅན་ཞིག།
summation རྩྭགས་བཟླ་མས། <i>math.</i>	The act or process of adding; addition. སྟོན་པའི་བྱ་བའམ་རྒྱུད་རིམ་སྟེ། སྟོན་ཅིས།

sun ཉི་མ། phys.	The star at the centre of the solar system. A typical main-sequence dwarf star, the sun is some 149600000 km from earth. ཉི་མའི་ཁྲིམ་རྒྱུད་ཀྱི་དྲེལ་དབུས་སུ་གནས་པའི་སྐར་མ་དེ་ལ་གོ་ཞིང། གཙོ་རིམ་སྐར་རྒྱུད་ཞིག་ཡིན་ལ། སའི་གོ་ལ་ནས་བརྟེན་ན་རྒྱུད་ཐག་ 149600000 km སར་ཡོད།
sunspot ཉི་ཐིག phys.	A dark patch in the sun's photosphere resulting from a localized fall in temperature to about 4000k. Most spots have a central very dark umbra surrounded by a lighter penumbra. ཉི་མའི་ངོས་ཀྱི་ས་གནས་ངེས་ཅན་ཞིག་གི་ཤོད་ཆད་ 4000k ལ་མར་ཆགས་པ་བརྟེན་ནས་ཉི་མའི་འོད་ཁྲིམ་དུ་མངོན་པའི་ནག་ཐིག་ཅིག་ཉི་ཐིག་མང་ཆེ་ཤོས་ལ་མཐའ་འཁོར་ཅུང་སྐྱ་བའི་ཉི་བའི་སྒྲིབ་མདངས་ཀྱིས་སྐོར་བའི་དྲེལ་དབུས་ཀྱི་གྲིབ་མདངས་ཏ་ཅང་ནག་པོ་ཞིག་ཡོད།
sunspot cycle ཉི་ཐིག་རྒྱུན་འཁོར། phys.	The recurring increase and decrease in the number of sunspots over a period averaging about eleven years. ཆ་སྟོ་མས་དུས་ལུན་པོ་ངོ་ 11 ཅམ་གྱི་ནང་དུ་ཉི་ཐིག་གི་ཁ་གངས་ཇེ་མང་དང་ཇེ་ཉུང་དུ་བསྐྱར་རྒྱས་སུ་འབྱུང་བའི་རྒྱང་ཚུལ།
super giant ཀླན་མ་འཕགས་ཆེན། phys.	A very large, extremely luminous star, 25 to as much as 1000 times the Sun's size. ཉི་མའི་ཆེ་ཆད་ལས་ལྷན་ 25 ནས་ 1000 གིས་ཆེ་ཞིང། བཟླག་མདངས་དང་བོངས་ཆད་ཏ་ཅང་ཆེ་བའི་སྐར་མ་ཞིག།
supercluster ཁྲད་འཕགས་ཆེན་བྱ། phys.	A group of neighboring clusters of galaxies. ཉི་འགམ་དུ་ཡོད་པའི་དགུ་ཚུགས་ཀྱི་ཆོས་བུ་དུ་མས་བྱུབ་པའི་ཕྱེ་ཆན་ཞིག།
superconductivity ཁྲད་འཕགས་ཁྲིད་རྒྱུ། phys.	The property of zero electrical resistance in some substances at very low absolute temperatures. ཚུགས་བྱུབ་ཤོད་ཆད་ཏ་ཅང་དམའ་མའི་སྐབས་སུ་དོར་ཇུས་འགའ་ཤས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་སྒྲིག་གི་འགོག་ལྷགས་ཁྲད་ཀོར་ཡིན་པའི་ཁྲད་ཆོས།
superconductor ཁྲད་འཕགས་ཁྲིད་གཟུགས། phys.	Material that is a perfect conductor with zero resistance to the flow of electric charge སྒྲིག་ཁུར་གྱི་རྒྱ་བ་ལ་འགོག་ལྷགས་ཅི་ཡང་མེ་སྟོད་པའི་ཡང་དག་ཁྲིད་གཟུགས་ཡིན་པའི་དོར་པོ།
superfamily གོང་ཁྲིམ། biol.	A taxonomic rank immediately above a family. ཁྲིམ་གྱི་སྟེང་ཉག་ཉག་ན་ཡོད་པའི་དབྱེ་བསྟུའི་རིམ་པ་ཞིག།
supergiant ཀླན་མ་འཕགས་ཆེན། phys.	The largest and most luminous type of star. བོངས་ཆེ་ཤོས་དང་བཟླག་མདངས་ཆེ་ཤོས་ཡིན་པའི་སྐར་མའི་རིགས་ཤིག།

superimpose	To lay or place (something) on or over something else.
ཐློལ། <i>phys.</i>	དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་(དངོས་པོ་གཞན་ཞིག་)སྟེ་ལ་བཤམ་འཛོག་པ།
superior	Describing an organ or part that is in a higher place or position.
ཉིང་། <i>biol.</i>	གནས་ས་མཐོ་བ་ཞིག་ཏུ་ཡོད་པའི་དབང་པོའམ་ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་མཚོན་པར་བྱེད་པ་ཡིན།
superior colliculus	An essential visual center between the retina and the striate cortex.
འབྲུག་གཞུགས་གོང་མ། <i>neurosci.</i>	བ་སྤྱི་དང་འབྲུག་རིས་ཅན་གྱི་ཁྲུང་ཤུན་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་ཡོད་པའི་མཐོང་ཆོར་གྱི་ཉེ་གནས་གསལ་ཆོན་ཞིག།
supernova	An explosive brightening of a star in which the energy radiated by it increases by a factor of 10^{10} .
ཐྱད་འཕགས་ནོར་མ། <i>phys.</i>	བསྐྱུན་པའི་རྩ་ས་པ་ལྷ་བ་ 10^{10} ཡིས་འཕར་པའི་འབར་རྩ་ས་དང་ལྷན་པའི་སྐར་མ་བཟུག་མདངས་ཅན་ཞིག།
superorganism	A group of organisms, such as an insect colony, that functions in an organized fashion analogous in some ways to the functioning of a single biological organism.
ཚད་བཀའ་སྐྱེད་པོ། <i>biol.</i>	སྤྱི་དངོས་བྱེ་བྲག་པ་གཅིག་གི་བྱེད་ལས་སྟེ་ལ་སྤྲོད་ས་དང་གང་འཆམས་མཚུངས་པའི་སྟོན་སྟེ་གཞུགས་ཅན་གྱི་བྱེད་ལས་སྟེ་ལ་ཁན་འབྲུ་མེན་གྱི་ཁྲུ་ཆོགས་ལྟ་བུའི་སྤྱི་དངོས་ཀྱི་ཆོགས་སྟེ་ཞིག།
superposition	The overlapping and combining of waves.
ཅིག་ཐློལ། <i>phys.</i>	རྒྱབས་མཉམ་དུ་སྟོལ་བ་དང་སྟེ་བ་པའི་དོན།
superposition principle	In a situation where more than one wave occupies the same space at the same time, the displacements add at every point.
ཅིག་ཐློལ་ཆ་འཛིན། <i>phys.</i>	རྒྱབས་འགའ་ཤས་ཀྱིས་དུས་མཚུངས་སུ་ས་ཁུལ་གཅིག་པ་བཟུང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱབས་ཀྱི་གནས་ཐམས་ཅད་དུ་གནས་སྟོན་ཅིག་སྟོན་བྱས་ཡོད་པའི་གནས་སྟངས།
supersonic	Traveling faster than the speed of sound.
ཐླ་བཀའ། <i>phys.</i>	སྤྱིའི་མགྲོགས་ཚད་ལས་ལྷུར་བར་བཟོད་པ། [སྤྱི་ལས་མགྲོགས་པར་བཟོད་པས་ན་སྤྱི་བཀའ།]
support force	Upward force that balances the weight of an object on a surface.
ཉེན་ཕྱགས། <i>phys.</i>	ངོས་ཤིག་གི་སྟེང་དུ་བཞག་པའི་དངོས་པོའི་བྱིད་ཚད་ཆ་སྟོམ་བཟོ་མཁན་ཁ་ཡར་ལ་བྱོགས་པའི་བྱགས།
supratidal zone	The region of the shore that is just above the highest water level, within reach of waves or spray.
ཧྲས་རྒྱབས་ཉེད་ཁུལ། <i>biol.</i>	ཚུའི་མཐོ་ཆད་མཐོ་ཤོས་ཀྱི་སྟེང་ཏྲག་ཏྲག་ན་ཡོད་ཅིང་ན་རྒྱབས་དང་ཚུའི་ཟེགས་མ་སྟོབ་སའི་མཚོ་འགམ་གྱི་ས་ཁུལ་ལ་གོ།

surface area ཁང་ངོས་རྒྱ་ཁྱིམ་ <i>math.</i>	The area of an outer part or uppermost layer of something. དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྒྲིབ་ངོས་མཐའ་ཕྱི་རྒྱ་ཆ་ཤས་ཀྱི་རྒྱ་ཁྱིམ་ལ་གོ།
surface tension ཕྱི་རྒྱ་སྒྲིབ་ཕྱགས་པ། <i>phys.</i>	Tendency of the surface of a liquid to contract in area and thus behave like a stretched elastic membrane. གཤེར་ག་ཐུགས་ཤིག་གི་ཕྱི་རྒྱ་ཆ་ཁྱིམ་རྒྱ་ཁྱིམ་རྒྱ་ཆ་དུ་གཏོང་བྱེད་ཀྱི་རྒྱ་སྒྲིབ་ལ་སྒྲིབ་ལ་བརྟེན་ནས་བརྒྱུད་ཆ་ཆར་བའི་ལྷུས་གཤིས་ཅན་གྱི་སྒྲིམ་མཉམ་བུའི་བྱ་བ་བྱེད།
sweat gland རྩལ་སྒྲིབ་པ། <i>biol.</i>	A gland which produces sweat, situated beneath the dermis and connected to the skin surface by a sweat duct རྩལ་ཆུ་སྒྲིབ་སྒྲིབ་བྱེད་མཁུན་གྱི་མེན་བུ་ཞིག་སྟེ། བར་བགས་ཀྱི་འོག་ཏུ་ཡོད་ཅིང་བགས་པའི་ཕྱི་རྒྱ་ཆ་ལ་རྩལ་ཆུ་འཛུལ་སྒྲིབ་བྱ་ཡིས་སྒྲེལ་ཡོད།
symbiont མཉམ་གྲོགས་པ། <i>biol.</i>	An organism living in a state of symbiosis མཉམ་གྲོགས་ཀྱི་རྣམ་པར་འཛོལ་བཞིན་པའི་སྒྲིབ་དངོས་ཤིག་
symbiosis མཉམ་གྲོགས་པ། <i>biol.</i>	A close association between two or more different organisms of different species, often but not necessarily benefiting each member. Three different kinds of symbioses are commensalism, mutualism, and parasitism. ཉེ་རིགས་ཐ་དང་ཡིན་པའི་སྒྲིབ་དངོས་མི་འདྲ་བ་གཉིས་མཐའ་དུ་མའི་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་ཞིག་སྟེ། སྐབས་མང་པོར་ཕན་ཚུན་ལ་ཕན་འདོགས་རེས་བྱེད་མོད། དེ་ལྟར་འབྲུང་དགོས་པའི་ངེས་པ་མེད། མཉམ་གྲོགས་ཀྱི་རིགས་མི་འདྲ་བ་གསུམ་པོ་ནི། གཉིས་མེད་ཁེ་འཕྲོག་ཕན་ཚུན་གཉིས་ཕན། གཞན་རྟེན་གྱི་རང་བཞིན་བཅས་ཡིན།
symbol མཚན་ཉག་པ།	A mark or character used as a conventional representation of an object, function, or process, e.g. the letter or letters standing for a chemical element or a character in musical notation. དངོས་པོ་འཇམ། བྱེད་ལས། ཡང་ན་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་སྟབས་བདེར་མཚན་པའི་ཆེད་དུ་སྒྲིབ་པའི་ཉག་པ་མཐའ་ཡིག་འབྲུ་ཞིག་དཔེར་ན། ཡིག་འབྲུ་གཅིག་གསུམ་དུ་མས་ཅ་ཇས་མས་དབྱེད་པའི་ཉག་པ་མཚན་པ་ལྟ་བུ།
symmetry རྒྱམ་མཚད་པ། ཆ་མཚད་པ། <i>phys.</i>	The quality of being made up of exactly similar parts facing each other or around an axis ཕན་ཚུན་ཁ་གཏད་དུ་ཡོད་པའམ་སྟོག་ཤིང་ཤིག་གི་མཐའ་འཁོར་ཡོད་པའི་ཆ་ཤས་གཅིག་མཚད་པ་གཉིས་ཀྱིས་བྱུང་བའི་བྱེད་ཆོས་ལ་གོ།

sympathetic trunk	The sympathetic trunks are a paired bundle of nerve fibers that run from the base of the skull to the coccyx.
གཅེས་ཚོར་གཞུང་ཁྱེ། <i>neurosci.</i>	གཅེས་ཚོར་གཞུང་ཁྱེ་ནི་གཞི་ལེའི་མཐེལ་ནས་མཐུག་ཅུས་དབར་མ་བྱུང་བའི་དབར་ཅའི་ཅ་རྒྱས་ཀྱི་ཆག་པ་ཆ་གཅིག་
symptom	An indication of a disorder or disease, especially a subjective one such as pain, nausea, or weakness.
ནད་ཉམ་གས། <i>biol.</i>	འཇུག་སྟོན་ནས་ན་ཆའི་རྟགས་མཚན་ཏེ། བྱེ་བྲག་ཏུ་ན་བྱག་གས། སྦྱག་མེར་ལངས་བ། ཡང་ན། སྟོབས་མེད་པའི་རང་བཞིན་ལྟ་བུའི་ཡུལ་ཅན་གྱི་རྟགས་མཚན་ལ་གོ།
synapse	The junction between two neurons or between a nerve and a muscle cell or gland.
དབང་ཅའི་མཐུང་མཚམས། <i>neurosci.</i>	དབང་ཅ་ཕྲ་ག་བྱགས་གཉིས་ཀྱི་དབར་རམ། ཡང་ན་དབང་ཅ་ཕྲ་ག་བྱགས་གཅིག་དང་ཨ་གནད་ཕྲ་ཕྱུང་གཅིག་གས་མེད་བྱ་གཅིག་གི་དབར་གྱི་སྦྲེལ་མཚམས་ལ་ཟེད།
synaptic	Of or relating to a synapse
མཐུང་མཚམས། <i>neurosci.</i>	དབང་ཅའི་མཐུང་མཚམས་དང་འབྲེལ་བའམ་དབང་ཅའི་མཐུང་མཚམས་ཀྱི།
synaptic cleft	The space between neurons at a nerve synapse across which a nerve impulse is transmitted by a neurotransmitter—called also synaptic gap.
མཐུང་མཚམས་སྟོང་ཆ། <i>neurosci.</i>	དབང་ཅ་ཕྲ་ག་བྱགས་དབར་གྱི་མཐུང་མཚམས་སུ་ཡོད་པའི་བར་སྟོང་ལ་གོ་ཞིང། དབང་ཅའི་འཕར་བརྗེ་ནི་དབང་ཅ་འཕྲིན་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བར་སྟོང་འདིའི་ལ་རེལ་དུ་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད། འདི་ལ་དབང་ཅའི་བར་སྟོང་ཞེས་ཀྱང་ཟེད།
synaptic potential	The potential difference across the post-synaptic membrane that results from the action of transmitter substance (neurotransmitter) at a synapse.
མཐུང་མཚམས་རྒྱས་པ། <i>neurosci.</i>	མཐུང་མཚམས་སུ་བྱུང་བའི་དབང་ཅའི་འཕྲིན་པའི་བྱ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་མཐུང་མཚམས་མེས་ཀྱི་སྒྲིམ་པའི་ཁྲོད་དུ་བྱུབ་པའི་རྒྱས་པའི་ཁྲད་པར་ལ་གོ།
synaptic vesicle	A small secretory vesicle that contains a neurotransmitter, is found inside an axon near the presynaptic membrane, and releases its contents into the synaptic cleft after fusing with the membrane.
མཐུང་མཚམས་ལྗང་བྱ། <i>neurosci.</i>	མཐུང་མཚམས་སྟོན་གྱི་བརྗེ་སྦྲེལ་ཅ་ཕྲན་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་དབང་ཅ་འཕྲིན་པ་ཞིག་དང་ལྗན་པའི་ཟགས་ཐོན་ལྗང་བྱ་རྒྱུར་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། སྒྲིམ་པོ་དང་འབྲུར་བའི་རྗེས་སུ་མཐུང་མཚམས་སྟོང་ཆའི་ནང་དུ་དེའི་ནང་མས་རྣམས་སྟོང་གྱི་ཡོད།

<p>synchroclotron མགམ་སྒྲིག་གོང་འབྱེད་རྩལ་ ཆས། <i>phys.</i></p>	<p>A cyclotron able to achieve higher energies by decreasing the frequency of the accelerating electric field as the particles increase in energy and mass.</p> <p>རྩལ་གྱི་རྒྱས་པ་དང་གཏོས་ཚད་འཕེལ་བ་དང་བསྐྱར་ནས་སྤྱར་ཚད་འཕེལ་གྱིན་པའི་སྒྲོག་པའི་སྒྲོས་ཕྱིན་མར་ཆག་ཏུ་བརྒྱལ་སྟེ་རྒྱས་པ་མཐོན་པོར་སྒྲིབས་སུ་འཇུག་ཐུབ་པའི་གོང་འབྱེད་རྩལ་ཆས་ཤིག།</p>
<p>synchronize མགམ་སྒྲིག་གཅིག་སྒྲིག <i>phys.</i></p>	<p>Cause to occur or operate at the same time or rate.</p> <p>རྒྱས་ཚད་གཅིག་མཚུངས་སམ་འགྲོས་ཚད་གཅིག་མཚུངས་ཀྱི་སྐྱེད་ནས་འབྱུང་དུ་འཇུག་པའམ་ཕྱིན་ལས་སྤྱད་ཏུ་འཇུག་པ།</p>
<p>synchrony མཚུངས་སྒྲིག <i>phys.</i></p>	<p>Simultaneous action, development, or occurrence.</p> <p>རྒྱས་མཉམ་དུ་བྱུང་བའི་བྱ་བམཉ། འཆར་ཡོངས་སམ། ཡང་ན། བྱང་བ།</p>
<p>synchrotron ཆ་སྒྲམས་རྩལ་ཆས། <i>phys.</i></p>	<p>A particle accelerator used to impart energy to electrons and protons in order to carry out experiments in particle physics and in some cases to make use of the synchrotron radiation produced.</p> <p>རྩལ་རིགས་དངོས་ཁསས་སུ་བཀྟག་དབྱེད་ཀྱི་ཆེད་དུ་སྒྲོག་རྩལ་དང་པོ་རྩལ་ལ་རྒྱས་པ་སྦྱོང་བར་སྦྱོང་བའི་རྩལ་རིགས་སྤྱར་སྟོན་བསྐྱར་ཆས་ཤིག། ལྷན་པའི་ཆ་སྒྲམས་རྩལ་ཆས་སྤྱད་དེ་འབྱེད་འགོ་བསྐྱར་གྱི་ཡོད།</p>
<p>syndrome རྟགས་འདས། <i>biol.</i></p>	<p>A group of symptoms which consistently occur together, or a condition characterized by a set of associated symptoms.</p> <p>རྒྱས་རྟག་ཏུ་མཉམ་དུ་འབྱུང་བའི་ནད་རྟགས་ཀྱི་སྟེ་ཆན་ཞིག་གས། ཡང་ན་འབྲེལ་ཡོད་ནད་རྟགས་ཀྱི་ཆན་པ་ཞིག་གིས་མཆོན་པར་བྱེད་པའི་གནས་སྟངས་ཤིག།</p>
<p>syntax ཆིག་སྒྲིང་བསྐྱབ་ཚལ། <i>neurosci.</i></p>	<p>The arrangement of words and phrases to create well-formed sentences in a language.</p> <p>སྒྲ་ཡིག་ཅིག་གི་ནད་དུ་ཆིག་བྲུབ་ལེགས་པོ་ཞིག་བཟོ་བའི་ཆེད་དུ་བཀོལ་བའི་ཆིག་དང་ཆིག་ཆོགས་ཀྱི་གོ་རིམ་སྒྲིག་སྟངས་ལ་གོ།</p>
<p>synthase རྩྭ་འབྲུབ་སྒྲིན་ཇུས། རྩྭ་སྒྲིན། <i>biol.</i></p>	<p>Any of various enzymes that catalyze the synthesis of a substance without involving the breaking of a high-energy phosphate bond.</p> <p>རྒྱས་ཚད་མཐོ་བའི་པོ་སི་ཕེར་ཡི་འཆིང་བ་མ་གཏོར་བའི་སྟོན་ས་ཇུས་ཤིག་གི་རྩྭ་སྒྲིན་པ་སྤྱུ་མཁན་གྱི་སྒྲིན་ཇུས་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག།</p>
<p>system མ་ལག <i>biol.</i></p>	<p>A set of things working together as parts of a mechanism or an interconnecting network; a complex whole.</p> <p>དངོས་པོ་ཆ་ཆད་བ་ཞིག་ཆགས་པར་ལས་ཀ་མཉམ་ལས་བྱེད་པའི་ཆ་ཤས་སམ་ཡན་ལག་གི་ཆོགས་འདས་ལ་ཟེར།</p>

T

T

T cell A lymphocyte of a type produced or processed by the thymus gland and actively participating in the immune response.

ནི་ལུ་ལྷན་པ།
biol.

ར་ཆང་མེན་བུ་ཡིས་སྤྱིད་སྤྱོད་ནས་ལས་སྤྱོད་བྱས་ཤིང་ནད་འགོག་ཡ་ལན་དུ་རྩེ་ཐག་གིས་
འཛུལ་ཞུགས་བྱེད་པའི་ཚུ་སེར་པ་ཕུང་གི་རིགས་ཤིག

tachyon Hypothetical particle that can travel faster than light and thus move backward in time.

རྟེན་རྒྱལ།
phys.

འོད་ཀྱི་མགྲོགས་ཆད་ལས་སྤྱར་བར་བསྐྱོད་ཐུབ་པའི་རྟོག་བཏགས་ཀྱི་རྩལ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་།
དུས་ཀྱི་ནད་དུ་ཁ་ཕྱིར་ཕྱོགས་སྟེ་བསྐྱོད་ཐུབ།

tachypnea A condition of excessively rapid respiration.

དབུགས་ལྷན་ཐང་བ།
biol.

དབུགས་འབྱེན་རྩལ་ཆད་ལས་བརྒལ་བའི་མགྲོགས་པོར་བྱེད་པའི་གནས་སྐབས་ཤིག

tackle A mechanism consisting of ropes, pulley blocks, hooks, or other things for lifting heavy objects.

འཕྲེད་འཁོར་མ་ལག
phys.

དངོས་པོ་ལྗེད་མོ་ཡང་འདེགས་པའི་ཆེད་དུ་ཐག་པ་དང་། འཕྲེད་འཁོར། ལྷགས་ཀྱི་ལ་སོགས་
བས་བྱུབ་པའི་འབྲུལ་འཁོར་གྱི་མ་ལག་ཅིག

talk therapy Any of various forms of psychotherapy using verbal communication for treating mental and emotional disorders, in contrast to one using drugs, physical exercise, or some other technique.

འག་གསོ། གཏམ་གྱི་གསོ་
ཐབས།
neurosci.

སེམས་ཁམས་ཀྱི་འཕྲུག་སྐྱོན་དང་། སེམས་སྤོང་གི་འཕྲུག་སྐྱོན་གྱི་གསོ་བཅས་སུ་སྤྱོད་དང་།
ལུས་རྩལ་ལ་སོགས་པའི་ཐབས་ལམ་གྱི་ཆབ་རྒྱུ་ལག་གི་བརྟོག་པ་བཅུད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་སེམས་
ཁམས་གསོ་བཅས་ཀྱི་ཐབས་ཚུལ་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག

tangent ཐང་ཐིག (ཆིག་ཐང་།) <i>math.</i>	Line that touches a curve in one place only and is parallel to the curve at that point. གྲག་རིས་ཤིག་ལ་གནས་གཅིག་ཁོན་ནས་འཕྲད་ཅིང་གནས་དེ་ག་རང་ནས་གྲག་རིས་དེ་ལ་མཉམ་གཤིབ་ཡིན་པའི་ཐིག་།
tangential speed ཐང་ཐིག་མཐུགས་ཚད། <i>phys.</i>	Linear speed along a curved path. གྲག་ལམ་ཞིག་གི་རྒྱད་དུ་ཡོད་པའི་བྲང་ཐད་མཐུགས་ཚད།
taper བྱང་འཕྱར། <i>phys.</i>	To become smaller or thinner toward one end. སྒྲིབ་ཅིག་རྗེ་རྒྱང་རམ་རྗེ་སྤ་རུ་འགྲོ་བ།
target cell དམིགས་འབེན་ཕྲ་ཕྱང་། <i>biol.</i>	A cell selectively affected by a particular agent, such as a virus, drug, or hormone. གཉན་སྲིན་ནས། སྤྲན་ཇས། ཡང་ན་མེན་ཇས་ལྟ་བུའི་བྱིད་རྒྱུན་རིས་ཅན་ཞིག་གིས་འདེམས་གསེས་གྱི་སྒོ་ནས་འགྲུགས་རྒྱུན་འདོན་སའི་སྤ་ཕྱང་ཞིག་།
taste རྩ་རྩ། <i>neurosci.</i>	The sense by which the qualities and flavour of a substance are distinguished by the taste buds དངོས་ཇས་ཤིག་གི་སྤྲུམ་ཀ་དང་ཤོ་བ་དེ་རོ་ཆོར་ཐེའུ་ཡིས་དབྱེ་འབྱེད་བྱེད་པའི་ཆོར་བ་དེ་ལ་གོ་
taste bud རྩ་རྩ་ཐེའུ། <i>neurosci.</i>	Any of the clusters of bulbous nerve endings on the tongue and in the lining of the mouth which provide the sense of taste. ཐྱི་དང་ཁ་འཕེན་དུ་ཤེལ་རྟོག་གི་དབྱིབས་སུ་ཡོད་པའི་དབང་ཅའི་སྤྲེ་མོ་རྩན་པོ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། རོ་ཆོར་བའི་བྱ་བ་བྱེད།
tau ཅུ། <i>biol.</i>	Also called tau protein. A protein that is an important component of nerve cells, helping to maintain their function and structure: in the brain, distortions in the protein's molecular shape is associated with the onset of Alzheimer's disease. དབང་ཅ་སྤ་ཕྱང་གི་བྱིད་ལས་དང་ཆགས་བཞོན་རྒྱུན་གནས་བྱིད་པར་རམ་འདེགས་བྱིད་ཅིང་དབང་ཅ་སྤ་ཕྱང་གི་བྱུབ་ཆ་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན་པའི་སྤྱི་ཇས་ཤིག་གྲུད་པའི་ནང་དུ་སྤྱི་ཇས་འདིའི་འདུས་རྒྱལ་གྱི་དབྱིབས་ལ་བཞེདས་བྱུང་ཆེ་དེ་ནི་ཨ་ལ་རྗེ་མར་ནད་འགོ་འཛུགས་སྐྱབས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན། འདི་ལ་ཅ་དུ་སྤྱི་ཇས་ཞེས་ཀྱང་ཟེར།
tau ཅུ། <i>phys.</i>	The heaviest elementary particle in the class of elementary particles called leptons. རྩ་དུལ་གྱི་སྤྲེ་ཆན་ལེབ་ལོན་གྱི་ཁྲིངས་སུ་གཏོགས་པའི་རྩ་དུལ་ལྟེ་ཤོས།

tau neutrino ཅུ་ཡི་མ་ནིང་ཕྱ་རྒྱལ། <i>phys.</i>	A type of neutrino associated with tau particles ཅུ་རྒྱལ་དང་འབྲེལ་ཡོད་ཀྱི་མ་ནིང་ཕྱ་རྒྱལ་གྱི་རིགས་ཤིག།
tauon ཅུ་མོན་རྒྱལ། <i>phys.</i>	A negatively charged lepton with a mass approximately 3500 times greater than that of an electron. མོན་རྒྱལ་ལས་གདོས་ཚད་ལྡན་ 3500 ཅམ་གྱིས་ཆེ་ཞིང་མོ་ཁུར་དང་ལྡན་པའི་ལེབ་ཅོན་རྒྱལ་ཞིག།
taxonomy དབྱེ་བརྒྱ། དབྱེ་བརྒྱ་རིག་པ། <i>biol.</i>	The classification and naming of organisms in an ordered system that is intended to indicate natural relationships, especially evolutionary relationships. རང་བྱུང་གི་འབྲེལ་བ་དང་། ལྷག་པར་དུ་འབེལ་འགྱུར་གྱི་འབྲེལ་བ་མངོན་གསལ་དུ་བསྟན་པའི་ མོ་ནས་སྤྱི་དངོས་རྣམས་གོ་རིམ་ལྡན་པའི་སྤྲིག་འཇུག་སེལ་ཤིག་ཏུ་སྤྲེ་ཆེན་དབྱེ་འབྲེད་བྱེད་པ་དང་། དེ་མ་ཐུན་གྱི་མིང་འདོགས་པ་ལ་གོ།
technician འབྲུལ་ལས་པ། འབྲུལ་ བཟོ་བ། <i>phys.</i>	A person skilled in mechanical or industrial techniques or in a particular technical field འབྲུལ་ལས་སམ་བཟོ་བྲུ་དང་འབྲེལ་བའི་ཐབས་ཆུལ་ལ་མཁས་པའི་གང་ཟག་ཅིག་གས། ཡང་ན། བཟོ་རིག་གི་སྤྲེ་ཆེན་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་མཁས་པའི་གང་ཟག་ཅིག་ཅག།
technique ཐབས་ཆུལ། ཐབས་ཆུལ། ཐབས་བྱས། <i>sci. method</i>	The basic method for making or doing something, such as an artistic work or scientific procedure སྤྲེ་ཆུལ་གྱི་ལས་ཀའམ་ཆོན་རིག་གི་ལག་བསྟར་རྒྱུད་རིམ་ལྟ་བུའི་ནང་དུ་བྱ་དངོས་ཅི་རུང་ཞིག་ བཟོ་བའམ་སྤྲུབ་པའི་གཞི་རྒྱུ་ཐབས་ལམ་ལ་གོ།
technologist འབྲུལ་རིག་པ། <i>phys.</i>	A person who applies scientific information for practical uses, for example, in industry. ཆོན་རིག་གི་ཤེས་བྱ་བཟོ་བྲུ་སྤྱི་ནང་དུ་དངོས་སུ་ལག་བསྟར་བྱེད་མཁན་གྱི་གང་ཟག་ཅིག།
technology འབྲུལ་རིག་པ་འབྲུལ་ཆུལ། འབྲུལ་ཆས། <i>phys.</i>	Method and means of solving practical problems by implementing the findings of science. ཆོན་རིག་གི་རྟེན་པ་ལེད་སྤྱད་དེ་སྤྲུབ་པའི་དངོས་ཡོད་ཀྱི་དཀའ་ངལ་སེལ་བའི་ཐབས་ལམ་དང་ ཆ་རྟེན།
teeing off རྟེགས་གཏྱས། <i>phys.</i>	To drive a golf ball from the tee. མོ་ལ་ཅེད་སྟོ་ལོ་སྟེགས་ཀྱི་ནས་གཡུག་པ།
telencephalon ལྷན་རིམ་གོང་མ། <i>neurosci.</i>	The most highly developed and anterior part of the fore-brain, consisting chiefly of the cerebral hemispheres. འཆར་འབེལ་ཆད་མཐོ་ཤོས་ཕྱིན་པའི་མདུན་ལྷན་གྱི་མདུན་ཆ་ལ་གོ་ཞིང་། གཙོ་བོ་ལྷན་ཆེན་རྒྱུས་ བྱེད་གཉིས་ཀྱིས་བྲུབ་ཡོད།

telescope	Optical instrument that forms images of very distant objects.
རྒྱུང་མཐོང་ཆེལེལ། <i>phys.</i>	ཏ་ཅང་རྒྱུང་ཤིང་གི་དངོས་པོའི་སྒྲོམ་བརྒྱན་འཆར་བར་བྱེད་པའི་འོད་རིག་ཡོ་བྱེད།
telophase	The final phase of cell division, between anaphase and interphase, in which the chromatids or chromosomes move to opposite ends of the cell and two nuclei are formed.
འབྲུག་ཇོ། <i>biol.</i>	གྲེས་འོད་དར་བར་འོག་ཉེས་ཀྱི་དབར་དུ་ཡོད་པའི་ཐ་ཤུང་འབྲེད་ཅིས་ཀྱི་མཐའ་མའི་ཅིས་པ་དེ་ལ་གོ་ ཞིང་། དེའི་སྐབས་སུ་ཆོས་ཅིད་དམ་ཆོས་གཟུགས་རྣམས་ཐ་ཤུང་གི་མཐའ་སྡེ་གཉིས་སུ་བསྐྱོད་ ནས་ཉེ་དུལ་གཉིས་བྱུབ་ཀྱི་ཡོད།
temperature	Measure of the average translational kinetic energy per molecule of a substance, measured in degrees Celsius or Fahrenheit or in kelvins.
རྒྱུ་ཆེད། <i>phys.</i>	དངོས་མུས་ཤིག་གི་འདུས་དུལ་དེ་འོད་ཆ་སྒྲོམས་ཀྱི་ཐད་སྐྱོད་རུས་པའི་ཆད་འཇལ་ལ་གོ་ཞིང་། བཅིག་ཞི་རྟེན་རི་སེལ་སྤེལ། རྒྱ་རན་ཏེ། ཡང་ན་ཁེལ་མེན་དུ་ཆད་འཇལ་བྱེད།
temporal lobe	A large lobe of each cerebral hemisphere that is situated in front of the occipital lobe and contains a sensory area associated with the organ of hearing.
རྩ་ལྷག་ཁྲད་པལ། རྩ་ལྷག་ འདབ་མ། <i>neurosci.</i>	ལྷག་འདབ་ཀྱི་མདུན་དུ་གྲང་ཆེན་རྒྱས་བྱེད་དེ་འོད་ནད་དུ་ཡོད་པའི་འདབ་མ་ཆེན་པོ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། དེའི་ནད་དུ་ཆོས་ཆོར་ཀྱི་དབང་སོ་དང་འབྲེལ་བའི་དབང་ཆོར་གྱི་ས་ཁུལ་ཞིག་ཡོད་པ་ཡིན།
tendon	A tough inelastic tract of connective tissue connecting muscles to bone, composed mainly of collagen fibres.
རྩུས་པ། <i>biol.</i>	གཙོ་པོ་ཁོ་ལོ་ཐེན་ཅ་རྩུས་ལས་གྲུབ་ཅིང་ཤ་སྐྱིས་དང་རུས་པ་མ་བྱུང་སྤྱོར་བྱེད་མཁན་མ་བྱུང་ སྤྱོར་ཤུང་བྱུབ་ཀྱི་ཅ་རྩུས་མཁའགས་ཤིང་ལྷེས་གཤེས་མེད་པ་ཞིག།
tension	1.The longitudinal deformation of an elastic body that results in its elongation. 2.The force producing such deformation.
རྒྱུང་བྱུགས། <i>phys.</i>	༡) ལྷེས་གཤེས་ཅན་གྱི་དངོས་གཟུགས་ཤིག་སྒྲར་སྐབས་དེའི་གཞུང་རྒྱུད་དུ་བྱུང་བའི་བཅོཅས། ༢) བཅོཅས་དེ་ལྟ་བུ་བཅོ་བྱེད་ཀྱི་ཤུགས།
tensor	A muscle that stretches or tightens a body part.
རྒྱུང་ཁྲད། <i>biol.</i>	ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་རྒྱུང་སྐྱུས་བྱེད་མཁན་གྱི་ཤ་སྐྱིས།

terminal speed མཐའ་གཏུགས་འགྱུགས་ཚད། <i>phys.</i>	Speed attained by an object wherein the resistive forces, often air resistance, counterbalance the driving forces, so motion is without acceleration. འགོག་ལུགས་ཏེ་དུས་སྐབས་པལ་ཆེ་བར་རྒྱུད་གི་འགོག་ལུགས་ཀྱིས་དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྒྲུལ་ལུགས་དོ་མཉམ་བཅོས་སྐབས་དངོས་པོ་དེར་ཐོབ་པའི་མཐུགས་ཚད་ལ་གོ་དེར་བརྟེན་ནས་འདི་ནི་སྒྲུར་སྒྲོན་མེད་པའི་འགྲུལ་སྐྱོད་ཅིག་ཡིན།
tertiary structure བརྒྱུད་རིམ་གསུམ་ལ། <i>biol.</i>	The complete three-dimensional structure of all the atoms in a protein or nucleic acid, consisting of the arrangement of the secondary structure into patterns such as folds and supercoils. སྤྱི་ཐུས་སམ་ཉིད་སྐྱུར་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་རྩལ་ཐུན་མཐའ་དག་གི་ཕྱོགས་དོས་གསུམ་ཐུན་གྱི་ཆགས་བཞེད་ཆ་ཚད་བཤེད་ལ་གོ་ཞིང་། བརྒྱུད་རིམ་གཉིས་པ་རྣམས་ལྟེན་ཅིག་གི་རྣམ་པའོས་ཚད་མཐོ་བའི་གཙུག་སྒྲིམ་གྱི་རྣམ་པར་སྒྲིག་པ་ལས་བྱུག།
test charge ཆོད་ལྷའི་ཁྲོག་འཁྲར། <i>phys.</i>	A test charge is a charge with a magnitude so small that placing it at a point has a negligible affect on the field around the point. ཆོད་ལྷའི་ཁྲོག་ཁུར་ནི་འཁོར་ཏ་རྒྱུད་པའི་ཁུར་ཞིག་སྟེ། དེ་ཉིད་ཆོག་ཅིག་གི་སྟེང་དུ་འཛོག་སྐབས་ཆོག་དེའི་མཐའ་འཁོར་གྱི་ར་བ་ལ་ལུགས་རྒྱུན་ཏ་ཅང་ཐུན་བྱ་ལས་མེ་བྱེད།
testis ཆིག་འབྲས། <i>biol.</i>	One of the paired male reproductive organs that produce spermatozoa and male sex hormones in humans and other vertebrates. མེ་དང་སྐལ་རུས་ཅན་གྱི་སྟོག་ཆགས་གཞན་གྱི་ནང་དུ་ཁམས་དཀར་དང་སྟེས་པའི་མཚན་མའི་མེན་ཐུས་སྤྱིད་སྒྲན་བྱེད་མཁན་གྱི་སྟེ་འཕེལ་དབང་པོ་ཆ་གཅིག་ཡོད་པའི་ནང་གི་གང་རུང་ཞིག
testosterone ཕྱག་མིས་སྟེན་གཤེད། <i>biol.</i>	A steroid hormone produced primarily in the testes and responsible for the development and maintenance of male secondary sex characteristics. གཙོ་བོ་ཆིག་འབྲས་ཀྱི་ནང་དུ་སྤྱིད་སྒྲན་བྱས་ཤིང་། ཤའི་ཞར་བྱུང་གི་ཐུན་མེན་ཁྲད་ཆས་དག་འཕེལ་རྒྱས་དང་རྒྱན་གནས་བྱེད་པར་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ཞག་འདུས་སྟེན་ཐུས་ཤིག
tetanus འཛུམ་བྱ་ལྷག་དབྱེ། (རྒྱུན་ནད་ཨ་བ་ཉ།) <i>biol.</i>	A serious disease caused by bacteria that usually enter the body through a wound. Tetanus is characterized by painful contractions of the muscles, especially of the jaw, and can be fatal if untreated. སྤྲུལ་ཞིག་རྒྱུད་ནས་ལུས་པའི་ནང་དུ་འཛུལ་བའི་སྟེན་བྱས་སྤྱིད་པའི་ནད་ཆ་བས་ཆེན་ཞིག་འཛུམ་བྱ་ལྷག་དབྱེའི་ནད་ཆགས་སུ་ན་ཟུག་ཡོད་པའི་ག་སྟེམ་བསྐྱ་སྐྱས་འབྱུང་བ་སྟེ། གཙོ་བོ་འགྲམ་པའི་ཁུལ་དུ་འབྱུང་གི་ཡོད། སྟེན་བཅོས་མ་བྱས་ཆེ་འཆེ་རྒྱུན་དུ་འགྱུར་གྱི་ཡོད།

tetrad བཞི་ཚེགས་གྲང་བྱ། <i>biol.</i>	Group of four haploid cells or nuclei produced by meiosis, while they are adjacent. སྒྲི་བྱ་བཞི་གྲེས་ཀྱིས་སྒྲིང་སྒྲུན་བྱས་ཤིང་པན་ཚུན་ཉེ་འགམས་དུ་ཡོད་སྐབས་ཀྱི་ཡ་རྒྱུ་མ་བྱུང་བཅས་ལྗེ་ཉིང་བཞི་ཡི་སྡེ་ཚན་ལ་གོ།
tetrodotoxin ཅི་ཅོ་ཏོ་ཉིས་དུག <i>biol.</i>	A poisonous compound present in the ovaries of certain puff- erfishes. It is a powerful neurotoxin. ཉ་བུ་གྲུ་ཁག་ཅིག་གི་བསམས་མེའུ་ཡི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་དུག་ཅན་གྱི་འདུས་ཇུས་ཤིག་འདི་ནི་དབང་ ཅ་ཉིས་དུག་ཤུགས་ཚན་པོ་ཞིག་ཡིན།
thalamus མྱང་བླག <i>neurosci.</i>	The part of the brain in vertebrate animals that lies at the rear of the forebrain. It relays sensory information to the cerebral cortex and regulates the perception of touch, pain, and temperature. སྤྲུལ་རུས་ཅན་གྱི་སྒོག་ཆགས་ཀྱི་མདུན་མྱང་གྱི་རྒྱབ་ཕྱོགས་ཀྱི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། མྱང་ཆེན་ མྱང་ཤུན་དུ་དབང་ཚོར་འཕྲིན་པ་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་པ་དང་། རོགས་རེག་དང་། ན་ལྷག་བྱོང་ཆད་ བཅས་ཀྱི་འདུ་ཤེས་ལ་ཚོད་འཛིན་བྱེད།
theoretical physics རྣམ་གཞག་དངོས་ཀྱི་འཕམས་ རིག་བཤ <i>phys.</i>	The study of physics by formulating and analyzing theories that described natural processes. རང་བྱུང་གི་བྱུང་བའི་རྒྱུ་རིམ་ལ་འབྲེལ་བ་ཤིང་བྱེད་པའི་རྣམ་གཞག་དག་ལ་དབྱེ་ཞིབ་དང་ གཏན་འབེབས་བྱེད་པའི་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག་པའི་ཡན་ལག་ཅིག་
theory རྣམ་གཞག <i>sci. method</i>	Synthesis of a large body of information that encompasses well-tested and verified hypotheses about aspects of the natural world. རང་བྱུང་གི་གནས་སྣངས་དང་འབྲེལ་བའི་བརྟགས་ཤིང་གཏན་ལ་ཐབ་པའི་ཚོད་གཞག་དག་ལས་ སོན་པའི་ཆ་འཕྲིན་མང་པོ་ཕྱོགས་བསྟར་བྱས་པའི་སྦྲིང་དོན།
theory of everything ཡོད་ཆད་ཀྱི་རྣམ་གཞག <i>phys.</i>	A theory that provides a unified description of all known types of elementary particles, all known forces in the uni- verse, and the evolution of the universe. ཤེས་རྟོགས་སུ་གྱུར་པའི་རྩ་རྒྱལ་ཐམས་ཅད་དང་། ཤེས་རྟོགས་སུ་གྱུར་པའི་འཛིག་རྟེན་ཁམས་ ཀྱི་ཤུགས་ཐམས་ཅད། འཛིག་རྟེན་གྱི་འབྲེལ་འགྱུར་བཅས་ལ་གཅིག་ཏུ་སྒྲིལ་པའི་འབྲེལ་བ་ཤིང་ ཅིག་མཁོ་སྤྱོད་བྱེད་པའི་རྣམ་གཞག་ཅིག་
theory of mind སེམས་བབ་དཔྱབ་བཤ སེམས་ཤེས་རྒྱས་བཤ <i>neurosci.</i>	The understanding of one's own and other people's mental states, often said to be impaired or absent in autistic indi- viduals. རང་ཉིད་སོ་སོ་དང་མི་གཞན་གྱི་སེམས་ཀྱི་གནས་བབས་དཔྱབ་པའོག་པའམ་རྟོགས་པ་ལ་ཟེར། སྤྲུལ་ མང་པོར་འབྲུལ་འཛིན་ཅན་གྱི་གང་ཟག་ལ་མཚོན་ན་འདི་ཉམས་སྦྱོན་ཅན་དུ་གྱུར་བའོ། ཡང་ ན་རྩ་ཆད་ཡིན་པར་བརྟེན།

theory of probability མིན་ཚུན་གྱི་རྟགས་གཞུག <i>phys</i>	The branch of mathematics that deals with quantities having random distributions. བརྟགས་ཚུལ་དེས་མེད་ཡིན་པའི་འཕྲོད་ཆད་ཀྱི་སྒྲོང་འབྲེལ་བར་སྟོང་པའི་ཨང་ཅིས་ཀྱི་སྒྲུ་ཚན་ཞིག
therapy གསོ་དཔྱད། <i>biol.</i>	The treatment of physical, mental, or social disorders or disease ལུས་སྒོམ་། སེམས་པ། ཡང་ན་སྤྱི་ཚོགས་དང་འབྲེལ་བའི་འཁྲུག་སྟོན་ནས་ན་ཚ་བཅོས་ཐབས།
thermal contact རྫོང་འཕྲད། <i>phys.</i>	State of two or more objects or substances in contact such that heat can flow from one to the other. དངོས་པོ་འགའ་དངོས་ཅུས་གཉིས་སམ་དུ་མ་པན་ཚུན་འཕྲད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱོད་རྒྱས་གཅིག་ནས་གཞན་དུ་རྒྱ་སྒྲུབ་པའི་གནས་བབ།
thermal energy ཚ་རྒྱས། <i>phys.</i>	The kinetic energy associated with the motion of atoms or molecules in a substance; i.e., heat. དངོས་ཅུས་ཤིག་ཏུ་ཡོད་པའི་རྒྱལ་ཐུན་ནས་འདུས་རྒྱལ་གྱི་འགྲལ་སྟོང་དང་འབྲེལ་བའི་འགྲལ་སྟོང་གི་རྒྱས་པ་སྟེ་བྱོད་རྒྱས།
thermal equilibrium རྫོང་མཉམ་པ། <i>phys.</i>	State wherein substances in thermal contact have reached a common temperature. བྱོད་འཕྲད་བྱས་པའི་དངོས་པོ་རྣམས་ཐུན་མོང་གི་བྱོད་ཆད་ཅིག་ལ་སྒྲིབས་པའི་གནས་བབ།
thermal radiation རྫོང་གྱི་འབྲེད་འཕྲ། <i>phys.</i>	Electromagnetic radiation emitted by all matter above a temperature of absolute zero because of the thermal motion of atomic particles. བྱོད་ཆད་ཚིགས་སྒྲུབ་ཐུང་གོང་ལས་བརྒལ་སྐབས་དངོས་པོ་ཆད་མས་འབྱིན་དེས་པའི་སྒྲིག་ཁབ་ལེན་གྱི་འབྲེད་འཕྲོ་ཞིག འདི་ནི་རྒྱལ་པ་རབ་ཀྱི་རྫོང་གནས་སྟོལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཡིན།
thermodynamics རྫོང་ཐུགས་རྟགས་ཀྱི་གཞུག <i>phys.</i>	Study of heat and its transformation to mechanical energy, characterized by two principal laws: First Law: A restatement of the law of conservation of energy as it applies to systems involving changes in temperature: Whenever heat is added to a system, it transforms to an equal amount of some other form of energy. Second Law: Heat cannot be transferred from a colder body to a hotter body without work being done by an outside agent. བྱོད་རྒྱས་དང་དེ་འགྲལ་རྒྱས་སུ་བསྐྱར་ཐབས་ཀྱི་རྟགས་པ་སྟེ་གཏན་ཁྲིམས་གཙོ་བོ་གཉིས་ཀྱིས་མཚན་པར་བྱས་ཡོད། གཏན་ཁྲིམས་དང་པོ། རྒྱས་པ་ཉར་ཆགས་ཀྱི་གཏན་ཁྲིམས་ནི་བྱོད་ཆད་ལ་འགྱུར་ལྷོག་འགྲོ་བའི་མ་ལག་ལ་ཡང་བྱུང་གི་ཡོད་པས་དེའི་བསྐྱར་བརྫོད་ཅིག་སྟེ། མ་ལག་ཅིག་ཏུ་བྱོད་རྒྱས་སྟོན་སྐབས་བྱོད་རྒྱས་དེ་དོད་མཚུངས་པའི་རྒྱས་པའི་དོ་བོ་གཞན་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་བ་ཡིན། གཏན་ཁྲིམས་གཉིས་པ། བྱེད་པའི་བྱེད་པོ་ཞིག་གིས་བྱ་བ་མ་བྱས་པར་བྱོད་རྒྱས་ནི་གྲངས་ཞིག་ནས་རྩོས་ཞིག་ལ་སྟོ་མེ་སྒྲུབ།

thermometer རྫོང་ཆད་འཇམ་ཆས། <i>phys.</i>	Device used to measure temperature, usually in degrees Celsius, degrees Fahrenheit, or kelvins. རྫོང་ཆད་བཅུ་གཞི་རྟེན་རི་སེལ་སྟེ་འཇམ་ཆས། རྫོང་ཆད་ཀྱི་ཡང་ན་ཁེལ་མིན་དུ་ཆད་འཇམ་བྱེད་དུ་སྟོང་བའི་ཡོ་ཆས།
thermonuclear fusion རྫོང་མཆེད་ཉེ་རྩལ་འདུས་ འཇུག། <i>phys.</i>	Nuclear fusion brought about by extremely high temperatures; in other words, the welding together of atomic nuclei by high temperature. ཉ་ཅང་མཐོ་བའི་རྫོང་གིས་སྦྱེད་པའི་ཉེ་རྩལ་འདུས་འཇུག། ཆོག་གཞན་དུ་སྦྲས་ན། རྫོང་ཆད་མཐོ་བའི་སྐབས་སུ་ཉེ་རྩལ་སྦྱར་དུ་མཐུད་སྟོར་བྱེད་པ་ལ་གོ།
thermostat རྫོང་སྟེན་ཡོ་ཆས། <i>phys.</i>	Type of valve or switch that responds to changes in temperature and that is used to control the temperature of something. ཆ་བྱང་གི་འཇུར་བ་ལ་ལ་ལན་སྟོང་བའི་གཅད་སྟོོའམ་སྟོོག་སྟོོའི་རིགས་ཤིག་ཡིན་ནིང་དངོས་པོ་ཞིག་གི་རྫོང་ཆད་སྙངས་འཛིན་བྱེད་བར་སྟོོད། ཆ་བྱང་གི་འཇུར་བ་ལ་ལ་ལན་སྟོང་བའི་གཅད་སྟོོའམ་སྟོོག་སྟོོའི་རིགས་ཤིག་ཡིན་ནིང་དངོས་པོ་ཞིག་གི་རྫོང་ཆད་སྙངས་འཛིན་བྱེད་བར་སྟོོད།
thorium ཐོ་རུ་མ་ཐོ་རི་ཡམ། <i>chem</i>	The chemical element of atomic number 90, a white radioactive metal རྩལ་བྱངས་མང་ ༩༠ ཅན་གྱི་ཐོ་རུ་མ་འབྱུང་འཕྲོའི་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་ལྷགས་རིགས་དཀར་པོ་ཞིག།
threshold ཐོན་མཆོམས་གནས་བབ། <i>neurosci.</i>	The minimum value of a parameter or variable that will produce a specified effect. ལྷགས་ཀྱི་རོན་པོ་ཅན་ཞིག་བསྐྱར་བར་གཞི་འཛིན་ས་ཞིག་གསུང་བྱེད་པའི་གཞི་ལ་མཁོ་བའི་མ་མཐའི་བྱངས་འབོད། ལྷགས་ཀྱི་རོན་པོ་ཅན་ཞིག་བསྐྱར་བར་གཞི་འཛིན་ས་ཞིག་གསུང་བྱེད་པའི་གཞི་ལ་མཁོ་བའི་མ་མཐའི་བྱངས་འབོད།
threshold potential ཐོན་མཆོམས་རྒྱས་བ། <i>neurosci.</i>	In neuroscience, the threshold potential is the critical level to which a membrane potential must be depolarized to initiate an action potential. Threshold potentials are necessary to regulate and propagate signaling in both the central nervous system (CNS) and the peripheral nervous system (PNS). དབང་ཅ་ཆེན་རིག་གི་ནང་དུ། ཐོན་མཆོམས་རྒྱས་བ་ནི་ལས་འཇུག་རྒྱས་བ་ཞིག་འགོ་འཇུགས་པའི་ཆད་དུ་སྟེ་མའི་རྒྱས་བ་ལ་སྟེ་འདུས་བྱས་ཏེ་སྟེབས་དགོས་པའི་ཉེར་མཁོའི་གནས་རིམ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། དབང་ཅ་ཆེ་བའི་མ་ལག་དང་མཐའ་འཁོར་དབང་ཅ་མ་ལག་གཉིས་ཀའི་ནང་དུ་བརྟེན་འཕྲོད་སྙངས་འཛིན་དང་བརྟུན་གཏོང་བྱེད་བར་ཐོན་མཆོམས་རྒྱས་བ་མེད་དུ་མི་རུང་བ་ཡིན།
thrombin ཐལ་ཁིང་མྱིན་ཐལ། <i>biol.</i>	An enzyme in blood plasma which causes the clotting of blood by converting fibrinogen to fibrin. ཐལ་ཁི་བྱུ་བ་རྩལ་ཤིག་ཐལ་ཁི་ལ་བརྟེ་སྦྱར་བྱས་ཏེ་ཐལ་ཁིང་བྱུ་བར་སྦྱར་བྱེད་མཁན་ཐལ་ཁི་འདྲར་ནང་གི་སྟེན་རྩལ་ཤིག།

thrombus ཐལ་ལྗགས། biol.	A fibrinous clot formed in a blood vessel or chamber of the heart. ཐལ་ཅེས་སྤྲོད་ཤིང་ཁྱེད་ལུ་ཐལ་ཆེ་ཅན་གྱི་ཐལ་ལིང་ལ་གོ།
thrust འབྱར་བྱུགས། phys.	The propulsive force of a jet or rocket engine. འཕྱར་བྱུ་ཞིག་གས་མེ་ཤུགས་འཕྱར་མདའ་ཞིག་གི་འབྱུལ་འཁོར་ཨ་མ་ནས་བྱུང་ཞིང་མདུན་ ཕྱོགས་སུ་འབྱུང་པར་བྱེད་པའི་ཤུགས་ལ་གོ།
thruster འབྱར་ཆས། phys.	One that thrusts; especially: an engine (as a jet engine) that develops thrust by expelling a jet of fluid or a stream of particles. འབྱུང་མཁན་ཞིག་སྟེ། གཤེད་གཟུགས་ཤིག་གས་ཡང་ན་རྩལ་གྱི་རྒྱན་ཞིག་ཤུགས་ཀྱིས་འབྱུང་པ་ ལ་བརྟེན་ནས་འབྱུལ་ཤུགས་བསྐྱུན་པར་བྱེད་པའི་འབྱུལ་ཆས་(རྒྱང་ཐོན་འབྱུལ་ཆས་ལྟ་བུ)ཤིག་
thymine ཐ་ཡི་མིན། biol.	A pyrimidine base present in DNA and tRNA. Its base pairing with adenine occurs by mutual hydrogen bonding. ཀི་ཨིན་ཨེ་དང་ཀི་ཨར་ཨིན་ཨེ་(tRNA) ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཐི་ཐི་ཀི་ཀི་ཐིན་གཞི་རྒྱས་ཤིག་ཨེ་ཀི་ ནིན་དང་ལྷན་དུ་གཞི་བྱང་བྱུ་བ་སྦྱོར་བྱེད་ཚུལ་དེ་ནི་བྱུན་མོང་གི་ཡང་རྒྱུད་འཆིང་སྦྱོར་ལ་བརྟེན་ ནས་བྱུང་།
thymus ར་ཆང་མེན་བྱ། biol.	A lymphoid organ situated in the neck of vertebrates which produces T-lymphocytes for the immune system. The human thymus becomes much smaller at the approach of puberty. སྐལ་རུས་ཅན་གྱི་སྒོ་ཞིག་ཆགས་ཀྱི་མཐིང་པའི་ཁུལ་དུ་ཡོད་ཅིང་། ཀི་-རྒྱ་སེར་སྐྱ་ལྟེན་སྐྱུན་ བྱེད་མཁན་གྱི་རྒྱ་སེར་དབང་པོ་ཞིག་ འགོ་བཤམ་ལ་མཚོན་ན་ར་ཆང་མེན་བྱ་ནི་ན་ཆོད་དར་མར་ ཉི་བའི་སྐབས་སུ་ནད་དེ་རྗེ་རྒྱུད་དུ་འགྲོ་ཡི་ཡོད།
thyroid cell ཨོལ་མདུད་ལྗ་ཕྱང་། biol.	Any cell characteristic of the thyroid gland, but usually referring to a thyroid follicular cell. ཨོལ་མདུད་ཀྱི་ཁྱུང་ཆོས་མཚོན་པའི་སྐྱ་ཕྱང་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་ཟེར་མོད། ནས་རྒྱན་དུ་ ཨོལ་མདུད་ཀྱི་སྐྱ་མའི་སྐྱ་ཕྱང་ལ་གོ།
tidal force དྲས་རྒྱལ་ས་ཁྱེད་བྱུགས། phys.	The gravitational pull exerted by a celestial body that raises the tides on another body within the gravitational field, dependent on the varying distance between the bodies. བར་སྤྲང་གི་དངོས་པོ་ཞིག་གིས་རང་གི་འཐེན་ཤུགས་ར་བར་ཡོད་པའི་དངོས་པོ་གཞན་ཞིག་གི་ སྤྲང་དུ་ཡོད་པའི་རྒྱལ་ས་ཀྱི་སྤྲང་དུ་སྤྲང་པའི་འཐེན་ཤུགས་ཏེ། འདི་ནི་དངོས་པོ་དེ་གཉིས་དབར་གྱི་ བར་ཐག་གི་འགྱུར་བ་ལ་རག་ལས་པ་ཡིན།
tidal lock དྲས་རྒྱལ་ས་འཆིང་ཐྱོག་ phys.	A lock at the entrance to a tidal basin. དུས་རྒྱལ་ས་ཀྱི་མཚོ་གཞོང་ཞིག་ཏུ་འཛུལ་སའི་འཇུག་སྐོར་ཡོད་པའི་འཆིང་ཐྱོག་ཅིག་

tidal power plants ལྷ་མོག་རྒྱུ་ཁང་། <i>phys.</i>	Hydroelectric power plant that converts the energy of the tidal movement into electricity. Power is generated by using the water level drop and rise associated with low and high tides to drive turbines in order to generate electricity.
---	---

Hydroelectric power plant that converts the energy of the tidal movement into electricity. Power is generated by using the water level drop and rise associated with low and high tides to drive turbines in order to generate electricity.

tile A thin, flat or convex slab of hard material such as baked clay or plastic, laid in rows to cover walls, floors, and roofs.

ཇ་མཐམ་འབྲིལ་ནུ་ཤེས་ཆ་མཆོག་པོས་བཟོས་པོར། ཅིག་པ་དང་། ཞེ་ལ། ཁང་ཚོག་བཅས་
སུ་གཤམ་དུ་སྒྲིག་ཏེ་འཕེབས་པར་ཤེད་པའི་ལྷོ་ལ་མ་ལེལ་ལེལ་བས་གྲལ་ཆ་ཅན་ཞིག་

timbre The combination of qualities of a sound that distinguishes it from other sounds of the same pitch and volume.

དབྱེངས་རྟ་དང་སྐྱ་ལྷགས་པོར་མཚུངས་ཡིན་པའི་སྐྱ་གཞན་ལས་བྱེད་པར་བཤེད་པར་བྱེད་པའི་
སྐྱ་ཞིག་གི་མཉམ་སྡེར་གྱི་བྱེད་ཆོས་ལ་གོ།

time A dimension that enables two otherwise identical events that occur at the same point in space to be distinguished. The interval between two such events forms the basis of time measurement.

5M1
phys.

བར་སྒྲུང་ཁམས་གྱི་གནས་གཅིག་ཏུ་བྱུང་བའི་འབྲ་མཚུངས་གྱི་དོན་དག་གཉིས་པན་ཚུབ་དཔེ་
བ་འབྲེད་ཐུབ་པར་ཆུན་བྱེད་པའི་ཕྱག་ས་ཆོང་ཅིག་འདི་ལྟ་བུའི་དོན་དག་གཉིས་དབར་གྱི་བར་
མཚམས་ཉི་དྲུག་འབྲལ་བའི་གཞི་རྩ་འགྲུང་གི་ཡོད།

time dilation The principle, predicted by Einstein's special theory of relativity, that intervals of time are not absolute but are relative to the motion of the observers.

5མནའ།
phys.

ཨ་ཡིན་སི་ཌན་གྱི་དམིགས་བསལ་ལྟོས་ལྟར་གྱི་རྒྱལ་ཁཞག་གིས་དུས་ལུག་གྱི་བར་མཚེས་ནི་
ལྟོས་མེད་ཅིག་མེན་པར་འགྲེལ་བ་པོའི་འགྲེལ་ལྟོད་གྱི་གནས་སྐབས་ལ་ཕག་ལས་ཚུལ་རྩེས་སུ་
དཔག་པའི་རྒྱལ་ཁཞག་ཅིག་

time travel Hypothetical transport through time into the past or the future.
 সময়ভ্রমণ

ད་ལྟའི་དུས་ལས་བརྒྱལ་ཏེ་འདས་པའམ་མ་འོངས་པའི་དུས་ལ་འགྲོ་བའི་རྟོག་བརྗོད་ལྟམ་བཞུད་ཅིག

time warp *phys.* The idea of a change in the measurement of time, in which people and events from one part of history are imagined as existing in another part.

དུས་འདྲ་བ་སྣང་ས་ལ་འགྱུར་བ་ཕྱིན་པའི་འཛིན་སྣང་ས་ཤིག་སྟེ། འདི་དུ། ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་གི་ནི་དང་བྱེད་བ་རྒྱུས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་འཛིན་ཞིག་ལ་ཡོད་པར་སྣང་གི་ཡོད།

- time zone** A region throughout which the same standard time is used.
 ཏུས་ཁུལ།
 phys. There are 24 time zones in the world, demarcated approximately by meridians at 15° intervals, an hour apart.
 ཚོད་ལྷན་གྱི་དུས་ཚོད་གཅིག་མཚུངས་ཤིག་བེད་སྤྱོད་བྱེད་སའི་ས་ཁུལ་ལ་གོ། འཛམ་གླིང་ལྷོ་དུ་
 དུས་ཁུལ་ 24 ཡོད་ཅིང་། གོ་ལའི་གཞུང་ཐོག་གིས་དུས་ཚོད་རེ་རེ་ནི་ 15°
 རེ་ཡིས་དབྱེ་མཚམས་བཅད་ཡོད།
- tipping point** A critical moment in a complex situation in which a small in-
 འཕྱུར་ཚྭ་གི་མཚམས།
 phys. fluence or development produces a sudden large or irreversible change.
 ཚྭ་གི་འཛིང་ཅན་གྱི་གནས་སྐབས་ཤིག་གི་ནང་དུ་ལྷགས་སྐྱེན་ཚུང་དུ་ཞིག་གས་གནས་ཚུལ་ཚུང་
 དུ་ཞིག་གིས་སློབ་པའི་འགྱུར་བ་ཆེན་པོ་ཞིག་གས་བསྐྱུར་ཚྭ་གི་ནུས་པའི་འགྱུར་བ་ཞིག་
 སྐྱེན་པར་བྱེད་པའི་གལ་འགངས་ཆེ་བའི་གནས་སྐབས་དེ་ལ་གོ།
- tissue** A part of an organism consisting of a large number of cells
 བྱང་ཐུབ།
 biol. having a similar structure and function
 ཆགས་པ་ཤོད་དང་བྱེད་ལས་མཚུངས་པའི་ཕྱ་ཕུང་འཛོར་ཆེན་ཞིག་གིས་བྱུབ་པའི་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་
 ཆ་ཤས་ཤིག་
- tissue culture** The technique or process of maintaining or cultivating cells
 བྱང་ཐུབ་སྐྱེད་སྲིལ། བྱང་ཐུབ་
 གས་སྐྱོང་།
 biol. or tissues derived from a living organism in a culture medium.
 གསོ་བྱེད་གྱི་ཐུས་ཤིག་ཏུ་སློག་ལྷན་སྐྱེ་དངོས་ནས་བྲངས་པའི་ཕྱ་ཕུང་ངས་ཕུང་ཐུབ་འཛོལ་སྐྱོང་
 དང་འདྲེན་པའི་འཛུགས་བྱེད་པའི་སྐྱོད་རིམ་མཐ་བྱ་ཐབས་ལ་གོ།
- toddler** One who toddles, especially a young child learning to walk.
 འཛོར་ཐུག།
 biol. གོ་མ་འཛོས་འཕྱར་འཛོར་བྱེད་མཁན་ཏེ། གྲེ་བྲག་ཏུ་གོ་མ་བ་སློ་རྒྱ་སྤྱོད་བཞིན་པའི་བྱིས་བ་ཚུང་
 ཚུང་ལ་གོ།
- tonsils** The two oval-shaped tissues at the back of the throat in
 ཐྲིག།
 biol. mammals that lie between the mouth and the pharynx. The
 tonsils are thought to help prevent the body from respiratory
 infections.
 ཏུ་གསོས་སློག་ཆགས་ཀྱི་ཁ་དང་མཚུལ་པའི་དབར་དུ་གནས་པའི་གྲེ་བའི་རྒྱབ་དོས་སུ་ཡོད་པའི་
 སློང་དབྱེན་ཅན་གྱི་ཕུང་ཐུབ་གཉིས་པོ་ལ་གོ། གྲེ་བ་ཡིས་དབྱུགས་འབྱིན་རྒྱབ་དང་འབྲེལ་བའི་
 གཉན་ཁ་བཀག་འགོག་ལ་མན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད།
- top** The flavor of quark that has a charge of $+2/3$, has a mass
 རྩོ། (ཁོག་རྩལ་རིགས་ཤིག་)
 phys. about 340,000 times that of an electron, and belongs to the
 third generation of elementary fermions.
 གཞི་རྩལ་རྩེར་མིའི་རྩལ་རབས་གསུམ་པར་གཏོགས་ཤིང་། ཁྱར་ $+2/3$ དང་། གདོས་ཚད་ནི་
 སློག་རྩལ་ལས་ལྷ་བ་ 340000 ཡིན་པའི་ཁོག་རྩལ་གྱི་གས་དེ་ལ་གོ།

topographical ས་བབ་ཀྱི། <i>phys.</i>	Relating to the arrangement of the physical features of an area. ས་ཁུལ་ཞིག་གི་ཕྱི་ལོ་ཁོང་ཡུག་གི་ནམ་པ་སྤྲིག་ཚུལ་དང་འབྲེལ་བའི།
topology ས་བབ་རིག་པ། <i>phys.</i>	Topographic study of a given place, especially the history of a region as indicated by its topography. ཡུལ་ཞིག་གི་ས་བབ་ལ་རྟོག་དཔྱད་བྱེད་པའི་རིག་པ་སྟེ། ལྷག་པར་དུ་དེའི་ས་བབ་ཀྱིས་བསྟན་པའི་ལོ་རྒྱུས་ལ་རྟོག་དཔྱད་བྱེད་པའི་རིག་པ།
torque གཙུག་དང་། གཙུག་ཏུགས། <i>phys.</i>	The product of a force and its perpendicular distance from a point about which it causes rotation or torsion. The unit of torque is the newton metre, a vector product, unlike the joule, also equal to a newton metre, which is a scalar product. ཤུགས་ཤིག་དང་ཤུགས་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་གཙུག་སྒྲིམ་མཐུས་སྟོང་བ་བྱེད་དུ་འབྲུག་པའི་གཙུག་(སྟོག་ཤིང་ལྷ་བུ་)གཉིས་དབར་གྱི་དང་འཕྲང་གི་བར་ཐག་གཉིས་ཀྱི་བསྐྱར་ཐོབ། གཙུག་ཤུགས་ཀྱི་བརྟེན་གཞི་ནི་ནུ་འོན་མེ་ཁར་ཡིན་པ་དང་། འདི་ནི་ཕྱོགས་ལྗན་བསྐྱར་ཐོབ་ཅིག་ཡིན། འོན་ཀྱང་། འབྲུལ་ནི་ནུ་འོན་མེ་ཁར་དང་མཚུངས་ཀྱང་། ཕྱོགས་མེད་བསྐྱར་ཐོབ་ཅིག་ཡིན་ཞོ།
torsion balance གཙུག་འཁྲིང་རྒྱ་མ། <i>phys.</i>	An instrument for measuring very weak forces. It consists of a horizontal rod fixed to the end of a vertical wire or fiber or to the center of a taut horizontal wire. ཏ་ཅང་ཞན་པའི་ཤུགས་འཇལ་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག། འདི་ནི་གཞུང་དུ་དབྲང་པའི་ལྷགས་སྦྲད་དམ་ཐག་རན་གྱི་སྟོ་མོ་འཇལ་ཡང་ན་གཞུང་དུ་དམ་པོར་བསྐྱམས་ཡོད་པའི་ལྷགས་སྦྲད་ཀྱི་དཀྱིལ་དུ་རྒྱག་པ་ཞིག་འབྲེད་དུ་དམ་པོར་བསྐྱམས་པ་བཅས་ཀྱིས་བྱ་བ་ཡོད།
total internal reflection ཆ་ཆང་བའི་ནང་ལོས་ལྷོག་འཕྲོ། <i>phys.</i>	The 100% reflection (with no transmission) of light that strikes the boundary between two media at an angle greater than then critical angle. བརྒྱད་ལམ་གཉིས་ཀྱི་འབྲེལ་མཚམས་སུ་འོད་ཟེར་ཉེར་མཁོའི་བྱར་ཁུག་ལས་ཆེ་བར་ཕོག་སྐབས་འོད་ཟེར་དེ་བརྒྱ་ཆའི་བརྒྱ་ལྷོག་འཕྲོ་(བརྒྱད་འཕྲོ་མེད་པར་) བྱེད་པ་ལ་གོ།
totipotent ཉུན་འཁྲུང་རྒྱས་པ། <i>biol.</i>	Describes a cell that is capable of giving rise to all of the cell types of an organism; the zygote is a totipotent cell སྤྱི་དངོས་ཤིག་གི་ཟ་ཕུང་གི་རིགས་ཐམས་ཅད་དུ་འཆར་འཕེལ་བྱ་བ་པའི་རྒྱས་པ་དང་ལྷན་པའི་ཟ་ཕུང་ཞིག་འབྲེལ་བར་བྱེད། དཔེར་ན། ས་མོན་འདུས་སྟོང་ནི་ཀྱན་འཁྲུང་རྒྱས་པའི་ཟ་ཕུང་ཞིག་ཡིན།
touch རིག་ཆེད། <i>neurosci.</i>	The faculty of perception through physical contact, especially with the fingers. ལུས་པོའི་རིག་ཐུག་གས་བྱེ་བྲག་ཏུ་མཇུ་བ་མོའི་རིག་ཐུག་ལ་བརྟེན་ནས་བྱང་པའི་འདུ་ཤེས་ཀྱི་རྒྱས་པ་ལ་གོ།

- tourmaline** A mineral of variable color that consists of a complex boro-silicate and is valued as a gem when transparent and cut
གཉིད་ཐུག་ཏོར་མ་མིན།
phys སྒོ་རོན་དང་སི་ལི་གེར་འདུས་པའི་གོང་བུ་ཁ་དོག་སྒྲ་ཆོགས་པའི་གཏྱར་རྫོ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། རྒྱུ་གསལ་ཡིན་ཞིང་ལེགས་པར་གཏུབས་རྗེས་རིན་ཆེན་དུ་ངོས་འཛིན་བྱེད།
- tower** A tall, narrow building, either free-standing or forming part of a building such as a church or castle.
ཏུག་མཁར། ཏུག་ཁང་།
ཡི་ཤུའི་ལྷ་ཁང་ངས་པོ་བྲང་ལྷ་བུའི་ཁང་བརྟེན་གསུ་ཆ་གས་སུ་བྱུབ་པའམ་ཡང་ན་ཁེར་རྒྱུང་བཞེངས་པའི་ཁང་བརྟེན་གས་སྒྲ་ཞིང་རིང་བ་ཞིག
- toxin** Any poisonous substance produced by an organism.
ཉིས་ཅག་
biol. སྤྱི་དངོས་ཤིག་གིས་སྤྱིད་སྤྱིན་བྱས་པའི་གཞོན་འཆོ་ཅན་གྱི་པེས་ཇས་གང་རུང་རུང་ཞིག
- tracer** Any radioactive isotope introduced into the body to study metabolic processes, absorption, etc, by following its progress through the body with a gamma camera or other detector
རྩིས་གཙོད་པ།
biol. རུས་སྤྱིད་ཀྱི་རྒྱུད་རིས་དང་ཟས་རུས་འཛིན་ལེན་གྱི་བྱ་བ་ལ་བརྟག་དབྱེད་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་ལུས་སྤེལ་ནང་དུ་བརྟག་པའི་འགྲུལ་འཕྲུལ་མཉམ་ཆ་ཇས་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། རྩིས་པར་ཆས་སམ་ཆོར་ཆས་གཞན་སྤྱད་དེ་རྩིས་གཙོད་པ་དེ་ལུས་སྤེལ་ནང་དུ་བྱུབ་ཚུལ་ལ་བརྟག་པར་བྱེད།
- trachea** The tube-shaped structure in vertebrate animals that leads from the larynx to the bronchi and carries air to the lungs. In mammals, the trachea is strengthened by rings of cartilage.
སྒྲ་མཁྱེད་
biol. སྒྲ་ལ་རུས་ཅན་གྱི་སྒོག་ཆགས་ཀྱི་བྲེ་བ་ནས་སྒོ་ཡུའི་ར་སྤུབས་ཀྱི་བར་དུ་ཡོད་པའི་སྤྱ་གུའི་དབྱེབས་ཀྱི་བཀོད་པ་དེ་ལ་ཟེར་ཞིང་། དེ་ཡིས་སྒོ་བའི་ནང་རྒྱུད་སྤེལ་འདྲེན་བྱེད། རུ་གསོས་སྒོག་ཆགས་ཀྱི་སྒོ་ཡུ་ནི་བྱུས་རུས་ཀྱི་ཨ་ལོང་མང་པོས་སྒྲ་བརྟན་དུ་བཏང་ཡོད།
- track (n)** A path along which something moves
ལམ།
phys. དངོས་པོ་ཞིག་འགྲུལ་བརྟུང་བྱེད་པའི་ལམ་བུ།
- track (v)** To follow a course
རྩིས་གཙོད།
phys. ལམ་བུ་ཞིག་རྒྱུད་ནས་འགོ་བ།
- tract** A system of tubes and organs in the body that are connected and have a particular purpose.
བརྟེན་ལམ།
biol. བན་ཚུན་སྤེལ་ཞིང་དམིགས་ཡུལ་ངོས་ཅན་ཞིག་དང་ལྷན་པའི་ལུས་སྤེལ་ནང་གི་སྤྱ་གུ་དང་དབང་སྤེལ་ལག་ཅིག

trait ཁྱད་ཆ་མཁུ་ཁྱད་གཤིས། <i>biol.</i>	A morphological, physiological, or behavioral feature of an organism. སྒྲིབ་དང་སྤྱི་གནས་ལྟུགས་འགྱུར་དང་འབྲེལ་བའི་ལུས་ལུས་གནས་དང་འབྲེལ་བའི་ཡང་ན་གཤིས་སྒྲིབ་དང་འབྲེལ་བའི་ཁྱད་ཆོས།
transcranial magnetic stimulation (TMS) ཚད་བརྒྱད་ཁབ་ལེན་རྒྱུ་སྒྲིབ་ <i>phys.</i>	The electromagnetic stimulation of areas of the brain, used in studying or treating the effects of strokes. སྒྲིབ་པའི་ཆ་ལས་ལ་སྒྲོག་ཁབ་ལེན་གྱི་སྒྲུལ་རྒྱུན་སྒྲིབ་པ་ལ་གོ་ཞིང་། གྲིབ་གྱི་ཤུགས་རྒྱུན་བརྒྱུ་བའི་ཆ་ལས་གསོ་བའི་ཆེད་དུ་སྒྲིབ།
transcription ཕབ་བསྒྱུ་ <i>biol.</i>	Production of RNA molecules by an RNA POLYMERASE enzyme, using a DNA strand as a template. ཤི་ཨིན་ཨི་ཡི་ཉལ་མ་ཞིག་དཔེ་གཞིར་སྤྱད་དེ་ཨར་ཨིན་ཨི་མང་སྒྲིབ་སྒྲིན་ཟུང་སྤྱི་གནས་ཨར་ཨིན་ཨི་འདུས་རྒྱུ་ལྟར་སྒྲིབ་བྱེད་པ།
transcription factor ཕབ་ལེན་རྒྱུན་རྒྱུ་སྒྲིབ་ <i>biol.</i>	A protein that binds to specific DNA sequences to promote (activator) or block (repressor) the transcription of a specific gene or set of genes by RNA polymerase. ཤི་ཨིན་ཨི་ཡི་འཁོར་རིམ་གྱི་བྲག་པ་ཞིག་ལ་འཆིང་སྒྲིབ་བྱས་ཏེ་ཨར་ཨིན་ཨི་མང་སྒྲིབ་སྒྲིན་ཟུང་ལ་བརྟེན་ནས་རིགས་ཟུང་གྱི་བྲག་པ་ཞིག་གསུང་སྤྱི་གནས་ཟུང་སྤྱི་ཆེན་ཞིག་གི་ཕབ་བསྒྱུ་བྱེད་རིམ་འགོ་གཤིས་(གཞོན་བྱེད་)པའི་སྤྱི་གནས་(སད་སྒྲིབ་བྱེད་མཁན་)བར་བྱེད་མཁན་གྱི་སྤྱི་ཟུང་སྤྱི་གནས་ལོག་པ།
transduction བརྒྱུ་སྒྲིབ་ <i>biol.</i>	The introduction of foreign DNA into a bacterial cell by a bacteriophage. སྤྱི་ན་ཐ་ཞིག་གིས་སྤྱི་འབྲུལ་ཐ་བྱུང་གི་ནང་དུ་རྒྱུ་ས་མེད་ཀྱི་ཤི་ཨིན་ཨི་ཡི་འཁོར་བྱེད་པ་ལ་ཟེར།
transformation of energy རྒྱུ་ས་པའི་འཛོམས་འགྱུར་ <i>phys.</i>	Energy transformation is the change of energy from one form to another. For example, a ball dropped from a height is an example of a change of energy from potential to kinetic energy. རྒྱུ་ས་པ་དོ་བོ་གཅིག་ནས་དོ་བོ་གཞན་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་བ་ལ་ཟེར། དཔེར་ན། སྒོ་ལོ་ཞིག་མཐོ་ཆད་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ནས་མར་སྐྱུང་དུ་འཇུག་སྐབས་གནས་ལྟོས་ཀྱི་རྒྱུ་ས་པ་འགྲུལ་སྒྲིབ་ཀྱི་རྒྱུ་ས་པར་འཛོམས་འགྱུར་བྱེད་ཀྱི་ཡིད།
transformer ཕྱི་ལ་ཆད་རྒྱུར་ཆས། རྒྱུ་ས་ཆས། <i>phys.</i>	Device for increasing or decreasing voltage or transferring electric power from one coil of wire to another by means of electromagnetic induction. ཕྱི་ལ་ཆད་ཆེ་རུ་འཕས་ཆུང་དུ་གཏོང་བའི་ཡོ་ཆས་སམ། ཡང་ན་སྒྲོག་ཁབ་ལེན་གྱི་སྒྲུལ་སྒྲིབ་ལ་བརྟེན་ནས་དཀྲིས་སྒྲིབ་གཅིག་ནས་དཀྲིས་སྒྲིབ་གཞན་ཞིག་ལ་སྒྲོག་རྒྱུ་ས་སྒྲིབ་བར་བྱེད་པའི་ཡོ་ཆས།

transience མི་བརྟན་པ། <i>phil.</i>	The state or fact of lasting only for a short time; transitoriness. དུས་ལུན་ཐུང་དུའི་དེད་ལ་གནས་པའི་གནས་བབ་སམ་རང་བཞིན་ཏེ། སྐད་ཅིག་མའི་རང་བཞིན།
transistor མྲོག་འཕྲིན་ཤེལ་ཐུབས། <i>phys</i>	See semiconductor. ཐྱེད་ཁྲིད་ག་ཟུགས་ལ་གཟིགས་རོགས།
transition འཛོལ་འགྱུར། <i>phys</i>	A change of an atom, nucleus, electron, etc. from one quantum state to another, with emission or absorption of radiation. རྒྱལ་ཐུན་དང་། ཉེ་རྒྱལ། མྲོག་རྒྱལ་ལ་སོགས་པས་འགྱེད་འཕྲོ་བསྐྱུན་པའམ་འཛིབ་པ་དང་ལྷན་དུ་ཆད་རྒྱལ་གྱི་གནས་བབ་ཅིག་ནས་ཆད་རྒྱལ་གྱི་གནས་བབ་གཞན་ཞིག་ལ་འཕྲོ་བའི་འགྱུར་བ།
translation ཡབ་ཐུང་། <i>biol.</i>	The process by which the nucleotide base sequence of messenger RNA is converted by ribosomes into a sequence of amino acids to form a polypeptide. རི་སྐོ་པ་ག་ཟུགས་གིས་བད་ཆེན་ཨར་ཨན་ཨེ་ཡི་ཉིང་རྒྱལ་གྲུབ་ཆའི་གཞི་རྩའི་འཁོད་རིམ་དེ་ཨེ་མི་ནོ་སྐྱར་ཐུས་གྱི་འཁོད་རིམ་དུ་བརྗེ་སྐྱར་གྲས་ཏེ་མད་ཆོས་སྤྱི་ཅི་གྲུབ་པར་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག།
translational motion ཐད་རྒྱུད་ <i>phys.</i>	Motion in which all points of a moving body move uniformly in the same line or direction འགྲལ་སྐྱོད་བྱེད་ཀྱིན་པའི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་ཆ་ཤས་ཐམས་ཅད་ཆ་སྟོ་མས་པའི་སྐོ་ནས་བར་ཐིག་གཅིག་གི་རྒྱུད་དུ་འགྲལ་བའམ་ཁ་ཕྱོགས་གཅིག་ཏུ་འགྲལ་བའི་འགྲལ་སྐྱོད།
translocation གནས་ཐོ།	The movement of something from one place to another. དངོས་པོ་ཞིག་གནས་གཅིག་ནས་གཞན་ཞིག་ཏུ་སྐོ་བ།
transmission བརྒྱུད་གཏོང་། བརྒྱུད་འཕྲོ། <i>phys</i>	The action or process of transmitting something or the state of being transmitted. གང་ཅི་ཞིག་ཁྲབ་འགྱེད་བྱེད་པའི་བྱ་བའམ་རྒྱུད་རིམ་མས། ཁྲབ་འགྱེད་བྱེད་བཞིན་པའི་གནས་བབ་ལ་གོ།
transmutation རྩ་འགྱུར། <i>phys</i>	Conversion of an atomic nucleus of one element into an atomic nucleus of another element through a loss or gain in the number of protons. པོ་རྒྱལ་ལེན་པའམ་སྐྱོད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་རྩ་ཐུས་ཤིག་གི་ཉིང་རྒྱལ་རྩ་ཐུས་གཞན་གྱི་ཉིང་རྒྱལ་དུ་འགྱུར་བ། (འགྱེད་འཕྲོའི་ཞིག་འགྱུར་གྱི་སྐབས་སུ་རྩ་ཐུས་ལ་རྩ་བ་ནས་འགྱུར་བ་འགྲོ་བའི་ཆ་ནས་རྩ་འགྱུར།)
transuranic element ཆ་དཀར་བརྒྱལ་བའི་རྩ་ཐུས། <i>chem.</i>	Element higher than uranium in the periodic table. རྩ་ཐུས་རེདུ་མིག་ཏུ་ཡུ་རེན་ཡམ་ལས་རྒྱལ་གྲངས་མཐོ་བ་ཡོད་པའི་རྩ་ཐུས།

transverse wave འབྲེད་རྒྱབས། <i>phys.</i>	Wave with vibration at right angles to the direction the wave is traveling. Light consists of transverse waves. རྒྱབས་ཀྱི་འདར་འགལ་ནི་རྒྱབས་ཀྱི་འགལ་སྐྱོད་ཀྱི་ཁ་ཕྱོགས་དང་བྱང་འབྲེད་ཡིན་པའི་རྒྱབས། འོད་ནི་འབྲེད་རྒྱབས་ཀྱིས་གྲུབ་པ་ཡིན།
trap རྩྭ།	A contrivance for catching and holding animals, as a concealed pit or a clamplike device that springs shut suddenly. སྔོན་ཆགས་འཇུ་བའམ་འཛིན་བཟུང་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་སྐྱོད་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག དཔེར་ན། ཁ་གཡོགས་པའི་འོབས་དོང་དང་། གློ་བུར་དུ་ཁ་རྒྱག་པར་བྱེད་པའི་སྐྱམ་བཅེར་ལྷ་བུའི་ཡོ་བྱེད།
trapezium ཀམ་དབྱིབས། <i>math.</i>	A quadrilateral with one pair of sides parallel. མཉམ་གཤིབ་ཅན་གྱི་ངོས་ཆ་གཅིག་དང་ལྗན་པའི་ངོས་བཞི་ཅན་གྱི་དབྱིབས་ཤིག
trauma བྱེད་རྩ། རྩྭ་རྩ། སེམས་བརྒྱུད། <i>neurosci.</i>	A disordered psychic or behavioral state resulting from severe mental or emotional stress or physical injury སེམས་གཞོན་དག་པོ་འཕྲ། སེམས་སྐྱོང་གི་གཞོན་ལྷགས་དག་པོ་འཕྲ། ཡང་ན། ལུས་ཀྱི་རྩ་ས་སྐྱོན་དག་པོ་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་འཇུག་སྐྱོན་ཐེབས་པའི་སེམས་ཁམས་སམ་གཤིས་སྐྱོད་ཀྱི་གནས་བབ་ཅིག །བྱེད་དམ་ཞེད་སྣང་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་སེམས་ལ་བྱུང་བའི་རྩ།ཀྱ།
treatment སྐྱོད་བཅོས། བཅོས་འབབས། <i>biol.</i>	Medical care given to a patient for an illness or injury. ན་ཆའམ་རྩས་སྐྱོན་གསོ་པའི་ཆེད་དུ་ནད་པ་ཞིག་ལ་སྐྱད་པའི་སྐྱན་བཅོས་ལྷ་སྐྱོང་ལ་གོ།
tree of life ཆེ་སྒྲིག་གི་རྩྭ་རྩ། <i>biol.</i>	The classification of all organisms into a single system has been depicted as a tree in which the branch patterns represent evolutionary relationships among species. སྤྱི་དངོས་ཐམས་ཅད་ཤིང་སྤྱོད་གི་གཟུགས་སུ་བཀོད་པའི་མ་ལག་གཅིག་ཏུ་བྱེད་བྱ་བྱས་ཏེ་ཡལ་གཤེད་འཁོད་ལུགས་ཀྱིས་ཉེ་དགས་དབར་གྱི་འཕེལ་འགྱུར་གྱི་འབྲེལ་བ་མཆོན་པར་བྱེད་པ་ཞིག
tremor འདར་བ། <i>biol.</i>	An involuntary trembling or quivering, as of the hands. ལག་པ་ལྟ་བུའི་རང་འགལ་གྱི་རྩ་འདར་རམ་འདར་འགལ་ལ་གོ།
tri གཉིས་ལྔ་ན། <i>math.</i>	Three; having three. གསུམ་སྟེ། གསུམ་དང་ལྗན་པ།
triceps དབྱང་ཀར་ལྷ་གསུམ། <i>biol.</i>	A large three-headed muscle running along the back of the upper arm and serving to extend the forearm. དབྱང་པའི་རྒྱབ་ངོས་སུ་ཡོད་ཅིང་ལག་རར་རྒྱུགས་བྱེད་མཁན་སྟེ་གསུམ་ཅན་གྱི་ག་སྐྱུ་ཆེན་པོ་ཞིག

ཆེ་པ་ལྟུང་གི་འདབ།

biol.

The three-segmented valve of the heart that keeps blood in the right ventricle from flowing back into the right atrium.

ཁྲུང་ཤལ་གཡས་མའི་ནང་གི་ཁྲག་དེ་སྤྱིང་གི་སྤྱབས་སྤྱོད་གཡས་མའི་ནང་དུ་སྤྱིང་རྒྱ་དུ་མི་འདུག།
པར་འགོག་མཁན་གྱི་ཆ་ཤས་གསུམ་ལྡན་གྱི་སྤྱིང་གི་སྤྱི་འདབ་ལ་ཟེད།

གསུམ་གྱིས་དབང་ཅུ།

neurosci.

The fifth cranial nerve, formed of the ophthalmic nerve, the maxillary nerve and the mandibular nerve, which controls the sensory nerves in the forehead, face and chin, and the muscles in the jaw

མིག་འགྲུལ་དབང་རྩ་དང་། ཡ་མགས་དབང་རྩ། བ་མགས་དབང་རྩ་བཅས་ཀྱིས་བྱུང་བའི་ཞོད་
རྩས་དབང་རྩ་ལྟ་བུ་ཤེས་གོ་ཞིང་། ཞོད་པ་དང་། གཤོད་། མཁེ་བཅས་ཀྱི་དབང་ཚོར་དབང་རྩ་
དང་། འགྲུལ་པ་འཁོར་སྒྲིམ་བཅས་པ་སྣངས་པའི་ཁྱེད་།

ལྷན་གསུམ་རིག་པ།

$$\mathbf{math.}$$

The branch of mathematics that deals with the relationships between the sides and the angles of triangles and the calculations based on them, particularly the trigonometric functions.

རྒྱུར་གསུམ་མ་ཞིག་གི་མཐའ་དང་རྒྱར་ཁྲག་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་ཁག་དང་། འབྲེལ་བ་དེ་དག་གཞིར་བཞག་པའི་ཅེས་རྒྱག་གྲེ་བླག་ཏུ་རྒྱར་གསུམ་འཕག་པའི་ལྷོས་གངས་པཅས་དང་འབྲེལ་བའི་ཨང་ཅེས་ཀྱི་ཕྱེ་ཆའ་ཞིག་

འབྲུ་གསུམ་ཤལ།

biol.

A member of the extinct arthropod class Trilobita, common as fossils in rocks of Cambrian and Silurian age.

[illegible]

གསུམ་ལྟམ། ར་མ་གསུམ།

phil.

The three persons of the Christian Godhead; Father, Son, and Holy Spirit.

ཡི་ཤུའི་ཚོས་ཕྱགས་ཀྱི་རྣམ་པ་རང་བཞིན་གྱི་སྒྲེས་ཀྱང་ལྟུང་སྟེ། ཡབ་དང་། རྒས་དང་། དམ་པའི་
ཕྱགས་བཅས་སོ།

ལྷན་ཁྲིའུ་བ།

chem.

A covalent bond in which three electron pairs are shared between two atoms.

རྒྱལ་ཁྲུན་གཉིས་ཀྱིས་སློབ་རྒྱལ་ཆ་གསུམ་མཉམ་སྟེང་བྱས་པ་ལས་བྱུང་བའི་མཉམ་སྟེང་འཆིང་བ་ཞིག

གཞུག་པུར་ཡང་རྩལ།

chem.

Unstable, radioactive isotope of hydrogen whose atom has a proton, two neutrons, and an electron.

པོ་རྒྱལ་གཅིག་དང་། བར་རྒྱལ་གཉིས། གློག་རྒྱལ་གཅིག་བཅས་ཡོད་པའི་ཡང་རྒྱུད་གི་གནས་
མཉམས་རྩ་རྩ་ས་བརྒྱུ་པོ་མེན་ཞིང་འགྲེང་འཕྲེང་དང་བཞིན་ཅན་ཞིག།

trochlear nerve མིག་རིལ་འཁོར་བྱེད་ དབང་ཆ། <i>neurosci.</i>	Either of the fourth pair of cranial nerves that originates in the midbrain and innervates a muscle of the eyeball. བར་ཁྲད་ནས་ཐོན་ཏེ་མིག་རིལ་གྱི་འགྲིམ་ལ་མཐུད་པའི་ཐོད་རུས་དབང་ཆ་ཆ་བཞི་པའི་ནང་གི་གང་རུང་ཞིག་།
trophic level བཅུད་རིམ། <i>biol.</i>	The position of a species or a group of species within a food chain or food web. ཟས་སྒེང་ངམ་ཟས་བྱ་ཞིག་གི་ནང་དུ་ཉེ་རིགས་གཅིག་གསུམ་ཉེ་རིགས་ཀྱི་སྡེ་ཆོན་ཞིག་གིས་བཟུང་བའི་ལོ་གནས་ལ་གོ།
trophoblast རྒྱས་སྒྱེད་དབང་ཟ། <i>biol.</i>	The outer layer of the mammalian blastocyst that supplies nutrition to the embryo and facilitates implantation. རྒྱ་གསོས་སྟོག་ཆགས་ཀྱི་སྒྲུག་གཟུགས་ཀྱི་རིམ་པ་བྱི་མ་ལ་ཟེར་ཞིང་། འདིས་སྒྲིམ་སྲིང་ལ་འཆོ་བཅུད་མཐོ་སྟོན་བྱེད་པ་དང་། ཐོགས་འབྱར་ལ་མཐུན་སྦྱོར་བྱེད།
tropomyosin འཁྱར་གྲིམ་གྱི་རྒྱས། <i>biol.</i>	A protein involved in muscle contraction. It is related to myosin and occurs together with troponin in the thin filaments of muscle tissue. འགྲིམ་བུ་འཁྱར་གྱི་སྒྲུབ་སུ་བྱེད་ལས་འདོན་པའི་སྤྱི་རྩིས་ཤིག་འདི་ནི་གྲིམ་སྤྱི་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་ཅིང་། འགྲིམ་བུ་དང་གྲུབ་ཀྱི་ཉག་ཐན་པ་མཐིམ་ནང་དུ་འཁྱར་སྤྱི་དང་ཉན་དུ་འབྱུང་གི་ཡོད།
troponin འཁྱར་གྲི། <i>biol.</i>	A globular protein complex involved in muscle contraction. It occurs with tropomyosin in the thin filaments of muscle tissue. འགྲིམ་བུ་འཁྱར་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རྒྱུ་དབྱེད་ཀྱི་སྤྱི་རྩིས་ཆོས་སུ་ཞིག་འདི་ནི་འཁྱར་གྲིམ་སྤྱི་རྩིས་དང་ཉན་དུ་འགྲིམ་བུ་དང་གྲུབ་ཀྱི་ཉག་ཐན་པ་མཐིམ་ནང་དུ་འབྱུང་གི་ཡོད།
trough གཤོང་། <i>phys.</i>	The lower part of a wave, in contrast to the highest part, a crest. རྒྱབ་ས་ཀྱི་ཆེས་མཐོ་པའི་ཆ་ཤས་ནི་ཟེ་ཡིན་ལ། དེའི་ཕྱོག་ཕྱོགས་རྒྱབ་ས་ཀྱི་ཆ་ཤས་དམའ་མོ་དེ་ལ་གཤོང་ཟེར།
truck རྩིས་འཁོར་པ། <i>phys.</i>	Any of various heavy motor vehicles designed for carrying or pulling loads. དོ་མོ་འབྲུད་པའམ་སྒྲེལ་བའི་ཆེད་དུ་བེད་སྟོན་བྱེད་པའི་འབྲུལ་འཁོར་ཆོན་པོ་ཅི་རིགས་ལ་གོ།
trunk མ་གཞུང་། གཞུང་ཆ། <i>biol.</i>	The main woody stem of a tree as distinct from its branches and roots. ཤིང་སྟོང་ཞིག་གི་རྩ་བ་དང་ཡལ་ག་ལས་ཐ་དད་ཡིན་པའི་ཤིང་གི་རྩ་དང་ཡལ་ག་ཅོ་བོ་དེ་ལ་གོ།
trypsin འནད་གྲི། <i>chem.</i>	A protease enzyme secreted in vertebrates by the pancreas to digest dietary proteins. སྤུལ་རུས་ཅན་གྱི་སྟོག་ཆགས་ཀྱི་ནང་དུ་ཐ་མའི་ནང་གི་སྤྱི་རྩིས་འཐུ་བའི་ཆེད་དུ་གཤེད་མེན་གྱིས་སྟོང་འདོན་བྱེད་པའི་སྤྱི་བཤེག་སྤྱི་རྩིས་ཤིག་།

tuberculosis སྐྱ་ནད་ཅི་ཐི། <i>biol.</i>	An infectious bacterial disease characterized by the growth of nodules (tubercles) in the tissues, especially the lungs. ཕྱད་གྲུབ་སྤྱི་དང་། རྩེ་བྲག་ཏུ་སློབ་པའི་ཕྱད་གྲུབ་ཏུ་ཅ་མདུད་ (སྦྱང་འབྱར་) སྤྱི་བར་འགྱུར་བའི་ སྤྱི་ན་བུའི་གཉན་ཁ་ཅན་གྱི་ནད་ཅི་ག
tumor མྱན། <i>biol.</i>	An abnormal growth of tissue resulting from uncontrolled, progressive multiplication of cells and serving no physiological function ཆོད་བཀག་མེད་པའི་སྒོ་ནས་ཇེ་མང་དུ་འཕེལ་བའི་ཕྱ་ཕྱུང་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་རྒྱན་ལྡན་མིན་ པའི་ཕྱད་གྲུབ་ཀྱི་སྦྱངས་འབྱར་ཞིག་ལ་གོ། འདི་ཉིད་ལུས་གནས་ཀྱི་བྱེད་ལས་གང་ལའང་ཕན་ ཐོགས་མེད།
tumor necrosis factor (TNF) མྱན་ཞིག་ཆ་རྒྱུན། <i>biol.</i>	A protein that is produced in the presence of an endotoxin, especially by monocytes and macrophages, is able to destroy tumor cells, and exacerbates chronic inflammatory diseases by inducing inflammation. ནད་དུག་ཡོད་པའི་སྐབས་སུ་གཅིག་ལྡན་ཕྱ་ཕྱུང་དང་རགས་ཟ་ཡིས་ཐོན་སྤྱེད་བྱེད་པའི་སྤྱི་རྩས་ ཡིག་ཡིན་ཞིང་། དེ་ཡིས་སྦྱན་གྱི་ཕྱ་ཕྱུང་ཅ་མེད་དུ་བཟོ་བྱུང་བ་དང་། ཆ་སྦྱང་འབྱུང་བར་སྐྱུལ་ ཏེ་མྱན་བྱས་ཏེ་ཆ་སྦྱང་གི་གཙོ་བོ་ནད་ཇེ་ཆེར་སྐེལ་བར་བྱེད།
tune དབྱེད་ཀ། <i>phys.</i>	A melody, especially one which characterizes a certain piece of music. སྒྲ་དབྱེད་སེམས་སྤྱོད་ཀྱི་ཕྱ་ཕྱུང་ཏུ་རྩོམ་དབྱེད་ཞིག་གི་ཁྱད་ཆོས་མཆོན་པའི་སྒྲ་དབྱེད་སེམས་སྤྱོད་
tunneling current བྱུངས་འཁེགས་སྒྲིག་རྒྱུན། <i>phys.</i>	Transport of electron across the potential barrier without changing its energy. རང་གི་རྒྱས་པ་ལ་འགྱུར་བ་མེད་པའི་སྒོ་ནས་རྒྱས་ལྡན་གྱི་འཕོག་རྒྱུན་བཞག་ཏེ་སྒྲིག་རྒྱལ་དཔོན་ འཕྲོད་བྱེད་པ།
turbine གཤོག་འཁོར་པ། <i>phys.</i>	Paddle wheel driven by steam, water, etc. that is used to do work. རྒྱངས་པ་དང་རྩེ་ལ་སོགས་ཀྱིས་བསྐྱོར་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ལས་ཀ་བྱེད་ཆེད་དུ་སྤྱོད་པའི་བྲུ་སྒྲུ་ འཁོར་ལོ།
turntable འཁོར་ཞེགས། <i>phys.</i>	A rotating platform or disk. རང་འཁོར་བྱེད་པའི་སྤྲེགས་བུའམ་སྤེར་མ།
typical མཚན་ཉིད་ལྡན་པ།	Having the distinctive qualities of a particular type of person or thing. མིའམ་ཅ་དངོས་ཀྱི་རིགས་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་གི་བྱུན་མིན་གྱི་ཁྱད་ཆོས་དང་ལྡན་པ།

U-V

- ulna** *ལག་ངར་བྱས་རྩེང་།*
biol. The thinner and longer of the two bones in the human forearm, on the side opposite to the thumb.
མིའི་ལག་ངར་གྱི་རྩས་པ་གཉིས་པོའི་ནང་གི་ཟ་ཞིང་རིང་བ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། མཐེ་བོང་གི་ཕྱོག་
ཕྱོགས་སུ་ཡོད།
- ultrahigh frequency (UHF)** *ཚད་མཐོའི་རྒྱས་ཕྱོད།*
phys. A radio frequency in the range 3×10^9 - 0.3×10^9 Hz; i.e. having a wavelength in the range 10 cm to 1m.
རྒྱས་ཕྱོད་གྱི་ཁྱབ་ཚད་ 3×10^9 ནས་ 0.3×10^9 Hz དབར་ཡིན་པ་སྟེ། རྒྱབས་ཐག་གི་ཁྱབ་
ཚད་ 10 cm �ནས་ 1m དབར་ཡིན་པའི་རྒྱང་འཕྲིན་གྱི་རྒྱབས།
- ultrasonic** *ཐོས་བརྒལ་གྱི།*
phys. Term applied to sound frequencies above 20,000 Hz, the normal upper limit of human hearing.
རྒྱས་ཕྱོད་ཏར་ཆེ་ 20000 སྟེ་སྤྱིར་བཏང་གི་མིའི་ཐོས་ཚད་ལ་བརྒལ་བའི་སྤྱི་ལ་སྟོད་པའི་ཆེག་
ཅིག་ཡིན།
- ultrasonic wave** *བརྒལ་རྒྱའི་རྒྱབས།*
phys. A sound wave that has a frequency above about 20,000 hertz.
རྒྱས་ཕྱོད་ཏར་ཆེ་ཁྲི་གཉིས་ལས་མཐོ་བ་ཡོད་པའི་སྤྱི་རྒྱབས།
- ultrasound** *ཐོས་བརྒལ་གྱི་རྒྱ།*
phys. Sound with a frequency greater than 20,000 Hz, approximately the upper limit of human hearing.
མིའི་ཐོས་ཚད་གྱི་ཡ་མཐའ་སྟེ་ཏར་ཆེ་ 20000 ལས་མཐོ་བའི་རྒྱས་ཕྱོད་དང་ཕྲན་པའི་སྤྱི་ལ་གོ་
- ultraviolet (UV) light** *ཐུག་ཕྱིའི་འོད།*
phys. Electromagnetic waves of frequencies higher than those of violet light.
འོད་སུ་མེན་ལས་རྒྱས་ཕྱོད་མཐོ་བའི་སྟོག་ཁབ་ལེན་གྱི་རྒྱབས།

ultraviolet radiation Electromagnetic radiation having wavelengths between that of violet light and long X-rays, i.e. between 400 nm and 4 nm. In the range 400-300 nm the radiation is known as the near ultraviolet.

ལྷ་མཁའ་འབྱོར་འཕྲུལ།
phys.

འོད་སྒྲུབ་པོའི་རྒྱ་བས་ཐག་དང་སྒོ་ག་པར་རིང་པོའི་རྒྱ་བས་ཐག་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་ཡོད་པའི་སྒོ་ག་ཁབ་ཡིན་གྱི་འབྲུང་འཕྲོ་སྒྲི། དེ་ནི་རྒྱ་བས་ཐག་ 400 nm �ནས་ 4 nm དབར་ཡིན། རྒྱ་བས་ཐག་ 400 nm ནས་ 300 nm ཡིན་པའི་འབྲུང་འཕྲོ་ལ་ཉེ་བའི་སྒྲུབ་ལྱེད་འོད་ཟེར།

umbilical cord A cord arising from the navel that connects the fetus with the placenta and through which respiratory gases, nutrients, and wastes pass

ལྷ་ཐག་
biol.

མངལ་གནས་ཀྱི་ལྷ་བ་ཐོན་ཏེ་མངལ་གནས་དང་ཤ་མ་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་མ་གུང་སྒྲིལ་བྱེད་མཁན་གྱི་ཐག་པ་ལ་གོ་ཞིང་། ལྷ་ཐག་བརྒྱད་ནས་དབུགས་འབྲིན་རྒྱུ་ཀྱི་རྒྱུང་དང་། ཟས་བཅུད། སྒྲིགས་མ་བཅས་བཞུད་ཀྱི་ཡོད།

umbra Darker part of a shadow where all the light is blocked. See also penumbra.

ཉི་ལ་སྒྲིབ།
phys.

འོད་ཆང་མ་བཀག་པའི་གིབ་ནག་གི་སྒྲིབ་ནག་པའི་ཆ། ཆ་སྒྲིབ་ལ་ཡང་གཟེགས་རྒྱགས།

umbrella species A species chosen to be the subject of particular conservation efforts because the protection of that species will also have the effect of giving protection to co-occurring species in the ecological community of its habitat.

ཁྱལ་ཆེན་ཉེ་རིགས། གདུགས་ལྷ་བུའི་ཉེ་རིགས།
biol.

སྒྲིབ་ཁམས་གཉེར་སྲུང་གི་བྱ་གཞག་ངེས་ཅན་ཞིག་གི་ཆེད་དམིགས་བརྗོད་དོན་དུ་འདེམས་པའི་ཉེ་རིགས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཉེ་རིགས་དེ་ལ་སྲུང་སྐྱོབ་བྱས་པ་དེ་ཡིས་དེ་གནས་སའི་ཁོང་ཡུག་གི་སྒྲིབ་ཁམས་ཆོགས་སྒྲུབ་ཡོད་པའི་མཉམ་གནས་ཀྱི་ཉེ་རིགས་གཞན་ལ་ཡང་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་རུས་པ་ཐོན་པ་ཡིན།

uncertainty principle The principle formulated by Heisenberg, stating that Planck's constant, h, sets a limit on the accuracy of measurement at the atomic level. Accordingly, it is not possible to measure exactly both the position and the momentum of a particle at the same time, nor the energy and the time associated with a particles simultaneously.

ངེས་མེད་རྒྱ་འཛིན།
phys.

ཨར་ན་ཏེ་སན་ཊར་གྱིས་གཏན་འབེབས་གནང་བའི་གཏན་ཁྲིམས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་། འདིས་མི་ལན་ཁ་ཡི་བརྟན་གངས་ཀྱིས་ཆེད་འཇལ་ཞིག་གི་སྒྲིབ་མཐའ་འཛོག་པར་བཤད། ངེས་མེད་གཏན་ཁྲིམས་ལྟར་ན་དུས་ཆོད་གཅིག་པ་ཞིག་གི་སྒྲིབ་སྒྲུབ་སྒྲུབ་ཞིག་གི་གནས་ས་དང་འགུལ་ཆེད་གཉིས་ཀ་ཉག་ཉག་ཆེད་འཇལ་མི་སྒྲུབ་ལ། རྒྱལ་དའི་རུས་པ་དང་རུས་པ་དེ་ཡོད་པའི་དུས་ཡུན་གཉིས་ཀྱང་ཉག་ཉག་ཆེད་འཇལ་མི་སྒྲུབ།

uncharged Lacking electric charge.

ཁྲ་མེད་ཁྲ་བཟ།
phys.

སྒོ་ག་ཁུར་མེད་པའི།

**universal
constant**

ལྷན་ཕྱིན་བརྟན་གྲངས།
phys.

Fundamental constants (Those parameters that do not change throughout the universe.) The charge on an electron, the speed of light in free space, the Planck constant, the gravitational constant, the electric constant, and the magnetic constant are all thought to be examples.

གཞི་ཅིའི་བརྟན་གྲངས། (འཛིག་རྟེན་གྱི་གནས་གང་དུ་ཡང་འགྲུབ་བཅའ་པའི་ཆབ་གྲངས་སམ་གྲངས་ཐང་) དཔེར་ན། གློག་རྩལ་ཞིག་གི་ཁུར་དང་། བར་སྒྲུབ་གི་འོད་ཀྱི་མཁྱེགས་ཆད། བེ་ལན་ལ་ཡི་བརྟན་གྲངས། འཐེན་ཤུགས་ཀྱི་བརྟན་གྲངས། གློག་གི་བརྟན་གྲངས། ལབ་ལེན་གྱི་བརྟན་གྲངས་སོགས་སོ།

**universal gas
constant**

ཁྱུ་ཁྱབ་རྒྱུ་མ་གཞིགས་བརྟན་
གྲངས།
phys.

A constant, 8.314 joules per degree Kelvin, equal to the product of the pressure and the volume of one-gram molecule of an ideal gas divided by the absolute temperature. Symbol: R.

ཤིག་འི་ཁེལ་མེན་པེ་ལ་འཇུལ་ 8.314 ཡོད་པའི་བརྟན་གྲངས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་། འདི་ནི་ལང་དག་རྒྱུ་མ་གཞིགས་སྒྲ་རམ་གཅིག་གི་འདུས་རྩལ་གྱི་གཞོན་ཤུགས་དང་ཐོངས་ཆད་གཉིས་ཀྱི་བསྒྲུབ་ཐོབ་དེ་ཆུགས་ཐུབ་བྱོད་ཆད་ཀྱིས་བཤོས་པ་དང་མཚུངས། མཚན་ཉགས། : R

**universal
gravitational
constant (G)**

ཁྱུ་ཁྱབ་འཐེན་ཕྱགས་བརྟན་
གྲངས།
phys

The proportionality constant G that measures the strength of gravity in the equation for Newton's law of universal gravitation. $F = G \cdot m_1 m_2 / d^2$

ནེའུ་འོན་གྱི་སྤྱི་ཁྲབ་འཐེན་ཤུགས་ཀྱི་མཉམ་ཆེས་ནང་གི་འཐེན་ཤུགས་ཀྱི་ཆད་འཇལ་བར་བྱེད་པའི་ཆ་མཚུངས་བརྟན་གྲངས་ G ལ་གོ། $F = G \cdot m_1 m_2 / d^2$

universe

ལྷན་ཕྱིན། འཛིག་རྟེན་ཁམས།
phys.

All existing matter and space considered as a whole; the cosmos. The universe is believed to be at least 10 billion light years in diameter and contains a vast number of galaxies; it has been expanding since its creation in the Big Bang about 13 billion years ago.

དངོས་སུ་ཡོད་པའི་ལེས་རྒྱས་ཐམས་ཅད་དང་ནམ་མཁའ་ལྷན་གཅིག་ཏུ་བརྟེན་པའི་གོང་བུ་སྤྱི་འཛིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ལ་གོ། ལྷན་ཕྱིན་ཁམས་ཀྱི་ཆངས་ཐོག་ལ་ཉུང་མཐར་འོད་ལོ་ཐེང་འདུམ་ 10 ཡོད་པ་དང་། དགྲུ་ཆོགས་གྲངས་ལས་འདས་པ་འདུས་ཡོད། ལོ་ངོ་ཐེང་འདུམ་ 13 ཅས་ཀྱི་སློན་དུ་གས་ཐོར་ཆེན་པོའི་སྐབས་སུ་བྱུང་བ་ནས་བརྒྱུད་སྤྱི་ཆུ་བསྐྱེད་བཞིན་ཡོད་དོ།

**unstable
equilibrium**

མི་བརྟན་བའི་ཆ་མཉམ།
phys.

A state of equilibrium of a body (as a pendulum standing directly upward from its point of support) such that when the body is slightly displaced it departs further from the original position.

དངོས་གཞུགས་ཤིག་(དཔེར་ན་དབྲང་རྩོ་ཞིག་སྒྲུབ་པ་འདྲིག་མའི་བྱང་ཐད་དུ་ཡོད་པ་ལྟ་བུ)གི་ཆ་མི་མཉམ་པའི་གནས་སྒྲུངས་ཏེ། དངོས་གཞུགས་དེར་གཡོ་འགུལ་ཅུང་ཅམ་ཐོབ་སྐབས་སོག་མའི་སྤྱོད་གནས་ནས་ཐང་འི་དུ་གྱུས་འགོ་བ་ཡིན།

- up** The flavor of quark that has a charge of + 2/3 and a mass estimated at three to six times that of an electron, belongs to the first generation of elementary fermions, and is a component of nucleons and other hadrons.
 ཡར། (ཁོག་རྩལ་རིགས་ཤིག)
phys. གཞི་ཅེ་ཐེར་མིའི་རྩལ་རབས་དང་ཐོར་གཏོགས་ཤིང་། ཁྱར་ +2/3 དང་། གདོས་ཚད་ནི་ཐོག་རྩལ་གྱི་ལྷ་བ་གསུམ་ནས་དྲུག་བར་ཡིན་པའི་ཁོག་རྩལ་གྱི་གས་ཤིག་སྟེ། ཉེ་ཆ་དང་སྤ་རྩལ་གྱི་གྲུབ་ཆ་ཡིན།
- updraft** An upward movement of gas (as air).
 གྲུག་རྒྱང་།
phys. རྒྱངས་གཟུགས་ཤིག་(རྒྱང་ལྷ་བ་)གི་ཁྱེན་ཕྱོགས་ཀྱི་རྒྱ་བའམ་འགྲལ་སྒྱུད།
- uptake** The taking in or absorption of a substance by a living organism or bodily organ.
 ཐུང་ལྡན།
biol. སྒྲི་དངོས་ཤིག་གས་ལུས་ཀྱི་དབང་པོ་ཞིག་གིས་དངོས་རྒྱས་ཤིག་ནང་དུ་འཕྲེན་བའམ་འཛིན་ལེན་བྱེད་པའི་བྱ་བ་ལ་གོ།
- upward force** An upward force is any force that counteracts the force of gravity. Buoyancy is an example of an upward force because it pushes an object away from the Earth's center of mass.
 ཁྱེན་ཕྱོགས་ཕྱགས།
phys. འཐེན་ཕྱགས་དང་ལྟོག་ནས་འདོན་པའི་ཕྱགས་ཅི་རིགས་པ་ལ་ཁྱེན་ཕྱོགས་ཕྱགས་ཟེར། འཕྱོ་ཕྱགས་ནི་ཁྱེན་ཕྱོགས་ཕྱགས་ཀྱི་དཔེ་མཚན་ཡིན། རྒྱ་མཚན་ནི་དེ་ལོས་དངོས་གཟུགས་ཤིག་གོ་ལའི་གདོས་ལྷ་ནས་ཐག་རིང་སར་འབྱུང་རྒྱག་བྱེད་པ་ཡིན།
- uracil** A compound found in living tissue as a constituent base of RNA. In DNA it is replaced by thymine.
 རྩ་ལྷ་ལ།
biol. སྒྲི་ལྷན་ཕུང་གྲུབ་ཀྱི་ནང་དུ་ཨར་ཨེན་ཨེ་ཡི་གཞི་རྒྱས་གྲུབ་ཆའི་དོ་བོར་ཡོད་པའི་འདུས་རྒྱས་ཤིག་ཀྱི་ཨེན་ཨེ་ཡི་ནང་དུ་ཐ་ཡི་མེན་གྱིས་ཆབ་བྱེད་པ་ཡིན།
- uranium** The chemical element of atomic number 92, a dense grey radioactive metal used as a fuel in nuclear reactors.
 རྩ་ལྷ་ལམ།
chem. རྩལ་ཐུན་ཨང་གྲངས་ ༩༢ ཡིན་པའི་ཅ་རྒྱས་ཉ། སྒྲུག་ཅིང་སྒྲི་མདོག་ཡིན་ལ་ལྷེ་ནུས་སྒྲུབ་ཆས་སུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་འབྱུང་འཕྲོལ་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་ལྷགས་རིགས་ཤིག།
- Uranus** The planet seventh in order from the sun, having an equatorial diameter of 56,460 km, a mean distance from the sun of 2,871 million km, a period of revolution of 84.07 years, and 15 moons.
 གཟུང་གནམ་རྒྱལ།
phys. ཉི་མའི་ཁྲིམ་རྒྱད་ནང་གི་གཟུང་སྐར་བདུན་པ་དེ་ཡིན་ཞིང་། དཀྱིལ་ཐོག་ཁྲལ་གྱི་ཆུང་ས་ཐོག་གི་རིང་ཆད་ལ་གོ་ལོ་མི་ཏར་ ༥༩༩༠ དང་ཉི་མ་ནས་ཆ་སྒྲིམས་རྒྱང་ཐག་གི་ལོ་མི་ཏར་ས་ཡ་ ༢༨༧ སར་ཡོད་པ་དང་། ཉི་མར་སྐོར་བ་བྱེད་པའི་དུས་ལུན་ནི་ལོ་ ༨༤.༠༧ ཡིན་ལ་མཐའ་འཁོར་དུ་ཆ་བ་ ༡༥ ཡོད་དོ།

ureter ཅ་ཅ། གཅིན་འབྲེན་ཐུག་གྱ། <i>biol.</i>	The duct by which urine passes from the kidney to the bladder or cloaca. མཁལ་མ་ནས་གཅིན་ལྗང་ངས་ཐུན་སྒྲིལ་བར་དུ་གཅིན་པ་བཟོད་སའི་སྤྱ་གྲ།
urethra གཅིན་ལམ། <i>biol.</i>	The canal through which urine is discharged from the bladder in most mammals and through which semen is discharged in the male. རྒྱ་གསེས་སྲོག་ཆགས་མང་ཆེ་བའི་གཅིན་ལྗང་ནས་གཅིན་པ་ཕྱིར་འདོན་ས་དང་ཕྱི་ཁེ་ཁྱ་པ་ཕྱིར་སྒྲོད་སའི་བྲ་ག་ལ་ཟེད།
urinary system གཅིན་འདོན་མ་ལག་གྱ། <i>biol.</i>	The bodily system consisting of the organs that produce, collect, and eliminate urine and including the kidneys, ureters, urinary bladder, and urethra. གཅིན་པ་སྐྱེད་སྐྱུན་དང་། གསོག་ཉར། ཕྱིར་འདོན་བཅས་བྱེད་མཁན་གྱི་དབང་པོ་ཁག་ཅིག་གིས་གྲུབ་པའི་ལུས་ནང་གི་མ་ལག་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང་། མཁལ་མ་དང་། གཅིན་འབྲེན་ཐུག་གྱ། གཅིན་ལྗང་། གཅིན་ལམ་བཅས་ཀྱིས་བྲུབ།
urination གཅིན་འདོན། <i>biol.</i>	The discharge of urine from the body. ལུས་པོ་ནས་གཅིན་པ་ཕྱིར་འདོར་བ་ལ་གོ།
urine གཅིན་ལ། <i>biol.</i>	The pale yellow slightly acid fluid excreted by the kidneys, containing waste products removed from the blood. It is stored in the urinary bladder and discharged through the urethra. མཁལ་མས་སྒྲོད་འདོན་བྱས་ཤིང་ཐུང་ཅམ་སྤྱར་ཆས་ཀྱི་རང་བཞིན་ལྡན་པའི་གཤེར་ཁུ་སེར་སྤྱ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། ཁྲག་ནས་བྱང་བའི་སྤྲིགས་མས་གྲུབ་པ་དང་། གཅིན་ལྗང་དུ་ཉར་ཆགས་བྱེད་ཅིང་གཅིན་ལམ་བརྐྱང་ནས་ཕྱིར་འདོན་པར་བྱེད།
urogenital tract གསང་གནས་གཅིན་ལམ། <i>biol.</i>	The complex of organs of the urinary system and their associated genital structures. གཅིན་འདོན་མ་ལག་གི་རྩྭ་ག་ཅའིང་ཅན་གྱི་དབང་པོ་ཁག་དང་དེ་དག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་གསང་གནས་བཅས་ལ་གོ།
useful energy ལེན་ཡོད་རྒྱས་ལ། <i>phys.</i>	1. The actual energy used by a consumer to perform a desired function (heat, lighting, mechanical power, and so on). 2. In general, any form of energy that serves a valid purpose for humans. ༡) ཉར་སྤྱོད་པས་རང་ཉིད་ལ་མཁོ་བའི་བྱེད་ལས་ (རྫོད་དང་། རློག་ འགྲུལ་རྒྱས་ལ་སོགས་པ།) འཇགས་བྱེད་ལེན་སྤྱོད་གཏོང་བའི་རྒྱས་པ་དངོས་དེ་ལ་གོ། ༢) སྤྱིར་བཏང་དུ། འགྲོ་བ་མིའི་དགོས་མཁོ་སྤོང་གྲུབ་པའི་རྒྱས་པའི་རིགས་ཀུན་ལ་གོ།

- utricle** The larger of the two parts of the membranous labyrinth of the internal ear.
ན་རྒྱལ་ཆེན།
biol. ན་བའི་ནང་ངོས་ཀྱི་ཤུན་པ་ཅན་གྱི་ན་བའི་སྤྲུག་ཀྱོག་གི་ཆ་ཤས་གཉིས་ལས་ཆེ་བ་དེ་ལ་ཟེར།
- uvula** A fleshy extension at the back of the soft palate which hangs above the throat.
ལྗེ་རྩུབ།
biol. ལ་རྩུན་སྤྱི་མོའི་རྒྱབ་ཕྱོགས་ནས་མགྱིན་པའི་ཐོད་དུ་འབྱུང་བའི་ཤུན་པ་ནང་དེ་ལ་གོ།
- vaccination** Treatment with a vaccine to produce immunity against a disease; inoculation.
སྤྲོན་འཕྲུགས། (འགོག་སྤྲོན།)
biol. འགོག་སྤྲོན་བརྒྱབ་པའི་སྤྲོན་ནས་ན་ཆ་ཞིག་ལ་རྩྭ་ལ་བའི་ནད་འགོག་རང་བཞིན་སྤྱིང་པའི་བཅོས་ཐབས་ལ་གོ་ཞིང། ནད་སོན་འདེབས་པ་ཡང་ཟེར།
- vaccine** A substance used to stimulate the production of antibodies and provide immunity against one or several diseases, prepared from the causative agent of a disease, its products, or a synthetic substitute, treated to act as an antigen without inducing the disease.
འགོག་སྤྲོན།
biol. འགོག་གཟུགས་སྤྱིང་སྤྲོན་བྱེད་པར་སྤྲུལ་ཆེན་བྱེད་ཅིང་ན་ཆ་གཅིག་གས་དུ་མ་ལ་རྩྭ་ལ་བའི་ནད་འགོག་རང་བཞིན་སྤྱིང་པར་བྱེད་པའི་དངོས་པོ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། ན་ཆ་སྤྱིང་མཁན་དེའས། དེའི་ཐོན་འབྲས། ཡང་ན་མིས་བཞོས་ཆབ་ཇས་བཅས་གང་རུང་ནས་བཞོས་པ་དང། ན་ཆ་མ་སྤྱིང་པའི་སྤྲོན་ནས་འགོག་རྒྱུངས་སྤྱིང་ཇས་ཀྱི་བྱ་བ་བྱེད།
- vacuole** A membrane-bound organelle in the cytoplasm of most cells, especially plant cells, containing water and dissolved substances such as salts, sugars, enzymes, and amino acids.
བྱུག་ཁྲོད།
biol. ས་ཕྱུང་པལ་ཆེ་བ་དང། བྱེ་བྲག་ཏུ་ཅི་ཤིང་ས་ཕྱུང་གི་སྤ་ཆི་རུ་ཡོད་པའི་སྤྱི་མོ་ཅན་གྱི་དབང་སྤ་ཞིག་སྤྱི་དེའི་ནད་དུ་རྩ་དང། བཞུས་ཟེན་པའི་དངོས་ཇས་རྩ་དང། ཀ་པ་སྤྱིན་ཇས། ཨེ་མི་རོ་སྤྱང་ཇས་བཅས་ཡོད་པ་ཡིན།
- vacuum** Absence of matter; void.
ཁྲོད་ཁང།
phys བེམ་ཇས་མེད་པ་སྤྱི་སྤྱིང་པ།
- vacuum pump** A pump used for creating a vacuum.
ཁྲོད་ཕྱུལ།
phys. ཁྲོད་སང་བཞོ་བྱེད་ཀྱི་ཕུ་མདལ། [རྒྱང་ཁྲོད་པ་བཞོ་བྱེད་ཀྱི་ཕུ་མ་མས་ཕུ་མདལ།]
- vagina** The passage leading from the opening of the vulva to the cervix of the uterus in female mammals.
མ་མཚན།
biol. ཏུ་གསོས་སྤྲོག་ཆགས་མོ་ཡི་མཚན་མའི་ཁ་ནས་བྱ་སྤྱིང་ཀྱི་ཁ་ཡི་དབར་གྱི་སྤྲུལ་ལམ་དེ་ལ་གོ།

vagus nerve རྩ་བའི་དབང་ཆ། <i>neurosci.</i>	A long nerve that passes from the brain to the face, trunk, and abdomen. It controls the muscles of the larynx (voice box), stimulates digestion, and regulates the heartbeat. The vagus nerve is a cranial nerve. མྱད་པ་ནས་གདོང་དང་། བྱང་ཁོག་ཁོག་སྤང་བཅས་ཀྱི་དབར་དུ་རྩ་བའི་དབང་ཆ་རིང་པོ་ཞིག་ དེ་ཡིས་གེ་བ་(སྤྲ་སྤུམ་) ཡི་ཤ་སྤྲིམ་ལ་ཚོད་འཛིན་དང་ཟས་འཇུ་ལོན་ལ་སྤྲུལ་རྒྱུན་བྱེད་པ་མ་ཟད། སྙིང་གི་འཕར་སྤྲིང་ལ་ཡང་སྤངས་འཛིན་བྱེད། རྩ་བའི་དབང་ཆ་ནི་ཐོད་རུས་དབང་ཆ་ཞིག་རེད།
valence electron ཐིན་པའི་སྒྲིག་རྒྱལ། <i>phys.</i>	An electron in one of the outer shells of an atom that takes part in forming chemical bonds. རྩལ་ཐན་གྱི་སྒྲིགས་རིམ་གྱི་མའི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་། རྩས་སྦྱོར་གྱི་འཆིང་བ་འབྲས་པར་ཆ་ཤས་ ལོན་པའི་སྒྲིག་རྒྱལ།
valine ཐེ་ཡིན། (ཨེ་ཨི་ཁུར་ཊ་ས།) <i>chem.</i>	An amino acid that is a constituent of most proteins. It is an essential nutrient in the diet of vertebrates. སྤི་རྩས་པལ་མོ་ཆའི་བྲལ་ཆ་ཡིན་པའི་ཨེ་ཨི་ཁེ་སྦྱར་རྩས་ཤིག་ལ་ཟེར་ཞིང་སྤོ་ཆའ་ནས་བྱང་བའི་ རིས་མཁའི་བརྟུང་རྩས་ཤིག་ཡིན།
valve ཁྱིའདབ། <i>biol.</i>	A structure in the heart, stomach, etc., that temporarily stops the flow of fluid or that allows fluid to move in one direction only. སྙིང་དང་ཕྲོ་བ་ལ་སོགས་པའི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་། འཕྲལ་སེལ་གྱི་རིང་ལ་གཤེར་ཁུའི་རྒྱ་བ་འགོག་ པའམ། ཡང་ན་གཤེར་ཁུ་དེ་ཕྱོགས་གཅིག་རང་དུ་རྒྱག་ཏུ་འཇུག་པའན་གྱི་ཆགས་བཞོད་ཅིག་
Van de Graaff generator ཡན་ཏེ་གྲུན་ཆས། <i>phys.</i>	A device for producing high-voltage static electricity. ཕྱི་ཆད་མཐོ་བའི་འགྲུལ་མེད་སྒྲིག་སྤྱན་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག་
vaporization རྒྱངས་འགྲུར། <i>phys</i>	The process of a phase change from liquid to vapor; evaporation. གཤེར་གཟུགས་ནས་རྒྱངས་གཟུགས་སུ་འགྱུར་བའི་རྒྱུད་རིམ།
variable འགྱུར་བྲངས། <i>math.</i>	A quantity which during a calculation is assumed to vary or be capable of varying in value. ཅིས་ཁ་ཞིག་གི་ནང་དུ་རང་གི་མ་གནས་ལ་འགྱུར་བ་འགྲོ་བའམ་འགྱུར་བ་ཐུབ་པར་ཆ་འཛིན་གྱི་ བྱེད་པའི་འཁོར་ཆད་ཅིག་
variable འགྱུར་ཆོས། <i>biol.</i>	An element, feature, or factor that is liable to vary or change. འགྱུར་བའམ་འཕོ་འགྱུར་འགྲོ་རུས་པའི་བྲལ་ཆའམ། ཁྱད་ཆོས། ཡང་ན། རྒྱ་རྒྱུན་ཞིག་

variable region འཇུར་ཁྱལ། <i>biol.</i>	The portion of the amino terminal of an immunoglobulin's heavy and light chains having a variable amino acid sequence. འཇུར་ཁྱེག་ཅན་གྱི་ཨེ་མི་ནོ་སྤར་ཇུས་གྱི་བསྐར་ལེས་ཞིག་དང་ལྷན་པའི་ནད་འགོག་ལྷུས་སྤྱིའི་ལྷེ་བྱེད་དང་ཡང་བྱེད་གི་ཨེ་མི་ནོ་ཡི་མཐུག་སྡེ་ཡི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་ཟེད།
variable star འཇུར་ཁྱུང། <i>phys.</i>	A star that varies in brightness. This variation, which can be regular or irregular, can be due either to changes in internal conditions or due to external reasons, such as a star being eclipsed by another star. བཟླག་མདངས་ལ་འཇུར་བ་ཡོད་པའི་སྐར་མ་ཞིག་འཇུར་བ་འདི་འཆར་ཅན་ཡིན་མིན་གཉིས་ཀ་ཡོད་ཅིང་། ཉང་གི་གནས་སྐར་མ་ལ་འཇུར་ཁྱེག་བྱུང་བའམ་ཡང་ན་ཕྱིའི་རྒྱན་ཏིང་བའི་ན་སྐར་མ་གཞན་གྱིས་སྤོབ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཡིན་ཆོག།
vector ནད་གྱི་ཐེག་གཞུགས། <i>biol.</i>	An organism, such as a mosquito or tick, that carries disease-causing microorganisms from one host to another. རྟེན་གཞིའི་སྲོག་ཆགས་ཤིག་ནས་སྲོག་ཆགས་གཞན་ཞིག་ལ་ནད་སྐྱེད་པའི་སྤྱི་དངོས་ལྷ་མོ་སྤྱེལ་མཁན་གྱི་དུག་སྐྱར་དང་ཤིག་ལྟ་བུའི་སྤྱི་དངོས་ཤིག།
vector ཕྱོགས་འཛོར་དངོས་ཅན། <i>phys.</i>	A quantity in which both the magnitude and the direction must be stated. Force, velocity, and field strength are examples of vector quantities. ཁ་ཕྱོགས་དང་འཛོར་ཆད་གཉིས་པའི་པར་དུ་གསལ་ཁ་འདོན་དགོས་པའི་གངས་འཛོར་ཞིག་ཤུགས་དང་། སྤར་ཆད། ར་བའི་ཤུགས་ཆད་བཅས་ནི་ཕྱོགས་འཛོར་དངོས་པའི་དཔེ་མཆོན་ཡིན།
vector addition ཕྱོགས་ལྷན་ཐྱོན་ཕྱིས། <i>math.</i>	The combining of vectors by adding corresponding components ཕྱོགས་མཚུངས་པའི་གྲུབ་ཆ་ཐྱོན་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཕྱོགས་འཛོར་དངོས་པོ་དུ་མ་རྒྱ་སྤྱིལ་བྱེད་པ་ལ་གོ།
vector quantity ཕྱོགས་ལྷན་འཛོར་ཆད། <i>phys.</i>	Quantity in physics that has both magnitude and direction. Examples are force, velocity, acceleration, torque, and electric and magnetic fields. ཆ་ཆད་དང་ཁ་ཕྱོགས་གཉིས་ཀ་དང་ལྷན་པའི་དངོས་ཁས་ཆན་རིག་ཏུ་སྤྱོད་པའི་འཛོར་ཆད། དཔེར་ན། ཤུགས་དང་། སྤར་ཆད། སྤར་ལྗོན། གཙུས་ཤུགས། ཐྲིག་པ། ཁབ་ལེན་ར་བ་ལྟ་བུའོ།
vector sum ཕྱོགས་ལྷན་ཐྱོན་ཐོབ། <i>math.</i>	A vector whose length and direction are represented by the diagonal of a parallelogram whose sides represent the given vectors མཉམ་འགྲུལ་མཐའ་བཞེས་ཞིག་གི་གཞུགས་གཉིས་ཀྱིས་ཕྱོགས་འཛོར་དངོས་པོ་གཉིས་མཆོན་པའི་སྐབས་སྤྱི། མཉམ་འགྲུལ་མཐའ་བཞེས་དེའི་གཏད་ཐེག་གིས་རིང་ཆད་དང་ཁ་ཕྱོགས་གཉིས་ཀ་མཆོན་པའི་ཕྱོགས་འཛོར་དངོས་པོ་དེ་ལ་གོ།

vega	The brightest star in the constellation Lyra.
ཀླུ་མ་ཐེ་ལྷ། <i>phys.</i>	སྐར་ཆོམ་ལཡེ་ར་ནང་གི་སྐར་མ་བཀྲག་མདངས་ཆེ་ཤོས།
vein	A blood vessel carrying blood from capillaries towards the heart.
ཐྷན་ཅ། <i>biol.</i>	ཁག་ཅ་པ་མོན་སྤྱིང་གི་ཕྱོགས་སུ་ཁག་སྤྱེལ་འདེན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཁག་ཅ་ཞིག།
velocity	The rate of displacement of a body. It is the speed of a body in a specified direction. Velocity is thus a vector quantity, whereas speed is a scalar quantity.
ཐུར་ཚད། <i>phys.</i>	དངོས་གཟུགས་ཤིག་དུས་ཡུན་ངེས་ཅན་ཞིག་གི་ནང་དུ་གནས་སྤོ་བྱས་པའི་ཚད། འདི་ནི་དངོས་གཟུགས་ཤིག་ཁ་ཕྱོགས་ངེས་ཅན་ཞིག་ཏུ་བསྐྱོད་པའི་མཁྱེགས་ཚད་ཡིན། དེར་བརྟེན། ཐུར་ཚད་ནི་ཕྱོགས་ལྡན་གྲངས་ཡིན་ལ་མཁྱེགས་ཚད་ནི་ཕྱོགས་མེད་གྲངས་ཡིན་ལོ།
vena cava	Either of two large veins that carry blood with low levels of oxygen to the right atrium of the heart. The lower one, called the inferior vena cava, is the largest vein in the body. venae cavae (plural)
བླག་གོང་ཐྷན་ཅ། <i>biol.</i>	སྤྱིང་གི་སྤྱབས་སྟོང་གཡལས་པའི་ནང་དུ་འཆོ་རྒྱུང་གི་འདུ་ཚད་དམའ་བའི་ཁག་སྤྱེལ་འདེན་བྱེད་མཁན་གྱི་སྟོང་ཅ་ཆེན་པོ་གཉིས་ལས་གང་རུང་ལ་ཟེར་ཞིང་། གཉིས་པོའི་ནང་ནས་འོག་མ་དེར་སྤྱིང་གི་སྟོང་ཅ་འོག་མར་འབོད་ཅིང་། དེ་ནི་ལུས་པོའི་ནང་གི་སྟོང་ཅ་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན།
ventricle	A small cavity or chamber, as in the brain or heart.
ཁྱད་གཤག་བྱབས་སྐྱེད། <i>biol.</i>	ཁྱད་པའམ་སྤྱིང་གི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཁྱད་བྱའམ་སྤྱག་སྟོང་རྩེད་རྩེད་ཞིག།
venule	Small vessel that carries blood from the capillary network to a vein.
ཐྷན་ཅ་ལྷ་མོ། <i>biol.</i>	ཁག་ཅ་པ་མོའི་བྲ་བ་ནས་སྟོང་ཅ་ཞིག་ཏུ་ཁག་སྤྱེལ་འདེན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཅ་སྤྱབས་རྩེད་རྩེད་ཞིག།
venus	The planet second in order from the sun, having an equatorial of 12,104 km, a mean distance from the sun of 108.2 million km, a period of revolution of 224.68 days, and no moons. It is the most brilliant planet in solar system.
གཟུང་ལ་མངས། <i>phys</i>	ཉི་མའི་ཁྲིམ་རྒྱུད་ནང་གི་གཟུང་སྐར་གཉིས་པ་དེ་ཡིན་ཞིང་། དཀྱིལ་ཐིག་ཁུལ་གྱི་ཆངས་ཐིག་གི་འཇུག་ཚད་ལ་གི་ལོ་མི་ཏར་ ༡༢༡༠༤ དང་ཉི་མ་ནས་ཆ་སྤྱོད་སྐར་ཐིག་གི་ལོ་མི་ཏར་ས་ཡ་ ༡༠༨.༢ མང་ཡོད་པ་དང་། ཉི་མར་སྟོར་བ་བྱེད་པའི་དུས་ཡུན་ནི་ཉིན་ ༢༢༤.༦༨ ཡིན་ལ། རང་གི་མཐའ་འཁོར་དུ་རྒྱ་བ་མེད། འདི་ནི་ཉི་མའི་ཁྲིམ་རྒྱུད་ནང་གི་གཟུང་སྐར་བཀྲག་མདངས་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན་ལོ།

- vertebrate** An animal of a large group distinguished by the possession of a backbone or spinal column, including mammals, birds, reptiles, amphibians, and fishes.
 གྲུ་རྩ་ཚན་གྱི་སྒྲིག་ཆགས།
biol.
- vertical** Being or situated at right angles to the horizon; upright.
 གཞུང་མད།
phys.
- vertical axis** Reference lines used for vertical coordinates on a graph
 གཞུང་མདའ།
biol.
- vesicle** A small fluid-filled sac in the body.
 གུང་བ།
biol.
- vestibular organ** The structure composed of the utricle, saccule, and the three semicircular ducts of the membranous labyrinth of the inner ear.
 རྒྱུ་མུན་དབང་ལོ།
biol.
- vibration** Oscillation; a repeating to-and-fro motion about an equilibrium position – a “wobble in time”.
 འདར་འགྲུལ།
phys.
- villi (villus)** One of the tiny extensions shaped like fingers that line the small intestine and are active in absorbing nutrients.
 ལད་མུ།
biol.
- violet** 1. Reddish-blue, a color at the opposite end of the visible spectrum from red, an effect of light with a wavelength between 400 and 450 nm. 2. A violet is a small plant that has purple or white flowers in the spring.
 བྲེན།
phys.

viral disease *གཉན་ནད།*
biol. A viral disease (or viral infection) occurs when an organism's body is invaded by pathogenic viruses, and infectious virus particles (virions) attach to and enter susceptible cells.

གཉན་ནད་ (དཔ་དུག་སྲིན་གཉན་ཁ་) གི་ནད་སྦྱང་གཉན་སྲིན་དེ་སྦྱེ་དངོས་ཀྱི་ལུས་མེད་ནད་དུ་
བཅན་གྱིས་འཛུལ་ཏེ། གཉན་ཁ་ཅན་གྱི་གཉན་སྲིན་ཐ་རྒྱལ་(མི་རི་ཡོན་)འགོ་སྐྱ་བའི་ཐ་ཕྱང་ལ་
འབྱུང་ནས་ཐ་ཕྱང་གི་ནད་དུ་འཛུལ་བའི་སྐབས་སུ་འབྱུང་གི་ཡོང།

viral infection *བྱ་སྲིན་གཉན་ཁ།*
biol. An infection caused by a virus

གཉན་སྲིན་གྱིས་སྦྱང་བའི་གཉན་ཁ་ཞིག

viral replication *བྱ་སྲིན་རྩ་བཤའི་བྱེད་རིམ།*
biol. Viral replication is the formation of biological viruses during the infection process in the target host cells.

གཉན་སྲིན་རྩ་བཤའི་བྱེད་རིམ་ནི་དམིགས་འབེན་གནས་ཆར་ཐ་ཕྱང་གི་ནད་དུ་གཉན་ཁ་འབྱུང་
བའི་སྐབས་སུ་སྦྱེ་ལྗན་གཉན་སྲིན་གྲུབ་བའི་ཚུལ་ལ་ཟེར།

virtual image *ཐུང་བརྒྱན། རྒྱང་བརྒྱན་*
phys Image formed by light rays that do not coverage at the location of the image. Mirrors, converging lenses used as magnifying glasses, and diverging lenses all produce virtual images. The image can be seen by an observer but cannot be projected onto a screen.

སྒྲ་བརྒྱན་གྲུབ་སར་མི་འདུ་བའི་འོད་ཟེར་གྱིས་གྲུབ་བའི་སྒྲ་བརྒྱན། མེ་འོང་དང་། ཆེ་ཤེལ་གྱི་
ཆབ་དུ་སྒྲོད་བའི་འདུ་ཤེལ། གྲིས་ཤེལ་བཅས་པ་ཀུན་གྱིས་ཐོལ་བརྒྱན་བསྐྱུན་གྱི་ཡོད། བཟླ་
མཁན་གྱིས་མཐོང་ཐུབ་མོད་ཡོལ་ངོས་སུ་སྒྲན་མི་ཐུབ་བའི་སྒྲ་བརྒྱན།

virus *གཉན་སྲིན། དུག་སྲིན།*
biol. Virus, an infectious agent of small size and simple composition that can multiply only in living cells of animals, plants, or bacteria.

གཉན་སྲིན་ནི་སྲོག་ཆགས་དང་། ཅི་ཤིང་། ཡང་ན་སྲིན་བྱ་བཅས་ཀྱི་སྲོག་ལྡན་ཐ་ཕྱང་ཁོ་ནའི་ནད་
དུ་འབེལ་སྦྱང་ཐུབ་པ་དང་། བོངས་ཆད་ཚུང་ཞིང་གྲུབ་ཆ་སྦྱབས་བའི་ཡིན་པའི་གཉན་ཁ་སྦྱན་
མཁན་ཞིག

viscosity *ཆེ་བྱགས།*
phys. The property of a fluid that resists the force tending to cause the fluid to flow.

རྒྱག་གཟུགས་ཤིག་རྒྱག་པར་རྒྱེན་བྱེད་པའི་བྱགས་དེ་ལ་འགོག་བྱགས་སྒྲོད་པའི་རྒྱག་
གཟུགས་ཀྱི་བྱད་ཆོས།

visible light *སྒྲ་ཕྱད་གི་འོད།*
phys. Part of the electromagnetic spectrum that the human eye can see.

འགྲོ་བ་མིའི་མིག་གིས་མཐོང་ཐུབ་པའི་སྒྲོག་ཁབ་ལེན་གྱི་རྒྱབས་ཀྱི་ཆ་ལས།

- visible spectrum** See electromagnetic spectrum
 རྒྱ་ཚད་གི་འོད་ཀླུ་ *phys.* སྒོ་གྲ་ཁབ་ལེན་གྱི་འོད་ཤལ་ལ་གཟིགས།
- vision** The faculty or state of being able to see.
 མཐོང་ཆོར། *biol.* མཐོང་ནུས་པའི་གནས་པ་བ་མཐོང་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་ལ་གོ།
- visual cortex** The part of the cerebral cortex which receives information about sight
 མཐོང་ཆོར་ཐུན། *neurosci.* མཐོང་ཆོར་དང་འབྲེལ་བའི་ཆ་འཕྲིན་འབྱོར་སའི་ཁྲོད་ཆེན་ཁྲོད་ལུན་གྱི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ།
- visual field** The area simultaneously visible to one eye without movement
 མིག་ལམ། *neurosci.* འགྲལ་སྒྱུར་མ་བཏང་བའི་སྒོ་ནས་མིག་གིས་དེ་མ་ཐག་ཏུ་མཐོང་ཐུབ་པའི་ས་ཁྲོད་ལ་གོ།
- visual pathway** Neural paths and connections within the central nervous system, beginning with the retina and terminating in the occipital cortex.
 མཐོང་ཆོར་རྒྱ་ལམ། *neurosci.* མིག་གི་དྲ་སྒྲིན་ས་འགོ་བཙུགས་ཤིང་མཐོང་ཆོར་ཁྲོད་ལུན་དུ་མཐུག་བསྟེན་བའི་དབང་ཅ་ལྟེ་བའི་ས་ལག་ནང་གི་དབང་ཅའི་རྒྱ་ལམ་དང་མཐུད་སྒྲོར་དེ་ལ་གོ།
- vitamin** Any of a group of organic compounds that are essential for normal growth and nutrition and are required in small quantities in the diet because they cannot be synthesized by the body.
 འཛེབ་ཐུང་། *biol.* རྒྱན་ལྡན་གྱི་འཛེབ་འབྲེལ་དང་། ཟས་བཟུང་ལ་མེད་དུ་མི་རུང་བའི་སྒྲིལ་འདུས་ཐུས་གྱི་སྒྲེ་ཆོན་གང་རུང་རུང་ཞིག་འཛེབ་ཐུང་ནམས་ང་ཆོའི་ལུས་པོས་སྒྲོར་སྒྲེབ་བྱེད་ཐུབ་ཀྱི་མེད་སྟབས། ཟ་མའི་ནང་དུ་འབོར་ཆད་ཅུང་ཤུ་མཁོ་སྒྲོད་བྱེད་དགོས་བའི་ན།
- vitamin B₁₂** A water-soluble, cobalt-containing compound that occurs in several forms, is important for nerve cell function, red blood cell formation, and DNA synthesis, and is found in meat, poultry, fish, eggs, dairy products, and fortified foods. Deficiency can result in pernicious anemia.
 འཛེབ་ཐུང་། བྱི་ 12 *biol.* རླུ་ལེན་དུ་བཞུ་ཐུབ་ཅིང་གོ་བཤམ་དང་ལྡན་པའི་འདུས་ཐུས་ནམས་པ་དུ་མའི་ངོ་བོར་འབྱུང་བ་ཞིག་ལ་གོ། དབང་ཅ་སྤ་ཕུང་གི་བྱེད་ལས་དང་། ཁྲག་དམར་སྤ་ཕུང་གྲུབ་ཚུལ། རྩ་མེན་མེ་སྒྲོར་གྲུབ་བཅས་ལ་གཤེེ་ཆེ། ཤ་དམར་པོའི་རིགས་དང་། བྲལ་ཉ་ལྟོང་། འོ་མའི་ཐོན་ཐུས། ཟས་བཟུང་ཐེ་འཛོམས་སུ་བཏང་བའི་ཟས་རིགས་བཅས་སུ་ཡོད་པ་དང་། ཅུང་སྒྲོན་བྱུང་ཆེ་གོད་སྒྲོན་ཅན་གྱི་ཁྲག་ཟད་འབྱུང་།
- vitreous humor** The transparent gelatinous tissue filling the eyeball behind the lens.
 མིག་གཤེར་དྲངས་མ། *biol.* མིག་རིལ་གྱི་དྲངས་ཤེལ་གྱི་རྒྱབ་ཁུལ་དུ་བརྒྱངས་པའི་ཕུང་གྲུབ་མིག་མིག་ཅན་དྲངས་པ་དེ་ལ་གོ།

vivid གསལ་ལེ་བ། neurosci.	Producing powerful feelings or strong, clear images in the mind. སེམས་པའི་ནད་དུ་ཚོར་བ་ཤུགས་དྲག་སྒྲིབ་གསལ་ཞིང་རྒྱས་པ་ཆེ་བའི་སྤང་བརྟན་སྦྲན་པའི།
vocal cords གྲོ་ཐག biol.	The thin strips of tissue in the throat that are moved by the flow of air to produce the voice. གྲོ་བའི་ནད་གི་ཕུང་གྲུབ་ཀྱི་དུམ་བུ་སྐབ་མོ་དེ་ལ་གོ་སྟེ། རྒྱུད་གི་རྒྱ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་འགྲལ་སྦྱོད་ བྱེད་པས་སྐད་སྒྲ་སྦྲན་གྱི་ཡོད།
vole ཕྱིང་ཕྱིག biol.	A small, typically burrowing, mouse-like rodent with a rounded muzzle, found in both Eurasia and North America. ཅི་ཅི་དང་འདྲ་བའི་ཅིག་སོ་ཅན་རྒྱུད་རྒྱུད་ས་ཁུང་དུ་གནས་བཅའ་ཞིང་། མཚུ་ཉོ་སྦྱོར་དབྱིབས་ ཅན་ཞིག་ཡུ་རོབ་དང་ཨེ་ཤི་ཡ། བྱང་ཨ་རི་བཅས་སུ་འཚོ་གནས་བྱེད།
volt (V) ཕྱི་ལ་ལྷ་ phys	SI unit of electric potential. One volt is the electric potential difference across which one coulomb of charge gains or loses 1 joule of energy. $1V=1J/C$ སྟོག་རའི་ལས་ཆད་ཀྱི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཆད་ལྷན་བཅེ་གཞི། ཕྱི་ལ་ལྷ་གཅིག་ནི་སྟོག་ཁུར་ཁུ་ལོམ་གཅིག་ གིས་རྒྱས་པ་འརྱལ་ 1 རྒྱངས་བའམ་བརྒྱག་པའི་སྟོག་གི་རྒྱས་ཁུད་ལ་གོ།
voltage སྟོག་ཁུར་རྒྱས་ཆད། ཕྱི་ལ་ཆད། phys.	Electrical “pressure” or a measure of electrical potential difference. Voltage = electric potential energy/unit of charge སྟོག་གི་ “གནོན་ལྷགས་” སམ་སྟོག་གི་རྒྱས་ཁུད་ཀྱི་ཆད་འཇལ་ཞིག ཕྱི་ལ་ཆད། = སྟོག་གི་ གནས་ལྷོས་རྒྱས་པ།/ཁུར་གྱི་གངས་འབོར། [སྟོག་ཁུར་རེ་ལ་ཡོད་པའི་སྟོག་གི་གནས་ལྷོས་རྒྱས་ པ།]
voltage drop ཕྱི་ལ་ཆག phys.	A decrease in voltage along a conductor through which current is flowing སྟོག་རྒྱུར་རྒྱ་སའི་ཁྲིད་གཟུགས་ཤིག་གི་རྒྱུད་དུ་ཕྱི་ལ་ཆད་རེ་ཅུང་དུ་ཕྱིན་པ།
voltmeter ཕྱི་ལ་ཆད་འཇལ་ཆས། phys.	A galvanometer calibrated to read potential differences. རྒྱས་ཁུད་འཇལ་བར་ཆད་རྟགས་བཀོད་པའི་སྟལ་མེ་ནོ་འཇལ་ཆས་ཤིག།
volume 1 བོངས་ཆད། 2 བོང་ཆད། 1 ཐུགས་ཀྱི་ལྷན་པ། phys.	1. The space occupied by a body or mass of fluid. 2.Quantity or power of sound; degree of loudness. 1) དངོས་གཟུགས་ཤིག་གམ་གཤེད་གཟུགས་ཀྱི་ཕུང་སོ་ཞིག་གིས་བརྒྱང་པའི་བར་སྤང་། 2) སྒྲ་ཡི་སྒྲུབ་ཀའམ་ཤུགས་ཆད་དེ། གོ་ལྷགས་ཆེ་ཆད།

W-Z

- W boson** **ཇ་པོས་རྩུལ་**
phys. A heavy charged elementary particle considered to transmit the weak interaction between other elementary particles.
ཇ་རྩུལ་གཞན་གྱི་དབར་དུ་ཞན་བྱུགས་ཁྲབ་འགྲེང་བྱེད་མཁན་དུ་ངོས་འཛིན་པའི་ལྷ་ཞིང་ཁྲར་ལྷན་གྱི་ཇ་རྩུལ་ཞིག
- warp** **འཁྱུག**
phys. The state of being twisted or bent out of shape.
གཞུས་སྒྲིམ་བྱས་པའམ་རང་ག་ཟུགས་དངོས་ལས་གྲག་གྲག་ཆགས་པའི་གནས་བབ་ལ་གོ
- wasp** **ཕྱག་ཏྲང་མ།**
biol. A social winged insect which has a narrow waist and a sting and is typically yellow with black stripes. It constructs a paper nest from wood pulp and raises the larvae on a diet of insects.
སྟོང་པ་ཐལ་ཞིང་མུ་མཐུང་དང་ལྷན་ལ། སྦྱིར་བཏང་སེར་མདོག་གི་སྟེང་དུ་ཐེག་རིས་ནག་པོ་དང་ལྷན་པའི་གཤེག་ལྷན་གྱི་འབྲུ་སྒྲིམ་མཉམ་འཛོལ་བྱེད་མཁན་ཞིག་ཡིན། ཤིང་པགས་བེད་སྟོང་བཏང་སྟེ་ཤིག་ལུའི་ཆང་བཟོ་ཞིང་འབྲུ་སྒྲིམ་གཞན་ཟས་སུ་སྦྱང་དེ་ཆང་འབྲུ་གསོ་སྦྱོང་བྱེད།
- waste product** **ཕྱིགས་པོ།**
biol. An unusable or unwanted substance or material produced during or as a result of a process, such as metabolism.
རྒྱས་འགྲུར་ལྷ་ལུའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་གི་སྐབས་སམ། ཡང་ན་དེའི་རྗེས་འབྲས་སུ་སྒྲིལ་བྱས་པའི་དགོས་མེད་དམ་བེད་མེད་ཀྱི་བཅས་ཆས་དངོས་ཆས་ཤིག
- water boiler** **ཆ་སྐྱལ་སྒྲོང་ཆས།**
phys. An appliance for boiling or heating water, especially in large quantities.
ཆ་སྐྱལ་བའམ་ཆ་པོ་བཟོ་བའི་ཡོ་ཆས་ཏེ། གྲེ་བྲག་དུ་ཆ་པོན་ཆེན་པོ་སྐྱལ་བྱེད་དམ་ཆ་པོ་བཟོ་བྱེད་ལ་གོ
- water turbine** **ཆ་རྒྱལ་གཤོག་འཁོར།**
phys. A device or machine that generates rotary mechanical power from the energy of a stream of water.
ཆ་རྒྱལ་གྱི་རྒྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འཁོར་འགྲུལ་གྱི་སྟོབས་སྒྲུབ་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས་སམ་འབྲུལ་ཆས་ཤིག

water vapor Water in a gaseous state, especially when diffused as a vapor in the atmosphere and at a temperature below boiling point.
 རྩེ་ལྷན་པ།
 phys.

རྩེ་ལྷན་གྱི་རྩེ་གསུ་ཡོད་པའི་རྩེ་སྒྲི། རྩེ་བྲག་ཏུ་ཁོལ་བའི་བྲོད་ཚད་ལས་དམའ་བའི་སྐབས་སུ་
 རྩེ་ལྷན་སུ་བྲབ་པའི་རྩེ་ལྷན་པ་ལ་གོ།

water wheel A large wheel driven by flowing water, used to work machinery or to raise water to a higher level.
 རྩེ་ལོ་རྩ།
 phys.

འབྲུལ་ཆས་སྐལ་དུ་འབྲུག་པའམ་རྩེ་མཐོ་སར་འདེགས་པའི་བྱིར་དུ་རྒྱག་རྩེ་ལ་བརྟེན་ནས་
 འཁོར་བའི་འཁོར་ལོ་ཆེན་པོ་ཞིག།

watermelon The large fruit of a plant of the gourd family, with smooth green skin, red pulp, and watery juice.
 རྩེ་མེ་ཡན། རྩེ་ག་གོན།
 biol.

ཀ་མེད་གྱི་རིགས་སུ་གཏོགས་ཤིང་། བགས་པ་ལྗང་ཁུང་། རང་ཤ་དམར་པོ། རྩེ་འཛིར་འཛིར་
 གྱི་ཉིང་ཁུང་ལྡན་པའི་ཤིང་རྟོག་ཆེན་པོ་ཞིག།

watt The SI unit of power, defined as a power of one joule per second. In electrical contexts it is equal to the rate of energy transformation by an electric current of one ampere flowing through a conductor the ends of which are maintained at a potential difference of one volt. The unit is named after James Watt (1736-1819).
 ཡཎ།
 phys.

སྟོབས་ཀྱི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཚད་ལྡན་བརྟེན་ཞེ། སྐར་ཆ་འདི་ནང་དུ་ཁུས་པ་འཇུག་པའི་སྟོང་ཐུབ་པའི་
 སྟོབས་ཀྱི་ཚད། མྱོག་ཁུས་ཀྱི་སྐབས་སུ། ཡཎ་གཅིག་གི་ཚད་ནི་སྟེ་མོ་གཉིས་བར་གྱི་ཚད་ཚད་
 གཅིག་ཡིན་པའི་ཁྱིད་གྲུགས་ཤིག་ཏུ་སྟོག་རྒྱན་ཨེམ་མིར་གཅིག་གིས་ཁུས་པ་དཔོར་འདྲེན་
 བྱས་པའི་སྟོང་ལ་ཟེར། བརྟེན་ཞེ་འདིའི་མིང་ནི་ཆེས་ཡཎ་(1736-1819)ལས་ 1736-1819ལོ་མིང་ལ་
 བརྟེན་ནས་བཏགས།

wave A "wiggle in space and time"; a disturbance that repeats regularly in space and time and that is transmitted progressively from one place to the next with no net transport of matter.
 རྩབས།
 phys.

“མཁའ་དུས་ཀྱི་ནང་དུ་གཡུག་གཡུག་བྱེད་པ་” ཞིག་སྟེ། མཁའ་དུས་ཀྱི་ནང་དུ་ཆ་མཚུངས་
 པའི་སྟོན་སྐྱར་རྩོམ་བྱེད་ཅིང་གནས་གཅིག་ནས་གཞན་ལ་ལེས་རྩས་ཀྱི་སྐྱེལ་འདྲེན་པ་
 གཙང་མེད་པའི་སྟོན་སྐྱར་མདུན་སྟོང་བྱེད་པའི་འབྲུག་འབྲེམ་ཞིག།

wave speed Speed with which waves pass a particular point. Wave speed = frequency X wavelength
 རྩབས་ཀྱི་མགྲོགས་ཚད།
 phys.

ཆོག་དུས་ཅན་ཞིག་བརྒྱད་སྐབས་ཀྱི་རྩབས་ཀྱི་མགྲོགས་ཚད། རྩབས་ཀྱི་མགྲོགས་ཚད། =
 རྩོམ་ཕྱོད། X རྩབས་ཐག།

- wave-particle duality**
 རྒྱབས་རྩལ་གཉིས་གཉིས།
phys
 The exhibition of both wave-like and particle-like properties by a single entity. For example, electrons undergo diffraction and can interfere with each other as waves, but they also act as point-like masses and electric charges.
 ཚེས་ཤིག་གིས་རྒྱབས་དང་འདྲ་བ་དང་རྩལ་དང་འདྲ་བའི་བྱ་ཆོས་གཉིས་ཀ་སྟོན་པ། དཔེར་ན། སྒོག་རྩལ་གྱིས་སྒྲོང་འཕྲོ་བྱེད་ཅིང་ཕན་ཚུན་ལ་རྒྱབས་ལྟར་ཐེ་ཞུགས་བྱེད་པ་མ་ཟད། ཚེག་ལྟ་བུའི་གདོས་ཚད་དང་སྒོག་ཁུར་བཞིན་དུ་ཡང་བྱ་བ་བྱེད་དོ།
- wavefront**
 རྒྱབས་མཐུན།
phys.
 Crest, trough, or any continuous portion of a two-dimensional or three-dimensional wave in which the vibrations are all the same way at the same time.
 དུས་གཅིག་ལ་འདར་འགྲུལ་ཐམས་ཅད་ཁ་ཁ་ཕྱོགས་གཅིག་ཏུ་དེས་པའི་ཕྱོགས་ཆ་གཉིས་སམ་གསུམ་དང་ལྷན་པའི་རྒྱབས་ཤིག་གི་ཟེའམ། གཤོད་ངམ། ཡང་ན་རྒྱུན་མཐུད་པའི་ཆ་ཤས་གང་དུང་།
- wavelength**
 རྒྱབས་ཐག
phys.
 Distance between successive crests, troughs, or identical parts of a wave.
 རྒྱབས་ཤིག་གི་ཟེའམ། གཤོད་ངམ། ཡང་ན་མཚུངས་པའི་ཆ་ཤས་སྔ་རྗེས་གཉིས་དབར་གྱི་བར་ཐག
- wavelet**
 རྒྱབས་ལྔ།
phys
 A small wave; a ripple.
 རྒྱབས་ཚུང་དུ་ཞིག་སྟེ། རྒྱབས་ཐག་ཞིག
- wavicle**
 རྒྱབས་རྩལ།
phys
 An entity having characteristic properties of both waves and particles.
 རྒྱབས་དང་རྩལ་གཉིས་ཀའི་སྟེན་མིན་བྱེད་ཆོས་ཡོད་པའི་ཆོས་ཤིག
- wax**
 ལྷ་ཆེལ།
biol.
 Any of various natural, oily or greasy heat-sensitive substances, consisting of hydrocarbons or esters of fatty acids that are insoluble in water but soluble in nonpolar organic solvents.
 ཚུའི་ནད་དུ་བཞུ་མི་ཐུབ་ལ་སྟེ་མེད་སྟེ་ལྷན་བཞུ་ཁུ་དུ་བཞུ་ཐུབ་པའི་ཡང་སོལ་རྩལ་རྒྱས་སམ་ཞག་ལྷན་སྒྲར་རྒྱས་ཀྱི་སྒྲར་ཆེལ་གྱིས་བྱུབ་ཅིང་། རྟོད་ལ་ཚོར་བ་སྟེན་པའི་ཞག་ཆེལ་ཅན་གྱི་རང་བྱུང་བཅའ་རྒྱས་ཤིག
- weak force**
 ཞན་བྱུགས།
phys.
 Also called weak interaction; the force within a nucleus that is responsible for beta (electron) emission.
 ལྟེ་རྩལ་དུ་ཡོད་ཅིང་རྟེ་ཏེ་ (སྒོག་རྩལ་) འཕྲོ་གཏོང་གི་རྒྱ་བྱེད་པའི་བྱུགས་དེལ་གོ་ཞིང་། འདི་ལ་ཞན་པའི་སྟེལ་སྟོར་ཞེས་ཀྱང་བརྗོད།

wedge ཕྱིམ། རྩབས། <i>phys</i>	A piece of wood, metal, etc. having one thick end and tapering to a thin edge, that is driven between two objects or parts of an object to secure or separate them. སྒྲིལ་གཅིག་མ་ཐུག་ཅིང་སྒྲིལ་གཞན་དེར་རིམ་གྱིས་རྩེ་སྤྱོད་ཏུ་བཏང་བའི་ཤིང་ངམ་ལྷགས་དུམ་བུ་ ཞིག་སྒྲིལ་དངོས་པོ་གཉིས་མཐ་དངོས་པོ་གཅིག་གི་ཆ་ཤས་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་བཅུག་སྒྲིལ་ གཉིས་བརྟན་པོའང་ཁ་ཁྲུལ་བར་བྱེད།
weed out འཕྲེག་བ།	To separate out, remove, or eliminate (anything unwanted) (དགོས་མཁོ་མེད་པའི་དངོས་པོ་) འོགས་སུ་འདོན་པའངས། གནས་ནས་དབྱུང་བ། ཡང་ན། ཅ་ མེད་དུ་གཏོང་བ་ལ་གོ།
weight ཁྲིད་ཆད། <i>phys.</i>	The force that an object exerts on a supporting surface (or, if suspended, in a supporting string) – often, but not always, due to the force of gravity. དངོས་པོ་ཞིག་གིས་སྒྲིལ་བྱེད་ཀྱི་དོས་ (གལ་ཏེ་དབྱུང་ཡོད་ཆེ་དབྱུང་ཐག་གི་ནང་དུ་) འིག་གི་ སྒྲིལ་དུ་བསྐྱུན་པའི་ཤུགས། སལ་ཆེ་བར་འཐེན་ཤུགས་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཡིན་མོད། ཐམས་ ཅད་དེ་ལྟར་མིན་གོ།
weight density ཁྲིད་ཐུག་ <i>phys.</i>	The weight per unit volume of a substance or object. དངོས་ཇུས་འིག་གས་དངོས་གཟུགས་འིག་གི་བོངས་ཆད་ཀྱི་བརྒྱུ་གཞི་དེ་བའི་ཁྲིད་ཆད།
weighted average ཁྲིད་མནན་ཆ་སྒྲིམས། <i>phys.</i>	An average resulting from the multiplication of each component by a factor reflecting its importance. བྱུང་ཆ་དེ་དེ་སོ་སོའི་གལ་གནད་དང་འབྲེལ་བའི་རྒྱུན་བྱངས་ཀྱིས་བསྐྱུར་བའི་རྗེས་སུ་བཅའ་ བའི་ཆ་སྒྲིམས།
weightlessness ཁྲིད་མེད་རང་བཞིན། <i>phys.</i>	Condition of free fall toward or around Earth in which an object experiences no support force (and exerts no force on a scale). དངོས་པོ་ཞིག་སའི་གོ་ལའི་དོས་མཐ་ཡང་ན་མཐའ་སྐོར་དུ་རང་ལྱུང་བྱུང་སྐབས་དངོས་པོ་དེ་ཡིས་ རྟེན་ཤུགས་ཅི་ཡང་མི་ཆོར་བའི་གནས་སྟངས་ (རྒྱ་མའི་སྒྲིལ་དུ་ཤུགས་ཅི་ཡང་མི་འདོན་) པ་གོ།
Wernicke's Area ཁྲིའ་ཞིག་ས་ཁུལ། <i>neurosci.</i>	A brain region responsible for comprehension of language and production of meaningful speech. སྒྲིལ་བརྟན་གོ་རྟོགས་བྱེད་པ་དང་དོན་སྦྱོར་ཅན་གྱི་གཏམ་བཤད་སྦྱིད་སྦྱུན་བྱེད་པ་དང་འབྲེལ་བའི་ ཁྲིའ་བའི་ས་ཁུལ་ཞིག།
wetland བརྟན་ས། <i>biol.</i>	A lowland area, such as a marsh or swamp, that is saturated with moisture ན་ཁུག་གས་འདས་གཞུང་ལྟ་བུའི་བརྟན་གཤེད་ཀྱིས་ཡོངས་སུ་སྤངས་བའི་ས་ཁུལ་དམའ་མོ་ཞིག།

- white blood cell** *ཁག་ཕུང་དཀར་མོ། ཁག་དཀར་ཕ་ཕུང་།*
biol. A colorless cell that circulates in the blood and body fluids and is involved in counteracting foreign substances and disease.
ལུས་སེལ་གཤེད་ཁུ་དང་ཁག་གི་ནང་དུ་འཁོར་སྐྱོད་བྱེད་པའི་ཚོས་མེད་ཕ་ཕུང་ཞིག་སྟེ། རྒྱས་མེད་ཀྱི་མེས་ཇུས་དང་ན་ཆ་ལ་ཁ་གཏད་གཤོར་ལཱ་བྱེད།
- white light** *ཤོད་དཀར་ཁ།*
phys. Light, such as sunlight, that is a combination of all the colors. Under white light, white objects appear white and colored objects appear in their individual colors.
ཤོད་མཛོག་རྣམས་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་ཤོད་དེ་དཔེར་ན་ཉི་འོད་ལྟ་བུ། ཤོད་དཀར་གྱི་འོག་ཏུ་དངོས་པོ་དཀར་པོ་དཀར་པོ་དུ་སྒྲུབ་ཞིང་ཚོན་ཁ་ཡོད་པའི་དངོས་པོ་རྣམས་རང་རང་གི་ཁ་དོག་ཏུ་སྒྲུབ་པ་ཡིན།
- white matter** *དཀར་རྒྱས།*
neurosci. The part of the brain that contains myelinated nerve fibers. The white matter gets its color from myelin, the insulation covering nerve fibers.
བད་ཅིས་བརྒྱམས་པའི་དབང་ཅའི་ཐག་རན་ཡོད་པའི་གྲང་པའི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། ཁ་དོག་དཀར་པོ་ནི་དབང་ཅའི་ཐག་རན་འབྲུམ་བྱེད་ཀྱི་བད་ཅའ་བརྟེན་ནས་སྤྱད།
- white noise** *ཐྱང་དཀར་ཁ།*
phys. Noise containing many frequencies with equal intensities.
དཀར་འཁྱག་མ་ཚུངས་པའི་ཆོས་ཕྱོད་གང་མང་གིས་གྲུབ་པའི་སྒྲ་ལ་གོ། [རྒྱ་ལྷ་འོད་དཀར་པོ་ལ་ཁ་དོག་སྒྲ་ཆོག་ཡོད་པ་རྒྱུ་བཞིན་དུ་བྱུང་ཐྱོད་སའི་སྒྲ་ལ་ཆོས་ཕྱོད་སྒྲ་ཆོག་ཡོད་པའི་ཆ་ནས་སྒྲ་དཀར་ཞེས་བཏགས།]
- Wien's displacement constant** *ཕྱིན་ཀྱི་གནས་སྟེའི་བརྒྱན་ཁང་སྒྲུབ་ཁ།*
phys. The constant in Wien's displacement law; it is approximately equal to 0.2897 centimeter-kelvin.
ཕྱིན་གྱི་གནས་སྟེའི་བརྒྱན་ཁྲིམས་དུ་ཡོད་པའི་བརྒྱན་ཁང་སའི་ལ་གོ་ཞིང་། བལ་ཆེར་0.2897 centimeter-kelvin དང་མཚུངས།
- windmill** *རྒྱུང་འབབ།*
phys. A building or structure with large blades on the outside that, when turned by the force of the wind, provide electrical or mechanical power
ཕྱི་དོས་སུ་རྒྱུང་གཤོག་ཆེན་པོ་བཀལ་ཡོད་པའི་ཁང་ཅེག་གས་བཞོད་དབྱིབས་ལ་གོ་ཞིང་། རྒྱུང་གཤོག་དེ་དག་རྒྱུང་འཁྱག་གིས་བསྐྱོར་སྐབས་སྟོག་རྒྱས་སམ་འགྲུལ་འཁྱག་རྒྱས་པ་མཁོ་སྒྲན་བྱེད།
- wine** *གྲན་ཆང་།*
biol. An alcoholic drink made from fermented grape juice.
རྒྱན་འབྲུམ་གྱི་ཁུ་བ་པཔས་སྦྱོར་བྲས་བ་ལས་བཟོས་པའི་ཆང་རག་གི་བརྒྱུད་བཞིག་

wingsuit *འཕྱར་གོས། གཤོག་གོས།*
phys. A type of skydiving suit with fabric under the arms and between the legs, enabling the wearer to reduce his or her rate of fall

ལག་པའི་ཡོག་དང་རྒྱ་ཆ་དང་ལྗང་པའི་གནས་མཆོང་གྱིན་གོས་ཀྱི་རིགས་
 སྒྲིག་ལ་གོ་ཞིང་། གྱིན་མཁན་གྱི་མར་སྒྱུང་པའི་འགྲོས་ཆོད་རིང་ལ་དུ་གཏོང་།

wobble An unsteady movement from side to side.

འཕྱར་འཕྱར།
phys. གཤོགས་ནས་གཤོགས་སུ་འཁྱོར་བའི་བརྟན་པོ་མེན་པའི་འགྲུལ་སྐྱོད་ཅིག

womb The hollow organ in a woman's pelvic cavity, behind the bladder and in front of the rectum in which the embryo develops before birth.

མངལ།
biol.

བྱང་མེད་གྱི་མཆོང་རའི་ནང་དུ་གཅིན་སྒྲིང་གི་རྒྱ་བ་དང་གཞུང་གི་མདུན་དུ་ཡོད་ཅིང་བཅའ་རག་
 བར་དུ་སྐྱུ་མ་སྤང་འཆར་ལོངས་བྱ་སའི་དབང་པོ་ཁོག་སྟོང་དེ་ལ་གོ།

woodpecker A bird with a strong bill and a stiff tail, which climbs tree trunks to find insects and drums on dead wood to mark territory.

ཐིང་ཉ་མ།
biol.

མཚུག་མཁྱེད་ས་ཤིང་རྩ་མ་རེད་ས་པོ་ཡོད་པའི་བྱ་ཞིག ཤིང་སྟོང་གི་གཞུང་རྒྱའི་ངོས་སུ་འགོས་ཏེ་
 འབྲུ་སྤྱོད་འཆོལ་བ་དང་། ཤིང་སྟོང་སྐྱུ་མ་པོ་རྩུང་སྟེ་རང་གི་མངའ་ཁོངས་ལ་རྟགས་རྒྱག་པར་བྱེད།

work Product of the force on an object and the distance through which the object is moved (when force is constant and motion is in a straight line in the direction of the force); measured in joules. Work = force X distance

ལས་ཀ། རྩལ་བ།
phys.

དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་བཀོལ་བའི་འཁྲུགས་དང་དངོས་པོ་དེ་སྐུལ་བའི་བར་ཐག་གཉིས་ཀྱི་སྒྱར་
 རོབ་(འཁྲུགས་ལ་འཁྲུར་བ་མེད་ཅིང་འགྲུལ་སྐྱོད་ནི་འཁྲུགས་ཀྱི་ཁ་ཕྱོགས་སུ་བྱང་ཐད་དུ་ཡོད་
 སྐབས་) ལ་གོ་ཞིང་བཅི་གཞི་འབྲུལ་དུ་ཆོད་འཇལ། ལས་ཀ = འཁྲུགས་ x བར་ཐག

work-energy theory Work done on an object is equal to the kinetic energy gained by the object. Work = ΔKE

རྩལ་རྒྱས་རྩམ་གཞག
phys.

དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་བསྐྱབས་པའི་ལས་ཀ་ནི་དངོས་པོ་དེ་ལ་རོབ་པའི་འགྲུལ་སྐྱོད་རྒྱས་པ་
 དང་མཚུངས། ལས་ཀ = ΔKE

working memory Memory that involves storing, focusing attention on, and manipulating information for a relatively short period of time

ལས་ཐོག་བློ་བྲལ།
neurosci.

སྟོས་བཅས་ཀྱིས་དུས་ཡུན་གྱི་རྒྱུད་ལ་ཆ་འཕྲིན་ཉར་ཆགས་བྱེད་པ་དང་། ཆ་འཕྲིན་ལ་དོ་
 སྒྲུང་སྟོན་པ། ཆ་འཕྲིན་ལ་བཟོ་བཅོས་བྱེད་པ་བཅས་དང་འབྲེལ་བའི་བློ་བྲལ་

world line The history of a particle is represented in space-time by a
 སྤྱིད་ཐིག་ སྤྱིད་ཐིག་
 phys. world line. This enables that position of a particle at time
 t to be found by slicing space-time at time t and finding
 where the slice cuts the world line of the particle.

བར་སྒྲུབ་དང་དུས་ཀྱི་ནང་དུ་རྒྱུ་ཞིག་གི་ལོ་རྒྱུས་སྤྱིད་ཐིག་གིས་མཆོན་པར་བྱེད། བར་སྒྲུབ་
 དང་དུས་ཡུན་གྱི་ཐིག་རིས་དུས་ཚོད་ t ཡི་སྐབས་སུ་དུས་བྱ་གཏུབ་སྐབས། སྤྱིད་ཐིག་དེའི་སྤྱིད་
 ཐིག་ས་གནས་གང་ཞིག་ཏུ་དུས་བྱར་གཏུབ་མིན་བཅའ་ཉེ། དུས་ཚོད་ t ཡི་སྐབས་ཀྱི་རྒྱུ་
 དེའི་གནས་ས་ཚུད་པར་བྱེད།

wormhole Hypothetical enormous distortion of space and time, similar
 འབྲུ་ཐུང་། འབྲུ་ཐུང་།
 phys. to a black hole, but opening out again in some other part of
 the universe.

མ་ཁའ་དུས་ཀྱི་ཡོ་འབྲེག་ཆེན་པོ་རྒྱུ་བཏགས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། ལུ་གནག་པོ་དང་འབྲེག་པོ་
 འཛིག་རྟེན་གྱི་ཆ་ལས་གཞན་ཞིག་ཏུ་བྱ་བ་འདིའི་ཁ་བརྒྱུ་ཡོད་པ་ཡིན།

X chromosome The sex chromosome associated with female characteristics
 ཆོས་གཞུགས་ X / ཆོས་ཕྱང་ X
 biol. in mammals, occurring paired in the female and single in the
 male.

རྒྱ་གསོ་སྤྱི་མོ་ཆགས་མེད་ཁྱད་ཆོས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་མཆོན་མའི་ཆོས་གཞུགས་དེ་ལ་
 གོ་ཞིང་། མེད་ནང་དུ་ཆ་བྱས་ནས་འབྱུང་ཞིང་། མེད་ནང་དུ་ཡ་བྱས་ནས་འབྱུང་།

X-ray Electromagnetic radiation, higher in frequency than ultraviolet,
 རློག་པར་། རློག་པར་།
 phys. emitted by atoms when the innermost orbital electrons
 undergo excitation.

རྒྱུ་སྒན་ནང་གི་རྒྱུས་རིམ་དམའ་ཤོས་ལ་རློག་རྒྱུ་ལ་འཕྲོ་སྐབས་འཕྲོ་ཡོད་པའི་སྤྱི་མོ་ཕྱི་འོད་
 ལས་རློས་བྱེད་མཐོ་བའི་རློག་ཁབ་ལེན་གྱི་འབྱུང་འཕྲོ།

xylem The vascular tissue in plants which conducts water and dis-
 གཤེན་ལམ། གཤེན་ལམ།
 biol. solved nutrients upwards from the root and also helps to
 form the woody element in the stem.

ཅི་ཤིང་གི་ཆ་བ་ནས་ཆུ་དང་བལྟས་ཆར་བའི་བུཅད་རྒྱས་གྲེན་དུ་འབྲེག་པ་དང་། གཞུང་ཉིན་ནང་
 གི་ཤིང་གི་ཆ་ལས་བྱུ་བ་པར་བྱེད་པའི་སྤྱི་མོ་ཕྱི་འོད་ལྷན་ལེན་པོ།

xylose Pentose sugar found in woody materials that is used as a
 རྩ་ལོ་མངར་རྒྱས། རྩ་ལོ་མངར་རྒྱས།
 biol. nonnutritive sweetener and in dyeing and tanning.

ཆོས་རྒྱུ་ལ་དང་མདོག་སྤྱི་མོ་ཕྱི་འོད་དུ་སྒྲིབ་ཅིང་། བུཅད་མེད་མངར་རྒྱས་སུ་ལེད་སྒྲིབ་
 བྱེད་པའི་ཀར་རྩ་ལྷན་གྱི་ཤིང་ནགས་མངར་རྒྱས་ཤིག་

Y chromosome The sex chromosome associated with male characteristics in mammals, not occurring in females and occurring with one X chromosome in the male sex-chromosome pair.
 ཚེས་གཟུགས་ Y / ཚེས་ཕྱད་ Y
biol.

རྒྱ་གསེས་སྒོག་ཆགས་པོའི་བྱད་ཚེས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་མཚན་མའི་ཚེས་གཟུགས་དེ་ལ་
 གོ་ཞིང་། མའི་ནང་དུ་མེད་པ་དང་། པོའི་མཚན་མའི་ཚེས་གཟུགས་ཀྱི་ནང་དུ་ཚེས་གཟུགས་
 X ཞིག་དང་ལྷན་དུ་ཆ་བྱས་ནས་འབྱུང་།

yeast A type of fungus that is used in making alcoholic drinks and in baking to help make dough rise.
 ཡལས།
biol.

ཆང་རག་གི་འབྱུང་བ་བཟོ་བ་དང་། བག་ལེབ་བཟོ་སྐབས་སྦྱར་ལངས་པར་ཕན་རོགས་བྱེད་པར་
 སྤྱོད་པའི་ཏམ་ཤའི་རིགས་ཤིག

Z boson An electrically neutral subatomic particle that mediates the weak nuclear force. The Z boson has a mass 182,000 times that of the electron.
 Z རྩ་མཉན་བྱ་ལ།
phys.

ཞེ་རྒྱལ་གྱི་ཞན་འུགས་སྦྱར་མཁན་སྒོག་ཁྲ་མེད་པའི་ཕྲ་རྒྱལ་ཞིག་ཡིན། Z རྩ་མཉན་རྒྱལ་གྱི་
 གདོས་ཚད་ནི་སྒོག་རྒྱལ་གྱི་གདོས་ཚད་ཀྱི་ལྷ་བ་ 182000 ཡིན།

zeroth law of thermodynamics One other law is used in thermodynamics. Because it is fundamental to, and assumed by, the other laws of thermodynamics it is usually known as the zeroth law of thermodynamics. This states that if two bodies are each in equilibrium with a third body, then all three bodies are in thermal equilibrium with each other.
 རྫོང་འུགས་རིག་པའི་གཏན་
 ཁྲིམས་ཀླད་ཀྱི་དཔེ།
phys.

རྫོང་འུགས་རིག་པར་སྤྱོད་པའི་གཏན་ཁྲིམས་གཞན་ཞིག་རྫོང་འུགས་རིག་པའི་གཏན་ཁྲིམས་
 གཞན་དག་གིས་ཡིན་ཤིང་ཁྱེད་ཅིང་དེ་དག་གི་ཅ་བར་གྱུར་སྐབས་འདི་ལ་རྫོང་འུགས་རིག་
 པའི་གཏན་ཁྲིམས་ཀླད་ཀྱི་ར་བ་ཞེས་བརྗོད། གཏན་ཁྲིམས་འདིས། གལ་ཏེ་དངོས་གཟུགས་
 གཉིས་སོ་སོ་ནས་དངོས་གཟུགས་གསུམ་པ་ཞིག་དང་རྫོང་ཚད་ཆ་མཉམ་ཡིན་ཆེ། དངོས་
 གཟུགས་དེ་གསུམ་པོ་ཕན་ཚུན་རྫོང་ཚད་ཆ་མཉམ་གྱི་ངོ་མོང་གནས་ཡོད་ཅེས་བརྗོད།

zinc The chemical element of atomic number 30, a silvery-white metal that is a constituent of brass and is used for coating iron and steel to protect against corrosion.
 ཉ་ཇ།
chem.

རྒྱལ་ཕྱན་ཨང་གངས་ 30 ཡིན་པའི་ཅ་ཇས་ཏེ། མདོག་དངུལ་དཀར་གྱི་ལྷགས་རིགས་ཤིག་
 འདི་ནི་རག་གི་བྱུལ་ཆ་ཡིན་ཞིང་། ལྷགས་དང་རང་ལྷགས་ལ་བཅའ་མི་རྒྱག་པའི་ཆེད་དུ་ཚོན་
 སྐྱོགས་སུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད།

zoology The scientific study of the behavior, structure, physiology, classification, and distribution of animals.
 རྩོག་ཆགས་རིག་པ།
biol.

སྒོག་ཆགས་ཀྱི་གཤེས་སྤྱོད་དང་། བཞོད་པ། སྤང་གནས། རྩེ་ཚན་དབྱེ་བསྟ། བྱལ་ཚུལ་བཅས་
 ལ་བརྟག་པའི་ཚན་རིག

zygote A zygote is the cell formed when two gametes fuse during fertilization.
ས་བོན་འདུས་སྒྲིང་།
biol. ས་བོན་འདུས་སྒྲིང་ནི་ས་བོན་འདྲེས་སྒྲིང་གི་སྐབས་སུ་ཁམས་རྩལ་གཉིས་འདུས་པ་ལས་བྱུང་
བའི་ཕྱ་ཕུང་དེ་ལ་གོ།

དབྱིན་པོ་དཀར་ལྷུང་གི་ཚན་རིག་བརྒྱུད་ཆད།

English-Tibetan Scientific Terminology

10 ⁵	བརྒྱུ་ལྷུང་ལྷུང་།	abortion	མངལ་རྒྱུག
12 cranial nerves	བོད་རྩལ་དབང་རྩལ་བརྒྱུ་གཉིས།	absence seizure	འབྱོགས་ཐེན།
1 st meiotic division	ཐུན་ཕྱང་བཞི་ཁྲུས་རིམ་པ་ དང་པོ།	absent-mindedness	སྒོ་མེད་རང་བཞིན།
2 classes of leptons	ལེབ་རྩོན་གྲེ་གཉིས།	absolute	ཆུགས་བྱུབ།
2 nd meiotic division	ཐུན་ཕྱང་བཞི་ཁྲུས་རིམ་པ་ གཉིས་པ།	absolute dating	རིམ་ཉིག་ལོ་ཆུས།
3 flavors of leptons	ལེབ་རྩོན་གྲེ་རྩོག་གསུམ།	absolute magnitude	ཆུགས་བྱུབ་གསལ་ཆ།
4 lobes of brain	ལྷུང་འདབ་བཞི། ལྷུང་ཤལ་བཞི།	absolute pressure	རྩོགས་པ་ལོག་ཚོན་བྱུགས།
6 flavor of leptons	ལེབ་རྩོན་རྩོག་གསུམ་ ལེབ་རྩོན་ རིགས་བྱུག	absolute speed	ཆུགས་བྱུབ་མགྲོགས་ཆད།
6 types of quarks	ཀྱ་ཡག་རིགས་བྱུག་ ཞོག་རྩལ་ རིགས་བྱུག	absolute time	ཆུགས་བྱུབ་ཀྱི་རྩལ།
7 errors of memory	བརྒྱུ་པ་ལོ་སྒྲོན་བརྒྱུ་	absolute value	ཆུགས་བྱུབ་རིན་པང་།
a unit mass	(དངོས་པོ་ལོ་)གཞི་ཆད་ཅིག	absolute zero	ཆུགས་བྱུབ་ལྷུང་ཀོང་།
a unit volume	བོད་སྒྲིལ་ཆད་ཅིག	absolutism	ཆུགས་བྱུབ་རིང་ལུགས།
a-ketoglutarate	ཨལ་པ་-གེ་ཇ།	absolutist	ཆུགས་བྱུབ་རིང་ལུགས་པ།
a-ketoglutarate dehydrogenase	ཨལ་པ་-གེ་ཇ། ཏེ་ཏེ་ཏེ་ཇི་ནེ་སི་ སྒྲིན་རྒྱས།	absorption	སེམ་བྱུགས།
abducens nerve	ཕྱིན་གཡོ་དབང་རྩལ་ ཕྱིན་གཡོ་ དབང་རྩལ་	absorption line	བཟུ་ཐིག
abducent	ཕྱིན་གཡོ་དབང་རྩལ་ ཕྱིན་གཡོ་ དབང་རྩལ་	absorption spectrum	བཟུ་ཤལ། (བཟུ་སྒྲིལ་པ་ལོ་ ཤལ།)
aberration	གཡོ་འཕྲུལ།	absorptivity	ཐིམ་རྩལ།
aberration of starlight	སྐར་ལོད་གཡོ་འཕྲུལ།	abstract	ཏེ་རྩོག་པ། ཐུ་མཚན། ༡. ཐུ་མཚན་ དོན།
abiotic factor	ཐུ་བལ་གྱི་རྒྱུན།	abstract concepts	ཐུ་མཚན་རྩོག་འཆར།
abnormal gene	སྒྲོན་ཅན་རིགས་རྒྱས།	abstract idea	རྩོག་པ་ལོ་རྒྱུད་པ། (དོན་ཐུ་མཚན་)
		abstraction	ཐུ་ཚན་འཕྲུལ་
		abuse	ལོག་སྒྲོད།
		AC	ཐུ་མཚན་
		academic studying	གཞུང་ལུགས་སྒྲིལ་གཉིན།

accelerate རྒྱུ་ཚྱོན་ཐྱིད་པ། (རྒྱུ་རྒྱ།)
 acceleration (a) རྒྱུ་ཚྱོན།
 acceleration due to gravity (g) འཕེན་ཕྱགས་ལ་བརྟེན་པའི་
 རྒྱུ་ཚྱོན།
 acceleration ring རྒྱུ་ཚྱོན་འཁོར་ལམ།
 accelerator རྒྱུར་ཆས། (རྒྱུ་ཚྱོན་ཐྱིད་བྱེད་
 གྱིལ་ཆས།)
 accessory cell ཆ་ལག་ཟུ་བྱང་།
 accessory nerve དབར་ཆ་ཆ་ལག
 accidental spark རོལ་བྱང་མེ་ཆགས།
 accretion disk རྫོན་ཕྲེར།
 accuracy ཏན་ཏིག
 acetic acid ཡེ་སི་དེལ་སྒྱུར་ཇུས།
 acetyl ཡེ་སི་དེལ།
 acetyl chloride ཡེ་སི་དེལ་ཚྭ་རྒྱུར་བྱེས་རྒྱལ།
 acetyl CoA ཡེ་སི་དེལ་སྒྲིན་ཐོགས་ཡི།
 acetylcholine ཡེ་སི་དེལ་ཁོ་ལིན།
 acetylcholine ཡེ་སི་དེལ་ཁོ་ལིན་སྒྲེ་ཡེན་པ།
 receptor
 acetylcholinesterase ཡེ་སི་དེལ་ཁོ་ལིན་ཤི་ཤི་ཤི་ཤི་
 རྫོན་ཇུས།
 achromatic lens འདུམ་ཤེལ། (འདུམ་པར་བྱེད་
 མཁའ་བྱ་ཤེལ།)
 acid རྒྱུར་ཇུས།
 acid rain རྒྱུར་ཆར།
 acidity རྒྱུར་ཤེད།
 aconitase ཡེ་ཁོ་མི་སྒྲིན་ཇུས།
 aconite འཚན་དྲག
 acoustic རོས་རྒྱུ་ཡི་སྒྲུབ། རྒྱ་བའི།
 acoustic sound waves རོས་རྒྱུ་ཡི་སྒྲུབ་བས།
 acoustic startle reflex རྒྱ་འདྲོག་ཐོག་འགྲུལ།
 acoustic waves རོས་རྒྱུ་ཡི་སྒྲུབ་བས།
 acoustics རྒྱ་སྒྲུབ་སྲིག་པ།
 acquired immune འབྲུལ་ཐོབ་ནད་འགོག་ཉམས་
 deficiency Syndromes རྫོན་བྱི་ཆགས་འདུས། (རྟིག་དྲག་
 (AIDS) གཉན་ནད།)
 acquired immunity བྱིས་འབྱུང་ནད་འགོག་ཡ་ལན།
 response
 acral lick syndrome ཡན་ལག་ལྷག་ཤོར་ཆགས་འདུས།
 ཡན་ལག་ལྷག་ཐལ་ཆགས་འདུས།

actin བྱང་ཐྱི།
 actin filament བྱང་ཐྱི་ཏྲག་ཟུན།
 actinium ཆ་ཇུས་ཡེག་དི་ནི་ཡས།
 action at a distance རྒྱང་ཚད་བྱ་བ།
 action force བྱ་བའི་ཕྱགས། ལས་ཕྱགས།
 action potential ལས་འབྱུག་རྒྱས་པ།
 action potential ལས་རྒྱུ་སྒྲོབས་འབྱོས།
 propagation
 activation སད་སྒྲོང་། བྱེད་ལས་རྒྱས་ཐུབ།
 (སྒྲིན་འབྱེད་ལངས་པ།)
 activation energy སད་སྒྲོང་རྒྱས་པ།
 active ལྷར་པོ།
 active བྱ་བར་བྱུགས་པ།
 active galactic nuclei ལས་བྱུགས་དབྱུ་ཆེགས་སྒྲེ་ཉིང་།
 (AGN)
 active immunity རང་སྒྱེད་ནད་འགོག
 active site རྫོན་ས།
 active transport གཞན་འབྱེད།
 actual reward དངོས་ཐོབ་བྱ་དགའ།
 actual self དབག་དངོས།
 acute disease དྲག་ནད། རྒྱད་གསར།
 acute pain རྒྱག་གཟེར།
 acute stress འབྲུལ་གཞོན། (དྲག་གཞོན།)
 acute-phase གསར་རིས།
 acute-phase proteins གསར་རིས་སྒྲི་ཇུས།
 adapt བསྐྱུར་འབྱུར་བྱེད་པ།
 adaptable བསྐྱུར་འབྱུར་བྱུང་བ།
 adaptation བསྐྱུར་འབྱུར།
 adapter བསྐྱུར་ཆས།
 adaptive བསྐྱུར་འབྱུར་རྒྱས་པའི།
 adaptive immunity བསྐྱུར་འབྱུར་ནད་འགོག་ཡ་ལན།
 response
 adaptive radiation བསྐྱུར་འབྱུར་ཁྱབ་འབྱེ།
 adaptive value བསྐྱུར་རྒྱས་རིན་པང་།
 additive primary རྫོན་བྱེད་གཞི་མདོག
 color
 adenine ཡེ་ཤི་མིན།
 adeno-associated རྫོན་སྒྲེལ་གཉན་སྒྲིན།
 virus (AAV)

allergen	མི་འཛོད་སྒྲིབ་སྒྱུ་	amniocentesis	ཤ་མ་བཅག་དབྱད།
allergy	མི་འཛོད་ཉེས་སྒྱུ་	amnion	འགོ་ཆའི་ནད་ཕྱན།
alligator	ཡེ་ལི་གེ་ལ་དཔ།	amniote	ཤ་མ་ཅན།
allodynia	རྟོག་བྱག	amniotic fluid	འགོ་ཆ།
allopatric speciation	གནས་ཚུན་ཉེ་དུགས་ཁྲིམ་འབྱུང།	amniotic sac	འགོ་ཆའི་ཕྱར་པ།
alloy	བསྐྱེས་ཕྱགས།	amoeba (amoebae)	ཡ་མི་རྩ་ཕྱ་མིན།
alpha Centauri A, B, C	ཡལ་པ་མེན་ཏོར་ཡི། ཟව། ཟශ།	amoeboid	ཡ་མི་རྩ་འདྲ་བའི།
alpha Centauri system	ཡལ་པ་མེན་ཏོར་མ་ལག	ampere (A)	ཡེ་མ་ཕིར། (ཡི།)
alpha helix	ཡལ་པ་གཙུག་གཟུགས།	amphet	ཡེ་མ་ཕེར། (ཁྱོས་ཟུས་ཤིག)
alpha motor neuron	འགུལ་སྒྲིབ་དབང་ཆ་ཕྱ་གཟུགས་ ཡལ་པ། ཡལ་པ་འགུལ་སྒྲིབ་ དབང་ཆ་ཕྱ་གཟུགས།	amphetamine	ཡེ་མ་ཕེར་ཤ་མིན།
alpha particle	ཡལ་པ་རྩལ།	amphibian	སྐམ་གཤེན་གཉིས་གནས།
alpha ray	ཡལ་པ་འཕྲོ་ཐེར།	amphioxus	མཚེ་འབྲ་ཆེ་གཉིས།
alpha rhythm	ཡལ་པ་འཁྲོས།	amphipathic	གཉིས་གཤིས་ཀྱི།
alpha wave	ཡལ་པ་རྒྱབས།	amplifier	སྒྱེད་ཆས།
altered states of consciousness	ཐུང་ཤེས། (འཕྱུར་བ་ཐེབས་པའི་ ཤེས་པ།)	amplitude	འདར་གྱ། འགུལ་དབངས།
alternating current (AC)	ཐེལ་རྒྱག་སྒྲིག་རྒྱན། ཐེལ་སྒྲིག	amplitude modulation (AM)	དབངས་སྒྲིག
alternation of generations	སྒྲེ་རབས་འཛོལ་སྒྲེལ།	ampulla	དམ་འད། (དམ་ལེ་འདྲ་བ།)
alternator	ཐེལ་སྒྲིག་རྒྱན་ཆས།	ampullae of Lorenzini	ལོ་རན་ཇི་ནིའི་དམ་ལེ།
altruism	གཞན་ཕན་ཀྱི་བསམ་པ།	AMU	ཡེ་ལྷ།
aluminum foil	ཏར་ཤོག	amygdala	ཁམ་ཅིག་ཁྲད་ཞོ།
alveolar Cell	སྒྲོ་བའི་མ་ཕྱང་།	amylase enzyme	ཡེ་མི་སྒྲིན་ཇུས།
alveolus (alveoli)	སྒྲོ་ཕྱ། སྒྲོ་མིག	amyloid plaques	ཡེ་མི་ལོ་རྒྱུ་ལྷིགས།
alzheimer's disease	ཡལ་ཇི་མར་ཀྱི་ནད།	amyloid precursor protein (APP)	ཡེ་མི་ལོ་རྒྱུ་ཚྭ་བསྐྱེད་ཆུ་ དཀར།
amacrine cell	ཆིད་མེད་ཕྱ་ཕྱང་།	amyotrophic lateral sclerosis (ALS)	ཤ་གནད་ཞི་ཤེས་
amine	ཡ་མིན།	anabolic	འདྲ་འབྱུར་ཀྱི།
amino acid	ཡེ་མི་ནོ་རྒྱུར་ཇུས།	anabolic reaction	འདྲ་འབྱུར་ཀྱི་ཇུས་སྒྲིབ།
amino acid derivatives	ཡེ་མི་ནོ་རྒྱུར་ཇུས་ལས་བྱུང་ བའི་ཇུས།	anabolism	འདྲ་འབྱུར།
amino group	ཡེ་མི་ནོ་རྒྱུ་འག	anaerobic respiration	རྒྱུར་མེད་གྲས་སྒྲིན། (འཚོ་རྒྱུར་ ཟུལ་བའི་འཕྱིན་རྒྱུར་བྱ་བ།)
ammeter	སྒྲིག་རྒྱན་འཇལ་ཆས། (ཡེ་མ་ མི་ཏར།)	analog signal	མཐུན་བར།
ammonites	མཁྱིར།	analog watch	མདའ་སྟོན་ཆ་ཚོད།
amnesia	ཟན་འཛིན་ཉམས་ནད།	analogous structure	ལས་མ་ཆུངས་བཞོད་པ།
		analogy	བྱེད་མཐུན།
		analysis	དཔྱད་ཞིབ། དཔྱད་ཞིབ།
		analytic epidemiology	ནད་ཡམས་དཔྱད་ཞིབ་ཕྱིག་པ།
		analytic studies	དཔྱད་ཞིབ་ཞིབ་དཔྱད། དཔྱད་ དཔྱད།

analyze དཔྱིན་པོ་ལྟ་བུ་ལ།
 anaphase ལྟ་བུ་ལ།
 anatomical ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anatomical chart ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anatomical imaging ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anatomical MRI ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anatomist ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anatomy ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 ancestor ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 androgen ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 Andromeda galaxy ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anemia ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anencephaly ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 aneroid barometer ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anesthesia ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anesthesiologist ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anesthesiology ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anesthetic ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anesthetist ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 angiogenesis ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 angiosperm ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 angle of declination ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 angle of incidence ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 angle of inclination ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 angle of reflection ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 angle of refraction ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 angular gyrus ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 angular momentum ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 angular speed ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 animal behavior ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 animal kingdom ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 animalcule ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 animation ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anisotropic ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 annelid ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 Annelida ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anode ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།

anomaly ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anorexia ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 antenna ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anterior ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anterior cerebral artery ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anterior choroidal artery ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anterior cingulate cortex (ACC) ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anterior column ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anterior commissure ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anterior communicating artery ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anterior inferior cerebellar artery ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anterior insula ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anterior interventricular artery ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anterior nerve roots ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anterior pituitary gland ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anterior spinal artery ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anterograde amnesia ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anther ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 antheridia (antheridium) ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anthrax ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anthropology ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anti-inflammatory ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anti-realism ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anti-realist ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anti-social behavior ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 anti-tumor ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 antiangiogenic therapy ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 antibacterial ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 antibiotic ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 antibiotic drug ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།
 antibiotic resistance ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལ།

antibody འགོག་གསུགས།
antibody-mediated འགོག་གསུགས་བརྒྱུད་པའི་ནད་
immunity འགོག་རང་བཞིན།
antibody-mediated འགོག་གསུགས་བརྒྱུད་པའི་ནད་
immunity response འགོག་ཡལ་མན།
anticipation ཐུན་བསུ།
anticorrelations ཁོ་ཚོག་སྐྱེས་འབྲེལ།
antidepressant ཡིད་ཐུག་འགོག་ཐེད།
antielectron ཚོག་མའི་སྒོག་རྩལ།
antifreeze འཁྱགས་འགོག
antigen འགོག་བྱངས་སྐྱེད་རྩམ།
antigen of a ནད་ཕྱིན་ཕ་མའི་འགོག་བྱངས་
pathogen སྐྱེད་རྩམ།
antigen-presenting འགོག་བྱངས་སྐྱེད་རྩམ་འདོན་
cells (APCs) པའི་ཕ་ཕྱང་།
antilock brakes ཟུ་སྒྲིག་སྐྱག་ཆས།
antimatter ཚོག་རྩམ།
antineutrino མ་ནིང་ཚོག་རྩལ།
antinode རྒྱབས་ཀྱི་ཚོག་ཆེགས། ཚོག་
ཆེགས།
antinoise technology རྒྱ་འགོག་འབྲུལ་རྩལ།
antiparticle ཚོག་རྩལ།
antiproton བོ་རྩལ་ཚོག་རྩལ།
antiquark ཚོག་རྒྱའི་ཁོག་རྩལ།
antiseptic རྒྱག་འཛོམས། དྲག་སེལ།
antiviral གཉན་འཛོམས།
antumbral གྲུབ་སྐྱེད།
anxiety disorder སེམས་འཛབ་འཁྲུག་སྒྲིན།
aorta འཕར་ཆ་གཙུག་པོ།
aortic arch རྩྭ་ཆའི་གྲག
aortic valve རྩྭ་ཆའི་སྒྲི་འདེད།
apex རྒྱ། ཡར་ཆེ།
aphasia རྒྱ་འཛུལ།
aphid ཆེ་ཤིག
aphotic zone ཐུན་ཁལ།
apical dendrite ཆེ་མའི་བར་ལེན་ཆ་ཕྱན།
apnea དབྱགས་ཆད།
apogee རིང་མཐའ།
apoptosis རང་ཞིག་རིམ་པ།

apparatus ཡོ་ཆས།
apparent force རྣང་ཤུགས། མདོན་ཤུགས།
apparent magnitude མདོན་ཆད།
appetite དང་ག ཡིག
applied force བཀོལ་ཤུགས།
applied statistics ཉེར་སྤྱད་མཐའ་ཆེས།
appraisal དཔྱེ་ཆད།
approximation རོབ་ཆེས།
aquaporin གཤེར་སྐྱག་ཐྱི་རྩམ།
aquatic biome རྒྱའི་འཛོལ་མས།
aqueduct ༡. ཆ་ཡུར། ༢. གཤེར་སྐྱག
aqueous solution ཆ་ཉན་བཟུ་ཁ།
aquifer ཆ་བྲག
arbitrary བྱུང་རྒྱལ། རང་རྣལ་གང་གང།
arboreal ཤིང་གནས།
arc minute གཞུ་ཆད་སྐར་མ།
arc second གཞུ་ཆད་སྐར་ཆ།
archaea ཡར་གྱི་ཕ་མིན།
Archean era ཡར་བསྐལ། གདོད་བསྐལ།
archegonia རིགས་དབང་། རྫོང་དབང་།
(archegonium)
Archimedes' principle ཡར་ཁི་མེ་ཤེད་ཆ་འཛིན།
architecture of human མའི་སེམས་ཀྱི་བཀོད་པ།
mind
arcuate fasciculus གཞུ་དབྱིབས་ཆུན་པོ།
area centralis དབྱས་ཁྱིམ།
area per volume རོབས་ཆད་འེད་ཀྱི་ཁྱུན།
arginine ཡར་ཐི་མིན།
argon གཏུག་རྒྱུང་། ཆ་རྩམ་ཡར་གོན།
Aristotelianism ཡེ་ཅི་མི་ཏོ་ཏལ་གྱི་རིང་ཁུགས།
armature རྫོག་རྒྱང་།
arousal སད་སྒྲོང་།
array ཁལ་ཕྱེད།
arterial stent འཕར་ཆའི་ཕྱུགས་ཐེས།
arteriole འཕར་ཆ་ཕྱ་མ།
artery འཕར་ཆ།
arthropod རྒྱང་ཆེགས་ཅན།
artificial induction བཅོས་མའི་སྐལ་སྐྱུན། བཅོས་
སྐལ།

artificial intelligence འཕྲུལ་རིག་རྒྱུ་འཕྲོད་
 artificial rewards བཅོས་མའི་རྒྱུ་འཕྲོད་
 artificial selection བཅོས་མའི་འདེམས་སྒྲུག་
 ascending reticular སང་བྱེད་བྱེན་རྒྱ་རྩ་བ་མ་ལག་
 activating system འདུས་མེད་སྒྱུ་དངོས་
 asexual organism ཁམས་བཟའ་སྒྱུ་དངོས་
 asexual reproduction འདུས་མེད་སྒྱུ་དངོས་
 asleep གཉིད་པ་
 asomatognosia རིག་ཚུལ་ཉམས་སྒྱུ་ན་
 assembled IG མ་ཉམས་འབྲེག་ནད་འགོག་རྒྱུ་མ་
 (immunoglobulin) རྒྱུ་འདུས་རྒྱུ་མ་
 molecule
 association area འབྲེལ་མཐུད་ས་ཁུལ་
 association cortex འབྲེལ་མཐུད་ལྗང་ཕྱོད་
 association neuron འབྲེལ་མཐུད་དབང་ཅ་བ་
 གཞུགས་
 associative learning འབྲེལ་འདོགས་ཤེས་སྒྱུ་ད་
 asteroid རྒྱུ་མེད་
 asthma དབྱགས་བསགས་
 astigmatism རིག་འཛོན་
 astrology རྒྱུ་མེད་
 astronaut མ་ཁམས་སྒྱུ་ད་པ་
 astronomer རྒྱུ་དཔྱད་པ་
 astronomical unit གཟའ་རྒྱུ་དཔྱད་པ་
 astronomy རྒྱུ་དཔྱད་པ་
 astrophysics རྒྱུ་དཔྱད་དངོས་ཁམས་
 asymmetric ཆ་མཚུངས་མེད་པའི་རྒྱུ་མ་
 མཚུངས་མེད་པའི་
 asymmetry ཆ་མཚུངས་མེད་པའི་རྒྱུ་མ་
 མཚུངས་མེད་པའི་
 at given pressure (སྒྲུབ་པ་འབྲེལ་བྱེད་) གཞིན་ཕྱགས་
 རེས་ཅན་དེའི་གནས་སྒྲུབ་པ་
 atherosclerosis འཕལ་རྩ་མེད་འཕྲུལ་
 athlete's foot རྩེད་འབྲེག་རྒྱུ་མེད་
 Atlantic current ཡེ་ཤ་ཡེ་ཤ་རྩེད་རྩེད་ ཡེ་ཤ་ཡེ་ཤ་
 རྩེད་རྩེད་
 atmosphere གྲུབ་པ་ཁམས་ རྒྱུ་དཔྱད་པ་ ༡
 རྒྱུ་དཔྱད་པ་
 atmospheric pressure རྒྱུ་དཔྱད་པ་གཞིན་ཕྱགས་
 atom རྒྱུ་མེད་

atomic bonding རྒྱུ་མེད་བྱེད་འཕྲུལ་
 atomic clock རྒྱུ་མེད་རྩེད་
 atomic mass རྒྱུ་མེད་བྱེད་འཕྲུལ་
 atomic mass number རྒྱུ་མེད་བྱེད་འཕྲུལ་
 atomic mass unit རྒྱུ་མེད་
 (AMU)
 atomic nucleus རྒྱུ་མེད་བྱེད་འཕྲུལ་
 atomic number རྒྱུ་མེད་རྩེད་འཕྲུལ་ རྒྱུ་
 བྱེད་པ་
 atomic theory རྒྱུ་མེད་བྱེད་འཕྲུལ་
 atomizer རྒྱུ་མེད་པ་
 atonia རྒྱུ་མེད་
 ATP synthase ཡེ་ཤ་ཡེ་ཤ་རྩེད་
 ATPase ཡེ་ཤ་ཡེ་ཤ་རྩེད་
 atrioventricular (AV) རྩེད་ཕྱགས་སྒྱུ་དངོས་
 valves
 atrium རྩེད་ཕྱགས་སྒྱུ་
 atrophy རྩེད་པ་ རྩེད་སྒྱུ་ ཉམས་སྒྱུ་
 atrophy of cells རྩེད་པ་འཕྲུལ་
 attention རྩེད་པ་འཕྲུལ་
 attention deficit རྩེད་པ་དཔྱད་པའི་འཕྲུལ་སྒྱུ་
 disorder
 attention network རྩེད་པ་འཕྲུལ་
 attribute ཡེ་ཤ་ཡེ་ཤ་ རྩེད་པ་
 atypical མཚུངས་མེད་པའི་རྒྱུ་མ་
 audible sound རྩེད་པ་འཕྲུལ་
 audiologist རྩེད་པ་འཕྲུལ་
 audiology རྩེད་པ་འཕྲུལ་
 auditory association རྩེད་པ་འཕྲུལ་
 cortex རྩེད་པ་
 auditory cells རྩེད་པ་འཕྲུལ་
 auditory cortex རྩེད་པ་འཕྲུལ་
 auditory nerve རྩེད་པ་འཕྲུལ་
 auditory neuropathy རྩེད་པ་འཕྲུལ་
 auricle རྩེད་པ་ རྩེད་པ་
 auricle of left atrium རྩེད་པ་འཕྲུལ་
 auricle of right atrium རྩེད་པ་འཕྲུལ་
 aurora Australis རྩེད་པ་
 aurora borealis རྩེད་པ་

autism རང་འཐུང་།
autism spectrum disorder (ASD) རང་འཐུང་འཕྲུག་སྒྱུན་
disorder (ASD)
autobiographical memory རང་སྐྱེད་བློ་མེད་།
autobiographical memory tasks རང་སྐྱེད་བློ་གསལ་འཕྲུག་སྒྱུན་
autobiographical self རང་གེས་བདག་ རང་སྐྱེད་གི་
བདག་
autocrine རང་སྐྱེད་ཀྱི།
autocrine signaling རང་སྐྱེད་བརྟེན་གཏོང་།
autoimmune disease རང་འགོག་ནད་གཞི།
autoimmune disorder རང་འཛེ་ནད་འགོག་འཕྲུག་ས་
སྒྱུན་།
autoimmunity རང་འགོག་རང་ག་གེས།
automatic རང་འགྲུལ།
automatic washing machine རང་འགྲུལ་འཕྲུ་ཆས།
autonomic རང་སྐྱོང་།
autonomic nervous system རང་འགྲུལ་དབང་ཆ་མ་ལག་
system
autonomous clock རང་འགྲུལ་དྲམ་འཛིན་འཁོར་ལོ།
autopsy ཐེས་བཤེད། རྩོད་བྱུང་།
autoradiogram འབྱེད་རྒྱལ་རང་པར།
autosome དུལ་མ་ཕྱོད་།
autotroph རང་ག་སོ།
AV node ཐུབས་མདུད།
(atrioventricular node)
average speed ཆ་སྐྱུས་མཐོག་ས་ཚད།
avian dinosaurs གཤོག་ལྡན་གཏུམ་འབྲུག་
avogadro's number ཡ་ཤ་བྱ་ཏིའི་བྲངས།
avogadro's principle ཡ་ཤ་བྱ་ཏིའི་ཆ་འཛིན།
awake མད་པ།
axial view རྩེ་བུག་ཐོག་སྒྲུབ་པ།
axis རྩེ་བུག་ མདའ་བུག་ མོག་ཤིང་།
axis of rotation འཁོར་འགྲུལ་མདའ་བུག་
axisymmetry རྩེ་བུག་ཆ་འཕྲིག་
axon བར་སྐྱེལ་ཆ་ཕྲན།
axon hillock བར་སྐྱེལ་འབྱར་ཆུང་།

axon terminal བར་སྐྱེལ་ཆ་ཕྲན་གྱི་མཐུག་སྒྱུ།
B-cells རྩེ་ཕྱ་བྱང་།
bacillus དབྱུག་སྒྱིན།
bacillus anthracis ཞིན་ཐེ་རྟག་དབྱུག་སྒྱིན།
back electromotive force རྩོག་རྒྱལ་ཕྱིར་སྐྱོག་སྒྱལ་ཤུགས།
backbone རྒྱལ་བུས།
bacteria (bacterium) རིན་བྱ།
bacterial disease རིན་ནད།
bacterial infection རིན་བྱའི་གཏན་ཁ།
bacterial pathogen རིན་བྱའི་ནད་སྒྱིན།
bacterial toxins རིན་དྲག་
bacteriophage རིན་ཟ།
bacteriophage T4 རིན་ཟ་ ཅི་ ༤
balance རྩ་མཉམ།
balanced forces རྩ་མཉམ་པའི་ཤུགས།
balanced pair རྩ་མཉམ་བྱང་ཚན།
Balmer series རྒྱལ་མར་བཞུར་ཐེང་། རྒྱལ་ཐེང་།
band རྩལ་ཆས་བྱ་ཁག་
bands དྲམ་ཚན།
bar graph རྩར་ཤིས།
bar magnet ཁབ་ལེན་ནད་མོ།
barbell ཐུང་བྲིལ།
bare skeleton དངོས་སྡེ་གྱི་བཞོད་པ། སྡེ་
སྒྱུ།
bark ཤིང་ཤུན།
barometer རྒྱང་གཞིན་འཇལ་ཆས།
barycenter གདོས་ཉྩེ།
baryon ཉྩེ་རྒྱལ།
basal body ཞབས་གཟུགས།
basal dendrite ཞབས་ཀྱི་བར་ལེན་ཆ་ཕྲན།
basal ganglia ཞབས་གནས་ཆ་འདུས།
base བྱལ་ཚ།
base analog གཞི་མའི་ཆབ་ཆས།
base pair གཞི་བྱང་། བྱལ་བྱང་།
baseball གཞི་བྱུག་ གཞི་བྱུག་པོ་ལོ།
baseball game གཞི་བྱུག་ཆེད་མོ།
basel nucleus ཞབས་གནས་གོང་བྱ།
basicity བྱལ་ཤིང་།

biological machinery རྩོད་རྩིས་འབྲུལ་ཆས།
 biological molecules རྩོད་རྩིས་འདུལ་རྩལ།
 biological organisms རྩོད་རྩིས་དུངས་པོ།
 biological process རྩོད་རྩིས་འགྲོ་ལུགས།
 biological species རྩོད་རྩིས་ཀྱི་ཉི་མེགས།
 biological substrate རྩོད་རྩིས་གཞི་རྟེན།
 biological system རྩོད་རྩིས་མ་ལག།
 biological weapon རྩོད་རྩིས་མཚན་ཆ།
 biologist རྩོད་རྩིས་འིག་པ་བ།
 biology རྩོད་རྩིས་འིག་པ།
 bioluminescence རྩོད་རྩིས་འོད་འཕྱོ།
 bioluminescent རྩོད་རྩིས་འོད་ལྡན།
 biomagnetism རྩོད་རྩིས་ཁབ་ལེན་དང་བཞིན།
 biomass རྩོད་ཕྱང།
 biomass conversion རྩོད་ཕྱང་བརྒྱུ་སྒྲུང།
 biomass pyramid རྩོད་ཕྱང་གནས་ཟིམ།
 biome འཛེ་ཁམས། འཛེ་ཁྲེ།
 biomolecule རྩོད་རྩིས་འདུལ་རྩལ།
 biophysics རྩོད་རྩིས་དངོས་ཁམས་འིག་པ།
 biopsy ཕྱང་བྱུང་གསལ་བཞེད།
 bioremediation རྩོད་རྩིས་བཅོས་བྱས་པ། རྩོད་རྩིས་གཙང་མེལ།
 biosphere རྩོད་འཁོར།
 biotechnology རྩོད་རྩིས་འབྲུལ་འིག་པ།
 bioterrorism རྩོད་རྩིས་འཛིགས་སྐྱུལ་འིང་ལུགས།
 biotic factor རྩོད་རྩིས་ཀྱི་རྟེན།
 bipolar རྩོད་གཉིས་ཅན།
 bipolar cells རྩོད་ཕྱང་ཕྱ་ཕྱང།
 bipolar disorder མཐའ་གཉིས་མེས་མས་ནད།
 bipolar neuron རྩོད་གཉིས་དབང་ཅ་ཕྱ་གཞུགས།
 biprism འཇའ་ཤེལ་གཉིས་ཐུང།
 bird people ཕྱ་མི།
 birth control རྩོས་འགོག།
 bisphosphoglycerate རྩོ་མི་ལོ་མི་ལོ་ཕྱི་ལོ་མི་ལོ་དེ།
 bit རྩེད།
 black bar �ནག་ཤེད།
 black death འཛི་བ་ནག་པོ།
 black dwarf ཁྲ་རྩེད་ནག་པོ།

black hole ཕྱ་ག་ནག་པོ།
 blackbody གཞུགས་ནག
 blackbody radiation གཞུགས་ནག་འབྱེད་འཕྱོ།
 bladder ཁྲ་བྱག
 blade རྩེབ་ཕྱི།
 blades རྩེད་གཞོག
 blastocyst རྩུག་གཞུགས།
 blastula རྩུག་སྒྲུམ།
 blind spot ཁོང་ཐིག
 blindsight ཁོང་བཞེས་ལྟ་བུ། ཁོང་སྒྲུང།
 block འབྲེད་ཆེགས།
 block and tackle འབྲེད་ཆེགས་མ་ལག།
 blockage འགགས་པ།
 blocking འགོག་བཞིན་པ།
 blood cell རྩག་ཕྱང། རྩག་གི་ཕྱ་ཕྱང།
 blood oxygenation རྩག་གི་འཛོ་རྩུང་ཆད་གཞིར་
 level dependent རྩོས་པ།
 (BOLD)
 blood oxygenation རྩག་ནང་འཛོ་རྩུང་ཆད་གཞིར་
 level-dependent རྩོས་པ་ལེ་བཟང་འབྲེན།
 (BOLD) signal
 blood pressure རྩག་ཤེད།
 blood serum རྩག་གི་རྩ་མེད།
 blood stem cells མ་རྒྱུ་འགྲུག་ཕྱང།
 blood stream རྩག་རྩུན།
 blood transfusion རྩག་གསལ།
 blood type རྩག་འིགས།
 blood-brain-barrier རྩག་ཁྲུང་དབྱེ་མཚམས།
 Blu-ray DVD ཟེད་ཕྱོན་བརྒྱན་ཐྱིད།
 Blu-ray DVD player ཟེད་ཕྱོན་བརྒྱན་ཐྱིད་རྩོན་ཆས།
 blue whale ཕྱེལ་ཕྱོན།
 blueprint རྩུ་ཐིག
 blueshift རྩོ་ཕྱོ།
 body clocks ཕྱས་ཀྱི་དུས་འཛིན་འཁོར་ལོ།
 body mass index ཕྱས་གདོས་རྩོན་གྲངས།
 body temperature ཕྱས་ཕྱོད།
 boiling ཁོལ་བ།
 boiling point ཁོལ་ཆད།
 BOLD activity རྩག་གི་འཛོ་རྩུང་རྩོས་འདུལ།

bond	འཛིང་བ།	brain rhythm	ཡུང་འཁྲོས།
bonding	འཛིང་སྒྲིབ།	brain tumor	ཡུང་ཐུན།
bone marrow	ཀླུ་མ་རྩ།	brain-scan	ཡུང་པའི་བཤེར་དཔར།
bone matrix	རྩ་མ་པའི་བྲ་འཛིང་ས།	braindruse	ཡུང་ཉིགས།
Book of Genesis	རྩུང་དབུ་ལེན།	brainstem	ཡུང་ཀླང་།
boomerang	ལོག་ཤིང་།	brainwave	ཡུང་ཆུབས།
borderline case	མདོན་མཚམས་གནས་སྐབས།	brake	ཞག་ཆས།
boson	རྩ་མོན་ཕ་རྩུལ།	braking energy	ཞག་ཐོན་རྩུལ་པ། ཞག་རྩུས།
botanist	ཆི་ཤིང་ཤིག་པ།	brass instrument	རག་གི་རོལ་ཆས།
botany	ཆི་ཤིང་ཤིག་པ།	breathing	དབྱུགས་འབྱིན་ཁུབ།
bottom	མཐའལ། (ཁོག་རྩུལ་གྱི་ཤིགས་ཤིག)	breeder reactor	མཁོ་རྩུལ་སྐྱུ་ཆས།
bouncing	འཕག་པ།	bright giant	སྐར་མ་བཟླག་ཆེན།
bow wave	གཞུ་ཆུབས།	brightness	གསལ་ཚད།
bowed, plucked, struck	རྒྱུད་རྒྱུད་འཕེན་པ། དྲྲོལ་བ། རྩུང་བ། (འཕེན་དྲྲོལ་རྩུང་གསུམ།)	bristlecone pine	ཆེ་ཤིང་བར་ཤིང་།
boxer	ཁུར་ཆལ་པ།	Broca's area	བོ་རོ་ཀའི་ཁུལ།
boxing	ཁུར་ཆལ།	bronchus (bronchi)	རྩྏ་ཕུའི་རྩ་ཁུབས།
Boyle's law	བོ་ཡེ་ལཱ་ཀྱི་གཏན་ཁྲིམས།	brown dwarf	སྐྱུག་ཆུང་།
brachial plexus	ལག་རར་བྲ་རྩ།	Brownian motion	བྱི་རོན་འགྲལ་སྐྱོད།
brachiopod	འཁྱོན་འབྲུ་བྱུང་སྐྱེགས།	Brownian movement	བྱི་རོན་གཡོ་འགྲལ།
brain	ཡུང་པ།	brush	ཟེ་ཟླ།
brain atrophy	ཡུང་པ་ཕིད་པ། ཡུང་ཕིད།	brute facts	འབྲེལ་མེད་དངོས་དོན།
brain basis of compassion	ཕྱིར་རྗེའི་ཡུང་ཉིན།	bryophyte	ཐྱུག་མེད་ཆི་ཤིང་།
brain cell	ཡུང་པའི་ཕྱུང་།	bubble chamber	ཕྱ་ཁྲུམ།
brain circuit	ཡུང་པའི་བརྟེན་ལམ།	budding	འབྱུང་སྐྱེས།
brain damage	ཡུང་སྐྱོན།	bugle	དམག་དྲུང་།
brain disorder	ཡུང་པའི་འཁྲུག་སྐྱོན།	bulging eye	འབྱར་མིག
brain imaging	ཡུང་པའི་དཔར་ལེན།	bulimia	ལྷོགས་རྩུབས།
brain imaging paradigms	ཡུང་པའི་ཉན་དཔར་ཆལ་གྱི་ཕྱགས།	bulk motion	རྩེབ་འགྲལ།
brain mapping	ཡུང་པའི་ཁ་པར།	buoyancy	འཕྱོ་ཕྱགས།
brain networks	ཡུང་བྲ། (ཡུང་པའི་བྲ་ཆོགས།)	buoyant force	འཕྱོ་ཕྱགས།
brain pacemaker	ཡུང་འཁྲོས་སྐྱལ་ཆས།	bursa organ of birds	བྱ་ཡི་སྐུ་པ་དབང་པོ།
brain pathways	ཡུང་པའི་རྩུ་ལམ།	button box	མཐའ་ཐུན།
brain plasticity	ཡུང་པའི་མཉན་གཤིས།	by-product	ཞར་བྱུང་ཐོན་འབྲས།
brain resilience	ཡུང་པའི་བསྐྱུར་རྩུས།	CA3 pyramidal cells	ཕི་ར་མིཊ་ཕ་བྱུང་སི་ཡེ་ ༡།
brain reward system	ཡུང་པའི་བདེ་ཉམས་མ་ལག	calcarine fissure	ཟེ་ཁུལ།
		calcite	ཆོང་ཞི།
		calcium	དཀར་ཤས།
		calculus	ཆ་ཆིས་ཤིག་པ།
		calibrate	ཆད་ཐྱུག

calorie (cal) ཁེ་ལོ་རྒྱུ།
 calorimeter ཆ་རྒྱས་འཇལ་ཆས།
 caltech submillimeter ཁེ་ལོ་རྒྱུ་མི་ལི་མི་ཏཱ་ཆ་བྱན་
 observatory རྒྱག་ཞིབ་ཁང།
 Calvin cycle ཀེ་ལོ་མེན་རྒྱུ་འཁོར།
 cambrian explosion ཀེ་མ་བི་ཕི་ཡན་འཕེལ་མཆེད།
 ཀེ་མ་ཕི་གས་འཁོར།
 cambrian period ཁམས་མཆེད་དུས་རབས།
 campfire རྩར་མེ།
 cancel མེལ་བ།
 cancer འབྲས་ནད།
 candidiasis ཁན་ཏི་ཏ་བགས་ནད།
 canis dingo ཀེ་ནི་ཁྱི་རྩོད།
 canis familiaris ཀེ་ནི་ཁྱི་རིགས།
 cantaloupe ཀན་ཏ་ག་གོན།
 capacitance རྒྱག་ཁྱུང་ག་མོག་རྒྱས།
 capacitation ཁམས་དཀར་གླེན་རྒྱུ་ རྒྱུན་
 རྒྱུ་བྱེད་ཕྱིས།
 capacitor རྒྱག་ཁྱུང་ག་མོག་ཆས།
 capacity ༡ ལས་རྒྱས། ༡ ཁོར་ཆད།
 capillarity བླ་ལྷག་རང་ག་ཤེས།
 capillary (capillaries) ཁག་ཆ་བླ་མོ།
 capillary བླ་ལྷག།
 capillary action བླ་ལྷག་བྱ་བ།
 capillary tubes བླ་ལྷག་ལྷ་བྱ།
 capsid རྒྱ་སྐྱགས།
 carbohydrate ཁང་སྒོ་མངར་བཅུད།
 carbon ཁང་སྒོན། རྒྱག་ཇུས།
 carbon arc lamp ཁང་སྒོན་གཏུ་སྒོན།
 carbon cycle རྒྱག་ཇུས་འཁོར་རྒྱུན།
 carbon dating ཁང་སྒོན་ལོ་ཆེས།
 carbon dioxide ཁང་སྒོན་འཛོ་རྒྱུང་བྱུང་ལྗན།
 carbon footprint ཁང་སྒོན་ཇུས་ཤུལ།
 carbon monoxide ཁང་སྒོན་འཛོ་རྒྱུང་རྒྱུང་ལྗན།
 carbonic acid ཁང་སྒོན་རྒྱུང་ཇུས། ཁང་སྒོན་
 རིག་རྒྱུང།
 carboniferous period མོལ་རྒྱགས་དུས་རབས།
 carbonyl ཁང་སྒོན་ནིལ།
 carbonyl group ཁང་སྒོ་ནིལ་ཏུ་ཁག

carboxyl ཁང་རྒྱག་སིལ།
 carcinogen འབྲས་ནད་ཀྱི་རྒྱ།
 cardiac muscle རྩིང་གི་ཤ་རྩིས།
 cardiac output རྩིང་ཁྲག་འབྲད་ཆད།
 cardiovascular རྩིང་ཆ་ལྡེ།
 cardiovascular disease (CVD) རྩིང་ཆ་ལེ་ནད།
 cardiovascular system རྩིང་ཆ་མ་ལག།
 carl Linnaeus' naming system ཀལ་ལི་ནེ་ལི་མིང་འདྲགས་རྩལ་
 system རྒྱགས།
 carnivore ཤ་ག་ཟན།
 carnot efficiency ཁང་ནོར་རྒྱས་ཆད།
 carotid artery མཐིང་བའི་འཕམ་ཆ།
 carpel མེ་རྟག་གི་མོ་དབང་།
 carrier particle འབྲེན་རྒྱལ།
 carrier wave འཕྱར་རྒྱབས།
 carrying capacity (K) རྒྱེལ་རྒྱས།
 cart འབྲེན་འཁོར།
 cartilage བྱམ་རྒྱས།
 cartilaginous fish ཏ་བྱམ་རྒྱས་ཅན།
 cascade འབབ་རྒྱུན།
 case རྒྱད་དཔེ།
 case studies རྒྱད་དཔེ་ཞིབ་དབྱད། དཔེ་མཆོན་
 ཞིབ་དབྱད།
 catabolic reaction ཞིག་པའི་ཇུས་སྒྱུར།
 catabolism ཞིག་འབྲུང།
 catabolize ཞིག་འབྲུང་ག་རྒྱུང་བ།
 cataglyphis བྱེ་ཐྱོག (བྱེ་བང་ཐྱོག་མ།)
 catalyst རྒྱལ་ཇུས།
 cataplexy རྒྱོ་བྱར་བཤལ་བྱིད།
 cataract བར་འཐིབ། རྒྱ་འཐིབ།
 catheter གཅེལ།
 cathode མོ་རྒྱ།
 cathode-ray tube མོ་རྒྱ་ཆེར་ལྷག།
 Catholic ཁེ་ཐོ་ལིག།
 caudal མཐུག་ཕྱོགས།
 caudate nucleus རྒྱག་ཏུ་གོང་བ།
 causal reasoning རྒྱ་འབྲས་གཏན་ཆེགས།
 cauterize (cautery) མེ་བཙའ་རྒྱག་པ།

cephalopod ສັດໂອກຸນ
 cepheid variable star ສະຕາເວີເບີເບີ
 cerebellar cortex ພູດເຊັດ
 cerebellar folia ພູດເຊັດ
 cerebellum ພູດເຊັດ
 cerebral cortex ພູດເຊັດ
 cerebral hemisphere ພູດເຊັດ
 cerebral peduncles ພູດເຊັດ
 cerebral ventricle ພູດເຊັດ
 cerebrospinal fluid ພູດເຊັດ
 cerebrovascular disease ພູດເຊັດ
 cerebrum ພູດເຊັດ
 cervical curve ພູດເຊັດ
 cervical spine ພູດເຊັດ
 cervicothalamic tract ພູດເຊັດ
 cervix ພູດເຊັດ
 cetaceans ພູດເຊັດ
 chain reaction ພູດເຊັດ
 chambered nautilus ພູດເຊັດ
 chandelier cell ພູດເຊັດ
 change of phase ພູດເຊັດ
 channel ພູດເຊັດ
 channel receptor ພູດເຊັດ
 characteristic contrast ພູດເຊັດ
 characteristic voltage ພູດເຊັດ
 chargaff's rules ພູດເຊັດ
 charge ພູດເຊັດ
 charge (v) ພູດເຊັດ
 charged ພູດເຊັດ
 charged leptons ພູດເຊັດ
 charged particle ພູດເຊັດ
 charged polar molecule ພູດເຊັດ
 charging ພູດເຊັດ
 charm ພູດເຊັດ
 chemical bond ພູດເຊັດ
 chemical bonding ພູດເຊັດ

chemical digestion ພູດເຊັດ
 chemical energy ພູດເຊັດ
 chemical formula ພູດເຊັດ
 chemical reaction ພູດເຊັດ
 chemical signals ພູດເຊັດ
 chemical stimuli ພູດເຊັດ
 chemical structure ພູດເຊັດ
 chemical weapon ພູດເຊັດ
 chemist ພູດເຊັດ
 chemistry ພູດເຊັດ
 chemoattractant ພູດເຊັດ
 chemoautotroph ພູດເຊັດ
 chemokines ພູດເຊັດ
 chemoreceptor ພູດເຊັດ
 chemorepellent ພູດເຊັດ
 chemosynthesis ພູດເຊັດ
 chemotactic cytokine ພູດເຊັດ
 chemotactic signaling ພູດເຊັດ
 chemotaxis ພູດເຊັດ
 child ພູດເຊັດ
 chinooks ພູດເຊັດ
 chitin ພູດເຊັດ
 chlamydia ພູດເຊັດ
 chloride ພູດເຊັດ
 chloride ion ພູດເຊັດ
 chlorine ພູດເຊັດ
 chlorophyll ພູດເຊັດ
 chloroplast ພູດເຊັດ
 cholera ພູດເຊັດ
 cholesterol ພູດເຊັດ
 choline ພູດເຊັດ
 chordata ພູດເຊັດ
 chordates ພູດເຊັດ
 chorea ພູດເຊັດ
 chorion ພູດເຊັດ
 chorionic villi ພູດເຊັດ

chorionic villous sampling (CVS) འགོ་ཆ་ཕྱི་ཕྱུག་ཁད་ལྷ་ལྷ་ས་
 choroid ཆ་ཁྱི།
 choroid plexus ཆ་ཁྱི་འི་བྱ།
 chromatic aberration མདོག་འཕྲུགས།
 chromatid ཡ་ཀླད་། (ཆོས་ཆེད།)
 chromatids of chromosomes ཆོས་གཟུགས་ཡ་ཀླད་།
 chromatin ཆོས་ཀླད། ཆོས་གཟུགས་བྱ་བྱ།
 chromodynamics ཁ་དོག་འགྲུལ་རིག་
 chromoplast ཆོས་བཅས་དབང་ལྡ།
 chromosomal alteration ཆོས་ཕྱང་བརྟེན་ལྡ།
 chromosome ཆོས་ཕྱང་། ཆོས་གཟུགས།
 chromosphere ཆོས་ཁབ་ས།
 chronic ཡུན་གནས། གཙོང་ཀླུ།
 chronic disease གཙོང་ནད། རྩད་ཉིང་།
 chronic liar རྩན་ཀླུ།
 chronic liver disease མཆེན་པའི་ནད་ཉིང་། མཆེན་
 པའི་གཙོང་ནད།
 chronic phase ཉིང་རིམ།
 chronic stress གཙོང་གནོན།
 chronological age བྱས་རིམ་ལོ་ཆད། རྩ་ཆོད།
 chymotrypsin ཁི་མོ་བཟར་ཁྲི།
 cilia རྩི་ཁྲ།
 ciliary body རྩི་ཁྲིས།
 ciliary muscle རྩི་ཁྲིས་ཀ་གནད།
 ciliate རྩི་ཁྲ་ཅན།
 cingulate cortex རྩོད་རག་ཁྲད་ཕྱུག། འཆིང་བག་
 ཁྲད་ཕྱུག།
 cingulate gyrus འཆིང་བག་ཟེ་རྩྱ།
 circadian clock བྱས་འཛིན་འཁོར་ལོ།
 circadian rhythm བྱས་འཛིན་འཁོར་འགྲོས།
 circuit རྒྱུག་ལམ། བར་ལམ།
 circuitry རྒྱུག་ལམ་མ་ལག་
 circular motion རྒྱོང་མོའི་འགྲུལ་རྒྱོད།
 circular question རང་འཁོར་བྱིབ།
 circulatory system འཁོར་རྒྱོད་མ་ལག་
 circumcenter ཕྱི་རྒྱོང་ལྷོ་གནས།
 circumcircle ཕྱི་རྒྱོང་།

circumference ལྷ་འཕྲུག། མཐའ་འཁོར་ལིང་
 ཆད།
 circus གོར་ཆུལ།
 cirrhosis མཆེན་ཟགས། / མཆེན་མཐུགས།
 cirrus cloud རྩེ་ཁྲིན། རྩེ་ཁྲིན།
 citrate སི་ཏི་གལ་ལྷུང་ལྷ། སི་ལྷ།
 citrate synthase སི་ལྷ་ལྷུང་ལྷིན།
 citric acid སི་ཏི་གལ་ལྷུང་ཆུས། སི་ལྷུང་།
 citric acid cycle སི་ལྷུང་འཁོར་ལྷུན།
 civil engineer དམངས་རྒྱོད་འཕྲུགས་ལྷན་
 འཆར་འགོད་པ།
 clade ཆ།
 cladism ཆ་འབྱེད་རིག་པ། (ཆེ་བྱེད་
 རིག་པ།)
 cladist ཆ་བྱེད་ལྷ་བ།
 cladogram ཆ་རིས།
 clarification གསལ་བཤད།
 clarinet ཕྲ་ལྷིང་།
 class ཆན་པ།
 class interval ཁལ་བར།
 class limit ཁལ་མཆམས།
 class mark ཁལ་ཅགས།
 class size ཁལ་ཆད།
 classical signaling རྩན་འགྲོས་འབྱིན་གཏོང་།
 classification རྩོ་ཆན་དབྱེ་བཟུ།
 clathrate ཅ་འཁོར།
 cleavage ལྷུབས་འབྲུང་།
 climate change གནས་གཤིས་འབྲུང་ལོག་
 climax community ཆེར་མོན་ཆོགས་ལྷེ།
 climbing fibers བྱོན་འཛེག་ཆ་རྩས།
 clinical disease ཆལ་བྱེད་ཀྱི་ནད། (རྩྱད་བཞི་ལ་
 ཁྲངས་གཏུགས།)
 clinical disease stage ཆལ་བྱེད་པའི་གནས་སྐབས་
 ཀྱི་ནད།
 clinical psychologist གསོ་བཙོས་མེམས་ཁབ་མས་ཆན་
 རིག་པ།
 clinical psychology གསོ་བཙོས་མེམས་ཁབ་ས་
 ཆན་རིག་
 clione ཁིལ་ཡོ་ནེ། (མཆོ་འབྱེད་)
 cloaca ཐུན་ཁྲོ།

clonal expansion	ཅོ་འབྲུ་མཆེད།	cognitive appraisal	ངེས་འཛིན་དབྱེ་ཆོད།
clonal selection	ཅོ་འབྲུ་འདེམས་སྒྲུག	cognitive capacity	ངེས་འཛིན་རྒྱལ་པ།
clonal selection theory	ཅོ་འབྲུ་འདེམས་སྒྲུག་རྒྱུ་རྒྱུ་གཞུག	cognitive neuroscience	ངེས་འཛིན་དབང་ཆ་ཚན་རིག
clone	ཅོ་འབྲུ།	cognitive psychology	ངེས་འཛིན་སེམས་ཁམས་རིག་པ།
closed universe	ཟུང་པའི་འཛིག་ཉིན།	cognitive science	ངེས་འཛིན་ཚན་རིག
clot	ཁག་ཁིང་།	cognitive state	ངེས་འཛིན་གནས་འབས།
clotting	ཁག་ཁིང་། ཁག་འགག་པ།	cognitive training	ངེས་འཛིན་བློ་སྦྱོང་།
clotting factor	ཁག་འབྲུག་སྒྲིན་ཅུ།	coherent	འགྲོམ་མཉམ།
cloud chamber	མྱིན་གླིང་།	coherent conscious	འབྲེལ་ཆགས་གསལ་སྤྱོད་། (མ་
clump	ཐྱེང་པ། ཐུང་པ།	experience	ཐྱི་འབྲེལ་ཆགས་པའི་སྤྱོད་པ་
clumps	ཆོམ་བྱ།		གསལ་པོ།)
cluster of galaxies	དབུ་ཆེགས་ཆོམ་བྱ།	coherent light	འགྲོམ་མཉམ་འོད།
cnidaria	༡ གཅིག་སྒྲེ། ༡ གློག་ཅིག་སྒྲེ།	cohesion	རང་འདོམས།
	ཆགས།	coid	ར་མ།
co-opting	བསྐྱུན་འདེམས།	coil	དཀྲིས་སྒྲིང་།
co-speciation	མཉམ་ཐོན་བྱས་འབྱུང་།	colitis	ལོང་ཆད།
co-stimulate	མཉམ་སྐུལ་བྱེད་པ།	collection ducts	གསོག་འཛོག་ཕུ་བྱ།
co-stimulation	མཉམ་སྐུལ།	colliculus	འབྲུང་གཞུགས།
coast	འབབ་བརྒྱུས།	collide	རྐྱང་ཁ་རྒྱག་པ།
cobalt	ཀོ་བལ་ཌ།	collider	བརྐྱང་ཆས།
cocaine	ཁོ་ཁོན།	collinear points	བད་བྱང་ཆེག་མང་།
cochlea	ཆྭགས་དབང་།	collision	རྐྱང་ཁ།
cochlear nerve	བྱང་འབྲེལ་དབང་ཆུ་བྱང་ཅུ།	colloid	འབྲུང་གཞུགས།
cochlear nucleus	བྱང་འབྲེལ་ཆོམ་བྱ།	color	མདོག
code	གསར་བརྒྱ།	color charge	མདོག་ཁུང་།
coding salience	འཕགས་ཆོས་བརྒྱ་སྒྲིག	color filter	ཆོས་གཞི་ཆགས་ཆས།
codominance	མཉམ་མདོན།	color vision	མཆོན་མདུངས་མཐོང་ཆོད།
codon	རིགས་རྒྱུ་ཁུང་བརྒྱ།	colorblind/	མདོག་ལོང་།
coelacanth	ཉ་ཞལ་ཆེར་ཅན།	colorblindness	
coelom	ཁུ་ལམ།	colour sensitivity	ཁ་མདོག་ཆོད་སྒྲིན།
coenzyme	མྱིན་རྒྱུ་ལས་ཀྲོགས།	column	ཀ་ཐིག
coenzyme A (CoA)	མྱིན་རྒྱུ་ལས་ཀྲོགས་ A (མྱིན་	coma	ཀོ་སྒྲི་ ཡུན་རིང་བརྒྱལ་ནད།
	ཀྲོགས་ A)	combustion	འབབ་ལྷེག
coevolution	མཉམ་འབྱུང་། མཉམ་ཐོན་འཕེལ་	comet	བྱང་མཚུག་རིང་།
	འབྱུང་།	commensalism	གཉིས་མེད་ཁེ་འཕོབ་།
cognition	ངེས་འཛིན།	commensurability	བྱན་ཆོས་བཅེ་བྱང་ཡིན་པ།
cognitive	ངེས་འཛིན་གྱི་བློ།	commensurable	བྱན་ཆོས་བཅེ་བྱང་།
cognitive	ངེས་འཛིན་གྱི།	common ancestor	བྱན་མང་གི་མེས་པོ།

communicable disease འགྲུལ་ཕྱིན་པའི་ནད།
 community ཚོགས་ཕྱེ།
 community ecology ཚོགས་ཕྱེའི་ཚོད་བཅུད་ཡིག་པ།
 compact bone ཚགས་རྩས།
 compact disc (CD) ཚགས་ཐྱེན།
 compact fluorescent lamp (DFL) ཚགས་དམ་ཐང་འཛེར་སྒྲོག་བཟུ།
 comparative anatomy ལྗས་གནས་མཛུངས་ཐུང་ཡིག་པ།
 comparative embryology རྩ་བྱ་མཛུངས་ཐུང་ཡིག་པ།
 comparative neurobiology ཐུང་ཕྱིན་བཟུང་ཡིག
 competing theories མཛུངས་བཟུང་དབང་ཆ་ཕྱེ་
 competitive exclusion principle དངོས་ཚན་ཡིག་།
 competing theories འབྲན་ཐུང་ཐུང་པའི་རྩ་ས་གཞག
 competitive exclusion principle འབྲན་དབྱུང་ཆ་དོན།
 complement ཁ་སྐོང་། ཁ་སྐོང་ཡན་ལག
 complement protein ཁ་སྐོང་གྲི་ཐུས།
 complement system ཁ་སྐོང་མ་ལག
 complementarity ཁ་སྐོང་རང་བཞིན།
 complementary ཁ་སྐོང་བྱེད་པའི།
 complementary angel ཁ་སྐོང་བྱར་ཚད།
 complementary base pair ཁ་སྐོང་བྱལ་བྱར་།
 complementary color ཁ་སྐོང་ཁ་དོག
 complementary gene ཁ་སྐོང་ཡིགས་ཐུས།
 complete digestive system རྫོགས་པའི་འཇུ་བྱེད་མ་ལག
 complete dominance ཡོངས་གསལ། (ཡོངས་རྫོགས་
 གསལ་བ།)
 complex eye འདུས་མིག
 complex number རྫོགས་ཁྲ་ས།
 component ཐུབ་ཆ།
 components of vector ཐུགས་འབོར་དངོས་པའི་ཐུབ་ཆ།
 composer ཐུབ་བྱེད།
 composite particle བསགས་རྩལ།
 composition ཐུབ་ཇུས་།/བཟུམས་ཚུས།
 compost ཕྱི་ཕྱད།
 compound འདུས་ཐུས།

compound eye འདུས་མིག
 compound interest རྩེབ་ཕྱེད།
 compounded annually ལོ་རེར་བཞེགས་འབབ།
 compounded semi-annually ལོ་བྱེད་བཞེགས་འབབ།
 compression བཙེར་གནོན།
 compulsive དབང་མེད།
 compute ཆིས་བྱུག་པ།
 computed tomography (CT) དུས་ཕྱིག་སྒྲིག་དབབ།
 computer science སྒྲིག་ཁྲ་ཚན་ཡིག
 computerized tracking system སྒྲིག་ཁྲ་རྩིས་གཙོད་མ་ལག
 concave mirror ཀོང་གཟུགས་མེ་ལོང་།
 concentration གར་ཚད། འདུས་ཚད།
 concentration (object-focused) བསམ་གཏན། (ཡུལ་ལ་ཆེ་གཅིག་
 པའི་སྒྲི།)
 concentration gradient གར་ཚད་གཟར་ཚད།
 concentric circles ཉེ་མཐུན་སྐོར་དབྱིབས།
 concept ལྟ་ཚུལ། གྲ་བ། རྟག་པ།
 conceptual རྟག་པཅས། འཆར་སྒྲི།
 conceptual framework འཆར་སྒྲིའི་སྒྲིས་གཞི།
 conceptual models རྟག་འཆར་དཔེ་གཟུགས།
 conceptual physics དོན་གཙོ་དངོས་ཁམས་ཚན་ཡིག
 conceptual system རྟག་འཆར་མ་ལག
 concert རོལ་དབྱངས་འདུ་ཚོགས།
 concert hall རོལ་དབྱངས་ཚོགས་ཁང་།
 conclusion ཐུབ་དོན།
 concrete concept རང་མཚན་རྟག་འཆར།
 concussion ཁྲུད་པའི་མཚེ་འཁྲུམས།
 condensation གཤེར་འཁྲུང།
 condensation coil གཤེར་ལབ་དབྱིས་སྒྲིད།
 condense གར་བྱ་གཏོང་བ། བཙེར་བ།
 condensed chromatin ཚགས་དམ་ཚུས་སྒྲིད།
 condenser རྫུངས་གཤེར་སྒྲིད་ཆས།
 conditional probability ཆ་རྟེན་ཕྱིན་ཁུངས།

conditioned stimulus གོམས་པའི་སྒྲུལ་རྒྱུན།
 conditioning རྒྱུན་འབྲིས།
 conduct འཐུང་བ།
 conducting wire ཁིད་རྒྱུད།
 conduction བརྒྱུད་ཁིད།
 conduction electrons རྒྱུད་ཁིད་ཚློག་ཕྱིལ།
 conductivity ཁིད་རྒྱས།
 conductor ཁིད་གཞུགས།
 cone རྒྱུད་དབྱིབས། (ཐུང་ཕྱད་) རྒྱུད་
 གཞུགས།
 configuration བཀོད་པ། རྒྱུད་ཕྱགས།
 congealed energy དཀག་རྒྱས།
 congenital རྩན་རྒྱུས་ཀྱི་ནད།
 congenitally blind དཔུས་ཁོད།
 congruence ཡོངས་མཐུངས།
 conjecture ཚོད་མེས།
 connective མཐུད་རྒྱུ་ཀྱི།
 connective tissue མཐུད་རྒྱུར་ཕྱད་བྱུང།
 conscious experience རོང་ན་རྒྱུད། (ཤེས་ཚོར་གྱིས་ཐིན་
 པའི་རྒྱུད་བ།)
 conscious mental ཤེས་ཚོར་དང་རྒྱུལ་པའི་སེམས་
 events ཀྱི་བྱུང་བ།
 consciousness རྩན་ཤེས། ཤེས་པ།
 conservation ཉར་ཆགས།
 conservation law ཉར་ཆགས་ཀྱི་གཏན་ཁྲིམས།
 conservation of བྱུང་ཁུག་འགྲུལ་ཚད་ཀྱི་ཉར་
 angular momentum ཆགས།
 conservation of རྒྱུག་ཁུག་ཉར་ཆགས།
 charge རྩས་པ་ཉར་ཆགས།
 conservation of རྩས་པ་ཉར་ཆགས།
 energy འགྲུལ་ཚད་ཀྱི་ཉར་ཆགས།
 conservation of འགྲུལ་ཚད་ཀྱི་ཉར་ཆགས།
 momentum ཉར་ཆགས་བྱེད་པ།
 conserve ཉར་ཆགས།
 consistency རྒྱན་ཆགས།
 consolidation (ངན་པ) བརྟན་པར་བྱེད་པ།
 constant (numbers) བརྟན་བྱངས།
 constant of ཆ་མཐུངས་ཀྱི་བརྟན་བྱངས། ཆ་
 proportionality མཐུངས་བརྟན་བྱངས།
 constant region བརྟན་ཁུལ།

constellation རྒྱུད་ཚོས།
 constituents བྱུང་ཐུས། བྱུང་ཚོས།
 constraint-induced རྩོམ་སྒྲུལ་འགྲུལ་རྒྱུད་གསོ་བབས།
 movement therapy (གསོ་དབྱེད།)
 constriction བཟུ་རྒྱས། འཛིན་འཁུམ།
 constructive གསར་བཟོའི་རྒྱུག་འཆར།
 imagination འཕེལ་བའི་ཐེ་ཞུགས།
 constructive འཕེལ་བའི་ཐེ་ཞུགས།
 interference ཉེར་རྒྱུད་མཁན།
 consumer ཉེར་རྒྱུད་མཁན།
 contact binary འབྲེལ་གནས་བྱུང་རྒྱུད།
 contact lens འཕྲད་ཤེལ།
 contagious disease འགོས་ནད།
 contamination ཐུག་བཅོག
 context of discovery གསར་རྟེན་གྱི་སྐབས་འབྲེལ།
 context of དག་རྒྱེལ་གྱི་སྐབས་འབྲེལ།
 justification རྒྱུག་པུས།
 contextual རྒྱུག་པུས་འབྲེལ།
 contextual cue རྒྱུག་པུས་འབྲེལ་གྱི་བརྟན།
 contextual evaluation རྒྱུག་པུས་འབྲེལ་ཐུ་རིས།
 continental drift རྒྱུད་ཆེན་གྱི་འཕྱོང་བཞོད།
 continuous spectrum རྒྱུན་ཕྱིལ། (རྒྱུན་མཐུད་པའི་
 འོད་ཕྱིལ།)
 contour མཐུང་རིས།
 contour map རྒྱུད་གཞོང་མ་ཁ། མཐུང་རིས་
 མ་ཁ།
 contraception མངའ་འགོག མངའ་འགོག
 contraction འདྲ་འཁུམ།
 contractions of དཀྱུ་འཁུམས།
 childbirth འདྲ་འཁུམ།
 contradiction འགལ་བ།
 contradictory འགལ་བཟློད།
 proposition རྒྱུག་པུས།
 contralateral cortex གཞོགས་ལོག་ལྷུང་ཕྱུན།
 contralateral eye གཞོགས་ལོག་གེ་མིག
 control ཚོད་འཛིན།
 control group གཞི་འཛིན་རྩ་ཁག ཚོད་འཛིན་
 རྩ་ཁག
 control task གཞི་འཛིན་བྱེད་སྒོ། ཚོད་འཛིན་
 བྱེད་སྒོ།
 contusion རྒྱུག་ཐིག

conus arteriosus རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 brevis རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 convection གཏང་རྒྱུག
 convection current གཏང་རྒྱུག (གཏང་རྒྱུག་གི་རྒྱུན།)
 convective motion གཏང་རྒྱུག་འགྲུལ་རྒྱུན།
 convergence འདུས་པ།
 convergent evolution རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 converging lens འདུ་ཤེལ།
 converse རྒྱུག་མཁོག
 conversion factor རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 converter རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 convex mirror འདུང་གཟུགས་མེ་ལོང་།
 convulsion འདུང་འཕུལ་མཁུ་ འདུང་འཕུལ་མཁུ་
 cooler རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 cooling རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 cooling agent རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 cooling cycle རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 cooling process རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 cooling system རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 cooling unit རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 coordinate རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 coordinate axis རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 copernican རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 astronomy རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 copernican revolution རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 coral atoll རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 coral island རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 coral reef རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 core affect རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 core collapse རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 core self རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 core-expression རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 corkscrew རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 cornea རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 cornu ammonis (CA) རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 corona རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 coronal རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 coronal section རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།

coronal view རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 corona རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 corpora རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 quadrigemina རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 corpus རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 corpus callosum རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 corpus luteum རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 corpuscle རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 corrective thruster རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 correlation རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 correspondence རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 correspondence རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 principle རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 corresponding force རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 cortex རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 cortical midline རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 region རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 cortical motor areas རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 cortical neurons རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 corticocortical རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 connection རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 corticomotoneuronal རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 (CM) རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 corticospinal tract རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 corticotropin རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 releasing hormone རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 (CRH) རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 cortisol རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 cosmic background རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 radiation རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 cosmic microwave རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 background (CMB) རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 cosmic ray རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 cosmological རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 constant རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 cosmological redshift རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 cosmology རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 cosmonaut རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 cosmos རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།
 cosmotron རྩོམ་འཛོན་མའི་རྩུང་བྱང་།

coulomb (C) ལུ་ལོ་མ།
 coulomb's law ལུ་ལོ་མ་གྱི་གཏན་ཁྲིམས།
 counseling རྒྱོ་གསོ།
 counseling and talk therapy བཞམས་བསྐྱེད་གསོ་བཅས།
 coupled ཟུང་བཟླེབས།
 coupled wreck ཟུང་བཟླེབས་ཆག་རྒྱ།
 courtship འཇིག་འདྲིད་རྣམས་འཐུར།
 covalent bond མཉམ་ཚུད་འཛིང་བ།
 covering law model རྣམས་བཀད་ལྟེན་ཚུལ་གྱི་ཁྱབ་
 of explanation ཁྲིམས་དཔེ་ཚད།
 cowpox བ་འབྲུམ།
 CPG མི་ལི་ཇེ།
 CPR མི་ལི་ཨེར། (ཐོག་དབྱགས་ཚུར་
 རྒྱུད།)
 crab Nebula ཇིག་ཇིན་ཀླར་ཇིན།
 crab Pulsar ཇིག་ཇིན་འཕར་ཀླར།
 crack ཁྲོ་ཁུར་དུངས་མ།
 cranial nerve རོད་རྩས་དབར་ཅུ།
 cranial neuropathy རོད་རྩས་དབར་ཅུའི་ནད།
 craniotomy རོད་རྩས་གཤགས་འབྲེད།
 cranium བྲད་རྩས། རོད་རྩས།
 crassa ཁ་ར་ས། (ཇིན་འབྲེད།)
 crater ཐུལ་ཀོར།
 craving ཇིད་བ།
 creatine phosphate ཀེ་རི་ཅིན་ ཕོ་མི་ཕེད།
 creation science བཀོད་བྱུབ་ཚན་རིག།
 creation scientist བཀོད་བྱུབ་ཚན་རིག་པ།
 creationism བཀོད་བྱུབ་འིང་འཇུགས།
 creationist བཀོད་བྱུབ་མཛུབ།
 crest ཇེ།
 cretaceous period ས་དཀར་དུས་རབས།
 cricket དབྱུག་ཅེད།
 crinoids མཆོ་འབྲེལ་ལི།
 cristae (crista) ཇེ་ཤག།
 critical angle ཅིང་མཁོའི་བྱར་ཁྲུག།
 critical circumference གནས་འཕྱིའི་འཁོར་ཀྱ།
 critical density ཅིང་མཁོའི་ཁྱུག་ཚད།
 critical mass ཅིང་མཁོའི་གདོས་ཚད།

crocodile ཀོར་ཀོ་ཏལ།
 crohn's disease ཀེ་རོན་གྱི་ནད།
 crop ཇོ་ཁྲག།
 cross modal དབར་ཚོར་ཚབ་བྱེད་དབར་ཚའི་
 neuroplasticity མཉམ་གཤེས།
 cross section འཕྲེད་ཁ། (འཕྲེད་གཤགས་གྱི་
 རྣམ་པ།)
 cross-checking བན་ཆེན་ཞིབ་ཐུར།
 cross-sectional area བཅད་རོས་ཀྱི་ཁྲིན།
 cross-sectional study འཕྲེད་ཁུབ་ཞིབ་འཇུག།
 cross-stream འཕྲེད་རྒྱ་ཅ་རྒྱུན།
 crossed extension རྒྱག་རྒྱའི་རྒྱུར་བྱེད་རྒྱག་འགུལ།
 reflex
 crossed fibers བསྐྱལ་འཁོར་ཅ་རྒྱས།
 crossing-over རྒྱལ་བ་ཇེ།
 crosswind འཕྲེད་རྒྱ་ལྷགས་པ།
 cruise ཀློང་གཡེད། རྒྱགས་བསྐྱོད།
 crust ས་ཐུན། སྤ་ཐུན།
 crystal ཀེལ་གཟུགས། དངས་གཟུགས།
 cube ༡ ཀོ་གཟུགས་མ། ༡ རང་སྤམ་
 རྒྱུར།
 cube root གསུམ་རྒྱུར་ཅ་བ།
 cultural relativism རིག་གཞུང་ལྷོས་བྱུབ་འིང་འཇུགས།
 cumulative frequency རིམ་གསོག་རྒྱོས་ཐངས།
 cumulative frequency table རིམ་གསོག་རྒྱོས་ཐངས་ཟིའུ་མིག
 cumulative histogram རྒྱགས་བསྐྱེད་མཁྱུག་རིས།
 cumulus cloud སོབ་ཇིན།
 cuneiform གཙབ་རྩས། གཙབ་གཟུགས།
 cuneus བྲད་ཁྱིའུ།
 current རྒྱོག་རྒྱུན།
 current flow རྒྱོག་རྒྱུན་གྱི་རྒྱ་བ།
 cursor མདའ།
 curvature ཁྱག་ཆ།
 curve fitting ཁྱག་རིས་འཆམས་ཇིག།
 cutaneous afferent བགས་ཚོར་ནང་འབྲེན།
 cuticle ༡ མཐའ་ཐུན། ༡ སེན་ཤ
 cyan རྩ་རྒྱ།
 cyanobacteria རྩ་ཇིན།
 cyclic རྒྱུན་འཁོར་གྱི།

degenerate gas ཉམས་སྒྲངས།
degenerate matter ཉམས་གཟུགས།
degradation ཐུད་འཕྲུང།
degree Celsius ཇིག་རྩི་མེལ་སྟེ།
dehydrogenase ཡང་དབུལ་མྱིན་ཐུས།
deltoid རྩག་གཞུག
delusion འཁྲལ་རྟོག
delusion of grandeur གཟི་བརྗིད་འཁྲལ་སྒྲང་།
dementia རིག་པ་འཚོལ་བྱུང། ཉོན་ལོག
demographic transition མི་འབྱོར་འཕོ་འཁྱུར།
demonstration མིག་སྟོན་གསལ་བཤད།
dendrite བར་ལེན་ཆ་ཡུན།
dendrite spine བར་ལེན་ཆ་འབྱར།
dendritic cells རྗོད་དབྱེབས་ལྷ་ཕུང་།
dendritic shaft བར་ལེན་ཆ་ཡུན་གྱི་ཁྱུས།
dendritic spine བར་ལེན་ཆ་ཡུན་གྱི་ཆེགས།
denervation ཆ་ཉམས།
dengue fever ཇིང་ཕླེ་ཆད་ནད།
dengue virus ཇིང་ཕླེ་གཉན་མིན།
density ལྷག་ཚད།
dental laboratory མི་འབྲེལ་བཟོག་དཔྱད་འཕུལ་
technology ཆལ།
dentate gyrus མི་དབྱིབས་ཟེ་རྒྱུད།
deoxygenated blood འཚོ་རླང་མེད་པའི་ཁྲག
deoxyribonucleic acid འཚོ་རླང་བུལ་བའི་མདང་ལྗན་
ཉིང་རྒྱུད།
deoxyribose འཚོ་རླང་བུལ་བའི་ཉིང་མདང་།
department of public works ལྷི་དོན་སྟན་ཁང་།
dependent variable ལྟོས་བཅས་འཁྱུར་བུངས། ལྟོས་
བུངས།
dependent variable ལྟོས་བཅས་འཁྱུར་ཆོས།
depolarization ཕྱེ་འདྲམ།
deposit feeder ལྷིགས་གཟན།
depression ཡིད་དཔྱུག་ ཡིད་ལྷག་ མེམས་
ལྷུས།
depth perception ཐུང་ཉེ་སྒྲུང་བ།
dermal tissue བར་པགས་ཕུང་བྱུང།
dermatomes བར་ཆས་ཁུབ་པའི་རྩ་ཁྲོན།

dermis བར་པགས།
descending reticular activating system མད་ཕྱེད་བྱར་རྩ་ཆ་བླ་མ་ལག
description དཛུམ་བཤད། འབྲེལ་བཤད།
descriptive རད་ཡམས་འབྲེལ་བརྗོད་རིག་
epidemiologist བ་བ།
descriptive studies འབྲེལ་ཞིབ་ཞིབ་དཔྱད། འབྲེལ་
དཔྱད།
destructive འབྲིབ་བའི་ཐེ་ཞུགས།
interference འབྲིབ་བའི་ཐེ་ཞུགས།
desynchronize ཏུས་མྱིག་དབྱུག་པ། (བཞིག་པ།)
detached binary ཁ་བུལ་བྱང་སྒྲུང།
detect རྟོན་པ། ལེན་པ། ཆོར་བ།
བཟུང་བ།
detection ལེན་པ། རྟོན་བཟུང་། རྟོན་རྟོགས།
བཟུང་འཛིན།
detection chamber ཆོར་སྒྲུང།
detection system ཆོར་འཛིན་མ་ལག
detector ཆོར་ཆས།
detritivore ལྷིགས་གཟན།
detritus ལྷིགས་མ།
deuterium ཉིས་ཕྱུར་ཡང་རྩལ། ཉིས་ལྗན་
ཡང་རྩལ།
deuteron བྱང་ལྗན་ཉི་རྩལ།
developing spindle ཐུས་འཕང་།
development འཚར་འཕེལ།
developmental འཚར་འཕེལ་སྐྱེད་དོན་རིག་པ་བ།
biologist འཚར་འཕེལ་སྐྱེད་དོན་རིག་པ།
developmental biology འཚར་འཕེལ་སྐྱེད་དོན་རིག་པ་
developmental neurobiology འཚར་སྐྱེད་དབང་ཆ་འཕྲིན་དོན་
རིག་པ།
deviate འབྲེལ་བུངས།
deviation འབྲེལ་བང་།
Devonian period ཐུས་མཆེད་ཏུས་རབས།
di ཉིས་ལྗན།
diabetes གཅིན་ལྷེ་ཟ་ཁ།
diabetic neuropathy གཅིན་ལྷེ་ཆ་ནད།
diagnosis རད་གཞི་བཟོག་ཐབས། རད་ཚིས་
བཟུང་བ། ཆལ་ཕྱེད་པ།
diagnostic test ཆལ་འབྱེད་བཟོག་དཔྱད།

diagonal	གཏང་ཐིག (ཁ་སྐྱོད་ཏུ་གནས་པའི་ཐུང་གཞི།) མཐུད་ཐིག་ཐུང་ཐུང་།	dimension	ཕྱོགས་ཆ།
diagonal artery	འཕྲེད་རྒྱུག་འཕལ་ཆ།	diode	ཕྱེ་གཉིས་ལྷ་ལྷ།
dialysis	ཆགས་འབྲེད།	diphosphate	ཕོ་སེ་ཕེར་ཉིས་ལྷན།
diamagnetic	ཁབ་འབྲད།	diphtheria	གག་བ།
diameter	ཆངས་ཐིག	diploid	ཆ་ཁྲད།
diaphragm	མཆེན་ཇི།	dipole	ཐུང་ཕྱེ།
diatomic molecule	ཐུང་ལྷན་འདུས་རྒྱལ།	direct current (DC)	བད་ལྷོག
dichroic	མདོག་གཉིས་ཅན།	direct variation	བད་འཕྲུང།
dictyostelium	དིག་ཏེ་ཡེ་སེ་ཏེ་ཡེ་མ། དེ་སེ་	directional selection	ཕྱོགས་གཅིག་འདེམས་སྒྱུག
discoideum	ཀླུ་ཤེས།	directional sensing	ཁ་ཕྱོགས་ཤེས་ཆོར་བྱེད་པ།
diencephalon	བར་གནས་ཁྲད་ཆ། བར་ཁྲད།	directly proportional	བད་འབྲེལ་ཆ་མཚུངས། བད་འབྲེལ།
diesel	དེ་ཇེ་ལ་ཇོ་ལྷ་མ།	disaccharide	ཀར་ཉིས་ལྷན། ཉིས་མངར།
differential refraction	ཐུང་རྒྱར་འཁྲུག་འཕྲོ།	disc brakes	ཐེར་དཔྱིབས་སྒྲག་ཆས།
differentiation	ཐུང་འཕྲུང།	discharge	ཐར་ཤོར། ཐར་ལྷོད།
diffraction	སྐྱོར་འཕྲོ།	discredit	མཆོན་ཤས།
diffraction fringe	སྐྱོར་འཕྲོ་འཁྲུག་ཆར།	discrete	ཁེར་ཆགས།
diffraction grating	སྐྱོར་འཕྲོ་འཁྲུག་ཆེ།	discrete spectrum	ཆད་ཤལ། (རྒྱ་ཆད་པའི་འོད་ཤལ།)
diffuse optical tomography (DOT)	འོད་འཕྲེད་དུ་མ་སྒྲིག་སྒྲིག་པར།	disease	ན་ཆ།
diffuse reflection	འགྲམས་འཕྲོ།	dish antenna	གནམ་ཐེར།
diffusion	ཐུབ་འཕྲེད།	disintegration	འཁོར་ཞིག
diffusion tensor	འཕྲེམ་འགྲམས་དཔར་ལེན།	disk	མོན་བལ། མོན་ཡོར།
imaging (DTI)		dispersal	གྲམ་ཐོར།
digestion	འལ་ལེན།	dispersion	གྲམ་པ། འགྲམ་པ།
digestive enzymes	འལ་བྱེད་སྒྲིན་ཆས།	disruptive selection	གྲེས་འདེམས།
digestive system	འལ་བྱེད་མ་ལག	dissection	གཤག་དབྱེད།
digestive tract	འལ་བྱེད་རྒྱ་ལམ།	dissolve	བལྟ་བ།
digital	གྲངས་ཀྱི།	distal	རྒྱང་གནས།
digital age	གྲངས་འཕྲིན་དུས་རབས།	distance ladder	རྒྱང་རྒྱས།
digital camera	གྲངས་འཕྲིན་པར་ཆས།	distance learning	རྒྱང་ཁྲིད།
digital signal	གྲངས་བརྒྱ།	distortion	ཡོ་འཁྲུག
digital versatile disc (DVD)	གྲངས་ཐེར།	distracton	རྒྱམ་གཡེང་།
digital watch	གྲངས་སྟོན་ཆུ་ཆོད།	distribution	ཐུབ་ཆལ། འགྲམས་ཆལ།
dihydroxyacetone	རྒྱུ་ཏེ་རྒྱུ་ཡོག་སེ་ཏེ་རྒྱུ་པོ་	diurnal	ཉིན་མུའྲ།
phosphate (C ₃ H ₆ O ₃)	སེ་ཕེར།	diurnal wake-sleep pattern	ཉིན་ཀྱི་སང་གཉིད་འཁྲོ་ཕྱགས།
dilatometer	རྒྱ་སྒྱེད་འཇལ་ཆས།	dive	བྱར་མཆོང།

divergence གྲེས་པ།
 divergence angle གྲེས་པའི་ཟུང་ཚད། གྲེས་ཚད།
 diverging lens གྲེས་ཤེལ།
 diversity ལྷ་མང་།
 DNA རི་ཡིན་ཡེ།
 DNA code རི་ཡིན་ཡེའི་གསར་བཟུང་།
 DNA polymerase རི་ཡིན་ཡེ་མང་སྒྲིབ་སྒྲིབ་ཆས།
 DNA replication རི་ཡིན་ཡེ་ངོ་བཟུང་།
 DNA synthesis རི་ཡིན་ཡེ་སྒྲིབ་བྱའ། རི་ཡིན་ཡེ་
 རྒྱབ་སྒྲིབ།
 docking བྱ་འདྲིགས་པ།
 doctrine བྱབ་མཐའ། རིང་ཁྱེད་གས།
 dolphins ཉ་རྒྱལ་མིན།
 domain ཁྲབ་ཁོངས།
 domain ཁྲབ་ཁོངས།
 domain specific ཁྲབ་ཁོངས་རེས་པ་ཚན།
 dominant མངོན་པར་གསལ་བ།
 dominant allele གསལ་ཆེ་ཡེ་ལེལ།
 donor mouse རྒྱན་ཅིག
 dopamine རྩོ་བ་མིན།
 dopamine neuron རྩོ་བ་མིན་དབང་ཆ་ལྷ་གཞུགས།
 dopamine reward རྩོ་བ་མིན་བདེ་ཐོབ་སྒྲིབ་དཔག་
 prediction error རྩོ་བ་འཁྲལ།
 dopaminergic action རྩོ་བ་མིན་དང་འབྲེལ་བའི་ལས།
 doppler effect རྩོ་བ་ལར་རྒྱས་པ།
 dormancy བག་ཞའི་གནས་སྐབས།
 dorsal རྩེང་ཕྱོགས། ཁྲབ་ཕྱོགས།
 dorsal anterior མདུན་ངོས་འཛིང་ཐག་ཁྲད་ཕྱན་
 cingulate cortex རྩེང་མ།
 (DACC)
 dorsal column ཁྲབ་གཞུང་།
 dorsal horn ཁྲབ་རྩ།
 dorsal medial མདུན་ངོས་ཁྲད་ཕྱན་དཀྱིལ་གྱི་
 prefrontal cortex འོག་ཆ།
 (DMPFC)
 dorsal pathway རྩེང་གི་རྒྱ་ལམ།
 dorsal premotor འགྲལ་སྒྲིབ་ཁྲད་ཕྱན་མདུན་གྱི་
 རྩེང་ཆ།
 dorsal root ganglion ཁྲབ་ཆད་ཆ་འབྱེད་།
 dorsal stream མཐོང་བྱེད་ཆ་ལམ་གོང་མ།

dorsal thalamus ཁྲད་སྒྱུག་གི་རྩེང་ཆ།
 dorsal-ventral axis རྩེང་འོག་སྒྲིབ་ཤིང་།
 dorsolateral མདུན་ངོས་ཁྲད་ཕྱན་གཞོགས་
 prefrontal cortex རྩེང་།
 (DLPFC)
 dorsomedial nucleus དཀྱིལ་རྩེང་ཚོས་བ།
 dorsomedial pfc མདུན་ངོས་ཁྲད་ཕྱན་དཀྱིལ་རྩེང་།
 double bond འཛིང་བ་ཉིས་ལྡན།
 double helix གཙམ་གཞུགས་ཉིས་ལྡན།
 double slits གཤགས་ཁ་གཉིས་ལྡན།
 double slits གཤགས་ཁ་གཉིས་ལྡན་གྱི་བཟག་
 experiment དཔྱད།
 double stranded ཉག་བྱང་།
 double-helix structure གཙམ་གཞུགས་ཉིས་ལྡན་གྱི་
 བཟོད་པ།
 down མད། (ཁོག་རྩལ་གྱི་འགྲེལ་ཤིག)
 down's syndrome རྩ་བྱན་ཉགས་འདྲེས།
 downrange བབས་ཐག
 drag རྫོག་བྱང་།
 drag force བྱང་ཕྱགས།
 drift velocity འཁྲུག་འཁྲོས་སྒྱུར་ཚད།
 drop རྫོད། རྫོང་བྱ་འཁྲུག་པ། ཐགས་
 པར་བྱེད་པ།
 drowsy གཉིད་བཟེ།
 drug རྩིས་ཆས། རྩན་ཆས།
 drug abuse རྩན་ཆས་འོག་སྒྲིབ།
 drug addiction རྩིས་ཆས་ལང་ཤོད།
 drug dependence རྩིས་ཆས་སྒྲིབ་ཤོད།
 drug tolerance རྩིས་ཆས་ཐེག་ཚད།
 drum ར་གཞོང་།
 drum brake ར་དབྱིབས་སྒྲིབ་ཆས།
 dry ice འཁྲུགས་སྐྱམ།
 dry rock geothermal སྐམ་རྩོ་ས་ཚན་གྱི་སྒྲིབས།
 power གཉིས་བྱའ་གྱི་ལྷ་བ།
 dualism གཉིས་གཤེས།
 duality གཉིས་གཤེས།
 duct རྩ་བྱ
 dumbbell རྒྱགས་རིལ།
 duodenum ཟངས་ཆགས། རྩ་མོར་བཙ་
 གཉིས་མ།

dwarf	མྱུང་ཆུང་།	efferent neuron	ཕྱི་འཕྲེན་དབང་ཆ་ཕྲ་གཞུགས།
dwarf star	མྱུང་ཆུང་།	efficiency	ལས་ཕྱོད།
dynamic	འགྱུར་བག	egg	ཁམས་དམར། མྱོང་།
dynamic electricity	འགྲུལ་ཤོག	ejaculation	ཕྱིར་འཕྱིན།
dynamic equilibrium	འགྲུལ་ཕྱན་ཆ་མཉམ།	elaboration	རྒྱས་བཤད།
dynamic world	འཕྲུག་ཆ་དོན་པོའི་འཛམ་གླིང་།	elastic collision	མིང་ཆད་གདོང་བྲག
dynamics of the disease	ན་རྒྱུངས་ན་ཕྱགས། ནད་ཉུགས།	elastic force	མིང་གནས་ཕྱགས།
dysdiadochokinesia	རྒྱར་ཆགས་འགྲུལ་སྒྱུར་ཉམས་སྒྱུན།	elastic limit	ཐེས་གཤེས་རྒྱས་མཚམས།
dysfunction	ཕྱེད་ལས་ཉམས་བ།	elastic substance	ཐེས་ཆས།
dyskinesia	འགྲུལ་སྒྱུར་འཕྲུགས་བ།	elasticity	ཐེས་གཤེས།
dyslexia	འབྲི་སྒྲིག་འཛུལ་ཉེས།	electric charge	སྒྲིག་ཁུར།
dysphasia	སྒྲིག་བརྒྱུད་དལ་བ།	electric circuit	སྒྲིག་ལམ།
dyspnea	དབྱུགས་བཞེག	electric current	སྒྲིག་རྒྱུན།
eardrum	ར་ཁྲི།	electric dipole	སྒྲིག་རྩྭ་གཉིས་ལྗན།
early warning radar	ཐོན་བརྒྱུད་ལེ་ཏར།	electric discharge	སྒྲིག་ཁུར་ཤོར་བ། སྒྲིག་ཁུར་སྒྲོང་བ།
earphones	རྩར་འཕྲུག་ཉན་ཆས།	electric eye	སྒྲིག་མིག
earth	སའི་གོ་ལ།	electric field	སྒྲིག་ར།
eating disorder	ཟས་སྒྲོང་འཕྲུག་སྒྱུན། (ཟ་འཕྲུགས།)	electric field lines	སྒྲིག་གི་ར་ཐིག
eccentricity	ཁྲེས་ཚད།	electric force	སྒྲིག་ཕྱགས།
echinoderm	ཆེར་བགས་མེམས་ཅན། ཆེར་བགས་ཅན།	electric generator	སྒྲིག་རྒྱས་སྒྲིན་ཆས།
echo	བྲག་ཆ།	electric meter	སྒྲིག་འཛུལ་ཆས།
echolocation	བྲག་ཆ་གནས་འཛུལ།	electric motor	སྒྲིག་གི་སྒྲུལ་ཆས།
eclipsing binary	སྒྲིབ་ཕྱེད་བྱུར་མྱུར།	electric plug	སྒྲིག་ཕྱར།
ecological	སྒྲོང་བཟང་གྱི།	electric potential	སྒྲིག་རའི་ལས་ཚད།
ecological succession	སྒྲོང་བཟང་ལྗོངས་འགྱུར།	electric potential energy	སྒྲིག་གི་གནས་ལྗོངས་རྒྱས་རྒྱུ་བ།
ecology	སྒྲོང་བཟང་དུག་བ།	electric power	སྒྲིག་ལྷོ་བས།
ecosystem	སྒྲོང་བཟང་གནས་ཕྱགས།	electric shield	སྒྲིག་ཕྱབ།
ectoderm	ཕྱི་ཕྱུག།	electric shock	སྒྲིག་འཕྲུད།
ectotherm	ཕྱི་རྩོད་ཅན།	electric signal	སྒྲིག་བརྒྱུད།
ectothermy	ཕྱི་རྩོད་རང་བཞེན།	electric transmission	སྒྲིག་བརྒྱུད་གཏོང་།
eddy	འཁྱུལ་འཁོར།	electric-only power plant	སྒྲིག་ཁུར་སྒྲིག་ཁང་།
effect	ཕྱེད་རྒྱས།	electrical ballast	སྒྲིག་རྒྱན་སྒྲིམ་ཆས།
effector cell	སྒྲུལ་ཕྱེད་ཕྲ་བྱང་།	electrical discharge	སྒྲིག་སྒྲོང་བ། སྒྲིག་ཤོར་བ།
effector protein	སྒྲུལ་ཕྱེད་སྒྲིམ་ཆས།	electrical energy	སྒྲིག་རྒྱས།
efferent copy	ཕྱིར་རྒྱ་འཛུལ་བྲ།	electrical force	སྒྲིག་ཕྱགས།
		electrical impulse	སྒྲིག་གི་འཕྲུག་བརྒྱུད།

electrical resistance རྒྱག་གི་འགོག་ཕྱགས།
 electrical vibration རྒྱག་ཕྱགས་འདར་འགྲུལ།
 electrically polarized རྒྱག་འབྲེལ་ལྗེ་ཁྲེས།
 electricity རྒྱག
 electrification རྒྱག་འཁྲིད་འཇུགས།
 electro-strong interaction རྒྱག་དྲག་སྤྱེལ་སྦྱར།
 electrochemical gradient རྒྱག་རྩིས་གཟར་ཚད།
 electrochemical information རྒྱག་རྩིས་ཆ་འཕྲིན།
 electrochemical signal རྒྱག་རྩིས་བརྟ།
 electrochemistry རྒྱག་རྩིས་རིག་པ།
 electroconvulsive therapy རྒྱག་སྤྱད་འདར་གཡོབ་གཞི་
 therapy བབས།
 electrode རྒྱག་ལྗེ།
 electrodynamics རྒྱག་ཕྱགས་རིག་པ། རྒྱག་སྦྱོར་
 འགྲུལ་རིག
 electroencephalogram (EEG) ལྷང་ཆ་ལེ་རྒྱག་རིས།
 electrolysis རྒྱག་འབྱེད།
 electromagnet རྒྱག་ཁབ་ལེན།
 electromagnetic force རྒྱག་ཁབ་ལེན་གྱི་ཕྱགས།
 electromagnetic induction རྒྱག་ཁབ་ལེན་གྱི་རྒྱལ་སྐྱུན།
 electromagnetic radiation རྒྱག་ཁབ་ལེན་གྱི་འབྲེད་འཕྲོ།
 electromagnetic spectrum རྒྱག་ཁབ་ལེན་གྱི་འོད་གྲུལ།
 electromagnetic wave རྒྱག་ཁབ་ལེན་གྱི་སྐར་བས།
 electromagnetism རྒྱག་ཁབ་ལེན་གྱི་རྩིས་གཞིག
 electromotive force རྒྱག་རྩིས་སྐྱལ་ཕྱགས།
 (emf)
 electromyogram (EMG) ག་གནད་རྒྱག་རིས།
 electron རྒྱག་རྩིས།
 electron beam རྒྱག་རྩིས་འཕྲོ་གཏུང་།
 electron cloud རྒྱག་རྩིས་སྒྲིན་པ།
 electron micrograph རྒྱག་རྩིས་ཕྲ་རིས།

electron microscope རྒྱག་རྩིས་ཕྲ་རྟེལ།
 electron neutrino རྒྱག་རྩིས་གྱི་མ་ནིང་ཕྲ་རྩིས།
 electron shell རྒྱག་རྩིས་སྐོགས་རིས།
 electron transport chain རྒྱག་རྩིས་འཕྲོ་སྐྱེལ་ཁྲུང་བ།
 electron volt (eV) རྒྱག་རྩིས་ཚལ་ཚད།
 electronegative རྒྱག་གི་ཚ་གཤིས་ཅན།
 electronegativity རྒྱག་གི་ཚ་གཤིས།
 electronic leptons རྒྱག་རྩིས་ལེབ་ལོན།
 electronic music རྒྱག་ཆས་རོལ་དབྱེངས།
 electronic synthesizer བསྐྱེད་རྒྱག་ཆས།
 electronics རྒྱག་རྩིས་རིག་པ། རྒྱག་ཆས་རིག་
 པ། རྒྱག་ཆས།
 electrophorus རྒྱག་བསགས་རྒྱག་ཏ།
 electricus
 electrophysiological recording རྩིས་གྱི་རྒྱག་ཚད་ཚོ་འགོད།
 electropotential རྒྱག་རྩིས།
 electroreception རྒྱག་རྒྱན་ལྗེ་ལེན།
 electroreceptor རྒྱག་རྒྱན་ལྗེ་ལེན་པ།
 electrostatics འགྲུལ་མེད་རྒྱག་རིག
 electroweak force རྒྱག་ཕྱད་ཞན་ཕྱགས།
 electroweak interaction རྒྱག་ཞན་སྤྱེལ་སྦྱར།
 element ཆ་རྩིས།
 elementary particles ཆ་རྩིས།
 elevator རྒྱག་བྱམས། (རྒྱག་གི་འཁྱོགས་
 བྱམས།)
 ellipse འཛོང་དབྱིབས།
 elliptical galaxy དགུ་ཆོགས་འཛོང་པོ།
 elongation རར་སྒྲེ།
 embryo ལྷུ་མ་ཁྲིང་།
 embryogenesis ལྷུ་མ་ཁྲིང་འཛར་སྒྲེ།
 embryology ལྷུ་མ་ཁྲིང་རིག་པ།
 embryonic neural tube ལྷུ་མ་ཁྲིང་དབང་ཆ་ལེ་སྒྲ་གུ།
 emergent properties གསར་ཐོན་ཁྱད་ཚོས།
 emission རྫོད་འདོན། བྱིར་འཕྲོ།
 emission lines འཕྲོ་ལོག
 emission nebula བྱིར་འཕྲོ་སྐར་སྒྲིན།

epimysium ມຸສິນຜູ້ສູ້
 epinephrine ພິນີເຊັບ
 epiphyte ສູນເຢັດ
 episodic memory ສູນຈິດໄຊ້ວນ
 epistasis ກຳລັງສູນ
 epistatic gene ສູນເຢັດຈິດສູນ
 epithelial membrane ສູນສູ້
 epithelial tissue ສູນປາຍຜູນ
 epithelium ສູນ
 epoch ຕຸກສະໄໝ
 epoxy ບົກເຊີ (ພິບົກເບີດ)
 equable ສູນສະໄໝ
 equal and opposite ສູນສະໄໝ
 equally likely events ສູນສູນສູນ
 equation ສູນສູນ
 equator ຕຸກສະໄໝ
 equatorial regions ຕຸກສະໄໝ
 equilibrium ສູນສູນ
 equilibrium potential ສູນສູນສູນ
 equilibrium rule ສູນສູນສູນ
 equivalence ສູນສູນ
 era ຕຸກສະໄໝ
 ergosterol ຕຸກສະໄໝ
 errors of commission ສູນສູນ
 errors of omission ສູນສູນ
 erythrocyte ຕຸກສະໄໝ
 escape velocity ຕຸກສະໄໝ
 esophagus ສູນ
 essential nutrient ຕຸກສະໄໝ
 estradiol ຕຸກສະໄໝ
 estrogen ຕຸກສະໄໝ
 estuary ຕຸກສະໄໝ
 ether ຕຸກສະໄໝ
 ethology ຕຸກສະໄໝ
 euclidean geometry ຕຸກສະໄໝ
 eugenics ຕຸກສະໄໝ
 eugenics movement ຕຸກສະໄໝ

euglena ຕຸກສະໄໝ
 eukaryota ຕຸກສະໄໝ
 eukaryote ຕຸກສະໄໝ
 eukaryotic cell ຕຸກສະໄໝ
 European Council for Nuclear Research ຕຸກສະໄໝ
 European Space Agency ຕຸກສະໄໝ
 eusocial species ຕຸກສະໄໝ
 euthanasia ຕຸກສະໄໝ
 evaluate ຕຸກສະໄໝ
 evaluation ຕຸກສະໄໝ
 evaluative response ຕຸກສະໄໝ
 Evangelism ຕຸກສະໄໝ
 evaporation ຕຸກສະໄໝ
 event ຕຸກສະໄໝ
 event horizon ຕຸກສະໄໝ
 event-related optical signal (EROS) ຕຸກສະໄໝ
 evergreen ຕຸກສະໄໝ
 evergreen plant ຕຸກສະໄໝ
 evidence ຕຸກສະໄໝ
 evocative memories ຕຸກສະໄໝ
 evolution ຕຸກສະໄໝ
 evolutionary biology ຕຸກສະໄໝ
 evolutionary taxonomist ຕຸກສະໄໝ
 evolutionary taxonomy ຕຸກສະໄໝ
 evolutionary track ຕຸກສະໄໝ
 evolutionist ຕຸກສະໄໝ
 evolve ຕຸກສະໄໝ
 exact copies ຕຸກສະໄໝ
 exafference ຕຸກສະໄໝ
 examination ຕຸກສະໄໝ
 exaptation ຕຸກສະໄໝ
 exchange pool ຕຸກສະໄໝ
 exchange pump ຕຸກສະໄໝ
 excitation ຕຸກສະໄໝ
 excitatory ຕຸກສະໄໝ

excitatory	མཐུང་མཆན་སྒྲིལ་བྱེད་	exploration	འཕྲུལ་ཞིབ་
postsynaptic	རྫོང་སྒྲིལ་ཚད་	exponential	རྫོང་སྒྲིལ་འཕྲུང་
potential (EPSP)		exponential growth	རྫོང་སྒྲིལ་འཕྲུང་སྒྱུར་འཕེལ་
excitatory synapse	རང་རྫོང་མཐུང་མཆན་སྒྲིལ་	exposure	ཕོག་ཚད་ འཕུང་ཚད་
excitatory transmitter	རྫོང་ཕྱེད་འཕྲིན་པ།	exposure and response prevention	རྫོང་འཕྲིན་ལན་འགོག་
excited	རང་མད་པའི།	(ERP)	
excited electron	རྒྱས་འབར་རྫོག་རྒྱལ།	exposure therapy	རྫོང་འཕྲིན་གསོ་བསྐྱེད་
excretion	ཞིགས་དོར་ ཞིགས་མ།	extensor	རྫོང་བྱེད་པ་ཞིགས།
excretory system	ཞིགས་འདོར་མ་ལག་གི་འདོར་མ་ལག་	external agent	ཕྱི་རྒྱུན།
executive control	འཛིན་རྫོང་སྐྱུ་འཛིན་བྱེད་	external force	ཕྱི་བྱ་གས།
network	རྫོགས།	external infectious agent	ཕྱི་རྒྱུན་འགོས་ཉེན་ཅན།
exemplar	དཔེ་རེ་ལོས།	exteroception	ཕྱི་ཚུལ་
exert force	བྱ་གས་རྒྱག་པ།	extinction	ཅ་རྫོང་
exhale	དབྱགས་དབྱུང་བ། དབྱགས་འབྲིན་པ།	extracellular gradients	ཕྱ་ཕུང་ཕྱི་འཁོད་གཟུང་ཆ།
exhaustive events	བྱུང་བ་ཀྱུན་འདུས།	extracellular matrix	ཕྱང་ཕྱིང་ཁུང་།
exocrine gland	ཕྱི་མེན་མེན་བྲ།	extraction	ཕྱིར་འདོན་
exocytosis	ཕྱ་ཕུང་ཕྱི་འབྲིན།	extraocular muscle	མིག་མཐའི་པ་ཞིགས།
exogenous	ཕྱི་སྐྱེད།	extremophile	ཚབ་དགལ།
exoskeleton	ཕྱི་རྫུས།	extrinsic	ཕྱི་ལྟོ།
exothermic reaction	རྒྱས་རྫོང་རྫས་རྫོང་།	eyepiece	ལྷ་ཤེལ།
exotic species	ཕྱེས་འཁོད་ཉེ་ཕྱགས།	facial action coding system (FACS)	གདོང་ཉམས་བརྒྱུག་མ་ལག་
expansion	རྒྱ་བསྐྱེད།	facial muscle	གདོང་གི་པ་གནད།
expansion factor	རྒྱ་སྐྱེད་རྒྱུན་གྲངས།	facial nerve	གདོང་གི་ཆ་བཟུང་།
expansion joint	ནང་ཆེགས།	facial nucleus	གདོང་གི་ཆ་རྩིས།
experience	ཉམས་རྫོང་། རྫོང་བ།	facilitated diffusion	མཐུན་རྫོང་ཁུང་འཕྲེད།
experiment	བརྟག་དཔྱད།	fact	དམིགས་དོན།
experimental	རྒྱུ་དམིགས་རྫོང་ལྷ་བ། (རྒྱུ་དམིགས་	factor	རྒྱུན།
biologist	བརྟག་དཔྱད་པ།)	FADH2	ཨེཌ་ཨེཌ་ཨེཌ་ ༡
experimental design	བརྟག་དཔྱད་ཀྱི་འཆར་འགོད།	fahrenheit	ཟླ་ཕིན་ཏེ་ཤི། ཟླ་ཕིན་ཕྱོད་ཚད།
experimental physics	བརྟག་དཔྱད་དམིགས་ཐམས་ཤིག་པ།	fahrenheit scale	ཟླ་ཕིན་ཏེ་ཤི་ཚད་ཉམས།
experimental treatment	རྫོང་ལྷ་ཉེ་གསོ་བསྐྱེད་	fallacious inference	རྫོང་དཔག་རྫོག་ཅན།
explanandum	རྫས་པར་བཤད་བྲ།	fallacy	རྫོག་
explanans	རྫས་པར་འཆད་བྲེད།	fallibility	འཁྲལ་བྱུང་བའི་རང་བཞིན།
explanation	གསེད་བརྒྱལ། རྫས་བཤད།	fallopian tube	ཐམས་དམར་འབྲེན་ཐུག་
explicit memory	མངོན་གསལ་བྲུང་པ།	false memory	འཁྲལ་བྲུང་།
explode	ཕྱི་འཁོར།	falsifiable	འཁྲལ་བར་བསྐྱེད་བྱུང་།

family ཁྱིམ་ཚང་།
 family tree ཁྱིམ་རྒྱུད་ཚོང་ལོ།
 Faraday's law ལྷ་ར་ཌེ་ཡི་གཏན་ཁྲིམས།
 farsighted རིང་མཐོང་། རྒྱང་མཐོང་།
 fascicle རྩན་ལོ།
 fat རིལ་ཞག
 fat cell རིལ་ཞག་ཕ་ཕྱང་།
 fatigue རལ་བྱང་།
 fatty acid རིལ་ཐན་མྱུང་།
 favorable event མཐུན་པའི་བྱུང་བ།
 fear conditioning འཇིགས་འཇིས།
 fear-potentiated འཇིགས་བསྐྱངས་འཇོག་འགོ།
 startle (FPS) རྩེ་ལྔ་
 feature རྩམ་པ།
 feature integration theory རྩད་ཆོས་ཕྱོགས་ཁྱུད་རྩམ་གཞག
 feces ཕྱི་ས། ཕྱི་ཆེན།
 feedback རྣོག་གསོ། རྒྱབ་གཏོང་།
 feedback control རྣོག་གསོ་ཚད་འཇིན།
 feedback system རྣོག་གསོ་མ་ལག
 feedforward མཐུན་གསོ།
 feedforward control མཐུན་གསོ་སྒྲུངས་འཇིན།
 feedforward regulation མཐུན་གསོ་བཀོད་རྒྱག
 feedforward systems མཐུན་གསོ་མ་ལག
 feminism མོ་ཆོས་རིང་ལུགས།
 feminist མོ་ཆོས་སྒྲུབ།
 Fermat's principle of least time ལྷ་ར་མེ་ཡི་ཕྱན་བྱང་ཆ་དོན།
 fermentation བལས་སྦྱོར། རྒྱར་བསྐྱལ།
 fermions རྩེར་མིའི་རྒྱལ།
 fertilization ས་བོན་འབྲེས་སྦྱོར།
 fertilized egg ཁམས་འདུས་ས་བོན།
 fetal alcohol མངལ་གནས་ཆད་ཉེས། མངལ་
 syndrome (FAS) གནས་ཆད་མནར་ཉེགས་འདུས།
 fetus མངལ་གནས།
 feynman diagram བ་ཡིན་མེན་དཔེ་རིས།
 fiber ཆིང་རྒྱུད། ཁྲད་མུ།
 fibre ཆ་རྒྱས། བག་རན། ཉག་མ།
 fibrin ཁྲད་མུ།

fibrin (la) བིབ་རིན་མུ།
 fibrinogen ཁྲག་ཆུ་བྱ་ཐུས། ཁྲད་མུ་
 fibrous gel མུ་ཆུ།
 fibrous root རྒྱས་པ་ཅན་གྱི་ཆ་བ།
 fictitious force རྩུགས།
 field ར་བ།
 field induction ར་བ་སྐྱལ་སྐྱན། ར་བ་ཁྱབ་འབྱེད།
 field lines ར་བེག
 fife འབྲེད་སྒྲིང་།
 fight or flight འཐབ་བས་འཇོས།
 fight or flight response འཐབ་བྱོས་གད་བྱང་གི་ཡ་ལན།
 figure skater ཐངས་འབྲི་འཁྱུག་བྱང་བ། ཀླང་
 འབྲི་འཁྱུག་བྱང་བ། འབྲི་བྱང་བ།
 filament ཉག་ཕྱན།
 filament རྩོང་སྒྲིང་།
 filling-in phenomenon ཁ་སྐོང་བྱ་གཞག
 film ཐབ་ཤོག རྩིས་མ། རྩིན་ཤོག
 filter feeder འཚག་གཟན་པ།
 finch ཐག་བྱིབྱ།
 fine-tuning གསལ་ཁ་འདོན་པ།
 finite planet ཆད་ཅན་གོ་ལ།
 fire hose མི་གསོད་ཆ་ལྷག
 first-person གང་ཟག་དང་པོའི་ལྟ་ཚུལ།
 perspective ཉམ་གསལ།
 fisheye lens ཉམ་གསལ་དུངས་ཤེལ།
 fission གས་འབྱུར།
 fist ཐུར་མཚོག
 fitness འཚོ་འཕྲོད།
 fitting རན་འཚམས།
 fixation རྒྱར་བཀོལ།
 fixation point དམིགས་གནས། རྩེར་ས།
 fixational eye རྩེར་མིག
 flagellate ར་འཁྱོ།
 flagellum འབྲེང་ལ།
 flagship species ཆད་མཚན་ཉེ་རིགས། དར་བྱ་ལྟ་
 རྩེ་ཉེ་རིགས།
 flange འབྱར་ཁ།
 flashbulb memory རྩན་གསལ།

flat geometry རེབ་ཆེས།
 flavor རྩ།
 flexibility མཉེན་ཆ།
 flexor རྩམ་ཕྱེད་པ་མྱིམ། རྩམ་པ་
 flexor reflex རྩམ་པ་ཉེ་ཐོག་འགུལ།
 floating platform འཕྱོ་ཉེགས།
 flotation འཕྱོ་ཕྱིང་།
 flow chart རྒྱན་རིམ་ཐིག་རིམ།
 flow diagram རྒྱན་རིམ་དཔེ་རིམ།
 fluent aphasia ཁ་བདེ་སྒྲེ་འཛུལ།
 fluid རྒྱག་གཟུགས།
 fluid mosaic model གཤེད་དང་ཁ་ཐོ་འབྲུ་པའི་དཔེ་
 ཆད།
 fluoresce འཛེར་བ།
 fluorescence བད་འཛེར།
 fluorescent lamp བད་འཛེར་ཕྱོག་ཕྱོན།
 fluorescent བད་འཛེར་ཆེ་ཤེལ། བད་འཛེར་
 microscopes བྲ་མཐོང་ཆེ་ཤེལ།
 fluorescing element འཛེར་ལྷས།
 fluorine (F) ཆ་ལྷས་ཕུ་ལོ་རིན།
 fluorodeoxyglucose ཕུ་ལོ་རོ་ཤི་ཨོག་སེ་གུ་ཕུ་མངར་
 ལྷས།
 flying squirrel ཕུ་མ་བྱི། འཕྱར་རྩམ་ནགས་བྱི།
 flypaper རྒྱང་ཤོག
 flywheel འཕྱར་འཁོར།
 FM ཡེལ་ཡེམ།
 fMRI ཕྱེད་ལས་རྒྱད་དབང།
 focal length འདུ་གནས་རིང་ཆད།
 focal plane འདུ་རྩོས།
 focal point འདུ་ཆེག
 focus འདུ་གནས།
 foghorn རྒྱག་ཏུང་།
 folate སོ་ལེ་ཤི།
 follicle-stimulating hormone (FSH) རྒྱང་བྲ་རྒྱལ་བའི་མྱེན་ལྷས།
 food chain རྩས་ཕྱེད་།
 food irradiation རྩས་རྒྱང་འབྱེད་ཐྱོ།
 food pyramid རྩས་ཕྱང་གནས་རིམ།
 food web རྩས་བྲ།

force ཕྱགས།
 force carrier ཕྱགས་ཐེག་རྩལ།
 force field ཕྱགས་ར།
 force multiplier ཕྱགས་ཐེབ་ཐེལ་ཕྱེད།
 force of impact བཟུང་ཕྱགས།
 force of repulsion བརྫོག་ཕྱགས།
 force pair ཕྱགས་ཐུང་། ཕྱགས་ཆ་གཅིག
 forced vibration རྒྱལ་འདར།
 forebrain མཐུན་ཁྲད།
 foreign agents རྒྱས་མེད་ཕྱི་རྒྱུན།
 forklift འཛེགས་ཆེབ།
 formula རྒྱུ་འཁྲོས།
 fornx གཏུ་དབྱེབས་ཆ་རྒྱས།
 fosbury flop འཛེས་སེ་རྩ་རི་རྒྱབ་མཛོང་།
 fossil འཕྱར་རྩོ།
 fossil fuel འཕྱར་རྩོའི་བྱད་རྩས།
 fossil record ༡ འཕྱར་རྩོ་བྱད་དབས། ༡
 འཕྱར་རྩོའི་ཐེན་ཐོ།
 fossil-fuel-fired power འཕྱར་རྩོའི་བྱད་རྩས་བཟེག་པའི་
 plant རྒྱོག་ཁང་།
 foundation species གཤེན་རྩི་རིགས། མང་གཤེན་ལྟ་
 བའི་རྩི་རིགས།
 four forces ཕྱགས་བཞི།
 four-cycle internal རྒྱན་འཁོར་བཞི་མའི་རྩོ་རྒྱམ་ནང་
 combustion gasoline འབར་འཕྱལ་འཁོར།
 engine ཕྱོགས་ཆ་བཞི་ཐུན་མཁའ་
 four-dimensional དབྱིངས།
 space རྒྱ་རི་ཡེར་ཕྱི་བཟག་པ།
 Fourier analysis རྒྱ་རི་ཡེར་ཕྱི་བཟག་པ།
 fourth root བཞི་རྒྱུར་ཆ་བ།
 fovea རོང་ཆུང་།
 fractal བྱམ་དབྱིབས།
 fractal antenna ཆ་ཉྩེད་གནས་རྒྱད།
 fractal shape བྱམ་དབྱིབས།
 fraction ༡ བྱངས་ཆ། ༡ ཆ་ཤས།
 fraction of a second རྒྱང་ཆའི་ཏུམ་བ།
 frame dragging རྒྱས་གཤེན་འཐེན་འགུལ།
 frame of reference རྒྱས་གཤེན།
 frameshift mutation རིས་མེད་རྒྱས་འཕྱར།
 Fraunhofer lines བྲ་ཏན་ཏྲི་ཕྱིར་ཐིག

free nerve endings ཅ་མྲོ་རང་ག་བ། ཅ་མྲོ་རང་
 དབང་བ།
 freefall རང་ཕུང་།
 freewheeling རང་དབང་དུ་འཁོར་བརྟུང་།
 freeze-dried འབྲུགས་སྐྱམ་ཐེབས་པ།
 (འབྲུགས་བསྐྱམས།)
 freezing point འབྲུགས་ཚད།
 freight car ཇོས་འཁོར།
 French horn གྲ་རན་མིའི་རག་དུང་།
 frequency རྫོས་ཕྱོད།
 frequency band རྫོས་ཕྱོད་དྲུག་ཚན།
 frequency distribution རྫོས་ཕྱོད་ཁྲབ་ཚུལ།
 frequency distribution table རྫོས་ཕྱོད་ཁྲབ་ཚུལ་འེད་མིག
 frequency interpretation རྫོས་ཕྱོད་དོན་འབྲེལ།
 frequency modulation རྫོས་ཕྱོད་ཁྱིག་ཕྱོར། (རྫོས་ཁྱིག་
 (FM)
 frequency ranges རྫོས་ཕྱོད་ཚད་ཅིན།
 freshwater biome ཅ་གཙང་འཛོལ་ཁམས། ཅ་གཙང་
 འཛོལ།
 Freudian བེ་ཁོ་ཡི་ཤེ་སྒྲུབ།
 friction བརྟུང་ཕྱགས།
 fringe ལ་ཚད།
 frontal lobe མདུན་པལ། མདུན་འདབ།
 fronto-insular cortex མདུན་མའི་མྱིང་ཕྱན།
 frontoparietal བོད་མདུན་འཛིན་རྒྱུང་བ་རྒྱ།
 executive network བོད་མདུན་འཛིན་རྒྱུང་བ་རྒྱ།
 frozen time problem དུས་བཀག་དཀྱིལ་གནད།
 fructose བུ་དྲ་མངར་ཇུས།
 fruit flies ཅི་ཉྒྱག་བྱང་བ། ཅི་ཁྱུང་།
 fuel བྱད་ཇུས།
 fuel cell བྱད་ཇུས་ཁྲོག་མྱན།
 fuel economy བྱད་ཇུས་བསྐྱེ་ཚགས།
 fulcrum འགྲོགས་རྟེན།
 fumarate བུ་མ་རྒྱུར་ཚ། བུ་མ་ཚ།
 fumaric acid བུ་མ་རྒྱུར།
 function གྲུ་བྱེད་ལས། གྲུ་བྱེད་ཁྲབ་སྤྲོད།

functional brain རྫོང་ལས་རྫོག་པར།
 imaging རྫོང་ལས་འབྲེལ་མཐུད།
 functional connectivity རྫོང་ལས་འབྲེལ་མཐུད།
 functional group ལས་ཁྲེ་ཅུ་ཚོགས།
 functional magnetic resonance imaging རྫོང་ལས་ཁབ་ལེན་མཉམ་འདར་
 (fMRI) དཔར་ལེན།
 functional neuroanatomy རྫོང་ལས་དང་འབྲེལ་བའི་དབང་
 ཅིའི་ཕུང་གནས་རིག་པ།
 functional system ལས་ཁྲུགས་མ་ལག
 functional unit རྫོང་ལས་རྫོས་གཞི། ལས་འཁྲུང་
 ཚུམ་གཞི།
 fundamental bosons རྫོ་སྟན་གཞི་རྒྱལ།
 fundamental fermions གྲུར་མི་གཞི་རྒྱལ།
 fundamental frequency གཞི་རྒྱུང་རྫོས་ཕྱོད།
 fundamental interactions གཞི་རྒྱུང་འབབ་ཁྲུལ། (གཞི་
 ཚུའི་འབབ་ཕྱོད།)
 fundamental particle གཞི་རྒྱལ།
 fundamental unit གཞི་རྒྱུང་འབབ་གཞི།
 fungus (fungi) ཉམ་མུ། ཉམ་པ།
 fungiform ཉམ་གཟུགས།
 fuse རྒྱན་རྒྱུད།
 fusiform face area འཕལ་གཟུགས་གདོང་གཞི།
 (FFA)
 fusiform gyrus འཕལ་དབྱིབས་ཟེ་རྒྱུད།
 fusion འབྲས་འབྲུང།
 futurist འབྲུང་འབྲུང་སྒྲུབ། འབྲུང་འབྲུང་
 འེགས་སྒྲུབ།
 G-protein coupled རྫོ་ཁྲི་ཇུས་ཐུན་པའི་མྲེ་ལེན་པ།
 receptors རྫོ་ཁྲི་
 G1-phase རྫོ་ཁྲི་
 G2-phase རྫོ་ཁྲི་
 GABA (gamma-aminobutyric acid) མ་མ།
 gadolinium ཅ་ཇུས་གད་དོ་ལེན་པམ།
 galactic disk དགུ་ཚོགས་ལྗེད་མ།
 galactose གེ་ལེག་མངར་ཇུས།
 galapagos islands མྱིང་ཕྱན་ལྷ་ལ་ཕྱ་ལྷོ།
 galaxy དགུ་ཚོགས།

gall bladder མཐུས་ལྗོངས།
 galvanometer ལྷ་མོ་ཚོ་འཇལ་ཆས། རྒྱུ་ག་
 འཇལ་ཆས།
 gamete ཁམས་རྩལ།
 gametocyte ཁམས་ཀྱི་ཕྱ་ཕྱེད།
 gametogenesis ཁམས་རྩལ་སྐྱེ་རིམ།
 gametophyte ཕྱི་ཤིང་ཁམས་རྩལ་ཆགས་རིམ།
 gamma photon ལྷ་མོ་འོད་རྩལ།
 gamma rays ལྷ་མོ་འཕྲོ་ཟེར།
 gamma-amino-
 butyric acid (GABA) ལྷ་མོ་མེ་མི་ནི་རྩལ་འོད་ཀྱི་ཆུང་རྒྱས།
 (ལྷ་ལྷ་)
 ganglion ཆ་འདྲུས།
 gas རྒྱུ་ལས་གསུགས།
 gas chamber རྒྱུ་ལས་སྒྲུབ།
 gas discharge tube རྒྱུ་ལས་འོད་སྒྲུབ།
 gaseous cloud རྒྱུ་ལས་སྒྲིན།
 gasoline རྒྱུ་ལས་སྒྲུབ།
 gastric gland སྤོ་བའི་སྒྲིན་བྱ།
 gastrointestinal (GI)
 tract རྩ་རྒྱ་ལུག་ལས།
 gastrula རྩོད་སྒྲུབ།
 gastrulation རྩོད་སྒྲུབ་འབྲུབ་རིམ།
 gate control theory འཇུག་ཕྱོ་སྒྲུབ་འཇིག་རྒྱུ་གཞུགས།
 gauge pressure ཆས་འཇལ་གཞི་ནི་འཇུགས།
 gear སོ་འཁོར།
 geiger counter རྩེ་ཕྱར་བཅེ་ཆས།
 gel ཆེ།
 gelation ཐིག་འཐུར།
 gene རིགས་རྒྱས།
 gene cloning རིགས་རྒྱས་རྩོ་བུ།
 gene diagnosis རིགས་རྒྱས་ཀྱི་བཞག་འབས།
 gene expression རིགས་རྒྱས་མཛོན་རྒྱས།
 gene flow རིགས་རྒྱས་ཀྱི་རྒྱ་བ།
 gene mapping རིགས་རྒྱས་ཁྲ་ཡབ།
 gene pool རིགས་རྒྱས་ཆེ་བ།
 gene theory རིགས་རྒྱས་རྒྱུ་གཞུགས།
 gene therapy རིགས་རྒྱས་གསོ་བའས།
 gene transfer རིགས་རྒྱས་གནས་སྒྲི།
 general anesthesia ཡོངས་སྒྲིན།

general form རྩི་རྒྱས།
 general intelligence གཞི་ཆེད་རྒྱས་དབྱིན། གཞི་ཆེད་
 རྒྱ་ལྡོས།
 general law རྩི་ཁྲིམས།
 general theory of
 relativity རྩི་ཁྲབ་ཤོས་བྱུབ་རྒྱས་བཞག
 relativity
 general-purpose རྩི་གོ་འཕེར་ཞིང་དག་འཇུག་
 problem-solver མལ་བྱེད།
 generalization རྩི་སྒྲེ།
 generalized epilepsy ཁྲབ་མཆོད་བརྒྱལ་གཟེར།
 generalized equation རྩི་བསྐྱེས་མཉམ་བྱ།
 generating plant རྩོག་སྒྲིང་བཙོ་བྱ།
 generation རབས།
 generator རྩོད་ཆས། རྩོན་ཆས།
 generator effect རྩོན་ཆས་རྩལ་སྒྲུབ།
 genetic code རིགས་རྒྱས་གསལ་བཟ།
 genetic disease རིགས་རྒྱས་འཇུག་ནད།
 genetic disorder རིགས་རྒྱས་འཇུག་སྒྲིན།
 genetic drift རིགས་རྒྱས་འཕྲོ་བཟོད།
 genetic engineering རིགས་རྒྱས་སྒྲུར་སྒྲིག
 genetic fingerprint རིགས་རྒྱས་མཐུབ་ལེལ།
 genetic
 predisposition རིགས་རྒྱས་བག་ཆགས།
 genetic screening རིགས་རྒྱས་བཤེར་ཆགས།
 genetic shuffling རིགས་རྒྱས་བསྐྱར་དབྱེག
 genetic trait རིགས་རྒྱས་ཀྱི་ཁྱད་རྒྱས།
 genetic transfer རིགས་རྒྱས་གནས་སྒྲི།
 genetically
 engineered food རིགས་རྒྱས་བཙོས་སྒྲུར་ཀྱི་བཟའ་
 ཆས། རིགས་རྒྱས་བཙོས་སྒྲུར་
 བཟའ་བཙའ།
 geneticist རིགས་རྒྱས་འོད་པ་བ།
 genetics རིགས་རྒྱས་འོད་པ།
 genital འདོམས་ཀྱི།
 genital herpes མཆན་འབྲས།
 genital warts མཆན་མཛེར།
 genome རྩོད་རྩིས།
 genotype རིགས་རྒྱས་བྱུབ་ཆ།
 genu སྤ་སྒྲུས།
 genus རྩུད།

geocentric model འཛམ་གླིང་དབུས་གནས་དཔེ་
གཞི།

geocentric system འཛམ་གླིང་དབུས་གནས་ཀྱི་ལམ་
ལུགས།

geocentric universe གོ་ལ་དབུས་གནས་ཀྱི་འཛིག་རྟེན།

geodesic lines གོ་ཐིག

geologic time scale ས་ཁམས་བྱས་ཚད།

geology ས་གཤིས་རིག་པ།

geosphere ས་ཁམས།

geothermal energy ས་ཚན་རྩས་པ།

germ ཟ෍་མིན།

germ cell ས་བོན་ཟ་ཕྱང་།

germ theory ཟ෍་མིན་རྩམ་གཞི།

germanium ཆ་ཁྲས་ཟུང་མེ་ཅི་ཡམ།

germinal དབང་ཆ་ཟུ་བུའི་ས་བོན་ཟ་ཕྱང་།

neuroepithelium cells རྩ་བ་ཀྱི་འབྲས་པ།

germination སྐྱེ་བྱ་འབྲས་པ།

germline DNA སྐྱེ་བྱ་ཀྱི་མེན་མེ།

germline mutation སྐྱེ་བྱ་ཀྱི་འབྱུང་ཚོད།

geyser གནམ་འཁོར་ཆ་ཚན།

GI Bill རྩི་མོ་ཁྲིམས་འཆར། (གཞུང་
གནང་ཁྲིམས་འཆར་)

giant molecular cloud འདས་རྩལ་མྱིན་ཆེན།

giants རྒྱ་ཆེན།

giardiasis རྩ་ཁྱི་གཉན་ཚད།

gibbous moon རྒྱ་ལྷ་བ།

gills ཉ་རྩོགས།

gizzard ཕྱི་ཁྲག

gland རྩན་བ།

glaucoma རད་འབྱིབ།

glial cell འབྲར་མྱི་ཟ་ཕྱང་།

gliding cart རྩེད་འཁོར།

glioma མྱིན་མྱི་ཆ་རྩན།

global warming གོ་ལ་ཆ་འབྱུར།

globin རྩམ་མྱི།

globin protein རྩམ་མྱི།

globular cluster རྩམ་ཆོས།

globus pallidus རྩམ་མྱ།

glossopharyngeal nerve ཕྱེ་མཁྱིན་དབང་ཆ།

glucocorticoid གུ་ལུ་ཁོ་ཁོར་ཁྱེ་ཁྱེ་ལྷོ་
receptor (GR) ལེན་པ།

glucose གུ་ལུ་མརར། གུ་ལུ་མརར་རྩས།
མརར་བརྟན།

glue molecule འབྲར་བག་འདས་རྩལ།

gluon རྩལ་མཚན་རྩལ།

glutamate གུ་ལུ་ཏ་མེར།

glutamatergic cells གུ་ལུ་ཏ་མེ་བཀོལ་བའི་ཟ་ཕྱང་།

glutamic acid གུ་ལུ་རྩུར།

glutaminergic གུ་ལུ་ཏ་མིན་མེར་རྩིག

glyceraldehyde ཕྱི་ལི་མི་རལ་ཁྱེ་ཏྲ་ 1-མོ་
3-phosphate མི་ལེར།

glyceraldehyde ཕྱི་ལི་མི་རལ་ཁྱེ་ཏྲ་ལི་ཁྱེ་
phosphate ལེར་ཁྱེ་ཏྲ་ལི་ཁྱེ་རྩན་རྩམ།

dehydrogenase ཕྱི་ལི་མི་རལ་ཁྱེ་ཏྲ་ལི་ཁྱེ་
glyceride ཕྱི་ལི་མི་རལ་ཁྱེ་ཏྲ་ལི་ཁྱེ་
glycerin ཕྱི་ལི་མི་རལ་ཁྱེ་ཏྲ་ལི་ཁྱེ་
glycerol ཕྱི་ལི་མི་རལ་ཁྱེ་ཏྲ་ལི་ཁྱེ་
glycine ཕྱི་ལི་མི་རལ་ཁྱེ་ཏྲ་ལི་ཁྱེ་
glycogen མརར་བརྟན།

glycolipid མརར་བཅས་ལི་རྩལ།

glycolysis མརར་རྩས་ཞིག་འབྱུར།

glycoprotein མརར་བཅས་མྱི་རྩམ།

glycosidic མརར་བཅས་ཀྱི།

lymphatic system འབྲར་ཆ་མ་ལག (འབྲར་མྱི་དང་
ཆ་མེར་ཀྱི་མ་ལག)

go-signal མོང་བཟ།

goal-directed དམིགས་གཏད་སྤྱོད་ལམ།

behavior (དམིགས་ལུལ་ལ་གཏད་པའི་
སྤྱོད་ལམ།)

goiter ཐུ་བ། ཐུ་བ།

golf རྩོལ་ཆེད།

golf club རྩོལ་རྒྱག

golf player རྩོལ་ཆེད་པ།

golgi apparatus རྩོལ་གཞུགས།

golgi tendon རྩོལ་ཕྱི་ཆ་རྩམ།

golgi tendon organ རྩོལ་ཕྱི་ཆ་རྩམ་དབང་པོ།

gonad ས་བོན་མེན་བ། བསམ་མེན།

gonadotropin སྐྱེ་བྱ་མེན་རྩམ།

gonadotropin releasing hormone (GNRH) མཚན་མཉམ་སྒྲིལ་ཐུབ་ཀྱི་ཁྱེད་མཚན་
gonorrhea མཚན་མཉམ་སྒྲིལ་གཞི།
goodness of fit རན་འཚམས་ལེགས་ཚད།
GP neuron ལྷན་ལྷ་དབང་ཅ་ལྷ་གཞི།
GPS (global positioning system) རྒྱ་ལི་ཞི་ལི། (གོ་ལའི་ཕྱོགས་སྟོན་
མ་ལག)
gradient གཞུང་ཚད།
gradualism རིམ་འགྱུར་རིམ་ལུགས།
gram (g) ག་རུ།
gram-negative bacteria རྩ་ཚུལ་མི་ལེན་པའི་ཕྱིན་བྱ།
gram-positive bacteria རྩ་ཚུལ་ལེན་པའི་ཕྱིན་བྱ།
grana རྒྱང་རྒྱན།
grand unified force གཅིག་ཕྱུད་ཆེན་པོའི་ཕྱགས།
Grand Unified Theory (GUT) གཅིག་ཕྱུད་ཆེན་པོའི་རྩ་མ་གཞི།
granular cell ལྷན་ཟེགས་ལྷ་ཕྱུང་།
granule cell ཟེགས་རྩ་ལྷ་ཕྱུང་།
granulocyte ཟེགས་ལྷ་ཕྱུང་ལྷ་ཕྱུང་།
graph ཐིག་རིས།
graph paper ཐིག་རིས་བྲིས་ཤོག
gravitate འབྲེན་འགྲུལ།
gravitation མཉམ་འབྲེན་ཕྱགས།
gravitational collapse འབྲེན་ཕྱགས་རྒྱུ་བྱུང་།
gravitational field མཉམ་འབྲེན་ཕྱགས་ར་བ།
gravitational force འབྲེན་ཕྱགས།
gravitational interaction འབྲེན་ཕྱགས་ཀྱི་རྒྱུ་ལྷ་རྒྱུང་།
gravitational lensing འབྲེན་ཕྱགས་ལོད་འཁྱུག
gravitational potential energy འབྲེན་ཕྱགས་ཀྱི་གནས་སྟོན་
རྩས་པ།
gravitational radiation འབྲེན་ཕྱགས་འཕྲེད་འཕྲོ།
gravitational radius (event horizon) འབྲེན་ཕྱགས་ཚད་སྟེང་།
gravitational redshift འབྲེན་ཕྱགས་དམར་ཚོ།
gravitational wave འབྲེན་ཕྱགས་འཕྲོ་རྒྱུ་བྱུང་།
graviton འབྲེན་རྩུལ།

gravity མཉམ་འབྲེན་ཕྱགས།
gray column ལྷ་གཞི།
gray matter ལྷ་རྩས།
grazing angle གསེག་འགྲོས་བྱུང་ལྷག
great cardiac vein རྩིང་གི་ཕྱོད་ཅ་ཆེན་མོ།
green རྒྱང་ལྷ།
green industry རྒྱང་རྒྱུང་བརྒྱུ་ལས།
greenhouse རྒྱང་ཁང་།
greenhouse effect རྒྱང་ཁང་རྩས་འབྲས།
grooves ཕྱར་ལ།
ground state གཞིའི་གནས་བབ།
ground tissue གཞི་མཉམ་ཕྱུང་ལྷག
grounding མ་རྒྱུག
groundwater མ་ལོག་གི་རྒྱ།
group རྩེ་ཆན།
grouped data ཆན་ལྷེ་བྱུང་ལྷག་པོ།
grouping རྩེ་ཆན་འཕྲེད་པ།
growing season འཚར་དུས།
growth འཚར་རྒྱུ། རྒྱུ་འཕེལ།
growth cone འཚར་རྒྱུ་ཕྱུང་གཞི།
growth hormone འཚར་ལོངས་རྩིན་གཤེད།
guanine ག་ཡ་ནིན།
guanosine ག་ཡ་ནི་མཉམ་ བོ་མི་ལོ་གསུམ་
triphosphate (GTP) རྩན།
guard cell རྩ་ཕྱུང་ལྷ་ཕྱུང་།
guideway འཕྲེན་ལས།
guitar རྩ་རྩུང་།
gulf Stream མཚེ་ཁྱུང་རྩ་རྩུང་།
gum མ་རྩིལ།
gustatory cortex རོ་ཆུང་ཕྱུང་ཕྱུང་།
gut ཟས་ལས། ཟས་རྩུ་ལས།
gymnosperm གཅེད་མོན་ཆེ་ཕིང་། གཅེད་མོན་
gyroscope འཕྲེད་མཐོང་ལོ་ཆས།
gyrus (gyri) རྩེ་རྩུང་།
gyrus rectus རྩེ་རྩུང་རྩིང་པོ།
H.R diagram རྩེ་ཅི་ཡང་དཔེ་རིས།
habitat རྩོད་གནས། འཚོ་གནས།
habitat loss རྩོད་གནས་ལོང་བརྒྱག
habituation གནས་འཕྲིས།

hadean era རྩམས་བསྐལ།
 hadron མ་རྩལ།
 haemodynamic response རྩལ་རྩུ་ཡ་ལན།
 hair cell བ་སྒྲེ་ལྷ་ཕྱང་།
 hair follicle རྩུ་སྒྲེ་ཅ་ག།
 half-life ཕྱིད་ཟད་ཀྱིས་ཡུན།
 hallucination དབང་འཕྲུལ།
 halo effect མདངས་རྒྱབས། ཕྱིན་མཐུ།
 halogen ཉེ་ལོ་ཟེན། མ་སྒྲེད།
 hamstring muscle བརྩ་རྩབ་པ་ལྷིས།
 handling-maternal separation (HMS) ལག་འཆར་མ་འཕུལ།
 haploid ཡ་ཀླད་།
 haploid organisms ཡ་ཀླད་སྒྲེ་དངོས།
 hardwired ལྷན་བྱལ། (ལྷན་སྒྲེས་དང་བཞིན་ཕྱིས་བྱལ་བ།)
 Hardy-Weinberg theorem ཏཱ་ཤེ་དང་ཡེན་ཟུར་ག་ཏཱ་མེལ།
 harmonic མཚུངས་པ་འདི། (མཐུན་མཚུངས།)
 hawking radiation ཏྲ་ཀིང་འབྱེད་འཕྲོ།
 head-on collision མགོ་རྒྱུད་རྩུག་པ།
 headphone མགོ་བསྐྱོན་ཉན་ཆས།
 healing གསོ་བ།
 healing གསོ་བབས།
 health care འཕྲོད་བསྐྱོན་ལྷ་རྒྱུད།
 hearing aid མོས་ཆས།
 heart attack རྩིང་རྩ་འགགས་ནད།
 heart beat རྩིང་གི་འཕར་ལྷིང་།
 heart disease རྩིང་ནད།
 heart pacemaker རྩིང་འགྲོམ་སྒྲུལ་ཆས།
 heart pounding རྩིང་གཡུག་པ།
 heart race རྩིང་གི་རྒྱུད་པ།
 heat ཆ་རྩྱུ།
 heat capacity རྩྱུད་རུལ།
 heat engine རྩྱུད་རྩུར་འཕུལ་འཁོར།
 heat pump རྩྱུད་ཕྱུམ།
 heat sensitive antibodies རྩྱུད་སྒྲིན་འགོག་གཞུགས།
 heat transfer རྩྱུད་འཕྲི་རྩལ།

heat wave རྩྱུད་རྩུབས།
 heat-resistant protein རྩྱུད་འགོག་སྒྲིུ་རྩལ།
 heat-sensitive aspect རྩྱུད་སྒྲིན་རང་བཞིན།
 heat-stable རྩྱུད་བྱལ།
 heat-stable antibody རྩྱུད་བྱལ་འགོག་གཞུགས།
 heat-stroke ཆ་གྲིབ།
 heater ཆ་ཆས།
 heating རྩྱུད་སྒྲི།
 heavy chain ཕྱི་ཕྱེད་།
 heavy water ཕྱིད་ཆ།
 hedonics འཕུལ་བདེ་རིག་པ།
 height མཐོ་ཚད།
 helices གཏུམ་བག།
 heliocentric model ཉེ་མ་དབུས་གནས་དཔེ་གཞི།
 heliocentric universe ཉེ་མ་དབུས་གནས་ཀྱི་འཛིག་རྟེན།
 helioseismology རྩི་རྒྱབས་རིག་པ།
 helium (He) ཆ་རྩལ་ཉེ་ལོ་ཡམ།
 helix-loop-helix གཏུམ་བག་ལུང་སྒྲེལ།
 helix-turn-helix གཏུམ་བག་བྲག་སྒྲེལ།
 hematopoietic cells རྩག་འབྱལ་ཕྱ་ཕྱང་།
 hematopoietic stem cells མ་ཀླད་རྩག་ཕྱང་།
 heme group ཉེ་མ་སྒྲི།
 hemisphere རྩུམ་ཕྱེད།
 hemizygous རིགས་ཕྱེད།
 hemoglobin རྩག་དམར་སྒྲིུ་རྩལ།
 hemolymph རྩག་དོད་རྩུ་མེར།
 hemorrhage རྩག་རྩོལ།
 hemorrhagic stroke (ཡུད་པ་འདི་) ཆ་གྲིབ།
 hepatitis B མཚིན་པ་འདི་གཉན་ཚད་ 'ཁ'
 hepatitis C མཚིན་པ་འདི་གཉན་ཚད་ 'ག'
 hepatocellular carcinoma མཚིན་ཕྱང་འབྲས་ནད།
 heptagon བདུན་དབྱིབས།
 herapathite རྩལ་ཉེ་ར་པེ་མེ་ཡིར།
 herbal remedies རྩ་བཙས།
 herbivore ཆ་གཟན།
 hereditary རྩྱུད་འདོད་ཕྱིད་རིས།

heritability རྒྱུ་འཛིན་བྱེད་ཀྱིས། རྒྱུ་འཛིན་
 ཡོད་ཀྱིས། རྒྱུ་འཛིན་ཀྱིས་ལྟོན།
 heritable རྒྱུ་འཛིན་བྱེད་པ།
 Hermann grid ཉ་ར་མན་བྱ་བ།
 hermaphrodite མཚན་གཉིས་མ་ཉིད།
 hermaphroditism མཚན་གཉིས་རང་བཞིན།
 hermit crab ངང་ཕྱོད་ཕྱིག་ཕྱིན།
 herpes མེ་དབལ།
 herpes simplex virus མེ་དབལ་རྒྱུ་ཕྱིན།
 herpes virus མེ་དབལ་གཉན་ཕྱིན།
 hertz (Hz) ཉ་ར་ཚེ།
 heterotroph འཛེ་རྒྱས་གཞན་བཞེན།
 heterozygote ལྷ་ཚེགས་ས་ལོན་འདྲེས་ཁྲུང་།
 heterozygous རིགས་འདྲེས།
 hexagon རྒྱག་དབྱིབས།
 hexokinase རྒྱག་ཕྱོར་ཕྱིན་ཐུས།
 hexose རྒྱག་ཚན་མང་ར་ཐུས།
 hibernation དབྱན་ཉལ། བག་ཉལ་བྱེད་
 པ། མཚན་ས་བཅད་པ། རལ་
 གསོས་བ།
 high definition (HD) གསལ་ཆ་དོད་པོ། (རབ་གསལ།)
 high tide མཐོ་ཆུབས།
 high-energy physics རྒྱས་མཐོ་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག
 high-resolution image ཚགས་དམ་ལྡང་བརྒྱན།
 high-temperature reservoir ཆ་མཐོ་དྲ། ཚོད་ཚད་མཐོ་མཐོ་དྲ།
 hindbrain རྒྱབ་ཁྲད།
 hippocampus མཚེ་ར་མ།
 (hippocampi)
 Hirudo medicinal ལྷན་པད་(ཉི་ཅཾློ)
 histamine(ha) ཉི་མི་ཏ་མིན།
 histaminergic neuron ཉི་མི་ཏ་མིན་ལྷོས་བཅས་ཕྱ་
 གཞུགས།
 histidine ཉི་མི་ཉི་ཉིན།
 histoarchitecture བྱང་བྱུང་བཞོད་དབྱིབས་ས་བཟ།
 histogram རྒྱིག་རིས།
 histology བྱང་བྱུང་རིག་པ།
 histone ཉི་མི་རྟོན།
 HIV རིག་དྲག་གཉན་ཕྱིན།
 holistic approach ཡོངས་འདྲེས་ཐབས་ལམ།

Holocene རབ་གསར། ད་ལྟོ་དུས་སྐབས།
 hologram རྩ་ལོ་གསར་རིས། རྩ་རིས།
 holography རྩ་ལོ་གསར་རིས་རིག་པ། རྩ་རིས་
 རིག་པ།
 holy trinity རྩ་ཚན་གསུམ།
 home run ཁྲིམ་རྒྱག
 homeobox gene མཐུན་སྒྲུལ་རིགས་ཐུས།
 homeostasis རྒྱས་པར་མ་འབྱེད་པ། ཐ་མལ་
 གནས་བབ།
 hominid ལྷ་མི་ཁྲིམ་རྒྱུད།
 homininae ལྷ་མི་ཁྲིམ་ཚན།
 hominini ལྷ་མི་ཚེགས་པ།
 homo sapiens སུད་མི།
 homogeneous ལྷོ་མས་མཐུན།
 homologous ཁྲུང་ས་མཐུན།
 homologous ཆ་མཚུངས་ཚེས་ཕྱང་།
 chromosome ཁྲུང་ས་མཐུན་ཆ།
 homologous pair ཁྲུང་ས་མཐུན་དབྱིབས་བཞོད།
 homologous structure ཁྲུང་ས་མཐུན་བཞོད་པ།
 homologue ཚེས་མཚུངས། ཁྲུང་ས་མཐུན།
 homology ཁྲུང་ས་མཐུན་ཁྲད་རྒྱུ། ཁྲུང་ས་
 མཐུན་རང་བཞིན།
 homozygote ཆ་མཚུངས་ས་ལོན་འདྲེས་ཁྲུང་ས།
 homozygous རིགས་མཐུན།
 homunculus གཉེ་གཞུགས།
 horizontal འཕྲེད་ཁྲི།
 horizontal axis འཕྲེད་མདུད།
 horizontal bar འཕྲེད་ཉིད། འཕྲེད་རིས།
 horizontal འཕྲེད་ཆ།
 component འཕྲེད་ཐིག
 horizontal line འཕྲེད་ཐིག
 hormonal feedback ལྷན་ཕེ་འབྱུང་འཕྲེན་མ་ལག
 system
 hormone ལྷན་ཐུས།
 hormone-carriers ལྷན་ཐུས་འཕྲེན་བྱེད།
 horsepower ཉ་ཕྱགས།
 host cell གནས་ཚད་ཕྱང་།
 hubble deep field ཉ་རྒྱལ་གཉིད་ཕྱིད་རལ།

hubble space telescope ཏ་ཊཱ་མཁའ་དབྱིངས་རྒྱང་ཤེལ།

human cells མིའི་ཕ་ཕུང་།

human connectome མིའི་མཐུད་བཟ།

human gene མིའི་ཕྱགས་ཇུས།

human genome མིའི་ཕྱེད་ནོམ།

human genome project མིའི་ཕྱེད་ནོམ་ལས་གཞི།

human immunodeficiency virus (HIV) རིག་ཏུག་གཏན་མིན།

human organism མིའི་སྐྱེ་དངོས།

human papillomavirus (HPV) མིའི་བསེ་མོག་གཏན་མིན། (ཡེ་ཆ་ཕི་ཟི།)

human papillomavirus infection མིའི་བསེ་མོག་

humerus དབུང་ཁྲད་རྩས་པ།

humidity རྒྱན་ཆད།

humming birds མཐེབ་བྱུང།

humoral བྱས་གཤེད་བྱ།

humoral immune response བྱས་གཤེད་ནད་འགོག་ཡ་ལན།

humoral response བྱས་གཤེད་ཡ་ལན། (ཉེས་པའི་རྩམ་འབྲུང་།)

Huygens' principle ཏ་ཟུན་མིའི་ཆ་འཛིན།

hybrid རིགས་བསྐྱེས།

hybrid car གཉིས་སྒྱུད་སྐྱེས་འཁོར།

hydraulic fracturing རྩ་ཕྱགས་གཤག་ལས།

hydraulic press གཤེད་བཀོལ་གཞོན་ཆས།

hydraulics རྩ་ཕྱགས་རིག་པ།

hydrocarbon ཡང་སོལ་རྩལ་ཇུས།

hydrochloric acid ཏ་ཡེ་ཏྲོ་ཁོ་ལོ་རིག་སྐྱུར་ཇུས།

hydroelectric plant རྩ་ཕྱགས་སྒྲིག་ཁང།

hydrofoil རྩ་གཤོག

hydrogen ཡང་རྒྱང་།

hydrogen bond ཡང་རྒྱང་འཛིང་བ།

hydrogen bonding ཡང་རྒྱང་འཛིང་སྒྱུར།

hydrogen ions ཡང་རྒྱང་གྲེས་རྩལ།

hydrolyze རྩས་འབྲལ་གཏོང་བ།

hydrophilic རྩ་སོས་རང་གཤེས།

hydrophobic རྩ་བསྐྱོག་རང་གཤེས། རྩ་དང་རངས་རང་གཤེས།

hydrophobic fats རྩ་བསྐྱོག་ཞག་ཆེལ།

hydrophobic interaction རྩ་དང་རངས་འབབ་སྒྱུར།

hydropower plant རྩ་ཕྱགས་སྒྲིག་ཁང།

hydroskeleton གཤེད་རྟེན་རྩས་སྒྲིམ།

hydrosphere རྩ་ཁམས།

hydrostatic skeleton གཤེད་རྟེན་རྩས་སྒྲིམ།

hydrostatics སོར་གནས་གཤེད་གཟུགས་རིག་པ།

hydroxyl groups ཉེ་ཏྲོག་སེལ་རྩ་ཆོགས།

hyperalgesia གཟེར་སྐྱེན།

hypergiant རྩད་བརྒྱལ་སྐར་ཆེན།

hypermetropia ཉེ་སྒྲིབ།

hyperpnoea དབུགས་ལྷ་འིང་བ།

hyperpolarization རྩད་བརྒྱལ་ལྷེ་བྲེས།

hypersensitivity རྩད་སྐྱེན་བྲགས་པ།

hypersomnolence གཉིད་བྲགས་གནས་བབས།

hypertension ཞག་རྒྱང་ལྷོད་ཆདས།

hyperthyroidism ཡོལ་རྩེན་བྱེད་ལས་ལྷག་སྒྱུར།

hypertonic རྩམ་ཤེད་མཐོང་བ།

hyperventilation དབུགས་བརྩེག

hyphae (hypha) ཏམ་ལག (ཏམ་ཤའི་ཆ་ལག)

hypnagogic hallucination གཉིད་འཛིན་འཁྲལ་སྒྲུང་།

hypnotic state གཉིད་འབེབས་གནས་བབ།

hypocretin (Hcrt) ཉེ་ཕོ་ཁིར་ཏིན།

hypoglossal nerve ལྷེ་འོག་དབང་ཆ།

hyposensitivity རྩད་སྐྱེན་ཞན་པ།

hypostatic gene བསྐྱེད་བྱའི་རིགས་ཇུས།

hypotenuse གསེག་མཐའ།

hypothalamic-pituitary-adrenal (HPA) axis རྩག་ཕི་མཁའ་གསམ་གྱི་གཟུང་ཕིག

hypothalamic-pituitary-gonadal (HPG) axis རྩག་ཕི་བསམ་སེའུ་གསམ་གྱི་གཟུང་ཕིག

hypothalamus བྱུད་སྐྱག་འོག་མ།

hypothesis རྩོད་གཞག

hypothesis testing	ཚོད་གཞག་བརྟག་བཤེར།	implantation	༡ འདེབས་འཛུགས། ༢ བོགས་འབྱར།
hypothetical star	སྐར་མ་བརྟགས་པ་བ།	implicit memory	མངོན་མེད་བླང་བ།
hypothyroidism	གྲོ་ཚུན་ཟད་ནད།	implode	ནང་འཐོར།
hypotonic	སྒྲིམ་ཤེད་དམའ་བ།	impossible event	མི་སྲིད་པའི་བྱུང་བ།
Hz	ཧར་ཇེ། ཧེ།	impulse	རྟེན་རར།
ice age	འབྲགས་རྩིས་ཀྱི་དྲུས་རབས།	impulse	འཕར་བར།
ice coring	འབྲགས་སྒྲིང་འབྲུ་རིམ།	impulse water turbine	རྟེན་རར་ཆུ་གཤོག་འཁོར་ལོ། (རྟེན་རར་ཆུ་ཀྱུ་གཤོག་འཁོར་ལོ)
ice crystal	འབྲགས་ཤེལ།	in phase	རྩི་མཐུན།
ice skate	འབྲགས་ཕྱད།	in step	འགྲོས་མཐུན་བ།
ice-worm	འབྲགས་འབྲ།	inaccurate retrieval	བརྟན་གསོ་འཆུག་བ།
ideal gas	དཔེ་འོས་རྒྱུ་ལྡན་གཞུགས།	inactivation	བག་ཉལ། ཞི་བར་བྱེད་བ། (སྲིན་འབྱ་ཞི་བ།) / མི་གྲུང་བ། མི་གྲུང་བ་བྱེད་བ།
ideal machine	རྒྱུ་དག་འཕྲུལ་ཆས།	inactive	བྱ་བར་མ་ཞུགས་པ།
ideal self	འདོད་པའི་བདག།	inaudible sound	ཐོས་མི་བྱུང་པའི་སྒྲ།
igneous rock	འབྲུ་རྩ།	incandescence	ཆ་འཛེར།
ignition spark	སྐར་ཆག	incandescent bulb	ཆ་འོད་ཤེལ་ཉྑེ།
IL-2 (interleukin)	དབར་དཀར་སྒྲུལ་སྒྲི།	incensole acetate	སྒྲིས་ཆུབས།
illusion	འཕྲུལ་སྒྲུང།	incentre	ནང་སྒྲོར་ལྗེ་གནས།
illusory contour	སྒྲུ་མའི་མཐའ་རིས།	incident ray	ནང་འཕྲོའི་འོད་ཟེར།
illustration	དཔེ་རིས་གསལ་འགྲུབ།	incircle	ནང་སྒྲོར།
imaginary number	སྐར་ཁྲུངས།	incoherent	འགྲོས་མི་མཉམ་པ།
imagination	འཆར་སྒྲོ། འཆར་སྐར།	incoherent light	འགྲོས་མི་མཉམ་པའི་འོད།
imaging paradigm	དཔར་ཆུལ་གྱི་ལུགས།	incommensurable	བྱུང་ཆོས་བརྟེ་མི་བྱང་།
immediate memory	འཕྲུལ་འཛིན་བླང་བ།	incomplete digestive system	མ་རྒྱུགས་པའི་འཕྲུ་བྱེད་མ་ལག
immune	ལུས་བྱུངས་རྒྱས་པ།	incomplete	ཆ་གསལ། (ཆ་ཤས་གསལ་བ།)
immune response	ནད་འགོག་ཡ་ལན།	dominance	བརྒྱལ་འཛོག་བརྒྱལ་བཟོ། ལྷལ་སྒྲིན།
immune system	ནད་འགོག་མ་ལག	incubation	སྐྱོ་དྲུས།
immunity	ནད་བྱབ། ནད་འགོག་རང་བཞིན།	independent	རང་དབང་དབྱེ་བསལ།
immunity system	ལུས་བྱུངས་མ་ལག	assortment	རང་དབང་བའི་བྱུང་བ།
immunization	ནད་སྐྱབ། འགོག་བཙའ།	independent event	རྒྱལ་མེད་འབྱུང་ཆོས། རྒྱལ་མེད་འབྱུང་ཁྲུངས།
immunoenhancement	ནད་འགོག་རྒྱས་སྒྲིལ།	independent variable	རྒྱལ་མེད་འབྱུང་ཆོས། རྒྱལ་མེད་འབྱུང་ཁྲུངས།
immunoglobulin	ནད་འགོག་སྒྲུལ་སྒྲི།	index of refraction (n)	འཁྲིག་འཕྲོའི་ཚད་གཞི།
immunologist	ནད་འགོག་རིག་པ་བ།		
immunology	ལུས་བྱུངས་རིག་པ། ནད་འགོག་རིག་པ།		
immunosuppression	ནད་འགོག་རྒྱས་གཞོན།		
immunotherapy	ནད་འགོག་གསོ་ཐབས།		
implantable contact lens	གནན་འཛུགས་འཕྲུང་ཤེལ། འཛུགས་ཤེལ།		

indicator species བད་སྟོན་ཉི་འུགས། རྫོག་བད་ལྟ་
 བའི་ཉི་འུགས།
 induced རྒྱལ་རྒྱན་བྱས་པའི།
 induced fission རྒྱལ་རྒྱན་གས་འཕྱུང།
 inducing element རྒྱལ་ཚས།
 inductance རྒྱལ་རྒྱན་ཁྱད་ཚས། རྒྱལ་རྒྱན་
 ཚད་གཞི།
 induction ཁྱད་པར་ལས་ཁྱེ་དཔོག་པའི་
 གཏན་ཆེགས། ཁྱད་པར་ལས་ཁྱེ་
 དཔོག་པའི་གཏན་ཆེགས་འབྱེན་
 ལུགས།
 induction རྒྱལ་རྒྱན།
 industrial flywheel བརྗེ་ལས་འཕུར་འཁོར།
 inefficiency ལས་ཕྱོད་ཞན་ཆ།
 inelastic སྔར་རྒྱུད་མེ་བྱེད་པའི།
 inelastic collision སྔར་མེད་རྒྱུད་ཁ།
 inelastic force སྔར་མེན་ཤུགས།
 inelasticity སྔར་རྒྱུད་མེ་བྱེད་པའི་རང་བཞིན།
 inert gas རྫོམས་རྒྱུ་མེད།
 inertia འཕྱུར་འགོག་རང་གཤིས།
 inertial effect འཕྱུར་འགོག་རྒྱུ་འབྲས།
 inertial force འཕྱུར་འགོག་རང་ཤུགས།
 inertial frame of
 reference འཕྱུར་འགོག་ལྗོན་གཞི།
 inertial system འཕྱུར་འགོག་ས་ལག
 infancy བྱིས་དུས།
 infant དམར་འབྱུང། མ་འབྱུང།
 infection གཏན་ཁ།
 infectious disease གཏན་ཁའི་ནད། གཏན་ཁ་ཅན་
 ལྱི་ནད།
 inference རྒྱུ་འཕྲུལ་ རིགས་དོད།
 inference to best
 explanation རྒྱུ་འཕྲུལ་ལེགས་ཤོས་རྒྱུན་པའི་
 རྒྱུ་འཕྲུལ།
 inferior འོག
 inferior cerebellar
 peduncle རྒྱུད་རྒྱུ་འཕྲུལ་ལུ་འོག་མ།
 inferior colliculus འོག་འབྲུང་ལུ་མ།
 inferior frontal cortex མདུན་མའི་རྒྱུད་ཤུན་འོག་མ།
 inferior frontal gyrus མདུན་ལྷོ་རྒྱུད་འོག་མ།
 (IFG)

inferior parietal lobe གཙུག་འདབ་འོག་མ།
 inferior parietal
 lobule གཙུག་གི་འདབ་རྒྱུད་འོག་མ།
 inferior vena cava རྒྱག་ཀོར་རྫོང་ཆ་འོག་མ།
 (postcava)
 inflammation རྩ་སྐྱེད། མ།
 inflammatory bowel ཁོག་སྐྱེད་རྩ་སྐྱེད།
 inflammatory
 response རྩ་སྐྱེད་ཡལ་ན།
 information རྩ་འཕྲིན།
 information age རྩ་འཕྲིན་དུས་རབས།
 infrared camera དམར་ཕྱི་པར་ཆས།
 infrared light དམར་ཕྱིའི་འོད།
 infrared radiation དམར་ཕྱི་འཕྲེད་འཕྲོ།
 infrared telescope དམར་ཕྱི་རྒྱུད་ཤེལ།
 infrared waves དམར་ཕྱིའི་རྒྱབས།
 infrasonic དམར་འཕྲེད།
 ingestion རྩད་བྱ་འཕྱུ་བ། རྩད་འབྲེན། རྩད་
 འཛིབ། རྩད་ལ་རྩབ་པ། མིད་པ།
 inheritance རོབ་ཚས་རྒྱུད་འཛིན།
 of acquired
 characteristics རོབ་ཚས་རྒྱུད་འཛིན།
 inhibition རར་འདོམ། བཀག་འགོག
 inhibitory རར་འཇག་རར་བཞིན།
 inhibitory interneuron རྫོམ་བྱེད་བར་གནས་ཕ་གཞུགས།
 inhibitory
 postsynaptic མཐུད་མཚམས་རྒྱུ་འགོག་
 potential (IPSP) བྱེད་སྟོབས་ཚད།
 initial baseline (IB) ཐོག་མའི་གཞི་ཐིག ཐོག་མའི་གཞི་
 མཚམས།
 inject ཁབ་བཙུགས་པ།
 injection ཁབ་འཕྲུགས།
 inkjet printer རྩག་འདོད་ཡིག་པར།
 inlet མཚེ་ལག
 innate behavior རྩན་རྒྱུ་འགོག་སྟོན།
 inner membrane རྩི་མོ་ནང་མ།
 innervation རྩ་མཚེད།
 inoculation རྩད་སྟོན་འདོབས་པ།
 inorganic རྩི་བལ། རྩི་མེད།
 inorganic compounds རྩི་བལ་འདུས་རྩས།

invasive intervention	ཁྱུང་བྱེད།	jerk	ཁྱུང་ཕྱོན་འབྱར་ཚད།
invasive measures	ཁྱུང་བབས།	jet	༡ ཁྱུང་བོན། ༡ ཁྱུང་བོན་འཕར་བ།
inverse	ཕྱོག་འཕྱར།	jet engine	ཁྱུང་བོན་འཕར་ལ་འཁོར།
inverse addition	ཕྱོག་ཕྱོན།	jet lag	མཁའ་འབྲུལ་དུས་འཛོལ་དུས་འཛོལ་དལ་དབ།
inverse method	ཕྱོག་ཁྱུང་བཅེ་བབས།	jet plane	ཁྱུང་བོན་འཕར་བ།
inverse variation	ཕྱོག་འཕྱར།	jet propulsion	ཁྱུང་བོན་ཕྱོག་འབྲུལ།
inverse-square law	ཉིས་ཁྱུང་ཕྱོག་ཁྲིམས།	jetliner	ཁྱུང་བོན་འཕར་བ།
inversely proportional	ཕྱོག་འབྲེལ།	joining	མཐུད་བྱེད།
invertebrate	མལ་ཁྱུང་མེད་པའི་ཕྱོག་ཆགས། མལ་མེད་ཕྱོག་ཆགས།	joint	ཕྱ་ཆོགས།
investigation	རྟོག་ཞིབ།	joint bar	མཐུད་ཕྱགས།
iodine	ཡ་ཡི་ཤིན།	joint bar graph	མཐུད་པའི་ནང་རིས།
iodized salt	མུ་ཚ།	joule (J)	འཛུལ།
ion	ཁྱེས་རྒྱལ།	juggling	ཐེལ་འབབ།
ion pump	ཁྱེས་རྒྱལ་ཕྱ་མདའ།	juggling trick	ཐེལ་འབབ་ལག་འཁྲུལ།
ionic bond	ཁྱེས་རྒྱལ་འཛེང་བ།	junk science	ཚན་རིག་ལྟ་སྒྲུང།
ionic compound	ཁྱེས་རྒྱལ་འདུས་ཆས།	Jupiter	གཟའ་ཕུར་བུ།
ionic current	ཁྱེས་རྒྱལ་ཕྱོག་རྒྱུན།	Jurassic period	རྩ་ར་དུས་རབས།
ionization	འཕྱུང་ཁྱེས།	justification	ཁུངས་སྒྲེལ། དག་སྒྲེལ།
ionization energy	འཕྱུང་ཁྱེས་ནུས་པ།	juxtacrine signaling	གཤིབ་མེན་བརྒྱུ་གཏོར།
ionizing radiation	ཁྱེས་རྒྱལ་སྒྲིབ་པའི་འབྱེད་འཕྲོ།	k-selection	རན་འདེམས། (ཁྲི་འདེམས་སྒྲུག)
ionosphere	ཁྱེས་རྒྱལ་རྒྱང་ཁམས།	Kaon	ཀེ་ཡོན་རྒྱལ།
ionotropic receptor	ཁྱེས་ལམས་སྒྲེ་ལེན་པ།	karyogram	ཆས་གཞུགས་བཟང་རིས།
ipsilateral	གཞོགས་མཚུངས།	karyotype	ཆས་གཞུགས་བརྟན་ཐིག
ipsilateral cortex	གཞོགས་མཚུངས་ཁྲིད་ཕུན།	kelp	མཆེ་ཆ་ལྷ་གཙོང།
iridescence	འཇའ་མདངས།	Kelvin (K)	ཀེལ་ཕེན།
iris	འཇའ་མཉེ།	Kelvin Scale	ཀེལ་ཕེན་ཆད་ཆགས།
irradiation	འབྱེད་ཕྲོ།	Kepler's laws	ཀེཔ་ལར་ཕྱི་གཏན་ཁྲིམས།
ischemic stroke	(ཁྲིད་པའི་) ཁྲད་བྱིབ།	keratin	ཀེ་ར་ཁིན།
island	མཆོ་ཁྲིད་། ཁྲིད་ཕུན།	keratinocytes	ཀེ་ར་ཁིན་ཕུ་ཕུང་།
isocitrate	ཇུས་མཚུངས་སི་ཚ།	ketone	ཀེ་ཏོན།
isolated system	ཁྲོད་གནས་མ་ལག	kettledrum	ཐེར་ར།
isoleucine	ཇུས་མཚུངས་ལུ་སིན།	keystone species	གཙོ་གནད་ཉེ་རིགས། ཕྱོག་རྫོ་ལྟ་བུའི་རིགས།
isomerase	ཇུས་མཚུངས་སྒྲིན་ཇུས།	kilo-	ཀི་ལོ།
isotopes	གནས་མཉམ་ཆ་ཇུས།	kilocalorie (kcal)	ཀི་ལོ་ཁེ་ལོ་ཇི།
isotropic	ཕྱོགས་མཉམ།	kilocalories per mole	སྒྲུལ་ཤོར་ཡོད་པའི་ཀི་ལོ་ཁེ་ལོ་ཇི་འཛུང་།
jack	ཇེག་འདྲེགས།		
jackhammer	ཇེག་ཕོ།		
jellyfish	ཉ་ཕིག་ཕིག		

kilogram (kg)	ཀི་ལོ་ལྷ་རམ། (ཀི་ཟླི)	LASIK (Laser-	ལེ་སིག་ (ལེ་ཟེད་གཤག་བཅོས།)
kilometer (km)	ཀི་ལོ་མི་རུ།	assisted In Situ	
kilowatt (kW)	ཀི་ལོ་ལྷ་པ།	Keratomileusis)	
kin fitness	ཉེ་འདྲ་འཚོ་འཛོད།	last theorem	རྒྱུ་གཞག་མཐའ་མ།
kinematics	འགལ་རིག	last universal	ཀྱན་གྱི་མེས་པོ་མཐའ་མ།
kinetic energy (KE)	འགལ་རྒྱུད་རྒྱས་པ།	common ancestor	(LUCA)
kinetic theory	འགལ་རྒྱུད་གཏན་ཁྲིམས།	latent construct	མི་མཛོན་རྫོས་བཏགས།
kinetic theory of gas	རྒྱལ་མ་གཟུགས་ཀྱི་འགལ་བརྒྱུད་	latent hear of fusion	འདུས་རྒྱུད་གཤམ་བྱེད།
	རྒྱུ་གཞག	latent heat of	མ་རྒྱལ་བད་རྒྱུད་ཀྱི་གཤམ་བྱེད།
kinetochore	པང་ཆི་འབྲུར་མཚམས།	sublimation	
kinetochore	པང་ཆི་འབྲུར་མཚམས་བྱུག་ཟུན།	latent heat of	རྒྱལ་མ་རྒྱུད་གཤམ་བྱེད།
microtubules		vaporization	
kingdom	རྒྱུད།	lateral	ཐེད་ཕྱོགས། རྒྱུད་ཕྱོགས།
kinked polymer	ཀྲོག་ཐུན་ཆ་མང་རྫོས་རྩས།	lateral column	གཞོགས་གཞུང་།
kissseptin	ཀི་པེ་ཟླེ་རྩས།	lateral fissure	གཞོགས་ཐུབས།
Klüver-Bucy	ཁུ་བུ་ལི་མར་དང་བྱ་ཆེད་རྒྱགས་	lateral geniculate	གཞོགས་ཀྱི་ལྷ་དཔེ་ལྷ་གཟུགས།
syndrome	འདུས།	body	
knee-jerk reflex	བྱས་མེད་ཉེད་ཐུད་ཞོག་འགལ།	lateral geniculate	འཐེད་ཀྱི་ལྷ་དཔེ་ལྷ་དོ།
Krebs cycle	ཀི་རེབ་རྒྱུན་འཁོར།	nucleus (LGN)	
Krebs cycle	ཀི་རེབ་རྒྱུན་འཁོར་རྩ་འཁོར།	lateral heart	ལྷོད་གཞོགས་རོས།
precursors		lateral inhibition	གཞོགས་ཀྱི་བཀག་ལྡོག་
Krill	(མཚོ་འབྲུ) ཁི་རི་ལ།	lateral orbitofrontal	མིག་མདུན་ལྷན་ཕྱན་ཀྱི་གཞོགས་
lactation	ལོ་མ་འབབ་ཐུད།	cortex	རོས།
lactic acid	ལོ་མེ་ཐུར་རྩས།	lateral septum	གཞོགས་ཀྱི་བཅད་བྱ།
lactic acid	ལོ་ཐུར་པཔས་རྒྱུད།	lateral temporal	རྩ་ལྷག་ལྷན་ཕྱན་ཀྱི་གཞོགས་
fermentation		cortex	རོས།
lactose	ལོ་མེ་མར་རྩས། ལེག་མར་ར།	lateral ventricle	གཞོགས་གྲག
ladybird	ལ་མ་ཁ་ཐིག	lateral view	གཞོགས་རོས་ཀྱི་རྒྱུ་པ།
lambda (l)	ལམ་ཏ།	lathe	དུག་འཁོར།
lamprey	ཉ་བད་པ།	latitude	འཐེད་ཐིག
lancelet	མདུང་ཉ།	lattice	མིང་ཆེ། རྒྱ་ཆེག
Large Hadron	སྤ་རྒྱལ་བཅའ་ཆས་ཆེན་མ།	launching speed	འཕེན་གཏོང་མཁྱོགས་ཆད།
Collider (LHC)		laundry	འཁྲུ་གཤལ། ཁུང་འཁྲུད།
large intestine	རྒྱ་ཆེན།	law	གཏན་ཁྲིམས།
largest commercial	རྒྱལ་མ་རྒྱུད་ཆོད་ལས།	law of conservation	འགལ་ཆད་ཉར་ཆགས་ཀྱི་གཏན་
steam system		of momentum	ཁྲིམས།
larvae	ཆང་འབྲ།	law of independent	རང་དབང་དབྱེ་བསལ་ཀྱི་གཏན་
larynx	ཐྲེ་བ།	assortment	ཁྲིམས།
Laser	ལེ་ཟེད།	law of inertia	འཐུར་འགོག་གི་གཏན་ཁྲིམས།
		law of reflection	ཞོག་འཕྲོད་གཏན་ཁྲིམས།

law of segregation དེའི་འབྲེད་ཀྱི་ཁྲིམས།
 law of universal gravitation ཡོངས་ཁྲབ་འབྲེན་ཕྱགས་ཀྱི་གཏན་ཁྲིམས།
 lawnmower ཐུང་རྩ་འབྲེག་ཆས།
 laws of reflection རྩོག་འཕྲོད་གཏན་ཁྲིམས།
 leap tide འཕྱར་རྒྱབས། འཕྱོ་རྒྱབས།
 learning སེམ་རྒྱུང་།
 learning disabilities སེམ་རྒྱུང་ཉམས་རྒྱུན།
 least square རྩལ་མཐའ་རང་བཞུད།
 least square method རྩལ་མཐའ་རང་བཞུད་ཐབས།
 leech བད་བ།
 left coronary artery ལྷིང་གཡོན་འཕར་ཆ།
 left hemisphere ལྷུས་ཕྱེད་གཡོན་མ།
 left sympathetic trunk གཤེས་ཚེད་གཞུང་ན་གཡོན།
 left ventrolateral ར་དུན་དོས་ལྷན་ཕྱུན་དོག་གི་
 prefrontal cortex གཞོགས་ཆ་གཡོན།
 left visual field མིག་ལམ་གཡོན།
 legume གང་བྱ་ཅན། གང་བྱ་ཅན་གྱི་
 ཆི་ཤིང་།
 length རིང་ཚད། དུས་ཀྱི་
 length contraction རྒྱང་འཁུམ།
 lens དངས་ཤེལ།
 lenticular cloud རྒྱབས་ཁྱིན།
 lenticular lens རྒྱབས་ཤེལ།
 lenz's law ལན་ཇི་དེ་གཏན་ཁྲིམས།
 lepton ལེབ་རྟོན།
 lesion ཉམས་རྒྱུན།
 leucine ལུ་སིན།
 leucoplast ཆོས་མེད་དབང་ལྡ།
 leukocyte དཀར་ཕུང་།
 leukotriene (LT) དཀར་རྩམ་འཛིང་གསུམ།
 lever འདོགས་ཆས།
 lever arm འདོགས་ལག།
 LH,FSH རྒྱང་ཕྱ་སྐུལ་བའི་མྱེན་གཤེད།
 lichen རྩ་བྱེག།
 life ཆེ་སྐྱེག།
 life cycle ཆེ་རྒྱན་འཁོར་ལོ།
 life science ཆེ་སྐྱེག་ཚན་རིག།
 life track རྒྱང་ཆེ་རྒྱ་ལམ།

lifestyle མི་ཆེ་རྒྱུང་སྤངས། ཆེ་རྒྱུང་སྤངས།
 lifetime prevalence ཆེ་གང་ཁྲབ་ཚད།
 rate རྒྱག་བྱམས། (རྒྱག་གི་འགྲོགས་
 བྱམས།)
 lift འདོགས་ཕྱགས།
 ligament རྩ་བ།
 ligand འབྱར་བྱལ།
 light འོད།
 light chain ཡང་ཐེང་།
 light clock འོད་ཚེད། (འོད་བྱལ་ཆ་ཚེད།)
 light emitting diode འོད་འཕྲོད་སྒྲིག་ཉིས་བྱ་བྱ
 (LED)
 light pipe འོད་ཐུག།
 light reactions འོད་བརྟན་ན་ས་འབྲུང།
 light year འོད་ལོ།
 lightning རྒྱག་ཞགས། རྒྱག་འབྲུ།
 lightning rod ཐོག་ལེན།
 lignin སྤེང་རྩམ་ལིག་ནིན།
 limbic lobes མཐའ་མཚམས་འདབ་མ།
 limbic network ལྷན་ཉིང་བྲ་ཆོགས།
 limbic system མཐའ་མཚམས་མ་ལག (མཐའ་
 འཁོར་མ་ལག)
 limit ལེ་མཐའ།
 line graph ཐིག་རིས།
 line of sight མཐོང་ཐིག བརྟ་ཐིག།
 line spectrum ཐིག་རིས་འོད་ཤལ།
 linear dimension བད་རྒྱགས་ཕྱོགས་ཆ།
 linear equation བད་བྱང་མཉམ་རྩིས།
 linear factor བད་བྱང་བྱལ་ཆ།
 linear graph བད་བྱང་ཐིག་རིས།
 linear momentum བྱང་བད་འབྲལ་ཚད།
 linear motion བྱང་འབྲལ།
 linear pair བད་བྱང་ཆ་ལྗན།
 linear pair axiom བད་བྱང་ཆ་ལྗན་གྱི་སྒྲིལ།
 linear programming བད་བྱང་འཆར་འགོད།
 linear speed བྱང་བད་འགྲོགས་ཚད།
 linear transformation བད་བྱང་བརྟེ་འབྲུང།
 lingual gyrus རྩེ་དབྱིབས་ཐེ་རྒྱད།

linkage map མཐུད་ཐུགས་མཛད་སྤྱོད་པའི་ཐུགས་རྒྱུ་
 linked genes ཐུགས་མཛད་སྤྱོད་པའི་ཐུགས་རྒྱུ་
 Linnaean རིན་པོ་ལུ་ཐུགས་རྒྱུ་
 classification system ཐུགས་རྒྱུ་ཐུགས་རྒྱུ་
 lipase རི་ཆེ་ལ་ཐུགས་རྒྱུ་
 lipid རི་ཆེ་ལ་
 lipid bilayer རི་ཆེ་ལ་ཐུགས་རྒྱུ་
 liposome རི་ཆེ་ལ་ཐུགས་རྒྱུ་
 liquid རི་ཆེ་ལ་ཐུགས་རྒྱུ་
 liquid hydrogen རི་ཆེ་ལ་ཐུགས་རྒྱུ་
 bubble chamber རི་ཆེ་ལ་ཐུགས་རྒྱུ་
 listeriosis རི་ཆེ་ལ་ཐུགས་རྒྱུ་
 liter (L) རི་ཆེ་ལ་
 literal expression རི་ཆེ་ལ་ཐུགས་རྒྱུ་
 literal number རི་ཆེ་ལ་
 lithium (Li) རི་ཆེ་ལ་
 lithosphere རི་ཆེ་ལ་
 liver cancer རི་ཆེ་ལ་
 liver transplantation རི་ཆེ་ལ་
 living being རི་ཆེ་ལ་
 living cell རི་ཆེ་ལ་
 living organism རི་ཆེ་ལ་
 living staircase རི་ཆེ་ལ་
 living thing རི་ཆེ་ལ་
 lobe རི་ཆེ་ལ་
 local རི་ཆེ་ལ་
 local anesthesia རི་ཆེ་ལ་
 local clock རི་ཆེ་ལ་
 local cluster རི་ཆེ་ལ་
 local group རི་ཆེ་ལ་
 locomotor རི་ཆེ་ལ་
 locus རི་ཆེ་ལ་
 locus coeruleus རི་ཆེ་ལ་
 lodestone རི་ཆེ་ལ་
 logic རི་ཆེ་ལ་
 logical empiricism རི་ཆེ་ལ་
 logical positivism རི་ཆེ་ལ་

logical positivist རི་ཆེ་ལ་
 logistic growth རི་ཆེ་ལ་
 long-distance རི་ཆེ་ལ་
 synchrony རི་ཆེ་ལ་
 long-term depression རི་ཆེ་ལ་
 long-term memory རི་ཆེ་ལ་
 long-term potentiation (LTP) རི་ཆེ་ལ་
 longitude རི་ཆེ་ལ་
 longitudinal study རི་ཆེ་ལ་
 longitudinal wave རི་ཆེ་ལ་
 loop antenna རི་ཆེ་ལ་
 loops རི་ཆེ་ལ་
 Lorentz factor རི་ཆེ་ལ་
 Lorentz's contraction རི་ཆེ་ལ་
 loudness རི་ཆེ་ལ་
 low definition (LD) རི་ཆེ་ལ་
 low tide རི་ཆེ་ལ་
 low-resolution image རི་ཆེ་ལ་
 low-temperature sink རི་ཆེ་ལ་
 lucid dream རི་ཆེ་ལ་
 lumbar curve རི་ཆེ་ལ་
 luminance རི་ཆེ་ལ་
 luminosity རི་ཆེ་ལ་
 luminous intensity རི་ཆེ་ལ་
 lunar eclipse རི་ཆེ་ལ་
 lung cell རི་ཆེ་ལ་
 lung infection རི་ཆེ་ལ་
 lungfish རི་ཆེ་ལ་
 lupus རི་ཆེ་ལ་
 luteinizing hormone རི་ཆེ་ལ་
 lymph རི་ཆེ་ལ་
 lymph channels རི་ཆེ་ལ་
 lymph node རི་ཆེ་ལ་
 lymph system རི་ཆེ་ལ་
 lymph tissue རི་ཆེ་ལ་

lymph vessels རྩ་མེན་རྩ་ཆ།
 lymphatic system རྩ་མེན་མ་ལག
 lymphocyte རྩ་མེན་མ་བྱ་བ་།
 lysine ལེ་སིན།
 lysing ལེས་བཤེག་གཏོང་བ།
 lysogenic cycle or
 lysogeny འཕེམ་རྒྱུ་རྒྱུད་ལྡེལ།
 lysosome འབྱེད་གཞུགས།
 lytic cycle ཞིག་རྒྱུ་རྒྱུད་ལྡེལ།
 m/s རྒྱ་ཆ་མེར་བཞོད་པའི་མི་ཏུ་ར།
 macaque monkey རྩེ་ཏུ་མེ་ཀག
 machine འབྲུལ་ཆས།
 macroevolution འཕེལ་འབྱུང་ཆེན་མོ།
 macromolecule འདུས་རྒྱལ་ཆེན་མོ།
 macronutrient རགས་བརྩུད།
 macroparticle རྒྱལ་རགས་པ།
 macrophage རགས་ཟ།
 macroscopic གཞུགས་རགས་པའི།
 macroscopic
 properties མཐོང་བྱང་ཁྱད་ཆོས།
 macula མེར་ཐིག
 macula lutea མེར་ཐིག
 magenta དམར་རྒྱ།
 maglev ཁབ་ལེན་འདོགས་འགྱུག
 magnesium དཀར་གཡའ།
 magnet ཁབ་ལེན།
 magnetic declination ཁབ་ལེན་ཡོ་བྱར།
 magnetic domain ཁབ་ལེན་ཁྱབ་ཁོངས།
 magnetic field ཁབ་ལེན་ར་བ།
 magnetic field lines ཁབ་ལེན་ར་ཐིག
 magnetic force ཁབ་ལེན་བྱི་ཕྱགས།
 magnetic mirror ཁབ་ལེན་མེ་ལོང་།
 magnetic moment ཁབ་ལེན་ལྡེལ་ཚད།
 magnetic monopole ཁབ་ལེན་རྒྱུད་རྩྭ།
 magnetic pole ཁབ་ལེན་རྩྭ།
 magnetic pole
 reversal ཁབ་ལེན་བྱི་རྩྭ་ཐོག
 magnetic resonance
 imaging (MRI) ཁབ་ལེན་མཉམ་འདད་དབར་
 ལེན།

magnetic resonance
 spectroscopy (MRS) ཁབ་ལེན་མཉམ་འདད་ལོད་ཤལ་
 བརྟག་ཐབས།
 magnetically levitated ཁབ་ལེན་བྱིས་བཟུག་པའི།
 magnetism ཁབ་ལེན་རང་བཞིན།
 magnetite ཁབ་ལེན་གཏོར་ཚོ།
 magnetization ཁབ་ལེན་རྒྱུད་བསྐྱར།
 magnetoencephalog-
 raphy (MEG) རྒྱད་པའི་རྒྱུད་ར་རྒྱུག་དཔར།
 magnetohydrody-
 namics (MHD) ཁབ་ལེན་གཤེར་འགུལ་རིག་པ།
 magnification ཆེར་རྒྱུད།
 magnifying glass ཆེཤེལ།
 magnitude ཆད་མིས། ཆ་ཚད།
 magnocellular
 neurosecretory cell ཟགས་ཐོན་ལུང་ཆེན་དབར་ཆ་
 མ་བྱར་།
 magplane ཁབ་ལེན་འཕུར་ཐུ།
 main chain གཙོ་ཕྱེད།
 main sequence གཙོ་ཕིས། གོ་ཕིས་གཙོ་ཕོ།
 main sequence star གཙོ་ཕིས་རྒྱར་མ།
 major
 histocompatibility
 complex (MHC) ལུག་ཚད་འདར་བྱ། མ་ལེ་ལི་ཡ།
 malaria མ་ལིག་རྒྱུར་ཚ།
 malate མ་ལིག་རྒྱུར་ཚ་ཡང་དབུལ་
 dehydrogenase རྩིན་རྩུས།
 malfunction རྩེད་ལས་ལོག་པ།
 malic acid མ་ལིག་རྒྱུར་རྩུས།
 malignant glaucoma རན་འབྱིབ་བན་པ།
 malleus ཐོ་བྱས།
 maltose མེལ་མར་ད།
 mammal ལུ་གཞིས་སྟོན་ཆགས།
 mammary gland ལུ་མའི་རྩེན་བ།
 mammillary body ལུ་གཞུགས་(ལྷད་ཞོ་)
 mammillothalamic
 tract ལུ་གཞུགས་ལྷད་བྱུག་རྩེལ་ལམ།
 manic-depressive
 disorder འཕར་འབོབ་སེམས་ནད།
 mantle ས་ཡོལ།
 marburg virus མར་ཐུག་གཏན་ལྷིན།

membrane attack complex (MAC) རླུ་སྒྲིལ་ཚམས་བྱ།
 membrane potential རླུ་སྒྲིལ་རྒྱུ་ལ།
 membrane protein རླུ་སྒྲིལ་ཁྲི་རྒྱས།
 memory འདྲན་འཛིན།
 memory cell འདྲན་འཛིན་ཕྲ་ཕུང་།
 memory gap འདྲན་པའི་བར་སྔོང་།
 memory lapses གནས་སྐབས་འདྲན་ཉམས།
 memory T-cells འདྲན་འཛིན་ཕྲ་ཕུང་-ཇི།
 memristor (memory resistor) འདྲན་ཕྱན་འགོག་གཞུགས། འདྲན་གཞུགས།
 menarche ཐོག་མཚལ།
 Mendelian རྟེན་ཁལ་གྱི།
 meningitis འཕྱུ་མ་བྱ་སྐྱག་བརྒྱལ།
 meningocele རྒྱ་དར་འབྱར་ནད།
 menopause རྒྱ་མཚན་ཆད་པ།
 menstrual cycle རྒྱ་མཚན་རྒྱུན་འཁོར།
 menstruation རྒྱ་མཚན་འབབ་པ།
 mental disease མེམས་ནད།
 mental health disorder མེམས་ཁམས་འཕྲུག་རྒྱུན།
 mental process མེམས་ཀྱི་བྱེད་ཤིང་། མེམས་ཀྱི་རྒྱུད་ཤིང་། (མེམས་འགྲོམ།)
 mental state མེམས་ཀྱི་གནས་བབས། མེམས་བབས།
 mental stress མེམས་གནོན། མེམས་ཀྱི་གནོན་ཉེས།
 mentalizing མེམས་བབ་དཔྱག་པ།
 mercury ༡ དབུལ་ཆ། ༡ གཟམ་སྐྱག་པ།
 meristem འབྱས་སྒྲེ།
 Merkel cell རྩེད་ཀེལ་ཕྲ་ཕུང་།
 merkel receptors རྩེད་ཀེལ་སྒྲེ་ལེན་པ།
 merozoite དམ་རྒྱེས་རྒྱེ་དངོས།
 merry-go-round རྒྱིད་འཁོར།
 mesencephalic རྒྱད་པིམ་དབྱུས་མའི།
 mesencephalon རྒྱད་པིམ་དབྱུས་མ།
 mesoarchean period ཡར་བསྐལ་བར་མའི་དུས་རབས།
 mesoderm བར་ཕུན།
 mesolimbic མཐའ་འཁོར་དཀྱིལ་རྒྱད་ཀྱི་ཁྲོ་པ་
 dopamine system རྩེན་མ་ལག

mesolimbic pathway མཐའ་འཁོར་དཀྱིལ་རྒྱད་རྒྱུ་ལམ།
 mesolimbic system མཐའ་འཁོར་དཀྱིལ་རྒྱད་མ་ལག
 meson མི་སྟོན། འབྲིང་རྒྱལ།
 mesophyll ཁོ་མའི་ནང་པ།
 mesoproterozoic ཡར་བསྐལ་བར་མའི་དུས་རབས།
 period བར་ཆི།
 mesothelium བར་ཆི།
 Mesozoic era ཆེ་སྟོག་བར་སྐལ།
 messenger RNA བར་ཆེན་ཡར་མེན་མོ།
 (mRNA)
 meta-analysis ཡར་ཞིབ།
 metabolic རྒྱས་རྒྱུར་རྒྱུན་ཆ།
 abnormality རྒྱས་རྒྱུར་འབྲུང་ཡུལ།
 metabolic destinations རྒྱས་རྒྱུར་འབྲུང་ཡུལ།
 metabolic disease རྒྱས་རྒྱུར་འཕྲུག་ནད།
 metabolic waste རྒྱས་རྒྱུར་ཉྐྱགས་མ།
 metabolism རྒྱས་རྒྱུར། དུངས་ཉྐྱགས་འབྱེད་པ།
 metabolize རྒྱས་རྒྱུར། རྒྱས་འབྲུང་གཏོར་བ།
 metamorphosis གཞུགས་འབྲུར།
 metaphase འདུ་རྩོ།
 metaphase plate འདུ་ཐྱེར།
 metaphysics དངོས་ལུགས་ཤིག་པ།
 metencephalon རྒྱད་པིམ་འོག་མ།
 meteor རྒྱར་མདའ།
 meteorite གནམ་རྩོ།
 meter (m) མི་ཁར།
 methane མི་ཐེན།
 methionine མི་ཐ་ཡ་ཞིན།
 methodology ཐབས་ཚུལ།
 metric system བརྒྱུགས།
 metric units མི་ཁིག་བརྒྱུག་ཞི།
 micelle དག་མིལ།
 microbe ཕྲ་དངོས།
 microbe hunters ཕྲ་དངོས་འཚོལ་མཁན།
 microbial cells ཕྲ་དངོས་ཕྲ་ཕུང་།
 microbial gene ཕྲ་དངོས་ཤིགས་རྒྱས།
 microbial genomes ཕྲ་དངོས་ཐྱིད་ནོམ།
 microbiologist ཕྲ་གཞུགས་རྒྱེ་དངོས་ཤིག་པ་བ།

microbiology རྩ་གྲུགས་སྤྱི་དངོས་རིག་པ།
microbiome རྩ་དངོས་ཤིང་རྩིས། འཛོལ་ཁམས་
ལྗོངས།
microbiome genes རྩ་དངོས་ཤིང་རྩིས་རིགས་རྩིས།
microbiota རྩ་དངོས་འདུས་རྩིས།
microelectrode རྩིག་རྩིས་ལྗོངས།
microevolution རྩ་བའི་འཕེལ་འགྱུར།
micrograph རྩ་རིས།
micrometer མ་ཡི་ཁྲི་མ་ཁྲུང་།
micronutrient རྩ་བཅུད།
microorganism རྩི་དངོས་ལྗོངས།
microparticle རྩལ་ལྗོངས།
microsaccade འཕྲུག་འགྲུག་ལྗོངས།
microscope རྩ་ཤེལ།
microscopic ཏ་ཅང་ལྟ་བུའི།
microsecond རྩ་ཆ་ས་ཡི་ཆ།
microstate རྩ་བའི་གནས་བབས།
microtremor རྩ་འདར།
microtubule རྩུབ་ལྗོངས།
microtubule རྩ་ལྟར་རྩིས་འདུས་ཀྱི་ལྷན་ལྗོངས།
cytoskeletal network རྩ་ཆོགས།
microvilli རྩ་ལྗོངས།
microwave རྩ་རྩུབས།
microwave radiation རྩ་རྩུབས་འཕྲེད་འཕྲོ།
microwire རྩ་རྩུད།
mid frontal cortex རྩ་དྲན་མའི་ལྷན་དྲན་འཕྲེད་པ།
midbrain དྲུའི་ལྷན།
middle age དང་ཡོལ།
middle frontal gyrus རྩ་དྲན་མའི་ལྷན་དྲན་འཕྲེད་པ།
midget cell རྩ་ཆུང་ལྗོངས།
midpoint དྲུའི་ཆོག་པ།
midsagittal རྩ་དྲན་མའི་ལྷན་དྲན་འཕྲེད་པ།
midwife རྩི་གཡོག་མ།
mile མེ་ལི།
milky Way galaxy དྲུ་ཆོགས་སྤྱི་ལྗོངས།
millisecond རྩ་ཆུང་ལྗོངས།
mind-body dualism རྩ་སེམས་གཉིས་བྱུང་གི་ལྗོངས།
mind-wandering རྩ་སེམས་སྤྱི་ལྗོངས།

Mindfulness- རྩ་ཆ་ལྟར་བཞག་ལ་བརྩོན་པའི་
Based Stress རྩ་སེམས་དཔལ་གཅོག་ལའབས།
Reduction(MBSR)
mineral གཉེར་རྩིས།
mineralocorticoid མི་ཉེ་དཔལ་ཁྲི་ཁྲི་ཡི་ཉེ་རྩིས།
receptor (MR) རིན་པ།
mingling motion གཉེར་འགྲུལ།
Miocene གསར་བའི་དུས་རྒྱུས།
miracle drug རྩ་ལྗོངས།
mirror neuron མི་ཁོང་དབང་ཆ་ལྟར་གྲུགས།
mirror neuron system མི་ཁོང་དབང་ཆ་ལྟར་གྲུགས་
མ་ལག
mirror stimulation མི་ཁོང་མཆོངས་བཅོས། (མི་ཁོང་
ལྟར་གྲུགས་མཆོངས་བཅོས།)
misattribution རྩ་ཆོས་ལོག་སྤྱོད།
missing data རིང་བཞགས་ཀྱི་ལྗོངས་ལོ།
mitochondria རྩ་སྤྱོད་དབང་ལྗོངས།
(mitochondrion)
mitosis གྲུགས་ལྟར་གཉིས་འབྱེ།
mitral valve རི་གཉིས་ཀྱི་འདབ།
mixer བཟུ་ཆས།
mixture འབྲེས་རྩིས།
modal class མང་ཁྲུངས་ཁྲུང།
modality རྩིས་ཀྱི་ལྗོངས།
mode མང་ཁྲུངས།
model དཔེ་གྲུགས།
modular theory of རྩ་སེམས་ཀྱི་དུས་ཚན་རྩིས་གཞི
mind
modularity དུས་ཚན་རང་བཞིན།
modulation རྩིས་སྤྱོད།
mold ཏ་མ་ལྗོངས།
mole རྩིས།
molecular biology འདུས་ལྗོངས་ཀྱི་དངོས་རིག་པ།
molecular clocks འདུས་ལྗོངས་ཀྱི་དུས་འཛིན་
འཁོར་ལོ།
molecular elements འདུས་ལྗོངས་ཀྱི་ལྗོངས།
molecular evolution འདུས་ལྗོངས་འཕེལ་འགྱུར།
molecule འདུས་ལྗོངས།
mollusca རྩ་སྤྱི་ (ལྟོ།)
mollusk རྩ་སྤྱི།

moment of inertia འཁོར་ལོགས།
 momentum འགལ་ཚད།
 monatomic gas རྩལ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་གཞུགས།
 monaural sound བར་རྒྱུ་གི་ཐུ།
 mono ཆེག
 monoamine ཡ་མིན་རྒྱུ་ལྡན།
 monoamine ཡ་མིན་རྒྱུ་ལྡན་གྱི་དབང་རྩ་
 neurotransmitter འཕྲིན་པ།
 monoatomic རྩལ་ཕྲན་རྒྱུ་པའི།
 monochromatic ཆོས་གཅིག་གི།
 monochromatic light ཆོས་གཅིག་འོད་ཟེད།
 monochromatic vision ཆོས་གཅིག་མཐོང་ཆོད།
 monochrome ཆོས་གཅིག
 monocyte གཅིག་ལྡན་ཕྲ་ཕྱུང་།
 monomer རྒྱུ་གཞུགས།
 monomial རྒྱུ་ཆོན།
 monophonic sound བར་རྒྱུ་གི་ཐུ།
 monophosphate ས་མི་ལེན་ཆེག་ལྡན།
 monophyletic རིགས་ཁྲུངས་རྒྱུ་ལྡན།
 monopole རྒྱུ་ལྡོ།
 monosaccharide ཀ་ར་རྒྱུ་ལྡན། ཆེག་མངར།
 monosynaptic reflex མཚམས་རྒྱུ་ལྡན་འགལ།
 monotreme mammal རྩོ་གཅིག་རྩ་གསོས་ཕྱོག་ཆགས།
 mood རྩམས།
 moon རྩ་བ།
 morbidity རྩད་ཀྱི་ཁྲུང་ཆད། རྩད་ཆད།
 morphology གཞུགས་འགྱུར་རིག་པ།
 mortality བེ་ཆད། བེ་གུངས།
 morula སེ་རྩུམ།
 mosaic རྩ་བཞོད།
 moss རྩོག་ཕིང་།
 mossy fibers རྩོག་ཕིང་ཆ་རྩུས།
 mother cell མ་ཕུམ་ཕྱ་ཕྱུང་།
 motion འགལ་ཕྱོད།
 motor རྩལ་ཆས།
 motor cortex འགལ་ཕྱོད་ཡུད་ཕྱུན།
 motor effect རྩལ་ཆས་རྩམ་ལྡང་།
 motor generator འགལ་ཕྱོད་ལྷེད་ཆས།
 motor movement འགལ་ཕྱོད་བྱ་བ།

motor nerve cells འགལ་ཕྱོད་དབང་རྩ་ཕྱ་ཕྱུང་།
 motor neuron འགལ་ཕྱོད་དབང་རྩ་ཕྱ་གཞུགས།
 motor neuron alpha ཡལ་ཕ་འགལ་ཕྱོད་དབང་རྩ་ཕྱ་
 གཞུགས།
 motor neuron འགལ་ཕྱོད་དབང་རྩ་བག་ལ།
 paralysis འགལ་ཕྱོད་བག་ལ།
 motor paralysis འགལ་ཕྱོད་བག་ལ།
 motor system འགལ་ཕྱོད་མ་ལག
 motorboat རྩུམ་བྱ།
 mound ས་ཕྱུང་།
 mouthpiece (ཁྱིད་བུའི་) ར་ཆ། ར་ཆ་བ།
 movement གཡོ་འགལ།
 movement proteins འགལ་བྱེད་ཐུ་རྩམ།
 MRI རྩུད་དཔར།
 mRNA བར་ཆེན་ཡར་མེན་མེ།
 mucous བེ་རྩུབས་ཅན།
 mucus བེ་རྩུབས།
 mucus-producing རྩུབས་ལྷེད་ཕྱ་ཕྱུང་།
 cells ཕྱ་ཕྱུང་མར་ལྡན།
 multicellular ཕྱ་ཕྱུང་མར་ལྡན་གྱི་ཐུ་ལྷེ་དངོས།
 multicellular organism ཕྱ་ཕྱུང་མར་ལྡན་གྱི་ཐུ་ལ།
 multimodal brain ཕྱ་ཕྱུང་མར་ལྡན་ཐུ་ལ།
 areas ཕྱུར་ཆེས།
 multiplication ཕྱུར་ཆེས།
 multipolar neuron ཕྱུ་མར་དབང་རྩ་ཕྱ་གཞུགས།
 multipotent ཕྱ་ཆོགས་རྩམ་པ།
 muon ཕིུ་ཨོན་རྩལ།
 muon neutrino ཕིུ་ཨོན་གྱི་མ་ཉིང་ཕྱ་རྩལ།
 muonic leptons ཕིུ་ཨོན་ལེབ་འོན།
 muscle བ་གནད། བ་ཁྲིམ།
 muscle fiber བ་གནད་ཉག་མ།
 muscle recoil བ་ཁྲིམ་ཕྱིར་ལྡོག
 muscle spindle བ་ཁྲིམ་འཕང་མ།
 muscle tissue བ་གནད་ཕང་བྱུབ།
 muscular system བ་ཁྲིམ་མ་ལག
 musculoskeletal བ་ཁྲིམ་རྩམ་ཕྱོད་ཀྱི།
 musculoskeletal བ་ཁྲིམ་རྩམ་ཕྱོད་མ་ལག
 system ཕྱ་ཆད། དབྱུངས་རྩུགས།
 musical notes ཕྱ་ཆད། དབྱུངས་རྩུགས།
 musical scale དབྱུངས་རིམ།

nerve	དབང་ཚ།	neuroendocrine	དབང་ཚ་ནང་མེན་བཟང་གཞིར་།
nerve cell	དབང་ཚ་ཕ་ཕྱང་།	signaling	དབང་ཚ་ཆགས་ཚུལ།
nerve center	དབང་ཚ་ཉེ་ཚ་འདུས།	neurogenesis	དབང་ཚ་དཔར་ཆས། དབང་ཚ་
nerve cord	དབང་ཚ་རྒྱུ་མ་ཐག།	neuroimager	དབང་ཚ་དཔར་ཆ་ལྟ་སྟངས།
nerve fiber	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་དེ། དབང་	neuroimaging	དབང་ཚ་དཔར་ཆ་ལྟ་སྟངས།
	ཚུལ་ཉེ་ཐག་མ།	paradigm	དབང་ཚ་དཔར་ཆ་ལྟ་སྟངས།
nerve impulse	དབང་ཚ་ཉེ་འཕར་བཟང་།	neuroimaging studies	དབང་ཚ་དཔར་ཆ་ལྟ་སྟངས་ལྟ་སྟངས།
nerve roots	དབང་ཚ་ཉེ་ཚ་བ།	neuroimmunology	དབང་ཚ་ནང་འགྲོག་ལྟ་སྟངས།
nervous system	དབང་ཚ་མ་ལག།	neurology	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།
nervous tissue	དབང་ཚ་ཉེ་ཕྱང་བྱ་བ།	neuromuscular	དབང་ཚ་དང་པུ་མུ་མ་ལྟ་སྟངས།
net	གཙང་ལྗག།	junction	མཚམས།
net charge	གཙང་ལྗག་ལྗག་ལྗག།	neuron	དབང་ཚ་ཕ་ཕྱང་བྱ་བ།
net force	གཙང་ལྗག་ལྗག་ལྗག།	neuronal	དབང་ཚ་ཉེ་མཚམས་ལྟ་སྟངས།
network	བྱ་བ།	synchronization	དབང་ཚ་ཉེ་མཚམས་ལྟ་སྟངས།
neural correlate	འབྲེལ་ཆུལ་དབང་ཚ།	neuronal system	དབང་ཚ་ཕ་ཕྱང་བྱ་བ་མ་ལག།
neural correlates of	རྒྱུ་ཤེས་འབྲེལ་ཆུལ་དབང་ཚ།	neuropathy	དབང་ཚ་ཉེ་ནད།
consciousness		neuropeptide	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།
neural crest	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།	neuropharmacology	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས། དབང་ཚ་ཉེ་
neural fold	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།		ཐག་ལྟ་སྟངས་ལྟ་སྟངས།
neural growth cone	དབང་ཚ་ཉེ་འཕར་བྱ་བ་ལྟ་སྟངས།	neuroplasticity	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།
	གཙང་ལྗག་ལྗག་ལྗག།	neuroscience	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།
neural network	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།	neuroscientist	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།
neural oscillation	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།	neurosecretory cell	ཐག་ལྟ་སྟངས་དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།
neural plate	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།	neurospora	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།
neural plate border	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།	neurosurgeon	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།
neural system	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།	neurotoxin	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།
neural tube	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།	neurotransmission	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།
neuroanatomy	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།	neurotransmitter	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།
neurobiology	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས། དབང་ཚ་ཉེ་	neurovascular	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།
	ཐག་ལྟ་སྟངས་ལྟ་སྟངས།	coupling	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།
neurobiology of	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།	neutral leptons	མ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།
memory		neutrino	མ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས། དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།
neurochemistry of	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།	neutron	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།
emotion		neutron degeneracy	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།
neurodegenerative	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།	pressure	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།
condition		neutron star	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།
neurodegenerative	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།	neutrophil	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།
disorder	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།	new fear association	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།
neuroendocrine	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།	Newton (N)	དབང་ཚ་ཉེ་ཐག་ལྟ་སྟངས།

nuclear combination མེ་རྩལ་འབྲུ་བ།
nuclear energy མེ་རྩལ་རྩལ་བ།
nuclear envelope ཉིང་སྒྲགས།
nuclear fission མེ་རྩལ་གསལ་འབྱུང།
nuclear force མེ་རྩལ་ཕྱགས།
nuclear fuel མེ་རྩལ་བྱང་ཇུས།
nuclear fusion མེ་རྩལ་འབྲུས་འབྱུང།
nuclear magnetic resonance imaging (NMRI) མེ་རྩལ་ཁབ་ལེན་མཉམ་འདད་
མྱོག་པར།
nuclear membrane ཉིང་སྒྲི།
nuclear physics མེ་རྩལ་དངོས་ཁམས་དིག་པ།
nuclear pore ཉིང་ཁྲང་།
nuclear power མེ་རྩལ་རྩལ་སྒོབས།
nuclear reaction མེ་རྩལ་འབྱེས་འབྱུང།
nuclear reactor མེ་རྩལ་བསྐྱུན་ཆས།
nuclear weapon མེ་རྩལ་མཚན་ཆ།
nuclease ཉིང་ཕྲ་མྲིན་ཇུས།
nucleic acid ཉིང་སྦྱར།
nucleolus ཉིང་བྲ།
nucleon མེ་ཆ། (མེ་རྩལ་གྱི་ཆ།)
nucleosynthesis མེ་རྩལ་སྦྱོར་བྱུང།
nucleotide ཉིང་རྩལ་བྲུབ་ཆ།
nucleus མེ་ཉིང་། ཉིང་རྩལ།
nucleus ཁོང་བྲ། ཆུན་བྲ། ཆམ་བྲ།
nucleus མེ་རྩལ།
nucleus accumbens ཉིང་འདབས་སྡེ་རིལ།
nullizygous རིགས་དམན།
numerical analysis བྲངས་འབྲེལ་དབྱི་ཞིབ།
nurture སྦྱོར་བྱང་།
nutrient འཚོ་བཅུད། བཅུད་ཇུས།
nutrition འཚོ་བཅུད།
nutritious བཅུད་ལྗན།
nutritive value བཅུད་ཡོན།
oak tree བེ་ཁྱིང་།
obese ཆེ་ཆེས་པ། ཐུགས་བྲགས་པ།
obesity ཆེ་ནད། ཐུགས་ནད།
objective reality གཞི་དངོས་པོ་དེ་དང་བཞིན། ལྷལ་
དངོས་པོ་དེ་དང་བཞིན།

objective truth གཞི་དེ་བདེན་པ།
objectively true གཞི་དེ་ཆ་ནས་བདེན་པ།
objectivism གཞི་སྒྲུབ།
oboe ལུ་སྒྲ། (སྒྲིང་བྲ་ཞིག)
observation ལྟ་ཞིབ།
obsessive ཞེན་ཤོར།
obsessive compulsive disorder དབང་མེད་ཞེན་ཤོར་འཁྲུགས་
སྒྱོན།
occipital lobe ལྷག་པལ། ལྷག་འདབ།
octagon བཅུད་དབྱིབས།
octave བཅུད་ཆུན།
ocular drift མིག་གི་འཁྲུམ་བསྐྱོད།
oculomotor nerve མིག་འགྲལ་དབང་ཆ།
odometer རྒྱང་ཁ།
offspring རྒྱུད་འཛར།
ohm (Ω) ཨོམ།
ohm's law ཨོམ་གྱི་གཏན་ཁྲིམས།
old age ཆས་འཁོགས།
olfaction ཇི་ཚར།
olfactory ཇི་ཚར་གྱི།
olfactory bulb ཇི་ཚར་རིལ་བྲ།
olfactory epithelium ལྷ་བྲག་གི་ནང་ཕྱུན།
olfactory mucus ལྷ་བས་སྦྱ།
olfactory nerve ཇི་ཚར་དབང་ཆ།
olfactory placode ཇི་ཚར་ཆལ་བྲ།
olfactory receptor ཇི་ཚར་སྡེ་ལེན་པ།
oligocene ཉིང་ཤས་དྲུས་སྐབས།
oligopotent ཉིང་འབྱུང་རྩལ་བ།
oligosaccharide ཀ་ར་ཉིང་ལྗན། (ལྷ་མང་མངར་
ཇུས།)
on and off pulses འཕར་འགྲལ་གཏོར་འགོག
ongoing baseline འགྲོ་ལུས་གཞི་ཐིག འགྲོ་ལུས་
གཞི་མཚམས།
oocyst ཁམས་དམར་ལྗང་བྲ།
oocyte སྒོང་རྩལ།
oogenesis ཁམས་དམར་སྦྱེད་རིམ།
oogonia ཁམས་དམར་ས་བོན།
ookinete ལྷིང་བསྐྱོད་ཁམས་དམར། ལྷིང་
དམར།

ootid	ཁམས་དམར་ཁམས་ལྷག	organic compounds	ཕྱི་ཐུན་འདུས་ཐུས།
open awareness	རིག་པ་དཀྱིལ་ཡངས།	organic light emitting diode (OLED)	ཕྱི་ཐུན་འོད་འཕྲོའི་ལྷ་གཉིས་ལྷ་བྱ།
open structure	བཞོད་ཡངས།	organic molecule	ཕྱི་ཐུན་ཕྱི་འདུས་རྩལ།
open structured crystal	བཞོད་ཡངས་དྲུངས་གཞུགས།	organism	ཕྱི་དཛོས།
open system	ཕྱི་བའི་མ་ལག	organismal	ཕྱི་དཛོས་ཀྱི།
open universe	ཕྱི་བའི་འཇིག་རྟེན།	organismal system	ཕྱི་དཛོས་མ་ལག
opsin	ཨོཔ་མིན་ཁྲི་ཐུས།	organogenesis	དབང་པོ་དོད་ཆུལ། དབང་པོ་དོད་རིམ།
opsonin	ཐུབས་ཐུས།	oscillation	རྒྱས་འགྲལ།
opsonization	ཐུབས་རྒྱུད།	oscillator	གཡོ་བྱེད།
optic chiasm	མིག་རྩེ་རྩེ་མཚམས།	oscillatory frequency	རྒྱས་འགྲལ་རྒྱས་ཕྱོད།
optic nerve	མིག་གི་དབང་ཅུ། ལྷ་བྱེད་དབང་ཅུ།	oscillatory motion	རྒྱས་བའི་འགྲལ་ཕྱོད།
optic tract	མིག་གི་རྩ་ལམ།	oscilloscope	རྒྱས་འགྲལ་རྟོན་ཆས།
optical fiber	འོད་ཐག	otic placode	ལྷ་འཛལ་བ།
optical telescope	འོད་རྒྱབས་རྒྱུད་ཤེལ།	otoliths (utricle and saccule)	རྩ་ཕྱེད།
optics	འོད་རིག་པ།	ought self	དགོས་བདག
optimal	ཞིགས་ཤོས། འཚམས་ཤོས། ཡང་ཅེ། ཅེ་ཕྱད།	out of phase	ངོ་མི་མཐུན་པ།
optogenetics	འོད་ལྷན་རིགས་ཐུས་རིག་པ། འོད་ལྷན་རིགས་ཐུས།	outer membrane	ཕྱི་མ་ཕྱི་མ།
oral cavity	ཁའི་བྲ་ག	output	ཐོན་ལྷན། འབྲས་བླ།
orbit	སྒོར་བ། སྒོར་བ་རྒྱག་པ། འཁོར་ལམ།	output distance	ཕྱི་འཕྲིན་རྒྱུད་ཐག
orbitofrontal cortex	མིག་མདུན་ཐུང་ཕྱོད།	output force	ཕྱི་འཕྲིན་ཕྱི་ཕྱགས།
orchestra	རོལ་རྩེད་བྲ་ཁག	ovary	བསམ་མེད།
order	ཐུལ།	over weight	ལྗོད་ཆེས་བ།
order pair	རིམ་ཅུ།	overlapping gene	ཐུབ་རྩེད་རིགས་ཐུས།
ordovician period	མཚེ་རྒྱས་དྲུས་བབས།	overload	ཐུག་བཟལ།
orexin	དང་སད་འཕྲིན་པ།	oviduct	ཁམས་དམར་ལྷ་བྱ།
organ	འབྲད་རོལ། (རོལ་ཆས་ཤིག)	ovulation	ཁམས་དམར་རྒྱུད་འདོན།
organ	དབང་པོ། བྱས་ཀྱི་དབང་པོ།	ovulation cycle	ཁམས་དམར་རྒྱུད་འདོན་འཁོར་རྒྱུ།
organ donor	དབང་པོ་རྒྱུན་མཁུ།	ovum	ཁམས་དམར་ལྷ་བྱུང་།
organ of Corti	ཁོར་ཁྱེ་དབང་པོ།	oxaloacetate	ཨོག་ས་ཨོ་ཨ་མི་ཁྱེད།
organ pipe	འབྲད་རོལ་ལྷ་བྱ།	oxidization	འཚོ་རྒྱུད་རྒྱུད་ལྷེད།
organ system	དབང་པོ་འདེམ་ལག	oxidize	འཚོ་རྒྱུད་རྒྱུད་ལྷེད།
organ transplantation	དབང་པོ་རྒྱ་འཇུགས།	oxygen	འཚོ་རྒྱུད།
organelle	དབང་ལྷ།	oxygenated blood	འཚོ་རྒྱུད་ཐུན་བའི་ཁྱག
organic	ཕྱི་ཐུན།	oxytocin	ཨོག་མི་ཁྱེ་མིན། (མིན་ཐུས།)
		ozone	ཨོ་ཚོན།

ozone layer ཡ་ཅོན་རྒྱུད་ཡིན།
 pacemaker འགྲོམ་ཆས། རྒྱལ་ཆས།
 pacinian corpuscles བེ་སི་ནིན་ཆ་ལྡེ།
 padded dashboard བར་བཙངས་མདུན་པང་།
 paint gun ཆོས་མདའ།
 pair bond གཉིས་གཙུགས།
 paleoarchean period ཡང་བསྐལ་རྒྱུད་མདེད་རྒྱུ་རབས།
 Paleocene རྒྱུད་བདེ་དྲུས་རྒྱུ་རབས།
 paleogene period རྒྱ་རྒྱུ་དྲུས་རབས།
 paleontologist གདོད་མདེ་རྒྱུད་དོས་རིག་པ་བ།
 paleontology གདོད་མདེ་རྒྱུད་དོས་རིག་པ།
 paleoproterozoic period ཡང་བསྐལ་རྒྱུད་མདེད་དྲུས་རབས་ཀྱི་ཕུང་།
 paleozoic era གནའ་བསྐལ། ཆོ་སྟོན་གནའ་རྒྱལ།
 palpitation རྩིང་སྒྱུགས་པ།
 pancreas གཤེར་མ། གཤེར་མེན། མེ་གནས།
 pancreatic cell གཤེར་མེན་ཕྱ་ཕྱང་།
 pandemic གྲན་ཁུབ་ནད་ཡམས། གཉན་ནད་ནག་པོ།
 pandemic disease གྲན་ཁུབ་ནད་ཡམས།
 parabola གྲག་ལམ། གྲག་དབྱིབས།
 parabolic mirror མེ་ཁོང་གྲག་མ།
 paracrine གཞན་མེན་བྱ། ཉེ་མེན་བྱ།
 paracrine signaling ཉེ་མེན་བརྒྱུ་གཏོང་། ཟགས་ཉེ་འཕྲིན་གཏོང་།
 paradigm གཞི་རྒྱུད་ལྟ་བུ།
 paradigm shift གཞི་རྒྱུད་ལྟ་བུ་གྱུར་བ།
 parahippocampal (PHC) cortex མཆོ་རྟེ་མཐའ་འཁོར་ལྷན་པུན།
 parahippocampal gyrus མཆོ་རྟེ་མཐའ་འཁོར་ཟེ་རྒྱུད།
 paralimbic network ཉེ་བདེ་ལྷན་ཉིང་བྲ་ཆོགས།
 parallax མཐོང་ཁུད།
 parallax second མཐོང་ཁུད་སྐར་ཆ།
 parallel བད་གཤེབ།
 parallel circuit གཤེབ་སྒྲེལ་སྒྲིག་ལམ།
 parallel lines གཤེབ་ཐིག
 parallel processing བད་གཤེབ་བྱེད་ཡིན།
 parallelogram གཤེབ་ཡིས།
 parallelogram rule གཤེབ་ཡིས་འགྲོ་བྱུགས།

paralympics རྒྱལ་སྤྱི་དབང་པོ་རྒྱན་ཅན་གྱི་ཆོད་འབྲན།
 paralysis བྱིབ་རྒྱུན།
 paramagnetic ཁབ་འབྲེན།
 paramecia འཛོང་ལྷན།
 parameter རྒྱགས་བྲངས། ཆད་གཞི།
 parasite གཞན་ཟ།
 parasitic disease གཞན་ཟས་བྱངས་པའི་ནད།
 parasymphathetic nerves ཉེ་བདེ་གཅེས་རྒྱུ་དབང་རྒྱ།
 paravertebral sympathetic ganglia རྒྱལ་འདབ་གཅེས་རྒྱུ་རྒྱ་འདུས།
 parent cell རྒྱུད་བྱེད་ཕྱ་ཕྱང་།
 parietal cell ཐེབས་བྱི་ཕྱ་ཕྱང་།
 parietal lobe ཐོང་པལ། གཙུག་འདབ།
 parieto-occipital sulcus གཙུག་ལྷག་བར་ལུལ།
 Parkinson's disease པར་ཀིན་མོན་གྱི་ནད། (ཆོ་དཀར་གྱི་ནད་ཅིག)
 parsec པར་སེག་གཞུ་ཁུག་སྐར་ཆ།
 partial ཆ་ཙམ། རྩྱགས་རེ་བ། རྩྱགས་ཙམ།
 partial epilepsy ཆ་པས་བརྒྱལ་གཞེར།
 partial negative charge མ་ཁུར་ཉི་ཆེ་བ།
 partial positive charge མོ་ཁུར་ཉི་ཆེ་བ།
 partial seizure ཆ་པས་འདར་རིངས།
 partial tone གདངས་ཆ།
 particle རྩལ།
 particle accelerator རྒྱུར་རྫོན་རྩལ་ཆས།
 particle collider ཕྱ་རྩལ་བརྒྱལ་ཆས།
 particle physicist ཕྱ་རྩལ་དོས་ཁམས་རིག་པ་བ།
 particle physics ཕྱ་རྩལ་དོས་ཁམས་རིག་པ།
 parvocellular neurosecretory cell ཐགས་ཐོན་ཕྱང་རྒྱུད་དབང་རྒྱ་ཕྱང་།
 pascal (Pa) པ་སི་ཁལ།
 Pascal's principle པ་སི་ཁལ་གྱི་རྩ་དོན།
 passive immunity གཞན་རྒྱུད་ནད་འགོག
 passive transport རང་འཁྱེར།

patent བོད་ཅན་གསལ།
 patented བོད་ཅན་གསལ་བཞུགས་སྐོར་།
 path ལྷོ་ལམ།
 pathogen རྩོད་མིན་ལྷོ་ལམ།
 pathology ༡ རྩོད་མིན་གྱི་རིག་པ། ༢ རྩོད་མིན་གྱི་ལྷོ་ལམ།
 pathway ལྷོ་ལམ།
 pattern བཞུགས་སྐོར་གྱི་ལམ།
 payload རིག་པའི་ལྷོ་ལམ།
 peak རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 peak emission རྩོད་མིན་གྱི་ལམ་གྱི་ལྷོ་ལམ།
 Pelton wheel རིམ་ལོ་རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 pendent chain དབྱེད་ལྷོ་ལམ།
 pendulum དབྱེད་ལྷོ་ལམ།
 penicillin རིམ་ལོ་རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 peninsula རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 pentagon རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 pentose རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 pentose sugar རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 penumbra རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 pepsin རིམ་ལོ་རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 peptide རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 peptide bond རིམ་ལོ་རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 peptide hormone རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 peptidoglycan རིམ་ལོ་རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 perceive རིམ་ལོ་རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 percentile རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 perception རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 percussion རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 perfectly elastic རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 perfectly inelastic རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 collision རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 perfusion རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 periaqueductal gray matter རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 perigee རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 perimysium རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 period རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 period རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།

periodic རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 periodic table རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 periodic table of elements རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 peripheral རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 peripheral circadian clock རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 peripheral ganglia རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 peripheral nerve རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 peripheral nervous system (PNS) རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 peripheral sensitization རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 permeability རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 permeable རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 Permian period རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 perpendicular རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 perpetual motion རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 perpetual-motion machine རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 persistence རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 perspective རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 perturbation རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 pesticide རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 petal རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 petroleum རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 pH རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 phagocyte རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 phagocytic cells རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 phagocytosis རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 phanerozoic eon རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 pharmaceutical industry རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 pharmacologically རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 pharynx རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 phase རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 phased out རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 phasic རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།
 phenomenology རྩོད་མིན་གྱི་ལམ།

phenotype དྲིགས་ཇུས་མངོན་རྒྱུ།
phenotypic plasticity དྲིགས་ཇུས་མངོན་རྒྱུ་མཉེན་གཤིས།
phenylalanine བི་ན་ཡིལ་ཨ་ལ་ནིན།
phenylketonuria བི་ན་ཡིལ་གེ་ཏོན་གཅིན་བབས།
pheromone མེན་ཇི།
phlegm བད་ཀན།
phloem བཅུད་ལམ།
phlogiston theory མེ་ཇུས་ཀྱི་རྒྱུ་ལུགས།
phoneme གདངས་ཅུ།
phonetics ལྷ་གདངས་དིག་པ།
phonograph ལྷ་འཁོར།
phonograph record ལྷ་ཐེར།
phonology རྒྱུ་གདངས་དིག་པ།
phosphate འོད་ཀྱི་མ་མདེ་ལྷུང་ཙ།
phosphodiester འོད་མ་ཡེ་སི་ཏར་གཉིས་འདུས།
phosphoenolpyruvate འོད་མ་ཡེ་ནོལ་ལེ་ཅ་མེ་ཏ།
phosphofructokinase འོད་མ་ཕུ་ཅུ་མར་ལྷོར་ལྷན་ཇུས། (PFK)
phosphoglycerate འོད་མ་ལྷེ་ཡི་སི་ལེ་ཏ།
phosphoglycerate mutase འོད་མ་ལྷེ་ཡི་སི་ལེ་ཏ་བསྐྱར་ལྷན་གྱིན་ཇུས།
phospholipid མོ་སི་མོ་ཡི་ཞག འོད་མ་དེ་ཡི་ཆེལ།
phosphor འཛེར་ཇུས།
phosphorescence བཅུད་འཛེར།
phosphorus འོད་ཀྱི་མ་མ།
photoautotroph འོད་ལྷོར།
photocell འོད་ཇུས་ལྷོག་ལྷན།
photodetector འོད་རྩལ་ཆོར་ཆས།
photoelectric effect འོད་ལྷོག་རྩལ་རྩྭ་ད།
photoflash འོད་འཕྱུག
photometry འོད་ཚད་དིག་པ། འོད་ཚད།
photomicrograph ལྷ་པར། ལྷ་དེས།
photon འོད་རྩལ།
photopigment འོད་ཆས།
photoreceptor འོད་རྩལ་རྩེ་ལན་པ།
photosphere འོད་ཕྱིན།
photosynthesis འོད་ཀྱི་ལྷོར་ཐེབ། འོད་ལྷོར།
phototransduction འོད་རྩལ་བད་ལྷོར།

photovoltaic cell འོད་ལྷེད་ཚོལ་ཚད་ལྷོག་ལྷན།
photovoltaic ink འོད་ལྷེད་ཚོལ་ལྷན་ལྷག་ཚ།
photovoltaic power sheets འོད་ལྷེད་ཚོལ་ལྷན་ལྷོག་ལྷན།
photovoltaic solar cell འོད་ལྷེད་ཚོལ་ལྷན་ཉི་ཟེང་ལྷོག་ལྷན།
phylogeny ཆོགས་ལྷེད་འཕེལ་དེམ།
phylum ལྷེ།
physical basis of compassion ལྷིང་ཆེད་འཕེལ་རྟེན།
physical reasoning ཕྱི་དངོས་པོའི་གཏན་ཆོགས།
physical repair གཞུགས་བཙོས། (གཞུགས་ཕུང་ཉམས་གསོ།)
physical restoration གཞུགས་གསོ། (གཞུགས་ཕུང་བསྐྱར་གསོ།)
physical science དངོས་གཞུགས་ཆོན་དུག
physics དངོས་ཁམས་ཆོན་དུག
physiologic system འཕེལ་གནས་མ་ལག
physiological process འཕེལ་ཕུང་འཕྱོ་འཕྱགས།
physiologist འཕེལ་གནས་དིག་པ་བ།
physiology འཕེལ་གནས་དིག་པ།
phytoplankton འོད་ལྷོར་མཆོག་ཡེད།
piano བེལ་ནོ། རྒྱ་ལྷོར།
piccolo ལྷིང་ཅུ་བུ་གཤམ།
pie chart གོར་དེས།
pigment ཆོན་ཇུས།
pigment cell ཆོན་མི་ཕུ་ཕུང་།
pile driver གཏུང་འཕྱུགས་འཕུལ་ཆས།
pineal body/ pineal gland བར་འབྲུ་གཞུགས་ཕུང་། བར་འབྲུ་མེན་ཅ།
pinna རྩ་གཤོག
pion བ་ཡོན་རྩལ།
Pioneer 10 ལྷོལ་འབྱེད་པ་ ༡༠
piston ལྷུང་མདའ།
pit ཀྱང་ཅ། རྩྭ་ད།
pit-derived eye ཀྱང་མིག
pitch རྩ། དབུངས་རྩ།
pituitary gland བི་ཅུ་མེན་ཅ།
placebo རྟག་བཟོས་པན་ལྷན།
placenta ག་མ།

plague བི་ལེག་གཉན་རིམས།
 Planck's constant (h) བི་ལེང་ཁི་བནན་གྲངས།
 plane mirror རོས་སྒྲིམས་མེ་ལོང་།
 plane-polarized wave རོས་རྒྱུ་སྒྲེ་འཕུལ་གྱི་རྒྱབས།
 planet གཟུང་།
 planetary nebula གཟུང་འབྲུ་མྱིན་ཕྱང་།
 plankton མཚེ་གཡོང་།
 plant ཆི་ཕིང་།
 plasma རྒྱག་འདུར། རྒྱག་གི་རྩ་མེར།
 plasma བྱེས་གཟུགས།
 plasma cell རྒྱག་འདུར་ལ་ཕྱང་། (སྒྱི་འདུར་
 དང་དོན་མཚུངས།)
 plasma membrane རྩ་མེར་སྒྱི་ཚ།
 plasticity མ་ཉན་གཤེས།
 plastid རྩས་སྒྱིར་དབང་ཕྱུ།
 plate བྱང་བ།
 platelet རྒྱག་ཞིབ།
 player གཏོར་ཆས།
 PlayStation 3 ཆིང་ཚུགས་ 3 ལ།
 Pleistocene གསར་ཤོས་དྲུས་སྐབས། ཉེ་དྲུས།
 plexiglass འབྲིག་ཤེལ།
 Pliocene ཆེས་གསར་དྲུས་སྐབས། གསར་
 དྲུས།
 pluripotent མང་འཕྲུང་རྩས་ལ།
 pluripotent oocyte རྫོང་རྒྱན།
 Pluto གཤིན་རྒྱལ།
 plutonium རྩ་རྩས་མི་ཕྱེད་རྩི་ཡམས།
 pneumonia རྫོ་ཚད།
 point ཆེག།
 point mass ཆེག་གཏོས།
 polar རྫོ་ཐན།
 polar covalent bond རྫོ་ཐན་མཉམ་སྦྱོར་འཆིང་བ།
 polar jets རྫོ་མའི་རྒྱུང་ཐོན།
 polar molecule རྫོ་ཐན་འདུས་རྒྱལ།
 polarity རྫོ་གཤིས།
 polarization རྒྱབས་རྫོ་ཤེས་བསྒྱུར། རྫོ་འཕུལ།
 polarize རྫོ་འཕུལ་བྱེད་ལ། རྫོ་འཕུལ་བ།
 pole རྫོ།
 pollen རྫོ་རྒྱལ།

pollen grain རྫོ་རྒྱུ།
 pollinate རྫོགས་སྦྱོར།
 pollution འབག་བཙོག།
 poly ཆ་མང། མང་པོ།
 polygon མང་དབྱིབས།
 polymer མང་སྦྱོར། རྫོས་རྩས།
 polynomial མང་ཚན།
 polypeptide མང་རྫོས་མྱི་ཆི།
 polyribosomes རིམ་བྱོར་གཟུགས།
 polysaccharide ག་ར་མང་ཐན། མང་མངར།
 polyspermy རྩམས་དཀར་མང་སྦྱོར།
 polysynaptic reflex མཚམས་མང་ཐོག་འགུལ།
 pons རྫུང་ཟམ།
 pontoon རྩ་ཕྱིར་ཟམ་ལ།
 population ཆོགས་འདུས།
 porcupine རྩར། གཟུགས་མོ། (སྒྲིག་
 ཆགས་ཕིག)
 position/space གོ་ས།
 positive charge བོ་ཁྱར།
 positive curvature འབྲུང་གྲག།
 positive emotion འབར་ཕྱོགས་གྱི་སེམས་སྦྱོང་།
 positive emotion སྦྱོང་ཆོར་བཟང་སྐལ།
 induction རྫུང་བཟང་སྒེལ་བབས།
 positive eugenics རྫུང་བཟང་སྒེལ་བབས།
 positive feedback རྫོལ་ཐོག།
 positive ion བྱེས་རྩལ་པོ།
 positively charged འབར་ཕྱོགས་གྱིས་བསྐྱེད་པའི་
 emotion སེམས་སྦྱོང་།
 positivism དེོས་དོན་ཐིང་ཕྱགས།
 positron བོ་ཁྱར་སྒྲིག་རྒྱལ། རྫོག་རྩལ་པོ།
 positron emission རྫོག་རྩལ་སྒྲི་བའི་དུས་སྒྲིག་མ་ལག།
 tomography (PET) རྫོག་རྩལ་སྒྲིག་དབང།
 post-synaptic neuron མཐུད་མཚམས་རྩས་གྱི་དབང་ཆ་
 ལ་གཟུགས།
 postcentral gyrus དཀྱིལ་ལུལ་རྩེས་གྱི་ཐེ་རྒྱུད།
 དཀྱིལ་རྩེས་ཐེ་རྒྱུད།
 posterior རྒྱབ་ཕྱོགས།
 posterior association རྒྱབ་ཤོས་གྱི་འབྲེལ་མཐུད་ས་
 area ཁུལ།

posterior cingulate cortex འཛིང་བག་ཁྲད་ཕྱན་རྒྱུ་མ།

posterior descending artery རྒྱུ་བྱར་འཕྲུ་ཅ།

posterior inferior temporal sulcus རྒྱུ་འོག་ན་འདབ་ཁྲད་ལྷུ་ལ།

posterior parietal regions གཙོག་འདབ་རྒྱུ་ཁུ་ལ།

posterior superior temporal sulcus (PSTS) རྒྱུ་སྐོང་ན་འདབ་ཁྲད་ལྷུ་ལ།

postganglionic sympathetic neuron ཅ་འདུས་རྒྱུ་ཀྱི་གཤེས་ཚོང་དབང་ཅ་ཕ་གཞུགས།

posttraumatic stress disorder ཟེད་མའི་རྩིས་འབྲངས་སེམས་གནོན་འཁྲུག་སྦྱོར། ཟེད་མའི་རྩིས་འབྲངས་གནོན་ཉེས།

postulates of special relativity དམིགས་བསལ་ལྷོས་བྱུང་གི་དམ་བཅའ།

postural muscles ལྷངས་ལྷངས་གཞུམ།

postural musculature ལྷངས་ལྷངས་གཞུམ་མ་ལག

potassium ཅ་ཇུས་དྲག་སེལ་དཀར་པོ།

potential difference རྒྱས་བའི་ཁྱད་པར།

potential energy གནས་ལྷོས་རྒྱས་པ། མཛོན་རྩང་བའི་རྒྱས་པ།

potential problems འབྱུང་ཉེན་དགའ་རལ།

potentiating རྒྱས་ཐུང།

potentiation རྒྱས་ཐུང།

pound པོན།

power ལྷོབས།

power grid ལྷོག་ཏ།

power grip ལྷོབས་འཇུ།

power plant ལྷོག་ཁར།

power sheets ལྷོག་ཉན།

power station ལྷོག་ཚགས།

practicing physics book དཔྱད་ཁུམས་སྦྱོང་དེབ།

pragmatics ལྷོབས་དོན་རིག་པ།

pre-occipital notch ལྷོག་འདབ་མདུན་གྱི་ཉག་སྦྱོང།

pre-synaptic neuron མཐུད་མཚམས་སྦྱོར་གྱི་དབང་ཅ་ཕ་གཞུགས།

preadolescence ན་གཞོན།

Precambrian era ཡི་གདོད་བསྐལ་ཚེན།

precentral sulcus དཀྱིལ་ལྷུ་མདུན་གྱི་ཁྲད་ལྷུ་ལ། དཀྱིལ་མདུན་ཁྲད་ལྷུ་ལ།

precess ཡི་འཁོར།

precession ཡི་འཁོར།

precision ཉིག་ཚད།

precision focusing ཉན་སྒྲིམ། ཉག་སྒྲིམ།

precision grip ཉག་འཇུ།

precuneus ཁྲད་ཁྱིུ་མདུན་མ།

predator རྩོན་བྱེད།

predicted reward རོབ་པོའི་བྱ་དགའ།

prediction རྩོན་དཔག

prefrontal cortex མདུན་རོས་ཁྲད་ཕྱན།

preganglionic sympathetic neurons ཅ་འདུས་མདུན་གྱི་གཤེས་ཚོང་དབང་ཅ་ཕ་གཞུགས།

pregnancy མངལ་སྦྱུམ།

premise ཐུང་རྒྱུད།

premotor cortex མདུན་གྱི་འགྲལ་སྦྱོང་ཁྲད་ཕྱན།

preserve དབདག་ཉར།

pressure གནོན་ཕྱགས།

pressure point གསང་དམིགས།

pressure suit གནོན་ཕྱགས་འཁོག་ཁུབ།

presupplementary motor region འགྲལ་སྦྱོང་ཁ་སྐོང་ཁུམས་ཁྲད་ཕྱི་མདུན་ཆ།

presynaptic མཐུད་མཚམས་སྦྱོར་གྱི་

prey བཙོན་བྱ།

primal glow གདོད་འཛིང།

primary auditory cortex རོས་ཚོང་གྱི་ཐ་ཅིས་ཁྲད་ཕྱན།

primary color ཅ་བའི་ཁ་དོག གཞི་མདོག

primary consumer རོག་མའི་ཉེར་སྦྱོང་མཁུན།

primary motor cortex འགྲལ་སྦྱོང་གྱི་ཐ་ཅིས་ཁྲད་ཕྱན།

primary RNA ཡང་མེན་མའི་ཕབ་གཞུགས་ཐོག་མ།

primary somatic sensory cortex རྒྱས་ཚོང་གྱི་ཐ་ཅིས་ཁྲད་ཕྱན།

primary spermatocyte གཞིའི་ཐིག་རྒྱལ།

primary structure རོག་མའི་བཀོད་པ། བཀོད་ཅིས་དང་པོ།

primary visual cortex མཐོང་ཚོང་ཐ་ཅིས་ཁྲད་ཕྱན།

primate	མཐོ་ལིམ་སྟོན་ཆགས།
priming	སང་རྒྱུན་སྒྲིང་བ།
principal axis	མདའ་ཐིག་གཙོ་བོ།
principle	ཆ་འཛིན།
principle of equivalence	མཉམ་ཐང་ཆ་འཛིན།
principle of flotation	འཕྱོ་ཁྱིང་ཆ་འཛིན།
principle of parsimony	རྩོས་ཐོང་ཆ་འཛིན།
principle of the identity indiscernible	རོ་ཁོ་དབྱེར་མེད་ཀྱི་ཆ་དོན།
printer	ཡིག་པར།
prism	འཇའ་ཤེལ།
private company	མྱེད་བདག་ཚོང་ཁྲེ།
proactive	དུར་ངླ།
proactive motivation	ཕྱག་བོན་སྐལ་བྱགས།
probability	མིན་ཕྱོད།
probe	སྒྲུལ་ཆས།
probiotic	བྱངས་བན།
procedural memory	བྱ་བསམ་ངན་པ།
process (v)	དབྱེ་མེལ་བྱེད་པ།
Procyon	ཁྱི་རྩོན་ཁླར་མ།
product	བོན་རྩས།
progenitor	འབྱུང་ཆ།
progesterone	སྟེ་ཞོགས་ཕྱེན་གཤེད། མོ་གཤེས་ཕྱེད་ཀྱི་མེད།
prognosis	ཁ་དམར་གདགས། ཟུར་ཚུལ།
projectile	འཕེན་གཟུགས།
prokaryota	ཉིང་བྲལ་སྟེ་དངོས་ཀྱི་སྟེ།
prokaryote	ཉིང་བྲལ་སྟེ་དངོས།
prokaryotic algae	ཉིང་བྲལ་སྟེ་བལ།
prokaryotic cell	ཉིང་བྲལ་ཡུལ་བ།
prolactin	འོ་རྒྱུད་སྟེ་རྩིས།
proliferate	འཕེལ་མ་མཐེད། འཕེལ་བྱུང།
prometaphase	གདམས་ངོ།
promoter	ཕབ་བཤུ་སྟེལ་གནས། སྟེལ་གནས།
pronunciation	སྟེ་གདངས།
proof	ཁྲངས་སྟེལ།
propeller	འབྱེད་འཁོར།

psychiatrist སེམས་ཁམས་སྒྲན་པ།
 psychiatry སེམས་ཁམས་གསོ་བྱེད་རིག་པ།
 psychological སེམས་ཁམས་འཇུག་སྒྲིན།
 disorder
 psychology སེམས་ཁམས་རིག་པ།
 psychoneuroimmu- སེམས་དབང་ནད་འགོག་རིག་པ།
 nology
 ptolemaic astronomy རྩ་ལོ་མིའི་ཀླར་དབྱེད་རིག་པ།
 puberty ལང་ཚོ་སྐྱེན་པ།
 public health མང་ཚོགས་འཕྲོད་བསྟེན།
 pulley འཐེན་འཁོར།
 pulmonary རྩོ་བའི།
 pulmonary arteries རྩོ་བའི་འཕར་ཆ།
 pulmonary capillaries རྩོ་བའི་ཁྲག་ཆ་ལྡན།
 pulmonary circuit རྩོ་མྱིང་ཁྲག་ལས།
 pulmonary circulation རྩོ་མྱིང་ཁྲག་འཁོར།
 pulmonary trunk རྩོ་ཕྱ།
 pulmonary valve རྩོ་ཆའི་སྒྲིལ་དབ།
 pulmonary vein རྩོ་བའི་ཕྱོད་ཆ།
 pulsar འཕར་ཀླར།
 pulsating star འཕར་ཀླར།
 pulsating variable འཕྱར་བའི་འཕར་ཀླར།
 star
 pulvinar ཐུག་གདན།
 pump བྱ་མདའ།
 pump འབྱེད་གཏོར།
 punch ཐུར་མཚེག
 pupa གྲྲུང་ཚང་འབྱ། ཚང་འབྱ།
 pupil མིག་གི་རྒྱལ་མོ།
 pupillometrics མིག་རྒྱལ་དབྱེད་རིག
 pure tone རྩད་མེད་རོ།
 purine བྱ་རིན།
 Purkinje cell བར་གིན་ཇི་ལུ་ཕུང་།
 push up བྱེད་འདྲེགས།
 putamen བྲུད་ཇམ་ཆེ་གུ་མ།
 pyramid བི་ར་མིཾ། གཏོར་གཞུགས།
 pyramidal cell གཏོར་གཞུགས་ལུ་ཕུང་།
 pyramidal tract ཆ་ལམ་བྱར་གསལ་ཆན།
 pyrimidine བི་མི་མི་ཤིན།

pyruvate བེ་ཏུ་མེཌ།
 pyruvate carboxylase བེ་ཏུ་མེཌ་ཁར་ཐྲོག་མི་སྐྱེན་ཇུས།
 pyruvate བེ་ཏུ་མེཌ་སྒྱུར་ཆ་ཡང་དབུལ་
 dehydrogenase སྐྱེན་ཇུས།
 pyruvate kinase བེ་ཏུ་མེཌ་སྒྱུར་སྐྱིན།
 pyruvic acid བེ་ཏུ་མིག་སྒྱུར་ཇུས།
 pythagoras' theorem ཡམ་ཐ་སྒྲོ་བའི་རྒྱུ་གཞི།
 quadriceps muscle རྩེ་བཞི་པ་སྐྱིམ།
 quadrilateral མཐའ་བཞི་མ།
 quantity འཛོར་ཆ།
 quantum ཆད་རྒྱལ།
 quantum ཆད་རྒྱལ་ཁ་དོག་འགྲུལ་རིག
 chromodynamics
 quantum fluctuation ཆད་རྒྱལ་འཕར་འཛོབ། ཆད་རྒྱལ་
 འཕར་འགྲིབ།
 quantum jump ཆད་རྒྱལ་འཕོ་མཚོང་།
 quantum mechanics ཆད་རྒྱལ་ཕྱགས་རིག
 quantum number ཆད་རྒྱལ་ཐངས།
 quantum physics ཆད་རྒྱལ་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག
 quantum state ཆད་རྒྱལ་གནས་བབ།
 quantum theory ཆད་རྒྱལ་རྒྱུ་གཞི།
 quark ཁོག་རྒྱལ།
 quartile བཞི་ཆའི་གནས་འཛིན།
 quasar ཀླར་འཇུ།
 quasi-stellar ཀླར་འཇུ།
 quasi-stellar radio ཀླར་འཇུ་རྒྱུང་འཕྲིན་འབྱུང་
 source རྒྱངས།
 quaternary period བཞི་ལྗན་དུས་རབས།
 quaternary structure བཞི་དུས་བཞི་ལ།
 quite literally དངོས་ཟིན་ལྟར།
 quorum sensing ཐངས་ལོངས་འབྲེལ་གཏུགས།
 r-selection འཛོར་འདེམས། (མར་-འདེམས་
 ཐུག)
 rabies (rabid) རྩི་ཏུག མཆེ་ཏུག
 radar རེ་ཁྲར།
 radial distance ཚངས་ཕྱོགས་རྒྱང་ཐག
 radiant energy འབྱེད་འཕྲོའི་རྒྱས་པ།
 radiation རྒྱབ་འབྱེ། འབྱེད་འཕྲོ།
 radiation era འབྱེད་འཕྲོའི་བཞུལ་པ།

radiative transport འབྱེད་འཕྲོ་སྒྲེལ་འབྱེད་
 radiative zone འབྱེད་འཕྲོ་ལྷན་ཁུལ་
 radical ཆ་བ་ནས། མཐར་ཐུང་། གཞི་ཆ།
 ཡོངས་ལྷ།
 radio རྒྱུ་འཕྲིན་
 radio control རྒྱུ་འཕྲིན་ཚོད་འཛིན་
 radio frequency རྒྱུ་འཕྲིན་རྒྱ་ལ་ཕྱོད་
 radio frequency pulses རྒྱུ་འཕྲིན་རྒྱ་ལ་ཕྱོད་འཕམ་བཟ།
 radio telescope རྒྱུ་འཕྲིན་རྒྱུ་ཤེལ་
 radio waves རྒྱུ་འཕྲིན་གྱི་རྒྱབས་
 radioactive འབྱེད་འཕྲོ་ལྷན་འབྱེད་ཆ་ན།
 radioactive decay འབྱེད་འཕྲོ་ལྷན་འབྱེད་ཆ་
 radioactive equilibrium འབྱེད་འཕྲོ་ལྷན་ཆ་མཉམ་
 radioactive isotopes འབྱེད་འཕྲོ་ལྷན་ཆ་མཉམ་
 ཆ་ཁྲུ་ས།
 radioactive tracer འབྱེད་འཕྲོ་ལྷན་འབྱེད་ཆ་གྱི་རྒྱུ་ས་
 གཞི་ཆ་དཔ།
 radioactive zone འབྱེད་འཕྲོ་ལྷན་ཆ་ཁུལ་
 radioactivity འབྱེད་འཕྲོ་ལྷན་འབྱེད་ཆ་
 radioisotopes འབྱེད་འཕྲོ་ལྷན་ཆ་མཉམ་
 ཆ་ཁྲུ་ས།
 radiometric dating འབྱེད་འཕྲོ་ལྷན་ཆ་མཉམ་
 radiometric technique འབྱེད་འཕྲོ་ལྷན་ཆ་མཉམ་
 radiometry འབྱེད་འཕྲོ་ལྷན་ཆ་མཉམ་
 radiotherapy འབྱེད་འཕྲོ་ལྷན་ཆ་མཉམ་
 radium རེ་ཤི་ཡམ།
 radius ལག་དང་རྒྱ་ཆེན་
 radius ཆ་དང་ཕྱེད་
 radon ཆ་ཁྲུ་ས་འབྱེད་ཆ་
 rail ties རྒྱུ་ཤིང་། རྒྱུ་ཤིང་ལས་རྒྱུ་ཤིང་།
 rainbow འཇའ།
 randomness རིམ་བུལ།
 range རྒྱ་ཆེན་
 rapid eye movement རིག་འགྲལ་རྒྱུ་ཤིང་།
 (REM)
 rare gas དཀོན་ཆ་དངས་
 rarefaction རྒྱུ་ཤིང་།

raster ཡོངས་བུ།
 rate འབྲོ་ཆད་
 rate of reaction རྒྱུ་ཤིང་གྱི་འབྲོ་ཆད་
 ratio རྒྱུ་ཆད་
 rationalism རྒྱུ་ཤིང་གྱི་འབྲོ་ཆད་
 raw data གཞི་ཆ་ཤིང་གྱུ་དངས་ཐོ། མ་བཅོས་
 གྱུ་དངས་ཐོ།
 ray འབྲོ་ཆེད་
 re-emission རྒྱུ་ཤིང་འབྲོ་
 reaction རྒྱུ་ཤིང་།
 reaction force རྒྱུ་ཤིང་ལྷན་ཁུལ་
 reactivate རྒྱུ་ཤིང་འབྲོ་
 reading ཆད་ཆ་གས།
 reafference རྒྱུ་ཤིང་འབྲོ་
 real contour མཐའ་ལྷན་ཆ་མཉམ་
 real image དཀོན་ཆ་ཤིང་། རྒྱུ་ཤིང་འབྲོ་ཆ་མཉམ་
 realism རྒྱུ་ཤིང་འབྲོ་ཆ་མཉམ་
 realist རྒྱུ་ཤིང་འབྲོ་ཆ་མཉམ་
 reappraisal རྒྱུ་ཤིང་འབྲོ་
 reasoning རྒྱུ་ཤིང་འབྲོ་ཆ་མཉམ་
 receiver mouse རིག་ཆ་ཤིང་།
 receptive field རྒྱུ་ཤིང་འབྲོ་
 receptor རྒྱུ་ཤིང་འབྲོ་
 receptor cells རྒྱུ་ཤིང་འབྲོ་
 receptor protein རྒྱུ་ཤིང་འབྲོ་
 recession རྒྱུ་ཤིང་འབྲོ་
 recessive རིག་ཆ་ཤིང་འབྲོ་
 recessive allele རིག་ཆ་ཤིང་འབྲོ་
 reciprocal རིག་ཆ་ཤིང་།
 recoil རིག་ཆ་ཤིང་། རྒྱུ་ཤིང་འབྲོ་
 recombinase རྒྱུ་ཤིང་འབྲོ་
 recommended རིག་ཆ་ཤིང་འབྲོ་
 dietary allowances (RDAs) རྒྱུ་ཤིང་འབྲོ་
 reconstructive memory རྒྱུ་ཤིང་འབྲོ་
 record རྒྱུ་ཤིང་འབྲོ་
 recording system རིག་ཆ་ཤིང་འབྲོ་
 རིག་ཆ་ཤིང་འབྲོ་
 rectangular རྒྱུ་ཤིང་འབྲོ་

recycled energy	བསྐྱར་སྐྱོང་རྒྱུ་ལ།	renal vein	མཁལ་མའི་ཐོད་ཆ།
red	དམར།	repolarization	ཕྱི་ཁྱེས་བསྐྱར་སྐྱོང་།
red blood cell	ཁྱ་དམར་ལ་ཕྱ་ཕྱང་། ཁྱ་དམར་ དམར་པོ།	repository of gene	རིགས་རྒྱུ་ལ་བར་མཛོད།
red dwarf	དམར་ཆང་།	representation	མཛོན་བྱེད། རྣམ་པ། མཛན་ གཞི། དཔེ།
red giant	དམར་ཆེན།	reproduction	སྐྱེ་འཕེལ། སྐྱེད་འཕེལ།
redshift	དམར་སྒོ།	reproductive age	སྐྱེད་ལོ།
redundancy	ཕྱག་རྒྱུ་ལ་དང་གཤེས།	reproductive sex	སྐྱེད་ཆགས། སྐྱེད་མཚན།
reflection	ཐོག་འཕྲོ།	reproductive system	སྐྱེད་འཕེལ་མ་ལག
reflective cognitive style	བསམ་ཞིབ་ངེས་འཛིན་ཁྱུགས།	reproductive years	སྐྱེད་རྒྱུ་ལོ་ན།
reflector telescope	ཐོག་འཕྲོའི་རྒྱང་ཤེས།	reptile	སྐྱ་འཕྲོའི་སྟོན་ཆགས།
reflex	ཐོག་འགྲུལ།	repulsion force	རྐྱོག་འགྲུགས།
reflex action	ཐོག་འགྲུལ།	research	ཞིབ་འཇུག ཉམས་ཞིབ།
reflex arc	ཐོག་འགྲུལ་གཞུ་ལམ།	reservoir	རྩ་མཛོད།
reflex chain	ཐོག་འགྲུལ་བསྐྱར་ཆགས།	reservoir pool	གསོག་མཛོད།
reflex pathway	ཐོག་འགྲུལ་བར་ལམ། ཐོག་ འགྲུལ་རྒྱ་ལམ།	resistance	འགོག་འགྲུགས།
reflexor	རྒྱུ་མ་པ།	resistive loss	འགོག་སྐྱབས་རྩད་ཆོས།
refraction	འཁྱོག་འཕྲོ།	resistivity	འགོག་ཆོས།
refractive index	འཁྱོག་འཕྲོའི་ཚད་གཞི།	resistor	འགོགས་ཆས།
refractory period	ཐོད་གནས་དུས་ཡུན།	resolution	ཆགས།
regelation	བསྐྱར་ཕིག	resonance	མཉམ་འདར།
register	གཞུང་བ། (ཉར་བ།)	resonate	མཉམ་འདར་བྱེད་པ།
regulation	སྐྱོམ་སྐྱིག རྣངས་འཛིན།	resource depletion	བོན་ཁུངས་ཉམས་ཟད།
regulation control	རྣངས་འཛིན་ཚད་བབྱང་བསྐྱེ་ གནས།	respiration	དབྱགས་འཕྱིན་ཅུབ།
centers	གནས།	respiratory centers	འཕྱིན་ཅུབ་བསྐྱེ་གནས།
relative	སྒྲིམ་བཅས་ཀྱི།	respiratory rate	དབྱགས་ཀྱི་རྒྱ་ཚད།
relative humidity	སྒྲིམ་བཅས་ཀྱི་རྒྱན་ཚད།	respiratory system	འཕྱིན་ཅུབ་མ་ལག
relativism	སྒྲིམ་བྱུབ་པིར་ཁྱུགས།	response	ཡེ་ལན།
relativistic	སྒྲིམ་བྱུབ་ཀྱི།	responsiveness	ཡེ་ལན་སྐྱེན་པོ།
relativistic consideration	སྒྲིམ་བྱུབ་ཡིན་ཆུལ་བསམ་པ།	rest and digest	རལ་གསོ་ནས་ཟས་འཇུ།
relativistic momentum	སྒྲིམ་བྱུབ་ཀྱི་འགྲུལ་ཚད།	rest energy	རལ་གསོའི་རྒྱུ་ལ།
relativistic speed	སྒྲིམ་བྱུབ་ཀྱི་མཁྱོགས་ཚད།	rest mass	འགྲུལ་མེད་གདོས་ཚད།
relay neuron	བརྒྱན་གཏོང་དབང་ཆ་ལ་ གཞུགས།	rest mass energy	འགྲུལ་མེད་གདོས་རྒྱུ་ལ།
relay nuclei	བརྒྱན་འཕྲིན་ཆོས་བྱ།	resting mode	རལ་གསོའི་རང་རྒྱལ།
renal artery	མཁལ་མའི་འཕར་རྩ།	resting potential	བྱ་མེད་རྒྱུ་ལ། མལ་གནས་ རྒྱུ་ལ།
		resting state	རལ་གསོའི་གནས་བབ།
		resting voltage	འགྲུལ་མེད་ལྷལ་ཚད།
		resultant	རྒྱུ་ལ་བསྐྱུས།

royal Society རྒྱལ་པོའི་(ཚན་རིག་)མཐུན་
ཚོགས།

RuBisCo (ribulose རྩ་སྒྲིཨ་
bisphosphate བུ་ཕི་ཐི་མཐུག་སྒྲིེ།
carboxylase)

Ruffini corpuscles རྩ་ཕི་ཐི་ཆ་སྒྲིེ།

Ruffini endings རྩ་ཕི་ཐི་མཐུག་སྒྲིེ།

Ruffini receptor རྩ་ཕི་ཐི་སྒྲིེ་ལེན་པ།

S-phase (synthesis- རྩེབ་པ།
phase)

saccade འཕྲུག་འགུལ།

saccule རྩ་རྒྱལ་ཆར་བ།

sacral curve ཆར་རའི་གྲག་ཆ།

sacral spinal cord ཆར་རའི་རྒྱུང་ས་བག

sadism མནར་འཛེངས།

safety fuse ཉེན་འགོག་ཁྱུན་སྒྱུད།

safety net བའེ་འཇགས་བྱ་བག

sagittal ཞེད་གཤགས།

salamanders ཆར་ས་པ་མེ་བྱབ།

salience མཐོན་དོད།

salience network མཐོན་དོད་བྲ་ཚོགས།

salience system མཐོན་དོད་མ་ལག

saline ལྷ་གཤེད།

salivary gland མཆིལ་སྒྲིན།

sample translator དཔེ་ཆད་སྒྱུར་ཆས།

satellite འཁོར་ཤར། སྒྱུར་ཤར།

Saturn གཟའ་ལྷན་པ།

sauna སྤོ་ཁང།

sauropsida ཆར་ས་གདོང་སྒྲོག་ཆགས།

scalar quantity རྒྱགས་མེད་འཁོར་ཆད།

scale (n) ཆད་ཉགས།

scale (v) ཆད་པབ།

scaled ཆད་བྱ་པབ་པ། ཆར་འཇལ།

scaling ཆད་འབྲས་རིག་པ།

scalp མགོ་ཐྲགས།

scan བཤེར་པབ།

scanner བཤེར་པབ་འཕྲུལ་ཆས།

scanning electron བཤེར་པབ་སྒྲོག་རྒྱལ་ཕྱ་ཤེལ།
microscope (SEM)

scanning tunneling བཤེར་འབྲིགས་ཕྱ་ཤེལ།
microscope (STM)

scanpath མིག་གི་བཤེར་ལམ།

scatter graph ཁྲོད་ཕིས།

scattering འཁོར་འབྲེམས།

schematic འཆར་བཀོད་མཚན་ཕིས།
representation

schrodinger's wave ཞི་རྩིན་ལྷ་རྒྱབས་ཀྱི་
equation མཉམ་ཆེས།

Schwann cell རྩན་ཕ་བྱང།

schwarzschild radius ལྷ་ཐར་ཅེལ་ཆརས་བྱེད།

scientific method ཚན་རིག་གི་བབས་ལམ།

sclereid(s) ས་བྱང།

SCN clock སྒྲོལ་ལྷེད་ཚེས་བྱའི་བྱས་འཛེན་
འཁོར་ལོ།

script ཆེ་འཆར། ཡིག་གཞུགས། བྲིས་མ།

sea snail མཚེ་བྱན་བྱ་མོ།

sea urchin མཚེ་གནས་ཐེ་མོང། མཚེ་ནང།

seat of reasoning རིགས་ལམ་ཀྱི་ཉེན་གཞི།

secondary ཐིག་རྒྱལ་གཉིས་པ།

spermatocyte སྐྱེ་ལོ་རིམ་གཉིས་པ།

secondary structure འཁོད་ཕིས་གཉིས་པ།

secondary visual འཁོར་ཆེད་ཀྱི་བར་ཕིས་སྒྱུད་བྱན།
cortex

secrete འཛེར་འདོན།

sedimentary rock སྒྲིགས་རྩོ།

segway human སེག་མེ་མི་སྒྲེལ་འཁོར་ལོ།
transporter

seizure འདར་ཤེངས།

self concept བདག་འཆར།

self-antigen རང་ཁོངས་འགོག་བྱངས་སྒྲིད་
ཆས།

self-evolved scientist རང་བསྐྱབ་ཚན་རིག་པ།

self-induction རང་སྐྱལ་སྒྱུན།

self-renew རང་ཉིད་འབྱུང་བཟོ།

self-replicating རང་སྐྱེད་རྒྱས་པ།

self-taught scientist རང་བསྐྱབ་ཚན་རིག་པ།

semantic memory བར་དོན་བྲན་པ།

semantic stimuli བར་དོན་སྐྱལ་སྒྲིན།

semantics དོན་སྒྲུང་རིག་པ།

sine wave ལཱ་ཡིན་རྒྱུ་ལས།
 single bond ཆིག་ཐུན་འཛིང་བ།
 single-stranded molecule ཉག་རྒྱུང་འདུས་རྒྱུ་ལས།
 singularity རྒྱུང་ཉིད།
 sinoatrial node འབྲོས་མདུད།
 Sirius སི་རི་ཡ་སི།
 situated རྒྱུ་ལས་འབྲེལ་ཞུག་བསྟེན།
 conceptualization རྒྱུང་བར་།
 skateboard རྒྱུང་བར་།
 skeletal muscle རྩས་འབྲུང་ཤག་ནད། རྩས་འབྲུང་
 ཤུལ་སྤྱི།
 skeletal muscle cell རྩས་འབྲུང་ཤུལ་སྤྱི་ཕྱུང་།
 skeleton ཀེར་རྩས།
 sketchy རྒྱ་རིས།
 skin area དགས་པའི་རྒྱ་ཁྲོན།
 skin cells of epidermis ཕྱི་བགས་ཕྱུང་།
 skull ཀ་ལི།
 sky diving གནམ་རྒྱུ་ལས།
 sleep paralysis གཉིད་གྲིབ།
 sleep science གཉིད་ཀྱི་ཆན་རིག།
 sleep-wake cycles སང་གཉིད་འཁོར་ལོ། སང་གཉིད་
 འཁོར་རྒྱུན།
 sleepiness གཉིད་ཐོབ།
 sleeplessness གཉིད་བཟུལ།
 slime mold ཟུག་ཕྱང་།
 slit གཤགས་ཁ།
 slug རྩོགས་འབྲ།
 small intestine རྩ་རྩུང་།
 smallpox འབྲུམ་པ།
 smooth endoplasmic reticulum (smooth ER) གཤེར་ནང་བྲ་ཆོགས་འཛམ་པོ།
 smooth ER གཤེར་ནང་བྲ་ཆོགས་འཛམ་པོ།
 smooth muscle འཛམ་ཤ།
 snail རྩུག་པའི་བྱ་མོ།
 Snell's law སི་ནལ་ཀྱི་གཏན་ཁྲིམས།
 social animal ཆོགས་རྩྭ་དྲོག་ཆགས།
 རྩྭ་ཆོགས་སེམས་ཅན།

social anxiety ཆོགས་འབྲེལ་སེམས་འཛབ།
 social anxiety disorder (SAD) ཆོགས་འབྲེལ་སེམས་འཛབ་
 འཁྲུག་རྩྭ་ན། ཆོགས་ཁྲིད་སེམས་
 འཛབ་འཁྲུག་རྩྭ་ན། (ཆོགས་ཁྲིད་
 འཛབ་རྩྭ་ན།)
 social cognition ཆོགས་རྩྭ་དྲོག་ཤེས།
 social cues ཆོགས་འབྲེལ་བར།
 social Darwinism རྩྭ་ཆོགས་ཁྲུང་ཕྱིན་ལིང་ལུགས།
 social disorder ཆོགས་འབྲེལ་འཁྲུག་རྩྭ་ན།
 social inertia རྩྭ་ཆོགས་འབྲུང་འགོག་རང་
 ཤེས།
 social jet lag གཉིད་འཛེལ་རལ་བྱལ།
 social neuroscience རྩྭ་ཆོགས་དབང་ཆ་ཆན་རིག།
 sodium ཅུ་ཁུས་མོ་ཏི་ཡམ། བྱལ་ཁུས།
 sodium channels བྱལ་ཁུས་རྒྱ་ལས།
 solar cell ཉི་མེར་སྒྲིག་སྒྲན།
 solar constant ཉི་མའི་བནན་ཁངས།
 solar eclipse ཉི་འཛུམ།
 solar electricity ཉི་སྒྲིག།
 solar energy ཉི་མའི་རྩས་པ།
 solar flares ཉི་མཆེད།
 solar hybridization ཉི་རྩས་བསྟེ་རྩྭ་ན།
 solar nebula ཉི་ཁྲིན། ཉི་མའི་ཁྲར་ཁྲིན།
 solar panel ཉི་པང་།
 solar power ཉི་མའི་རྩྭ་ལས།
 solar radiation curve ཉི་མའི་འབྲེད་འཕྲོད་གྲག་རིས།
 solar system ཉི་མའི་ཁྲིམ་རྒྱུད།
 solar thermal electric generator ཉི་ཕྲོད་སྒྲིག་རྩས་སྒྲན་ཆས།
 solar thermal power ཉི་ཕྲོད་སྒྲིག་ཁང་།
 plant ཉི་རྒྱུང་།
 solar wind ཉི་རྒྱུང་།
 solid མཁེགས་གཞུགས། མ་གཞུགས།
 solution བཟུ་ཁ།
 solvent བཟུ་བྱེད།
 soma ལྷོ་ལུས། (ཕྱ་ཕྱང་ལུས།)
 somatic cell ལུས་ཀྱི་ཕྱ་ཕྱང་།

somatic recombination (DNA rearrangements) D-J join	ལས་ཇུས་བསྐྱར་སྒྲིག་(ཁི་ཡིན་ཡི་བསྐྱར་འབྲིག་) D-J མཐུད་སྒྲིང་ཤོད་
V-D-J join	
somatic recombination (DNA rearrangements) V-D-J join	ལས་ཇུས་བསྐྱར་སྒྲིག་(ཁི་ཡིན་ཡི་བསྐྱར་འབྲིག་) V-D-J མཐུད་སྒྲིང་ཤོད་
somatic recombination (DNA rearrangements) V-J join	ལས་ཇུས་བསྐྱར་སྒྲིག་(ཁི་ཡིན་ཡི་བསྐྱར་འབྲིག་) V-J མཐུད་སྒྲིང་ཤོད་
somatosensation	ལས་ཚེད་བྱ་བ།
somatosensor	ལས་ཚེད་ཚེད་ཁྱེད།
somatosensorial map	ལས་ཚེད་ཁ་ཁ་ཕབ།
somatosensory association cortex	ལས་ཚེད་ཕྱི་འབྲེལ་མཐུད་སྒྲིང་ཤོད་
somatosensory cortex	ལས་ཚེད་སྒྲིང་ཤོད་
somatosensory map	ལས་ཚེད་སྒྲིང་ཁི་ཕབ།
somatosensory receptor	ལས་ཚེད་རྩྭ་ཡིན་པ།
somatotopic map	ལས་རྒྱུ་ཁ་ཁ་ཕབ།
somatotopic representation	སྒྲིང་ལྟེང་དབུ་ཚེད་མཚན་རྒྱུ་ཕབ།
somatotopically	ལས་རྒྱུ་ཁ་ཁ་ཕབ་ཀྱི།
somatotopy	ལས་རྒྱུ་ཁ་ཁ་ཕབ།
somite	དུམ་ཆ།
sonic boom	ལྷ་མ་ལྷ།
sound	ལྷ།
sound energy	ལྷ་ཡི་རྒྱུ་ཕབ།
sound intensity	ལྷ་ཡི་བྲག་ཤུགས།
sound power	ལྷ་རྩྭ་ཕབ།
sound pressure	ལྷ་ཡི་གནོན་ཤུགས།
soundbox	ལྷ་ཁྱུ་ཕབ།
south pole	རྩྭ་ལྷ།
space	མཁའ་དབྱིངས། བར་སྐྱང་། རྒྱུ་ཕབ།
space craft	མཁའ་ལྷ།
space ship	མཁའ་ལྷ།
space shuttle	མཁའ་ལྷུ་ཕབ།

space telescope	མཁའ་དབྱིངས་རྒྱུད་ཤེལ།
space warp	མཁའ་འཁྲོག
spacetime	མཁའ་དྲུས།
spacetime continuum	མཁའ་དྲུས་ཀྱི་རྒྱུན།
spacetime curvature	མཁའ་དྲུས་ཀྱག་ཆ།
Spanish influenza	སི་ཡན་ཇིམས་ལྷིན། འཆམ་
virus	ཇིམས་གཏན་ལྷིན།
sparrow	མཆེལ་བ།
spatial memory	ཕྱགས་ཀྱི་བླན་བ། ཕྱགས་བླན།
spatial patterns	མཁའ་བརྟོན།
spatial resolution	ཕྱགས་འབྱེད་གསལ་ཆ།
speaker	ཐླག་ཆས།
special theory of	དེམིགས་བསལ་ལྟོས་བྱུང་རྣམ་
relativity	གཤག
speciation	ཁྲེས་འཁྱུར།
species	ཇིགས། (ཉེ་ཇིགས།)
specific determinants	ནད་ཀྱི་དེམིགས་བཀའ་ངེས་ཆོས།
of disease	
specific heat	དེམིགས་བཀའ་ཆ་དྲོད།
specific heat capacity	དེམིགས་བཀའ་དྲོད་འབད།
specific immune cell	ངེས་ཅན་ནད་འགོག་ཕྲ་ཕུང་།
specific immunity	ངེས་ཅན་ནད་འགོག་ཡལ་ན།
response	
spectral line	ཤལ་ཐིག
spectral type	ཤལ་ཇིགས།
spectrometer	འོད་ཤལ་བཟག་ཆས།
spectrophotometer	འོད་ཤལ་ཟེར་བཟག
spectroscope	འོད་ཤལ་བལྟ་ཆས།
spectroscopy	འོད་ཤལ་བཟག་འབས།
spectrum	འོད་ཤལ།
spectrum of arousal	སད་ཐུང་ཆད་ངེས།
specular reflection	ཆིག་འཁྲོ།
speed	མཐུགས་ཆད།
speed of light	འོད་ཀྱི་མཐུགས་ཆད།
speed of sound	སྒྲིའི་མཐུགས་ཆད།
speedometer	མཐུགས་ཆད་བཟུ་ཆས།
sperm	ཁམས་དཀར།
spermatid	ཁམས་དཀར་ཁམས་རྒྱུག
spermatocyte	ཐིག་རྒྱལ། ཁམས་དཀར་རྒྱལ།

spermatogenesis ཁམས་དཀར་སྐྱེད་རིམ།
 spermatogonia ཁམས་དཀར་མ་ལོན།
 sphere ལྷུང་གཟུགས།
 spherical aberration ལྷུང་འཕྱུགས།
 spherical shell ལྷུང་སྒོགས།
 spike frequency འཕར་མཚོང་གི་རྒྱས་ཕྱིད།
 spike-field synchrony འཕར་མཚོང་དང་ར་བའི་དྲུས་
 མཉམ་རང་བཞིན།
 spin འཁྱིལ་འཁོར། འཁོར་ཚད།
 spin cycle འཁོར་ཐེབས།
 spina bifida ལྷུང་ཆེགས་འབྱེད་ནད།
 spinal accessory nerve ལྷུངས་ལག་དབང་ཆ།
 spinal bifida occulta ལྷུང་ཆེགས་མི་མཛོན་འབྱེད་ནད།
 spinal cord ལྷུངས་པ།
 spinal nerves ལྷུངས་པའི་དབང་ཆ།
 spindle འཕར།
 spindle cell འཕར་གཟུགས་ཕྱ་ཕུང་།
 spindle fiber འཕར་ཆེ།
 spindle neuron འཕར་མ་ཕྱ་གཟུགས།
 spindle pole འཕར་ཕྲེ།
 spine head ཆེགས་རྟག
 spine neck ཆེགས་ཕྱ།
 spinocerebellar tracts ལྷན་ཤིང་ལྷུངས་ལྷུའ་བརྒྱུ་ལམ།
 spinothalamic tract ལྷུངས་ལྷན་འོག་ཕྱག་བརྒྱུ་ལམ།
 spinothalamic tract ལྷུངས་པ་ལྷན་ཕྱག་བརྒྱུ་ལམ།
 spirochete འཁྱིལ་སྒྲིན།
 splenium མ་གནས།
 splicing (RNA processing) ལྷོར་འབྱེད།
 split-brain ཁྲེས་ལྷན།
 spongy bone སོན་ཕྱས།
 spontaneous generation ཐོལ་བྱུང་སྐྱེ་འཕེལ།
 spore སོན་བལ། སོན་ཕྱེ། སོན་ཐིག
 spore cup སོན་བལ། སོན་ཕྱོང་ སོན་བལ་
 རྩག་མ།
 spore disk སོན་ཐྱེར།
 sporozoa སོན་ཕྱེ་སྐྱོག་ཆགས།

sporozoite སོན།
 spring ཐྲེས་ཆིབ།
 spring mechanism ཐྲེས་ཆིབ་འཕུལ་ལག
 spring tide འཕྱོ་རྒྱབས།
 square ༡ ཐུ་བཞི་མ། ༡ དང་ཉིས་སྒྱུར།
 square of speed མཁྱིགས་ཚད་དང་སྒྱུར།
 square root ཉིས་སྒྱུར་ཆ་བ།
 squeak བཙེར་སྐར།
 squid མཚེ་འབྲུ་རལ་ཐིང་།
 squirrel རགས་ཕྱི།
 stabilizing selection འབྲེས་འདེམས།
 stable equilibrium བནན་པའི་ཆ་མཉམ།
 standard deviation ཚད་བྱལ་འབྱོལ་ཐང་།
 standard model ཚད་ལྡན་དཔེ་ཚད།
 standing wave འངས་རྒྱབས།
 stapes ཡོབ་རྩས།
 star རྒྱར་མ།
 starch བག་ཆེ།
 starch granules བག་འབྲུ།
 (C₆H₁₀O₅)
 starfish larvae རྒྱར་ཉ་ཚར་འབྲུ།
 startle response འཛྲག་འགོདི་ཡ་ལན།
 state of motion འགུལ་སྐྱོད་ཀྱི་གནས་བབས།
 static electricity རྫོད་རྫོག
 static equilibrium འགུལ་མེད་ཆ་མཉམ།
 static friction འགུལ་མེད་བརྒྱུད་ཀྱགས།
 stationary wave རྫོད་རྒྱབས།
 statistical degree of difference ཉེ་བག་གི་མཐའ་ཆེས་འཛོར་ཚད།
 statistical physics བཟེར་ཆེས་དཔོན་ཁམས་ཚན་
 རིག
 statistics མཐའ་ཆེས།
 steam ཆ་རྒྱངས།
 steam-heating system རྒྱངས་རྫོད་མ་ལག
 steel བར་ཕྱགས།
 stellar parallax རྒྱར་མའི་མཐོང་ཁུད།
 stellate cell རྒྱར་གཟུགས་ཕྱ་ཕུང་།
 stem cell གུར་རྒྱང་ཕྱ་ཕུང་།
 step-down ཐོལ་ཚད་གཙོག་ཆས།
 transformer

step-up transformer	ཚོལ་ཚད་ཐུང་ཆས།	strip	གན།
stereo	༡ རྒྱ་མཉམ་འབྲུལ་ཆས། ༡ མཉམ་རྒྱ།	strobe light	འཛེར་འོད།
stereophonic sound	འཛེར་མང་གི་རྒྱ།	stroboscope	འཛེར་འོད་དབྱེད་ཆས།
sterile	རབས་ཆད།	stroboscopic study	འཛེར་འོད་དབྱེད་ཞིབ།
sterilization	༡ རབས་གཙོད། ༡ རྒྱག་སེལ།	stroke	ཐྱིབ།
sterilize	༡ རབས་གཙོད་པ། ༡ རྒྱག་སེལ་ ཐེད་པ།	strong force	བྲག་ཤུགས།
steroid	ཞག་རྩེ་འདུས་ཆས།	strong interaction	རྒྱུལ་རྒྱུར་བྲག་པོ།
steroid hormone	ཞག་རྩེ་མེན་ཆས།	Stroop effect	སི་ཏུ་བ་རྩས་འབྲས།
sterol	ཞག་རྩེ།	Stroop task	སི་ཏུ་བ་ཐེད་རྒྱ།
stethoscope	ནང་རྒྱ་ཉན་ཆས།	structural connectivity	ཆགས་བཞོད་འབྲེལ་མཐུད།
still water	གཡོ་མེད་ཆེང་ཆུ།	structural molecule	བཞོད་ཐེད་འདུས་རྩལ་ཐེད་ལས།
stimulant	སྒྲོད་ཆས།	activity	ཆགས་བཞོད། བཞོད་པ།
stimulation	སྒྲལ་སྒྲོད་། ཡར་སྒྲལ།	structure	ཆགས་དབྱིབས།
stimulus	སྒྲལ་རྒྱུན།	structure of scientific revolutions	ཆན་རིག་གསར་བཞེད་འོ་བཙོ་ བཞོད།
stool	བཤང་བ།	stubbornly	རྩོལ་དཀའ་ཞོག་གྱུར་དཔོན་པོ།
straight gyrus	ཟེ་རྒྱུད་བྱོར་པོ།	mysterious	phenomenon
straight polymer	ཐང་རྒྱགས་མང་རྒྱུས།	study	ཞིབ་དཔྱད།
strange	མཚར། (ཁོག་རྩལ་གྱི་རིགས་ཤིག)	Styrofoam	སི་ཏུ་ཡི་ཚ།
stratum	རིམ་པ།	sub-acute phase	བར་རིམ།
stratum basale	གདན་རིམ། རྒྱུ་རིམ།	sub-clinical disease	ཐུང་ཚད་ནད་གྱི་གནས་སྐབས།
stratum corneum	ཁུད་རིམ།	stage	ཐུང་ཚད་ནད་གྱི་གནས་སྐབས།
stratum germinativum	རྒྱུ་རིམ།	subatomic	ཐུ་རྩལ་གྱི།
stratum granulosum	འབྲུ་རིམ།	subatomic particle	ཐུ་རྩལ།
stratum lucidum	དྲངས་རིམ།	subclinical disease	ཐུང་ཚད་ནད་ཀྱི་ནད།
stratum spinosum	ཟེ་རིམ།	subconscious	མཚན་མེད་ཤེས་ཚོར།
streamline	རྒྱུན་ཐིག	subcutaneous fat	བགས་ཆེལ།
stress	མེམས་བལ། མེམས་གནོན། གནོན་ཉེས།	subcutis	ནང་བགས། འོག་བགས།
stress	གནོན་པ། རྒྱུད་གནོན།	subdwarf	ཐུ་ཆུང་།
stress axis	གནོན་ཉེས་གཞུང་ཐིག	subfamily	ཡང་ཁྱིམ།
stress response	གནོན་ཉེས་ཡལ་ན།	subgiant	སྐར་འབྲིང་།
stressful situation	མེམས་གནོན་སྒྲོང་བའི་གནས་ སྐབས།	subiculum	འོག་རྩེན།
stressor	གནོན་རྒྱུན།	subjective experience	ཡལ་ཅན་གྱི་ཉམས་ཚུང་།
stretch receptors	རྒྱུང་ཐེད་བར་ལེན་པ།	subjective	ཡལ་ཅན་དོན་འབྲེལ།
striatum	མྱན་ཤུན།	interpretation	མ་ཆངས་བད་སྒྲུང།
string theory	ཐུ་སྒྲུད་རྩམ་གཞག	sublimation	ཐུ་ཐེལ་མཐོང་ཚད་ལས་ཐུ་བའི་ རིམ་པ།

submillimeter མི་ཇར་ལྷོང་བྱུང་འོག་གི་ཆར་
 astronomy དབྱེད་ཡིག་ལ། མི་ཉི་ཟླ་དབྱེད་
 ཆར་དབྱེད་ཡིག་ལ།
 subnucleus ཡང་ཚམ།
 subsonic ཟླ་ཞུགས།
 substance བེས་ལྗས།
 substantia nigra ལྷན་ཨོ་ནག་པོ།
 substrate གཞི་ལྗས།
 subthalamus nucleus ལྷན་ཟུག་ཞབས་མདོ། ཟུག་
 ཞབས་གོང་བ།
 subtidal zone ཏུས་ཆུབས་འོག་ཁུལ།
 subtractive primary འཕྲི་བྱུང་གཞི་མདོག་
 color
 subtractive secondary འཕྲི་བྱུང་ཡན་ལག་ཁ་དོག་
 color
 succinate མི་ཞིག་ཟུར་ཚ།
 succinate མི་ཞིག་ཡང་འཕུལ་ཟློན་ལྗས།
 dehydrogenase ཟློན་ཐོགས་མེ། (མི་ཞེལ་ཁོ་མེ)
 succinyl-CoA སག་མི་ཞེལ་ཁོ་མེ་ཟུད་ལྗས།
 synthetase
 sucrose ལུག་མརར། (ལུ་ཁ་མརར་ལྗས།)
 suction cup རྩབ་འཐེན་པོང་ལ།
 sugar phosphate མརར་ལྗས་པོ་མི་ལེ་དེ།
 suggestibility ལྷོང་ག་མོ་ཐེབས་ཏུང་། མེམས་
 འགྲག་ལྷོ་པོ། བསྟུ་བྱང་།
 sulcus (sulci) ལྷན་ཐུལ།
 sulfhydryl སལ་ཕྱི་ཁེལ།
 sulfur ལུ་ཟླ།
 summation ཐོགས་བསྟོན་མས།
 sun ཉི་མ།
 sunspot ཉི་ཐིག་
 sunspot cycle ཉི་ཐིག་རྒྱན་འཁོར།
 super giant ཆར་མ་འཕགས་ཆེན།
 super proton པོ་རྩལ་བྱག་བཟོད་མཉམ་ཁྲིག་
 synchrotron རྩལ་ཆས།
 supercluster ཏུད་འཕགས་ཆེས་བ།
 superconductivity ཏུད་འཕགས་ཁྲིད་རྩས།
 superconductor ཏུད་འཕགས་ཁྲིད་གཞུགས།
 superfamily ཁོང་ཁྲིམ།

supergiant ཆར་མ་འཕགས་ཆེན།
 superimpose ལྷོལ།
 superior ཟླེང་།
 superior colliculus འབྱར་གཞུགས་གོང་མ།
 superior vena cava ཟུག་གོང་ཐོད་ཆ་ཉེང་མ།
 (precava)
 supernova ཏུད་འཕགས་ཚོ་ལ།
 superorganism ཆད་བཅའ་ཟློད་དོས།
 superposition ཅིག་ལྷོལ།
 superposition ཅིག་ལྷོལ་ཆ་འཛིན།
 principle
 supersonic ཟླ་བཅའ།
 supplementary motor འགྲལ་བསྟོད་ཁ་ཁྲོད་ས་ཁུལ།
 area
 support force ཉེན་ཕྱགས།
 suprachiasmatic ལྷོལ་ཉེང་ཆེས་བ། (ལྷོལ་མཚམས་
 nucleus (SCN) ཉེང་གི་ཆེས་བ)
 supratidal zone ཏུས་ཆུབས་ཉེང་ཁུལ།
 surface area ཏུད་ངོས་རྒྱ་ཁྲིན།
 surface tension ཕྱི་ངོས་རྒྱུད་ཕྱགས།
 surface topology ཕྱི་ངོས་ས་བབ་ཡིག་ལ།
 survey ཞིབ་འཇུག་
 susceptible ཐོག་ཟུང་འདི།
 susceptible host ཐོག་ཟུང་འདི་གནས་བདག་
 swallowing muscle མིང་ཕྱེད་ཀ་ཟློན།
 sweat gland རྩལ་ཕྲེན།
 swirl འཁྲེལ་འཁོར།
 symbiont མཉམ་ཐོགས་ལ།
 symbiosis མཉམ་ཐོགས།
 symbiotic མཉམ་གནས་ཀྱི།
 symbol མཚན་ཉགས།
 symmetry རྩས་མཚུངས། ཆ་མཚུངས།
 sympathetic nerve གཅེས་ཆེད་དབང་ཆ།
 sympathetic trunk གཅེས་ཆེད་གཞུང་ཉ།
 sympathy ཀ་ཚ།
 symptom ཉན་ཉགས།
 synapse དབང་ཆ་འདི་མཐུད་མཚམས།
 synaptic མཐུད་མཚམས།
 synaptic cleft མཐུད་མཚམས་སྟོང་ཆ།
 synaptic gap མཐུད་མཚམས་བར་སྟོང་།

synaptic potential	མཐུད་མཆམས་རྒྱས་པ།	technique	ཐབས་ཚུལ། ཐབས་ཆུལ། ཐབས་ལུས།
synaptic vesicle	མཐུད་མཆམས་ལྗང་བ།	technologist	འཕུལ་རིག་པ།
synchrocyclotron	མཉམ་ཁྲིག་གོར་འཕྲིལ་རྒྱལ་ཆས།	technology	འཕུལ་རིག་འཕུལ་ཆུལ། འཕུལ་ཆས།
synchronize	མཉམ་ཁྲིག་གཅིག་ཁྲིག་	tectonic motion	ས་ཁྲོགས་འབྲལ་རྒྱུད།
synchrony	མཆུངས་ཁྲིག་	teeing off	ཞྭ་གས་གཞུས།
synchrotron	ཆ་ལྷོམས་རྒྱལ་ཆས།	telencephalon	ལྷང་རིམ་གོར་མ།
syndrome	རྟགས་འདུས།	telescope	རྒྱང་མཐོང་ཆེ་ཤེལ།
syntax	ཆོག་རྒྱུར་བསྐྱབ་ཆུལ།	telophase	འཕུམ་ཐོ་།
synthase	རྒྱུར་འབྲུབ་མྱིན་ཆས། རྒྱུར་མྱིན།	temperature	ཟློང་ཆད།
synthesis	རྒྱུར་བྲུབ། རྒྱུར་བྲེབ།	temporal lobe	རྩ་ལྷག་ལྷང་ཤལ། རྩ་ལྷག་འདབ་མ།
synthetic vesicle	རྒྱུར་བྲུབ་ལྗང་བ།	temporal resolution	རྩས་འབྱེད་གསལ་ཆ།
system	མ་ལག།	tendon	རྩུས་པ།
systemic circuit	མ་ལག་ཁྲག་ལམ།	tension	རྩྱུང་ཤུགས།
systemic circulation	མ་ལག་ཁྲག་འཁོར།	tensor	རྩྱུང་སོར།
T cell	ཏི་ཙུ་ཅུང་།	terminal speed	མཐའ་གཏུགས་མཁྱོགས་ཆད།
T-cells receptor	ཏི་ཙུ་ཅུང་རྩྭ་ལེན་པ།	tertiary structure	བཞོད་རིམ་གསུམ་པ།
tachyon	ཏེག་རྒྱལ།	test charge	ཆོད་རྩི་ལྡོག་འཕུར།
tachypnea	དབུགས་རྩ་བྱང་བ།	testis	ཆེག་འབམས།
tackle	འབྲེད་འཁོར་མ་ལག།	testosterone	ཐོ་གཤིས་སྐྱེན་གཤེར།
talk therapy	བཀའ་གསུལ། གཏམ་གྱི་གསུལ་བབས།	tetanus	འཕུམ་བྱ་ལྷག་དབྱེ། (རྒྱང་ནད་ཨ་བ་ཏ།)
tangent	ཟད་ཐིག (ཆོག་ཟད།)	tetrad	བཞི་ཆོགས་གོར་བ།
tangential speed	ཟད་ཐིག་མཁྱོགས་ཆད།	tetrodotoxin	ཏེ་ཏོ་ཏོ་ཏེས་དྲག་
taper	རྒྱུང་འཁྱུར།	TGF-β	ཏི་ཇི་ཡེ་པ་- ཇི་ཏ།
target cell	དམིགས་འབེན་ཟ་བྱང་།	Th0	ཏི་ཏེ་ཇི། ༠
task-induced	ལས་རྒྱལ་སད་རྒྱུང་།	Th1	ཏི་ཏེ་ཇི། ༡
activations	ལས་རྒྱལ་སད་འགྲོག་	Th2	ཏི་ཏེ་ཇི། ༢
task-induced	ལས་རྒྱལ་སད་འགྲོག་	thalamus	ལྷང་རྒྱག་
deactivations	ལས་ལྡོག་འཕྲོགས་ཆད།	theorem	གཏུན་ཚུལ།
task-negative	ལས་ལྡོག་འཕྲོགས་ཆད།	theoretical biologist	རྒྱུ་དངོས་རྩམ་གཞག་པ།
network	ལས་མཐུན་འཕྲོགས་ཆད།	theoretical physics	རྩམ་གཞག་དངོས་ཐམས་རིག་པ།
task-positive network	ལས་མཐུན་འཕྲོགས་ཆད།	theory	རྩམ་གཞག་
taste	རྩོ་ཆོར།	theory of everything	ཡོད་ཆད་གྱི་རྩམ་གཞག་
taste bud	རྩོ་ཆོར་ཐེུ།	theory of gravitation	འཐེན་ཤུགས་རྩམ་གཞག་
tau	ཏུ།	theory of mind	སེམས་བབ་དཔྱད་པ། སེམས་ཤེས་རྒྱས་པ།
tau neutrino	ཏུ་ཡི་མ་ཤིང་ཟ་རྒྱལ།		
tauon	ཏུ་ཡི་མ་ཤིང་རྒྱལ།		
tauonic leptons	ཏུ་ཡི་མ་ཤིང་ལེ་ཏོན།		
taxonomy	དབྱེ་བསྐྱུ། དབྱེ་བསྐྱུ་རིག་པ།		
technician	འཕུལ་ལས་པ། འཕུལ་བཞོ་བ།		

theory of probability མིང་ཕྱོད་ཀྱི་རྣམ་གཞག
theory-ladenness of observation རྣམ་གཞག་གིས་ཕྱེ་བའི་རྟོག་ཞིབ།
theory-neutral data རྣམ་གཞག་བཟང་སྟོན་མ་
བྱངས་ཤོ།
therapy གསོ་དཔུང།
thermal contact རྫོང་འཕྲད།
thermal energy ཆ་རྩས།
thermal equilibrium རྫོང་མཉམ།
thermal meter རྫོང་གྱི་ཡི་ཆས།
thermal physics ཆ་རྫོང་དངོས་ཁམས།
thermal pressure རྫོང་གྱི་གནོན་པ་ཉགས།
thermal properties ཆ་བའི་ཁྱད་ཆོས།
thermal radiation རྫོང་གྱི་འགྲེད་འཕྲོ།
thermodynamics རྫོང་ཤུགས་འགྲེད་པ།
thermometer རྫོང་ཆད་འཇལ་ཆས།
thermonuclear རྫོང་མཆེད་ཉེ་རྒྱལ་འབར་སྡེག
combustion
thermonuclear fusion རྫོང་མཆེད་ཉེ་རྒྱལ་འབྲས་འཕྱར།
thermostat རྫོང་སྟོན་ཡི་ཆས།
thoracic nerve བྲང་གི་དབང་ཆ།
thoracic region བྲང་གི་ས་ཁུལ།
thorium ཆ་ཇུས་བོ་འི་ཡམ།
threshold བེས་མཆོམས་གནས་བབ།
threshold potential བེས་མཆོམས་རྩས་པ།
thrombin ཁྲག་ཁིང་སྒྲིན་ཇུས།
thrombus ཁྲག་འཁྲགས།
thrust འབྲད་ཤུགས།
thruster འབྲད་ཆས།
thymine བ་ཡི་མིན།
thymus ར་ཆང་མེན་བ།
thyroid cell ཡོལ་མཉུད་ཕུ་བྱང་།
tidal force བྱས་རྒྱབས་སྒྲེད་ཤུགས།
tidal lock བྱས་རྒྱབས་འཆེང་སྒྲིག
tidal power plants བྱས་རྒྱབས་སྒྲིག་ཁང་།
tie སྒྲིག་རྟེན།
tightly bound དམ་ཐོར་བཅེངས་བའི།
tile རྩ་ལེབ།
timbre གདངས་གྱི་ཁྱད་རྣམ།

time བྱས།
time dilation བྱས་ནད།
time travel བྱས་འབྲལ།
time warp བྱས་འཁྱོག
time zone བྱས་ཁུལ།
time-lapse photo བྱས་མཆོམས་བརྒྱན་པར།
tipping point འབྱར་ཕྱོག་གི་མཆོམས།
tissue བྱང་བྱབ།
tissue culture བྱང་བྱབ་སྒྲེད་སྡེལ། བྱང་བྱབ་
གསོ་སྒྲིང་།
toddler འཁྱོར་ཕྱག
tone གདངས།
tonsils བྲེ་པ།
top ཆེ། (ཁོག་རྒྱལ་གྱི་འགས་ཤིག)
topographic globes ས་བབ་སྟོན་པའི་གོ་ལ།
topographical ས་བབ་གྱི།
topology ས་བབ་འགྲེལ།
torque གར་ས་ངར། གར་ས་ཤུགས།
torsion balance གར་ས་འཁོར་རྒྱ་མ།
total internal reflection ཆ་ཆང་བའི་ནང་ངོས་ཕྱོག་འཕྲོ།
totally elastic ཡོངས་ལྡེས།
totipotent ཀྱང་འབྱར་རྩས་པ།
touch རོག་ཆོར།
tourmaline གཉེར་ཇུས་དོར་མ་ཡིན།
tower རྩོག་མཁར། རྩོག་ཁང་།
toxin ཉེས་བྱག
tracer རྩིས་གཙོད་པ།
trachea རྩོ་ཡ།
track (n) ལམ།
track (v) རྩིས་གཙོད།
tract བར་ལམ།
trait ཁྱད་རྣམ། ཁྱད་གཤིས།
transcranial magnetic stimulation (TMS) བོད་བརྒྱད་ཁབ་ལེན་རྒྱལ་སྒྲིང་།
transcription ཕབ་བུ།
transcription factor ཕབ་ལེན་སྒྲིན་ཇུས།
transduction བརྒྱུར།
transfer particle འབྲེན་རྒྱལ།

ventral medial མདུན་ངོས་ཀྱི་དབྱིལ་གྱི་
 prefrontal cortex རྒྱུ་ཆ།
 (VMPFC)
 ventral tegmental འཐུམ་ཞོ་འོག་ཁུལ།
 area (VTA)
 ventricle ཁྱད་པག་སྒྱུབ་སྒྱུད།
 ventricular artery རྒྱད་སྒྱུབ་ས་འཕར་ཆ།
 ventricular vein རྒྱད་སྒྱུབ་ས་ཀྱི་ཚོད་ཆ།
 ventrolateral མདུན་ངོས་ཀྱི་དབྱིལ་གྱི་
 prefrontal cortex གཞོགས་ཆ།
 venule ཚོད་ཆ་ལྔ་མོ།
 venus གཟའ་པ་སངས།
 vertebrate རྒྱལ་ཕྱས་ཅན་གྱི་ཚོག་ཆགས།
 vertical གཞུང་ཐད།
 vertical axis གཞུང་མདའ།
 vertical component གཞུང་ཆ།
 vertical component འགལ་སྒྱུད་ཀྱི་གཞུང་ཆ།
 of motion
 vesicle རྒྱང་བ།
 vestibular organ རྒྱག་ཐུན་དབར་པོ།
 vestibular sensors རྒྱག་ཐུན་ཆར་བྱེད།
 vestibulocochlear རྒྱམས་བྱེད་དབར་ཆ།
 nerve
 vibration འདར་འགལ།
 vibrational motion འདར་འཕྲུག་འགལ་སྒྱུད།
 vibrotactile འདར་སྒྱུལ།
 stimulation
 video lecture བརྒྱན་འཕྲིན་སྒྲིབ་ཁྲིད།
 villi (villus) ཁད་སྒྱ།
 violet ལྗང་མེན།
 viral disease གཉན་ནད།
 viral infection དྲག་ཕྱིན་གཉན་ཁ།
 viral pathogen ནད་རྩུ་གཉན་ཕྱིན་འགོག་རྩུས།
 resistance གཉན་ཕྱིན་འགོག་རྩུས།
 viral replication དྲག་ཕྱིན་རྩི་བཟུལ་བྱེད་ཅིས།
 virtual image རྩོལ་བརྒྱན་ལྷན་བརྒྱན་ལྷན་ལྷན་།
 virus གཉན་ཕྱིན། དྲག་ཕྱིན།
 virus latency དྲག་ཕྱིན་གྱི་བག་ཉལ་རྩུས་པ།
 viscosity རྩེ་བྱགས།
 visible light རྒྱང་ཕྱད་གི་འོད།

visible spectrum རྒྱང་ཕྱད་གི་འོད་པལ།
 vision མཐོང་ཆོད།
 visual cortex མཐོང་ཆོད་ཀྱི་དབྱིལ།
 visual field མིག་ལམ།
 visual pathway མཐོང་ཆོད་རྒྱ་ལམ།
 vitamin འཛོ་བཅུད།
 vitamin B₁₂ འཛོ་བཅུད་ གླི། ༡༡
 vitreous humor མིག་གཤེར་དྲངས་མ།
 vivid གསལ་ལེ་བ།
 vocal cords ཐོ་བག།
 vole ཞོང་ཅིག།
 volt (V) རྩལ།
 voltage རྩུག་ཁར་རྩུས་ཆད། རྩལ་ཆད།
 voltage drop རྩལ་ཆག།
 voltage-gated རྩལ་རྩེན་སྒོ་བཅད་རྒྱ་ལམ།
 channels
 voltmeter རྩལ་ཆད་འཇལ་ཆས།
 volume ༡ བོངས་ཆད། ཤོང་ཆད། ༡ རྒྱ་
 ཕྱགས།
 Voyager 1 འགྲལ་ཆས་ ༡
 W boson W རྩོ་ཕྱོན་རྩུལ།
 Warden of Mint ཅམ་ཁྱེད་ཆེན་མོ།
 warp འཕྲིག།
 wasp པོ་ཉོང་མ། པོ་དོང་མ།
 waste product རྩིགས་རོ།
 water boiler ཆ་སྒོལ་སྒྲོད་ཆས།
 water electricity ཆ་སྒྲིག།
 water turbine ཆ་རྒྱལ་གཤོག་འཁོར།
 water vapor ཆ་དེ་ཆུངས་པ།
 water wheel ཆ་འཁོར།
 watermelon ཆ་མེ་ལོན། ཆ་ག་ཤོན།
 watt བཅ།
 wave ཆུབས།
 wave speed ཆུབས་ཀྱི་མཐོགས་ཆད།
 wave-particle duality ཆུབས་རྩུལ་གཉིས་གཤིས།
 wavefront ཆུབས་མདུན།
 wavelength ཆུབས་ཐག།
 wavelet ཆུབས་ལྔན།
 wavicle ཆུབས་རྩུལ།

wax ལྷ་ཆེལ།
 waxing gibbous ཡང་བོད་ནོག་ལྷ།
 weak force ལན་ཤུགས།
 weak interaction ལྷལ་རྒྱུ་ལན་ཤོ།
 wedge ཁྲིའུ། ཆ་བས།
 weed out འབྲེག་པ།
 weight ལྷིད་ཚད།
 weight density ལྷིད་སྒྲག།
 weight disease ལྷིད་ནད།
 weighted average ལྷིད་མནན་ཆ་སྒྲུམས།
 weightlessness ལྷིད་མེད་རང་བཞིན།
 Wernicke's Area ལེར་ནེག་ས་ཁུལ།
 western thought རྒྱལ་ཕྱོགས་པའི་ལྟ་ཚུལ།
 wetland བསྐྱན་ས།
 whirl འཁྲིལ་འཁོར།
 white blood cell ཁྲག་ཕུང་དཀར་པོ། ཁྲག་དཀར་
 བ་ཕུང་།
 white dwarf དཀར་ཆུང་། འོད་ཟེན་མཁར་ཆུང་།
 white light འོད་དཀར།
 white matter དཀར་ཁྲས།
 white noise ལྷ་དཀར།
 wien's displacement
 constant ལེན་ཁྲི་གནས་སྤོའི་བརྟན་གྲངས།
 wilkinson anisotropy
 probe ལེལ་ཀིན་སན་མི་མཉམ་འཛེལ་
 བདེལ།
 wilkinson microwave
 anisotropy probe ལེལ་ཀིན་སན་མི་མཉམ་ཕྱ་རྒྱལ་ས་
 འཛེལ་མདའ།
 (WMAP)
 wind electricity རྒྱུ་རྒྱོག།
 wind turbine རྒྱུ་རྒྱུད་གཤོག་འཁོར། རྒྱུ་
 རྒྱལ་གཤོག་འཁོར།

wind-powered རྒྱུ་ཤུགས་རྒྱོག་རྒྱུ་རྒྱན་ཆས།
 generator
 windmill རྒྱུ་འལག།
 wine རྒྱན་ཆང་།
 wingsuit འཕུར་གོས། གཤོག་གོས།
 wingsuit flying གཤོག་གོས་འཕུར་ལྱིང་།
 withdrawal reflex ཕྱིར་བཟུ་སྒོག་འགུལ།
 wobble འཕུར་འཁྱྱར།
 womb མངལ།
 wood lemming ཤེང་ཕྱི།
 woodpecker ཤེང་རྩ་མོ།
 word-classification བ་སྒྲུང་དཔྱེ་བསལ་ཕྱེད་སྒྲོ།
 task
 work ལས་ཀ། ཚུལ་བ།
 work-energy theory ཚུལ་རྒྱས་རྩ་མ་གཞག།
 working memory ལས་བྱེད་བློ་བ།
 world line སྤིད་ཐིག།
 wormhole འཕྱ་ཁུང་།
 X chromosome ཚེས་གཟུགས་ X / ཚེས་ཕུང་ X
 X-ray རྒྱག་པར།
 xylem གཤེར་ལམ།
 xylose ར་འོ་མངར་ལུས།
 Y chromosome ཚེས་གཟུགས་ Y / ཚེས་ཕུང་ Y
 yeast བལས།
 Z boson Z རྩ་སྤོན་རྒྱལ།
 zeroth law of
 thermodynamics རྫོད་ཤུགས་འིག་པའི་གཏན་
 ཁྲིམས་ཁྲུད་ཀོར་བ།
 zinc ཉི་ཚ།
 zoology རྩོག་ཆགས་འིག་པ།
 zygote ས་མེན་འདུས་རྫོང་།

བོད་དབྱིན་མན་སྐྱར་གྱི་ཆན་རིག་བརྒྱ་ཆད།

Tibetan-English Scientific Terminology

གཤིག	column	གེ་དིན།	chitin
ཀ་ར་རྒྱུ་ལྡན། ཆེག་མངར།	monosaccharide	གེ་ཏོན།	ketone
ཀ་ར་ཉིས་ལྡན། ཉིས་མངར།	disaccharide	གེ་ནི་ཁྱི་ཁྱོད།	Canis dingo
ཀ་ར་ལུང་ལྡན། (ལྷ་མང་མངར་ ཟུས།)	oligosaccharide	གེ་ནི་ཁྱི་རིགས།	Canis familiaris
ཀ་ར་མང་ལྡན། མང་མངར།	polysaccharide	གེ་ར་དིན།	keratin
ཀ་ལེ།	skull	གེ་ཡོན་རྒྱལ།	kaon
ཀ་ན་ཏེ་ལ་གོན།	cantaloupe	གེ་ར་རྩས།	skeleton
ཀ་ལ་ལི་ནི་ལི་མིང་འདྲིལ་སྒྲུབ་ ཕྱགས།	carl Linnaeus' naming system	གེ་མ་མི་དེ་ཡན་འཕེལ་མཆེད།	cambrian explosion
ཀི་ཤེ་ཁྱི་ཟུང་།	kisspeptin	གེ་མ་དེ་གས་འཁོར།	
ཀི་ཤི་དེན་ བོ་ཕེ་ལེ་ཏེ།	creatine phosphate	གེ་ར་དེན་ཕྱ་ཕྱང་།	keratinocytes
ཀི་རེབ་རྒྱུན་འཁོར་རྒྱ་འབྲེན།	krebs cycle	གེ་ལ་ཕིན་རྒྱུན་འཁོར།	calvin cycle
	precursors	གེ་ལ་ཕིན།	Kelvin (K)
ཀི་རེབ་རྒྱུན་འཁོར།	Krebs cycle	ཀོ་བལ་ཏེ།	cobalt
ཀི་ལོན་གྱི་ནད།	crohn's disease	ཀོ་མ། ཕུན་ཕིང་བརྒྱལ་ནད།	coma
ཀི་ལོ་ཁེ་ལོ་ལི།	kilocalorie (kcal)	ཀོང་གྲག	negative curvature
ཀི་ལོ་ཁྱ་ར་མ། (ཀི་ཇི།)	kilogram (kg)	ཀོང་བྱ། རྟོང་།	pit
ཀི་ལོ་མི་ཏར།	kilometer (km)	ཀོང་མིག	pit-derived eye
ཀི་ལོ་ཡེ་ཏེ།	kilowatt (kW)	ཀོང་གཟུགས་མེ་ལོང་།	concave mirror
ཀི་ལོ།	kilo-	ཀོང་ཀློང་ལ།	crocodile
ཀྱ་ཡག་རིགས་བྱུག་ཁྱོག་རྒྱལ་" རིགས་བྱུག	6 types of quarks	ཀྱོག་ལྡན་ཆ་མང་རྒྱས་ཟུས།	kinked polymer
ཀྱན་ཁབ་ནད་ཡམས།	pandemic disease	མྱད་རྒྱུང་།	brainstem
ཀྱན་ཁབ་ནད་ཡམས། གཉན་ ནད་ནག་པོ།	pandemic	མྱད་རྩྭ་ན།	brain damage
ཀྱན་གྱི་ཕྱི་མ་པོ་མཐའ་ལ་མ།	last universal common ancestor (LUCA)	མྱད་རྩུན།	brain tumor
ཀྱན་འབྱུར་རྒྱས་པ།	totipotent	མྱད་ཁྱིུ་མཐུན་མ།	precuneus
ཀྱན་ཡོད་ཀྱན་མེད་ཆ་འཛིན།	all-or-none principle	མྱད་ཁྱིུ།	cuneus
		མྱད་འཁྱོས་སྐལ་ཆས།	brain pacemaker
		མྱད་འཁྱོས།	brain rhythm
		མྱད་རྒྱུད་རྒྱུ་ལོག་མ།	inferior cerebellar peduncle
		མྱད་རྒྱུད་རྒྱུ་ལོག་མ།	cerebral peduncles

ཡན་ཏྲུང་ཤུག་ཤུག་ལྷོ་ལྷོ།	cerebrospinal fluid	ཡན་པའི་བསྐྱེད་རྒྱུས།	brain resilience
ཡན་ཆེན་ཡན་པག།	cerebral ventricle	ཡན་ཐུག།	thalamus
ཡན་ཆེན་ཡན་པག།	cerebral cortex	ཡན་ཐུག་གི་ཕྱོད་ཆ།	dorsal thalamus
ཡན་ཆེན་ཕྱི་རྒྱུས་ཕྱིད།	cerebral hemisphere	ཡན་ཐུག་ཞབས་མདྲོ། ཐུག་	subthalamus nucleus
ཡན་ཆེན་མདུན་ཕྱོད་ལམ་འཕར་ཆ།	anterior cerebral artery	ཞབས་གོང་བྱ།	
ཡན་ཆེན།	cerebrum	ཡན་ཐུག་འོག་མ།	hypothalamus
ཡན་ཉིང་བྲ་ཆེན་མ།	limbic network	ཡན་ཆེད་ཐུག་རིས།	electroencephalogram (EEG)
ཡན་ཉིང་མ།	braindruse	ཡན་རྩམ་ཆེ་གྲུ་མ།	putamen
ཡན་ཉིང་ཡན་པག།	cerebellar cortex	ཡན་ཞབས་འཕར་ཆ།	basilar artery
ཡན་ཉིང་ཏྲུང་མ། ཐུག་ལ་བར་ལམ།	spinocerebellar tracts	ཡན་ཞོན་ག་ལོ།	substantia nigra
ཡན་ཉིང་ཉིང་ཕྱུལ།	cerebellar folia	ཡན་ཆེན།	pons
ཡན་ཉིང་།	cerebellum	ཡན་རིམ་གོང་མ།	telencephalon
ཡན་བརྟན་དཔར་ཆེད་ཕྱི་ལྟགས།	brain imaging paradigms	ཡན་རིམ་བྱུང་མ།	rhombencephalon
ཡན་གཉིང་རྒྱལ་སྤྱོད།	deep brain stimulation (DBS)	ཡན་རིམ་མདུན་མ།	prosencephalon
ཡན་ཉིང་དབང་ཆེད་མཆོན་རྩམ།	somatotopic representation	ཡན་རིམ་དབྱུང་མ།	mesencephalon
ཡན་ཉིང་།	anencephaly	ཡན་རིམ་དབྱུང་མའི།	mesencephalic
ཡན་བྲ། (ཡན་པའི་བྲ་ཆེན་མ།)	brain networks	ཡན་རིམ་ཞབས་མ། རྩམ་ཞབས།	myelencephalon
ཡན་འདབ་བཞེ། ཡན་པལ་བཞེ།	4 lobes of brain	ཡན་རིམ་འོག་མ།	metencephalon
ཡན་པ་ཕྱི་དཔལ། ཡན་ཕྱི་དཔལ།	brain atrophy	ཡན་བྲུས། བྱིད་བྲུས།	cranium
ཡན་པ།	brain	ཡན་རྒྱུས།	brainwave
ཡན་པའི་ཁ་བཟ།	brain mapping	ཡན་ལམ་སྤྱོད་པར།	functional brain imaging
ཡན་པའི་ཁྲག་ཆེད་ནད།	cerebrovascular disease	ཡན་བྱུན་ཡན་བྱུན་བར་གྱི་	corticocortical
ཡན་པའི་འཐུག་སྤྱོད།	brain disorder	མཐུད་ཁ།	connection
(ཡན་པའི་) བྱང་གྱི་བ།	ischemic stroke	ཡན་བྱུན་དཀྱིལ་གཞུང་ཆ་ལྷ་གཞུགས།	cortical midline region
ཡན་པའི་རྒྱ་ལམ།	brain pathways	ཡན་བྱུན་འགྲུལ་སྤྱོད་བྱ་ཁྲོན།	cortical neurons
ཡན་པའི་མཉེན་གཤིས།	brain plasticity	ཡན་བྱུན་རྒྱུང་མ་པའི་བརྒྱུ་ལམ།	cortical motor areas
ཡན་པའི་བདེ་ཉམས་མ་ལག།	brain reward system	ཡན་བྱུན་རྒྱུང་མ་པའི་བརྒྱུ་ལམ།	corticospinal tract
ཡན་པའི་རྒྱུད་རྒྱོག་དཔར།	magnetoencephalography (MEG)	ཡན་བྱུན་གལ་འགྲུལ་དབང་ཆ།	corticomotoneuronal (CM)
ཡན་པའི་བརྒྱུ་ལམ།	brain circuit	ཡན་བྱུན་གསར་མ།	neocortex
ཡན་པའི་དཔར་ཞེན།	brain imaging	ཡན་བྱུན།	cortex
ཡན་པའི་ཐུང་པ།	brain cell	ཡན་ཕྱུལ།	sulcus (sulci)
(ཡན་པའི་) ཆ་ཕྱིབ།	hemorrhagic stroke	དཀྱིལ་རྒྱུས།	congealed energy
ཡན་པའི་མཆོ་འཁྲུམས།	concussion	དཀྱིལ་རྒྱུང་། འོད་ལྗན་ཁྲུང་རྒྱུང་།	white dwarf
ཡན་པའི་བཤེད་དཔར།	brain-scan	དཀྱིལ་ཕྱུང་།	leukocyte
		དཀྱིལ་རྩམ་འཆེད་གཞུགས།	leukotriene (LT)
		དཀྱིལ་རྩམ།	white matter

དཀར་གཡུ་	magnesium	བཞོན་པེ་མ་གཉིས་པ།	secondary structure
དཀར་ཤུ་	calcium	བཞོན་པེ་མ་བཞི་པ།	quaternary structure
དྲུ་འཕྲུམ་	contractions of childbirth	བཞོན་པེ་མ་གསུམ་པ།	tertiary structure
དཀྱིན་ཆུང་	rare gas	བཞོན་པེ་མ། འཕྲོས།	pattern
དཀྱིས་ལྗང་	midbrain	བཞོས་ཕྱགས་	applied force
དཀྱིས་བྱ་ཐུག་ལྗང་།	central vacuole	ཀར་མར།	bone marrow
དཀྱིས་བྱ་ལ། དཀྱིས་ཐོག་	median	ཀར་ཆུགས་ཅན།	arthropod
དཀྱིས་བྱ་ལ།	median class	ཀར་ཕྱད་འཁོར་ལོ། ཕྱད་ཉུམ།	roller skate
དཀྱིས་རྩ་ཀྱི་མཐོང་ལྗང་།	coronal view	ཀྱང་ཉིད།	singularity
དཀྱིས་གཤམས་མཐོང་ལྗང་།	centromere	ཀྱང་ལྗེ།	monopole
དཀྱིས་ཀྱི་ཕྱོག་ལ།	centromere region	ཀྱང་ཐིག་	simple eye
དཀྱིས་ཀྱང་ཆུང་བྱ།	dorsomedial nucleus	ཀྱང་ཆན།	monomial
དཀྱིས་ཐོག་	equator	ཀྱང་མཆང་ས་འབྲུལ་རྒྱུད།	simple harmonic motion
དཀྱིས་ཐོག་ས་ལྷུང་།	equatorial regions	ཀྱང་གཞུགས།	monomer
དཀྱིས་ཐུག་	centriole	ཀྱན་འཛིས་ལན་འགོག་	exposure and response prevention (ERP)
དཀྱིས་ཆེག་	midpoint	ཀྱན་འཛིས་གསོ་བབས།	exposure therapy
དཀྱིས་གཞུགས། དཀྱིས་ཕུང་།	centrosome	ཀྱན་འཛིས།	conditioning
དཀྱིས་ཕུལ་ཆེས་ཀྱི་ཆུང་།	postcentral gyrus	ཀྱན།	factor
དཀྱིས་ཆེས་ཆུང་།	precentral sulcus	ཀྱང་བྱེད་བཞུགས་པ།	stretch receptors
དཀྱིས་ཕུལ་མདུན་ཀྱི་ལྗང་ཕུལ།	central sulcus	ཀྱང་བྱེད་གཞིམ།	extensor
དཀྱིས་ཕུལ་ཕུལ།	autosome	ཀྱང་འ།	atonia
དཀྱིས་གཤམས་ཆན་པ།	coronal section	ཀྱང་ཕྱགས།	tension
དཀྱིས་གཤམས།	coronal	ཀྱང་མོར།	tensor
དཀྱིས་རྒྱུད།	coil	ཁུགས་ཐིམ།	dumbbell
དཀྱིས་འཁོར་།	lathe	ཀྱང་ཚོར།	noise
དཀྱིས་རྒྱུད།	percussion	ཀྱང་གདངས་ཐིག་པ།	phonology
བཞོན་བྱུང་ལྗང་།	creationist	ཀྱངས་དོན་ཆོར་ལྗེན་རང་བཞིན།	sensitivity to context
བཞོན་བྱུང་ཆན་རིག་པ།	creation science	ཀྱངས་དོན་རིག་པ།	pragmatics
བཞོན་བྱུང་ཆན་རིག་པ།	creation scientist	ཀྱངས་འབྲེལ་བྱི་བཞུགས་	contextual cue
བཞོན་བྱུང་རིང་ཕྱགས།	creationism	(ཀྱངས་འབྲེལ་བྱི་) གནོན་ཕྱགས་	at given pressure
བཞོན་པ། ཐོབ་ཕྱགས།	configuration	ཐིམ་ཆན་དེའི་གནས་ཀྱངས་ཕྱ།	
བཞོན་བྱེད་འབྲུལ་རྒྱུ་བྱེད་ལས།	structural molecule activity	ཀྱངས་འབྲེལ་རྒྱུ་བྱེད།	situated conceptualization
བཞོན་ཡངས་དྲངས་གཞུགས།	open structured crystal	ཀྱངས་འབྲེལ་ལྗང་པེ།	contextual evaluation
བཞོན་ཡངས་	open structure	ཀྱངས་འབྲེལ།	contextual
		ཀྱངས་ཆོས་ཆན་བྱི་རྒྱུ་བབས།	dry rock geothermal power

ཁྱམ་གཤེད་གཉིས་གནས།	amphibian	ཁྱམ་ཕྱེད་པ་མི། ཁྱམ་པ་	flexor
ཁྱེད་ཆ་ཤེད་བསྟོད་པའི་མི་ཁྲོད།	m/s	ཁྱམ་པ་	reflexor
ཁྱེད་ཆ་ས་ཡའི་ཆ།	microsecond	ཁྱམ་པའི་ཚྭ་འབྲུ།	flexor reflex
ཁྱེད་ཆའི་སྟེང་བྱེད།	millisecond	ཁྱལ་སྟེན།	stimulus
ཁྱེད་ཆའི་དྲམ་བྱ།	fraction of a second	ཁྱལ་སྟེན་ཁྱེད་ཆས། ཁྱལ་སྟེན་	inductance
ཁྱེད་ཆུང་།	dwarf	ཆད་པ་ཞི།	
ཁྱེད་ཆུང་།	dwarf star	ཁྱལ་སྟེན་པ་གས་འབྱེད།	induced fission
ཁྱེད་ཆུང་ནག་པོ།	black dwarf	ཁྱལ་སྟེན་བྱས་པའི།	induced
ཁྱེད་ཆེན།	giants	ཁྱལ་སྟེན།	induction
ཁྱེད་ཉ་ཆེད་འབྱ།	starfish larvae	ཁྱལ་ཆས།	inducing element
ཁྱེད་མདའ།	meteor	ཁྱལ་འདེད།	forced vibration
ཁྱེད་འཕྲུལ་འཕྲིན་འབྱེད་	quasi-stellar radio	ཁྱལ་ཕྱེད་མྱི་ཆས།	effector protein
འབྲས།	source	ཁྱལ་ཕྱེད་མུ་ཕྱེད།	effector cell
ཁྱེད་འབྲ།	quasi-stellar	ཁྱལ་ཕྱེད་འཕྲིན་པ།	excitatory transmitter
ཁྱེད་འབྲ།	quasar	ཁྱལ་ཆས།	catalyst
ཁྱེད་རྩོ།	asteroid	ཁྱལ་རྩོད། ཡར་ཁྱལ།	stimulation
ཁྱེད་དབྱེད་དཔོན་ཁམས།	astrophysics	ཁྱེད་པའི་བྲག་ཁྱེད་བྲག་	lumbar curve
ཁྱེད་དབྱེད་པ།	astronomer	ཁྱེད་རག་ཁྱེད་བྲག་འཛེང་ཐག་	cingulate cortex
ཁྱེད་དབྱེད་ཤིག་པ།	astronomy	ཁྱེད་བྲག་	
ཁྱེད་འབྲིང་།	subgiant	ཁྱོགས་ཤིས།	shell
ཁྱེད་མ་བཟུག་ཆེན།	bright giant	ཁྱོད་འཕྲོ།	diffraction
ཁྱེད་མ་བཟུགས་པ་བ།	hypothetical star	ཁྱོད་འཕྲིང་ཁ་ཆར།	diffraction fringe
ཁྱེད་མ་འཕགས་ཆེན།	super giant	ཁྱོད་འཕྲིང་ཁིང་ཆ།	diffraction grating
ཁྱེད་མ་འཕགས་ཆེན།	supergiant	ཁྱོད་པ། ཁྱོད་པ་རྒྱག་པ། འཁོར་	orbit
ཁྱེད་མ་ལེ་མ།	vega	ལམ།	
ཁྱེད་མ་ཤིང་འཁོར་རྒྱུད།	revolutions per minute (rpm)	ཁྱོད་པ་ཤིང་། རྒྱགས་པ་རྒྱུད།	cruise
ཁྱེད་མ།	star	ཁྱོད་ཤིག་	blueprint
ཁྱེད་མའི་མཐོང་བྱེད།	stellar parallax	ཁྱོད་པ་ཁྱེད་	gray column
ཁྱེད་ཆེས།	astrology	ཁྱོད་པས།	gray matter
ཁྱེད་ཆེ་རྒྱ་ལམ།	life track	ཁྱོད་པས།	sketchy
ཁྱེད་ཆོས།	constellation	ཁྱོད་ཤིག་	corpus
ཁྱེད་མཆམས་འལ་རྒྱལ།	interstellar dust	ཁྱོད་ཤིག་མེད་ཤི། མེད་ཤིག་	corpus luteum
ཁྱེད་མཆམས་མུ་ཁྱེད་ཆེགས།	interstellar cloud	ཁྱོད་ཆལ་ཆེས་བྱ།	membrane attack
ཁྱེད་མཆམས་བར་རྒྱུད།	interstellar space		complex (MAC)
ཁྱེད་མཆམས་རྒྱུད་པ་གཞུགས།	interstellar gas	ཁྱོད་འདེད།	valve
ཁྱེད་པ་ཞུགས་མུ་ཕྱེད།	stellate cell	ཁྱོད་མེད་པས།	inner membrane
ཁྱེད་འོད་གསལ་འབྱེད།	aberration of starlight	ཁྱོད་མུ་ཕྱེད།	outer membrane
ཁྱེད་པ་ཞུགས་པ།	trapezium	ཁྱོད་མུ་	membrane
		ཁྱོད་མའི་རྒྱལ་པ།	membrane potential

ཕྱི་ཚོ་སྒྲིལ་སྒྲིལ་	membrane protein	ཕྱི་དྲོས་འདྲ་ཕྱི་དྲོས་	bioluminescent
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	merry-go-round	ཕྱི་དྲོས་འདྲ་འཕྲོ་	bioluminescence
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	acid rain	ཕྱི་དྲོས་འདྲ་ཕྱི་དྲོས་	biologist
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	acid	ཕྱི་དྲོས་འདྲ་ཕྱི་དྲོས་	biology
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	acidity	ཕྱི་དྲོས་འདྲ་ཕྱི་དྲོས་	biological knowledge
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biosphere	ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biogeochemical cycle
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	progesterone	ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biogeography
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biological species	ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	organism
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biological classification	ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biofilm
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	organismal	ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biomagnetism
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biological process	ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biotic factor
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biophysics	ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	organic molecule
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	bioremediation	ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biological organisms
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	bioterrorism	ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	organic compounds
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biological molecules	ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	organic light emitting diode (OLED)
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biomolecule	ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	living thing
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	theoretical biologist	ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	organic
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biodiversity	ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biomass conversion
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	microorganism	ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biomass pyramid
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biological machinery	ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	meiosis
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biotechnology	ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biomass
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biofuel	ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biological age
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biological functions	ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	reproduction
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biological system	ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	abiotic factor
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	organismal system	ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	inorganic compounds
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biological substrate	ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	inorganic
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	experimental biologist	ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	midwife
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biological weapon	ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	alternation of generations
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biochemical pathways	ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	stratum germinativum
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biochemical	ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	G1-phase
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biochemical states	ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	G2-phase
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biochemistry	ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	amplifier
ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	biochemical reaction	ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	generator
		ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	reproductive sex
		ཕྱི་དྲོས་ཀྱི་ཕྱི་དྲོས་	reproductive years

ཕྱི་ཕྱི་འཁྱིལ་འཁྱིལ་	2 nd meiotic division	ཁ་སྐོང་བྱིད་པའི།	complementary
གཉིས་པ།		ཁ་སྐོང་མ་ལག།	complement system
ཕྱི་ཕྱི་འཁྱིལ་འཁྱིལ་	1st meiotic division	ཁ་སྐོང་བྱུང་ཚད།	complementary angel
དང་ཚེ།		ཁ་སྐོང་རང་བཞིན།	complementarity
ཕྱི་ཕྱི་འཁྱིལ་འཁྱིལ་པ།	meiotic division	ཁ་སྐོང་རིགས་རྩུས།	complementary gene
ཕྱི་འཕེལ་མ་ལག།	reproductive system	ཁ་སྐོང་ཡན་ལག།	complement
ཕྱི་བྱིད་ཟ་ཅང་།	parent cell	ཁ་དྲིག་འབྲུལ་རིག།	chromodynamics
ཕྱི་ལོ།	reproductive age	ཁ་བདེ་སྒྲ་འཛུལ།	fluent aphasia
ཕྱི་ན་ས།	active site	ཁ་མདོག་ཚོར་སྒྱུན།	colour sensitivity
ཕྱི་ལ་རྒྱས།	carrying capacity (K)	ཁ་སྒྲིགས་ཤེས་ཚོར་བྱིད་པ།	directional sensing
ཕྱི་ས་འགོག།	birth control	བྱིགས་ཚོར།	
ཕྱི་གས་དབང་།	cochlea	ཁ་བུལ་བྱུང་ཁྱད།	detached binary
ཕྱི་གས་འབྱ།	slug	ཁ་དམར་གདགས། རྩར་ཚུལ།	prognosis
ཕྱི་ན་ཅན་རིགས་རྩུས།	abnormal gene	ཁ་ཚར།	fringe
ཕྱི་ན།	fallacy	ཁ་ར་ས། (མིན་འབྱ།)	crassa
ཕྱི་ཕྱི་འཁྱིལ་འཁྱིལ་	hair follicle	ཁད་ལྷ།	villi (villus)
ཕྱི་ན་འཛོམས།	anti-tumor	ཁད་ལྷ།	fibrin
ཕྱི་ན་ཞིག་ཆ་སྒྱུན།	tumor necrosis factor (TNF)	ཁན་ཁྱི་ཁ་ལགས་ནད།	candidiasis
ཕྱི་ན་ལོག།	tumor regression	ཁབ་འཕྱེ།	paramagnetic
ཕྱི་ན།	tumor	ཁབ་མདའ།	dart
ཕྱི་ན་ཆས་རྒྱས་སྐྱོད་།	generator effect	ཁབ་འབྱེད།	diamagnetic
བསྐོལ་ཚེན།	eon	ཁབ་འཕྱེགས་པ།	inject
བསྐོལ་པ།	era	ཁབ་འཕྱེགས།	injection
བསྐྱུར་སྐོར་རྒྱས་པ།	recycled energy	ཁབ་ལེན་ཁྱད་སྒྱུ།	magnetic monopole
བསྐྱུར་སྐྱིད་སྒྱུན་པ།	mutase	ཁབ་ལེན་སྐྱིད་བསྐྱུར།	magnetization
བསྐྱུར་གཤམ་པ།	reappraisal	ཁབ་ལེན་ཁྱབ་ཁོངས།	magnetic domain
བསྐྱུར་འཛོམས་བྱུང་པ།	reconstructive	ཁབ་ལེན་གྱི་སྒྲ་ལྡོག།	magnetic pole
	memory		reversal
བསྐྱུར་ལིག།	regelation	ཁབ་ལེན་གྱི་ཕྱགས།	magnetic force
བསྐྱུར་འཕྱོ།	re-emission	ཁབ་ལེན་གྱིས་བཟུགས་པའི།	magnetically levitated
བསྐྱུར་སྐྱིད་སྒྱུན་པ།	recombinase	ཁབ་ལེན་མཉམ་འདུང་དབང་པོ།	magnetic resonance
བསྐྱུར་ཞིབ།	review	ལེན།	imaging (MRI)
བསྐྱུར་ལེན།	reuptake	ཁབ་ལེན་མཉམ་འདུང་འོད་ཤུལ་	magnetic resonance
བསྐྱུར་སྐྱོར།	reactivate	བནག་ཐབས།	spectroscopy (MRS)
ཁ་སྐོང་ཁ་དྲིག།	complementary color	ཁབ་ལེན་གཉིར་རྩོ།	magnetite
ཁ་སྐོང་སྒྱི་རྩུས།	complement protein	ཁབ་ལེན་འདྲེགས་འགྱུག།	maglev
ཁ་སྐོང་བྱུལ་བྱུང་།	complementary base pair	ཁབ་ལེན་ནར་སོ།	bar magnet
ཁ་སྐོང་བྱུལ་བྱུང་།	filling-in phenomenon	ཁབ་ལེན་སྒྱུ།	magnetic pole
		ཁབ་ལེན་འབྱུང་བྱ།	magplane

ཁྲངས་མཐུན་ཆ།	homologous pair	ཁྲོ་དེ་དབང་པོ།	organ of Corti
ཁྲངས་མཐུན་དབྱིབས་བཞོད།	homologous structure	ཁྲོ་དེ་སྙལ།	cortisol
ཁྲངས་མཐུན་བཞོད་པ།	structure	ཁྲོ་ཕྱག་གི་གནོན་ཁྱེན།	environmental stressors
ཁྲངས་མཐུན།	homologous		
ཁྲད་སྤུ་རྒྱ་ཁྲིན།	surface area	ཁྲོ་ཕྱག་ན་བྱབ་སྒྲུབ།	environmental philosopher
ཁྲད་དེས།	stratum corneum		
ཁྲད་རྒྱལ།	charged particle	ཁྲོལ་བ།	boiling
ཁྲད་ཐོན་ཕྱི་ཅན་འདུས་རྒྱལ།	charged polar molecule	ཁྲོལ་ཆད།	boiling point
ཁྲད་ཐོན་ལེབ་འོན།	charged leptons	ཁྲད་འཕྱུར།	differentiation
ཁྲད་མེད། ཁྲད་བལ།	uncharged	ཁྲད་ཆས་ཕྱོགས་བྱུང་ནས་གཤམ།	feature integration theory
ཁྲད་རལ་བ།	boxer	ཁྲད་ཆས་སྟོག་སྦྱོར།	misattribution
ཁྲད་རལ།	boxing	ཁྲད་རྣམ། ཁྲད་གཤིས།	trait
ཁྲད་ཡོད། ཁྲད་ཐོན།	charged	ཁྲད་རྣང་འཁྱོག་འཕྲོ།	differential refraction
ཁྲད་ཤོད། ཁྲད་སྦྱོད།	discharge	ཁྲད་པར་ལས་སྦྱིད་དམོག་པའི་གཏན་ཆེགས། ཁྲད་པར་ལས་སྦྱིད་དམོག་པའི་གཏན་ཆེགས་འབྲིན་ཕྱགས།	induction
ཁྲད་གསོག	charge (v)		
ཁྲད།	charge		
ཁལ་ཆེན་ཉེ་ཤིགས། གཏུགས་ལྗ་བུའི་ཉེ་ཤིགས།	umbrella species	ཁྲད་འཕགས་ཁྲིད་རྒྱས།	superconductivity
ཁེ་ཐོ་ལིག	catholic	ཁྲད་འཕགས་ཁྲིད་གཞུགས།	superconductor
ཁེ་ལ་མེ་ཁྱི་ཡ་ནད། ཕྱིན་བྱ་ཁེ་ལ་མེ་ཁྱི་ཡ།	chlamydia	ཁྲད་འཕགས་རྩ་མ།	supernova
ཁེ་ལོ་ཁྱི་	calorie (cal)	ཁྲད་འཕགས་ཆོས་བྱ།	supercluster
ཁེའ་ལར་གྱི་གཏན་ཁྲིམས།	kepler's laws	ཁྲབ་ཁྲོངས་དེས་བ་ཅན།	domain specific
ཁེར་གནས་མ་ལག	isolated system	ཁྲབ་ཁྲོངས།	domain
ཁེར་ཚུགས།	discrete	ཁྲབ་ཁྲོངས།	domain
ཁེལ་ཇོག་མེ་ལི་མི་རང་ཆ་མུན་རྩོག་ཁྲིབ་ཁྲད།	caltech submillimeter observatory	ཁྲབ་འབྱེ། འབྱེད་འཕྲོ།	radiation
ཁེལ་མེན་ཆད་རྒྱགས།	Kelvin Scale	ཁྲབ་འབྱེད།	diffusion
ཁོ་ཁེན་དྲངས་མ།	crack	ཁྲབ་རྒྱག	perfusion
ཁོ་ཁེན།	cocaine	ཁྲབ་མ་ཆེད་བརྒྱལ་གཞིར།	generalized epilepsy
ཁོ་པར་ནི་ཁ་མི་དེ་ཁྲོ་དཔུང་འཇུག་པ།	copernican astronomy	ཁྲབ་རྩལ། འབྲམས་རྩལ།	distribution
ཁོ་པར་ནི་ཁ་མི་དེ་གསང་བ་བཞེ།	copernican revolution	ཁྲི་ཐོན་རྒྱུ་མ།	Procyon
ཁོ་ལེན། (ཟས་བཅུད།)	choline	ཁྲི་བྱག་མ་ཆེད་གྲུག	rabies (rabid)
ཁོག་རྒྱལ།	quark	ཁྲིམ་རྒྱག	home run
ཁོག་རྒྱད་ཅ་རྒྱུད།	inflammatory bowel	ཁྲིམ་རྒྱད་ཐོད་པོ།	family tree
ཁོར་དེ་ཁོ་རྩོ་ལེན་སྦྱོད་པའི་ཕྱིན་རྒྱུ་ལ།	corticotropin releasing hormone (CRH)	ཁྲིམ་ཆང་།	family
ཁོར་དེ་ཁོ་རྩོ་ལེན་སྦྱོད་པའི་ཕྱིན་རྒྱུ་ལ།	corticotropin releasing hormone (CRH)	ཁྲིམ་གསང་དལ་དྲུབ།	marital exhaustion
ཁོར་དེ་ཁོ་རྩོ་ལེན་སྦྱོད་པའི་ཕྱིན་རྒྱུ་ལ།	corticotropin releasing hormone (CRH)	ཁྲིའ། ཅུབས།	wedge
ཁོར་དེ་ཁོ་རྩོ་ལེན་སྦྱོད་པའི་ཕྱིན་རྒྱུ་ལ།	corticotropin releasing hormone (CRH)	ཁྲིའ་རྒྱུ་ཁྲིའ་མ། ཁྲིའ་རྒྱུ་ཁྲིའ་མ།	protostellar disk
ཁོར་དེ་ཁོ་རྩོ་ལེན་སྦྱོད་པའི་ཕྱིན་རྒྱུ་ལ།	corticotropin releasing hormone (CRH)	ཁྲིའ་རྒྱུ་ཁྲིའ་མ།	protostar

ཁ་བཞོད། mosaic
 ཁག་ལྗང་དབྱེ་མཚམས། blood-brain-barrier
 ཁག་འབྱུག་ཁྱིན་ཅ། clotting factor
 ཁག་འབྱུགས། thrombus
 ཁག་གི་ཆ་མེད། serum
 ཁག་གི་ཆ་མེད། blood serum
 ཁག་གི་འཛོལ་རྒྱུ་ལྡན་འགྲུལ། BOLD activity
 ཁག་གི་འཛོལ་རྒྱུ་ཚད་གཞིར་
 ལྡན་པ། level dependent
 (BOLD)
 ཁག་འབྱུང་མ་ལུང་། hematopoietic cells
 ཁག་རྒྱ་ལ་ལན། haemodynamic
 response
 ཁག་རྒྱ། blood stream
 ཁག་དོད་ཆ་མེད། hemolymph
 ཁག་འདྲར་ཕ་ལུང་། (ཁྱོ་འདྲར་
 དང་དོན་མཚུངས།) plasma cell
 ཁག་འདྲར། ཁག་གི་ཆ་མེད། plasma
 ཁག་ནང་འཛོལ་རྒྱུ་ཚད་གཞིར་
 ལྡན་པའི་བརྒྱུ་འབྱེད། blood oxygenation
 level-dependent
 (BOLD) signal
 ཁག་རྒྱལ། hemorrhage
 ཁག་ཕུང་། ཁག་གི་ཕ་ཕུང་། blood cell
 ཁག་ཕུང་དཀར་པོ། ཁག་དཀར་
 ཕ་ཕུང་། white blood cell
 ཁག་དམར་ཁྱི་རྩེས། hemoglobin
 ཁག་དམར་ཕ་ཕུང་། ཁག་ཕུང་
 དམར་པོ། red blood cell
 ཁག་ཆ་ཕ་མོ། capillary (capillaries)
 ཁག་ཆ་གསར་སྐྱེ། angiogenesis
 ཁག་ཆ་གསར་འགོག་གསོ་དབྱེད། antiangiogenic
 therapy
 ཁག་ཆེ་བྱུང་རྩེས། འད་ཁྱ་
 བྱུང་རྩེས། fibrinogen
 ཁག་ཞིབ། platelet
 ཁག་ཟད། (ཁྱ་ཟད།) anemia
 ཁག་རིགས། blood type
 ཁག་རྒྱུ་ལྡན་ཚད་ཚད། hypertension
 ཁག་མིང་། clot
 ཁག་མིང་། ཁག་འགག་པ། clotting

ཁག་མིང་ལྡན་རྩེས། prothrombin (II)
 ཁག་མིང་ལྡན་རྩེས། thrombin
 ཁག་ཤེད། blood pressure
 ཁག་གསལ། blood transfusion
 ཁིད་རྒྱ། conducting wire
 ཁིད་རྒྱས། conductivity
 ཁིད་གཞུགས། conductor
 ཁམས་འཇིགས། agoraphobia
 མཁའ་བཞོད། spatial patterns
 མཁའ་རྒྱལ། space shuttle
 མཁའ་རྒྱོད་པ། astronaut
 མཁའ་བསྐྱེད་དམར་ཁྱོ། cosmological redshift
 མཁའ་བསྐྱེད་པ། cosmonaut
 མཁའ་འཕྱུག། space warp
 མཁའ་བྲ། space craft
 མཁའ་བྲ། space ship
 མཁའ་འབྲལ་དུས་འཛོལ་དུས་
 འཛོལ་དུས། jet lag
 མཁའ་དུས་ཀྱི་རྒྱུ། spacetime continuum
 མཁའ་དུས་གྲག་ཆ། spacetime curvature
 མཁའ་དུས། spacetime
 མཁའ་དབྱིངས་ཀྱི། celestial
 མཁའ་དབྱིངས་རྒྱུ་ཤེས། space telescope
 མཁའ་དབྱིངས། བར་རྒྱ་ད། རྣམ་
 མཁའ་། space
 མཁའ་ཟེར། cosmic ray
 མཁའ་གཞུགས། celestial body
 མཁའ་རྒྱུ་ལྡན་ཚད་ལྡན་ཁྱེད་པ། air quality index (AQI)
 མཁའ་རྒྱུ་འབག་རྩེས། air pollutant
 མཁའ་ཕུང་། nephron
 མཁའ་མའི་རྩྭ་ཆ། renal vein
 མཁའ་མའི་འཕར་ཆ། renal artery
 མཁའ་མའི་རྩྭ་བྲ། adrenal glands
 མཁའ་རྒྱུ་ལྡན་ཆས། breeder reactor
 མཁའ་རྒྱུ་ལྡན་ཆས། instrumentalism
 མཁའ་ཁྱེད། bile
 མཁའ་ཁྱེད། gall bladder
 མཁའ་ཁྱེད། cholesterol
 མཁའ་གཞུགས། མཁའ་གཞུགས། solid

འཕྲང་རྒྱུ་ལམ། carrier wave
 འཁོད་རིམ། sequence
 འཁོད་ས། locus
 འཁོར་ཀླར། ཟུང་ཀླར། satellite
 འཁོར་སྒྱུད་རྒྱས་པ། rotational kinetic energy
 འཁོར་སྒྱུད་མ་ལག། circulatory system
 འཁོར་གོགས། moment of inertia
 འཁོར་འགྲལ་མཐུགས་ཚད། rotational speed
 འཁོར་འགྲལ་འཐུར་འགོག་རང་གཤིས། rotational inertia
 འཁོར་འགྲལ་མདའ་ལེག། axis of rotation
 འཁོར་འགྲལ་རྒྱས་པ། rotational energy
 འཁོར་འགྲལ་སྒྱར་ཚད། rotational velocity
 འཁོར་འཕྲོས། rhythm
 འཁོར་རྒྱུ་མེ་མེས་ལ། (མི་ཉི་ཚྭ་མིན། མ་ན། མ་སི་ལེ་ཉི།) cyclic AMP (cAMP)
 འཁོར་ཆས་སྒྲིབ་ཁྲི། rotor blades
 འཁོར་སྒྲིགས། turntable
 འཁོར་ཐེབས། spin cycle
 འཁོར་མཐོང་ཡི་ཆས། gyroscope
 འཁོར་བའི་འགྲལ་སྒྱུད། rotational motion
 འཁོར་ཡུན་གྱི། periodic
 འཁོར་ཡུན། period
 འཕྲགས་སྐྱེ་ཐེབས་པ། freeze-dried
 (འཕྲགས་བསྐྱེས་པ།)
 འཕྲགས་སྐྱེ། dry ice
 འཕྲགས་འགོག། antifreeze
 འཕྲགས་སྒྲིང་འབྲུ་རིམ། ice coring
 འཕྲགས་འབྲ། ice-worm
 འཕྲགས་ཚད། freezing point
 འཕྲགས་རྩིས་ཀྱི་དུས་རབས། ice age
 འཕྲགས་བྱུད། ice skate
 འཕྲགས་ཤེལ། ice crystal
 འཕྲམ་གྲེས་རྒྱས་པ། ionization energy
 འཕྲམ་གྲེས། ionization
 འཕྲང་འཕྲོད། wobble
 འཕྲིལ་འཁོར། eddy
 འཕྲིལ་འཁོར། swirl

འཕྲིལ་འཁོར། whirl
 འཕྲིལ་འཁོར། འཁོར་ཚད། spin
 འཕྲིལ་མིན། spirochete
 འཕྲུག་འགྲལ་ཟ་མོ། microsaccade
 འཕྲུག་འགྲལ། saccade
 འཕྲྀག། warp
 འཕྲྀག་འཕྲོས་སྒྱར་ཚད། drift velocity
 འཕྲྀག་པ། deflect
 འཕྲྀག་འཕྲོ། refraction
 འཕྲྀག་འཕྲོའི་ཚད་གཞི། index of refraction (n)
 འཕྲྀག་འཕྲོའི་ཚད་གཞི། refractive index
 འཕྲྀག་འཕྲོའི་བྱར་ཁྲག། angle of refraction
 འཕྲོད་ཐུག། toddler
 འཕྱབ་ནད། chorea
 འཕྱིག་འདོད་རྩས་འཐུར། courtship
 འཕྱིག་སྒྱུད་འགོས་ནད། sexually transmitted disease
 འཕྱིད་པ། conduct
 འཕྲ་གཤལ། ཁང་འཕྲད། laundry
 འཕྲུག་འགྲལ། perturbation
 འཕྲུག་ཆ་དོད་པོའི་འཛམ་གླིང། dynamic world
 འཕྲུག་ཚད། entropy
 འཕྲལ་ཚྭ། delusion
 འཕྲལ་བྲན། false memory
 འཕྲལ་སྒྲུང། illusion
 འཕྲལ་བར་བསྐྱབ་བྱང་། falsifiable
 འཕྲལ་བྱང་བའི་རང་བཞིན། fallibility
 གག་པ། diphtheria
 གར་བྱ་བ་ན། གར་བྱ་བ་ན་གྱི་སྒྲིབ་པ། legume
 གར་ཆག་དང་པོའི་རྩ་ཆལ། first-person perspective
 གར་བྱ་གཏོང་བ། བཙོར་བ། condense
 གར་ཚད་གཟར་ཚད། concentration gradient
 གར་ཚད། འདུས་ཚད། concentration
 གས་འཐུར། fission
 གས་ཐོར་ཆེན་མོ། Big Bang
 ག་ཅ་སྒྱུར། glutamic acid

གུ་ཕ་ཁོ་ཁོ་རྟེ་ཁོ་ཁོ་རྟེ་	glucocorticoid	ཁྱེས་རྒྱལ་ལྷོག་རྒྱུན།	ionic current
ལེན་པ།	receptor (GR)	ཁྱེས་རྒྱལ་འཛིང་བ།	ionic bond
གུ་ཕ་ཁ་མིན་ནིར་ཇིག	glutaminergic	ཁྱེས་རྒྱལ་འདུས་རྒྱས།	ionic compound
གུ་ཕ་ཁ་མིན་གྱི་མེད་པའི་ཕྱ་ཕྱ་དྲ།	glutamatergic cells	ཁྱེས་རྒྱལ་ཕུ་མདྲ།	ion pump
གུ་ཕ་ཁ་མེད།	glutamate	ཁྱེས་རྒྱལ་ཕོ།	positive ion
གུ་ཡ་ནིན།	guanine	ཁྱེས་རྒྱལ་མོ།	negative ion
གུ་ཡ་ནི་མིན་ ཡོ་མི་ཡེད་གཞུས་	guanosine	ཁྱེས་རྒྱལ་རྒྱུད་ཁམས།	ionosphere
ཇུན།	triphosphate (GTP)	ཁྱེས་རྒྱལ།	ion
གྲག་ཆ།	curvature	ཁྱེས་པ།	divergence
གྲག་རིས་འཛམས་ཆུག	curve fitting	ཁྱེས་པའི་ཐུར་ཆད། ཁྱེས་ཆད།	divergence angle
གྲག་ལམ། གྲག་དབྱིབས།	parabola	ཁྱེས་ཆད།	eccentricity
གུ་ལ་མདྲ། གུ་ཕ་མདྲ་རྒྱས།	glucose	ཁྱེས་གཞུགས།	plasma
མདྲ་དཔེ་བཅུད།		ཁྱེས་ལམ་རྟེ་ལེན་པ།	ionotropic receptor
གེ་ལེག་མདྲ་རྒྱས།	galactose	ཁྱེས་ཤེལ།	diverging lens
གེ་ལེག	geodesic lines	ཁྲད་གཞོང་། རྫོང་ཆད་དམའ་	low-temperature sink
གོ་དོན།	meaning	གཞོང་།	
གོ་ཐོག་ཐོས་འབྲེལ།	anticorrelations	ཁྲད་བསེལ།	cooling
གོ་ལ་དབྱུག་གནས་ཀྱི་འཛིག་རྟེན།	geocentric universe	ཁྲད་ས་ཀྱི།	digital
གོ་ལ་ཆ་འབྱུར།	global warming	༡ ཁྲད་ས་མ། ༡ ཆ་ཤས།	fraction
གོ་ཤུགས།	loudness	ཁྲད་ས་རྟོན་རྩ་ཆོད།	digital watch
གོ་ས།	position/space	ཁྲད་ས་ཐོ།	data
གོང་ཁྱིམ།	superfamily	ཁྲད་ས་ཐྱིར།	digital versatile disc (DVD)
གོང་བ། ཆུན་བ། ཆོས་བ།	nucleus	ཁྲད་ས་བར།	digital signal
གོ་མས་འཛིས།	habituation	ཁྲད་ས་འཛིན་དུས་དཔེས།	digital age
གོ་མས་པའི་སྒྲུལ་རྟོན།	conditioned stimulus	ཁྲད་ས་འཛིན་འཁྱུག་ཕྱད་པ། ཀླང་	figure skater
གོང་འཁྱིལ་རྒྱལ་ཆས།	cyclotron	འཛིན་འཁྱུག་ཕྱད་པ། འཛིན་ཕྱད་པ།	
གོང་རྩལ།	circus	ཁྲད་ས་འཛིས་དབྱེ་ཞིབ།	numerical analysis
གོང་པིས།	pie chart	ཁྲད་ས་ཆབ་རྒྱས་འབྱུར།	literal expression
ཁྲད་ཤེས། (འབྱུར་བ་ལེབས་པའི་	altered states of	ཁྲད་ས་ཆབ།	literal number
ཤེས་པ།)	consciousness	ཁྲད་ས་འཛིན་པར་ཆས།	digital camera
ཁྱེན་ཕྱོགས་ཕྱགས།	upward force	ཁྲད་ས་འཛིས་འཁྱུག་གཞུགས།	quorum sensing
ཁྱེན་འཛིག་ཆ་རྒྱས།	climbing fibers	ཁྲབས་རྒྱུར།	opsonization
ཁྱེན་རྒྱུད།	updraft	ཁྲབས་རྒྱས།	opsonin
ཁྱེན་གསེག་ཐུང་ཁྱག	angle of inclination	ཁྲམ་ཐོང་།	dispersal
ཁྱེས་ཐྲད།	split-brain	ཁྲམ་པ། འགྲམ་པ།	dispersion
ཁྱེས་འབྱུར།	speciation	ཁྲལ་ཆ་གས།	class mark
ཁྱེས་རོ།	anaphase	ཁྲལ་ཐོང་།	array
ཁྱེས་འདེམས།	disruptive selection	ཁྲལ་བར།	class interval
ཁྱེས་རྒྱལ་རྒྱུད་པའི་འབྱེད་འཛོ།	ionizing radiation		

གལ་ཚད། class size
 གལ་མཚན། class limit
 གལ་ལེགས་ཐུ་ཚོགས་ཉི་ལྔ། eusocial species
 གལ། order
 གིབ་ཚྱུན། paralysis
 གིབ་ནག། shadow
 གིབ་བྱེད་ཁྱེད་སྒྲིལ། epistatic gene
 གིབ། stroke
 གིམ་ཁྱི། myosin
 གུ་འདྲིགས་པ། docking
 གུ་བཞི་ནང་མོ། rectangular
 ཉ་ཀྱ་བཞི་མ། ༡ རང་ཉིད་ཀྱུར། square
 ཀྱང་ཆ། alertness
 ཀྱང་ཁྱི་ཉག་ཕྱན། actin filament
 ཀྱང་ཁྱི། actin
 ཀྱབ་ཆ། component
 ཀྱབ་མཐའ། རིང་ལྷགས། doctrine
 ཀྱབ་དོན། conclusion
 ཀྱབ་འབྲེ། composer
 ཀྱབ་ཁྲིམ། ཀྱབ་ཚོས། constituents
 ཀྱབ་ཁྲིམ།/བཅུ་མས་ཚོས། composition
 ཀྱམ་པ། deform
 ཀྱམ་པ། deformation
 ཀྱམ་དབྱིབས། fractal
 ཀྱམ་དབྱིབས། fractal shape
 གྲེ་ཁྱག། crop
 གྲེ་ཐག། vocal cords
 གྲེ་བ། larynx
 གྲེ་ཕྱན་ཟད་ནད། hypothyroidism
 གྲེ་པ། tonsils
 གྲོག་ཕིང་། moss
 གྲོག་ཕིང་ཆ་རྒྱས། mossy fibers
 གྲོད་ལྷུ་མ་འབྱུང་ཁྱིམ། gastrulation
 གྲོད་ལྷུ་མ། gastrula
 ཁྲིང་ཆེན་ཕྱི་འཕྱོ་བཟོད། continental drift
 ཁྲིང་ཆེན་ཁྲ་ལ་ཕྱོ་མོ། galapagos islands
 ཁྲིང་བྱ་ལྷག་ལོ། piccolo
 (ཁྲིང་བྱ་ལོ) ལ་ཆ། ལ་ཆ་བ། mouthpiece
 ཁྲིང་ལོ། insula

ཁྲིང་ཕྱན་འདབ་མ། insular lobe
 ཁྲིང་ཕྱན། insular cortex
 ཁྲིང་། kingdom
 ཁྲོ་ཉ། lungfish
 ཁྲོ་ཕྱིང་ཁྲག་འཁོར། pulmonary circulation
 ཁྲོ་ཕྱིང་ཁྲག་ལམ། pulmonary circuit
 ཁྲོ་ནད་དེ་མི། tuberculosis
 ཁྲོ་བའི་ཁྲག་ཆ་ཕྱ་མོ། pulmonary capillaries
 ཁྲོ་བའི་གཉན་ཁ། lung infection
 ཁྲོ་བའི་ཁྲོད་ཆ། pulmonary vein
 ཁྲོ་བའི་ཕྱ་ཕྱང་། alveolar Cell
 ཁྲོ་བའི་ཕྱ་ཕྱང་། lung cell
 ཁྲོ་བའི་འཕམ་ཆ། pulmonary arteries
 ཁྲོ་བའི། pulmonary
 ཁྲོ་བྱང་བཤུལ་ཁྱིད། cataplexy
 ཁྲོ་ཕྱ་རྒྱལ་ནད། emphysema
 ཁྲོ་ཕྱ། ཁྲོ་ཕྱག། alveolus (alveoli)
 ཁྲོ་ཆ་འཛོན་མའི་རྒྱུང་བྱང་། conus arteriosus
 brevis
 ཁྲོ་ཆའི་ཁྱི་འདབ། pulmonary valve
 ཁྲོ་ཚད། pneumonia
 ཁྲོ་མ། pulmonary trunk
 ཁྲོ་མ། trachea
 ཁྲོ་མའི་ཆ་རྒྱུབས། bronchus (bronchi)
 ཁྲོ་ཕིང་གཙམ་འབྱག། corkscrew
 ཁྲོག། electricity
 ཁྲོག་ཁྲད་ཆེས་གཙོད་མ་ལག། computerized
 tracking system
 ཁྲོག་ཁྲད་ཆན་ཕྱག། computer science
 ཁྲོག་རྒྱང་། armature
 ཁྲོག་རྒྱང་ཁྲོག་ཁང་། electric-only power
 plant
 ཁྲོག་ཁྱེད་བཟོ་བྱ། generating plant
 ཁྲོག་ཁང་། power plant
 ཁྲོག་ཁབ་ལེན་ཕྱི་རྒྱལ་རྒྱན། electromagnetic
 induction
 ཁྲོག་ཁབ་ལེན་ཕྱི་འབྱེད་འཕྱོ། electromagnetic
 radiation
 ཁྲོག་ཁབ་ལེན་ཕྱི་རྒྱམ་གཞག། electromagnetism

རྒྱ་ཁབ་ལེན་གྱི་འོད་ཤལ། electromagnetic spectrum
 རྒྱ་ཁབ་ལེན་གྱི་རྒྱ་ཆར། electromagnetic wave
 རྒྱ་ཁབ་ལེན་གྱི་ཕྱགས། electromagnetic force
 རྒྱ་ཁབ་ལེན། electromagnet
 རྒྱ་ཁར་ཉར་ཆགས། conservation of charge
 རྒྱ་ཁར་རྒྱ་ཆད། རྒྱ་ཁར་ voltage
 རྒྱ་ཁར་ཤོར་བ། རྒྱ་ཁར་ electric discharge
 རྒྱ་ཁར་གསོག་ཆས། capacitor
 རྒྱ་ཁར་གསོག་རྒྱས། capacitance
 རྒྱ་ཁར། electric charge
 རྒྱ་ཁར་ཆད། electric shock
 རྒྱ་ཁར་འཕྲུགས། electrification
 རྒྱ་ཁར་འཕྲུག་བར། electrical impulse
 རྒྱ་ཁར་འགོག་ཕྱགས། electrical resistance
 རྒྱ་ཁར་གྱི་རྒྱ་ཆས། electric motor
 རྒྱ་ཁར་གྱི་གནས་རྒྱས་རྒྱ་ཆས། electric potential energy
 རྒྱ་ཁར་གྱི་མིག་ཤེས་ཆན། electronegative
 རྒྱ་ཁར་གྱི་མིག་ཤེས། electronegativity
 རྒྱ་ཁར་གྱི་ར་ཐིག། electric field lines
 རྒྱ་ཁར་ཆད་བ། རྒྱ་ཁར་ཤོར་བ། electrical discharge
 རྒྱ་ཁར་རྒྱ་ཕྱི་རྒྱ་བ། current flow
 རྒྱ་ཁར་འཇལ་ཆས། (མེས་ ammeter
 མེ་འར་)
 རྒྱ་ཁར་རྒྱ་ཆས། electrical ballast
 རྒྱ་ཁར་རྒྱ་ཆེ་ལེན་བ། electroreceptor
 རྒྱ་ཁར་རྒྱ་ཆེ་ལེན། electroreception
 རྒྱ་ཁར། current
 རྒྱ་ཁར། electric current
 རྒྱ་ཁར་བརྒྱུད་གཏོང་། electric transmission
 རྒྱ་ཁར་རྒྱ་ཆད་དབྱུངས། electronic music
 རྒྱ་ཁར་ཆས། electric meter
 རྒྱ་ཁར། power sheets
 རྒྱ་ཁར། electric power
 རྒྱ་ཁར། power grid

རྒྱ་ཁར་རྒྱ་ཆེ་རྒྱུར། electro-strong interaction
 རྒྱ་ཁར་ཤོར་ཤེས་རྒྱ་ཆས། transistor
 རྒྱ་ཁར་ཤོར་ཤེས་ཤེས། electron shell
 རྒྱ་ཁར་གྱི་མིག་ཤེས་རྒྱ་ཆས། electron neutrino
 རྒྱ་ཁར་གྱི་རྒྱ་ཆད་ཕྱགས། electromotive force (emf)
 རྒྱ་ཁར་རྒྱ་ཆད། electron cloud
 རྒྱ་ཁར་ཕྱི་རྒྱ་ཆད་ཕྱགས། back electromotive force
 རྒྱ་ཁར་ཕྱི་རྒྱ་ཆད། electron micrograph
 རྒྱ་ཁར་ཕྱི་རྒྱ་ཆད། electron microscope
 རྒྱ་ཁར་ཕྱི་རྒྱ་ཆད་ཕྱགས། electron transport chain
 རྒྱ་ཁར་ཕྱི་རྒྱ་ཆད། electron beam
 རྒྱ་ཁར་ཕྱི་རྒྱ་ཆད། electron volt (eV)
 རྒྱ་ཁར་ཕྱི་རྒྱ་ཆད། རྒྱ་ཁར་ཕྱི་རྒྱ་ཆད། electronics
 རྒྱ་ཁར་ཕྱི་རྒྱ་ཆད། རྒྱ་ཁར་ཕྱི་རྒྱ་ཆད། electronic leptons
 རྒྱ་ཁར། electron
 རྒྱ་ཁར་ཕྱི་རྒྱ་ཆད། electroweak force
 རྒྱ་ཁར། electric signal
 རྒྱ་ཁར་ཕྱི་རྒྱ་ཆད། electric generator
 རྒྱ་ཁར། electrical energy
 རྒྱ་ཁར། electropotential
 རྒྱ་ཁར་ཕྱི་རྒྱ་ཆད། electric dipole
 རྒྱ་ཁར་ཕྱི་རྒྱ་ཆད། microelectrode
 རྒྱ་ཁར། electrode
 རྒྱ་ཁར། X-ray
 རྒྱ་ཁར་ཕྱི་རྒྱ་ཆད་གཏོང་གཏོང་བ། electroconvulsive therapy
 རྒྱ་ཁར། electric shield
 རྒྱ་ཁར། electric plug
 རྒྱ་ཁར། (རྒྱ་ཁར་ཕྱི་རྒྱ་ཆད་ཕྱགས།) elevator
 རྒྱ་ཁར། (རྒྱ་ཁར་ཕྱི་རྒྱ་ཆད་ཕྱགས།) lift
 རྒྱ་ཁར། electrolysis
 རྒྱ་ཁར་ཕྱི་རྒྱ་ཆད། electrically polarized
 རྒྱ་ཁར། electric eye

གློག་ཚགས། power station
 གློག་ཐུས་ཆ་འབྲིན། electrochemical
 information
 གློག་ཐུས་བར། electrochemical
 signal
 གློག་ཐུས་གཟང་ཚད། electrochemical
 gradient
 གློག་ཐུས་རིག་བ། electrochemistry
 གློག་ཐུས། battery
 གློག་ཞགས། གློག་འབྲུ། lightning
 གློག་ཞན་ཁྱུལ་རྒྱུར། electroweak
 interaction
 གློག་ར། electric field
 གློག་ར་འུལ་ཆད། electric potential
 གློག་ལམ་མ་ལག། circuitry
 གློག་ལམ། electric circuit
 གློག་ལམ། བར་ལམ། circuit
 གློག་འབྲུགས་འདར་འབྲུལ། electrical vibration
 གློག་འབྲུགས་རིག་བ། གློག་རྒྱུར་
 འབྲུལ་རིག། electrodynamics
 གློག་འབྲུགས། electric force
 གློག་འབྲུགས། electrical force
 གློག་གཤིག། charging
 གློག་བསགས་གློག་ཉ། electrophorus
 electricus
 གློད་གཏོང་མཐོ་ཤོས། peak emission
 གློད་འདོན། བྱེད་འཕྲོ། emission
 གློད། བྱེད་འཕྲུག་བ། ཟགས་
 བར་བྱེད་བ། drop
 ལྷ་རྩ། GABA (gamma-
 aminobutyric acid)
 ལྷ་མ་འཕྲོ་ཟེར། gamma rays
 ལྷ་མ་འདྲ་རྩལ། gamma photon
 ལྷ་མ་ཡེ་མི་ནི་ལྷ་འི་རིག་རྒྱུར་ཐུས། gamma-amino-
 (ལྷ་རྩ།) butyric acid (GABA)
 ལྷ་རམ། gram (g)
 ལྷ་ར་ཆོས་མི་ལེན་པའི་ཁྱིན་བ། gram-negative
 bacteria
 ལྷ་ར་ཆོས་ལེན་པའི་ཁྱིན་བ། gram-positive
 bacteria

ལྷ་མི་ནི་འཇལ་ཆས། གློག་ galvanometer
 འཇལ་ཆས།
 ལྷ་རྩ། guitar
 ལྷ་ཡེ་མི་ར་ཡི་ཤ། glyceride
 ལྷ་ཡེ་མི་ར་ཡེ་ཤ་ ༡-ཕ་ glycerinaldehyde
 ཡེ་ཤ་ 3-phosphate
 ལྷ་ཡེ་མི་རིན། glycerin
 ལྷ་ཡེ་མི་རོལ། glycerol
 ལྷ་ཡེ་མི་རིན། glycine
 ལྷ་ཡེ་མི་ར་ཡེ་ཤ་འི་རིག་ཐ་མི་ glycerinaldehyde
 ཡེ་ཤ་ 1-ཕ་ཡེ་ཤ་ཐེན་ཁྱིན་ཐུས། phosphate
 dehydrogenase
 ལྷ་ལྷ་ར་བརྩེ་ཆས། geiger counter
 དབྱ་འཕེན་ལྷགས་རྩལ། nine-times ionized
 iron
 དབྱ་ཆིགས་རྒྱ་མོ། Milky Way galaxy
 དབྱ་ཆིགས་འཛོར་ཤོ། elliptical galaxy
 དབྱ་ཆིགས་ཟེར་མ། galactic disk
 དབྱ་ཆིགས་ཆོས་བ། cluster of galaxies
 དབྱ་ཆིགས་ཡན་ཏེ་མེ་ཤ། Andromeda galaxy
 དབྱ་ཆིགས། galaxy
 དབྱ་རྩ་ཉལ། བག་ཉལ་བྱུར་ hibernation
 བ། མཚམས་བཅད་བ། ངལ་
 གཞིས་བ།
 དགོས་ངེས་ཆ་རྒྱུན། necessary condition
 དགོས་བདག། ought self
 དགོས་འདང་ཆ་རྒྱུན། necessary and
 sufficient condition
 མགོ་བསྐྱོན་ཉན་ཆས། headphone
 མགོ་རྒྱང་བྱུག་བ། head-on collision
 མགོ་ཕྱགས། scalp
 མགྲོགས་ཚད་བརྩེ་ཆས། speedometer
 མགྲོགས་ཚད་ར་ཐུང་། square of speed
 མགྲོགས་ཚད། speed
 འགལ་བརྗོད། contradictory
 proposition
 འགགས་བ། blockage
 འགལ་བ། contradiction
 འགན་ལྷ་ར། insurance
 འགན་ལྷ་ར་ཆོར་ཟེ། insurance companies

འགུལ་སྐྱོད་ཀྱི་ཁ་ཤིས་ལྷན་པུན། primary motor cortex
 འགུལ་སྐྱོད་ཀྱི་གནས་འབས། state of motion
 འགུལ་སྐྱོད་ཀྱི་གཞུང་ཆ། vertical component of motion
 འགུལ་སྐྱོད་ཀྱི། locomotor
 འགུལ་སྐྱོད་ལྷན་པུན་མདུན་ཀྱི་
 རྟེན་ཆ། dorsal premotor
 འགུལ་སྐྱོད་ལྷན་པུན། motor cortex
 འགུལ་སྐྱོད་སྐྱེད་ཆས། motor generator
 འགུལ་སྐྱོད་ཁ་སྐོང་ས་ཁུལ་གྱི་
 མདུན་ཆ། presupplementary motor region
 འགུལ་སྐྱོད་འཕྲགས་པ། dyskinesia
 འགུལ་སྐྱོད་གཏན་ཁུལ། kinetic theory
 འགུལ་སྐྱོད་རྩལ་པ། kinetic energy (KE)
 འགུལ་སྐྱོད་འག་ཤ། motor paralysis
 འགུལ་སྐྱོད་བྱ་བ། motor movement
 འགུལ་སྐྱོད་དབར་ཆ་ལ་ཕྱེད་པ། motor nerve cells
 འགུལ་སྐྱོད་དབར་ཆ་ལ་གཟུགས་
 ཡལ་པ། ཡལ་པ་འགུལ་སྐྱོད་
 དབར་ཆ་ལ་གཟུགས། alpha motor neuron
 འགུལ་སྐྱོད་དབར་ཆ་ལ་གཟུགས། motor neuron
 འགུལ་སྐྱོད་དབར་ཆ་འག་ཤ། motor neuron
 paralysis
 འགུལ་སྐྱོད་མ་ལག། motor system
 འགུལ་སྐྱོད་མེད་པ། akinesia
 འགུལ་སྐྱོད། motion
 འགུལ་བསྐྱོད་ཁ་སྐོང་ས་ཁུལ། supplementary motor
 area
 འགུལ་སྐྱོག། dynamic electricity
 འགུལ་འཇུ། (བཟུང་འཇུ།) mechanical digestion
 འགུལ་བརྒྱན། (སྒྲིག་འགྲེལ་གསུང་) animation
 འགུལ་འདྲར། འགུལ་ཕྱགས་པ། mechanical vibration
 འདྲར་འགུལ།
 འགུལ་ལྷན་ཆ་མཉམ་པ། dynamic equilibrium
 འགུལ་བྱེད་སྒྲི་ཇུས། movement proteins
 འགུལ་མེད་སྐྱོག་རིག་པ། electrostatics
 འགུལ་མེད་ཆ་མཉམ་པ། static equilibrium
 འགུལ་མེད་གཞིས་རྩལ། rest mass energy
 འགུལ་མེད་གཞིས་ཆ། rest mass
 འགུལ་མེད་བཟང་པུན། static friction

འགུལ་མེད་སྐྱོལ་ཆད། resting voltage
 འགུལ་ཆད་ཀྱི་ཉར་ཆགས། conservation of
 momentum
 འགུལ་ཆད་ཉར་ཆགས་ཀྱི་གཏན་
 ཁུལ། law of conservation
 of momentum
 འགུལ་ཆད། momentum
 འགུལ་རིག་པ། kinematics
 འགུལ་ཕྱགས་ཆ་མཉམ་པ། mechanical
 equilibrium
 འགུལ་ཕྱགས་རྩལ་པ། mechanical energy
 འགུལ་ཕྱགས་སྒྲེ་ལེན་པ། mechanoreceptor
 འགྲེགས་ཆས། resistor
 འགྲོ་ཆ་ཕྱི་ཕྱག་འདྲ་ལྷན་པ། chorionic villous
 འདེམ། sampling (CVS)
 འགྲོ་ཆ་ཕྱི་ཕྱག་འདྲ་ལྷན་པ། chorionic villi
 འགྲོ་ཆ། amniotic fluid
 འགྲོ་ཆ་ལེན་པུན། amnion
 འགྲོ་ཆ་ལེན་ཕྱི་ཕྱག། chorion
 འགྲོ་ཆ་ལེན་པུན་པ། amniotic sac
 འགྲོ་ག་ཆས། resistivity
 འགྲོ་ག་སྒྲིབས་ཆད་ཆོས། resistive loss
 འགྲོ་ག་སྒྲིབ། vaccine
 འགྲོ་ག་བཞེན་པ། blocking
 འགྲོ་ག་བྱུངས་སྐྱེད་ཇུས་འདོན་
 པའི་ཕྱ་ཕྱེད་པ། antigen-presenting
 cells (APCs)
 འགྲོ་ག་བྱུངས་སྐྱེད་ཇུས། antigen
 འགྲོ་ག་གཟུགས་བརྒྱུད་པའི་ནད་
 འགྲོ་ག་ལ་ལན། antibody-mediated
 immunity response
 འགྲོ་ག་གཟུགས་བརྒྱུད་པའི་ནད་
 འགྲོ་ག་རང་བཞེན། antibody-mediated
 immunity
 འགྲོ་ག་གཟུགས། antibody
 འགྲོ་ག་གཟུགས། ཆོད་གཟུགས། insulator
 འགྲོ་ག་ཕྱགས་པ། resistance
 འགྲོ་དུངས་པ། notation
 འགྲོ་ས་ནད། contagious disease
 འགྲོ་ས་ཕྱིད་པའི་ནད། communicable
 disease
 འགྲིག་ཤེལ། plexiglass
 འགྲུར་ཁྲར། variable star
 འགྲུར་ཁུག། melody

འབྱུར་ཁལ། variable region
 འབྱུར་བྱངས། variable
 འབྱུར་གྱི་མ་གྲི་ཇུས། tropomyosin
 འབྱུར་འགོག་གི་གཏན་ཁྲིམས། law of inertia
 འབྱུར་འགོག་ཇེས་འབྱས། inertial effect
 འབྱུར་འགོག་ལྗོངས་གཞི། inertial frame of reference
 འབྱུར་འགོག་མ་ལག། inertial system
 འབྱུར་འགོག་རང་བྱུགས། inertial force
 འབྱུར་འགོག་རང་གཤིས། inertia
 འབྱུར་ཚེས། variable
 འབྱུར་རྩ། fossil
 འབྱུར་རྩི་བྱང་ཇུས་བསྐྱེད་པའི་
 རྒྱུ་ཁྲུང། fossil-fuel-fired power plant
 འབྱུར་རྩི་བྱང་ཇུས། fossil fuel
 ༡ འབྱུར་རྩི་བྱང་རབས། ༡ fossil record
 འབྱུར་རྩི་མེན་པོ།
 འབྱུར་ཕྱོག་གི་མཚམས། tipping point
 འབྱུར་ཕྱོག་བྱེད་རྒྱུན། mutagen
 འབྱུར་མྱུ། troponin
 འབྱུར་བག། dynamic
 འབྱུར་བའི་འཕར་རྒྱར། pulsating variable
 འབྱེད་རྒྱལ་རང་པར། autoradiogram
 འབྱེད་རྒྱ། irradiation
 འབྱེད་འཕྲོ་སྐྱེལ་འབྲིན། radiative transport
 འབྱེད་འཕྲོ་འཇལ་འབབས། radiometric technique
 འབྱེད་འཕྲོ་འཇལ་འབབས། radiometry
 འབྱེད་འཕྲོ་རང་བཞིན། radioactivity
 འབྱེད་འཕྲོ་འབྲུག་ལ། radiation era
 འབྱེད་འཕྲོ་འབྲུག་ལ་བཅས་འབབས། radiotherapy
 འབྱེད་འཕྲོ་འཇམ་མཉམ། radioactive equilibrium
 འབྱེད་འཕྲོ་འབྲུག་ལ། radiant energy
 འབྱེད་འཕྲོ་འབྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། radioactive isotopes
 འབྱེད་འཕྲོ་འབྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། radioisotopes
 འབྱེད་འཕྲོ་འབྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། radioactive decay

འབྱེད་འཕྲོ་འབྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། radioactive tracer
 འབྱེད་འཕྲོ་འབྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། radioactive
 འབྱེད་འཕྲོ་འབྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། radiometric dating
 འབྱེད་འཕྲོ་འབྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། radiative zone
 འབྱེད་འཕྲོ་འབྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། radioactive zone
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། diffusion tensor
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། imaging (DTI)
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། fulcrum
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། competitive exclusion
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། principle
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། competing theories
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། diffuse reflection
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། destructive
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། interference
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། Voyager 1
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། lodestone
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། not defined
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། brute facts
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། descriptive studies
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། ongoing baseline
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། brachiopod
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། pacemaker
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། coherent light
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། coherent
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། in step
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། sinoatrial node
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། incoherent
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། incoherent light
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། rate
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། rhythmic pattern
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། rhythm
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། porcupine
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། old age
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། degradation
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། wine
 འབྱེད་འཕྲུག་ལ་མཉམ་
 རྒྱུ་ཇུས། gluon

ཀླ་མེད་མེད་ཀླ་མེད་	expansion factor	ཀླ་མེད་མེད་ཀླ་མེད་	international space
ཀླ་མེད་འཛུགས་	dilatometer	མཁོ་སྤྲོད་	station
ཀླ་མེད་	expansion	ཀླ་མེད་ཀླ་མེད་ཀླ་མེད་	Paralympics
ཀླ་མེད་ཀླ་མེད་	meningocele	ཀླ་མེད་	SI (System International)
ཀླ་མེད་ཀླ་མེད་	marine biome	ཀླ་མེད་	developing spindle
ཀླ་མེད་	distance ladder	ཀླ་མེད་	elaboration
ཀླ་མེད་	odometer	ཀླ་མེད་	small intestine
ཀླ་མེད་	distance learning	ཀླ་མེད་	large intestine
ཀླ་མེད་	length contraction	ཀླ་མེད་	vagus nerve
ཀླ་མེད་	myopia	ཀླ་མེད་	causal reasoning
ཀླ་མེད་	action at a distance	ཀླ་མེད་	enteric
ཀླ་མེད་	depth perception	ཀླ་མེད་	reasoning
ཀླ་མེད་ ༡ ཀླ་མེད་	jet	ཀླ་མེད་	path
ཀླ་མེད་	jet propulsion	ཀླ་མེད་	pathway
ཀླ་མེད་	jet plane	ཀླ་མེད་	channel
ཀླ་མེད་	jetliner	ཀླ་མེད་	fluid
ཀླ་མེད་	jet engine	ཀླ་མེད་	spinohypothalamic tract
ཀླ་མེད་	telescope	ཀླ་མེད་	spinothalamic tract
ཀླ་མེད་	distal	ཀླ་མེད་	spinal cord
ཀླ་མེད་	binocular	ཀླ་མེད་	spinal nerves
ཀླ་མེད་	hindbrain	ཀླ་མེད་	myelomenigocele
ཀླ་མེད་	posterior association area	ཀླ་མེད་	spinal accessory nerve
ཀླ་མེད་	posterior superior temporal sulcus (PSTS)	ཀླ་མེད་	bowed, plucked, struck
ཀླ་མེད་	posterior descending artery	ཀླ་མེད་	conduction electrons
ཀླ་མེད་	posterior	ཀླ་མེད་	negative eugenics
ཀླ་མེད་	dorsal column	ཀླ་མེད་	hereditary
ཀླ་མེད་	dorsal root ganglion	ཀླ་མེད་	eugenics
ཀླ་མེད་	posterior inferior temporal sulcus	ཀླ་མེད་	offspring
ཀླ་མེད་	dorsal horn	ཀླ་མེད་	heritability
ཀླ་མེད་	recession	ཀླ་མེད་	heritable
ཀླ་མེད་	royal society	ཀླ་མེད་	positive eugenics
ཀླ་མེད་	royal Charter	ཀླ་མེད་	channel receptor
		ཀླ་མེད་	genus

རྒྱུན་འཁོར་བྱེ། cyclic
 རྒྱུན་འཁོར་བཞི་མའི་དྲ་རྒྱུ་མ་ནང་
 འབར་འཕྱུལ་འཁོར། four-cycle internal
 combustion gasoline
 རྒྱུན་འགྲུལ་འཕྱུལ་ཆས། perpetual-motion
 machine
 རྒྱུན་འགྲུལ། perpetual motion
 རྒྱུན་འགྲོས་འཕྲིན་གྲིང་། classical signaling
 རྒྱུན་འགྲོས་མིན་པའི་འཕྲིན་
 གྲིང་། non-classical
 signaling
 རྒྱུན་ཆགས། consistency
 རྒྱུན་ཐིག། normal line
 རྒྱུན་ཐིག། streamline
 རྒྱུན་ཕྱན་ཉི་ལེ་ཡས། normal helium
 རྒྱུན་གནས་(ལས་འཁྲུག་)རྒྱས་
 གྲང་། long-term
 potentiation (LTP)
 རྒྱུན་གནས་(ལས་འཁྲུག་)རྒྱས་
 འཕྲི། long-term depression
 རྒྱུན་རིམ་ཐིག་རིམ། flow chart
 རྒྱུན་རིམ་དཔེ་རིམ། flow diagram
 རྒྱུན་ཤལ། (རྒྱུན་མཐུང་པའི་
 འོད་ཤལ།) continuous spectrum
 རྒྱས་པ་ཅན་གྱི་རྩ་བ། fibrous root
 རྒྱས་པ། tendon
 རྒྱས་མེད་ཀྱི་རྒྱུན། foreign agents
 བྱང་ཕྱུལ་བའི་མིན་རྩ་བ། follicle-stimulating
 hormone (FSH)
 བྱང་ཕྱུལ་བའི་མིན་གྲེང་། LH,FSH
 བྱང་བ། cyst
 བྱང་བ། vesicle
 བྱང་བུ། bladder
 བྱག་ཆས། brake
 བྱག་ཐིན་རྒྱས་པ། བྱག་རྒྱས། braking energy
 བྱང་གཤོང་ས་ཁ། མཐའ་རིམ་
 ས་ཁ། contour map
 བྱང་མེ། campfire
 བྱལ་ཐིག། notochord
 བྱལ་ཐིག་ཅན་གྱི་ཐྱེ། Chordata
 བྱལ་ཐིག་ཅན། chordates

བྱལ་འདབ་གཞེས་རྩེ་རྩ་འདུས། paravertebral
 sympathetic ganglia
 བྱལ་ཆེགས་འབྱེད་ནང། spina bifida
 བྱལ་ཆེགས་མི་མཐོན་འབྱེད་ནང། spinal bifida occulta
 བྱལ་རྒྱས་ཅན་གྱི་རྒྱག་ཆགས། vertebrate
 བྱལ་རྒྱས་མེད་པའི་རྒྱག་ཆགས། invertebrate
 བྱལ་མེད་རྒྱག་ཆགས།
 བྱལ་རྒྱས། backbone
 བྱལ་ཆས་རྒྱས་རྒྱང་། motor effect
 བྱལ་ཆས། motor
 བྱེད་བདག་ཆོང་ཁྲེ། private company
 བྱོ་གཤིག་རྒྱ་གཞི་སྤྲོད་ཆགས། monotreme mammal
 བྱོ་ལྷན་པ་བྱང་། guard cell
 བྱོད་རྒྱུན། pluripotent oocyte
 བྱོད་རྒྱལ། oocyte
 བྱོད་ཁྲི། བྱོད་དཀྱིས། བྱོད་དཀྱིས། albumen
 བྱོད་རྒྱུང། epididymis
 བྱོད་མའི་འགྲུལ་རྒྱོད། circular motion
 བྱོལ་ལྷུག། golf club
 བྱོལ་ཕྱི་ཅུ་རྒྱུ་མཐུང་པོ། Golgi tendon organ
 བྱོལ་ཕྱི་ཅུ་རྒྱུས། Golgi tendon
 བྱོལ་ཆེད་པ། golf player
 བྱོལ་ཆེད། golf
 བྱོལ་གཞུགས། Golgi apparatus
 བྱོ་མའི་མཐའ་རིམ། illusory contour
 བྱོང་བཀོལ། fixation
 བྱོར་ཆེས། multiplication
 བྱོད་ཀྱང་། white noise
 བྱོལ་ཁོང་། phonograph
 བྱོ་འགོག་འཕྱུལ་ཆས། antinoise technology
 བྱོ་རྩིས། soundbox
 བྱོ་བཟོལ། supersonic
 བྱོ་རྒྱུ་བས། sound power
 བྱོ་གདངས་འིག་པ། phonetics
 བྱོ་གདངས། pronunciation
 བྱོ་འཛོག་ལྷོག་འགྲུལ། acoustic startle reflex
 བྱོ་ཁྲེང་། phonograph record
 ༡ བྱོ་མཉམ་འཕྱུལ་ཆས། ༢
 མཉམ་བྱ། stereo

ལྷ་འབས།	subsonic	དང་ཆག	de-excitation
ལྷ་ཡི་དྲག་ཤུགས།	sound intensity	དང་འཇག་དང་བཞིན།	inhibitory
ལྷ་ཡི་རྒྱུ་བ།	sound energy	དང་འདྲིས། འགག་འགོག	inhibition
ལྷ་ཡི་གནོན་ཤུགས།	sound pressure	དང་མད་པའི	excited
ལྷ་ལྷ་བས་ཟིག་པ།	acoustics	དང་མད་དང་བཞིན།	excitatory
ལྷ།	sound	དང་མད།	excitation
ལྷ་འཕྲིན་གྱི་ཆད།	speed of sound	དང་སྐྱོད་མཐུད་མཚམས།	excitatory synapse
ལྷོག་རིས།	histogram	དལ་དུབ།	fatigue
ལྷོ་ཕྱོད་བྱང་ཆར།	eclipsing binary	དལ་གསོ་ནས་ཐུས་འཇུག	rest and digest
ལྷོ་ཕྱོད་མཐོ་བ།	hypertonic	དལ་གསོའི་དང་ཚུལ།	resting mode
ལྷོ་ཕྱོད་དམའ་བ།	hypotonic	དལ་གསོའི་རྒྱུ་བ།	rest energy
ལྷོག་ཆས།	speaker	དལ་གསོའི་གནས་བབ།	resting state
ལྷོག་རྩིན།	tie	རིས་མཁོའི་བཟུང་ཆས། མཁོ་	essential nutrient
ལྷོག་རྩིན། ལྷོག་པ་ལམ་ལྷོག་རྩིན།	rail ties	བཟུང།	
ལྷོ་གཞི་འཐེན་འགུལ།	frame dragging	རིས་ཅན་ནད་འགོག་ལུ་ཕྱང་།	specific immune cell
བརྒྱལ་ལྷོ་འཇུག་པ།	ultrasonic wave	རིས་ཅན་ནད་འགོག་ལ་འཇག་	specific immunity
བརྒྱ་ཆའི་གནས་རིམ།	percentile	རིས་ཉིག་ལོ་ཆེས།	absolute dating
བརྒྱ་བྱང་ཁྱོད་ཆད་འཇལ་ཆས།	centigrade thermometer	རིས་ཕྱོད་ལྷི་ཆས།	signature proteins
བརྒྱད་དབྱིབས།	octagon	རིས་མེད་འཕྱུར་བག	mutant
བརྒྱད་ཆན།	octave	རིས་མེད་ལྷོ་འཕྱུར།	frameshift mutation
བརྒྱལ་གཞེན་འདར་ལེངས།	epileptic seizure	རིས་མེད་ནད་འགོག་ལུ་ཕྱང་།	non-specific immune cell
བརྒྱལ་གཞེན།	epilepsy	རིས་མེད་ཆ་འཛིན།	uncertainty principle
བརྒྱད་ཁྱིད་སྒྲིག་སྒྲིང་།	transmission line	རིས་འཛིན་གྱི་སྒྲིང་།	cognitive
བརྒྱད་ཁྱིད།	conduction	རིས་འཛིན་གྱི་	cognitive
བརྒྱད་གཏོང་། བརྒྱད་འཕྲི།	transmission	རིས་འཛིན་རྒྱུ་བ།	cognitive capacity
བརྒྱད་གཏོང་དབང་ཆ་ལ་	relay neuron	རིས་འཛིན་གནས་བབས།	cognitive state
གཞུགས།		རིས་འཛིན་སྒྲིང་སྒྲིང་།	cognitive training
བརྒྱད་འཛིན་ཆོས་བྱ།	relay nuclei	རིས་འཛིན་དབང་ཆ་ཆན་རིག	cognitive neuroscience
བརྒྱད་འཛིན།	phosphorescence	རིས་འཛིན་དབྱེ་ཆོད།	cognitive appraisal
བརྒྱད་བྱང་ནད།	transmittable disease	རིས་འཛིན་ཆན་རིག	cognitive science
བརྒྱད་ལས།	medium	རིས་འཛིན་མེས་ཁམས་རིག་པ།	cognitive psychology
བརྒྱུར་ཆས། བརྒྱུ་ཆས།	converter	རིས་འཛིན།	cognition
བརྒྱུ་བྱའི་རིགས་ཆས།	hypostatic gene	རྩ་།	phase
དག་གསོ། གཏམ་གྱི་གསོ་བབས།	talk therapy	རྩ་ཆོད་སྐྱོད་ནད།	prosopagnosia
དན་ལྷོགས་ཀྱི་མེས་མ་ལྷོད།	negative emotion	རྩ་མཐུན།	in phase
དན་ལྷོགས་ཀྱིས་བསྐྱད་པའི་	negatively charged	རྩ་འབྱུ་མཆེད།	clonal expansion
མེས་མ་ལྷོད།	emotions	རྩ་འབྱུ་འདེམས་ལྷུག	clonal selection
དང་ལྷོགས།	steel		

ཁོ་འདྲ་འདྲེས་སྒྲིག་ནས་གཞག	clonal selection theory	མངལ་སྐྱུམ།	pregnancy
ཁོ་འདྲ།	clone	མངར་རྩ་ས་པོ་མེ་ཡེ་རྟེ།	sugar phosphate
ཁོ་པོ་དབྱེར་མེད་ཀྱི་ཚུ་དོན།	principle of the identity indiscernible	མངར་རྩ་ས་ཞིག་འབྱུར།	glycolysis
ཁོ་བོའི་རྒྱས་པ།	energy of being	མངལ་སྐྱུག	abortion
ཁོ་མི་མཐུན་པ།	out of phase	མངལ།	womb
ཁོ་སྒྲུ།	correspondence	མཛོན་དོད་འཛུགས།	salience network
ཁོ་སྒྲུའི་ཚུ་དོན།	correspondence principle	མཛོན་དོད་མ་ལག།	salience system
ཁོས་རྒྱ་དུ་ཕྱེ་འཕུལ་གྱི་རྒྱ་བས།	plane-polarized wave	མཛོན་དོད།	salience
ཁོས་སྒྲུ་ས་མེ་ལོང་།	plane mirror	མཛོན་རྒྱས་ཀྱི་འབྱུར་བ།	change of phase
༡ དུལ་མུ། ༡ གཟའ་ལྷག་པ།	mercury	མཛོན་པའི་བསྐལ་ཆེན།	phanerozoic eon
དུལ་ཤོག	silver foil	མཛོན་པའ་གསལ་བ།	dominant
དཀོས་ཁམས་སྒྱུར་དོབ།	practicing physics book	མཛོན་མེད་དུན་པ།	implicit memory
དཀོས་ཁམས་ཆན་རིག	physics	མཛོན་མེད་དིགས་རྩས།	intron
དཀོས་རྩེན་གྱི་བཀོད་པ། རྩེན་སྒྲིམ།	bare skeleton	མཛོན་མེད་ཤོས་ཆེད།	subconscious
དཀོས་བརྒྱན། ལྷང་བརྒྱན་རོ་མ།	real image	མཛོན་སྒྱུར། (ཤེས་ཆེད་ཀྱིས་ཐེན་པའི་ཕྱི་སྒྱུར་བ།)	conscious experience
དཀོས་ཐོབ་བྱ་དགལ།	actual reward	མཛོན་ཆད།	apparent magnitude
དཀོས་དོན་ཡིད་ལུགས།	positivism	མཛོན་མཆོམས་གནས་ལྷངས།	borderline case
དཀོས་དོན།	fact	མཛོན་ལུས་སྒྲུབ་བ།	empiricist
(དཀོས་པོའི་)གཞི་སྒྲིམ་ཆད་ཅིག	a unit mass	མཛོན་ལུས་ཡིད་ལུགས།	empiricism
དཀོས་གཙུག་ཡིད་ལུགས།	materialism	མཛོན་གསལ་དུན་པ།	explicit memory
དཀོས་ཐིན་ཉུང་།	quite literally	མཛུ།	eardrum
དཀོས་གཞུགས་ཆན་རིག	physical science	རྩ་མཁྱོ།	flagellate
དཀོས་ལུགས་རིག་པ།	metaphysics	རྩ་འབྱོ།	drum brake
དཀོས་བཤད། འཕྲེལ་བཤད།	description	རྩ་མ།	coid
མངར་སྐྱུང་།	glycogen	རྩ་གཞོང་།	drum
མངལ་ཁ། མངལ་སྒོ།	cervix	རྩ་བྱུང་བས་སྒྲིག་ཆས།	bicoid
མངལ་འགོག མངལ་འགོག	contraception	རྩ་མས་གཤུགས།	transverse/horizontal
མངར་བཅས་ཀྱི།	glycosidic	རྩལ་འཐེན་མོང་པ།	suction cup
མངར་བཅས་སྒྲི་རྩས།	glycoprotein	རྩལ་སྐྱེན།	sweat gland
མངར་བཅས་འི་ཆེལ།	glycolipid	རྩེན་བྱེད།	predator
མངར་ལྷན་ཉིད་སྐྱུར།	ribonucleic acid (RNA)	ཕ་ལྷན་ཀ་ར།	pentose sugar
མངལ་གནས་ཆད་ཉིས། མངལ་གནས་ཆད་ཆན་ཉིད་ལུགས་འདུས།	fetal alcohol syndrome (FAS)	ཕ་དབྱིབས།	pentagon
མངལ་གནས།	fetus	ཕ་ལྷན་ཀ་ར།	pentose
		ཕ་བརྗོད།	premise
		ཕ་འཁྱེད་ཀྱི་སྐབས།	Eocene
		ཕ་རྩལ་དུས་དབས།	Paleogene period
		ཕར་ཆད་ནད་ཀྱི་གནས་སྐབས།	sub-clinical disease stage

ཐུང་ཚལ་བྱིན་ད། subclinical disease
 ཐུན་བས། anticipation
 ཐུ་ཐུ། cyan
 ཐུ་ཁལ། locus coeruleus
 ཐུ་བཙོས། herbal remedies
 ཐུ་ཐོ། blueshift
 ཐུ་ཐིན། cyanobacteria
 ཐུན་བར་རྩ་ཁྲོད། early warning radar
 ཐུན་དཔག། prediction
 བཙོན་བྱ། prey
 ཚོང་ཞི། calcite
 བཞིག་ཐུན་ཐུ་བྱང་། monocyte
 བཞིག་ཐུད་ཆེན་པོ་དེ་ནས་གཞག། Grand Unified Theory (GUT)
 བཞིག་ཐུད་ཆེན་པོ་དེ་བྱགས། grand unified force
 ༡ བཞིག་ཐུ། ༡ ཐོ་བཞིག་ཐོག་ཆགས། cnidaria
 བཞིན་ལྷི་ཆ་ནད། diabetic neuropathy
 བཞིན་ལྷི་ཐུ་ཁྲོད་ཤིགས་དང་པོ། type I diabetes
 བཞིན་ལྷི་ཐུ། diabetes
 བཞིན་འདོན་མ་ལག། urinary system
 བཞིན་འདོད། urination
 བཞིན་པ། urine
 བཞིན་ལམ། urethra
 བུ་ཚུས་འཁོར་རྒྱ་མ། torsion balance
 བུ་ཚུས་དང་། བུ་ཚུས་བྱགས། torque
 བུ་ཚུས་ཐག། helices
 བུ་ཚུས་ཐག་བྱག་ཐུལ། helix-turn-helix
 བུ་ཚུས་ཐག་ལུང་ཐུལ། helix-loop-helix
 བུ་ཚུས་གཞུགས་ཉིས་ཐུན་གྱི་བཞོད་པ། double-helix structure
 བུ་ཚུས་གཞུགས་ཉིས་ཐུན། double helix
 བུ་ཚེའུ། catheter
 བུ་ཚོང་ལོན་ཆེ་ཕིང་། བུ་ཚོང་ལོན། gymnosperm
 བུ་ཚེས་ཆོང་དབང་ཆ། sympathetic nerve
 བུ་ཚེས་ཆོང་གཞུང་ཉ་གཡོན། left sympathetic trunk
 བུ་ཚེས་ཆོང་གཞུང་ན། sympathetic trunk
 བུ་ཚོང་ནད། ནད་ལྷིང་། chronic disease
 བུ་ཚོང་གནན། chronic stress

བུ་ཚོང་ཐུད་བུ་ཚུས་གཞུང་། debilitating epilepsy
 བུ་ཚོད་པ། insulate
 བུ་ཚད་རྒྱ། septum
 བུ་ཚད་འོས་རྒྱ་ཁྲོན། cross-sectional area
 བུ་ཚད་ཆེན་མ་ཐིམ། decile
 བུ་ཚུ་ལྷོ་བས་ཐུ། 10^5
 བུ་ཚུ་ལྷགས། metric system
 བུ་ཚུད་ནན། nutritious
 བུ་ཚུད་ཡོན། nutritive value
 བུ་ཚུད་མིམ། trophic level
 བུ་ཚུད་ལམ། phloem
 བཙོས་མའི་ལྷོ་བས་རྒྱ་ནག་བཙོས་ཐུལ། artificial induction
 བཙོས་མའི་རྒྱུད་པ། artificial rewards
 བཙོས་མའི་འདེམས་ལྷུག། artificial selection
 ལྷགས་གན་གཉིས་མ། bimetallic strip
 ལྷི་རྒྱལ། baryon
 ལྷི་ལྷོད་། heavy chain
 ལྷོ་མཁྱིན་དབང་ཆ། glossopharyngeal nerve
 ལྷོ་ཆུང་། uvula
 ལྷོ་དབྱིབས་ཐུ་རྒྱུད། lingual gyrus
 ལྷོ་འོག་དབང་ཆ། hypoglossal nerve
 ལྷོག་རྒྱ་གཤོག་auricle
 ལྷོག་མཁའ་། ལྷོག་ཁྲུང་། tower
 ལྷོག་ཁྲུང་། diploid
 ལྷོ་ལྷོན་ལྷོད་བུངས། conditional probability
 ལྷོ་ལྷོབ། penumbra
 ལྷོ་མཉམ་ལྷོག་གཞི། equilibrium rule
 ལྷོ་མཉམ་ལྷོ་པ། equilibrium potential
 ལྷོ་མཉམ་ལྷོ་ཆོན། balanced pair
 ལྷོ་མཉམ། equilibrium
 ལྷོ་ལྷོད་གནས་རྒྱུད། fractal antenna
 ལྷོ་ལྷོ་མཉམ་མཁྱིགས་ཆོད། average speed
 ལྷོ་ལྷོ་མཉམ་ལྷོ་ཆས། synchrotron
 ལྷོ་ལྷོ་མཉམ་འབྱེད་པོད། mean deviation
 ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་དྲུས་དབས། information age
 ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ། information

ཆ་མང་། མང་པོ། poly
 ཆ་ཙམ། རྒྱགས་ཏེ་བ། རྒྱགས་ཙམ། partial
 ཆ་ཚུལ་འག་པ། calculus
 ཆ་ཆང་བའི་ནང་ལོས་ལྷོག་འཕྲོ། total internal reflection
 ཆ་མཚན་ལྟ་བུ་ཉན་བྱངས། ཆ་མཚན་ལྟ་བུ་ཉན་བྱངས། constant of proportionality
 ཆ་མཚན་མིན་པ། ཚུམ་མཚན་མིན་པ། asymmetry
 ཆ་མཚན་མིན་པའི་ ཚུམ་མཚན་མིན་པའི་ asymmetric
 ཆ་མཚན་ཚུལ་ལྷང་། homologous
 ཆ་མཚན་མ་ལོན་འདུས་ཁུངས། homozygote
 ཆ་མཚན་པ། proportional
 ཆ་ཚྭ་གས་མང་རྒྱས་ལྷི་ཆེ། mature polypeptide
 ཆ་ལག་ཟ་ཕྱང་། accessory cell
 ཆ་ཤས་བསྐུལ་གཟེན། partial epilepsy
 ཆ་ཤས་འདྲང་འེངས། partial seizure
 ཆ་གསལ། (ཆ་ཤས་གསལ་བ།) incomplete dominance
 ཆ་གས་བཞོད་འབྲེལ་མཐུད། structural connectivity
 ཆ་གས་བཞོད། བཞོད་པ། structure
 ཆ་གས་དབྱིབས། sexual behavior
 ཆ་ང་ཆས་ལབས་ལྷོད། alcoholic fermentation
 ཆ་ང་རག (ཚྭས་ལུས་ཤིག) alcohol
 ཆ་ད་ལྷོན་ཉམས་ཞིབ། deficit studies
 ཆ་ད་ལྷོན། errors of omission
 ཆ་ད་འཕྲུག phasic
 ཆ་ད་ཤལ། (རྒྱན་ཆ་ད་པའི་འོད་ཤལ།) discrete spectrum
 ཆ་ད་ལྷ་པའི་ཁྲིམས། chargaff's rules
 ཆས་འཆལ་གཞན་ཕྱགས། gauge pressure
 ཆིག mono
 ཆིག་འཐུར་རྒྱས་པ། unipotent
 ཆིག་ལྷན་འཆིང་བ། single bond
 ཆིག་འཕྲོ། specular reflection

ཆིག་འབབ་ཆེ་བའས། unitary method
 ཆ་སྒོལ་སྒྲོད་ཆས། water boiler
 ཆ་སྒྲན། cyst
 ཆ་ཁམས། hydrosphere
 ཆ་འཁོར། water wheel
 ཆ་སྒྲོག། water electricity
 ཆ་སྒྲལ་གཤོག་འཁོར། water turbine
 ཆ་ཉན་བཟུ་ཁ། aqueous solution
 ཆ་ལྷང་ཟམ་པ། pontoon
 ཆ་བ། ligament
 ཆ་བལ་བྲག་མཆེད། algal bloom
 ཆ་བལ། algae (alga)
 ཆ་བྱི་གཉན་ཚད། beaver fever
 ཆ་བྲག། aquifer
 ཆ་མེ་ལོན། ཆ་ག་གོན། watermelon
 ཆ་མོས་རང་གཤིས། hydrophilic
 ཆ་གཙང་འཛོལ་ཁམས། ཆ་གཙང་འཛོལ། freshwater biome
 ཆ་ཆ། གཅིན་འཕྲེན་རྩ་བ། ureter
 ཆ་མཚོ་འཕྲེལ། estuary
 ཆ་མཚོད། reservoir
 ཆ་བསྐྱུག་ཞག་ཆེལ། hydrophobic fats
 ཆ་བསྐྱུག་རང་གཤིས། ཆ་ར་དངས་རང་གཤིས། hydrophobic
 ༡. ཆ་ཕྱང། ༡. གཤེར་རྒྱག། aqueduct
 ཆ་ཕྱགས་སྒྲིག་ཁང་། hydroelectric plant
 ཆ་ཕྱགས་སྒྲིག་ཁང་། hydropower plant
 ཆ་ཕྱགས་ཤིག་པ། hydraulics
 ཆ་ཕྱགས་གཤག་ལས། hydraulic fracturing
 ཆ་གཤོག། hydrofoil
 ཆ་མེར་ལྷི་མོ། plasma membrane
 ཆ་མེར་རྒྱ་ཆ། lymph vessels
 ཆ་མེར་རྒྱ་ལམ། lymph channels
 ཆ་མེར་ལུང་བྱབ། lymph tissue
 ཆ་མེར་ལྷ་ཕྱང་། lymphocyte
 ཆ་མེར་མ་ལག། lymphatic system
 ཆ་མེར། lymph
 ཆ་ང་མཐའ་རང་བསྐྱུར་བའས། least square method
 ཆ་ང་མཐའ་རང་བསྐྱུར། least square

རྩེ་ལོ། fascicle
 རྩེ་འཛུགས། aquatic biome
 རྩེ་འཛུགས་པ། water vapor
 རྩེ་དང་ལས་འབྲེལ་བྱེད་པ། hydrophobic interaction
 རྩེ་འཛུགས་གྲོལ་བ། hydrolyze
 རྩེ་མཐོང་། maxima
 རྩེ་ཤེལ། magnifying glass
 རྩེ་མེན་མ་ལག། non-specific system
 རྩེ་རྒྱུད། magnification
 རྩེ་གསར་དུ་སྐྱེས་པའི་གསར་དུ་སྐྱེས་པ། Pliocene
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས། convergent evolution
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས། homologue
 རྩེ་མེན་པ། diaphragm
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས། liver transplantation
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ 'ཁ། hepatitis B
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ 'ག། hepatitis C
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ chronic liver disease
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ hepatocellular carcinoma
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ liver cancer
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ / རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ cirrhosis
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ sparrow
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ salivary gland
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ schematic representation
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ imagination
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ conceptual framework
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ black death
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ posterior cingulate cortex
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ cingulate gyrus
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ double bond
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ bond
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ binding problem
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ bonding
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ cervicothalamic tract

རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ cervical curve
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ carotid artery
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ medial cervical ganglion
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ internal carotid artery
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ cervical spine
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ caudal
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ non-invasive
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ non-invasive measures
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ non-invasive intervention
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ smooth muscle
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ iris
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ iridescence
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ biprism
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ prism
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ rainbow
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ measurable quantity
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ cosmic background radiation
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ cosmological constant
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ cosmotron
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ cosmic microwave background (CMB)
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ new fear association
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ fear conditioning
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ fear-potentiated startle (FPS)
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ digestive tract
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ digestive system
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ digestive enzymes
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ digestion
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ gate control theory
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ joule (J)
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ charm
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ medulla oblongata (or medulla)
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ ellipse
 རྩེ་སྐྱེས་པའི་འཛུགས་འཛུགས་ paramecia

རྩ་ཕྱི་གཉན་ཚད།	giardiasis	ཉ་སྒྲལ་ཚིང་ཅན།	coelacanth
ཁུ་ཕི་ཡི་མི། (ཁོ་ལ་འདི་ཕྱོགས་སྟོན་ མ་ལག)	GPS (global positioning system)	ཉ་ཾ་ལ་མིན།	dolphins
ཁུ་ཐུ་ས་ལྡན་པའི་སྒྲིལ་ཞིན་པ།	G-protein coupled receptors	ཉ་པད་པ།	lamprey
ཁྲི་ཡི་ཁྲིམས་འཆར། (གཞུང་ གནང་ཁྲིམས་འཆར་།)	GI Bill	ཉ་མིག་མིག་	jellyfish
རྩ་ཏ་ཏུས་དཔས།	Jurassic period	ཉ་ཐུམ་རུས་ཅན།	cartilaginous fish
ཁྲིག་མོ།	jackhammer	ཉ་མིག་དྲངས་ཤིང་།	fisheye lens
ཁྲིག་འདྲེགས།	jack	ཉ་ག་རྒྱང་འདྲུས་རྩལ།	single-stranded molecule
ཁྲིས་གཙོན་པ།	tracer	ཉ་ག་ཐུན།	filament
ཁྲིས་གཙོན།	track (v)	ཉ་ག་བྱང་།	double stranded
ཁྲིས་དཔག་ རྟེན་གསལ་དོན།	inference	ཉ་མས་སྒྲོན།	lesion
ཁྲིས་དཔག་སྟོན་ཅན།	fallacious inference	ཉ་མས་སྒྲོང་། ཉ་མས་འཆར།	intuition
ཁྲིས་འབྲས།	resultant	ཉ་མས་སྒྲུང་གཞིགས་ཚལ།	intuitive cognitive style
ཁྲིས་འབྲེལ་ཕྱོགས་བསྐྱོད།	chemotaxis	ཉ་མས་སྒྲོང་། རྒྱང་བ།	experience
ལྗང་སྒྲོང་བཟོ་ལས།	green industry	ཉ་མས་ཚད་གཞོན་པུགས།	degeneracy pressure
ལྗང་ཁང་།	greenhouse	ཉ་མས་ཚད།	degeneracy
ལྗང་ཁང་རྒྱས་འབྲས།	greenhouse effect	ཉ་མས་གཞུགས།	degenerate matter
ལྗང་ཁ།	green	ཉ་མས་རྒྱངས།	degenerate gas
ལྗང་ཆུན།	grana	ཉ་ར་ཆགས་ཀྱི་གཉན་ཁྲིམས།	conservation law
ལྗང་ཆུས་དབང་ལྡ།	chloroplast	ཉ་ར་ཆགས་བྱེད་པ།	conserve
ལྗང་ཆས།	chlorophyll	ཉ་ར་ཆགས།	conservation
ལྗང་ཆ།	heavy water	ཉི་ལྷོག	solar electricity
ལྗང་ཆེས་བ།	over weight	ཉི་མཚེད།	solar flares
ལྗང་ལྷག	weight density	ཉི་མེག་རྒྱན་འཁོར།	sunspot
ལྗང་ནད།	weight disease	ཉི་མེག་རྒྱན་འཁོར།	sunspot cycle
ལྗང་ནིས།	genome	ཉི་ཐོང་རྒྱག་ཁང་།	solar thermal power plant
ལྗང་མནན་ཆ་སྟོམས།	weighted average	ཉི་ཐོང་རྒྱག་རུས་སྒྲན་ཆས།	solar thermal electric generator
ལྗང་མེད་རང་བཞིན།	weightlessness	ཉི་རུས་བསྐྱེད་ཐོང་།	solar hybridization
ལྗང་ཚད།	weight	ཉི་པང་།	solar panel
བརྒྱུད་ཁྱེད་ཐངས།	conversion factor	ཉི་མེན། ཉི་མའི་རྒྱང་མེན།	solar nebula
བརྒྱུད་ཕྱ་མདའ།	exchange pump	ཉི་མ་དབྱུག་གནས་ཀྱི་འཛིག་ཉིན།	heliocentric universe
བརྒྱུ་ལོན་ས་ཆགས།	exchange pool	ཉི་མ་དབྱུག་གནས་དཔེ་གཞི།	heliocentric model
བརྒྱད་རུས་བླན་པ།	declarative memories	ཉི་མ།	sun
བརྒྱད་པ།	proposition	ཉི་མའི་ཁྲིམ་རྒྱུད།	solar system
བརྒྱད་མིན་བླན་པ།	non-declarative memories	ཉི་མའི་འབྲེད་འཕྲོད་ཀྱག་རིས།	solar radiation curve
ཉ་སྒྲིགས།	gills	ཉི་མའི་རྒྱུབས།	solar power
		ཉི་མའི་བརྒྱན་ཐངས།	solar constant

གཉིད་ཀྱི་ཚན་རིག་ sleep science
 གཉིད་ཁྲིབ། sleep paralysis
 གཉིད་ཁྲིབ་པ། གཉིད་མཐུག་པ། deep sleep
 གཉིད་བྱང་། nap/napping
 གཉིད་བྱས་གནས་བབས། hypersomnolence
 གཉིད་འབྱེན་འབྱུང་། hypnagogic hallucination
 གཉིད་བ། asleep
 གཉིད་བྲལ། sleeplessness
 གཉིད་ཐོབ། sleepiness
 གཉིད་འབེབས་གནས་བབ། hypnotic state
 གཉིད་འཛོག་ narcolepsy
 གཉིད་འཛོལ་ལ་དྲ། social jet lag
 གཉིད་བཟི། drowsy
 གཉིད་ཡོར། insomnia
 གཉིས་བྱུང་གི་ལྟ་བ། dualism
 གཉིས་བརྒྱུད་མཐོང་སྣང་། binocular vision
 གཉིས་གཙུགས། pair bond
 གཉིས་མཐོང་བར་བྱང་། binocular disparity
 གཉིས་སྦྱོར་སྐྱམ་འཛོང་། hybrid car
 གཉིས་མེད་ཁེ་འཛོལ། commensalism
 གཉིས་ལྷགས། binary system
 གཉིས་གཤིས་ཀྱི། amphipathic
 གཉིས་གཤིས། duality
 གཉུག་རྒྱུང་། ཅ་ཇུས་ཡང་གོན། argon
 གཉུག་གཤིས། བག་ཆགས། instinct
 གཉེན་སྦྱིག་བདེ་སྦྱིད། marital happiness
 མཉམ་སྐྱེལ་བྱེད་བ། co-stimulate
 མཉམ་སྐྱེལ། co-stimulation
 མཉམ་ཁྲོགས་བ། symbiont
 མཉམ་ཁྲོགས། symbiosis
 མཉམ་འཁྲུང་། མཉམ་བྱོན་འཕེལ་འགྱུར། coevolution
 མཉམ་འབྲིག་ནད་འགོག་སྐྱམ་སྦྱེའི་འདུས་རྒྱུ། assembled IG (immunoglobulin) molecule
 མཉམ་སྦྱིག་གོང་འཕྱིལ་རྒྱུ་ཆས། synchrocyclotron
 མཉམ་སྦྱིག་གཅིག་སྦྱིག་ synchronize
 མཉམ་མཛོན། codominance

མཉམ་བཟང་། equivalence
 མཉམ་བཟང་ཆ་འཛིན། principle of equivalence
 མཉམ་བྱོན་བྱེས་འགྱུར། co-speciation
 མཉམ་འདྲ་བྱེད་བ། resonate
 མཉམ་འདྲ། resonance
 མཉམ་གནས་ཀྱི། symbiotic
 མཉམ་སྦྱོར་འཛེང་བ། covalent bond
 མཉམ་སྦྱོང་། (བདེ་སྦྱག་མཉམ་སྦྱོང་།) empathy
 མཉམ་རྟེན། equation
 མཉམ་ལ་ཕྱོག་བ། equal and opposite
 མཉན་ཆ། flexibility
 མཉན་གཤིས། plasticity
 མཚུང་། ammonites
 མྱི། trap
 མྱིང་བའི་དུས་སྐབས། Paleocene
 མྱིང་མེས། chronic phase
 མྱིད་པ་ཐོན་དཔགས་ནད་འབྱུང་། reward prediction error
 མྱིད་པ། ཐོབ་བ། reward
 མྱིད་པ། ལེན་པ། ཆོང་བ། detect
 མྱིད་པ། བརྒྱུད་བ། reward circuit
 མྱིད་པ་ལྡན། complex number
 མྱིན་པའི་སྒྲ། musical sound
 མྱིགས་དོང་། མྱིགས་མ། excretion
 མྱིགས་འདོང་མ་ལག་ཇི་འདོང་། excretory system
 མ་ལག།
 མྱིགས་རྩ། sedimentary rock
 མྱིགས་མ། detritus
 མྱིགས་གཙན། deposit feeder
 མྱིགས་གཙན། detritivore
 མྱིགས་དོ། waste product
 མྱིང་ཁག་འབྲང་ཆད། cardiac output
 མྱིང་གི་རྒྱུང་བ། heart race
 མྱིང་གི་ཐོང་ཆ་ཆེན་མོ། great cardiac vein
 མྱིང་གི་འཕལ་ཐྱིང་། heart beat
 མྱིང་གི་གཞིགས་ཆོས། lateral heart
 མྱིང་གི་པ་སྦྱིས། cardiac muscle

[illegible]

གཉེ་གཞུགས།	homunculus	ཉེ་རྒྱལ་ཁབ་ལེན་མཉམ་འདུང་	nuclear magnetic
གཉེར་ཐུལ་ཏྲོང་མ་ལེན།	tourmaline	ཞྭ་ག་མང།	resonance imaging
གཉེར་ཐུས།	mineral		(NMRI)
གཏོང་ཆས།	player	ཉེ་རྒྱལ་གས་འཁྱུར།	nuclear fission
གཏོར་གཞུགས་ཟུ་བུང་།	pyramidal cell	ཉེ་རྒྱལ་གས་ཆག	nuclear breakup
ཀྲུགས།	horsepower	ཉེ་རྒྱལ་དངོས་ཁམས་ཁྱིག་པ།	nuclear physics
ཀ། དབུངས་ཀ།	pitch	ཉེ་རྒྱལ་འདྲ་བ།	nuclear combination
ཀགས་འདུས།	syndrome	ཉེ་རྒྱལ་འདུས་འཁྱུར།	nuclear fusion
ཀེན་ཤུགས།	support force	ཉེ་རྒྱལ་འབྲེས་འཁྱུར།	nuclear reaction
ཀླ་བཅས། འཆར་ཤོ།	conceptual	ཉེ་རྒྱལ་ཐོན་རྒྱས།	nuclear binding
ཀླ་འཆར་དཔེ་གཞུགས།	conceptual models		energy
ཀླ་འཆར་མ་ལག	conceptual system	ཉེ་རྒྱལ་རྒྱས་ཐོབས།	nuclear power
༡. ཀླ་པ། ཟུ་མཆན། ༡. ཟུང་	abstract	ཉེ་རྒྱལ་རྒྱས་པ།	nuclear energy
དོན།		ཉེ་རྒྱལ་བྱད་ཐུས།	nuclear fuel
ཀླ་པའི་ཟུང་པ། (དོན་ཟུ།)	abstract idea	ཉེ་རྒྱལ་རྒྱུར་བྱུང།	nucleosynthesis
ཀླ་དཔྱད་ཟུང་པ།	rationalism	ཉེ་རྒྱལ་མཚན་ཆ།	nuclear weapon
ཀླ་ཞིབ།	investigation	ཉེ་རྒྱལ་ཤུགས།	nuclear force
ཀླ་བཟོས་གཞོན་ཟུན།	nocebo	ཉེ་རྒྱལ།	nucleus
ཀླ་བཟོས་པན་ཟུན།	placebo	ཉེ་ཐོག	centrifugal
ཀླ་ས་མེད།	non-conceptual	ཉེ་ཐོག་འབྲུལ་ཆས།	centrifuge
ཀླ་པ་དཀའ་ཞོག་ཟུང་དངོས་པོ།	stubbornly	ཉེ་ཐོག་ཤུགས།	centrifugal force
	mysterious	ཉེ་རྒྱལ་བཟུན་ཆས།	nuclear reactor
	phenomenon	ཉེ་ཕྱོགས་རྒྱུར་ཐོན།	centripetal
ཉེ་ཀླ	inspection		acceleration
ཉེ་བ་ཞིང་པོ།	central dogma	ཉེ་ཕྱོགས་ཤུགས།	centripetal force
ཉེ་ཆལ། བོ་བ། ཀླ་པ།	concept	ཉེ་ཕྱོགས།	centripetal
ཉེ་ཞིབ།	observation	ཉེ་བའི་འགྲམ་པེ་མ་རྒྱན་བྱེད།	central pattern
ཉེ་ཤེལ།	eyepiece		generators
ཉེ་འདབ་མདུན་གྱི་ཉག་ཐོང་།	pre-occipital notch	ཉེ་བའི་དབང་ཆ་ལུ་གཞུགས།	central neuron
ཉེ་ག་ནང་ཤུང་ལུལ།	intraparietal sulcus	ཉེ་བས་བཀོད་འདོན་ས་བུས་པའི་	centrally-
ཉེ་ག་ཤལ། ཉེ་ག་འདབ།	occipital lobe	འགྲམ་ཐུན་འཁྱུར་ཁྱིག་ཆན་གྱི་	programmed,
ཟུང་ཤིང་།	deciduous plant	འགྲལ་ཐོང་།	patterned, rhythmic
ཉེ་ཁལ་ཆོས་བ།	central nucleus		movements
ཉེ་ཆ། (ཉེ་རྒྱལ་གྱི་ཆ།)	nucleon	ཉེ་མཚུབ་ལུ་གཞུགས།	central finger neuron
ཉེ་ཉིང་། ཉིང་རྒྱལ།	nucleus	ཉེ་བ་གྱི།	blade
ཉེ་བག	umbilical cord	ཉེ་འགྲིའི་ཐོག་ཆགས།	reptile
ཉེ་ཐིག་ཆ་འཐིག	axisymmetry	ཉེ་རྒྱ་བྱུག་ལས།	gastrointestinal (GI)
ཉེ་ཐིག་མདའ་འཐིག་ཐོག་ཤིང་།	axis		tract
ཉེ་མཐུན་ཐོང་དབྱིབས།	concentric circles	ཉེ་གས་རྒྱབས།	bulimia
		ཉེ་གས་བྱལ་གྱི་མཐུགས་ཆད།	relativistic speed

ལྷོས་བྱའུ་འགྲུལ་ཚད།	relativistic momentum	བརྟག་དབྱེད་དངོས་ཁམས་ རིག་པ།	experimental physics
ལྷོས་བྱའུ་གྱི།	relativistic	བརྟག་དབྱེད།	experiment
ལྷོས་བྱའུ་ཡིན་ཆུང་ལ་བསམ་པ།	relativistic consideration	བརྟན་ཁུལ།	constant region
ལྷོས་བྱའུ་དེར་བྱགས།	relativism	བརྟན་གྲངས།	constant (numbers)
ལྷོས་བཅས་ཀྱི་རྒྱན་ཚད།	relative humidity	བརྟན་པའི་ཆམ་ཉམས།	stable equilibrium
ལྷོས་བཅས་ཀྱི།	relative	བརྟན་འཛིན་བྱང་པ།	long-term memory
ལྷོས་བཅས་འཕྱུར་གྲངས།	dependent variable	བསྐྱར་ཆགས་འབྲེས་འཕྱུར།	chain reaction
ལྷོས་བཅས་འཕྱུར་ཆོས།	dependent variable	བསྐྱར་འཕྱུར་ཁྱབ་འབྱོ།	adaptive radiation
ལྷོས་མེད་འཕྱུར་ཆོས།	independent variable	བསྐྱར་འཕྱུར་ནད་འགོག་ཡུལ་ལན།	adaptive immunity response
ལྷོས་མེད་འཕྱུར་གྲངས།	independent variable	བསྐྱར་འཕྱུར་རྒྱས་པའི།	adaptive
ལྷོས་གཞི་མེད་པའི་བྱམས་མྱིང་རྒྱུ།	nonreferential loving-kindness and compassion	བསྐྱར་འཕྱུར་བྱེད་པ།	adapt
ལྷོས་གཞི།	frame of reference	བསྐྱར་འཕྱུར་རྩལ་བ།	adaptable
ལྷོས་ལྷུངས་ཤུགས་མ་ལག	postural musculature	བསྐྱར་འཕྱུར།	adaptation
ལྷོས་ལྷུངས་ཤུགས།	postural muscles	བསྐྱར་ཆས།	adapter
ལྷོས་འཛིན་ཆོད་འབྱུར་བསྐྱེ་གནས།	regulation control centers	བསྐྱར་འདེམས།	co-opting
ལྷོས་འཕྱུར།	exaptation	བསྐྱར་རྒྱས་རིན་པང་།	adaptive value
ལྷོས་ཆགས་འགྲུལ་རྒྱུད་ཉམས་ལྷོན།	dysdiadochokinesia	བ་རྟན་དབྱེ་བསམ་པ་བྱེད་ལྷོ།	word-classification task
ལྷོན།		བ་མཁའ་ཁྱབ་ཆུལ།	normal distribution
ལྷོག་ངོ།	prophase	བ་ཡི་མིན།	thymine
ལྷོག་ཚད།	density	བག་ཉི་དྲུས་མཉམ་རལ་བཞིན།	short-distance synchrony
ལྷོགས་གཞུས།	teeing off	བག་རིང་དྲུས་མཉམ་རལ་བཞིན།	long-distance synchrony
ལྷོད།	superior	བར་འཇལ།	evaluation
ལྷོད་ལྷོ་རྒྱུ་ལམ།	dorsal pathway	བར་འབྱུག་ཁྱུགས་ལུང་།	pineal body/ pineal gland
ལྷོད་ལྷོགས།	dorsal	འབྱུ་མེན་ཅུ།	translational kinetic energy
ལྷོད་འོག་ལྷོག་ལེང་།	dorsal-ventral axis	བད་རྒྱུད་རྒྱུར་ཆད།	translational velocity
ལྷོད་ལུས།	vacuum pump	བད་རྒྱུད།	translational motion
ལྷོད་སང་།	vacuum	བད་རྒྱོག་	DC
ལྷོབས་འཕྱུར་རྒྱུད་འཕེལ།	exponential growth	བད་རྒྱོག་	direct current (DC)
ལྷོབས་འཕྱུར།	exponential	བད་འཕྱུར།	direct variation
ལྷོབས་འབྱུ།	power grip	བད་རྒྱུགས་ལྷོགས་ཆ།	linear dimension
ལྷོབས།	power	བད་རྒྱུགས་མང་རྒྱས།	straight polymer
ལྷོག་པ།	examination	བད་བྱང་བྱུང་ཆ།	linear factor
བརྟག་དབྱེད་ཀྱི་འཆར་འགོད།	experimental design	བད་བྱང་ཆ་ལྟན་ཁྱི་ལྷོལ།	linear pair axiom

ཐག་བྲང་ཆ་ལྡན།	linear pair	ཐོག་བཞག།	overload
ཐག་བྲང་འཆར་འགོད།	linear programming	ཐེན་མཚན་ས་རྩ་བ།	threshold potential
ཐག་བྲང་བརྗེ་འཕྲུང།	linear transformation	ཐེན་མཚན་ས་གནས་བབ།	threshold
ཐག་བྲང་མཉམ་ཆེས།	linear equation	བོ་འགོད་མ་ལག་བསྟར་གཉེན་	recording system
ཐག་བྲང་ཐིག་རིས།	linear graph	མ་ལག	
ཐག་བྲང་ཆེག་མར།	collinear points	བོ་རྩས།	malleus
ཐག་འབྲེལ་ཆ་མཚུངས། ཐག་	directly proportional	བོག་ཆས། ཐོག་འབྲབས།	roofing
འབྲེལ།		བོག་མའི་བཀོད་བ། བཀོད་རིམ་	primary structure
ཐག་འཛེར་ལྗོན་ལྗོན།	fluorescent lamp	དང་པོ།	
ཐག་འཛེར་ཆེ་ཤེས། ཐག་འཛེར་	fluorescent	བོག་མའི་ཉེར་སྤྱོད་མཐན།	primary consumer
ལྗང་མཐོང་ཆེ་ཤེས།	microscopes	བོག་མའི་མང་རྒྱས་ལྗོན་ཆེ།	nascent polypeptide
ཐག་འཛེར།	fluorescence	བོག་མའི་གཞི་ཐིག་ ཐོག་མའི་གཞི་	initial baseline (IB)
ཐག་གཤམ་བྱེད་རིམ།	parallel processing	མཚན་ས།	
ཐག་གཤམ།	parallel	ཐོག་མཚས།	menarche
ཐབས་རྒྱལ།	methodology	ཐོག་ལེན།	lightning rod
ཐབས་རྒྱལ། ཐབས་རྒྱལ། ཐབས་	technique	བོད་བརྒྱུད་ཁབ་ལེན་རྒྱལ་སྒོར་དྲ།	transcranial magnetic stimulation (TMS)
རྒྱས།		བོད་མདུན་འཛིན་རྒྱུང་བྲ་རྒྱ།	frontoparietal
ཐར་རྩས་རྒྱུར་ཚད།	escape velocity	བོད་རྩས་ཀྱི་ཁྲོད་ཀྱི་འགྲོ་ལུགས།	executive network
ཐིག་རྩལ་གཉེས་བ།	secondary	བོད་རྩས་ནང་དུས་གནིན་ཕྱགས།	intracranial pressure
ཐིག་རྩལ། ཁམས་དཀར་རྩལ།	spermatocyte	བོད་རྩས་དབང་ཆ་བརྩ་གཉེས།	12 cranial nerves
ཐིག་རིས་བྲིས་ཤོག	spermatocyte	བོད་རྩས་དབང་ཆ།	cranial nerve
ཐིག་རིས་འོད་ཤལ།	graph paper	བོད་རྩས་དབང་ཆའི་ནད།	cranial neuropathy
ཐིག་རིས་འོད་ཤལ།	line spectrum	བོད་རྩས་གཤམས་འབྱེད།	craniotomy
ཐིག་རིས།	line graph	བོད་ཤལ། གཞུག་འདབ།	parietal lobe
ཐིག་རིས།	graph	བོན་རྒྱེད། འབས་བ།	output
ཐིན་རྩས།	absorptivity	བོན་ཁྲབས་ཉམས་བད།	resource depletion
བྱན་རྒྱ།	cloaca	བོན་རྒྱས།	product
བྱན་རྒྱས་བརྗེ་མི་རྩང།	incommensurable	བོབ་རྒྱས་རྒྱུད་འཛིན།	inheritance
བྱན་རྒྱས་བརྗེ་རྩང།	commensurable	འབྲེལ་གྱི་འཛིན་ཆེན་པོ་	of acquired characteristics
བྱན་རྒྱས་བརྗེ་རྩང་ཡིན་བ།	commensurability	བོབ་རྒྱས་བཀོད་བ།	patented
བྱན་མིན་ལྡོ་ཚད།	characteristic voltage	བོབ་རྒྱས།	patent
བྱན་མོང་གི་མེས་པོ།	common ancestor	བོབ་པ་དབྱེ་སེལ་དང་ཤེས་རྒྱུང་དྲ།	reward processing and learning
བྱན་མཚེང་།	dive	བོབ་ཤེས་བྱ་དགའ།	predicted reward
བྱར་གསེག་བྱར་ཁྲག	angle of declination	བོར་རིས།	scatter graph
ཐེ་འགོག་རྒྱུ་རྒྱས།	interferon	བོས་བྱུང་རྒྱེ་འབྲེལ།	spontaneous generation
ཐེ་ཁྱགས་ཀྱི་འགྲོས།	interference pattern	བོས་བྱུང་མེ་ཆགས།	accidental spark
ཐེ་ཁྱགས་འཇལ་ཆས། ཐེ་ཆས།	interferometer		
ཐེ་ཁྱགས།	interference		
ཐིག་ཁྲུང།	payload		

མཐོང་ཁྱད་ཀླད་ཆ། parallax second
 མཐོང་ཁྱད། parallax
 མཐོང་ཐིག བལྟ་ཐིག line of sight
 མཐོང་ལྗང་། perspective
 མཐོང་བྱེད་ཆ་ལམ་གོང་མ། dorsal stream
 མཐོང་ཚིང་ཁྲད་ཕྱུག། visual cortex
 མཐོང་ཚིང་ཁྲད་ལྷན་པོ་མཁུ་ཁྲད་ཕྱུག། secondary visual cortex
 མཐོང་ཚིང་རྒྱ་ལམ། visual pathway
 མཐོང་ཚིང་ལྷ་པོ་མཁུ་ཁྲད་ཕྱུག། primary visual cortex
 མཐོང་ཚིང་། vision
 མཐོང་བྱད་ཁྱད་ཚིང་། macroscopic properties
 འཐབ་བམ་འབྱོམ། fight or flight
 འཐབ་ཁྱོམ་གད་བྱད་གི་ཡ་ལན། fight or flight response
 འཐབ་ཁྱོར། ཁྱོམ་ཁྱོར། interaction
 འཐམ་ཁྱོར་ཁྱོད་ཁྱེལ། lysogenic cycle or lysogeny
 འབྱམ་རྩ། telophase
 འབྱམ་ཞོ་ལོག་ཁུལ། ventral tegmental area (VTA)
 འཐེན་འཁོར། pulley
 འཐེན་འགུལ། gravitate
 འཐེན་བྱལ། graviton
 འཐེན་ཕྱགས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་ཤུལ་བ། gravitational potential energy
 འཐེན་ཕྱགས་ཀྱི་ཁྱེལ་ཁྱོར། gravitational interaction
 འཐེན་ཕྱགས་འབྱེད་འཕྱོ། gravitational radiation
 འཐེན་ཕྱགས་བཙོས་མ། simulated gravity
 འཐེན་ཕྱགས་ལྗེ་གནས། center of gravity
 འཐེན་ཕྱགས་ཐོང་བྱེད། gravitational collapse
 འཐེན་ཕྱགས་ནུམ་གཞག theory of gravitation
 འཐེན་ཕྱགས་འཕྲོ་ཁྲབས། gravitational wave
 འཐེན་ཕྱགས་དམར་ཕྱོ། gravitational redshift
 འཐེན་ཕྱགས་ཆངས་བྱེད། gravitational radius (event horizon)
 འཐེན་ཕྱགས་འོད་འཁྱེག། gravitational lensing
 འཐེན་ཕྱགས་ལ་བརྟེན་པའི་རྒྱར་རྒྱན། acceleration due to gravity (g)

འཐེན་ཕྱགས། gravitational force
 འཐོར་འབྱེམས། scattering
 འཐོར་ཞིག disintegration
 ཏ་ཁྱན་ནགས་འདུས། down's syndrome
 ཏ་ཡེ་ནེ་ཏ་ཡེ་ག་སི་ཡེ་སི་རྟོན་ བོ་སི་ལེ། dihydroxyacetone phosphate (C₃H₆O₃)
 དག་སྐྱེལ་ཀྱི་སྐབས་འབྲེལ། context of justification
 དག་སིལ། micelle
 དར་ག་ ཡིག appetite
 དར་སད་འཐིན་བ། orexin
 དམ་སྐྱེལ་སྐྱེད་རོས། merozoite
 དམ་འབྲ། (དམ་ལེ་འབྲ་བ།) ampulla
 དམ་བོར་བཅེངས་བའི། tightly bound
 དར་མ། adult
 ཏར་ཐིན་སྐྱབ། darwinist
 ཏར་ཐིན་པོར་ཕྱགས། darwinism
 དར་ཡོལ་ག་ཐིན་མྱི་ཟ། adult-onset diabetes
 དར་ཡོལ། middle age
 ཏི་ཐེལ་རྩྭ་མ། diesel
 ཏི་ཡན་ཡེ་སྐྱར་བྱེད། ཏི་ཡན་ཡེ་སྐྱེད་ཁྱོར། DNA synthesis
 ཏི་ཡན་ཡེ་རྩོད་བྱས། DNA replication
 ཏི་ཡན་ཡེ་མར་སྐྱར་ཁྱོར་ཁྱེན་ཁྲས། DNA polymerase
 ཏི་ཡན་ཡེ། DNA
 ཏི་ཡན་ཡེའི་གསར་བཟ། DNA code
 ཏིག་རྩོལ་སི་ནེ་ཡི་མུ། ཏི་སི་ཀྲུའི་ཏིམ། dictyostelium
 ཀྲུའི་ཏིམ། discoideum
 ཏིག་རི་སིལ་སྐྱེ། degree Celsius
 ཏྲ་བ་མཐུག་པོར། comet
 ཏྲག་ཅན་མ་ཕྱང་ཏི། cytotoxic T-cells
 ཏྲག་ཆད་འདར་བ། མ་ལེ་རི་ཡ། malaria
 ཏྲག་ཐིན་ཀྱི་བག་ཉལ་ནུས་བ། virus latency
 ཏྲག་ཐིན་རྩོད་བྱེད་བྱེད་རིམ། viral replication
 ཏྲག་ཐིན་ག་ཉན་ཏ། viral infection
 ཏྲང་འཁྱིལ་དབང་ཆ། ཏྲང་ཆ། cochlear nerve
 ཏྲང་འཁྱིལ་ཚོས་བ། cochlear nucleus
 ཏམ་སྐྱིག་སྐྱོག་དབར། computed tomography (CT)
 ཏམ་ཆ། somite

དུས་ཚན་རང་བཞིན།	modularity	ཾ་ལ་ལྷ་ལྷ་ལ།	doppler effect
དུས་ཚན།	bands	དོས་འཁོར།	freight car
དུས་བཀག་དཀྱིལ་གནད།	frozen time problem	དོས་འཁོར།	truck
དུས་ཤུལ།	epoch	དུངས་བཞི་མྱེ་ལས།	lucid dream
དུས་ཁུལ།	time zone	དུངས་མིས།	stratum lucidum
དུས་འཕྱུག།	time warp	དུངས་ཤེལ།	lens
དུས་འབྱུལ།	time travel	བརྩེ།	retina
དུས་ཐྱིག་དབྱུག་པ། (བཞེག་པ།)	desynchronize	བརྩེ་ཞི་ཁ་པ།	retinotopic mapping
དུས་མཉམ་རང་བཞིན།	simultaneity	བརྩེ་ཞི་ཐོན་ཐུས།	retinal output
དུས་ནད།	time dilation	བ་འཁོར།	clathrate
དུས་འབྱེད་གསལ་ཆ།	temporal resolution	བ་བྱ།	network
དུས་མཚམས་བརྟན་པར།	time-lapse photo	བ་ཚུས།	reticular nucleus
དུས་འཛིན་འཁོར་འཁྱོས།	circadian rhythm	བཀྱ་ནད།	acute disease
དུས་འཛིན་འཁོར་ལོ་ག་ཚེ་ལོ།	master clock	བཀྱ་ཐྱོད།	aggression
དུས་འཛིན་འཁོར་ལོ།	circadian clock	བཀྱ་ཚད།	intensity
དུས་རབས།	period	བཀྱ་ཆུབས།	shock wave
དུས་མི་མ་ལོ་ཚད།	chronological age	བཀྱ་ཤུགས།	strong force
དུས་ཆུབས་ཐྱིད་ཤུགས།	tidal force	བར་འགལ།	linear motion
དུས་ཆུབས་ཐྱོག་ཁར།	tidal power plants	བར་བད་མཐོགས་ཚད།	linear speed
དུས་ཆུབས་འཆིང་ཐྱོག།	tidal lock	བར་བད་འགལ་ཚད།	linear momentum
དུས་ཆུབས་ཉིང་ཁུལ།	supratidal zone	བར་འཕྱར།	perpendicular
དུས་ཆུབས་བར་ཁུལ།	intertidal zone	བར་ཤུགས།	normal force
དུས་ཆུབས་ལོག་ཁུལ།	subtidal zone	བར་ཐོང་ཐུག་མིན།	hermit crab
དུས།	time	བན་རྒྱན་ཉམས་ནད།	anterograde amnesia
ཤེ་བྱ་རྒྱ་ལེའི་བེམ་གཞུགས་ཀྱི་	de Broglie matter	བན་ཐན་འགོག་གཞུགས།	memristor (memory
ཆུབས།	wave	གཞུགས།	resistor)
ཤེ་བྱ་གཉན་མིན།	dengue virus	(བན་པ)བན་པ་ལ་བྱེད་པ།	consolidation
ཤེ་བྱ་ཚད་ནད།	dengue fever	བན་པ་ཉིང་བཞག་པ་བན་པ་ལེའི་	Mindfulness-
དོ་མཉམ་པའི་ཤུགས།	balanced forces	མེམས་པ་ལ་གཙོག་ཐབས།	Based Stress
དོ་མཉམ།	balance		Reduction(MBSR)
ཾ་ལ་མིན་དང་འབྲེལ་བའི་ལས།	dopaminergic action	བན་པའི་རྒྱན་བདུན།	7 errors of memory
ཾ་ལ་མིན་བདེ་བོ་བཟོན་དཔག་	dopamine reward	བན་པའི་བར་རྟོང་།	memory gap
ནོར་འཁྲུལ།	prediction error	བན་པའི་དབང་ཆའི་རྒྱ་དངོས།	neurobiology of
ཾ་ལ་མིན་དབང་ཆ་ལྷ་གཞུགས།	dopamine neuron		memory
ཾ་ལ་མིན།	dopamine	བན་འཛིན་ཉམས་ནད།	amnesia
དོ་མི་མཉམ་པའི་ཤུགས།	unbalanced force	བན་འཛིན་ཕྱ་ཕྱང་།	memory cell
དོང་ཆུང་།	fovea	བན་འཛིན་ཕྱ་ཕྱང་-ཉི།	memory T-cells
དོན་རྒྱུ་རིག་པ།	semantics	བན་འཛིན།	memory
དོན་གཙོ་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག།	conceptual physics	བན་གསལ།	flashbulb memory

བློ་གསོ་འཆུག་པ། inaccurate retrieval
 བྱི་ཆུད། enquiry
 བྱི་ཆུང་གྱི། olfactory
 བྱི་ཆུང་དབང་ཆ། olfactory nerve
 བྱི་ཆུང་ཆལ་བ། olfactory placode
 བྱི་ཆུང་ཁལ་བ། olfactory bulb
 བྱི་ཆུང་། olfaction
 བྱི་ཆུས་མྱོ་ལེན་པ། olfactory receptor
 བྱི་ཞིབ། interrogation
 བྱ་གདུབ། hexagon
 བྱ་གཞི་མྱོན་ཆས། hexokinase
 བྱ་གཟན་མར་ཆས། hexose
 བྱ་དུགས། drag force
 རྫོད་ཀྱི་འབྱུང་འཕྲོ། thermal radiation
 རྫོད་ཀྱི་གནོན་པུགས། thermal pressure
 རྫོད་ཀྱི་ཡོ་ཆས། thermal meter
 རྫོད་མྱོན་འགོག་གཞུགས། heat sensitive antibodies
 རྫོད་མྱོན་རང་བཞིན། heat-sensitive aspect
 རྫོད་འགོག་མྱི་ཆས། heat-resistant protein
 རྫོད་ལྗུང་འཕུལ་འཁོར། heat engine
 རྫོད་རང། heat capacity
 རྫོད་གཙོང་འབྱུང་བ། adiabatic change
 རྫོད་གཙོང་རྒྱུད་ཅིན། adiabatic process
 རྫོད་གཙོང། adiabatic
 རྫོད་མཆེད་ཉེ་རྩལ་འདུས་འབྱུང། thermonuclear fusion
 རྫོད་མཆེད་ཉེ་རྩལ་འབར་ཐེག། thermonuclear combustion
 རྫོད་མཉམ། thermal equilibrium
 རྫོད་སྒྲུལ་ཡོ་ཆས། thermostat
 རྫོད་བྱུང་འགོག་གཞུགས། heat-stable antibody
 རྫོད་བྱུང། heat-stable
 རྫོད་བྱུང། heat pump
 རྫོད་འཕོ་ཆལ། heat transfer
 རྫོད་འཕྲད། thermal contact
 རྫོད་ཆད་འཇལ་ཆས། thermometer
 རྫོད་ཆད། temperature
 རྫོད་རྒྱབས། heat wave
 རྫོད་པུགས་འགྲོ་པ། thermodynamics

རྫོད་པུགས་འགྲོ་པའི་གཏུན་ཁེ་མས་ཐུང་ཁོར་བ། zeroth law of thermodynamics
 རྫོད་སྒྲོ། heating
 གདངས་ཀྱི་ཁྱད་རྒྱས། timbre
 གདངས་ཆ། partial tone
 གདངས་ཆ། phoneme
 གདན་ཅིན། རྒྱུ་ཅིན། stratum basale
 གདངས། tone
 གདུགས་ཉ། medusa (medusae)
 གདུང་འཕྱུགས་འཕུལ་ཆས། pile driver
 གདུང། beam
 གདུང་མྱིབ། antumbra
 གདོང་གུད་བར་ཆ། facial nerve
 གདོང་གུ་རྩ་ཆེན། facial nucleus
 གདོང་གུ་པ་གནད། facial muscle
 གདོང་ཉམས་བར་མྱུག་མ་ལག། facial action coding system (FACS)
 གདོང་ཕྱོགས། rostral
 གདོད་མའི་མྱོད་རིས་འགྲོ་པ་བ། paleontologist
 གདོད་མའི་མྱོད་རིས་འགྲོ་པ། paleontology
 གདོད་མའི་སྒྲིག་ཆས། protozoa
 གདོད་འཛེར། primal glow
 གདོས་གངས། mass number
 གདོས་ཉེ། barycenter
 གདོས་ཉེ། center of mass
 གདོས་རྩམ་བརྒྱ་བསྐྱར་རྒྱུ་འབྱོར། mass-energy conversion formula
 གདོས་ཆད་རྒྱུད་ཁྱད། mass defect
 གདོས་ཆད་རང་རྩལ་འཁེ་མཉམ་བར་། mass-energy equivalence
 གདོས་ཆད་ལོར་བརྒྱག། mass loss
 གདོས་ཆད་འོད་པལ་བཟླག་ཆས། mass spectrometer
 གདོས་ཆད། mass
 བདག་དངོས། actual self
 བདག་འཆར། self concept
 བདག་ཉར། preserve
 བདག་དང་འབྲེལ་མེད་ཀྱི་ནང་ཁྱེལ། non-self-related
 བདག་ཞུང། refferent
 བདག་ཞུང་། བདག་ཞུང་འགྲོ་པ། phenomenology
 བདུན་དབྱིབས། heptagon

འདྲ་འབྱུར།	anabolism	འང་བཅུས་ངོ་མ།	exact copies
འདྲ་ཇོ།	metaphase	འཇི་ཆད།	inquiry
འདྲ་ཇོས།	focal plane	འཇིས་གཤིས།	Affinity
འདྲ་ཇེར།	metaphase plate	འཇིད་འཁོར་མ་ལག།	tackle
འདྲ་གནས་ཁིང་ཆད།	focal length	འཇིད་ཆོགས་མ་ལག།	block and tackle
འདྲ་གནས།	focus	འཇིད་ཆོགས།	block
འདྲ་ཆེག།	focal point	འཇིན་འཁོར།	cart
འདྲ་ཤེལ།	converging lens	འཇིན་རྒྱལ།	carrier particle
འདྲ་ཤེས།	perception	འཇིན་རྒྱལ།	transfer particle
འདྲ་ཤེལ། (འདྲ་མ་པར་བྱེད་ མཁན་གྱི་ཤེལ།)	achromatic lens	འཇིན་ལམ།	guideway
འདྲ་ས་འབྱུར།	fusion	འཇིས་འདེམས།	stabilizing selection
འདྲ་ས་ཁྱུང་གཤམ་ཐོད།	latent hear of fusion	འཇིས་རྩས།	mixture
འདྲ་ས་རྒྱལ་མྱེ་དངོས་རིག་པ།	molecular biology	འཇོག་འགོའི་ལ་ཞ།	startle response
འདྲ་ས་རྒྱལ་མྱེ་དངོས་རིག་པའི་ཉམ་ བ་མྱེང་ལོ།	central dogma of molecular biology	རྒྱལ་འཁྲུག་མེན་མོ།	big crunch
འདྲ་ས་རྒྱལ་གྱི་བྱུང་ཆ།	molecular elements	རྒྱུང་ཁ།	collide
འདྲ་ས་རྒྱལ་གྱི་དྲ་ས་འཇིན་ འཁོར་ལོ།	molecular clocks	རྒྱལ་ཁ།	collision
འདྲ་ས་རྒྱལ་ཆེན་མོ།	macromolecule	རྒྱལ་རྒྱུང་ཆུང་ས་གཞུགས།	monatomic gas
འདྲ་ས་རྒྱལ་མྱེན་ཆེན།	giant molecular cloud	རྒྱལ་ཕྲ་མོ།	microparticle
འདྲ་ས་རྒྱལ་འཕེལ་འབྱུར།	molecular evolution	རྒྱལ་ཕྲན་རྒྱུང་འཇིང་མྱོར།	monoatomic
འདྲ་ས་རྒྱལ།	molecule	རྒྱལ་ཕྲན་གྱི་ཉམ་རྒྱལ།	atomic bonding
འདྲ་ས་བ།	convergence	རྒྱལ་ཕྲན་གྱི་ཉམ་ཐུང་ས།	atomic nucleus
འདྲ་ས་མིག།	compound eye	རྒྱལ་ཕྲན་གྱི་གདོས་ཆད།	atomic mass number
འདྲ་ས་མིག་ཆེན་མོ།	complex eye	རྒྱལ་ཕྲན་གྱི་རྒྱུ་མཉམ་གཞག།	atomic mass
འདྲ་ས་མེད་མྱེད་དངོས།	asexual organism	རྒྱལ་ཕྲན་གྱི་རྒྱུ་ཆ་ཆོད།	atomic theory
འདྲ་ས་རྩས།	compound	རྒྱལ་ཕྲན་རྒྱུ་ཆུང་ས།	atomic clock
འདེགས་ཆས།	lever	རྒྱལ་ཕྲན་རྒྱུ་ཆུང་ས།	atomic number
འདེགས་ཆེབ།	forklift	རྒྱལ་ཕྲན།	atom
འདེགས་ལག།	lever arm	རྒྱལ་རྒྱུ་ཆུང་ས་བ།	macroparticle
འདེགས་ཕྱགས།	lift	རྒྱལ་ཕིལ།	corpuscle
༡ འདེབས་འཛུགས། ༡ བོགས་ འབྱུར།	implantation	རྒྱལ།	particle
འདོད་པའི་བདག།	ideal self	རྒྱལ་ཆུང་ས་ཆུང་ས་ཕྱོག་འཁོར་ལོ། (རྒྱལ་ཆུང་ས་ཆུང་ས་ཕྱོག་འཁོར་ལོ།)	impulse water turbine
འདོད་མཐུན་འདེམས་ཐུག།	sexual selection	རྒྱལ་ཆུང་ས།	impulse
འདོམས་གྱི།	genital	རྒྱ་པམས།	lithosphere
འང་མཆུང་ས།	similar	རྒྱ་བྱེག།	lichen
འང་གཞུགས།	simulator	རྒྱ་ལྷུ་མ།	petroleum
		ལྷ་བ་བྱངས་ཕྱིལ་བོ།	integer multiple
		ལྷ་བ་ཆེག་ལིགས་རྩས།	overlapping gene

བརྩེལ་ཆ་ཕྱན་ཁྱེད་གྱི་མཚུགས་ཀྱི།	axon terminal	ནགས་བྱི།	squirrel
བརྩེལ་ཆ་ཕྱན།	axon	ནང་ཁྱེན།	internal agent
བརྩེལ་རྒྱུ་རྒྱུ་ལམ།	signal transduction pathways	ནང་ཁྱེད།	endogenous
བརྩེལ།	transduction	ནང་གི་དྲམ་འཛིན།	internal biological clocks
བརྩེག།	encode	ནང་གི་བྱས་ཁྱད། ཀྱང་བྱས།	internal skeleton
བརྩེག་གིས་ཆོད་གཤག།	two-signal-hypothesis	ནང་འཕྲིབ་དན་པ།	malignant glaucoma
བརྩེན་ཉི་མེགས། རྟོག་བརྩེན་ཉི་མེགས།	indicator species	ནང་འཕྲིབ།	glaucoma
བརྩེན་ཉི་མེགས།		ནང་འཕྲིགས་ནས་གཤག།	endosymbiotic theory
བརྩེན་སྐྱེལ་རྟོན།	semantic stimuli	ནང་རྒྱ།	afferent
བརྩེན་དྲན་དན་པ།	semantic memory	ནང་རྟོན་ཉི་མེགས།	incentre
བརྩེ་འཕྲིན།	signal	ནང་རྟོན།	incircle
བརྩེ་མང་གི་སྒྲ།	stereophonic sound	ནང་སྒྲ་ཉན་ཆས།	stethoscope
བརྩེ་ལམ།	tract	ནང་སྟོན།	endoskeleton
བརྩེ་ལེན་ཆ་ཕྱན་གྱི་ཆེགས།	dendritic spine	ནང་སྟེང་ཁྱེད་ཕྱུང་།	core collapse
བརྩེ་ལེན་ཆ་ཕྱན་གྱི་ལྷུས།	dendritic shaft	ནང་འཕྲོད།	implode
བརྩེ་ལེན་ཆ་ཕྱན།	dendrite	ནང་དྲ་བཟུ་བ། ནང་འཕྲིན། ནང་འཕྲིབ། ནང་ལ་རྒྱུབ་པ། མིང་པ།	ingestion
བརྩེ་ལེན་ཆ་འབྱེད།	dendrite spine	ནང་བྲོད་ཅན།	endotherm
བརྩེ་བ་ཆས།	collider	ནང་བྲོད་རང་བཞིན།	endothermy
བརྩེ་བ་ཕྱགས།	force of impact	ནང་འཕྲིན་གྱི་འཕྲུག་ཁུང་།	input distance
བརྩེ་བ་ཁྲི།	trypsin	ནང་འཕྲིན་རྒྱ་ཆ།	input
བརྩེ་བ་ཕྱགས།	friction	ནང་འཕྲིན་ཆད་པའི་ཁྲད་ཕྱགས།	deafferented cortex
བཟུ་སྒྲུལ། འཛིན་འཕྲུལ།	constriction	ནང་འཕྲིན་དབང་ཆ་ལྡན་གཟུགས།	afferent neuron
བཟུ་ཐིག།	absorption line	ནང་རྒྱས།	internal energy
བཟུ་ཤལ། (བཟུ་ས་པའི་འོད་ཤལ།)	absorption spectrum	ནང་གནས་རྩ་མེད།	endolymph
ན་རྩ་ལྗེ་ཉིང་།	daughter nuclei	ནང་སྒྲའི་ཁྲད་ཕྱགས།	entorhinal cortex (EC)
ན་རྩ་ལྗེ་རྒྱལ་གཉིས་པ།	daughter nuclei II	ནང་པགས། འོག་པགས།	subcutis
ན་རྩ་ལྗེ་རྒྱལ་དང་པོ།	daughter nuclei I	ནང་ཁྲི།	endosperm
ན་རྩ་ལྗེ་པ།	daughter cell	ནང་འཕྲིན་ཁྲད་ལྷག།	angle of incidence
ན་རྩ་ལྗེ་པ་ལྟར།	dynamics of the disease	ནང་འཕྲིན་འོད་ཟེར།	incident ray
ན་གཞིན།	preadolescence	ནང་འབར་འཕྲུལ་འཕྲོད།	internal combustion engine
ན་ཆེ།	disease	ནང་མེན་བརྩེ་གཞིན་པ།	endocrine signaling
ན་ཡི་རྩི་མེན་གྱི་བྱལ་ཆས།	nitrogenous bases	ནང་མེན་མ་ལག།	endocrine system
ན་ཡི་རྩི་མེན། མེན་ཆུང་།	nitrogen	ནང་མེན། ནང་ཐགས།	endocrine
ན་མི་ཉི་མ། མེ་ཉི་མེ་ཉི་མ་ཉིང་མ། (ན་མི་ཉི་མ་མི་ཉིང་མ།)	nasonia vitripennis (nasonia wasp)	ནང་མེ།	endothelium
ན་གཟུ་ས་འཁོར་རྒྱུན།	carbon cycle	ནང་ཆོད་རྩེ་ལེན་པ།	interoceptor
ན་གཟུང་།	black bar	ནང་ཆོད།	interoception

ནེཏུ་ལོན་གྱི་བྱང་བསིལ་གཏན་ ཁྲིམས།	newton's law of cooling	རྩ་ལྷག་ཁྲུང་གལ། རྩ་ལྷག་ འདབ་མ།	temporal lobe
ནེཏུ་ལོན་གྱི་འགལ་སྐྱོད་གཏན་ ཁྲིམས།	newton's law of motion	རྩ་ལྷག་ཁྲུང་ཤུན་གྱི་གཞིགས་རོས།	lateral temporal cortex
ནེཏུ་ལོན་གྱི་འཐེན་ཤུགས་གཏན་ ཁྲིམས།	newton's law of gravitation	རྩ་རྟེན།	otoliths (utricle and sacculle)
ནེཏུ་ལོན་གྱི་ཐུ་འགྲོས།	newton's formula	རྩ་གཤོག།	pinna
ནེཏུ་ལོན་གྱི་ཡ་ལོང་།	newton's rings	རྩ་ག་འཛོམས། དུག་སེལ།	antiseptic
ནེཏུ་ལོན།	newton (N)	རྩ་མ་དག་འབྱུལ་ཆས།	ideal machine
ནོ་མ།	nova	རྩ་མ་པ།	feature
ནོག་ལྷོ་བ།	gibbous moon	རྩ་མ་པར་འཆད་བྱེད།	explanans
ནོར་ཡེ་ཤི་ནོབ་ཤིན།	norepinephrine	རྩ་མ་པར་མ་འབྱུང་བ། བ་མལ་ གནས་བབ།	homeostasis
གནས་ཀྱི་དུས་འཛིན་འཁོར་ལོ།	local clock	རྩ་མ་པར་བཤད་བྱ།	explanandum
གནས་རྒྱུ།	sky diving	རྩ་མ་གཞག།	theory
གནས་སྐབས་ངན་ཉམས།	memory lapses	རྩ་མ་གཞག་གིས་མུ་བའི་རྟོག་ཞིབ།	theory-ladenness of observation
གནས་སྐད།	antenna	རྩ་མ་གཞག་དངོས་ཁམས་ཤིག་པ།	theoretical physics
གནའ་བསྐལ། ཆེ་མོག་གནའ་ སྐལ།	paleozoic era	རྩ་མ་གཞག་བཀྲ་བསྟན་སྟོན་མ་ བྱངས་ཐོ།	theory-neutral data
གནས་ཆོད་ཉེ་ཤིགས་ཁྲེས་འབྱུང།	allopatric speciation	རྩ་མ་གཞག་མཐའ་མ།	last theorem
གནས་མཉམ་ཆ་ཇས།	isotopes	རྩ་མ་མཛུངས། ཆ་མཛུངས།	symmetry
གནས་ལྷོས་རྩས་པ། མངོན་རྩང་ བའི་རྩས་པ།	potential energy	རྩ་མ་གཤེར་།	distraction
གནམ་འཛོར་ཆ་ཚན།	geyser	རྩ་མ་ཤེས་འབྲེལ་རྒྱའི་དབང་ཆ།	neural correlates of consciousness
གནམ་རྫོ།	meteorite	རྩ་མ་ཤེས། ཤེས་པ།	consciousness
གནམ་ཁྲེད།	dish antenna	རྩ་མ་བཤད་བྱེད་ཆོལ་གྱི་བྱུབ་ ཁྲིམས་དཔེ་ཆད།	covering law model of explanation
གནམ་ཐོ།	translocation	རྩ་མ་བཤད་ལེགས་ཤོས་ཐྱིན་པའི་ རྩེས་དཔག།	inference to best explanation
གནས་འཕོའི་འཁོར་རྒྱ།	critical circumference	རྩའི་དབང་ཆའི་ནད།	auditory neuropathy
གནས་ཆང་ཟ་བྱང་།	host cell	རྩང་འཕྱག་ཉན་ཆས།	earphones
གནས་ལོང་།	loop antenna	རྩ་མཉན།	miracle drug
གནས་གཤེས་འབྱུང་ལྷོག།	climate change	རྩ་འདབས་ཁྲུང་ཤུན།	rhinal sulcus
གནོན་རྒྱུན།	stressor	རྩ་བྱག་གི་ནང་ཤུན།	olfactory epithelium
གནོན་ཉེས་གཞུང་ཐིག།	stress axis	རྩ་བྱག།	nasal cavity
གནོན་ཉེས་ཡ་ལན།	stress response	རྩ་མང་།	diversity
གནོན་པ། ཐེད་གནོན།	stress	རྩ་ཆོགས་རྩས་པ།	multipotent
གནོན་ཤུགས་འགོག་ཁབ།	pressure suit	རྩ་ཆོགས་ས་ལོན་འདྲས་ཁབ་།	heterozygote
གནོན་ཤུགས།	pressure	རྩ་ག་འདེད་ཡིག་པར།	inkjet printer
མནར་འཛེངས།	sadism		
རྩ་རྒྱལ་ཆང་བ།	sacculle		
རྩ་རྒྱལ་ཆེ་བ།	utricle		

རྒྱ་ཐུགས་། imaginary number
 རྒྱ་ཕྱོད་ཀྱི་ལོད་ཀྱི་ལྷ་། visible spectrum
 རྒྱ་ཕྱོད་ཀྱི་ལོད་། visible light
 རྒྱ་ཐུགས་། མཛེན་ཐུགས་། apparent force
 རྒྱ་ཡིད་ཁམས་། cosmos
 རྒྱ་ཡིད་གཏན་ཐུགས་། universal constant
 རྒྱ་ཡིད་རྒྱུ་ལ། cosmology
 རྒྱ་ཡིད་། འཁོར་ལྗོངས་ཁམས་། universe
 རྒྱ་ཐུགས་། olfactory mucus
 རྒྱ་ཐུགས་ཐུན་པ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། mucus-producing cells
 རྒྱ་ལོ་ཆལ་ལྷ་། otic placode
 རྒྱ་ལྷ་། motorboat
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། repolarization
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། unipolar neuron
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། bipolar
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། bipolar neuron
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། diode
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། depolarization
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། polar covalent bond
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། polar molecule
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། polar
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། polarize
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། nonpolar
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། multipolar neuron
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། polar jets
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། quadriceps muscle
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། bipolar cells
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། receptive field
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། receptor
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། receptor protein
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། receptor cells
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། polarity
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། tripolar neuron
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། pole
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། apex
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། ecological
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། ecosystem
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། ecology

རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། ecological succession
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། accretion disk
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། additive primary color
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། crossing-over
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། (རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་།) suprachiasmatic nucleus (SCN)
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། SCN clock
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། decussation
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། superimpose
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། crossed fibers
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། uncrossed fibers
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། pion
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། Pascal's principle
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། pascal (Pa)
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། integumentary system
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། skin area
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། subcutaneous fat
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། cutaneous afferent
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། leech
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། Pythagoras' theorem
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། Purkinje cell
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། Parkinson's disease
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། parsec
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། pituitary gland
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། CA3 pyramidal cells
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། pyramid
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། pyrimidine
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། plague
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། Planck's constant (h)
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། piano
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། purine
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། knee-jerk reflex
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། penicillin
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། pyruvic acid
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། pyruvate
 རྒྱ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་། dehydrogenase

དུ་ཐེ་ཁ་ཐུག་ཐི་ཐུག་ཐུག་ pyruvate carboxylase
 དུ་ཐེ་ཐུག་ཐུག་ pyruvate kinase
 དུ་ཐེ་ pyruvate
 དེ་མི་ནི་ཆ་ཐུག་ Pacinian corpuscles
 དེབ་ཁ་ཡི་འཛེང་བ། peptide bond
 དེབ་ཁི་ཤོ་ཐུག་ཐུག་ peptidoglycan
 དེབ་མི་ནི་ཐུག་ཐུག་ pepsin
 དེལ་ལོན་འཛེང་ལོ། Pelton wheel
 དོ་ཉིང་མ། དོ་དོང་མ། wasp
 དོག་ཆེ། (ཡི་ཕོག་འབྲུང་ཆེ།) epoxy
 དོ་ཆ། pound
 དབངས་ཐུག་ amplitude
 modulation (AM)
 དབང་ཉགས་མཛོན་ཐུག་ empirical evidence
 དབང་ཉགས་ evidence
 དབང་ཚལ་ཁྱེ་ཐུགས་ imaging paradigm
 དབང་ཀླང་ཉུ་མྱེང་། དབང་ཀླང་ biceps muscle
 ཉུ་ཐེང་།
 དབང་ཀླང་ཉུ་གུས་ triceps
 དབང་ཀླང་བུས་བ། humerus
 དཔེ་ཆ་དུ་ཐུག་ཆས་ sample translator
 དཔེ་གཞུགས་ model
 དཔེ་ཚལ་ཆངས་གཞུགས་ ideal gas
 དཔེ་ཤིས་གསལ་བཤད། illustration
 དཔོང་ཚལ། exemplar
 དཔུང་བྲ་ལྷ་པོ། chandelier cell
 དཔུང་རྒྱ། pendulum
 དཔུང་ཐེང་། pendent chain
 ཐང་ལྷ་འབྲེག་ཆས་ lawnmower
 ཐང་ཐུངས་ཏུས་དབས་ Permian period
 ཐུ་ཐུན། microvilli
 ཐུ་ཅི། fibrous gel
 ཐུལ་ཐོག་ AC
 ཐུལ་ཐོག་ཐུན་ཆས་ alternator
 ཐུལ་ཐུག་ཐོག་ཐུན། ཐུལ་ཐོག་ alternating current
 (AC)
 ཐུལ་ཐོག་ positive feedback
 ཐུལ་འབབ་ལག་འཁྲུལ། juggling trick
 ཐུལ་འབབ། juggling

ཐུས་ཆུངས། incensole acetate
 ཐུང་བ། (ལགས་ནད) lupus
 ཐུ་ཁྲུབ་ལོ་ཐུག་ཐུག་ཐུག་ general theory of
 relativity
 ཐུ་ཁྲུབ་འབྲེན་ཐུགས་འཛན་ universal gravitational
 constant (G)
 ཐུ་ཁྲུབ་ཆངས་གཞུགས་འཛན་ universal gas
 constant
 ཐུ་ཁྲུས། general law
 ཐུ་གོ་འཕེར་ཞིང་དག་འཛུག་ general-purpose
 problem-solver
 ཐུ་འཕྲེ་མིན་པ། anomaly
 ཐུ་འཛོས། formula
 ཐུ་ཐུ། generalization
 ཐུ་བཞུས་མཉམ་བུ། generalized equation
 ཐུ་ཆལ་འཛུང་བ། abstraction
 ཐུ་དོན་ཉུང་ཁང་། department of public
 works
 ཐུ་རྣམ། general form
 ཐུ་ཆོགས་འགལ་ཐོབ། anti-social behavior
 ཐུ་ཆོགས་འཁྲུང་འགོག་དང་། social inertia
 གཤེས།
 ཐུ་ཆོགས་ཁང་མིན་དེང་ཐུགས། social Darwinism
 ཐུ་ཆོགས་དབང་ཆ་ཆན་དེག་ social neuroscience
 ཐུ་མཆན་རྣམ་འཛེང། abstract concepts
 ཐུ་ལས་ཁྲད་པར་དཔོག་པ། deduction
 ཐུ་ལས་ཁྲེ་བུག་དཔོག་པ། ཐུ་ལས་ deductive
 ཁྲད་པར་དཔོག་པ།
 ཐུ་ལས་ཁྲེ་བུག་དཔོག་པ་དེག་ཉན་ deductive reasoning
 ཆོགས།
 ཐུ་ན་ཐུ་རྩ་ཐུན། glioma
 ཐུ་ན་ཐུ། cornea
 ཐུན་ལས་ཐུས་བྱངས་པ་དེ་འཛུང་བ། behavior-induced
 changes
 ཐུ་ཐོན་མེམས་ཅན། prosimian
 ཐུ་མི་ཁྲིས་ཐུད། hominid
 ཐུ་མི་ཁྲིས་ཆན། homininae
 ཐུ་མི་ཆོགས་པ། hominini
 ཐུ་ཆེལ། wax
 ཐུ་དེགས། simian

རྩི་དཀར་མངར་ཐྱོར། protein glycosylation
 རྩི་དཀར་ཉེ་བ་ཕྱག་མ་དྲགས་། protein-folding
 གནད། རྩི་དཀར་ཉེ་བ་ཆེགས། problem
 རྩི་ཁྲོགས། capsid
 རྩི་ཆེ་མེན་རྩི། peptide hormone
 རྩི་ཆེ། peptide
 རྩི་རྩི། protein
 རྩི་བཤུག་རྩི་རྩི། proteasome
 རྩི་ན་ནས། cloud chamber
 རྩི་འཕྲུག་མ་ལ། macaque monkey
 རྩི་ས་ཐོང་ཆ་འཛིན། principle of parsimony
 ཡ་མིན་མེན་དཔེ་རིས། feynman diagram
 ཡང་ཆེ་འབྲུང་མཆམས་བྱུག་ཕྱན། kinetochore
 ཡང་ཆེ་འབྲུང་མཆམས། kinetochore
 ཡན་ཚུན་འགལ་བའི་བྱུང་བ། mutually exclusive events
 ཡན་ཚུན་གཉིས་པམ། mutualism
 ཡན་ཚུན་མཉམ་འབྲེལ། ལྷོས་། correlation
 འབྲེལ།
 ཡན་ཚུན་ཞིབ་བྱུང་། cross-checking
 ཡབ་རྒྱུར། translation
 ཡབ་ལེན་རྒྱན་རྩི། transcription factor
 ཡབ་བུ་ཁྲིལ་གནས། ཁྲིལ་། promoter
 གནས།
 ཡབ་བུ། transcription
 ཡབས་རྒྱུར། རྒྱུང་བལྟལ། fermentation
 ཡབས། yeast
 ཡི་ན་ཡིལ་གྱི་རྩོན་གཅིན་བབས། phenylketonuria
 ཡི་ན་ཡིལ་ཨ་ལ་ནིན། phenylalanine
 ཡི་རྩི་ཉི་མུ་བ། Freudian
 ཡིག་འབྲུང། gelation
 ཡིབ་ཅིན་ཁྲི། fibrin (la)
 ཡུ་མདའ། pump
 ཡུ་འདྲིག་སྒྲོང་རྒྱུན། airpuff startle
 ཡུ་མེན་ཡུ་མེན། stimulus
 ཡུ་མེན་ཡུ་མེན། fumarate
 ཡུ་མེན། དབྲུངས་ནགས། musical notes
 ཡུ་མེན་ཡུ་མེན། fructose

ཡུ་མེན་ཉི་མུ་ཉི་མུ་ཡུ་མེན་། fluorodeoxyglucose
 རྩིས།
 ཡུ་ཡུ་བ་བཞོད་དབྱིབས་ས་བྲུ། histoarchitecture
 ཡུ་ཡུ་བ་རྒྱུད་ཁྲིལ། ཡུ་ཡུ་བ་། tissue culture
 གཞི་རྒྱུང་།
 ཡུ་ཡུ་བ་འཕྲོད་ཆད་འདུས་ཆེན། major
 histocompatibility
 complex (MHC)
 ཡུ་ཡུ་བ་རིག་བ། histology
 ཡུ་ཡུ་བ་གཞན་བཤེར། biopsy
 ཡུ་ཡུ་བ། tissue
 ཡུ་ཡུ་བ། cytotoxin
 ཡུ་ཡུ་བ་ལྷི། anatomical
 ཡུ་ཡུ་བ་ལྷི་དཔེར། anatomical MRI
 ཡུ་ཡུ་བ་དཔེར་ལེན། anatomical imaging
 ཡུ་ཡུ་བ་རིག་བ་བ། anatomist
 ཡུ་ཡུ་བ། anatomy
 ཡུ་ཡུ་བ་ལྷི་བ། extracellular matrix
 ཡུ་ཡུ་བ་ལྷི་བ། push up
 ཡུ་ཡུ་བ། fumaric acid
 ཡུ་ཡུ་བ་ལྷི་བ། ལྷི་བ་ལྷི་བ་ལྷི་བ། positron
 ཡུ་ཡུ་བ་ལྷི་བ། partial positive
 charge
 ཡུ་ཡུ་བ། positive charge
 ཡུ་ཡུ་བ་ལྷི་བ་ལྷི་བ། proton synchrotron
 ཡུ་ཡུ་བ་ལྷི་བ་ལྷི་བ་ལྷི་བ། proton-proton-chain
 ཡུ་ཡུ་བ་ལྷི་བ་ལྷི་བ་ལྷི་བ། reaction
 ཡུ་ཡུ་བ་ལྷི་བ་ལྷི་བ་ལྷི་བ། super proton
 synchrotron
 ཡུ་ཡུ་བ་ལྷི་བ། antiproton
 ཡུ་ཡུ་བ། proton
 ཡུ་ཡུ་བ། anode
 ཡུ་ཡུ་བ་ལྷི་བ། gastric gland
 ཡུ་ཡུ་བ་ལྷི་བ། androgen
 ཡུ་ཡུ་བ། folate
 ཡུ་ཡུ་བ་ལྷི་བ། testosterone
 ཡུ་ཡུ་བ་ལྷི་བ། monophosphate
 ཡུ་ཡུ་བ་ལྷི་བ། diphosphate
 ཡུ་ཡུ་བ་ལྷི་བ། phospholipid
 ཡུ་ཡུ་བ། exposure

བླ་མུ་བའི་གནས་བདག susceptible host
 བླ་མུ་བའི་ susceptible
 བླ་མུ་མེ་ཕྱ་འཁྲུ་ལོ་ ring worm
 བླ་མུ་འགོས་ཉན་ཅན་ external infectious agent
 བླ་མུ་ན external agent
 བླ་མུ་ལ་ནང་བྱ་ exafference
 བླ་མུ་དྲ་ exogenous
 བླ་མུ་ gizzard
 བླ་མུ་ཉེ་གནས་ circumcenter
 བླ་མུ་དྲ་ circumcircle
 བླ་མུ་ exoskeleton
 བླ་མུ་རྒྱ་བྱ་གས་ surface tension
 བླ་མུ་ས་བབ་མེག་པ་ surface topology
 བླ་མུ་འགོ་མེ་ལ་བའ་ anti-realist
 བླ་མུ་འགོ་མེ་ལ་མེ་ལ་བའ་ anti-realism
 བླ་མུ་མེ་ལ་ཉན་ཅན་གས་ physical reasoning
 བླ་མུ་ realist
 བླ་མུ་མེ་ལ་ཉན་ཅན་གས་ realism
 བླ་མུ་ explode
 བླ་མུ་ ectotherm
 བླ་མུ་མེ་ལ་ཉན་ཅན་ ectothermy
 བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ output force
 བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ output distance
 བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ efferent neuron
 བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ skin cells of epidermis
 བླ་མུ་ epidermis
 བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ exocrine gland
 བླ་མུ་ exteroception
 བླ་མུ་ external force
 བླ་མུ་ ectoderm
 བླ་མུ་ feces
 བླ་མུ་ extrinsic
 བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ efferent copy
 བླ་མུ་ extraction
 བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ withdrawal reflex
 བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ emission nebula
 བླ་མུ་ ejaculation

བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ abducens nerve
 བླ་མུ་ abducent
 བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ acquired immunity response
 བླ་མུ་ non-congenitally blind
 བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ open universe
 བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ open system
 བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ semiconductor
 བླ་མུ་ peninsula
 བླ་མུ་ semidetached binary
 བླ་མུ་ half-life
 བླ་མུ་ semi-mirror
 བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ spatial memory
 བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ directional selection
 བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ four-dimensional space
 བླ་མུ་ dimension
 བླ་མུ་ isotropic
 བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ vector sum
 བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ vector addition
 བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ vector quantity
 བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ cumulative histogram
 བླ་མུ་ summation
 བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ vector
 བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ components of vector
 བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ spatial resolution
 བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ anisotropic
 བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ scalar quantity
 བླ་མུ་ bias
 བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ biased sampling
 བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ string theory
 བླ་མུ་ microwire
 བླ་མུ་ clarinet
 བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ microbiome genes
 བླ་མུ་ཉན་ཅན་གས་ microbial genomes

རྩ་དཔྱད་ཀྱི་ལྗོངས་འཛུགས་ microbome
 རྩ་ལོ།
 རྩ་དཔྱད་ཀྱི་ལྗོངས་ microbota
 རྩ་དཔྱད་ཀྱི་ལྗོངས་ལུས་ microbial cells
 རྩ་དཔྱད་ཀྱི་ལྗོངས་ལུས་ microbe hunters
 རྩ་དཔྱད་ཀྱི་ལྗོངས་ལུས་ microbial gene
 རྩ་དཔྱད་ microbe
 རྩ་བུ་ micronutrient
 རྩ་བུ་ subdwarf
 རྩ་བུ་ midget cell
 རྩ་བུ་ microtremor
 རྩ་བུ་ subatomic
 རྩ་བུ་དཔྱད་ཀྱི་ལྗོངས་ particle physicist
 རྩ་བུ་དཔྱད་ཀྱི་ལྗོངས་ particle physics
 རྩ་བུ་དཔྱད་ཀྱི་ལྗོངས་ particle collider
 རྩ་བུ་ subatomic particle
 རྩ་བུ་ photomicrograph
 རྩ་བུ་ cell membrane
 རྩ་བུ་ cell biology
 རྩ་བུ་ cell differentiation
 རྩ་བུ་ cell cycle
 རྩ་བུ་ cell's aqueous environments
 རྩ་བུ་ cellular level
 རྩ་བུ་ cell-coded signal
 རྩ་བུ་ molecule
 རྩ་བུ་ cytokinesis
 རྩ་བུ་ cytoarchitectonic
 རྩ་བུ་ map
 རྩ་བུ་ microtubule
 རྩ་བུ་ cytoskeletal network
 རྩ་བུ་ cytoskeletal
 རྩ་བུ་ microtubules
 རྩ་བུ་ cytoskeleton
 རྩ་བུ་ cell-mediated
 རྩ་བུ་ immune response
 རྩ་བུ་ cell-mediated
 རྩ་བུ་ immunity
 རྩ་བུ་ unicellular organism

རྩ་བུ་ cell division
 རྩ་བུ་ unicellular
 རྩ་བུ་ cytotoxicity
 རྩ་བུ་ cellular signal
 རྩ་བུ་ intracellular molecules
 རྩ་བུ་ endocytosis
 རྩ་བུ་ cell theory
 རྩ་བུ་ cell-protein insulation
 རྩ་བུ་ extracellular gradients
 རྩ་བུ་ exocytosis
 རྩ་བུ་ cell wall
 རྩ་བུ་ cell cytoplasm
 རྩ་བུ་ multicellular organism
 རྩ་བུ་ multicellular
 རྩ་བུ་ cell staining
 རྩ་བུ་ atrophy of cells
 རྩ་བུ་ cellular respiration
 རྩ་བུ་ cell body
 རྩ་བུ་ cell
 རྩ་བུ་ microstate
 རྩ་བུ་ microevolution
 རྩ་བུ་ capillary
 རྩ་བུ་ capillary action
 རྩ་བུ་ capillary tubes
 རྩ་བུ་ capillarity
 རྩ་བུ་ cytoplasmic determinant
 རྩ་བུ་ cytoplasm
 རྩ་བུ་ cytochrome b5
 རྩ་བུ་ microbiologist
 རྩ་བུ་ microbiology
 རྩ་བུ་ micrograph
 རྩ་བུ་ microwave radiation
 རྩ་བུ་ microwave
 རྩ་བུ་ cellulose
 རྩ་བུ་ submicroscopic level

བླ་ཤེལ། microscope
 བླ་མིན་ནམ་གཞག། germ theory
 བླ་མིན། germ
 བླ་དམག (ཆིག་ཟངས།) tangent
 བླ་དམག་མགྲོགས་ཚད། tangential speed
 བླམ་རུས། cartilage
 བླ་རྒྱལ་རྒྱག་ལམ། series circuit
 བླ་དཀྱོལ། transversal
 བླ་དམག་སྤྱི། lateral
 བཟག་པ། bouncing
 འཕགས་ཚུལ་བརྗེས། coding salience
 འཕར་། spindle
 འཕར་རྩྭ། spindle pole
 འཕར་དབྱིབས་ཟེ་རྩྭ། fusiform gyrus
 འཕར་མ་ཕྱ་གཞུགས། spindle neuron
 འཕར་ཆི། spindle fiber
 འཕར་གཞུགས་གདོང་གཞི། fusiform face area (FFA)
 འཕར་གཞུགས་ཕྱ་ཕྱང་། spindle cell
 འཕར་ཁྲར། pulsar
 འཕར་ཁྲར། pulsating star
 འཕར་འགྲུལ་གཏོང་འགྲོག། on and off pulses
 འཕར་རྒྱ། beat
 འཕར་མཚོང་གི་རྒྱས་ཕྱོད། spike frequency
 འཕར་མཚོང་དང་ར་བའི་དུས་མཉམ་དང་བཞིན། spike-field synchrony
 འཕར་བར། impulse
 འཕར་འཛོལ་མེམས་ནད། manic-depressive disorder
 འཕར་ཆ་ཕྱ་མོ། arteriole
 འཕར་ཆ་གཙོ་བོ། aorta
 འཕར་ཆ་མ་འཁྱར། atherosclerosis
 འཕར་ཆ། artery
 འཕར་ཆ་འཛུགས་ཐེམ། arterial stent
 འཕར་འཁོར། flywheel
 འཕར་གོས། གཤོག་གོས། wingsuit
 འཕེན་གཏོང་མགྲོགས་ཚད། launching speed
 འཕེན་གཞུགས། projectile
 འཕེལ་འཁྱར་ལྟེ་དཔོན་ཟིག་པ། evolutionary biology

འཕེལ་འཁྱར་བརྟོན་ལམ། evolutionary track
 འཕེལ་འཁྱར་ཆེན་མོ། macroevolution
 འཕེལ་འཁྱར་བྱེད་པ། evolve
 འཕེལ་འཁྱར་དབྱེ་བཞུ་བ། evolutionary taxonomist
 འཕེལ་འཁྱར་དབྱེ་བཞུ་རིག་པ། evolutionary taxonomy
 འཕེལ་འཁྱར་མཁུ་བ། evolutionist
 འཕེལ་འཁྱར། evolution
 འཕེལ་མཚད། འཕེལ་བྱལ། proliferate
 འཕེལ་བའི་ཐོ་ཞུགས། constructive interference
 འཕོ་འཁྱར། transition
 འཕོ་མི་རྩ་ཟི་རྒྱུ་མཚོང་། Fosbury flop
 འཕྱར་རྒྱབས། འཕྱོ་རྒྱབས། leap tide
 འཕྱོ་རྒྱགས། floating platform
 འཕྱོ་ཕྱིང་། flotation
 འཕྱོ་ཕྱིང་ཆ་འཛིན། principle of flotation
 འཕྱོ་རྒྱབས། spring tide
 འཕྱོ་བྱགས། buoyancy
 འཕྱོ་བྱགས། buoyant force
 འཕྲད་ཤེལ། contact lens
 འཕྲུལ་ཐོབ་ནད་འགྲོག་ཉམས་རྩོན་གྱི་ནད་འདུས། (རིག་དུག་གཉན་ནད།) Acquired Immune Deficiency Syndromes (AIDS)
 འཕྲུལ་བའི་ཟིག་པ། hedonics
 འཕྲུལ་གཞོན། (ཟག་གཞོན།) acute stress
 འཕྲུལ་འཛིན་བྲན་པ། immediate memory
 འཕྲི་བྱུང་གཞི་མདོག་པོ། subtractive primary color
 འཕྲི་བྱུང་ཡན་ལག་འདོག་པོ། subtractive secondary color
 འཕྲི་ལྡོག་ negative feedback
 འཕྲུལ་འཁོར། engine
 འཕྲུལ་ཆས་བརྗོད་པ། mechanic
 འཕྲུལ་ཆས། machine
 འཕྲུལ་རིག་ནམ་དབྱེད། artificial intelligence
 འཕྲུལ་རིག་པ། technologist
 འཕྲུལ་རིག་འཕྲུལ་ཆུལ། འཕྲུལ་ཆས། technology

འཕྲུལ་རྒྱུ་ mechanical wave
 འཕྲུལ་ལས་པ། འཕྲུལ་བཟོ་བ། technician
 འཕྲེད་ཀྱི་ལྷ་རའི་ལྷ་དཔེ། lateral geniculate
 nucleus (LGN)
 འཕྲེད་ཀྱི། horizontal
 འཕྲེད་ཁ། (འཕྲེད་གཤམ་གསལ་གྱི་
 རྒྱུ་པ།) cross section
 འཕྲེད་ཁྲབ་ཞིབ་འབྱུག cross-sectional study
 འཕྲེད་ལྷིང་། fife
 འཕྲེད་རྒྱ་རྒྱ་རྒྱ། cross-stream
 འཕྲེད་རྒྱ་ལྷགས་པ། crosswind
 འཕྲེད་རྒྱ་གྲུ་འཕར་ཆ། diagonal artery
 འཕྲེད་ཆ། horizontal
 component
 འཕྲེད་ཐིག horizontal line
 འཕྲེད་ཐིག latitude
 འཕྲེད་མདུན། horizontal axis
 འཕྲེད་ཞབས་ཁམ་ཆེག་ལྷ་དཔེ། basolateral amygdala
 འཕྲེད་རྒྱུ་བས། transverse wave
 འཕྲེད་མིང་། འཕྲེད་རིས། horizontal bar
 འཕྲོ་གཏོང་རྒྱས་ཚད། emissivity
 འཕྲོ་ཐིག emission lines
 འཕྲོ་ཚད luminosity
 འཕྲོ་ཟེར། ray
 འཕྲོ་ཤལ། (འཕྲོས་བའི་འོད་ཤལ།) emission spectrum
 འཕྲོ་ཕྱགས། luminance
 འཕྲོད་བཞེན་རྩ་རྒྱུང་། health care
 བ་ལྷུ་འཕྲེད་པ། hair cell
 བ་འབྱུང་། cowpox
 བག་ཉལ། ཞི་བར་ཕྱེད་པ། (མིན་
 འབྱེད་ཞི་བ།) / མི་བྱུང་བ། མི་བྱུང་
 བ་ཕྱེད་པ།
 བག་འབྱུ། starch granules
 ($C_6H_{10}O_5$)
 བག་ཆེ། starch
 བག་ཞའི་གནས་སྐབས། dormancy
 བར་ཆེན་ཡར་ཡོན་ཡེ། messenger RNA
 (mRNA)
 བར་ཆེན་ཡར་ཡོན་ཡེ། mRNA
 བད་ཀན། phlegm

བད་ཆི་འེ་ཕྱི་ཕྱན། བད་ཕྱན། myelin sheath
 བད་ཆིས་བདུམས་པ་འེ་བད་ལྷོ་ལ་
 ཆ་ཕྱན། myelinated axon
 བད་ཕྱན་བྱུང་རིས། myelination
 བབས་བག downrange
 བབས་ཆེད་ཀྱི། proprioceptive
 བབས་ཆེད་ལྷོ་འེན་པ། བབས་
 འབྱུར་ལྷོ་འེན་པ། proprioceptor
 བབས་ཆེད། proprioception
 བབས་རྒྱུ་བས། neap tide
 བར་འཕྲིབ། རྒྱ་འཕྲིབ། cataract
 བར་རྩ། interphase
 བར་རྩལ་སྐར་མ། neutron star
 བར་རྩལ་ཉམས་པ་འེ་གནོན་
 ཕྱགས། neutron degeneracy
 བར་རྩལ། neutron pressure
 བར་གནས་ལྷ་ཆ། བར་ལྷ་དཔེ། diencephalon
 བར་གནས་ལྷ་གཤམ་པ། interneuron
 བར་པགས་ལྷ་བྱུང་། dermal tissue
 བར་པགས། dermis
 བར་བཙུགས་མདུན་བར་། padded dashboard
 བར་ཆེ། mesothelium
 བར་མཚན། interval
 བར་འཚང་། insulation
 བར་ལྷགས། བར་འཚང་། interventions
 བར་རིས། sub-acute phase
 བར་འེན། neutrophil
 བར་ཕྱན། mesoderm
 བྱ་ག་ནག་པོ། black hole
 བྱ་རྒྱུད་ལྷགས། uterine wall
 བྱ་རྒྱས་ལྷོ་གསལ། fuel cell
 བྱ་རྒྱས་བཟི་ཆགས། fuel economy
 བྱ་རྒྱས། fuel
 བྱ་རྒྱས་ཚད་གཞི། (ཕྱ་ཡི་ཆ།) pH
 བྱ་ལ་ལྷ། base
 བྱ་ལ་རྒྱ་རྒྱ་ལས། sodium channels
 བྱ་ལ་ཤེད། basicity
 བེ་རྒྱབས་ཆན། mucous

བེ་ལྷ་བས།	mucus	ཐུང་དབས་ལེའུ།	Book of Genesis
བེ་ཤིང་།	oak tree	ཐུང་མིང་མི་ཉི་མེ་རྒྱུ།	Eniwetok atoll
བེད་མེད་རྩལ་བ།	useless energy	ཐུང་མིང་།	coral atoll
བེད་ཡོད་རྩལ་བ།	useful energy	ཐུང་ཞིང་།	coral reef
བེས་རྩལ།	substance	བྱེ་ཐྱོག (བྱེ་བར་ཐྱོག་མ།)	cataglyphis
བེས་གཟུགས་ཀྱི་རྒྱབས།	matter waves	བྱེད་མཐུན།	analogy
བེས་གཟུགས།	matter	བྱེད་རྩལ།	effect
བེས་འཤེད།	autopsy	༡ བྱེད་ལས། ༡ ལྷོས་བྱངས།	function
བོ་རོ་ཀ་ཤི་ཁུལ།	Broca's area	བྱེད་ལས་ཁབ་ལེན་མཉམ་འདར་	functional magnetic
༡ བོངས་ཆད། ཤོང་ཆད། ༡ རྒྱ་	volume	དཔར་ལེན།	resonance imaging
བྱགས།			(fMRI)
བོངས་ཆད་ཅིག	a unit volume	བྱེད་ལས་ཉམས་བ།	dysfunction
བོངས་ཆད་ཤིང་གྱུ་ཁྱིན།	area per volume	བྱེད་ལས་དང་འབྲེལ་བའི་དབར་	functional
བོར་བརྒྱགས་བྱངས་བོ།	missing data	ཆའི་ཕུང་གནས་ཅིག་བ།	neuroanatomy
བྱ་བབས་བླན་བ།	procedural memory	བྱེད་ལས་སྦྱད་དབར།	fMRI
བྱ་བའི་བྱགས། ལས་བྱགས།	action force	བྱེད་ལས་འབྲེལ་མཐུད།	functional
བྱ་བར་མ་བྱགས་བ།	inactive		connectivity
བྱ་བར་བྱགས་བ།	active	བྱེད་ལས་རྩིས་གཞི། ལས་འཁུར་	functional unit
བྱ་མ་བྱེ། འཕུར་རྩལ་ནགས་བྱེ།	flying squirrel	རྩིས་གཞི།	
བྱ་མི།	bird people	བྱེད་ལས་ལོག་བ།	malfunction
བྱ་མེད་རྩལ་བ། མལ་གནས་	resting potential	བྱེས་འཁོད་ཉི་རིགས།	exotic species
རྩལ་བ།		བྱག་ཆ་གནས་འཛོལ།	echolocation
བྱ་ཡི་ཐུ་ས་དང་ལོ།	bursa organ of birds	བྱག་ཆ།	echo
བྱ་ལན་བྱགས།	reaction force	བྱག་བྱིའུ།	finch
བྱ་ལན།	reaction	བྲང་གི་དབར་ཆ།	thoracic nerve
བྲང་ཕྱོ།	north pole	བྲང་གི་ས་ཁུལ།	thoracic region
བྲང་ཅ།	plate	བྱིན་པའི་སྒྲིག་རྩལ།	valence electron
བྲང་འོད།	aurora borealis	བྱེད་མ། རྩིང་མ། སེམས་བསྐྱད།	trauma
བྲང་འོད།	northern lights	བྱེད་མའི་རྩེས་འབྲངས་སེམས་	posttraumatic stress
བྱིས་རྩལ།	infancy	གནོན་འཁྲུག་རྩྭ་བྱེད་མའི་རྩེས་	disorder
བྱིས་བ།	child	འབྲངས་གནོན་ཉིས།	
ཐུ་འེ་མིང་ལྗང་བ།	coral island	སྒྲི་མེད་རང་བཞིན།	absent-mindedness
ཐུང་རྒྱལ། རང་རྣམ་གང་གང་།	arbitrary	སྒྲི་གསོ།	counseling
ཐུང་བ་ཀྱུན་འདྲས།	exhaustive events	རྒྱ་ཡི་རྒྱལ།	bible
ཐུང་བ།	event	རྒྱལ་མར་བསྐྱར་མེད། རྒྱལ་མེད།	balmer series
ཐུང་བའི་བླན་བ།	episodic memory	ཉི་ཏ་རྒྱུད་བ། ཉི་རྒྱུད།	beta strand
ཐུང་བའི་ཐུ་མཆོམས།	event horizon	ཉི་ཏ་རྩལ་ཆས། ཐེར་འབྲུམ་	betatron
ཐུང་འབྲེལ་འོད་བཟ།	event-related optical	རྩལ་ཆས།	
signal (EROS)		ཉི་ཏ་རྩལ།	beta particle
		ཉི་ཏ་འཛོ་མེད།	beta ray

རྒྱུ་ལྡན་གྲུགས། རྒྱུ་ལྡན། beta sheet
 རྒྱུ་ལྡན། beta
 རྒྱུ་ལྡན། B-cells
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན་ལྡན་ལྡན། bisphosphoglycerate
 རྒྱུ་ལྡན། bit
 རྒྱུ་ལྡན། bel
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན། boson
 རྒྱུ་ལྡན་དཀར་ལྡན། IL-2 (interleukin)
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། pseudohallucination
 རྒྱུ་ལྡན། hallucination
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། sensory gating
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། རྒྱུ་ལྡན་ལྡན། organogenesis
 རྒྱུ་ལྡན། རྒྱུ་ལྡན།
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། organ transplantation
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། organ donor
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན། རྒྱུ་ལྡན་ལྡན། organ
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། organ system
 རྒྱུ་ལྡན། organelle
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། obsessive compulsive
 རྒྱུ་ལྡན། disorder
 རྒྱུ་ལྡན། compulsive
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། neurovascular
 རྒྱུ་ལྡན། coupling
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན། nerve cord
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན། accessory nerve
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། neurogenesis
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། neurodegenerative
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། disorder
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། neurodegenerative
 རྒྱུ་ལྡན། condition
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན། neurotoxin
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། central nervous
 རྒྱུ་ལྡན། system (CNS)
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། neuromuscular
 རྒྱུ་ལྡན། junction
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། neuroendocrine
 རྒྱུ་ལྡན། signaling
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། neuroimmunology
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། neuroimaging studies

རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། རྒྱུ་ལྡན་ལྡན། neuroimager
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། རྒྱུ་ལྡན་ལྡན། neuroimaging
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། paradigm
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། cephalization
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། nerve cell
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། neuronal system
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། neuron
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། neurotransmitter
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། germinal
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། neuroepithelium cells
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། nervous system
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། neuroscience
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། neuroscientist
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། neurosurgeon
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། neurospora
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན། nerve
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། རྒྱུ་ལྡན་ལྡན། neurobiology
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། རྒྱུ་ལྡན་ལྡན།
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། rhythmic neural
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། activity
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། neuroplasticity
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། neural fold
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། neural plate border
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། neural plate
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། རྒྱུ་ལྡན་ལྡན། nerve fiber
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། རྒྱུ་ལྡན་ལྡན།
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། synapse
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། neural network
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། neuroendocrine
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། neuropathy
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། neuropeptide
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། nervous tissue
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། neuroanatomy
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། nerve impulse
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། neurotransmission
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། neural tube
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། neuropharmacology
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། རྒྱུ་ལྡན་ལྡན།
 རྒྱུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན། nerve center

དབང་རྩ་མེ་བ།	nerve roots	དབྱུག་ཕྱུང་།	central canal
དབང་རྩ་མེ་མཆོང་མཁྱེད།	neuronal	དབྱུག་སྟག་ས།	note
	synchronization	དབྱུག་རིམ།	musical scale
དབང་རྩ་མེ་འཛར་ཕྱོད་ལྷུང་།	neural growth cone	དབྱུང་ས།	tune
གཞུག་ས།		དབྱུག་དབྱིབས་ལྷ་ལྷ་བ།	rod
དབང་རྩ་མེ་ཐེ་བ།	neural crest	དབྱུག་རྩེ།	cricket
དབང་རྩ་མེ་རྒྱལ་འགྲུལ།	neural oscillation	དབྱུག་མིན།	bacillus
དབང་རྩ་མེ་གསོ་རིག།	neurology	དབྱེ་ཚད།	appraisal
དབང་རྩ་མེ་ཁབ་པའི་རྩ་ཁྲིན།	dermatomes	དབྱེ་བསྟ།	taxonomy
དབང་རྩ་མེ་འགྲུལ་ཕྱོད་ཁྲད་ཕྱུན།	sensorimotor cortex	དབྱེ་འབྱེད་ཀྱི་ཁྲིམས།	law of segregation
དབང་རྩ་མེ་ཆ་འབྲིན།	sensory information	དབྱེ་ཞིབ་བྱེད་པ།	analyze
དབང་རྩ་མེ་ནང་འཕྱུག་དབང་།	sensory input	དབྱེ་ཞིབ་ཞིབ་དཔྱད།	analytic studies
ཆོར་ནང་འབྲིན།		དཔྱད།	
དབང་རྩ་མེ་རྩྭ་འཛན་པ།	sensory receptor	དབྱེ་ཞིབ།	analysis
དབང་རྩ་མེ་དབང་རྩ་ལྷ་གཞུག་ས།	sensory neuron	དབྱེ་སྐལ་བྱེད་པ།	process (v)
དབང་རྩ་མེ་དབང་རྩ།	sensory nerves	འབབ་འགྲོམ།	coast
དབང་རྩ་མེ་མ་ལག།	sensory system	འབབ་རྒྱུན།	cascade
དབང་རྩ་མེ་ཆ་འདྲས།	sensory ganglia	འབག་བཙོག།	pollution
དབང་རྩ་མེ་ཆབ་བྱེད་དབང་རྩ་མེ་	cross modal	འབར་ཐེག།	combustion
མཉེན་གཤིས།	neuroplasticity	འབྱ་ཐབ་།	wormhole
དབང་གཞུག་ས་མ་ལག།	neural system	འབྱ་སྒྲན།	pesticide
དབང་ཤེས།	sensory perception	འབྱ་གསུམ་གཤལ།	trilobite
དབྱུག་སྤྱི་རྩུ་ཚད།	respiratory rate	འབྱད་འཁོར།	propeller
དབྱུག་ས་ཆད།	apnea	འབྱད་ཆས།	thruster
དབྱུག་ས་ཐང་།	shallow breath	འབྱད་གཏོར།	pump
དབྱུག་ས་ཐང་།	shallow breathing	འབྱད་རྩ་ལྷ་ལྷ་བ།	organ pipe
དབྱུག་ས་རྩུ་བྱང་བ།	tachypnea	འབྱད་རྩ་ལ། (རྩ་ལ་ཆས་ཤིག)	organ
དབྱུག་ས་རྩུ་རིང་བ།	hyperpnoea	འབྱད་ཕྱུག་ས།	thrust
དབྱུག་ས་དབྱུང་བ།	exhale	འབྱར་རྒྱུས།	budding
འཕྱིན་པ།		འབྱར་ཁ།	flange
དབྱུག་ས་འཕྱིན་བྱེད།	breathing	འབྱར་གྲུག།	positive curvature
དབྱུག་ས་འཕྱིན་བྱེད།	respiration	འབྱར་མིག།	bulging eye
དབྱུག་ས་བཙོག།	dyspnea	འབྱར་གཞུག་ས་གོང་མ།	superior colliculus
དབྱུག་ས་བཙོག།	hyperventilation	འབྱར་གཞུག་ས་མེ་ལོང་།	convex mirror
དབྱུག་ས་བསགས།	asthma	འབྱར་གཞུག་ས།	colliculus
དབྱུག་སྤྱི་རྩུ་དཔེ་ལྷ་གཞུག་ས།	medial geniculate	འབྱས་རྩྭ།	meristem
body		འཁོག་ས་ཐེན།	absence seizure
དབྱུག་ཁྲིམ།	area centralis	འཛོར་ཆ།	quantity
དབྱུག་གནས་ཆོར་བཞུད།	central sensitization		
དབྱུག་ཆེག།	centroid		

འཛོམ་འདེམས། (མར་-འདེམས་རྒྱུ།)	r-selection	ཐྱ་བ། ཐྱ་བ།	goiter
འབྲས་སྒྲིལ་ཕྱི་ཕྱི་ལ།	glial cell	ཐྱ་ལྷ།	iodized salt
འབྲས་ཆུ་མ་ལག་ (འབྲས་སྒྲིལ་ཆུ་མེར་གྱི་མ་ལག་)	glymphatic system	ཐྱ་ཁྱ་མ།	bubble chamber
འབྲས་རྒྱལ།	ligand	ཐྱག་བཙོག་	contamination
འབྲས་བག་འདུས་རྒྱལ།	glue molecule	ཐྱར་ཆག་	ignition spark
འབྲས་གཞུགས།	colloid	ཐྱལ་ནག་	bicep femoris
འབྲིན་རྩལ་བཞུགས་པ།	respiratory centers	ཐྱ་རྩན་འགྲུལ་སྐྱོད།	Brownian motion
འབྲིན་རྩལ་མ་ལག་	respiratory system	ཐྱ་རྩན་གཡོ་འགྲུལ།	Brownian movement
འབྲས་འབྲས་སྐྱ་བ། འབྲས་འབྲས་ལེགས་སྐྱ་བ།	futurist	ཐྱ་ཁྱ་	duct
འབྲས་ཉེན་དཀའ་འདལ།	potential problems	ཐྱ་ཁྱ་ལེ་ཕྱི་ཕྱི་བུ་མ་ལག་	vascular tissue system
འབྲས་ཆ།	progenitor	ཐྱག་ཀོང་ཚྭ་ཆེན་མ།	superior vena cava (precava)
འབྲས་གཞུགས།	lysosome	ཐྱག་ཀོང་ཚྭ་ཆེ་འོག་མ།	inferior vena cava (postcava)
འབྲེལ་བྱེད་པ།	deviate	ཐྱག་ཀོང་ཚྭ་ཆེན་ཆ།	vena cava
འབྲེལ་བྱེད་པ།	deviation	ཐྱག་ཀོང་ཆེན་ཆ།	vacuole
འབྲས་འབྲེལ་པ།	interpreting solution	ཐྱག་གདན།	pulvinar
འབྲས་ནད་ཀྱི་སྐྱེ།	carcinogen	ཐྱག་ཕྱན་དབང་པོ།	vestibular organ
འབྲས་ནད།	cancer	ཐྱག་ཕྱན་ཚོར་བྱེད།	vestibular sensors
འབྲེ་སྐྱོག་འཚལ་ཉེས།	dyslexia	ཐྱག་པི་མཁལ་གཏུམ་གྱི་གཞུང་མེག་	hypothalamic-pituitary-adrenal (HPA) axis
འབྲེ་ཁྱི་མ།	stratum granulosum	ཐྱག་པི་བསམ་མེད་གཏུམ་གྱི་གཞུང་མེག་	hypothalamic-pituitary-gonadal (HPG) axis
འབྲེ་མ་བ།	smallpox	ཐྱག་མེད་ཆེ་ཕྱི་ལ།	bryophyte
འབྲེ་ག་བ།	prune	ཐྱག་མེན།	endospore
འབྲེ་ག་བ།	weed out	ཐྱབ་ཆར་ཕ་ཕྱི་ལ།	tubule cell
འབྲེ་རྩ།	flagellum	ཐྱབ་ཆུན།	microtubule
འབྲེལ་ཆགས་གསལ་སྐྱོང་། (ཆུ་ཕྱི་འབྲེལ་ཆགས་པའི་སྐྱོང་བ་གསལ་པོ།)	coherent conscious experience	ཐྱབས་ཚྭ་དཀའ་གསལ་གྱི་ཕྱོག་	auricle of right atrium
འབྲེལ་མཐུད་ཐུང་ཕྱི་ལ།	association cortex	ཐྱབས་ཚྭ་དཀའ་གསལ་གྱི་ཕྱོག་	auricle of left atrium
འབྲེལ་མཐུད་དབང་ཆུང་ཕྱི་ལ།	association neuron	ཐྱབས་མཐུད།	AV node (atrioventricular node)
འབྲེལ་མཐུད་ས་ཁུལ།	association area	ཐྱབས་སྒྲིན།	lenticular cloud
འབྲེལ་འདོགས་ཤེས་སྐྱོང་།	associative learning	ཐྱབས་འཕྲིགས་སྐྱོག་ཆུན།	tunneling current
འབྲེལ་གནས་བྱེད་ཆུང་།	contact binary	ཐྱབས་ཐུང་བར་གྱི་ཐུང་གྱི་	anterior
འབྲེལ་གནས་ཚྭ་ཕྱི་ལ།	coordinate axis	འཕམ་ཆ།	interventricular artery
འབྲེལ་གནས།	coordinate	ཐྱབས་ཤེས།	lenticular lens
འབྲེལ་སྒྲིལ་དབང་ཆ།	neural correlate	ཐྱམ་སྒྲ།	sonic boom
ཐིང་དབྱུག་ལོ་ལོ།	billiard ball		
ཐིང་དབྱུག་ཆེད་མོ།	billiards		

བྱ་ཤིང་མེད་ཆ་འཛིན། bernoulli's principle
 རུ་ཡལ་ཕྱི་གཏན་ཁྲིམས། boyle's law
 W རུ་མོན་རྒྱལ། W boson
 Z རུ་མོན་རྒྱལ། Z boson
 རུ་མོན་གཞི་རྒྱལ། fundamental bosons
 རྩོན་མིག། donor mouse
 རྩུང་ཁྱུང་ཁྱང་བ། synthetic vesicle
 རྩུང་བྱུང། རྩུང་ཁྱེང། synthesis
 རྩུང་འབྱུང་མིན་རྩུང། རྩུང་མིན། synthase
 རྩུང་བྱུང། nurture
 རྩུང་འབྱེད། splicing (RNA processing)
 རྩུང་ཤོག། flypaper
 རྩུང་བ། anesthesia
 རྩུང་ཁྱུན་ཁྱུན་བ། anesthesiologist
 རྩུང་ཁྱུན་ཁྱུན་འདུས། anesthetist
 རྩུང་ཁྱུན་རིག་བ། anesthesiology
 རྩུང་ཁྱུན། anesthetic
 རྩུམ་ཕྱིང་། embryo
 རྩུམ་ཕྱིང་བརྒྱུར་རིག། comparative embryology
 རྩུམ་ཕྱིང་དབང་ཆ་ལེ་བྱ་བ། embryonic neural tube
 རྩུམ་ཕྱིང་འཛུར་བྱེ། embryogenesis
 རྩུམ་ཕྱིང་རིག་བ། embryology
 རྩུལ་བཞེད་རིགས་རྩུས། linked genes
 རྩུལ་རྩྱུར་བྱ་ལོ། strong interaction
 རྩུལ་རྩྱུར་བྱ་བ། interaction action
 རྩུལ་རྩྱུར་ལྟ་ལོ། weak interaction
 རྩུལ་རྩྱུར་ལས་ཀ། interaction work
 རྩུལ་མེད་ཤེས་རྩྱུང་། nonassociative learning
 མ་ཀླང་ཁྲག་ཕྱང་། blood stem cells
 མ་ཀླང་ཁྲག་ཕྱང་། hematopoietic stem cells
 མ་ཀླང་མིན་པ་ལེ་བྱ་བྱང་། non-stem cells
 མ་གོ་མས་པ་ལེ་སྒྲུལ་བྱེན། unconditioned stimulus
 མ་ཉིང་ཤོག་རྒྱལ། antineutrino
 མ་ཉིང་ཤོག་རྒྱལ། བར་རྒྱལ་ཕྱ་མོ། neutrino

མ་ཉིང་ལེབ་ཤོན། neutral leptons
 མ་ཕྱི། མ་གཞི། ཕྱི་མོ། prototype
 མ་འབྱར་ཕྱི། དམར་འབྱར་ཕྱི། neonatal
 མ་རྩོགས་པ་ལེ་འདུ་བྱེད་མ་ལག། incomplete digestive system
 མ་ཡི་ཁོ་མི་ཏར། micrometer
 མ་ཡི་མི་ནར་ཆ་ལྡེ། Meissner's corpuscle
 མ་ཕུམ་ཕྱ་བྱང་། mother cell
 མ་ལག། system
 མ་ལག་ཁྲག་འཁོར། systemic circulation
 མ་ལག་ཁྲག་ལམ། systemic circuit
 མ་ཡིག་རྩུར་ཕྱ་ཡང་དབུལ་། malate
 མིན་རྩུང། dehydrogenase
 མ་ཡིག་རྩུར་ཕྱ། malate
 མ་ཡིག་རྩུར་རྩུས། malic acid
 མང་བྱངས་བྱལ། modal class
 མང་བྱངས། mode
 མང་འབྱུར་རྒྱས་བ། pluripotent
 མང་དབྱེབས། polygon
 མང་རྩྱུར། རྩྱུས་རྩུས། polymer
 མང་ཚན། polynomial
 མང་ཚོགས་འཕྲོད་བསྟེན། public health
 མང་རྩྱུས་ཁྱི་ཆེ། polypeptide
 མཇོ་མོ་ཏེ་ལེན། myomodulin
 མར་ཐུག་གཏན་མིན། Marburg virus
 མར། (ཁོག་རྒྱལ་ཕྱི་རིགས་ཤིག) down
 མི་མཛོན་རྒྱས་བ། dark energy
 མི་མཛོན་ལེ་མ་གཟུགས། dark matter
 མི་མཛོན་རྩྱུས་བཟགས། latent construct
 མི་ཏར་ལྡོང་བྱང་ལོག་གི་ཁྱར་། submillimeter
 དབྱེད་རིག་བ། མི་ལི་ཕྱ་དབྱེད་། astronomy
 ཁྱར་དབྱེད་རིག་བ།
 མི་ཏར་ཐེར་ཆ། nanometer
 མི་ཏར། meter (m)
 མི་བརྟན་བ། transience
 མི་བརྟན་པ་ལེ་ཆ་མཉམ། unstable equilibrium
 མི་འབྲེས་བསྐྱེས་བྱ། emulsion
 མི་ཉེ་ར་ལོ་ཁོར་ཤེ་ཁོ་ཡི་ཤེ་ལྡོ། mineralocorticoid
 ལེན་བ། receptor (MR)

མི་རྒྱུ་པ་འདི་བཟུང་།	nonoverlapping code	མིག་གཤེད་དྲངས་མ།	vitreous humor
མི་འཕྲོད་ཉེས་རྒྱུན།	allergy	མིང་གཉིས་རྒྱུན་འབས།	binomial
མི་འཕྲོད་སྐྱོད་རྒྱུན།	allergen		nomenclature
མི་འཁོར་འཕྲ་འཕྲུང་།	demographic	མིང་ལ།	esophagus
	transition	མིད་བྱེད་གཞི་མ།	swallowing muscle
མི་མེད་འཕུར་མདའ།	unmanned rocket	མིད་རྒྱུད་རྣམས།	human organism
མི་ཚེ་རྒྱུད་རྒྱངས།	lifestyle	མིད་རྒྱུད་ནམ་ལམ་གཞི།	human genome
མི་དིགས་འདེམས་གཤེས་ལས་པ་	eugenics movement		project
འགྲུལ།		མིད་རྒྱུད་ནམ་ལམ།	human genome
མི་དིགས་དིག་ལ།	anthropology	མིད་མཐུད་འགྲུ།	human connectome
མི་ཤེས་རྒྱ་བའི་ཁིང་ཁྱགས།	agnosticism	མིད་བྱ་བྱང་།	human cells
མི་མོན། འབྱིང་རྩལ།	meson	མིད་དིགས་རྩལ།	human gene
མི་མེད་པའི་བྱུང་བ།	impossible event	མིད་མེམས་ཀྱི་བཀོད་ལ།	architecture of human
མིག་གི་འཕྲམ་བཟོད།	ocular drift		mind
མིག་གི་ཀླུ་ལ་མོ།	pupil	མིད་བམེ་མོག་	human papillomavirus
མིག་གི་དབང་ཆ། ལྷ་ཁྱེད་	optic nerve	མིད་བམེ་མོག་གཉན་མིན། (མེ་ཆ་	infection
དབང་ཆ།		མི་མི།)	human papillomavirus
མིག་གི་ཆ་ལས།	optic tract	མིད་མོན་ཀྱི་མ་ནིང་བྱ་རྩལ།	(HPV)
མིག་གི་བཤེར་ལས།	scanpath	མིད་མོན་རྩལ།	muon neutrino
མིག་འགྲུལ་དབང་ཆ།	oculomotor nerve	མིད་མོན་འཕེལ་འོན།	muon
མིག་འགྲུལ་རྒྱུར་མིན་གནས་	non-rapid eye	མིད་མོན་འཕེལ་འོན།	muonic leptons
ཞུགས།	movement(non-REM)	མུ་འཕྲུད། མཐའ་འཁོར་དེར་	circumference
མིག་འགྲུལ་རྒྱུར་མོ།	rapid eye movement	ཆད།	
(REM)		མུ་མོན།	violet
མིག་རྒྱལ་དབྱེད་དིག་	pupillometrics	མུ་མེ།	sulfur
མིག་རྒྱན་མཐོང་ཆད།	naked-eye limit	མུན་བསྐལ།	dark age
མིག་རྒྱན་གསལ་བཤད།	demonstration	མུན་ཁལ།	aphotic zone
མིག་མཐའའི་གཞུགས།	extraocular muscle	མུར་མཚོག་	fist
མིག་འཁོར།	astigmatism	མུར་མཚོག་	punch
མིག་མདུན་ཁྲུད་ཕུན་ཀྱི་གཞིགས་	lateral orbitofrontal	མེ་དིག་བཆེ་གཞི།	metric units
རྩམ།	cortex	མེ་དྲོག་གི་འདབ་མ།	petal
མིག་མདུན་ཁྲུད་ཕུན།	orbitofrontal cortex	མེ་དྲོག་གི་ཚ་དབང་།	carpel
མིག་དམར་ཆན་དིག་བཟླག་	Mars science	མེ་ཐ་ཡ་ནིན།	methionine
དབྱེད་ཁང་གི་བབ་མིས།	laboratory descent	མེ་ཐེན།	methane
	stage	མེ་དབལ་རྒྱུད་མིན།	herpes simplex virus
མིག་ཆ་དེ་རྒྱལ་མཆམས།	optic chiasm	མེ་དབལ་གཉན་མིན།	herpes virus
མིག་བཟང་། རྩལ་ལེན།	euglena	མེ་དབལ།	herpes
མིག་མིལ་འཁོར་ཁྱེད་དབང་ཆ།	trochlear nerve	མེ་བཙའ་རྒྱག་ལ།	cauterize (cautery)
མིག་ལམ་གཤོོན།	left visual field	མེ་རྩལ་ཀྱི་ནམ་གཤམ།	phlogiston theory
མིག་ལས།	visual field	མེ་ལ་མོ་ནིན།	melatonin

མེ་ལི། mile
 མེ་ལོང་བྲག་མ། parabolic mirror
 མེ་ལོང་དབང་ཅུ་ལྷ་གཟུགས་
 མ་ལག mirror neuron system
 མེ་ལོང་དབང་ཅུ་ལྷ་གཟུགས། mirror neuron
 མེ་ལོང་མཚུངས་བརྟོས། (མེ་ལོང་
 ལུ་ལྷ་གཟུངས་བརྟོས།) mirror stimulation
 མེ་ལོན། ག་ལོན། melon
 མེ་གལ་ཆུ་ལྷག fire hose
 མེན་ཁལ་བྱེ། mendalian
 མེར་གེལ་རྩྭ་ལེན་པ། merkel receptors
 མེར་གེལ་ཕྱ་ཕྱང་། merkel cell
 མེལ་མངར། maltose
 མེས་པོ་མེས་མོ། ancestor
 མ་ཁུར་ཉེ་ཆེ་བ། partial negative
 charge
 མ་ཁུར། negative charge
 མ་ཆོས་ཟུབ། feminist
 མ་ཆོས་ཤིང་ཕྱགས། feminism
 མ་རྩྭ་ཆེར་ལྷག cathode-ray tube
 མ་རྩྭ། cathode
 མ་མཚན། vagina
 མ་ཉེ་མེན་གཤེར། estrogen
 མྱལ་རེར་ཡོང་བའི་གེ་ལོ་ཁེ་ལོ་
 རིའི་ཆད། kilocalories per mole
 མྱལ། mole
 ཟུག་ཕྱང་། slime mold
 ཟུང་འཛུངས། masochism
 ཟུག་འབྱས་པ། germination
 ཟུག་རྩུམ། blastula
 ཟུག་གཟུགས། blastocyst
 ཟུང་ཟློག་བྱང་ལམ། short circuit
 ཟུར་ཚྭ་རྒྱུད་པ། (ཟུར་བ།) accelerate
 ཟུར་ཚྭ་ན་འཁོར་ལམ། acceleration ring
 ཟུར་ཚྭ་ན་འཁྱར་ཆད། jerk
 ཟུར་ཚྭ་ན་བྱལ་ཆས། particle accelerator
 ཟུར་ཚྭ་ན། acceleration (a)
 ཟུར་འབྱེ། deceleration
 ཟུར་ཆད། velocity

ཟུལ་ཆས། probe
 ཟུང་ན་མ་བྱུ་རྩོ། མེམས་ཟུང་། affective
 ཟུང་ཆེད་སྤུལ་སྐྱུན། emotion induction
 ཟུང་ཆེད་ཀྱི་དབང་ཅུ་འཛིན་ཆས་ཟུང་། neurochemistry of
 emotion
 ཟུང་ཆེད་འགྲོག་ཤེས། emotional contagion
 ཟུང་ཆེད་དན་སྤུལ། negative emotion
 induction
 ཟུང་ཆེད་སྤྱངས་འཛིན། affect regulation
 ཟུང་ཆེད་དྲན་པ། མེམས་ཟུང་།
 དྲན་པ། emotional memory
 ཟུང་ཆེད་འདྲ་སྐྱུན། emotion stimulation
 ཟུང་ཆེད་འདྲ་སྐྱུན། emotional simulation
 ཟུང་ཆེད་གནས་བབ། affective state
 ཟུང་ཆེད་ན་མ་འཁྱུར་བྱེ་ཕྱས་ཉེན། biological basis for
 emotion expressions
 ཟུང་ཆེད་དབང་ཅུ་ཆན་ཤིག affective
 neuroscience
 ཟུང་ཆེད་བཟང་སྤུལ། positive emotion
 induction
 ཟུང་ཆེད་དེན་པོབ། emotional valence
 ཟུང་ཆེད། མེམས་ཟུང་། emotion
 ཟུས་ལུས་ལྷོས་ཤོར། drug dependence
 ཟུས་ལུས་ལེག་ཆད། drug tolerance
 ཟུས་ལུས་ལང་ཤོར། drug addiction
 ཟུས་ལུས། ལྷན་ལུས། drug
 དམར་ཟུ། magenta
 དམར་ལྷུ་འཛི། infrasonic
 དམར་ཆུང་། red dwarf
 དམར་ཆེན། red giant
 དམར་ཆེན་རྒྱུང་ཉིད། naked singularity
 དམག་བྱང་། bugle
 དམར་ཚློ། redshift
 དམངས་ཚྱོད་འཁྱུགས་སྐྱོན་
 འཆར་འགོད་པ། civil engineer
 དམར་ཕྱང་། erythrocyte
 དམར་ཕྱི་འབྱེད་འཛོ། infrared radiation
 དམར་ཕྱི་རྒྱུང་ཤེལ། infrared telescope
 དམར་ཕྱི་པར་ཆས། infrared camera
 དམར་ཕྱི་འཛི་ལོད། infrared light

དམར་ཕྱི་འོད་ཀྱི་འོད་ཀྱི་འོད་ཀྱི་	infrared waves	གཞི་རྒྱུ་	fundamental particle
དམར་ཕྱི་འོད་ཀྱི་འོད་ཀྱི་འོད་ཀྱི་	near-infrared	གཞི་མཉེ་བདག	proto-self
འཛོལ་ཕྱག་ཀྱི་	spectroscopy	གཞི་མཉེ་ཕྱང་ཕྱུང་	ground tissue
	topography	གཞི་མཉེ་ཚབ་ཁྲུ་	base analog
དམར་འབྲུང་། མ་འབྲུང་།	infant	གཞི་སྒྲུ་བ།	objectivism
དམར་འཛུགས་།	low tide	གཞི་ཆའི་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་	paradigm shift
དམར་ལེན།	eosinophil	གཞི་ཆའི་ལྟ་བུ་	paradigm
དམར།	red	གཞི་ཆའི་འབབ་སྒྲིལ། (གཞི་	fundamental
དམིགས་བཀའ་ཚོད་ཐང་།	specific heat capacity	ཆའི་འབབ་སྒྲིལ་)	interactions
དམིགས་བཀའ་ཆ་ཚོད་	specific heat	གཞི་ཆའི་རྒྱུ་དཔྱད། གཞི་ཆའི་	general intelligence
དམིགས་གཏད་སྒྲིབ་ལམ།	goal-directed	སྒྲིབ་ལམ།	
(དམིགས་ལམ་ལ་གཏད་པའི་	behavior	གཞི་ཆའི་བཅེ་གཞི་	fundamental unit
སྒྲིབ་ལམ་)		གཞི་ཆའི་སྒྲིབ་ཕྱིད།	fundamental frequency
དམིགས་གནས། ཐེང་ས།	fixation point		
དམིགས་འབེན་ཕྱ་ཕྱུང་།	target cell	གཞི་འཛིན་བྱངས་ཐོ། མ་བཅོས་	raw data
དམིགས་འཛུགས་འདར་མིག	intention tremor	བྱངས་ཐོ།	
དམིགས་བསལ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་	postulates of special	གཞི་འཛིན་བྱེད་སྒྲི། ཆོད་འཛིན་	control task
དམ་བཅའ།	relativity	བྱེད་སྒྲི།	
དམིགས་བསལ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་	special theory of	གཞི་འཛིན་བྱེད་སྒྲི། ཆོད་འཛིན་	control group
གཞིག་	relativity	བྱེད་སྒྲི།	
དམས་ལོང་།	congenitally blind	གཞི་ཁྲུ་	substrate
གཞན་སྒྲིབ་ནད་འགོག	passive immunity	གཞི་བྱང་། ཕྱལ་བྱང་།	base pair
གཞན་ཁོངས་འགོག་བྱངས་	non-self antigen	གཞི་འོ་ཆ་ནས་བཞེད་པ།	objectively true
སྒྲིབ་ཁྲུ་		གཞི་འོ་ཐུག་རྒྱུ་	primary spermatocyte
གཞན་འཁོར་།	revolution	གཞི་འོ་བཞེད་པ།	objective truth
གཞན་འཁྱེར་།	active transport	གཞི་འོ་གནས་བབ།	ground state
གཞན་ཁྱིབ་།	epistasis	གཞི་འོ་བྱེད་སྒྲི་ཐོ།	arcuate fasciculus
གཞན་འདོམས་།	adhesion	གཞི་འོ་བྱེད་སྒྲི་ཐོ།	fornix
གཞན་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་	altruism	གཞི་འོ་ཆ་ཀླར་ཆ།	arc second
གཞན་མེན་ཕྱི། ཉེ་མེན་ཕྱི།	paracrine	གཞི་འོ་ཆ་ཀླར་ཆ།	arc minute
གཞན་ཟ།	parasite	གཞི་འོ་ཆ་ཀླར་ཆ།	bow wave
གཞན་ཟས་བྲངས་པའི་ནད།	parasitic disease	གཞི་འོ་ཆ་ཀླར་ཆ།	stem cell
གཞན་ཕྱུང་།	nonfree fall	གཞི་འོ་ཆ་ཀླར་ཆ།	vertical component
གཞི་སྒྲི།	basilar membrane	གཞི་འོ་ཆ་ཀླར་ཆ།	vertical
གཞི་ཐུག་གཞི་ཐུག་ཐོ་ཐོ།	baseball	གཞི་འོ་ཆ་ཀླར་ཆ།	longitude
གཞི་ཐུག་ཆེད་ཆོ།	baseball game	གཞི་འོ་ཆ་ཀླར་ཆ།	vertical axis
གཞི་དཔྱད་པའི་དང་བཞེན། ཕྱལ་	objective reality	གཞི་འོ་ཆ་ཀླར་ཆ།	longitudinal wave
དཔྱད་པའི་དང་བཞེན།		གཞི་འོ་ཆ་ཀླར་ཆ།	academic studying
གཞི་རྒྱུ་ཉེ་དུགས། མཐར་གཞི་ཉེ་	foundation species	གཞི་འོ་ཆ་ཀླར་ཆ།	lateral inhibition
ཕྱི་ཉེ་དུགས།		གཞི་འོ་ཆ་ཀླར་ཆ།	lateral septum

གཞོགས་ཀྱི་ལྗང་ལྗང་གཞོགས་	lateral geniculate body	མྱན་འཛུགས་ནད་འགོག	vaccination-induced immunity
གཞོགས་ངོས་ཀྱི་རྒྱུ་ཡུལ་	lateral view	མྱན་འཛུགས་ (འགོག་མྱན།)	vaccination
གཞོགས་གཉིས་ཆ་མཚུངས་	bilateral symmetry	མྱན་རྩལ་གྱི་	pharmacologically
གཞོགས་ཕྱིང་།	side chain	མྱན་རྩལ་ལོག་སྤྱོད་	drug abuse
གཞོགས་གཞུང་།	lateral column	མྱན། མྱན་སྤྱོད་། མྱན་སྤྱོད་། མྱན་གཏོང་།	medication
གཞོགས་མཚུངས་ལྷད་ཕྱུག་	ipsilateral cortex	མྱིན་ཕྱོགས་ མེ། (མི་ནེལ་ ཁོ་མེ)	succinyl-CoA
གཞོགས་མཚུངས་	ipsilateral	མྱིན་རྩལ་རྩལ་འབྱུང་།	enzymatic reaction
གཞོགས་ལོག་ལྷད་ཕྱུག་	contralateral cortex	མྱིན་རྩལ་ལས་ཕྱོགས་ A (མྱིན་ཕྱོགས་ A)	coenzyme A (CoA)
གཞོགས་ལོག་གི་མིག་	contralateral eye	མྱིན་རྩལ་ལས་ཕྱོགས་	coenzyme
གཞོགས་གཤམ་	lateral ventricle	མྱིན་རྩལ་	enzyme
གཞོགས་ལྷུབས་	lateral fissure	མྱུག་ཆུང་།	brown dwarf
གཞོན་ནུ།	adolescence	མྱུག་ཐིག་	contusion
གཞོན་ནུའི་སྐྱེད་འཚར་	adolescent growth spurt	མྱུག་ཏུང་།	foghorn
མ་འཛོམས་	anti-inflammatory	མྱུག་པའི་བྱ་མོ།	snail
མེན་མདུད་	lymph node	མྱུག་ཕྱིའི་འབྲེད་འཛོ།	ultraviolet radiation
མེན་བྱ།	gland	མྱུག་ཕྱིའི་འོད་	ultraviolet (UV) light
མེན་ཁྲེལ་གཏན་མིན་ཐོག་གཞུགས་	adenovirus vector	མྱུག་པའི་མྱུན་རྩལ་	mediating particle
མེན་ཁྲེལ་གཏན་མིན་ལྗང་གཞོགས་	adenovirus particle	མྱུག་པའི་མྱུན་རྩལ་	mediators
མེན་ཁྲེལ་གཏན་མིན་	adeno-associated virus (AAV)	མྱུར་ཆས། (མྱུར་མྱོན་སྤྱོད་བྱིང་ལྗང་།)	accelerator
མེན་ཁྲེལ་གཏན་མིན་	adenovirus	མྱ་འཛོལ་	aphasia
མེན་ཆེ་བསྐྱར་འབྲེན་མ་ལག་	hormonal feedback system	མྱ་འཛོད་དལ་བ།	dysphasia
མེན་རྩལ་འབྲེན་བྱེད་	hormone-carriers	ཅིག་མོ་ཆན།	rodents
མེན་རྩལ་	hormone	གཙང་ཁྲུང་།	net charge
མེན་ཁྲེ།	pheromone	གཙང་ཕྱགས་	net force
མེན་གཤེད་མ་ལག་	lymph system	གཙང་ལྷག་	net
མེན་གཤེད་མིན་ལྗང་མེད་ འཕྱ་མེན་གཤེད་	insulin	གཙང་རྩལ། གཙང་གཞུགས་	cuneiform
མྱད་ཐུབས་ཀྱི་སྤྱོད་ཆ།	ventricular vein	གཙང་གི་འདབ་ཆུང་འོག་མ།	inferior parietal lobule
མྱད་ཐུབས་འཕལ་ཆ།	ventricular artery	གཙང་གཞུང་ལྷད་ལྗང་།	intra-parietal sulcus
མྱན་བཙོས། བཙོས་བབས་	treatment	གཙང་གཞུང་ལྷག་བཙང་ལྗང་།	parieto-occipital sulcus
མྱན་པད་(ཉི་ཅུ་ཾོ)	Hirudo medicinal	གཙང་གི་འདབ་ཆུབ་ཁུལ་	posterior parietal regions
མྱན་དཔུང་པར་ལེན་	medical imaging	གཙང་གི་འདབ་ནང་མ།	interior parietal lobe
མྱན་སྤྱོད་འཛོ་གྲ།	pharmaceutical industry	གཙང་གི་འདབ་འོག་མ།	inferior parietal lobe

གཙོ་གནད་ཉི་ཤེས་། མོག་རྩོམ་། keystone species
 བུད་ཉི་ཤེས་།
 གཙོ་ཕྱོང་། main chain
 གཙོ་རིམ་རྒྱུ་མཉམ་། main sequence star
 གཙོ་རིམ་། གཤམ་གཙོ་ཕྱོང་། main sequence
 བཙན་བྱུག་ aconite
 བཙན་བྱུགས་ནད་ཁྱིན་ invading agent
 བཙོང་རྒྱུ་ squeue
 བཙོང་གཞན་ compression
 ཆ་ཁྱི་ choroid
 ཆ་ཁྱི་ཉི་བྱ་ཁྱ་ choroid plexus
 ཆ་འབྱུང་། transmutation
 ཆ་ལྗུས་ཆ་སྐྱོན་འབྲེལ་ཡོད་ཁྱི་ cystic fibrosis
 མིང་བརྒྱུད་འཁྱེད་རྒྱུ་ཆ་དང་ conductance
 ལྷ་དང་འཛིན་པ། transmembrane
 རེགུལ་ (CFTR) regulator (CFTR)
 ཆ་ལྗུས་ཆ་སྐྱོན་ cystic fibrosis
 ཆ་ལྗུས་ཕྱི་ཆས་ defibrillator
 ཆ་ལྗུས་། བག་རྒྱ། ཉག་མ། fibre
 ཆ་མཆེད་ innervation
 ཆ་ཉམས་ denervation
 ཆ་སྔོང་ extinction
 ཆ་འདེའུ་རྒྱ་དང་ reticulospinal
 ཆ་འདེའུ་རྒྱ་ཆ་ལྗུས་ reticular formation
 ཆ་འདུས་ཀྱི་བྱེ་གཤམ་ཆ་དང་ postganglionic
 དབང་ཆ་ལྷ་གཞུགས་ sympathetic neuron
 ཆ་འདུས་མདན་གྱི་གཤམ་ཆ་དང་ preganglionic
 དབང་ཆ་ལྷ་གཞུགས་ sympathetic neurons
 ཆ་འདུས་ ganglion
 ཆ་རྒྱལ་ elementary particles
 ཆ་སྒྲི་རང་ག་བ། ཆ་སྒྲི་དང་ free nerve endings
 དབང་བ།
 ཆ་བ་ནས་། མཐར་ཕྱུང་། གཞི་ཆ་ radical
 ཡོངས་སུ།
 ཆ་བའི་ཁ་དོག་ གཞི་མདོག་ primary color
 ཆ་བའི་རྒྱུ་འབྱུང་ core-expression
 ཆ་ཆོན་གཞུགས་ holy trinity
 ཆ་འཛིན་ principle
 ཆ་རྒྱས་ཀྱི་འཁོར་རྒྱུན་མེད་མིག་ periodic table of
 elements

ཆ་རྒྱས་གད་དོམ་ཞི་ཡས་ gadolinium
 ཆ་རྒྱས་རང་མེ་ཞི་ཡས་ germanium
 ཆ་རྒྱས་ཐོད་ཡས་ thorium
 ཆ་རྒྱས་བྱུག་མེལ་དཀར་པོ་ potassium
 ཆ་རྒྱས་ཕི་ཁྱ་རྩོ་ཡས་ plutonium
 ཆ་རྒྱས་ཕྱ་རྩོ་རྩོག་ཞི་ཡས་ protactinium
 ཆ་རྒྱས་ཕྱ་ཁོ་རྩོ་ fluorine (F)
 ཆ་རྒྱས་མཆོ་ལྷོ་ཞོང་བ། ཆ་རྒྱས་ neptunium
 རྩོང་རྩོ་ཡས་།
 ཆ་རྒྱས་རྩོ་རྩོ་ radon
 ཆ་རྒྱས་མེད་མིག་ periodic table
 ཆ་རྒྱས་མེ་ཕི་ཡས་ lithium (Li)
 ཆ་རྒྱས་མེལ་ཀོན་ silicon
 ཆ་རྒྱས་མོ་ཕི་ཡས་། བུལ་རྒྱས་ sodium
 ཆ་རྒྱས་ཉི་ཡས་ helium (He)
 ཆ་རྒྱས་མོག་ཞི་ཡས་ actinium
 ཆ་རྒྱས་ element
 ཆ་གཞན་ herbivore
 ཆ་ལས་བྱུང་གཞུགས་ཆ་ན། pyramidal tract
 ཆ་དང་མགོ་དོང་ཕྱོག་ཆགས་ sauropsida
 ཆ་དང་ཕ་མེ་བྱུང་ salamanders
 ཆ་ཉིག་བྱུང་བ། ཆ་ཁྱུང་། fruit flies
 ཆ་ཕྱིག་ aphid
 ཆ་ཕྱིང་། plant
 ཆ་ཕྱིང་ཁམས་རྒྱལ་ཆགས་མིས་ gametophyte
 ཆ་ཕྱིང་མིག་ཕ་བ། botanist
 ཆ་ཕྱིང་མིག་ཕ། botany
 ཆ་ gel
 ཆ་ཉི་བྱུང་། ཁད་ལྷ། fiber
 ཆ་ཉི་མེད་ཕྱུང་། amacrine cell
 ཆ་མ་རྒྱག་པ། compute
 ཆ་མ་བཤད་ mathematical
 description
 ཆ་བ་འབས་ invasive measures
 ཆ་བ་ཕྱིད་ invasive intervention
 ཆ་གཉིས་ཁྱི་འདབ་ mitral valve
 ཆ་མིང་བཟང་ལེན་ཆ་ལྷན་ apical dendrite
 ཆ་གསུམ་ཁྱི་འདབ་ tricuspid valve
 ཆ་ (ཁོག་རྒྱལ་ཀྱི་ཉི་ཤེས་ཕྱིག་) top

མཐུག་ཕྱོད་ཆ་འཛིན།	superposition principle	ཆང་དེའི་གྲག་ཆ།	sacral curve
མཐུག་རྒྱལ།	superposition	ཆང་དེའི་རྒྱུ་རྩ་ཐག་	sacral spinal cord
མེད་འབྲུན་རྒྱུ་ནད།	athlete's foot	ཆངས་ཐིག་	diameter
མེད་ཆགས་ ༣ ར།	PlayStation 3	ཆངས་ཐིག་གི་རྒྱུ་ལ།	axial view
མེད་མེན་ཆགས་ཕྱེ།	climax community	ཆངས་ཕྱེད།	radius
མེལ་རྒྱུ་རྒྱུ་གཞག་	work-energy theory	ཆངས་ཕྱོགས་རྒྱུ་ཐག་	radial distance
འཆི་གཞི།	unit	ཆད་ཐྱིག་	calibrate
ཆ་དཀྱིལ་འགྲུལ་འཛིན་ཆ་ཁྲུ་	transuranic element	ཆད་འགྲུལ་རྒྱུ་ཆེན།	hypergiant
ཆ་སྐྱེད་ལ་ལན།	inflammatory response	ཆད་འགྲུལ་རྒྱུ་དངོས།	superorganism
ཆ་སྐྱེད། ཟ།	inflammation	ཆད་འགྲུལ་ཕྱེ་ཕྱེས།	hyperpolarization
ཆ་ཕྱིབ།	heat-stroke	ཆད་ཆན་གྱི་ལ།	finite planet
ཆ་ཆས།	heater	ཆད་རྟགས།	reading
ཆ་རྒྱུ་དངོས་ཁམས།	thermal physics	ཆད་རྟགས།	scale (n)
ཆ་ཐོད།	heat	ཆད་བྱུང་འབྱུལ་ཐང་།	standard deviation
ཆ་རྒྱུ་འཇལ་ཆས།	calorimeter	ཆད་མཐོའི་རྒྱུ་ཕྱོད།	ultrahigh frequency (UHF)
ཆ་རྒྱུ།	thermal energy	ཆད་བྱུ་ཕལ་ལ། བྱུང་འཇལ།	scaled
ཆ་འཛིན་ཁྱད་ཆས།	thermal properties	ཆད་རྒྱུ་ཁ་དོག་འགྲུལ་འིག་	quantum chromodynamics
ཆ་འཛེར།	incandescence	ཆད་རྒྱུ་ཐུངས།	quantum number
ཆ་མཚན། རྒྱུ་ཆད་མཐོ་མཚན།	high-temperature reservoir	ཆད་རྒྱུ་དངོས་ཁམས་ཆན་འིག་	quantum physics
ཆ་འོད་ཤེལ་ཉིག་	incandescent bulb	ཆད་རྒྱུ་ལ་གནས་ལབ།	quantum state
ཆ་རྒྱུས།	steam	ཆད་རྒྱུ་རྒྱུ་གཞག་	quantum theory
ཆགས་དམ་ཐང་འཛེར་ལྷོག་འབྲུ།	compact fluorescent lamp (DFL)	ཆད་རྒྱུ་འཕམ་འཛོལ། ཆད་རྒྱུ་འཕྱིབ།	quantum fluctuation
ཆགས་དམ་ཕྱོད་འབྲུན།	high-resolution image	ཆད་རྒྱུ་འཕྱི་མཚོང་།	quantum jump
ཆགས་དམ་ཆེས་སྐྱེད།	condensed chromatin	ཆད་རྒྱུ་ཕྱོགས་འིག་	quantum mechanics
ཆགས་ཐྱིར།	compact disc (CD)	ཆད་རྒྱུ།	quantum
ཆགས་ཐྱིར།	sieve plate	ཆད་ལྗན་དཔེ་ཆད།	standard model
ཆགས་འབྱེད།	dialysis	ཆད་ཕལ།	scale (v)
ཆགས་རྩས།	compact bone	ཆད་འབྲས་འིག་ལ།	scaling
ཆགས་མེད་ཕྱོད་འབྲུན།	low-resolution image	ཆད་ཤིམ། ཆ་ཆད།	magnitude
ཆགས་མེད་ཆེས་གཞུགས།	decondensing chromosomes	ཆན་ཐེབ་ཐུངས་ཐོ།	grouped data
ཆགས།	resolution	ཆན་ལ།	class
ཆང་ཐུངས།	integer	ཆན་འིག་གི་ཐུངས་འམ།	scientific method
ཆང་ལྗན་འབྲུན་བ།	chambered nautilus	ཆན་འིག་ལྗན་ཕྱོད།	junk science
ཆང་འབྲུ།	larvae	ཆན་འིག་རྒྱས་མ།	pseudoscience
		ཆན་འིག་གསར་འཛེའི་བཞེ་བོ།	structure of scientific revolutions

ཚིན་ཚྱུན་ཞན་པ། hyposensitivity
 ཚིན་སྒྲུམ། detection chamber
 ཚིན་དང་འཕེལ་བ། ཚིན་སྒྲུན་
 འཕེལ་བ། ཚྱུན་འབྲིས། sensitization
 ཚིན་ཆས། detector
 ཚིན་ཚྱན། core affect
 ཚིན་བ། sense
 ཚིན་བྱེད་ཀྱི་དབང་ལོ། sensory
 ཚིན་བྱེད། དབང་ལོ། sensor
 ཚིན་ཚྱུང་། affect
 ཚིན་འཛིན་མ་ལག། detection system
 ཚིན་སྒྱུད། ཚིན་གཞུགས་བྱ་བ། chromatin
 ཚིན་འཕམས། chromosphere
 ཚིན་གཅིག། monochrome
 ཚིན་གཅིག་གི། monochromatic
 ཚིན་གཅིག་མཐོང་ཚིན། monochromatic vision
 ཚིན་གཅིག་འོད་ཟེར། monochromatic light
 ཚིན་བཅས་དབང་བྲ། chromoplast
 ཚིན་མདའ། paint gun
 ཚིན་བྱང་། ཚིན་གཞུགས། chromosome
 ཚིན་ལྷང་བཞེ་ཚྱུར། chromosomal
 alteration
 ཚིན་མེད་དབང་བྲ། leucoplast
 ཚིན་གཞི་ཆགས་ཆས། color filter
 ཚིན་གཞུགས་ X / ཚིན་བྱང་ X X chromosome
 ཚིན་གཞུགས་ Y / ཚིན་བྱང་ Y Y chromosome
 ཚིན་གཞུགས་བྲུ་ཅིས། karyogram
 ཚིན་གཞུགས་བརྗེད་ཀྱི། karyotype
 ཚིན་གཞུགས་ཡ་ཀར། chromatids of
 chromosomes
 ཚྱ་ཁྱུང་། ཁུ་ལོ་ཅིན། chlorine
 ཚྱ་ཁྱུང་ཁྱེས་རྩལ། chloride
 ཚྱ་གཤེར། saline
 མཚན་ཉིད་ལྡན་པ། typical
 མཚན་ཉིད་མི་ལྡན་པ། atypical
 མཚན་གཉིས་མ་ཉིད། hermaphrodite
 མཚན་གཉིས་དང་བཞིན། hermaphroditism
 མཚན་མཐོང་། night vision
 མཚན་ཚྱུང་། nocturnal

མཚན་འབྲུམ། genital herpes
 མཚན་མདེ་བྲང་གཞི། gonorrhea
 མཚན་མདེ་བྲ་ཕྱང་། ཉགས་ཀྱི་བྲ་
 ཕྱང་། འཕམ་ཆས་བྲ་ཕྱང་། sex cells
 མཚན་མདེ་ཚྱན་ཆས། sex hormone
 མཚན་མདེ་ཚིན་ཕྱང་། (མཚན་
 ཕྱང་།) sex chromosome
 མཚན་མཐེད། genital warts
 མཚན་གས། discredit
 མཚན་ས་ཀྱང་ལྟོག་འགལ། monosynaptic reflex
 མཚན་ས་མང་ལྟོག་འགལ། polysynaptic reflex
 མཚན། (ཁོག་རྩལ་གྱི་དེ་གས་ཤིག) strange
 མཚན་ས་ཀྱི། synchrony
 མཚན་ས་བཅོས། བཅོས་མ། simulation
 མཚན་ས་བཅུད་དབང་ཆ་ལྟེ། comparative
 དངོས་ཚན་ཤིག། neurobiology
 མཚན་ས་པའི། (མཚན་མཚུངས།) harmonic
 མཚན་ས་ཕྱགས། corresponding force
 མཚན་པ། pharynx
 མཚེ་མ་གཉིས་ལྡན་གྱི་གཞུགས། corpora
 བཞི་ལྡན་བྱང་གཞུགས། quadrigemina
 མཚེ་ཁྱག་ཆ་རྒྱུན། Gulf Stream
 མཚེ་ཁྱིང་། ཁྱིང་བྲན། island
 མཚེ་རྒྱས་དྲུས་དབས། ordovician period
 མཚེ་ཆགས་ལྟེ་དངོས་ཤིག་པ། marine biology
 མཚེ་རྩ་མ། hippocampus
 (hippocampi)
 མཚེ་རྩ་མཐའ་འཁོར་ཁྲུང་བྱན། parahippocampal
 (PHC) cortex
 མཚེ་རྩ་མཐའ་འཁོར་ཐེ་རྒྱུད། parahippocampal
 gyrus
 མཚེ་གནས་ཐེ་ཨོང་། མཚེ་གྲང་། sea urchin
 མཚེ་བྱན་བྱ་ཨོ། sea snail
 མཚེ་འབྲུ་ཀར་མདོ། cephalopod
 (མཚེ་འབྲུ) ཁི་ལིལ། Krill
 མཚེ་འབྲུ་ཚྱ་གཉིས། amphioxus
 མཚེ་འབྲུ་རལ་ཐེང་། squid
 མཚེ་འབྲུ་མི་ལི། crinoids
 མཚེ་འབྲུ། marine worms
 མཚེ་རྩ་ལྟོག་ཚྱ། kelp

མཚོ་གཡོང་།	plankton	འཚོ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་།	oxidization
མཚོ་ལག་	inlet	འཚོ་རྒྱུ་མེད་པའི་ཁྲག་	deoxygenated blood
མཚོན་ཉུག་སྒྲུབ་།	symbol	འཚོ་རྒྱུ་དུས་ཚུལ་།	aerobic exercise
མཚོན་མདངས་མཛོང་ཚོང་།	color vision	འཚོ་ལ་ཞིབ་།	exploration
མཚོན་བྱེད། རྒྱུ་པ། མཚོན་གཞི། དཔེ།	representation	ཇེ་ལོ་མང་རུ་ཁྲུག་།	xylose
འཚོག་གཟན་པ།	filter feeder	འཚོ་མ་གླིང་དབྱེས་གནས་ཀྱི་ལམ་	geocentric system
འཚོར་རྒྱུན་།	trophic factor	དབྱེས་གནས་།	geocentric model
འཚོར་རྒྱུ་རྒྱུ་དུས་ཚུལ་།	growth cone	གཞི།	entanglement
འཚོར་རྒྱུ་། རྒྱུ་འཕེལ་།	growth	འཛིན་རྒྱུ་ལྷན་སྦྲེལ་འཛིན་ཅོད་།	executive control
འཚོར་རྒྱུ་དབང་ཆའི་རྒྱུ་དངོས་ཤིག་པ།	developmental neurobiology	ཚོགས་།	network
འཚོར་དུས་།	growing season	འཕྱུ་ཕུ་ཉུག་དཔེ། (རྒྱུ་ནད་མ་པ་ཉ།)	tetanus
འཚོར་འཕེལ་རྒྱུ་དངོས་ཤིག་པ།	developmental biologist	འཕྱུ་ཕུ་ཉུག་བརྒྱུ་ལ།	meningitis
འཚོར་འཕེལ་རྒྱུ་དངོས་ཤིག་པ།	developmental biology	ཇེ་ལོ་བ།	tile
འཚོར་འཕེལ་།	development	ཇེ་པ་རྒྱུ་ལ།	biogas
འཚོར་ལོངས་སྤྱོད་གཞིར་།	growth hormone	ཇེ་སྤྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་།	chemosynthesis
འཚོར་འདོན་།	secrete	ཇེ་སྤྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་།	chemical stimuli
འཚོར་བ།	fluoresce	ཇེ་སྤྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་།	chemical structure
འཚོར་ཇེ་སྤྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་།	fluorescing element	ཇེ་སྤྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་།	chemical bond
འཚོར་ཇེ་སྤྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་།	phosphor	ཇེ་སྤྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་།	chemical bonding
འཚོར་འོད་དབྱེད་ཆས་།	stroboscope	ཇེ་སྤྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་།	chemical reaction
འཚོར་འོད་དབྱེད་ཞིབ་།	stroboscopic study	ཇེ་སྤྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་།	chemical weapon
འཚོར་འོད་།	strobe light	ཇེ་སྤྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་།	chemical digestion
འཚོ་ཁམས་། འཚོ་རྒྱུ་།	biome	ཇེ་སྤྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་།	chemoreceptor
འཚོ་བརྒྱུད་ རྒྱུ་ ༡༡	vitamin B12	ཇེ་སྤྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་།	chemical signals
འཚོ་བརྒྱུད་།	nutrition	ཇེ་སྤྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་།	chemical energy
འཚོ་བརྒྱུད་།	vitamin	ཇེ་སྤྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་།	chemoattractant
འཚོ་བརྒྱུད་། བརྒྱུད་ཇེ་སྤྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་།	nutrient	ཇེ་སྤྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་།	chemotactic signaling
འཚོ་རྒྱུ་ལྷན་སྦྲེལ་བཞིན་།	heterotroph	གཞིར་།	
འཚོ་གནས་གོ་བབས་།	niche	ཇེ་སྤྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་།	chemorepellent
འཚོ་འཕྲོད་།	fitness	ཇེ་སྤྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་།	rate of reaction
འཚོ་རྒྱུ་།	oxygen	ཇེ་སྤྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་།	chemical formula
འཚོ་རྒྱུ་ལྷན་སྦྲེལ་ཁྲག་།	oxygenated blood	ཇེ་སྤྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་།	chemist
འཚོ་རྒྱུ་ལྷན་སྦྲེལ་མདངས་ལྷན་སྦྲེལ་།	deoxyribonucleic acid	ཇེ་སྤྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་།	chemoautotroph
འཚོ་རྒྱུ་ལྷན་སྦྲེལ་མདངས་ལྷན་སྦྲེལ་།	deoxyribose	ཇེ་སྤྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་།	chemistry
འཚོ་རྒྱུ་ལྷན་སྦྲེལ་།	oxidize	ཇེ་སྤྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་།	isomerase
		ཇེ་སྤྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་།	isoleucine

ཇམ་མཐུངས་མི་ལྷ།	isocitrate	ཞན་ཕྱགས།	weak force
ཇམ་ཉེ་ར་ལེ་ཡིཏ།	herapathite	ཞབས་ཀྱི་བརྩ་ལེན་ཆ་བྱན།	basal dendrite
ཇི་ཁྱིམ་གྱི་གནད།	ciliary muscle	ཞབས་གནས་གོང་བ།	basel nucleus
ཇི་ཁྱིམ།	ciliary body	ཞབས་གནས་ར་འདྲས།	basal ganglia
ཇི་ལྷ་ཅན།	ciliate	ཞབས་གཟུགས།	basal body
ཇི་ལྷ།	cilia	ཞར་བྱང་ཐོན་འབྲས།	by-product
ཇུ་ཕྱགས།	fictitious force	ཞིན་ཤིན་ལྷན་གྱི་རྒྱབས་ཀྱི་	Schrodinger's wave
ཇུན་རྒྱལ།	chronic liar	མཉམ་རྩིས།	equation
ཇུགས་པའི་འདུ་བྱེད་མ་ལག་	complete digestive	ཞིག་འཁྲུང་གཏོང་བ།	catabolize
system	system	ཞིག་འཁྲུང།	catabolism
ཇུགས་པའི་གནོན་ཕྱགས།	absolute pressure	ཞིག་པའི་རྩམ་རྒྱུར།	catabolic reaction
ལ་ས་ཡིང་ལེན་རྩེ་ལེན་པ།	vasopressin receptor	ཞིག་བྱེད།	decomposer
ཡཏ།	watt	ཞིག་རྒྱུར་རྒྱེད་ཐེལ།	lytic cycle
ཡན་ཏེ་རྒྱན་ཆས།	Van de Graaff	ཞིང་ཅིག་	vole
generator	generator	ཞིབ་འཇུག་ཉམས་ཞིབ།	research
ཡིན་ཀྱི་གནས་སྤོའི་བརྟན་གྲངས།	Wien's displacement	ཞིབ་དབྱེད།	study
constant	constant	ཞིབ་བཤེད།	survey
ཡིལ་ཀིན་སན་མི་མཉམ་ལྷ་རྒྱབས་	Wilkinson microwave	ཟུགས་གྲངས། རྩད་གཞི།	parameter
འཛེལ་མདའ།	anisotropy probe	ཟུན་རྒྱུད།	fuse
(WMAP)	(WMAP)	ཟུན་རྩོ།	igneous rock
ཡིལ་ཀིན་སན་མི་མཉམ་འཛེལ་	wilkinson anisotropy	ཞིང་གཤགས་དབྱས་མ། (ཞིང་	midsagittal
མདའ།	probe	གཤགས་བྱས་པའི་དབྱས་ཀྱི་ཆ།)	
ཡེ་ལིན། (ཡེ་མོ་ཞི་རྒྱུར་རྩམ་)	valine	ཞིང་གཤགས།	sagittal
ཡེར་ཞིག་ས་བྲལ།	Wernicke's Area	ཞིན་གོར།	obsessive
ཡེལ་ཐོན།	blue whale	བཞམས་བསྐྱེད་གས་འབས།	counseling and talk
ཡེལ་ཆག་	voltage drop	therapy	
ཡེལ་ཉན་རྒྱ་བཅད་རྒྱ་ལམ།	voltage-gated	བཞི་རྒྱུར་རྩ་བ།	fourth root
channels	channels	བཞི་ཆའི་གནས་འིམ།	quartile
ཡེལ་ཚད་རྒྱུར་ཆས། རྒྱུར་ཆས།	transformer	བཞི་ཕྱན་དྲམ་རབས།	quaternary period
ཡེལ་ཚད་གཙོག་ཆས།	step-down	བཞི་ཆེགས་གོང་བ།	tetrad
transformer	transformer	བཟུ་ཁ།	solution
ཡེལ་ཚད་འཇལ་ཆས།	voltmeter	བཟུ་བ།	dissolve
ཡེལ་ཚད་ཐུར་ཆས།	step-up transformer	བཟུ་བ།	melting
ཡེལ་ཏ།	volt (V)	བཟུ་བྱེད།	solvent
ཞག་རྩེ་འདུས་རྩམ།	steroid	བཟུ་མི་བྱབ་པ།	insoluble
ཞག་རྩེ་ཐོན་རྩམ།	steroid hormone	བཟུ་ཚད།	melting point
ཞག་རྩེ།	sterol	ཟ་བྱེད་ཟ་བྱང་།	phagocytic cells
ཞག་གཟུགས།	liposome	ཟ་བྱེད་ཟ་བྱང་གི་ལས་རྩལ། ཟ་	phagocytosis
ཞག་ལི་ཆེལ།	lipid	བྱང་འབྱུང་འཛིན།	
ཞན་ཆ།	defect		

ཁྱིམ་ཕྱོད།	hemisphere	གཞུགས་དགས་པའི།	macroscopic
ཁྱིམ་ཚུ།	globular cluster	གཞུགས་གསོ། (གཞུགས་ཕྱང་ བརྒྱུད་གསོ།)	physical restoration
ཁྱིམ་ཟེགས་མ་ཕྱང་།	granular cell		
ཁྱིམ་གཞུགས།	sphere	གཞུང་བ། (ཉར་བ།)	register
རྒྱག་བྱ།	drag	གཞུང་བ། (ཉར་བ།)	record
རྒྱག་ཕྱགས།	repulsion force	གཟེད་བྱིབས།	rhombus
རྒྱས་འགྲལ་ཉྑན་ཆས།	oscilloscope	གཟེད་རྒྱུན།	hyperalgesia
རྒྱས་འགྲལ་རྒྱས་ཕྱོད།	oscillatory frequency	བཟང་ཕྱོགས་ཀྱི་སེམས་ཚུང་།	positive emotion
རྒྱས་འགྲལ།	oscillation	བཟང་ཕྱོགས་ཀྱིས་བསྐྱད་པའི་ སེམས་ཚུང་།	positively charged emotion
རྒྱས་ཕྱོད་ཁྱབ་ཆུལ་རྟེན་མིག་	frequency distribution table	བཟང་རྒྱངས།	noble gas
རྒྱས་ཕྱོད་ཁྱབ་ཆུལ།	frequency distribution	བཟོ་རིག་	engineering
རྒྱས་ཕྱོད་ཨྱོག་ཕྱོད། (རྒྱས་ཨྱོག་)	frequency modulation (FM)	བཟོ་རིག་འཆར་འགོད་པ།	engineer
རྒྱས་ཕྱོད་དྲུམ་ཚན།	frequency band	བཟོ་ལས་འཕྲད་འཁོར་།	industrial flywheel
རྒྱས་ཕྱོད་དོན་འབྲེལ།	frequency interpretation	བརྒྱག་ཕྱགས།	force of repulsion
རྒྱས་ཕྱོད་ཚད་ཅིན།	frequency ranges	འོ་ལྷ་ཡལས་རྒྱུར།	lactic acid fermentation
རྒྱས་ཕྱོད།	frequency	འོ་ལྷ་ལྷན་ཆས།	prolactin
རྒྱས་བའི་འགྲལ་རྒྱུད།	oscillatory motion	འོ་ལྷ་འབབ་རྒྱུད།	cetaceans
གཟའ་ཁྲད་བརྒྱུད་གཞི།	astronomical unit	འོ་ལྷ་འབབ་རྒྱུད།	lactation
གཟའ་འབྲུག་ཕྱོད་ཕྱང་།	planetary nebula	འོ་ལྷ་འབབ་རྒྱུད་ཆས།	lactic acid
གཟའ་གནམ་རྒྱལ།	uranus	འོ་ལྷ་འབབ་རྒྱུད་ཆས།	lactose
གཟའ་པ་སངས།	venus	འོ།	inferior
གཟའ་ཐུན་པ།	saturn	འོ་གཞིན།	subiculum
གཟའ་ཕྱར་བ།	jupiter	འོ་གཞིན་གསུམ།	ventral
གཟའ་བར་བལ་རྒྱལ།	interplanetary dust	འོ་གཞིན་ཕྱང་ཕོ།	inferior colliculus
གཟའ་མིག་དམར།	mars	འོ་གཞིན་ཕྱང་ཕོ།	ventral horn
གཟའ་མཚོ་རྒྱལ།	neptune	འོ་གཞིན་ཕྱང་ཕོ།	luminous intensity
གཟའ།	planet	འོ་གཞིན་ཕྱང་ཕོ།	speed of light
གཟའ་ཚད།	gradient	འོ་གཞིན་ཕྱང་ཕོ།	photosynthesis
གཟེ་བརྒྱུད་འབྲལ་རྒྱུད།	delusion of grandeur	འོ་གཞིན་ཕྱང་ཕོ།	phosphorus
གཞུགས་འབྲུར་ལོག་པ།	morphology	འོ་གཞིན་ཕྱང་ཕོ།	phosphate
གཞུགས་འབྲུར།	metamorphosis	འོ་གཞིན་ཕྱང་ཕོ།	white light
གཞུགས་བཙོས། (གཞུགས་ཕྱང་ ཉམས་གསོ།)	physical repair	འོ་གཞིན་ཕྱང་ཕོ།	photovoltaic power sheets
གཞུགས་ནག	blackbody	འོ་གཞིན་ཕྱང་ཕོ།	photovoltaic solar cell
གཞུགས་ནག་འབྱེད་འཕྲོ།	blackbody radiation	འོ་གཞིན་ཕྱང་ཕོ།	photovoltaic ink
གཞུགས་ཕྱང་གཉིས་འབྱེ།	mitosis	འོ་གཞིན་ཕྱང་ཕོ།	photovoltaic cell
		འོ་གཞིན་ཕྱང་ཕོ།	photosphere

ཡུལ་ཅན་གྱི་ཉམས་ཚུངས།	subjective experience	རག་གི་རྩིས་ཆས།	brass instrument
ཡུལ་ཅན་དོན་འབྲེལ།	subjective interpretation	རགས་བཅུད།	macronutrient
ཡུལ་དེམས།	endemic disease	རགས་ཟ།	macrophage
ཡི་གཞི་དུ་བསྐྱལ་ཆེན།	Precambrian era	རང་སྐྱལ་སྐྱུན།	self-induction
ཡི་ཤུ་ཁྱབ་སྤེལ་རིང་ཕྱགས།	Evangelism	རང་སྐྱལ་ནང་རྒྱ།	reaffERENCE
ཡི་འཁོར།	precess	རང་སྐྱེད་ནང་འགོག།	active immunity
ཡི་འཁོར།	precession	རང་སྐྱེད་རྒྱས་པ།	self-replicating
ཡི་འཁྱོག།	deflection	རང་སྐྱོང་།	autonomic
ཡི་འཁྱོག།	distortion	རང་ཁོངས་འགོག་བྱུངས་སྐྱོང་།	self-antigen
ཡི་ཆས།	apparatus	རྒྱས།	trans
ཡི་ཐོབ་མཁའ་དབྱིངས་ཞིབ་	European Space	རང་འཁོར།	circular question
དཔྱེད་ལྷན་ཁང་།	Agency	རང་འཁོར།	rotation
ཡི་ཐོབ་ལྷ་རྒྱལ་ཉམས་ཞིབ་	European Council for	རང་འབྱེད།	passive transport
ལྷན་ཁང་།	Nuclear Research	རང་འགྲུལ་འཁྱུངས།	automatic washing machine
ཡིངས་ཁྱབ་འབྲེན་ཕྱགས་ཀྱི་	law of universal	རང་འགྲུལ་རྒྱས་འཛིན་འཁོར་ལོ།	autonomous clock
གཏན་ཁུམས།	gravitation	རང་འགྲུལ་དབང་རྩ་མ་ལག།	autonomic nervous system
ཡིངས་ཁྱབ་སྤྱོད་ཆོར།	universal emotion	རང་འགྲུལ།	automatic
ཡིངས་འདུས་བབས་ལམ།	holistic approach	རང་འགོག་ནད་གཞི།	autoimmune disease
ཡིངས་ཁྲེས།	totally elastic	རང་འགོག་རང་གཤེས།	autoimmunity
ཡིངས་སྒྲིབ།	general anesthesia	རང་བསྐྱར་ཆ་སྒྲིམས་ཀྱི་རྩ་བ།	root-mean-square
ཡིངས་མཛུངས།	congruence	རང་ཆོས།	characteristic contrast
ཡིངས་གསལ། (ཡིངས་རྒྱུ་གས་	complete dominance	རང་ཉིད་བསྐྱར་བཟོ།	self-renew
གསལ་བ།)		རང་འཕེམ་འཕྲུག་སྐྱོན།	autism spectrum disorder (ASD)
ཡིད་ཚད་ཀྱི་རྣམ་གཞག།	theory of everything	རང་འཕེམ།	autism
ཡིན་ཉན། ཁྱད་ཆོས།	attribute	རང་འདྲིམས།	cohesion
ཡིབ་རྒྱས།	stapes	རང་བབས་གཞིས་ཚད།	proper mass
ཡིལ་ང།	raster	རང་བྱུང་ཁམས་ཀྱི་གཤེག་	uniformity of nature
གཡས་མཐའི་འཕར་རྩ།	right marginal artery	མཚུངས་རང་གཤེས།	
གཡས་ལག་ཁུམས་རྩིས།	right-hand rule	རང་བྱུང་གི་ལོ་རྒྱུས།	natural history
གཡོ་འཕྲུལ།	aberration	རང་བྱུང་རྟེན་པ།	natural rewards
གཡོ་འགྲུལ།	movement	རང་བྱུང་ཉམ་ཐུབ་ཅིག་པེ།	natural philosophy
གཡོ་བྱེད།	oscillator	རང་བྱུང་ལྷ་སྤྱོད་ཅིག་པེ།	mathematical
གཡོ་མེད་ཁྱིལ་རྩ།	still water	རྩིས་རྩ་དོན།	principles of natural philosophy
ར་ཆང་རྩེན་བྱ།	thymus	རང་བྱུང་ཐོན་ཁུངས། རང་བྱུང་།	natural resource
ར་ཐེག།	field lines	ཐོན་རྩས།	
ར་འདུས་རྣམ་གཞག།	unified field theory	རང་བྱུང་འདེམས་སྐྱུག།	natural selection
ར་བ་སྐྱལ་སྐྱུན། ར་བ་ཁྱབ་འབྱེད།	field induction		
ར་བ།	field		

རིགས་རྒྱུ་མཚུངས་ཤིང་། genetic fingerprint
 རིགས་རྒྱུ་རིག་པ་བ། geneticist
 རིགས་རྒྱུ་རིག་པ། genetics
 རིགས་རྒྱུ་བཞེད་ཆོག་ས། genetic screening
 རིགས་རྒྱུ་གསལ་བརྒྱ། genetic code
 རིགས་རྒྱུ་གསོ་བའམ། gene therapy
 རིགས་རྒྱུ། gene
 རིགས་ལམ་ཁྱེ་ཉིན་གཞི། seat of reasoning
 རིགས་སང་ཏུ་ས་རབས། age of enlightenment
 རིགས་བསྐྱེས། hybrid
 རིགས། (ཉི་རིགས་) species
 རིང་མཐའ། apogee
 རིང་མཐོང་། རྒྱང་མཐོང་། farsighted
 རིང་ཚད། དུམ་ས། length
 རིད་པ། རིད་རྒྱུན། ཉམས་རྒྱུན། atrophy
 རིན་འཇལ་ཡ་ལན། evaluative response
 རིན་ཐང་འཇལ་བ། evaluate
 རིན་ཐང་བཟང་ལྷན་ས་ཀྱི་རང་གཤིས། value-neutrality
 རིམ་འཕྱར་འོང་ཕྱག་ས། gradualism
 རིམ་ཆ། order pair
 རིམ་བཟུ། phased out
 རིམ་པ། stratum
 རིམ་བུལ། randomness
 རིམ་གསོག་རྒྱས་བྱངས་ཤི་ཏུ་མིག་table cumulative frequency
 རིམ་གསོག་རྒྱས་བྱངས་cumulative frequency
 རི་རྒྱ་ལྷེ་ལ་ཅ་འཇིན། ritz combination
 རྩ་ཕི་ནི་ཁུག་ཕྱེ། principle ruffini endings
 རྩ་ཕི་ཕྱེ་ལེན་པ། ruffini receptor
 རྩ་ཕི་ཅ་ཕྱེ། ruffini corpuscles
 རྩ་མི་ཁོ། RuBisCo (ribulose bisphosphate carboxylase)
 རྩ་བའི་བྱ་འཛིངས། bone matrix
 རྩ་འབྱར་པ་རྒྱིམ་ཕ་བྱང་། skeletal muscle cell
 རྩ་འབྱར་པ་གནད། རྩ་འབྱར་skeletal muscle
 རེ་རྒྱིམ།
 རེ་ཁྲར། radar

རེ་ཁྱིམ་ས། radium
 རེ་རྒྱ་མཐོང་རྒྱས། ribose
 རེ་རྒྱ་ཉིང་ཏུ་ལ་བྱང་རྒྱ། ཉིང་མངས་ཉིང་ཏུ་ལ་བྱང་རྒྱ། ribonucleotide
 རེ་རྒྱ་ལྷེ་གཟུགས། ribosome
 རེ་རྒྱ་ལྷེ་བཟུགས། polyribosomes
 རེ་རྒྱ་ལྷེ་རྒྱས། ribozyme
 རིག་ཏུ་ག་གཉན་མིན། HIV
 རིག་ཏུ་ག་གཉན་མིན། human immunodeficiency virus (HIV)
 རིག་ཆེད་ཉམས་རྒྱུན། asomatognosia
 རིག་ཆེད། touch
 རིག་བྱུག་allodynia
 རིངས་གཟུགས། rigid body
 རི་རྒྱ་ལམ་མིན་བྱ། rhizobium bacteria
 རི་བྲ། anatomical chart
 རི་ཁོང་མིན་རྒྱ་རྒྱས། rhodopsin protein
 རི་རྒྱ་མཐུད་ཏུ་རྒྱ། gustatory cortex
 རི་རྒྱ་མཐུད། taste bud
 རི་རྒྱ། taste
 རི་ཁྱེས། flavor
 རི་བཞུས། approximation
 རི་ལ་ཆས་བྱ་ཁག་band
 རི་ལ་དབྱངས་འདུ་རྒྱུ་ས། concert
 རི་ལ་དབྱངས་རྒྱུ་ས་ཁྲུང་། concert hall
 རི་ལ་མོ་མིག་པ། musicology
 རི་ལ་མེད་བྱ་ཁག་orchestra
 རྩངས་འཕྱར། evaporation
 རྩངས་འཕྱར། vaporization
 རྩངས་སྒྲུ་gas chamber
 རྩངས་སྒྲུ་དུ་གསལ་བྱེད། latent heat of vaporization
 རྩངས་བྱེད་མ་ལག་steam-heating system
 རྩངས་འདོན་རྒྱ་བྱ། gas discharge tube
 རྩངས་རྒྱུ་gasoline
 རྩངས་རྒྱུ་ཆེད་ཆེད་ལས། largest commercial steam system
 རྩངས་རྒྱུ་gaseous cloud

ལས་ཕྱོད་ཞན་ཆ།	inefficiency	ལས་ཆོར་ཁྲད་ཅིས།	somatosensory map
ལས་ཕྱོད།	efficiency	ལས་ཆོར་ཁྲད་ཕྱན།	somatosensory cortex
༡ ལས་རྒྱས། ༡ ཁོང་ཚད།	capacity	ལས་ཆོར་ཁྲ་པབ།	somatosensorial map
ལས་མཚུངས་བཀོད་པ།	analogous structure	ལས་ཆོར་གྱི་ཐུ་ཅིམ་ཁྲད་ཕྱན།	primary somatic sensory cortex
ལས་ཞུགས་དབྱ་ཆེགས་ལྗེ་ཉིང་།	active galactic nuclei (AGN)	ལས་ཆོར་གྱི་འབྲེལ་མཐུད་ཁྲད་ཕྱན།	somatosensory association cortex
ལས་ཞུགས་མ་ལག།	functional system	ལས་ཆོར་ནང་སྒྲུལ་བྱུང་ཁོག་ཀླུ་ལྔ་བཟུང་།	internal somatovisceral states
ལས་བྱེད་སྒྲིབས་འབྱོལ།	action potential propagation	ལས་ཆོར་སྒྲེལ་ལེན་པ།	somatosensory receptor
ལི་ཏེར།	liter (L)	ལས་ཆོར་བྱ་བ།	somatosensation
ལི་ནེ་འི་དབྱེ་ལྟགས།	Linnaean classification system	ལས་ཆོར་ཆོར་བྱེད།	somatosensor
ལི་ཆེལ་ལྷན་ཆས།	lipase	ལས་ཆས་བསྐྱར་སྒྱིག་(ཁྲི་མེན་མེ་བསྐྱར་འབྲིག་) D-J མཐུད་སྒྱུར།	somatic recombination (DNA rearrangements) D-J join
ལི་ཆེལ་ཟིམ་གཉིས།	lipid bilayer	ལས་ཆས་བསྐྱར་སྒྱིག་(ཁྲི་མེན་མེ་བསྐྱར་འབྲིག་) V-D-J མཐུད་སྒྱུར།	somatic recombination (DNA rearrangements) V-D-J join
ལིང་ཆེ། ལྷ་ཆེག།	lattice	ལས་ཆས་བསྐྱར་སྒྱིག་(ཁྲི་མེན་མེ་བསྐྱར་འབྲིག་) V-J མཐུད་སྒྱུར།	somatic recombination (DNA rearrangements) V-J join
ལི་མི་འི་ལྷན་ནད།	listeriosis	ལས་བྱེད་མ་ལག་ལྟར་གྱི་ལས་ཆས་བསྐྱར་སྒྱིག་(ཁྲི་མེན་མེ་བསྐྱར་འབྲིག་) V-J མཐུད་སྒྱུར།	immune immunity system
ལུ་སིན།	leucine	ལས་བྱེད་མ་ལག་ལྟར་གྱི་ལས་ཆས་བསྐྱར་སྒྱིག་(ཁྲི་མེན་མེ་བསྐྱར་འབྲིག་) V-J མཐུད་སྒྱུར།	immunology
ལུག་གཞུག།	deltoid	ལས་བྱེད་མ་ལག་ལྟར་གྱི་ལས་ཆས་བསྐྱར་སྒྱིག་(ཁྲི་མེན་མེ་བསྐྱར་འབྲིག་) V-J མཐུད་སྒྱུར།	humoral
ལུག་བྱ་ཁོང་བྱ།	caudate nucleus	ལས་བྱེད་མ་ལག་ལྟར་གྱི་ལས་ཆས་བསྐྱར་སྒྱིག་(ཁྲི་མེན་མེ་བསྐྱར་འབྲིག་) V-J མཐུད་སྒྱུར།	humoral immune response
ལུགས་ལྟོག།	converse	ལས་བྱེད་མ་ལག་ལྟར་གྱི་ལས་ཆས་བསྐྱར་སྒྱིག་(ཁྲི་མེན་མེ་བསྐྱར་འབྲིག་) V-J མཐུད་སྒྱུར།	humoral response
ལུས་ཀྱི་སྒྲོག་ཚད་ལོ་འགོད།	electrophysiological recording	ལས་བྱེད་མ་ལག་ལྟར་གྱི་ལས་ཆས་བསྐྱར་སྒྱིག་(ཁྲི་མེན་མེ་བསྐྱར་འབྲིག་) V-J མཐུད་སྒྱུར།	mind-body dualism
ལུས་ཀྱི་དྲུས་འཛིན་འཁོར་ལོ།	body clocks	ལས་བྱེད་མ་ལག་ལྟར་གྱི་ལས་ཆས་བསྐྱར་སྒྱིག་(ཁྲི་མེན་མེ་བསྐྱར་འབྲིག་) V-J མཐུད་སྒྱུར།	laser
ལུས་ཀྱི་དྲུས་འཛིན་གཞི་ལོ།	master circadian clock	ལས་བྱེད་མ་ལག་ལྟར་གྱི་ལས་ཆས་བསྐྱར་སྒྱིག་(ཁྲི་མེན་མེ་བསྐྱར་འབྲིག་) V-J མཐུད་སྒྱུར།	LASIK (Laser-assisted In Situ Keratomileusis)
ལས་ཀྱི་ཐ་ཕྱད།	somatic cell	ལས་བྱེད་མ་ལག་ལྟར་གྱི་ལས་ཆས་བསྐྱར་སྒྱིག་(ཁྲི་མེན་མེ་བསྐྱར་འབྲིག་) V-J མཐུད་སྒྱུར།	lysine
ལས་སྒྲི།	mollusk		
ལས་སྒྲི། (ལྷོ།)	mollusca		
ལས་ཚྭ།	body temperature		
ལས་གདོས་སྟོན་བྱུངས།	body mass index		
ལས་གནས་མ་ལག།	physiologic system		
ལས་གནས་མཚུངས་བྱུར་ཅིག་པ།	comparative anatomy		
རྩ་བཟུ་མཚུངས་བྱུར་ཅིག་པ།	physiologist		
ལས་གནས་ཅིག་པ།	physiology		
ལས་རྒྱུ་ཁྲ་པབ་ཀྱི།	somatotopically		
ལས་རྒྱུ་ཁྲ་པབ།	somatotopic map		
ལས་རྒྱུ་ཁྲ་པབ།	somatotopy		
ལས་ལྟངས་འབྱོ་ལྟགས།	physiological process		
ལས་ཚུལ།	mechanism		

ལེགས་ཤོས། འཚམས་ཤོས། ཡང་	optimal	ག་གནད་ཕྱང་ལྱུང་།	muscle tissue
མེ་ཆེ་ཕྱང་།		ག་གནད་ལ་རོངས།	amyotrophic lateral sclerosis (ALS)
ལེན་པ། རྟོན་བརྒྱུང་། རྟོན་རྟོགས།	detection	ག་གནད། ག་གླིང་།	muscle
བརྒྱུང་འཛིན།		ག་གླིང་ཚང་འདྲ། ཚང་འདྲ།	pupa
ལེན་ཅིག	receiver mouse	ག་མ་ཅན།	amniote
ལེབ་ལྷན་གྱི་རྟོགས་པ།	3 flavors of leptons	ག་མ་བཅག་དབྱུང་།	amniocentesis
ལེབ་ལྷན་ལྷན་གྱིས།	2 classes of leptons	ག་མ།	placenta
ལེབ་ལྷན་རྟོགས། ལེབ་ལྷན་	6 flavor of leptons	ག་ཆ།	sympathy
རིགས་རྒྱུག		ག་གཟན།	carnivore
ལེབ་ལྷན་	lepton	གན།	strip
ལེབ་ཆེས།	flat geometry	གན་ཕ་ཕྱང་།	Schwann cell
ལེས་བཤེག་གཏོང་བ།	lysing	ག་ལ་ལེག	spectral line
ལྷ་ཕྱེད་བཅེགས་འབབ།	compounded semi-annually	ག་ལ་ལེགས།	spectral type
ལོ་མའི་ནང་གི།	mesophyll	ཤི་ཆད། ཤི་གྲངས།	mortality
ལོ་མའི་ཆུ་བཞུགས།	age-sex structure	ཤི་ཕྱེད། ཤི་རོངས།	rigor mortis
ལོ་མའི་ཆུ་བཞུགས་ལེ།	ampullae of Lorenzini	ཤིང་རྩ་མོ།	woodpecker
ལོ་མའི་ཆུ་བཞུགས་ལེ།	Lorentz factor	ཤིང་གནས།	arboreal
ལོ་མའི་ཆུ་བཞུགས་ལེ།	Lorentz's contraction	ཤིང་ཕྱི།	wood lemming
ལོ་མའི་ཆུ་བཞུགས་ལེ།	compounded annually	ཤིང་ཆུས་ལེག་ཅིན།	lignin
ལོ་གྲུངས།	reciprocal	ཤིང་ཕྱུན།	bark
ལོ་གྲུངས།	abuse	ཕྱགས་ཀྱི་ལ།	exert force
ལོ་གྲུངས།	boomerang	ཕྱགས་ལེག་ལེ།	force carrier
ལོ་གྲུངས།	blind spot	ཕྱགས་ལེག་ལེ།	force multiplier
ལོ་གྲུངས།	blindsight	ཕྱགས་ལེག་ལེ།	four forces
ལོ་གྲུངས།	colitis	ཕྱགས་ལེག་ལེ།	force pair
ཕྱི་མའི་མའི་ཕྱི།	perimysium	ཕྱགས་ལེག་ལེ།	force field
ཕྱི་མའི་མའི་ཕྱི།	endomysium	ཕྱགས་ལེག་ལེ།	mechanics
ཕྱི་མའི་མའི་ཕྱི།	epimysium	ཕྱགས་ལེག་ལེ།	force
ཕྱི་མའི་མའི་ཕྱི།	muscle recoil	ཕྱང་ལང་།	skateboard
ཕྱི་མའི་མའི་ཕྱི།	muscle spindle	ཕྱན་ཆུ།	epithelial membrane
ཕྱི་མའི་མའི་ཕྱི།	muscular system	ཕྱན་པ།	epithelium
ཕྱི་མའི་མའི་ཕྱི།	musculoskeletal	ཕྱན་པ་ལེག་ལེ།	epithelial tissue
ཕྱི་མའི་མའི་ཕྱི།	musculoskeletal system	ཕྱན་པ།	grooves
ཕྱི་མའི་མའི་ཕྱི།	myofibril	ཕྱལ་ཁོང་།	crater
ཕྱི་མའི་མའི་ཕྱི།	electromyogram (EMG)	ཕྱལ་མདངས།	afterglow
ཕྱི་མའི་མའི་ཕྱི།	muscle fiber	ཤིས་གཞུགས། དྲངས་གཞུགས།	crystal
		ཤིས་པ།	perceive
		ཤིས་ཆུང་།	learning

ཤེས་སྒྲིབ་ཉམས་སྒྲིབ།	learning disabilities	གཤེད་སྒྱུག་མཐར་གནས་སྒྱུ་རྒྱས།	periaqueductal gray matter
ཤེས་ཚད་དང་མཐུ་ལ་བའི་སེམས་	conscious mental	གཤེད་སྒྱུག་སྒྱི་རྒྱས།	aquaporin
ཀྱི་བྱུང་བ།	events	གཤེད་མ། གཤེད་མེན། མེ་གནས།	pancreas
ཤེས་ཚད་དང་མཐུ་ལ་བའི་སེམས་	unconscious mental	གཤེད་མེད་རྒྱུང་གནོན་འཛུལ་	aneroid barometer
ཀྱི་བྱུང་བ།	events	ཆས།	
༡ ཤོ་གཞུགས་མ། ༡ རང་ཁྱུ་	cube	གཤེད་མེན་ཕྲ་ཕྱང་།	pancreatic cell
སྒྱུར།		གཤེད་གཞུགས་ཡང་རྒྱལ་གྱི་	liquid hydrogen
གཤག་དབྱུང།	dissection	ཕྱ་སྒྲིམ།	bubble chamber
གཤགས་ཁ་གཉིས་ལྗན་གྱི་བརྟག་	double slits	གཤེད་གཞུགས།	liquid
དབྱུང།	experiment	གཤེད་ལམ།	xylem
གཤགས་ཁ་གཉིས་ལྗན།	double slits	གཤོག་འཁོར།	turbine
གཤགས་ཁ།	slit	གཤོག་གོས་འཕྱར་ཁྲིང་།	wingsuit flying
གཤའ་དཀར།	nickel	གཤོག་ལྗན་གཏུམ་འབྱུག	avian dinosaurs
གཤེན་རྒྱལ།	Pluto	གཤོག་མེད་གཏུམ་འབྱུག	non-avian dinosaurs
གཤེན་གནས།	dead zone	གཤོང་།	trough
གཤེབ་འགྲུལ།	mingling motion	བཤང་བ།	stool
གཤེབ་ཐོག	parallel lines		
གཤེབ་ཐུལ་སྒྲིག་ལམ།	parallel circuit	བཤེད་ལབ་སྒྲིག་རྒྱལ་ཕྱ་ཤེལ།	scanning electron microscope (SEM)
གཤེབ་མེན་བརྒྱ་གཉོང་།	juxtacrine signaling	བཤེད་ལབ་འབྲུལ་ཆས།	scanner
གཤེབ་རིས་འཛོལ་ཕྱགས།	parallelogram rule	བཤེད་ལབ།	scan
གཤེབ་རིས།	parallelogram	བཤེད་འཕེགས་ཕྱ་ཤེལ།	scanning tunneling microscope (STM)
གཤེས་སྒྲིབ་དབང་ཆ་ཆན་རིག	behavioral neuroscience	བཤེད་རྩིས་དངོས་ཁམས་ཆན་	statistical physics
གཤེས་སྒྲིབ་རིག་པ།	ethology	རིག	
གཤེད་བཀོལ་གནོན་ཆས།	hydraulic press	ས་དཀར་དུས་རབས།	cretaceous period
གཤེད་འཕྱར།	condensation	ས་སྒྲིགས་འགྲུལ་སྒྱིད།	tectonic motion
གཤེད་ཉེན་རྩ་སྒྲིམ།	hydroskeleton	ས་ཁམས་དུས་ཚད།	geologic time scale
གཤེད་ཉེན་རྩ་སྒྲིམ།	hydrostatic skeleton	ས་ཁམས།	geosphere
གཤེད་དང་ཁ་ཕོ་འབྲུ་ཡའི་དཔེ་	fluid mosaic model	ས་ཁུལ།	local
ཆན།		ས་སྒྲིག	grounding
གཤེད་ནང་བྲ་ཆོགས་འཛུལ་པོ།	smooth endoplasmic reticulum (smooth ER)	ས་ཕྱང་།	mound
གཤེད་ནང་བྲ་ཆོགས་འཛུལ་པོ།	smooth ER	ས་བབ་ཀྱི།	topographical
གཤེད་ནང་བྲ་ཆོགས་རྩུབ་མོ།	rough ER (Nissl body)	ས་བབ་སྒྲིན་དཔེ་གོ་ལ།	topographic globes
གཤེད་ནང་བྲ་ཆོགས་རྩུབ་མོ།	rough endoplasmic reticulum (rough ER)	ས་བོན་འདུས་སྒྲིང་།	zygote
གཤེད་ནང་བྲ་ཆོགས།	endoplasmic reticulum	ས་བོན་འབྲེས་སྒྲིང་།	fertilization
གཤེད་ནང་བྲ་ཆོགས།	endoplasmic reticulum	ས་བོན་ཕྲ་ཕྱང་།	germ cell
གཤེད་ལབ་དབྱིས་སྒྱུད།	condensation coil	ས་བོན་མེན་བྱ། བསམ་སེའུ།	gonad
		ས་ཆན་རྩུས་པ།	geothermal energy

ས་འོག་གི་ཆུ། groundwater
 ས་ཡ། མེ་ལྷ། mega-
 ས་ཡི་རྩོམ་ལྗོངས། cytokine
 སྤྲུལ་ཁྲུག་རིམ། sine curve
 སྤྲུལ་རྒྱུ་བས། sine wave
 ས་ཡོལ། mantle
 ས་ཕྱུག། སྤྲུལ་ཕྱུག། crust
 ས་གཤེད་ས་རིག་པ། geology
 སག་མི་ཉིལ་ཁོ་མེ་ ཕྱུང་ཆས། succinyl-CoA
 synthetase
 སད་རྒྱུ་སྐྱོང་བ། priming
 སད་གཉིད་འཁོར་ལོ། སད་གཉིད་
 འཁོར་རྒྱུ། sleep-wake cycles
 སད་ལྡང་ཚད་ཅིངས། spectrum of arousal
 སད་པ། awake
 སད་ཕྱེད་ཕྱེན་རྒྱ་ཆ་བྱ་མ་ལག། ascending reticular
 activating system
 སད་ཕྱེད་ཕྱེན་རྒྱ་ཆ་བྱ་མ་ལག། reticular ascending
 activating system
 སད་ཕྱེད་བྱུར་རྒྱ་ཆ་བྱ་མ་ལག། descending reticular
 activating system
 སད་ཕྱེད་ཆ་བྱ་མ་ལག། reticular activating
 system (RAS)
 སད་མི། homo sapiens
 སད་སྐྱོད་རྒྱུ་པ། activation energy
 སད་སྐྱོང་། arousal
 སད་སྐྱོང་། ཕྱེད་ལས་རྒྱུ་པ། activation
 (ཁྱིན་འབྲུག་ལས་པ།)
 སེའི་ཞོ་ལ། earth
 སེའི་འཕེན་ཕྱག་ས་ར་བ། gravitational field
 སེའི་འཕེན་ཕྱག་ས། gravitation
 སེའི་འཕེན་ཕྱག་ས། gravity
 སུལ་ཕྱི་ཤིལ། sulfhydryl
 སྤྲུལ་འཁོར་རྒྱུ། citric acid cycle
 སྤ་ཏུ་ཡི་རོ། Styrofoam
 སྤེག་རྒྱུ་ར་ལྷ། སྤ་ལྷ། citrate
 སྤེག་རྒྱུ་ར་ལྷ། སྤ་ལྷ། citric acid
 སྤྲོལ་རྒྱུ་འབྲས། stroop effect
 སྤྲོལ་བྱེད་ཆོ། stroop task

སྤྲི་ ༤ (འབྱེད་ཆེས་ ༤) CD4 (cluster of
 differentiation)
 སྤྲི་ ༩ CD8
 སྤྲི་ ༩+ (འབྱེད་ཆེས་ ༩+) CD8+
 སྤོན་ལ་ཕྱི་གཏན་ཁྲིམ་ས། snell's law
 སྤོག་རྒྱུར་ལྷ། succinate
 སྤོག་ཡང་འཕལ་ཁྲིན་ཆས། succinate
 dehydrogenase
 སྤོན་རིམ་སྤོན། འཆས་ spanish influenza
 རིམ་སྤོན་ཁྲིན། virus
 སྤལ་ཁྲེ། CPG
 སྤལ་ཁྲེ། (ཁྲོག་དབྱག་སྤོན་
 རྒྱུ་བ།) CPR
 སྤ་ལྷ་རྒྱུ་ཁྲིན། citrate synthase
 སྤལ་པ། Sirius
 སྤལ་པེར། beech tree
 སྤོར་རྩོམ་ཁྲེ་ལེན་པ། serotonin receptors
 སྤོག་མ། sigma
 སྤམ་བརྒྱུད་རང་བཞིན། permeability
 སྤམ་བརྒྱུད་བྱེད་པ། permeable
 སྤམ་བྱུག་ས། absorption
 སྤལ་བརྒྱུད་ས་རབས། Silurian period
 སྤ་ལྷ། (ཁྲིང་བྱ་ལྷོག) oboe
 སྤ་ལྷ་ཅེས་ཚངས་ཕྱེད། Schwarzschild radius
 སྤོག་མང་པ། (སྤོག་མང་ཆས།) sucrose
 སྤོག་མང་པོ་མེ་ལེ་ཏ་ཆས་ triosephosphate
 མཆོངས་ཁྲིན་ཆས། isomerase
 སྤོན་ལྷན་འཛིང་བ། triple bond
 སྤོན་ལྷན། tri
 སྤོན་ཆེག་སྤོན་ས་རབས། Triassic period
 སྤོར་མིན། cytosine
 སེ་ལ་ཡི་ཏེ་འཕྱར་རྒྱུ། cepheid variable star
 སྤོན་ལྷན། སྤོན་ལྷན་ལྷན། morula
 སྤོན་ལྷན། (ཏེ་ཡི་ཏེ་ལྷན་ལྷན་
 ཏེ་ཡི་ཏེ་ལྷན་ ༥) serotonin (5-hydroxy-
 tryptamine)
 སྤོག་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན། segway human
 transporter
 སྤོན་ཏེ་མི་ཏེར། centimeter
 སྤོན་ཏེར། centaurus

མེམས་ཀྱི་དུས་ཚན་ནམ་གཞག modular theory of mind
 མེམས་ཀྱི་གནས་བབས། མེམས་བབས། mental state
 མེམས་ཀྱི་བྱེད་ཡིས། མེམས་ཀྱི་བྱེད་ཡིས། (མེམས་འགྲོས།) mental process
 མེམས་ཁམས་འཁྲུག་ཁྱེན། mental health disorder
 མེམས་ཁམས་འཁྲུག་ཁྱེན། psychiatric disorder
 མེམས་ཁམས་འཁྲུག་ཁྱེན། psychological disorder
 མེམས་ཁམས་ཁྲུན་པ། psychiatrist
 མེམས་ཁམས་ཡིག་པ། psychology
 མེམས་ཁམས་གསོ་བྱེད་ཡིག་པ། psychiatry
 མེམས་ངལ། མེམས་གནོན། stress
 གནོན་ཉེས།
 མེམས་ཅན་ཀྱི་ཡུལ། animal kingdom
 མེམས་ཅན་ཀྱི་གཤེས་སྟོན། animal behavior
 མེམས་ཅན་ལྗང་། animalcule
 མེམས་ཐུན་རང་བཞིན། sentience
 མེམས་ནད། mental disease
 མེམས་གནོན་སྐྱོད་པའི་གནས་སྐབས། stressful situation
 མེམས་གནོན། མེམས་ཀྱི་གནོན་ཉེས། mental stress
 མེམས་བབ་དཔྱག་པ། mentalizing
 མེམས་བབ་དཔྱག་པ། མེམས་ཤེས་རྒྱས་པ། theory of mind
 མེམས་དབང་ནད་འགོག་ཡིག་པ། psychoneuroimmunology
 མེམས་རྒྱལ། mind-wandering
 མེམས་འཚབ་འཁྲུག་ཁྱེན། anxiety disorder
 མེད་ཁུག་སྐྱེད་མེན། luteinizing hormone
 མེད་ཐིག macula
 མེད་ཐིག macula lutea
 མེལ་བ། cancel
 མེལ་སྒྲིམ་ཆད་ནགས། celsius scale
 མེལ་སྒྲིམ། celsius
 མོ་འཁྱེད། gear
 མེ་སྒྲིལ། gum

མོ་དབྱིབས་ཐེ་རྒྱད། dentate gyrus
 མོ་འབྲེལ་བཟག་དབྱེད་འབྱུལ་རུལ། dental laboratory technology
 མོ་རྩ་མི་པགས་ནད། མོ་ཁྱི་ཡ་མི་པགས་ནད། psoriasis
 མོ་ཁྱི་ལ། (མོ་ཁྱི་ལ་ཁྱི་ལ།) soma
 མོང་བཟ། go-signal
 མོན་སྐྱགས་ཅན། མོན་སྐྱགས་མེ་ཤིང་། angiosperm
 མོན་བལ། མོན་ཚད། disk
 མོན་བལ། མོན་ཚད། མོན་བལ། spore cup
 ཁུག་མ།
 མོན་བལ། མོན་ཕྱེ། མོན་ཐིག spore
 མོན་ཐིག་འཁྲུད་ཐོག། germline mutation
 མོན་ཐིག་ཤི་མེན་མི། germline DNA
 མོན་ཐེར། spore disk
 མོན་ཕྱེ་མྱག་ཆགས། sporozoa
 མོན་མེན་སྐྱལ་རྩལ་སྐྱོད་བྱེད་མེན་རྩལ། (GnRH) releasing hormone (GNRH)
 མོན་མེན་སྐྱལ་རྩལ། gonadotropin
 མོན། sporozoite
 མོང་ཁྱུན། cumulus cloud
 མོང་རྩས། spongy bone
 མོང་རྒྱད་གདོང་བྱག། elastic collision
 མོང་རྒྱད་མི་བྱེད་པའི་རང་བཞིན། inelasticity
 མོང་རྒྱད་མི་བྱེད་པའི། inelastic
 མོང་གནས་ངང་རྩལ། default mode
 མོང་གནས་བྱེད་ཆོགས། default mode network (DMN)
 མོང་གནས་རྒྱུ་དག། perfectly elastic
 མོང་གནས་ཀྱི་དེར་གཞུགས། elastic force
 མོང་གནས་གཤེར་གཞུགས་ཤིག་པ། hydrostatics
 མོང་མིན་རྒྱུ་དག་གི་རྒྱད་པ། perfectly inelastic collision
 མོང་མིན་ཀྱུགས། inelastic force
 མོང་མེད་རྒྱད་པ། inelastic collision
 མོལ་ལྷགས་དུས་རབས། carboniferous period
 མོ་མཆུ། rostrum

རྩ་ཆུལ་འཛུགས་ཆེན་མོ། Large Hadron
 Collider (LHC)
 རྩ་ཆུལ། hadron
 རྩ་གནས། splenium
 རྩ་ཕྱི་རྩེ་བྱུང་གི། retrosplenial cortex
 (RSC)
 རྩ་ཁྱུས། genu
 རྩ་ཕུང་། sclereid(s)
 རྩ་གཞུང་། གཞུང་རྒྱ། trunk
 རྩ་ཆུང་ས་འདྲ་ཆུང་ས་ཀྱི་གཞུང་། latent heat of
 sublimation
 རྩ་ཆུང་ས་འདྲ་ཆུང་ས། sublimation
 རྩ་ཕྱུག། corpus callosum
 རྩ་བཤོག་ ཁྱིས་ས། རྩིན་ཤོག་ film
 རྩིན་མཉམ་ཁྱུང་བ། equally likely events
 རྩིན་ཐིག་ world line
 རྩིན་ཕྱོད་ཀྱི་ནུས་ཀྱི་ཞུགས། theory of probability
 རྩིན་ཕྱོད། probability
 རྩིན་འཛུམས། antibacterial
 རྩིན་དྲུག་ bacterial toxins
 རྩིན་ནད། bacterial disease
 རྩིན་བྱ། bacteria (bacterium)
 རྩིན་བྱའི་གཏན་ཁ། bacterial infection
 རྩིན་བྱའི་ནད་ཁྱིན། bacterial pathogen
 རྩིན་ཇ་ ୧། bacteriophage T4
 རྩིན་ཇ། bacteriophage
 རྩུབ་མདའ། piston
 རྩུབས་འཁྱུར། cleavage
 རྩོ་ཕྱུང་། compost
 རྩོད་པ། craving
 རྩོ་ཁང་། sauna
 རྩོད་ས། incubation period
 རྩོག་ཆུན་གཞོད་པ། euthanasia
 རྩོག་ཆགས་རིག་པ། zoology
 རྩོག་ཆགས་ལས་མ་བྱུང་བའི་ཁྱུ། nonbiological sound
 རྩོག་ལྷན་ཆུང་དངོས། living organism
 རྩོག་ཐྱན་ཀྱི་ཕྱ་ཕུང་། living cell
 རྩོག་ལྷན། living being
 རྩོག་ཆུང་འཁྱུ་འདྲུག། aortic valve

རྩོག་ཆུང་འཁྱུག་ aortic arch
 རྩོལ་འབྱེད་པ་ ༡༠ Pioneer 10
 རྩོད་གསོ། རྩོད་པ། རྩོད་པ། retrieve
 རྩོད་ཕྱིད་པ། evocative memories
 རྩོད་ཁྱུས། stimulant
 རྩོད་གསོ་ཐོབ་ས་ཀྱི་འཁྱུ་ཕྱི་བསྐྱེད་པ། suggestibility
 རྩི་དི་མེན། cysteine
 གསར་བསྐྱེད། མེ་རྩོག་གསར་ Cenozoic era
 གསལ་ཁ་འདོན་པ། fine-tuning
 གསལ་འདོན་པ། (གསལ་ low definition (LD)
 ཞན།)
 གསལ་ཆ་དོད་པོ། (རབ་གསལ།) high definition (HD)
 གསལ་ཆུང་མེ་མེ་ལེ། recessive allele
 གསལ་ཆེ་མེ་མེ་ལེ། dominant allele
 གསར་ཆེད་ཀྱི་སྐབས་འབྱེད། context of discovery
 གསར་ཐོན་ཁྱུང་ཆོས། emergent properties
 གསར་བཞུ། code
 གསར་གནས་གཅིན་ལས། urogenital tract
 གསར་འདོད་སྐབས། Miocene
 གསར་དམིགས། pressure point
 གསལ་ཆད། brightness
 གསར་ཁྱུང་ས་དབས། neogene period
 གསར་བཟོད་ཆོག་འཆར། constructive
 imagination
 གསར་མིན་ཁྱི་ཁྱུས། acute-phase proteins
 གསར་མིན། acute-phase
 གསར་ཁྱུང་། neon
 གསར་ཁྱུང་འོད། neon light
 གསལ་ལེ་བ། vivid
 གསར་ཤོས་དུས་སྐབས། ཉེ་དུས། Pleistocene
 གསལ་བཤད། clarification
 གསུམ་བྱུང་ཡང་རྩུལ། tritium
 གསུམ་བྱེས་དབར་ཆ། trigeminal nerve
 གསུམ་ཁྱུང་ཆ་བ། cube root
 གསུམ་འདུས། རོ་བོ་གསུམ། Trinity
 གསེག་འཁྱུས་ཁྱུང་ཁྱུག་ grazing angle
 གསེག་ཁྱུང་ཁྱུག་ hypotenuse

གཞི་བཤད། རྒྱུ་བཤད། explanation
 གསེབ་འདུག། intercalation
 གསེབ་འདུག་བྱེད་ཀྱིན། intercalating agent
 གསེབ་ཚོང་མཁན། alchemist
 གསོ་བཙོས་སེམས་ཁམས་ཆན་རིག། clinical psychology
 གསོ་བཙོས་སེམས་ཁམས་ཆན་རིག་པ། clinical psychologist
 གསོ་བཤུས། healing
 གསོ་དབྱུག། therapy
 གསོ་བ། healing
 གསོག་འཛོག་ལྷ་ག། collection ducts
 གསོག་མཛོད། reservoir pool
 བསམ་གཏན། (ཡུལ་ལ་ཆེ་བཅིག་པའི་སྒྲིལ།) concentration (object-focused)
 བསམ་གས་རྒྱལ། composite particle
 བསམ་ཞིབ་ལེས་འཛིན་ལུགས། reflective cognitive style
 བསམ་སེའུ། ovary
 བསེལ་ཆས། cooler
 བསེལ་བྱེད་འཁོར་རྒྱུན། cooling cycle
 བསེལ་བྱེད་རྒྱུད་རིམ། cooling process
 བསེལ་བྱེད་མ་ལག། cooling system
 བསེལ་བྱེད་ཆན་པ། བསེལ་ཆན། cooling unit
 བསེལ་ཇུས། cooling agent
 བསྐྱང་ཆས། corrective thruster
 བསྐྱེ་ཆས། mixer
 བསྐྱེད་རྒྱུ་ཆས། electronic synthesizer
 བསྐྱེ་ལུགས། alloy
 ཏ་ལྷན་སིའི་ཆ་འཛིན། huygens' principle
 ཏ་ཅང་བྲ་བའི། microscopic
 ཏ་ལྷ་མཁའ་དབྱིངས་རྒྱུད་ཤེལ། hubble space telescope
 ཏ་ལྷ་གཏིང་ལིང་ར་བ། hubble deep field
 ཏ་ཡེ་ཤོ་ཁོ་ཁོ་རིག་རྒྱུ་ཆས། hydrochloric acid
 ཏང་ཤོག། aluminum foil
 ཏམ་ལྷ། mold
 ཏམ་ལྷ། ཏམ་པ། fungus (fungi)
 ཏམ་ཆ། mycelium

ཏམ་ཆེགས། (ཏམ་པའི་ཆ་ཆེགས།) septum
 ཏམ་ལག། ergosterol
 ཏམ་གཞུགས། fungiform
 ཏམ་ལག (ཏམ་པའི་ཆ་ལག) hyphae (hypha)
 ཏར་ཤེ་དང་ལིན་རྒྱུ་གཏན་སྒྲིལ། Hardy-Weinberg theorem
 ཏར་མན་བྲ་བ། Hermann grid
 ཏར་ཆེ། hertz (Hz)
 ཏར་ཇི། ཏར། Hz
 ཏི་སི་ཏ་མིན་ལྷ་ས་བཙས་བྲ་གཞུགས། histaminergic neuron
 ཏི་སི་ཏ་མིན། histamine(ha)
 ཏི་སི་ཏི་ཏིན། histidine
 ཏི་མ་ལྷ། heme group
 ཏི་སི་ཏོན། histone
 ཏུར་བྲག། proactive
 ཏུར་ལོ། active
 ཏེ་ཅི་ཡང་དཔེ་རིམ། H.R diagram
 ཏེ་ཤོག་སེལ་བྲ་ཆེགས། hydroxyl groups
 ཏེ་ཤོ་ཤོང་ཏིན། hypocretin(Hcrt)
 ཏེ་བག་གི་མཐའ་ཆེས་འཛོར་ཆད། statistical degree of difference
 ཏེ་ལོ་ཇེན། ལྷ་ལྷེད། halogen
 ཏྲ་གིང་འབྱེད་འཛོ། hawking radiation
 ཏྲ་ལོ་གསང་ཤིས་རིག་པ། ཏྲ་ཤིས་རིག་པ། holography
 ཏྲ་ལོ་གསང་ཤིས། ཏྲ་ཤིས། hologram
 ཏྲ་ར་ཤེ་ཡི་གཏན་ཁྲིམས། faraday's law
 ཏྲ་རན་ཤིའི་རག་བྲང། french horn
 ཏྲ་རན་ཤིའི་ཆད་རྒྱགས། fahrenheit scale
 ཏྲ་རིན་ཏེ་ཤི། ཏྲ་རན་ཤིའི་ཆད། fahrenheit
 ཏྲ་རན་ཏྲི་ཁྲིར་ལིག། fraunhofer lines
 ཏྲ་རི་མི་གཞི་རྒྱལ། fundamental fermions
 ཏྲ་མེ་ཏེ་ཡི་ཡུན་བྲང་ཆ་ཏོན། Fermat's principle of least time
 ཏྲ་རི་མི་གཞི་རྒྱལ། fermions
 ཏྲི་ཏི་ཡིར་བྱི་བཞག་པ། fourier analysis
 ཏུར་ཇིལ། barbell
 ཏི་ལ་ལྷེབ། umbra

ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	errors of commission	ཡར་བསྐལ་གསར་མའི་དུས་	neoearchean period
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	proactive motivation	རབས་	
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	redundancy	ཡར་བསྐལ་	archean era
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	pure tone	ཡར་མི་མེ་ཤིང་ཆ་འཛིན་	archimedes' principle
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	congenital	ཡར་མི་མིན་	arginine
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	endogenous	ཡར་མིན་མེ་མང་ཐོག་ལྷན་པོ་	RNA polymerase
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	reinforcement system	ཡར་མིན་མེ་	RNA
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	endogenous reward system	ཡར་མིན་མེ་འོ་ཡལ་གྲུགས་	primary RNA
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	intrinsic connectivity networks	ཐོག་མ་	transcript
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	innate behavior	ཡལ་ཐོག་མེ་མེ་	algorithm
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	intrinsic	ཡལ་ཤི་ཉ་མི་ཤི་	aldehyde
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	nature	ཡལ་ཤི་ལྷན་པོ་	aldolase
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	hardwired	ཡལ་ཤི་མི་ཤི་ལྷན་པོ་	aldosterone
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	hardwired	ཡལ་ཤི་མི་ཤི་ལྷན་པོ་	aldosterone hormone
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	hardwired	ཡལ་ཤི་མི་ཤི་ལྷན་པོ་	motor neuron alpha
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	neostriatum	གྲུགས་	
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	striatum	ཡལ་ཤི་འཛིན་	alpha rhythm
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	joint	ཡལ་ཤི་གྲུགས་གྲུགས་	alpha helix
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	rarefaction	ཡལ་ཤི་ཤི་	alpha particle
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	south pole	ཡལ་ཤི་འཛིན་	alpha ray
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	aurora Australis	ཡལ་ཤི་ཤི་	alpha wave
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	refractory period	ཡལ་ཤི་མེ་མེ་ཤིང་ཆ་མ་ལག་	alpha Centauri system
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	ladybird	ཡལ་ཤི་མེ་མེ་ཤིང་ཆ་མེ་	Alpha Centauri A, B, C
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	amoeboid	ཡལ་ཤི་ཤི་	a-ketoglutarate
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	amoeba (amoebae)	ཡལ་ཤི་ཤི་	a-ketoglutarate
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	monoamine	ཡལ་ཤི་ཤི་	dehydrogenase
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	neurotransmitter	ཡལ་ཤི་ཤི་	Alzheimer's disease
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	monoamine	ཡལ་ཤི་	ether
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	amine	ཡལ་ཤི་	persistence
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	avogadro's number	ཡལ་ཤི་ཤི་	aconitase
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	avogadro's principle	ཡལ་ཤི་ཤི་	ATP synthase
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	iodine	ཡལ་ཤི་ཤི་	ATPase
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	loops	ཡལ་ཤི་	adenine
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	anthrax	ཡལ་ཤི་	adenosine
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	cornu ammonis (CA)	ཡལ་ཤི་	triphosphate (ATP)
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	archaea	ཡལ་ཤི་	adenosine
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	paleoarchean period	ཡལ་ཤི་	diphosphate (ADP)
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	eoarchean period	ཡལ་ཤི་	enolase
ལྷན་ཐོག་ལྷན་པོ་	mesoarchean period		

ཡེ་པ་ནི་དབྱེན། epinephrine
 ཡེ་མི་ནི་ལྷན་རྒྱུ་ལས་ལྷན་
 བཞི་རྒྱས། amino acid
 derivatives
 ཡེ་མི་ནི་ལྷན་རྒྱུ་ལས། amino acid
 ཡེ་མི་ནི་རྩ་ཁྱུག། amino group
 ཡེ་མི་ཁྲིན་རྒྱས། amylase enzyme
 ཡེ་མི་ལོ་ཤྱེག་ལྷན། amyloid plaques
 ཡེ་མི་ལོ་ཤྱེག་ལྷན་བསྐྱེད་ཆེ།
 དཀར། amyloid precursor
 protein (APP)
 ཡེ་ཁུ། AMU
 ཡེ་ཁུ། atomic mass unit
 (AMU)
 ཡེ་ཤི་མི་རྟོ་ལྟེ་ཤྱེག་ལས། aristotelianism
 ཡེ་ལ་ནིན། alanine
 ཡེ་ལི་གེ་རྟར། alligator
 ཡེ་ལི་ལྷན་ཕྱད། allele frequency
 ཡེ་ལི། allele
 ཡེ་མི་རྟོ་ལྷན་གཤེན། estradiol
 ཡེ་མི་རྟོ་ལྷན་རྒྱུ་ལས། acetic acid
 ཡེ་མི་རྟོ་ལྷན་མི་རྟོ་ལེ་མི་
 ཁྲིན་རྒྱས། acetylcholinesterase
 ཡེ་མི་རྟོ་ལྷན་ཁྲིན་ཁྲིན་ལ། acetylcholine
 receptor

ཡེ་མི་རྟོ་ལྷན་ཁྲིན། acetylcholine
 ཡེ་མི་རྟོ་ལྷན་ཁྲིན་ལྷན་ལེ། acetyl CoA
 ཡེ་མི་རྟོ་ལྷན་རྒྱུ་ལས་རྩ་ལ། acetyl chloride
 ཡེ་མི་རྟོ་ལ། acetyl
 ཡེ་རྟོ་ལན་རྟོ་ལྷན་ཁྲིན། ཡེ་རྟོ་ལན་
 རྟོ་ལྷན་ལྷན། atlantic current
 ཡེ་ན་ལོ་ཤྱེག་ལྷན་ཁྲིན། bacillus anthracis
 ཡེ་ལ་ཡེ་རྟོ་ཡེ་ཆ་ ༡ FADH2
 ཡེ་ལ་ཡེ་ཁུ། FM
 ཡེ་ལ་ལི་རྟ། (ཡེ།) ampere (A)
 ཡེ་ལ་ལེ་རྟ་མིན། amphetamine
 ཡེ་ལ་ལེ་རྟ། (ཁྲིན་རྒྱས་ཤྱེག) amphet
 ཡེ་ཆེན་རྒྱུ་ལས། ozone layer
 ཡེ་ཆེན། ozone
 ཡེ་ག་ས་ལོ་ཡེ་མི་རྟོ་ལ། oxaloacetate
 ཡེ་ག་མི་རྟོ་མིན། (ཁྲིན་རྒྱས།) oxytocin
 ཡེ་ལ་མིན་ཁྲིན། opsin
 ཡེ་ལ་ལྷན་གཏན་ཁྲིན། ohm's law
 ཡེ་ལ། ohm (Ω)
 ཡེ་ལ་ཁེ་བས། epiglottis
 ཡེ་ལ་མན་དྲན་ལྷན། thyroid cell
 ཡེ་ལ་ཁྲིན་ལྷན་ལས་ལྷན་ཁྲིན། hyperthyroidism

དབྱིན་ཡིག་གི་གོ་དོན་རྣམས་གསལ་གསལ་ཡིག་ཆ་ཁག་ནས་ཐུང་།

English definitions were excerpted from the following sources

- A. B. Powers, Dictionary of nursing theory and research (4th ed.). New York, NY: Springer Publishing Company.
- A. S. Reber, R. Allen, & E. S. Reber, The Penguin dictionary of psychology (4th ed.). London, UK: Penguin.
- B. Pfaffenberger, Webster's new World&Trade; Computer Dictionary (10th ed.). Boston, MA: Houghton Mifflin Harcourt.
- C. Cleveland, & C. Morris (Eds.), Dictionary of energy (2nd ed.). Oxford, UK: Elsevier Science & Technology.
- C. G. Morris (Ed.), Academic Press Dictionary of Science and Technology (4th ed.). Oxford, UK
- C. Harris (Ed.), Dictionary of architecture and construction (4th ed.). New York, NY: McGraw-Hill.
- C. Schwarz, The Chambers Dictionary (13th ed.). London, UK: Chambers Harrap.
- Collins Dictionaries (Ed.), Collins English Dictionary (12th ed.). London, UK: Collins.
- Collins Dictionary of Medicine (4th ed.). London, UK
- D. Nelson (Ed.), The Penguin dictionary of mathematics (4th ed.). London, UK: Penguin.
- D. Rittner, & R. A. Bailey, Facts on File science encyclopedia: Encyclopedia of chemistry (2nd ed.). New York, NY
- Daintith, John., and E. A. Martin. A Dictionary of Science. 6th ed., Oxford University Press, 2010.
- E. D. Hirsch, J. F. Kett, & J. S. Trefil, The new dictionary of cultural literacy, Houghton Mifflin (3rd ed.). Boston, MA: Houghton Mifflin.
- E. Hodgson, R. B. Mailman, & J. E. Chambers (Eds.), MacMillan dictionary of toxicology (2nd ed.). Basingstoke, UK: Macmillan Publishers Ltd.
- Editors of the American Heritage Dictionaries (Ed.), American Heritage Roget's thesaurus. Boston, MA: Houghton Mifflin.
- Encyclopaedia Britannica, Britannica concise encyclopedia. Chicago, IL: Britannica Digital Learning.
- F. J. Dye, Dictionary of developmental biology and embryology (2nd ed.). Hoboken, NJ: Wiley.
- G. Davey, Encyclopaedic dictionary of psychology. London, UK
- Helicon (Ed.), The Hutchinson dictionary of scientific biography. Abington, UK: Helicon.
- Helicon (Ed.), The Hutchinson unabridged encyclopedia with atlas and weather guide. Abington, UK: Helicon.
- Hewitt, Paul G. Conceptual Physics. 11th ed., Smith, Jim, 2012.
- I. Morton, & J. Hall, The Royal Society of Medicine: Medicines (6th ed.). London, UK: Bloomsbury.
- J. Daintith, & W. Gould (Eds.), Collins Dictionary of Astronomy (5th ed.). London, UK: Collins.
- J. Law, Business: the ultimate resource (3rd ed.). London, UK: A&C Black.
- J. Mcray (Ed.), Leadership glossary: Essential terms for the 21st century. Santa Barbara, CA: Mission Bell Media.
- L. J. Robinson, W. Tirion, & P. Moore (Eds.), Astronomy encyclopedia. London, UK: Philip's.
- L. L. Mai, M. Young Owl, & M. P. Kersting, Cambridge dictionary of human biology and evolution. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- M. Clugston, The Penguin dictionary of science (4th ed.). London, UK: Penguin.
- M. D. Holloway, & C. Nwaoha, Dictionary of industrial terms. Hoboken, NJ: Wiley.
- M. D. Larrañaga, S. Lewis, L. Richard J., & Robert A. (Eds.), Hawley's condensed chemical dictionary (16th ed.). Hoboken, NJ: Wiley.
- M. Thain, & M. Hickman, Penguin dictionary of biology (11th ed.). London, UK: Penguin.

Medical Dictionary for the Health Professions and Nursing © Farlex 2012

Merriam-Webster (Ed.), Merriam Webster's Medical Dictionary. Springfield, MA: Merriam-Webster.

P. Calow (Ed.), The encyclopedia of ecology and environmental management, Blackwell science. Oxford, UK: Blackwell Publishers.

P. H. Collin (Ed.), Dictionary of medical terms (4th ed.). London, UK: A&C Black.

P. H. Collin (Ed.), Dictionary of publishing and printing (3rd ed.). London, UK: A&C Black.

P. Singleton, & D. Sainsbury, Dictionary of microbiology & molecular biology (3rd ed.). Hoboken, NJ

Philip's encyclopedia. London, UK: Philip's.

R. E. Allen (Ed.), The penguin English Dictionary (3rd ed.). London, UK: Penguin.

R. M. Youngson, Collins Dictionary of Medicine (4th ed.). London, UK: Collins.

R. Sell, M. A. Rothenberg, & C. F. Chapman, Dictionary of medical terms (6th ed.). Hauppauge, NY: Barron's Educational Series.

S. .. Amos, & R. S. Amos, Newnes Dictionary of Electronics, Newnes (4th ed.). Oxford, UK

S. A. Rice, & Ph.D., Facts on File library of American history: Encyclopedia of evolution (2nd ed.). New York, NY: Facts On File.

S. Butler (Ed.), Macquarie Dictionary (7th ed.). South Yarra, Australia: Macquarie Dictionary Publishers.

S. M. H. Collin (Ed.), Dictionary of computing (6th ed.). London, UK: Bloomsbury.

S. Phelps (Ed.), World of Criminal Justice, Gale. Farmington, MI: Gale.

Segen's Medical Dictionary. © 2012 Farlex, Inc.

The American Heritage (R) dictionary of the English language (6th ed.).

The American Heritage® Medical Dictionary

Copyright © 2007, 2004 by Houghton Mifflin Company.

The American Heritage® Science Dictionary

The American Heritage® Student Science Dictionary, Second Edition. Copyright © 2014 by Houghton Mifflin Harcourt Publishing Company.

The Gale encyclopedia of fitness. Farmington, MI: Gale.

W. G. Hale, V. A. Saunders, & J. P. Margham, Collins dictionary of biology (2nd ed.). London, UK

Web MD, Webster's New World Medical Dictionary (3rd ed.). Boston, MA: Houghton Mifflin.

www.biology-online.org/dictionary

www.biologydictionary.net

www.britannica.com

www.cancer.gov/publications/dictionaries

www.collinsdictionary.com/us/dictionary/english

www.dictionary.com

www.dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english

www.en.oxforddictionaries.com

www.evolution.berkeley.edu/evolibrary/glossary/glossary.php

www.lexico.com/en

www.merriam-webster.com/dictionary

www.medical-dictionary.thefreedictionary.com

www.oxfordreference.com

www.prb.org/glossary

X. Mazda, & F. F. Mazda, Focal dictionary of telecommunications, focal press. London, UK: Routledge.

